గోండి డిక్షనరి

గోండి భాషా నిఘంటువు

SHOUT
SHARE
IT

రాజీవ్ విద్యా మిషన్ (ఎస్.ఎస్.ఎ.), పాఠశాల విద్యా శాఖ, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ద్వారా రూపొందించిన

గోండి

అర్థ ఆధారిత వర్గీకరణ విభాగము & తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ అర్థాలతో బహు భాషా నిఘంటువు

మాతృ భాషా సంపాదకులు

డాక్టర్ తొడసం చందు - ఆదిలాబాద్

అర్క మానిక్ రావ్ - ఉట్నూరు ఐ.టి.డి.ఎ., ఆదిలాబాద్

మాతృ భాషా సాంకేతిక లేఖన సహకారం

పెందూర్ సుంగు - రాయిగూడ, ఉట్నూరు ఐ.టి.డి.ఎ., ఆదిలాబాద్

పెందూర్ దుర్నథ్ రావ్ - భీముగూడ, జైనూర్, ఆదిలాబాద్

అర్క కమలకర్ - దర్మపూరి, బజార్ హత్నూర్, ఆదిలాబాద్

సిడాం రమేష్ - చిన్న పల్లి, తలమడుగు, ఆదిలాబాద్

భాషా శాస్త్ర, సాంకేతిక & నిఘంటు నిర్మాణ సలహాదారులు

గుమిడ్యాల వెంకట్ రమేష్ - ఎమ్.ఎల్.ఇ. భాషా శాస్త్రవేత్త - నిఘంటు నిర్మాణ శాస్త్రవేత్త

మార్క పెన్ని - సాంకేతిక భాషా శాస్త్ర కన్సల్టెంట్, ఎస్.ఐ.ఎల్. ఇంటర్నేషనల్

జొఅన్న పెన్ని - భాషా శాస్త్రవేత్త, ఎస్.ఐ.ఎల్. ఇంటర్నేషనల్

భాషా శాస్త్ర సలహాదారులు

ప్రొఫెసర్ జి. ఉమామహేశ్వర్ రావు - కాల్ట్స్, హైదరాబాద్ విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్

ప్రొఫెసర్ కె. థామసయ్య - భాషా శాస్త్ర విభాగము, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్

విద్యా విషయక సమన్వయ కర్తలు

ప్రొఫెసర్ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి - రాష్ట్ర అకడమిక్ మానిటరింగ్ అధికారి

పి. సుదర్శన్ రెడ్డి – అకడమిక్ మానిటరింగ్ అధికారి

సలహాదారులు

ఎస్. వెంకటేశ్వర శర్మ - అదనపు రాష్ట్ర పథక సంచాలకులు

డాక్టర్ వి. నాగేశ్వర రావు - అదనపు రాష్ట్ర పథక సంచాలకులు

ప్రధాన సలహాదారులు

మహ్మద్ అలీ రఫత్, ఐ.ఏ.ఎస్. - రాష్ట్ర పథక సంచాలకులు

ఉట్నూరు ఐ.టి.డి.ఎ., ఆదిలాబాద్ పరిధిలోని
మాతృ భాషా సమాచార కర్తలు

ఉపాధ్యాయులు:

అనక గంగరాం (ఊసెగావ్) • ఆడ జంగు (లేండిజాల) • కనక. రామారావు (సుకురు పల్లి)
కె. సాంబ (రత్నాపూర్) • కోట్నక భీంరావ్ (పంగిడి) • కోరెంగ జుగది రావు (ఖడ్కి)
కోవ. నాగోరావు (గాదిగూడ) • గేడం ఇందిర (దేవనగర్) • తుమ్రం పార్వతి బాయి (కోలమ్ గూడ)
దుర్వ దుర్పత బాయి (హన్మాన్ నగర్) • పి. నామ్ దేవి (షేకుగూడ)
పెందూర్ యశ్వంత్ రావ్ (మారుతిగూడ) • మడావి రాములు (తాడిహత్నూర్)
మరప పాండు (చిన్నుగూడ) • మారుతి (ఇందరవెల్లి) • మెస్రం తానజీ (మాన్కపూర్)
మెస్రం దేవ్‌రావ్ (పాలగూడ) • మెస్రం మొతిరాం (జైనూర్)
మేస్రం కిషన్ రావ్ (ధాజి తండ) • యస్. బండు (నందిగాం)

సమాజ సభ్యులు:

ఆత్రం గోవింద్ రావ్ (హిరపూర్) • ఆత్రం చిన్నుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • ఆత్రం పారుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ)
ఆత్రం భీంరావ్ (హీరపూర్) • ఆత్రం భీము (డభోలి) • ఆత్రం మహదుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ)
ఆత్రం మాన్కుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • ఆత్రం రాజు (లింగపూర్) • ఆత్రం సంభు (వడ్‌గావ్)
ఆత్రం సమ్మరి బాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • కనక రాము (సుద్దగూడ) • కనక లక్ష్మిబాయి (చిన్నసుద్దగూడ)
కుమ్ర నాగు (పట్నాపూర్) • కుమ్ర పిరాజి రావ్ (దోడంద) • కుమ్ర లాల్ సావ్ (జామ్డ) • కుమ్ర విఠల్ రావ్ (గుంజాడ)
కోట్నక జంగు (గుంజాడ) • కోట్నక రాజు (డభోలి) • గేడం మారుతి (లక్షెటిపెట్) • తోడసం రాజేష్ (హిరపూర్)
దడంజ అనంద్ రావ్ (లక్షెటిపెట్) • పంద్ర రామ్‌బాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • పూసం తుల్సిరామ్ (పట్నాపూర్)
పెందూర్ చిత్రు (దోడంద) • మెస్రం దేవు (డభోలి) • మెస్రం బాపురావ్ (జండగూడ) • వెట్టి జంగు (ఉట్నూరు)
వేడ్మా అర్జున్ (లక్షెటిపెట్) • సిడాం పైకుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • హెరె కుమ్ర అనంద్ రావ్ (చిన్నసుద్దగూడ)
హెరె కుమ్ర భీమ్ బాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • హెర్రె కుమ్ర కాసుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ)
హెర్రె కుమ్ర గౌరుబాయి (చిన్నసుద్దగూడ) • అర్క జగాదిరావు (ధరంపూరి)
అర్క మొహన్ (ధరంపూరి) • అర్క రాజెందర్ (భూతాయి)
అర్క సితారామ్ (గుంజాడ) • ఆత్రం క్రిష్ణరావు (గుంజాడ) • ఆత్రం రాము (గన్‌పూర్)
ఆత్రం లక్ష్మన్ (గంగాపూర్) • ఆత్రం శ్యాంరావు (కల్లుర్ గూడ) • ఆత్రం హన్మంత్ రావ్ (పుల్లర)
కుమ్ర ఆనంద్ (గుంజాడ) • కుమ్ర గణెష్ (గుంజాడ) • కుమ్ర మనోజ్ కుమార్ (మల్కపూర్)
కుమ్ర శ్రినివాస్ (ఆదిలాబాద్) • కోట్నక బాపురావ్ (కొత్తగూడ) • కోట్నక శంకర్ (కొత్తగూడ)
కోట్నక విశ్వానాథ్ (లేండిజాల) • కోట్నక వినయకరావు (గుంజాడ) • పెందూర్ చతుర్ శావ్ (యెమ్ పల్లి)
పెందూర్ జంగు (గుంజాడ) • పెందూర్ బండు (నర్సపూర్) • మెస్రం గిరిబాబు (గుంజాడ)
మెస్రం రాంచందర్ (లేండిజాల) • సుర్పం చందర్ శావ్ (గుంజాడ)

తెలుగు భాషా సంపాదకులు:

ఎస్.వినాయక్ – అకడమిక్ మానిటరింగ్ అధికారి, • డి.చంద్ర శేఖర్ రెడ్డి – ఎమెస్కో బుక్స్,హైదరాబాద్,
జె.మహేందర్ రెడ్డి – యు.పి.ఎస్. , సింగాపూర్, మంచిర్యాల్, ఆదిలాబాద్
జ. వామన మూర్తి - తెలుగు పండిట్ -II, జిల్లా పరిషత్ ఉన్నత పాఠశాల, గుంజపడుగు, కరీంనగర్
ఎ. రాజేందర్ - తెలుగు పండిట్ -II, ప్రాథమికోన్నత పాఠశాల, సీతంపేట్, ముతారమ్, కరీంనగర్
జి. రవీందర్ - తెలుగు పండిట్ -II, జిల్లా పరిషత్ ఉన్నత పాఠశాల, ఉట్నూర్, ఆదిలాబాద్

Developed by the Rajiv Vidya Mission (SSA), Department of School Education, Govt.of A.P.

Gondi

Multilingual Dictionary with Semantic Category Section and Indexes for Telugu, English and Hindi

Mother Tongue Editors

Dr. Thodasam Chandu – Adilabad
Arka Manik Rao – I.T.D.A., Utnoor, Adilabad

Mother Tongue Computer Typesetting Assistants

Pendur Sungu – Raiguda, I.T.D.A., Utnoor, Adilabad
Pendur Durnath Rao – Bheemuguda, Jainoor, Adilabad
Arka Kamalakar – Dharmapuri, Bazaar Hathnur, Adilabad
Sidam Ramesh – Palli (K.), Talamadugu, Adilabad

Linguistic, Computing and Lexicography Consultants

Gumidyala Venkat Ramesh – Multilingual Educational Linguist
Mark Penny – Computational Linguist, SIL International
Joanna Penny – Linguist, SIL International

Linguistic Advisors

Prof. G. Umamaheshwar Rao – CALTS, University of Hyderabad, Hyderabad
Prof. K. Thomasaiah – Dept. of Linguistics, PS Telugu University, Hyderabad

Academic Coordinators

Prof. N. Upender Reddy – State Academic Monitoring Officer
P. Sudharshan Reddy – Academic Monitoring Officer

Advisors

S.Venkateshwara Sharma – Additional State Project Director
Dr. V. Nageshwar Rao – Additional State Project Director

Chief Advisor

Mohd. Ali Rafath, I.A.S. – State Project Director

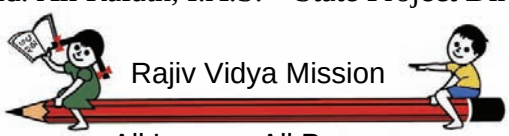

Project Participants from the Sub Plan Area of ITDA, Utnoor, Adilabad

Teachers:

Anaka Ganga Ram, SGT, Usegaon • Ada Jangu, SGT, Lendijala • Kanaka Rama Rao, SGT, Sukurupalli
K.Samba, Ratnapur • Kotnak Bheem Rao, SGT, Pangdi • Korenga Jugadi Rao, SGT, Khadki
Kova Nago Rao, SGT, Gadiguda • Gedam Indira, SGT, Deva Nagar • Tumram Parvati Bhai, SGT, Kolamguda
Durva Durpata Bhai, SGT, Hanman Nagar • P.Nam Devi, SGT, Sheku Guda • Maruti, SGT, Indarvelli
Madavi Ramulu, SGT, Tadihatnur • Marapa Pandu, SGT, Cinnu Guda
Pendur Yashvant Rao, SGT, Marutuguda • Mesram Tanaji, SGT, Mankapur
Mesram Dev Rao, SGT, Palaguda • Mesram Moti Ram, SGT, Jainur
Mesram Kishan Rao, SGT, Daji Thanda • S.Bandu, SGt, Nadigam

Community Members:

Atram Govind Rao, Hirapur • Atram Cinnu Bai, Cinna Sudga Guda
Atram Paru Bai, Cinna Sudga Guda • Atram Bheem Rao, Hirapur • Atram Bheemu, Daboli
Atram Mahadu Bai, Cinna Sudga Guda • Atram Manku Bai, Cinna Cudga Guda
Atram Raju, Lingapur • Atram Sambu, Vadgaon
Atram Samguri Bai, Cinna Sudga Guda • Kanaka Ramu, Sudga Guda
Kanaka Laxmi Bai, Cinna Sudga Guda • Kumra Nagu, Patnapur
Kumra Piraji Rao, Dodanda • Kumra Lal Sav, Jamla • Kumra Vital Rao, Gunjada
Kotnak Jangu, Gunjada • Kotnak Raju, Daboli • Gedam Maruti, Luxetipet
Todasam Rajesh, Hirapur • Dadanja Anand Rao, Luxetipet
Pandra Ram Bai, Cinna Sudga Guda • Pusam Tulsi Ram, Patnapur
Pendur Citru, Dodanda • Mesram Devu, Daboli • Mesram Bapu Rao, Jandaguda
Vetti Jangu, Utnur • Vedma Arjun, Luxetipet • Sidam Paiku Bai, Cinna Sudga Guda
Surpam Candar Shav, Gunjada • Herre Kumra Ananda Rao, Cinna Sudga Guda
Herre Kumra Beem Bai, Cinna Sudga Guda • Herre Kumra Kasu Bai, Cinna Sudga Guda
Herre Kumra Gauru Bai, Cinna Sudga Guda • Arka Jugadi Rao, Darampuri
Arka Mohan, Darampuri • Arka Rajender, Butai • Arka Sita Ram, Gunjada Atram Krishna Rao, Gunjada
Atram Ramu, Ghanpur • Atram Laxman, Gangapur • Atram Shyam Rao, Kallur Guda
Atram Hanmant Rao, Pullara • Kumra Anand, Gunjada • Kumra Ganesh, Gunjada
Kumra Manoj Kumar, Malkapur • Kumra Srinivas, Adilabad • Kotnak Bapu Rao, Kotta Guda
Kotnak Shankar, Kotta Guda • Kotnak Vishvanat, Lendijala
Kotnak Vinayak Rao, Gunjada • Pendur Catur Shav, YemPalli
Pendur Jangu, Gunjada • Pendur Bandu, Narsapur
Mesram Giri Babu, Gunjada • Mesram Ram Chander, Lendijala

Telugu Language Editors:

S.Vinayak – Academic Monitoring Officer • D. Chandra Sekhar Reddy-Telugu University, Hyderabad
J.Mahender Reddy – UPS, Singapur, Mancherial, Adilabad • J.Vamana Murti – TP-II, ZPHS, Gunja Padugu, Karimnagar
A.Rajender – TP-II, UPS, Sitampet, Mutaram, Karimnagar • G.Ravinder – TP-II, ZPHS, Utnur, Adilabad

Acknowledgements

This dictionary would have been impossible without the support of:

Mr. K. Chandra Mouli I.A.S., (ex-S.P.D.) *Mohd. Ali Rafath I.A.S., S.P.D.* *and Prof. N. Upender Reddy, S.A.M.O.*	For initiating this massive project of making comprehensive dictionaries in all 8 tribal languages, and for their ongoing enthusiasm and support to all the participants throughout.
Project Officers of I.T.DA. and R.V.M.	For their encouragement and active support of the Dictionary Development Project (DDP) at their respective ITDAs.
Officers on Special Duty, Project Monitoring Officers, A.M.Os, A.A.M.Os, and A.A.M.Os (Tribal Education)	For co-ordinating all the activities and finances for the various dictionary development workshops and for the logistical support enabling us to complete this gigantic task.
Mr. Ron Moe, SIL International	Creator of the semantic domain-based Dictionary Development Programme (DDP) and making it available to the world.
Mr. Gumidyala Venkat Ramesh	For translating the 1,800 semantic domain templates from English into Telugu to aid the systematic data collection of vernacular words and phrases.
Mrs. Gumidyala Durga Neelima	For perseverance in translating the Telugu glosses into English equivalents.
Prof. K Thomasaiah and team *PS Telugu University, Hyderabad*	For assistance with checking of the machine-translated Telugu semantic domain questions.
Prof. G. Umamaheshwar Rao and team *CALTS, University of Hyderabad, Hyderabad*	(1) For assistance with machine-translation of the 8,000 semantic domain questions from English to Telugu. (2) For assistance with Telugu spell-checking. (3) For the Telugu-to-Hindi Bilingual dictionary database.
University College, London	For the English Phonetic Wordlist (of the 10,000 most frequently use words) which were used in generating pronunciations of English words written in Telugu script.
Mrs. Joanna. E. Penny *SIL International*	For transliterating English words (which were not found in the above databases) into appropriate Telugu pronunciations and for grammatical corrections to the English meanings.
Mr. Mark Penny *SIL International*	For writing the Python and CC programs to check, manipulate and add value to the dictionary databases.
Software Development teams of *SIL International*	For providing the necessary software and computer support to enable participants to complete this project in a timely manner.
New Life Computer Institute, Bangalore	For the Unicode-compliant keyboarding software, *InKey*.
Neeraj Mishra *© Indian Wildlife Images, Kanpur*	For the excellent photographic images of Indian wildlife.
Mr P. Sungu, Mr. P. Durnath Rao, and other tribal photographers	For most of the tribal photography used in the dictionary.
Community Participants	Without the active support of the tribal communities themeselves, these dictionaries would have never have been comprehensive. We are extremely grateful to each community member who has participated, shared their area of expertise and given of their valuable time to help preserve their own language as so as to benefit all future generations.

కోయ బాసత వొడ్కె

నేట దివొన్నె మావ గన్‌గోత్న్ డిక్షనరి తయర్ కియపర్తట్ ఇత్తెకె కంప్యూటర్త సిక్షన్త్ హిందలె, అదెన్ సాటి ఇద్ సిక్షన్తున్ దహ బొటన ముజెర దొసి దన్నెదన్నె వెహ్చార్ మంతొమ్. దునియతగ మన్వలిర్ గన్‌గోత్నుర్ తమ్వ బోలి అని తమ్వ మన్దె వడ్కువల్ బోలిత డగుర్ పాన్దున్ కరికీసి తమ్వ బోలితంగ్ వచన్కున్, గొష్టినున్ లిహికియ్వల్ సురుకీతెర్.

ఇద్ డిక్షనరి తయర్ కియన్ సాటి వెల్లెటిర్ లోకుర్ మదత్ సీతెర్. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సర్కార్‌త సిక్షన్త సేగ రాజీవ్ విద్యా మిషన్ మొదొడ, సర్వ శిక్షా అభియాన్ త మదత్ మంత. ఇద్ మావ కోయ గన్‌గోత్నుర్ డియుర్, డియంగ్, వెడిల్క్ సాడ (సిక్షన్) కరితుర్ వూర్, సాడ కరిమకి వూర్, అని మాస్తర్క్, వెల్లెటిర్ చుడుక్ డగుక్న మదత్ సెల్వెకె ఇద్ డిక్షనరి తయర్ కియ పర్సి మన్నొం.

కోయ్తుర్ దాత్ కమ్మి లోకుర్ మన్వల్ బోలిత డిక్షనరింగ్ తయర్ కియన ఇత్తెకె వరొర్ మాయ్‌నన్ సానల్ వేరి కియ్వల్ కామ్ ఆందు. బత్తి ఇద్ డిక్షనరి సద్దిర మదత్నె రండ్ సాల్కున్ తెరే కమ్మి టీమ్నె తయర్ కియ పర్తొమ్. ఇద్ పర్జతున్ సాటి, పర్జత కద్మె నిద్దికీత డిక్షనరి ఆందు.

ఇన్కెడుర్ సాటి గొష్టింగ్ మరుంగ్వక్ మన్లె మున్నెతత్ సాటి, వాయ్వల్ పిడిత్ సాటి ఇద్ బోలితున్ మున్నె వోయ్లె, అని ఇద్ బోలితున్ వెల్లెటిర్ చుడుక్ డగుక్ వడ్కున, పిడినజ్ పిడిజ్ ఇద్ కోయ గొష్టిన్ మరుంగ్వక్ మందన ఇన్వలె డిక్షనరిత ఆస. బత్తి ఇవ్ సద్దిన్ యెవన్ సాటి వెల్లె బోలినె ఇత్తెకె తెలుగు, ఇంగ్లీష్, హిందితె, అర్త్ లిహికీసి ఇద్ డిక్షనరితగ మంత. ఇవ్ పొరొ వెహ్తుంగ్ బోలినున్ కరియన్ సాటి అని చొకొట్ వడ్కున్ సాటి ఇద్ డిక్షనరి కామ్ సీంత.

వెల్లె సాడ కరిసి మున్నె సొందన, దునియతె తిరిసి వాయన ఇత్తెకె ఇంగ్లీష్ హర్గిచ్ కరియలాగర్ ఇద్ సద్దిర్క్ వొడ్కిత గొష్టియ్ ఆందు అదెన్ సాటి వెల్లె లోకుర్ తమ్వుర్ మరిమియడున్, ఇంగ్లీష్ కరియన్ సాటి సాడనె రొహంతెర్. ఇంకెడ జమనతె సద్దొ సాడనగ ఇంగ్లీష్, హింది, తెలుగు తప్వక్ కరియలాగర్, ఇహిన్ వాచికీనెకె కహి ఇంగ్లీష్, హింది, తెలుగు పదల్క్, గొష్టిన అర్త్ కరెమాయె ఇవెన అర్థం కరికీసి మున్నె మున్నె సొందన్ సాటి ఇద్ డిక్షనరి వెల్లె మదత్ సీంత.

ఇద్ డిక్షనరితగ పదల్కున్ బార కడితున్ పియ్సి ఆయె బత్తి గొష్టిత అర్త్ పియ్సి పదల్కున్ పాకి కీతొమ్. ఇహిన్ లిహికియ్వల్ కీనెకె సాడ కరివలిర్కున్, మాస్తర్కున్, అని సద్దిర్క్ గొష్టిన అర్త్ కరికిమ్లె వెల్లె మదత్ సీంత. మాకున్ సీత టీమ్నె నిద్దికియ్వల్ ఆత ఉండెగిరె వెల్లె తప్తుంగ్, చుక్తుంగ్ మందనుంగ్ అవెన్ తిరిసి బరొబర్ లిహికీయలాగర్.

ఇద్ మొదొడ జోక చాపికియ్వల్ డిక్షనరి ఆందు ఇద్ తయర్ కీనెకె వాతుర్ కాండిర్, మాస్తర్కున్ అని గన్‌గోత్నుర్ డగుక్ వెడిల్కున్ సాటి మాత్రమె, కమ్మి డిక్షనరింగ్ తయర్ కియ్వల్ ఆత. మర్ల జోక చాపికియన్ సాటి మీక్ హేతు మత్తుంగ్ గొష్టింగ్ మాకున్ వెహట్ ఇంజెర్ వినంతి కీసెర్ మంతొమ్. పేన్ సీత ఇద్ కోయ బోలి, రీతి రివాజ్, తెలివి, జ్ఞాన్ విస్వాసమున్ తమ్వుర్ కాండిర్క్ అని పిడినజ్ పిడిజ్ యెవుసన. ఇహిన్ ఉంది పిడితెర్ యెవుస పర్వెకె పూరొ అద్ గన్‌గోత్నుర్ లోకుర్ తమ్వ బోలి, రీతి రివాజ్ మరుంగ్సి దాంతెర్, ఇదెన్ హిందల్, వాయ్వల్ పీస సాల్కున్ మున్నె బవిసత్నె బడెమాసెర్ సొన్వల్ సిక్షన్ కరిసెర్ మన్వలిర్ మరిమియడ్ మరుంగ్వల్ మోక మంత.

ఇద్ డగుర్ డిక్షనరి తయర్ కీత తెందల్ కొయ్తుర్ తమ్వ కోయ గొష్టిన మయతున్ యాద్ కీసెర్ మావ గన్‌గోత్నుర్ ఇద్ డిక్షనరిత్ హిందల్ వెల్లె కుషి ఆనిర్ మావ కోయ బోలి దకుసి మున్నెవోయన ఇంజెర్ ఇస్వత్ కీంతొమ్.

ఉంది గొష్టిత్ హేత్ ఇర్వల్ బతల్ ఇత్తెకె ఇద్ కామున్ మహన్ సాటి మావ గన్‌గోత్న్ పొరొ, నీ పొరొ నా పొరొ జిమ్మెదారి మంత. మరట్ సద్దిర్ ఉంది ఆసి ఇద్ డిక్షనరితున్ చొకొట్ రూపెన్ని నిద్ది కీయన ఇంజెర్ కోర్సెర్ మంతొమ్. మీకున్ సద్దిర్కున్ మావ దహ వడ్స్కున దండోస్ ముజిర కీంతొమ్.

కాం తుంగ్తుర్
నవంబర్, 2009

పరిచయం

ప్రస్తుత కాలంలో, సమాజ ఆధారిత నిఘంటువు నిర్మాణాభివృద్ధిలో పెరుగుదల ఉండడం కంప్యూటరీకరణలోని అభివృద్ధికి ప్రత్యక్ష సాక్ష్యాలు. అందుకు పెద్ద ఎత్తున ధన్యవాదాలు, ప్రపంచంలోని అల్ప సంఖ్యాక సమాజ ప్రజలు మాతృ భాష లేదా హృదయ భాష ప్రాముఖ్యతను తెలుసుకుని, వారి భాషలోని పదాలను, మాటలను నమోదు చేసి పునరుద్ధరించే ప్రక్రియను మొదలుపెట్టారు.

ఈ నిఘంటువు అనేక మంది సమిష్టి కృషితో సాధించబడిన ఫలితము. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వ విద్యా శాఖ (రాజీవ్ విద్యా మిషన్, పూర్వపు సర్వ శిక్షా అభియాన్) ప్రాథమిక సహాయకారి అయినప్పటికీ, ఆ కోయ్తుర్ (గోండ్) సమాజ యువత, పెద్దలు, అక్షరాస్యులు, నిరక్షరాస్యులు, ఉపాధ్యాయులు, పర్యవేక్షకుల సహాయం, సమర్పణ లేనిదే ఈ నిఘంటువు సాధ్యం అయ్యేది కాదు.

అల్ప సంఖ్యాక భాషలో ఒక నిఘంటువు రాయడం అనేది తరచుగా ఒక వ్యక్తి తన జీవిత కాలమంతటిని వెచ్చించి సాధించాల్సిన కార్యం. అయినప్పటికినీ, ఈ నిఘంటువు రెండు సంవత్సరాల కంటె తక్కువ కాలంలో సంగ్రహించబడ్డది సమిష్టి కృషితో కలిసికట్టుగా ఈ పనిని సాధించడం జరిగింది. ఇది ప్రజల కొరకు, ప్రజల చేత చేయబడ్డ ఒక నిఘంటువు. ఇతరులు అవసరాల రీత్యా అతి తక్కువగా సహకరించారు.

ఈతరం కొరకు పదాలు / అక్షరాలు ప్రామాణికంగాను, భావి తరాల కొరకు భాషను పరిరక్షించుట కొరకు గాను, భాష యొక్క లోతు పాతులు వ్యాపించుట అనేది ఒక ఏక భాష నిఘంటువు యొక్క ఉద్దేశ్యం. అయినప్పటికినీ, ఈ లక్ష్యాలు సాధించాలనేదే, ఈ బహు భాషా నిఘంటువు (తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ తో కూడి యుండి) యొక్క ఉద్దేశ్యం. ఈ పై భాషలు నేర్చుకోదలచిన వారికి ఎంతో ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. ధారాళంగా మాట్లాడే వారుగా, వక్తలుగా తయారుకావచ్చు.

ప్రత్యేకంగా ఉన్నత విద్య, వాణిజ్యం కొరకు ఒక అంతర్జాతీయ భాషగా ఆంగ్లం ఆవిర్భవిస్తుంది అనే దాంట్లో సందేహం లేదు. ఇది సాధారణ విషయమే కాబట్టి ఆంగ్లంలో చదవడానికి తల్లిదండ్రులు వాళ్ళ పిల్లలను ప్రోత్సహించాలని అనుకుంటారు. ఆంగ్ల పదాల ఉచ్చారణ కొరకు తెలుగు లిపిలో కూడా రాయబడి ఉంది కాబట్టి దీనిని ఉపయోగించే విద్యార్థులకు ఒక గొప్ప ఆశీర్వాదంగా ఉంటుందని భావిస్తున్నాము. తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ లతో కూడిన బహు భాషా విద్యా విధానంలో అర్థం కాని పదాలను వాళ్ళు చవిచూసే అవకాశముంది కాని వాళ్ళు వాటిని అర్థం చేసుకోలేక పోతున్నారు. తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ ఈ మూడు భాషలలో ఏ భాషలోని పదాల అర్థం తెలుసుకోవాలన్నా ఈ నిఘంటువు సహాయ కారిగా ఉంటుంది.

ఈ నిఘంటువు యొక్క ముఖ్య విశిష్టత ఏమిటంటే – సమానార్థాలు ఇచ్చేటువంటి పదాలు వర్ణమాల ఆధారంగా కాకుండా వాటి అర్థాన్ని బట్టి వర్గీకరించబడ్డాయి. ఈ విధమైన వర్గీకరణ పద్ధతి విద్యార్థులకు సంబంధిత పదాలను (లేదా నానార్థాలు) వెతుకుటలో సులువు అవుతుంది. ఉపాధ్యాయులకు కూడా ఇతివృత్త ఆధారిత పాఠ్యక్రమం అనుసరించేటపుడు ఈ పదాల వర్గీకరణ విభాగము ఉపయోగపడుతుంది.

ఇచ్చిన కాల వ్యవధిలో ఈ నిఘంటువు పూర్తి చేశాము. దీనిలో అనేక మార్పులు, చేర్పులు తప్పులు దిద్దాల్సి ఉంటుందని మాకు తెలుసు. ఇది తొలి ప్రతి కాబట్టి చాలా తక్కువ సంఖ్యలో కేవలం బహు భాషా విద్యా కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, మరియు సమాజ పెద్దల కొరకు ముద్రింపబడ్డాయి. ఈ నిఘంటువు తర్వాతి ముద్రణ కొరకు, మీ విలువైన స్వీయ స్పందనతో కూడిన సలహా సూచనలను అందిస్తారని మేము విశ్వసిస్తున్నాము.

దేవుడనుగ్రహించిన ఈ ప్రత్యేక భాష, సంస్కృతి, జ్ఞానం, నమ్మకాలను వారి పిల్లలకు అందించడం అనేది ప్రతి తరం యొక్క బాధ్యత. ఒక తరం వారు ఈ లక్ష్యాన్ని సాధించకపోతే మొత్తం ఆ సమాజం వాళ్ళు, వారి సంస్కృతి, భాష, సమాజ గుర్తింపు త్వరగా కోల్పోతారు. దీని వలన తరచుగా రాబోవు తరాల వారు బలమైన సాంఘిక సమస్యలకు దారి తీస్తుంది. కిందటి 20 సంవత్సరాలలో వేగవంతమైన సాంకేతిక అభివృద్ధి చేత తర తరాలనుండి సొంతం చేసుకున్న ప్రత్యేకమైన దానిని ప్రస్తుత తరానికి చెందిన గిరిజనులు కోల్పోయే అవకాశమున్నది.

ఈ విస్తారమైన నిఘంటువు ముద్రణతో వారి మాతృ భాషా లోతును, దాని అందాన్ని కోయ్తుర్ (గోండ్) సమాజం గుర్తిస్తుంది లేదా కనీసం జ్ఞాపకం చేసుకుంటుంది. ఈ గొప్ప దేశంలో నానా విధాల సంస్కృతి, భాషా సమాజాలు ఉండడం వలన వారి విశిష్టమైన సొంత భాషకూ, సంస్కృతికీ అపారమైన విలువ రావడంతో ఆ సమాజం వేడుక చేసుకుంటుంది. ఈ నిఘంటువు భావి తరాల కొరకు భాషను పరిరక్షించడంతో పాటు ప్రస్తుత తరానికి చాలా బాగా సేవ చేస్తుంది అని భావిస్తున్నాము.

ఒక వ్యక్తిగా మీరు జ్ఞాపకం ఉంచుకోవలసింది ఏమనగా ఈ పనిని సంపూర్ణం చేయడానికి మీ సమాజం పైన మీ పైన బాధ్యత ఉంది. పనిని సమిష్టి కృషిగా సొంతం చేసుకుని, ముందుకు తీసుకెళ్ళే బాధ్యత సమాజం పై ఉంది. ఈ నిఘంటువు మరింత గొప్పగా రూపుదిద్దుకోవడానికి మీరు సహాయపడగలరు!

సంపాదకులు

నవంబర్, 2009

Introduction

In recent years, thanks largely to advances in computing, there has been a growth in the development of community-based dictionary production. Minority communities all around the world are realizing the importance of preserving and reinforcing the use of their mother tongue or heart language – and have begun the process of recording all their words and sayings.

This dictionary is a result of a collaborative effort by many people. Although the A.P. State Government Education Department (Rajiv Vidya Mission, formerly Sarva Shiksha Abhiyan) is the primary sponsor, this dictionary would not have been possible without the support, and dedication provided by the Koytur community (Gonds) – including young and old, literates and illiterates, teachers and supervisors.

Writing a dictionary for a minority language is often a lifetime achievement for a single person. However, this dictionary has been compiled within a relatively short period of less than 2 years. Collaborative teamwork has enabled this work. It is a dictionary *for* the people, and *by* the people. Outsiders have merely helped facilitate the process.

The aim of a single language dictionary is to capture the length and breadth of a language in order to standardize the spelling for the present generation and preserve the language for all future generations. However, the aim of this multi-lingual dictionary (containing Telugu, English and Hindi also) is to do all this and more. It aims to help users jump the chasm that exists between these different languages – so that they may become fluent and eloquent in several languages.

Without a doubt, English is emerging as a major global language – especially for higher education and commerce. It is not surprising, therefore, that parents would like to encourage their children in the study of English. We hope that the vernacular to Telugu and English (written in the Telugu script as well – to aid pronunciation) will be a great blessing to the students who use it. As they progress through the education system in Telugu, English and Hindi, they are likely to come across words which they need to understand, but are unable to do so. The Telugu to vernacular, English to vernacular, and Hindi to vernacular sections will be of great assistance in discovering the meanings of these new words.

One extremely useful feature of this dictionary is the categorized section – where words are grouped together and ordered based on their meaning (rather than just alphabetically – as is the case in the main section). This system of categorizing words makes it easy for students to find related words (or synonyms), and teachers may also find this categorized section useful when following a theme-based syllabus.

Given the time constraints under which this dictionary was created, we are very much aware that there may still be a number of mistakes which will have to be corrected in future editions. Therefore for this first edition, only a limited number have been published for the students, teachers and community leaders involved in the Multi-Lingual Education programme (MLE). We trust that you will provide us with valuable feedback for further improvements to this dictionary.

It is the responsibility of each generation to pass on their own God-given and unique language and culture, knowledge and beliefs to their children. As soon as one generation fails to do so, an entire language community can rapidly lose their culture, language and even their sense of identity. Often this in turn leads to massive social problems for successive generations. Due to the rapid technological advances in the last 20 years the current generation of tribals have the potential to lose what has been uniquely theirs for generations.

Our hope is that by creating this extensive dictionary, the Koytur community (Gonds) will recognize, or at least be reminded of, the depth and beauty of their mother-tongue and will celebrate their own unique language and culture in this great nation – where diversity is a strength. We hope that the dictionary will serve the present generation well, whilst preserving the language for future generations.

Remember that you, as an individual, have a responsibility to your community to do this work. The community collectively owns this work – and is responsible to take it forward. You can help to make a great dictionary even better!

Editorial Team
November 2009

Copyright Notice

Given the wide spectrum of individuals, organisations, Government Departments and Universities involved with this project, it was decided at the outset to make the product of this Dictionary Development process accessible to all for further refinement, and improvement. Although many have contributed (with knowledge, financial resources, time, software, and so on), ultimately the very language itself contained within this dictionary belongs to the *Gond* community which reserves the rights to this publication and has made it available to all under a *Creative Commons* licence agreement:

While the compilers have taken care in preparing the contents, we have no warranties with respect to the accuracy or completeness of the content.

This dictionary is licensed under Creative Commons license Attribute-Non Commercial-ShareAlike 2.5

This means that you are free to:

- **Share** — to copy, distribute and transmit the work
- **Remix** — to adapt the work

Under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Non-commercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **Share Alike.** If you alter, transform, or build upon this work, you may distribute the resulting work only under the same or similar license to this one.

For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work. Any of the above conditions can be waived if you get permission from the Gond *community.*
Nothing in this license impairs or restricts the compilers' moral rights.

గోండి నిఘంటువు

गोंडि शब्दकोश

Gondi Dictionary

అ

అక్కల్ /akkal/ *n.* బుద్ధి; wisdom; (విస్డమ్); बुद्धि. అక్కల్ మన్వల్ మాయ్నల్ చొకొట్ మందంతొర్. బుద్ధి మంతుడు మంచిగా ఉంటాడు. బయ్యె బొబలిర్ కాండిన్ అక్కల్ బుద్ధి కరుసన. తల్లి దండ్రులు పిల్లలకు తెలివి తేటలు నేర్పాలి.

అక్కొ /akko/ *n.* తాత; maternal grandfather; (మటనల్ గ్రెండ్ఫాదర్); तात; नानादादा; बूढा आदमी. మావొర్ అక్కొ డగుర్. మా తాతయ్య పెద్దవాడు. అక్కొ చుట్ట ఉంజెర్ మంతొర్. తాతయ్య చుట్ట తాగుతున్నాడు.

అక్కొ మామల్ /akko māmal/ *n.* తాత మామయ్య. నన్న అక్కొ మామలిర సోరిక్ దాంతొన్. నేను తాతయ్య మామయ్య వారి ఇంటికి సంబంధానికి వెళతాను.

అక్డెమాత /akḍemāta/ ముడుచుకు పోవడం. నావంగ్ కాల్క్ అక్డెమాతంగ్. నా కాళ్లు ముడుచుకు పోయాయి.

అక్ర /akra/ *num.* (11) పదకొండు; eleven; (ఇలెవన్); ग्यारह. నాకున్ అక్రహెర్రెంగ్ మంతంగ్. నాకు పదకొండు మేకలు ఉన్నాయి.

అక్సెదంగ్ /aksedaṅg/ *n.* తలంబ్రాలు; rice mixed with vermilion thrown at a wedding, or on cattle (e.g. during 'laxmi pooja') in order to bless; (రైస్ విద్ వర్మిలీయొన్); अक्षतब.; हल्दी और कुंकुम से मिश्रित चावल. గొవుర్ దన్ గోటమ్మె నొవ్రి నొవ్రనగ సమ్దిర్ అక్సెదాంగ్ వాటంతెర్. At the wedding place, everyone throws rice on the bride and groom.

అక్సెదన దివొస్ /aksedana divos/ పెళ్లి రోజు; wedding day; (వెడిఙ్ డేయ్).

అక్సెర్ /akser/ *n.* అక్షరం; character; (కెరక్టర్); अक्षर; वर्ण.

అకుర్పొక్ (మహ్న) /akurpok (mahna)/ *n.* భాద్రపదం; month 6 of the Gond year (August-September); (మంత్ 6).

అగ్గ /agga/ *adv.* అక్కడ; there; (దేర్); वहा. వేర్ వెర్తల్ అగ్గటొర్ ఆందుర్. ఈ చుట్టము అక్కడి వాడు.

అగ్గటొర్ /aggaṭor/ *n.* అక్కడివారు; man from there; (మెన్ ఫ్రొమ్ దేర్). వేర్ మాయ్నల్ అగ్గటొర్. ఈ వ్యక్తి అక్కడి వారు. This man is from there.

అఙె /aṅe/ *n.* వదిన; elder brother's wife; (ఎల్డర్ బ్రదస్ వైఫ్); भाबि. మావొర్ దాదన బొయ్కొ నాకున్ అఙె ఆంత. మా అన్నయ్య పెండ్లం నాకు వదిన అవుతుంది.

అచనక్ /acanak/ *adv.* ఆకస్మికంగా; suddenly; (సుడంలి). మావ సాడతె అచనక్ పి.ఓ. సాబ్ వాసి మత్తొర్. మా బడికి పి.ఓ ఆకస్మికంగా వచ్చారు.

అచ్చొర్ /accor/ *adv.* అంత; that much, that many (nm.); (దెట్ మచ్). నిమ్మె అచ్చొర్ డగుర్ బహన్ ఆతి. నీవు అంత పెద్దగా ఎలా అయ్యావు.

అచ్చోడ్ రొప్పొ /accōḍ roppo/ *adv.* అంతలో; meanwhile; (మీంవైల్); इसी दौरान. బుయరితగ అచ్చొడ్ రొప్పొ నేంగ్మా. గుహలో చాలా లోపలికి వెళ్లకు.

అచ్వీర్ /acvīr/ *pron.* అంతమంది; that many (m.); (దెట్ మెని). అచ్వీర్ తె మావ రోన్ తిన్లెన్ వాయన. అంతమంది మా ఇంటికి తినడానికి రావాలి.

అచొట్క /acoṭk/ *n.* మామూలు; usual; (యుజల్); साधारण.

అజుక్ /ajuk/ *conj.* ఇంకా; even now; (ఈవన్ నౌ). దుకాన్ దారల్ అజుక్ ఉండె బతంగ్ పహజ్లె ఇంతొర్. దుకాణ దారు ఇంకా ఏమి కావాలి అని అడుగుతున్నాడు.

అట్కి కీత /aṭki kī-/ *n.* వేలాడదీయు; to hang; (ఫిక్సెషన్); टाँगना. నావ ఆంగ్డెతున్ మోలతగ అట్కి కీతొన్. నా చొక్కాను మేకుకు వేలాడదీసాను.

అట్కుల్క /aṭkulk/ *n.* అటుకులు; flattened rice; (ఫ్లెటండ్ రైస్); चिउडा. పెరెక్ జల్ అట్కుల్క తయర్ కీంతెర్. బియ్యము నుండి అటుకులు తయారు చేస్తారు.

అట్కె మాత /aṭke māta/ ఊపిరి ఆగింది. నావ నేస్క్ వల్ అట్కె మాత. నా ఊపిరి ఆగిపోయింది.

అట్ట /aṭṭa/ వంట చెయ్యి; cook; (కుక్).

అట్లాంటిక్ సమ్దుర్ /aṭlāṇṭik samdur/ అట్లాంటిక్ మహా సముద్రం.

అట్వల్ /aṭval/ వంట చేయుట. తిందన్ సాటి రోజి గాటోంగ్ కుస్రింగ్ అట్వల్. తినడానికి రోజు అన్నము కూరలు వంట చేయడం.

అటుమ్ కుటుమ్ /aṭum kuṭum/ చుట్టాలు. మర్మిన్క్ అటుమ్ కుటుమున్ సమ్దిర్క్ కేయంతెర్. పెండ్లిలో చుట్టాలందరిని పిలుస్తారు.

అటో /aṭo/ *n.* ఆటో; auto; (ఒటొ). అటొతున్ మూంద్ గారెంగ్ మందంతంగ్. ఆటో కు మూడు చక్రాలు ఉంటాయి.

అడ్డబుడ్డ /aḍḍabuḍḍa/ *adj.* అడ్డదిడ్డమైన; blockage; (బ్లొక్ ఏజ్); బాధా దేనె వాలా. కామ్ కీయ్నెకె ఆడ బుడ్డ అయ్వ. పని చేసేటప్పుడు అడ్డదిడ్డముగా రావద్దు.

అడ్డమ్ /aḍḍam/ *adv.* అడ్డముగా; across; (అక్రొస్); ఆడా. పోడ్డున్ అడ్డమ్ టెప్ప ఆత. సూర్యునికి అడ్డముగా మేఘం వచ్చింది.

అడ్డమ్ ఆ- /aḍḍam ā-/ *v.* • అడ్డుకో; object; (ఒబ్జెక్ట్); రోక; बीच में पड. బాబల్ బయ్యెన్ పానెకె కాండి అడ్డమ్ ఆతొర్. నాన అమ్మను కొట్టే టప్పుడు కొడుకు అడ్డుకున్నాడు. • అడ్డగించు; obstruct; (అబ్స్ ట్రక్ట్); మనా కర. నిమ్మె దర్బార్తె అడ్డమ్ అస్సి వడ్క్మా. నువ్వు సభలో అడ్డంగా మాట్లాడకు.

అడ్డంవడి /aḍḍanvaḍi/ అడ్డంగా వచ్చే గాలి; air coming across; (ఏ కమిజ్ అక్రొస్). నిన్నెతల్ అడ్డంవడి వాసెర్ మంత. నిన్నటి నుండి అడ్డంగా గాలి వీస్తుంది.

అడ్డె /aḍḍe/ మానిక. రాసి అడ్డెతె కహంతెర్. రాశిని మానికతో కొలుస్తారు.

అడ్ముట్యల్ /aḍmuṭyal/ *adj.* మోటుగా ఉండేవాడు; foolish; (ఫులిశ్); దుర్బుద్ధి. ఆడ్ముట్ కామ్ కియ్వన్ అడ్ముట్యల్ ఇంతెర్. మోటు పని చేసే వాన్ని మోటువాడు అంటారు.

అడ్- /aḍ-/ *n.* ఏడవడం; to cry, weep; (టు క్రై); రోనా. మొడ్డె అడ్సెర్ మంత. పాప ఏడుస్తుంది. The baby is crying.

అడిచ్ /aḍic/ రెండున్నర.

అద్ /ad/ *n.* అది; it, that (nm.); (శీ); चे. అద్ నార్ బయ్ సోబతె మంత. ఆ ఊరు చాలా అందంగా ఉంది.

అదెన్లాసి /adenlāsi/ *adv.* దానికోసం; for that; उस लिये. నన్న అదెన్ సాటి వాతొన్. నేను దాని కోసం వచ్చాను.

అద్మ /adma/ *v.* నొక్కు; press; (ప్రెస్); दबा. నావ తల్లతున్ అద్మ. నా తలను నొక్కు.

అద్యయ్ కీమ్ /adyay kīm/ అధ్యయనము చేయు. నిమ్మె బస్కె గిర్ అద్యయ్ కీసెర్ మన్. నీవు ఎప్పటికీ అధ్యయనము చేస్తూ ఉండు.

అద్లి /adli/ *n.* తవ్వ; a measure; (ఏయ్ మెజర్). వంజిన్ అద్లితె కహంతెర్. వడ్లను తవ్వతో కొలుస్తారు.

అదిక్ /adik/ • *n.* రెట్టింపు; dual; (డ్యుఅల్); दुगुना. వోన్ తెర్ వెల్లె నన్నయ్ అదిక్ కామ్ కీతొన్. అతని కన్న నేను రెట్టింపు పని చేశాను. • *adj.* ఎక్కువ; more; (మొర్); अधिक; ज्यादा; बहुत; बडा. వోర్ నాకున్ అదిక్ కరిసెర్ మంతొర్. అతను నా కన్నా ఎక్కువగా చదువుతున్నాడు.

అదిక్న /adikna/ *adj.* ఎక్కువ; plethora. మహ్గా అదిక్నంగ్ సవ్వింగ్ మంతంగ్. మాదగ్గర ఎక్కువ మాంసము ఉంది.

అదికార్ /adikār/ *n.* అధికారం; power; (పొఅర్); अधिकार; हक़. వోన కూబ్ డగుర్ అదికార్ మంత. అతనికి చాలా పెద్ద అధికారం ఉంది.

అదెన్ /aden/ *pron.* దాని; it; (ఇట్). అదెన్ సాటి నన్న గిర్ వాంతొన్. దాని కొరకు నేను కూడా వస్తాను.

అంతర్ /antar/ *n.* అంతరము; inner; (ఇనర్). పరిక్స లిహా కీతుర్ కాండిరంగ్ మార్కుల్క్న అంతర్ సెల్లె. పరీక్ష రాసిన పిల్లల మార్కులలో అంతరము లేదు.

అంద్రియల్ /andriyal/ *adj.* రేచీకటి ఆయన; night-blind; (నైట్-బ్లైండ్). నర్కక్ దిస్సొ వోన్ అంద్రియల్ ఇంతెర్. రాత్రి పూట కనిపించక పోతే రేచీకటి అంటారు. He who cannot see at night is called *. *See:* **అచంద్రల్**.

అంద్త /and-/ *v.* అందడము; to reach; (టు రీచ్); पहुँचना. మర్క కాయంగ్ మర్త పొర్రొ మంతంగ్ అవెకున్ అంద. మామిడి కాయలు చెట్టు పైన ఉన్నాయి వాటిని అందుకో.

అంటార్కిటికా /aṇṭārkiṭikā/ *a.* అంటార్కిటికా.

అంటి /aṇṭi/ *adv.* ఆ రోజు; on that day; (ఒన్ దెట్ డేయ్); उस दिन मे. అంటితరోజ్ నిమ్మె బేకె సొంజి మతి. ఆ రోజు నీవు ఎక్కడికి వెళ్లావు.

అంచు /añcu/ *n.* అంచు; edge; (ఎజ్); छोर.

అంగుర్ /aṅgur/ *n.* ద్రాక్ష; grape; (గ్రేప్); अंगूर. అంగుర్క పండు సీంతెర్. ద్రాక్ష పండిస్తారు.

అందూని /andūni/ *n.* కట్నం; gift for a special occasion; (గిఫ్ట్ ఫొర్ ఏయ్ స్పెశల్ అకేష్టన్). బయ్యె

బాబలిర్ పేడిన్ మూర అందూని సింతెర్. తల్లి దండ్రులు కూతురికి కట్నంగా ఆవునిస్తారు.

అంచె /añce/ *n.* చిన్న గంప; small basket; (స్మొల్ బాస్కిట్). సింది త ఆకినె తయర్ కీత అద్ అంచె. ఈత చెట్టు ఆకులతో తయారు చేసిన చిన్న గంప.

అందెజ /andeja/ *n.* అంచనా; estimate; అనుమాన. మీవ నాటె బచ్విర్ మాయ్‌నలిర్ వెల్లొక్ మంతంగ్ అందెజ వాట. మీ ఊరిలో ఎంత మంది స్త్రీపురుషులు ఉన్నారో అంచనా వెయ్యి.

అన్ బావ్ /an bāv/ *n.* అనుభవము; experience; (ఇక్స్పీయరీయంస్). నాకున్ కామ్ కియ్వల్ వెల్లె అన్ బావ్ మంత. నాకు పని చెయ్యడంలో చాలా అనుభవము ఉంది.

అన్‌మన్ /anman/ *n.* అనుమానం; hesitation; (సస్పిశన్); హిచకిచాహట. సోపతి మన్వల్ మాయ్‌నన్ పొర్రొ బస్కొన్ అన్‌మన్ ఇర్వ. తోడుగా ఉండే వ్యక్తి మీద ఎప్పుడూ అనుమానం ఉండకూడదు.

అనందెన్ పిస్వల్ /anandne pisval/ ఆనందంగా జీవించు. జీవ మన్నల్ వేరి ఆనందెన్ పిస్సన. జీవించి ఉన్నంత వరకు ఆనందంతో జీవించాలి.

అని /ani/ *conj.* మరియు; and; (ఎండ్); और.

అప్టెమాయ్వల్ /apṭemāyval/ *v.* తాకటం; touch; (టచ్). హాటుంనగ వెల్లె మాంది కియ్నెకె వరొన్క వరొర్ అప్టెమాంతెర్. అంగడిలో ఎక్కువ మంది ఉండడం వలన ఒకరికి ఒకరు తాకుతూ ఉంటారు.

అపుస్వల్ /apusval/ఆపుట. నిమ్మె వోన్ ఆపుసీమ్. నీవు అతన్ని ఆపు.

అబ్బా /abbā/ *intj.* అబ్బా; oh! (expression of surprise) अरे!

అబ్రి /abri/ *adv.* అవతలికి; away; (అవేయ్). నిమ్మె అబ్రి సర్క ఇంజెర్ ఇన్. నీవు అవతలికి జరుగు అని చెప్పు.

అబ్లుక్ /abluk/ *n.* విచిత్రం; fantasy; (ఫెంటసి); ఆశ్చర్య; అచరజ; అచంభా; తాజ్జుబ.

అంబడి /ambaḍi/ *n.* జనుము; rosella. అంబడితున్ యేతగ నహ్చా బుల్లు తెండంతెర్. జనుమును నీటిలో తడిపి జనపనార తీస్తారు.

అమ్డి కియ్వల్ /amḍi kiyval/ *v.* ఆక్రమించు; occupy; (ఒక్యుపై); आक्रमण कर; चढाई कर. నావ జాగ ఇగ్గెటల్ ఇంజెర్ జాగ అమ్డి కీసెర్ మంతెర్. నా స్థలము అని ఇక్కడి నుండి ఆక్రమించుకున్నాడు.

అయ్యొ /ayyo/ *int.* అయ్యో; oh no! (expression of disappointment); (ఓ నో!)

అయ్వెకె /ayveke/ *v.* కాకపోతే; otherwise; (అదవైస్). నేండ్- కామ్ అయ్వెకె నాడి ఆయర్. ఈ రోజు పని కాక పోతే రేపు అవుతుంది.

అయిన /ayina/ *n.* పోచమ్మ తల్లి; the day after the marriage day; (ఫస్ట్ డేయ్ ఒవ్ మెరిజ్).

అయిన జావ /ayina jāva/ *n.* 'పోచమ్మ పూజ; porridge which is made on the first day after marriage and given to the 'avval' goddess; (పారిజ్ ఫొర్ వశిప్).

అర /ara/ *v.* పడు; fall; (ఫొల్); गिरना. వోర్ విత్నెకె అర్సికున్ హారెమాతొర్. అతను పరుగు తీస్తున్న పుడు పడ్డాడు.

అరంత /aranta/ *v.* పడుట; fall; (ఫొల్). ఆకినగ టిప్క అర్రంత. ఆకులలో చుక్క పడుతుంది.

అరబ్బి /arabbi/ *n.prop.* అరబ్బి; Arabic; (అరబిక్).

అర్కిటిక్ సమ్డుర్ /arkiṭik samdur/ అర్కిటిక్ మహా సముద్రం.

అర్గ్- /arg-/ *n.* కరిగిపోవడం; to melt, dissolve, wear out; (టు మెల్ట్); पिघलना. సాకుర్ యేతగ వాట్టెకె అర్గంత. చక్కెరను నీటిలో వేస్తే కరిగిపోతుంది.

అర్త /arta/ *vi.* పడి పోయింది; fell; (ఫెల్); गिरना. కాండి గుసుర్క్సి అర్తొర్. బాలుడు జారి పడ్డాడు. The boy is falling. సుక్కుం అర్త ఇంజెర్ నాకున్ వెహ్తొర్. చుక్క పడి పోయింది అని నాకు చెప్పాడు.

అర్త్ /art/ *n.* అర్థము; meaning; (మీనిజ్); मतलब. సుంగు పాట వార్తొర్ అద్ పాటతున్ వెల్లె అర్త్ మంత. సుంగు పాడిన పాటకు చాలా అర్థము ఉంది.

అర్డొ /ardo/ *adj.* సగము; half; (హాఫ్); आधा. సేప్ పండితున్ ఇవ్విర్ అర్డొ కీసి తింతెర్. సేపు పండును ఇద్దరు సగము చేసి తింటున్నారు. నావంగ్ అర్డొ కేల్క్ కత్రి కీసి అహానె ఇర్తొర్. నా వెంట్రుకలను సగము కత్తిరించి అలానే ఉంచాడు.

అర్డొ గోల్ /ardo gōl/ అర్ధ గోళం.

అర్డొ సరి- /ardo sari-/ సగం దారి; half way; (హాఫ్ వేయ్). అర్డొ సరి- తాక్నెకెన్ అవితోన్. సగం దారి నడవగానే అలిసి పోయాను.

అర్రె /arre/ *intj.* హా; Hey!; (హేయ్!)

అర్సివాయొ /arsivāyo/ *n.* తేడా; disagreement; (డిసగ్రీమంట్); భేద; फर्क; प्रकार. వోన్క అని నాకున్ అర్సి వాయొ. అతనికీ నాకూ తేడా ఉంది.

అర్- /ar-/ పడి పోవడం; fall down; (ఫొల్ డౌన్). చుడుర్ కాండి కుహితగ అర్సి కిలిసెర్ మంతొర్. చిన్న పిల్లవాడు బావిలో పడి కేకలు వేస్తున్నాడు.

అరిల్ /aril/ *n.* రొమ్ము; breast; (బ్రెస్ట్); छाती; हृदय; दिल; స్తన. నెద్మంగ్ అరిల్క్ వెల్లె మంతంగ్. కుక్కకు రొమ్ములు ఎక్కువగా ఉన్నాయి.

అరిల్ బోయిండ /aril bōyiṇḍa/ ముచ్చికము; nipple; (నిపిల్). వెల్లొక్ నగ అరిల్ బొయిండంగ్ మందంతంగ్. స్త్రీలకు చనులకు ముచ్చికలుంటాయి.

అరిసొన్ /arison/ *v.* సహాయం చేయు; to take away, take with; (టు టేయ్క్ అవేయ్). రుక్మిని బయ్యెన్ అరిసొత్త. రుక్మిణి అమ్మకు సహాయం చేసింది.

అరుసిమ్ /arusim/ *v.* పడగొట్టు; topple; (టాపల్). మర్క పండితున్ మర్రతల్ అరుసిమ్. మామిడి పండును చెట్టునుండి పడగొట్టు.

అలగ్ /alag/ *adv.* వేరుగా; difference; (డిఫ్రంస్); భేద; అంతర; పరివర్తన; మత భేద; మన ముటావ. అలగ్ మంజి సాడ కరితొర్. వేరుగా ఉండి చదువుకున్నాడు.

అల్జ్- /alj-/ *n.* ఒరగటం; to lean against; (టు లీన్ అగెంస్ట్).

అల్లం /allaṁ/ *n.* అల్లం గడ్డ; ginger; (జింజర్); అదరక.

అల్లే /allē/ కాని; reported; (రిపొటిడ్).

అల్వట్ /alvaṭ/ *n.* అలవాటు; habit; (హెబిట్); ఆదత; అభ్యాస. రాజు జీవత్ సాటి రోజి సక్రె యొగ కియ్వల్ అల్వట్ ఆతొర్. రాజు ఆరోగ్యం కోసం రోజు పొద్దున యోగ చెయ్యడానికి అలవాటు పడ్డాడు.

అల్స్ పుల్స్ /als puls/ తెల్ల దనం; neat in appearance; (నీట్ ఇన్ అపీయరంస్). మర్మిన్ నేటి చొకొట్ దిసన్ సాటి అల్స్ పుల్స్ తయర్ ఆంతెర్. పెళ్లిలో బాగా కనిపించాలని చక్కగా తయారు అవుతారు.

అల్- /al-/ *n.* అల్లుట; knitting; (నిటిట్). నావసేలడ్ మల్లె పుంగక్ అల్సెర్ మంత. నా చెల్లెమ్మ మల్లె పువ్వులు అల్లుతుంది.

అవకాస్ /avakās/ *n.* అవకాశం; opportunity; (ఒపట్యునటి); మౌక్వా; ఫురసత; సమయ. వోన్ పోలిస్ అపిసర్ ఆయ్వల్ వోన అవకాస్ వాత. అతను పోలీస్ అధికారి అయ్యే అవకాశం వచ్చింది.

అవ్ /av/ *pron.* అవి; they, those (nm.); (దోస్); వె. అవ్ బోనంగ్ పుస్తక్ ఆందుంగ్. అవి ఎవరి పుస్తకాలు.

అవ్ట /avṭ/ *num.* ఎనిమిది; eight; (ఏయ్ట్); ఆఠ.

అవ్రెమాయె /avremāyo/ ఆపుకోలేక పోవడం; not tight; (నొట్ టైట్). వేన సోజ్ వెన్క అవ్రెమాయె. ఇతను కోపోద్వేగాన్ని ఆపుకోలేడు.

అవ్వల్$_1$ /avval/ *n.* అమ్మా; mother; (మదర్).

అవ్వల్ బాబో /avval bābō/ *n.* తల్లి దండ్రులు; parents, father and mother (pl.); (పేరంట్స్); మాతా-పితా.

అవ్వల్$_2$ /avval/ *n.* పోచమ్మ దేవత; the mother god, smallpox goddess; (స్మొల్పొక్స్ గాడెస్). మర్మిన అయిన జావ కియ్లె డప్క పాసెర్ అవ్వల్ పేన్దగ దాంతెర్. పెండ్లి పూజ చేయడానికి పోచమ్మ దేవత దగ్గరికి బాజా భజంత్రీలతో వెళతారు. At the beginning of a wedding, for doing pooja, they beat drums and go to the worship place.

అవి- /avi-/ *vi.* అలిసి పోవడం; to be tired; (టు బీ టైఅడ్); థకనా. హాటుం సొన్నెకె తాక్సి తాక్సి అవియంతెర్. అంగడికి వెళ్లినప్పుడు నడిచి నడిచి అలిసి పోతారు.

అవెక్నగ /aveknaga/ *pron.* వాటిలో; with them; (విద్ దెమ్). ఇద్ నెయ్ అవెక్నగ మిరెమాత. ఈ కుక్క వాటిలో కలిసి పోయింది.

అసల్ /asal/ *adj.* అందమైన; good; (గుడ్); అచ్ఛా. నావ కెయ్ద గడి బయ్ అసల్ మంత. నా గడియారము చాలా అందముగా ఉంది.

అస్క్- /ask-/ *n.* కోయడం; to cut, carve, cut throat (as in sacrifice); (టు కట్); కాటనా. పొప్పయ్ పండితున్ సెట్టెడె అస్క్ సెర్ మంతొర్. బొప్పాయి పండును కొడవలి తో కోస్తున్నాడు.

అస్కె /aske/ *n.* అప్పుడు; then; (దెన్); తబ. అస్కె మావొర్ తాదొ వెహ్తొర్. అప్పుడు మా తాతయ్య చెప్పాడు. అస్కెడంగ్ వేసుడింగ్ గిర్ ఇస్కె వేరి మంతంగ్. గత కాలపు కథలు ఇప్పటి వరకు కూడ ఉన్నాయి. మహ్గ అస్కెడ తమ్మ ముద్ద మంత. మాదగ్గర పూర్వపు ఇత్తడి ఉంగరం ఉంది.

అస్కెడల్ /askeḍal/ అప్పటినుంచి. నిమ్మె వాంతి ఇంజెర్ అస్కెడల్ సూడంతొన్. నీవు వస్తావని అప్పటి నుండి చూస్తున్నాను.

అస్తుర్ కయ్ /astur kay/ *n.* అరచేయి; palm of hand; (పామ్ ఒవ్ హెండ్). అస్తుర్ కద్మె మేంది వాటంతంగ్. అర చేతిలో గోరింటాకు వేస్తున్నారు.

అస్తుర్ కాల్ /astur kāl/ *n.* అరి పాదం; sole of foot; (సోల్); ఏక మాత్ర.

అస్లి /asli/ *adv.* మంచిగా; good; (గుడ్); అచ్ఛా. పోడ్డ్ అస్లి వేడ్చి సీంత. సూర్యుడు మంచి వెలుతురును ఇస్తున్నాడు.

అహన్ /ahan/ *adv.* దానిలాగా; in that way, thus; (ఇన్ దెట్); ఇస తరహ. అద్ బాన్ కామ్ కీంత అహన్ కామ్ కీమ్. ఆమె ఎలా పని చేస్తుందో అలా పనిచెయ్యాలి.

అహ్చ్-$_1$ /ahc-/ *v.* ఒత్తి పట్టడం; to push or shove; (టు శవ్); దబాకర.

అహ్చ్-$_2$ /ahc-/ *n.* ఒత్తుడు; to make a thumb impression; (టు మేయ్క్ ఏయ్ తమ్ప్రింట్); దబనా.

అహ్నె /ahne/ *adv.* అలాగ; like that; (లైక్ దెట్).

అహెర్ /aher/ *n.* సన్మానించడం; gift for weddings or housewarming ceremonies; (గిఫ్ట్). చుట్టల్ బందుక్, మర్మిన్గ నొవ్రినేర్, నొవ్రినేర్ బెయె బాబన్ కప్డింగ్ అహెర్ కీంతెర్. చుట్టాలు పెండ్లిలో వధూ వరుల తల్లి దండ్రులకు బట్టలు కట్నంగా పెడతారు.

ఆ

ఆకడ /ākaḍa/ *n.* అక్షరము; alphabet; (ఎల్ఫబెట్); अक्षर. అ ఉంది అక్సర్ ఆండ్. అ ఒక అక్షరము.

ఆకడి /ākaḍi/ *n.* పండుగపేరు; a festival held in July; (మంత్ 4). ఆకడి మహ్నా ఆక్డ తెండంతెర్. జూలై మాసంలో ఆక్డ తీస్తారు.

ఆకడి (మహ్నా) /ākaḍi (-mahina)/ *n.* జూలై (జూలై); month 4 of the Gond year (June-July).

ఆక్ సి- /āk si-/ *See:* హాక్ సి-.

ఆక్టి /ākṭi/ వేడిమి కోసం. వాట్టె జాగ్లి మత్తెకె ఆక్టి కీసి మందంతెర్. చేనులో కావలి ఉంటే చలిమంట చేసి ఉంటారు.

ఆక్డె మా- /ākḍe mā-/ వంకరయిపోవడం; to become numb from cold; (టు ప్రింక్).

ఆక్న /ākna/ మిగులు ధాన్యము; remaining grain; (రిమేయ్నిఙ్ గ్రేయ్న్).

ఆక్రి /ākri/ *adj.* చివరి; to last, wear well; (ఇన్ ఎండ్); आखिर; अंत में. నాకున్ బస్ నగ ఆక్రిసీట్ పుట్టు. నాకు బస్సులో చివరి సీటు దొరికింది.

ఆక్రిత /ākrita/ *adv.* చివరిది; last one; (లాస్ట్ వన్). ఆక్రిత సేలడున్ మర్మింగ్ కీంతొమ్. చివరి చెల్లెలి పెళ్లి చేస్తున్నాము.

ఆకార్ /ākār/ *n.* ఆకారం; outline; (ఔట్లైన్); आकार; रूप; शकल. ఉంది ఆకార్ తె పండింగ్ కొయ్సి ఇర్తొర్. ఒక ఆకారంలో పండును కోసి ఉంచాడు.

ఆకి /āki/ *n.* ఆకు; leaf; (లీఫ్); पत्ता. కేరె ఆకినె గాటొ తింతెర్. అరటి ఆకుల పైన అన్నము తింటారు.

ఆకి పేన్ /āki pēn/ Gond deity; (గోండ్ డెయిటి); गाँव के भगवान का नाम.

n. గ్రామదేవత; one of the Gond deities that stays in the centre of a village. సద్ది నహ్క్నగ ఆకి పేన్ మందంత. అన్ని గ్రామాలలో గ్రామ దేవత ఉంటుంది.

ఆకి బీబట్ /āki bībaṭ/ చిరుత పులి. చుడుర్ డువడున్ ఆకి బీబట్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. చిరుత పులిని ఆకు బీబట్ అని అంటారు.

ఆకుడ్ /ākuḍ/ *n.* కమ్మి; short in length; (శొట్ ఇన్ లెఙ్త్); अपर्याप्त. మావ కాసుడ ఇర్స్ ఆకుడ్ మంత. మా ఎడ్ల బండి ఇరుసు చిన్నదిగా ఉన్నది. కేస్కుడ్ వెల్లె ఆకుడ్ మంత. నిచ్చెన చాలా పొట్టిగా ఉంది.

ఆగమె /āgame/ *adv.* ఊరికే; predictably; (ప్రడిక్టబిలటి). ఆగమె నాకున్ కేమ్మొర్. నన్ను ఊరికే పిలిచాడు.

ఆగ్రమ్ /āgram/ *n.* కోరిక; need; (నీడ్).

ఆగ్- /āg-/ *v.* ఆగింది; to stop, stand; (టు స్టొప్); रोकना.

ఆగుటి /āguṭi/ *v.* ఆక్రమించు; occupy; (ఒక్యుపై); आक्रमण कर; चढाई कर. ఇగ్గెటల్ నావ జాగ ఇంజెర్ అగుటికీతొర్. ఇక్కడి నుండి నా చోటు అని ఆక్రమించాడు.

ఆగుటి కియ్వల్ /āguṭi kiyval/ *v.* సొంతం చేసుకోవడం; possess; (పొసెస్). రోన్ వాటన్ సాటి వెల్లె జాగ ఆగుటికీతొర్. ఇల్లు కట్టడానికి ఎక్కువ చోటు సొంతం చేసుకున్నాడు.

ఆగె /āge/ *n.* ఆజ్ఞ; command; (కమాండ్). నీకున్ నన్న ఆగె సీతొన్. నీకు నేను ఆజ్ఞ ఇచ్చాను.

ఆఙ్ దుడీ /āṅduḍī/ *n.* స్నానపు గది; bathroom; (బాత్రుమ్); स्नानघर. యేర్ తుంగ్వల్ కమ్రతున్ అఙ్ దుడి ఇంతెర్. స్నానము చేసే గదిని స్నానపు గది అంటారు.

ఆఙ్ రాయ్సల్ /āṅrāysal/ *n.* సోమరి పోతు; lazy man; (లేయ్సి మెన్). కామ్ కిమ్లెన్ కద్దిన్ అయిర్ వోన్ అఙ్ రాయ్సల్ ఇంతెర్. పని చెయ్యడానికి చాతకాని వాన్ని సోమరి పోతు అంటారు.

ఆఙి /āṅi/ *See:* ఆంగ్డి.

ఆఙుడ్ అస్టన్ /āṅuḍ asṭan/ *n.* స్నానము చెయ్యడం; ritual bath; (రిచుఅల్ బాత్). యేర్ తుంగ్వడున్ ఆఙుడ్ అస్టన్ ఇంతెర్. పవిత్ర స్నానం ఆచరించడాన్ని ఆఙుడ్అస్టన్ అంటారు.

ఆఙున్ కస్టల్ /āṅun kasṭal/ *n.* సోమరి పోతు; lazy man; (లేయ్సి మెన్). కామ్ కిమ్లె ఆయో వోన్ ఆఙున్ కస్టల్ ఇంతెర్. పని చేతకాని వాన్ని సోమరి పోతు అంటారు.

ఆచంద్రల్ /ācandral/ *adj.* రేచీకటి గలవాడు; night-blind; (నైట్-బ్లైండ్). నర్కక్ దిస్సొ వోన్ అచంద్రల్ ఇంతెర్. రాత్రి కళ్లు కనిపించని వారిని రేచీకటి గలవాడు అంటారు.

See: అంద్రియాల్.

ఆచర్ /ācar/ *n.* ఆచారం; succession; (సక్సెశన్); परंपरा; क्रम. నీవ ఆచర్ నిమ్మొ మరుంగ్మ. నీ ఆచారాలు నీవు మరువకు.

ఆచర్ విచర్ /ācar vicar/ *n.* ఆచారం; custom; (కస్టమ్); आचार; रिवाज; रस्म; आचरण; बर्ताव. మావ జాతితగ ఆచర్ విచర్ మందంత. మా జాతిలో ఆచారాలు ఉంటాయి.

ఆచ్త /ācta/ *adj.* ఎంచదగిన; preferable; (ప్రెఫరబల్). చొకొట్నంగ్ మర్క పండినున్ ఆచన. మంచి మామిడి పండ్లను ఎంచుకోవాలి.

ఆచ్- /āc-/ *n.* ఎన్నుకోవడం; to choose; (టు చుస్); चुनना. మావ నాటె సర్పంచున్ మరట్ అచంతొమ్. మా ఊరి సర్పంచ్‌ని మేము ఎన్నుకుంటాము.

ఆచారం /ācāraṁ/ *n.* పద్ధతి; dogma; (డొగ్మ). ఇద్ మావ జాతి ఆచారం ఆండ్. ఇది మా జాతి పద్ధతి.

ఆజి /āji/ *n.* నాన్నమ్మ; father's mother; (ఫదర్స్ మదర్); दादिमा. బాబన బయ్యెన్ ఆజీ ఇంతెర్. నాన్న యొక్క అమ్మను నానమ్మ అందురు.

ఆట్ముటుడి (మర్ర) /āṭmuṭuḍi (marra)/ *n.* ఒక రకమైన (చెట్టు); a kind of a tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).

ఆటి /āṭi/ *n.* ముడి; knot; (నాట్); गाँठ. వెల్లొక్ కెల్కున్ ఆటి పాంతంగ్. స్త్రీలు వెంట్రుకలను ముడి వేస్తారు.

ఆటి పా- /āṭi pā-/ *v.* • చుట్టి ఉండడం; to twist something; (టు ట్విస్ట్); ऐंठना. నోడెత్ కస్రకిల్లె ఆటిపాంతెర్. త్రాడును పగ్గం చేయుటకు అల్లుతారు. We twist the rope to make reigns. • నులిమివెయ్యి; to strangle something (the way a constricting snake kills its prey); (టు స్ట్రేంగిల్); गला घोंटकर मारना या दबाना. నోడెతున్ ఆటి పాసి దాఙ్గి తయర్ కీంతెర్. తాడును నులిమి వేసి తనుగు తయారు చేస్తారు.

ఆటె మా- /āṭe mā-/ *v.* ఎండిపోవడము; to evaporate, to dry up (river, etc); (టు ఎవపొరేట్); सुकना. గొహ్కానగ యేర్ సుటి కీయ్నెకె కుహిత యేర్ ఆటెమాత. గోదుమలకు నీరు వదిలేటప్పుడు బావి నీరు ఎండిపోయింది.

ఆటెర /āṭera/ *n.* అటక; attic, store area above rafters of house, loft; टाँड. రోతగ, బుడ్డింగ్-ముడ్డింగ్ పొర్రొ ఇర్లె ఆటేర కీంతెర్. ఇంటి సామానుపైన ఉంచుటకు ఇంట్లో అటక తయారుచేస్తారు. In order to put pots and things up, * is made in the house. మావ రోత ఆటేర తగ తరస్ వాసి మంత. మా ఇంటిపై కప్పులో పాము వచ్చి ఉంది.

ఆడ /āḍa/ *n.* ఒట్టు; oath; (ఓథ్); खसम. నిమ్మె కొత్తంగ్ కల్మాకి ఇంజెర్ ఆడ పియంతి. Take an oath if you say you didn't steal the money.

ఆడ-పి- /āḍa-pi-/ take an oath; (టేయ్క్) खसम खाना.

ఆడ్ముట్ /āḍmuṭ/ *n.* • ధైర్యం; audacity; धैर्य; पराक्रम; साहस; धीरता; हिम्मत; दिलेरी. వోర్ వెల్లె ఆడ్ముట్ మంతొర్. అతను చాలా ధైర్యం గలవాడు.

ఆడ్ముటియల్ /āḍmuṭiyal/ *n.* మొరటితనంగల; audacious person. వోర్ బయ్ ఆడ్ముటియల్ మాయ్నల్. అతను బాగా మొరటోడు.

ఆడ్మాడ్సొ /āḍmāḍso/ *n.* బార్యా భర్తలు; husband and wife; (హస్బండ్ ఎండ్ వైఫ్); पति-पत्नी. మర్మింగ్ ఆతుర్ ఊర్కున్ ఆడ్ మాడ్సొ ఇంతెర్. పెళ్లి చేసుకున్న వాళ్లని బార్యా భర్తలు అంటారు.

ఆడె /āḍe/ *n.* ఆడె కట్టె; main horizontal wooden beam to support the roof of a dwelling; (మేయ్న్ బీమ్). రోన్ వాసంగ్ హిందల్ హందల్ పాయన్‌సాటి ఆడె కట్టె వాటంతెర్. ఇంటి వాసాలు ఇటు అటు కొట్టుటకు ఆడె కట్టె వెనుగర్ర తయారు చేస్తారు. A main beam is put up so that the rafters can be nailed to both sides.

ఆడెందల్ /āḍendal/ తెలివి హీనుడు; unintelligent; (అనిస్టెలిజింట్). ఆడెందల్ కరబ్ కామ్ కీంతొర్. తెలివి హీనుడు చెడ్డ పనులు చేస్తాడు.

ఆత /āta/ *v.* అయింది; it happened; (ఇట్ హెపండ్). నిన్నె గాటొ తిన్వ సొంజి బయ్ కటిన్ ఆత. నిన్న నేను అన్నము తినక పోవడం వలన బాగా కష్టం అయింది.

ఆతకామ్ /ātakām/ జరిగిన పని; completed work; (కంప్లీటిడ్ వక్). ఆత కామున్ పజ్జె మల్సి సూడ్వ. జరిగిన పనిని తిరిగి చూడకు.

ఆతంగ్ /ātaṅg/ *adj.* అలాంటి; similar; (సిమలర్). నన్న గిర్ ఆతంగ్ పండింగ్ తింతొన్ ఇంజెర్ కాండి ఆడంతొర్. నేను కూడా అలాంటి పండ్లు తింటాను అని పిల్లవాడు ఏడుస్తున్నాడు.

ఆతల్ /ātal/ *adj.* అటువంటిది; of that kind (nm.); (ఒవ్ దెట్ కైండ్); उस तरह. మిహ్గ మంత అతల్ మహ్గగిర్ మంత. మీ దగ్గర ఉన్నట్లు మా దగ్గర కూడా ఉంది.

ఆత్మ /ātma/ *n.* ఆత్మ; soul; (సోల్); आत्मा; रूह. సాతొర్ వోన ఆత్మ మేందొల్ సుట్టికీసి సొడియంత. చనిపోయిన వాని ఆత్మ దేహం వదిలి వెళుతుంది.

ఆత్మపేన్ /ātmapēn/ ఆత్మ దేవుని. పేన్ ఉంది ఆత్మత రూప్నె మంతొర్. దేవుడు ఆత్మ రూపంలో ఉన్నాడు.

ఆత్మవడి /ātmavaḍi/ గాలిలో ఆత్మ; soul in the air; (సోల్ ఇన్ ద ఏ). ఆత్మ వడి వడిదె వాసెర్ మంత. గాలిలో ఆత్మ వస్తున్నది.

ఆతి /āti/ *n.* అత్తమ్మ; aunt; (ఆంట్); सासूमाँ; मामी.

ఆతి మామల్ /āti māmal/ *n.* అత్త మామలు. నాకున్ పొరొల్ దొసన్ సాటి ఆతి మామల్ వాతెర్. నాకు పేరు పెట్టడానికి అత్త మామలు వచ్చారు.

ఆతెకె /āteke/ *adv.* అయితే; if so; (ఇఫ్ సో); (हो) तो. *v.* అయినట్లైతే; even though; (ఈవన్ దో). నావ కామ్ ఆతెకె నీకున్ కొత్తంగ్ సీంతొన్. నా పని అయినప్పుడు నేను నీకు డబ్బులు ఇస్తాను.

ఆతొర్ /ātor/ *n.* అటువంటివాడు; of that kind (m.); (ఒవ్ దెట్ కైండ్); उस तरह. రాజు గిర్ మనోజున్ దాత్ అతోరె మంతొర్. రాజు కూడ మనోజ్ అటువంటివాడు ఉన్నాడు.

ఆదత్ /ādat/ *n.* అలవాటు; hobby; (హొబీ); आदत; अभ्यास. వోన్ చహ ఉన్వల్ ఆదత్ ఆత. అతనికి చాయ తాగడం అలవాటు అయింది.

ఆదర్ /ādar/ *adv.* సహాయంగా; support; (సపొర్ట్); आधार; सहारा. పోసటి కాండిర్ బతయ్ ఆదర్ సెల్వక్ మందంతెర్. అనద పిల్లలు ఏ సహాయం లేకుండా ఉంటారు.

ఆదర్తె సొన్ /ādarte son/ *v.* ఆధారంగా వెళ్లు; supplement.

ఆదర్తెమన్ /ādarteman/ *v.* ఆధారపడు; depend; (డిపెండ్); निर्भर हो.

ఆదివాసి /ādivāsi/ *n.* ఆదివాసి; aborigine; (ఎబరిగిని); आदिवासी; आदिम निवासी. ఆదిలాబాద్నగ ఆదివాసి గోండి మంతెర్. ఆదిలాబాదులో ఆదివాసి గోండులున్నారు.

ఆన్వల్ /ānval/ *n.* ఆనవాలు; credential; पहचान; चिह्न; निशान. మావ రొహ్క నగ ఆన్వల్ లిహి కీతెర్. మా ఇండ్లలో ఆనవాలు రాసుకున్నారు.

ఆంగ్డె /āṅgḍe/ *n.* చొక్కా; shirt; (శర్ట్); कमीज़. మర్మింగ్ అనెకె నన్న ఆంగ్డె కెర్తొన్. పెళ్లి అయేటప్పుడు చొక్కా వేసుకున్నాను. రోజి ఆంగ్డెంగ్ కెర్సి మందన. రోజు చొక్కా వేసుకోని ఉండాలి.

ఆంజ్- /āñj-/ *v.* అందుకో; to catch; (టు కెచ్); पकड़ना. మర్క పండితున్ వాత్తెకె ఆంజన. మామిడి పండును వేస్తాను అందుకో.

ఆందున్ /āndun/ *n.* దానం; gift (of cattle such as cows, goats or buffaloes) for marriage usually from the bride's parents to the couple; (ఫ్రీ గిఫ్ట్); दान. బెయె బాబల్ మియాడున్ హెర్రె, మూర సీతెకె తాన్ ఆందున్ ఇంతెర్. తండ్రి కూతురుకిచ్చే మేకలను, ఆవులను కట్నము అంటారు. It is called * when a father and mother give goats and cows to their daughter (for marriage). *See:* అహేర్.

ఆనందెన్నె /ānandne/ *n.* ఆనందం; with great pleasure; (విద్ గ్రేట్ ప్లెజర్); आनन्द से. చుడ్డుక్ కాండిర్కున్ కర్స వల్ బొమ్మ తత్తెకె ఆనందెన్నె-ఆనంద్ ఆంతెర్. చిన్నపిల్లలకు ఆటలు ఆడేందుకు బొమ్మలు తెస్తే చాలా ఆనంద పాడతారు. Little children are so pleased when a playing doll is brought.

ఆనల్ /ānal/ *adv.* చేయగలిగేటట్టు; preferably; (ప్రెఫరబ్లి). నీతోడొ కామ్ అనల్ మత్తెకెన్ వెహ. ఈ రోజు పని చేయగలిగేటట్టు ఉంటే చెప్ప.

ఆనల్ సూడ /ānal sūḍa/ అయ్యేదాకా చూడడం; waiting for something to happen; (వేయ్టింజ్ ఫొర్ సమ్తింజ్ టు హెపన్). నిమ్మె డగుర్ ఆనల్ సూడన. నీవు పెద్దగయ్యేదాకా చూడాలి.

ఆప /āpa/ *v.* ఆగు; to be; (టు బీ); है जो वह. నన్న గిర్ వాంతొన్ నిమ్మె జర్రసి ఆప. నేను కూడా వస్తాను కొద్ది సేపు ఆగు.

ఆపతితె /āpatite/ *n.* కష్టం; trouble; (ట్రబల్); कष्ट; तकलीफ़; कठिन; मुश्किल. రాజు బయ్ ఆపతితె మంతొర్. రాజు చాలా కష్టంలో ఉన్నాడు.

ఆపుస్- /āpus-/ *v.* ఆపడము; to stop; (టు స్టొప్); रोकना. బేకెన్ సొన్నెకె బస్ అపుసి ఉద్దన. ఎక్కడికైనా వెళ్లేటప్పుడు బస్సు ఆపి కూర్చోవాలి.

ఆపే /āpē/ *n.* దానితో; with that; (విద్ దెట్); उस से. ఆపే పోటొ రెహ. దానితో ఫోటో తియ్యి.

ఆబర్ /ābar/ *See:* హాబర్.

ఆమ్ /ām/ అవ్వండి; be; (బీ). నిమ్మె పోలిసున్ మో డి తయర్ ఆమ్. నీవు పోలీస్ లాగా తయారవు.

ఆంబ /āmba/ ఆవు అరుపు; sound of cow; (సౌండ్ ఒవ్ కౌ). మూర అంబ ఇంజెర్ అడంత. ఆవు అంబా అని అరుస్తుంది.

ఆముట్ /āmuṭ/ *adv.* పండ్లు; sour; (సౌఅర్). ఇద్ మర్క పండి అముట్ మంత. ఈ మామిడి పండు పుల్లగా ఉంది.

ఆయపరొ /āyaparo/ *adj.* అసాధ్యమైన; impossible; (ఇంపొసబల్). నీకున్ ఆయపరొ అదెన్ కియ్మ. నీకు వీలు కానిది చెయ్యొద్దు.

ఆయర్ /āyar/ *n.* చాలు; it is enough, (no more!); (ఇనఫ్); काफ़ी. నావ పెట్టినించి మంత గాటొ ఆయర్. నా కడుపు నిండి ఉంది అన్నము చాలు.

ఆయ్త్ వార్ /āyt vār/ *n.prop.* ఆదివారము; Sunday; (సండి); रविवार. ఆయ్త్వార్త్ నేటి సాడ సుట్టి మందంత. ఆదివారము బడికి సెలవు ఉంటుంది.

ఆయ్మకి /āymaki/ కాలేదు. నావంగ్ మర్మింగ్ ఆయ్మకి. నాకు పెండ్లి కాలేదు.

ఆయ్వక్నె /āyvakne/ *v.* కాకుండా; without happening; (విదౌట్ హెపనిజ్). నన్న వెహ్తాంగ్ గొస్టింగ్ కరల్ ఆయ్వక్నె మందవచ్చొ. నేను చెప్పి మాటలు నిజము కాకపోవచ్చు.

ఆయ్వల్ /āyval/ *n.* కాబోయే; becoming; (బికమిజ్). మావ నాఱె వరొర్ వయ్దు ఆయ్వల్ మంతొర్. మా ఊరిలో వైద్యుడుగా కాబోతున్నాడు.

ఆయి /āyi/ *clitic.* ఏవైన; even, also; (ఈవన్); भी. *adj.* సరే. నన్న మీన్క ఆయి సవింగ్ ఆయి తింతొన్. నేను చేపలైన మాంసమైన తింటాను. Even eggs (and) even meat I eat. ఆయి మంజె నన్న నీకున్ మద్దత్ సీంతొన్. సరే నీకు నేను మద్దతు ఇస్తాను.

ఆయె /āyo/ *v.* కాదు. నీతోడొ నాకున్ వడ్క్‌వల్ ఆయె. నీతో నేను మాట్లాడ లేను.

ఆరమ్ /āram/ *n.* • సేద;rest; (రెస్ట్); విశ్రామ; आराम. వాట్టెసేర్ పానెకె దుపరిసేర్ సుటి కీసి ఆరమ్ యేతంతెర్. చేనులో అరక కొట్టేటప్పుడు పగటి పూట అరక వదిలి సేద తీసుకుంటారు.• తీరిక;leisure; (లెజర్). కేల్ తెండ్సి ఆరమ్ నరుమ్సెర్ మంతొర్. నాటకం వేసి తీరికగా నిద్రపోతున్నాడు.

ఆర్తి /ārti/ *n.* హారతి;a plate with a burning oil lamp that contains copper coins, betel nuts, dried coconut kernel, etc offered at the time of settling a marriage; (సెరమొనియల్ ప్లేట్). మర్మి ఆర్తితగ బొసెజుంగ్ ఇరంతెర్. పెళ్లిలో ఆరతి పళ్ళెంలో త్రిభుజాకారపు బొసెంగం ఉంచుతారు. On the ceremonial wedding plate they put a decoratedtriangular headpiece.

ఆర్తి కోబ్రె /ārti kōbre/ హారతి కొబ్బరి.

ఆర్తెకె /ārteke/ *adj.* చల్లారిన;dried; (డ్రైడ్). చుట్ట ఆర్తెకె పోయ వాయె. చుట్ట ఆరినప్పుడు పొగ రాదు.

ఆర్స /ārsa/ *n.* • అద్దము;mirror; (మిరర్); दर्पण. యేర్ తుంగ్సి సవ్రెమానెకె ఆర్స సూడ్సెర్ సవ్రెమాంతెర్. స్నానం చేసి నప్పుడు అద్దం చూసుకుంటూ తయారు అవుతారు. • గాజు;glass; (గ్లాస్).

ఆర్- /ār-/ *v.* చల్లారింది;to become cool, quench thirst; (టు బికమ్ కుల్). నన్న గాటొ అట్ట అద్ గాటొ ఆర్త. నేను వండిన అన్నం చల్లారింది.

ఆరుస్- /ārus-/ *v.* చల్ల;to cool; (టు కుల్); ठंडा. కాస్త జావ ఆరుసీసి తిందన. వేడి అంబలిని చల్లార్చి తాగాలి.

ఆరూ /ārū/ *n.* ముల్లు ;iron spike at end of a driving stick. సేర్ పానెకె ఆరూ బడ్డె పియ్సి సేర్ పాంతెర్. అరక కొట్టేటప్పుడు ముల్లు కర్ర పట్టుకుంటారు.

ఆరూ బెడ్డె /ārū beḍḍe/ ముల్లు కర్ర stick with an iron spike, goad; (గోడ్ 2).

ఆరెకుట్ట /ārekuṭṭa/ *n.* కొయ్య;spoke of a wheel; (స్పోక్ ఒవ్ ఏయ్ వీల్). కాసుడ ఆరే కుట్ట మందంత. ఎడ్ల బండికి కొయ్య ఉంటుంది.

ఆల్మరి /ālmari/ *n.* అల్మారి;almirah, metal cupboard; अलमारी.

ఆలి (మర్ర) /āli (marra)/ *n.* రావి (చెట్టు);peepal tree; (ట్రీ); पेड़. ఆలి మర్రతగ పోనక్ ఉత్తంగ్. రావి చెట్టుపై పావురాలు వాలినాయి.

ఆలు గడ్డంగ్ /ālu gaḍḍaṅg/ *n.* బంగాళా దుంపలు; potatoes; (పటేట్టోస్). ఆలు గడ్డంగ్ మట్టి తల్ తెండంతెర్. ఆలు గడ్డలను మట్టి నుండి తీస్తారు.

ఆవజ్ /āvaj/ *n.* చప్పుడు;sound; (సౌండ్); आवाज़. మర్మినగ డోల్క్ పానెకె డోల్క్‌న ఆవజ్ వాంత. పెళ్ళిలో డోలు వాయించేటప్పుడు చప్పుడు వస్తుంది.

ఆవర /āvara/ *v.* కంచె వెయ్యి;fence or compound. రోత అవరతగ వెలుమ్ కీమ్. ఇంటి ఆవరణలో కంచెవెయ్యి.

ఆవరి /āvari/ చాటించేవాడు;village messenger; (విలిజ్ మెసింజర్); हवलदार.

ఆవ్రి కీ- /āvri kī-/ *v.* బిగించు;tie down; (టై డౌన్); आलिंगन. కాపుస్ గట్టితున్ ఆవ్రి కీమ్. పత్తి ముళ్ళెను బిగించి కట్టు. కట్టె వొజ్జెతున్ వేలినె ఆవ్రి కీసి దొహంతెర్. కట్టెల మోపును తీగలతో బిగించి కడతారు.

ఆవ్- /āv-/ *v.* దాటుట;to cross; (టు క్రొస్). నన్న లవ్డితున్ ఆవ్‌సేర్ మంతొన్. నేను వాగును దాటుతున్నాను.

ఆవ్వల్ /āvval/ *v.* దాటుట;crossing; (క్రొసిజ్). రూకనె గంగ అవంతెర్. పడవలతో నది దాటుతారు.

ఆవుడ్ /āvuḍ/ ten crores; अबज.

ఆవుస్ /āvus/ *n.* అమావాస్య;no moon; (నో మున్).

See: **ఆవుస్**.

ఆవూక్ /āvūk/ *n.* జీవనం;life; (లైఫ్); जीवन.

ఆస /āsa/ *n.* ఆశ;wish; (విశ్); इच्छा. నాకున్ గిర్ వెల్లె సినూర్ ఇంజెర్ ఆస మంత. నాకు కూడా ఎక్కువ ఇస్తాడు అని ఆశతో ఉన్నాను.

ఆస కీమ్ /āsa kīm/ *n.* ఆశ పెట్టు; giving false hope; (గివిజ్ ఫొల్స్ హొప్). దాదల్ నాకున్ కేరె పండింగ్ తరనుర్ ఇంజెర్ ఆస కియ్మ. అన్నయ్య నాకు అరటి పండ్లు తెస్తాడు అని ఆశపడకు.

ఆస సెల్లె /āsa selle/ *n.* ఆశ లేని; without ambition; (విదౌట్ ఎంబిశన్). అస్తిత్ పొర్రొ నాకున్ ఆస సెల్లె. అస్తి పైన నాకు ఆశ లేదు.

ఆస కీ- /āsa kī-/ *v.* కోరుకొనుట; to hope; (టు హొప్); ఆశా. నన్ పోలిస్ అపిసర్ ఆయన ఇంజెర్ ఆస కీసెర్ మంతొన్. నేను పోలీస్ అధికారి కావాలని కోరుకుంటున్నాను.

ఆసర /āsara/ *n.* ప్రభావం; effect; (ఇఫెక్ట్); ప్రభావ; असर; जोर; शक्ति. ఉందిత ఆసర ఉందిత్ పొర్రొ అరంత. ఒక దాని ప్రభావం ఒక దానిపై పడుతుంది.

ఆస్కుడ్ /āskuḍ/ *n.* ఇరుసు; axle; (ఎక్సల్). కాసుడగ ఆస్కుడ్ మందంత. ఎడ్ల బండికి ఇరుసు ఉంటుంది.

ఆస్తి /āsti/ *n.* సంపద; wealth; (వెల్త్). తాదొన ఆస్తి బొన్కె సియ్వ. తాతయ్య ఆస్తి ఎవ్వరికీ ఇవ్వకూడదు.

ఆస్ర /āsra/ *v.* ఆధారపడు; depend; (డిపెండ్); निर्भर हो. బాబన్ పొర్రొ ఆస్ర ఆసి మన్వల్. తండ్రిపైన ఆధారపడి ఉండడం.

ఆస్రమ్ సాడ /āsram sāḍa/ ఆశ్రమ పాఠశాల; residential school; (రెసిడెంశల్ స్కుల్). మా నాటున్ కరుమ్ ఆస్రమ్ సాడ మంత. మా ఊరికి దగ్గరలో ఆశ్రమ పాఠశాల ఉంది.

ఆసి వీడ్త /āsi vīḍta/ పూర్తి అయ్యింది. నావ కామ్ ఆసివీడ్త. నా పని పూర్తి అయ్యింది.

ఆసి సొత్త /āsi sotta/ జరిగిపోయింది. ఆసి సొత్త అద్ మహ్న చొకొట్ సెల్లె. జరిగి పోయిన నెల మంచిగా లేదు.

ఆసిర్వాద్ /āsirvād/ *v.* దీవించు; bless; (బ్లెస్); आशीर्वाद दे. పేద్ద ఆసిర్వాద్ యేత్వల్ బయ్ చొకొట్. దేవుని ఆశీర్వాదాలు తీసుకోవడం మంచిది.

ఆసిసొడిత /āsisoḍita/ *v.* జరిగింది; happened; (హాపండ్). మావ బాయినంగ్ మర్మింగ్ బస్కెయె ఆసి సొడితంగ్. మా అక్కయ్య పెళ్లి ఎప్పుడో జరిగిపోయింది.

ఆ- /ā-/ *v.* అయింది; happen, to be (by nature).to become, happen, be (by nature); (హాపన్); हो गया. నావ కామ్ ఆయ్వల్ మంత. నా పని కావలసి ఉంది.

ఆంత /ānta/ *n.* చాలు; to be enough, sufficient, ample; (టు బీ ఇనఫ్); काफी. మిరట్ వెహ్వాలిక్ గొస్టింగ్ ఆంతంగ్. మీరు చెప్పే మాటలు చాలు.

ఇ

ఇగ్గె /igge/ *n.* ఇక్కడ; here; (హీయ); यहां. ఇగ్గె యెవ్వల్ నిమ్మె వర బాటొ. ఇక్కడి వరకు నీవు రా బావా!.

ఇగ్గె అగ్గ /igge agga/ *adjvl.* ఇక్కడ అక్కడ; here and there; (హీయ ఎండ్ దేర్). ఇగ్గె అగ్గ బతంగ్ మంతంగ్ సూడ. ఇక్కడ అక్కడ ఏమి ఉన్నాయో చూడు.

ఇగ్గెటల్ /iggeṭal/ *adv.* ఇక్కడి నుండి; from; (ఫ్రొమ్); से. ఇగ్గెటల్ తె అగ్గ వేరి విచ్చెర్ సొన్. ఇక్కడి నుండి అక్కడి వరకు పరిగెత్తుతూ పో.

ఇగ్గెన్ /iggen/ *n.* ఇక్కడ; hereinafter; (హీరిన్ఆఫ్టర్); यहाँ; इधर. ఇగ్గెనె తల్ల మరుంగ్తొన్. ఇక్కడ సంచి మరచి పోయాను.

ఇగ్గెవర /iggevara/ ఇటు రా; come here; (కమ్ హీయ). జగన్ నిమ్మె ఇగ్గెవర. జగన్! నీవు ఇటు రా.

ఇజె /iṅe/ *n.* ఇప్పుడు; now; (నౌ); अब. ఇజె మావొర్ బాబల్ వాంతొర్. ఇప్పుడు మా నాన్న వస్తారు.

ఇచ్చ /icca/ *n.* • అభిప్రాయం; opinion; (అపినీయన్); अभिप्राय; आशय; राय; विचार. నావొర్ కాండి డగుర్ అపిసర్ ఆయన ఇంజెర్ నావ ఇచ్చ మంత. నా కొడుకు పెద్ద అధికారి కావాలని నా అభిప్రాయం.

• కోరిక; wish; (విశ్); इच्छा; वांछा; चाह; अरमान. నన్న వరొర్ మంత్రి ఆక ఇంజెర్ ఇచ్చ మంత. మంత్రిని అవ్వాలని నా కోరిక.

ఇచ్చుక్ /iccuk/ *adj.* కొంత; a little; (దిస్ మెని); थोडा. మావహెర్మి ఇచ్చుక్ ఇచ్చుక్ పాల్ సీంత. మా బర్రె కొద్దికొద్దిగా పాలు ఇస్తుంది. ఇచ్చుక్ ఇచ్చుక్ గాటొ సీతెకె పెట్టినిందొ. కొద్దికొద్దిగా అన్నం వడ్డిస్తే కడుపు నిండదు.

ఇచ్చుంగ్ /iccuṅg/ *n.* కొన్ని; some; (సమ్); कुछ; थोडेब. మాకున్ ఇద్ సాల్ ఇచ్చుంగ్ జొన్నంగ్ పండ్తుంగ్. మాకు ఈ సంవత్సరము కొన్ని జొన్నలు పండాయి.

ఇచ్చుర్ /iccur/ *adv.* కొద్దిగా; some; (సమ్); जरासा; कम; थोडा;

ఇచ్చుస /iccusa/ *adj.* కొంచెం; little; (లిటల్); कुछ; थोडा; जरा; तनिक. జేవున్ ఉత్తెకె కాండిర్ ఇచ్చుసి గాటొ సీమ్ ఇంతెర్. విందు ఆరగించేటప్పుడు చిన్న పిల్లలు మరి కొంచెం అన్నము పెట్టమని అంటారు.

ఇచ్చోర్ /iccor/ *pron.* ఇంత; this much, this many (nm.); (దిస్ మచ్); इतना. వోర్ కాండి ఇచ్చోర్ బచ్చోర్ ఉయ్‌సర్ మంతొర్. అ పిల్లవాడు ఇంత ఎంత తెలివిగా ఉన్నాడు.

ఇచ్విర్ /icvir/ *pron.* ఇందరు; this many (m.); (దిస్ మెని); इतने. మిరట్ ఇచ్విర్ కాండిర్ ఉందియ్ నాట్నుర్ ఆందిట్ కీ-. మీరందరు పిల్లలు ఒకే ఊరి వారా?

ఇజ్జత్ /ijjat/ *n.* పరువు; spread; (స్ప్రెడ్). మా నాట్నొర్ పాట్లన్ బయ్ డగుర్ ఇజ్జత్ మంత. మా ఊరి పటేల్‌కు చాలా గౌరవం ఉంది. సమ్దిర్ తోడొ చొకొట్ మంజి నీవ ఇజ్జత్ ఇర్ర. అందరితో కలిసి ఉండి నీ పరువు కాపాడుకో.

ఇట్కె /iṭke/ *n.* ఇటుక; brick; (బ్రిక్); ईंट. తోడిత ఇట్కె కీంతెర్. మట్టితో ఇటుక తయారు చేస్తారు. They make bricks from mud. రొహ్కా, గోడంగ్, ఉండె వెల్లె రంక్ నంగ్ దొహన్‌సాటి తోడిత ఇట్కె కీంతెర్. ఇండ్ల గోడలు కట్టుటకు మట్టితో ఇటుకలను తయారు చేస్తారు.

ఇట్కెంగ్ /iṭkeṅg/ *n.* ఇటుకలు; bricks; (బ్రిక్స్). టాక్టర్ తగ ఇట్కె వోసెర్ మంతెర్. ట్రాక్టర్ మీద ఇటుకలు తీసుకొని వెళుతున్నారు.

ఇట్ట /iṭṭa/ *n.* ముట్టు; touch; (టచ్). కాండిర్ ఇట్వల్ కర్సంతెర్. పిల్లలు ముట్టుకునే ఆట ఆడుకుంటారు.

ఇట్టొన్ /iṭṭon/ *v.* ముట్టని; untouched; (అన్‌టచ్ట్). ఇట్టొన్ ఇత్తెకె బొరె ఇట్టుర్. ముట్టని అంటే ఎవరు తాకనిది.

ఇట్- /iṭ-/ *v.* ముట్టుట; to touch; (టు టచ్); छूना. కరంటున్ బస్కెన్ ఇట్వ. కరెంటునెప్పుడూ ముట్టొద్దు.

ఇత్త అచ్చొర్ /itta accor/ *n.* కోరినన్ని; as much as said; (ఎస్ మచ్ ఎస్ సెడ్). నిమ్మె ఇత్త అచ్చొర్ సామన్ నన్న సీంతొన్. నీవు కోరినన్ని వస్తువులు నేను ఇస్తాను.

ఇత్త అద్ /itta ad/ *pron.* అనుకున్నది; that which was said; (దెట్ విచ్ వొస్ సెడ్). నన్న ఇత్త అద్ కామ్ కియ పరంతొన్. నేను అనుకున్నా పని చెయ్యగలను.

ఇత్త కాడ్కి /itta kāḍki/ *v.* చెప్పినందుకు; as told; (ఎస్ టోల్డ్). బాబల్ ఇత్త కాడ్కి నన్ కామ్ కీతొన్. నాన్న చెప్పినందుకు నేను పని చేసాను.

ఇత్తల్ కీ- /ittal kī-/ *v.* అనడము; to announce, make known; (టు అనౌన్స్); घोषणा कर.

ఇత్తెకె /itteke/ *conj.* అంటే; (PPt of 'to say' used to mark topic or quotation) 'if-say; (సేయ్); कहना.

ఇద్ /id/ *pron.* ఇది; she, it, this (n); (ఇట్). ఇద్ బద్ నార్ ఆంద్. ఇది ఏ ఊరు.

ఇదెన్ లాసి /iden lāsi/ *corr.* దీని కొరకు; therefore; (దేఫొర్); इस लिये. ఇన్కె మిరట్ ఇదెన్ లాసిన్ వాతిట్ కీ?. ఇప్పుడు మీరు దీనికొరకు వచ్చారా?.

ఇదెన్ మొడి /iden moḍi/ *adj.* ఇలాంటి; like this, similar to this; (లైక్ దిస్); इस तरह. ఇదెన్ మోడిత నాకున్ ఆంగ్డె యేచ్చి సీమ్. ఇలాంటి చొక్కా నాకు కొని పెట్టు.

ఇద్దె /idde/ *v.* తీసుకో; (here) take this; (టేయ్క్ దిస్); लीजिये.

ఇద్దె సరి- /idde sari-/ ఇదే దారి.

ఇన్కె ఇన్కెన్ /inke inken/ ఇప్పుడే ఇప్పుడు; right now only; (రైట్ నౌ ఒంలి). ఇన్కె ఇన్కెన్ పి.ఓ. వాసి సొత్తొర్. ఇప్పుడే పి. ఓ. వచ్చి పోయారు.

ఇన్కె సెల్లె /inke selle/ ఇప్పుడు లేదు; it is not there now; (ఇట్ ఇస్ నొట్ దేర్ నౌ). నన్న కామ్ కియ్వల్ ఇన్కె సెల్లె మల వరట్.

ఇన్కెడ /inkeḍa/ *n.* ప్రస్తుతం; current; (కరంట్); प्रस्तुत (समय); फिलहाल; अभी. ఇన్కెడ కంప్యూటర్ జమన. ప్రస్తుతం నడిచేది కంప్యూటర్ యుగం.

ఇన్కెడల్ /inkeḍal/ ఇప్పటినుంచి; from now on; (ఫ్రొమ్ నౌ ఒన్). ఇన్కెడల్ నన్ డగుర్ అనల్ కామ్ కీంతొన్. ఇప్పటి నుండి పెద్దగా అయే వరకు పని చేస్తాను.

ఇన్కెవేరి /inkevēri/ *See:* **ఇంద్కె వేరి**.

ఇంజన్ /iñjan/ *n.* ఇంజను; engine; (ఎన్జిన్). రేల్ గాడి ఇంజన్ తె తాకంత. రైలు బండి ఇంజనుతో నడుస్తుంది.

ఇంద్కె వేరి /indke vēri/ *n.* వర్తమానం; until the present time; (అంటిల్ ద ప్రెసంట్ టైమ్); अब तक. ఇంద్కె వేరి నిమ్మె బతల్ కామ్ కీతి. ఇప్పటి వరకు నీవు ఏ పని చేసావు.

ఇంద్కెన్ /indken/ *adv.* ఇప్పుడే; just; (జస్ట్); अभी. మామల్ ఇంద్కెన్ వాసి సొత్తొర్. మామయ్య ఇప్పుడే వచ్చి వెళ్లాడు.

ఇంద్రజాల్ /indrajāl/ *n.* ఇంద్రజాలం; magic; (మెజిక్); इंद्रजाल; जादू; जादूगरी.

ఇంద్రబాన్ /indrabān/ ఇంద్ర ధనుస్సు; rainbow; (రేయ్న్బొ). పీర్- వాసి సొడితెకె యెద్దితె ఇంద్రబాన్ దిసంత. వర్షం వచ్చి తగ్గితే ఆకాశంలో ఇంద్రధనుస్సు కనబడుతుంది.

ఇంగుమ్ /iṅgum/ *n.* ఇంగువ; tablet; (టాబ్లెట్).

ఇందుస్వల్ /indusval/ *n.* అనిపించడం; causing someone to say something; (కొసిఙ్ సమ్వన్ టు సేయ్ సమ్తిఙ్). వెహ్చా ఇందుస్వల్ మంత. చెప్పి అనిపించడం ఉంది.

ఇంకె /iṅke/ *n.* ఇప్పుడు; now; (నౌ).

ఇంకెన్ /iṅken/ *adv.* ఇప్పుడే; right now; (రైట్ నౌ). మాకున్ ఇంకెన్ వాంతొన్ ఇంజెర్ వెహ్చా సొంజెర్ మంతొర్. మాకు ఇప్పుడే వస్తాను అని చెప్పి వెలుతున్నాడు.

ఇంజెర్ /iñjer/ *adj.* కుదిర్చిన; therefore; (దేఫొర్); अतः. మావొర్ మామల్ ఆందుర్ ఇంజెర్ నాక్ టావ. మా మామయ్య అని నాకు తెలుసు.

ఇన్- /in-/ *n.* అనుకోవడం; to say; (టు సేయ్).

ఇనమ్ /inam/ *n.* బహుమానం; reward; (రివొడ్); इनाम. వోర్ డిక్సనరి కామ్ చొకొట్ కీతొర్ ఇంజెర్ ఇనమ్ సీతెర్. అతను డిక్షనరీ పని మంచిగా చేసారు అని బహుమానం ఇచ్చారు.

ఇనయ్ /inay/ ఈనాయ్.

ఇమన్ /iman/ *n.* నిజాయితీ; trust; (ట్రస్ట్). రాము ఇమన్ దార్ మాయ్‌నల్. రాము నిజాయితీ గల వ్యక్తి. గనపతి ఇమన్ దారితె కామ్ కీంతొర్. గణపతి నిజాయితీగా పని చేస్తున్నాడు.

ఇయెండ్ /iyeṇḍ/ *adv.* ఈ సంవత్సరము; this year; (దిస్ యీయర్); इस साल. ఇయెండ్ నన్న మర్మింగ్ ఆంతొన్. ఈ సంవత్సరము నేను పెళ్లి చేసుకుంటాను.

ఇర్- /ir-/ *v.* ఉంచు; to put, keep; (టు పుట్); रखना. నన్నసీతంగ్ పుస్తక్ చొకొట్ ఇర్ర. నేను ఇచ్చిన పుస్తకాలు జాగ్రత్తగా ఉంచు.

ఇలజి /ilaji/ ఏలకులు; cardamum. మర్క రస్స కీనెకె ఇలజి వాట్సి తిత్తెకె రస్స చొక్కొట్ ఆంత. మామిడి రసం చేసేటప్పుడు ఏలకులు వేసి రసం తింటే రుచిగా ఉంటుంది.

ఇసబ్ /isab/ *n.* ఆసక్తి; interest; (ఇంట్రస్ట్). పేన్కనంగ్ పూజంగ్ కీనెకె ఇసబ్నె కియన. దేవుని పూజ ఆసక్తితో చెయ్యాలి.

ఇస్టమ్ /isṭam/ *n.* నచ్చినట్టు; like; (లైక్).

ఇస్టిల్ /isṭil/ *n.* ఉక్కు; steel; इस्पात. ఇన్కె సమ్డియ్ బాసన్క ఇస్టిల్ తంగ్ మంతంగ్. ఇప్పుడు అన్ని పాత్రలూ స్టీలువే.

ఇస్టుల్ /isṭul/ *n.* బల్ల; stool; (స్టుల్); स्टूल.

ఇస్రు గుండి /isru guṇḍi/ *adj.* అందరి కంటే చిన్న వాడు; smallest; (స్మొలిస్ట్). ఉంది కుమ్మగ ఆక్రికుమున్ ఇస్రు గుండి ఇంతెర్. వంశంలోని చివరి ఇంటి పేరు గల వారిని ఇస్రు గుండి అంటారు.

ఇవ్విర్ /ivvir/ these two men; (దీస్ టు); ये दोनो. ఇగ్గె ఇవ్విర్ వెడిల్క్ నిల్సి మంతెర్. ఇక్కడ ఇద్దరు ముసలివాళ్లు నిలబడి ఉన్నారు. Here two old men are standing.

ఇవ్ /iv/ *n.* ఇద్దరు; these (nm.); (దీస్); ये.

ఇసొబ్ /isob/ *n.* లెక్క; counting; (కౌంటిజ్); गिणना. బాబల్ కొత్తంగ్ ఇసొబ్ కీసెర్ మంతొర్. నాన్న డబ్బులు లెక్క పెట్టుతున్నాడు.

ఇసొబ్నె /isobne/ *adv.* జాగ్రత్తగా; carefully; (కేపులి); परवाह. ఇసోబ్నె కొత్తంగ్ లెక్సి ఇర్రన. జాగ్రత్తగా డబ్బులు లెక్క పెట్టాలి.

ఇహిన్ /ihin/ *adv.* ఈ రీతిగా; thus, in this way; (దస్); इस तरह. వేన సూడ్సి ఇహిన్ కియన. ఇతన్ని చూసి ఈవిధంగా చెయ్యి.

ఇహిన్ బహన్ /ihin bahan/ *n.* ఇలా ఎలా కానిచ్చావు; how so?; (హౌ సో?) నిమ్మె ఇహిన్ బహన్ కామ్ కీతి. నీవు ఇలా ఏలా పని కానిచ్చావు.

ఈ

ఈచ్- /īc-/ *v.* చీమిడి తీయడం; to blow nose; (టు బ్లో నోస్). మొసొడగసేమెడ్ వాతెకె సేమెడ్ ఈచంతెర్. ముక్కులో చీమిడి వస్తే చీమిడి తీస్తారు.

ఈతంగ్ /ītaṅg/ *adj.* ఇటువంటివి; of this kind (nm., pl.); (ఒవ్ దిస్ కైండ్). ఈతంగ్ రొహ్క మావ నాటె గిర్ దొహన. ఇటువంటి ఇండ్లు మా ఊరిలో కూడా కట్టాలి.

ఈతల్ /ītal/ *adj.* ఇటువంటిది;like this, such a, of this kind (nm.); (ఒవ్ దిస్ కైండ్); इस तरह. మాయ్‌నలిర్ తిన్వల్ ఈతల్ చిల్లల్ పన్నె ఆయో. మానవులు తినే ఆకుపచ్చ కప్ప కాదు. People don't eat green frogs like this.

ఈతొర్ /ītor/ *adj.* ఇలాంటివాడు;of this kind (m.); (ఒవ్ దిస్ కైండ్); इस तरह. గనపతి ఈతొర్ మాయ్నల్ ఆయొర్. గణపతి ఇలాంటివాడు కాడు.

ఈపె /īpe/ *adv.* దీని తోటి;with this; (విద్ దిస్); इस से. ఈపె నిమ్ కామ్ కియన. దీనితోటి నీవు పని చెయ్యాలి.

ఈర్- /īr-/ *vi.* నీరు జమకావడం;to accumulate; संचय करना.

ఈస /īsa/ *n.* భాగం;share; (శేర్); भाग; हिस्सा. బోన ఈస వోరె తిందన దుస్రాన ఈస్సత్ సాటి ఆస్తి కియ్వ. ఎవరి ఆస్తి వాడే తినాలి ఇతరుల అస్తి గురించి ఆలోచించవద్దు.

ఈసర /īsara/ *n.* సైగ;observing; (అబ్సర్‌వింగ్); आवशोषण. నిమ్మె సొన్నెకె జర్రసి ఈసర సీమ్. నీవు వెళ్లేటప్పుడు కొంచెం సైగ చెయ్యి.

ఈసుల్ (పుడి) /īsul (puḍi)/ *n.* ఉసుల్లు;flying ant; (ఫ్లైఇజ్ ఆంట్). పీర్- వాసి సొడితెకె బుగ్గత్ బూడ్ ఈసుల్క్ ఆంతంగ్. వర్షం వచ్చి పోతే బలుబు కింద ఉసుల్లు అవుతాయి.

ఉ

ఉక్క /ukka/ *n.* పొలుసు;removed shell; (రిమువ్డ్ శెల్).

ఉక్కుసుల్ /ukkusul/ ఉక్కులు. బాయిక్‌నంగ్ చోరినగ ఉక్కుసుల్క్ కొట్టంతెర్. అమ్మాయిలు వేసుకొనే జాకిట్ లలో ఉక్కులు కుట్టుతారు.

ఉక్డి కియ్వల్ /ukḍi kiyval/ *v.* ఉడికించు;to boil; (టు బొఇల్); उबाल; खौला; पका. మేస్కున్ ఉక్డి కీసి తింతెర్. గుడ్లను ఉడక పెట్టి తింటారు.

ఉక్డె /ukḍe/ *n.* చెమట;sweat; (స్వెట్); पसीना.

ఉక్డే మా- /ukḍē mā-/ *vi.* చెమట వచ్చింది;to sweat; (టు స్వెట్); पसीना. యెద్ది గాలుమ్ బయ్ ఉక్డెమాంత. ఎండాకాలం చాలా చెమట వస్తుంది.

ఉక్లి /ukli/ ఒక రకమైనా వేషధారణ. నార్ నాట్నంగ్ బాయిక్ సద్దియ్ ఉక్లి కప్డి పోండంతంగ్. ఊరు ఊరి అమ్మాయిలందరూ కోక కట్టుకుంటారు.

ఉకుడ్ యేర్ /ukuḍ yēr/ చమట నీళ్లు. ఉకుడ్ యేర్ గాడిపాంత. చమట నీళ్లు వాసన వస్తుంది.

ఉగ్డొయ్ /ugḍoy/ తెరిచి ఉంది;openly; (ఓపంలి). రోతంగ్ కావక్ ఉగ్డొయ్ మంతంగ్. ఇంటి తలుపులు తెరిచి ఉన్నాయి.

ఉగ్డొ కీమ్ /ugḍo kīm/ *v.* తెరుచు;disclose; (డిస్క్లోస్). కీటికీతంగ్ కావక్ ఉగ్డొ కీమ్. కిటికి తలుపులు తెరిచి ఉంచు.

ఉగ్రెమా- /ugremā-/ *n.* కరగడం;to melt; (టు మెల్ట్); पिघलाना[पिघलना. కల్ బండంగ్ ఉగ్రెమంతంగ్. వడగళ్ళు కరుగుతాయి. the hail melted.

ఉగెమాయో /ugemāyō/ ప్రసవించదు. హెర్మి నేండ్ ఉగెమాసెర్ సెల్లె. బర్రె ఈ రోజు ప్రసవించదు.

ఉచ్ ఉడియ /uc uḍiya/ *v.* ఉమ్మి వేయు;spitting; (స్పిటింగ్). టొడ్డితగ ఉచ్ వాతెకె ఉడియంతెర్. నోటిలో ఉమ్మి వస్తే ఉమ్మి వేస్తారు.

ఉచ్చు- /ucc-/ కూర్చొని;to sit; (టు సిట్). నిమ్మెనన్న వాయ్నల్ వేరి ఉచ్చికున్ మన్. నీవు నేను వచ్చేవరకు కూర్చొని ఉండు.

ఉచ్చెలల్ /uccelal/ ఉల్లాస వంతుడు. రాము బయ్ ఉచ్చెలల్ మంతొర్. రాము చాలా ఉల్లాస వంతుడు.

ఉచ్- /uc-/ *n.* ఉమ్ము;to spit; (టు స్పిట్).

ఉచుటి (మర్ర) /ucuṭi (marra)/ *n.* ఖర్జూరము (చెట్టు);date palm; खजूर. మర్మినగ కోబ్రెంగ్ ఉచుటింగ్ కలియంతెర్. పెళ్ళిలలో కుడకలు ఖర్జూరాలు కట్నాలు ఇస్తారు.

ఉజ్డే మా- /ujḍē mā-/ • *v.* తెల్లారింది.
• *vi.* అరుణోదయ కాలం;to dawn; (టు డాన్); सबेरा. ఉజ్డెమానెకె నన్న కేడతె హిరుక్ పెర్సి వాతొన్. తెల్లవారక ముందు నేను అడవిలో ఇప్ప పువ్వు ఏరుకొని వచ్చాను.

ఉజుడ్ /ujuḍ/ *n.* వెలుతురు;light; (లైట్); प्रकाश; रोशनी. లెల్లెంజ్ నర్కక్ సికటి ఆతెకె మాకున్ ఉజుడ్ సీంత. చంద్రుడు రాత్రి వేల చీకటి అయితే మనకు వెలుతురు ఇస్తుంది.

ఉజుడ్ పాత /ujuḍ pāta/ *v.* తెల్లారింది;sunrise; (సండేయ్‌రైస్).

ఉజుడె మాయ్వల్ /ujuḍe māyval/ *n.* ఉదయించడం;rising; (రైసిజ్). నన్న ఉజుడె మానెకె తేదంతోన్. నేను ఉదయించేటపుడు నిద్ర లేస్తాను.

ఉట్ట /uṭṭa/ తాగింది. మూర యేర్ ఉట్ట. ఆవు నీరు తాగింది.

ఉటీ కీ- /uṭī kī-/ *v.* తోము లేదా కడుగు;to clean; (టు క్లీన్); साफ करना. అట్టంగ్ బాసన్క్ సద్ది రోజి ఊటి కీంత. వంటలు చేసిన సామాన్లు రోజు తోముకోవాలి.

ఉటేడ డాగ్ /uṭēḍa ḍāg/ పసుపు రాసి.

ఉడ్క్- /uḍk-/ *v.* మూత్రం చేయడం;to urinate; (టు యురినేట్); पेशाब करना. ఉడ్కన్ సాటి ఉడ్కవలిక్ రొహ్క్ దొహంతెర్. మూత్రం పోయడానికి మూత్ర గదులు కట్టుకుంటారు.

ఉడ్క్వల్ /uḍkval/ *v.* మూత్ర విసర్జన; urinating; (యురినేటింగ్). చుడ్డుక్ కాండిర్ పేకింగ్ నర్క నరుమ్మెకె బీడాడగ ఉడ్కంతెర్. చిన్న పిల్లలు రాత్రి పడుకున్నప్పుడు మూత్ర విసర్జన చేస్తారు.

ఉడ్ప్- /uḍp-/ *n.* ఎత్తడం; to scrape up; (టు స్క్రేప్ అప్); उचलना. కొడొప్ కీసి జొన్నాంగ్ ఉడ్పంతొర్. గుప్పెడుతో జొన్నలు ఎత్తుతున్నాడు.

ఉడివల్ /uḍival/ ఉమ్మి వేయడం; spittle; (స్పిటల్).

ఉడి- /uḍi-/ *v.* ఉమ్ముట; to spit something out (like seeds from fruit etc.), let fall from mouth; (టు స్పిట్ సమ్తిఙ్ ఔట్); थूकना. గాటొతగ సొవ్వార్ కత్తు ఇంజెర్ గాటొ ఉడియంతొర్. అన్నములో ఉప్పు ఎక్కువైంది అని అన్నము ఉమ్ముతున్నాడు.

ఉడుమ్ (పుడి) /uḍum (puḍi)/ *n.* ఉడుము; a white, large, tick found mainly on cattle; (పొడర్). ఉడుమ్ నెయ్క్ నగ మందంత. ఉడుము కుక్కలో ఉంటుంది.

ఉత్త మొసొర్ /utta mosor/ నడ్డి ముక్కు; flat nose; (ఫ్లెట్ నోస్). ఉత్త మొసొడొర్ మాయ్నల్ బతంగ్ వెహంతొర్. నడ్డి ముక్కు వ్యక్తి ఏమి చెప్పుతున్నాడు.

ఉత్తొర్ /uttor/ *adj.* కూర్చున్న; seated; (సీటిడ్). మర్రత్ బూడ్ ఉత్తొర్ వోర్-విచార్ కీంతొర్. చెట్టు కింద కూర్చొని ఆలోచించాలి.

ఉద్ గటన్ /ud gaṭan/ గృహ ప్రవేశం; housewarming; (హౌస్‌వొమిఙ్). మావ రోత ఉద్ గటన్ మంత. మా ఇంటి గృహ ప్రవేశం ఉంది.

ఉద్బతింగ్ /udbatiṅg/ అగర్బత్తీలు. పేన్క్ నగ ఉద్బతింగ్ నిరుసంతెర్. దేవుని దగ్గర అగర్బత్తీలు ముట్టిస్తారు.

ఉద్రి (పెత్తెంగ్) /udri (petteṅg)/ *n.* చెదలు; white ants; (వైట్ ఎంట్స్); दीमक. ఉద్రి పియ్సి కట్టె కరబ్ ఆంత. చెదలు పట్టి కట్టె చెడిపోతుంది.

ఉద్రివెలుమ్ /udri velum/ *n.* చెదలు పట్టడం; white ant

ఉద్- /ud-/ *v.* కూర్చో; to sit, take place; (టు సిట్); बैठना. కాండిర్ బూడ్ ఉదంతెర్. పిల్లలు క్రింద కూర్చొని ఉన్నారు. The boys are sitting on the ground.

ఉదుస్- /udus-/ *v.* కూర్చోబెట్టు; to seat; (టు సీట్); बिठाओ. వెర్తలిర్ వాతెకె కుర్చితగ ఉద్ సీమ్. చుట్టాలు వచ్చినప్పుడు కుర్చీలో కూర్చో బెట్టాలి.

ఉంది /undi/ • *num.* ఒక్కటి; one (nm.). వెల్లొ ఉందియె మాయ్నల్ వరొరె. స్త్రీ ఒకటే వ్యక్తి ఒకడే.

• *n.* ఐక్యం; one (nm.); (వన్); एक. సమ్మిర్ మాయ్నలిర్ ఉంది ఆసి మత్తెకె బతల్ గిర్ కియపరంతెర్. అందరూ కలిసి ఉంటే ఏమైనా చేయగలరు.

ఉందితున్ /unditun/ ఒకదానికి.

ఉందియ్ /undiy/ ఏక వచనం; singular; (సింగ్యులర్). మహ్గా ఉందియ్ మూర మంత. మా దగ్గర ఒకటే ఆవు ఉంది.

ఉందుంది /undundi/ *adv.* మరొక; other; (అద); दूसरा; और एक. ఉందుంది కంప్యూటర్ పియ్సి వర్. మరొక కంప్యూటర్ తీసుకురా.

ఉన్- /un-/ *v.* త్రాగు; to drink, smoke (cigarette); (టు డ్రింక్); पीना, पिलना. పియ్య మూరతగ పాల్ ఉన్న. దూడ ఆవు దగ్గర పాలు త్రాగుతుంది.

ఉండన /uṇḍana/ *v.* త్రాగు; drink (in the infinitive form); (టు డ్రింక్, మేయ్క్ బేయ్యి డ్రింక్); पीना. కాండిర్ పేకింగ్ సక్రె పాల్ ఉండన. పిల్లలు ప్రొద్దున పాలు త్రాగాలి. Boys and girls [should] drink milk in the morning.

ఉనొడ /unoḍa/ *n.* ఎండాకాలం; summer; (సమర్); ग्रीष्मकाल. ఉనొడ సొడ కాండిర్కున్ సుట్టింగ్ సీంతెర్. ఎండాకాలం బడి పిల్లలకు సెలవులు ఇస్తారు.

ఉపదేస్ /upadēs/ *n.* ప్రబోధనం; impulse; (ఇంపల్స్).

ఉపసర్పంచ్ /upasarpañc/ ఉప సర్పంచ్; assistant village head; (అసిస్టంట్ విలిఙ్ హెడ్).

ఉప్యోగ్ /upyōg/ *n.* ఉపయోగం; use; (యుస్); प्रयोग. నాకున్ నిమ్ ఉప్యోగ్ సెల్వి. నాకు నీ ఉపయోగం లేదు.

ఉబ్బిపాత /ubbipāta/ పదునెక్కింది. యేర్ వాసి మావ రోన్ బయ్ ఉబ్బి పాత. నీరు వచ్చి మా ఇల్లు బాగా పదునెక్కింది.

ఉబ్రీ కీ- /ubrī kī-/ *v.* to discard liquid (by pushing over container); (టు డిస్‌కార్డ్ లిక్విడ్).

ఉండె /uṇḍe/ *conj.* మరియు; and; (ఎండ్); और. రాంజిన్ పొలిస్క్ వాసి పాతెర్ తెర్ బత్తి ఉండె కల్ రెహంతొర్. రాంజీని పోలీసులు వచ్చి కొట్టారు అయినా కానీ కల్లు తయారు చేస్తున్నాడు.

ఉంబర్ /umbar/ *n.* వయసు; age; (ఏఙ్). నావ ఉంబర్ 10 సాల్క్ మంత. నా వయస్సు 10 సంవత్సరములు. నీవ బచ్చొర్ ఉంబర్ మంత. నీ వయసు ఎంత ఉంది.

ఉయ్సర్ ఆ- /uysar ā-/ *vi.* తెలివిగా తయారు కావడం; to become active; (టు బికమ్ ఎక్టివ్). సొడ కరిసి ఉయ్సర్ ఆయ్వల్. చదువుకొని చలాకీగా తయారవ్వు.

ఉయ్సర్ వాలె /uysar vāle/ *n.* తెలివి గల; good; (గుడ్). ఉయ్సర్‌వాలె కోళ్లుల్ కొర్క్ తింజి మహ్త. తెలివిగల నక్క కోళ్లను తిన్నది.

ఉర్కి /urki/ త్వరగా పూర్తిచేయు. బాపురావు కామ్ జల్ది ఉర్కి కీంతొర్. బాపూ రావు పనిని తొందరగా పూర్తి చేస్తాడు.

ఉర్స్- /urs-/ *n.* నాటుకోవడం; to plant, place, put, set up; (టు ప్లాంట్); రోపనా. కాపుస్ పెడెకున్ బొమ్మి తగ ఉర్సంతెర్. పత్తి విత్తనాలను భూమిలో నాటుతారు.

ఉర్స్‌వల్ /ursval/ *n.* నాటడం; transplanting; (ట్రాన్స్‌ప్లాంటింగ్). పొలంనగ వంజింగ్ ఉర్స్- తెర్. పొలంలో వరి నాట్లు వేశారు.

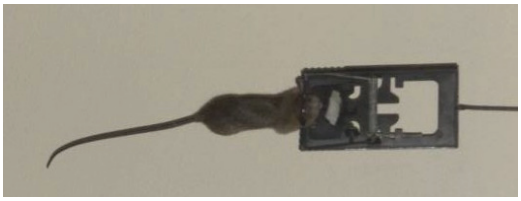

ఉర్- /ur-/ *vi.* ఎలుక పంజరం పడ్డది; to be caught (in a trap) usually by the neck; (టు బీ కాట్). మెల్లి కట్కతగ ఉర్త. ఎలుక కట్కలో పడింది.

ఉరి కంబ /uri kamba/ ఉరి తీసే స్తంభం. వెల్లె గల్తింగ్ కీతొర్ వోన్ ఉరికంబ వాటంతెర్. ఎక్కువ తప్పులు చేసిన వారిని ఉరితీస్తారు.

ఉరి తెండ /uri teṇḍa/ ఊపిరి తియ్యి; take breath; (టేయ్క్ బ్రెత్).

ఉరిత /urita/ *adj.* కరిగిన; melted; (మెల్ట్‌ఎడ్). యేతగ సొవ్వార్ వాట్టెకె సొవ్వార్ ఉరియంత. నీటిలో ఉప్పు వేస్తే ఉప్పు కరుగుతుంది. కల్ బండింగ్ అర్సి ఇంకెన్ ఉరితంగ్. రాళ్ళ వర్షం వచ్చి ఇప్పుడే రాళ్ళు కరిగి పోయాయి.

ఉరుంగ్- /uruṅg-/ *v.* విరిగింది; to break off; (టు బ్రేయ్క్ ఒఫ్); ట్రటనా. మర్క కాంద ఉరుంగ్త. మామిడి చెట్టు కొమ్మ విరిగింది.

ఉరుమ్ /urum/ *See:* హురుమ్.

ఉరుస్- /urus-/ *n.* విరిచేయడం; to break, or snap; (టు బ్రేయ్క్ ఒర్ స్నెప్); తోడ్‌నా. బాయిక్ కట్టెన్ సొంజి కద్దె ఉరూసంతంగ్. అమ్మాయిలు కట్టెలకు వెళ్ళి చేతితో విరిచేస్తున్నారు.

ఉల్ /ul/ *n.* మూత్రము; urine; (యూరిన్); పేశాబ. యేర్ పెట్టిత్ రొప్పా సొంజి ఉల్ తయర్ ఆంత. నీరు కడుపు లోపలికి వెళ్ళి మూత్రం తయారు అవుతుంది.

ఉల్ పొపొట /ul popoṭa/ *n.* మూత్రాశయం; uterus; (యూటరస్). పెట్టిత్ రొప్పా ఉల్ పొపొట మందంత. కడుపులోపల మూత్రాశయం ఉంటుంది.

ఉల్లి /ulli/ *n.* ఉల్లి గడ్డ; onion; (అనీయన్); ప్యాజ़. ఉల్లి కుస్రి యెద్ది గాలుమ్ తిత్తెకె సితుర్ మందంత. ఉల్లి కూర ఎండాకాలం తింటే చల్లగా ఉంటుంది.

ఉస్క్- /usk-/ *n.* ఉమ్మడం; to spit; (టు స్పిట్); థూకనా. తమ్ముక్ తింజి పుచ్క్ పుచ్క్ ఉస్కంతెర్. తంబాకు తిని తుపకున ఉమ్ముతారు.

ఉస్కె /uske/ *n.* ఇండ్లు కట్టడానికి పనికి వస్తుంది; sand; (సెండ్); బాలూ. ఉస్కె సిమింట్ మిస్డికీసి రొహ్క్ దొహంతెర్. ఇసుక సిమెంట్ కలిపి ఇండ్లు కట్టుకుంటారు.

ఉస్డె ఆమ్ /usḍe ām/ *v.* అప్పుచెయ్యి; stop; (స్టాప్). దుర్నాత్ సుంగునగ ఉస్డె ఆసి మంతొర్. దుర్నాత్ సుంగు దగ్గర అప్పు చేశాడు.

ఉస్మ్- /usm-/ *v.* తుడుచు; to wipe away, dust off; (టు వైప్ అవేయ్); పోంఛనా. టీవితగ దుబ్బ ఆతెకె చక్నె ఉస్మంతెర్. టీవీమీద దుమ్ము పడితే తుడుచుకోవాలి.

ఉస్మ /usma/ *n.* తుడువు; brush; (బ్రష్); పోంఛ; రగడ; సాఫ కర. తానంగ్ కడ్కన యేర్ ఉస్మ. ఆమే కన్నీళ్లు తుడువు.

ఉస్- /us-/ *v.* దంచు; pound, crush; (టు పౌండ్); పౌండ(ఏక మాప). ఇవ్ రోకడె వంజింగ్ ఉసెర్ మంతంగ్. వీరు రోకలితో వడ్లు దంచుతున్నారు. They are pounding grain with a pounding stick.

ఉసిర్ కీ- /usir kī-/ *v.* ఆలస్యము; to be late; (టు బీ లేట్); దేర హోనా. మర్మిన్ సొన్వల్ మంత ఉసీర్ కియ్మ. పెళ్లికి వెళ్లెది ఉంది ఆలస్యము చెయ్యకు.

ఉహ్క్- /uhk-/ *n.* ఊదడం; to blow (horn); (టు బ్లో). పేప్రెంగ్ ఉహ్క్‌వన్ ఉహ్క ఇంతెర్. సన్నాయి ఊదేవాన్ని ఊదు అంటారు.

ఉహ్చ్- /uhc-/ *v.* to lean heavily on a stick as an old man does; వెడిల్ మాయ్సల్ కట్టె ఉహ్చెర్ తాకంతొర్. ముసలివాడు కర్ర పట్టుకొని నడుస్తున్నాడు.

ఉహ్లెన్ /uhlen/ *v.* to mold, form, knead. గాటొ అట్లెన్ గంజ్ సొద్దెడగ ఉహ్లె న్ సొత్త. అన్నం వండు కోవడానికి పొయ్యి మీద పాత్ర పెట్టు.

ఉహ్వల్ /uhval/ *n.* పెట్టడం; putting; (పుటిఙ్). అట్టన్ సాటి సొద్దెదగ గంజ్ ఉహ్వల్. వంట చేయడానికి పొయ్యి మీద పాత్ర పెట్టడం.

ఉహ్- /uh-/ *n.* తాపడం; to cause to drink, water (animals); (టు కొస్ టు డ్రింక్); పిలానా. మూర పియ్యతున్ పాల్ ఉహ్చెర్ మంత. ఆవు దూడకు పాలు తాపుతుంది.

ఊ

ఊకడ్ /ūkaḍ/ *n.* ఉయ్యాల; swing; (స్వింఙ్); పాలనా; హిండోలా. వీసా రోజ్కునె కాండిన్ ఊకడ్ వాట్టెర్. ఇరవై ఒక్క రోజుకు పిల్ల వాన్ని ఉయ్యాలలో వేశారు.

ఊచ్ డేండె /ūc ḍēṇḍe/ *n.* చెరకు; sugar cane; (శుగర్ కెయ్న్); గన్నా; ఈఖ. ఊచ్ డేండెతె సాకుర్, బేలి తయర్ ఆంత. చెరుకు గడతో చక్కెర, బెల్లం తయారు అవుతాయి.

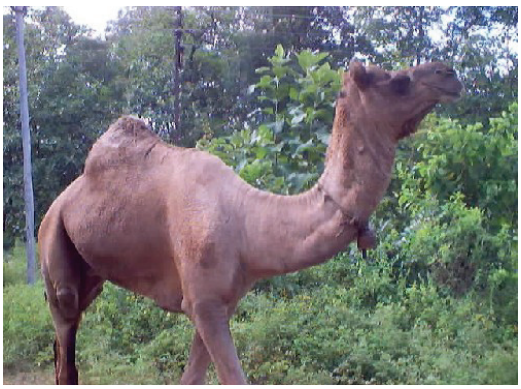

ఊటడ్ /ūṭaḍ/ *n.* ఒంటె; camel; (కెమెల్); ఊఁట. ఊటడ్ వెల్లె సామన్ వోసెర్ మంత. ఒంటె ఎక్కువ వస్తువులను మోస్తుంది.

ఊటి కీమ్ /ūṭi kīm/ *v.* తోముకో; brush; (బ్రశ్). గాటొ తిత్త పజ్జె గంజ్క దడియంగ్ బయ్యె ఊటి కీంత. అన్నము తిన్న తర్వాత పాత్రలు అమ్మ తోముతుంది.

ఊటెడ /ūṭeḍa/ *n.* రాసే పసుపు గందము; a pre-marriage ceremony where turmeric is applied to the bride and groom; (ప్రీ-మెరిజ్ సెరిమని); హలది పానీ. నొవ్రి నొవ్రన్ గా కమ్మ పిండితె ఊటెడ ఊసి యేర్ మిహంతెర్. వధూ వరులకు పసుపు పిండి రాసి స్నానం చేయిస్తారు.

ఊడ్తవాలె /ūḍtavāle/ *adj.* సారవంతమైన; ploughed land; (ప్లొవ్ఎడ్ లెండ్). ఉడ్త వాలెబొమ్మి తగ పంట వాటంతెర్. దున్నిన భూమిలో పంట వేస్తారు.

ఊడ్-$_1$ /ūḍ-/ *n.* దూసుకోవడం; to comb (hair); (టు కోం). యేర్ మిహ్చా కాండిర్-పేకినంగ్ తల్లంగ్ ఊడంతంగ్. స్నానం చేయించి పిల్లల తల దూస్తారు. After bathing boys and girls comb their hair. *See:* కంగ్వా.

ఊడ్-$_2$ /ūḍ-/ *n.* దున్నడం; to plough; (టు ప్లొవ్); జోతనా. వాట్టె నాయ్‌జడే ఊడంతెర్. నాగలితో చేనును దున్నుతారు. The plough ploughs the field. పంట వాటన్ సాటి రగ్డి కీసి ఊడ్సెర్ మంతొర్. పంట పండించడానికి దున్నుతూ ఉన్నాడు.

ఊడ్వల్ /ūḍval/ *n.* దున్నడం; ploughing; (ప్లొవింగ్).

ఊడి కియ్వల్ /ūḍi kiyval/ బొంబుతో పేల్చడం; blow; (బ్లో). పోలిస్కున్ కేడతుర్ బామ్ వాట్సి ఊడి కీతెర్. పోలీసులను అన్నలు బొంబు వేసి పేల్చినారు.

ఊడి పాయ్వల్ /ūḍi pāyval/ *v.* దునుకుట; jump; (జంప్). బస్ నగ కల్లె కొత్తంగ్ కల్సి బస్సల్ ఊడి పాసి విచ్చెర్ మంతొర్. బస్సులో దొంగ డబ్బులు దొంగిలించి దునికి పారి పోతున్నాడు.

ఊతర్ /ūtar/ *n.* వాలు; mountain path, steep downward slope; (స్టీప్ డొన్‌వొడ్ స్లోప్). కేడనంగ్ గుట్టనగ కాసుర్ సరి ఊతర్ మందంత. అడవిలోని గుట్టలలో ఎడ్ల బండి దారి ఏటవాలుగా ఉంటుంది.

ఊత్- /ūt-/ *n.* పీల్చుట; to suck; (టు సక్); చూసనా. డబ్బతల్ తోడి నిద్దున్ గొట్టతె ఊతంతెర్. డబ్బాలోని మంటి నూనెను పైపుతో పీల్చుతారు.

ఊత్వల్ /ūtval/ *v.* పీల్చుకోవడం; sucking in; (సకింగ్ ఇన్). హెడ్డ్ పుత్తితంగ్ పెత్తెంగ్ ఊతంత. ఎలుగు బంటి పుట్టలో ఉన్న చీమలను పీల్చుకుంటుంది.

ఊత్ పాయ్వల్ /ūt pāyval/ *v.* మొలచు; vegetate.

ఊతి (పిట్టె) /ūti (piṭṭe)/ *n.* బుర్రు పిట్ట; quail; (క్వేల్); లవా బటేర. లవ్డినే, డాట్ బేస్రం వేలిన్‌గా, ఊతింగ్ మందంతంగ్. వాగులోగాని, బేసరం పొరకలలో గాని బుర్రుపిట్టలు బాగా ఉంటాయి. In rivers, where there is much growth/greenery, quails live.

ఊదర్ /ūdar/ *n.* బాకీ; to have something on credit; (హావ్ ఒన్ క్రెడిట్); ఉధార.

ఊంద్- /ūnd-/ *n.* గుంజు కోవడం; to snatch something away; (టు స్నాచ్); खींचना. ఇవ్ నావంగ్ పుస్తక్ ఆందుంగ్ ఇంజెర్ ఊందంతొర్. ఇవి నా పుస్తకాలు అని గుంజుకుంటున్నాడు.

ఊంగ్- /ūṅg-/ *n.* ఊగడం; to swing a cradle; (టు స్వింజ్ ఏయ్ క్రెడిల్); डोलना. బయ్యె ఊకడున్ ఊంగ్సెర్ మంత. అమ్మ ఊయలను ఊపుతుంది.

ఊంగ్వల్ /ūṅgval/ *n.* ఊగటం; swing; (స్వింజ్). జత్రనగ ఊకక్ ఊంగ్వల్ మందంత. జాతరలో ఊయలలు ఊగుతారు.

ఊమ్- /ūm-/ *v.* లాగడం లేదా ఇగ్గడం; to pull, drag; (టు పుల్); खींचना. కాండిర్ నోడెత్ ఊమ్సెర్ మంతెర్. పిల్లలు తాడును లాగుతున్నారు. The children are pulling the rope. నోడె పియ్సి కున్ ఊమ్సెర్ మంతొర్. తాడు పట్టి లాగుతున్నాడు.

ఊయ్సర్ /ūysar/ *adj.* తెలివిగల; alertness; (అలర్ట్‌నెస్). జగ్డ కీనెకె బెయ్ ఊయ్సరింగ్ కీంతొర్. గొడవ చేసేటప్పుడు తెలివి ఉపయోగిస్తున్నాడు.

ఊయిల /ūyila/ వికారము; nausea; (నోసియ).

ఊస /ūsa/ *n.* వరద; flood; (ఫ్లడ్); तूफ़ान. డగుర్ పీర్- వాతెకె లవిడున్ ఊస వాంత. పెద్ద వాన పడితే వాగు పొంగుతుంది.

ఊస్రి (పిట్టె) /ūsri (piṭṭe)/ *n.* నల్ల పిట్ట; kind of bird; (బడ్); पक्षी. ఊస్రి పిట్టె వెర్తలిర్ వాయ్వల్ మత్తెకె సుయ్ల్ల సుయ్ల్ల ఇంత. ఊస్రి పక్షి చుట్టలు వచ్చేది ఉంటే అరుస్తుంది.

ఊస్- /ūs-/ *adj.* మేగడం; elated; (ఎలేటెడ్). అమ్మ రోన్ ఊసంత. అమ్మ ఇల్లు మేగుతుంది.

ఊస్-$_1$ /ūs-/ *v.* పొంగింది; to boil over while cooking; (టు బొఇల్ ఓవర్). .

ఊస్త /ūsta/ *v.* పొంగింది; boil over, rolling, soak in water; (బొఇల్ ఓవర్, రోలిజ్, సోక్ ఇన్ వొటర్); उबाल. కాపుస్ పెర్వల్ మొదొల్ కీనెకె పాల్ ఊసు సీంతెర్. పత్తి ఏరుకునే ముందు పాలు పొంగించి పత్తి ఏరుకుంటారు.

ఎ

ఎకరి /ekari/ *adv.* ఒంటరిగా; individual; (ఇండివిజుఅల్).

ఎక్కర్ జాగ /ekkar jāga/ ఎక్కువ విస్తరణ. మిర్చంగ్ ఉర్సలెన్ ఎక్కర్ జాగ సెల్లె. మిరప కాయలు నాటడానికి ఎకరము స్థలం కూడ లేదు.

క

కక్రంజ్ /kakrañj/ *n.* కఱ్ఱు పిట్ట; kind of partridge; (పార్ట్రిజ్). కక్రంజ్ పిట్టె కెక్కెర్ కెక్కెర్ ఇంజెర్ ఆడంత. కఱ్ఱు పిట్ట కెక్కెర్కెక్కెర్ మని అరుస్తుంది.

కక్- /kak-/ *vi.* వాంతులు చేయడం; to vomit; (టు వామిట్); वमन. మామల్ కల్ ఉంజి కక్సెర్ మంతొర్. మామయ్య కల్లు తాగి వాంతులు చేస్తున్నారు.

కచబిచ్ /kacabic/ *n.* గందరగోళం; disturbance; (డిస్టబెన్స్). గాటొ తిన్నెకె కచబిచ్ ఆంతెర్. అన్నము తినేటప్పుడు గందరగోళం చేస్తున్నారు.

కచ్కుడ్ /kackuḍ/ *n.* చలాక; flat pan for bread making; (పెన్; ప్లెట్ పెన్). సారి అని గార్క కచ్కుడె మీడు సీంతెర్. రొట్టెలను మరియు గారెలను చలాకతో మల్చుతారు.

కచ్చి /kacci/ *n.* ఇనుము; iron, steel, sword; (స్టీల్); लोहा. వాట్టె కామ్ తుంగ్వల్ సామన్ కచ్చిత కీంతెర్. వ్యవసాయ పని ముట్లు ఇనుముతో చేస్తారు.

కచ్చి వీసి /kacci vīsi/ పచ్చ ఈగ. కచ్చి వీసి సడపితగ మందంత. పచ్చ ఈగ పెండలో ఉంటుంది.

కచ్- /kac-/ *v.* కరుచు; to hold between the teeth; (టు హొల్డ్ బిట్వీన్ ద టీత్); काटना. చుడుర్ కాండి చెంబుతున్ కచ్చి యేర్ ఉంజెర్ మంతొర్. చిన్నపిల్లవాడు గ్లాసులో నోరు పెట్టి నీరు తాగుతున్నాడు.

కచురి /kacuri/ *n.* కార్యాలయం; office; (ఒఫిస్); कारयालाय. ఉట్నూర్ నగుడె గోండి కచురి మంత. ఉట్నూర్ నగరంలో గోండి కార్యాలయం ఉంది.

కచురిత /kacurita/ కార్యాలయానికి చెందిన. ఉంది కచురిత ఆంద్. ఒక కార్యాలయానికి చెందినది.

కచెడ /kaceḍa/ *n.* చెత్త. కచెడంగ్ కాడింగ్ పొద్దితగ వాటన. చెత్తను చెత్త కుప్పలో వేసుకోవాలి.

కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi/ *n.* చెత్త చెదారము; rubbish, waste, litter, trash; (రబిశ్); कचरा.

కజుర్ /kajur/ *n.* ఖర్జూరం; date; (డేట్); खजूर.

కటర్ /kaṭar/ *n.* కత్తి; knife; (నైఫ్); चाकू. నొవ్రన కయ్‌దగ కటర్ పియుసంతెర్. వరుని చేతికి కత్తి పట్టుకొమ్మని ఇస్తారు.

కట్ /kaṭ/ చేదు; gall bladder; (గొల్ బ్లడర్).

కట్ట$_1$ /kaṭṭa/ *n.* కట్ట; embankment, dam; (ఎమంబేంక్మంట్); बाँध बाँधना. యేర్ అపుసన్ సాటి లవ్డితె కట్ట దొహంతెర్. నీటిని ఆపుటకు వాగుకు అడ్డు కట్ట కట్టుతారు. In order to stop the water an embankment/dam is built in the river. *See:* కోండి-కీ-.

కట్ట$_2$ /kaṭṭa/ *n.* కట్ట; bundle; (బండల్).

కట్టుడి (మీన్) /kaṭṭuḍi (mīn)/ *n.* జెల్ల జ; kind of fish; (కైండ్ ఒవ్ ఫిశ్). బొబల్ మీన్కున్ సొంజికున్ కట్టుడి మీన్క పియ్సి వాతొర్. నాన్న చేపలకు వెల్లి జెల్ల చేపలు తెచ్చుకున్నాడు.

కట్టె /kaṭṭe/ *n. n.* కలప; stick (for firewood etc.); (వుడ్); लकड़ी. డగుర్ కేడతగ కట్టెంగ్ వెల్లె మందంతంగ్. పెద్ద అడవిలో కలప ఎక్కువగా ఉంటుంది. కట్టెతె కుర్చింగ్ తయర్ కియ వచ్చొ. కట్టెతో కుర్చీలు తయారు చేయవచ్చు.

కట్టె వొజ్జె /kaṭṭe vojje/ bundle of firewood; (బండల్ ఒవ్ ఫైర్ వుడ్). ఇగ్గె కట్టె వొజ్జెంగ్ మంతంగ్. ఇక్కడ కట్టెల మోపులు ఉన్నాయి.

కట్టె నూడి /kaṭṭe sūḍi/ కట్టెల మోపు పెట్టే చిన్న పందిరి; many bundles of firewood.

కట్టె కొయ్వల్ /kaṭṭe koyval/ కట్టె కోయడం; cutting wood; (కటిజ్ వుడ్). కట్టెతున్ రంపెతె కొయ్యంతెర్. కట్టెను రంపంతో కోస్తారు.

కట్టె గోంగొర (పుడి) /kaṭṭe gōṅgora (puḍi)/ కట్టె పురుగు; stick insect; (స్టిక్ ఇంసెక్ట్). కట్టెత గద్దినగ మన్వల్ గోంగొరతున్ కట్టె గోంగొర ఇంతెర్. కట్టె కన్నంలో ఉండే పురుగును కట్టె పురుగు అని అంటారు.

కట్టె నూసి /kaṭṭe nūsi/ *n.* కట్టె తినే పురుగు; woodworm; (వుడ్‌వోర్మ్). కట్టెతున్ తిన్వల్ పుడితున్ కట్టె నూడి ఇంతెర్. కట్టెను తినే పురుగును కట్టె తినే పురుగు అంటారు.

కట్టె పొంటిన్ /kaṭṭe poṇṭin/ *n.* పెన్సిల్; pencil; (పెంసల్). పెన్సిల్ తున్ కట్టె పొంటిన్ ఇంతెర్. పెన్సిల్ ని కట్టె పెన్ను అని అంటారు.

కట్టెడె మా- /kaṭṭeḍe mā-/ *vi.* అలసి పోవడం; be exhausted, tired; (బీ ఇగ్జాస్టిడ్); थख जाना. బన్ వాయ్వ సొంజి నిల్సి నిల్సి కట్టెడె మాతొర్ . బన్ రాకపోవడం వలన నిలిచి అలసి పోయాడు.

కట్టొ /kaṭṭo/ *adv.* వద్దు; no; (నో); नहीं चाहिए. నిమ్మె సియ్వలిక్ బతయ్ కట్టొ. నీవు ఇవ్వ వలసినవి ఏమీ వద్దు.

కట్ట /kaṭṭa/ *n.* కలుపు; joined; (జొఇండ్); संयुक्त किया. ఆడ్ మాడ్సొ కట్తెర్. ఆలుమగలను కలుపు.

కట్ల /kaṭla/ ఇంటిసామాను. మావ రోత కట్ల నాడి హైదరాబాదు వొంతొమ్. మా ఇంటి సామాను హైదరాబాదుకు తీసుకు పోతాము.

కట్సి సొత్తెర్ /kaṭsi sotter/ కలిసి పోయారు. ఊర్ ఇవ్విర్ కట్సి సొత్తెర్. వారు ఇద్దరూ కలిసి వెళ్లారు.

కటిన్ /kaṭin/ *adj.* ఇబ్బంది యైన; difficult; (డిఫికల్ట్); मुश्किल. బయ్ టొస్సుర్ మాయ్వల్ మత్తెకె తాక్లెన్ బయ్ కటిన్ ఆంత. బాగా లావుగా ఉన్న వ్యక్తికి నడవడం చాలా కష్టం అవుతుంది. యెద్దితె కామ్ కయ్లెన్ బయ్ కటిన్ ఆంత. ఎండలో పని చెయ్యడం చాలా ఇబ్బందిగా ఉంటుంది.

కటింత /kaṭinta/ *adv.* ఇబ్బందిగా; hard; (హాడ్). ఇవ్ అక్సర్క బయ్ కటిన్ తె మంతంగ్. ఈ అక్షరాలు చాలా ఇబ్బందిగా ఉన్నాయి.

కటొడల్ /kaṭoḍal/ *n.* పూజారి; clan priest; (క్లాన్ ప్రీస్ట్); पुरोहित. పెన్దున్ వరొర్ కటొడల్ మందంతొర్. దేవునికి ఒక్క పూజారి ఉంటాడు.

కటోడె /kaṭōḍe/ priest's wife.

కడ /kaḍa/ *n.* కళ్ళం; threshing floor, special surface for ceremony. జొన్న, వంజింగ్, తూరింగ్ తెండన్‌సాటి వాట్టె కడ కీంతెర్. జొన్నలు, వరి, కంది, తీయుటకు చేనులో కళ్ళం చేస్తారు. To remove [thresh] the 'jowar', rice, and 'dhal' we make a threshing floor in the field.

కడగోటి కియ్వల్ /kaḍagōṭi kiyval/ *n.* కళ్ళం చదును చేయుట. కడ గోటి కీతెకె దానంగ్ బూడ్ సొన్నంగ్. కళ్ళం చదును చేయుట వలన విత్తనాలు కిందికి పోవు.

కడ బిడ /kaḍa biḍa/ ఇక్కడ అక్కడ; here and there; (హీయ ఎండ్ దేర్).

కడక్ /kaḍak/ *n.* చిన్న బండలు; small stone; (స్టోన్); పత్థర. గుల్లెర్ తగ చుడ్డుక్ కడక్ ఇర్సి పిట్టెంగ్ పాంతెర్. గుల్లెరులో చిన్న రాళ్లు పెట్టి పిట్టలను కొడతారు.

కడల్ పిడల్ /kaḍal piḍal/ ఒక రకమైన చప్పుడు; a type of sound; (ఏయ్ టైప్ ఒవ్ సౌండ్). పిర్ వానెకె కడల్ పిడల్ ఇంజెర్ మిడ్చంత. వాన వచ్చేటప్పుడు ఉరుము ఉరిమింది.

కడ్ /kaḍ/ *n.* కన్ను; eye; (ఐ); ఆँఖ. మాయ్నల్ కొండలిక్ కడ్క కీసి సూడ్సెర్ మంతొర్. వ్యక్తి పెద్ద కళ్లు చేసి చూస్తున్నాడు.

కడ్ కొండ /kaḍ koṇḍa/ *n.* కను బొమ; eyebrow; (ఐబ్రౌ); భౌఁ.

కడ్ తొయ్త /kaḍ toyta/ కన్ను ఉబ్బింది; swollen eye; (స్వోలన్ ఐ). నావ కడ్ తొయ్త. నా కన్ను ఉబ్బింది.

కడ్ పిహ్తోర్ /kaḍ pihtor/ కన్ను మూశాడు. నాకున్ కేయ్సికున్ తన్న కడ్ పిహ్తోర్. నన్ను పిలిచి తను కన్ను మూశాడు.

కడ్ మయ్ల /kaḍ mayla/ *n.* కంటి మైల; dust in the eye;

కడ్ మింది /kaḍ mindi/ *n.* కను రెప్ప; diagram of eye;

కడ్ వేడ్చి /kaḍ vēḍci/ *adv.* పగటి పూట; in the light, broad daylight; (ఇన్ ద లైట్); चाँदनी. పొడ్ సొందన్ మున్నెత టేమున్ కడ్ వేడ్చి ఇంతెర్. పొద్దు పోయే ముందు సమయాన్ని సంధ్యా సమయం అంటారు.

కడ్క దీపెమాయ్వల్ /kaḍk dīpemāyval/ కళ్లకు కనబడకుండా. నర్కక్ సొన్నెకె మోటక్‌నంగ్ బుగ్గంగ్ సూడ్సి కడ్క దిపేమాంతంగ్. రాత్రి సమయంలో వాహనాల వెలుతురుతో కండ్లు కనబడకుండా అవుతావి.

కడ్కి /kaḍki/ జంతువుల యోని.

కడ్గ టాటి /kaḍga ṭāṭi/ large basket for transporting manure by bullock cart; (మన్యూర్ బాస్కెట్). కడ్గ టాటితె గొవుర్ వాటంతెర్. ఎరువును తట్టలో తీసుకువెళుతున్నారు.

కడ్డు /kaḍḍu/ *adj.* చెడ్డవాడు; spoil; (స్పొయిల్). వేర్ బయ్ కడ్డు. ఇతను చాలా చెడ్డవాడు .

కడ్డపూల్ /kaḍḍapūl/ కంటి పువ్వు; cataract. కడ్డగ పూల్ వాలె మంతొర్. కంటిలో పువ్వు గలవాడు ఉన్నాడు.

కడ్డె /kaḍḍe/ *adv.* కన్నుతో.

కడ్బ /kaḍba/ *n.* మేత; dried stalks of millet, etc used as fodder; (ఫొడ్డర్). గాయ్కి కొందన్ కడ్బ మెహ్లోన్ వోతొర్. జీతగాడు మేత ఎడ్లను మేపడానికి తీసుకు వెళ్లాడు.

కడ్బ కాసుర్ /kaḍba kāsur/ *n.* చొప్ప బండి.

కడ్యల్ /kaḍyal/ *n.* పులి; jungle cat (panther?); (జంగల్ కెట్); शेर. డువడున్ కడ్యల్ గిర్ ఇంతెర్. పులిని కడ్యల్ అని కూడ అంటారు. *See:* డువల్.

కడ్ కొండ /kaḍ koṇḍa/ *n.* కన్ను బొమ్మ; eyebrow; (ఐబ్రౌ). జన్వర్క నంగ్ కడ్ కొండంగ్ డగ్గుక్ మందంతంగ్. జంతువు కన్ను బొమ్మలు పెద్దగా ఉంటాయి.

కడ్ పాయ్వల్ /kaḍ pāyval/ కంటిసైగ; wink; (వింక్).

కడ్ వాంత /kaḍ vānta/ *n.* కన్ను; eye infection; (ఐ ఇన్ఫెక్షన్); आँख; नजर; दृष्टि. నావ కడ్ వాసి నాకున్ సూడ సియ్యె. నా కన్ను నన్ను చూడనివ్వదు.

కడా /kaḍā/ *num.* కోటి; one crore, one hundred lakhs, (ten million); (వన్ క్రోర్); करोड. *See:* కోటి.

కడి$_1$ /kaḍi/ *n.* మదురం; curry made with ground channa; (కరీ); सालन. సడయి పిండిత కడి కుస్రి కీంతెర్. చెనగ పిండితో మదురం చేస్తారు.

కడి$_2$ /kaḍi/ *n.* పల్లవి; chorus; (కొరస్); टेक. రాము ఉంది కడి వార్తోర్. రాము ఒక పల్లవి పాడినాడు.

కడివక్నె /kaḍivakne/ కుళ్ళి పోకుండా; prevent from rotting; (ప్రివెంట్ ఫ్రొమ్ రొటింగ్).

కడివల్ /kaḍival/ *v.* చెడి పోవడం; spoiled; (స్పొయిల్డ్). ఇద్ కొబ్రె కడిసి పెసిత. ఈ టెంకాయ చెడి పోయింది.

కడుస్-$_1$ /kaḍus-/ దూర్చడం; to push something through a small opening; (టు పుశ్ సమ్తిజ్).

కడుస్-$_2$ /kaḍus-/ మురగ బెట్టడం; to cause to rot; (టు కొస్ టు రొట్).

కడె /kaḍe/ *n.* కడియం; handle (round, usually attached to large cooking vessels); (బ్రేస్లెట్); आभूषण. మాతరిక్ కాల్క్‌నగ కమ్క్‌నగ కడెంగ్ కెరంతంగ్. ముసలివారి చేతులకు కాళ్ళకు కడియాలు ఉంటాయి. Old ladies wear bracelets on their ankles and wrists.

కతమ్ కీ- /katam kī-/ *v.* చంపుట; to kill; (టు కిల్); मारना. రామ్ రావనన్ కతమ్ కీతొర్. రాముడు రావణుడిని చంపాడు. *See:* జవ్క్-; మొయ్-.

కత్తుల్ /kattul/ సీసము. కత్తుల్ త కడెంగ్ కీంతెర్. సీసంతో కడియాలు తయారు చేస్తారు.

కత్తెర /kattera/ *n.* కత్తెర; scissors; (సిసర్స్); कैंची. కెల్క్ లహ్క్ లహ్క్ వాతెకె కత్తెరతె కత్రి కియన. వెంట్రుకలు పొడువుగా వస్తే వాటిని కత్తెరతో కత్తిరించాలి.

కత్రీ కీ- /katrī kī-/ *v.* కత్తిరించుట; to cut with teeth or scissors; (టు కట్); काटना. కాండిర్ తల్ల కెల్క్ కత్రి కిమ్లైన్ సొత్తెర్. పిల్లలు తల వెంట్రుకలు కత్తిరించుటకు వెళ్లారు.

కతెలల్ (తరస్) /katelal (taras)/ *n.* ఒక రకమైన పాము; kind of snake with stripes over the body; (కైండ్ ఒవ్ స్నెయ్క్).

కదర్ /kadar/ *n.* మర్యాద; decent; (డీసంట్); सम्मान; आदर; इज्जत.

కదియ /kadiya/ *v.* కొరుకు; gnaw; (నోవ్); काट. ఇర్వల్ మిర్చతున్ కదిసి తింతెర్. పచ్చి మిరప కాయలను కొరికి తింటారు.

కంజ్క్- /kañjk-/ *v.* కల; to dream; (టు డ్రీమ్); स्वप्न. నన్న కలెక్టర్ ఆతొన్ ఇంజెర్ కంజ్క్‌తొన్. నేను కలెక్టర్ అయినాను అని కల కన్నాను.

కంగ్వ /kaṅgva/ *n.* దువ్వు కొనుటకు; comb; (కోం); कंघी; कंघा. తల్ల ఊడన్ సాటి కంగ్వ కామ్ వాంత. తల దువ్వు కొనుటకు దువ్వెన పనికి వస్తుంది.

కంచి /kañci/ *n.* కత్తెర; scissor; (సిసర్); कतरनी; कैंची.

కంజుటి కోల /kañjuṭi kōla/ *See:* సివోడ; కన్నె.

కంజురి /kañjuri/ కంజెర. వరొర్ మాయ్మల్ కంజురి నేకుసీంతొర్. ఒక వ్యక్తి ఒక కంజెర వాయిస్తున్నాడు.

కనకంబరల్ పుజర్ /kanakambaral puṅar/ కనకాంబరం పువ్వు. కనకంబరల్ పుజర్ జూడతగ దొసంతంగ్. కనకాంబరం పువ్వులను కొప్పులో పెట్టుకుంటారు.

కనకుస్టిన గొస్టి /kanakusṭina gosṭi/ *n.* చెడ్డ మాటలు; foolish talk; (ఫులిశ్ టొక్). కాన కుస్ట్యల్ కరబ్ గొస్టింగ్ వడ్కంతొర్. చెడ్డ వాడు చెడ్డ మాటలు మాట్లాడుతాడు.

కపట్ సెల్వ /kapaṭ selva/ *adj.* కపటం లేకుండ; dispassionate; (డిస్పెషనిట్). రవి కపట్ సెల్వక్ మంతొర్. రవి కపటం లేకుండా ఉన్నాడు.

కప్టి /kapṭi/ *n.* కపటం; cunning; (కనింగ్); कपट; धोखा. వేర్ వెల్లె కప్టి మంతొర్. ఇతను చాలా కపటం గల వాడు.

కప్టియల్ /kapṭiyal/ *adv.* అసూయతో; jealously; (జెలస్లీ).

కప్డి /kapḍi/ *n.* బట్ట; cloth (as in clothes to wear); (క్లోత్); कपड़ा. పిర్ వాతెకె వోడ్త కప్డి సర సర ఇంత. వర్షం రాబోయే టప్పుడు చీర సరసర అంటుంది.

కప్డింగ్ కొట్వల్ /kapḍiṅg koṭval/ *n.* దర్జి; tailor; (టైలర్). కప్డింగ్ కొట్వన్ సీపి ఇంతెర్. బట్టలు కుట్టే వాన్ని దర్జి అంటారు.

కప్పర్ /kappar/ *n.* నుదురు; forehead; (ఫొరిడ్); माथा. బాయిక్ కప్పడగ సింగర్ కొహ్కంతంగ్. స్త్రీలు నుదురు మీద పచ్చ బొట్టు పొడుపిచ్చుకుంటారు.

కప్పింగ్ /kapping/ *n.* గుంత; place that has been dug; (ప్లేస్ దెట్ హాస్ బీన్ డగ్); दाँव लगा; बाजी लगा. డొడ్డొంగ్ కప్పినగరోన్ దొహంతెర్. ఎత్తుపల్లాల్లో ఇళ్లు నిర్మిస్తున్నారు.

కప్పె (పిట్టె) /kappe (piṭṭe)/ *n.* పక్షి పేరు; kind of bird; (బడ్); पक्षी. కప్పె పిట్టె చుప్పె ఉచ్చికున్ మందంత. ఈ పిట్ట చాటుగా కూర్చొని ఉంటుంది.

కబ్రియల్ /kabriyal/ *n.* సందేశకుడు; messenger; (మెసింజర్). కబుక్ వెహ్వాన్ కబ్రియల్ ఇంతెర్. సమాచారము చెప్పేవాడు సందేశకుడు.

కబ్లె మా- /kable mā-/ *n.* ఒప్పుకోవడం; to agree; (టు అగ్రీ); कबूलना. నీవంగ్ కొత్తంగ్ నీక్ సీంతొన్ ఇంజెర్ కబ్లె మాతొర్. నీ డబ్బులు నీకు ఇస్తాను అని ఒప్పుకున్నాడు.

కబుక్ కిబుక్ /kabuk kibuk/ *adv.* అక్కడ ఇక్కడ; here and there; (హీయ ఎండ్ దేర్). కాకొ కబుక్ కిబుక్ తాకంత. అమ్మమ్మ అక్కడ ఇక్కడ నడుస్తుంది.

కబుర్ /kabur/ *n.* వార్త; news; (న్యూస్); समाचार; खबर; किंवदंती. మర్మిన కబుర్ వెహ్లోన్ దాదల్ సొత్తొర్. పెండ్లి వార్త చెప్పడాని అన్నయ్య వెళ్లాడు.

కంబ /kamba/ *n.* స్తంభం; pillar; (పిలర్); स्तंभ; खंभा. మావ నాటె కరంట్ వొయన్ సాటి కరంట్ కంబ పహాజ్లె. మా ఊరికి విద్యుత్తు తీసుకుపోవడానికి స్తంభం అవసరం.

కమ్క /kamka/ *adj.* పసుపు; turmeric; (టర్మరిక్); हल्दी. కమ్క నొవ్రి నొవ్రనగ సోకంతెర్. పసుపు వధూవరులకు పూస్తారు.

కమ్కెడియల్ /kamkeḍiyal/ yellow; (యెలో); पीला.

కమ్క కప్డి /kamka kapḍi/ పసుపు చీర; sari of turmeric colour; (సారి ఒవ్ టర్మరిక్ కలర్). కమ్క కప్డితున్ పోండు సీంతెర్. పసుపు చీరను కట్టిస్తారు.

కండ్ /kaṇḍ/ *n.* ఖండం; fragment; (ఫ్రెగ్మంట్); खंड; भाग; हिस्सा. ఆసియ కండం బయ్ డగుర్ మంత. ఆసియా ఖండం చాలా పెద్దగా ఉంది.

కండి /kaṇḍi/ • *num.* (20) ఇరవై; twenty of something (used particularly for animals); (ట్వెంటి); बीस. జొన్నంగ్ కహ్నొకె ఉంది కండి ఇంజెర్ కహంతెర్. జొన్నలు కొలిచేటప్పుడు పుట్టెడు అని కొలుస్తారు.
• *n.* కొలత; a measure; (ఏయ్ మెజర్); नापना.

కండున్ /kaṇḍun/ *adv.* కటుక్కు మనే చొప్పుడు; click; (క్లిక్); काटने में होनेवाली ध्वनि का अनुकरण शब्द.

కండొక (మర్ర) /kaṇḍoka (marra)/ వనమూలిక చెట్టు; herbal tree; (హెర్బల్ ట్రీ). కండొక మర్ర కయ్ కాల్క్ నోయ్వడ మత్ కీంతెర్. కండోక చెట్టు చేతులు కాళ్లు నోప్పిపెట్టినప్పుడు మందు తయారు చేస్తారు.

కమ్మి /kammi/ *adj.* తక్కువ; less; (లెస్); कमी. నిమ్ కట్టెంగ్ బయ్ కమ్మి తత్తి. నీవు కట్టెలు చాలా తక్కువగా తెచ్చావు.

కమ్మిత /kammita/ *adj.* తక్కువ; appropriate; (అప్రోప్రియట్); योग्य; उचित. నాకున్ కమ్మి దరత దొత్రె యేత్తొన్. నాకు తక్కువ వెల గల దోవతి తీసుకున్నాను.

కమ్మివేర్ /kammivēr/ పరిమిత కాలం; limited time; (లిమిటిడ్ టైమ్). కమ్మివేర్ మంత వయ్నె కామ్ కీమ్. తక్కువ సమయం ఉంది తొందరగా పని చేయు. నిమ్మె కమ్మివేర్తె వెల్లె కామ్ కియన. నీవు తక్కువ సమయంలో పని చేయాలి.

కమ్ర /kamra/ *n.* గది; room; (రుమ్); कमरा; कोठरी. సినిమా సూడ్వలిర్ ఉంది కమ్రతగ సూడంతెర్. సినిమా చూసే వారు ఒకే గదిలో సినిమా చూస్తున్నారు.

కమ్సెకమ్ /kamsekam/ *adv.* దాదాపుగా; nearly; (నీయలి); लगभग; करीब. నన్న కమ్సె కమ్ నీ అచొర్ లామ్ మంతొన్. నేను దాదాపుగా నీ అంత పొడవు ఉన్నాను.

కంపుటర్ /kamputaṛ/ *n.* కంప్యూటర్; computer; (కంప్యుటర్). కంపుటర్ లెక్కంగ్ కీసి తొహంత. కంప్యూటర్ లెక్కలు చేసి చూయిస్తుంది.

కంపెని /kampeni/ *n.* కర్మాగారము; industry; (ఇండస్ట్రి); परिश्रम; मेहनत; उद्योग; धंधा. మాకున్ ఉంది డగుర్ కంపెని మంత. మాకు ఒక పెద్ద కర్మాగారము ఉంది.

కమల్ పట్టి /kamal paṭṭi/ ఇంద్ర ధనుస్సు; rainbow; (రేయ్న్బొ). కమ్మల్ పట్టి పిర్ వానెకె దిసంత. ఇంద్రధనుస్సు వర్షం వచ్చేటప్పుడు కనిపిస్తుంది.

కమిస్ /kamis/ *n.* చొక్కా; shirt; (శర్ట్). వెడిల్క్ వెల్లె కీసి కమిస్క్ కెరంతెర్. ముసలి వాళ్ళు ఎక్కువగా చొక్కాలు వేసుకుంటారు.

కమెయ్ /kamey/ *n.* ఆదాయం; income; (ఇంకమ్). ఇన్కె కమెయ్ కీతెకె మున్నె కామ్ సీంత. ఇప్పుడు సంపాదిస్తే ముందు పనికి వస్తుంది.

కమెయ్ కీ- /kamey kī-/ *v.* సంపాదించుట; to earn; (టు అన్); कमाना. కామ్ కీసికున్ నన్న కమెయ్ కీంతొన్. పని చేసి సంపాదించుకుంటాను.

కయ్ /kay/ *v.* చేతు; hand; (హాండ్); हाथ. నన్న కయ్తె తింజెర్ మంతొన్. నేను చేతితో తింటున్నాను.

కయ్ బొక్క /kay bokka/ చేతి ఎముక; bone of hand; (బోన్ ఒవ్ హెండ్). దన్క లాక్తెకె కయ్ బొక్క ఉర్జంత. దెబ్బ తగిలితే చేతి ఎముక విరుగుతుంది.

కయ్ బొట్ట /kay boṭṭa/ *n.* చేతి వేలు; fingers; (ఫింగస్). ఇంద్రున కయ్ బొట్ట వరిత మంత. ఇంద్రు చేతి వేలు వంపుగా ఉంది.

కయ్ ముద్ద /kay mudda/ చేతి ఉంగరం.

కద్దు కామ్ /kayda kām/ చేతి పనివాడు; handicraft. బాపురావు కద్దుకామ్ నొర్ ఆందుర్. బాపురావ్ చేతి పనివాడు.

కద్దిన్ ఆయొ /kaydin āyo/ *v.* చేతకాదు; incapable; (ఇన్కేయ్పబల్).

కద్దె కొట్ట /kayde koṭṭa/ చేతితో పొడువు.

కద్దె పామ్ /kayde pām/ చేతితో కొట్టు; slap; (స్లెప్). కద్దె కోర్వితగ పాతొర్. చేతితో చెంప మీద కొట్టాడు.

కద్దెనె ఆయొ /kaydene āyo/ చేతన కాదు. వోన్ కామ్ కిన్లెన్ కద్దెనె ఆసెర్ సెల్లె. అతనికి పని చేతన అవడం లేదు.

కయ్వర్ /kayvar/ *n.* రంపం; saw; (సొ); ఆరా; కరౌత; కరౌతీ. కయ్వర్ తె కట్టె కొయ్యంతెర్. రంపంతో కట్టె కోస్తున్నారు. కట్టెంగ్ కొయ్వల్ కచ్చిత కయ్వర్ ఆంద్. కట్టెను కోసే రంపము ఇనపది.

కయ్పత్ /kaypat/ *n.* వార్త; news; (న్యూస్); ఖబర. ఇన్కె బస్ కేరమేరి గుట్టతగ మిడుంగ్త ఇంజెర్ కయ్పత్ వాత. ఇప్పుడే బస్సు కేరమేరి గుట్టలలో బోల్తా పడింది అని వార్త వచ్చింది.

కయ్పత్-సీ- /kaypat-sī-/ *v.* వార్త చెప్పుట; to spread news; (టు స్ప్రెడ్ న్యూస్).

కయుర్ (మర్ర) /kayur (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; పెద్.

కరంట్ /karaṇṭ/ *n.* విద్యుత్తు; electricity, power; (ఇలెక్ట్రిసటి); బిజలీ. కరంట్ కంబత వయిర్తల్ కరంట్ వాంత. విద్యుత్తు స్తంభం తీగ తోనే విద్యుత్తు వస్తుంది. The electricity comes to the village by the wires of the electricity pole.

కరబ్ /karab/ *v.* పాడు; bad; (బెడ్); ఖ్రా. నాగు నావ సయ్కిడున్ కరబ్ కీతొర్. నాగు నాసైకిల్ పాడు చేసాడు.

కరబ్ చాల్ /karab cāl/ చెడు ప్రవర్తన; bad behaviour; (బెడ్ బిహేయ్వ్యార్). చాల్ కరబ్ మంత. ప్రవర్తన చెడుగా ఉంది.

కరబ్ చిజ్క్ /karab cijk/ పనికిరాని వస్తువులు; waste material; (వేయ్స్ట్ మటీయరీయల్). కరబ్ చిజ్క్ రోత్ కరుమ్ ఇర్వ యెడ్కింగ్ వాంతంగ్. పనికి రాని వస్తువులు ఇంటి దగ్గర ఉంచకూడదు, జ్వరాలు వస్తాయి.

కరబ్ టొడ్డి /karab ṭoḍḍi/ చెడు నోరు; negative critical words; (నెగటివ్ క్రిటికల్ వర్డ్స్).

కరబ్ యేర్ /karab yēr/ మురికి నీరు; dirty water; (డటి వొటర్). పద్దింగ్ కరబ్ యేతగ నేంగ్సి మందంతంగ్. పందులు మురికి నీటిలో వెల్లి ఉంటాయి.

కరబ్ వడి /karab vaḍi/ చెడు గాలి; polluted air; (పొల్యూటెడ్ ఏ). కరబ్ వడితున్ ఊత్తెకె బేమరింగ్ వాంతంగ్. చెడు గాలిని పిలుస్తే రోగాలు వస్తాయి.

కరబ్ సరి /karab sari/ చెడి పోయిన దారి; spoiled way; (స్పొయిల్డ్ వేయ్). బండింగ్ తేల్సి కరబ్ సరి ఆత. రాళ్లు పైకి తేలి దారి చెడిపోయింది.

కరబ్ సిల్లె /karab sille/ హాని లేనిది.

కరబ్న /karabna/ *adj.* కలుషితమైన; spoiled; (స్పొయిల్డ్). కుహితగ కరబ్న యేర్ మంత. బావిలో కలుషితమైన నీరు ఉంది.

కరబ్ కీమ్ /karab kīm/ *v.* పాడు చెయ్యి; devastate; (డెవాస్టేట్); ఖరాబ కర; నాశ కర. నిన్నె యేత్త పొంటిన్ నిన్నెనె కరబ్ కీతొర్. నిన్న కొనుక్కున్న కలమును నిన్ననే పాడు చేసుకున్నాడు.

కరల్ /karal/ *n.* • వాస్తవం; true; (ట్రు); సహీ. నేండ్- మావ నాటె కలెక్టర్ వాంతొర్ ఇంజెర్ కరల్ వెహ్తొర్. నేడు మా ఊరికి కలెక్టర్ వస్తున్నాడు అని వాస్తవం చెప్పాడు. • నిజాలు. రాము కరల్ మత్తెకె కరలె వెహంతొర్. రాము నిజాలు చెపుతాడు.

కరల్ కి లబడ్ /karal ki labaḍ/ *n.* నిజమా అబద్ధమా; suspicion; (సస్పిశన్); సందెహ; శక; అటకల. కరల్ కి లబడ్ ఇంజెర్ అన్మన్ వాసెర్ మంత. నిజమా అబద్ధమా అని అనుమానం వస్తుంది.

కరల్ బుద్ధిమంత /karal buddimanta/ ఖచ్చితమైన ఆసక్తి ఉన్న; having exact interest; (హావిజ్ ఇగ్సెక్ట్ ఇంట్రస్ట్).

కరల్ వెహ /karal veha/ నిజం చెప్పు. నాగోరావె కల్తొర్ ఇంజెర్ కరల్ వెహ. నాగోరావు దొంగిలించాడు అని నిజం చెప్పు.

కరస్ కియ్వల్ /karas kiyval/ *v.* రద్దు చెయ్యి; cancel; (కెంసల్). ఇద్ కేసున్ కరస్ కియ్వల్ మంత. ఈ కేసును రద్దు చేస్తారు.

కర్క /karka/ *n.* తుప్పు; rust; (రస్ట్); जंग; मोरचा. పిత్తుడ్ తాలీ బయ్ కర్క పియ్త. ఇత్తడి ముంత బాగా తుప్పు పట్టింది.

కర్కట /karkaṭa/ scraps of food left on a plate for several days (get stuck on and dry); (డ్రైడ్ స్క్రాప్స్). గాటొ తింజి దెడే నొర్వక్ ఇర్తెకె కర్కట పియ్యంత. అన్నము తిని పళ్లెం కడుగక పోతే పళ్ళెం పాడవుతుంది. After eating food if the plate is unwashed the dried scraps get stuck.

కర్కనె /karkne/ పూర్తిగా కోయడం. వాడె కట్టెతున్ కర్కనె రంపతె కొయంతొర్. వడ్రంగి కట్టెను రంపంతో పూర్తిగా కోస్తాడు.

కర్ణడి /karṇaḍi/ metal pin or bolt fitted to a cart to prevent the axle slipping; (ఎక్సల్ బోల్ట్); ఇరుసు/ సీలను. కాసుడ ఆస్కుడున్ హిందక్ హిందక్ మెల్య సియ్యక్, కర్ణడింగ్ దొసంతెర్. ఎడ్ల బండికి అటు ఇటు కదలకుండా ఇరుసు సీలను పెడతారు. To prevent slipping bolts are fitted to the sides of the cart's axle.

కర్చ /karca/ డోలు తాడుకు కర్చలు వేస్తారు; expense; (ఇక్స్పెంస్). డోల్ చడికీనెకె డోల్ నోడెతగ కర్చ వాటంతెర్. డోలు తయారు చేసేటప్పుడు డోలు తాడుకు కర్చ వేస్తారు.

కర్చ దొస్వల్ /karca dosval/ *n.* పెట్టుబడి; capital investment; (కెపిటల్ ఇంవెస్ట్మెంట్); पूँजी; लागत; मूलधन. నన్న దుకాన్ వాటన్ సాటి వెల్లె కర్చ దొస్తాన్. నేను దుకాణం పెట్టడానికి ఎక్కువ పెట్టుబడి పెట్టాను.

కర్జ్ /karj/ *n.* గజ్జి; itch; (ఇచ్); खुजली. కర్జ్ ఆతెకె మత్ సోకాన. గజ్జికి మందు పూసుకోవాలి.

కర్టులి /karṭuli/ *n.* బోడకాకర. కర్టులింగ్ పిర్ గాలుమ్ కేడతె పుటంతంగ్. బోడకాకర వాన కాలం అడవిలో దొరుకుతాయి.

కర్తులి /kartuli/

కర్దొడ /kardoḍa/ *n.* మగవారు తొడుగుకునే; ornamental belt; (ఒర్నమింట్ఎల్ బెల్ట్). గుసడ్క నడితగ గుంగుక్ దొహన్ సాటి కర్దొడ దొహంతెర్. గుసాడి వారు గజ్జెలు కట్టు కోవడానికి నడుముకు మొలత్రాడు కట్టు కుంటారు. In order to tie bells, the 'gusadi' dancers tie an ornamental belt on their waist.

కర్నాట్ /karnāṭ/ kind of stringed instrument; (స్ట్రింఎడ్ ఇంస్ట్రుమంట్). తాదొ కర్నాట్ నేకు సీంతొర్. తాత ఒక వీణ వాయించేస్తాడు.

కర్ప /karpa/ *n.* పిట్టల గుంపు; flock of birds; (ఫ్లొక్ ఒవ్ బడ్స్); पक्षीयों का झुंड. పిట్టెంగ్ కుప్ప మత్తెకె కర్ప ఇంజెర్ ఇంతెర్. పిట్టల గుంపును కర్ప అని అంటారు.

కర్పెసల్ తిడింజ్ /karpesal tiḍiñj/ మృదువుగా లేని గోరు. కర్పెసలిక్ తిడింజ్క మంతంగ్. గోళ్లు మృదువుగా లేవు.

కర్బుజ /karbuja/ *n.* పుచ్చ కాయ; watermelon; (వోటర్మెలన్); तरबूज. కర్బుజ పండింగ్ యెద్దితె తిత్తెకె

యేర్ వట్క వస్సా. పుచ్చ కాయలు ఎండాకాలం తింటే దాహం వెయ్యదు.

కర్యదొహ్త /karyadohta/ *n.* పిందె పట్టడం; bud; (బడ్). కాక్డె వేలి కర్య దొహ్చా మంత. దోసకాయ తీగ పిందె పట్టింది.

కర్వంత /karvanta/ మాడుతుంది.

కర్సపిసంగ్ /karsapisaṅg/ ఆడుకునే దశ. నావొర్ కాండి కర్స పిస్సంగ్ మంతొర్. నా కొడుకు ఆడుకునే దశలో ఉన్నాడు.

కర్స్- /kars-/ *v.* ఆడుట; to play; (టు ప్లేయ్); ఖేలనా. వీర్ చెండు కర్సెర్ మంతెర్. వీరు బంతి ఆడుచున్నారు. They are playing [with the] ball.

కర్స్వల్ /karsval/ • *n.* ఆట; play; (ప్లేయ్); ఖేల; క్రీడా. పేకింగ్ మర్క టోవి కర్సెర్ మంతంగ్. బాలికలు మామిడి గింజతో తొక్కుడు బిళ్ల ఆడుతున్నారు.
• *v.* ఆడు; play; (ప్లేయ్); ఖేల. మావంగ్ కర్స్వలిక్ కర్సన. సంప్రదాయపు ఆటలు ఆడాలి.

కర్వస్త /karvasta/ ఆకలి అయింది; got hungry; (గొట్ హంగ్రి). కర్ వస్త ఇంజెర్ కాండి బయ్యెన్ గాటొ తల్కంతొర్. ఆకలి అయింది అని పిల్లవాడు అమ్మని అన్నము అడుగుతున్నాడు.

కరి కీతొర్ /kari kītor/ గుర్తుపట్టడం. మావ నాట్నొరో సాడతొర్ కాండిన్ కరి కీమ్. మీ ఊరి బడి పిల్ల వాన్ని గుర్తు పట్టండి.

కరిచిలొర్ /karicilor/ శిక్షణ లేనివాడు; person not having training; (పసన్ నొట్ హెవిజ్ ట్రేయ్నిజ్). వోర్-సాడ కరిచిలొర్. అతను శిక్షణ పొందలేదు.

కరివల్ /karival/ నేర్చుకోవడము. నన్న కరివల్ మంత. నేను నేర్చుకొనెది వుంది.

కరి- /kari-/ *v.* నేర్చుకో; to learn; (టు లన్); సీఖనా, సిఖానా. నన్న ఇన్కె కోయంగ్ కరిసెర్ మంతొన్. నేను ఇప్పుడు గోండి భాష నేర్చుకుంటున్నాను. Now I am learning Gondi. अभी मै गोंडी सीख रहा हूं.

కరూస్- /karūs-/ to teach; (టు టీచ్); पढ़ाना. వోర్ తాన్ కంప్యూటర్ కరుసెర్ మంతొర్. ఆయన ఆమెకు కంప్యూటర్ నేర్పుతున్నాడు. He is teaching them computing.

కరు /karu/ *n.* ఆకలి; hunger; (హంగర్); भूख. నాకున్ నేండ్-బయ్ కర్వస్త. నాకు నేడు బాగా ఆకలి అయింది.

కర్ వస్త /kar vasta/ hunger strikes; (హంగర్ స్ట్రైక్స్). వాట్టె కామ్ కీతెకె బయ్ కర్ వసంత. చేనులో పనిచేస్తే చాలా ఆకలి వేస్తుంది. Having worked in the fields one gets very hungry.

కరు అర్త /karu arta/ *n.* కరువు; famine; (ఫమిన్); अकाल. గుట్టత్ పొర్రొ మన్వల్ నాటున్ యేత్త కరు అర్త. గుట్ట మీది ఊరిలో నీటి కరువు వచ్చింది.

కరు సాసి /karu sāsi/ *n.* ఆకలితో; with hunger; (విద్ హంగర్). వోర్ కామ్ కీసి కరుసాసి మంతొర్. అతను పని చేసి ఆకలితో ఉన్నాడు.

కరుత /karuta/ *vi.* మాడిపోవడం; not burnt; (నొట్ బంట్). తడ్మి వెల్లె ఆసి గాటొ కరుత. మంట ఎక్కువ పొయి అన్నము మాడి పోయింది.

కరున్ కువరి /karun kuvari/ *n.* అవివాహిత ఉన్నది; not yet matured girl; (అన్మెరిడ్ గల్); कन्या.

కరుమ్ /karum/ • *adj.* దగ్గర; near; (నీయర్); नजदीक. మావ నార్ ఆదిలాబాదున్ కరుమ్ మంత. మా ఊరు ఆదిలాబాదుకు దగ్గరలో ఉంది. నీ మోటర్ నిమ్మొయ్ కరుమ్ ఇర్ర. నీ వాహనాన్ని దగ్గర పెట్టు.
• *n.* సమీపం; near. నావ నార్ మీవ నాటున్ కరుమ్ మంత. మాఊరు మీ ఊరికి దగ్గరలో ఉంది.

కరుమ్నెర్ /karumner/ *n.* ఇరుగు పొరుగు వారు; neighbours; (నేయ్బర్స్). మావ రోతున్ కరుమ్నెర్ నేండ్ పేన్కున్ సొంజెర్ మంతెర్. మా ఇంటి పొరుగువారు ఈ రోజు దేవుని దగ్గరికి వెళుతున్నారు.

కరె మాత /kare māta/ *adj.* • తెలిసిన; known; (నోన్). నాకునె కరె మాత ఇంజెర్ తన్న ఇర్వ దుస్రొన్ గిర్ వెహన. నాకే తెలిసింది తన లోనే ఉంచుకొనక ఇతరులకు కూడా చెప్పాలి• అర్థం అయింది. నిన్నె సూడ్త అదెన్ బారెతె కరె మాత అచ్చొర్ వెహ. నిన్న చూసిన దానిని గురించి అర్థమైనది అని చెప్ప.

కరె మాయ్వక్ /kare māyvak/ *adj.* అస్పష్టమైన; unknown; (అంనోన్). నిమ్మె వెహ్త నాకున్ కరె మాయ్ మాకీ. నీవు చెప్పినవి నాకు అవగతం కాలేదు.

కరె మాయ్వల్ /kare māyval/ • *v.* తెలుసు; to be known, understood; (టు బీ నోన్); మాల్తుమ. నిమ్ బతల్ కామ్ కీంతియె నాక్ కరె మాత. నీవు ఏ పని చేస్తున్నావో నాకు తెలుసు. • *n.* తెలియ జేయడం; telling; (టెలిజ్). వేర్ కాండి బయ్ కల్లె ఇంజెర్ నాట్నుర్ కున్ కరెమాత. ఈ పిల్లవాడు దొంగ అని ఊరివారికి తెలిసింది.

కరెట /kareṭa/ *n.* కందికట్టె చీపురు ; dried stalk (used as a broom, or for firewood); (డ్రైడ్ స్టోక్).

కరెమాతొర్ /karemātor/ తెలిసిన వారు. వేర్ నాకున్ కరెమాతొరె ఆందుర్. ఈయన నాకు చాలా తెలిసిన వాడు.

కరెమాయె /karemāyo/ *v.* తెలియనిది; unknown one; (అంనోన్ వన్). కరెమాయె అదెన్ బోనె వెహ్వా. తెలియని దానిని ఎవ్వరికీ చెప్పకు. సిపాయిర్ బోన్కె కరెమాయ్వక్ వాంతెర్. సిపాయిలు తెలియకుండా వస్తారు.

కలకల పోంగ్వల్ /kalakala pōṅgval/ *n.* గలగల ప్రవహిస్తుంది; stress; (స్ట్రెస్). పిర్ద యేర్ కలకల పోంగ్ సెర్ మంత. వర్షపు నీరు గలగల ప్రవహిస్తుంది.

కలర్ /kalar/ *n.* రంగులతో ఆడటం; coloured; (కలడ్). దురడిత్ నేటి కలర్ కలర్ తంగ్ రంగ్క కర్సంతెర్. హోలీ పండుగ రోజున రంగులతో ఆడుతారు.

కల్ /kal/ *n.* సారాయి; liquor, wine; (లికొర్); శరాబ. కల్ ఉట్టికె బయ్ నిస వాంత. సారాయి త్రాగితే బాగా మత్తు వస్తుంది.

కలడి /kaladi/ liquor maker. కలడి సీందిత, తాడిమర్రత కల్ రెహ్చా బుడ్డింగ్/లొట్టింగ్/బింకింగ్ మున్నె కీసి నిల్తొర్. గౌడు ఈత చెట్టు, తాడి చెట్టు నుండి కల్లు దించి కడవముందు నిల్చోని ఉన్నాడు. Having brought liquor from the 'sindi' and 'tadita' trees, the winemaker is standing in front of the pots.

కల్ బట్టి /kal baṭṭi/ *n.* సారా బట్టీ; brewery; (బ్రుఅరి). కల్ ఉండన్ సాటి మాయ్నలిర్ కల్ బట్టితగ మీరెమాంతెర్. కల్లు తాగడానికి వ్యక్తులు సారా బట్టిలో గుమి గూడుతారు.

కల్ బండ /kal baṇḍa/ *n.* రాళ్లు పడడం; hail stone; (హెయిల్ స్టోన్); ఓలావృష్టి. కల్ బండంగ్ అర్తెకె మాయ్ నన్ దన్క లాగంత. రాళ్లు పడటం వల్ల వ్యక్తికి దెబ్బలు తగులుతాయి. *See:* గార్-బండ.

కల్పన /kalpana/ *n.* సంకల్పం; will; (విల్); సంకల్ప; ఉద్దేశ్య.

కల్ల /kalla/ *v.* దొంగలించు; burgle; (బార్గిల్). రాంజి వాచికియ్వలిక్ పుస్తకున్ బోర్ కల్తెర్? రాంజి చదువుకునే పుస్తకాలను ఎవరు దొంగిలించారు?

కల్ల కీ- /kalla kī-/ *vi.* అల్లరి చెయ్యడం; to shout; (టు శౌట్); ఝల్లాన. జగ్డంగ్ కీసి కల్ల కీంతెర్. గొడవలు చేసి అల్లరి చేస్తారు. *See:* లొల్లి-కీ-.

కల్ల గుల్ల /kalla gulla/ *n.* గందరగోళం; disturbance; (డిస్టబంస్). మనోజ్ తన్వంగ్ పుస్తకున్ కల్లగుల్ల కీంతొర్. మనోజ్ తన పుస్తకాలను గందరగోళం చేసాడు.

కల్లె /kalle/ *n.* దొంగ; thief; (తీఫ్); చోర. కొత్తంగ్ ఆయి సోనె, ఉండె బతయ్గిర్ కల్తెకే కల్లె ఇంతెర్. డబ్బులు కాని బంగారం ఇతర వస్తువులను దొంగిలిస్తే దొంగ అంటారు. A thief is someone who steals money, gold and other things.

కల్లె కామ్ /kalle kām/ అక్రమ వ్యాపారం; illegal business; (ఇలీగల్ బిస్నస్). కల్లె కామ్ బన్కెన్ కియ్వ. అక్రమ వ్యాపారం ఎప్పుడు చెయ్యవద్దు.

కల్లె దారల్ /kalle dāral/ *n.* గుత్తెదారు. చుట్ట ఆకినంగ్ కొత్తంగ్ సియ్వన్ కల్లెదారల్ ఇంతెర్. బీడీ ఆకుల డబ్బులు ఇచ్చేవారిని గుత్తెదారు అంటారు.

కలి- /kali-/ *v.* హత్తుకో; to embrace, greet; (ఇంబ్రేయ్స్); లగా; గలె లగా. మాందితగ వరొన్కవరొర్ బేటెమాయ్వడున్ కలివల్ ఇంతెర్. జనంలో ఒకరినొకరు హత్తుకోవడం జరుగుతుంది.

కవ్ట (మర్ర) /kavṭa (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); పెద. *feronia elephantum*.

కవ్డిలీమ్ (మర్ర) /kavḍilīm (marra)/ *n.* వేప (చెట్టు); a variety of neem tree the leaves and the bark of which are used in medicine; (ట్రీ); నీమ పెద. కవ్డి లీమ్ మర్ర మందంత. వేప చెట్టు ఉంటుంది.

కవ్వుసే /kavvusē/ *adj.* నవ్వించే; funny; (ఫని). నాయ్‌చల్ బయ్ కవ్వుసీంతొర్. నటులు బాగా నవ్విస్తారు.

కవ్- /kav-/ *v.* నవ్వు; to laugh; (టు లాఫ్); हँसना. కాండిర్ కవంతెర్. పిల్లలు నవ్వుతారు. The boys are laughing.

కవ్వ /kavva/ laugh; (లాఫ్); हँसी. బస్కెగిర్ కవ్సెర్ మందన. ఎప్పుడైనా నవ్వుతూ ఉండాలి.

కవుడ్ /kavuḍ/ కామెర్లు; jaundice; (జాండీస్). కవుడ్ ఇన్వల్ గిర్ బేమారియె. కామెర్లు కూడా ఒక రోగమే.

కవుస్- /kavus-/ *n.* నవ్వుట; to cause to laugh; (టు కొస్ టు లాఫ్); हँसाना. జాకెస్ బయ్ కవుసంతొర్. జాకేష్ బాగా నవ్విస్తాడు.

కసటి /kasaṭi/ *n.* గంటలు; brass animal bell; (బ్రాస్ బెల్); घन्टी. కోందన్ పోరత్ సవ్రి కీనెకె (సజ్జి కీనెకె) గోటిద్గాకసాటింగ్ దొహంతెర్. ఎడ్ల మెడల్లో గంటలు పొలాల పండుగ రోజు కడతారు. During month 5 (July-August), having prepared, we tie bells on the necks of bullocks. *See:* **టాపూర్**.

కసబిస /kasabisa/ *n.* చప్పుడు . తరస్క్ పాలనగ మత్తెకె కసబిస కీంతంగ్. పాములు ఆకులలో ఉంటే చప్పుడు చేస్తాయి.

కసండి /kasaṇḍi/ *n.* నీరు తీసుకు పోవడం; small water vessel; (స్మాల్ వొటర్ వెసల్). వాట్టె సొన్నెకె కసండితె యేర్ వోంతెర్. చేనుకు వెళ్లేటప్పుడు చిన్న బిందెతో నీరు తీసుకు వెళతారు.

కస్క్- /kask-/ *v.* కొరుకుట; to bite, sting; (టు బైట్); काटना. వత్తంగ్ సారింగ్ తిన్నెకె వెంజెడున్ కస్కంతెర్. ఎండిపోయిన రొట్టెలు తినేటప్పుడు నాలుకను కొరుకుతారు.

కస్క్‌లె /kaskle/ *n.* కరవబోవడం; in order to bite; (ఇన్ ఒడర్ టు బైట్). నెయ్ నాకున్ కస్క్‌లె వాంత. కుక్క నన్ను కరవడానికి వస్తుంది.

కస్ట్ కియ్వల్ /kasṭ kiyval/ *v.* కష్టపడువాడు; hard worker; (హాడ్ వకర్); मेहनतदार.

కస్రియల్ /kasriyal/ పని చేతకాని వాడు; bad tempered person; (బెడ్ టెంపర్‌ఎడ్ పసన్). యెద్దితె కామ్ కియ్యెర్ వోర్ కస్రియల్ ఇంతెర్. ఎండలో పని చేతకాని వాడు.

కస్స /kassa/ *n.* లోతైన మడుగు; deep pool; (డీప్ పుల్). కస్సతగ మీన్క, కేక్డెంగ్, బొట్టింగ్ పన్నెంగ్ మందంతంగ్. లోతైన మడుగులో చేపలు, ఎండ్రకాయలు, కప్పలు ఉంటాయి. *See:* **తడీ**.

కసుం /kasuṁ/ *adj.* లోతు; straight (down); (స్ట్రెయ్ట్). కుహితగ కసుంనె డెహ్కొతొర్. బావిలో కి నిటారుగా దుకాడు.

కసుర్ /kasur/ *n.* తప్పు; wrong; (రొఙ్); ग़लत जा. నీవ కసుర్ బతల్ మంత. నీ తప్పు ఏమి ఉంది?

కహ /kaha/ *v.* ఎంచు; calculating; (కాల్క్యులేటింగ్). మరక కాయన్ కహ బాటొ. మామిడి కాయలను ఎంచు బావా.

కహ పర్వక్ /kaha parvak/ *adj.* లెక్కించ లేని; numerous; (న్యూమరస్). హబర్ తగ కహపర్వక్ సుక్కుక్ మంతంగ్. ఆకాశంలో లెక్కించ లేని చుక్కలు ఉన్నాయి.

కహమిహ /kahamiha/ ఆకలి మంట.

కహరుహ /kaharuha/ చెడు వాతావరణము. పోర మహ్నవాతెకె బయ్ కహ రుహ మందంత. భాద్రపద మాసంలో ఎక్కువగా అనారోగ్యంతో ఉంటారు.

కహ్వ[1] /kahva/ లెక్కించకు; without counting; (విదౌట్ కౌంటిఙ్). నిమ్మె అవ్ వంజింగ్ కహ్మ. నీవు ఆ వడ్లను లెక్కించకు.

కహ్వ[2] /kahva/ అల్ల కల్లోలం; noisy crowd; (నొఇసి క్రౌడ్).

కహ్వల్ /kahval/ *n.* కొలవడం. జొన్నంగ్ అడ్డెతె కహ్వల్ కీంతెర్. జొన్నలు మానికతో కొలుస్తారు.

కహ్వెరల్ /kahveral/ తిండి పోతు; voracious eater; (వోరెషస్ ఈటర్). కహ్వెర్ జులుకున్ జులుకున్ తింతొర్. తిండి పోతు కొద్ది సేపటికే తింటు ఉంటాడు.

కహ్- /kah-/ *v.* లెక్కించుట; to calculate, count, measure; (టు కెల్క్యులేట్); हिसाब लगाना. బూతిత్ సొత్తెకె కొత్తంగ్ సీతపజ్జె కహంతెర్. కూలికి వెళితే డబ్బులు ఇచ్చిన తరువాత లెక్క పెడతారు. Having been given money, labourers count (it) while going.

కహి సాల్క /kahi sālk/ *n.* కొన్ని సంవత్సరాలు; spell; (స్పెల్). కహిసాల్కనె మయడ్ కియ్వల్ కరితొర్. కొద్దికాలం పాటు మాయాజాలం నేర్చుకున్నాడు.

క్యాల్ /kyāl/ *n.* గురి; purpose; (పర్పస్); लक्ष्य; निशाना. హైదరాబాద్ బయ్ కల్లిర్ మందంతెర్ ఊర్ పొర్రొ జర క్యాల్ ఇర్ర. హైదరాబాదు లో చాలా మంది దొంగలు ఉంటారు వారి మీద గురి పెట్టి ఉంచు.

క్యాల్ ఇర్ర /kyāl irra/ ఆలోచన గీత; train of thought; (ట్రేయ్న్ ఒవ్ తౌట్). బేమరితె మత్తొర్ వోర్ మాయ్నన్ క్యాల్ మన్నొ. అనారోగ్యంతో ఉన్న వ్యక్తి కి ఆలోచన ఉండదు.

క్రిచన్క /kricank/ *n.prop.* క్రైస్తవం; Christian; (క్రిస్చన్). జగ్ నగ క్రిచన్క వెల్లె ఆనెర్ మంతెర్. ప్రపంచంలో క్రైస్తవులు ఎక్కువ అవుతున్నారు.

క్రుసి (మర్ర) /krusi (marra)/ *n.* చెట్టు;tree; (ట్రీ); పెఱ; వృక్ష. క్రుసి మర్రత సేర్ జువ్వ కింతెర్. ఈ చెట్టుతో అరక కాడి చేస్తారు.

కాకడ్ /kākaḍ/ *n.* కాకి;crow; (క్రోవ్); కౌవా.

కాకడ్ బోరి (మీన్) /kākaḍ bōri (mīn)/ *n.* ఒక రకమైన చేప;a kind of fish; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఫిశ్). కాకడ్ బోరి ఇన్వల్ ఉంది మీన్ దా పొరొల్. కాకడ్ బోరి అను ఒకరకమైన చేప పేరు.

కాకడ్ మాటి /kākaḍ māṭi/ దుంప. కాకడ్ మాటి ఉడ్డి కీసి తింతెర్. ఈ దుంపలు ఉడక బెట్టి తింటారు.

కాకన్ /kākan/ కాకన్. నొవ్రల్ అనెకె తోయ ఆకితున్ నూల్దె కద్దగ దొహంతెర్ అదెన్ కాకన్ ఇంతెర్. పెళ్లి కొడుకు అయ్యేటప్పుడు మేడి ఆకును దారముతో చేతికి కడతారు దీనినే కాకన్ అంటారు.

కాకల్ /kākal/ *n.* చిన్నాన్న;father's younger brother, mother's younger sister's husband; (ఫదర్స్ యంగర్ బ్రదర్); चाचा. బాబనొర్ తమ్ముర్ నాకున్ కాకల్ ఆంతొర్. నాన్న తమ్మున్ని చిన్నాన్న అంటారు.

కాకి /kāki/ *n.* చిన్నమ్మ;father's younger brother's wife, mother's younger sister; (ఫదర్స్ యంగర్ బ్రదర్స్ వైఫ్). కాకన బాయ్కొన్ కాకి ఇంతెర్. చిన్నాన్న భార్యను చిన్నమ్మ అంటారు. *See:* మామల్.

కాక్ /kāk/ *n.* • దిక్కు;side; (సైడ్); ओर. నిన్నె బెంద కాక్ కాపుస్ ఉర్స్తి. నిన్న ఏ దిక్కున పత్తి పెట్టుకున్నావు. • on (all) four sides; (ఒన్ ఒల్ ఫొర్ సైడ్స్).

కాక్డె /kākḍe/ *n.* దోసకాయ;cucumber; (క్యుకంబర్); खीरा. పీర్-గాలుమ్ వాతెకె కాక్డెంగ్ డిడ్డినగ ఉర్సంతెర్. వాన కాలం వస్తే దోస కాయలు పెరటిలో నాటుకుంటారు.

కాక్డెంగ్ /kākḍeṅg/ *n.* దోసకాయ;cucumbers. *See:* కుబ్రె.

కాకి /kāki/ *n.* చిన్నమ్మ;younger sister of mother; (యంగర్ సిస్టర్ ఒవ్ మదర్); चिन्नम्म. కాకన బాయ్కొ నాకున్ కాకి ఆంత. చిన్నాన్న భార్య నాకు చిన్నమ్మ అవుతుంది.

కాకొ /kāko/ *n.* అమ్మమ్మ;mother's mother; (మదస్ మదర్); नानी. బయ్యెన బయ్యెన్ కాకొ ఇంతెర్. అమ్మ యొక్క తల్లిని అమ్మమ్మ అంటారు.

కాగుత్ /kāgut/ *n.* • పత్రిక;newspaper; (న్యూస్పేప్పర్); कागज; समाचार पत्र. రోజి సక్రె కాగుత్ వాంత. రోజు పొద్దున్న పత్రిక వస్తుంది. • కాగితం;paper; (పేప్పర్); कागज. దవ్రల్ కాగుత్నగ కారి- పొంటిన్తె లిహా కింతెర్. తెల్లటి కాగితములో నల్లటి పెన్నుతో రాస్తారు.

కాచ్- /kāc-/ • *n.* తవ్వకం;to dig, bore. వీర్ డొడ్డొంగ్ కాచ్చెర్ మంతెర్. వీరు గోతులు త్రవ్వుచున్నారు. The men are digging holes. మాయ్నన్ మిసన్ సాటి డొడ్డొ కాచంతెర్. వ్యక్తిని పాతి పెట్టడాని గుంత తవ్వుతున్నారు. • తవ్వేవాడు;digger; (డిగర్). రోన్ దొహన్ సాటి బునది కాచంతొర్. ఇల్లు కట్టడానికి బునాది తవ్వుతున్నాడు.

కాజుడి /kājuḍi/ *n.* కాటుక;eye colour; (ఐ కలర్).

కాజుడి దొస్- /kājūḍi dos-/ *vi.* కాటుక పెట్టుకోవడం;to put on eye shadow; (టు పుట్ ఒన్ ఐ శెడో). పేకింగ్ బాయిక్ కడ్కున్ కాజుడి దొసంతంగ్. అమ్మాయిలు కళ్ళకు కాటుక పెడతారు. Girls and ladies put on eye colour (mascara) on their eyes.

కాజె /kāje/ *n.* పెళ్లి కూతురు చేసే రోజు;a function when the relatives of the bridegroom go to the bride's house for presenting her a sari before marriage; (కైండ్ ఒవ్ మెరిజ్ ఫంక్శన్). నొవ్రి కియన్ సాటి కాజె దాంతెర్. పెళ్లికూతురును చెయ్యడానికి వెళతారు.

కాట /kāṭa/ పక్క పిన్ను • hand of watch; (పాయింటర్). • *n.* కాంట;hair pin; (హేర్ పిన్).

కాట్ /kāṭ/ *n.* అంచు;hem of cloth; (హెం); किनारा. కప్డితున్, దోత్రెతున్, లుంగితున్ కాట్ మందంత. బట్టలకు, దోవతులకు,లుంగీలకు అంచు ఉంటుంది.

కాట్ కయుర్ (మర్ర) /kāṭ kayur (marra)/ చెట్టు పేరు (చెట్టు);a kind of tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ట్రీ).

కాట్న గీతొ /kāṭna gīto/ సరిహద్దు గీత;boundary line; (బౌండరి లైన్). బారత్ పాకిస్తాన్ తుజ్ నడ్డుక్ కాట్న గీతొ మంత. భారత దేశానికి, పాకిస్తాన్ కు సరిహద్దు గీత ఉంది.

కాట్వత్కె /kāṭvatke/ *n.* అంచు;edge; (ఎజ్); छोर. గిరిజల్ కాట్వ పియ్సి కప్డి గడి కింత. గిరిజ అంచు పట్టుకొని బట్టలు మడత పెడుతుంది.

కాట్విటి (పక్షి) /kāṭviṭi (piṭṭe)/ *n.* తీగల మీద ఉంటుంది; blue tailed bee eater bird; (బీ ఈటర్ బడ్). వాయిక్ నగ మన్వల్ పిట్టెతున్ కాట్విటి పిట్టె ఇంతెర్. తీగల మీద ఈ పిట్ట ఉంటుంది.

కాటీ /kāṭī/ *n.* దేవుని ధ్వజం; a decorated ritual bamboo pole used during worship of the great deity; (రిచుఅల్ బ్యాంబు పోల్). పెర్స పేన్ద గా కాటి ఇన్వల్ మందంత. పెద్ద దేవుని దగ్గర ఉండే దేవుని కాడి.

కాడల్ /kāḍal/ *n.* తేనెపట్టు; bee hive (nest); (బీహైవ్). కాడల్ గడ్డతె మియ్యొడ తయర్ కీంతెర్. తేనె పట్టు తో మైనము తయారు చేస్తారు.

కాడల్ గడ్డ /kāḍal gaḍḍa/ *n.* తేనెపట్టు; honeycomb; (హనికోం). కాడల్ నియ్ గోడ్ గోడ్ మందంత. తేనె నూనె తియ్యగా ఉంటుంది.

కాడల్ పీసి /kāḍal vīsi/ *n.* తేనెటీగ; bee that lives in the bee hive (nest); (బీ); మధుమక్షి. కాడల్ పీసితగ సొత్తెకె కొడియంత. తేనెటీగ దగ్గరకు వెళితే కుడుతుంది.

కాడల్ నియ్ /kāḍal niy/ *n.* తేనె; honey; (హని); शहद.

కాడ్కి /kāḍki/ *adv.* కొరకు; because (used after a past adj); (బికొస్); क्योंकि. నిమ్మె వెహ్త -కాడ్కి నన్న తన్ సాటి సొత్తాన్. నీవు చెప్పినందుకు నేను దానికోసం వెల్లాను.

కాడి$_1$ /kāḍi/ *n.* పుల్ల; dried stalk (waste); (డ్రైడ్ స్టోక్).

కాడి-కచ్డ /kāḍi-kacḍa/ *See:* **కచ్డ-కాడి**.

కాడింగ్ /kāḍiṅg/ *n.* చెత్త; waste; (వేయ్స్ట్); कूडा; कूडा करकट; कचरा. కరబ్ కాడినె తడ్మి మాసి పీని ఆరంతెర్. చెత్త తో చలి మంటలు వేస్తారు.

కాడి$_2$ /kāḍi/ *n.* చెత్తా చెదారం; thin spoke of a wheel (cycle); (తిన్ స్పోక్ ఒవ్ ఏయ్ వీల్).

కాడి$_3$ /kāḍi/ *n.* సిరా పుల్ల; pen refill; (పెన్ రిఫిల్). పొంటిన్ త కాడి మార్తెక దుస్రా కాడి దొస్సన. కలములో సిరా పుల్ల అయిపోతే వేరేది వేసుకోవాలి.

కాడెల్ /kāḍel/ *n.* కన్నీళ్లు; tear; (టీయర్); आँसू. కడ్కనల్ కాడెల్ తూరంత. కండ్లనుండి కన్నీళ్లు పడుతుంది.

కాత్ /kāt/ manure; (మన్యూర్); खाद. వాట్టె కాపుస్ ఉర్సన్ సాటి కాత్ వాటంతెర్. చేనులో పత్తి పంట వేయుటకు ఎరువు వేస్తారు. In the fields they spread manure when planting cotton. కాపుస్నగ నేండ్- కాత్ వాట్సెర్ మంతెర్. పత్తికి ఈ రోజు ఎరువులు వేస్తున్నారు.

కాత్లె /kātle/ *n.* మొక్క; plant; (ప్లాంట్). కాత్లే కాయన కుస్రి తింతెర్. కాత్లె కాయల కూర తింటారు.

కాతి /kāti/ *n.* కమ్మరి; blacksmith; (బ్లెక్స్మిత్); लोहार. కాతి కూసంగ్ పాస్క్ తుంగంతొర్. కమ్మరివాడు గునపం తయారు చేస్తాడు. కచ్చితంగ్ సామన్క్ కాతి తుంగంతొర్. ఇనుప వస్తువులను కమ్మరి చేస్తాడు.

కాంద /kānda/ *n.* కొమ్మ; branch of a tree; (బ్రాన్చ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ); डालि; टहनी. వడి దూందడ్ వాతెకె మరక్నంగ్ కాందంగ్ ఉర్జంతంగ్. గాలులు వీస్తే చెట్టు కొమ్మలు విరిగి పోతాయి. ఉంది మర్రతగ బయ్ వెల్లె కాందంగ్ మంతంగ్. ఒకే చెట్టుకు చాలా కొమ్మలు ఉన్నాయి.

కాంతత కొడ్డి /kāntata koḍḍi/ *n.* కొమ్మ యొక్క కొన; spray; (స్ప్రెయ్). ఉంద మర్రత కాంతత కొడ్డితగ కోవె సొంజి ఉత్త. ఒక చెట్టు కొమ్మ యొక్క కొన మీద కోతి కూర్చుంది.

కాంచర గాది /kāñcara gādi/ *n.* కంచర గాడిద; mule; (మ్యూల్).

కాంగ్ /kāṅg/ *n.* పెద్ద కడవ; large pot; (లాజ్ పొట్). ఇద్ కాంగ్నగ యేర్ నిహ్చా మంత. ఈ పెద్ద కడవ నీళ్లతో నింపి ఉంది. This large pot is filled with water.

కాంజ్- /kāñj-/ *n.* బాహువు;to shoulder, carry on shoulder; (టు శోల్డర్); कन्धा. సేర్దంగ్ జుప్నెంగ్ కాంచి వోంతెర్. అరకకు తాళ్ళు కట్టి తీసుకెళ్ళుతారు. They carry (take and go) the plough and ropes on their shoulder.

కాంతి /kānti/ *n.* కొమ్మ;twig; (ట్విగ్); टहनी. మర్ర కాంతింగ్ హిక్కె హక్కె దాంతంగ్. చెట్టు కొమ్మలు అటు ఇటు వెళతాయి. The twigs of a tree go this way and that way.

కాన్‌దాన్ /kāndān/ *n.* వంశం;genealogy; (జీనీయొలొగీ); वंश; मुरली. మావ కాన్‌దాన్ బయ్ డగుర్ మంత. మా వంశం చాలా పెద్దగా ఉంది.

కానర్ తోడి /kānar tōḍi/ *n.* నల్ల మట్టి;dark (black) soil - ideal for growing cotton; (బ్లెక్ సొఇల్); काला मिट्टी. పీర్- అర్తెకె కానర్ తోడి గాడి పాంత. వర్షం వస్తే నల్ల మట్టి వాసన వస్తుంది. *See:* **కార్యల్ బొమ్మి**.

కానున్ /kānun/ *n.* • న్యాయం;right; (రైట్); न्याय; इंसाफ. కానున్ తె కామ్ కియన ఇంతెర్. న్యాయంగా పని చెయ్యాలి అంటారు.• చట్టం;law; (లొ). కానున్ సమ్మిర్క్కున్ ఉందియ్ మందంత. చట్టం అందరికీ ఒకే రకంగా ఉంటుంది.

కాప్రి /kāpri/ *n.* దేవి నృత్యము;ritual dance with fire while putting a deity back in place after a festival; (రిచుఅల్ డాంస్).

కాపి (పత్తి) /kāpi (patti)/ *n.* కాఫి;coffee; (కొఫి); काफ़ी.

కాపుస్ /kāpus/ *n.* పత్తి;cotton; (కొటన్); रूई. కాపుస్ ఆదిలాబాద్ జిల్లాతగ బయ్ పండు సీంతెర్. పత్తి పంటను ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో బాగా పండిస్తారు.

కాపుస్ డగ్ /kāpus ḍag/ stack of cotton; (కొటన్ స్టెక్). కాపుస్ డగ్ రచ్చి కీతెర్. పతి ఇక్కడ జమ చేశారు. The cotton stack is well made.

కాపె /kāpe/ *n.* పూతకు వచ్చింది;shell of a mahua flower; (ఫ్లొఅరింగ్ ట్రీ). హిరుక్ మర్ర కాపెత్ వాత. ఇప్ప చెట్టు పూతకు వచ్చింది.

కామ్ /kām/ *n.* పని;work; (వక్); काम. రాంజిన్ వెహ్త అద్ కామ్ కీతొర్. రాంజీకి చెప్పిన పని చేసాడు.

కామ్ దంద /kām danda/ పీర్ గాలుమ్ బొయిక్ దాదలిర్ కామ్ దంద కీంతెర్. వాన కాలం స్త్రీ పురుషులు పని చేసుకుంటారు.

కామ్న /kāmna/ important, crucial, useful; (యుస్ఫుల్); महत्त्वपूर्ण.

కామ్-అర్- /kām-ar-/ to be used (or be useful) for; (టు మేయ్క్ యుస్ ఒవ్). నాతోడొ నీకున్ గిర్ కామ్ అర్రర్. నా తో నీకు ఎప్పుడైనా పని పడుతుంది.

కామ్ కల్లె /kām kalle/ పని దొంగ;lazy person at work; (లేయ్జి పసన్ ఎట్ వక్). కామ్ వెహ్తెకె కామ్ కియ్యెర్ వోన్ కామ్ కల్లె ఇంతెర్. పని చెప్తే వినని వాన్ని పని దొంగ అంటారు.

కామ్ బుడెస్తాల్ /kām buḍestāl/ పని పాడు చేసేవాడు. కామ్ కీనెకె అడ్డబడ్డ అంతొర్ వోన్ కామ్ బూడెస్తల్ ఇంతెర్. పని చేసేటప్పుడు నడుమ ఉండే వాన్ని పని పాడు చేసేవాడు అంటారు.

కాండి /kāṇḍi/ *n.* • పిల్లవాడు;boy; (బొఇ); बालक. మావ నాటె పడ్స కాండి మంతొర్. మా ఊరిలో యువకులు ఉన్నారు• కుమారుడు. నావొర్ కాండి బయ్ చొకొట్ మంతొర్. నా కుమారుడు చాలా మంచిగా ఉన్నాడు.

కాండిర మంద /kāṇḍira manda/ పిల్లల సమూహము. గోండి సాడతె కాండిర్ మంద మంత. గోండి బడిలో పిల్లల సమూహము ఉంది.

కాండిర్ పుట్వల్ /kāṇḍir puṭval/ పిల్లలు పుట్టడం;birth of children; (బత్ ఒవ్ చిల్డ్రన్). ఆడ్‌మాడ్సొ ఉందిజాగ మీండ్తెకె కాండిర్ పుటంతెర్. భార్య భర్తల కలయిక వల్ల పిల్లలు పుడుతారు.

కాండుమ్ /kāṇḍum/ *n.* మాంసపు ముక్క;piece of flesh, chunk of meat; (పీస్ ఒవ్ ఫ్లెశ్). డగుర్ సవ్వితున్ కాండుమ్ ఇంతెర్. మాంసపు పెద్ద ముక్క.ను కాండుమ్ అంటారు.

కామ్న దివొస్ /kāmna divos/ పని దినం;working day; (వకిజ్ డేయ్). కామ్న దివొసున్ సమ్దిర్ బేకెన్ సొన్వల్ సెల్లె. పని రోజు అందరూ ఎక్కడికీ వెళ్ల కుండా ఉండాలి.

కామ్నగ మన్ /kāmnaga man/ పనిలో ఉండు;in working condition; (ఇన్ వకిజ్ కండిశన్). నీవ కామ్నగ నిమ్ మన్. నీ పనిలో నువ్వు ఉండు.

కామ్ సియ్యక్నె /kām siyvakne/ *adv.* పనికి రాని రకంగా; unnecessary; (అంనెససరి). బేమరితె మత్తొర్ వోర్- కామ్ సియ్యక్నె ఆంతొర్. అనారోగ్యంగా ఉన్నవాడు పనికి రానివానిగా అవుతాడు.

కామున్ మహ్వాల్ /kāmun mahval/ పనిని పూర్తి చేయడం. నిమ్మె కామున్ పూర కీసి మహ్వాల్. నీవు పనిని పూర్తి చేయడము.

కాయ /kāya/ *n.* కాయ; unripe fruit; (అన్‌రైప్ ఫ్రుట్); ఫలకచ్చా. మర్క మర్ర కాయంగ్ సాదంత. మామిడి చెట్టు కాయలు కాస్తుంది. There is unripe fruit in the mango tree.

కాయ్ద /kāyda/ *n.* కార్యము; method; (మెతడ్); కార్య.

కార ఉద్- /kāra ud-/ *v.* పొదుగు; to hatch (eggs); (టు హెచ్). కోర్ మేస్క్ నగ కార ఊచ్చెర్ మంత. కోడి గుడ్లలో పొదుగుతుంది.

కారట్ /kāraṭ/ కార్డ్. చుడ్డుక్ చుడ్డుక్ కారట్క్ కీసి కర్సంతెర్. చిన్న చిన్న కార్డులు చేసి ఆడుకుంటారు.

కారన్ /kāran/ *n.* కారణం; factor; (ఫెక్టర్); కారణ; సబబ; హేత్. బతయ్ కారన్ మత్తెకె కామ్ కియ్వల్ కియొర్. ఏదైనా కారణం ఉంటే పని చేసేవాడు పనిచెయ్యడు.

కారవొల్వల్ /kāravolval/ *v.* పొదుగు; breed; (బ్రీడ్); సె; ఘెర; జడ. కొర్ మేస్క్ నగ కార వొల్త. కోడి గుడ్ల మీద పొదుగుతుంది.

కార్ /kār/ *n.* కారు; car; (కార్); కార. కార్ ఉచ్చి మా దాదల్ వాతొర్. కార్లో కూర్చొని మా అన్న య్య వచ్చాడు.

కార్క్నె /kārkne/ కాండ్రించి మొత్తం ఉమ్మ్ట; spitting forcefully; (స్పిటింగ్ ఫొస్‌ఫులి). కార్క్నె కిసికున్ ఉస్క. గాండ్రించి మొత్తం ఉమ్మ్.

కార్తి (మహ్న) /kārti (mahna)/ *n.* కార్తీకం; month 8 of the Gond year (October-November); (మంత్ 8). కార్తి మహ్న పిత్రెంగ్ కీంతెర్. కార్తీక మాసంలో పితరుల పండుగ చేస్తారు.

కార్యల్ బొమ్మి /kāryal bommi/ నల్ల రేగడి నేల; black clayey soil; (బ్లెక్ క్లెయి సొఇల్). కార్యల్ బొమ్మితగ వెల్లె పంటంగ్ పండుసంతెర్. నల్ల రేగడి భూమిలో ఎక్కువ పంటలు పండిస్తారు. *See:* కానర్ తోడి.

కార్వయి /kārvayi/ *n.* కార్యము; (court) case; (కేయ్స్).

కార్బారి /kārbāri/ *n.* కార్యదర్శి; person in authority; (పసన్ ఇన్ ఒతొరటి). కార్ బారి రోత టెక్స్ యేతంతొర్. కార్యదర్శి ఇంటి పన్ను తీసుకుంటాడు.

కారి /kāri/ *adv.* నల్లగ; black; (బ్లెక్); కాలా. కాకడ్ కారి మందంత. కాకి నల్లగ ఉంటుంది.

కారి కెక్డె కాల్ (జాడి) /kāri kekḍe kāl (jāḍi)/ *n.* గడ్డి; a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్); ఘాస. కారి కెక్డె కాల్ గిర్ మందంత. నల్లని ఎండ్రకాయ గల గడ్డి ఉంటుంది.

కారి పెత్తె /kāri pette/ *n.* నల్ల చీమ; black ant; (బ్లెక్ ఆంట్); కాలా చీంటి. వహుక్నె కారి పెత్తెంగ్ రొహ్క్ దొహంతంగ్. చేలలో నల్ల చీమలు పుట్టలు పెడతాయి.

కారి మత్ /kāri mat/ *n.* నల్లమందు; opium; (ఒపియం); అఫీమ. వోర్ కారి మత్ ఉట్టొర్. అతడు నల్ల మందు తాగాడు.

కారి రంగ్- /kāri raṅg-/ నల్లని రంగు. కారి రంగ్ నూర్ మాయ్‌నలిరంగ్ జాతింగ్ కమ్మి మందంతంగ్. నల్లని రంగు వ్యక్తుల్లా జాతులు గలవారు చాలా తక్కువగా ఉంటారు.

కారి సెవ్వెర్ /kāri sevver/ *n.* నల్లని బంక; pitch; (పిచ్). కారి-సెవ్వెర్ మాచ్లెన్ కామ్ సియ్యె. నల్లని బంక అంటించడాని పనికిరాదు.

కారున్ /kārun/ కర్మ కాండ; death ceremony; (డెత్ సెరిమని). మాయ్న్ల్ సాతెకె కారున్ తుజంతెర్. వ్యక్తి చనిపోయిన తరువాత పెద్ద కర్మ చేస్తారు.

కారె (పుర్కి) /kāre (purki)/ *n.* పేలు; small louse; (స్మొల్ లౌస్). తలదగ చుడ్డుక్ చుడ్డుక్ పుర్కినున్ కారెంగ్ ఇంతెర్. తల లోని చిన్న చిన్న పేలను కారెంగ్ అని అంటారు.

కారెల /kārela/ *n.* కాకర కాయ; the Balsam pear gourd; (బిటర్ గౌర్డ్); కరేలా. కారెల కాయన కుస్రి అట్సి తింతెర్. కాకర కాయల కూర వండి తింటారు. *momordica charantia*.

కాలన్ /kālan/ *n.* ఉత్తరం; north; (నొత్); ఉత్తర; పత్ర; చిట్ఠి. కాల్ వడ్డతున్ కాలన్ బాజ్ ఇంతెర్. ఎడమ పక్కకు ఉత్తర దిశ అంటారు. మావ నార్ కాలన్ బాజ్ మంత. మా ఊరు ఉత్తర దిక్కునకు ఉంది.

కాల్ వడ్డ /kāl vaḍḍa/ *adj.* ఉత్తర; north (in ceremonies), direction of feet; (నొత్); ఉత్తరీ.

కాల్ /kāl/ *n.* కాలు; leg; (లెగ్); టాँగ. కాల్దున్ సాప్ గండ్త. కాలుకు ముల్లు గుచ్చుకుంది.

కాల్క్నె /kālkne/ *adv.* కాళ్ళతో; on foot; (ఒన్ ఫుట్); పాँవ సె. కాల్క్నె లాతంగ్ పొంతెర్. కాళ్ళతో తన్నుతారు.

కాల్ కర్త /kāl karta/ *v.* నమస్కరించడం; blessed; (బ్లెసిడ్). వోర్ బొబనంగ్ కాల్క్ కర్తొర్. అతను తండ్రి కాళ్లకు నమస్కరించాడు.

కాల్క్ అర్- /kālk ar-/ to prostrate oneself; (టు ప్రొస్ట్రేట్ వంసెల్ఫ్). పేన్దున్ కాల్ కర్వల్ చొకొట్న బుద్ది. దేవున్ని మొక్కడం మంచి గుణం.

కాల్క్ అర్వల్ /kālk arval/ •*n.* దీవించడం;blessing; (బ్లెసిఙ్). బయ్యెనంగ్ కాల్క్ అర్వల్ బయ్ చొకొట్. తల్లి కాళ్లకు నమస్కరించడం మంచిది.•*v.* దేవుని మొక్కడం. పేన్దున్ సమ్దిర్ కాల్క్ అరంతెర్. దేవున్ని అందరు మొక్కుతారు. •*n.* మొక్కు;vowed; నమస్కార కర; మన్నత మాంగ. పేన్దున్ కాల్క్ అర్వల్ మంత. దేవున్ని మొక్కేది ఉంది.

కాల్ద కడె /kālda kaḍe/ కాలి కడియం;anklet; (అంక్లెట్). కాల్దగ గిర్ కడె దొసంతెర్. కాలికి కూడ కడియము పెట్టుకుంటారు.

కాల్వ /kālva/ *n.* కాలువ;irrigation canal; (కనెల్); నాలా; నహర. యేర్ సొందన్ సాటి కాల్వ కాచంతెర్. నీరు వెళ్లడానికి కాలువ తవ్వుతున్నారు. డగుర్ కాల్వత యేర్ వహుక్నె పారంత. పెద్ద కాలువ నీరు చేలలో పారుతుంది. The water from the canal flows to the fields.

కాలికొమ్ /kālikom/ కొమ్ము. రాము కాలికొమ్ ఉహ్కొంతొర్. రాము కొమ్ము ఊదుతున్నాడు.

కాలెజ్ /kālej/ *n.* కాలేజీ;college; (కొలిజ్). మానాట్నుర్ కాండిర్ కాలెజ్ కీసెర్ మంతెర్. మా ఊరి పిల్లలు కాలేజీలో చదువుతున్నారు.

కావడ్ /kāvaḍ/ *n.* తలుపు;door made of wood; (డొర్); దరవాజా. నరుమ్నెకె సమ్దిర్ కావక్ కెహ్చా నర్మంతెర్. పడుకునే టప్పుడు అందరూ తలుపు మూసి పండుకుంటారు. *See:* టాటి.

కావంగ్ /kāvaṅg/ *n.* కీలు;joint; (జొఇంట్). బొట్టనగ కావంగ్ మందంతంగ్. వేళ్లలో కీళ్లు ఉంటాయి.

కావ్డి /kāvḍi/ *n.* ఉట్టి;implement for carrying things. సర్వన్ బాడల్ గుడ్డి-గుడ్డన్ కావ్డిన్గ ఉపుసీసి కాసితే వోతొర్. శ్రావణ కుమారుడు తన తల్లి దండ్రులను కావడిలో కాశీకి తీసుకు వెళ్ళాడు. Serwan Badal seated his blind parents in a carrying yoke and took them to the 'Kashi' river.

కావ్లి /kāvli/ కలుపు;mixing; (మిక్సిఙ్).

కావెరి /kāveri/ కావేరి;Cauvery; (కౌవరి). కావెరి ఇన్వల్ కుడెర్ మంత. కావేరి అనే నది కూడా ఉంది.

కాస్$_1$ /kās/ *n.* కంచు;bronze; (బ్రొంస్); కాఁసా. కాస్ బిందెంగ్ మంతంగ్. కంచు బిందెలు ఉంటాయి.

కాస్$_2$ /kās/ *n.* అవసరం;important, main; (ఇంపొటంట్); మహత్వపూర్ణ. బీమున్ నాతోడొ వాయ్యడ బయ్ కాస్ మంత. బీముకు నా తో రావడం చాలా అవసరం ఉంది.

కాస్ సడె /kās saḍe/ *n.* మేనల్లుడు;nephew; (నెవ్యు); భానజా; భతీజా. బాయినొర్ పేడన్ కాస్ సడె ఇంతెర్. అక్క కొడుకును మేనల్లుడు అంటారు.

కాస్ర /kāsra/ *n.* పగ్గము;tether; (టెదర్). కాస్రత్ అచ్చొర్ లామ్ తరస్ మంత. పగ్గం అంత పొడవు పాము ఉంది.

కాస్కార్ /kāskār/ *n.* వ్యవసాయం;agriculture; (ఎగ్రికల్చర్); కృషి; ఖేతీ బారీ. కాస్ కార్ కియ్వన్ కేతి దారల్ ఇంతెర్. వ్యవసాయం చేసేవాడిని వ్యవసాయదారుడు అంటారు.

కాసుర్ /kāsur/ *n.* ఎడ్లబండి;bullock cart; (బులొక్ కార్ట్);

బేల గాడ్రీ. కేడతల్ కట్టింగ్ తర్లె కాసుర్ కామ్ సింత. అడవి నుండి కట్టెలు తీసుకొనిరావడానికి ఎడ్లబండి పనికి వస్తుంది. A bullock cart is useful for bringing wood from the forest. *See:* **జడ్వ కాసుర్**.

కాసుర్ సరి- /kāsur sari-/ ఎడ్లబండి వెళ్లేదారి లేదా బాట. మావ వాట్ట దూరతగ కాసుర్ సరి- మంత. మా చేనుకు దూరలో ఎడ్లబండి వెళ్లేదారి ఉంది.

కాసుస్- /kāsus-/ *adj.* వేడి; to heat up, to make hot, to boil; (టు మేయ్క్ హాట్); गरम करना. వేర్ గొమ్మేరనగ డబ్డా కాసుసంతొర్. పిడికల మంటలో ఇనుమును వేడి చేస్తారు. He is heating the branding iron in the fire. అర్త చహాతున్ కాసుసికున్ ఉండన. చల్లార్చిన చాయను వేడి చేసి తాగాలి.

కాసొ /kāso/ *n.* తాబేలు; tortoise; (టోటొయ్స్); कछुआ. గంగత యేతగ కాసొంగ్ డాట్ మందంతంగ్. గంగా నీటిలో తాబేళ్లు ఎక్కువగా ఉంటాయి. Many tortoises live in the water of the big river. *See:* **మీనొడల్**.

కికలి (జాడి) /kikali (jāḍi)/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास. కాండిర్ కికలి జాడితంగ్ టొపింగ్ కీసి కర్సంతెర్. పిల్లలు గడ్డితో బొమ్మలు చేసి ఆడుకుంటారు.

కిచకిచ /kicakica/ *n.* విరక్తి; aversion; (ఏయ్వర్షన్); वैराग्य. నాకున్ కామ్ కీసి కిచకిచ వాత. నాకు పని చేసి విరక్తి కలిగింది.

కిచ్- /kic-/ pick vegetables leaves; (పిక్ వెజిటబ్ల్స్ లీవ్స్). కేడంగ్, గూడెన్‌గా పీర్ రెయ్నెకె బాజి కిచ్చి తింతెర్. గూడేలలో వాన కాలం వచ్చిన తరువాత ఆకు కూరలు తింటారు. In smaller villages we pick greens [vegetables] during the wet season.

కిచ్వల్ /kicval/ *v.* తెంపుట; break; (బ్రేయ్క్).

కిచుడి /kicuḍi/ *n.* చెత్త; dust; (డస్ట్); कूडा; कूडा करकट; कचरा. కిచుడినగ తరస్క్ మందంతంగ్. గుబురు పొదల్లో పాములు ఉంటాయి.

కిచెజర్ /kiceǹar/ అడవిలో చెలరేగే మంట; forest fire; (ఫొరిస్ట్ ఫైఅర్).

కిట్క్‌నె ఆత /kiṭkne āta/ సూర్యుడు అస్తమించాడు. పోడ్డ్ సొడితెకె కిట్క్‌నె ఆత ఇంతెర్. సూర్యుడు అస్తమించిన సమయం.

కిట్కుర్ /kiṭkur/ ఒక రకమైన పురుగు.

కిటుక్నె /kiṭukne/ *n.* చప్పుడు; word; (వర్డ్); आवाज; ध्वनि. కిటుక్ ఇంజెర్ ఆవజ్ వాత. కిటుక్కు మని చప్పుడు వచ్చింది.

కిటుస్నె ఉరుంగ్త /kiṭusne uruṅgta/ పుటుక్కుమని విరగడం. సీడితె రోత్ పొర్రొ తెర్గ్‌నెకె సీడి కిటుస్నె ఉరుంగ్త. నిచ్చెనతో ఇంటిపైకి ఎక్కేటప్పుడు నిచ్చెన పుటుక్కుమని విరిగింది.

కిడమొడ /kiḍamoḍa/ పూర్తిగా ఎండి పోయింది; dried completely; (డ్రైడ్ కంప్లీట్లి). కోందంగ్ యేర్ ఉన్వల్ డొబ్బి కిడమొడ వత్త. ఎడ్లు నీరు తాగే గుంట పూర్తిగా ఎండి పోయింది.

కిడ్కి /kiḍki/ *n.* కిటికి; window; (విండో). రాజు కిడ్కితల్ సూడ్సెర్ మంతొర్. రాజు కిటికిలో నుండి చూస్తున్నాడు.

కిడ్జి (మర్ర) /kiḍṇi (marra)/ *n.* ఒక రకమైన (చెట్టు); a kind of a tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ). కిడ్జి మర్ర గిర్ మందంత. ఇది ఒక రకమైన చెట్టు.

కిడ్డి /kiḍḍi/ *n.* ముడ్డి; buttock; (బటక్); गुदा.

కినన్ /kinan/ • *adv.* చల్లగా; cool; (కుల్); ठंडा. పీని గాలుమ్ బయ్ కినన్ మందంత. చలికాలం బాగా చల్లగా ఉంటుంది. • *adj.* చల్లని; chill; (చిల్). యెద్దితె బుడ్డిత యేర్ కినన్ మందంత. ఎండలో కుండ నీరు చల్లగా ఉంటుంది.

కినిత /kinita/ *adj.* చల్లటి; very cold; (వెరి కోల్డ్); बहुत ठंडा. నన్న నిన్నె కినిత యేర్ తుంగ్తొన్. నేను నిన్న చల్లటి నీటితో స్నానం చేసాను.

కిప్ట /kipṭa/ • mucus crust in nose; (డ్రై మ్యూకస్); खुरण्ड. • *n.* పక్కు కట్టడం; scab. పున్ వతన్ సాటి కిప్ట పియ్సెర్ మంత. గాయం ఎండిపోవడానికి పక్కు కడుతుంది.

కియన /kiyana/ *v.* చేసుకోవాలి; has to do; (హాస్ టు డు). డగుర్ మాయ్నల్ వెహ్తొర్ వోన కామ్ కియన. పెద్ద వ్యక్తి చెప్పిన పని చేసుకోవాలి.

కియపరొర్ /kiyaparor/ చేయ లేదు; did not do work;

కియవచ్చొ /kiyavacco/ *v.* చెయ్య వచ్చు; can do; (కెన్ డు). కట్టెతంగ్ బొమ్మంగ్ కియ వచ్చొ. కట్టెతో బొమ్మలు తయారు చెయ్యవచ్చు. నేండ్ బతల్ గిర్ కామ్ కియవచ్చొ. ఈ రోజు ఏదైనా పని చెయ్యవచ్చు.

కియవాంత /kiyavānta/ *v.* చేయగలుగు; may; (మేయ్). నేండ్-సెల్లె నడిగిర్ కియవాంత. ఈ రోజు కాకుండా రేపు కూడా చేయవచ్చు.

కియసీమ్ /kiyasīm/ పని చేయనివ్వు. వోన రోన్ వోనె కామ్ కియ సీమ్. అతని ఇంట్లో అతన్నే పని చెయ్యనివ్వు.

కియ్యల్ లేఞ్ /kiyyal lēṅ/ సన్నని రాగము.

కియ్యె /kiyye/ *v.* చేయగల; can be done; (కెన్ బీ డన్).
ఇద్ కామ్ కియ్యె ఆంద్. ఇది పనిచేసేది.

కియ్వక్నె /kiyvakne/ *n.* పొరపాటు; wrong; (రొఙ్); గలతీ.
నిమ్మె కామ్ కియ్వక్నె బతంగ్ తింతి. నీవు ఏమి చెయ్యకుండా ఏమి తింటావు.

కియ్వల్ /kiyval/ •*pron.* చేసేవాడు; worker; (వకర్). రాము మావ రోన్ కామ్ కియ్వల్ ఆందుర్. రాము మా ఇంట్లో పని చేయువాడు.•*n.* చెయ్యడం; doing; (డుఇఙ్). పెందొ వాట్సికున్ వోన్ పరెసన్ కియ్వల్. పొడుపు కథ చెప్పి అతనిని ఇబ్బందిపెట్టడం.

కిరక్ /kirak/ *n.* కోపిష్టి తనం; silverfish, Silver-grey wingless insect found in houses feeding on book bindings and starched clothing; (సిల్వర్‌ఫిశ్); चाँदी के वर्ण वाला कीड़ा. అద్ బాయి కిరక్. తానంగ్ పుస్తక్ యేత్మ! ఆమె చాలా ఆవేశపరురాలు, ఆమె పుస్తకాలు తీసుకోకు. It has lots of silverfish. Don't take books from her!

కిరకిర /kirakira/ *adv.* చికాకు; worry; (వరి). చుడుర్ కాండి బయ్ కిర కిర కీసెర్ మంతొర్. చిన్న పిల్లవాడు బాగా చికాకు పెట్టుతున్నాడు.

కిర్కెటల్ /kirkeṭal/ *adj.* అతి కోపస్తుడు; grumpy. రాజు బయ్ కిర్కెటల్ . రాజు చాలా అతి కోపస్తుడు.

కిర్వి తల /kirvi tala/ సగం గుండు తల. కిర్వి తలతొర్ మాయ్ననగ బండ అర్త. సగం గుండు తల ఉన్న వ్యక్తి దగ్గర రాయి పడింది.

కిర్వి మొసొర్ /kirvi mosor/ సగం ముక్కు; cleft palette.

కిర్స్ నె కెల్క్ /kirs ne kelk/ చిందరవందర జుట్టు; uncombed hair; (అన్‌కోమ్డ్ హేర్). వరొర్ మాయ్ననంగ్ కిర్స్ నె కెల్క్ మంతంగ్. ఒక వ్యక్తికి జుట్టు చిందరవందరగా ఉంది.

కిరుటి /kiruṭi/ *n.* కొయ్యచీల; metal peg used on end of the bullock cart wheel to keep the axle on; (మెటల్ పెగ్); खूँटी. కాసుర్ గారె అర్వక్ ఉంది కిరుటి మందంత. బండి చక్రము పడకుండా ఒక కొయ్యచీల ఉంటుంది.

కిరెట్క్ /kireṭk/ thread on a screw; (త్రెడ్ ఒన్ ఏయ్ స్క్రు).

కిరెయ్ /kirey/ అద్దె కు; for renting; (ఫొర్ రెంటింగ్). నన్న రోత కిరెయ్ సియ్వల్ మంత. నేను ఇంటి అద్దె ఇవ్వ వలసి ఉంది.

కిలండి /kilaṇḍi/ గట్టి పిలుపు; long-distance shout; (లొఙ్-డిస్టంస్ శౌట్).

కిలస్ /kilas/ *n.* తరగతి; class; (క్లాస్); वर्ग; दर्जा; श्रेणी.
నిమ్మె బద్ కిలస్ కరియంతి. నీవు ఏ తరగతి చదువుతున్నావు.

కిల్లల్ లెఞ్ /killal leṅ/ సన్నని గొంతు. రాము కిల్లల్ లెఞ్ కీసికున్ కిలియంతొర్. రాము సన్నని గొంతుతో అరుస్తున్నాడు.

కిలి - /kili -/ *n.* కేక; to scream, cry out; (టు స్క్రీమ్); चीख़ना. బూత్ వాత ఇంజెర్ కాండిర్ నర్క్క్ కిలియంతెర్. భూతం వచ్చిందని పిల్లలు రాత్రి కేక వేస్తారు.

కిలియ /kiliya/ •*v.* కేకపెట్టు; yell; (యెల్). కల్లిర్ వాతెర్ ఇంజెర్ కిలియంతెర్. దొంగలు వచ్చారు అని కేక వేస్తున్నారు.• *n.* అరుపు; roar; (రోర్); उधार; मगनी. డువల్ వాత ఇంజెర్ కిలిసెర్ విత్తంతెర్. పులి వచ్చిందని అరుస్తూ పరుగెత్తుతున్నారు.

కిలిసి కిలిసి /kilisi kilisi/ అరిచి అరిచి. నర్క్క్ బూత్ వెరుస్తెకె కీలిసి కీలిసి విత్తంతెర్. రాత్రి వేళలో దయ్యం బెదిరిస్తే అరిచి అరిచి పరుగెత్తుతారు.

కిస్ /kis/ *n.* అగ్గి పుల్ల; fire; (ఫైఅర్); आग. తడ్మి నిరుస్లె కిసి కోల పహజ్లె. మంట ముట్టించడానికి అగ్గి పుల్ల కావాలి.

కిస్ డబ్బి /kis ḍabbi/ *n.* అగ్గిపెట్టె; matchbox. సొద్దెడ్‌గా తడ్మి నిరుసన్‌సాటి కిస్ డబ్బి పాంతెర్. పొయ్యిలో అగ్గి పెట్టుటకు అగ్గిపెట్టెను వాడుతారు. To light the stove we strike the matchbox.

కిస్ కోల /kis kōla/ matchstick.

కిస్క్- /kisk-/ *v.* గిచ్చుట; to pinch; (టు పిన్చ్); चाँपना. ఉందిజాగ సద్దిర్ చుడ్డుక్ కాండిర్ మిరె మాతెకేవొరోన్ వొరొర్ కిస్కంతేర్. ఒక చోట పిల్లలు గుమిగూడితే ఒకరి నొకరు గిచ్చుకొంటారు. Little boys gather together in one place and pinch each other.

కిస్మత్ /kismat/ *n.* • అదృష్టం; luck; (లక్); भाग्य; अदृष्ट; नसीब; क़िस्मत. ఆకింగ్ కర్సి వెల్లె కొత్తంగ్ మెయ్తొర్ వోన కిస్మత్. జూదమాడి ఎక్కువ డబ్బులు గెలుచుకున్నాడు. అతని అదృష్టం• తలరాత; fortune; (ఫొచున్); నసీబ. వోన కిస్మత్ మత్తెకె తాక్సి వాంత. అతనికి అదృష్టం ఉంటే నడిచి వస్తుంది. *See:* నసిబ్; దయ్వ.

కీక్ర /kīkra/ *n.* ఉలి; chisel for cutting wood; (ఛిసెల్). వాడె కీక్ర పియ్సి గద్ది పాంతొర్. వడ్రంగి ఉలి పట్టి రంధ్రం చేస్తాడు.

కీడ /kīḍa/ *n.* మొలలు; nail (for carpentry etc.); (నేయ్ల్); कीला. రోతంగ్ వాసన్ కీడనె పాంతెర్. ఇంటి వాసములను మొలలతో కొడతారు.

కీడింగ్ గోడింగ్ /kīḍiṅg gōḍiṅg/ *adj.* వంకర టింకర; zigzag, jagged; (జిగ్‌జాగ్); टेढ़ी मेढ़ी लकीर. మావ నాట్న సొన్వల్ సరి బయ్ కీడింగ్ గోడింగ్ మంత. మా ఊరికి పోయే దారి బాగా వంకరటింకరగా ఉంది.

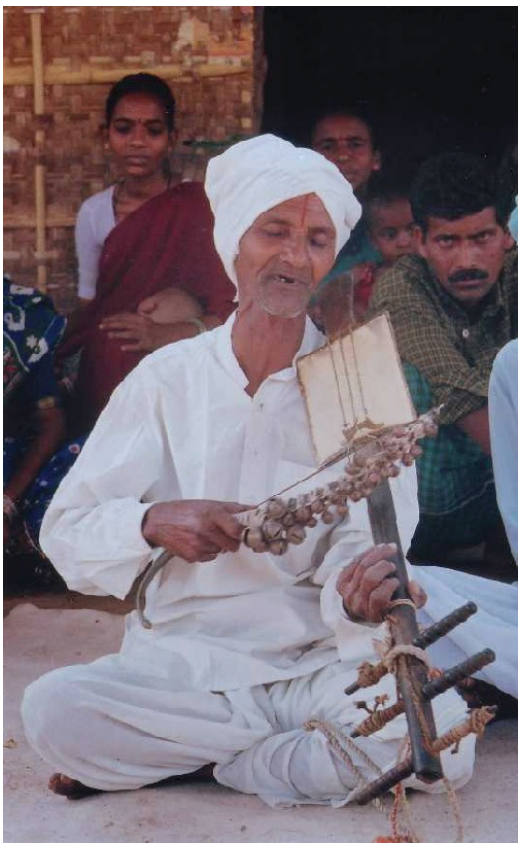

కీక్రి /kīkri/ 3-stringed violin-like instrument played with bow; (స్ట్రింజ్‌ఎడ్ ఇంస్ట్రుమంట్). కీక్రి ఉంది నేకుసియ్వల్ వాజ. కీక్రి ఒక రకమైన వాయిద్య పరికము.

కీర్తి /kīrti/ *n.* గుర్తింపు; recognition; (రెకగ్నిశన్); पहचान; मान्यता.

కీర్తివాలె /kīrtivāle/ *n.* కీర్తి గల వాడు; man who got glory; (మెన్ హు గొట్ గ్లొరి). దర్మరాజల్ కీర్తివాలె. ధర్మరాజు కీర్తి గల వాడు.

కీరెనస్టల్ /kīrenasṭal/ *n.* చెడ్డవాడు; brute; (బ్రూట్). కామ్క కియ్యిర్ వోన్ కీరెనస్టల్ ఇంతెర్. పనులు చెయ్యని వాన్ని చెడ్డవాడు అని అంటారు.

కీల్చ /kīlca/ *n.* కీలు; joint (of limb); (జొఇంట్). నావ కయ్ కీల్చ బహ్కె మాత. నా చేతి కీలు తప్పిపోయింది.

కీవుల్ /kīvul/ *n.* దయ; feeling; (ఫీలిఙ్). యెడ్కి మత్తొర్ వోర్ వెడిల్ తున్ సూడ్సి నాకున్ కివుల్ వాత. జ్వరం వచ్చిన ముసలి వ్యక్తిని చూసి నాకు దయ కలిగింది.

కీస /kīsa/ *n.* జేబు; pocket; (పొకిట్); जेब. చుడుర్ కాండి తన్వంగ్ లిహికియ్వలిక్ బల్పమ్ కున్ కీస తగ ఇర్తొర్. చిన్నపిల్లవాడు తాను రాసుకునే బలపాలను జేబులో పెట్టాడు.

కీ- /kī-/ *v.* • చేసుకో; do; (డు). నీకున్ బచ్చొర్ ఆత అచ్చొర్ కామ్ కీమ్. నీ చేతనయినంత పని చేసుకో.

• చేయ్యి; do; (డు). నిమ్ బతల్ కామ్ కీక ఇంతి అద్ కామ్ నిమ్ కీమ్. నీవు ఏమి పని చెయ్యాలనుకుంటావో ఆపని నీవు చేసుకో.

కుక్కు /kukku/ *n.* కుంకుమ; vermilion powder (used to apply a mark on the forehead); (పొట్ ఒవ్ ఇన్డేయ్ట్మంట్ సెరిమని); सिंदूर.

కుక్కు గుల్వల్ /kukku gulval/ *n.* కుంకుమ గులాల్; vermilion and pink powders used for worship. పేన్కున్ పూజ కియన్‌సాటి కుక్కు గుల్వల్ హాటుమ్న తరంతెర్. దేవుళ్ళ పూజ కొరకు కుంకుమ గులాలను అంగడి నుండి తెస్తారు. In order to worship the deities, they bring red and pink powder from the market.

కుక్కు బొట్ /kukku boṭ/ వరపూజ; the practice of applying vermilion to the bride as part of the engagement ceremony. సోయ్రికున్ నేటి నొవ్రిన్ కుక్కు బొట్ లావి కీంతెర్. On the engagement day they put vermilion on the bride.

కుకుర్ కుమ్డి (పిట్టె) /kukur kumḍi (piṭṭe)/ *n.* చెమ్డ కాకి; bird; (బడ్); पक्षी; चिडिया.

కుచ్చల్ మల్ /kuccal mal/ మగ నెమలి; peacock (m.); (పీకొక్).

కుచ్చికి- /kucciki-/ గుద్దడం; to strike with the fist (not necessarily 'to punch'); చుడ్డుక్ కాండిర్ బయ్ ఆడ్తెకె సోంగున్ వాసి కుచ్చి కీంతొన్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. చిన్నపిల్లలు బాగా ఏడిస్తే కోపం వచ్చి గుద్దుతానంటారు.

కుటుంబ /kuṭumba/ *n.* కుటుంబం; family; (ఫెమలి); कुट्टंब; परिवार; कुल. అద్ కుటుంబతున్ నాకున్ టావసెల్లె. అ కుటుంబానికి ఏమి సంబంధం లేదు.

కుటుమ్యల్ /kuṭumyal/ *n.* చుట్టాలు; fellow clan

member; (ఫెలో క్లాన్ మెంబర్). పెర్సంగ్ పేన్కున్ అటుమ్ కుటుమ్మలిర్ సద్దిర్ మిరెమాంతెర్. పెద్ద దేవుని దగ్గర చుట్టాలు, చుట్టాలు అందరూ కలుస్తారు.

కుట్ట /kuṭṭa/ *n.* కొయ్య; stubble (dried stem of maize, millet, etc.), tree stump. కోందంగ్, మూరంగ్, హెర్మింగ్ కుట్టనగ దొహంతెర్. ఎడ్లు,ఆవులు,గేదెలు కొయ్యలకు కట్టేస్తుంటారు. Bullocks, cows and goats are tied at the stumps.

కుడ్డుక్ /kuḍḍuk/ కుడుములు. కుడ్డుక్ గొహ్కాన పిండితె తయర్ కీంతెర్. కుడుములు గోదుమ పిండితో తయారు చేస్తారు.

కుడ్డి దొస్వల్ /kuḍḍi dosval/ కుడితి పెట్టుట. వాట్టల్ వాతెకె కోందన్ కుడ్డి దొసంతెర్. చేనునుండి వచ్చినప్పుడు ఎడ్లకు కుడితి పెడతారు.

కుడున్- /kuḍus-/ *v.* మార్చుకోవడం; to take off (draped clothing); (టు టేయ్క్ ఒఫ్). కప్డి నిమ్మె కుడుసీమ్. నీవు చీర మార్చుకో.

కుడెకె బసల్ /kuḍeke basal/ బట్టలు లేకుండా ఉన్నవాడు; naked person; (నేయ్కెడ్ పసన్). చుడుర్ కాండి కప్డింగ్ కెర్వక్ కుడెకె వెలియంతొర్. చిన్న పిల్లవాడు బట్టలు లేకుండా తిరుగుతున్నాడు.

కుడెడ్ /kuḍeḍ/ *n.* వాగు; river, large stream; (రివర్); (కుడెళ్) నదీ. పిర్ వాతెకె కుడెడున్ ఊస వాంత. వర్షం వస్తే వాగులు పొంగుతాయి. Having rained the river becomes flooded. *See:* **లద్ది**.

కుడెడ్ వొడ్డు /kuḍeḍ voḍḍu/ నది ఒడ్డు; river bank; (రివర్ బెంక్). కుడెడ్ వొడ్డగా మాయ్‌నలిర్ తాక్సెర్ సొంజెర్ మంతెర్. నదీ తీరంలో వ్యక్తులు నడుస్తున్నారు.

కుడెర్ /kuḍer/ *See:* **కుడెడ్**.

కుతుల్ /kutul/ *n.* కూర్చొనే పలక; bench, seat; (బెన్చ్); చౌకీ. నొప్రి నొవ్రన్ కుత్తుడగా ఉప్పసి యేర్ మిహంతెర్. వధూ వరులను పీట మీద కూర్చో బెట్టి స్నానం చేయిస్తారు.

కుద కుద /kuda kuda/ లబ్ డబ్ లబ్ డబ్. మావ గుండె కుదకుద ఆసెర్ మంత. మా గుండె లబ్ డబ్ అనే చప్పుడు చేస్తుంది. *See:* **దకదక ఆయ్వల్**.

కుద్రు సీమ్ /kudru sīm/ *v.* కుదుర్చు; to set; (టు సెట్); ఠీక కర. హాటుం సొంజి హెర్రెత దర కుద్రు సీమ్. సంతకు వెళ్లి మేక వెల కుదుర్చు.

కుదుర్ డొక్కె /kudur ḍokke/ *n.* బల్లి; lizard; (లిసర్డ్); చిపకలీ. కుదుర్ డొక్కె పుడ్క తింజెర్ మందంత. బల్లి పురుగులను తింటుంది.

కుదుర్క్‌నె ఆ- /kudurkne ā-/ *vi.* కలత చెందుట; to be surprised; (టు బీ సుప్రైస్డ్); డరనా. న పొర్రొ కుదుర్ డొక్కె అర్తతె నన్ బయ్ కుదుర్క్ నె ఆతొన్. నా మీద బల్లి పడినప్పుడు నేను చాలా కలత పడ్డాను..

కుంట /kuṇṭa/ *n.* కుంట; pond; (పొండ్); కుండ; తడాగ; తాలాబ. కుంటత జాడితగ మెలొల్ మంత. కుంటలో గల గడ్డిలో కుందేలు ఉంది.

కుంద (జాడి) /kunda (jāḍi)/ *n.* గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); ఘాస. మావ వాట్టె బయ్ కుంద జాడి మంత. మా చేనులో 'గర్క' అనే ఒకరకమైన గడ్డి ఉంది.

కున్బి /kunbi/ *n.* కూలి చేసేవాడు; farmer; (ఫామర్); కిసాన. బూతి కీసి పిస్వల్ వోన్ కున్బి ఇంతెర్. కూలి చేసి బ్రతికేవాడు.

కుంజి /kuñji/ *n.* తాళం చెవి; key; (కీ). కుంజితె వాట్ట కయ్ డబ్బ తెండంతెర్. తాళం చెవితో తాళం తీస్తారు.

కుంజి-డబ్బ /kuñji-ḍabba/ *n.* తాళము; lock (lit. key container); (లొక్); తాలా. బిర్వతున్ కుంజి వాట్సి మంత. బీరువాకు తాళము వేసి ఉన్నది.

కుప్ప /kuppa/ *n.* • గుంపు; heap; (హీప్); సమూహ. వంజింగ్ కొయ్సి కుప్ప వాట్రెర్. వరి కోసి కుప్ప వేశారు.
• మంద. హెర్రెంగ్ ఉంది కుప్ప ఆసి వాంతంగ్. మేకలు ఒక మందగా వస్తున్నాయి.

కుప్పకీ- /kuppakī-/ to heap; (టు హీప్).

కుప్పర్ /kuppar/ పీతాంబరము.

కుప్పె మా- /kupse mā-/ *n.* చొరడం; to enter into something to hide one self; (టు హైడ్ వంసెల్ఫ్); గుసనా. బగ్గతెర్ ఉందిజాగ కుప్పెమాసెర్ మంతొర్. ఎక్కడైన ఒక స్థలంలోకి చేరుకో.

కుబ్రె /kubre/ *n.* దోసకాయ; cucumber; (క్యుకంబర్); खीरा. కుబ్రె కాయంగ్ వాట్టె ఉర్సంతెర్. దోసకాయలను చేనులో నాటుతారు. *See:* కాక్డె.

కుండి /kuṇḍi/ *n.* పూలకుండీ; kind of small clay pot; (క్లేయ్ పొట్); भाँड़ा. కుండితగ పుజక్ మర్రక్ ఉర్సన. పూలకుండీలో పూల చెట్లు నాటాలి.

కుమ్మల్ /kummal/ *n.* కుమ్మరివాడు; potter; (పొటర్); कुम्हार. కుమ్మల్ బుడ్డి కీసెర్ మంతొర్. కుమ్మరి వాడు కుండ తయారు చేస్తున్నాడు. The potter is making a pot.

కుమ్మె /kumme/ *n.* కుమ్మరి పెండ్లం; potter's wife; (పొటర్స్ వైఫ్). మర్మినగ మామల్ ఆతిన్ కుమ్మె కుమ్మల్ కీంతెర్. పెళ్లిళ్ళలో అత్త మామలను కుమ్మరి వారుగా పిలుచుకుంటారు.

కుమ్మె వీసి /kumme vīsi/ *n.* కుమ్మరి ఈగ; hornet; (హొర్నెట్).

కుముడ్ (మర్ర) /kumuḍ (marra)/ *n.* చెట్టు; gourd-bearing tree; (ట్రీ); पेड़.

కుర్కి /kurki/ animal's thigh; (ఎనిమల్ తై). పిత్రెన్‌గ (కారున్ తగ) హెర్రె కొయ్తెకె కుర్కి అలది ఇరంతెర్. కర్మకాండ చేసే రోజున మేక తొడను వేరుగా ఉంచుతారు.

కుర్కుమ్ /kurkum/ *n.* • మొటిమ; spot on skin; (స్పొట్ ఒన్ స్కిన్); मुँहासा; फुँसी. జవని వాతుర్ ఊర్గ కుర్కుక్ ఆంతంగ్. యుక్త వయస్సు వచ్చిన వారికి మొటిమలు అవుతాయి.

కుర్చి కీసి /kurci kīsi/ చంకలో పెట్టుకొని.

కుర్ప /kurpa/ *n.* చిన్న కొడవలి; small sickle, small sickle; (స్మొల్ సికల్). చుడురె సెట్టెడున్ కుర్ప ఇంతెర్. చిన్న కొడవలిని కుర్పి అంటారు.

కుర్మా /kurmā/ *n.* ఊక; chaff; (ఛఫ్); छिलका.

కుర్ర /kurra/ *n.* కంక; bull calf; (బుల్ కాఫ్). గొహ్డాల్ పియ్యతున్ కుర్ర ఇంతెర్. మగ కంకను కుర్ర అంటారు.

కుర్వి /kurvi/ *n.* కుండ; pot; (పొట్); भाँड़ा. పాల్ కుర్వితగ వెడియంతెర్. పాలు కుండలో పోస్తారు.

కుర్స్ /kurs/ *n.* కృష్ణ జింక; deer; (డీయర్). మావ రాష్ట్రంన జన్వర్ కుర్స్. మన రాష్ట్ర జంతువు కృష్ణ జింక.

కుర్సి /kursi/ *n.* కుర్చీ; chair; (చేర్); कर्सी. ఆపిసారల్ కుర్సి తగ ఉత్తొర్. అధికారి కుర్చీ పై కూర్చున్నారు.

కులం /kulaṁ/ *n.* కులం; caste; (కాస్ట్). కులం వాలిర్ బయ్ వెల్లె మంతెర్. కులము వారు చాలా ఎక్కువగా ఉన్నారు.

కుల్లొ /kullo/ *v.* తియ్యి; open; (ఓపన్); खोलना. ముచ్చ డబ్బతున్ కుల్లొ కీమ్. కప్పిన డబ్బాను తీసి వెయ్యి.

కువరి /kuvari/ *n.* అవివాహితుడు; bachelor; (బెచెలర్).

కువ్వత్ /kuvvat/ *n.* శక్తి; having no energy; (హావిజ్ నో ఎనజి).

కుస కుస /kusa kusa/ మెల్లగా మెల్లగా. బాయిక్ చడ్డింగ్ కుస కుస వడ్కంతంగ్. స్త్రీలు మెల్ల మెల్లగా చాడీలు మాట్లాడుకుంటారు.

కుసయ్ /kusay/ *adv.* చాటుగా; secretly; गुप–चुप. కుసయ్ సొంజి సినిమా సూడ్క. చాటుగా వెళ్లి సినిమా చూస్తా.

కుస్ కుస్ వడ్క- /kus kus vaḍk-/ *vi.* మెల్లగా మాట్లాడడం; to whisper; (టు విస్పర్); फुसफुसाना. బోరె కేంజ్వ ఇంజెర్ కుస్ కుస్ వడ్కంతెర్. ఎవరూ వినకుండా ఉండాలని మెల్లగా మాట్లాడుతున్నారు.

కుస్కవీడె /kuskavīḍe/ *n.* గబ్బిలము; bat (nocturnal mouse-like mammal); (బెట్). మర్రక్‌నగ కుస్కవీడె తల్ల బూడ్ కీసి లిమ్ లొమ్ ఆసి మందంత. గబ్బిలాలు తల క్రిందులుగా చేసి ఉంటాయి.

కుస్తి పియ /kusti piya/ *v.* కుస్తీపట్టు; wrestle; (రెసల్); క్రుశ్తీ లఱ. ఉంది ఇనమ్ మయన్ లాసి కుస్తి పియ్యా. ఒక బహుమతి గెలవడానికి కుస్తీ పట్టు.

కుస్రి /kusri/ *n.* కూర; cooked lentils; (లెంటిల్స్); ధాల.

కుస్- /kus-/ to fall, or drop (leaves, or fruit etc.); (టు ఫాల్). నాకున్ కొత్తంగ్ సీతొర్ ఇంజెర్ కుస్ ఆంతెర్. నాకు డబ్బులు ఇచ్చారని చాలా సంతోసించాను.

కుసి /kusi/ *adv.* ఆనందంగా; happily; (హాపిలి); సుఖపూర్వక. దివడిత్ నేటి రోతుర్ సమ్ధిర్ బయ్ కుసి గమ్మత్తె పటెకంగ్ వొహంతెర్. దీపావళికి ఇంటి వారందరూ కలిసి టపాకాయలు ఆనందంగా కాల్చుకుంటారు.

కుసి గమ్మత్ /kusi gammat/ *n.* • ఆనందం; pleasure; (ప్లెజర్); సంతోష; ఖుశీ. గాటొ తింజి కున్ కుసి గమ్మత్ నె మన్. అన్నము తిని ఆనందంగా ఉండాలి. • ఉత్సాహం; zeal; (జీల్); ఉత్సాహ; జోశ; ఉమంగ. పేన్కున్ కుసి గమ్మత్తె పూజంగ్ కీంతెర్. దేవుళ్లకు ఉత్సాహంగా పూజలు చేస్తారు.

కుసి లాగుస /kusi lāgusa/ తృప్తి కలిగించు. రామున్ చొకొట్ కబుర్ వెహ్చి కుసి లాగుస. రాముకు మంచి వార్త చెప్పి తృప్తి కలిగించి.

కుసిఆమ్ /kusiām/ *v.* సంతోసించు; pleasure; (ప్లెజర్); ప్రసన్న హో. మావొర్ బాబల్ నాకున్ పటెకంగ్ తత్తొర్ ఇంజెర్ కుసిఆతొన్. మా నాన్న నాకు టపాకాయలు తెచ్చాడని సంతోషించాను.

కుసితె మన్ /kusite man/ ఆనందంగా వుండు. నాకున్ సొనె పుట్ట ఇంజెర్ కుసితె మన్. నాకు బంగారం దొరికింది అని ఆనందంగా ఉండు.

కుసిరజ్జి /kusirajji/ *n.* సంతోషంగా; with interest; (విద్ ఇంట్రస్ట్). కాండిన్ పేడిన్ కుసిరజ్జితె మర్మింగ్ కీతెర్. అబ్బాయికి, అమ్మాయికి సంతోషంగా పెళ్లి చేశారు.

కుహ్చె (మీన్) /kuhce (mīn)/ *n.* అలుగు (చేప); kind of fish; (కైండ్ ఒవ్ ఫిశ్). చుడుర్ కాండిన్ మోడి మందంత తాన్ కుహ్చెమీన్ ఇంతెర్. చిన్న పిల్లవాని లాగా ఉన్న చేపను అలుగు చేప అంటారు.

కుహి /kuhi/ *n.* • నుయ్యి; బావి; well; (వెల్); క్రుఆఁ. గాయ్కి కుహితగ కోందన్ యేర్ ఉహ్చెర్ మంతొర్. జీతగాడు బావి దగ్గర ఎద్దులకు నీరు త్రాగిస్తున్నాడు.

కుహిత యేర్ /kuhita yēr/ water from a well; (వెల్ వొటర్). కాండి కుహిత యేర్ పొహ్రతగ వెడియంతొర్. అబ్బాయి బావి నీరు బొక్కెనలో పోస్తున్నాడు. The boy is pouring well water into the bucket.

కూచ్- /kūc-/ to scrape off, strip; (టు స్క్రెప్ ఒఫ్). తల్లద్ గ సోక్వల్ నియ్ మార్తెకె డబ్బతున్ కూచంతెర్. తలకు పెట్టుకునె నూనె అయిపోతే నూనె డబ్బాను తుడుస్తారు. When the head rubbing oil is finished we scrape the container.

కూజ /kūja/ bow of stringed instrument; (బో ఒవ్ ఇంస్ట్రుమంట్). కీక్రినేకుసన్ సాటి కూజ మందంత. కీక్రి ఒక వాయిద్య పరికరం. In order to play a 'kikri' (stringed instrument) there is a bow.

కూట /kūṭa/ *n.* మూరెడు; cubit (the length of one's forearm); (క్యూబట్).

కూటర్ /kūṭar/ *n.* ఊక,మేత; millet heads fed to animals; (మిలెట్ హెడ్స్ ఫెడ్ టు ఎనిమల్స్). జొన్న, తూరి కూటర్ కోందన్, మూరన్, యెద్ది గాలుమ్ వాటంతెర్. జొన్న చొప్ప, కంది చొప్ప ఎడ్లకు ఎండకాలంలో మేత పెడతారు

కూట్- /kūṭ-/ *v.* కుంటుట; to limp, be lame; (టు లింప్); లఁగఢ్ఆనా. కాల్దున్ దన్క లాక్తెకె కూటంతెర్. కాలుకు దెబ్బ తగిలితే కుంటుతారు.

కూటల్ /kūṭal/ అవిటివాడు; lame man, disabled, cripple; (డిసేయ్బల్డ్ పసన్). కాల్ ఆయి, కయ్ ఆయి సెల్వెకె కూటల్ ఇంతెర్. కాళ్ళూ, చేతులు లేని వారిని అవిటి వారంటారు. We call someone without legs or arms 'disabled'.

కూటి /kūṭi/ lame woman; (డిసేయ్బల్డ్ పసన్).

కూటి కీమ్ /kūṭi kīm/ కుంటి దానిగ చేయు; to disable; (టు డిసెబల్). మూరతు కాల్దున్ పాసికున్ కూటి కీమ్. ఆవు కాలును కొట్టి కుంటి పరుచు.

కూటెక్ కూటెక్ /kūṭek kūṭek/ కుంటుతూ కుంటుతూ. కూటల్ కూటెక్ కూటెక్ తాకంతొర్. కుంటివాడు కుంటుతూ నడుస్తాడు.

కూడ్సెర్ /kūḍser/ *v.* దొర్లుతున్న; rolling; (రోలిఙ్). కాండిర్ ఉస్కెతగ కూడ్సెర్ మంతెర్. పిల్లలు ఇసుకలో దొర్లుతున్నారు.

కూడ్- /kūḍ-/ *n.* దొర్లించడం; to roll over, topple over; (టు రోల్ ఓవర్). గుట్టత్ పొర్రొడల్ బండంగ్ కూడు సంతెర్. గుట్ట పైనుండి రాళ్లు దొర్లిస్తున్నారు.

కూడి /kūḍi/ *n.* విస్తరి (ఆకులు); leaf plate; (లీఫ్ ప్లేట్). వీర్ కూడిన్ సాటి ముర్ మర్రతంగ్ ఆకింగ్ కొయ్సెర్ మంతెర్. వీరు విస్తరాకుల కొరకు మోదుగ ఆకులు తెంపుతున్నారు. They are picking leaves for making leaf plates.

కూట్లి /kūtli/ *n.* చంక; armpit; (ఆమ్‌పిట్); बगल.

కూట్లి కీ- /kūtli kī-/ • to tickle; (టు టికల్); गुदगुदाना. *n.* గిలగింతపెట్టు; tickling; (టిక్లింగ్). చుడుర్ కాండిన్ కూట్లి కీమ్. చిన్న పిల్లలకు గిలిగింతలు పెట్టు.

కూబ్ /kūb/ *adj.* చాలా ఎక్కువ; very; (ఏయ్ లొట్ మొర్); बहुत. గోండి సాడతగ కూబ్ వెల్లె కాండిర్ మంతెర్. కోయంగ్ (గోండి) బడిలో పిల్లలు ఎక్కువ ఉన్నారు.

కూయ్‌సజ్ నోతజ్ /kūysaṅ nōtaṅ/ *n.* పురిటి నొప్పులు; labour pains; (లేయ్బ పెయిన్స్).

కూర /kūra/ *n.* వెండి; silver; (సిల్వర్); चाँदी. కూరతంగ్ బిందెన యేర్ చొకొట్ ఆంత. వెండి బిందె నీరు మంచిగా ఉంటుంది.

కూర సాని /kūra sāni/ పొట్టి వ్యక్తి; dwarf; (డ్వార్ఫ్). కూర సాని మాయ్నల్ పొర్రొడంగ్ మెవ్వపరొర్.

కూర్ /kūr/ *n.* పీనుగు; dead body; (డెడ్ బొడి); मुरदा मुर्दा. కూర్ వోసెర్ మంతెర్. పీనుగును తీసుకు పోతున్నారు.

కూర్క- /kūrk-/ *n.* నిద్ర; to doze; (టు డోస్); ऊँघना. చుడ్డుక్ కాండిర్క బస్ నగ పియ్సి ఉద్‌తెకె కూర్కంతెర్. చిన్న పిల్లలు బస్సులో కూర్చుంటే నిద్రపోతారు. While in the bus small boys doze off while sitting on a lap.

కూరి /kūri/ *n.* డెక్క; hoof; (హూఫ్); खुर. నావ కోందత డెమ్మ కాల్డ కూరి పెసిత. నా ఎద్దు ఎడమ కాలు డెక్క దెబ్బ తిన్నది.

కూల /kūla/ *n.* పిరుదు; buttock; (బటక్); नितम्ब. నావ కూలతున్ మిచ్చొ కొడ్డిత. నా పిరుదుకు తేలు కుట్టింది.

కూలుమ్ /kūlum/ *n.* చీము; pus; (పస్); पीप. పుర్క, గడ్డంగ్ ఆతెకె కూలుమ్ పియంతంగ్. పుండ్లు, గడ్డలు అయితే చీము పడుతుంది.

కూస /kūsa/ *n.* పలుగు; steel tip of plough; (స్టీల్ టిప్ ఒవ్ ప్లావ్). కాతి కూసతున్ కొలుసెర్ మంతొర్. కమ్మరి వాడు పలుగును కొలుస్తున్నాడు.

కూస్క వల్ /kūsk val/ *v.* రాకుట; scratching; (స్క్రెచింగ్).

కూస్వల్ /kūsval/ *n.* కూత; howl; (హౌల్). మా రోత గొడ్డి బయ్ వయ్నెన్ కూసంత. మా ఇంటి కోడి పుంజు చాలా పొద్దున్నే కూస్తుంది.

కెక్రెమాయ్వల్ /kekremāyval/ *v.* దగ్గు. తొడ్డితె కెక్రెమాంతెర్. నోటితో దగ్గుతారు.

కెంచ్ బుద్ధి /keñc buddi/ చెడ్డ గుణము. కెంచ్ బుద్ధి బోన్కె మన్వ. చెడ్డ గుణము ఎవ్వరికీ ఉండకూడదు.

కెంజ్క /keñjka/ *n.* కందెన కాయ. కోర్ తిత్తంగ్ దానన్ కెంజ్క తగ ఇరంత. కోడి తిన్న ధాన్యాలను కందెన కాయలో ఉంచుతుంది.

కెంచు /keñcu/ చాలా మొండివాడు. మా కాండి బయ్ కెంచు మంతొర్. మా పిల్లవాడు చాలా మొండివాడు.

కెమ్మల్ గోటి /kemmal gōṭi/ వంకర మెడ; bent neck; (బెంట్ నెక్). కెమ్మల్ గోటితొర్ కాండి పాట వారంతొర్. వంకర మెడ ఉన్న పిల్లవాడు పాట పాడుతున్నాడు.

కెయ్త /keyṭa/ *n.* కట్టె; thick or long piece of firewood; (తిక్ ఫైర్ వుడ్); लकड़ी.

కెయ్త /keyta/ *adv.* చేదుగా; bitter taste; (బిటర్ టేస్ట్). కుసిడ్డ సొవ్వార్ వెల్లె ఆతెకె కెయంత. కూరలో ఉప్పు ఎక్కువైతే రుచి పోతుంది.

కెయ్ముల్ /keymul/ *adj.* చేదు; bitter; (బిటర్); कड़ा.

కెయ్సర్ /keysar/ *n.* చెత్తను ఊడ్చే చీపురు; broom; (బ్రూమ్); झाड़ू; कूची. కెయ్సర్ తె వియర్ సియ్య. చీపురుతో చెత్త ఊడువు. కెయ్సర్ వియర్ సియ్లెన్ కామ్ సీంత. చీపురు ఎప్పటికీ ఊడ్వడానికి పనికి వస్తుంది.

కెయ్‌ద గడి /keyda gaḍi/ *n.* చేతి గడియారం; wristwatch; (రిస్ట్‌వొచ్). కెయ్‌ద గడితున్ మోలతగ టట్టుసింతొర్. చేతి గడియారాన్ని మొలలో పెట్టుకున్నాడు.

కెర్రె వెర్రె /kerre verre/ *n.* చప్పుడు; sound; (సౌండ్).

కెర్- /ker-/ *v.* తొడుక్కుంది; వేసుకుంది; to wear (not said of draped things); (టు వీయర్); पहनना. నన్న కప్డింగ్ కెర్తొన్. నేను చొక్కా వేసుకొన్నాను. I am wearing a shirt.

కెల్ /kel/ *n.* వెంట్రుక; hair; (హేర్); बाल. గొర్రె కెల్క నె సూటర్క తయర్ కీంతెర్. గొర్రె వెంట్రుకలతో స్వెటర్లు తయారు చేస్తారు. నీవంగ్ కెల్కున్ నిమ్మె దక్కుస. నీ వెంట్రుకలను నీవు కాపాడుకో.

కెవి /kevi/ *n.* చెవి; ear; (ఈయర్); कान. నన్న కెవితె కేంజంతొన్. నేను చెవితో వింటున్నాను.

కెవి ముద్ద /kevi mudda/ *n.* • చెవి పోగు. కెవ్వితగ ముద్ద కెరుసంతెర్. చెవిలో పోగు పెట్టుకుంటారు. • చెవి పోగు; earring; (ఈయర్‌రిఙ్).

కెవి కాంచులి /kevi kāñculi/ *n.* చెవి కింది భాగం.

కెవి గద్దింగ్ /kevi gaddiṅg/ *n.* చెవి కన్నాలు; earring holes; (ఈయర్‌రింజ్ హొల్స్). మీన్కున్ కెవ్వి గద్దింగ్ మందంతంగ్. చేప చెవిలో కన్నాలు ఉంటాయి.

కెహ్క మాటి /kehka māṭi/ *n.* కందగడ్డ; yam; (యాం). కెహ్క మాటి కేడతె పుట్టంత. కంద గడ్డ అడవుల్లో పెరుగుతుంది.

కెహ్- /keh-/ *n.* మూయుట; to shut, close; (టు శట్); మీచనా. డబ్బతున్ ముచ్చడ్ కెహ్వాల్ చొకొట్. డబ్బకు మూత మూయడం మంచిది.

కేక్డె /kēkḍe/ *n.* ఎండ్రికాయలు; crab; (క్రాబ్). కేక్డెంగ్ లవిడె గద్దినగ మందంతంగ్. ఎండ్రికాయలు వాగు కన్నాలలో ఉంటాయి.

కేక్డె కాల్ (జాడి) /kēkḍe kāl (jāḍi)/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్). కేక్డెకాల్ మావ వాట్టె బయ్ పిర్ర. ఒక రకమైన గడ్డి మా చేనులో బాగా మొలచింది.

కేక్రికీ- /kēkri kī-/ దగ్గుతున్నాడు; coughing; (కొఫిఙ్). వెడిల్ మాయ్నల్ కేక్రికీనెర్ మంతొర్. ముసలి వాడు దగ్గుతున్నాడు.

కేడ /kēḍa/ *n.* అడవి; jungle; (జంగల్); జంగల. కేడతె తీర్ తీర్క నంగ్ మర్రక్ మందంతంగ్. అడవిలో రక రకాల చెట్లు ఉంటాయి.

కేడ నార్ /kēḍa nār/ *n.* పల్లెటూరు; village; (విలిజ్); దెహాత. మావ నార్ కేడ తగ మంత. మా ఊరు అడవిలో ఉంది.

కేడ నెయ్ /kēḍa ney/ wild dog; (వైల్డ్ డొగ్). కేడ నెయ్కె కస్కలెన్ పూడంతంగ్. అడవి కుక్కలు కరవడానికి తరుముతున్నాయి.

కేతి కామ్ /kēti kām/ *n.* వ్యవసాయం; agriculture; (ఎగ్రికల్చర్); కృషి; खेती बारी. కేతి కామ్ ఇత్తెకె పంటంగ్ పండుసియ్వల్. వ్యవసాయం అంటే పంటలు పండించడం.

కేతి దారల్ /kēti dāral/ *n.* రైతు; cultivators. కేతి దారల్ కాండిర్ సాటి కామ్ కీంతొర్. రైతు పిల్లల కోసం పని చేస్తున్నాడు.

కేంజ్- /kēñj-/ *v.* విను; to hear; (టు హీయ); सुनना. రేడుతంగ్ పాటంగ్ కాండిర్-పేకింగ్ కేంజంతెర్. రేడియో పాటలు బాలురు, బాలికలు వింటున్నారు. The children are listening.

కేంజ్వక్ /kēñjvak/ *v.* వినకుండా; without listening; (విదౌట్ లిస్నిఙ్). నన్న వెహ్తంగ్ కేంజ్వక్ సొంజెర్ మంతొర్. నేనూ చెప్పినవి వినకుండా వెలుతున్నాడు.

కేపత్ వాంత /kēpat vānta/ తరుచుగా వచ్చు. అద్ మూర కాపుస్నగ కేపత్ వాంత. అ ఆవు పత్తిలో తరుచుగా వస్తుంది.

కేప్- /kēp-/ *v.* కాపల గాయడం; to guard, keep watch, wait; (టు గార్డ్); चौकीदार. మత్త అదెన్ కేప. ఉన్న దానిని కాపలాగాయడం.

కేప్వల్ /kēpval/ *n.* కావలి వాడు; watchman; (వొచ్‌మెన్); पहरेदार. వాట్టె జొన్నతగ పిట్టెంగ్ అయ్వక్ కేపంతొన్. జొన్న చేనులో పిట్టెలు వాలకుండా కాపలా కాస్తాను.

కేయ్- /kēy-/ *n.* పిలుపు; to call, summon; (టు కొల్); बुलाना. బాబల్ నాకున్ కేయ్సెర్ మంతొర్. నాన్న నన్ను పిలుస్తున్నారు.

కేయ్వల్ /kēyval/ • *v.* పిలిపించు; summon; (సమన్); बुलवा. రాజల్ నాకున్ కేయ్సెర్ మంతొర్. రాజు నన్ను పిలుస్తున్నాడు. • *n.* పిలువడం; calling; (కొలిఙ్). కాండిర్ సాడతె దాకట్ ఇంజెర్ కేయంతెర్. పిల్లలు బడికి పోదాము అని పిలుస్తున్నారు.

కేరి /kēri/ *n.* మొనదేలిన గట్టు; back part of shoulder; (బెక్ పాట్ ఒవ్ శోల్డర్); रीढ़. మావ కొందంత కేరి బయ్ డగుర్ మంత. మా ఎద్దు మొనదేలిన గట్టు పెద్దగా ఉంది.

కేరె /kēre/ *n.* అరటి; banana; (బనాన); केला. కేరె పండింగ్ తిత్తెకె జీవత్క చొకట్ మందంత. అరటి పండు తింటే ఆరోగ్యానికి మంచిది.

కేరె (మర్ర) /kēre (marra)/ *n.* అరటి (చెట్టు); plantain tree; (ట్రీ); पेड़. కేరె మర్రతల్ కేరె పండింగ్ సీంత. అరటి చెట్టునుండి అరటి పండ్లు వస్తాయి.

కేరెల్ /kērel/ *n.* మోపురం; hump; मिट्टी का टीला. కోందతకేరెల్ బయ్ సోబతె మంత. ఎద్దు మోపురం చాలా మంచిగా ఉంది.

కేల్ /kēl/ *n.* • ఆట; drama, play acting; (ప్లేయ్); खेल. నేండ్ మావ నాటె కేల్ కర్సంతెర్. ఈ రోజు మా ఊరిలో ఆట ఆడుచున్నారు. • నాటకం. ఊర్ కేల్ తత్తెర్. వాళ్లు నాటకం వేసారు.

కేస్కుడ్ /kēskuḍ/ *n.* నిచ్చెనను ఎక్కుటకు వాడుతారు; ladder, steps; (లెడర్); सीढ़ी. కేస్కుడ్ వాట్సి మండ తర్గ. నిచ్చెన వేసి పందిరి ఎక్కు. కచ్చిత కేస్కుడ్ బయ్ డజల్ కీతెర్. ఇనుప నిచ్చెన చాలా పొడవుగా చేసారు.

కేస్ల (మర్ర) /kēsla (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); पेड़. కేస్లా మర్రతంగ్ వేలింగ్ తెండంతెర్. ఈ చెట్టు తీగలు తీస్తారు.

కేస్లపుడి /kēslapuḍi/ గుంపు పురుగులు. కేస్లపుడింగ్ బయ్ కుప్పంగ్ కుప్పంగ్ మందంతంగ్. ఈ పురుగులు గుంపులు గుంపులుగా ఉంటాయి.

కేహల్ వాయె /kēhal vāyo/ జ్ఞప్తికి రావడం లేదు.

కొక్కొర్ /kokkor/ cockerel's comb; (కాక్స్ కోం). గొగ్డీత కొక్కొర్ రగ్గల్ మంత. కోడి పుంజు తలపైన అవయవము ఎర్రగా ఉంటుంది. The cockeral's comb is red.

కొజల్ బండ /koṅal baṇḍa/ *n.* పెద్ద బండ; big rock; (బిగ్ రొక్); बड़ा पत्थर. సిరికొండ లవిడె కొజలిక్ బండంగ్ మంతంగ్. సిరికొండ వాగులో పెద్ద పెద్ద బండలు ఉన్నాయి.

కొజ్జి /kojji/ *v.* అడుగు; footprint; (ఫుట్‌ప్రింట్); पैर का चिह्न. కుర్సిన కొజ్జి అర్సి మంత. జింక అడుగు పడింది. మరట్ దుబ్బద్‌గా, చిక్లద్‌గ తాక్నెకె కొజ్జింగ్ అరంతంగ్. When we walk we leave footprints in the dust and mud.

కొట్క /koṭka/ *n.* కొట్టాము. జంతువుల పాక; cowshed; (కౌషెడ్); गोशाला. మూరంగ్, హెర్రెంగ్, హెర్మింగ్ కోండి కియన్‌సాటి కొట్క కీంతెర్. జంతువులను, ఉంచడానికి కొట్టాము చేస్తారు. To keep all the cows, goats, and buffaloes together a cowshed is made. *See:* డొడ్డి; కొటుడి.

కొట్క (పిట్టె) /koṭka (piṭṭe)/ *n.* పిచ్చుక; sparrow; (స్పారో); एक प्रकार की छोटी चिड़िया. కొట్క పిట్టె రొహ్క నగ మందంత. పిచ్చుక ఇండ్లలో కొట్టాలలో ఉంటుంది.

కొట్టెల /koṭṭela/ *n.* గూటె; threshing stick shaped like a cricket bat; (త్రెషింగ్ స్టిక్). కొట్టెలతె కొహ్కంతెర్. గూటంతో దంచుతారు.

కొట్వల్ (మీన్) /koṭval (mīn)/ *n.* జెల్ల; kind of fish; (కైండ్ ఒవ్ ఫిశ్).

కొట్- /koṭ-/ *v.* కుట్టు; to poke, sew, pierce, hoe; (టు పోక్); ढकेलना. బాయి సర్తంగ్ ఆంగ్డింగ్ కొట్సెర్ మంత. అక్క చినిగిన బట్టలు కుడుతుంది.

కొటుడి /koṭuḍi/ shed for goats; (శెడ్ ఫొర్ గోట్స్). హెర్రెంగ్ కోండి కియన్‌సాటి కొటుడి (కొట్క) కీంతెర్. మేకలను ఉంచడానికి కొట్టాము వేస్తారు. An animal shed is made to keep the goats in. *See:* కొట్క.

కొడ్కెల /koḍkela/ *adv.* లేతగా; tender, young, unripe; (టెండర్); निवेदन. కొడ్కెల మక్కెనంగ్ దాననున్ చహ్క తగ రొబ్సి సారింగ్ తుజంతెర్. లేత మొక్కజొన్న గింజలు రుబ్బి రొట్టెలు చేస్తారు.

కొడ్డి /koḍḍi/ *n.* కొన; point, crest; (పొఇంట్); नोक. కాల్‌దగ సాప్ గండ్తెకె సుద్ద కొడ్డితె తెండంతెర్. కాలుకు ముల్లు గుచ్చినచో సూదితో తీస్తారు. If a thorn goes into the foot they remove it with the point of a needle.

కొడ్వింజ్ /koḍviñj/ *n.* కొవ్వు; fat; (ఒఇల్ ప్రిపేడ్ ఔట్ ఒవ్ ఫెట్); मोटा. హెర్రె కొయ్తెకె కొడ్వింజ్ పెసియంత. మేకను కోస్తే కొవ్వు వెళుతుంది.

కొడ్వింజ్ నియ్ /koḍviñj niy/ *n.* కొవ్వు; oil prepared out of fat.

కొడుతొర్ /koḍutor/ *n.* కొవ్వుగలవాడు; fat man; (ఫెట్ మెన్). వోర్ కొడుతొర్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. అతను కొవ్వుగలవాడు అని అంటున్నారు.

కొడ్స- /koḍs-/ *v.* మొలుస్తుంది; to sprout, bud green; (టు ఎస్ప్రీఆఔట్). పుజక్ మర్రక్ కొడ్సెర్ మంతంగ్. పూల మొక్కలు మొలుస్తున్నాయి.

కొడ్స /koḍsa/ *n.* చిగురు; tender leaf; (టెండర్ లీఫ్). పుజర్ మర్ర కొడ్సెర్ మంత. పూల చెట్టు చిగురు తుంది.

కొడి- /koḍi-/ *v.* కుట్టుట; to sting; (టు స్టింగ్).

కొడొప్ /koḍop/ *n.* దోసె; receptacle made by joining both hands; (రిసెప్టకిల్ బై జొఇనిఙ్ బోత్ హెండ్స్). లవిడె సొత్తెకె కొడొప్ కీసి యేర్ ఉంటెర్. వాగులో వెలితే దోసెతో నీరు తాగుతారు.

కొత్తంగ్ /kottaṅg/ *n.* • డబ్బు. ద్రవ్యం; money; (మని); పైసా. నన్న సాడతె దాంతొన్ కొత్తంగ్ సీమ్. నేను బడికి వెలుతాను డబ్బులు ఇవ్వు.

కొత్త /kotta/ *n.prop.* పైస; coin; (కొఇన్); सिक्का. 100 కొత్తంగ్ ఇత్తకె ఉంది రుప్య. 100 పైసలు అంటే ఒక రూపాయి.

కొద్ద పా- /kodda pā-/ *v.* తడబడు; to stumble; (టు స్టంబిల్); ठोकर खाना या लगना. తాక్నెనె బండతగ కొద్ద పాతొన్. నడిచేప్పుడు బండను తాకను.

కొద్దంగ్ /koddaṅg/ the seeds of the 'mahka' fruit which can be eaten. మహ్కా పండి తిన్నెకె కొద్దంగ్ కిచిర్-కిచిర్ ఇంతంగ్. మారేడు పండు తినేటప్పుడు పండ్లకు తాకుతాయి. When eating the 'mahka' fruit the seeds make a noise.

కొంకి /koṅki/ *adj.* వంకర; curve; (కవ్); टेढा; खमदार. పొహ్ర కుహితగ అర్తెకె కోంకితె పొహ్ర తెండంతెర్. బొక్కెన బావిలో పడితే వంకరైన కొండితో తీస్తారు. సీత మర్ర బయ్ కొంకి వరిత. చింత చెట్టు బాగా వంగింది.

కొంటె /koṇṭe/ *n.* పగ; hatred; (హేట్రెడ్); दुश्मनी; शत्रुता; द्वेष. వోర్ నాకున్ బయ్ కొంటె మంతొర్. అతను నా మీద చాలా పగతో ఉన్నాడు.

కొనొడ /konoḍa/ *n.* దేవుని కొట్టు; niche in wall. రోతున్ ఉంది కోనొడ మందంత. ఇంటికి ఒక దేవుని కొట్టు ఉంటుంది.

కొండ కెల్క /koṇḍa kelk/ కన్ను బొమ్మ వెంట్రుకలు; eyebrow hair; (ఐబ్రొ హేర్). కడ్ కొండతగ కెల్క మందంతంగ్. కన్ను బొమ్మలో వెంట్రుకలు ఉంటాయి.

కొండ బుడ్కుమ్ /koṇḍa buḍkum/ *n.* నత్త; water snail; (వొటర్ స్నైయిల్); घोंघा. కొండ బుడ్కుంక్ గంగతె మందంతంగ్. నత్తలు నదులలో, సముద్రంలో ఉంటాయి. Water snails live in the river.

కొయ్య /koyya/ *n.* కొయ్య; part of seed drill (tipun); (సీడ్ డ్రిల్). వాట్టె తిపున్‌తంగ్ కొయ్యనె సరెంగ్ వాటంతెర్. చేనులో మూడు కాళ్ళ (మోగడలో) సారెలు వేస్తారు. With the seed drill we make furrows in the fields.

కొయ్సల్ /koysal/ *adj.* వంకర; curve; (కవ్); टेढा; खमदार. మావ నాటె కొయ్సల్ టొడ్డితొర్ మంతొర్. మా ఊరిలో వంకర మూతి గల వాడు ఉన్నాడు.

కొయ్- /koy-/ *n.* కోయడం; to cut, reap, pluck; (టు కట్); तोडना. వంజింగ్ కొయ్వల్. వరిని కోయడం.

కొరలిక్ మీసెల్క /koralik mīselk/ పెద్ద మీసాలు; big moustache; (బిగ్ ముస్టాష్). మా వోర్-బాబన్ కొర్రలిక్ మీసెల్క మంతంగ్. మా నాన్నకు పెద్ద మీసాలు ఉన్నాయి.

కొర్ /kor/ *n.* కోడి; young female hen.; मुर्गी.

కొర్ పోంజ్ /kor pōñj/ కొర్ పోంజ్ మేస్క్ దొస్త. కోడి పెట్ట గుడ్లు పెట్టింది.

కొర్ పిల్ల /kor pilla/ *n.* కోడి పిల్ల; chick; (చిక్). కోర్ పిల్లంగ్ వెల్లె మంతంగ్. కోడి పిల్లలు ఎక్కువ ఉన్నాయి.

కొర్కంత /korkanta/ *v.* కొరుకుట; biting; (బిటింగ్). గాది జాడితున్ కొర్కంత. గాడిద గడ్డిని కొరుకుతుంది.

కొర్రింగ్ /korriṅg/ *n.* • చిక్కుడు కాయలు; beans; (బీన్స్). కొర్రింగ్ పండంతంగ్. చిక్కుడు కాయలు పండుతాయి. • చిక్కుడు; bean; (బీన్); सेम. కొర్రింగ్ కొయ్ని వత్తు సీంతెర్. చిక్కుడు కోసి ఎండ బెడతారు.

కొర్వి /korvi/ *n.* చెంప; cheek; (చీక్); गाल. నాకున్ మావ బయె కొర్వితగ పాత. నాకు మా అమ్మ చెంప మీద కొట్టింది.

కొరి- /kori-/ • *n.* తీయడం; to scuff along the ground, or to shave; मूँडना. వేర్ దాడీ కొరిసెర్ మంతొర్. ఈయన గడ్డం తీస్తున్నాడు. The man is shaving. • *vi.* మోకాళ్లను వంచి నాట్యం చేయడం; to creep while dancing; (టు క్రీప్ వైల్ డాంసిజ్); घुमाव.

కొరెకల్ /korekal/ *n.* చెవిలోని జిబిలి; earwax; (ఈయర్ వెక్స్). కెవిత్ రొప్పా కొరెకల్ మందంత. చెవిలో జిబిలి ఉంటుంది. There is earwax inside the ear.

కొరెంజ /koreñja/ *n.* కోరిక; request; (రిక్వెస్ట్); इच्छा; वांछा; चाह; अरमान. నాట్నుర్ బాయిక్ దాదలిర్ జేవున్ కిమ్లె వాయన ఇంజెర్ కొరెంజన్ మంత. ఊరివారు స్త్రీలు, మగవారు అందరూ భోజనాలకు రావాలని కోరిక.

కొరొప్ /korop/ *n.* మజ్జిగ; buttermilk; (బటర్‌మిల్క్); मट्ठा; छाछ. దహితున్ కస్లతగ కొరొప్ కీంతెర్. పెరుగును ఒక పాత్రలో చల్ల చేస్తారు.

కొల్మి /kolmi/ *n.* కొలిమి; furnace; (ఫర్నెస్); भट्टी; भाड. కాతి కొల్మితగా ఇర్సి కచ్చితున్ దంచంతొర్. కమ్మరి కొలిమిలో పెట్టి ఇనుమును దంచుతాడు.

కొలుస్- /kolus-/ to forge (implements). కాతి మర్సుక్ కొలుసంతొర్. కమ్మరి గొడ్డళ్లు పదును చేస్తారు. The metal worker forges axes.

కొస్వల్ /kosval/ వేరుపర్చుట. జొన్నన చెహ్లితల్ పిండితున్ కొసంతెర్. జొన్న రవ్వనుండి పిండిని తీస్తారు.

కొసుర్వల్ /kosurval/ *v.* బేరం చేయడం; bargain; (బార్గిన్); सौदा कर; मोल कर. హాటుం సొంజి బావ్ కమ్మి కీమ్ ఇంజెర్ కొసుర్వల్ కీంతెర్. అంగట్లోకి వెల్లి వెల తక్కువ చెయ్యి అని బేరం చేస్తారు.

కొసొ /koso/ *n.* మసి; soot; (సూట్); कालिमा; काजल; कलिख; स्याही.

కొహ్క (మర్ర) /kohka (marra)/ *n.* జీడి (చెట్టు); bhilwa tree; (ట్రీ); पेड़.

కొహ్క్-$_1$ /kohk-/ *v.* దంచు; to grind into a paste; (టు గ్రైండ్ ఇంటు ఏయ్ పేస్ట్); जमा हुआ खून. ఇర్వలిక్ మిర్చ్ంగ్ చహ్కితగ కొహ్కంతంగ్. పచ్చి మిరప కాయలను రోకలితో దంచుతారు.

కొహ్క్-$_2$ /kohk-/ *v.* పొడిచింది; to gore or to pierce (when having a tattoo); (టు గోర్). కోంద కొహ్కిత జాగత నెత్తుర్ కారి- అర్త. ఎద్దు పొడిచిన స్థలంలో రక్తం గడ్డ కట్టినది.

కొహ్రె /kohre/ *n.* గుమ్మడి కాయ; pumpkin; (పంప్కిన్); कद्दू. కొహ్రెతున్ ఉడ్డి కీసి తింతెర్. గుమ్మడి కాయని ఉడక బెట్టి తింటారు. కొహ్రె కాయన వేలి కొట్కున పొర్రొ మందంత. గుమ్మడి కాయల తీగ కొట్టాలలోపైన ఉంటుంది. *beninkasa cerifera*.

కొహెమాటి /kohemāṭi/ *n.* ఒక విధమైన దుంప; moss; (మొస్).

కోక్ల /kōkla/ *v.* దగ్గు; cough; (కొఫ్); खाँसी. సవితంగ్ చిజ్క్ తిత్తెకె బయ్ కోక్ల వాంత. పులుపు వస్తువులు తింటే దగ్గు వస్తుంది.

కోక్ల కీ- /kōkla kī-/ *v.* దగ్గు; to cough; (టు కొఫ్); खाँसना. కోక్ల వాతెకె టొడ్డి డక్నె కీసి కోక్లి కీంతెర్. దగ్గు వస్తే నోరు తెరచి దగ్గుతారు.

కోకొ /kōko/ *n.* తమ్ముడు; younger brother, also used as a term or endearment (e.g. father to son); (యంగర్ బ్రదర్); भाई. నా పజ్జ పుట్టొర్ వోర్ నాకున్ కోకొ ఆంతొర్. నా వెనకాల పుట్టిన వాడు నాకు తమ్ముడు అవుతాడు.

కోగ్రి /kōgri/ saddle; (సెడల్).

కోజల్ (పిట్టె) /kōṅal (piṭṭe)/ *n.* కొంగ; crane; (క్రేయ్న్); बगुला. కోజల్ పిట్టె లవిడంగ్ మీన్క్ తింజెర్ మందంత. కొంగ వాగులోని చేపలను తింటూ ఉంటుంది.

కోజ /kōja/ *n.* గిన్నె; bowl; (బోల్); कटोरा. కుస్రి తిన్వల్ కోజ మంత. కూర తినే గిన్నె ఉంది. కోకొ కోజతె గాటొ తింతొర్. పిల్లవాడు గిన్నెలో అన్నం తింటున్నాడు.

కోట్ /kōṭ/ *n.* కోటు; coat; (కోట్); कोट. డగ్గుక్ సాబ్క్ కోట్క్ కెరంతెర్. పేదవాళ్లు కోటు వేసుకుంటారు.

కోటి /kōṭi/ *n.* కోటి; one crore, one hundred lakhs, (ten million); (వన్ క్రోర్); करोड.

కోడ$_1$ /kōḍa/ *n.* • గుర్రము; horse; (హోర్స్); घोड़ा. • horizontal horse-shaped beam which sits atop a marriage pole; (హోర్స్ శేయ్ప్ బీమ్). • minature earthenware horse used for worship. పేన్‌గడ వెల్లె కోడంగ్ మంతంగ్. దేవుని చోటులో చాల గుర్రములు ఉన్నాయి. There are many * at the shrine of the deity.

కోడ$_2$ /kōḍa/ తుపాకి ట్రగ్గర్; trigger of gun; (ట్రిగర్ ఒవ్ గన్).

కోడ$_3$ /kōḍa/ గడ్డి చిలుక; grasshopper; (గ్రాస్‌హాపర్).

కోడ$_4$ /kōḍa/ వెదురు బొంగు; stilt; चलने के लिये बड़े डंडे.

కోడ$_5$ /kōḍa/ *adv.* లోపల; inside the room; (ఇంసైడ్ ద రుమ్); अंदर मे. మావ రోతపేన్ కోడతగ మంత. మా ఇంటి దేవుడు ఒక గదిలో ఉన్నాడు.

కోడ పాలుండి /kōḍa pāluṇḍi/ గుర్రపు డెక్క. కొద్ద పాలుండి పున్కన్ వతుస్వల్ మర్ర. గుర్రపు డెక్క పుండ్లను ఎండిస్తుంది.

కోడ పిప్రి /kōḍa pipri/ *n.* గడ్డి చిలుక; light green butterfly; (లైట్ గ్రీన్ బటర్‌ఫ్లై).

కోడతిరుడి (పుడి) /kōḍatiruḍi (puḍi)/ పెద్ద' జెర్రి. కోడ తిరుడి డగుర్ మందంత. జెర్రి పెద్దగా ఉంటుంది.

కోడమావ్ /kōḍamāv/ *n.* అడవిలో ఉండేది; wild horse; (వైల్డ్ హోర్స్). కేడతె మన్వల్ కోడ మావ్ బయ్‌డగుర్ మంత. అడివిలో ఉండే దుప్పి చాలా పెద్దగా ఉండును.

కోడలవ్డ (మర్ర) /kōḍalavḍa (marra)/ వన మూలిక (చెట్టు). మాయ్నపాన్‌దల్ తేల్తెకె మత్ కామ్ సీంత. వ్యక్తి ఆయుష్షు మంచి కోసం పనికి వస్తుంది.

కోడల్ పేన్ /kōḍal pēn/ *n.* నృత్య దేవత పేరు; one of the Gond deities. ఆకాడిత్ నేటి కోడల్ పేన్ద పూజ కీంతెర్. ఆకడి పండుగ రోజు కోడల్ అనే దేవుని పూజ చేస్తారు. On the day of the 'akadi' festival we worship the 'mask god'.

కోడసాప్ /kōḍasāp/ *n.* ఒకరకమైన ముళ్ల మొక్క; a thorn bush; (థార్న్ బుశ్); गोखरू. కోడ సాప్ న మర్ర కీంతెర్. ఒకరకమైన ముళ్ల మొక్కతో మందు చేస్తారు.

కోడ్ /kōḍ/ bundle of dried chickpea plants; (బండల్ ఒవ్ డ్రైడ్ చిక్పీ ప్లాంట్స్). సడయింగ్ తెర్సికున్ కోడ్క్ వాటంతెర్. శెనగలు తీసి కుప్పలు వేసుకుంటారు.

కోడుం /kōḍuṁ/ kind of dumpling.

కోత్లల్ /kōtlal/ *n.* కొత్వాలి; attender; (ఎట్టెండర్). కొత్లల్ నాటున్ వరొర్ మందంతొర్. కొత్వాలి ఊరికి ఒక్కరు ఉంటారు.

కోన్ /kōn/ *n.* మూల; direction; (డిరెక్శన్); ओर. మావ దేసున్ నాలుంగ్ కోన్క్ మంతంగ్: కాలన్, తెల్ జుడ్, సిడయింగ్, పొరయింగ్. మన దేశానికి నాలుగు దిక్కులున్నాయి, తూర్పు, పడమర, ఉత్తరం, దక్షిణం. Our country has four directions: North, South, East, West.

కోంద /kōnda/ *n.* ఎద్దు; bull; (కెటల్ మాకిట్); साँड़.

కోంద వాడ /kōnda vāḍa/ cattle section or division. కోంద హాటుం ఉదంత. తాన్ కోంద వాడ ఇంతెర్. ఎడ్ల అంగడి ఉంటుంది. ఎడ్లు అమ్మే చోటును ఎడ్ల వాడా అంటారు. The place were the bullocks sit in the market is called the *.

కోంద హాటుం /kōnda hāṭuṁ/ cattle market. ఆట్ రోజ్‌కున్ ఉందిదియ కోంద హాటుం ఉదంత. వారానికి ఒక రోజు ఎడ్ల అంగడి కూర్చుంటుంది. A cattle market is held one day each week.

కోప /kōpa/ *n.* చిన్న కుండ; earthen pot, clay vessel; (అర్థన్ పొట్).

కరె కోపంగ్ /kare kōpaṅg/ five small black pots used during the marriage ceremony; (సెరమొనియల్ వెడిజ్ పొట్స్).

కోబ్రె /kōbre/ *n.* కుడుక; inner white part of coconut; (వైట్ పాట్ ఒవ్ కొకొనట్); नारियल का सफेद भाग. మర్మినగ నొవ్రి నొవ్రల్ కోబ్రెంగ్ వొహంతెర్. పెళ్లిలో వధూవు, వరుడు కుడకలు పలగొడతారు.

కోబ్రె నియ్ /kōbre niy/ కొబ్బరి నూనె; coconut oil; (కొకొనట్ ఒఇల్). యేర్ తుంగ్సి తలదగ కోబ్రె నియ్ సోకంతెర్. స్నానం చేసి తలకు కొబ్బరి నూనె పెట్టుకుంటారు.

కోమ్ట /kōmṭa/ *n.* మూల; corner; (కొనర్); कोना. నావ మర్స్ కోమ్టతగ మంత. నా గొడ్డలి మూలలో ఉంది. ఉంది కోమ్టతగ అట్వల్ కియన. ఒక్క గదిలో వంట చెయ్యాలి.

పేన్ కోమ్ట /pēn kōmṭa/ corner set aside for worship; (కొనర్ సెట్ అసైడ్ ఫొర్ వశిప్). రోత్ రొప్పొ ఉంది మూలత్ పేన్ కోమ్ట ఇంతెర్. ఇంటిలో ఒక మూల దేవుని చోటు ఉంటుంది. Inside the house, one corner is set aside for worship.

కోండి కీ- /kōṇḍi kī-/ *v.* • to block off, or restrict; (టు బ్లొక్ ఒఫ్); सीमित करना. కల్లిర్కున్ జేల్ తగ కోండి కీంతెర్. దొంగలను జైలులో అదుపులో ఉంచుకుంటారు. • to keep a person forcibly; (టు కీప్ ఏయ్ పసన్ ఫోర్సిబ్లి).

కోయ /kōya/ *n.prop.* గోండి; Gond; (గోండ్); गोंड. కోయ్ తుర్ కోయంగ్ వడ్కంతెర్. గోండి వారు గోండి భాష మాట్లాడుతారు.

కోయ్‌తొర్ /kōytor/ *adj.* గోండి వ్యక్తి; Gond man; (గోండ్ మెన్); गोंड आदमी. కేడంగ్, గూడన్‌గా మన్వలిర్ కోయ్‌తుర్. అడవి గూడేల్లో ఉండే గోండులు. Those who live in small villages are called 'koitor' (Gonds).

కోయ్తుడ్ /kōytaḍ/ *n.* గోండి ఆమె; Gond woman; (గోండ్ వుమన్); गोंड औरत.

కోయకట్ /kōyakaṭ/ గోండి కట్టు. మాతరి వెల్లొ కోయ కాట్ కప్డి పొండంత. ముసలమ్మ గోండి కట్టు కట్టుకుంది.

కోయ్‌లల్ /kōylal/ *n.* నక్క; fox; (ఫొక్స్); लोमड़ी. లవ్‌డినే నర్కక్ ఆడే, గదినంగ్ కేడ్డెంగ్ తిన్నె - తాన్ కోయ్‌లల్ ఇంతెర్. వాగులో రాత్రి పూట ఎండ్రకాయలు తినే జంతువును నక్క అంటారు.

కోర$_1$ /kōra/ *n.* పార; small digger, tool for gathering up soil; ఖనిత్ర; ఫావడా. కోరతె నాలీన చిక్ల తెడంతేర్. నాలాలు బాగుపరుచుటకు పార ఉపయోగిస్తారు. They remove mud from the drains with a digger.

కోర$_2$ /kōra/ *n.* వొడి; lap; (లెప్); గోద.

కోరతె మన్వల్ /kōrate manval/ *n.* ఒడిలో ఉండడం. పాండు బయ్యెన కోరతె మంతొర్. పాండు అమ్మ ఒడిలో ఉన్నాడు.

కోర్ /kōr/ *n.* కొమ్ము; horn; (హోన్); సీంగ.

కొహ్క /kohk/ *n.* కొమ్ములు; horns; (హోర్న్స్). మావ్‌దంగ్ కొహ్క చొకొట్ దిసంతంగ్. జింక కొమ్ములు చాలా అందంగా కనిపిస్తాయి. The horns of of a deer are beautiful. కోందనంగ్ కొహ్కనగ పోరత్ నేటి వార్నిస్ సోకంతెర్. పొలాల పండుగకు ఎడ్ల కొమ్ములకు వార్నిష్ వేస్తారు. రగ్గల్ కోందతంగ్ లంబొక్ కొహ్క. ఎర్రని ఎద్దుకు పొడు కొమ్ములు. హెర్మి కొహ్క లహ్క మందంతంగ్. బర్రె కొమ్ములు చాలా పెద్దవి ఉంటాయి.

కోర్కె /kōrke/ *n.* కోరిక; wish; (విశ్); ఇచ్ఛా; అరమాన.

కోర్టె /kōrṭe/ *n.* ముల్ల పొద; thistle; ఊటకటారా. పడిద్ బొమ్మి అగ కోర్టె బయ్ పిరంత. బంజరు భూమిలో ముల్ల పొదలు ఉంటాయి.

కోర్డ సొత్త /kōrḍa sotta/ *n.* ఎండిపోవడం. పిర్ వాయ్వ సొంజి కుహిత యేర్ కోర్డొ సొత్త. వర్షం కురవక పోవడం వలన బావిలోని నీరు ఇంకిపోయింది.

కోర్సె /kōrse/ *n.* బొగ్గు; charcoal; (చార్కోల్); కోయలా. కాతి కొర్సెనె కచ్చి కాసుసీసి కొహ్కంతొర్. కమ్మరి వాడు బొగ్గుల మంటతో ఇనుమును కాల్చి దంచుతాడు.

కోర్సెంగ్ /kōrseṅg/ *n.* బొగ్గు; jet; (జెట్); కోయలా.

కోరియడ్ /kōriyaḍ/ *n.* కోడలు; son's wife, daughter-in-law; (సొన్స్ వైఫ్). నన్న మర్మింగ్ ఆత పేడి బయ్యె బొబన్ కోరియడ్ ఆంత. నేను పెళ్లి చేసుకున్న అమ్మాయి నా తల్లి దండ్రులకు కోడలు అవుతుంది.

కోరుమ్ /kōrum/ *n.* ఆలస్యం; lateness, delay; (లేట్‌నెస్); దేర. నాడి కోరుమ్ కియ్వాక్ వాయ్నె వర. రేపు ఆలస్యం చెయ్యకుండా తొందరగా రా.

కోరుమ్-కీ- /kōrum-kī-/ to be late; (టు బీ లేట్).

కోరెల్ /kōrel/ *n.* కొమ్ములు; wild boar; (వైల్డ్ బోర్).

కోరొ కాపి /kōro kāpi/ తెల్ల కాఫీ. లిహికియ్మకి అద్ కాపితున్ కోరొ కాపి ఇంతెర్. రాయని పుస్తకాన్ని తెల్లని పుస్తకం అంటారు.

కోరొకాండి /kōrokāṇḍi/ పెళ్లి కాని పిల్లవాడు. మర్మింగ్ అయ్మకి వోన్ కోరొకాండి ఇంతెర్. పెళ్లి కాని వాన్ని పెళ్లి కాని పిల్లవాడు అంటారు.

కోరొపేడి /kōropēḍi/ పెళ్లి కాని పిల్ల.

కోల /kōla/ *n.* కర్ర; stick; (స్టిక్); ఛడీ. చచ్చొయ్ కోలంగ్ పాసెర్ డండరి యేందంతెర్. చచ్చోయ్ కర్రలను కొడుతూ డండారి నృత్యం చేస్తారు. They hit sticks together for the 'chachoy' dance for 'dandari'.

లెకన్ కోల /lekan kōla/ piece of chalk; (పీస్ ఒవ్ చొక్).

కోలవెహె /kōlavehe/ కోల చెప్పే. కోల వెహ్వాన్ కోలవెహె ఇంతెర్. నృత్యం చెప్పే వాన్ని నృత్య గురువు అంటారు.

కోల్ /kōl/ *adj.* లోతు; deep place; (డీప్ ప్లేస్); గహరాయీ; గంభీరత. కోల్ వాలె కుడెర్ తగ బస్కెన్ డెహ్కావా. లోతైన వాగులో ఎప్పుడు దునక రాదు.

కోల్ సొత్త /kōl sotta/ లోతుకు పోయిన; gone deep; (గొన్ డీప్). కుహిత యేర్ బయ్ కోల్ సొత్త. బావి నీరు చాలా లోతుగా పోయింది.

కోలి /kōli/ *n.* మూల; room; (రుమ్); కమరా; కొఠరీ. మావ రోన్ టీవి ఇర్వల్ కోలి మంత. మా ఇంట్లో టీవి ఒక ములలో ఉంది.

కోలుస్వల్ /kōlusval/ సానపెట్టడం. కాతి కూయ్‌సంగ్, పాస్క, సెట్టెక్ కొలుసి సీంతొర్. కమ్మరి కొడవలి, పాస్, గునపము సానపెడతాడు.

కోవె /kōve/ *n.* కోతి; red-faced monkey; (రెడ్-ఫేయ్స్డ్ మంకి); బందర. కోవె కేడతె మర్రక్ మర్రక్ డెహ్కంత. కోతి అడవిలో చెట్లపై ఎగురుతుంది.

కోస్ /kōs/ *n.* మూడు కిలోమీటర్లు; a distance of two miles; పడన రోతల్ పూన రోన్ సొన్లె ఉంది కోస్ లజ్ మంత. పాత ఇళ్ల నుండి కొత్త ఇంటికి మూడు కిలో మీటర్ల దూరం ఉంది.

కోస్ల (పుడి) /kōsla (puḍi)/ *v.* పట్టు; cocoon.

కోస్ల పుడి /kōsla puḍi/ *n.* పట్టుపురుగు; silk worm; (సిల్క్ వోర్మ్). కోస్ల పుడి కొస్లత్ రొప్పా మందంత. పట్టు పురుగు గూడు లోపల ఉంటుంది.

కోసి కీ- /kōsi kī-/ *v.* తగిలించు;to hang clothing, rope, or bag on something; (టు హాఙ్ అప్).

కోసిద్ /kōsid/ *n.* ప్రయత్నం;effort; (ఎఫర్ట్); प्रयत्न; कोशिश. నన్ మస్తారన అమ్లె కోసిద్ కీసెర్ మంతొన్. నేను గురువు అవాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నాను.

కోసిన్ కీ- /kōsis kī-/ *v.* ప్రయత్నము చేయుట;to attempt; (టు అటెంప్ట్); प्रयास. కర్సి మయన్ సాటి కోసిన్ కీమ్. ఆట ఆడి గెలవడానికి ప్రయత్నించు.

గ

గగ్ర /gagra/ *n.* బిందె;metal pitcher; (మెటల్ పిచర్).

గచ్ పియ /gac piya/ *n.* గట్టిపట్టు;grip; (గ్రిప్). కుహితగ రొప్పా రెయ్నెకె గచ్ పియ్ని రెయన. బావి లోపలికి దిగేటప్పుడు గట్టిగా పట్టుకొని దిగాలి.

గచ్నె /gacne/ *adv.* అకస్మాత్తుగా;suddenly; (సడంలి); अचानक. తరసున్ సూడ్సి గచ్నె నిల్తొన్. పామును చూసి నిలబడిపోయాను.

గజ్ బిజే మా- /gaj bijē mā-/ *vi.* చాలా మంది;to get crowded; (టు గెట్ క్రౌడిడ్). బయ్ వెల్లె మాంది గజ బిజతె మంతెర్. చాలా ఎక్కువ మంది గజబిలో ఉన్నారు.

గట్ /gaṭ/ *adv.* గట్టిగా;hard, strong; (సొలిడ్); मज़बूत. నీవ తల్ల బయ్ గట్ మంత. నీ తలకాయ బాగా గట్టిగా ఉంటుంది.

గట్ ఆతప్ /gaṭ ātap/ *adj.* గడ్డకట్టిన;frozen; (ఫ్రోసన్). పీర్-వాతెకె సిమ్మిట్ గట్ ఆంత. వాన వస్తే సిమెంటు గడ్డ కట్టుతుంది.

గట్క /gaṭka/ *n.* ఘడియ;time, hour; (టైమ్ ఒవ్ ఏయ్ డేయ్, డేయ్లు); बार, बारा. నాడిత గట్క్ట్క్ మర్మింగ్ కీతెకె చొకొట్ మందంత. రేపటి సమయానికి పెళ్లి చేసుకుంటే మంచిగా ఉంటుంది.

గట్కమెన్ /gaṭkamen/ *adv.* కొద్ది సేపు;somewhat; (సమ్వాట్). గట్క మెన్ మంజి నాటె సొన్. కొద్ది సేపు ఉండి ఊరికి వెల్లండి.

గట్టి /gaṭṭi/ *n.* • ముడి;knot, bundle, clump, parcel (usually bound together in a piece of cloth); (నాట్); गांठ, गठरी. నొవ్రల్ పోతి దొహ్నెకె గట్టి వాటంతొర్. వరుడు మంగళ సూత్రం కట్టి ముడివేస్తాడు. • మూట. గట్టి వాట్సి,గట్టి దొహంతెర్. ముడి వేసి మూట కడతారు.

గట్టి సొరొప్ /gaṭṭi sorop/ గవదబిల్లలు;tonsils; (టాన్సిల్స్).

గట్టియల్ /gaṭṭiyal/ *n.* మెంబర్;member; (మెంబర్); सदस्यपु.

గట్టిరెహ /gaṭṭireha/ చిక్కు విడదీయు;solving the puzzle; (సొల్వింజ్ ద పజల్).

గట్టెడ /gaṭṭeḍa/ చిన్న మొక్క. గట్టెడంగ్ తింతెర్. బటానీలు తింటారు.

గడ /gaḍa/ *adj.* గాఢ;deep; (డీప్). గడ చొకొట్ సెల్లె ఇంతొర్. అక్కడ మంచిగా లేదు అంటారు.

గడ్ బడ్ /gaḍ baḍ/ *n.* • ఆందోళన;worry; (వరి); आंदोलन. రొహ్క సెల్లుర్ ఊర్ రొహ్క సియన ఇంజెర్ మండల్ తగ సొంజి గడ్ బడ్ కీంతెర్. ఇండ్లు లేని వారు మాకు ఇండ్లు ఇవ్వాలని మండలానికి వెళ్లి ఆందోళన చేస్తున్నారు. • సంచలనం;blockbuster; सनसनी; हलचल; आंदोलन. జగ్డంగ్ కీనెకె గడ్ బడ్ కియ్మట్ ఇంతెర్. గొడవలు చేసేటప్పుడు సంచలనం చెయ్యొద్దంటారు.

గడ్డపార /gaḍḍapāra/ *n.* గునపము;steel rod for digging holes; (స్టీల్ రొడ్ ఫొర్ డిగిజ్ హొల్స్). కాల్లెన్ పహర్ కామ్ సీంత. గునపము తవ్వడానికి పనికి వస్తుంది.

గడ్డి /gaḍḍi/ *n.* కొండెంగ;black-faced monkey; (బ్లెక్-ఫేయ్స్డ్ మంకి). గడ్డిత పిల్ల అవ్వన సాతి పియ్ని దాంత. కోతి పిల్ల కోతి రొమ్ములో కూర్చొని వెలుతుంది. The baby monkey holds its mother's chest and goes.

గడ్డిరూప్ /gaḍḍirūp/ *n.* కొండెంగ రూపం;a sort of hill monkey; (ఏయ్ సొర్ట్ ఒవ్ హిల్ మంకి).

గడ్నుక్ /gaḍnuk/ కొద్దిసేపు;for a short time; (ఫొర్ ఏయ్ శొర్ట్ టైమ్). నన్న గడ్నుక్ నె వాంతొన్. నేను కొద్దిసేపు తర్వాత వస్తాను.

గడ్యల్ (గడియల్) /gaḍyal (gaḍiyal)/ *n.* సేవకుడు; servant, ritual food server; (సెవంట్); सेवक.

గడ్స /gaḍs/ *n.* తెలివి. తన్వతనయ్ గడ్స ఆయ్వల్. తనకు తాను తెలివివంతునిగా అవటం.

గడి /gaḍi/ *n.* గడియారము; a watch, timepiece; (ఏయ్ వొచ్); घड़ी. హాటుంనె కయ్‌దగ దొహ్వాల్ గడి యేత్‌తొర్. అంగడిలో చేతి గడియారం తీసుకున్నాడు.

గడి కీ- /gaḍi kī-/ *v.* మడత పెట్టుట; to found, begin, start, open; (టు ఫౌండ్). సుక్తంగ్ కప్డింగ్ గడీ కీసి ఇర్రన. ఉతికిన బట్టలు మడత పెట్టి ఉంచాలి.

గడి కీమ్ /gaḍi kīm/ మడత బెట్టు. వర్టల్ కప్డింగ్ సుక్సి ఇస్తిరి పాసి గడికీసి సీంతొర్. చాకలి బట్టలు ఉతికి ఇస్త్రీ చేసి మడతపెట్టి ఇస్తారు.

గడికియ్- /gaḍikiy-/ మడత పెట్టటం. నరుంసి తెచ్చికున్ జోరంగ్ గడికీసి ఇర్ర. పండుకొని లేచి దుప్పట్లను మడత పెట్టి ఉంచు.

గడిగడి /gaḍigaḍi/ *adj.* మళ్లీ మళ్లీ; repetitive. సాడ కాండిర్ గడిగడి బ్రిహా పెసియంతెర్. బడి పిల్లలు మళ్లీ మళ్లీ బయటికి వెలుతున్నారు.

గడె మాత /gaḍe māta/ *n.* నిర్మాణమైన; history; (హిస్టరి).

గడెంచ /gaḍeñca/ బిందెలు పెట్టే బల్ల; bench to hold round water containers.

గడెమాయ్వల్ /gaḍemāyval/ *adj.* సృష్టించబడింది; creation; (క్రీఏయ్షన్).

గడొల /gaḍola/ *n.* చిన్న బిందె; kind of small metal (steel, bronze) pot or vessel; (స్టీల్ పొట్); भाँड़ा. మావ రోన్ గడొల మంత. మా ఇంట్లో చిన్న బిందె ఉంది.

గతిసిల్వ /gatisilva/ *n.* గత్యంతరం లేక; having no choice; (హెవిఙ్ నో చొఇస్). చెహర్కొనె గతి సెల్వ పిస్సెర్ మంతెర్. పట్టణాలలో గత్యంతరం లేక ఉంటారు.

గద్ది /gaddi/ *n.* కన్నం. రంద్రము; hole; (హొల్). యెల్లి గద్దితగ మందంత. ఎలుక కన్నంలో ఉంటుంది.

గద్దింగ్ కీమ్ /gaddiṅg kīm/ కన్నాలు చేయు. కుహితంగ్ బండంగ్ వొహన్ సాటి గద్దింగ్ కీంతెర్. బావి బండలను పగులగొట్టడానికి కన్నాలు చేస్తున్నారు.

గన్ /gan/ *n.* సుత్తి; hammer; (హెమర్); हथौड़ा. వొడ్డె గన్ తె డగుర్ బండతున్ వొహంతొర్. వొడ్డె వాడు సుత్తెతో పెద్ద బండను పగలగొడతాడు.

గంట /gaṇṭa/ *n.* సమయం; hour; (ఔఅ); घंटा. నిన్నె మూంద్ గంటంగ్ పరిక్స లిహా కీతొన్. నిన్న మూడు గంటలు పరీక్ష రాసాను.

గంగ /gaṅga/ *n.* నది; river; (రివర్); नदी; नद. మావ నాటున్ కరుమ్ పేన్ గంగ మంత. మా ఊరికి దగ్గరలో దేవుని గంగ ఉంది.

గన్నె /ganne/ *n.* కణుపు; knot in wood, joint between sections of bamboo; (నాట్ ఇన్ వుడ్). వెద్దుర్ బడ్డె గన్నెంగ్ గన్నెంగ్ మందంత. వెదురు కర్ర గన్నెలు కణుపులు కలిగి ఉంటుంది.

గన్నెర్ (మర్ర) /ganner (marra)/ *n.* గన్నేరు చెట్టు; kind of a tree, oleander; (కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ). గన్నెర్ మర్ర గుల్వలిక్ పుజక్ పోయంత. గన్నేరు చెట్టు గులాబీ రంగు పువ్వులు పూస్తుంది. *nerium odorum*.

గంగర్ /gaṅgar/ *n.* గంగాళము; large earthen vessel; (అర్థన్ వెసల్). యేర్ తుంగన్ సాటి గంగడె యేర్ కాసు సీంతెర్. స్నానం చెయ్యడానికి గంగాళంతో నీరు వేడి చేస్తారు.

గందల్ (పిట్టె) /gandal (piṭṭe)/ *n.* గ్రద్ద; kite (bird); (కైట్). గందల్ కొర్ పిల్లతున్ పియ్సి వోసెర్ మంత. గ్రద్ద కోడి పిల్లను తీసుకొని పోవుచున్నది. In villages, the kite (bird) having caught a hen goes (flies) away.

గంజ్ /gañj/ *n.* గిన్నె; cooking vessel; (కుకిఙ్ వెసల్); बरतन. గాటొ అట్లెన్ గంజ్ కామ్ వాంత. అన్నం వండుకోవడానికి గిన్నె పనికి వస్తుంది.

గంటి పామ్ /gaṇṭi pām/ గంట కొట్టు; ring the bell; (రిఙ్ ద బెల్). సాడతె గంటి పాతెకె సుటి సీంతెర్. బడి గంట కొడితే సెలవు ఇస్తారు.

గందెలల్ /gandelal/ అంద విహీనమైనవాడు; ugly man; (అగ్లి మెన్). వోర్ మాయ్నల్ గందెలల్ మంతొర్. అతను అంద విహీన మైనవాడు.

గంటెల్క /gaṇṭelk/ కమ్మలు. బొయిక్ గంటెల్క కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు కమ్మలు వేసుకుంటారు.

గనగన /ganagana/ *adv.* గుండ్రంగా; spin; (స్పిన్). కాండిర్ కర్స్‌నెకె గనగన తిరియంతెర్. పిల్లలు ఆడుకునేటప్పుడు గుండ్రంగా తిరుగుతారు.

గనిత్ సాస్త్రం /ganit sāstraṁ/ గణిత శాస్త్రం; maths; (మెత్స్).

గప్ ముడువ్వల్ /gap muḍuṁval/ బోర్ల పడటం. కాండిర్ గప్ ముడుంగ్లెన్ ఆంతొర్. పిల్లవాడు బోర్ల పడడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

గప్నె /gapne/ *adv.* ఆనించి; down(wards); (డాన్); उदास. పేన్క్‌నగ బొయిక్ గప్నె కాల్ కరంతంగ్. దేవుని దగ్గర స్త్రీలు తల ఆనించి మొక్కుతారు.

గండం /gaṇḍaṁ/ *n.* ప్రమాదం; hazard; (హెసడ్); खतरनाक (घटना); दुर्घटना; खतरा. నన్న సాడతె సొన్నెకె గండం వాత. నేను బడికి వెళుతుంటే ప్రమాదం జరిగింది.

గండ్- /gaṇḍ-/ *n.* గుచ్చడం; to pierce, prick, stab, become embedded (thorn); (టు పీయర్స్); चुभना. నావ కాల్దున్ సాప్ గండ్త. నా కాలుకు ముల్లు గుచ్చింది.

గడ్డి /gamḍi/ *n.* గొంగలి; thick (usually black) blanket, used by shepherds to shelter from rain and cold; (బ్లెంకిట్); कंबल. పిర్రె గడ్డి ముచ్చంతెర్. వానలో గొంగలి కప్పుకుంటారు.

గమ్మత్ /gammat/ *n.* • అద్భుతం. ఆశ్చర్యం; happiness, fun; (హాపినస్); खुश. మావ నాటె దివడిత్క్ బయ్ గమ్మత్ మందంత. మా ఊరిలో దీపావళికి చాలా ఖుషీ ఖుషిగా ఉంటుంది.

గమ్మమా- /gammemā-/ *adj.* మనసుపట్టడం; uneasy; (అనీసి). పూన నాటె సొత్తెకె గమ్మమాయె. కొత్త ఊరికి వెళితే మనసుపట్టడం లేదు.

గమత్‌నొర్ /gamatnor/ *n.* హాస్యగాడు.

గమతె /gamate/ *adj.* విచిత్ర; odd; (ఒడ్). లక్ష్మి బయ్ కరలె గమ్మతె మంత. లక్ష్మి బాయి విచిత్రంగా ఉంది.

గమతె మంత /gamate manta/ మురికి ఉండి.

గరగుర /garagura/ *n.* చిర్రుబుర్రు; whisper; (విస్పర్); कानाफूँसी. సమ్మిరె గరగుర ఆసెర్ మందంతెర్. అందరు చిర్రుబుర్రు మంటారు.

గరంజి /garañji/ నూనె తయారు చేస్తారు; कानुग. గరంజి నియ్ పున్క్ నగ సోక్తెతె పున్క్ మగంతంగ్. కానుగ కాయల నూనె పుండ్లకు పెట్టుకుంటారు.

గర్ గర్ /gar gar/ • *v.* చుట్టు. • *adv.* గుండ్రంగా; round and round; (రౌండ్ ఎండ్ రౌండ్). కాండిర్కున్ గోల్ గర్ గర్ తిరుసంతొర్. పిల్లలను గుండ్రంగా చుట్టు తింపుతున్నాడు.

గర్క్‌వర్క్ /garkvark/ ఆరోగ్యంగా; healthi; (హెల్త్ఐ).

గర్గొటి బండ /gargoṭi baṇḍa/ *n.* చెకుముకి రాయి; flint stone; (ఫ్లింట్ స్టోన్). గర్గొటి బండతె తడ్మి అరుసంతెర్. చెకుముకి రాయితో మంట మండిస్తారు.

గర్జ్ వల్ /garj val/ *v.* ఉరుము; thunder; कडक; गरज. పిర్ వానెకె గర్జంత. వానకాలంలో ఉరుముతుంది.

గర్జె మా- /garje mā-/ *v.* వాన రావడానికి; to thunder; (టు తండర్); गरज़ना. పీర్ వాయన్ సాటి ఆబర్ గర్జెమాసెర్ మంత. వర్షం రావడానికి ఆకసం గర్జిస్తుంది.

గర్బ్ /garb/ *n.* కడుపు; pregnancy; (ప్రెగ్నంసి). గర్బ్ నిల్త. కడుపు పండింది.

గర్మి (కాక) /garmi (kāka)/ వేడిమి; గర్మీ; ताप.

గర్మిఆంత /garmiānta/ వేడి అవుతుంది; it is becoming heat; (ఇట్ ఇస్ బికమిజ్ హీట్). యెద్ది గాలుమ్ బయ్ గర్మిఆంత. ఎండకాలం చాలా వేడిగా ఉంటుంది.

గర్రి /garri/ *n.* గాలం; fish hook; (ఫిశ్ హుక్); मछली पकड़ने का काँटा. మీన్క్ పిల్లెన్ కొండి వాలె గర్రి వాటంతెర్. చేపలు పట్టడానికి కొండి గల గాలం వేస్తారు.

గర్వ /garva/ *n.* గర్వము; proudness; (ప్రౌడ్‌నెస్). నన్నయ్ డగుర్ ఇంజెర్ గర్వతె మందంతొర్. నేను పెద్ద అనుకుని గర్వంతో ఉంటాడు.

గరికీయన /garikīyana/ వడ పట్టుట. కుహిత యేర్ గిందతె గరి కీసి తరన. బావి నీరు జల్లెడతో వడపోసి తీసుకురావాలి.

గల్తి /galti/ *n.* నేరము. తప్పు; crime; wrong; (క్రైమ్); ग़लत जा. గల్తి కీతుర్ ఊర్కున్ సజ్జ తప్పొ. తప్పు చేసిన వారికి శిక్ష తప్పదు.

గల్‌బల /galbala/ *n.* కలకల లాడడం; children's noise, racket; (చిల్డ్రంస్ నొఇస్); आवाज़.

గలిజ్ /galij/ *adj.* మురికి; dirt; (డట్); गंदगी; अशुद्धता. పిర్- గాలుమ్ పొద్దింగ్ బయ్ గలిజ్ మందంతంగ్. వాన కాలం పెండ కుప్పలు బాగా మురికిగా ఉంటాయి.

గవ్వదర్ /gavvadar/ *n.* సాక్షి; witness; (విట్నస్); साक्षी; गवाह. గవ్వ సియ్వున్ గవ్వ దార్ ఇంతెర్. మాటలు ఇచ్చే వాన్ని సాక్షి అంటారు.

గవ్వయేత /gavvayēta/ సాక్షి తీసుకో; collecting evidence; (కలెక్టిజ్ ఎవిడంస్). నియవ్ తగ గవ్వయెత్వల్ మందంత. న్యాయ స్థానంలో మాటలు సాక్షి తీసుకోవల్సి ఉంటుంది.

గస్రెమా- /gasre mā-/ *n.* జారడం; to slip; (టు స్లిప్). నియ్ తూర్త జాగ గస్రెమాంత. నూనె పడి పోయిన స్థలంలో జారుతుంది.

గసి కి- /gasi ki-/ *v.* రుద్దడము; to rub with the hands; (టు రబ్ విద్ ద హెండ్స్). కమ్మ్కునె గసి కియన. చేతులతో రుద్దుకోవాలి. మీన్దున్ కుస్రి అట్టన్ మున్నె గసి సపుక్ తేండ్సి కుస్రి అట్టంతెర్. చేపలను కూర వండే ముందు రుద్ది పొలుసులు తీసి కూర వండుతారు.

గసెమాత /gasemāta/ తాకుతూ వెళ్లడం.

గహ్రి /gahri/ ఓర్పుగా; patiently; (పేష్యంట్‌లీ). మావ కోంద బయ్ గహ్రి మంత. మా ఎద్దు చాలా ఓర్పుగా ఉంది.

గహె /gahe/ *n.* కొలత పెట్టి(ముగ్గువేయడం); measurement for the foundation of a house; (మెజమంట్); नाप. రోన్ తెహన్ సాటి గహె పియంతెర్. ఇళ్లు కట్టడానికి భూమి కొలుస్తున్నారు. In order to prepare a house, they make measurements.

గ్రహము /grahamu/ *n.* గ్రహము; planet; (ప్లనిట్). బొమ్మి ఉంది గ్రహము. భూమి ఒక గ్రహము.

గాజ్లీ /gājlī/ *n.* గాజు; bangle; (బెజ్‌ల); चूड़ी.

గాజ్లింగ్ /gājliṅg/ *n.* గాజులు; bangles; (బెజ్‌లస్); चूड़ियाँ; कँगन. ఇద్ గాజ్లింగ్ యేచ్చెర్ మంత. ఈమే గాజులు కొనుచున్నది. She is buying bangles.

గాటి కీత /gāṭi kīta/ అందుకుంది; it became a barricade; (ఇట్ బికేమ్ ఏ బారికేడ్). నన్న కుడెర్త్ రొప్పాడల్ తాక్సెర్ సొన్నెకె యేర్ నాకున్ గాటి కీత. నేను నది లోపలి నుండి వెళుతున్నప్పుడు నీరు నాకు అందుకుంది.

గాటి పెట్టి /gāṭi peṭṭi/ కడుపు గట్టి పడటం; stomach is becoming hard; (స్టమక్ ఇస్ బికమిజ్ హార్డ్). గాటి పెట్టి ఆతెకె వంజి రోకడె గాటి రెహంతెర్. కడుపు గట్టి పడటం వలన రోకలితో రోగం దించుతారు.

గాటొ /gāṭo/ *n.* అన్నము; generic word for food, cooked rice; (ఫుడ్); आहार.

గాడ్వ /gāḍva/ *v.* తిట్టు; an abusive word for a bad person; (బెడ్ పసన్). బాబల్ వరొర్ కాండిన్ గాడ్వల్ ఇంజెర్ రంగ్ సీంతొర్. నాన ఒక పిల్ల వాన్ని గాడ్వా అని తిడుతున్నాడు.

గాడి /gāḍi/ *n.* వాసన; smell; (స్మెల్); गंध. సవ్వి కుస్సిడ గాడి వాసెర్ మంత. మాంసపు కూర వాసన వస్తుంది. మల్లె పుగ్డక్ న గాడిసూడ. మల్లె పువ్వుల వాసన చూడు. ముగ్రి పుగ్డడ గాడి సూడ. బంతి పువ్వుల వాసన చూడు.

గాడి కీమ్ /gāḍi kīm/ *v.* గుచ్చు; stick; (స్టిక్); चुभ; गाड. నూల్ గోండతగ సుయ్ గాడి కీమ్. దారం ఉండలో సూది గుచ్చు.

గాడి కోర్సె /gāḍi kōrse/ *n.* బొగ్గు; jet; (జెట్); कोयला.

గాడె మాత /gāḍe māta/ దిగి పోవుట; step down; (స్టెప్ డాన్). మావ కాసుర్ చిక్లతగ గాడె మాత. మా ఎడ్ల బండి బురదలో దిగిపోయింది.

గాది /gādi/ *n.* • గాడిద; donkey; (డొన్‌కీ). గాది బండెంగ్ వొవ్లాన్ కామ్ సీంత. గాడిద రాళ్లను మోయడానికి పనికి వస్తుంది. • పదవి; donkey; (డొన్‌కీ); गधा; गदही. సూరోజీ మహారాజ్ తన్వ గాది జంగు బాయిన్ సీతొర్. మంచి పని చేయుటకు పదవి చుట్టడం.

గాదుర్ వాత /gādur vāta/ *n.* దొరగ.

గాదుల్ వాత /gādul vāta/ *adj.* పరిపక్వమైన.

గాదె /gāde/ *n.* గుమ్మి; cylindrical framework of bamboo or sticks; (సిలిండ్రికల్ ఫ్రేయ్మ్‌వర్క్). జొన్న, తూరి కూటర్ నిహ్చి గాదేతగ ఇరంతెర్. జొన్న, కందులు కూటార్ నింపి గుమ్మిలో ఉంచుతారు. The shells/peels of 'jowar' and 'dhal' are put in the *.

గాదె (గర్సె) /gāde (garse)/ *n.* గరిసె.

గాబ /gāba/ *n.* చెట్టు మొద్దు మధ్యభాగము; the hard interior of a stick or tree trunk; (హార్డ్ ఇంటీయరీయర్ ఒవ్ స్టిక్). సీంది మర్రత గాబ బయ్ గోడ్ మందంత. ఈతచెట్టు మధ్యభాగము తియ్యగా ఉంటుంది.

గాబ్డి /gābḍi/ కడుపుతో. మావ మూర గబ్డి మంత. మా ఆవు కడుపుతో ఉన్నది.

గాబ్డి ఆత /gābḍi āta/ గర్భం వచ్చింది; got pregnant; (గొట్ ప్రెగ్నంట్).

గాబ్రియల్ /gābriyal/ *n.* తొందర పడే వ్యక్తి; hurry; (హరి); जल्दबाजी. మా తమ్ముర్ బయ్ గాబ్రియల్. మా తమ్ముడు చాలా తొందర పడే వ్యక్తి.

గాబ్రె మాసి /gābre māsi/ *adj.* తబ్బిబ్బైన; confused; (కన్ఫ్యూస్డ్). మొల్లొల్ విచ్చి విచ్చి గాబ్రెమాత. కుందేలు ఉరికి ఉరికి తబ్బిబ్బైంది.

గాయ్కి /gāyki/ *n.* పశువుల కాపరి; cowherd; (కౌహర్డ్). గాయ్కి మూరంగ్ మెహ్లాన్ వోతొర్. కాపరి పశువులను మేపడానికి తీసుకు వెళ్ళాడు.

గాయి /gāyi/ కర్రతో కొట్టే భాగం. డోల్‌తున్ కట్టెతె పాయ్వడున్ గాయి ఇంతెర్. డోలుని కర్రతో కొట్టే భాగాన్ని గాయి అంటారు.

గాయింజ /gāyiñja/ *n.* గంజాయి; a drug; (ఏయ్ డ్రగ్). గాయింజ మర్రమావ రోన్ మంత. గంజాయి చెట్టు మా ఇంట్లో ఉంది.

గార /gāra/ *n.* ఇప్ప పరక; mahua fruit; గార కాయనె నియ్ తెండంతెర్. ఇప్ప కాయల నుంచి నూనె తీస్తారు.

గారంగ్ /gāraṅg/ *n.* పరకాలు.

గార్ /gār/ • hail; (హెయిల్); ओला. • *n.* కంటిపాప/కన్ను గుడ్డు; eyeball; (ఐబొల్); आँख की पुतली.

గార్క (జాడి) /gārka (jāḍi)/ a kind of grass; (కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్). *agrostis linearis*.

గార్ని /gārni/ *n.* జల్లెడ; strainer, sieve; (స్ట్రెయ్న్‌అ). బయ్యె గొహ్కాన పిండి గార్ని కీసెర్ మంత. అమ్మ గోదుమ పిండిని జల్లెడ పడుతుంది.

గారి కీ- /gāri kī-/ *n.* జల్లెడ; to strain, sieve, filter; (టు స్ట్రెయ్న్); छलनी. టొస్సుర్ ఉస్కెతున్ జల్లెడతె గరి కీంతెర్. దొడ్డు ఇసుకను జల్లెడతో జల్లెడ జల్లిస్తారు.

గార్కంగ్ /gārkaṅg/ *n.* గారెలు; a kind of savoury biscuit prepared out of blackgram; (స్నాక్స్). గార్కంగ్ పుడ్పుల్ డారితంగ్ సురంతంగ్. గారెలు మినప పప్పుతో చేస్తారు. * are made with pudpul lentils.

గారె /gāre/ *n.* చక్రం; wheel; (వీల్); चक्र. కాసుడగ రెండ్ గారెంగ్ మందంతంగ్. బండికి రెండు చక్రాలు ఉంటాయి.

గారె తల్ల /gāre talla/ *n.* బండి చక్రం తల; hub of a wheel. గారెత తలదగ నియ్ దొసంతెర్. బండి చక్రం తల్లలో నూనె వేస్తారు. They put oil on the hub of the wheel.

గాలియ్ /gāliy/ *adj.* అక్కరలేదు; नहीं चाहिये; जरूरत नहीं; गरज नहीं. నీవంగ్ కొత్తంగ్ నాకున్ గాలియ్. నీ డబ్బులు నాకు అక్కర లేదు.

గాలుమ్ /gālum/ కాలము; season; (సీసన్); ऋतु.

గావ్ /gāv/ *n.* గాయం; scar; (స్కార్); क्षतचिह्न. నహ్గ పుంద గావ్ మంత. నా దగ్గర పుండు గాయం ఉంది.

గిట్కెమాతొర్ /giṭkemātor/ బాగా దాహం వేసిన. మొల్లొకున్ సొంజికున్ గిట్కె మాతొర్. కుందేళ్ళ షికారుకు వెళ్ళి బాగా దాహం వేసింది.

గింద /ginda/ *n.* పేలిక. గుడ్డ; small piece of cloth; (క్లోత్); कपड़ा. కాస్త గంజ్ గిందతె పియ్సి రెహంతంగ్. వేడి వంట పాత్రను గుడ్డతో పట్టి దించుతారు. . . Ladies use a small cloth to put hot vessels down [from the fireplace].

గింతి /ginti/ *n.* గణితం; mathematics; (మెతమెటిక్స్); गणित. నాగు ఉంది రండు గింతి కీసెర్ మంతొర్. నాగు ఒకటి, రెండు అని లెక్కిస్తున్నాడు.

గియన్ /giyan/ విజ్ఞానం. వెల్లె సాడ కరితెకె గియాన్ వాంత. ఎక్కువ చదివితే విజ్ఞానము వస్తుంది.

గిరన్/గాడం /giran/gāḍaṁ/ *n.* గ్రహము.

గిర్ /gir/ *adv.* కూడ; even; (ఈవన్). నిమ్మె అద్ సంక్యతున్ గిర్ మిసిడి కీమ్. నీవు ఆ సంఖ్యను కూడ కలుపు.

గిర్క /girka/ *n.* గిలక; winding mechanism on well; रहट; अरहट; घिरनी. కుహితగ గిర్క దొస్సి మేర్ తెండంతెర్. బావిలో గిలక పెట్టి నీరు తోడుతారు.

గిర్దవర్ /girdavar/ *n.* గిర్దవర్. అధికారి; revenue officer; officer; (రెవంయు ఒఫిసర్); गिरदवार.

గిర్ని /girni/ పిండి మరలో; at the flour mill; (ఎట్ ద ఫ్లొఅర్ మిల్). జొన్నంగ్ గిర్ని పియంతొర్. జొన్నలు పిండిమరలో పడుతున్నాడు.

గిర్ర /girra/ framework of branches used for dragging loads along the ground and for breaking in (training) young bullocks to pull a plough; (టుల్ ఫొర్ డ్రెగిజ్ లోడ్స్). కుర్రంగ్ కరుసన్ సాటి గిర్ర కీంతెర్. కోడెలచేత మోయించడానికి గిర్ర అనే దానిని తయారు చేస్తారు. For young bullocks to learn, a * is made.

గిలస్ (చంబు) /gilas (cambu)/ *n.* గ్లాసు; glass; (గ్లాస్); गिलास.

గీడి పా- /gīḍi pā-/ *v.* చుట్టుముట్టింది; to lie in coils (snake, rope); (టు లై ఇన్ కాయిల్స్). తరస్ మూరతంగ్ కాల్క్నగ గీడిపాత. పాము ఆవు కాళకు చుట్టుకుంది.

గీతొ /gīto/ *n.* గీత; line; (లైన్); लीक. మస్తరల్ గీతొ వాట్వల్ కరుసీతొర్. గురువు గీత గియ్యడం నేర్పించాడు.

గీర తెండ్వల్ /gīra teṇḍval/ ప్రమాణము కప్పుట.

గుగ్రింగ్ /gugriṅg/ *n.* గుడాలు; cooked (boiled) seeds or grain; (కుక్ట్ సీడ్స్); बीज. తూరినంగ్, జొటనంగ్, జొన్ననంగ్ గొహ్కానంగ్ గుగ్రింగ్ కీంతెర్. కంది, అనుములు, జొన్న, గోదుమలతో గుడాలు చేస్తారు.

గుజ్జి /gujji/ *n.* గెల; cluster; (క్లస్టర్); गुच्छा. అంగుర్క్ గుజ్జింగ్ గుజ్జింగ్ సాదంతంగ్. ద్రాక్ష పండ్లు గుత్తులుగా కాస్తుంటాయి.

గుట్ట /guṭṭa/ *n.* • కొండ;hill; (హిల్); पहाड़. గుట్టనగ తీర్ తీర్క్ నంగ్ జన్వర్క్ మందంతంగ్. గుట్టల్లో రకరకాల జంతువులు ఉంటాయి.• గుట్ట. కోయ్తురంగ్ రొహ్క్ గుట్టనగ మందంతంగ్. గోండి వారి ఇండ్లు గుట్టలలో ఉంటాయి.

గుడ్జ /guḍṅa/ *n.* గొంతు. కంఠము;Adam's apple; कंठमणि. గోటితున్ మున్నె త బాజున్ గుడ్జ ఇంతెర్. మెడ కింది ముందు భాగాన్ని గొంతుక అంటారు.

గుడ్డి /guḍḍi/ *adj.* గుడ్డి;blind; (బ్లైండ్); अंधा. కడ్కున్ దిస్సా వోన్ గుడ్డి ఇంతెర్. కండ్లు కనిపించని వాన్ని గుడ్డి వాడు అంటారు.

గుడ్రల్ (తరస్) /guḍral (taras)/ గుడ్డి పాము;blind snake; (బ్లైండ్ స్నేయ్క్). గుగూగు ఇంజెర్ ఆడ్వల్ తరసున్ గుడ్రల్ ఇంతెర్. గుగూగ్ అని అరిచే పామును గుడ్డి పాము అంటారు.

గుడ్సె /guḍse/ *n.* గుడిసె. కుటీరం;hut; (హట్); झोंपड़ी.छोटा घर. వాట్టె గుడ్సె పిర్వాతెకే వొల్లె కామ్ సీంత. వాన కాలం చేనులో ఉండటానికి గుడిసె పనికి వస్తుంది. When it rains in the field a hut is very useful.

గుడి /guḍi/ *n.* • దేవాలయం;temple; (టెంపల్); मंदिर. నారెల్ వొల్లోన్ పేన్డ గుడితె సొత్తెర్. కొబ్బరికాయ కొట్టడానికి దేవాలయానికి వెళ్లారు.• మందిరం;temple; (టెంపల్); मंदिर. గుడితగ పూజ కిమ్లైన్ దాంతొమ్. పూజ చెయ్యడానికి మందిరానికి వెళుతున్నాము.

గుత్త /gutta/ గుత్తకు యివ్వు. మావ కాపున్ యెల్లోన్ గుత్త సీతొన్. మా పత్తి గడ్డి తీయడానికి గుత్తకు ఇచ్చాను.

గుత్తి /gutti/ *n.* గుత్తి;bunch; (బన్చ్).

గుద్- /gud-/ *n.* గుద్దడం;to fight; (టు ఫైట్); झगड़ना. రమేసున్ సుంగు కమ్మై గుద్సెర్ మంతొర్. రమేష్ ని సుంగు చేతితో గుద్దుతున్నాడు.

గుంగ్ /guṅg/ *n.* మూర్ఛ;unconscious; (అన్కాంశస్). కెవ్క నగ యేర్ నింతెకె తల్ల గుంగ్ మందంత. చెవులలో నీరు నిండితే తల మూర్ఛలోఉంటుంది.

గుంగ్నె /guṅgne/ చప్పుడు వినకుండ.

గుంతి విద్య /gunti viyda/ *n.* విలువిద్య;archery; (ఆర్చరి). వెద్దుర్ పక్కితె గుంతి తయర్ కీసి కరియంతెర్. వెదురుతో విల్లు తయారు చేసి ఆడుకుంటారు.

గుంతి /gunti/ *n.* విల్లు,బాణం;small bow and arrow; (ఎరో); तीर. వెదుడె గుంతింగ్ కీసి కర్సంతెర్. వెదురుతో విల్లు, బాణం చేసి ఆడుకుంటారు.

గుంతి కోల /gunti kōla/ *n.* బాణము;arrow; (ఎరో).

గుంగుర్ /guṅgur/ *n.* గజ్జెలు;small spherical animal bell usually made of brass; (ఎనిమల్ బెల్). పోరత్ నేటి కోందనంగ్ గోటిన్గ గుంగుర్ దొహంతెర్. పొలాల పండుగ రోజున ఎడ్ల మెడలలో గజ్జలు కట్టుతారు. On the 'pora festival' day (in August) they tie bells to the necks of the bulls.

గుంజె వేలి /guñje vēli/ *n.* తీగ;kind of a creeper; (క్రీప్ఎ).

గునల్క్ /gunalk/ *n.* గుణాలు;characters; (కెరక్టస్).

గుప్డి (మర్ర) /gupḍi (marra)/ *n.* ఒక రకమైన చెట్టు;tree; (ట్రీ); पेड; वृक्ष.

గుప్పుడ్ /guppuḍ/ *n.* పిట్టలు కొట్టడానికి;slingshot; गुलेल. వాట్టె జొన్నతగ పిట్టెంగ్ ఆతెకె గుపుడె పిట్టెంగ్ పాంతెర్. చేనులో పిట్టలు వాలితే ఒడిసెలతో పిట్టలను కోడతారు.

గుబ్డ /gubḍa/ *n.* • సమూహం; group; (గ్రుప్). సాడతుర్ కాండిర్కున్ మస్తరల్ గుబ్డ ఆమ్ట్ ఇంజెర్ వెహ్తోర్. బడి పిల్లలతో గురువు సమూహం కమ్మని చెప్పాడు. • గుంపు; grove, orchard, collection of cultivated trees; (గ్రోవ్); క్రుఙ్ఞ.

గుబ్బుడ్ (పిట్టె) /gubbuḍ (piṭṭe)/ *n.* గుడ్లగూబ; owl; (ఔల్); ఉల్లూ. గుబ్బుడ్ నర్కక్ వెలియంత. రాత్రి పూట గుడ్ల గూబ తిరుగుతుంది. At night the owl flies around.

గుండం /guṇḍaṁ/ గుండం. పేన్దున్ మున్నె గుండం నిరుసంతెర్. దేవుని ముందర గుండం తయార్ చేస్తారు.

గుండ్రల్ /guṇḍral/ *adv.* గుండ్రంగా; round; (రౌండ్); పరాఁఠా. మావ కుహి గుండ్రల్ మంత. మా బావి గుండ్రముగా ఉంది.

గుండింగ్ /guṇḍiṅg/ *n.* గుండీలు; button; (బటన్).

గుండుర్ కాయంగ్ /guṇḍur kāya/ *n.* వృషణాలు; internal organ; (ఇంటనల్ ఒగన్). అండగోలినగా రండ్ గుండుర్ కాయంగ్ మందంతంగ్. వృషణాలు రెండు గుండ్రంగా ఉంటాయి.

గుమ్మి కీ- /gummi kī-/ మొసం చేసాడు; deceive; (డిసీవ్).

గుమ్మెల /gummela/ వాయిద్య పరికరం; musical instrument; (మ్యుసికల్ ఇంస్ట్రుమంట్).

గుమ్మెల యెంద్వల్ /gummela yendval/ దీపావళికి నృత్యం చెయ్యడం. దివడితున్ డండరితగ గుమ్మెల యేందంతెర్. గుసాడిలు దండారిలో నృత్యం చేస్తారు.

గుమ్సల్ టొడ్డి /gumsal ṭoḍḍi/ గుండ్రని నోరు.

గుమి కీ- /gumi kī-/ *vi.* to cheat; (టు చీట్).

గుముల్ (మర్ర) /gumul (marra)/ *n.* బూరుగు (చెట్టు); kind of a tree; (ట్రీ); పెఁడ.

గురగుర /guragura/ గులగుల; ఖుజలాహట.

గుర్గుల /gurgula/ *n.* చిన్న గంప; small basket; (స్మాల్ బాస్కట్). బుజ్జి హిరుక్ పెర్లె గుర్గుల వోత. పాప ఇప్ప పువ్వు ఏరడానికి చిన్న గురిగె తీసుకు వెళ్లింది.

గుర్ల కియ్వల్ /gurla kiyval/ పుక్కిలించుట; gargling.

గురుజి /guruji/ *n.* గురువు; teacher; (టీచర్). సాడ కరుసియ్వల్ వోర్- గురుజి. చదువు చెప్పేవాడు గురువు.

గురే మా- /gurē mā-/ *vi.* to growl; (టు గ్రౌల్); గుర్రాగా.

గులబి పుజర్ /gulabi puṅar/ *n.* గులాబీ పువ్వు; rose flower; (రోస్ ఫ్లొఅర్). గులాబి పుజర్ గుల్వల్ రంగ్నె పోయంత. గులాబీ పువ్వు గులాబీ రంగులో పూస్తుంది.

గుల్లెర్ /guller/ *n.* గుల్లెరు; catapult; (కెటపల్ట్); గులేల. గుల్లెర్ తె పిట్టెనున్ పాంతెర్. గుల్లేరుతో పిట్టలను చంపుతారు.

గుల్వల్ /gulval/ *n.* గులాల్; pink powder used for worship; (పింక్ పౌడర్). పేన్క్నగ కుక్కు గుల్వల్ వాటంతెర్. దేవుని దగ్గర కుంకుమ గులాల్ వేసుకుంటారు.

గుల్‌గుల్ /gulgul/ *n.* గిలగింతపెట్టు; tickle; (టికల్); గుదగుదానా. నాకున్ గిరిజల్ బాయి గుల్ గుల్ కిమత. నాకు గిరిజ బాగా గిలిగింత పెట్టుతుంది.

గుల్‌గుల్-కీ- /gulgul-kī-/ to tickle; (టు టికల్); గుదగుదానా.

గుసడి /gusaḍi/ *n.* గోసాయి; clown (in rituals, in Dandari festival); (క్లాన్). బోగిత్ నేటి గుసడ్క్ ఆసి యేందంతెర్. భోగి రోజున గుసాడి అవతారం వేసి నృత్యం చేస్తారు. On the 'bhogit' festival day the * dancers come and dance.

గుసడి టోపి /gusaḍi ṭōpi/ *n.* నెమలి టోపీ; decorated peacock feather headdress worn by Gusadi dancers; (పీకొక్ ఫెదర్ హీఅడ్రెస్). గుసాడిన్ మల్ బూరన టోపి చొకొట్ దిసంత. గుసాడికి నెమలి ఈకలతో చేసిన టోపి అందంగా ఉంటుంది.

గుస్రల్ /gusral/ *n.* తోడేలు; wolf; (వుల్ఫ్); भेड़िया. గుస్రల్ కేడతె మందంత, హెర్రెంగ్ పియ్సి తింత. తోడేలు అడవిలో ఉంటూ మేకలను పట్టి తింటుంది. The wolf lives in the forest and secretly eats goats.

గుహ్ /guh/ *n.* పుట్ట గొడుగు; mushroom; (మష్రూం).

గుహ్క్ /guhk/ పుట్టగొడుగులు; mushrooms (plural); (మశ్రుమ్స్).

గూడ /gūḍa/ *n.* గూడు; nest; (నెస్ట్); घोंसला; पिंजडा.

గూడ$_1$ /gūḍa/ *n.* పిట్ట గూడు; nest; (నెస్ట్); घोंसला. పురడ్ పిట్టె కాడింగ్ మీరికీసి గూడ కీత. గువ్వ చిన్న పుల్లలను జమ చేసి గూడు కట్టింది.

గూడ$_2$ /gūḍa/ *n.* గూడెము; small village, hamlet; (స్మాల్ విలిజ్); गाँव. కమ్మి రొహ్క్మన్వల్ నాటున్ గూడ ఇంజెర్ ఇంతెర్. కొన్ని ఇండ్లు ఉన్న గ్రామాన్ని గూడెము అని అంటారు.

గూతె మా- /gūte mā-/ to be caught (in a trap) usually by a limb; (టు బీ కొట్). కేడ గొర్రె పాసన్గ గూతె-మాత. అడవి గొర్రె వలలో పడిపోయింది. Wild sheep are caught in traps (by noose).

గూన్ /gūn/ గుణము; art; (ఆట్); कला; हुनर. వోన గూన్ చొకొట్ మంత. అతని గుణము మంచిగా ఉంది.

గూనల్ /gūnal/ *n.* గూనివాడు; huntchback; बौना. వోర్ మాయ్నల్ గూనల్. ఆ వ్యక్తి గూనివాడు.

గూబె /gūbe/ *n.* • కర్ణభేరి. గూబ; eardrum; (ఈయర్డ్రమ్). కెవిత్ రొప్పా గూబె మందంత. చెవిలో కర్ణ భేరి ఉంటుంది.

గూండి కీ- /gūṇḍi kī-/ *n.* చుట్టడం; to wrap, roll up; (టు రెప్); लिपटना. తరస్ కొందతంగ్ కాల్క్నగ గూండె మాత. పాము ఎద్దు కాళ్లను చుట్టేసింది.

గూరె /gūre/ *n.* మట్టి గోడ; wall or partition usually of mud with wooden pillars for re-inforcement; (వొల్); दीवार. మావ రోన్ మట్టి గూరెజ్ మంతంగ్. మా ఇంటికి మట్టి గోడలు ఉన్నాయి.

గూసి /gūsi/ *n.* పందికొక్కు; bandicoot, large rat; (బ్యాండికూట్). రోతున్ సిర్ముట్ గూసి గద్దింగ్ కింత. ఇంటి చుట్టు పందికొక్కు కన్నాలు చేస్తుంది. *nesokia bandicota*.

గెబ్ గెబ్ /geb geb/ *v.* తేన్చు; burp; (బర్ప్). జేవున్ తగ గాటొ తింజి గెబ్ గెబ్ ఇంతొర్. విందు బోజనం చేసి తేన్చు తున్నాడు.

గేచుడి (పుడి) /gēcuḍi (puḍi)/ a small black tick found on cattle, particularly buffaloes; (టిక్ బ్లెక్).

గేర్వ యేందంతెర్ /gērva yēndanter/ గుండ్రంగా నృత్యం చేయడం; doing dance in a circular way; (డుఇఙ్ డాంస్ ఇన్ ఏయ్ సక్యులర్ వేయ్). సిర్మూర్ గేర్వ యేందంతెర్. చుట్టు గుండ్రంగా నృత్యం చేస్తారు.

గొక్కఞ్ /gokkañ/ నిప్పు రవ్వలు. సోనొరల్ తడ్మి గొక్కతగ సోనె బొడ్సంతొర్. కంసాలి నిప్పు రాజేసి బంగారం కాల్చుతాడు.

గొక్కత గావ్ /gokkata gāv/ *n.* నిప్పుగాయం; wound from burns; (వౌండ్ ఫ్రొమ్ బంస్).

గొగ్డి /gogḍi/ *n.* కోడి పుంజు; rooster; (రూస్టర్); *మ్రగా*. గొగ్డి కూసి సక్రెన్ సమ్డిర్కున్ తెహంత. కోడి పుంజు ప్రొద్దున పూట నిద్ర లేపుతుంది.

గొగ్డి పుజర్ /gogḍi puñar/ గోరెంక పువ్వు. గొగ్డి పుజర్ వాట్ట దూరతగ బయ్ పిరంత. గోరెంక పువ్వు చేను దూరలో బాగా ఉంటుంది.

గొజొర (పుడి) /goñora (puḍi)/ *n.* కీటకము; bumble bee.

గొట్ట /goṭṭa/ *n.* గొట్టం. పైపు; pipe (for liquid), quiver, cylinder; (పైప్); *నలి; చోంగా*. వాట్టె యేర్ ఇంజన్‌తె గొట్టానె సుటి కింతెర్. చేనులో నీటిని గొట్టాల ద్వారా వదులుతారు. The pipe is used to let water into the fields from the pump.

గొటిత్ సిర్ముట్ /goṭit sirmuṭ/ మెడ చుట్టూ. మా బాయిగోటిత్ సిర్ముట్ సాక్రికెర్త. మా అక్క తన మేడ చుట్టు హారం వేసుకుంది.

గొడ్డు /goḍḍu/ *n.* గొడ్రాలు; infertile; (ఇన్‌ఫర్టైల్); *వంధ్యా; వాంఝ*.

గొడ్డు మూర /goḍḍu mūra/ గొడ్డు ఆవు. పియ్యంగ్ వహో అద్ మూరతున్ గొడ్డు మూర ఇంతెర్. దూడలు ఈనని అవును గొడ్డు ఆవు అంటారు.

గొడెల జాడి /goḍela jāḍi/ అడవి కోర్రలు; white grain from the forest; (వైట్ గ్రేయ్న్ ఫ్రొమ్ ద ఫొరిస్ట్). గొడెల జాడి వాట్టున్ రొప్పొ మందంత. అడవి కోర్రలు గడ్డి చేనులోపల ఉంటుంది.

గొంద /gonda/ *n.* మొలత్రాడు; sacred thread worn around waist; (సెయ్క్రెడ్ త్రెడ్ వొన్ అరౌండ్ వేయ్స్ట్). నడిదగ దొహ్వాల్ గొంద. నడుములకు కట్టుకునే మొల తాడు.

గొప్ప /goppa/ *n.* ఆవు పేడ; cowdung; (కౌడంగ్).

గొయ్ట బొక్క /goyṭa bokka/ *n.* కీలు ఎముక; ankle; (ఎంకల్); *టఖనా*. కాల్‌దగ గొయ్ట బొక్క మందంత. కాలిలో కీలు ఎముక ఉంటుంది.

గొర్క /gorka/ *n.* బల్లెము; spear; (స్పీయర్); *భాలా*. గొర్కతె తరసున్ కొట్టంతెర్. బల్లెముతో పామును నొక్కుతారు.

గొర్ర (పుడి) /gorra (puḍi)/ *n.* పురుగు; kind of centipede (reddish brown in colour and usually found in big groups, rarely alone); (సెన్టిపీడ్); *కీడా*. గొర్ర పుడితున్ కద్మె ఇత్తెకె గీడి పాసి కొత్తతున్ మోడి దిసంత. పురుగును చేతితో ముట్టితే రూపాయి బిళ్ల లాగా కనిపిస్తుంది.

గొర్రె /gorre/ *n.* గొర్రె; sheep; (ఫ్లొక్ ఒవ్ శీప్); *హరిణ*.

గొర్రె మంద /gorre manda/ flock of sheep.deer (gazelle?). గొర్రె మంద కేడతె సొన్జి మేయంత. గొర్రె ల మంద అడవికి వెళ్లి మేస్తుంది. Having gone to the forest the flock of sheep graze.

గొల్క /golka/ *n.* గొల్కా; seed of rice paddy; (సీడ్ ఒవ్ రైస్ పెడి). గొహ్కా గొల్క వాట్సెర్ మంతంగ్. గోదుమలు గొల్కా వేస్తున్నాయి.

గొల్గ్వల్ /golgval/ *v.* గునుగుట.
n. గొణగడం; groan; (గ్రోన్). మాతరి వెల్లొకున్ బతయ్ ఇత్తెకె గోల్గ్సెర్ మందంతంగ్. ముసలి మహిళలను ఏమైన అంటే గునుక్కుంటారు.

గొల్లల్ /gollal/ *n.* గొల్లవాడు; shepherd (m.); (శెపర్డ్). హెర్రెంగ్ మెహ్వాన్ గొల్లల్ ఇంతెర్. మేకలు మేపే వాన్ని గొల్లవాడు అంటారు.

గొవుర్ /govur/ *n.* ఎరువు; compost; (కొంపొస్ట్); గోబర.

గొస్టి /gosṭi/ *n.* మాట.
విషయం; word, news, matter, language (in pl.); (వర్డ్); భాషా. పాట్లన్గ సమ్దిర్ మీరె మంట్ ఉంది గొస్టి వడ్కవల్ మంత. పటేల్ దగ్గర అందరూ కలవండి ఒక విషయం గురించి మాట్లాడాలి. Gather together at the headman's house; there is news to be told.

గొస్టింగ్ /gosṭiṅg/ *n.* మాటలు; matter; (మెటర్). గొస్టింగ్ వెహ్వల్. మాటలు చెప్పేవి.

గొస్టి విడ్వ /gosṭi viḍva/ *n.* నిబంధన; regulation; (రెగ్యులేయ్మన్); నిబంధన; శర్త; నియమ. వెహ్త గొస్టి వీడ్వల్ సెల్లె ఇంజెర్ ఇత్తొర్. చెప్పిన మాటలు దాటకూడదని నిబంధన చెప్పాడు.

గొస్టిన జూండ్ /gosṭina jūṇḍ/ *n.* వాక్యబంధం; clause; (క్లాస్).

గొహ్క /gohk/ *n.* గోదుమలు; wheat (pl.); (వీట్); గెహూఁ.
గొహ్కనగ యేర్ సుట్టికీసెర్ మంతొర్. గోదుమలకు నీరు వదులుతున్నాడు.

గొహ్డల్ /gohḍal/ *adj.* మగది; male of animals; (మేయ్ల్ ఎనిమల్); నర. గొహ్డల్ జన్వర్ టొట్టెతున్ సూడంత. మగ జంతువు అడ జంతువును చూస్తుంది.

గొహ్డె మా- /gohḍe mā-/ *vi.* మలినం చేసి; to become soiled; (టు బికమ్ సొఇల్ఎడ్). దుబ్బతగ కామ్ కీతెర్ కడ్డింగ్ గొహ్డెమాంతంగ్. మట్టిలో పని చేస్తే బట్టలు మలినం అవుతాయి.

గోకుడ్ /gōkuḍ/ *n.* తామర/గజ్జి; itch; (ఇచ్). గోకుడ్ బేమరి నాకున్ వాసి మంత. గోకుడు రోగం నాకు వచ్చింది.

గోగ్ల /gōgla/ *n.* పొక్కులు; blisters from burns; (బ్లిస్టర్స్ ఫ్రొమ్ బంస్).

గోచి /gōci/ *n.* చిన్న రొట్టె; kind of small round bread; (బ్రెడ్); రోటీ. సారింగ్ సుర్నెకె ఇచ్చుస పిండి మెత్తెకె తాన గోచి కీంతెర్. రొట్టెలు చేసేటప్పుడు కొంచెం పిండి మిగిలితే దానితో చిన్న రొట్టె చేస్తారు.

గోట్నం /gōṭnaṁ/ గోట్నం.

గోటి /gōṭi/ *n.* • మెడ; throat; (త్రోట్); గరదన. గోటితగ దస్తి వాట్సి వెలిసెర్ మంతొర్. మెడలో తువాలు వేసి తిరుగుతున్నాడు.
• గొంతు; neck; (నెక్); కంఠ.

గోటి కి- /gōṭi ki-/ *v.* రుద్దుట; rubbing; (రబింగ్).

గోటి కీ- /gōṭi kī-/ to rub 'pan' in palm.

గోడ /gōḍa/ *n.* గోడ; cement wall; (సమేంట్ వొల్); దీవార. మార రోతున్ సిర్మూర్ గోడ మంత. మా ఇంటి చుట్టు గోడ ఉంది.

గోడ గోడి /gōḍa gōḍi/ *adv.* ప్రేమగా; lovingly; (లవిఙ్లీ).
కాండిని పేడి గోడ గోడితె మర్మింగ్ ఆంతెర్. అబ్బాయి అమ్మాయి ప్రేమతో వివాహం చేసుకుంటారు.

గోడ్ /gōḍ/ *adj.* తీయటి; sweet; (స్వీట్); మిఠాఈ. సాకుర్, బేలి గోడ్ మందంత. చక్కెర, బెల్లం తియ్యగా ఉంటుంది.

గోడ్ లీమ్ (మర్ర) /gōḍ līm (marra)/ *n.* ఒక రకమైన వేపచెట్టు; curry-leaf tree; (కరీ-లీఫ్ ట్రీ); मीठा नीम का पेड. *murraya koenggii*.

గోడితె /gōḍite/ *n.* ప్రేమ; love; (లవ్). ఊర్ లాడి గోడితె మందంతెర్. వారు చాలా ప్రేమగా ఉంటారు.

గోదవరి /gōdavari/ గోదావరి నది; Godavari; (గొడవరి).
గోదవరి మావ జిల్లాతగ మంత. గోదావరి మా జిల్లాలో ఉంది.

గోంజి కియ్ /gōñji kiy/ చెరుగుట; winnow; (విన్నొ). తూరింగ్ సేతితగ గోంజి కీంతెర్. తొగర్లను చాటతో బాగు చేస్తారు.

గోంగొర (పుడి) /gōṅgora (puḍi)/ గొంగళి పురుగు; larva; (లార్వ్). గోంగొర పుడి కట్టె గద్దినగ మందంత. గొంగళి పురుగు కట్టె కన్నాలలో ఉంటుంది.

గోనడి (జాడి) /gōnaḍi (jāḍi)/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); ఘాస. గోనడి జాడి ఇంజెర్ పాటవారంతెర్. గోనాడి గడ్డి అంటు పాట పాడుకుంటారు.

గోపెర /gōpera/ *n.* సాలె పురుగు; spider; (స్పైడర్); మకడీ.
గోపెర గోడనగ నూల్తె రోన్ సారియంత. సాలె పురుగు గోడలలో దారంతో గూడు కడుతుంది.

గోపెర (పిట్టె) /gōpera (pīṭe)/ *n.* సాలె పిట్ట; common bird; (కైండ్ ఒవ్ బడ్); పక్షి.

గోబె /gōbe/ *n.* గోబి; generic word for cabbage; (కెబిజ్); గోభీ.

పాన్ గోబె /pān gōbe/ *n.* ఆకు గోబి; cabbage (leafy); (కెబిజ్); బంధగోభీ. పాన్ గోబెత కుస్రి అట్సి తింతెర్. ఆకు గోబితో కూర వండి తింటారు.

పుఱర్ గోబె /puṅar gōbe/ *n.* పూల గొబి; cauliflower; (కాలీఫ్లవర్); ఫూలగోభీ. పుఱర్ గోబెత కుస్రి అట్సి తింతెర్. పూల గోబితో కూర వండి తింటారు.

గోమెర /gōmera/ *n.* పిడక; cow dung cake (used as a fuel for burning); (కౌ డంగ్ కేయ్క్). కాసుడంగ్ కమ్మింగ్ చడికీనెకె గోమెరనె కమ్మింగ్ కాసుసంతెర్. ఎడ్లబండికి చక్రం పట్టిలను ఎక్కించడానికి పిడకలు వాడుతారు.

గోమసి (పిసి) /gōmasi (vīsi)/ *n.* ఎడ్ల మీద ఉండే పురుగు; parasitic cattle fly; (కెటల్ ఫ్లై). కోందనగ మన్వలిక్ పుడ్కున్ గోమసింగ్ ఇంతెర్. ఎడ్ల మీద ఉండే పురుగులను గోమాసి అంటారు. గోమసింగ్ ఆతెకె కోందంగ్, మూరంగ్ మర్రక్, ఆయిడేరినగ మేందొల్ గసి కీంతంగ్. Having got cattle flies, bullocks and cows rub their body ontrees or poles.

గోల్లల్ /gōylal/ *adv.* గుండ్రంగా; spin; (స్పిన్). కాండిర్ కర్స్‌నెకె గోయ్‌లల్ తిరిసెర్ కర్సంతెర్. పిల్లలు ఆటలు ఆడుకునేటప్పుడు గుండ్రంగా తిరుగుతూ ఆడుకుంటారు.

గోల్ /gōl/ *adj.* గుండ్రటి; round; (రౌండ్); పరాఁఠా. కాండిర్ గోల్ కర్స్‌వల్ మందంత. పిల్లలు గుండ్రముగా ఆడేది వుంటుంది.

గోల్‌సాడి /gōlsāḍi/ *n.* చీర; sari; (సారి); సాడీ; వస్త్ర. బాయిక్ గోల్ సాడి పోండంతంగ్. స్త్రీలు చీరలు కట్టుకుంటారు.

గోలి /gōli/ *n.* గోలి/ మాత్ర; pill, tablet; (టాబ్లెట్); గోలీ. బేమరి కమ్మి అయన్ సాటి డాక్టరల్ గోలింగ్ సింతొర్. రోగాన్ని నయం చెయ్యడానికి డాక్టర్ మాత్రలను ఇస్తారు.

గోలి కీమ్ /gōli kīm/ ముద్ద చేయు; to make lump; (టు మేయ్క్ లంప్).

గోవుర్‌దన్ గోటం /gōvurdan gōṭaṁ/ *n.* పెళ్లిళ్లు చేసే చోటు; place in the centre of a village where people meet (especially for marriages); (సెంట్రల్ మీటిజ్ ప్లేయ్స్). గోవుర్‌దన్ గోటమ్నగ నొవ్రినొవ్రన్ వోంతెర్. పెళ్లి చేసే స్థలానికి ప్రజలు వెళతారు.

గోసతె /gōsate/ శిక్ష పడు; getting punished; (గెటిజ్ పనిష్ ఎడ్). రాజెందర్ తున్ బయ్యె బాబలిర్ బయ్ గోస కీసెర్ మంతెర్. రాజేందర్ ను అమ్మానాన్నలు కొట్టి దు:ఖ పెడుతున్నారు.

చ

చక్కార్ వా- /cakkār vā-/ *vi.* తలతిరగడం; to swoon, become giddy, dizzy, light-headed; (టు స్వూన్); बेहोश हो जाना. గాటొ తిన్వక్ మత్తెకె చక్కర్ వాసి అర్రంతెర్. అన్నము తినకుండా ఉంటే తలతిరిగి పడిపోతారు.

చక్కి /cakki/ *n.* గిర్ని; mill; (మిల్). దాననున్ పిండి కియ్వల్ చక్కి. ధాన్యాలను పిండి చేసేది గిర్ని.

చక్నర్ మాటి /caknar māṭi/ *n.* రత్నపురి గడ్డ; sweet potato; (స్వీట్ పటేట్టో); सूरन; जमीकंद. చక్నర్ మాటింగ్ ఉహ్చికున్ తింతెర్. రత్నపురి గడ్డ ఉడికించి తింటారు.

చక్నల్క /caknalk/ *n.* చక్నాలు; circular savoury snacks.

చక్నె /cakne/ *adj.* నిర్మలమైన/శ్రేష్ఠమైన; pure; (ప్యుఅర్). సాడతె సొన్నెకె చక్నె తయర్ ఆసి సొందన. బడికి వెళ్లేటప్పుడు నిర్మలమైన తయారై వెళ్లాలి.

చకిన్ కియ్వల్ /cakin kiyval/ *v.* పర్యవేక్షించు. *n.* తనిఖీ; inspection; check; जाँच. సాడంగ్ చకిన్ కియ్వల్ సాబ్ వాతొర్. బడులను పర్యవేక్షించే అధికారి వచ్చారు.

చచ్చొల /caccola/ *adv.* పూర్తిగా; completely; (కంప్లీట్లి); पूर्णतः. నన్న చచ్చొలయ్ కొర్ తింతొన్. నేను పూర్తి కోడినే తింటాను.

చట్టం /caṭṭaṁ/ *n.* చట్టం; law; (లొ); कानून; नियम. 1/70 చట్టం బొమ్మిత్ సాటి మంత. 1/70 చట్టం భూమికి చెందింది.

చడ్డ /caḍḍa/ drumstick; (డ్రమ్‌స్టిక్).

చడ్డ చడ్డ /caḍḍa caḍḍa/ *adv.* స్పష్టంగా; clearly; (క్లీయలి); स्पष्ट; साफ साफ. కాపుస్ మర్రతంగ్ కాయంగ్ చడ్డ చడ్డ దిసంత. పత్తి కాయలు స్పష్టంగా కన్పిస్తాయి.

చడ్డి /caḍḍi/ *n.* చడ్డీలు; underpants; (అండర్‌పెంట్స్). చుడ్డుక్ కాండిర్ చడ్డింగ్ కెరంతెర్. చిన్నపిల్లలు చడ్డీలు వేసుకుంటారు.

చడి కీ- /caḍi kī-/ •*v.* ఎగరవెయ్యి; to hoist (a flag), pull something up; (టు హొయిస్ట్); ऊपर उठाना. మావ సాడతగ జెండ చడి కీంతెర్. మా బడిలో జెండా ఎగరవేస్తారు. •*n.* చాడీలు చెప్పుట. •*v.* ఎక్కించుట. కాసుర్ గారెన్ మోటర్ తగ చడి కీంతెర్. బండి చక్రాలను వాహనములో ఎక్కిస్తున్నారు. •*n.* ప్రోత్సహించడం. నాకున్ వరొర్ చొకొట్ వెహ్వల్ మంతొర్. నాకు ఒక్కరు ప్రోత్సహించే వాడు ఉన్నాడు.

చతుర్ మన్వల్ /catur manval/ *adv.* తెలివిగా/ జాగ్రత్తగా; intelligently; (ఇంటెలిజంట్లీ). జాగ్లి సొత్తెకె బయ్ చతుర్ మందన. కావలికి వెళితే బాగా జాగ్రత్తగా ఉండాలి.

చంది /candi/ *n.* సామాను; provisions, supplies; (ప్రవిజంస్). రోత చంది మార్తపెరెక్ యెచ్చికున్ తర. ఇంటి సామాను అయిపోయాయి తీసుకురా!

చంచి /cañci/ *n.* సంచి; bag; (బెగ్); झोरा. సాడ కాండి చంచి పియ్సి సాడతె దాంతొర్. బడి పిల్లవాడు సంచి పట్టుకొని బడికి వెళుతున్నాడు.

చంచి కీ- /cañci kī-/ *n.* సర్దడం; to gather together, deposit, put in order, tidy up; (టు పుట్ ఇన్ ఒడర్); जमा करना.

చంచె మాతొర్ /cañce mātor/ బాగుపడ్డాడు. వోర్ ఉమ్‌సర్ ఆసి చంచెమాతొర్. అతను తెలివిగా ఉండి బాగుపడినాడు.

చందొడ /candoḍa/ *n.* ఎర; kind of trap for catching small animals (rabbits, pigs, deer, etc.); (ట్రెప్ ఫొర్ కెచిజ్ రెబిట్స్). చందొడతె పిట్టెన సికరి కీంతెర్. ఎరతో పిట్టల వేట చేస్తారు.

చప్డి /capḍi/ *adv.* చప్పగా; tasteless, insipid, bland, flavourless; (టేయ్స్‌లెస్); बिना स्वाद का. చహతగ సాకుర్ వాట్వెకె చహ చప్డి ఆంత. చాయలో చక్కెర వెయ్యక పోతే చప్పగా ఉంటుంది.

చప్పుడ్ /cappuḍ/ *n.* చప్పుడు; noise; (నొఇస్); आहट. పేన్క నగ డోల్క్ పానెకె చప్పుడ్ వాంత. దేవుళ్లకు డోలు కొట్టేటప్పుడు చప్పుడు వస్తుంది.

చప్రి కీ- /capri kī-/ చప్పరించడం; to gnaw; (టు నోవ్). తొడ్డితె చప్రి కియ్వల్. నోటితో చప్పరించడం.

చపేట /capēṭa/ *n.* వెడల్పు; flattened; (ఫ్లటండ్).

చబుక్నె /cabukne/ *adv.* నెమ్మదిగా; a prod or poke; (ప్రొడ్); कोंचना.

చమ్కి కీ- /camki kī-/ to shine, polish; (టు శైన్); चमकना. రాజల్ తన్వ కోడత్ బయ్ చమ్కి కీతొర్. రాజు తన గుర్రముకు తర్పీదు నిచ్చాడు. The king shines his horse very much.

చమ్లె-మా- /camle-mā-/ to shine, polish; (టు శైన్); चमकना.

చమ్చ /camca/ *n.* తీయడం; spoon; (స్పూన్); चम्मच. చమ్చ కుస్రి తాల్లె కామ్ సీంత. చమ్చా కూర తియ్యడానికి పనికి వస్తుంది.

చమ్చమెన్ సాకుర్ /camcamen sākur/ చంచా నిండ చక్కెర. చహతగ చమ్చమెన్ సాకుర్ వాట. చాయలో చెమ్చా నిండ చక్కర వేయుము.

చండ్కల్ /caṇḍkal/ man of the Harijan caste; (మెన్ ఒవ్ హరిజన్ కాస్ట్). చండ్కల్ ఇన్వల్ ఉంది జాతితుర్. వీరు నేతకాని జాతి వారు.

చండ్కె /caṇḍke/ నేతకాని స్త్రీ; woman of the Harijan caste; (వుమన్ ఒవ్ హరిజన్ కాస్ట్).

చంబరల్ /cambaral/ *n.* చెప్పలు చేసేవాడు; cobbler; (కొబ్లర్); మోచి.

చంబరె /cambare/ *n.* చెప్పలు కుట్టే వాని భార్య; wife of a cobbler; (వైఫ్ ఒవ్ ఏయ్ కొబ్లర్).

చంబు /cambu/ *n.* గ్లాసు; glass; (గ్లాస్); చశ్మ.

చంపొ పుజర్ /campo puṅar/ సంపెగ; చంపక. చంపొ పుజర్ బయ్ సోబతె మంత. సంపెగ పువ్వు చాలా అందంగా ఉంటుంది.

చయిన్ సెల్వ /cayin selva/ అనారోగ్యంగా ఉన్న; being ill; (బీఇఙ్ ఇల్). జీవ చయిన్ సెల్వెకె హరమ్ యేతన. అనారోగ్యంగా ఉన్నవాడు సేద తీసుకోవాలి.

చర్న /carna/ *n.* చరణం; presence; (ప్రెసంస్).

చర్వి /carvi/ *n.* చిన్న బిందె; bronze pitcher; (బ్రోంస్ పిచర్). చర్వితె యేర్ తరంతెర్. చిన్న బిందెతో నీరు తెస్తారు.

చల్ప బండ /calpa baṇḍa/ *n.* చలప రాయి; large slab of stone (typically used as a place for bathing or laundry, also used as part of a trap for rats); (లాజ్ స్లెబ్ ఒవ్ స్టోన్). ఊతింగ్ పియ్యన్ సాటి చల్ప బండతె డప్కాంగ్ వాటంతెర్. బుర్క పిట్టలను పట్టుకోడాన్ని చాప బండతో డప్కా వేస్తారు.

చవ్కి /cavki/ *n.* చౌకీదారు; watchman; (వొచ్‌మెన్). కేడతున్ దక్కుసియ్వన్ చవ్కి ఇంతెర్. అడవిని కాపాడే వాడు చౌకీదారు.

చవ్రంగ్ /cavraṅg/ *n.* దేవుని గద్దె; altar; (ఒల్టర్). పేన్దున్ ఉప్పుసియ్వల్ చవ్రంగ్. దేవున్ని కూర్చుండ పెట్టె బలి గద్దె.

చవ్వెర /cavvera/ kind of short green bean; (గ్రీన్ బీన్). చవ్వెర నేజన కుస్రి అట్సి తింతెర్. గోరు చిక్కుడు కాయలను కూర చేసి తింటారు. They cook and eat the green beans.

చహ పత్తి /caha patti/ *n.* తేయాకు పొడి; tea; (టీ); చాయ. చహ పత్తి పాలనె పత్తి కీంతెర్. తేయాకును పొడి చేస్తారు.

చహ బాజి /caha bāji/ ఆకు కూర; leafy vegetable; (లీఫి వెజిటబ్ల్). చహ బాజిత కుస్రి బయ్ సోబతె ఆంత. ఈ ఆకు కూర చాలా బాగుంటుంది.

చహ్క /cahk/ *n.* ముళ్లు; thorn(s), fishbone(s) (same word is used for s. and pl.); (తోర్న్స్). చహ్క నగ సొత్తెకె చహ్క గండంతంగ్. ముళ్లలో వెళితే ముళ్లు గుచ్చుతాయి.

చహ్కి /cahki/ *n.* రోలు; mortar for grinding spices; (మొర్టర్); ఖరల. మిర్చ చహ్కితగ కొహ్కాంతెర్. కారం రోలులో నూరుతారు.

చఢ్ఢింగ్ /cahḍiṅg/ *n.* చాడీలు; talking behind someone's back; మునాదీ కరవా; ఢిఁఢోరా పిటవా. బోనంగె చఢ్ఢింగ్ వడ్క్‌వక్ మందన. ఎవరి మీద చాడీలు మాట్లాడకూడదు.

చఢ్ఢియల్ /cahḍiyal/ నిందలు వేసేవాడు; a gossip; (ఏయ్ గొసిప్). మావంగ్ చఢ్ఢింగ్ వడ్క్‌సెర్ మంతంగ్. మాపై నిందలు వేసి మాట్లాడుతున్నారు.

చహుర్ /cahur/ *n.* గోవులతోక వెంట్రుకలు; ceremonial fly-whisk with long hair or strips of cloth tied to one end (used for giving blessing); (సెరమొనియల్ ఫ్లై-విస్క్). పెర్స పేన్దగ కేల్క్ న చహుర్ మందంత. పెద్ద దేవుని దగ్గర గోవుల తోక వెంట్రుకలు ఉంటాయి.

చాకు /cāku/ *n.* కత్తి; small knife; (నైఫ్); చాకు. చాకుతె మర్క పొడింగ్ కొయ్య. కత్తితో మామిడి పండు కోయు.

చాచ్ గోయిందల్ (పిట్టె) /cāc gōyindal (piṭṭe)/ *n.* పిట్ట పేరు; bird name; (బడ్ నేయ్మ్).

చామడింగ్ /cācuḍiṅg/ తెరలు తెరలు; stack of flat objects; (స్టెక్ ఒవ్ ఫ్లెట్ ఒబ్జెక్ట్స్).

చాట్ /cāṭ/ *n.* కమ్చి; whip; (విప్); కోడా. కోడ ఉచ్చి సొన్కెకె చాట్న పాంతెర్. గుర్రము మీద కూర్చొని వెళ్లేటప్పుడు కమ్చితో కొడుతారు.

చాటి /cāṭi/ *n.* వాయిద్యములో శబ్దం వచ్చే భాగం; the side of a drum which is beaten by hand (rather than with a drumstick); (సైడ్ ఒవ్ డ్రమ్).

చాడ్ని /cāḍni/ *n.* జల్లెడ; sieve; (సివ్); ఛలనీ. చహ గరికిమ్లైన్ చాడ్ని కామ్ సీంత. చాయ జల్లెడ పట్టడానికి పనికి వస్తుంది.

చాడె /cāḍe/ funnel part of seed drill. జొన్నంగ్ చాడెతె యెద్దంతెర్. జొన్నలు వేసేటప్పుడు చాడ్ని తో వేసుకుంటారు.

చాంగ్లొ /cāṅglo/ *adv.* మంచిది; good; (గుడ్).

చాంది /cāndi/ *n.* వెండి; silver; (సిల్వర్); చాँదీ; రజత. చాందితంగ్ కడెంగ్ కెరంతెర్. వెండి కడియాలు వేసుకుంటారు.

చాప్ర /cāpra/ *n.* చాప; mat; (మెట్); चटाई. రచ్చతె చాప్ర వాట్సి ఉత్తెర్. బయట చాప వేసి కూర్చున్నారు.

చాపి కియ్వల్ /cāpi kiyval/ *n.* ముద్రణ; print; (ప్రింట్). నావంగ్ మర్మినంగ్ పత్రికంగ్ చాపి కీంతొమ్. నా పెళ్లి పత్రికలు ముద్రిస్తున్నాము.

చాయ్‌చల్ /cāycal/ ఉషారుగా. రాగొ పిట్టె బయ్ చాయ్ చల్ మందంత. రాము చిలుక చాలా ఉషారుగా ఉంటుంది.

చారొ /cāro/ *n.* • పశుగ్రాసం; animal feed; (ఎనిమల్ ఫీడ్); ఆహార; భోజన. • జంతువుల (గడ్డి); animal feed (grass, hay, etc). • జంతుగ్రాసం; forage; (ఫొర్‌ఏజ్ట్). కేడ నహ్కానెకె చారొ బయ్ పుట్టంత. అడవి ప్రాంతంలో జంతుగ్రాసం దొరుకుతుంది.

చాలక్ /cālak/ *adv.* తెలివిగా; alertness; (అలర్ట్‌నెస్). వేర్ కాండి బెయ్ చాలక్ మంతొర్. ఈ పిల్లవాడు చాలా తెలివిగా ఉన్నాడు.

చాలకి /cālaki/ *adj.* చురుకైన; sharpness (of a person); (శార్ప్‌నెస్).

చాల్ /cāl/ *n.* • తీరు; posture; (పొస్చర్); ఢంగ; తరీకా. దివడిత్క గుసడ్క ఉంది చాల్దె యేందంతెర్. దీపావళికి గుసాడిలు ఒకే తీరుగా ఎగురుతారు. • ప్రవర్తన; manner; (మెనర్); चाल चलन. యేంద్వలిర్ దుస్రా దుస్రా చాల్క నె యేందంతెర్. నాట్యం చేసేవారు వేరు వేరు ప్రవర్తనలో నాట్యం చేస్తారు.

చాహ్- /cāh-/ *n.* చాపడం; to stretch; (టు స్ట్రెచ్); తానना. కాల్క నోతెకె చహ్చా ఉద్దంతెర్. కాళ్లు నొస్తె కాళ్లు చాపి కూర్చుంటారు.

చిక్కల్ /cikkal/ *n.* చుంచెలుక; rodent; (రోడ్‌ఎంటీ). చిక్కల్ చిక్ చిక్ ఇంజెర్ విత్తంత. చుంచెలుక చిక్చిక్ మని ఉరుకుతుంది.

చిక్టల్ /cikṭal/ లోభి. సొనెరావు బయ్ చిక్టల్ మంతొర్. సొనెరావు బాగా లోభి.

చిక్ల /cikla/ *n.* బురద; mud (often used in pl.); (మడ్); कीचड़. పిర్ వాతెకె చిక్ల ఆంత. వాన పడితే బురద అవుతుంది.

చిచ్చల్ బొట్ట /ciccal boṭṭa/ *n.* చిన్న వేలు; little finger; (లిటల్ ఫింగర్). నొవ్వి నొవ్రల్ చిచ్చల్ బొట్ట పియ్సి బొవ్ల తిరియంతెర్. వదూవరులు చేతి చిన్న వేళ్లను పట్టుకుని హోమం చుట్టు తిరుగుతారు.

చిట పొట /ciṭa poṭa/ *n.* మూర్ఛ; faint; (ఫేయింట్). కొర్దున్ బండతె పాతెకె కొర్ చిట పొట ఆంత. కోడిని బండతో కొడితే మూర్ఛిల్లి పడుతుంది.

చిట్క చొట్క /ciṭk coṭk/ *n.* చిటపట; dripping sound; (డ్రిపింగ్ సౌండ్). పిర్ సురు ఆనెకెటేమ్క చిట్క చొట్క ఇంతంగ్. వర్షం వచ్చే టప్పుడు చినుకులు చిటపట అంటాయి.

చిట్కి కీ- /ciṭki kī-/ *vi.* చిటికలు వెయ్యడం; to snap your fingers; (టు స్నెప్ యొర్ ఫింగస్). బొట్టనె చిట్కి కీంతెర్. వేళ్లతో చిటికలు వేస్తారు.

చిట్టి /ciṭṭi/ *n.* • ఉత్తరం; letter; (లెటర్); चिट्ठी; పత్ర. నన్న సాడతగ చొకొట్ మంతొన్ ఇంజెర్ బయ్యె బాబన్ చిట్టి వాట. నేను బాగున్నానని అమ్మ నాన్నలకు ఉత్తరం రాయి. • టికెట్; ticket; (టికిట్).

చిట్టె /ciṭṭe/ *n.* చిట్టెడు; half pound (approx.) measure; (హాఫ్ పౌండ్ మెజర్). దానంగ్ కహ్వాల్ తున్ చిట్టె ఇంతెర్. ధాన్యాలను కొలిచేదాన్ని చిట్టె అంటారు.

చిత్తమ్ /cittam/ *n.* ఆలోచన; thought; (తౌట్); विचार;

చిత్రన్ కీమ్ /citran kīm/ *v.* చిత్రించు; portrait; (పొర్ట్రెట్); चित्रित कर; చిత్ర బనా. గనపతి బొమ్మ చిత్రన్ కీతొర్. గణపతి బొమ్మ చిత్రీకరించాడు.

చింత /cinta/ *adj.* విచారకరమైన; worry; (వరి). సంకర్ తంగ్ హెర్రెంగ్ దవ్డె మాతంగ్ ఇంజెర్ చింతతె మంతొర్. శంకర్ మేకలు తప్పి పోయాయి అని దుఃఖంలో ఉన్నాడు.

చింద వంద /cinda vanda/ *n.* చిందటం; spill; (స్పిల్). బాయ్కొన్ పాసికున్ నెత్తుర్ చింద వంద కీతొర్. భార్యను కొట్టి చిందర వందర రక్తం చిందించాడు.

చిప్ టుండ్- /cip ṭuṇḍ-/ • *v.* అతికించుట; to stick; (టు స్టిక్); चिपकना. మర్మిమండతగ కలర్ కలర్ తంగ్ కాగుత్క చిప్ టుండు సీంతెర్. పెండ్లి పందిరిలో రంగు రంగుల కాగితాలను అతికిస్తారు. • *vi.* అంటుట; to stick, fix, join, bond, attach, glue.

చిప్డి /cipḍi/ *n.* కంటి ఊసులు; dried rheum of eye, dry nose mucus, dry secretion. సక్రెన్ తెచ్చికున్ కడ్క నంగ్ చిప్డింగ్ ఉస్మన. పొద్దున లేచి కంటి ఊసులు తుడుచుకోవాలి.

చిప్పె కీ- /cipne kī-/ *v.* కొగిలించుట; to hide from harm, protect (in the way a mother hen hides her chicks under her feathers); (టు హైడ్ ఫ్రొమ్ హామ్); छिपना, छुपना. వరొన్క వరొర్ చిప్పె పియ్సి మంతెర్. ఒకరికి ఒకరు కొగిలించుకుంటున్నారు.

చిపొట /cipoṭa/ పొసెం కాయ. చిపొట కాయ కప్డినగ టుండంత. పొసెం కాయ బట్టలకు అంటుకుంటుంది.

చిమ్కి /cimki/ *n.* చిటికెడు; just a little; (జస్ట్ ఏయ్ లిటల్). కద్మె రండ్ బొట్టనున్ పియ్తెకె చిమ్కిమెన్ ఇంతెర్. చిన్నగా రెండు వేళ్లతో పట్టుకో వడము.

చిమ్ట /cimṭa/ *n.* శ్రవణం/పట్టుకారు; pincers, tongs; చిమటా. చిమ్ట గంజ్క పియ్మె కామ్ సీంత. శ్రవణం గిన్నెలను పట్టడానికి పనికి వస్తుంది.

చిమ్ని /cimni/ *n.* దీపము; kerosene lamp; (కెరోసిన్ లెంప్); చిరాక. రోన్ సమ్డి చిమ్నిత ఉజుడ్ వాంత. ఇళ్లంతా దీపం వెలుతురు వస్తుంది.

చిరచిర పేల్క్వల్ /ciracira pēlkval/ *n.* నీళ్ల విరేచనాలు; diarrhoea; (డైఅరీయ).

చిర్కల్ /cirkal/ *n.* కీచురాయి; kind of insect; (కైండ్ ఒవ్ ఇంసెక్ట్).

చిర్కనె /cirkne/ *adv.* పూర్తిగా; absolutely; (ఎబ్సలుట్లి). చిర్కనె జొల్ సడుసీమ్. పూర్తిగా సోల్లు పడనివ్వు.

చిర్రల్$_1$ /cirral/ తామర; ringworm; (రింగ్వార్మ్).

చిర్రల్$_2$ /cirral/ *n.* కీట్కుర్; cockroach-like insect; (కాక్ రోచ్-లైక్ ఇంసెక్ట్). చిర్రల్ చీర్ ఇంజెర్ ఆడంత. కీట్కుర్ చీర్ అంటు అరుస్తుంది.

చిలటి (మర్ర) /cilaṭi (marra)/ *n.* చిలటి చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); పెడ. హెర్రెంగ్ గాయ్కి చిలటి పొద్దెలంగ్ మెహ్చెర్ మంతొర్. మేకల కాపరి చిలటి చెట్లలో మేకలు మేపుతున్నాడు.

చిల్కె /cilke/ *n.* పూర్తి; totally; (టోటలి); సమస్త; సారా; సమూచా. చిల్కె గాటోతింజి మహ్తెర్. అన్నం మొత్తం పూర్తి చేసారు.

చిల్కె ఆ- /cilke ā-/ *vi.* మొత్తం అయింది; to be finished (work); (టు బీ ఫినిష్ట్); ఖ़త్మ హోనా. కామ్ చిల్కె ఆత. పని మొత్తం అయింది.

చిల్కొలటింగ్ /cilkolaṭiṅg/ *n.* ఆట; kind of game; (గేయ్మ్); బాఝ़ీ. ఉస్కెతగ కొలటింగ్ వాట్వడున్ చిల్కొలటింగ్ ఇంతెర్. ఇసుకలో ఆడుకోవడం ఒక రకమైన ఆట.

చిల్మి /cilmi/ *n.* గొట్టం. గాయింజ చిల్మితె ఉంటెర్. గంజాయి గొట్టంతో తాగుతారు.

చిల్లర్ /cillar/ *adj.* చిల్లర; churn; మథ; బిలో. వోర్ కాండి బయ్ చిల్లర్ మంతొర్. అ పిల్లవాడు బాగా చిల్లర ఉన్నాడు.

చిల్లల్ /cillal/ *adj.* హరితము. ఆకు పచ్చ; unripe, green; (గ్రీన్, రొ); హరా.

చిలిమ్ /cilim/ *n.* గంజాయి త్రాగే గొట్టము; an earthen pipe for smoking narcotics; చిలమ.

చిలుమ్ పియ్- /cilum piy-/ త్రుప్పు పట్టింది; got rusty; (గొట్ రస్టి); కరాబ.

చిలుమ్ పియ్త /cilum piyta/ తుప్పుపట్టింది; rusted; (రస్ట్ ఎడ్). యేర్ తుంగ్వల్ పొహ్ర బయ్ చిలుమ్ పియ్త. స్నానం చేసే బకెటు బాగా తుప్పు పట్టింది.

చిహ చిహ కవ్- /ciha ciha kav-/ *v.* ముసిముసి నవ్వు; to giggle; (టు గిగల్); మన్ద-మన్ద హంసనా.

చిహ్డి కియ్వల్ /cihḍi kiyval/ ఎగతాళి చేయు; to mock; (టు మొక్). కాండిర్కున్ బయ్ చిహ్డికీసెర్ మంతెర్. పిల్లలను బాగా ఎగతాళి చేస్తున్నారు.

చిహొ /ciho/ *n.* సింహం; lion; (లైఅన్); సింహ, శేర. చిహొ కేడత జన్వర్ ఆంద్. సింహం అడవి జంతువు.

చికివాత తోడి /cīkivāta tōḍi/ *n.* బంకమట్టి; clay; (క్లేయ్); కాలి మిట్టి; చికనీ మిట్టి. చికివాత తోడితె గూరెంగ్ మాచంతెర్. బంకమన్నుతో గోడలు మెత్తుతారు.

చిచె /cīce/ *n.* పిందె; immature, young fruit, fruit just formed after blossom; (ఇమట్యూర్ ఫ్రుట్). జామ్ మర్ర చిచెంగ్ అర్సెర్ మంత. జామ చెట్టు చిన్న చిన్న పిందెలు కాస్తుంది.

చిచొక /cīcoka/ *n.* చింత గింజ; seed of tamarind; (టమరిండ్ సీడ్). చిచొకనె కాండిర్ చంపొంగ్ కర్సంతెర్. చింత గింజలతో చిన్న పిల్లలు అష్టాచమ్మ ఆడుతారు.

చిచొర బండ /cīcora baṇḍa/ *n.* రాయి; kind of rock (usually white, sometimes black); (రొక్); పత్తర్.

చిజ్ /cīj/ *n.* వస్తువు; content; (కొంటెంట్); వస్తు; చీజ. సంతోస్ నేండ్ ఉంది చిజ్ తర్నెన్ సొత్తొర్. సంతోస్ ఈ రోజు ఒక వస్తువు తెచ్చుకోవడానికి వెళ్లాడు.

చితకి /cītaki/ బంగారపు పట్టి; belt of gold; (బెల్ట్ ఒవ్ గోల్డ్).

చితడ్ /cītaḍ/ *n.* చిరుతపులి; cheetah, leopard; (చీత). చితడ్ కేడతె మందంత. చిరుత పులి అడవిలో ఉంటుంది.

చిప /cīpa/ *n.* • బద్ద; splint; (స్ప్లింట్); కమఠీ. హెర్రెత కాల్ ఉరుంగ్తెకె వెద్దుర్ పక్కితంగ్ చిపంగ్ దొహంతెర్. మేక కాలు విరిగితే వెదురు బద్దతో కడతారు • తునక; shred; (ప్రెడ్). కాసుర్ కమ్మి డీల ఆతెకె చిపంగ్ పొంతెర్. బండి చక్రం పట్టి అయినప్పుడు తునక కొడతారు.

చిర్నంగ్ /cīrnaṅg/ *n.* చిన్న గంటలు; kind of bell; (బెల్); ఘంటా. కోందనగ జత్ర సొన్నెకె చిర్నంగ్ దొహంతెర్. జాతరకు వెళ్లేటప్పుడు ఎడ్లకు చిన్న గంటలు కడతారు.

చీర్ని /cīrni/ *n.* చిన్న ఉలి; file; (ఫైల్). చీర్నితె కొయ్య గద్దింగ్ పాంతెర్. చిన్న ఉలితో కొయ్య కు కన్నాలు చేస్తారు.

చీరి కీ- /cīri kī-/ to cut open, incise; (టు కట్ ఓపన్). హెర్రెతంగ్ పొద్దుక్ తెండన్ సాటి మేందొల్ చీరి కీంతెర్. మేక పేగులు తీయడానికి చీరుతారు.

చీరిత /cīrita/ చీల్చిన; separated; (సెపరేట్టుడ్).

చీల /cīla/ *n.* కొయ్య చీల; peg for keeping wheel on the axle; (పెగ్); ఖూంటీ. కాసుర్ గారె అర్వక్ ఉంది చీల మందంత. బండి చక్రము పడకుండా ఒక కొయ్య చీల ఉంటుంది.

చీల వాట /cīla vāṭa/ గడియ వేయి; shut the door; (శట్ ద డొర్). నర్క నరుమ్మెకె చీల వాట్సి నర్మన. రాత్రి పడుకునేటప్పుడు గడియ వేసి పడుకోవాలి.

చుక్- /cuk-/ • to make a mistake; (టు మేయ్క్ ఏయ్ మిస్టేయ్క్). తన్వ గల్తి కరి కీసి చుక్-చుకె మాతొర్. తన తప్పు తెలుసుకొని పశ్చాత్తాప పడ్డాడు.

చుక్ చుకె మా- /cuk cuke mā-/ the noise one makes when disappointed by something, or unexpectedly missing something; (సై ఒవ్ డిసపొఇంట్మంట్).

చుక్క /cukka/ *n.* • బిందువు. • చుక్క; dot; (డొట్); బిందీ; బిన్దు; తిలక. అంద్గెతగ ఉంది నెత్తుడ చుక్క అర్త. చొక్క మీద ఒక రక్తము చుక్క పడ్డది.

చుక్కి ఆత /cukki āta/ తప్పు అయింది; mistake happened; (మిస్టేయ్క్ హెపండ్). నన్ కీత కామ్ చుక్కి ఆత. నేను చేసిన పని తప్పు చేశాను.

చుక్కే మా- /cukkē mā-/ to get lost; (టు గెట్ లొస్ట్).

చుక్కొ /cukko/ *n.* దురదృష్టం; misfortune; (మిస్ ఫొర్ట్యూన్); దుర్భాగ్య; బదకిస్మతి.

చుక్డ (జాడి) /cukḍa (jāḍi)/ *n.* ఒకరకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); ఘాస. కప్డినగ టట్వల్ జాడితున్ చుక్డ జాడి ఇంతెర్. బట్టలలో తట్టుకునే గడ్డిని చుక్డా గడ్డి అంటారు.

చుక్డియల్ /cukḍiyal/ పని దొంగ; lazy person at work; (లేయ్సి పసన్ ఎట్ వక్). కామ్ వెహ్తెకె కామ్ కియ్యెర్ వోన్ కామ్ చుక్డియల్ ఇంతెర్. పని చెప్పినప్పుడు పని చెయ్యని వాన్ని పని దొంగ అంటారు.

చుక్చుకె మా- /cukcuke mā-/ *n.* పశ్చాత్తాప పడడం; to repent, feel sorry; (టు ఫీల్ సొరి).

చుచ్చి బాజి /cucci bāji/ ఆకు కూర; leafy vegetable; (లీఫి వెజిటబ్ల్). చుచ్చి బాజి తిత్తెకె జీవతున్ చొకొట్ మందంత. ఈ ఆకు కూర తింటే ఆరోగ్యానికి మంచిది.

చుట్క్నె సో /cuṭkne sō/ తక్షణం పో; go immediately; (గో ఇమీడీయట్లి). కావడ్ తెరిసికున్ చుట్క్నె సో. తలుపు తీసి తక్షణం పో.

చుట్ట /cuṭṭa/ *n.* చుట్ట; home-made pipe for smoking; (పైప్). తుమ్రి ఆకితె చుట్ట కీసి చుట్ట ఉంటెర్. బీడి ఆకుతో చుట్ట చేసి పొగ తాగుతారు.

చుట్టఆకి /cuṭṭaāki/ *n.* తునికి ఆకు; leaf for smoking used to wrap tobacco in; (లీఫ్ ఫొర్ స్మోకిఙ్). చుట్టఆకి తగ తమ్ముక్ నిహ్సా ఉంటెర్. చుట్ట ఆకులలో తంబాకు నింపి త్రాగుతారు. They put tobacco in the 'cuta' leaf and smoke (drink) it.

చుట్టల్క /cuṭṭalk/ *n.* చుట్టాలు; brother (not family member); (బ్రదర్). మావుర్ చుట్టల్క మర్మిన్క వాతెర్. మా చుట్టలు పెండ్లికి వచ్చారు.

చుడ్బుడ్కల్ /cuḍbuḍkal/ తుంటరివాడు.

చుడుర్ /cuḍur/ *n.* సూక్ష్మ; diminutive. యేతగ చుడుక్ చుడుక్ పుడ్క మందంతంగ్. నీటిలో చిన్నైన పురుగులు ఉంటాయి. *adj.* చిన్న. చుడుర్ పేడిన్ మర్మింగ్ కియ్వ. చిన్న అమ్మాయికి పెళ్లి చెయ్యవద్దు.

చుడుర్ జీవ /cuḍur jīva/ చిన్న ప్రాణం. చుడుర్ కాండిన జీవ చుడుర్ మందంత. చిన్నపిల్లవాన్ని ప్రాణం చిన్నగా ఉంటుంది.

చుడుర్ పిర్- /cuḍur pir-/ చిన్న వర్షం. చుడుర్ పిర్ వాంత. చిన్న వర్షం వచ్చింది.

చుడుర్ పొద్దుర్ /cuḍur poddur/ చిన్న ప్రేగు; small intestine; (స్మొల్ ఇంటేస్టాయ్న్). పెట్టిత్ రొప్పా చుడుర్ పొద్దుర్ మందంత. కడుపులో చిన్న ప్రేగు ఉంటుంది.

చుడురె /cuḍure/ *adv.* చిన్న; as small; (ఎస్ స్మొల్). చుడురె కాండి కయ్ చహ్చెర్ మంతొర్. చిన్నపిల్లవాడు చేతు చాపుతున్నాడు.

చున్న /cunna/ *n.* సున్నము; lime; (లైమ్); चूना. మర్మిన్క్ మర్మిరొతంగ్ గూరెంగ్ చున్నతోడితె ఊస్తెర్. పెళ్లి ఇంటి గోడలను సున్నంతో మేగినారు.

చుబుక్ చుబుక్ /cubuk cubuk/ a person who habitually goes from one house to the next gossiping; (గొసిప్అ). రొహ్క్ రొహ్క్ నెంగ్వన్ చుబుక్ చుబుక్ తిరవల్ ఇంతెర్. ఇంటింటా తిరుగేవాన్ని వెయ్యిళ్ల పూజారి అంటారు. Someone who goes visiting from house to house is called a *.

చుమ్మర్ /cummar/ *n.* బరువు ఎత్తుటకు చుట్ట చెయ్యి; head pad (for carrying pots); (హెడ్ పెడ్). చుమ్మర్ కీసి వొజ్జె తోచ. చుట్టతో బరువు సులువు.

చుయ ముయ /cuya muya/ గప్ చుప్.

చుయ్ ముయ్ ఆ- /cuy muy ā-/ *adv.* ఏదో రకంగా; to shrivel up; (టు ష్రివల్ అప్). నావ మనస్సు చుయ్ ముయ్ ఆసెర్ మంత. నా మనస్సు ఏదో రకంగా అవుతుంది.

చురి కీ- /curi kī-/ *adj.* నలుపడం; to massage to relieve pain; (టు మెసాజ్ టు రిలీవ్ పేయ్న్); काला. తమ్ముక్ చురికీసి తిన్వల్ చొకొట్ సెల్లె. తంబాకును నలిపి తినడం మంచిది కాదు.

చులబుల /culabula/ మసలుట.

చుహ్క్- /cuhk-/ *v.* చప్పరించుట; to suck, smack ones' lips; (టు సక్); चूसना. చుడ్డుక్ కాండిర్ రుచిత్ సాటి చాక్లెట్ చుహ్కంతెర్. చిన్న పిల్లలు రుచికోసం చాక్లెట్ని చప్పరిస్తారు.

చుహ్డియల్ /cuhḍiyal/ *v.* తిండిపోతు; cause to prosper; (కొస్ టు ప్రాస్పర్).

చూచొ /cūco/ *n.* • సుల్లి. మగవాని అంగము; penis; (పీనిస్). చూచొ మాయ్నగ మందంత. సుల్లి మగవారి అవయవము.

చూన్ /cūn/ *n.* పిట్ల; chickpea curry; (కరీ); सालन. సడయి పిండితె చూన్ కీసి తింతెర్. సెనగ పిండితో పిట్ల చేసి తింటారు.

చెక్కంగ్ /cekkaṅg/ *n.* చెక్కలు; wood chips (pl.); (వుడ్ చిప్స్). గూరె చెక్కనున్ బేరెనె దొహంతెర్. గోడ చెక్కలను బేరెతె కట్టుకుంటారు.

చెక్వల్ /cekval/ *n.* చెక్కటం; carve; (కార్వ్). బండతగ హన్మంతన పుల్ల చెక్వల్ మంత. బండపై హన్మంతుని విగ్రహాన్ని చెక్కల్సి ఉంది.

చెక్డ /cekḍa/ *n.* చిన్న ఎద్దుల బండి; small bullock cart for carrying people; (స్మొల్ కాట్). పేన్కున్ యేర్ మిహ్లొ వోనెకె చెక్డంగ్ పుహ్చా దాంతెర్. దేవుళ్ళను స్నానానికి ఎడ్లు బండ్లు కట్టి తీసుకెళతారు. During the time to take the deities for a dip in the water they take *s and bullock carts and go.

చెచరల్ /cecaral/ సిగ్గు శరం లేని.

చెడ్డ /ceḍḍa/ *n.* thin drumstick played by a second person on one side of a drum; (తిన్ డ్రమ్స్టిక్). డోల్ తగ ఉంది కాక్ చెడ్డ వాటంతెర్. డోలుకు ఒకరికి పక్క చెడ్డ వేస్తారు. They play the * on one side of the "dol" drum.

చేడి కీ- /ceḍi kī-/ to tease; (టు టీజ్); छीलना. డగ్గుక్ చుడ్డుకున్ చేడి కీంతెర్. పెద్దవారు చిన్న పిల్లలను హేళన చేస్తారు. People tease little boys and girls.

చెత్ /cet/ *n.* పీనుగు; body; (బొడి); शव; लाश.

చెదెవెదె /cedevede/ *n.* శిథిలావస్థ; decay; (డికేయ్). గోల్కొండ గోడంగ్ బయ్ చేదెవేదె మంతంగ్. గోల్కొండ గోడలు శిథిలావస్థలో ఉన్నాయి.

చెన్ని /cenni/ *n.* ఛానల్; chisel for use with rocks; (రొక్ ఛిసెల్). చెన్నితె బండంగ్ వొహంతెర్. ఛానల్ తో బండలను పలగొడతారు.

చెందవెంద మన్వల్ /cendavenda manval/ ముక్కలుముక్కలుగా ఉండే.

చెంగుల్క్ /ceṅgulk/ *n.* కుచ్చులు; tucked in folded end of cloth; (టక్ట్ ఇన్ ఫోల్డిడ్ ఎండ్ ఒవ్ క్లొత్).

చెప్టల్ /ceptal/ *n.* వెడల్పు; wide; (వైడ్).

చెప్టె మా- /cepṭe mā-/ *n.* చిక్కు; complication; (కాంప్లికేషన్); ఫంస; దుబలా పతలా హొ. కాసుర్ గారెతగ కయ్మ్క చెప్టె మాతంగ్. బండలో చక్రంలో చేతులు చిక్కుకున్నాయి.

చెప్పుల్ /ceppul/ *n.* చెప్పలు; sandal; (సండల్); చప్పల. యెద్దితె కాల్క్ వెతెకె చెపుల్క్ కెర్రన. ఎండలో కాళ్లు కాలితే చెప్పులు వేసుకోవాలి.

చెండు /ceṇḍu/ *n.* బంతి; ball often made out of rags; (బొల్); గేంద. చెండుతున్ ఉంది జోక బొర జన్క్ కర్సంతెర్. బంతిని ఒకేసారి పన్నెండు మంది ఆడుకుంటారు.

చెమ పాత /cema pāta/ తడి రావడం; wet soil; (వెట్ సొఇల్). మావ రోన్ చెమ పాత. మా ఇళ్లుకి తడి వచ్చింది.

చెర్కి /cerki/ *n.* సందు; pass; (పాస్). అద్ చెర్కితగ బయ్ వెల్లె మొల్లొక్ మత్తంగ్. అ సందులో చాలా ఎక్కువ కుందేలు ఉన్నాయి.

చెర్చ /cerca/ *n.* చర్చ; discussion; (డిస్కుశన్); చర్చా; బాతచీత; విచార; జిక్ర.

చెర్ొంండ /cerconḍa/ *n.* అందంగా కనిపించాలని అమ్మాయి జడ వేసుకుంది; braid; (బ్రేడ్); చోటీ(జటా).

చెల్క బొమ్మి /celka bommi/ ఇసుక భూమి; sandy land; (సండి లెండ్). చెల్క బొమ్మి వాలిర్ పిర్ వాతెకెన్ ఊడంతెర్. ఇసుక భూమిగల వారు వాన వస్తేనే దున్నుతారు.

చెల్మె /celme/ *n.* చెలమ; spring; (స్ప్రింజ్); సోతా. మీన్కున్ సొత్తెకె లవ్వడె చెల్మె కీసి యేర్ ఉంటెర్. చేపలు పట్టడానికి వెల్లినప్పుడు నీటి కోసం చెలమ తీసి నీరు త్రాగుతారు.

చెల్లల్ /cellal/ *n.* సేవకుడు; servant; (సువంట్); సెవక; చాకర; పరిచారక; నౌకర.

చెల్లి /celli/ అవుతోక చివరి వెంట్రుకలు. కోందనంగ్ మూరనంగ్ తోకొడగ మన్వలిక్ కెల్కున్ చెల్లి ఇంతెర్. ఎద్దు ఆవుల తోకలో వెంట్రుకలను చెల్లి అంటారు.

చెవ్ బాలి /cev bāli/ *n.* కర్ణభూషణం; earring worn on the top of the ear (in contrast to those that hang below); (ఈయర్‌రిజ్); కర్ణ ఆభూషణ.

చెవ్డల్ /cevḍal/ *n.* చెవిటివాడు; deaf man; (డెఫ్ మెన్). కేంజ వాయొర్ వోన్ చెవ్డల్ ఇంతెర్. వినిపించని వాన్ని చెవిటివాడు అంటారు.

చెవ్డి /cevḍi/ *adj.* చెవిటి; deaf woman; (డెఫ్ వుమన్).

చెస్టెంగ్ /ceṣṭeṅg/ *n.* చెష్టలు; fun activities; (ఫన్ ఎక్టివటిస్).

చెహ /ceha/ *n.* తేనీరు. చాయ; tea; (టీ); చాయ, చాయ–వాయ. సాకుర్ పత్తి తున్ యేతగ వాట్సి చెహ కీంతెర్. చక్కెర పత్తి నీటిలో పోసి చాయ చేస్తారు.

చెహ్- /ceh-/ *n.* చూయించడం; to make jokes at a marriage; (టు మేయ్క్ జోక్స్ ఎట్ ఏయ్ మెరిజ్). బాయిక్ మర్మినగ ఆర్సంగ్, కొత్తంగ్ పియ్సి పాటంగ్ వార్సెర్ చెహంతంగ్. స్త్రీలు పెళ్లిలో అద్దాలు, డబ్బు నోట్లు పట్టి పాట పాడుకుంటూ చూయిస్తారు.

చెహ్ొంగ్ /cehṭeṅg/ గేలిచెయ్; to mock; (టు మొక్).

చెహ్ర /cehra/ *n.* రూపం; form; (ఫొమ్); రూప. పేద్ద చెహ్ర చొకొట్ మంత. దేవుని విగ్రహం మంచి రూపంలో ఉంది.

చెహ్లి /cehli/ *n.* రవ్వ; coarse flour of millet; (సీఒఆస్ ఫ్లొఅర్ ఒవ్ మిలెట్). పేన్క్ నగ జొన్న చెహ్లిత గాటొ అట్టంతెర్. దేవుళ్లకు జొన్న రవ్వతో వంటలు చేస్తారు.

చేతొ /cēto/ *v.* మేల్కొని; awake; (అవేయ్క్); జాగనా. మాయ్‌నలిర్ జాగ్లి సొంజి చేతొ మందంతొర్. వ్యక్తులు జాగరణకు వెళ్లి మేల్కొని ఉంటారు.

చేంది కీ- /cēndi kī-/ *v.* తోడుకోవడం; to draw up (as in water from a well); (టు డ్రొ అప్). బాయిక్ కుహితల్ యేర్ చేంది కీంతంగ్. అక్కలు బావి నుంచి నీరు తోడుతారు... The ladies draw up water from the well.

చేపెమాత /cēpemāta/ *adj.* చిక్కుకున్న; stuck; (స్టక్). కావడగనావ బొట్ట చేపెమాత. తలుపు నడుమ నా వేలు చిక్కుకుంది.

చేపెమామ్ /cēpemām/ *v.* చిక్కుకో; catch; (కెచ్). చుడుర్ గద్దితగ నేంగ్సి చేపెమాతొర్. చిన్న కన్నంలో దూరి చిక్కుకున్నాడు.

చేవె మాతొర్ /cēve mātor/ నిద్ర నుండి లేచుట.

చొకొట్ /cokoṭ/ *adv.* నీతిగా; good, beautiful; (గుడ్); अच्छा. నావొర్ పేడల్ బయ్ చొకొట్ లిహి కీంతొర్. నా కొడుకు చాలా నీతిగా రాస్తాడు.

చొకొట్ జొడెమాత /cokoṭ jōḍemāta/ చక్కగా అతుక్కొవడం. ఉరుంగ్త కయ్ చొకొట్ జొడె మాత. విరిగిన చెయ్యి చక్కగా అతుక్కొంది.

చొకొట్ దిసంత /cokoṭ disanta/ మంచిగా కనిపిస్తుంది.

చొకొట్ నిల్ల /cokoṭ nilla/ సరిగా నిలబడటం; stand right; (స్టెండ్ రైట్). డగుర్ మస్తొరన్ మున్నె చొకొట్ నిల్ల. పెద్ద గురువు ముందు సరిగా నిలబడటం.

చొకొట్ నేకుస్ /cokoṭ nēkus/ బాగా వాయించేవాడు. పేప్రెంగ్ ఉహ్కొ చొకొట్ నేకుసంతొర్. పేప్రెలు చాలా బాగా వాయిస్తున్నాడు.

చొకొట్ మంత /cokoṭ manta/ బాగుంది; is nice; (ఇస్ నైస్). అద్ పుస్తక్ చొకొట్ మంత. ఆ పుస్తకము బాగుంది.

చొకొట్ వడ్క /cokoṭ vaḍka/ స్పష్టంగా ఉచ్చరించు; pronounce with perfection; (ప్రొనౌన్స్ విద్ పఫెక్ష్న్). గొస్టింగ్ చొకొట్ వడ్క. మాటలు స్పష్టంగా ఉచ్చరించు.

చొకొట్ వడి /cokoṭ vaḍi/ మంచి గాలి; fresh air; (ఫ్రెశ్ ఏ). చుడ్డుక్ నహ్కొనెకె చొకొట్ వడి మందంత. చిన్న గ్రామాలలో మంచి గాలి ఉంటుంది.

చొకొట్ సూద్వల్ /cokoṭ sūḍval/ • మంచిగా చూడటం; seeing well; (సీఇజ్ వెల్). బస్కెట్ గిర్ మూకి జన్వర్ తున్ చొకొట్ సూడన. ఎప్పుడైన మూగ జంతువులను మంచిగా చూసుకోవాలి.• జాగ్రత్తగా చూసుకోవడం; taking proper care; (టేయ్కింజ్ ప్రొపర్ కేర్). బేమారితున్ చొకొట్ సూడ్సి డాక్టరల్ మత్క లిహికీసి సీంతొర్. డాక్టర్ రోగం ఏంటో తెలుసుకుని మందులు రాసి ఇస్తారు.

చొకొట్ సెల్లె /cokoṭ selle/ మంచిది కాదు; not good; (నొట్ గుడ్). కుడెక మన్వల్ చొకొట్ సెల్లె. నగ్నంగా ఉండుట మంచిది కాదు.

చొకొట్న /cokoṭna/ *adj.* మంచి; purified; (ప్యూరిఫైడ్). ఇద్ కామ్ బయ్ చొకొట్న ఆంద్. ఈ పని చాలా మంచిది.

చొకొట్న కబుర్ /cokoṭna kabur/ *n.* మంచి వార్త; communication; (కమ్యునికేష్యన్).

చొకొట్న గొస్టి /cokoṭna gosṭi/ మంచి మాట; good word; (గుడ్ వడ్). చొకొట్నంగ్ గొస్టింగ్ పియ్సి తాకన. మంచి మాటలను అనుసరించి నడవాలి.

చొకొట్న దివస్ /cokoṭna divas/ మంచి రోజు; good day; (గుడ్ డేయ్). నేండ్ బెయ్ చొకొట్న దివొస్ మంత. ఈ రోజు చాలా మంచి రోజు ఉంది.

చొకొట్న రోన్ /cokoṭna rōn/ *n.* మంచి ఇల్లు; good house; (గుడ్ హౌస్). నావ రోన్ బయ్ చొకొట్ మంత. నా ఇల్లు చాలా బాగుంది.

చొకొట్నబావన /cokoṭnabāvana/ మంచి భావన; good feeling; (గుడ్ ఫీలిజ్).

చొండ్క /coṇḍka/ *n.* సంగీత వాయిద్యం; musical instrument; (మ్యుసికల్ ఇంస్ట్రుమంట్).

చొర్ చొర్ (పిట్టె) /cor cor (piṭṭe)/ *n.* పిట్ట పేరు; bird name; (బడ్ నేయ్మ్).

చొహ్- /coh-/ *n.* దురద; to itch; (టు ఇచ్); खाज; ख़ुजली. చొహ్తెకె తాడ్క లాగర్. దురద పెట్టి నప్పుడు గోకుకోవల్సిందె.

చోప్డల్ /cōpḍal/ *n.* నున్నటి; tender; (టెండర్).

చోప్డి కీ- /cōpḍi kī-/ *n.* నిమరడం; stroke; (స్ట్రోక్).

చోర్న /cōrna/ *n.* చెడ్డి; underpants; (అండర్‌పెంట్స్). చుడ్డుక్ కాండిర్ చోర్నంగ్ కెర్సి సాడతె దాంతెర్. చిన్న పిల్లలు చెడ్డిలు వేసుకోని బడికి వెళుతున్నారు.

చోరి /cōri/ *n.* • రవిక. • జాకెట్; blouse; (బ్లౌస్); चोली; आंगी. జంగుబాయి చోరి కెర్సి హాటుం సొంజెర్ మంత. జంగు బాయి రవిక వేసుకొని అంగడికి పోతుంది.

జ

జక్కుస /jakkusa/ చంపించు; मार डलवा; हत्या करवा. వోన్ పాసికున్ జక్కుస. అతనిని కొట్టి చంపించు.

జక్మక్ /jakmak/ *n.* చెకుముకి రాయి; lighter (usually using flint and steel together); (లైటర్). తాదొ జక్మక్ పాంతొర్. తాతయ్య చెకుముకి రాయి కొట్టి నిప్పు ముట్టిస్తాడు.

జక్వల్ /jakval/ *n.* చంపడం; kill; (కిల్); हिंसा; चोट. వరొన్ పాసి జక్వల్ బయ్ డగుర్ గల్తి. ఒకరిని చంపడం చాలా పెద్ద హింస.

జక్మి కియ్వల్ /jakmi kiyval/ మచ్చిక. జన్వర్కున్ వెల్లె జక్మి కీసికున్ పోసి కియన. పశువులను ఎక్కువ మచ్చిక చేసి పెంచాలి.

జగ జగ మిడ్చ వల్ /jaga jaga miḍc val/ జగ జగ మెరుపు. ఎల్ల పూర తంగ్ బుగ్గంగ్ నర్కక్ జగ జగ మిడ్చంతంగ్. ఆదిలాబాదులో రాత్రి వేళలో బల్బులు జగజగ మెరుస్తున్నాయి.

జగ్ /jag/ *n.* ప్రపంచం; world; (వర్ల్డ్); సమాజ. జగ్నగ జంతు జన్వర్ గిర్ పిస్సెర్ మంతంగ్. ప్రపంచంలో జంతు జాలం కూడా జీవిస్తుంది.

జగ్ జగ్ /jag jag/ మిల మిల; flashing; (ఫ్లెషిజ్). నర్కక్ సుకున్ జగ్ జగ్ ఆంతంగ్. రాత్రి వేళలో చుక్కలు మిల మిల మెరుస్తాయి.

జగ్గ /jagga/ gown; (గౌన్).

జగ్డ /jagḍa/ *n.* తగవ/ జగడము/ వైరం; fight; (ఫైట్); लड़ाई; झगड़ा. జగ్డంగ్ కీనెకె వరొన్క్ వరొర్ పాంతెర్. తగవ చేసేటప్పుడు ఒకరికి ఒక్కరు కొట్టుకుంటారు.

జగ్డ ఆపుసట్ /jagḍa āpusaṭ/ పోట్లాట ఆపండి; stop fighting; (స్టాప్ ఫైటిజ్). జగ్డతున్ ఆపుసట్ ఇంజెర్ ఇత్తొర్. పోట్లాటను ఆపండి అని అన్నాడు.

జగ్డ పుజర్ /jagḍa puñar/ గొడవ పువ్వు. జగ్డ పుజర్ జగ్డంగ్ కియుసంత. గొడవ పువ్వు గొడవలు చేయిస్తుంది.

జగ్దునియ /jagduniya/ *n.* ప్రపంచం; world; (వర్ల్డ్). జగ్ దునియత్ పొర్రొ మాయ్మల్ దాంతొర్. ప్రపంచానికి పైన వ్యక్తి వెళతాడు.

జగ్రస్ (పిట్టె) /jagras (piṭṭe)/ *n.* ఒక రకమైన పిట్ట; kind of bird; (బడ్); पक्षी.

జగుం జగుం /jaguṁ jaguṁ/ *v.* మెరుచుట; glittering, stars shining, cat's eyes reflecting; (శైనిజ్); चमकना. జగుం పుడి జగుం జగుం ఆంత. మినుగురు పురుగు మెరుస్తుంది.

జగుమ్నె ఆత /jagumne āta/ వెలుతురు రావడం; light coming; (లైట్ కమిజ్).

జట్కబేమరి /jaṭkabēmari/ పిట్స్. వెయ్లొక్ పీటె మత్తెకె జట్క బేమరి వాంత. స్త్రీలు కడుపుతో ఉన్నవారికి పిట్స్ వస్తాయి.

జట్ట /jaṭṭa/ ఒక రకమైన రోగం; a type of disease; (ఏయ్ టైప్ ఒవ్ డిసీస్). జట్ట ఇన్వల్ ఉంది బేమరి ఆంద్. జట్ట ఒక రకమైన రోగం.

జటుమ్నె /jaṭumne/ *adv.* జాగ్రత; carefully; (కేఫులి). కరంట్ కామ్ కీనెకె జటుమ్నె కామ్ కీమ్. కరంట్ పని చేసేటప్పుడు జాగ్రత్తగా పని చెయ్యి.

జడప్ /jaḍap/ *v.* వేడి గాలి తాకడం; to fan air (for a fire, or to cool someone or thing); (టు ఫెన్). నన్న నిన్నె యెద్దితె తిరితొన్తె జడప్ లాక్త. నేను నిన్న ఎండలో తిరిగాను అయితే వేడిగాలి తాకింది.

జడ్ /jaḍ/ • *n.* బరువు; load; (లోడ్); भार; వజన; బోఝా. బయ్ జడ్ మత్త సామన్ తున్ బస్కెగిర్ తహ్వా. బాగా బరువును ఎప్పుడు లేపకూడదు. • *adv.* మబ్బుగా; cloudily; (క్లౌడిలి). నావ మేందొల్ బయ్ జడ్ ఆత. నా దేహం బాగా బరువయింది.

జడ్డ /jaḍta/ *n.* జడ్డివ్వడం; to shudder (animals have to do this before they can be sacrificed); (షుడర్); काँपना. పేన్క్ నగహెర్రెన్ జడ్డ సియు సీంతెర్. దేవుని దగ్గర మేకను జడ్డివ్వడం ఇస్తారు.

జడ్ప /jaḍpa/ *n.* తడక బండి; bamboo mat; (బ్యాంబు మెటింగ్).

జడ్ప కాసుర్ /jaḍpa kāsur/ bullock cart with a bamboo mat covering; (కవడ్ కాట్). జడ్ప కాసుడె యెద్దితె లజ్ సొన్లె చొకొట్ మందంత. ఎడ్ల (జడ్ప బండి) దూరం వెళ్లటకు చాలా ఉపయోగపడుతుంది. The covered bullock cart is good for long distances in thesun.

జడి కి- /jaḍi ki-/ *v.* దులుపుట; to shake off (dust from clothes, or fruit from tree), thresh lightly; (టు శేయ్క్ ఒఫ్).

జడె మా- /jaḍe mā-/ *v.* రాలిపోయింది; to collapse, wither, fall; (టు కలెప్స్); ढहना. మర్క పుజర్ వడిదె జడెమాత. మామిడి పువ్వు గాలితో రాలిపోయింది.

జత్త /jatta/ *n.* విసురు రాయి; stone for grinding flour; (గ్రైండ్‌స్టోన్); सान. జత్తగ దానజ్ నొరంతెర్. జొన్నలు విసురు రాయితో విసురుతారు.

జత్తుర్ /jattur/ *n.* వీణ; kind of stringed musical instrument; (మ్యుసికల్ ఇంస్ట్రుమంట్).

జత్తెంగ్ /jatteṅg/ *n.* రొయ్యలు; prawns; shrimps.

జత్ర /jatra/ *n.* జాతర; travelling fair, market, bazaar; (ఫేర్); మేలా. కేస్లాపూర్ జత్ర బయ్ డగుర్ ఉందంత. కేస్లాపూర్ జాతర చాలా పెద్దగా ఉంటుంది.

జన్క్ /jank/ *n.* జనం; people (pl.); (పీపల్); లోగ. మహ్గా కామ్ కిమ్లై వెల్లె జన్క్ వాతెర్. మా దగ్గర పని చెయ్యడానికి ఎక్కువ జనం వచ్చారు.

జన్మ /janma/ *n.* పుట్టుక; birth; (బత్); జన్మ. నావొర్ కాండి నేండె జన్మ ఆతొర్. నా కొడుకు ఈ రోజు పుట్టాడు.

జన్వర్ /janvar/ *n.* జంతువు; animal; (ఎనిమల్).

జంగ్ పి- /jaṅg pi-/ *n.* తుప్పుపట్టడం; to rust; (టు రస్ట్); ज़ंग. సెయ్‌కల్ చిక్ల ఆతెకె జంగ్ పియ్యంత. సైకిల్ కు బురద అయితే తుప్పు పట్టుతుంది. Having got muddy, the cycle will rust.

జంత్రి /jantri/ *n.* పంచాంగం; a calender; (ఏయ్ క్యాలండర్); जंत्री. మర్మినటేమ్ బస్కె ఇర్రన ఇంజెర్ జంత్రి సూడుసంతెర్. పెళ్లి ఎప్పుడు అవుతుందో పంచాంగం చూస్తారు.

జంగొ /jaṅgo/ *n.* చంద్రుడు; moon; (మున్); चाँद. పునకున్ నేటి జంగొత వేడ్చి వెల్లె మందంత. పున్నమి రోజున చంద్రుని వెలుతురు ఎక్కువగా ఉంటుంది.

జబన్ సియ్యల్ /jaban siyval/ మాట ఇవ్వడం; giving a guarantee; (గివిజ్ ఏయ్ గెరంటీ). వోర్ నాకున్ గొస్టి సీతొర్. వంఅతను నాకు మాట ఇచ్చాడు.

జబబ్ /jabab/ *n.* జవాబు; answer; (ఆంసర్); जवाब; उत्तर.

జబర్ దస్తి /jabar dasti/ *n.* బలవంతం; might; (మైట్); बलात्कार; जबरदस्ती; जोराजोरी. జబర్ దస్తితె వోన్ పాయుసీతెర్. బలవంతంగా అతన్ని కొట్టించారు.

జబర్ వాలె /jabar vāle/ *adj.* బలవంతమైన; compulsive.

జబుండ్ /jabuṇḍ/ *n.* నల్లి; bug; (బగ్); खटमल.

జమ్నత్ కీమ్ /jamnat kīm/ సాక్షి చెయ్యి; make someone responsible; (మేయ్క్ సమ్వన్ రిస్పొంసబల్). సంకర్ తున్ కొత్తంగ్ యేత్నెకె జమ్నత్ ఇర్ర. శంకర్ ను డబ్బులు తీసు కొనేటప్పుడు సాక్షి చెయ్యి.

జంపర్ /jampar/ *n.* • రైక. • జాకెట్టు; blouse; (బ్లౌస్). బాయిక్ జంపర్ కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు జాకిట్ వేసుకుంటారు.

జమ్లి పొద్దుక్ /jamli podduk/ *n.* ప్రేగులు; intestines; (ఇన్టెస్టైన్స్). పెట్టిత్ రొప్పొ జమ్లి పొద్దుక్ మంతంగ్. కడుపులోపల ప్రేగులు ఉన్నాయి.

జమ ఇర్వల్ /jama irval/ *n.* బీమా; insurance; (ఇంశొరంస్); भीमा. జమ ఇర్వల్ బొజజ్ బీమ గిర్ మంత. జమ చెయ్యడానికి బజాజ్ బీమా కూడా ఉంది.

జమ కీ- /jama kī-/ to gather; (టు గెదర్); उमड़ना.

జమే మా- /jamē-mā-/ *v.* కలిసింది; to gather; उमड़ना.

జమన /jamana/ *n.* కాలం; period, time; (పీయరీయడ్); काल. తొల్లెత జమనతె మావొర్ బొబల్ పోలిస్ పాట్లల్ మత్తొర్. పూర్వము కాలములో మా నాన పోలీస్ పటేలు ఉండేవాడు.

తొల్లెతజమనతె /tolletajamanate/ *n.* తరం; at an earlier time, a long time ago; (ఎట్ ఎన్ అలీయర్ టైమ్).

జమికీత /jamikīta/ *n.* కూడినది; collection; (కలెక్శన్). సుదర్సన్ బయ్ జమికీసి తరంతొర్. సుదర్శన్ బాగా నమ్మించి తెస్తాడు.

జమియ /jamiya/ *n.* కత్తి; large knife; (లాజ్ నైఫ్); तलवार.

జయ్ /jay/ *n.* విజయం; success; (సక్సెస్); जय; सफलता.

జర తెర్ /jara ter/ *n.* కనీసం; at least; (ఎట్ లీస్ట్). మస్తారన వెర్రె జరతెర్ మందన. గురువు భయం కొద్దిగైనా ఉండాలి.

జర దీర /jara dīra/ • కొద్దిగా ఆగు; stay for a while; (స్టేయ్ ఫొర్ ఏయ్ వైల్). సప సప సొన్వని జర దీర. తొందరగా వెల్లే వాడివి కొద్దిగా ఆగు. • కొంచెం ఆగు. నీకున్ కొత్తంగ్ సీంతొన్ బతి జర దీర. నీకు డబ్బులిస్తాను కొంచెం ఆగు.

జర లజ్ /jara laṅ/ అల్లంత దూరాన; at that distance; (ఎట్ దెట్ డిస్టంస్). మావ నాట్నల్ గంగురనార్ జరలంగ్ మంత. మా ఊరు నుండి గంగారాం వారి ఊరు అల్లంత దూరాన ఉంది.

జరజర వడి /jarajara vaḍi/ కొద్ది కొద్దిగా గాలి; little by little wind; (లిటల్ బై లిటల్ విండ్). నేండ్ జర జర వడి పాసెర్ మంత. ఈ రోజు కొద్ది కొద్దిగా గాలి వస్తుంది.

జరబ్నె ఇర /jarabne ira/ *v.* అదుపులో ఉంచుకో; restrain; (రిస్ట్రెయ్న్). మరిమియడున్ జరబ్నె ఇరన. పిల్లలను అదుపులో ఉంచాలి.

జరసి బూడ్ /jarasi būḍ/ కొంచెం కిందికి; little down; (లిటల్ డౌన్).

జర్గ /jarga/ *v.* జరుగు; move; (మువ్); సరక. నన్న గిర్ నీకరుమ్ మీండంతొన్ జర్గ. నేను కూడ నీ దగ్గర పడుకుంటాను జరుగు.

జర్గ్‌త /jargta/ *n.* పని; incident; (ఇంసిడంట్); ఘటనా; సంయోగ; మేల. అస్కె ఉంది గటన జర్గ్ త. అప్పుడు ఒక సంఘటణ జరిగింది.

జర్గుస్వల్ /jargusval/ *n.* కదల్చడం; making a move; (మేయ్కింగ్ ఏయ్ మువ్). ఆల్మరితున్ ఉందికాక్ జర్గుస్వల్ మంత. అల్మారిని ఒక్క పక్కకు కదల్చడం ఉంది.

జల్ /jal/ *n.* నీళ్లు. జలము; underground water (like a spring, or stream); (స్ప్రింగ్). కుహి కాచ్నెకె కుహితగ జల్ పెసిత. బావి తవ్వేటప్పుడు జలము పొంగింది.

జల్క /jalka/ swaying movement (hips) while dancing; (వేయ్వింగ్ వైల్ డాంసింగ్). బొయిక్ జల్క వాట్సెర్ మంతంగ్. స్త్రీలు ఒకే రీతిలో నాట్యం చేస్తున్నారు.

జల్కర /jalkara/ *n.* సెమ్మె lampstand; (లెంప్‌స్టెండ్). జల్కర డీవ నిరుసి మూలతె ఇరంతెర్. దీపాలు ముట్టించి సెమ్మెను మూలకు పెడతారు. Having lit the lamp, they put the lampstand in the corner.

జల్క్- /jalk-/ *v.* ఒలక బొయ్యి; to be spilt; (టు బీ స్పిల్ట్); ఛలకానా.

జల్ది అలె /jaldi ale/ *v.* త్వరపడు; hasten; (హాస్టెన్); జల్దీ కర; ఉతావలీ కర. గాబొ తిన్నెకె జల్ది జల్ది తిన్వ. అన్నము తినేటప్పుడు త్వరగా తినకూడదు.

జల్మ ఆత /jalma āta/ *n.* జన్మించుట; birth; (బత్). నావ జల్మ గోందిగూడ ఆత. నేను గోండిగూడలో జన్మించాను.

జల్ల పుట్వల్ /jalla puṭval/ *n.* ఊట; water; (వొటర్); పానీ; జల; ఆఁసూ. కుహి కాచ్నెకె జల్ల పుట్టు. బావి తవ్వే టప్పుడు ఊట పుట్టింది.

జల్వ /jalva/ *n.* నమలడం; chew; (చు). కోందంగ్ జాడితున్ జలవంతంగ్. ఎద్దులు గడ్డిని నములుతాయి.

జలి కీ- /jali kī-/ to catch (something) while if falls down; (టు కెచ్); పకడ్‌నా.

జవన్ /javan/ *n.* యవ్వనం; major; (మేయ్జర్). 20 సాల్క్ నొర్ కాండిన్ జవన్ కాండి ఇంతెర్. 20 సంవత్సరము పిల్ల వాన్ని యవ్వనస్తుడు అంటారు.

జవన్ పేడి /javan pēḍi/ వయసు పిల్ల.

జవని /javani/ *adj.* యుక్త వయస్సు; decent; (డీసంట్). కాండి జవనితె వాసెర్ మంతొర్. పిల్లవాడు యుక్త వయసుకు వస్తున్నాడు.

జవబ్ /javab/ *n.* జవాబు; answer; (ఆంసర్); ఉత్తర. పరిక్సన్ గ జవబ్క్ సూడ్వక్ లిహికీసెర్ మంతెర్. పరీక్షలలో జవాబులు చూడ కుండ రాస్తారు.

జవ్ గొహ్క /jav gohk/ *n.* బార్లి; barley (pl.); (బార్లి); జౌ. జవ్ గొహ్క పిరుసంతెర్. బార్లి లను మొలకెత్తిస్తారు.

జవ్క- /javk-/ *v.* చంపు; to kill; (టు కిల్); మారనా.

జహ /jaha/ • *v.* దంచు; pound; (పౌండ్); కూట. మిర్చరోకడె జహ్చెర్ మంతొర్. మిరప రోకలితో దంచుతున్నాడు.
• *n.* తన్ను; kick; (కిక్).

జ్ఞాన్ /jñān/ *n.* తెలివి జ్ఞానం; wisdom; intelligence; (విస్డమ్); అకల; సమఝ; బుద్ధి. జన్వర్క్‌నల్ వెల్లె జ్ఞాన్ మాయ్‌నలిర్క్ మందంత. జంతువులకంటె వ్యక్తులకు అధిక జ్ఞానం ఉంటుంది.

జాకర్ (పిట్టె) /jākar (piṭṭe)/ చిన్న పక్షి; weaver bird; (వీవర్ బడ్).

జాకర్ గూడ /jākar gūḍa/ nest of the weaver bird; (వీవర్ బడ్ నెస్ట్). జాకర్ పిట్టె జాకర్ గూడ దొహంత. ఈ పిట్ట గూడు కడుతుంది.

జాగ తపుస /jāga tapusa/ స్థానం తప్పించు. రాంచందర్ తన్వ జాగతున్ తప్పసి సుంగున్ సీతొర్. రాంచందర్ స్థానం తప్పించి సుంగుకు ఇచ్చాడు.

జాగ పియ /jāga piya/ చోటు సంపాదించు. నీక్ రోన్ వాట్లెన్ జాగ పియ. ఇల్లు కట్టడానికి చోటు సంపాదించు.

జాగతె మన్వల్ /jāgate manval/ స్థలంలో ఉండడం; be in place; (బీ ఇన్ ప్లేస్). ఉంది జాగతె మన్వల్ మందన. ఒక్క స్థలంలో ఉండేవాడై ఉండాలి.

జాగవాలె /jāgavāle/ *n.* స్థల యజమాని; native; (నేటివ్). జాగవాలె కొత్తంగ్ తల్కంతొర్. స్థల యజమాని డబ్బులు అడుగుతున్నాడు.

జాగ్లి /jāgli/ *n.* రాత్రి కాపలా; watching or guarding of crops; (వొచిజ్); రఖవాలీ. వాట్టెకె నర్కక్ జాగ్లి మందంతెర్. చేనులో రాత్రి కాపలా ఉంటారు.

జాట సేఞ /jāṭa sēña/ *n.* అనుప కాయ; kind of bean; (బీన్). జాట సేఞంగ్ ఉహ్చా తిత్తెకె బయ్ చొకొట్ ఆంతంగ్. అనుములు ఉడికించి తింటే రుచిగా ఉంటాయి.

జాడ అరుస్వల్ /jāḍa arusval/ గుర్తు పట్టడం. పోలిస్క్ నంగ్ నెయ్క్ జీవ తిత్తొర్ వోన జాడ అరుసీంతంగ్. పోలీసు కుక్కలు చంపిన నేరస్తులను గుర్తు పడతాయి.

జాడ్కల్ /jāḍkal/ పొడవాటి జుట్టు గలవాడు; person having hair; (పర్సన్ హెవిజ్ హేర్). వెల్లె కెల్క్ వాలెన్ జాడ్కల్ ఇంతెర్. ఎక్కువ జుట్టుగల వాడు అంటారు.

జాడి /jāḍi/ *n.* గడ్డి; morsel, food given to cattle during festival (a small taste); గ్రాస. జాడితున్ కుర్ర మేయంత. గడ్డిని కంక మేస్తుంది.

జాడి కోడ (పుడి) /jāḍi kōḍa (puḍi)/ గడ్డి గుర్రం; grasshopper; (గ్రాస్‌హాపర్); ఘాసక గోడా. జాడి కోడ ఇర్వల్ మందంత. మిడత పచ్చగా ఉంటుంది.

జాడి కోల /jāḍi kōla/ గడ్డి పోచ; pieces of straw; (పీసిస్ ఒవ్ స్ట్రా). కెయ్సర్ జాడి వాట్ట దూరతగ మందంత. చీపురు గడ్డి చేను దూరంలో ఉంటుంది.

జాడి చాప /jāḍi cāpa/ గడ్డి చాప; grass mat; (గ్రాస్ మెట్). ఉద్దన్ సాటి జాడిత చాప్ర తయర్ కీంతెర్. కూర్చోవడానికి గడ్డి చాప తయారు చేస్తారు.

జాడి వాట్వల్ /jāḍi vāṭval/ గడ్డి వేయుట. మూరన్ సక్రెన్ జాడి వాటన. ఆవులకు పొద్దున గడ్డి వెయ్యాలి.

జాడి (పుడి) /jāḍi (puḍi)/ గడ్డి పురుగు; grass insect; (గ్రాస్ ఇంసెక్ట్). జాడితగ పుడ్క్ వెల్లె తీర్క నంగ్ మందంతంగ్. గడ్డి పురుగులు అనేక రకాలుగా ఉంటాయి.

జాడున్ /jāḍun/ *post.* అంతట; whole; (హోల్); సారా. అద్ జాడున్ లోకుర్ మంతెర్. అక్కడ అంతట ప్రజలే ఉన్నారు.

జాతి /jāti/ *n.* కులము. జాతి; caste, kind, sort; (కాస్ట్); జాతి. జాతింగ్ వెల్లె తీర్క్ నంగ్ మంతంగ్. కులాలు అనేక రకాలుగా ఉన్నాయి. మావ ఉంది గోండి జాతి. మాది ఒక గోండి జాతి.

జాతిత రీతి /jātita rīti/ *n.* జాతి పద్ధతి; religious method; (రిలిజస్ మెతడ్). మావ జాతిత రీతి. మన జాతి పద్ధతి.

జాంగ /jāṅga/ జాంగ; పయింటున్ రొప్పొ జాంగ కెర్సి మందన. పైంటు లోపల జాంగ వేసుకోని ఉండాలి.

జాంజి దొహ్వల్ /jāñji dohval/ దడి కట్టుట; making fence; (మేయ్కింజ్ ఫెంస్). రోతున్ సిర్మిట్ జాంజి దొహ్చి మందన. ఇంటి చుట్టు దడి కట్టుట మంచిది.

జాని గూన్యల్ /jāni gūnyal/ అంతతెలిసిన వాడు; సమ్డుయ్ కరెమాతొర్ వోన్ జాని గూన్యల్ ఇంతెర్. అంత తెలిసిన వాన్ని జాని గూన్యల్ అని అంటారు.

జానొస /jānosa/ *n.* విడిది గృహము; lodging of bridegroom's party. నొవ్రి మాంది వాతెకె జానొస రోన్ సీంతెర్. పెళ్లికూతురు వాళ్లు వస్తే విడిది గృహము ఇస్తారు.

జాప్ /jāp/ *n.* ముళ్ల కంచె; compound; (కొంపౌండ్); దివాల. పంటతగ బతయ్ వాయ్వక్ చహ్కాన జాప్ దొహ. పంటను కాపాడుటకు ముళ్ల కంచె వెయ్యాలి.

జామ్ (మర్ర) /jām (marra)/ *n.* జామ (చెట్టు); guava tree; (గ్వావ ట్రీ); अमरूद का पेड. జామ్ మర్ర జామ్ పండింగ్ సీంత. జామ చెట్టు జామ పండ్లు ఇస్తుంది.

జామ్లేండి /jāmlēṇḍi/ అల్లనేరేడు. జామ్ లేండిత కాంద ఉరుంగ్సి నన్న నోతొన్. అల్లనేరేడు చెట్టు కొమ్మ విరిగి నాకు దెబ్బ తగిలింది.

జాయ్జత్ /jāyjat/ *n.* ఆస్తి; property; (ప్రొపటి); సంపత్తి; జాయదాద; మిలకియత. నీవ జాయ్జతున్ కాండిన్ సీమ్. నీ ఆస్తిని పిల్లవానికి ఇవ్వు.

జార /jāra/ *n.* కిరణము; beam of light; (బీమ్ ఒవ్ లైట్); కాంతి; प्रकाश; चमक. రోజి సక్రెన్ తెచ్చి సూడ్తెకె పొడ్డ్ నంగ్ జారంగ్ దిసంతంగ్. రోజు ప్రొద్దున లేచి చూస్తే సూర్యుని కిరణాలు కన్పిస్తాయి.

జార్₁ /jār/ *n.* • వల; fishing net; (ఫిశిజ్ నెట్); జాల. బోయల్ మీన్క్ పియ్యన్ సాటి తడెయ్ తగ జార్ వాట్తొర్. బోయవాడు చేపలు పట్టడానికి చెరువులో వల వేసుకున్నాడు. • నెట్. పుట్‌బాల్ కర్స్‌నెకె గోల్క్ నగ జార్ దొహ్చి కర్సంతెర్. పుట్ బాల్ ఆడుకునేటప్పుడు స్తంబాలకు నెట్ కట్టి ఆడతారు.

జార్₂ /jār/ *n.* జ్వాల; flame, spark, hot coals; (ఫ్లేయ్మ్); ज्वाला.

జార్- /jār-/ *v.* తొక్కి వెయ్యి; to trample, tread on; (టు ట్రెంప్‌ల); तिरस्कार करना. తాక్నెకె కేరె పొట్టున్ జార్వ. నడిచేటప్పుడు అరటి తొక్కను తొక్కవద్దు.

జారి /jāri/ కమండళము; kind of bronze vessel; (బ్రొంస్ వెసల్). బక్తలిర్ పూజ కిమ్లై జారి తాలితె యేర్ వొన్తెర్. భక్తులు పూజ చెయ్యడానికి కమండళము పట్టుకొని వెళతారు.

జాలర్క్ /jālark/ *n.* తాలలు; heads; (హెడ్స్). బజన్ కీనెకె జాలర్క్ పాంతెర్. పూజ చేసేటప్పుడు తాలలు కొడతారు.

జాలిసెల్వ /jāliselva/ *adj.* దయ లేదు; relentless. రమేసున్ మా పొర్రొ జాలి సెల్లె. రమేష్ కి మా మీద దయ లేదు.

జావ /jāva/ *n.* అంబలి; kind of porridge; (పొరిజ్); మాండ. జొన్న , గొహ్కొన పిండితె జావ తయర్ కీంతెర్. జొన్న, గోదుమ పిండితో అంబలి తయారు చేస్తారు.

జావడ్డ పొడ్డ /jāvaḍḍ poḍḍ/ *n.* ఉదయం; morning, before 9 O'clock; (మొనిజ్); సుబహ్. నన్న జావడ్డ పొడ్డనె తెచ్చి వాట్టె దాంతొన్. నేను ఉదయాన్నే లేచి చేనుకి వెళతాను.

జాస్త /jāsta/ *adj.* ఎక్కువ; more, too much, too many; (మొర్); బహుత. నాకున్ గాటొ జాస్త ఆంత ఇంజెర్ ఇంతొర్. నాకు ఎక్కువ అన్నము అవుతుంది అని అంటున్నాడు. నన్న జాస్త సాడ కరియంతొన్. నేను ఎక్కువ చదువు కుంటాను.

జికర్ /jikar/ *n.* ప్రయత్నం. నన్న కొత్తంగ్ కమ్మె కీక ఇంజెర్ జికర్ ఆసెర్ మంతొర్. నేను డబ్బు సంపాదించడానికి చాలా ప్రయత్నిస్తున్నాను.

జిగ్గిసెల్లె /jiggi selle/ *adj.* శక్తి లేదు; having no energy; (హావిజ్ నో ఎనజి). వాట్టె కామ్ కీసి జిగ్గిసెల్వక్ ఆతొర్. చేనులో పని చేసి శక్తి లేకుండా అయింది.

జిగుట్ /jiguṭ/ పట్టుదల. కామ్ మొదొల్ కీతెకె మహ్నల్ వేరి సుట్టికీయ్యొర్ వోన్ జిగుట్ ఇంతెర్. పని మొదలు పెట్టి పని పూర్తి అయే వరకు వదలని వాన్ని పట్టుదల గల వ్యక్తి అంటారు.

జిజె /jiṅe/ చిన్న చేప; little fish; (లిటల్ ఫిశ్); చెఠ మచ్చి.

జిద్ /jid/ ఉడుం పట్టు; pester; (పెస్టర్).

జిద్ పియ్- /jid piy-/ పట్టు విడువకుండ. వోన్ జిద్ పియ్సి మన్ ఇంతెర్. అతని పట్టు విడువకుండా ఉండుమని చెప్పారు.

జిద్నె కామ్ /jidne kām/ *n.* పట్టుదలతో; with persistence; (విద్ పెర్సిస్టెంస్). బాపురావు బయ్ జిద్నె కామ్ కీసెర్ మంతొర్. బాపురావు పట్టుదలతో పని చేస్తున్నాడు.

జిన్గని /jingani/ *n.* జీవితం; world; (వర్ల్డ్); జీవన. నీవ జిన్గని ఇచ్చొరెకి. నీ జీవితం ఇంతేనా.

జిన్గని కీ- /jingani kī-/ *vi.* జీవించు; to live; (టు లివ్); జీనా; జిలానా.

జిమ్మ /jimma/ *n.* బాధ్యత; binding; (బైండిజ్); దాయిత్వ; జిమ్మెదారి; ఉత్తరదాయిత్వ; కర్తవ్య. ఇద్ సామన్ నీవ జిమ్మె దారితె ఇర్ర. ఈ వస్తువును నీ బాధ్యత మీద ఉంచు.

జిమ్మెదర్ /jimmedar/ *adj.* బాధ్యత గల; responsible; (రిస్పొంసబల్); జిమ్మెదార. బొరె తప్పు కీతెకె నావ జిమ్మెదర్ మన్నొ. ఎవరైనా తప్పుచేస్తే నా బాధ్యత లేదు.

జిర జిర పోంగ్వల్ /jira jira pōṅgval/ సన్నటి నీటి ధార. కుడెర్ యేర్ జిర జిర పోంగ్సెర్ మంత. నది నీరు సన్నటి ధారగా పారుతుంది.

జిర్ జిర్ కయ్- /jir jir kay-/ to cause trouble; (టు కొస్ ట్రబల్).

జిర్క్త /jirkta/ *v.* తట్టుకుంది; got stuck; (గొట్ స్టక్).

జిల్ల /jilla/ *n.* జిల్లా; district; (డిస్ట్రిక్ట్); జిలా. మావ జిల్ల ఆదిలాబాదు . మా జిల్లా ఆదిలాబాదు.

జిల్లమేడియల్ /jillamēḍiyal/ జిల్లా అధ్యక్షుడు. జిల్లతొర్ డగున్ జిల్లమేడియల్ ఇంతెర్. జిల్లా అధ్యక్షున్ని జిల్లా మేడి అంటారు.

జివ్రస్ /jivras/ *n.* జంతువులు; animals, living things; (ఎనిమల్స్); జంతు. కోంద,హెర్మి ,హెర్రె,నెయ్, కోడ, మావ, గొర్రె, ఇవ్వెన్ జివ్రస్క ఇంతెర్. ఎద్దు, బర్రె, మేక, కుక్క, గుర్రం, జింక, గొర్రె మొదలగు వాటిని జంతువులు అంటారు.

జీక సీ- /jīka sī-/ *v.* ఒరిగి; to lean on; (టు లీన్ ఒన్). రాము గూరెతున్ జీకసీసి మంతొర్. రాము గోడకు వొరిగి కూర్చున్నాడు.

జీకసీమ్ /jīkasīm/ *n.* ఒరుగు; lurch; (లార్చ్); झुक; टेढा हो. డేరితగ జీక సీసి ఉత్తొర్. గుంజకు ఒరిగి కూర్చున్నారు.

జీతం /jītaṁ/ *n.* జీతం; worker; (వకర్); नौकर; कर्मचारी. తన్వీర్ కాండిర్ సాటి జీతం కీంతొర్. తన పిల్లల కోసం జీతం చేస్తాడు.

జీతొ కోర్సె /jīto kōrse/ నిప్పు కణిక; to fire; (టు ఫైఅర్); अंगर.

జీతొకె /jītoke/ *adv.* ప్రాణముతో; with life; (విద్ లైఫ్).

జీబ్ /jīb/ జీబు; jeep; (జీప్). నన్న జీబ్ ఉచ్చి సొంజెర్ మంతొన్. నేను జీపులో కూర్చొని వేళుతున్నాను.

జీరంగ్ /jīra/ *n.* జిలకర్ర; cumin; (కమిన్); जीरा. తూరి డారి కుసిడగ జీరంగ్ వాట్తెకె కుస్రి చొకొట్ ఆంత. కంది పప్పులో జిలకర్ర వేస్తే రుచిగా ఉంటుంది.

జీరె మా- /jīre mā-/ తగ్గి పోయాడు; be absorbed; (బీ అబ్సొర్బ్డ్). వోర్ కాండి మయ్దన్ సొంజి సొంజి బయ్ జీరేమాతొర్. ఆ పిల్ల వాడు కాలువకు వెల్లి తగ్గి పోయాడు.

జీల /jīla/ *n.* గజ్జెలు; small cattle bell used on the necks of cattle, but also tied to the waist or ankles for ceremonial dancing; (స్మాల్ బెల్); गुनगुर. డెమ్స యేంద్నెకె కాల్క్‌నగ జీలాంగ్ దొహ్చా యేందంతెర్. డెంస నృత్యంలో కాళ్లకి గజ్జెలు కట్టి నృత్యం చేస్తారు. During Demsa they tie ankle-bells on their legs and dance.

జీవ /jīva/ *n.* జీవం; life; (లైఫ్); जीव; प्राण; शक्ति.

జీవ ఆ- /jīva ā-/ బెంగ పెట్టుకొను.

జీవ ఇర్వల్ /jīva irval/ *n.* మోహం; fascination; (ఫసినెషన్); मोह; भ्रम; अज्ञान; लालसा; आसक्ति. రాజున్ కంపుటర్ కరియన ఇంజెర్ జీవ ఇర్తొర్. రాజుకు కంప్యూటర్ నేర్చుకోవాలి అని మోహం ఉంది.

జీవ నోయుస్త /jīva nōyusta/ హృదయాన్ని నొప్పించడము.

జీవ వాత్తెర్ /jīva vāṭṭer/ మనస్సు పారేసుకున్నవారు.

జీవ వితుస్త /jīva vitusta/ మనస్సు పారేసుకోవడం. వోర్ బయ్ చొకొట్ మంతొర్ ఇంజెర్ జీవ వితుస్త. అతను చాలా బాగా ఉన్నాడని మనస్సు పారేసుకుంది.

జీవ సొత్త. /jīva sotta./ ప్రాణం పోయింది; lost life; (లొస్ట్ లైఫ్). నన్న సూడ్సెర్ మన్నెకెన్ హెర్రెత జీవ సొత్త. నేను చూస్తున్నప్పుడు మేక ప్రాణం పోయింది.

జీవత్ చొకొట్ /jīvat cokoṭ/ మానసిక స్థితి; state of the mind; (స్టేట్ ఒవ్ ద మైండ్). సొనెరావు జీవత్ చొకొట్ ఆతొర్. సోనెరావు మానసిక స్థితికి మెరుగుపడింది.

జీవత్ సాటి /jīvat sāṭi/ ప్రాణము కొరకు. జీవత్ సాటి మాయ్నల్ గాటొ తింతొర్. ప్రాణం కోసం వ్యక్తులు ఆహారం తీసుకుంటారు.

జీవదన్ సుటికియ్వల్ /jīvadan suṭikiyval/ అహింస. మరట్ జీవ దన్ సుటికియ్వల్ సెల్లె. మనము జీవ హింస చేసేది లేదు.

జీవంగ్ /jīvaṅg/ ప్రాణములు. జీవంగ్ వెల్లె మంతంగ్. ప్రాణములు చాలా ఉన్నాయి.

జుక్కెమాత /jukkemāta/ *adj.* జరిగింది; irrepressible. రోత పొర్రొడ్ పిడ్క బూడ్ జుక్కెమాత. ఇంటి పైకప్పు బరువుతో కిందికి జరిగింది.

జుట్టి /juṭṭi/ *n.* • జుట్టు పిలక; frayed end of a rope. తల్ల బోడి కీనెకె జుట్టి ఇరంతెర్. తల గుండు చేసేటప్పుడు పిలక ఉంచుతారు.

• the tuft of hair remaining after a head has been shaved; (టఫ్ట్ ఒవ్ హేర్); पंखोंघास बालों आदि का गुच्छा.

జుంగ్ బేటుస /juṅg bēṭusa/ వేలాడ దియ్యి. వోన్ పాస వాట్సి జుంగ్ బేటుస్తెర్. అతన్ని ఉరి వేసి వేలాడ దీసారు.

జుంజుర్ /juñjur/ *adj.* దట్ట మైన; dense, thick (of forest); (డెంస్); सघन. మావ నాటున్ కరుమ్ బయ్ జుంజుర్ కేడ మంత. మా ఊరి పక్కన చాలా పెద్ద అడవి ఉంది.

జుంజుర్ ముంజుర్ మాయ్నల్ /juñjur muñjur māynal/ అపరిశుభ్రంగా ఉన్న వ్యక్తి. మావ నాట్సొర్ మాయ్నల్ జుంజుర్ ముంజుర్ మందంతొర్. మా ఊరి వ్యక్తి ఒక్కరు అపరిశుభ్రంగా ఉంటాడు.

జుప్డె /jupḍe/ *n.* అరకకట్టే త్రాడు; set of ropes for harnessing ; (రోప్స్); रस्सी. బాబల్ జుప్డె కాంచి వాట్టె సొత్తొర్. నాన్న అరకకట్టే త్రాడు పట్టుకొని వెళ్లాడు. Father went to the field with the leather rope on his shoulder.

జుమ్క /jumka/ *n.* కుచ్చెలు; bell (often used on heads of cattle); (క్లైండ్ ఒవ్ బెల్, డెంగ్లింగ్ ఈయర్‌రిబ్). పోరతున్ నేటి కోందన కప్పడగ జుమ్కంగ్ దొహంతెర్. పొలాల పండుగకు ఎడ్ల నుదుటి మీద కుచ్చెలు కట్టుతారు.

జురత్ సెల్లె /jurat selle/ అవసరం లేదు. నాకున్ జురత్ సెల్లె. నాకు అవసరం లేదు.

జుర్ జుర్ /jur jur/ *n.* సాయంత్రం; dusk.

జుర్మన /jurmana/ *n.* జరిమాన; penalty; (పెనల్టి); जुरमाना; रुपया अदा करने की सजा. వోన్ బతయ్ గల్తి కామ్ కీతెకె జుర్మన యేతంతెర్. అతను తప్పుపని చేస్తే జరిమాన తీసుకుంటారు.

జురె /jure/ *num.* తొంభై; ninety; (నైంటి); नब्बे.

జుల్మ కీతొర్ /julma kītor/ *n.* బలాత్కారం; force; (ఫొర్స్); बलात्कार; जबरदस्ती. నాకున్ బెయ్ జుల్మ కీతొర్. నన్ను బాగా బలాత్కారం చేసాడు.

జులుక్నె /julukne/ కొద్ది సేపు; for a short time; (ఫొర్ ఏయ్ శొట్ టైమ్). జులుక్నె మీవ రేల్ వాంత ఇంజెర్ వెహంతెర్. కొద్దిక్షణాల్లో మీ రైలు వస్తుంది అని చేప్తారు.

జులుటి (పిట్టె) /juluṭi (piṭṭe)/ *n.* చిన్న పిట్ట; ashywren warbler bird; పక్షి. జులుటి పిట్టె జొన్న డేండెనగా గూడ కీసి మేస్క్ దొస్త. చిన్న పిట్ట జొన్న చేనులో గూడు కట్టి గుడ్లు పెట్టింది.

జువ్వ /juvva/ *n.* కాడి; yoke (for oxen); (యోక్). కాసుడగ జువ్వ దొహ్చార్ మంతొర్. బండికి కాడి కడుతున్నాడు.

జూకర్ /jūkar/ నీరసంగా అయిపోయాడు. బయ్ జూకర్ జూకర్ కామ్ కీంతొర్. బాగా నీరసంగా పని చేస్తున్నాడు.

జూడ /jūḍa/ *n.* • ముడి; plait, hair bun; (ప్లేట్, హేర్ బన్). బాయిక్ కెల్కున్ జూడ వాటంతంగ్. స్త్రీలు జుట్టును ముడి వేసుకుంటారు.•

జూడ్ /jūḍ/ *n.* గుంపు; shrub; (ప్రబ్); झाड़ी. వాట్టె సొన్వల్ సర్ద బయ్ జూడ్ మంత. చేనుకు వెళ్లే దారిలో చాలా గుబురుగా ఉంది.

జూడ్క /jūḍk/ *n.* తీగల గుంపు; thicket (of plants); (తిక్ ఎట్). పద్దింగ్ జూడ్కనగ గ మందంతంగ్. పందులు ఎక్కువగా పొదలో ఉంటాయి.

జూంజరి /jūñjari/ తుంటరి.

జూండ్క /jūṇḍk/ *n.* గుంపులు; crowds; (క్రౌడ్స్). జూండ్క జూండ్క ఆసి కబడి కర్సంతెర్. గుంపులు గుంపులుగా అయి కబడ్డీ ఆడుకుంటారు.

జూరె మా- /jūre mā-/ to feel sorry, repent; पछताना. యెడ్కివాతెకె జూరెమాసెర్ మన్వ. జ్వరము వస్తే పడుకోని ఉండవద్దు.

జూల్ /jūl/ decorative bullock blanket on which patterns are embroidered; (బులొక్ బ్లాంకిట్). కోందనగ జూల్క వాట్సి జత్ర దాంతెర్. ఎడ్లకు జూలు వేసి జాతరకు వెళతారు.

జూల్ కాసుర్ /jūl kāsur/ *n.* bullock cart with bulls wearing a decorated blanket; (డెకరేట్డ్ బులొక్ కాట్). తంగ్మర్రి అని అక్కొ జూల్ కాసుడె వాంతెర్. తాతయ్య, మనుమడు ఎడ్ల బండితో వస్తారు.

జూలుర్ (పుడి) /jūlur (puḍi)/ *n.* బొద్దింక; cockroach; (కాక్రోచ్); तिलचिट्टा. జూలుర్ రొహ్క నగ మందంత. బొద్దింక ఇంట్లో ఉంటుంది.

జూలె (గమ్డి) /jūle (gamḍi)/ చినిగిన గొంగడి; torn traditional blanket; (టొర్న్ ట్రడిశనల్ బ్లాంకిట్).

జెబ్బ అవల్ /jebba aval/ హూప్ మరియు నోరు.

జెండ /jeṇḍa/ *n.* జెండా; flag; (ఫ్లగ్); झंडा. మావ దేస్న జెండ మూండ్ రంక్నె మంత. మా దేశపు జెండా మూడు రంగులతో ఉంది.

జెండపేన్ /jeṇḍa pēn/ flag deity; (ఫ్లగ్ డెయిటి). నాటె ఉంది జెండపేన్ మందంత. ఊరికి ఒక జెండా దేవుడు ఉంటాడు.

జెయ్తుర్ /jeytur/ minor Gond deity; (గోండ్ డెయిటి). నాటున్ కరుమ్ మన్వల్ జెయ్తుర్ పేన్. ఊరికి దగ్గరలో ఉండే దేవుడె జెయ్తుర్.

జేల$_1$ /jēla/ *n.* కొంగు; the free end of a woman's sari which is worn over the shoulder and wrapped around the back; (సారి); पूत.

జేల$_2$ /jēla/ *n.* మొక్క జొన్న కంకిపూత; the flower that stands at the top of the maize plant; (ఫ్లవర్ ఒవ్ ఏయ్ మెయ్స్ ప్లాంట్). మావంగ్ డిడ్డితంగ్ మక్కెంగ్ జేలంగ్ వాట్సెర్ మంతంగ్. మా ఇంటి మొక్క జొన్న కంకిపూత పట్టింది.

జేల్ తగ /jēl taga/ జైలులో. కల్లెన్ పొలిస్క జేల్ తగ వాట్తెర్. దొంగను జైలులో వేసారు.

జేల్త హర్ర /jēlta harra/ జైలు గది; prison cell; (ప్రిసన్ సెల్). కల్లిర్కున్ సొడుసియ్వల్ జేల్త హొర. దొంగలని ఉంచే జైలు గది.

జేవి /jēvi/ *n.* భోజనము; meal; (మీల్); भोज.

జేవి కీ- /jēvi kī-/ to eat, have a meal; (టు ఈట్); खाना, खिलना.

జేవున్ /jēvun/ *n.* ఆరగించడం; feast; (ఫీస్ట్); भोज. మర్మింగ్ ఆతెకె సద్దిర్ జేవున్ తింతెర్. పెండ్లి అయిన తర్వాత విందు చేస్తారు. After the wedding everyone has a feast.

జొన్న /jonna/ *n.* జొన్నలు; millet; (మిలెట్); जोवार. జొన్నంగ్ పండుసి జొన్న పిండితె సారింగ్ సుర్సి తింతెర్. జొన్నలు పండించి జొన్న పిండితో రొట్టెలు చేసి తింటారు.

జొన్న (పుడి) /jonna (puḍi)/ జొన్న పురుగు.

జొప్పల్ తెహ /jopnal teha/ *v.* నిద్రలేపు; wake up; (వేయ్క్ అప్); जगा. రోజి సక్రెన్ జోప్పల్ తేదన. రోజు పొద్దున నిద్రలేపు.

జొమ్మొ /jommo/ రసం. తిన్వల్ కొర్ జొమ్మొ యేతున్ దాత్ మంత. కోడి రసం పలుచగా ఉంది.

జొర్దర్ /jordar/ *adv.* బలంగా; forcibly; (ఫోర్స్‌బ్లి). కోంద చొకొట్ జోర్దర్ మంత. ఎద్దు చాలా బలంగా ఉంది.

జొల్ /jol/ *n.* సొల్లు; saliva; (సలైవ); लार. చుడుర్ కాండి జొల్ సడుసంతొర్. చిన్న పిల్లవాడు సొల్లు కారుస్తాడు.

జోక /jōka/ *n.* ఒక్క సారి; time, occurrence; (అకరంస్); बार, बारा. రాము వెల్లె జోకంగ్ వాసెర్ సొంజెర్ మత్తొర్. రాము ఎక్కువ పదే,పదే వస్తూ పోతున్నాడు.

జోకర్ /jōkar/ *adj.* హాస్య నటుడు; actor; (ఎక్టర్). జోకర్ కప్డి పొండ్సి వాతొర్. హాస్య నటుడు చీర కట్టుకొని వచ్చాడు.

జోక్నె /jōkne/ *adv.* తిన్నగా. మెల్లగా; slowly, carefully, in measured steps; (స్లోలి); धीरे. వోర్ జోక్నె వాసెర్ మంతొర్. అయన తిన్నగా వస్తున్నాడు.

జోకి కీ- /jōki kī-/ *v.* తూగు; to weigh; (టు వేయ్); तोलना. కాపుస్ దుకన్ తగ తాగ్డితె జోకి కీంతెర్. పత్తిని దుకాణములో తూగుతారు.

జోకి కీంతొర్ /jōki kīntor/ *n.* జోకడం; claim; (క్లేయ్మ్).

జోడ సరింగ్ /jōḍa sariṅg/ చొరస్తా. ఉట్నూర్ త జోడ సరినగ మడావి తుకారాం న పుత్ల మంత. ఉట్నూరు చొరస్తాలో మడావి తుకారాం విగ్రహం ఉంది.

జోడ్ అర /jōḍ ara/ *v.* జతగా చేరు; pair; (పేర్). భీమున జోడ్ అర్సి సాడతె సొన్. భీముతో కలిసి బడికి వెళ్లు.

జోడ్వి /jōḍvi/ *n.* నగలు; jewelery; (జువలరి).

జోడి /jōḍi/ *n.* జత; couple; (కపుల్); जोडा; जोड; बराबरी. ఇవ్విర్ మత్తెకె జోడ్ ఇంతెర్. ఇద్దరు ఉంటే వారిని జత అని అంటారు.

జోడి కీ- /jōḍi kī-/ *v.* జంట చేయుట; to join, fold; (టు జొఇన్); जोड़ना. నొవ్రి నొవ్రన్ జోడి కీంతెర్. వధూ వరులను జంట చేస్తారు.

జోడి కీమ్ /jōḍi kīm/ • *n.* కలుపు; match; (మెచ్). చుడ్డుక్ కాండిర్ కాగుత్ టుక్డెంగ్ జోడికియ్వల్ కర్సంతెర్. చిన్న పిల్లలు అట్ట ముక్కలను జత చేయడము ఆడుకుంటారు.
• *v.* జతపడు; suit; (సుట్). • *v.* అతికించు; stick; (స్టిక్); जोड; चिपक. రండ్ పాటిన్ జోడి కీసి కావడ్ కీమ్. రెండు చెక్కలను జోడించి తలుపు చెయ్యి.
• *adj.* జతపరచిన; attached; (అటెచ్ట్). చహ్కాన్ కరుమ్ కరుమ్ జోడికీసి వాటన. ముళ్లను జతపరచాలి.

జోడె మా- /jōḍe mā-/ *v.* అత్తుకో; to be suitable; (టు బీ సుటబల్). బాయిక్ పాట వార్నెకె జోడెమాసి వారంతంగ్. స్త్రీలు పాటలు పాడేటప్పుడు అతుకొక్కని పాడుకుంటారు.

జోత /jōta/ *n.* జొత్తె; a pad which is tied around the neck of a bullock for ploughing. సేర్ పానెకె జోతంగ్ దొహంతెర్. అరక కొట్టేటప్పుడు జొత్తెలు కట్టుతారు.

జోతడ /jōtaḍa/ *n.* దూలము; beam; (బీమ్); लट्ठा. మావ రోన్ వెల్లె జోతడంగ్ వాలె మంత. మా ఇల్లు ఎక్కువ దూలాలు కలిగి ఉంది.

జోప /jōpa/ *n.* గల్మ తడక; compound gate; (కొంపౌండ్ గేట్). రోత అవరతగ జోప కెహ్వాల్ మందంత. ఇంటి ఆవరణలో గల్మ తడక ఉంటుంది.

జోప్ /jōp/ *n.* నిద్ర; sleep; (స్లీప్); నిద్రా; నీంద. నర్కక్ నరుమ్వెకె జోప్ వాంత. రాత్రి వేళలో పడుకోక పోతే నిద్ర వస్తుంది.

జోమె మా- /jōme mā-/ to embrace; (టు ఇంబ్రేయ్స్). ఊకడ్ ఉచ్చికున్ జోమె మాయ్వల్. ఊయలలో కూర్చొని ఊగుతారు.

జోర /jōra/ *n.* దుప్పటి; bedspread; (బెడ్‌స్ప్రెడ్); చాదర; సౌర. బయ్ పీని వసంత ముచ్లెన్ జోర సీమ్. చలి పెడ్తుంది కప్పడానికి దుప్పటి ఇవ్వు.

జోర్ /jōr/ *n.* బలము; energy; (ఎనజి). జోర్ మత్త అచ్చొర్ పామ్. బలం ఉన్నంత కొట్టు.

జోర్తె /jōrte/ *adv.* జోరుగా; with force, loudly, strongly, quickly; (విద్ ఫొస్); జోర సె. • *adv.* బిగ్గరగా. జోర్తె పాట వార్తెకె సద్దిర్కున్ కేంజవాంత. బిగ్గరగా పాట పాడితే అందరికీ వినిపిస్తుంది.

జోర్తె అప్టెమాంత /jōrte apṭemānta/ గట్టిగా తగులుతుంది; will touch solidly; (విల్ టచ్ సాలిడ్లీ).

జోర్తె తొడ్డి బుర్వల్ /jōrte toḍḍi burval/ గట్టిగా ముద్దు పెట్టు; kiss solidly; (కిస్ సాలిడ్లీ). దాదల్ బయ్ జోర్తె టొడ్డి బుర్తొర్. అన్నయ్య బాగా గట్టిగా ముద్దు పెట్టాడు.

జోరి /jōri/ *n.* జోరి; shoulder bag; (శోల్డర్ బెగ్). బిచ్చె గందల్ జోరి పియ్సి వాంతొర్. బిచ్చగాడు సంచి పట్టుకొని వస్తున్నాడు.

జోలె మా- /jōle mā-/ *v.* పూనకం; to swing; (టు స్వింజ్); ఠోలనా. మావ నాటె సవరి జోలెమాసెర్ మంత. మా ఊరి సవరి పూనకంతో ఊగుతుంది.

జోస్నె /jōsne/ *adv.* ఉల్లాసంగా; jovially; (జొవియలి). కర్స్ వడగ జొస్నె మంతెర్. ఆటల్లో ఉల్లాసంగా ఉన్నారు.

ట

టక్కర్ ఆసి /ṭakkar āsi/ ఢీకొని. టక్కర్ ఆసికున్ సాతొర్. ఢీకొని మరణించాడు.

టక్కి కియ్వల్ /ṭakki kiyval/ *v.* మోసం చేయుట; cheating; (చీటింగ్).

టక్కె మా- /ṭakke mā-/ to be wearied; (టు బీ విరీడ్).

టక్లియల్ /ṭakliyal/ బోడి గుండు; head with hair; (హెడ్ విద్ హేర్). తిరుపతి సొంజి టక్లియల్ ఆసి వాతొర్. తిరుపతి వెళ్లి బోడి గుండు అయి వచ్చాడు.

టగరి /ṭagari/ *n.* బేసన్; big plate; (బిగ్ ప్లేట్); బెసన.

టచ్ పాంత /ṭac pānta/ shining brightly (beam of light); (షైనిజ్ బ్రైట్లి).

టట్- /ṭaṭ-/ *v.* • చిక్కుకోవడం; to be stuck; (టు బీ స్టక్). కేడ గొర్రె పాసతగ టట్ట. అడవి గొర్రె ఊరిలో చిక్కింది. • ఇరుక్కోవటం. మీన్ గర్రితగ టట్సి వాత. చేప గాలములో తట్టి వచ్చింది. నాగు మీన్క తిన్నెకె టొడ్డితగ చహ్క టట్ట. నాగు చేపలు తినేటప్పుడు నోట్లో ముళ్లు తట్టుకుంది.

టట్టుసిమ్ /ṭaṭṭusim/ *v.* ఇరికించు; incriminate; (ఇంక్రిమినేట్). అదెన్ టట్టు సీమ్. దానిని ఇరికించు.

టడంగ్నె నేక /ṭaḍaṅgne nēka/ కంగున మ్రోగు; clank; (క్లెంక్). పిత్తుడ్ తాలి టడంగ్నె నేక్త. ఇత్తడి ముంత కంగున మ్రోగుతుంది.

టంట /ṭaṇṭa/ *n.* ఘర్షణ; friction; (ఫ్రిక్షన్); ఘర్షణ; రగడ. కూబ్ డగుర్ టంట మంత. చాలా పెద్ద దెబ్బలాట జరగ నుంది.

టప్ప /ṭappa/ *n.* ఉత్తరం; letter; (లెటర్); ఉత్తర; పత్ర; చిట్ఠీ.

టవ్వె హాబర్ /ṭavve hābar/ *n.* నీలి మబ్బులు; good clouds; (గుడ్ క్లౌడ్స్). నేండ్ టవ్వె నెయ్ హాబర్ మంత. ఈ రోజు ఆకాశం నీలి మబ్బులతో ఉంది.

టవ్వె (పిట్టె) /ṭavve (piṭṭe)/ *n.* పాలపిట్ట; Indian roller bird; (బడ్). టవ్వె పిట్టెనీలి రంగ్- మందంత. పాల పిట్ట నీలి రంగు ఉంటుంది. The * bird is blue in colour.

టహర /ṭahara/ *n.* వాయిద్యాలను మోగించడం; finger board of musical instrument; (కీబోడ్).

టహ్క (మర్ర) /ṭahka (marra)/ *n.* తాండి చెట్టు; behera tree; (ట్రీ); పెడ.

టహ్కడొగ్రి /ṭahkaḍogri/ కంటి కురుపు. కడ్క నగ టహ్క డొగ్రింగ్ ఆంతంగ్. కంటిలో కురుపులు అవుతాయి.

టాక్టర్ /ṭāktar/ *n.* ట్రాక్టర్; tractor; (ట్రెక్టర్). టాక్టర్ తె ఇట్కె తచ్చెర్ మంతెర్. ట్రాక్టర్ తో ఇటుక తెచ్చుకుంటున్నారు.

టాకి /ṭāki/ బంబు; water tank; (వొటర్ టెంక్). టాకిత యేర్ హాలెమాసెర్ మంత. బంబు నీరు కదులుతుంది.

టాక్రిమిచ్చొ /ṭākri micco/ *n.* నల్లని పెద్ద తేలు; scorpion; (స్కోపియొన్); बिच्छू. కార్యల్ డగుర్ మిచ్చొతున్ టాక్రి మిచ్చొ ఇంతెర్. నల్ల రంగు పెద్ద తేలును నల్లని పెద్ద తేలు అంటారు.

టాట /ṭāṭa/ *n.* తట్ట; vessel made of metal sheeting; (ట్రేయ్); टोकरा. తోడి ఉడ్పన్ సాటి టాట కామ్ సీంత. తట్ట మట్టి ఎత్తడానికి పనికి వస్తుంది. రోన్ దొహ్నాకె టాట తోడివాల్లె కామ్ సీంత. ఇల్లు కట్టేటప్పుడు తట్ట మట్టి వెయ్యడానికి పనికి వస్తుంది.

టాట్రల్ మండ /ṭāṭral maṇḍa/ పెద్ద పందిరి; big branch; (బిగ్ బ్రాన్చ్). మున్నె టాట్రల్ మండ వాట్ట రోన్ మంత. ముందు పెద్ద పందిరి వేసి ఇల్లు కట్టుకున్నారు.

టాటి /ṭāṭi/ *n.* తడక; bamboo matting used for walls; (మెటింగ్); चटाई. మూరన కొట్కతగ టాటింగ్ దొహ్తామ్. ఆవుల కొట్టానికి తడకలు కట్టము.

టాటొస్ వెడిల్ /ṭāṭos veḍil/ గట్టి ముసలివాడు; old person; (ఓల్డ్ పసన్).

టాడ్వ /ṭāḍva/

టాడి కీ- /ṭāḍi kī-/ *v.* to tan a skin or hide; (టు టెన్). సొవ్వార్ సోక్సి హెర్రెత తోల్ యెద్దితె టాడి కీంతెర్. మేక తోలుకు ఉప్పు రాసి ఎండలో ఆరబెడుతారు. Having applied salt they tan the goat's skin in the sun.

టాంగి కీ- /ṭāṅgi kī-/ *v.* కాళ్లను వెడల్పుగా చెయ్యడం; to hang meat (a sheep or goat in order cut it up into pieces); (టు హాఙ్ మీట్); टाँगना. కాల్కున్ టాంగి కీసి బస్కెన్ ఉద్వ. కాళ్లను వెడల్పుగా చేసి కూర్చో వద్దు.

టాపుర్ /ṭāpur/ *n.* • చప్పుడు అయే కట్టె గంట; stick used for making noise to frighten away animals from crops; (బెల్ గొంగ్ , స్టిక్ ఇంసైడ్ ఏయ్ బెల్).
• cow bell made of wood; (వుడన్ కౌ బెల్). మూరత గోటితగ టాపూర్ దొహన. ఆవు మెడలో గంట కట్టాలి. The cow bell shoud be tied to the cow's neck.

టారెల్ /ṭārel/ *n.* మజ్జిగ చేసే కవ్వము; churning stick; (చర్నింగ్ స్టిక్). టారెల్ తె కొరొప్ కీమ్. కవ్వముతో మజ్జిగ చేస్తారు.

టారొ /ṭāro/ *n.* మాడు; fontanel, the soft or weak spot on a child's head; एक सिक्का. చుడుర్ కాండిన్ నిమ్ ఊస్నెకె టారొతగ నిమ్ సోకంతంగ్. చిన్న పిల్ల వాన్ని నూనె రాసేటప్పుడు మాడుకు నూనె రాస్తారు.

టాల్యల్ /ṭālyal/ బట్టతల గల వారు. బోడి తల్ల వాలెన్ టాల్యల్ ఇంతెర్. బట్ట తల గల వాన్ని టాల్యల్ అంటారు.

టావ /ṭāva/ *n.* మంచం కోళ్లు; leg of a bed; కటుడున్ నాలుంగ్ టావంగ్ మందంతంగ్. మంచానికి నాలుగు కాళ్లు ఉంటాయి.

టావ సెల్వక్ /ṭāva selvak/ గుర్తు లేదు; not remembered; (నొట్ రిమెంబడ్). నాకున్ టావ సెల్వక్ నహ్గా రంగ్ వాట్తొర్. నేను గుర్తించడానికి వీలు లేకుండా రంగు వేసాడు.

టావ్ /ṭāv/ అహారపు పళ్లేము; plate filled with food; (ప్లేట్ ఫిల్డ్ విద్ ఫుడ్).

టావుక్ /ṭāvuk/ *n.* తెలియడం; knowledge; (నొలిజ్); मालूम. అద్ నాక్ టావుక్ సెల్లె. అది నాకు తెలియదు. I don't know about that. उस के बरे मे मालूम नहीं है.

టిక్క టిక్క సూడ్వల్ /ṭikka ṭikka sūḍval/ కళ్ల ఆర్పకుండా చూడడం; to watch attentively;

టిక్రి /ṭikri/ *n.* శిఖరం; top, pinnacle, peak; (టొప్ పొఇంట్).

టిక్ల /ṭikla/ *n.* టిక్లి (బొట్టు); forehead mark; (స్పొట్ ఒన్ ఫొరిడ్). బాయిక్ రోజి టిక్లింగ్ కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు రోజు టిక్లి బొట్లు పెట్టుకుంటారు.

టిప్క /ṭipka/ *n.* చుక్క; spot, blot; (స్పొట్); बिन्दु. బజ్జింగ్ అట్నెకె బజ్జిన నిమ్ టిప్కమెన్ కయ్‌దగ అర్త. బజ్జీలు తీసే టప్పుడు ఒక చుక్క నూనె చేతి మీద పడింది.

టిప్లి డాండు /ṭipli ḍāṇḍu/ *n.* గిల్లి దండు; kind of game; (గేయ్మ్); गिल्ली डंडा. చుడ్డుక్ కాండిర్ టిప్లి డాండు కర్సంతెర్. చిన్న పిల్లలు గిల్లి డండ ఆడుకుంటారు.

టిమ్క /ṭimka/ *n.* బిందువులు; drop; (డ్రొప్); बिन्दु. పిర్ వాతెకె పొర్రొడల్ టిమ్కంగ్ అరంతంగ్. వాన వస్తే పై నుండి బిందువులు పడతాయి.

టిస్సిజ్ /ṭissiṅ/ *v.* తుమ్ము; squeak; (స్క్వీక్). నొవ్రి సూడ్నెన్ సొన్నెకె టిస్సిజ్నె సగున్ ఆంత. పెళ్లి కూతురు చూడడానికి వెళ్లే సమయంలో టిసిజ్ మని తుమ్ము అవుతుంది.

టిహ టిహ /ṭiha ṭiha/ మోడుగా. ఆకింగ్ జడెమాసి మర్క మర్ర టిహ టిహ దిసంత. ఆకులు రాలి మామిడి చెట్టు మోడుగా కనిపిస్తుంది.

టీకుర్ (పీసి) /ṭīkur (vīsi)/ kind of fly (wasp, or hornet); (కైండ్ ఒవ్ ఫ్లై). టికుర్ పీసి కోడితెకె మొకం తొయంత. కందిరి ఈగ కుడితే మొఖము ఉబ్బుతుంది.

టీట్రి (పిట్టె) /ṭīṭri (piṭṭe)/ *n.* crane bird; (క్రేయ్న్ బడ్); पक्षी.

టీబి /ṭībi/ *n.* క్షయ వ్యాధి; tuberculosis; क्षय; राज यक्ष्मा; तपेदिक. బయ్ కోక్ల వాతెకె టీబి డాక్టరనగ దాయన. బాగా దగ్గు వస్తే డాక్టరు దగ్గర వెళ్లాలి.

టీవి /ṭīvi/ *n.* టెలివిజన్; television; (టెలివిజన్). వెల్లెజెల్ టీవి సూడ్తెకె కడ్క కరబ్ ఆంతంగ్. ఎక్కువసేపు టీవి చూస్తే కండ్లు చెడిపోతాయి.

టుక్డె /ṭukḍe/ *n.* ముక్క; piece; (పీస్); टुकडा. నావ పొంటిన్ టుక్డె ఆత. నా కలము ముక్కలైంది.

టుక్డె-కీ- /ṭukḍe-kī-/ *v.* ముక్కలుగా చేయడం; to break into pieces; (టు బ్రేయ్క్ ఇంటు పీసిస్); तोड़ना. నన్న సబ్బుతున్ రెండ్ టుక్డెంగ్ కీతొన్. నేను సబ్బును రెండు ముక్కలు చేసాను.

టుక్డెంగ్ కీ- /ṭukḍeṅg kī-/ ముక్కలు చేయు. మర్స్‌నె కట్టెతున్ టుక్డెంగ్ కీమ్. గొడ్డలితో కర్రను ముక్కలుగా చేయు.

టుగ్రి /ṭugri/ *adj.* పొట్టి; short; (శొట్). టుగ్రి మాయ్మల్ బయ్ యేందంతొర్. పొట్టి వ్యక్తి బాగా ఎగురుతున్నాడు.

టుప్సి /ṭupsi/ *adj.* పొట్టి; short in height. వోర్ కాండి బయ్ టుప్సి మంతొర్. అతను చాలా పొట్టిగా ఉన్నాడు.

టుండ్- /ṭuṇḍ-/ *n.* అంటుకోవడం;to stick, be stuck (to clothing); (టు స్టిక్); चिपकना. చెవ్వెర్ మాచ్చ కాగుత్ చిప్ టుండ్సెర్ మంత. బంక అంటిన కాగితము అంటుకుంటుంది.

టురుట్ /ṭuruṭ/ వగరుగా. కారి సుపరి టురుట్ మంత. నల్ల పోక వగరుగా ఉంటుంది.

టురెట /ṭureṭa/ కంది కట్టె. తూరి కట్టెతున్ టురెట ఇంతెర్. కంది కట్టెను టురెట అంటారు.

టూటి కాల్ /ṭūṭi kāl/ కుంటి కాలు;limping leg; (లింపింగ్ లెగ్). కాల్క్ సెల్లొర్ వోన్ టూటి కాల్ వాలె ఇంతెర్. కాళ్లు లేని వన్ని కుంటి వాడు అంటారు.

టెక్డి /ṭekḍi/ *n.* దిబ్బ;mound; (మౌండ్). లడ్డితున్ నడ్డుమ్ ఉంది టెక్డి మంత. వాగు నడుమన ఒక దిబ్బ ఉంది.

టెట్టె /ṭeṭṭe/ *n.* సన్నము;thin; (తిన్). కోంద టెట్టె మత్తెకె బతయ్ కామ్ సియ్యొ. ఎద్దు సన్నముగా ఉంటే పనికి రాదు.

టెట్రెంగ్ /ṭeṭreṅg/ అలచింత. టెట్రెన కుస్రి అటంతెర్. అలచింతతో కూర చేస్తారు.

టెట్రెమాటి /ṭeṭremāṭi/ ఒక రకమైన గడ్డ.

టెప్ప /ṭeppa/ *n.* మబ్బు;cloud; (క్లౌడ్). ఆబర్తున్ పొర్రొ టెప్పంగ్ మందంగ్. ఆకాశంలో మబ్బులు ఉంటాయి.

టెప్సి /ṭepsi/ చిన్నచేప;small fish; (స్మొల్ ఫిశ్). చుడుర్ మీన్దున్ టెప్సి మీన్ ఇంతెర్. చిన్న చేపను టెప్సి చేప అంటారు.

టేక్ జాగ /ṭēk jāga/ మంచి స్థలము. కేల్ తెండ్వల్ జాగ టేక్ మందన. నాటకం వేసే చోటు మంచి స్థలమై ఉండాలి.

టేడ్ప /ṭēḍpa/ wooden peg used for snares.

టేప్ /ṭēp/ *n.* టేపు;border; (బొడర్). రొహ్క కహ్వాల్ టేప్ మందంత. ఇల్లును కొలిచే టేపు ఉంటుంది.

టేబల్ /ṭēbal/ *n.* బల్ల;table; (టేయ్బల్); मेज़.

టేమ్ /ṭēm/ *n.* • బిందువు;raindrop; (రేయ్న్డ్రొప్); बिन्दु. సీంది మర్రతల్ కల్ టేమ్ టేమ్ బుడ్డితగ అర్రంత. ఈత చెట్టు కల్లు బొట్టు బొట్టుగా కుండలో పడుతుంది.• చినుకు;raindrop; ब्वूंद. పిర్ టేమ్ టేమ్ వాసెర్ మంత. వాన చినుకు చినుకులుగా వస్తుంది.

టేమ్ పియ్త /ṭēm piyta/ సమయం పట్టింది.

టేమ్ సెల్లె /ṭēm selle/ సమయం లేదు;there is no time; (దేర్ ఇస్ నో టైమ్). నీ తోడొ వడ్కన్ సాటి టేమ్ సెల్లె. నీ తో మాట్లాడడానికి సమయం లేదు.

టొక్స వాడె (పిట్టె) /ṭoksa vāḍe (piṭṭe)/ *n.* వడ్రంగి పిట్ట;woodpecker; (వుడ్పెకర్); कठफोड़वा. టొక్స వాడె పిట్టె మర్రకున్ గద్దింగ్ కీంత. వడ్రంగి పిట్ట చెట్లలో కన్నాలు చేస్తుంది.

టొఞల్ /ṭoṇal/ *n.* ఎత్తు;tall; (టొల్); उंचा. టొఞల్ పిట్టె డఞల్ మందంత. కొంగ ఎత్తు కాళ్లు కలిగి ఉంటుంది.

టొఞల్ (పిట్టె) /ṭoṇal (piṭṭe)/ *n.* ఒక రకమైన కొంగ;stork bird (lit. tall bird); (స్టోర్క్); सारस.

టొజి /ṭoṇi/ *n.* మోచెయ్యి;elbow, kneecap; (ఎల్బో); कुहनी. సోంగున్ వాతెకె టొజితె ఉస్సంతెర్. కోపం వస్తే మో చెయ్యితో తోస్తారు.

టొంగ్ర /ṭoṅgra/ *n.* మోకాలు;knee; (నీ); घुटना.

టొజి బొక్క /ṭoṇi bokka/ మోచేయి ఎముక. నావ టొజి బొక్క జర్గ్త. నా మోచెయ్యి ఎముక జరిగింది.

టొట్టి /ṭoṭṭe/ *n.* ఆడది;female of an animal; (ఫీమేయ్ల్ ఎనిమల్). టొడ్డి నెయ్ వాసెర్ మంత. ఆడ కుక్క వస్తుంది.

టొట్టి నెయ్ /ṭoṭṭe ney/ *n.* ఆడ కుక్క;bitch; (బిచ్). టొట్టి నెయ్ పిల్లంగ్ వహంత. ఆడ కుక్క పిల్లలు ఈనుతుంది.

టొట్టి పద్ది /ṭoṭṭe paddi/ *n.* ఆడపంది;female pig, sow; (ఫీమేయ్ల్ పిగ్, సొ). టొట్టి పద్ది దహ పిల్లంగ్ వహ్త. ఆడ పంది పది పిల్లలు ఈనింది.

టొట్టి హెర్రె /ṭoṭṭe herre/ ఆడ మేక;female goat; (ఫీమేయ్ల్ గోట్). టొట్టి హెర్రె పిల్లంగ్ వహంత. ఆడ మేక పిల్లల నిస్తుంది.

టొట్టికోడ /ṭoṭṭekōḍa/ ఆడ గుర్రం;female horse, mare; (ఫీమేయ్ల్ హోస్, మేర్). టొట్టి కోడ గిర్ మందంత. ఆడ గుర్రం కూడా ఉంటుంది.

టొటొక్ సివ్లి /ṭoṭok sivli/ పెద్ద పెదవి. టొటొక్ సివ్లి వాలెన్ చొకొట్ వడ్క వాయొ. పెద్ద పెదవి ఉన్నవానితో మాట్లాడరాదు.

టొడ్డి /ṭoḍḍi/ *n.* నోరు;beak, mouth; (బీక్); मुँह. టొడ్డి తిందన్ , వడ్కన్ సాటి కామ్ సీంత. నోరు తినడానికి మాట్లాడడానికి పనికి వస్తుంది...

టొడ్డి బుర్వల్ /ṭoḍḍi burval/ *n.* ముద్దు పెట్టడం;kissing; (కిసిఙ్). చుడ్డుక్ కాండిర టొడ్డి బుర్వల్. చిన్న పసి పిల్లవాని ముద్దు పెట్టడం. ఆజీ నన్న దాంతొన్ ఇంజెర్ టొడ్డి బురంత. నానమ్మ నేను వెళుతున్నాను అని ముద్దు పెడుతుంది.

టొడ్డింగ్ /ṭoḍḍiṅg/ కుతికెలు. సాకుర్ వెల్లె తిత్తెకె టొడ్డింగ్ వాంతంగ్. చక్కెర ఎక్కువ తింటే కుతికెలు వస్తాయి.

టొడ్డగొస్టి /ṭoḍḍagoṣṭi/ నోటి మాట;spoken word; (స్పోకన్ వడ్).

టొప్లి /ṭopli/ *n.* గుల్ల;basket; (బాస్కెట్); टोकरी. టొప్లినె కేడతల్ హిరుక్ తచ్చెర్ మంతంగ్. గుల్లలలో అడవి నుండి ఇప్ప పూలు తెస్తున్నారు. They are bringing 'hirp'-fruit from the forest in baskets.

టొమ్ర /ṭomra/ జొన్నల పాయసం. జొన్న పిండితె టొమ్ర అట్టంతెర్. జొన్న పిండితో జొన్నల పాయసం వండుతారు.

టొవ్రి /ṭovri/ *n.* పిడక; small earthen pot which is used to make a lamp 'diva for 'pooja; (స్మాల్ అర్థన్ పొట్); కండా; ఉపలా. తోడితె తయర్ కీత టొవ్రితె డీవ నిరుసంతెర్. మట్టితో చేసిన పిడకలో దీపము వెలిగిస్తారు.

టొస్సుర్ /ṭossur/ *adj.* • దొడ్డు; thick, fat; (ఫెట్); మోటా. టొస్సుర్ మాయ్‌నన్ విత్త వాయో. లావున్న వ్యక్తికి పరగెత్తరాదు.

టొహ్టుడి /ṭohṭuḍi/ *n.* చప్పుడు చేసే బొంగు వాయిద్యం; a musical instrument made of bamboo which is hit with a stick; (మ్యుసికల్ ఇంస్ట్రుమంట్).

టోక్రె /ṭōkre/ *n.* • పిడక; shell; (శెల్); సీప. కేక్డె తలదగ టోక్రెమందంత. ఎండ్రికాయకు పిడక ఉంటుంది.

• పెంకు; shell of an animal; (శెల్ ఒవ్ ఎన్ ఎనిమల్). కాసొ టోక్రెగట్ మందంత. తాబేలు చిప్ప గట్టిగా ఉంటుంది.
• గుడ్డు పొలుసు; eggshell. మేంజున్ ఉడ్డి కీతెకె టోక్రె పెసియంత. గుడ్డును ఉడ్క పెడితే పెంకు ఊడి వస్తుంది.

టోకె మాసెర్ /ṭōke māser/ దొంగలించుట కొరకు ప్రయత్నం. కల్లె కామ్ కియన్ సాటి టోకెమాసెర్ మంతొర్. దొంగలించుట కొరకు ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు.

టోట్క /ṭōṭka/ *n.* బీరకాయ; turai vegetable, sponge gourd; (వెజిటబ్ల్). టోట్కంగ్ లహ్క లహ్క మందంతంగ్. బీరకాయలు పొడవు పొడువుగా ఉంటాయి.

టోడ్మ /ṭōḍma/ *n.* తొడిమె; point where stem joins fruit; (స్టెమ్ జొఇనిఙ్ పొఇంట్); నలీ. కుస్రింగ్ అట్నెకె బాజి పాలనంగ్ టోడ్మంగ్ తెండ్సి అట్టంతెర్. కూరలు వండేటప్పుడు కూరగాయల తొడిమెలు తీసి వండుతారు.

టోన్ పహ్డియల్ /ṭōn pahḍiyal/ లేని పోనివి చెప్పడం. అయొంగ్ అవ్ గొస్టింగ్ వెహ్వల్ మాయ్‌న్ టోన్ పహ్డియల్ ఇంతెర్. లేని పోనివి మాటలను చెప్పె వాన్ని టోన్ పహ్డియల్ అంటారు.

టోప్ర /ṭōpra/ *n.* గుహ. కోయ్‌లల్ టోప్రతగ మక్సి మంత. నక్క తొర్రలో దాగి ఉంది.

టోపి /ṭōpi/ *n.* టోపీ; hat; (హాట్); టోపీ. యెద్దితె టోపి కెర్తెకె యెద్ది లాగ్వక్ మందంత. ఎండలో టోపీ పెట్టుకుంటే ఎండ తగలకుండా ఉంటుంది.

టోండ్రి /ṭōṇḍri/ *n.* దొండ కాయ; tondla vegetable; (కైండ్ ఒవ్ వెజిటబ్ల్). ఇద్ టోండ్రి కాయ కుసిరి అట్సి తిన్లెన్ కామ్ సీంత. దొండ కాయ కూర వండుకొని తినడానికి పనికి వస్తుంది.

టోయ్తుల్ /ṭōyṭal/ *adv.* తోటి; talkative; (టాకటివ్); (కె) సాథ; సంబంధిత; మెహతర.

టోయి /ṭōyi/ *n.* చిప్ప; stone of fruit (used primarily for mangoes); (స్టోన్ ఒవ్ ఫ్రుట్). చుడ్డుక్ పేడిక్ సాడ సుట్టి ఆతెకె టోయి కర్సంతంగ్. చిన్న పిల్లలు బడి సెలవు అయితే చిప్ప ఆట ఆడుకుంటారు.

టోవి /ṭōvi/ తొక్కుడు బిళ్ల. పేడిక్ టోవి కర్సెర్ మంతంగ్. అమ్మాయిలు తొక్కుడు బిళ్ల ఆడుతున్నారు.

డ

డక డక డెయంత /ḍaka ḍaka ḍeyanta/ సలసల కాగుతున్న. కుస్రి డక డక డెయ్సెర్ మంత. కూర సలసల కాగుతున్నది.

డక్నె కియ్వల్ /ḍakne kiyval/ నోరు తెరుచుట; open your mouth; (ఓపన్ యొర్ మౌద్).

డగ్ /ḍag/ *n.* కుప్ప; sweepings; (స్వీపింగ్స్); కూడా. జాడిత కుప్ప డగ్ వాటట్. గడ్డి కుప్ప వెయ్యండి.

డగ్గరి /ḍaggari/ *n.* దుప్పి; male samba; (సాంబా). డగ్గరి మావ్ బయ్ డగుర్ మందంత. దుప్పి చాలా పెద్దగా ఉంటుంది.

డగరిమావ్ /ḍagarimāv/ *n.* దుప్పి; kind of deer or antelope; (డీయర్ ఒర్ ఏంటిలోప్); హిరన. డగరి మావ్ నంగ్ కొహ్క్ లహ్క్ మందంతంగ్. దుప్పి కొమ్ములు చాలా పొడవుగా ఉంటాయి.

డగ్గుక్ /ḍagguk/ *adj.* పెద్దది; big ones; (బిగ్ వంస్). బయ్ డగ్గుక్ వెహంతొర్. చాలా పెద్దగా చెప్పుతున్నాడు.

డగ్లి కి- /ḍagli ki-/ *n.* నెట్టడం; to push; (టు పుశ్); ధకేలనా. తాక్నెకె వరొన్ డగ్లి కియ్వల్ చొకొట్ సెల్లె. నడిచేటప్పుడు ఒకరిని నెట్టడం మంచిది కాదు.

డగ్లి కీమ్ /ḍagli kīm/ *v.* తోసివెయ్యి; deduct; (డిడక్ట్).

డగుర్ /ḍagur/ *adj.* పెద్ద; big; (బిగ్); బడ్. గోదవరి కుడెర్ డగుర్ మంత. గోదావరి నది పెద్దగా ఉంది.

డగుర్ ఆస /ḍagur āsa/ *n.* • అమితమైన కోరిక; urge; (అజ్). ఇద్ సెయ్కల్ యేత్క ఇంజెర్ బయ్ డగుర్ ఆస మంత. ఈ మోటర్ సైకిలు కొందామని అమితమైన కోరిక ఉంది. • తీవ్రమైన కోరిక. నన్ దనవంతల్ ఆయన ఇంజెర్ బయ్ డగుర్ ఆస మంత. నేను డబ్బున్నవానిగా కావాలని తీవ్రమైన కోరికి తో ఉన్నాను.

డగుర్ దీప్ /ḍagur dīp/ మహా దీపం. బొమ్మిత్ సిర్మిట్ యేర్ మందంత తాన్ డగుర్ దీప్ ఇంతెర్. భూమి చుట్టు నీటితో కప్పబడి ఉన్న దానిని మహా దీపం అంటారు.

డగుర్ సార్ /ḍagur sār/ *n.* అధికారి; officer; (ఒఫిసర్); అధికారి; మాలిక. మాకున్ డగుర్ సార్ మంతొర్. మాకు పెద్ద అధికారి ఉన్నాడు.

డగుర్‌వడి /ḍagurvaḍi/ పెద్ద గాలి; strong wind; (స్ట్రొఙ్ విండ్). డగ్గుర్ వడ యెద్ది గాలుమ్ వాంతంగ్. పెద్ద గాలులు ఎండ కాలం వీస్తాయి.

డజల్ /ḍaṅal/ *adj.* ఎత్తైన; tall; (టొల్); ఊంచా. *n.* ఎత్తైనది; tall, high. సెల్ పోన్ టవర్ బయ్ డజల్ మందంత. సెల్ ఫోను టవర్ చాలా ఎత్తుగా ఉంటుంది.

డట్టి కీమ్ /ḍaṭṭi kīm/ ఒత్తిడి చెయ్యి; force; (ఫొస్); సావధాన కర. మావ పిస్వడ కామున్ లాసి ఆపిసర్కున్ డటి కియన. మా పని కోసం అధికారులను ఒత్తిడి చెయ్యి.

డడ్డి నించివాత /ḍaḍḍi niñcivāta/ ఒడ్డు నిండ వచ్చును. ఊస యేర్ డడ్డి నించివాసెర్ మంత. వరద నీరు ఒడ్డు నిండి ప్రవహిస్తుంది.

డడ్డితె అప్టెమాయ్వల్ /ḍaḍḍite apṭemāyval/ ఒడ్డున తాకుట. యేతగ పొంగ్సెర్ సొన్వల్ దడ్డితె అప్టెమాసి సొడిత. నీటితో పొంగుతున్న ఒడ్డును వచ్చి తాకింది.

డప్ /ḍap/ *n.* డప్పు; tambourine shaped drum; (స్మొల్ డ్రమ్); డఫలీ. దివడి మహ్న రోజి పోద్రెక్ డప్క్ పాంతెర్. దీపావళి నెలలో రోజు సాయంత్రం డప్పులు కొడుతారు.

డప్డి /ḍapḍi/ a smaller variety of the tambourine shaped drum. డప్డి రెయ్తెకే తడ్మితగసేకి కీంతెర్. The sound having decreased they warm the * at the fire.

డబ్బ /ḍabba/ *n.* • డబ్బా; container; (కంటేయ్నర్). సామన్ ఇర్వల్ డబ్బ. సరకు పెట్టె డబ్బా. • పెట్టె. కచ్చిత డబ్బతున్ పాతెకె టడంగ్ ఇంత. ఇనుప పెట్టెను కొట్టితే టంగ్ మని చప్పుడు వస్తుంది.

డబ్బంగ్ వాట /ḍabbaṅg vāṭa/ పట్టిక తయారు చేయడం; making a list; (మేయ్కింజ్ ఏయ్ లిస్ట్). డబ్బంగ్ వాట్సి కాండిరంగ్ పొరొల్క్ లిహికీమ్. డబ్బాలో వేసి పిల్లల పేర్లు రాయండి.

డబ్లల్ /ḍablal/ *n.* మాటకారి; talkative; (టాకటివ్).

డబులింగ్ పాయ్వల్ /ḍabuliṅg pāyval/ *v.* జలకాలాడుట; bath in water with play; (బాత్ ఇన్ వొటర్ విద్ ప్లయ్). కాండిర్ యేతగ నడినెకె డబులింగ్ పాంతెర్. పిల్లలు నీటిలో జలకాలాడుతుంటారు.

డండరి /ḍaṇḍari/ *n.* నృత్య బృందము; Gond ritual song and dance; (డాంస్). డియుర్ డండరి యేంట్లెన్ దాంతెర్. యువకులు నృత్యం చేయడానికి వెళుతున్నారు.

డండ్ /ḍaṇḍ/ *n.* మోచేతి కడియం; arm; (ఆమ్); హత్యార.

డండ్ కడె /ḍaṇḍ kaḍe/ upper arm bracelet; (అపర్ ఆమ్ బ్రేస్లెట్). బాయిక్ డండ్ కడెంగ్ కెరంతంగ్. స్త్రీలు మోచేతి కడియాలు వేసుకుంటాయి.

దండొస్ /daṇḍos/ greeting; (గ్రీటింగ్); నమస్కార. రాని రాజన్ దండొస్ కీంత. రాణి రాజుకు వందనం చేస్తుంది.

డండుగ్ /ḍaṇḍug/ *n.* జరిమాన; good-for-nothing; (గుడ్-ఫొర్-నతిఙ్). తప్ కీతొర్ వోన్ డండుగ్ యేతంతెర్. తప్పుచేసిన వాన్ని జరిమానా తీసుకుంటారు.

డండూల్ /ḍaṇḍūl/ good-for-nothing person; (గుడ్-ఫొర్-నతిఙ్ పసన్).

డండె /ḍaṇḍe/ చేతి పై కండరము. కద్దుగ డండె మందంత. చేతి పై కండరము ఉంటుంది.

డయ్- /ḍay-/ *vi.* దూకడం; to jump, leap, hop; उछलना.

డర్డి /ḍarḍi/ *n.* ఒడ్డు; bank, embankment, house foundation; (బెంక్); किनारा. డగుర్ పిర్ వాతెకె ఊస డర్డి నించి దాంత. పెద్ద వాన పడితే వాగు ఒడ్డు నిండి ప్రవహిస్తుంది. Having rained much the flood (water) goes to the top of the embankment.

డవరింగ్ /ḍavariṅg/ *n.* సరదా; pleasure; (ప్లెజర్). వోర్ నాకున్ డవరింగ్ వడ్కంతొర్. అతడు సరదాగా మాట్లాడుతాడు.

డవరింగ్ కీ- /ḍavariṅg kī-/ *v.* జోక్యం చేసుకునేవారు; to make fun of; (టు మేయ్క్ ఫన్ ఒవ్). నాకున్ డవరింగ్ కీసెర్ మంతెర్. నాకు జోక్యం చేస్తున్నాడు.

డవ్ర /ḍavra/ *n.* దొర; grass-pulling tool attached to bullocks like a plough; (ఎగ్రికల్చరల్ టుల్). కాపుస్నగ జూడి ఆతెకె డవ్ర పాంతెర్. పత్తిలో గడ్డి మొలచినచో గుంటుకు కొడతారు. When grass comes between the cotton they make use of the *.

డవ్ల /ḍavla/ *n.* చంచా; spoon; (స్పూన్). జేవున్ తగ డవ్లతె కుస్రి వఢ్డి కీంతెర్. విందులో చంచాతో కూర వేస్తారు.

డవ్డవ్ ఆంత /ḍavḍav ānta/ విపరీతమైన నొప్పి. పున్ బయ్ డవ్ డవ్ కీంత. విపరీతమైన నొప్పి మండుతుంది.

డవెరియల్ /ḍaveriyal/ హాస్యం చేసుకునేవాడు. డవరింగ్ కియ్వున్ డవెరియల్ ఇంతెర్. హాస్యం చేసేవాన్ని హాస్యగాడు అంటారు.

డాక /ḍāka/ *n.* మడమ; heel; (హీల్); एड़ी. నావ డాకతగ సాప్ గండ్త. నా మడమకు ముల్లు గుచ్చుకుంది.

డాకలి /ḍākali/ *n.* దాగిలి; anvil; अहरन. కాతి డాకలిత్ పొర్రొ కచ్చితున్ దంచంతొర్. కమ్మరి దాగిలి మీద ఇనుమును దంచుతున్నాడు.

డహ్కి /ḍahki/ *n.* డమరు; a small double-sided drum; (స్మాల్ డ్రమ్). టోట్యుల్ డహ్కి పాంతొర్. తోటి డమరును వాయిస్తాడు. A Thoti man beats the * drum.

డాక్టరల్ /ḍāktaral/ *n.* వైద్యుడు; doctor; (డొక్టర్). డాక్టరల్ మత్క సీంతొర్. డాక్టరు వైద్యం చేస్తాడు.

డాగ్ /ḍāg/ *n.* మరక; stain; (స్టేయిన్); दाग. నావ అండ్డెతగ కొహ్క పండిత డాగ్ ఆర్త. నా చొక్కా మీద జీడి పండు మరక పడింది.

డాగుల్క /ḍāgulk/ *n.* మరకలు; blots; (బ్లొట్స్). నెత్తుర్ అర్సికున్ డాగుల్క ఆతంగ్. రక్తము కారి మరకలు అయినాయి.

డాజుడ్ /ḍāñuḍ/ *n.* దండెము; a horizontal pole used to hang clothes on while drying; (పోల్ ఫొర్ డ్రైఇఙ్ క్లోద్స్). కప్డింగ్ డాజుడగ వాట. బట్టలు దండెమీద వెయ్.

డాట్ /ḍāṭ/ *adj.* ఎక్కువ; much, many; (మచ్); बहुत. రామర వాట్టె బయ్ డాట్ మర్క మర్రక్ మంతంగ్. రాము వాళ్ల చేనులో చాలా ఎక్కువగా మామిడి చెట్లు ఉన్నాయి.

డాడి మంత /ḍāḍi manta/ *n.* గర్భవతి; pregnant woman; అద్ డాడి ఆసి మంత. ఆమె గర్భవతి గా ఉంది. **డాడియల్ గొర్రె** /ḍāḍiyal gorre/ పెద్ద గొర్రె. నహ్గా ఉంది డాడియల్ గొర్రె మంత. నాకు ఒక పెద్ద గొర్రె ఉంది.

డాప్క /ḍāpka/ *n.* రాతి బోను; falling stone trap (used to kill small animals such as rats and birds); (ట్రెప్); ఫందా. ఊతినున్ డాప్క వాట్సి పియంతెర్. బుర్కలను రాతి బోనుతో పట్టుకుంటారు.

డాబ్ల /ḍābla/ *n.* గంటె; ladle; (లేడల్); चमचा.

డాండ /ḍāṇḍa/ *n.* గొడ్డలి కర్ర; handle, shaft (of tool such as an axe, or digger); (హాండల్). మర్స్ డాండతె బోన్కె పాయ్వ. గొడ్డలి కర్రతో ఎవ్వరిని కొట్టవద్దు.

డాండ్వి /ḍāṇḍvi/ *n.* మంగలి; barber; (బార్బర్); नाई.

డాండియల్ /ḍāṇḍiyal/ మగ నెమలి; peacock; (పీకొక్). డాండియల్ మల్ యేంచెర్ మంత. మగ నెమలి నాట్యం చేస్తుంది.

డాండె /ḍāṇḍe/ *v.* తిరస్కరించు; unnecessary, unneeded, (don't!, no thanks!); (రెప్యుస్); ज़रूरत नहीं. అవ్ చొకొట్ సెల్లెంగ్ ఇంజెర్ డాండె ఇంతొర్. అవి మంచిగా లేవని తిరస్కరించాడు.

డాయిడల్ పెట్టితొర్ /ḍāyiḍal peṭṭitor/ బొర్రగలవాడు. డాయిడల్ పెట్టితొర్ మాయ్నల్ బగ్గ మంతొర్. బొర్ర గలవాడు ఎక్కడ ఉన్నాడు.

డారి /ḍāri/ *n.* పప్పు; pulses; (పల్సస్); धाल.

డాల /ḍāla/ *n.* గంప; basket; (బాస్కిట్); टोकरी. డాలతె కూటర్ దొస. గంపతో మేత పెట్టు.

డావ్ పోస్వల్ /ḍāv pōsval/ *n.* పగ పట్టడం; hatred; (హేట్రెడ్); दुश्मनी; शत्रुता; द्वेष. తరసున్ పాసి సుటి కీతెకె తరస్ డావ్ పోసంత. పామును కొట్టి వదిలి వేస్తే పాము పగ పడుతుంది.

డిఙ్వల్ /ḍiṅval/ *vi.* నిక్కబొడుచుట; to stand erect; (టు స్టెండ్ ఇరెక్ట్); सीधा खडा.

డిజెరల్ /ḍiṅeral/ *n.* తిరుగుబోతు; bitch; (బిచ్). వెల్లొకున్ సూడ్సెర్ తిరివన్ మాయ్నన్ డిజెరల్ ఇంతెర్. స్త్రీలను చూసుకుంటూ తిరిగే వాన్ని తిరుగుబోతు అని అంటారు.

డిజన్ కియ్వల్ /ḍijan kiyval/ *n.* నమూనాకారుడు; designer; (డిసైనర్). డిజన్ కియ్వల్ మాయ్నల్ వెల్లె తీర్కనంగ్ బొమ్మంగ్ తయర్ కీంతొర్. నమూనాకారుడు చాలా రకాల బొమ్మలు తయారు చేస్తాడు.

డిజిల్ /ḍijil/ *n.* డీజిల్; diesel; (డీసల్). మొటక్ డిజిల్తె తాకంతంగ్. వాహనములు డీజిల్ తో నడుస్తాయి.

డిడ్డి /ḍiḍḍi/ *n.* ఇంటి చుట్టు స్థలము; backyard; (బెక్యార్డ్); पिछवाड़ा. రోతున్ సిర్మూర్ మన్వల్ డిడ్డతగ మక్కెంగ్ మంతంగ్. ఇంటి చుట్టు ఉన్న చోటులో మొక్క జొన్న ఉంది.

డిబ్బల్ /ḍibbal/ *pron.* బొర్రగలవాడు.

డియ ఆతపేడి /ḍiya ātapēḍi/ *n.* వయోజనురాలు; adult; (ఎడల్ట్). మావ నాటె డియ ఆత పేడి మంత. మా ఊరిలో వయోజనురాలు ఉంది.

డియంగ్ /ḍiyaṅg/ వయసుకు వచ్చిన అమ్మాయిలు.

డియొర్ /ḍiyor/ *n.* యువకుడు; young man; (యంగ్స్టర్). డండరి పియ్సి డియుర్ దుస్రా నాటె యేండ్లె దాంతెర్. దండారితో పడుచులు వేరే ఊరికి నృత్యం చెయ్య డానికి వెళతారు. Having gathered (everything) together for 'dandari' the young men go to a different village in order to dance.

డిరెవర్ /ḍirevar/ వాహన చోదకుడు. డిరెవర్ కరిసెర్ మంతొర్. డ్రైవర్ శిక్షణలో ఉన్నాడు.

డిలల్ కి /ḍilal ki/ *v.* వదులు చేయడం; to loosen something that is tight. దొహ్సా మత్త అద్ నోడెతున్ డిలల్ కీమ్. కట్టి ఉన్న తాడును వదులు చేయి.

డివ్రల్ /ḍivral/ *n.* చేపలు పట్టే వాళ్లు; fisherman; (ఫిశర్మెన్); मछुआ. డివ్రల్ తడెయ్ తగ మీన్క పియ్సెర్ మంతొర్. బోయవాడు చేపలు పట్టుతున్నాడు.

డిస్టి /ḍisṭi/ *n.* దిష్టి; baneful influence of evil eye; (బేన్ఫుల్ ఇన్ఫ్లుఅంస్ ఒవ్ ఈవల్ ఐ); दृष्टिदोष. నావ డిస్టి నీకున్ లాగర్. నా దిష్టి నీకు తగులుతుంది.

డిస్టి బొట్టు /ḍisṭi boṭṭu/ దిష్టి చుక్క. నొవ్రల్ ఆతెకె నొవ్రనగ డిస్టి బొట్ కెరుసంతెర్. వరుడు అయిన తర్వాత దిష్టి చుక్క పెడతారు.

డీండ్వ /ḍīṇḍva/ storage basket; (స్టొరిజ్ బాస్కిట్).

డీవ /ḍīva/ *n.* దీపము. జ్యోతి; torch; lamp; (టొచ్); (లెంప్); ज्योति; प्रकाश; दीप; दीया. దివడిత్ నేటి సద్ది జాగంగ్ డీవంగ్ నిరుసంతెర్. దీపావళి పండుగకు అందరూ దీపాలు వెలిగిస్తారు.

డుక్ డుక్ /ḍuk ḍuk/ *n.* చప్పుడు; noise; (నొఇస్); आहट. గుండె డుక్ డుక్ ఇంజెర్ ఇంత. గుండె దడ దడ మని చప్పుడు వస్తుంది.

డుక్రికి- /ḍukri ki-/ *vi.* రంకె వేస్తుంది; to roar; (టు రోర్); దహాడ్‌నా. కోందంగ్ దుస్రాక్ కోందనున్ నూడ్సి డుక్రికీంత. ఎద్దు ఇంకో ఎద్దును చూసి రంకె వేస్తుంది.

డుక్లి /ḍukli/ నిద్రలో ఒక భాగం.

డుగ డుగ ఆత /ḍuga ḍuga āta/ *n.* ముసలమ్మ; old woman; (ఓల్డ్ వుమన్). మావ కాకొ బయ్ డుగ డుగ ఆత. మా అమ్మమ్మ బాగా ముసలి అయింది.

డుడ్డుస్ /ḍuḍḍus/ *n.* దుమ్ము; dust; (డస్ట్); ళ్ల. జొన్నాంగ్ అల్లర్ పియ్నెకె డుడ్డుస్ పారంత. జొన్నలు పట్టె యంత్రంతో పట్టేటప్పుడు దుమ్ము పారుతుంది.

డుడ్డె /ḍuḍḍe/ *n.* బర్రె గూణ; young of a buffalo; (యఙ్ ఒవ్ బఫ్ఫలొ). హెర్మి వహ్తెకె తాన పిల్లతున్ డుడ్డె ఇంతెర్. బర్రె ఈనినప్పుడు దాని పిల్లను బర్రె బొక్కు అంటారు. డుడ్డెహెర్మితగా పాల్ ఉంజెర్ మంత. బర్రె గూణ బర్రె దగ్గర పాలు తాగుతుంది.

డుంక /ḍuṅka/ *n.* గుంట; pit; (పిట్); గడ్‌హా; గడ్ఢా. డుంకతగ మీన్క్ మంతంగ్. గుంటలో చేపలు ఉన్నాయి.

డుబి కీ- /ḍubi kī-/ *v.* ముంచారు; to sink, drown; (టు సింక్); ళ్బనా. కోందతున్ యేతగ డుబీ కీతొన్. ఎద్దును నీటిలో ముంచారు.

డుబె మా- /ḍube mā-/ *v.* మునిగిపోయాను; to make a loss (either on an investment, or a loan to someone); (టు సింక్); ళ్బానా. కుహితగ డుబెమాసెర్ మంతొన్. బావిలో మునిగిపోయాను.

డుండ్- /ḍuṇḍ-/ *v.* కాలబెట్టుట; to burn; (టు బన్); జల గయా.

డుండుస్ /ḍuṇḍus/ *v.* కాలిపోయింది; to burn; (టు బన్); జలానా.

డుండ్వల్ /ḍuṇḍval/ మంట చెలరేగడం. అక్కె కడ్బ గూడ్క్ డుండ్సెర్ మంతంగ్. అక్కడ చొప్ప గూళ్లు కాలుతున్నాయి.

డుండుస్వల్ /ḍuṇḍusval/ *v.* కాల్చుట; burning; (బనిఙ్). తూరి కాడితున్ డుండు సీంతెర్. కంది కట్టెను కాల్చుతున్నారు.

డుమ్మల్ /ḍummal/ *n.* రుమాలు లేని వాడు; uncovered head; (అన్‌కవడ్ హెడ్). పేన్దగ తల్ల దొహ్చా కాల్ కెరొర్ వోన్ డుమ్మల్ ఇంతెర్. దేవుని దగ్గర దండం పెట్టేటప్పుడు తలపాగ కట్టి మొక్కని వారిని బోడి తల అంటారు. Those that don't tie/cover their heads and worship at their deity are called *.

డుమ్మెర /ḍummera/ *n.* ఇప్ప పువ్వు; mahua flowers that have just fallen down from the 'hiruk' tree; (మహువ ఫ్లొఅస్). అస్కెడుర్ వెడిల్క్ హిరుక్ డుమ్మెరంగ్ వత్తుసి గుగ్రింగ్ తింజి పిస్తెర్. పూర్వపు ముసలివారు ఇప్ప పువ్వును ఆరబెట్టి గుడాలు చేసి తిని జీవించేవారు.

డుర్ద /ḍurḍa/ *n.* ధూళి; dust; (డస్ట్); ళ్ల. మోటక్ వానెకె బయ్ డుర్ద పెసియంత. వాహనాలు వస్తే మట్టి రోడ్డులో దుమ్ము లేస్తుంది.

డుల్లె /ḍulle/ *n.* గుమ్మి; grain basket; (గ్రేయ్న్ బాస్కెట్). డుల్లె దానంగ్ ఇర్లె కామ్ సీంత. జొన్నలు గుమ్మిలో ఉంచుతారు.

డువల్ /ḍuval/ *n.* • పెద్ద పులి. • పులి; tiger; (బిగ్ టైగర్); బాఘ. డువల్ కోందతున్ పియ్త. పులి ఎద్దును పట్టుకుంది.

డువల్ తోల్ /ḍuval tōl/ పులి చర్మం. డువల్ తోల్ డఢ్ఢింగ్ డఢ్ఢింగ్ మందంత. పులి చర్మము గీతలు గీతలుగా ఉంటుంది.

డువల్ బుయరి /ḍuval buyari/ పులి గుహ. డువల్ బుయరితున్ రొప్పొ మందంత. పెద్ద పులి గుహలలో ఉంటుంది.

డువ్ల /ḍuvla/ *n.* గరిటె; ladle; (లేడల్); కరఛుల. కుస్రి వఢ్ఢి కియ్యె డువ్ల. కూర వడ్డించే గరిటె.

డూండి కయ్ /ḍūṇḍi kay/ ఒంటి చేతి; single hand; (సింగల్ హెండ్). ఉంది కయ్ సెల్లె వోన్ డూండి ఇంతెర్. ఒక చేయి లేని వాన్ని ఒంటి చేతి వాడు అంటారు.

డెగ్గల్ (పిట్టె) /ḍeggal (piṭṭe)/ *n.* రామ చిలుక; parrot; (పెరోట్); తోతా. డెగ్గల్ పిట్టెతున్ రాగొ ఇంతెర్. రామ చిలుకని డెగ్గ అంటారు.

డెప్డి /ḍepḍi/ చిన్న డప్పు.

డెబ్డ /ḍebḍa/ *n.* మెత్తగా; sweet made from water and cooked rice; (స్వీట్). గాటొ అట్నెకె డెబ్డ వేయ్వల్. వంట చేసేటప్పుడు మెత్తగా ఉడుకడం.

డెబ్రల్ కాల్దొర్ /ḍebral kāldor/ బోద కాలు గల వాడు. డెబ్రల్ కాల్దొర్ డెమ్స యెందలాతొర్. బోద కాలు గలవాడు డెంస నృత్యం చేస్తున్నాడు.

డెండ్కి /ḍeṇḍki/ *n.* వీపు; back, trunk; (బెక్); పీఠ. మేందొడున్ పజ్జె మన్వల్ డెండ్కి ఇంతెర్. దేహం వెనుక భాగాన్ని వీపు అంటారు.

డెమ్మ /ḍemma/ *adj.* ఎడమ; left; (లెఫ్ట్); బాఁయా.

డెమ్మ కయ్దె /ḍemma kayde/ *n.* ఎడమ చేతితో; on the left hand; (ఒన్ ద లెఫ్ట్ హెండ్). నన్న డెమ్మ కయ్దె గాటొ తింతొన్. నేను ఎడమ చేతితో అన్నము తింటాను.

డెమ్మ కాక్ /ḍemma kāk/ on the left hand side; (ఒన్ ద లెఫ్ట్ హెండ్ సైడ్). నన్న డెమ్మకాక్ సొంజెర్ మంతొన్. నేను ఎడమ పక్కకు వెళుతున్నాను.

డెమ్మడి /ḍemmaḍi/ *adj.* ఎడమ; left; (లెఫ్ట్). రాము డెమ్మడి కయ్దె లిహి కీంతొర్. రాము ఎడమ చేతితో రాసుకుంటాడు.

డెమ్స /ḍemsa/ *n.* నృత్యం. విందు నాట్యం. నృత్యము; dance; (డాంస్); నృత్య; నాచ. మా తమ్ముర్ డెమ్స యేందంతొర్. మా తమ్ముడు డెంస నృత్యం చేస్తున్నాడు.

డెమ్స పాట /ḍemsa pāṭa/ డెంస పాట. కాండిర్ డెమ్స పాట వార్సెర్ మంతెర్. పిల్లలు డెంస పాట పాడుతున్నాడు.

డెయ్సి డెయ్సి /ḍeysi ḍeysi/ జల జల పారుతుంది. కుడెడ్క న యేర్ డెయ్సి డెయ్సి విత్తంత. వాగులోని నీరు జల జల పారుతు పరుగెడుతుంది.

డెర్క /ḍerka/ *n.* త్రేంపులు; to belch; (టు బెల్చ్); ఢకార లేనా. సోడ ఉట్టెకె బయ్ డెర్క వాంత. సోడ తాగితే తెంపులు వస్తాయి.

డెహ్క /ḍehka/ *v.* దూకు; dive; (డైవ్); ఉఛల; కూద; ఛలాఁగ మార. కాండిర్ కుహితగ డెహ్క సి యేర్ తుంగ్సెర్ మంతెర్. పిల్లలు బావిలో దూకి స్నానం చేస్తున్నారు.

డెహ్క- /ḍehk-/ *v.* దునుకు; to beat (as in a person's heart or pulse); (టు జంప్); ఉఛలనా. అంద డడ్డితల్ ఇంద డడ్డితె డెహ్కవల్. అక్కడి నుండి ఇక్కడికి.

డెహ్ద /ḍehḍa/ *n.* బురద; mud; (మడ్); కీచఢ.

డేగొ (పిట్టె) /ḍēgo (piṭṭe)/ *n.* డేగ పిట్ట; eagle, hawk; (ఈగల్); గరుడ. డేగొ కొర్ పిల్లంగ్ తిందన్ సాటి నహ్కనె తిరియంత. డేగ కోడి పిల్లలు తినడానికి ఊళ్లో తిరుగుతుంది.

డేటె /ḍēṭe/ కాండము. మక్కెత మొదొడున్ డేటె ఇంతెర్. మొక్క మొదటి భాగాన్ని కాండము అంటారు.

డేడ కండి /ḍēḍa kaṇḍi/ *adj.* ఒక పుట్టెడు సగం; ten; (టెన్); దస. నాకున్ డేడ కండి జొన్నంగ్ పండ్తంగ్. నాకు ఒకటిన్నర పుట్లు జొన్నలు పండినాయి.

డేప్ల /ḍēpla/ *n.* మట్టి పెళ్ల; clump of earth (as in soil); (క్లాంప్ ఒవ్ అత్). వహుక్నె ఊడ్నెకె డేప్లంగ్ పెసియంగ్. చేను దున్నేటప్పుడు మట్టి పెళ్లలు వెళతాయి.

డేప్ల తెండ్వల్ /ḍēpla teṇḍval/ *v.* పెల్లగించు; uproot; (అప్ రుట్); కబార; ఉఖాడ. డేప్లతున్ తెండ్వల్. మట్టి బెడ్డను పేల్ల గించటం.

డేండె /ḍēṇḍe/ *n.* చొప్ప కట్టె; stalk; (స్టోక్); ఢాలీ. కోదన్ గావడగ దొహ్చా కడ్బడేండె వాటంతెర్. ఎడ్లను పందిరిలో కట్టి చొప్ప కట్టె వేస్తారు.

డేర /ḍēra/ *n.* డేరా; tent; (టెంట్); ఢెరా; తంబూ; ఖేమా. డేర రోన్ వాట్సి మంత. డేరా ఇల్లు కట్టుకుంది.

డేరింగ్ /ḍēriṅg/ *n.* గుంజలు; pillars of wood; (పిలర్స్ ఒవ్ వుడ్). మావ రోన్ డేరింగ్ వాట్సి మంతంగ్. మా ఇంట్లో గుంజలు పెట్టి ఉన్నాయి.

డొక్కె /ḍokke/ *n.* తొండ; lizard; (స్నెయ్క్ లిసర్డ్); ఛిపకలీ.

తరస్ డొక్కె /taras ḍokke/

కుదుర్ డొక్కె /kudur ḍokke/ *n.* బల్లి; house lizard (usually found within houses).snake-like lizard (usually found outdoors, under stones, logs etc.). కుదుర్ డొక్కె రొహ్క నగ మందంత. బల్లి ఇళ్ళలో ఉంటుంది.

డొకొడ్కనె ఆత /ḍokoḍkne āta/ లోపలికి పోవడం; dried; (డ్రైడ్). గాటొ తిన్వెకె సొత్తెకె కడ్క డొకొడ్క నె ఆంతంగ్. అన్నము తినకుండా ఉంటే కండ్లు లోపలికి పోతాయి.

డొగ్గి /ḍoggi/ *n.* ముసలి జంతువు; old (of cattle); (ఓల్డ్); పురానా. డొగ్గి మూరతున్ దొహ్చొర్ మంతొన్. ముసలి ఆవును కట్టేస్తున్నాను.

డొడ్డి /ḍoḍḍi/ *n.* పశువుల పాక; open-roofed enclosure for animals; (ఎనిమల్ ఎన్‌క్లోజర్). మూరంగ్ దొహన్ సాటి డొడ్డి మంత. ఆవులను కట్టడాని పశువుల పాక ఉంది.

డొడ్డె /ḍoḍḍe/ *n.* కంకి; breaking of corn; (బ్రేయ్కింజ్ ఒవ్ కొన్). మక్కెడొడ్డె ఉరు సీమ్. మొక్కజొన్న కంకిని విరుచుట.

డొడ్డొ /ḍoḍḍo/ *n.* గుంత; pit; (పిట్); गर्त. తోడి కాచ్త డొడ్డొ ఆంద్. మట్టి తవ్విన గుంత. మర్రక్ ఉర్సన్ సాటి సబ్బడె డొడ్డొంగ్ కాచంతెర్. మొక్కలు నాటడానికి గునపముతో గుంతలు తవ్వుతున్నారు.

డొప్పొ /ḍoppo/ *n.* డొప్ప; cup or bowl made of leaves; (లీఫ్ కప్). ఆకిన డొప్పొతె జావ ఉంటెర్. ఆకుతో తయారు చేసిన డొప్పతో అంబలి తాగుతారు.

డొబ్బల్ /ḍobbal/ *adj.* దొడ్డు; fat, plump, chubby; (ఫెట్); मोटा. మావొర్ గడియల్ డొబ్బల్ మంతొర్. మా జీతగాడు లావుగా ఉన్నాడు.

డొండెనెయ్ /ḍoṇḍeney/ *n.* ఆడ కుక్క; female dog, bitch; (ఫీమేయ్ల్ డొగ్, బిచ్); कुता.

డొల్కి పాట /ḍolki pāṭa/ డొల్కి పాట. మర్మినగ డొల్కి పాటంగ్ వారంతెర్. పెళ్లిళ్లలో డొల్కి పాటలు పాడుతున్నారు.

డొహ్డ /ḍohḍa/ *n.* అలుకు నీళ్లు; ash; (ఎశ్); राख; भस्म. బాయిక్ సడపి డొహ్డ కీసి రోన్ ఊసంతంగ్. స్త్రీలు పేడతో ఇంటిని అలుకుతారు.

డొహ్బడ్ /ḍohbaḍ/ *n.* బురుద నీరు; ash; (ఎశ్); राख; भस्म. హెర్మింగ్ డొహ్బడ్ తగ మిండంతంగ్. బర్రెలు బూడిద నీళ్లలో పడుకుంటాయి.

డొహున్ /ḍohun/ *n.* కుడితి నీళ్లు; water mixed with chaff, etc given to animals for drinking; (వొటర్ మిక్స్‌డ్ విద్ చఫ్). హెర్మిన్ డొహున దొసంతెర్. బర్రెలకు కుడితి నీళ్లు పెడతారు.

డొహుర్ యేర్ /ḍohur yēr/ • మురికి నీరు; dirty water; (డటి వొటర్). • అపరిశుభ్రమైన నీరు. మర్రక్ నంగ్ పాలంగ్ అర్సి కుహిత యేర్ డొహుర్ ఆంత. చెట్ల ఆకులు పడి బావి నీరు మురికిగా అవుతుంది.

డొహో /ḍoho/ • పెద్ద మడుగు. పేన్కున్ డొహొతగ యేర్ మిహ్లె వోంతెర్. దేవుళ్లను పెద్ద మడుగులో స్నానం చేయించడానికి తీసుకు వెళతారు.

• *n.* జలాశయం; reservoir; (రెసవ్వార్).

• *n.* మడుగు; deep pool; (డీప్ పుల్).

డోకాలుమ్ /ḍōkālum/ *n.* ఎండకాలం; summer; (సమర్); गर्मी का मौसम; ग्रीष्म. ఎద్దిగాలుమున్ డోకాలుమ్ ఇంతెర్. ఎండకాలాన్ని వేసవి కాలం అని అంటారు.

డోకుం (పిట్టె) /ḍōkuṁ (piṭṭe)/ *n.* రాబందు; vulture; (వల్చర్); गिद्ध. డగుర్ రాయల్ తున్ డోకుం ఇంజెర్ ఇంతెర్. పెద్ద రాబందువును డోకుం అని అంటారు.

డోని /ḍōni/ *n.* కట్టెతో చేసిన తొట్టి; wooden water trough.

డోబ్ర /ḍōbra/ *n.* తొర్ర; a hollow space or cavity that birds, and insects can live in; (హొలో స్పేయ్స్); कोटर. పొహెంగ్ డోబ్రతగ పిడుసంతెర్. పేలాలు పలిగిన కుండలో తయారు చేస్తారు.

డోబ్రలిక్ పల్క /ḍōbralik palk/ పుచ్చి పోయిన పళ్లు. డోబ్రలిక్ పల్క వెడిల్ తగ మంతంగ్. పుచ్చి పోయిన పళ్లు ముసలివాడి దగ్గర ఉన్నాయి.

డోండెర (మర్ర) /ḍōṇḍera (marra)/ *n.* జమ్మి (చెట్టు); kind of a tree; (ట్రీ). దసర సడ్డున్ నేటి డొండెర మర్ర త కాంతతున్ జమ్మి పాంతెర్. దసరా పండుగ రోజు జమ్మి చెట్టు కొమ్మను జమ్మి కొడతారు.

డోర్కల్ /ḍōrkal/ *n.* పశువులను కాచేవాడు; man who tends cattle; (మెన్ హు టెండ్స్ కెటల్); चरवाहा. మూరంగ్ మెహ్వన్ డోర్కల్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. పశువులను కాచువాన్ని పశువుల కాపరి అంటారు.

డోరియల్ /ḍōriyal/ *n.* పశువు; beast; (బీస్ట్); जानवर. వెల్లె మూరంగ్ మీరెమాతెకె డొరియాలిక్న మంద ఇంతెర్. ఎక్కువ ఆవులు గుమి గూడితే పశువుల మంద అంటారు.

డోల యెంద్వల్ /ḍōla yendval/ పీర్ల పండగ నృత్యం. పిరుల్క నగ ఉంది డొల యేంద్వల్ మందంత. పీర్ల పండగ అప్పుడు డోల కూడా ఉంటుంది.

డోల్ /ḍōl/ *n.* డోలు; drum; (డ్రమ్). మర్మిన్న డోలు పాంతెర్. పెళ్ళిలో డోలు వాయిస్తారు.

డొల్క్యల్ /ḍolkyal/ *n.* డోలు వాయించేవాడు; drummer, person who drums; (డ్రమర్); ढोल बजाने वाला. బీంరావు డోల్ పాసెర్ మంతొర్. బీంరావు డోలు వాయిస్తున్నాడు.

డోల్ పేప్రెంగ్ /ḍōl pēpreṅg/ *n.* బాజా బజంత్రీలు; band; (బెండ్). మావ నాటె డోల్క్ పేప్రెంగ్ మంతంగ్. మా ఊరిలో బాజా బజంత్రీలు ఉన్నాయి.

డోల్ వాజంగ్ /ḍōl vājaṅg/ *n.* భాజా భజంత్రీలు; band; (బెండ్). నేండ్ రేడుతగ డోల్ వాజన లేజ్ కేంజవాంత. ఈ రోజు రేడియోలో భాజా భజంత్రీల చప్పుళ్లు వినిపిస్తున్నాయి.

డోల్ వాల్యలిర్ /ḍōl vālyalir/ వాయిద్య బృందం; music band; (మ్యుసిక్ బెండ్). మర్మినగ డోల్ వాల్యలిర్ డోల్క్ పాంతెర్. పెళ్లిల్లలో డోలు కొట్టే వాయిద్య బృందం వచ్చింది.

డోల్కోల /ḍōlkōla/ డోలు వాయించే కర్ర. డోల్ పాయ్వల్ కొలతున్ డోల్కోల ఇంతెర్. డోలు కొట్టే కర్రను డోలు వాయించే కర్ర అంటారు.

త

తక్క /takka/ *n.* అక్క; elder sister; (ఎల్డర్ సిస్టర్); बड़ा बहीन. తక్క నాకున్ మొదొల్ పుట్ట. అక్క నా కన్న ముందు పుట్టింది.

తక్కెమా- /takkemā-/ నీరసించి పోయిన; tired; (టైఅడ్). తాక్సెర్ వాసికున్ తక్కెమాసి సొత్తొర్. నడుచుకుంటూ వచ్చి నీరసించి పోయాడు.

తక్డిర్ /takdir/ *n.* అదృష్టం; luck; (లక్); भाग्य. బోన తక్డిర్ వోన్క. ఎవరి అదృష్టం వారికి.

తక్లిబ్ /taklib/ *n.* • కష్టం; difficulty; (డిఫికల్టి); कठिनता. వోర్ నాకున్ బయ్ తక్లిబ్ కీంతొర్. అతను నన్ను కష్ట పెడుతున్నాడు. • అపాయం; danger; (డేయ్న్జర్); ख़तरा; హాని. వోర్ వెల్లె తక్లిబ్నె మంతొర్. అతను చాలా అపాయంలో ఉన్నాడు. • ఆపద; trouble; (ట్రబల్); आफ़त; विपत्ति; संकट.

తక్లిబ్ కీమ్ /taklib kīm/ • దు:ఖ పెట్టు; compel; (కంపెల్). జేల్క్ నగ మన్వలిర్కున్ తక్లిబ్ కీంతెర్. జైళ్లలో ఉండే వాళ్లను దు:ఖ పెడతారు.

తగ్డియల్ /tagḍiyal/ *adj.* బలమైన; strong; (స్ట్రొఙ్). సేర్ పాయ్వలిక్ కోందంగ్ బయ్ తగ్డియలిక్ మందన. వ్యవసాయం చెయ్యడానికి బలమైన ఎడ్లు ఉండాలి.

తగ్తొర్ /tagtor/ *n.* చిక్కిపోవడం; to become weak; (బికమ్ వీక్); दुर्बल. మాయ్నల్ యెడ్కితె జర్రసి తగ్తొర్. వ్యక్తి జ్వరము వలన కొద్దిగా తగ్గినాడు. After fever, man became a little weak.

తజె /taṅe/ *n.* వదిన; spouse's elder sister; elder brother's wife (used only with reference to second and third persons); (ఎల్డర్ సిస్టర్ ఒవ్ స్పౌస్). మావొర్ దాదన బాయ్కొన్ తజె ఇంతెర్. అన్నయ్య పెండ్లాన్ని వదిన అంటారు.

తజొరడ్ /taṅoraḍ/ *n.* వదిన; wife's elder sister; (వైఫ్స్ ఎల్డర్ సిస్టర్). మామన డగుర్ పేడి నాకున్ తజొరడ్ ఆంత. మామ పెద్ద కూతురు నాకు వదిన అవుతుంది.

తట్- /taṭ-/ *v.* తట్టుకుంది; to get stuck (choke on food, or clothing gets caught on a protruding object); (టు గెట్ స్టక్). నావ పూన ఆంగ్డె చహ్కొ నగ తట్సి సర్త. నా కొత్త అంగీ ముళ్లలో తట్టుకొని చినిగిపోయింది.

తడకి /taḍaki/ *n.* కాలేయం; liver; (లివర్); यकृत. హెర్రె తడకి సవద్నె మందంత. మేక కాలేయం రుచిగా ఉంటుంది.

తడంజల్ /taḍañjal/ *n.* తోడేలు; wolf; (వుల్ఫ్); भेड़िया. కేడతె హెర్రెంగ్ మెహ్లెన్ వోతెకె తడంజల్ హెర్రెంగ్ తింత. అడవిలో మేకలు మేపడానికి వెళితే తోడేలు మేకలను తింటుంది.

తడ్కవల్ /taḍkaval/ *n.* గోకుడు; scratch; (స్క్రచ్). కొర్కున్ గిర్ తడ్కవల్ బేమరి వాంత. కోళ్లకు కూడ గోకుడు రోగం వస్తుంది.

తడ్మి /taḍmi/ *n.* • అగ్ని; fire; (ఫైఅర్). గాటొ అట్లె సొద్దెదగా తడ్మి మాస. అన్నము వండడానికి పొయ్యి వెలిగించు. • మంట; fire; (ఫైఅర్); आग. మొల్లొల్ బొడ్సన్ సాటి తడ్మి మాసంతెర్. కుందేలును కాల్చడానికి మంట పెడుతున్నారు.

తడ్మిగుట్ట /taḍmiguṭṭa/ *n.* అగ్నిపర్వతం; volcano; (వల్కేనొ). తడ్మి గుట్టంగ్ గిర్ మంతంగ్. అగ్ని పర్వతాలు కూడా ఉన్నాయి.

తడ్మిత గావ్ /taḍmita gāv/ *n.* కాలిన గాయం; wound from burns; (వౌండ్ ఫ్రొమ్ బంస్). కద్దుగ తడ్మిత గొక్క అర్తెకె గావ్ అర్రంత. చెయ్యి కాలితే గాయం అవుతుంది.

తడి /taḍi/ *n.* దేవుళ్లను స్నానం చేయించే మడుగు; place at a river where there is always water (used for immersing idols); (ప్లెయ్స్ ఎట్ ఏయ్ రివర్). పేన్కున్ యేర్ మిహ్లె తడితె వోంతెర్ (నమునత్: జంగుబాయి, బీమల్). దేవుళ్లను స్నానము చేయించడానికి మడుగుకు తీసుకు వెళతారు. In order to immerse the deities they go to the *. (e.g. Jangubai, Bheemal).

తడియ /taḍiya/ *n.* వెదజల్లు; scatter; (స్కటర్); बिखेर; छितरा. మిర్చ రోప్ వాట్సి యేర్ తడియ. మిరప విత్తనం విత్తి నీరు వెదజల్లు.

తడివల్ /taḍival/ *n.* చల్లు; sprinkle; (స్ప్రిన్కల్); बौछार. కొత్తంగ్ తడిసెర్ మంతెర్. డబ్బులు జల్లుతున్నారు.

తడెంజల్ /taḍeñjal/ *n.* తోడేలు; wolf; (వుల్ఫ్); भेड़िया. తడెంజల్ హెర్రెనున్ తింత. తోడేలు మేకలను తింటుంది.

తడెయ్ /taḍey/ *n.* చెరువు; తాలాబ. మీన్క పియ్ లెన్ తడెయ్ తగ మీరెమాసి దాంతెర్. చేపలు పట్టడానికి చెరువులోకి కలిసి వెళతారు.

తడెయ్ కట్ట /taḍey kaṭṭa/ *n.* చెరువుగట్టు; dam; (డేం); बाँध. తడెయ్త యేర్ వంజినగ సుటి కీంతెర్. చెరువు నీరు పొలాలకు విడుస్తారు.

తత్- /tat-/ *v.* తెచ్చింది; bring; (బ్రిఙ్); लाना.

తత్త అద్ /tatta ad/ తీసుకు వచ్చిన.

తన్ దాత్ /tan dāt/ *adv.* తన వలె; accordingly; (అకొడిఙ్లి); यथायोग्य; मुताबिक. తన్వొర్ పేడల్ తన్ దాత్ మంతొర్. తన కొడుకు తన లాగే ఉన్నాడు.

తంగడ్ మంగడ్ /taṅgaḍ maṅgaḍ/ *adv.* ఆశుభ్రత; hurriedly (work not done well); (హురిడ్లీ). కామ్ కియ్వల్ తంగడ్ మంగడ్ మందంతొర్. పని చేసేవాడు ఆశుభ్రంగా ఉంటాడు.

తన్న వాయిర్ /tanna vāyir/ అతను రాని; let him come;

తన్వ /tanva/ • by oneself; (బై వంసెల్ఫ్); उसका. • *pron.* అతనిది; his own, her own. తన్వ రోన్ తనయ్ చక్కె ఇర్రన. తన ఇంటిని తాను బాగుగా ఉంచాలి. • *adj.* తన. తన్వతనయ్ కామ్ కీంతొర్. తన పని తాను చేస్తున్నాడు.

తన్వతన్ /tanvatan/ *adv.* తనకు తానుగా. *adj.* వ్యక్తిగత; private; (ప్రైవిట్). తన్వతన్ పిస్సెర్ మంతొర్. తనకు తానుగా బ్రతుకుతున్నాడు.

తంగ్ కియ్మ /taṅg kiyma/ విసిగించకు. కామ్ కియ్వన్ కామ్ కియ్యెర్ ఇంజెర్ తంగ్ కియ్మ. పని చేసే వాన్ని పని చెయ్యడు అని విసిగించకు.

తంగ్మరి /taṅgmari/ *n.* మనుమడు; grandson; (గ్రెండ్సన్). పేడన్ నొర్ కాండిన్ తంగ్ మరి ఇంతెర్. కొడుకు కుమారుడు మనుమడు అవుతాడు.

తంగ్ మియడ్ /taṅg miyaḍ/ *n.* మనమరాలు; granddaughter; (గ్రెండ్డొటర్). పేడిన పేడి తంగ్ మియడ్ ఇంతెర్. బిడ్డ కూతురిని మనమరాలు అంటారు.

తన్లాడ /tanlāḍa/ *v.* బతిమిలాడు; plead; (ప్లీడ్). కాండి బొమ్మ యేతన్ సాటి తన్లాడ్సెర్ మంతొర్. పిల్లవాడు బొమ్మ తీసుకోవాలని బతిమిలాడుతున్నాడు.

తనయ్ యేత్వల్ /tanay yētval/ వ్యక్తిగతంగా తీసుకోవడం; taking personally; (టేయ్కిఙ్ పసనలి).

తపస్ కీతొర్ /tapas kītor/ *n.* ధ్యానం; meeting; (మీటిఙ్). నాకున్ చొకొట్ కామ్క ఆయన ఇంజెర్ తపస్ కీతొర్. నాకు మంచి పనులు జరగాలి అని ధ్యానం చేసాడు.

తప్ /tap/ *n.* తప్పు; wrong; (రొఙ్); ఛ్లట జా. కొత్తంగ్ కహ్నాకె లెక్క తప్ కీతొర్. డబ్బులు లెక్కించేటప్పుడు లెక్క తప్పు చేసాడు.

తప్పతప్ప /tappatappa/ నీటి తుంపర. పిర్ తప్పతప్ప వాసెర్ మంత. వర్షం నీటి తుంపరగా వస్తుంది.

తప్పుసిమ్ /tappusim/ *v.* తప్పించుకో; avoid; (అవొఇడ్); బచ జా; ఛ్లట; ముక్త హో. మొల్లొడున్ బాండెతె పానెకె మొల్లొల్ తప్పుసింత. కుందేలును తుపాకీతో కాల్చినప్పుడు కుందేలు తప్పించుకుంటుంది.

తప్పెచారి /tappecāri/ *n.* ఋషి; monk; (మంక్). మర్మింగ్ ఆయెర్ వోన్ తప్పెచారి ఇంతెర్. పెళ్లి చేసుకోని వాన్ని బ్రహ్మచారి అంటారు.

తప్పొ /tappo/ *v.* తప్పని; unfailing; (అన్‌ఫేయ్లిఙ్). నేండ్ పిర్ వాయ్వల్ తప్పొ. ఈ రోజు వర్షం తప్పదు.

తమ్మ /tamma/ *n.* రాగి; copper; (కొపర్); తాంబా. తొల్లెతుర్ వెడిల్క తమ్మతంగ్ ముద్దంగ్ కెర్న్న దిర్. పూర్వపు వ్యక్తులు రాగి ఉంగరాలు తొడిగే వారు.

తమ్మ తమ్మొ /tamma tammo/ *pron.* తమకు తాము; reflexive pronoun - themselves; (దమ్సెల్వ్స్); స్వయం. తమ్మ తమ్మొమీరెమాసి బేకె సొంజెర్ మంతెర్. తమకు తాము ఎక్కడికీ వెళుతున్నారు.

తమ్ముక్ ఆకి /tammuk āki/ *n.* పొగాకు; tobacco leaf; (టబెకొ లీఫ్); తమ్బాకూ. వోర్ తమ్ముక్ వొమ్సెర్ మంతొర్. ఆయన పొగాకు అమ్ముతున్నాడు. He is selling tobacco.

తమ్ముస్ ఇవ్విర్ /tammun ivvir/ *n.* అన్నదమ్ములు; brothers; (బ్రదస్); అగ్రజ అనుజ.

తయర్ ఆయ్వల్ /tayar āyval/ • తయారు అగుట. వ్యాకరనం తయర్ ఆసెర్ మంత. వ్యాకరణం తయారై ఉన్నది. • *v.* ఏర్పడు; form; (ఫొమ్).

తర /tara/ *v.* తెచ్చుకో; get; (గెట్); లె ఆ; లా దె. నావంగ్ కొత్తంగ్ నిమ్మెయ్ సొంజి తర. నా డబ్బులు నీవు వెళ్లి తెచ్చుకో.

తర తుర /tara tura/ *adv.* తొందర తొందర; quickly; (క్విక్లి). హాటుం సొన్లె తరతుర ఆసెర్ మంతొర్. అంగడికి వెళ్లడానికి తొందరపడుతున్నాడు.

తర వచ్చొ /tara vacco/ *v.* తెచ్చుకోవచ్చు; can get it; (కెన్ గెట్ ఇట్). నాడిగిర్ సాకుర్ చంచి తర వచ్చొ. రేపు కూడ చక్కెర సంచి తెచ్చుకోవచ్చు.

తరగతి /taragati/ *n.* తరగతి; class; (క్లాస్); వర్గ; దర్జా; శ్రేణి. సమ్మిర్ ఉంది తరగతి తగ మంతెర్. అందరు ఒక తరగతిలో ఉన్నారు.

తరతర /taratara/ వణకడం. రాము తరతర ఆసెర్ మంతొర్. రాము వణుకుతున్నాడు.

తరస్ /taras/ *n.* పాము; snake; (స్నెయ్క్); साँप. మూరతంగ్ కాల్క్‌నగ తరస్ గూండెమాత. ఆవు కాళ్లను పాము చుట్టుకుంది.

తర్- /tar-/ *v.* తెచ్చుట; to bring; (టు బ్రిఙ్); లానా. వరొన్ పూసి కీసి తర్వ్ ల్ చొకొట్. ఒకరి అనుమతి తీసుకొని తెచ్చుట మంచిది.

తర్ తురియల్ /tar turiyal/ తొందరపడుట. బేకెనె సొన్నెకె తరతుర ఆసెర్ దాంతొర్. ఎక్కడి కన్న వెళ్లే టప్పుడు తొందర పడి వెళతాడు.

తర్పంగ్ /tarpaṅg/ *n.* నగలు; hole for an earring; (హొల్ ఫొర్ ఎన్ ఈయర్‌రిఙ్).

తర్సొ /tarso/ *adv.* తో; with; (విద్); కె సాథ. నీ తర్సొ నన్ గిర్ హాటుం వాంతొన్. నీ తో నేను కూడా మార్కెట్ కు వస్తాను.

తర్సొ పుట్టె /tarso puṭṭe/ తోడ పుట్టినవాడు; brother; (బ్రదర్). నా తర్సొ పుట్తొర్ తమ్ముర్. నా తోడ పుట్టిన వాడు తమ్ముడు.

తర్సొ మీరెమాసి /tarso mīremāsi/ తో కలిసి; along with; (అలొఙ్ విద్). నీ తర్సొ మీరెమాసి నన్నగిర్ వాంతొన్. నీతో కలిసి నేను వస్తాను.

తరిక /tarika/ *n.* • నియమం; formula; (ఫొమ్యుల); నియమ; కాయదా. ఉంది తరికతె తాకన. నియమం ప్రకారం నడవాలి.

• నీతి; style; (స్టైల్). సమ్మిర్కున్ ఉంది తరికతె న్యాయం కియన. అందరికి ఒకే రీతిగా న్యాయం చెయ్యాలి.

తరు సియ్వల్ /taru siyval/ • తెప్పించుట. తొల్లెతంగ్ వేసుడింగ్ ఇన్కె గిర్ తరు సీసెర్ మంతెర్. పూర్వపు కథలను ఇప్పుడు కూడ తెప్పించుకుంటున్నారు.

• *v.* రాబట్టు; retrieve; (రిట్రీవ్); నికలవా; వసూల కర.

తరుస /tarusa/ *v.* తెప్పించు; derive; (డిరైవ్); మँగవా. నాకున్ బిస్కాట్ పూడ తరుస. నాకు బిస్కెట్ పొట్లము తెప్పించు.

తల ఊడ్సి /tala ūḍsi/ *adj.* దువ్విన; combed; (కోంఎడ్). తల ఊడ్సి వాతొర్. తల దువ్వుకొని వచ్చాడు.

తల టోక్రె /tala ṭōkre/ కపాలం.

తల తిరివల్ /tala tirival/ తల తిరగడం; mad; (మెడ్).

తల నోయ్వల్ /tala nōyval/ *n.* తల నొప్పి; headache; (హెడేయ్క్); సిర దర్ద. పిర్ వానెకె తల్ల పుహ్తెకె తల నోంత. వానలో తడిస్తే తల నోస్తుంది.

తల మొసొర్ /tala mosor/ ముక్కునుంచి రక్తం కారుట.

తల వరుస /tala varusa/ తల వంపు; bow the head; (బో ద హెడ్). లజ్జె మాయ్వల్ పేడి తల వరుసి తాకంత. సిగ్గు పడె అమ్మాయి తల వంచి నడుస్తుంది.

తలకెల్క /talakelk/ *n.* తల వెంట్రుకలు; head hair; (హెడ్ హేర్). తలకెల్క కుసంతంగ్. తలవెంట్రుకలు రాలుతాయి.

తలతోడి /talatōḍi/ తలకు రాసే మట్టి.

తలదగ /taladaga/ తల వద్ద; near head; (నీయర్ హెడ్). నావ తలద్ పొర్రొ బుడ్డితె యేర్ మంత. తల పైన కుండలో నీరు ఉంది.

తలదల్ తుంగ్వల్ /taladal tuṅgval/ తలంటు స్నానం చేయడం.

తలద్ పొర్రొ /talad porro/ తలపైన. తలద్ పొర్రొ కట్టె వొజ్జె మంత. తల పైన కట్టె మోపు ఉంది.

తలదె కొహ్క /talade kohka/ తలతో పొడువు. కోంద తలదె కొహ్కంత. ఎద్దు కొమ్ములతో పొడుస్తుంది.

తలనొర్వల్ /talanorval/ తలంటుకుని స్నానం చేయడం.

తలబిల్ల /talabilla/ *n.* దిండు; pillow; (పిలో); తకియా; उपधान. తల బిల్ల తల బూడ్ ఇరంతెర్. తల దిండు తల కింద పెడతారు.

తల్క /talka/ *v.* వసులు చెయ్యి; ask; (ఆస్క్); పూఛ; మాँగ. అడుగు; collect; (కొలెక్ట్). నిమ్మె బాకితె సీతంగ్ కొత్తంగ్ నిమ్మె తల్క. నీవు అప్పుగా ఇచ్చిన డబ్బులు వసూలు చెయ్యి.

తల్క- /talk-/ *n.* • అడగడం; asking; (ఆస్కిఙ్). బిచ్చెగాండల్ బిచ్చెం తల్కెనెర్ వాంతొర్. బిచ్చగాడు బిచ్చం అడుగుతూ వస్తున్నాడు. • కోరడం; to beg, ask for; (డిసైరింగ్); అపహాస. నిమ్ సీతతున్ బద్లి దుస్రొ తల్క. నీవు ఇచ్చిన దానికి బదులు వేరేది కోరుకో. వోన్క సీతంగ్ అవ్ సామన్క తల్క. అతనికి ఇచ్చిన వస్తువులను అడుగు.

తల్లుర్ కొర్ /tallur kor/ *n.* కోడిపెట్ట; young hen, pullet; (యఙ్ హెన్); घरेलू मुर्गी. మేస్క దొస్వల్ కొర్దున్ తల్లుర్ కోర్ ఇంతెర్. గుడ్లు పెట్టె కోడిని కోడి పెట్ట అని అంటారు.

తల్లుర్ పుడి /tallur puḍi/ తల్లి పురుగు. పుడ్క నగ గిర్ తల్లుర్ పుడి మందంత. పురుగులలో కూడ తల్లి పురుగు ఉంటుంది.

తల్వర్ /talvar/ *n.* కత్తి; sword; (సొర్డ్); असि. నావ తల్వర్ బయ్ లామ్ మంత. నా కత్తి చాలా పొడవుగా ఉంది.

తహ్- /tah-/ *n.* ఎత్తడం; to raise the position something; ऊपर उठाना. అర్త బడ్డెతున్ తహ్చా ఇర్రన. పడిపోయిన కర్రను ఎత్తి పెట్టాలి.

తాక /tāka/ *v.* • నడుచుకో; demean; (డమీన్). నన్న సడక్ పియ్సి తాకంతొన్. నేను రోడ్డు మీద నడుస్తాను. • నడవు. నన్న యేతగ తాక్సెర్ మంతొన్. నేను నీటిలో నడుస్తున్నాను

తాకట్ /tākaṭ/ నడుచుకోండి. రాంబాబు నన్ వెహ్త రీతెతె తాకట్ ఇంతొర్. రాంబాబును నేను చెప్పిన రీతిలో నడుచుకోండి అని అన్నాడు.

తాకత్ మత్త /tākat matta/ *adj.* బలముగల; powerful; (పౌఅఫుల్). హెర్మితున్ వెల్లె తాకత్ మందంత. గేదె చాలా బలముకలిగి ఉంటుంది.

తాకద్ /tākad/ *n.* • బలం; force; (ఫొస్). బొండె పిల్లెన్ తాకద్ మందన. తుపాకి పట్టుకోవడానికి బలం ఉండాలి. • శక్తి, నాయ్ఙల్ పిల్లెన్ తాకద్ మందన. నాగలి పట్టడానికి శక్తి అవసరము.

తాక్- /tāk-/ *v.* నడుచుట; to walk, be in progress; (టు వొక్); చలానా. మాయ్మ్మలిర్ హాటుం తాక్సెర్ సొంజెర్ మంతెర్. మగవారు అంగడికి నడుచుకుంటూ వెళుతున్నారు. The man is walking to the market.

తాకుస్ /tākus/ *n.* నడుపుట; to drive, to lead; (టు డ్రైవ్); చలానా. చుడుర్ కాండిన్ కయ్ పియ్సి తాకుసంతెర్. చిన్న పిల్ల వాన్ని చేతులు పట్టి నడిపిస్తారు. They hold the little boy's hand and lead him along.

తాకుస్వల్ /tākusval/ *n.* నడిపించుట; beater (when hunting); (వొకిఙ్); భగానా. మామల్ లారి తాకు సీంతొర్. మామయ్య లారీ నడిపిస్తున్నాడు.

తాక్వల్ జమన /tākval jamana/ వర్తమాన కాలం. తాక్వల్ జమనతె నన్న రాజల్ ఆయ పరొన్. వర్తమాన కాలంలో నేను రాజును కాలేను.

తాకు సియ్వల్ /tāku siyval/ *n.* నిర్వహణ; managing; (మెనిజిఙ్). గోండి బాస కరియన్ సాటి గోండి సాడంగ్ తాకు సీసెర్ మంతెర్. గోండి భాషను నేర్చు కోవడానికి గోండి బడులు నడిపిస్తున్నారు.

తాగ్డి /tāgḍi/ • *n.* త్రాసు; plate used in weighing scales; (ప్లేట్ యుస్డ్ ఇన్ వేయిఙ్ స్కేయ్ల్స్). తాగ్డితె సాకుర్ జోకికీసెర్ మంతొర్. త్రాసుతో చక్కెర జోకుతున్నాడు. • *adv.* తక్కెడ; balance; (బెలంస్); తరాజు. బాజిపాలంగ్ తాగ్డితె జోకి కీంతెర్. ఆకుకూరలను తక్కెడతో జోకుతారు.

తాడ /tāḍa/ *v.* తవ్వు; dig; (డిగ్); ఖోద; ఖన; పోలా కర. బొమ్మిత్ రొప్పాడ సోనెతున్ తాడ. భూమిలో ఉన్న బంగారాన్ని తవ్వు.

తాడ్- /tāḍ-/ *n.* బొక్క; to burrow; (టు బరో); బిల.

తాడ్క- /tāḍk-/ *v.* గోకుట; to scratch; (టు స్క్రచ్); నోచనా.

తాడింగ్ /tāḍi/ *n.* పుస్తెలాంటివి; earring with bells; (ఈయర్‌రిఙ్).

తాడి (మర్ర) /tāḍi (marra)/ *n.* తాటి చెట్టు); a very tall palm tree from which country liquor is extracted; (ట్రీ).

తాడి కల్ /tāḍi kal/ *n.* తాటికల్లు; palm liquor; (పామ్ లికొర్). కలడి కల్ రెహన్ సాటి తాడి మర్ర తెర్గ్‌తొర్. గౌడు సారాయి కోసం తాటి చెట్టు ఎక్కాడు.

తాడిఆకి /tāḍiāki/ తాటి ఆకు; palm leaf; (పామ్ లీఫ్). తాడి ఆకిత రోన్ వేసంతెర్. తాటి ఆకులతో ఇళ్లు కప్పుతారు.

తాడిఙ్ /tāḍiṅ/ గంటి లాంటి; as hole for an earring; (ఎస్ హూల్ ఫొర్ ఎన్ ఈయర్‌రిఙ్).

తాడిస్ కమ్మల్ /tāḍis kammal/ ఇంద్ర ధనుస్సు; rainbow; (రేయ్న్బో). పిర్ వాసి సొడిత పజ్జె తాడిస్ కమ్మల్ పెసియంత. వర్షం వచ్చి పోయినప్పుడు ఇంద్రధనుస్సు కనిపిస్తుంది.

తాతొ /tāto/ *adv.* వేడి వేడిగా; fresh food or water (not used for fruit); (ఫ్రెశ్). బస్కెగిర్ తిన్నెకె తాతొక్ తిందన. ఎప్పుడైనా తినేటప్పుడు వేడి వేడిగా తినాలి.

తాదల్ /tādal/ *n.* అన్నయ్య; elder brother; (ఎల్డర్ బ్రదర్); బడా భాఈ. నాక్ వరొర్ తాదల్ మంతొర్. నాకు అన్నయ్య ఉన్నాడు.

తాద్ మూర్యల్ /tād mūryal/ elder brother-in-law; (ఎల్డర్ బ్రదర్-ఇన్-లొ). The wife's elder brother is called *.

తాదొ /tādo/ *n.* తాత; father's father; (ఫదర్స్ ఫాదర్). బావనొర్ బాబన్ తాదొ ఇంతట్. నాన్న తండ్రిని తాత అంటాము. Father's father is called *.

తాదొ-బాబల్ /tādo-bābal/ *n.* తండ్రి, తాత; ancestors (pl.); (ఎంసెస్టర్స్).

తాన్ /tān/ *n.* దానిని; that; (దెట్). తాన్ మొడి నిమ్మొగిర్ సవ్రెమామ్. దాని లాగా నీవు కూడ తయారు అవ్వు.

తాన్ దాత్న /tān dātna/ *pron.* దాని లాగా; like that; (లైక్ దెట్). నావ ఆండ్డె తాన్ దాత్న మంత. నా చొక్క దాని లాగా ఉన్నది.

తాన్ మొడి /tān moḍi/ • ఆమేలాగా. తాన్ మొడి నన్న గిర్ సాడి పోండ్క. ఆమేలాగా నేను కూడ చీర కట్టుకుంటాను. • *v.* పోల్చు; compare; (కంపేర్). తాన్ మొడి నన్న గిర్ మన్క ఇంజెర్ ఇన్. దాని లాగా నేనుకూడా ఉంటాను అని అనుకో.

తాన్గటల్ వెల్లె /tāngaṭal velle/ దాని కన్న ఎక్కువ.

తాన /tāna/ *pron.* ఆమెది; her, its; (హర్/ఇట్స్); उसकी. తాన పొరొల్ బతల్ మంత? ఆమె పేరు ఏమిటి?

తాన జాగతగ /tāna jāgataga/ దాని స్థానంలో; in it's place; (ఇన్ ఇట్స్ ప్లేయ్స్). పేద్దున్ తాన జాగతగ ఇరంతెర్. దేవున్ని దాని స్థానంలో ఉంచుతారు.

తానజోడ్ /tānajōḍ/ ఆమె జత; pair of; (పేర్ ఒవ్). తాన జోడ్ ఆండ్. ఆమె జత.

తాప్డ పా- /tāpḍa pā-/ *v.* చెంప కొట్టడం; to slap; (టు స్లెప్); థప్పడ్ మారనా. నావ కోర్విటున్ తాప్డ పాతొర్. నా చెంపను కొట్టాడు.

తాపి కీమ్ /tāpi kīm/ *v.* బుజ్జగించు; pat on the back; (పెట్ ఒన్ ద బెక్); समझा बुझा; फुसला. నిమ్మె చొకొట్ మాయ్ నని ఇంజెర్ తాపి కీంతొర్. నీవు చాలా మంచివాడివి అని బుజ్జగిస్తున్నాడు.

తాపి మాయ్నల్ /tāpi māynal/ తాపీ వాడు.

తార్ /tār/ *v.* వైర్; to spread something out (blanket, paper, etc.); (టు స్ప్రెడ్ ఔట్). వాట్టె పెన్సిన్ తార్ పాసెర్ మంతొమ్. చేనులో ఎరువు వైర్ కొట్టుతున్నాము.

తారిక్ /tārik/ *n.* • తేది. • దినము; date; (డేట్). నీవ పుట్ట తారిక్ బద్ ఆండ్? నీ పుట్టిన తేది ఏమిటి?

తాల వాట్వల్ /tāla vāṭval/ తాళము వెయ్యటం. బీర్వా టున్ తాలవట్సి ఇర్రన. బీరువాకు తాళం వేసి ఉంచాలి.

తాలి /tāli/ *n.* పితకడం; pail, jug, tumbler; (పెయిల్); పుర్వా; कुल्हड. మూరత పాల్ తాలితగ పీరంతెర్. ఆవు పాలు ముంతలో పితుకుతారు.

తావ /tāva/ *n.* • పెనం; oven; (అవన్); तवा. సారింగ్ తావితగ వెయుసంతెర్. రొట్టెలను పెనంమీద కాలుస్తారు. • earthen frying pan; (అర్థన్ ఫ్రైయింగ్ పెన్).

తావ్- /tāv-/ *n.* తీయడం; to dish up, spoon out; (టు స్పూన్ ఔట్). కుస్రిత్ గంజ్నల్ సుక్కుడె తావంతెర్. కూరను గిన్నెలో నుండి గంటెతో తీస్తారు. గంజ్నల్ గాటొ తావంతొర్. గిన్నెనుండి అన్నం తీస్తున్నాడు.

తావి /tāvi/ *n.* కాల్చడానికి; earthen frying pan.iron frying pan; (ఐఅన్ ఫ్రైయింగ్ పెన్). సారింగ్ తావితగ వెయుసంతెర్. రొట్టెలను పెనంలో కలుస్తారు.

తాస్ /tās/ *n.* వరుస; furrow dug along by the plough; (ఫర్రో డగ్ అలొఙ్ బై ఏయ్ప్లావ్). తూరింగ్ తాస్ పియ్సి ఉర్సంతెర్. తొగర్లు వరుస క్రమంలో నాటుకుంటారు.

తాస్లి వాట్వల్ /tāsli vāṭval/ *n.* పన్ను వెయ్యడం; taxing; నీవ వాట్ట తాస్లి వాట్వల్. నీ చేనుకు పన్ను వెయ్యడం.

తాస్లితె సీమ్ /tāslite sīm/ *v.* కౌలుకివ్వు. మావ వావుర్ తాస్లితె సీతొమ్. మా భూమిని కౌలుకిచ్చాము.

తిక మక /tika maka/ *n.* తికమక; bewilderment; (బివిల్డర్మెంట్); परेशानी. సికటితె సొన్నెకె కడ్క తికమక ఆంతంగ్. చీకటిలో వెళ్లేటప్పుడు తికమక అవుతుంటాయి.

తికలి (జాడి) /tikali (jāḍi)/ *n.* గున్క గడ్డి; kind of grass from which scented oil is extracted; (గ్రాస్).

తిక్క /tikka/ *n.* తిక్క; mania; (మేనియ); पागल; పాగలపన. పిస్సల్ తిక్కత్ వాసి బండతె పాంతొర్. పిచ్చివాడు తిక్క రేగితే రాయితో కొడతాడు.

తిక్కల్ /tikkal/ *adv.* తెల్లగా; white; (వైట్); सफेद. దవ్రల్ హెర్రెత తోల్ తిక్కల్ మందంత. మేక తోలు తెల్లగా ఉంటుంది.

తిక్కవాలె /tikkavāle/ తల పిచ్చెక్కి; headlong; (హెడ్‌లొఙ్).

తిడిగ్యల్ /tiḍigyal/ *adj.* కోపిష్టి; spitfire; (స్పిట్‌ఫైఅర్). తిడిగ్యలిర వట్ట సొన్వ. కోపిష్టుల జోలికి పోవద్దు.

తిడింజ్ /tiḍiñj/ *n.* గోరు; claw, nail; (క్లోవ్); पंजा. పేకింగ్ తిడింజ్కనగ పాలిస్ సోకంతంగ్. అమ్మాయిలు గోళ్ళకు రంగు వేసుకుంటారు.

తిత్తి /titti/ *adj.* తిత్తి; bladder; (బ్లెడర్); चमडे की थैली. తడకిత్ కరుమ్ తిత్తి మందంత. కాలేయం దగ్గర తిత్తి ఉంటుంది.

తింతంగ్ /tintaṅg/ *v.* తింటాయి; will eat; (విల్ ఈట్).
జన్వర్కున్ తిన్వల్ చీజ్క వాట్టెకె తింతంగ్. పశువులకు తినే వస్తువులు వేస్తే అవి తింటాయి.

తిన్వల్ కమ్ర /tinval kamra/ భోజనం చేసే గది; dining room; (డైనిఙ్ రుమ్). కాకన రోన్ తిన్వల్ కమ్ర మంత. చిన్న నాన ఇంట్లో భోజనం చేసే గది ఉంది.

తిన్వల్ పుర్క /tinval purka/ సొరకాయ. తిన్వల్ పుర్క లహ్క లహ్క సాదంతంగ్. తినె సొరకాయలు పొడువుగా ఉంటాయి.

తిన /tina/ *adj.* కుడి; right; (రైట్); दाँया. చిట్టి తిన కద్దై గాటొ తింజెర్ మంత. చిట్టి కుడి చేత్తో అన్నము తింటుంది.

తిన కద్దై /tina kayde/ *n.* కుడివైపు; on the right hand; (ఒన్ ద రైట్ హెండ్); दाँया हाथ से.

తిన కాక్ /tina kāk/ *adj.* on the right hand side; दाँया तरफ़ मे. మావ రోన్ రామ్క్న గుడితున్ తిన కాక్ మంత. మా ఇల్లు రామాలయానికి కుడి పక్కకు ఉంది.

తినడి /tinaḍi/ *adj.* కుడి; right; (రైట్); दाहिना; दायाँ. నావ తినడి కయ్ సెల్లె. నాకు కూడి చేయి లేదు.

తిప్పున్ /tippun/ గొర్రు; drill plough; (డ్రిల్ ప్లావ్). జొన్నగడుడ్డున్ మందవక్ నే తిప్పున్ దొసంతెర్. జొన్నలో చెత్త ఉండకుండా గొర్రు ఉపయోగిస్తారు.

తిమింగలం /timiṅgalaṁ/ తిమింగలం.

తియ్ నరిగి /tiy narigi/ ఉడుత రకం; a type of squirrel; (ఏయ్ టైప్ ఒవ్ స్క్విరల్).

తిర్తుం /tirtuṁ/ త్రిలింగ దేశం.

తిర్నె /tirne/ బూడిద రంగులో.

తిర్నె తల /tirne tala/ తెల్లటి తల. అమెరికా వాలిరంగ్ తలంగ్ బయ్ తిర్నె మందంతంగ్. అమెరికా వారి జుట్టు తెల్లగా ఉంటుంది.

తిర్ప పాయ్వలిక్ /tirp pāyvalik/ మెరుపు మెరిసినట్టు.

తిరి /tiri/ *v.* తిరిగింది; to turn; (టు టన్); मुड़ना.

తిరూస్ /tirūs/ to cause to turn; (టు టన్); मुड़ना. కోందనే జొన్న సెన్దగా పాతి తిరూసీసి జొన్నంగ్ తెండంతెర్. ఎడ్లను జొన్న యెన్నుల మీద బంతి కట్టి తింపుతారు. Having made the bullocks go around on the 'jowar' heads at the threshing place, they remove the 'jowar'.

తిరివల్ మాయ్నల్ /tirival māynal/ తిరిగే వాడు.

తిరిసివ /tirisiva/ *v.* తిరిగిరా; come again; (కమ్ అగెన్). నిమ్మె ఉట్నూర్ సొంజి తిరిసి వా! నీవు ఉట్నూర్ వెళ్లి తిరిగి రా!

తిరుడి బాజి /tiruḍi bāji/ ఒక రకమైన ఆకుకూర. తిరుడి బాజి కుస్రి అట్సి తింతెర్. ఈ ఆకుకూర వండుకొని తింటారు.

తిరుని /tiruni/ *n.* జెర్రి; a blackish centipede; (సెన్టిపీడ్). తిరుని బొమ్మితున్ రొప్పాడల్ పెసియంత. జెర్రి భూమి లోపల నుండి వెలుతుంది.

తిరుస /tirusa/ *v.* తిప్పు; rotate; (రోటెట్).

తివ్- /tiv-/ *v.* విరగడం; to break off while cutting; (టు బ్రేయ్క్ ఒఫ్ వైల్ కటిఙ్); తోడ్నా.

తిహ్- /tih-/ *v.* తినిపించు; to feed; (టు ఫీడ్); ఖిలా. ఆడ్వల్ పేడిన్ కాకొ కేరెపండి తిహంత. ఏడ్చే పిల్లకు అమ్మమ్మ అరటి పండు తినిపిస్తుంది.

తీకె /tīkya/ *n.* ఆవలు; mustard seed; (మస్టడ్ సీడ్); రాఈ. తీకె కుసిడగ వాత్తెకె కుస్రి చొకొట్ ఆంత. తాలింపు వేసేటప్పుడు టప్పుడు ఆవలు వేస్తే కూర రుచిగుంటుంది.

తీజ్ బీజ్ /tīj bīj/ *n.* పిడుగు; thunderbolt; (తండర్‌బోల్ట్); వజ్రపాతజ. పిర్ వానెకె తీజ్ బిజ్ అర్త. వర్షం పడెటప్పుడు పిడుగు పడింది.

తీర్ సెల్వక్ /tīr selvak/ *adj.* హద్దులేని; boundless; (బౌండ్ లెస్). ఉంది తీర్ సెల్వక్ పిర్ వానెర్ మంత. హద్దు లేకుండా వాన వస్తుంది.

తీర్ప్- /tīrp-/ *v.* జల్లించు; to sift, removing small stones from rice; (టు సిఫ్ట్); ఛనna. చిన్ని జొన్నంగ్ తిర్ప్సెర్ మంత. చిన్నమ్మ జొన్నలు ఎరేస్తుంది.

తీర్ప్ వల్ /tīrp val/ చెరగటం.

తుక్కు /tukku/ *n.* తుక్కు; trash; (ట్రాష్); కూడా కరకట. కడ్కనగ తుక్కుంగ్ అర్వక్ సూడన. కండ్లలో తుక్కు పడకుండా చూడాలి.

తుజన /tuṅana/ *v.* చేసుకోవాలి; has to do; (హాస్ టు డు). నిమ్మె నాకున్ తుజన ఇంజెర్ మంత. నీవు నన్ను పెళ్లి చేసుకోవాలి అని అంటుంది.

తుజ్వల్ /tuṅval/ చేసుకోవడం; doing for own purpose; (డుఇఙ్ ఫొర్ ఒన్ పపస్). ఉంది పేడిన్ తుజ్వల్ మంత ఇంజెర్ వెహంతొర్. ఒక అమ్మాయిని చేసుకోవాలని ఉంది అని చెబుతున్నాడు.

తుడ్- /tuḍ-/ to blow away; (టు బ్లో అవేయ్).

తుడుస్- /tuḍus-/ *vi.* తూర్పార పట్టడం; winnow; (విన్నొ); ఫటకna. వంజినున్ కడతగా పాతి పాసి తుడుసంతెర్. వడ్లను కళ్లంలో దంచి తూర్పార పడుతున్నారు.

తుడ్కల్ /tuḍkal/ *n.prop.* ముస్లింవాడు; Muslims; (ముస్లింస్); ముసలమాన. వేర్ దడి వాలె తుడ్కల్ ఆందుర్. ఇతను గడ్డము ఉన్న ముస్లిం.

తుడుం /tuḍuṁ/ *n.* ఢంకా; drum; (డ్రమ్). డప్క్ పానెకె తుడుం పాంతెర్. డప్పులు కొట్టేటప్పుడు ఢంకా వాయిస్తారు.

తుతరి బెడ్డె /tutari beḍḍe/

తుత్- /tut-/ *v.* త్రాగే నీరు తట్టుకుంది; to suck; (టు సక్); చూసna. నన్న యేర్ ఉంజెర్ మన్నెకె నావ గుడ్డతగ యేర్ తుత్త. నేను నీరు త్రాగేటప్పుడు నా గొంతులో నీరు తట్టుకుంది.

తుంగ్ /tuṅg/ *v.* చేయుట; to do; (టు డు); కరna. నిమ్ చకొట్న కామ్ తుంగ. నీవు మంచి పని చేసుకో.

తుంగ్వల్ /tuṅgval/ *n.* కర్మ; fate; (ఫేయ్ట్); కర్మ; కామ; కర్తవ్య; కర్మవ్యాకరణ; అంత్యక్రియా. బాబనంగ్ పిత్రెంగ్ తుంగ్వల్ మంత. నాన కర్మ కాండ చేసేది ఉంది.

తుపన్ /tupan/ *n.* తుఫాను; storm; (స్టొమ్); తూఫాన; ఆఁధీ. వడి మిసడి జోర్తె తుపన్ వానెర్ మంత. గాలి వాన బలంగా రావడం.

తుపాన్‌తున్ దాత్ /tupāntun dāt/ తుఫాన్ లాంటిది.

తుండ్సి /tuṇḍsi/ *v.* అంటుకొని; to be stuck; (టు బీ స్టక్). సెవ్వెర్ చొకొట్ తుండ్సి మంత. బంక మంచిగా అంటుకొని ఉంది.

తుమ్మ (మర్ర) /tumma (marra)/ *n.* తుమ్మ (చెట్టు); babul tree; (ట్రీ); పెఱ. *acacia arabica*.

తుమ్రి (మర్ర) /tumri (marra)/ *n.* తునిక (చెట్టు); ebony tree; (ట్రీ); పెఱ. తుమ్రి మర్రతంగ్ ఆకినె బీడింగ్, చుటంగ్ కీంతెర్. తునిక ఆకులతో బీడీలు తయారు చేస్తారు. They make 'beedis' and leaf-pipes from the leaves of the * tree. *diospyros tomentosa*.

తుర్ర /turra/ *n.* తుర్ర కొమ్ము; blowing horn; (బ్లోఇఙ్ హోన్). కోర్దె తయర్ కీసి ఉహ్కవడున్ తుర్ర ఇంతెర్. కొమ్ముతో తయారు చేసి ఊదే దానిని తుర్ర అంటారు.

తుల్సి (మర్ర) /tulsi (marra)/ *n.* తులసి (మొక్క); sacred Tulsa tree; (ట్రీ); పెఇ. యేర్ తుంగ్సి తుల్సి మర్రత రోజీపూజ కీంతెర్. స్నానం చేసి తులసి మొక్కను రోజు పూజిస్తారు.

తుస్క్ వల్ /tusk val/ *v.* తొలుచుట; cleaning;

తుహ్క తుమ్రి /tuhka tumri/ చిన్న తునిక చెట్టు. తుహ్క తుమ్రిత మత్ కీంతెర్. చిన్న తునిక ఆకులతో మందు చేస్తారు.

తుహ్క్- /tuhk-/ *v.* తుమ్ముట; to sneeze; (టు స్నీస్); ఛీంకనా.

తుహ్తోర్ /tuhtor/ *v.* ఒలకబొయ్యి; spill; (స్పిల్); ఛలకా; గిరా; లుడకా; ఉడెల. యేతున్ తుహ్తోర్. నీళ్లు ఒలకబోసాడు.

తూటెమాతెర్ /tūṭemāter/ *v.* విడిపోయారు; got separated (m.); (గొట్ సెపరేట్యుడ్). ఆడ్మాడ్సొ ఇవ్విర్ జగ్డంగ్ కీసి తూటెమాతెర్. ఆలుమగలు ఇద్దరూ గొడవ పడి విడిపోయారు.

తూమ్ /tūm/ *n.* (పిండ ప్రదానం) పెద్ద దేవుని దగ్గర చనిపోయిన వారి పూజలు చేస్తారు; an animal (usually a goat or chicken) brought for sacrifice to the deities. పెర్స పేన్దగ తూమ్ తరంతెర్. పెద్ద దేవునికి పిండప్రదానం తెస్తారు. They bring a sacrificial animal to the place of the great deity.

తూమ్ సియ్వల్ /tūm siyval/ పిండప్రదానం చేయుట. పెర్స పేన్దగ తూమ్ సీంతెర్. పెద్ద దేవునికి పిండప్రదానం చేస్తారు.

తూర్- /tūr-/ *v.* ఒలకబొయ్యి; to spill, drop; (టు స్పిల్); ఛలకానా. బిందె తల్ యేర్ తూర్సెర్ మంత. బిందె నుండి నీరు ఒలికి పోతుంది.

తూరింగ్ /tūriṅg/ *n.* కందులు; kind of lentil, pulse; (లెంట్ఈల్). తూరింగ్ యేతగ నహ్చా యెద్దితె వోడంతెర్. కందులను నీటిలో నాన్చి ఎండలో ఎండబెడతారు. Having wet the pulses in water they dry it in the sun. *cajamus indicus*.

తూస్- /tūs-/ *n.* • పంచడం. బోనంగ్ రొహ్క వొన్క తూస్తెర్. ఎవరి ఇళ్లను వారు పంచుకున్నారు. • బట్వాడా చెయ్యి. • పంచుకోవడం; distribution; (డిస్ట్రిబ్యుశన్). నావొర్ సొపెతల్ నన్న పండితున్ తూసి తిత్తొమ్. నాస్నేహితుడు నేను పండును పంచుకొని తిన్నాము.

తెగ్తోర్ /tegtor/ *vi.* తెగించాడు; to get ready; (టు గెట్ రెడి); ధైర్యల. వేర్ వోన్ పాయన్ సాటి తెగ్తోర్. ఈయన ఆయనను కొట్టడానికి తెగించాడు. He is getting ready to hit him.

తెండ్- /teṇḍ-/ *v.* తియ్యడము; to take out, remove, draw (water); (టు టేయ్క్ ఔట్); నికాలనా. వడి వాయన ఇంజెర్ కిట్కింగ్ తెండన. గాలి రావడం కోసం కిటికీలు తీయాలి.

తెండ్క /teṇḍka/ *n.* విప్పనా; large; (లార్జ్). నన్ అద్ దొహ్త నోడెతున్ తెండ్క. అది కట్టిన దారం ముడి విప్పనా.

తెండ్త /teṇḍta/ *n.* తీసినది; extract; (ఎక్స్ట్రక్ట్). తెండ్త నిద్దొ పేన్ తుంగంతెర్. తీసిన నూనెను దేవుని పూజకు వాడుతారు.

తెయ్లు /teyla/ *n.* సంచి; bag; (బెగ్); ఝోలా. తెయ్లుతె సామన్ తరంతెర్. సంచితో సరుకులు తెస్తారు.

తెర్ /ter/ • కంటె; than; (దెన్); సె. తాన్ తెర్ ఇద్ చొకొట్ మందంత. దాని కంటె ఇదే బాగా ఉంటుంది. • even though (used after a past or negative conditional form); (ఈవన్ దో).

తెర్- /ter-/ *v.* పీకు; to pull out, uproot; (టు పుల్ ఔట్); హటానా.

కస్నెతెర్- /kasneter-/ to uproot something; (టు అప్రుట్ ఫొసఫులి).

కస్ కస్ తెర్- /kas kas ter-/ to uproot many things quickly; (టు అప్రుట్ మెని). సడయి మొరొల్క్ కస్ కస్ తెరంతెర్. చెనగ మొక్కలను తొందర తొందరగా తీస్తారు. They uproot the channa plants.

తెర్గ్- /terg-/ *v.* ఎక్కుట; to climb up, mount; (టు క్లైమ్ అప్). వీర్ సమ్దిర్ మర్రత్ పొర్రొ తెర్గ్తెర్. వీరందరూ చెట్టు పై ఎక్కినారు. They all climbed up the tree.

తెర్య /terya/ *v.* తెరుచుట; filter; (ఫిల్టర్). మస్తరల్ వాసెర్ మంతొర్ కావడ్ తెర్య. గురువు వస్తున్నాడు తలుపు తియ్యి.

తెర్వల్ /terval/ *n.* పీకడం; pull out; (పుల్ ఔట్). నావంగ్ రండ్ పల్క్ తెర. నా రెండు పళ్లు పీకడం.

తెర్వి జాడి /tervi jāḍi/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass, the root of which is a fragrant bulb; (కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్). గుసడ్క కమ్మనగ తెర్వి జాడితంగ్ కాయంగ్ దొహంతెర్. గుసాడిలు చేతులకు ఒక రకమైన గడ్డి కాయలు కట్టుకుంటారు. *cyperus rotundus*.

తెరి- /teri-/ • *v.* తెరుచుట; to open; (టు ఓపన్); ఖోలనా. బతల్ మంతయొ తెరిసి సూడంతొన్. ఏమున్నదో తెరిచి చూస్తాను. • *n.* తెరవడం; opening; (ఓపనిఙ్). వెర్తన్ సూడ్సి కావడ్ తెరియంతెర్. చుట్టాన్ని చూసి తలుపు తెరుస్తారు.

తెరియ /teriya/ తెర్చుకో. బాబల్ వాతొర్ ఇంజెర్ కావడ్ తెరితొర్. తండ్రి వచ్చాడని తలుపులు తెరిచాడు.

తెరుస్- /terus-/ • గొడవ చేయుట. మావ నాటె యేతున్ సాటి కుహితగ తెరు సీంతెర్. మా ఊరిలో నీటి కోసం బావి దగ్గర గొడవ చేస్తారు. • *n.* జగడ; quarrel; (క్వారిల్). ఇవ్విర్ ఆసికున్ జగ్డ కీతెర్. ఇద్దరు కలిసి గొడవ పడ్డారు. • *n.* కొట్లాడడం. ఊర్ ఇవ్విర్ ఆసికున్ తెరుస్వల్ సురు కీతెర్. వారు ఇద్దరు కలిసి కొట్లాడడం మొదలు పెట్టారు.

తెరుస్వల్ /terusval/ *v.* గొడవపెట్టుకో; to fight, quarrel; (టు ఫైట్); లడ్నా. ఉంది వెల్లొ వొరొర్ మాయ్నల్ బయ్ తెరుస్తేర్. ఒక మగాయన,ఒక ఆడ ఆమె చాలా కొట్లాడుకున్నారు. One woman and man fought much.

తెలగొల కియ్వల్ /telagola kiyval/ *n.* ముగింపు; solution; (సలుశన్). నావ నీవ జగ్డతున్ తెలగొల కీమ్. మన గొడవను తేల్చాలి.

తెల్ఙడ్ /telṅaḍ/ *n.* నాలుగు దిక్కులలో దక్షిణము ఒక దిక్కు; south; (సౌత్); उत्तर; पत्र; चिट्ठी.

తెహ్- /teh-/ • *v.* లేపు; to revive (restore life); (టు రౌస్ ఫ్రొమ్ స్లీప్). నరుమ్సెర్ మన్నె బాబల్ వాసి నాక్ తెహ్తొర్. నిద్రపోతున్నప్పుడు నాన వచ్చి నిద్ర లేపాడు. • *n.* ఆకారం; to build; (టు బిల్డ్); నిర్మాణ.

తెహ్చ- /tehc-/ *v.* చెరుగు; to clean rice or lentils using an open-ended basket; (టు క్లీన్ రైస్). నిమ్మె పెరెక్ తెహ్చ. నీవు బియ్యాన్ని చెరుగు.

తేక మర్ర /tēka marra/ *n.* టేకు చెట్టు; teak tree; (ట్రీ); पेड़. తేక కట్టెనె కుర్సింగ్ తయర్ కీంతెర్. టేకు కట్టెతో కుర్చీలు తయారు చేస్తారు. *tectona grandis*.

తేచ్చి /tēcci/ *v.* లేచి; after getting up; (ఆఫ్ట గెటిజ్ అప్). తాదొ కుర్చితల్ తెచ్చి రొప్పొ వాతొర్. తాతయ్య కుర్చీలో నుండి లేచి లోపలికి వచ్చాడు.

తేడల్ /tēḍal/ *n.* తేడా; difference; (డిఫ్రెంస్); भेद; अंतर; परिवर्तन; मत भेद; मन मुटाव. వోర్ తేడ సెల్వక్ వెహ్చెర్ మంతొర్. అతను తేడా లేకుండా చెబుతున్నాడు.

తేద్- /tēd-/ *v.* లెమ్ము; to rise, get up, fly up; (టు రైస్); उठना. నిమ్మె సక్రెన్ తేదన. నీవు పొద్దున్నే లేవాలి.

తేన /tēna/ *pron.* ఈమె; her, its; (హర్/ఇట్స్). ఇద్ పేడి బయ్ సొబత తేన పొరొల్ బతల్. .ఈ అమ్మాయి చాలా మంచిది ఈమే పేరు ఏమిటి? .

తేనె /tēne/ *pron.* దీనితో; with this; (విద్ దిస్).

తేనె తుంక /tēne tuṅka/ ఈమెనే చేసుకుంట. నన్ తేనె తుంక ఇంజెర్ మంతొన్. నేను ఈమెనే పెళ్లి చేసుకుంటాను.

తేర్య /tērya/ *n.* బుడిమ్ కాయ; bitter gourd (looks somewhat like a cucumber); (బిటర్ గౌర్డ్).

తేల్వల్ /tēlval/ *adj.* తేలడం; floaty. కమ్మి వజన్ వాలె యేతగ వాట్తెకె అద్ తేలంత. తక్కువ బరువు ఉన్న వాటిని నీటిలో వేస్తే అది నీటిలో తేలుతుంది.

తొక్కుడ్ గిందంగ్ /tokkuḍ gindaṅg/ ముట్టు గుడ్డలు. వెల్లొక్ తొక్కుడ్ గిందంగ్ చొకొట్ సుక్కన. స్త్రీలు ముట్టు గుడ్డలు మంచిగా ఉతకాలి.

తొక్కుడ్ బండ /tokkuḍ baṇḍa/ *n.* త్రొక్కే బండ; a children's game; (ఏయ్ టైప్ ఒవ్ గేయ్మ్). కాండిర్ బంతంగ్ దివ్స్వల్ కర్సంతెర్ అదెన్ తొక్కుడ్ బండ ఇంతెర్. పిల్లలు తొక్కుడు బండ ఆట ఆడుకుంటారు.

తొడ్డ మున్నె /toḍḍ munne/ *n.* ఎదురు బదురుగా ఉండి; interview; (ఇంటవ్యు). డగుర్ మాయ్నన్ తొడ్డ మున్నె వడ్కవ. పెద్ద వ్యక్తి ముందర ఎదురు బదురుగా ఉండి మాట్లాడకూడదు.

తొత్ వేస్- /tot vēs-/ *adj.* పూర్వపు వలే; feeling; (ఫీలిజ్). తొత్ వేస్ ఇన్కె బతయ్ మజ సెల్లె. పూర్వపు వలే ఏమి ఆనందం లేదు.

తొత్త బాసన్ /totta bāsan/ *n.* పురాతన వస్తువు; old thing; (ఓల్డ్ తిజ్). మావ రోన్ తొత్త బాసన్ మంత. మా ఇంట్లో పురాతన వస్తువులు ఉన్నాయి.

తొత్తఙ్ గొస్టింగ్ /tottaṅ gosṭiṅg/ *n.* పూర్వ పదాలు; earlier words; (అలీయర్ వర్డ్స్). తొత్తంగ్ గొస్టింగ్ కరెమాతుర్ పూర్ వడ్కంతెర్. పూర్వపు పదాలు తెలిసినవారు మాట్లాడుకుంటారు.

తొత్తొర్ /tottor/ *adj.* ముసలయ్య; past, former, earlier, old man; (ఓల్డ్ మెన్); पुराना. మావ నాటె తొత్తొర్ వెడిల్ మంతొర్. మా ఊరిలో పూర్వపు ముసలయ్య ఉన్నాడు.

తొత్త /totta/ *n.* మూర్వకాలపు మహిళ; old woman; (ఓల్డ్ వుమన్); पुराना.

తొత్తుర్ /tottur/ ancestors; (ఎంసెస్టర్స్); పహలే కా. తొత్తుర్ వెడిల్‌తున్ వెల్లె కరెమాసి మందంతంగ్. పూర్వపు ముసలివాడికి చాలా తెలిసి ఉంటాయి.

తొండ్డి /tondḍe/ *n.* నత్తి; blur; (బ్లర్). చొకొట్ వడ్క వాయొర్ వోన్ తొండ్డి ఇంతెర్. సరిగా మాట్లాడలేని వాన్ని నత్తోడు అంటారు.

తొల్లె /tolle/ *n.* • పూర్వం; first, previous, earlier; (ఫస్ట్); పహలా. తొల్లె తుర్ మొడి అక్సర్ తె సాడ కరితెర్. పూర్వ కాలంలో మోడి లిపితో అక్షరాలు చదువుకున్నారు.

తొల్లెజమనతె /tolle-jamanate/ *adv.* పూర్వము; in earlier or ancient times; (ఇన్ అలీయర్ టైమ్స్).

తొల్లె గడె మాత /tolle gaḍe māta/ పూర్వము జరిగింది. తొల్లె గడెమాసి మత్త బతి ఇన్కె గడెమాయె. పూర్వము నిజమైంది కాని ఇప్పుడు నిజం కాలేదు.

తొహ /toha/ *v.* చూపించు; show; (శో); దిఖా; प्रदर्शित कर; బతా. ఉట్నార్ నాక్ తొహ. ఉట్నారు నాకు చూపించు. పెట్టి నోతెకె డాక్టరన్ తొహన. కడుపు నొస్తె డాక్టర్కు చూయించుకోవాలి.

తొహ్- /toh-/ • చూపడము; to show, point out; (టు శో); దిఖానా. మరట్ కీత కామున్ ఆపిసర్కున్ తొహన. మనము చేసిన పనిని అధికారులకు చూపెట్టాలి. • నాయకత్వం చూయించే. తన్వ సాక్సెయ్ తొహ్వల్. తన రుజువు చూపెట్టడం. • *n.* ప్రదర్శన; show; (శో); प्रदर्शन; అభినయ. కేస్లాపూర్ జత్రతె రామ్ సీతన కేల్ తొహంతెర్. కేస్లాపూర్ జాతరలో సీతా రాముని నాటకం చూపుతారు.

తోకొర్ /tōkor/ *n.* తోక; tail; (టేయ్ల్); पूँछ. గడ్డిత తోకొర్ బయ్ లామ్ మందంత. కొండెంగ తోక చాలా పొడవుగా ఉంటుంది.

తోకొర్ సుక్కుం /tōkor sukkuṁ/ తోక చుక్క; comet; (కొమట్). తోకొర్ సుక్కుం ఆబడగ మందంత. తోక చుక్క ఆకాశంలో ఉంటుంది.

తోచ్- /tōc-/ *v.* మోయు; to carry on the head; (టు కెరి ఒన్ ద హెడ్).

తోట /tōṭa/ ఉద్యాన వనం; garden; (గాడన్). చెహర్క్ నగ బయ్ సోబతంగ్ పుజర్ తోటంగ్ మందంతంగ్. పట్టణాలలో పూల ఉద్యానవనాలు ఉంటాయి.

తోడ్గ్- /tōḍg-/ *vi.* తీసుడు పోసుడు; to be spilt; (టు బీ స్పిల్ట్). కాండి బిందెత యేతున్ తోడ్గొసెర్ మంతొర్. పిల్లవాడు బిందె నీటిని తోడెస్తున్నాడు.

తోడి వాట్సి /tōḍi vāṭsi/ మట్టి కప్పి.

తోడికట్ట /tōḍikaṭṭa/ మట్టి కట్ట; hurdle made of clay; (హర్డల్ మేడ్ ఒవ్ క్లేయ్). యేర్ నిల్నెన్ తోడి కట్ట వాటంతెర్. నీరు ఆగటానికి మట్టి కట్ట వేస్తారు.

తోడినియ్ /tōḍiniy/ *n.* మట్టినూనె; oil from the ground; (ఒఇల్ ఫ్రొమ్ ద గ్రౌండ్). తోడినియ్ బొమ్మితల్ తెండంతెర్. మట్టి నూనె భూమి నుండి తీస్తారు.

తోడొ /tōḍo/ • *v.* తోడు; with; (విద్); के साथ. నన్న నీతోడొ వాయొన్. నేను నీతో పాటు రావడము లేదు. • *adv.* తోటి. నిమ్మె తాన్ తోడొ వాతి. నీవు ఆమెతో వచ్చినావు.

తోడొస /tōḍosa/ *adv.* కొద్దిగా; some; (సమ్); कुछ. నాకున్ తోడొస కుస్రి సీమ్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. నాకు కొద్దిగా కూర పెట్టండి అని అంటారు.

తోతె /tōte/ *n.* నత్తి; quick; (క్విక్). చొకొట్ వడ్క వాయోర్ వోన్ తోతె ఇంజెర్ ఇంతెర్. మంచిగా మాట్లాడరాని వాన్ని నత్తోడు అంటారు.

తోయ (మర్ర) /tōya (marra)/ *n.* మేడి (చెట్టు); glomerous fig tree; (ట్రీ); పేడ. *ficus glomerata*.

తోయ్- /tōy-/ *v.* ఉబ్బడము; to swell; (టు స్వెల్); सूजना. ఉచ్చి ఉచ్చి కాల్క తొయంతంగ్. కూర్చొని కూర్చొని కాళ్లు ఉబ్బుతాయి.

తోయ్లె /tōyle/ *adj.* తిండిపోతైన; greedy; (గ్రీడి). తీండితున్ సాటి జగ్డంగ్ కియ్యె తొయ్లె. తిండి కోసం గొడవ చేసేవాడు తిండిపోతు.

తోర్- /tōr-/ *n.* తీయడం; to scoop liquid in order to transfer to a different container. బుడ్డితల్ యేర్ తోర్సి ఉంటొర్. కుండలో నుండి నీరు తీసి తాగుతున్నాడు.

తోల పుడి /tōla puḍi/ rash, hives; (స్కిన్ రేష్). తోల పుడి ఆతెకె మేందొల్ బయ్ దదుల్క వాంత. ఈ చర్మ వ్యాధి వస్తే దేహమంతా పొక్కులు వస్తాయి. After getting rash many itchy spots appear on the body.

తోల్ /tōl/ *n.* • చర్మము; skin, hide, bark; (స్కిన్); खाल. • తోలు. హెర్రె తోల్క నె డప్క ముచ్చంతెర్. మేక తోలుతో డప్పులు కప్పుతారు.

ద

దకదక ఆయ్వల్ /dakadaka āyval/ వెరితెకె జీవ దకదక ఆంత. భయం కలిగితె గుండె దడదడ కొడుకుంటుంది.

దక్- /dak-/ *v.* మిగిలిపోయింది; to remain, survive, be spared; (టు రిమేయ్న్); బచ గయా. నిన్నెత గాటొ సద్దుర్ తిన్నెకె గిర్ దక్త. నిన్నటి అన్నము అందరూ తిన్న కూడ మిగిలిపోయింది.

దక్కుస /dakkusa/ *v.* కాపాడు; save; (సేయ్వ్); రక్షా కర; పాలన కర. పేడిన్ డువల్ వోనెకె వరొర్ కాండి పేడిన్ దక్కుసీతొర్. ఆడ పిల్లను పులి తీసుకెళుతుంటే ఒక పిల్లవాడు ఆమెను కాపాడాడు.

దక్కుస్- /dakkus-/ *v.* కాపాడుట; to cause to remain, save; (టు కొస్ టు రిమేయ్న్); బచా లేనా.

దక్నెఆ- /dakneā-/ *vi.* కలత చెందడం; to be shocked (by bad news, etc); (టు బీ శొక్ట్). పొలిస్కె వాతెర్ ఇంజెర్ ఇత్తెకె నావ జీవ బయ్ దక్నె ఆత. పోలీసులు వచ్చారు అంటె నేను చాలా కలత చెందాను.

దక్సిన్ మహ సద్దుర్ /daksin maha samdur/ దక్షిణ మహా సముద్రం.

దగట్న /dagaṭna/ *adj.* తగిన; as reduced; (ఎస్ రిడ్యుస్ట్). నీ దగట్న పేడి సూడ్సి వాతొన్. నీకు తగిన అమ్మాయిని చూసి వచ్చాను.

దడ /daḍa/ *n.* పాఠము/అక్షరాలు; matter; (మెటర్); విషయ. మస్తారె కాండిర్కున్ దడ వెహ్త. ఉపాధ్యాయురాలు పిల్లలకు పాఠము చెప్పింది.

దడస్క /daḍaska/ *adj.* జలగ; black; (బ్లెక్); కాలా. దడస్క యేతున్ రొప్పా మందంత. జలగ నీటి లోపల ఉంటుంది.

దడ్కెమా /daḍke mā/ *vi.* గుండె కొట్టుకోవడం; to beat (heart); (టు బీట్); దిల కి ధడ్కన. మాయ్ననత తడకి దడ్కెమాసెర్ మందంత. వ్యక్తి గుండె నిత్యం కొట్టుకుంటూ ఉంటుంది.

దడ్డి /daḍḍi/ *n.* ఒడ్డు; bank; (బెంక్); దాఁవ లగా; బాజీ లగా. మీన్క పియ్సి దడ్డితెకె వాటంతెర్. చేపలు పట్టి ఒడ్డున వేస్తారు.

దడ్మి /daḍmi/ *n.* నీడ; shade; (శేయ్డ్); ఛాయా. వేడ్చిత్ కాక్ మున్నె కీసి నిల్తెకె పజ్జె దడ్మి అరంత. కాంతి వైపు నిలబడితే వెనకాల నీడ పడుతుంది...

దడియ /daḍiya/ *n.* పళ్లెం; plate for eating from; (ప్లేట్ ఫొర్ ఈటిఙ్ ఫ్రొమ్).

దడుఙ- /daḍuṅa-/ *n.* నీడ; to be cold (of weather), when the heat recedes; (టు బీ కోల్డ్); బాదాల. యేద్దితెర్నెకె జర్రసి దడుఙంత. ఎండ కొట్టేటప్పుడు కొద్ది నీడతో మబ్బుగా అవుతుంది.

దడొ /daḍo/ *n.* మొండెము; trunk; (ట్రంక్).

దదుల్ /dadul/ *n.* పొక్కు; spot that appears after being stung by an insect; (స్పొట్ ఫ్రొమ్ ఏయ్ స్టింగ్); దదోర; చకత్తా; పిత్తి. నుల్లెంగ్ కస్కతెకె మేందొల్ బయ్ దదుల్క వాంత. దోమలు కుడితే దేహమంతా పొక్కులు వస్తాయి. Having been bitten by mosquitoes many spots come on the body.

దన్ /dan/ *n.* • ధనం. నహ్గ దన్ లెక్క సెల్వక్ మంత. నా దగ్గర ధనం లెక్క లేనంత ఉంది. • డబ్బు; wealth; (వెల్త్). మావ నాట్నొర్ పాట్లన్ గ బయ్ దన్ మంత. మా ఊరి పటేల్ కు ఎక్కువ ధనం ఉంది.

దంద /danda/ *n.* పని; work; (వక్); కామ. మావ దంద మరట్ కియన. మన పని మనం చేయాలి.

దన్ దవ్లత్ /dan davlat/ *n.* సంపద; finance; (ఫైనెంస్); మూలధన; పూంజీ; థాతీ. నాకున్ వెల్లె దన్ దవ్లత్ మంత. నాకు బాగా సంపద ఉంది.

దన్క /danka/ *n.* దెబ్బ; beat; (బీట్); చోట; ఆఘాత. గీతల్ మర్రతల్ అర్తతె కద్దున్ దన్కలాగ్త. గీత చెట్టు మీద నుండి పడిపోయింది అయితే చేతికి దెబ్బ తగిలింది.

దంచ్- /dañc-/ *v.* దంచు; pound; (పౌండ్); కూట. ఇవ్ వంజింగ్ దంచ్ తంగ్ ఆందుంగ్. ఇవి దంచిన వడ్లు.

దనెవంతల్ /danevantal/ *adj.* సంపన్నుడు; rich; (రిచ్). రాజల్ బయ్ దనెవంతల్. రాజు సంపన్నుడు.

దబ్ /dab/ • *adv.* నిశబ్దంగా; quiet, silent; (క్వైఅట్); చుప చాప. వడ్క వాయొర్ వోర్ దబ్ ఉచ్చి మందంతొర్. మాట్లాడ రాని వాడు నిశబ్దంగా కూర్చొని ఉంటాడు.

దబ్ కీమ్ /dab kīm/ *n.* బుజ్జగింపు; caress; (కరెస్). అడ్వల్ కాండిన్ దబ్ కీమ్ ఇంతెర్. ఏడిచే బాబును బుజ్జగిస్తారు.

దమ్ ఆపుస /dam āpusa/ ఊపిరి ఆపు. జులుక్ నిమ్మె దమ్ ఆపుస. కొద్దిగా నీవు ఊపిరి ఆపు.

దమ్ వాత /dam vāta/ దమ్మొచ్చింది. విచ్చి విచ్చి కున్ బయ్ దమ్ వాత. పరిగెత్తి పరిగెత్తి దమ్ము వచ్చింది.

దమ్కికి /damkiki/ *n.* హెచ్చరిక; alarm; (అలామ్). బాబల్ కాండిన్ దమ్కి కీంతొర్. తండ్రి కొడుకును హెచ్చరిస్తారు.

దండరి /daṇḍari/

దండెడ /daṇḍeḍa/ *n.* దండ; wreath; (రీత్); ఫూలొం కా హార. మేడి కుట్టతగ దండెడ దొహంతెర్. కల్లం గుంజకు నారు దండ కడతారు.

దండొస్ /daṇḍos/ దండము. నావ రెండ్ కయ్క్ న దండొస్. నా రెండు చేతులతో దండం.

దయ /daya/ *n. n.* దయ; grace; (గ్రేస్). పేద్ది మా పొర్రొ దయ ఇర్ర. దేవుడా మా మీద దయ ఉంచు.
• *n.* జాలి; sympathy; (సింపతి); దయా; కరుణా. బయ్యె బాబల్ సెల్లొర్ వోర్ కాండిర్కున్ పొర్రొ దయ ఇర్రన. తల్లిదండ్రులు లేని పిల్లల పైన జాలి చూపాలి.

దయ వోటి /daya vōṭi/ *v.* బతిమి లాడు; request; (రిక్వెస్ట్). నాకున్ గిర్ వెల్లె పెరెక్ సియన ఇంజెర్దయ వోటి కీసెర్ మంతొర్. నాకు కూడ ఎక్కువ బియ్యం ఇవ్వాలని బతిమి లాడుతున్నాడు.

దయకీసి /dayakīsi/ *adv.* దయ చేసి; please; (ప్లీస్); కృపా కరకే; మెహరబానీ కరకే. దయకీసి నాకున్ మాప్ కీమ్. దయ చేసి నన్ను మన్నించు.

దయసెల్లె /dayaselle/ *adj.* దయలేని; ruthless; (రుత్‌లెస్).

దయ్వ /dayva/ *n.* అదృష్టం; luck; (లక్); భాగ్య; అదృష్ట; నసీబ; క్రిస్మత. నీవ దయ్వతె బహన్ మత్త అహన్ ఆత. నీ అదృష్టంలో ఏలా ఉందో అలా అయింది.

దర /dara/ *n.* • విలువ; value; (వెల్యు); మూల్య; కీమత. ఉంది రగ్గల్ పొంటిన్ దర బచ్చొర్ మంత. ఒక ఎర్రని కలము విలువ ఎంత ఉంది. • వెల; worth; (వత్). కేరె పండిన దర బచ్చొర్. అరటి పండ్ల వెల ఎంత.

దరదుర /daradura/ *n.* దుబారా. కొత్తంగ్ దరదుర కర్చి కియ్వ. నీ ఇష్టం వచ్చినట్టు దు బారా ఖర్చు చేయకు.

దరపియ /darapiya/ *v.* వెల కట్టు; charge; (చార్జ్).

దర్కస్ సియ్వల్ /darkas siyval/ *n.* ఫిర్యాదు; prosecutor; (ప్రొసిక్యుటర్); ఫరియాదీ; నాలిశ కరనేవాలా. నావ కామున్ సాటి దర్కస్ సియ్వల్ మంత. నా పని కోసం ఫిర్యాదు చేయాల్సి ఉంది.

దర్తిరి /dartiri/ *n.* భూమి; earth; (అత్); పృథ్వీ; జమీన. మరట్ సమ్మిర్ పిస్సన ఇత్తెకె దర్తిరి పహెజ్లె మందంత. మనము అందరము జీవించాలంటే మనకు భూమి అవసరం ఉంటుంది.

దర్బ /darba/ *n.* సగం నిండిన యెన్ను; stab; (స్టాబ్). అర్దొ నింత జొన్నసెన్దున్ దర్బ ఇంజెర్ ఇంతెర్. సగం నిండిన జొన్న యెన్ను దర్బ అని అంటారు.

దర్మ /darma/ *n.* • దానం; grant; (గ్రాంట్). బికరియల్ వాతెకె వోన్ దర్మ సియన. బిచ్చగాడు వస్తే అతనికి దానం చెయ్యాలి. • దానం చెయి. బిచ్చెగాండన్ దర్మ సియన. బిచ్చగానికి దానం చెయ్యాలి.

దర్మబుద్ధి వాలె /darmabuddi vāle/ ధర్మ బద్ధుడు.

దర్యంవాలె /daryanvāle/ *adj.* సాహసోపెతమైన; courageous; (కరెజస్).

దర్వజ /darvaja/ *n.* గడప; doorway; (డొవేయ్); దెహలీ; ఢ్యోఢీ. సమ్మియ్ రొహ్క నగ దర్వజ మందన. అన్ని ఇండ్లకు గడపలు ఉండాలి.

దరేజ /darēja/ ఆధిపత్యం ఉన్న.

దలల్ /dalal/ *n.* దళారి; merchant; (మచంట్); వ్యాపారీ; తిజారతీ. సమ్మిర్కున్ కొత్తంగ్ సియ్వల్ దలల్. అందరికి డబ్బులు ఇచ్చేవాడు దళారి.

దల్ /dal/ *adj.* • మందం; thick; (తిక్); మోటా. నావ ముచ్వల్ జోర బయ్ దల్ మంత. నేను కప్పుకునే దుప్పటి చాలా మందంగా ఉంది.

దల్ ఆర్స /dal ārsa/ మందంగా ఉన్న అద్దం. మొటక్ నగ దల్ ఆర్సంగ్ మందంతంగ్. వాహనాలలో మందంగా ఉండే అద్దాలు ఉంటాయి.

దలినల్ /dalinal/ మబ్బు నుండి. పోడ్డ్ దలినల్ జాగతల్ పెసిత. సూర్యుడు మబ్బునుండి వచ్చాడు.

దవ్ అర్వల్ /dav arval/ *n.* పొగ మంచు; fog; (ఫొగ్). వాట్టె జాగ్లి సొత్తొన్ తె దవ్ అర్సి పుహ్త. చేను కాపలాకు వెళ్లినప్పుడు మంచు పడి తడిపింది.

దవ్డి కియ్వల్ /davḍi kiyval/ *n.* పోగొట్టుకోవడం; forfeiture. నావ పొంటిన్ దవ్డి కీతొర్. నా కలము పోగొట్టారు.

దవ్డెమాత /davḍemāta/ *adj.* తప్పిపోయిన; missing; (మిసిజ్). నావంగ్ కొత్తంగ్ దవ్డెమాతంగ్. నా డబ్బులు పోయినాయి.

దవ్రల్ /davral/ *adj.* తెలుపు; white; (వైట్); सफ़ेद. కాపితంగ్ పాన్క్ దవ్రలిక్ మందంతంగ్. నోటు పుస్తకంలోని కమ్మలు తెల్లగా ఉంటాయి. The pages of a notebook are white. మా నాట్న సాడతున్ దవ్రల్ రంగ్ పాతోమ్. మా ఊరి బడికి తెల్లని రంగు వేశాము.

దవ్రల్ యెల్లి /davral yelli/ తెల్లటి ఎలుక.

దవ్రలిక్ పల్క్ /davralik palk/ తెల్లటి పళ్లు. పల్కున్ రోజి నొర్తెకె దవ్రలిక్ మందంతంగ్. రోజు పళ్లు తోముకుంటే తెల్లగా ఉంటాయి.

దస్తకత్ కియ్వల్ /dastakat kiyval/ *n.* సంతకం; autograph; (ఆటోగ్రాఫ్); हस्ताक्षर; दस्तखत. బ్యాంక్ నగ దస్తకత్ కీసి కొత్తంగ్ యేత్వల్. బ్యాంకులలో సంతకం చేసి డబ్బులు తీసుకోవడం.

దస్తి /dasti/ *n.* • దస్తి; handkerchief; (హెండ్‌కర్చీఫ్); रुमाल. ఉడ్డె మాతెకె ఉసుమ్వల్ దస్తి. చెమట తుడిచే దస్తి. • చేతిగుడ్డ; handkerchief. • తువ్వాల; towel; (టౌఅల్); तौलिया. యేర్ తుంగ్సి దస్తి లుంగి కీంతెర్. స్నానం చేసి తువ్వాల కట్టుకుంటారు.

దహ /daha/ *num.* (10) పది; ten; (టెన్); दस. నహ్గ తొల్లెత దహకొత్త మంత. నాదగ్గర పాత పది పైసలు ఉన్నాయి.

దహన్ /dahan/ *adv.* అలాగు; thus, in that way; (దస్); तुलना. మస్తరల్ వెహ్త దహన్ నిమ్మె గిర్ వాచి కియన. మాస్టారు చెప్పిన రీతిలో నీవు కూడ చదువుకోవాలి.

దహన్...అహన్.. /dahan . . . ahan . ./ like like . ; తులనా.

దహి /dahi/ *n.* పెరుగు; curds; दही. పాల్దున్ బుడ్డితగ ఇర్తెకె అద్ దహి తయర్ ఆంత. పాలను ఒక కుండలో తోడు పెడితె పేరుగవుతుంది.

ద్యాన్ కీమ్ /dyān kīm/ *v.* • లక్ష్యం పెట్టు; direct; (డిరెక్ట్). నావ పొర్రొ ద్యాన్ కీమ్. నామీద లక్ష్యం పెట్టు.

దాకట్ ద /dākaṭ da/ పోదాం పద; let's go; (లెట్స్ గో). మీవ రోన్ దాకట్ ద. మీ ఇంటికి పోదాం పద.

దాచెన /dācena/ దాచెన. నొవ్రి నొవ్రనగ వాట్వడున్ దాచెన ఇంతెర్. వధూ వరుని దగ్గర వేసే దానిని దాచెన అంటారు.

దాడ /dāḍa/ *n.* • దవడ; jaw; (జో); जबड़ा. దాడనె సారింగ్ జల్వ. దవడతో రొట్టెను నములు • దవడ పళ్లు; jaw. తిత్త తున్ నుయ్యల్ కియ్వలిక్ దాడంగ్. తిన్న ఆహారాన్ని పిండి చేసె దవడములు.

దాడ వర్నుమ్ /dāḍa varnum/ దవడ నొప్పి; jaw pain; (జో పేయ్న్). దాడ వర్నుమ్ నొప్పి మందంత. దవడ నొప్పి ఉంటుంది.

దాడ్‌గాయ్తుల్ /dāḍgāyṭal/ చెడు ప్రవర్తన కలవాడు.

దాడి /dāḍi/ *n.* గడ్డం; beard; (బీయర్డ్); दाढ़ी. డాండ్వి (మంగలి) దాడి కొరిసెర్ మంతొర్. మంగలివాడు గడ్డము గీస్తున్నాడు.

దాతడ /dātaḍa/ rake; (రేక్); घास जमा करनेका औज़ार. తోడి డెప్లంగ్ ఊమ్లెన్ దాతడ కామ్ సీంత. మట్టి పెళ్లాలు గుంజడానికి దాతడ పనికి వస్తుంది.

దాతల్ /dātal/ ధర్మదాత. దర్మకియ్వల్ వోర్ దాతల్. దానం చేసేవాడు ధర్మదాత.

దాత్న /dātna/ *adv.* లాంటివి; likewise; (లైక్వైస్). నావసెల్ పోన్ విటల్ తసెల్ పోన్ దున్ దాత్నయ్.

దాదల్ /dādal/ *n.* అన్న; elder brother; (ఎల్డర్ బ్రదర్); बड़ा भाई. నాకున్ డగుర్ వాలెన్ దాదల్ ఇంతెర్. నాకన్న పెద్ద వాన్ని అన్నయ్య అంటారు.

దాద్ సెల్వ /dād selva/ స్పర్శ లేని. నాకున్ సుయ్ కొత్తెర్ బతి నాకున్ దాద్ సెల్లె. నాకు సూది ఇచ్చారు కాని నాకు స్పర్శ లేదు.

దాద్ర /dādra/ *n.* పొత్తి కడుపు; lower abdomen. పెట్టితున్ బూడ్ దాద్ర మందంత. కడుపు కింద పొత్తి కడుపు ఉంటుంది.

దాద్ లాగ్వల్ /dād lāgval/ *n.* స్పర్శ; feel; (ఫీల్); स्पर्श; छूना. నహ్గ కమ్ లాక్త తె నాకున్ దాత్ లాక్త. నన్ను తగిలితె నాకు స్పర్శ తెలిసింది.

దాందర్ వాందర్ /dāndar vāndar/ *adv.* తొందర తొందర గా; quickly; (క్విక్లి). మహ్గ వరొర్ దాందర్ వాందర్ వడ్క వల్ మంతొర్. మాదగ్గర ఒకరు తొందర తొందరగా మాట్లాడేవాడు ఉన్నాడు.

దాంద్రెమాసి /dāndremāsi/ ధైర్యము కోల్పోయి. మొల్లొల్ దాంద్రెమాసి అర్త. కుందేలు ధైర్యము కోల్పోయి పడిపోయింది.

దాంతొర్ /dāntor/ పోతున్నాడు. రవిందర్ నేండ్ పరిక్స లిహికిమ్లెన్ దాంతొర్. రవీందర్ నేడు పరీక్ష రాయడానికి వెళుతున్నాడు.

దాన /dāna/ *n.* • ధాన్యము; grain; (గ్రేయ్న్); बीज. జొన్న దాన. జొన్న ధాన్యము. • గింజ; grain.

దాని /dāni/ *n.* దాత; donor; (డొనర్); दाता. వెల్లె దర్మ సియ్వల్ వోర్ దాని. ఎక్కువ దానం చేసేవాడు ధాత.

దాపి /dāpi/ *n.* పాదం; foot; (ఫుట్); पाद; चरण; पैर. ఉంది ఉంది దాపి వాత్తెకె తాక్వల్ మొదొల్ ఆంత. ఒక్కొక్క పాదం వేస్తేనె నడవడం మొదలు అవుతుంది.

దాబి కీమ్ /dābi kīm/ *n.* అణచి వెయ్యడం.

దాబ /dāba/ *n.* అటక; roof; (రుఫ్); छत. మావంగ్ నాట్నంగ్ రొహ్క నగ దాబంగ్ మంతంగ్. మా ఊళ్లో అటకలు కలిగిన ఇళ్లు ఉన్నాయి.

దామ్డి /dāmḍi/ *n.* తనుగు; rope for leading or tying up cattle (halter); (హోల్ట్అ); घोड़े की लगाम. మూరన్ దామ్డినె కుట్టనగ దొహంతెర్. ఆవులను గుంజలకు తనుగులతో కడతారు. Cows are tied to the stake.

దాయ్ బయ్ /dāy bay/ *n.* బంధువులు.

దార /dāra/ *v.* ప్రవాహము; flowing; (ఫ్లోఇజ్). యేర్ దార పియ్సి సొంజెర్ మంత. నీరు ప్రవహిస్తుంది.

దార్ కీమ్ /dār kīm/ పదును చెయ్; make sharp; (మేయ్క్ శాప్). కట్టింగ్ నట్క్లెన్ మర్స్ దార్ కీమ్. కట్టెలు కొట్టడానికి గొడ్డలిని పదును చెయ్యి.

దార్యలిర్ /dāryalir/ *n.* చుట్టాలు; relatives; (రెలటివ్స్). మర్మినగ సోర్యలిర్ దార్యలిర్ వాంతెర్. పెళ్లికి చుట్టాలు వస్తారు.

దారుక్ /dāruk/ *n.* నిట్టిలు; pillar; (పిలర్); ధరన; కడి.

దాసి వోతడ్ /dāsi vōtaḍ/ ఆయ; working person; (వకిజ్ పసన్). మహ్గా కామ్ కియ్యె దాసి వోతడ్ మందు. మా దగ్గర ఆయ ఉండేది.

దిక్ సెల్లె /dik selle/ *adj.* • దిక్కులేని. *adv.* ఏమీ లేదు; shelterless; (శెల్టర్లెస్); దీన; అసహాయ; అనాథ. తిన్లెన్ బతయ్ దిక్ సిల్లె. తినడానికి ఏమీ దిక్కు లేదు.

దిక్డి /dikḍi/ *n.* చీర; sari tied in such a way (between legs) that enables ladies to work more comfortably; (సారి); సాడ్రీ. నార్ నాటె బొయిక్ జాస్త దిక్డింగ్ పోండంతంగ్. ఊళ్లలో చాలా మంది ఆడవాళ్లు చీరలు కడతారు. In villages Koya (Gond) ladies usually wear local saris (a regular sari but worn differently).

దిక్డియల్ /dikḍiyal/ నృత్యం చేసే వాడు. కప్డి పోండ్తొర్ వోన్ దిక్డియల్ ఇంతెర్. చీర కట్టు కున్న వాన్ని నృత్యం చేసేవాడు అని అంటారు.

దిద్వల్ /didval/ *v.* దిద్దు; correct; (కరెక్ట్); సుధార; ఠీక కర. చుడ్డుక్ కాండిర్ పాటితగ అఆ జ్ దిదంతెర్. చిన్న పిల్లలు పలకమీద అ ఆ లు దిద్దుతారు.

దిన్స /dins/ *n.* వస్తువు; things; (తిజ్స్).

దిమక్ /dimak/ మేధస్సు; wisdom; (విస్డమ్).

దియ /diya/ *n.* రోజు; day; (డేయ్); దిన. ఉందిదియ నన్న మీవ రోన్ వాంతొన్. ఒక్క రోజు నేను మీ ఇంటికి వస్తాను.

దిర్ దిర్ /dir dir/ *n.* మెరుపు; lustre; (లస్టర్). పోడ్డ్ దిర్ దిర్ మిడ్చంత. సూర్యుడు మెరుపు మెరుస్తుంది.

దిర్మన్ పొడ్డ /dirman pōḍḍ/ *n.* ఉషస్సు; the time of sunrise; (టైమ్ ఒవ్ సండేయ్రైస్); సూర్యోదయ. దిర్మన్ పొడ్డ నె నన్న మూరత పాల్ పిరంతొన్. ప్రొద్దుటి పూట నేను ఆవు పాలు పిండుతాను.

దిర్య /dirya/ *n.* ధైర్యము; courage; (కరిజ్); హిమ్మత.

దిల్ /dil/ *n.* • హృదయం; heart; (హార్ట్); హృదయ; దిల. అద్ పండితున్ తిందన ఇంజెర్ నావ దిల్ మంత. ఆ పండును తినాలి అని నాకు మన్సైంది.

దిల్ దార్ /dil dār/ *adj.* మంచి మనస్సు; generous; (జెనరస్); ఉదార. బీము మస్తరల్ బయ్ దిల్ దార్ వాలే ఆందుర్. బీము మాస్టారు చాలా మంచి మనస్సు గలవాడు.

దిల్ మంజి /dil mañji/ ఆశ గల; having ambition; (హెవిజ్ ఎంబిశన్). నావ వోన్ పొర్రొ దిల్ మంత. నా మనస్సు అతని మీద ఉన్నది.

దివడి /divaḍi/ *n.prop.* దీపావళి; Divali; దీపావలి; దీవాలి. దివడి తున్ కోయ్తుర్ డండరి యేందంతెర్. దీపావళికి గిరిజనులు డండారి నృత్యం చేస్తారు.

దివడి (మహ్న) /divaḍi (mahna)/ *n.* సెప్టెంబరు అక్టోబర్; month 7 of the Gond year (September-October); (మంత్ 7). దివడి మహ్న డండరింగ్ యేందంతెర్. దీపావళి మాసంలో డండారీలెగురుతారు.

దివ్స- /divs-/ *v.* తొక్కడము; to tread down, trample; (టు ట్రేడ్ డౌన్); తిరస్కార కరనా. కోందంగ్ కాపుస్ మొరొల్ తున్ దివ్సంత. ఎద్దు పత్తి మొక్కను తొక్కుతుంది.

దివ్స్వల్ /divsval/ *n.* తొక్కివేయడం. కాల్క నోంతంగ్ ఇంజెర్ కాల్క దివ్సంతెర్. కాళ్లు నొస్తున్నాయి అని కాళ్లు తొక్కుతారు.

వొస్ /divos/ *n.* దినము; day; (డేయ్); దిన. ఉంది దివొస్ గిర్ రికమ్ మన్వక్ కామ్ కీంతెర్. ఒక రోజు కూడా విరామం లేకుండా పని చేస్తున్నారు.

దివొస్క మంత /divosk manta/ కడుపుతో ఉన్నది; be pregnant; (బీ ప్రెగ్నంట్). అద్ బొయి దివొస్క మంత. ఆ మహిళ కడుపుతో ఉంది.

దిస /disa/ *v.* • కనిపించు; look; (లుక్); దిఖ. సాడతె వాసికున్ మస్తొరన్ దిస. బడికి వచ్చి మాస్టరుకు కనిపించు. • కనబడు; seem; (సీమ్); దీఖ; దిఖాయీ పడ. పిస్సి మంజికున్ సమ్మిర్కున్ దిస. జీవించి ఉండి అందరికీ కనిపించు.

దిస్- /dis-/ *v.* కనిపించింది; to appear, seem; (టు అపీయర్); ప్రకట హొనా. ఆతి నాకున్ జాతర తె దిస్త. అత్తమ్మ నాకు జాతరలో కనిపించింది.

దిహన్ /dihan/ *n.* జ్ఞాపకం; remember; (రిమెంబర్). కామున్ పొర్రొ దిహన్ ఇర్సి కామ్ కియన. పని మీద శ్రద్ధ ఉంచి పని చెయ్యాలి.

దీడి /dīḍi/ *n.* వడ్డీ; interest rate; (ఇంట్రస్ట్ రేట్).

దీపె మాత /dīpe māta/ జిగెల్ మనడం. నర్కక్ జన్వర్క్ నంగ్ కడ్కనగ వేడ్చి పాతెకె దిపే మాంతంగ్. రాత్రి వేళలో జంతువు కండ్లలో వెలుగు చేస్తే జిగెల్ మంటాయి.

దీర$_1$ /dīra/ *v.* ఆగు; to wait a while, or stop; (టు వేయ్ట్); రుకనా. బగ్గ దాంతి? దిర, నన్న గిర్ వాంతొన్. ఎక్కడికి వెళుతున్నావు ఆగు నేను కూడ వస్తాను. Where is that you? going? Wait, I also will come. దీర నన్న నీకున్ సూడంతొర్. ఆగు నేను నిన్ను చూస్తాను.

దీసొడ /dīsoḍa/ *n.* దీపము స్టాండు; lampstand; (లెంప్ స్టెండ్). దీసొడతగ డీవ ఇర్ర. స్టాండు పై దీపము పెట్టు.

దుకన్ /dukan/ *n.* దుకాణం. మావ గోలీన దుకన్ మంత. మాకు మందుల దుకాణము ఉంది.

దుక్ /duk/ *n.* రోగము; disease; (డిసీస్).

దుక్ లావి కి- /duk lāvi ki-/ to work hard; (టు వర్క్ హార్డ్).

దుకెలలిర్ /dukelalir/ *n.* రోగస్తులు; sick people; (సిక్ పీపుల్). జీవత్క్ సుక్కం మన్నొ ఊర్కున్ దుకెలలిర్ ఇంతెర్. అనారోగ్యంగా ఉన్నవారిని రోగస్తులు అంటారు.

దుడ్డె /duḍḍe/ • *n.* బొక్కు; బర్రె పిల్ల; calf of the buffalo; (కాఫ్ ఒవ్ ద బఫ్ఫలొ); భేస.

దుడ్మ /duḍma/ *n.* ధ్వని ఇచ్చె ఇత్తడి గంట; cattle bell; (కెటల్ బెల్). కోందనగ దుడ్మంగ్ దొహంతెర్. ఎడ్లకు చప్పుడు చేసే ఇత్తడి గంటలు కట్టుకుంటారు.

దునియ /duniya/ *n.* ప్రపంచం; world; (వర్ల్డ్); దేస. దునియతె సద్ది జన్వర్క్ పిన్సెర్ మంతంగ్. ప్రపంచంలో అన్ని రకాల జంతువులు జీవిస్తున్నాయి.

దునియత్ బూడ్ /duniyat būḍ/ ప్రపంచం కింద; underworld; (అండర్‌వర్ల్డ్). సద్ది దునియత్ బూడ్ మంత. మొత్తం ప్రపంచం కింద ఉంది.

దుపరి /dupari/ *adv.* పగటి పూట; at midday, in the afternoon; (ఎట్ మిడ్‌డేయ్); దోపహర. యెద్దితె దుపరి ఆతెకె నేర్క్ సుటి కీంతెర్. వేసవిలో ప్రొద్దు ఎక్కి ఎండ ఎక్కువైతే పగటి పూట నాగలి పని విడిచి పెడతారు.

దుప్పటి /duppaṭi/ *n.* దుప్పటి; quilt; (బెడ్‌స్ప్రెడ్); రజాఈ. దుప్పటి బయ్ దల్ మంత. బొంత దుప్పటి మందం కలిగి ఉండి.

దుబ్బ /dubba/ *n.* • దుమ్ము; ధూళి; dust, dirt; (డస్ట్); ధూల. వడి వాతెకె దుబ్బ కడ్క్‌నగ అర్రంత. గాలి వస్తే దుమ్ము ధూళి కండ్లలో పడుతుంది.

దుబ్బ దుబ్బ ఆ- /dubba dubba ā-/ *vi.* దుబ్బ-దుబ్బ అయింది; to be completely burnt up, reduced to ashes; (టు బీ రిడ్యూస్ట్ టు ఎషస్). పిండి పియ్తెకె దుబ్బ దుబ్బ ఆత. పిండి పట్టినప్పుడు నున్నగా అయినది.

దుమ్కి జాడి /dumki jāḍi/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్). దన్క లాగ్తెకె దుమ్కి జాడి రస్స వాటంతెర్. దెబ్బ తగిలి నప్పుడు గడ్డి ఆకు పెట్టుకుంటారు.

దుమ్మె /dumme/ *n.* హారంలోని దిమ్మె; necklace for religious purposes (c.f. prayer beads); (నెక్‌లేయ్స్); మాలా.

దుర$_2$ /dura/ *n.* మూడు కాళ్ల కట్టె; a three-pronged branch used as a stand (or tripod) for holding up the front end of a bullock cart. కాసుర్ నిపుసన్‌సాటి దుర కామ్ సీంత. ఎడ్ల బండిని పైన నిలబెట్టడానికి మూడు కాళ్ల కట్టెను పెడతారు. To make a bullock cart stay upright, a * is used.

దురడి (మహ్నా) /duraḍi (mahna)/ పాల్గుణం . దురడి మహ్నా దురడి డెహ్కాంతెర్. పాల్గుణ మాసంలో హోళీ ఆడుకుంటారు.

దురడి (మహ్నా) /duraḍi (mahna)/ *n.* పాల్గుణమాసం; month 12 of the Gond year (February-March); (మంత్ 12). దురడి మహ్నా సాల్దున్ ఉంది జోక వాంత. హోళి పండుగ సంవత్సరానికి ఒక్క సరి వస్తుంది.

దుర్ నాగి (తరస్) /duranāg (taras)/ *n.* ఒకరకమైన పాము; kind of snake; (కైండ్ ఒవ్ స్నెయ్క్). దుర్ నాగి ఇన్వల్ ఉంది తరస్. దుర్నాగ్ అను ఒకరకమైన పాము.

దుర్బిన్ /durbin/ దుర్బిన్; telescope; (టెలీస్కోప్). పోలిస్క్ కల్లిర్కున్ దుర్బిన్ వాట్సి సూడంతెర్. పోలీసులు దొంగలను దుర్భిణితో చూస్తారు.

దుర్స్- /durs-/ *v.* చొప్పించు; to insert, push in, fit in, to thrust; (టు ఇంసట్); डालना(अन्दर या बीच में).

దుర్‌పుర్కి (వేలి) /durpurki (vēli)/ గురి గింజ.

దులమ్ /dulam/ *n.* దూలము; wooden cross beam of house; (వుడన్ బీమ్). దులమ్ నగ ఊకడ్ దొహంతెర్. దూలానికి ఉయ్యాల కడతారు. We tie a swing to the wooden cross beam in the house.

దువర్ /duvar/ *n.* పొగ మంచు; fog; (ఫొగ్).

దుస్మన్ /dusman/ *n.* • వైరం; dissent; (డిసెంట్); విరోధ; ద్వేషనీ; శత్రుతా. పగతె మన్వల్ మాయ్మల్ దుస్మన్ ఇంతెర్. పగతో ఉండే వ్యక్తిని విరోధి అంటారు. • శత్రువు; enemy; (ఎనమి); శత్రు; ద్వేషన. జన్వర్క్‌నగ గిర్ దుస్మన్ మందంతంగ్. జంతువులలో కూడ శత్రుత్వం ఉంటుంది.

దుస్రొ /dusro/ *n.* • వేరేది; second; (సెకండ్); దూసరా. కామ్ కీనెకె దుస్రొ కాక్ దిహన్ ఇర్వ. పని చేసేటప్పుడు వేరే వైపు ధ్యాస పెట్టకూడదు. second, another, next.

దుస్రొ జాగ /dusro jāga/ *adj.* ప్రాంతీయ; territorial; (టెరటొరీయల్); ప్రాదేశిక.

దుస్రొ దేస్నె /dusro dēsne/ *adv.* విదేశాలలో; abroad; (అబ్రోడ్). నన్న దుస్రొ దేస్నె సొంజెర్ మంతొన్. నేను విదేశాలకు వెళుతున్నాను.

దుస్రొ దేస్నొర్ /dusro dēsnor/ *n.* • విదేశీయుడు; foreigner; (ఫొరన్ఎ); విదేశీ; విలాయతీ; ग़ैर मुल्की. దుస్రొ దేస్నొర్ వాసి కోయంగ్ వడ్కంతొర్. విదేశీయుడు వచ్చి గోండి మాట్లాడుతున్నాడు. • వేరే దేశం వాడు. దుస్రొ దేస్నొర్ మావ దేస్నగ వాతొర్. వేరే దేశం వాడు మా దేశానికి వచ్చాడు.

దుస్రొక్ దుస్రొక్ /dusrok dusrok/ *adj.* వేర్వేరు; different; (డిఫ్రంట్); అలగ అలగ. దుస్రొక్ దుస్రొక్ బాసనె డిక్సనరింగ్ తయర్ కీంతెర్. వేర్వేరు భాషలలో నిఘంటువులు తయారు చేస్తారు.

దుస్రొన్ పీట /dusron pīṭa/ వేరేవారి బిడ్డ; someone else's child; (సమ్వన్ ఎల్స్ చైల్డ్). దుస్రొన్ పీటె పుట్వల్ పేడి. వేరే వారికి జన్మించిన బిడ్డ.

దుస్రొర్ /dusror/ ఇతరుడు. దుస్రొర్ కాండి నిన్నె వాసి మత్తొర్. వేరే పిల్లవాడు నిన్న వచ్చి వెళ్లాడు.

దుహర్ /duhar/ *n.* పొగ మంచు; fog; (ఫొగ్). పీని గాలుమ్ దుహర్ అర్రంత. చలి కాలంలో మంచు కురుస్తుంది.

దూగడ /dūgaḍa/ wood plane; (వుడ్ ప్లేయ్న్). మర్మి మండతగ కట్టెతున్ దూగడ పియ్సి కోడ కీంతెర్. పెళ్లి మండపంలో కర్రతో గుర్రం చేస్తారు.

దూది /dūdi/ *n.* దూది; cotton off fruit of 'savri' tree used for fire making with 'cakmak'; (కొటన్). దూది మర్రత దూది తయర్ కీంతెర్. ఈ చెట్టు కాయల నుండి దూది తయారు చేస్తారు.

దూది (మర్ర) /dūdi (marra)/ *n.* ప్రతి చెట్టు; tree; (ట్రీ). *eriodendron anfractuosum*.

దూదొ /dūdo/ *n.* రొమ్ము; breast of woman; (బ్రెస్ట్); స్తన. చుడుర్ కాండి బయ్యెన దూదొత పాల్ ఉంటొర్. చిన్న పాపా అమ్మ రొమ్ము పాలు తాగుతున్నాడు.

దూందడ్ /dūndaḍ/ *n.* గాలి దుమారం; storm; (స్టొమ్); आँधी. వడి దూందడ్ వాసెర్ మంత. గాలి దుమారం వస్తుంది. We call the wind, a storm.

దూనె /dūne/ *n.* ఉతకని బట్టలు; clothes to be washed (laundry); (లాండ్రి). బాయిక్ కప్డి దూనె కుడెడె సుకంతంగ్. స్త్రీలు బట్టలు వాగులో ఉతుకుతున్నారు. The ladies wash the laundry at the river.

దూర$_1$ /dūra/ *n.* సరిహద్దు; boundary; (బౌండరి); नाका. వాట్టన్ పాక్ కీనెకె దూర వాటంతెర్. చేను పంచేటప్పుడు హద్దులు వేస్తారు.

దూర$_2$ /dūra/ ఎడ్ల బండి నొగ.

దూర వాట్వల్ /dūra vāṭval/ *n.* • హద్దు ఏర్పరుచు; make a boundary; (మేయ్క్ ఏయ్ బౌండరి). సరిహద్దు వేయడం. తాదల్ తమ్ముమ్ ఇవ్విర్ దూర వాట్తెర్. అన్న దమ్ములు సరిహద్దు వేసుకున్నారు.

దూర్ కారియల్ /dūr kāriyal/ *v.* ముందుకు వచ్చు; cart driver; (కార్ట్ డ్రైవర్). మావొర్ బాబల్ దూర్ కారి కీసెర్ మంతొర్. మా నాన ముందుకు వస్తున్నాడు.

దూస పియ్తు /dūsa piyta/ *v.* బూజుపట్టింది. రోత దులమ్ దూస పియ్సి మంత. ఇంటి దూలానికి బూజుపట్టింది.

దూసడ /dūsaḍa/ *n.* దూసెడ; hand tool with an adjustable blade for smoothing or shaping wood; (వుడ్ ప్లేయ్న్). కట్టెతున్ సాప్ గీక్లె దూసడ మందంత. కట్టెను మృదువుగా చెయ్యడానికి దూసెడ ఉంటుంది. A wood plane is there to clean the wood.

దెడియ /deḍiya/ *n.* పళ్లెం; plate; (ప్లేట్). రాము దెడయ తగ గాటొ తింతొర్. రాము పళ్లెంలో అన్నము తింటున్నాడు.

దెడె /deḍe/ *n.* పళ్ళెం; plate; (ప్లేట్).

దేన /dēna/ *n.* రాగము; ritual song; (రిచుఅల్ సొఙ్). గుమ్మెల పాటంగ్ వార్నెకె దేన దేన ఇంజెర్ వారంతెర్. గుమ్మెల పాటలు పాడుకునేప్పుడు దేనదేన అనే రాగంతో పాడుకుంటారు .

దేవదేవి /dēvadēvi/ దేవి పూజ. నొవ్రి నొవ్రల్ దేవ దేవి కీంతెర్. వధూ వరులు దేవి పూజ చేస్తారు.

దేవరి /dēvari/ *n.* పూజారి; village priest; (విలిజ్ ప్రీస్ట్). దేవరి నట్నానంగ్ పూజంగ్ కీంతెర్. పూజరి ఊరి దేవతల పూజలు చేస్తాడు.

దేస్ /dēs/ *n.* దేశం; land; (లెండ్); దేశ; ముల్క. దేస్ నగ మన్వలిర్ సద్దిర్ మావురె. దేశంలో ఉండేవారు అందరూ మనవాళ్లు.

దేస్ తిరివల్ /dēs tirival/ *n.* యాత్ర; trip; (ట్రిప్); యాత్రా. సుట్టింగ్ మన్నల్ వేరి దేస్ తిరిసి వాయన. సెలవు ఉన్న రోజుల్లో విదేశ యాత్ర చేసి రావాలి.

దేస్నొర్ /dēsnor/ *adj.* దేశీయ; national; (నెశనల్); దేశీయ; దేశ సంబంధి. సానియా మిర్జల్ మావ దేస్న ఆంద్. సానియా మిర్జా మన దేశానికి చెందినది.

దేస్ముకల్ /dēsmukal/ *n.prop.* నాయుడు.

దొడ్డి /doḍḍi/ *n.* పశువుల పాక; animal shelter

దొంగ్ దింగ్ ఆ- /doṅg diṅg ā-/ *n.* వెలాడం; to dangle.

దొస్- /dos-/ *n.* పెట్టడం; to lay (eggs).(టు లేయ్); లగానా. కొర్ గూడతగ మేస్క్ దొస్త. కోడి గూడులో గుడ్లు పెట్టింది.

దొహ్- /doh-/ *v.* • అదుపులో ఉంచుకో; tie together; (టైటగెదర్); బాఁధనా. సేలడ్ దాదన్ రాకి దొహ్చొర్ మంత. చెల్లెలు అన్నయ్యకు రాఖీ కడుతుంది. • కట్టు; lash, bind, tie together.

దొహ్చ ఇర్వల్ /dohci irval/ *v.* కట్టి ఉంచారు; imprison; (ఇంప్రిసిన్); హవాలాత మేఁ రఖ; బాధ్య కర; జబరదస్తీ కర; మజబూర కర; వివశ కర. బేకెన్ సొన్వక్నె దొహ్చ ఇర్వల్. ఎక్కడికీ వెళ్లకుండా కట్టి ఉంచారు.

దొహ్వడ /dohvaḍa/ *adj.* కట్టవలసిన; due; (డ్యు). హెర్మింగ్ దొహ్వడ జాగ సపయ్ మందన. బర్లు కట్టవలసిన స్థలము మంచిగా ఉండాలి.

దొహ్వల్ /dohval/ *n.* • కట్టడం; building; (బిల్డిఙ్); ఇమారత. మూరతున్ పియ్సి దాఙ్డితె దొహంతెర్. ఆవును తాడుతో కట్టి ఉంచుతారు. మావ రోన్ ఇట్కెతె దొహ్చొర్ మంతెర్. మా ఇల్లు ఇటుకలతో కట్టుతున్నారు. • కట్టేవాడు; architect; (ఆకిటెక్ట్). రొహ్క వెల్లె తీర్క నె దొహంతొర్. ఇల్లు చాలా రకాలుగా నిర్మిస్తారు.

దోక /dōka/ *n.* ద్రోహం; treason; (ట్రీసన్); ద్రోహ; విశ్వాసఘాత; నమకహరామీ. ఇద్ బయ్ డగుర్ దోక. ఇది చాలా పెద్ద ద్రోహం.

దోత్రె /dōtre/ *n.* దోతి; 'dhoti' (cloth worn by males, wrapped around waist); (దోతి). మర్మింగ్ అనెకె నొవ్రన్ దోత్రె పోండుసంతెర్. పెళ్లి చేసేటప్పుడు పెళ్లి కొడుకుకు దోతి కట్టుకుంటారు.

దోబె (మర్ర) /dōbe (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; పెడ.

దోం దోం ఆ- /dōṁ dōṁ ā-/ to be completely destroyed; (టు బీ డిస్ట్రొఇడ్).

దోరంగ్ /dōraṅg/ సిరలు. నావంగ్ సీరంగ్ దోరంగ్ ఆతంగ్. నా నరాలొ సిరలు ఉన్నాయి.

దోర్న /dōrna/ *n.* విత్తనాలు విత్తే పరికరం; seeder; (సీడ్అ). దోర్నతె విజ్జంగ్ యెద్దంతెర్. విత్తనాలను దోర్నతో వేసుకుంటారు.

దోర్వసుర్ /dōrvasur/ *n.* ఒక రకమైన జంతువు; animals (pl.)

దోస్తల్ /dōstal/ *n.* స్నేహితురాలు; girlfriend; (గల్ఫ్రెండ్). ప్రియల్ నావ దోస్తల్ ఆంద్. ప్రియ నా స్నేహితురాలు.

దోస్త్ /dōst/ *n.* మిత్రుడు; friend; (ఫ్రెండ్). మనోజ్ నావొర్ దోస్త్ ఆందుర్. మనోజ్ నా స్నేహితుడు.

న

నక్కల్ /nakkal/ నకలు కొట్టడం.

నక్టి మొసొర్ /nakṭi mosor/ నడ్డి ముక్కు; flat nose; (ఫ్లెట్ నోస్). నక్టి మొసొర్ వాలెన్ గమ్మత్ దిసంతొర్. నడ్డి ముక్కు గలవాడు గమ్మత్తుగా కనిపిస్తున్నాడు.

నక్రెంగ్ వాలె /nakreṅg vāle/ *n.* పొగరుబోతు; swagger; (స్వెగర్); अहंकारी. బయ్ చెహ్టొంగ్ కియ్వల్ కాండిన్ బయ్ నక్రెంగ్ వాలె ఇంతెర్. బాగా పొగరు ఉన్న పిల్ల వాన్ని పొగరు బోతు అని అంటారు.

నక్స /naksa/ *n.* చిత్రము; drawing; (డ్రొఇఙ్); चित्रकारी.

నకిలి /nakili/ *adj.* నకిలీ; mock; (మొక్); नक्ली; कृत्रिम.

నగుర్ /nagur/ *n.* పట్నం; city, town; (సిటి); शहर. మావ నగుర్ ఉట్నూర్. మాది ఉట్నూర్ పట్నం.

నఙ /naṅa/ *adv.* అప్పుడు; earlier; (అలీయర్); पहले. నఙ నీకున్ బతంగ్ వెహ్తొన్. అప్పుడు నేను నీకు ఏమి చెప్పాను.

నట్క్- /naṭk-/ *v.* నరుకు; to cut down (a tree, or grass), split (wood); (టు కట్ డౌన్). రాము మర్రక్ నట్కంతొర్. రాము చెట్లను నరుకుతున్నాడు.

నట్టలు /naṭṭalu/ *n.* నట్టలు; worms living in small intestine; (వార్మ్స్ లివిఙ్ ఇన్ స్మొల్ ఇంటెస్టైన్స్). నట్టల్క్ జన్వర్క్ నగ పెట్టిత్ రొప్పొ ఆంతంగ్. నట్టలు పశువుల కడుపులోపల అవుతాయి.

నట్పె /naṭpe/ *adj.* నడుమ వాడు; middle in terms of order of occurrence; (మిడల్ అకరంస్). తమ్మున్ దాదన్ నడ్డుమ్ పుడ్తొర్ వోన్ నట్పె ఇంతెర్. అన్న దమ్ముల మధ్య పుట్టిన వాన్ని నట్పోడు అని అంటారు.

నడ్ /naḍ/ *n.* • నల్లి. • కీటకం; bug; (బగ్); कीड़ा. నడ్ ఇన్వల్ గిర్ ఉంది పుడియె. నల్లి కూడా ఒక కీటకమే.

నడ్డుమ్ /naḍḍum/ *adv.* నడుమ; centre in terms of location, in between, among, in the middle (of); (మిడల్); मध्य में. బద్దె మని కామ్ నడ్డుమ్ ఇర్వ. ఏదైనా పని నడుమ వదిలి పెట్టకు.

నడ్డుమ్ నర్క /naḍḍum narka/ *n.* నడిరాత్రి; midnight; (మిడ్నైట్). నడ్డుమ్ నర్క నెయ్క్ బయ్ ముహ్చంతంగ్. అర్ధ రాత్రి కుక్కలు బాగా మొరుగుతాయి.

నడ్డుమ్ సరి- /naḍḍum sari-/ *n.* మార్గమధ్యంలో; alternative; (ఒల్టనటివ్). బండితె వానెకె నడ్డుమ్ సర్దె బండి పంచార్ ఆత. బండి మీద వచ్చేటప్పుడు మార్గమధ్యంలో బండి పంచర్ అయింది.

నడ్మంత్రం /naḍmantraṁ/ *n.* సగం వరకు; interval; (ఇంటవల్). మా గడ్యల్ నడ్మంత్రం కీసి సొడితొర్. మా జీతగాడు సగం వరకు చేసి వెళ్లాడు.

నడ్వంజ్ /naḍvañj/ *n.* వానపాము; earthworm; (ఆర్త్వార్మ్); केंचुआ. నడ్వంజ్ గర్రితగ దొస్సి మీన్క్ పియంతెర్. వాన పాములను గాలానికి తగిలించి చేపలు పడతారు. We put an earthworm on a hook and catch fish.

నడి /naḍi/ *n.* నడుము; waist, barrel (of gun); (వేయ్స్ట బెల్ట్); कमर. నావ నడి నొసెర్ మంత. నా నడుము నొస్తుంది.

నడిపట్ట /naḍipaṭṭa/ *n.* నడుము పట్టి; waist belt. భీంబాయి నడితగ నడిపట్టి దొహ్ర. భీంబాయి నడుముకు పట్టి కట్టింది.

నడి- /naḍi-/ *n.* ఈత; to swim (humans); (టు స్విమ్). కాండిర్ తడెయ్ తగ నడిసెర్ మంతెర్. పిల్లలు చెరువులో ఈత కొడుతున్నారు.

నడి నొప్పి /naḍi noppi/ నడుము నొప్పి; waist pain; (వేయ్స్ట పేయ్న్). నడి నొప్పి వాసెర్ మంత. నడుము నొప్పి బాగా వస్తుంది.

నడి బొక్క /naḍi bokka/ *n.* • వెన్నెముక; backbone; (బెక్ బోన్).

• నడుము బొక్క. నడి బొక్క ఉరుంగ్తెకె తాక వాయె. నడుము ఎముక విరిగితే నడవరాదు.

నడితగ /naḍitaga/ నడుములో.

నడిపట్టి /naḍipaṭṭi/ *n.* • వడ్డాణం; waistband; (వేయ్స్ట బెండ్). బాయి తన్న నడిదగ నడిపట్టి దొహంత. అక్క తన నడుముకు వడ్డాణం పెట్టుకుంది.

• నడుము పట్ట. నొవ్రినగ నడిపట్టి దొసంతెర్. వధువుకు నడుము పట్ట పెడతారు.

నడిమెన్ కోల్ /naḍimen kōl/ నడుము దాకా ఉన్న లోతు; waist deep; (వేయ్స్ట డీప్). మావ నాట్న కుడెర్ నడిమెన్ కోల్ మంత. మా ఊరి పక్కన గల వాగు నడుము లోతు ఉన్నది.

నడివల్ /naḍival/ • ఈతకొట్టుట. నడివల్ వాయిర్ వోర్ యేతగ అర్తెకె సాంతెర్. ఈత కొట్ట రాని వాడు నీటిలో పడితే చనిపోతాడు. • *n.* ఈత; swim; (స్విమ్); తైరనా; తైరాఇ. కాండిర్ లవిడె సొంజి నడిసెర్ మంతెర్. పిల్లలు వాగులోకి వెళ్లి ఈత కొడుతున్నారు.

నడుమ్న /naḍumna/ *adv.* నడుమలో; in between; (ఇన్ బిట్వీన్). నన్న నడ్డుమ్న నాటె సొంజి వాతొన్. నేను ఊరి మధ్యలో వెళ్లి వచ్చాను.

నత్ని /natni/ *n.* ముక్కు పుల్ల; nose stud. నహ్కానంగ్ బాయిక్ మొసొడగ నత్నింగ్ కెరంతంగ్. గ్రామాలలో ఆడవారు ముక్క పుల్ల పెట్టుకుంటారు. In villages the ladies put nose studs in their noses.

నదుర్ /nadur/ *n.* చూపు; a look, or glance; (లుక్); దృష్టి.

నదుర్ కీ- /nadur kī-/ *v.* చూపు పెట్టు; to glance, look briefly, 'keep an eye out' for something; (టు గ్లాన్స్). ఇగ్గె బోరె వానిర్ నాసాటి నదుర్ కీమ్. ఇక్కడికి ఎవరైనా వస్తారు నా కొరకు కొద్దిగా చూడు. If someone comes here, keep an eye out for me.

నన్న /nanna/ *pron.* నేను; I; (ఐ); మేఁ. నన్న నాడి సక్రెన్ సేర్ పాయ్లెన్ దాక. నేను రేపు ప్రొద్దున్న పొలాం దున్నడానికి వెళుతున్నాను.

నమ్- /nam-/ *v.* తెంపుట; to break, be broken, snap a rope; (టు బ్రేయ్క్); తోఁడనా. కరంట్ వాయిర్ తున్ నముస్తాన్. కరెంట్ తీగను తెంపాను.

నమిస్- /namis-/ *v.* తెంపు; to breakతోఁడనా.

నమ్ముస /nammusa/ *v.* తెంపు; break; (బ్రేయ్క్); తోఁడ. దొహ్త మూర దాడ్డి నమ్ముసీత. కట్టేసిన ఆవు తాడు తెంపుకుంది.

నమ్వక్ /namvak/ • *v.* సందేహించు; suspicious; (సస్పిశస్). వోన్ నూడ్తెకె నమ్వక్ దిసంతొర్. అతనిని చూస్తే సందేహంగా ఉంది. *adv.* నమ్మరానట్లుగా; incredibly; (ఇన్క్రెడబ్లి). బస్కెట్క గిర్ నమ్వక్ కామ్ కీంతొర్. ఎప్పటికైనా నమ్మరానట్లుగా పని చేస్తాడు.

నమున /namuna/ *n.* నమూనా; model; (మొడల్); నమూనా; బానగి. బొమ్మంగ్ రెహ్వాన్ ఉంది నమునా తొహ. బొమ్మలు చిత్రించే వానికి ఒక నమూన చూపించు.

నర్క /narka/ *n.* రాత్రి; at night; (ఎట్ నైట్); రాత మే. నర్క గాటొ తింజికున్ నర్మన. రాత్రి అన్నము తిని పండుకోవాలి.

నర్కపడింగ్ /narkapaḍiṅg/ *adv.* రాత్రంతా; all night long; (ఒల్ నైట్ లొఙ్); సారా రాత. చుడుర్ డగుక్ నర్కపడింగ్ నర్మంతెర్. చిన్నలు, పెద్దలు రాత్రంతా నిద్రపోతారు. Everybody (lit. small and big) sleeps all night long. మర్మినగ నర్కపడింగ్ డెమ్మ యేందంతెర్. పెళ్లిళ్లలో రాత్రంతా డెమ్మ చేస్తారు.

నర్క పడింగ్ /narka paḍiṅg/ *n.* రాత్రింబగల్లు; entirely (occurs only after the word 'narka' night); (ఇంటైఅలి); బిలకుల. మర్మిన్క నర్కపడింగ్ డెమ్మ యేందంతెర్. పెళ్ళిలలో రాత్రింబగల్లు డెంస ఎగురుతారు.

నర్కడ కామ్ /narkaḍa kām/ చీకటి పని; night work, illegal work; (నైట్ వక్, ఇలీగల్ వక్).

నర్మ- /narma-/ *v.* నిద్రపో; to sleep; (టు స్లీప్); సోనా. పేడి కటుడ్ పొర్రొ నర్మంత. అమ్మాయి మంచం పై నిద్రపోతుంది. The girl is sleeping on the bed. నీకున్ జోప్ వాతెకె నిమ్మె నర్మసొ. నీకు నిద్ర వస్తే నీవు వెళ్లి నిద్రపో.

నర్మంత /narmanta/ *v.* నిద్రపోయింది; slept; (స్లెప్ట్).

నరుమ్ మ /narum ma/ నిద్రపోకు.

నరుమ్తొర్ /narumtor/ నిద్ర పోయాడు; he slept; (హీ స్లెప్ట్). రచ్చతె కట్టుల్ వాట్సి నరుమ్సెర్ మంతొర్. వాకిటిలో మంచం వేసుకొని నిద్ర పోయాడు.

నరుమ్వల్ /narumval/ *n.* నిద్ర పోవడం; sleeping; (స్లీపిఙ్). సూడన్ సాటి వాసి నరుమ్వల్. చూడడానికి వచ్చి నిద్రపోవడం.

నరె /nare/ *num.* ముప్పై; thirty; (తటి); తీస.

నాడ /nal/ • *n.* గుర్రం నాడా; horseshoe; (హొస్శు); ఘోడె కి నాల. కోడ ఉత్తెకె కోడ నాడ పియ్సి ఉద్దంతెర్. గుర్రము పై గుర్రము నాడ పట్టుకుని కూర్చుంటారు.

• *adv.* నుంచి; from; (ఫ్రొమ్); సె. రామునల్ నన్ కొత్తంగ్ యేత్తొన్ . రాము దగ్గర నేను డబ్బులు తీసుకొన్నాను.

నల్ల /nalla/ • కుళాయి. నల్లతగ బాయిక్ యేతున్ సాటి జగ్డంగ్ కీసెర్ మంతొర్. కుళాయిల వద్ద అమ్మాయిలు నీటి గొడవ చేస్తున్నారు.

• *n.* నల్లా; pump; (పంప్). నల్లతగ యేర్ వాంత. కుళాయి నుండి నీళ్ళు వస్తాయి.

నవ్కరి /navkari/ *n.* ఉద్యోగము; service; (సవిస్); నౌకరీ.

నస్ /nas/ నసెము; brown (the colour of snuff); (బ్రౌన్).

నస్ పన్నె /nas panne/ kind of small brown toad. నస్ పన్నె మర్రతల్ డెహ్కాత. కప్ప చెట్టు మీదినుండి ఎగిరింది.

నసిబ్ /nasib/ *n.* అదృష్టం;luck; (లక్); किसमत. బోన నసిబ్ మత్త వోన్క్ పుట్టర్. ఎవరి అదృష్టం ఉండే వారికి దొరుకుతుంది.

నహ /naha/ *v.* నానబెట్టుట;wet; (వెట్); सींच. నీవ ఆండ్డె యేతగ నహ్చా ఇర్ర. నీ చొక్కను నీటితో నానబెట్టు.

నహంత /nahanta/ నానుట. బొట్ బొట్ యేర్ అర్సి కప్డింగ్ నహంత. బొట్టు బొట్టు నీరు పడి బట్టలు తడిపింది.

నహ్- /nah-/ *v.* నాన బెట్టడం;to make wet; (టు మేయ్క్ వెట్). తూరింగ్ డారి నొర్లైన్ నహ్చా ఇరంతెర్. తొగర్లు పప్పు చెయ్యడానికి నాన బెట్టి ఉంచుతారు.

నహ్గ /nahga/ నా వద్ద;with me; (విద్ మీ); मेरेपास.

నహ్డి కీమ్ /nahḍi kīm/ *v.* బుజ్జగించు;lull; (లాల్); समझा बुझा; फुसला. చుడ్డుక్ కాండిర్కున్ నహ్డికిసి కరుమ్ కియన. చిన్నపిల్లలను బుజ్జగించి ప్రేమగా చూడాలి.

నహ్వల్ /nahval/ నానబెట్టుట. జోరంగ్ సుక్కన్ సాటి నహ్వల్ మంత. దుప్పట్లు ఉతకడానికి నాన బెట్టెది వుంది.

నాక్- /nāk-/ *v.* నాకుట;to lick; (టు లిక్); चाटना. మూర పియ్యత్ నాకంత. ఆవు దూడను నాకుతుంది. The cow is licking the calf.

నాక్వల్ /nākval/ *v.* నాకుట;licking; (లికింగ్). గంగు టొడ్డితె కాడల్ నియ్ నాకంతొర్. గంగు నోటితో తేనెను నాకుతున్నాడు.

నాక్ లాగొ /nāk lāgo/ నాకు అవసరం లేదు;I don't want; (ఐ డోంట్ వొంట్).

నాకున్ /nākun/ *v.* నాకు;to me; (టు మీ); मुजे.

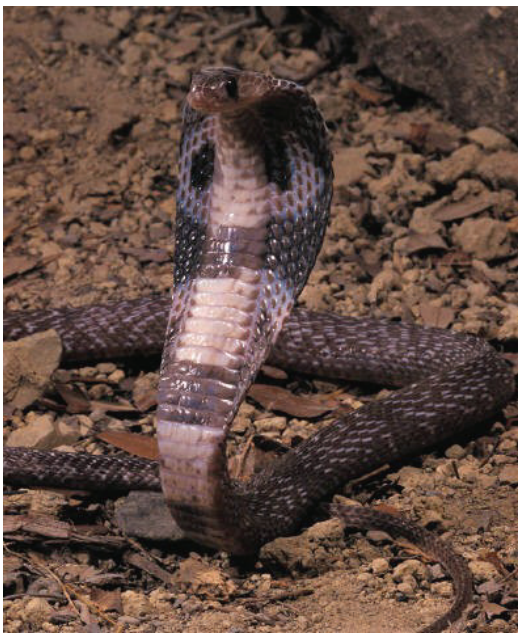

నాగ్ (తరస్) /nāg (taras)/ *n.* నాగు పాము;cobra snake; (కోబ్ర); नाग. పంచమిత్ నేటి సమ్డిర్ నాగ్ తరాన్న పూజ కీంతెర్. పంచమి రోజు అందరూ నాగు పామును పూజ చేస్తారు. On the 'panchami' festival day everyone does cobra snake worship.

నాగొబల్ /nāgobal/ *n.* నాగ దేవుని పేరు;a snake god worshipped by Gonds; a temple of this God is in Keslapur which is situated at about 30 kilometres fromUtnoor; (స్నెయ్క్ గొడ్). కేస్లాపూర్ నాటె నాగొబల్ పేన్ద గూడి మంత. కేస్లాపూర్ గ్రామములో నాగోబా దేవుని గుడి ఉన్నది.

నాజుక్ /nājuk/ *adj.* మంచి;sensitive (person); (సెంసటివ్). రమేస్ బయ్ నాజుక్ మందంతొర్. రమేష్ చాలా మృదువుగా ఉంటాడు. నాజుక్ పాటంగ్ వార్వన లేజ్ బయ్ నాజుక్ మందంత. మెల్లగా పాటలు పాడే వాడి గొంతు మృదువుగా ఉంటుంది.

నాజుక్ వడ్క్వల్ /nājuk vaḍkval/ *vi.* మెల్లగా మాట్లాడం. డగుర్ మాయ్ననగ నాజుక్ వడ్కన. పెద్దవారిదగ్గర మెల్లగా మాట్లాడాలి.

నాటక్ /nāṭak/ *v.* నటించు;act; (ఎక్ట్); अभिनय कर. మావ నాటె నాటక్ కియ్వలిర్ వాతెర్. మా ఊరికి నటించే వారు వచ్చారు.

నాట్ /nāṭ/ దుంగ; log; (లొగ్). తేక మర్ర మొద్ద నాట్ బయ్ డగుర్ మంత. టేకు చెట్టు దుంగ బాగా లావు ఉంది.

నాట్నుర్ /nāṭnur/ ఊరివాళ్లు;villagers; (విలిజస్). వీర్ మావ నాట్నుర్ ఆందిర్. వీరు మా ఊరివాళ్లు.

నాట్నొర్ కార్ బారి /nāṭnor kār bāri/ గ్రామ కార్యదర్శి. నాట్నొర్ కార్ బారిన్ గిర్ వెహ్తొమ్. గ్రామ కార్యదర్శికి కూడా చెప్పము.

నాడ్ /nāḍ/ *n.* నాడా;string to tie clothing around waist; (స్ట్రిఙ్). नाल. సవరితగా ఉంది నాడ మందంత. సవారీకి ఒక నాడా ఉంటుంది.

నాడి /nāḍi/ *n.* రేపు;tomorrow; (టుమొరో); कल. నాడి నన్న గోండి సాడతె సొంజి వాంతొన్. రేపు నేను గోండి బడికి వెళ్లి వస్తాను.

నాతోడొ /nātōḍo/ *pron.* నాతోటి; with me; (విద్ మీ). నా తోడొ మామల్ వాతొర్. నాతో మామయ్య వచ్చాడు. నా తోడొ మన్వల్ సోప్తయల్ విటల్. నాతోటిస్నేహితుడు విఠల్.

నాదన్ /nādan/ చిచ్చర పిడుగు; mischievious. వోర్ వెల్లె నాదన్ మంతొర్. అతను చిచ్చర పిడుగులాంటి వాడు.

నాన్త /nānta/ తడిసింది; soaked through; (సోక్ఎడ్ త్రు). నావంగ్ పుస్తక్ సమ్డుయ్ నాన్తంగ్. నా పుస్తకాలన్ని తడిసాయి.

నాంద్ /nānd/ *n.* చప్పుడు; sound; (సౌండ్). జగ్డంగ్ కీనెకె బయ్ నాంద్ కేంజ వాంత. గొడవలు చేసేటప్పుడు చప్పుడు వినిపిస్తుంది.

నాంద్- /nānd-/ *vi.* నాని పోవడం; to get wet, become wet, to be soaked; (టు గెట్ వెట్). వంజింగ్ పిర్దె నాంచికున్ మొడొకంగ్ పెసితంగ్. వరి గింజలు వానలో నానిపొయి మొలకలు వచ్చాయి.

నాంద్వల్ /nāndval/ తడిసి పోతుంది.

నాపుర్త /nāpurta/ *adj.* నాకోసం; sufficient, enough, adequate (for me); (సఫిశంట్ ఫొర్ మీ); मेरे लिये काफ़ी. నాపుర్త చహ అట్ట. నాకోసం చాయ చెయి.

నాయ్చల్ /nāycal/ *n.* జోకర్; dancer; (స్టార్); जोकर. డొల్కి పానెకె యేంద్వల్ వోర్ నాయ్చల్. డొల్లి కొట్టేటప్పుడు నృత్యం చేసేవాడు వాడు జోకర్.

నాయ్ఞల్ /nāyṅal/ *n.* నాగలి; plough, ploughshare; (ప్లౌవ్); हल. వాట్టె ఊడ్లె నాయ్ఞల్ కామ్ సీంత. చేను దున్నుటకు నాగలి పనికి వస్తుంది. In order to plough the field a ploughshare is used.

నాయుమ్ (తరస్) /nāyum (taras)/ *n.* నాగు పాము. నాయుమ్ తరస్ మాయ్మన్ సూడ్సి బయ్ సొడియంత. నాగు పాము వ్యక్తిని చూసి వేగంగా పారిపోతుంది.

నారజ్ /nāraj/ *adj.* • చింతించు; బాధగా; displeased; (డిస్ప్లీస్డ్); नारज. నాకున్ దుర్నాత్ తుజొన్ ఇంతొర్ ఇంజెర్ మమతల్ నారజ్ ఆత. నాకు దుర్నాథ్ పెళ్లి చేసుకోవడం లేదని మమత చింతిస్తుంది.

నార్ /nār/ *n.* • గ్రామము; ఊరు; village; (విలజర్); गाँव. మావ నార్ బయ్ సొబత మంత. మా గ్రామము చాలా మంచిగా ఉంది. మావ నాటె గుడ్సె రొహ్కె మంతంగ్. మా ఊరిలో గుడిసెలు ఉన్నాయి.

నార్ నాటె /nār nāṭe/ *adv.* గ్రామ గ్రామంలో; every village; (ఎవ్రి విలిజ్).

నాట్నొర్ /nāṭnor/ villager (m.). వోర్ మాయ్మల్ మా నాట్నొర్. ఆయన మా ఊరి వ్యక్తి

నార్ గొర్రె /nār gorre/ పెంపుడు గొర్రె. నార్ గొర్రె బూడ్ గోటి వాట్సి మందంత. ఊరి పెంపుడు గొర్రె కిందికి మెడ వేసి ఉంటుంది.

నారి- /nāri-/ *v.* చెక్కుట; to drill; (టు డ్రిల్); छेद करना.

నారి (మీన్) /nāri (mīn)/ *n.* జలగ చేప; a kind of fish that has a razor-like like back; (కైండ్ ఒవ్ ఫిశ్); मछली. తరసున్ దాత్ లామ్ మందంత తాన్ నారి మీన్ ఇంతెర్. పాములాగ పొడవుగా ఉంటుంది దానిని నారి చేప అంటారు.

నారెల్ /nārel/ *n.* • కొబ్బరి కాయ; టెంకాయ; coconut; (కొకొనట్); नारियल. పోరత్ నేటి సమ్డిర్ హన్మంతన్గ నారెల్క్ వొహంతెర్. పొలాల పండుగ రోజున అందరూ ఆంజనేయుని గుడిలో టెంకాయ కొడతారు. On the 'pora' festival day everyone breaks a coconut at the Hanuman (temple). నాగొబల్ పేన్దగ నారెల్క్ వొహంతెర్. నాగోబా గుడిలో టెంకాయలు కొడతారు.

నారెల్ (మర్ర) /nārel (marra)/ *n.* కొబ్బరి (చెట్టు); coconut tree. మావ రోత నారెల్ మర్ర బయ్ సోబతె మంత. మా ఇంటి కొబ్బరి చెట్టు చాలా భాగా ఉంది.

నాలుంగ్ /nāluṅg/ *n.* నాలుగు; four (nm.); (ఫొర్); चार. తొల్లెత జమనతె నాలుంగ్ కొత్తంగ్ మత్తంగ్. పురాతన కాలము లో నాలుగు పైసలు ఉండేవి.

నాల్విర్ /nālvir/ *n.* నలుగురు; four (m.); (ఫొర్); चार. ఇగ్గె నాల్విర్ వెడిల్క్ ఉచ్చి వడ్క్ సెర్ మంతెర్. ఇచ్చట నలుగురు ముసలి వాళ్లు కూర్చొని మాట్లాడుతారు.

నాలుంగ్ మూలంగ్ /nāluṅg mūlaṅg/ *n.* చతురస్రం; square; (స్క్వేర్). మావ రోన్ నాలుంగ్ మూలంగ్ మంత. మా ఇల్లు చతురస్రం ఆకారంలో ఉంది.

నావ /nāva/ *pron.* నాది; my, mine; (మై); मेरा. నావ నన్నయె గోండి కరిక ఇంతొన్. నేను గోండి నేర్చుకుంటా నంటున్నాను.

నావ నన్నయ్ /nāva nannay/ నా అంతట నేను; on my own; (ఒన్ మై ఒన్). నావ నన్నయ్ కామ్ కరితొన్. నాది నేను పని నేర్చుకున్నాను.

నాసి కీ- /nāsi kī-/ *v.* • చెరుపు; damage; (డెమిజ్); हानि; అహిత. బోర్డ్నగ లిహా కీతంగ్ అవ్ నాసి కీమ్. బోర్డు మీద రాసినవన్ని చెరుపుకో. • destroy; (డిస్ట్రొఇ); बिखेर; ఛితరా. చొకొట్ మత్తంగ్ అవ్ సామన్కున్ నాసికీమ్. మంచిగా ఉన్న వస్తువులను చెదరగొట్టు.

నాసి కియ్వల్ /nāsi kiyval/ *n.* • డస్టర్; duster; (డస్టర్). బోర్డ్‌నగ లిహికితంగ్ నాసికియ్లెన్ డస్టర్ ఇంతెర్. బోర్డు మీద రాసిన వాటిని తుడిచే దానిని డస్టర్ అంటారు.
• తుడిచేవాడు; rubber; (రబర్). నాసికియ్వల్ మర్రకున్ యేర్ వాతొర్. తుడిచేవాడు మొక్కలకు నీరు పోసాడు.

నాహోపా- /nāhō pā-/ *n.* ప్రతిధ్వని; to resound; ధ్వని మచ్చాగా.

నిగనిగ /niganiga/ *n.* నిగనిగ; shimmer; (షిమర్); చమచమ; తళతళ. పూరొయ్ నింత సేన్తున్ నిగ నిగ నింత ఇంతెర్. పూర్తిగా నిండిన యెన్ను నిగనిగ లాడుతుందంటారు.

నిగ్రన్ /nigran/ *n.* గమనించుట; sight; (సైట్); దృష్టి; నజర. నర్క గోర్కల్ కల్లిర్ పొర్రొ నిగ్రన్ కీసెర్ మందంతొర్. రాత్రి గూర్క దొంగలు రాకుండా గమనిస్తుంటాడు.

నిడ్డుర్ /niḍḍur/ పూర్తిగా నిండిన కంకి. మావంగ్ రోతంగ్ మక్కెంగ్ బయ్ నిడ్డుర్ మంతంగ్. మా ఇంట్లో మొక్కజొన్న కంకులు పూర్తిగా నిండి ఉన్నాయి.

నిత్- /nit-/ *v.* నిలుచో; to be standing; (టు బీ స్టాండిఙ్). నిమ్మె యెద్దితె నిత్మ. నీవు ఎండలో నిలబడవద్దు.

నితూస్- /nitūs-/ *v.* నిలుపుట; stand; (స్టాండ్). కటుల్ అర్తెకె నితుసంతేర్. మంచం పడితే లేపుతారు. The bed, having fallen over is put standing.

నిన్నె /ninne/ *n.* నిన్న; yesterday; (యెస్టడి); కల కో. నిన్నె కలెక్టరు మావ నాటె వాసి మత్తొర్. నిన్న కలెక్టరు మా ఊరికి వచ్చినాడు. నిన్నె నన్న హైదరాబాదు వాతొన్. నిన్న నేను హైదరాబాదు వచ్చాను.

నిండ్- /nind-/ *adj.* నిండిన; to be full; (టు బీ ఫుల్). ఇద్ బుడ్డితగ యేర్ నించి మంత. ఈ కుండ నీటితొ నిండి ఉంది.

నిండ్వల్ /nindval/ *adv.* నిండుగా; full; (ఫుల్).

నిప్- /nip-/ *v.* నిలుచో; to rise, to stand up; (టు రైస్). నిమ్మె యెద్దితె నిప్ప. నీవు ఎండలో నిలుచో.

నిపుస్- /nipus-/ *n.* • నిలబెట్టటం; to raise, put standing, to make erect; (టు రేయ్స్); ఉభారనా. కరంట్ కంబంగ్ నిపుస్నెకె బయ్ కటిన్ ఆంత. విద్యుత్ కంబాలను నిలబెట్టేటప్పుడు చాలా ఇబ్బంది అవుతుంది.
• to cause to stop (a moving vehicle); (టు స్టాప్).

నిప్పుసి ఇర్ర /nippusi irra/ నిలిపి ఉంచు; make it stand; (మేయ్క్ ఇట్ స్టాండ్). కేడతల్ వాసి మర్స్ నిప్పుసి ఇర్ర. అడవి నుండి వచ్చి గొడ్డలిని నిలిపి ఉంచు. నన్న వానల్ వేరి బస్ నిప్పుసి ఇర్ర. నేను వచ్చేవరకు బస్సు నిలిపి ఉంచు.

నిమ్ /nim/ *n.* నీవు; is that you?; (ఇస్ దెట్ యు?) నిమ్ నాకున్ ఉంది గుర్తు తొహన. నీవు ఒక చిహ్నం నాకు చూపించాలి.

నిమ్మె /nimme/ *n.* నీవు; you (s.); (యు). నీవ నిమ్మెయ్ పాటంగ్ కరియ. నీది నీవే పాటలు నేర్చుకో.

నిమ్మెట్ /nimmeṭ/ *pron.* మీరు; you (pl.); (యు); ఆప.

నిమిసం /nimisaṁ/ నిమిషము. సాట్ సెకండ్ కున్ ఉంది నిమిసం ఇంతెర్. అరవై సెకన్ల ఒక నిమిషం అంటారు.

నియత్నె /niyatne/ న్యాయ. సమ్దిర్ నియత్నె మందన. అందరు న్యాయంగా ఉండాలి.

నియమ్ కీమ్ /niyam kīm/ *v.* నియమించు; appoint; (అపొఇంట్); నియుక్త కర; నిర్దేశ కర; ఆజ్ఞా దే.

నియవ్ /niyav/ *n.* • న్యాయం; తీర్పు; right; (రైట్); న్యాయ; ఇంసాఫ. కామ్ నియవ్ కియన. పని న్యాయంగా చెయ్యాలి.
judgement; (జజ్మంట్); నిర్ణయ; ఫైసలా. సాసన్ తగ నియవ్ మందంత. శాసనంలో తీర్పు ఉంటుంది.

నియవ్ ప్రకర్ /niyav prakar/ న్యాయ రీతి; way of judging; (వేయ్ ఒవ్ జజిఙ్). నియవ్ ప్రకర్ న్యాయ్ కియన. పద్ధతి ప్రకారం న్యాయం ఉంటుంది.

నియవ్త /niyavta/ • *adj.* న్యాయపర; legal; (లీగల్). సమ్దిర్కున్ నియవ్తంగ్ గొస్టింగ్ వెహట్. అందరికి న్యాయపరమైన విషయాలు చెప్పండి.
• *adv.* న్యాయంగా; fairly; (ఫెలి). బస్కెగిర్ నియవ్ ఇన్వల్ మందన. ఎప్పటికైన న్యాయం ఉండాలి.

నియ్ /niy/ *n.* నూనె; oil; (ఒఇల్); తేల. బయ్యె చుడుర్ కాండిర్ నియ్ ఊసెర్ మంత. అమ్మ చిన్న పాపకు నూనె రాసుకుంటుంది.

నియ్ గడ్డ /niy gaḍḍa/ *n.* తేనె; part of the honey-comb where the honey is; (పాట్ ఒవ్ హని-కోం వేర్ హని ఇస్); శహద ఛత్తా. కాడల్ నియ్ గడ్డంగ్ మందంత. తేనె గడ్డలు ఉంటాయి.

నియ్యతున్ బద్లి /niyyatun badli/ న్యాయ వ్యతిరేకమైన; against the law; (అగెంస్ట్ ద లొ).

నియ్కడ /niykaḍa/ *n.* ఒక రకమైన చెట్టు; a kind of a tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).

నిర్వొ /nirvo/ మండుట లేదు. పూర్తంగ్ కట్టెనె తడ్మి నిరుస్తకె తడ్మి నిర్వొ. పచ్చి కట్టెలతో మండిస్తే మంట మండదు.

నిరుస్- /nirus-/ • *n.* ముట్టించడం; lighting; (లైటిఙ్). పేన్దగ ఉద్బతింగ్ నిరుస్వల్ మంత. దేవుని దగ్గర ఊదు బత్తీలు ముట్టించాల్సి ఉంది.
• *v.* నిప్పు పెట్టు; lit the fire; (లిట్ ద ఫైఅర్). కడ్డింగ్ ఇస్త్రి పాయ్లెన్ గొక్కజ్ నిరుసంతొర్. బట్టలు ఇస్త్రీ చెయ్యడానికి నిప్పులు ముట్టించాడు.

నిల్- /nil-/ *v.* నిల్చుండు; to stand, to rise; (టు స్టెండ్); खड़ा हो. కాండిర్ సెయ్‌కల్కున్ కరుమ్ నిల్సి మంతెర్. పిల్లలు సైకిలు ప్రక్కన నిలబడి ఉన్నారు. The boys are standing beside their cycles.

నిలుస్- /nilus-/ *v.* నిలుపు; stand, to stop; (స్టెండ్).

నిల్సి మన్ /nilsi man/ నిలిచి ఉండు; make it stand; (మేయ్క్ ఇట్ స్టెండ్). రోత్ మున్నె నిల్సి మన్. ఇంటి ముందు నిలిచి ఉండు.

నిల్సిమంత /nilsimanta/ ఆగి ఉన్నది. పోంగ్వల్ యేర్ డొడ్డొతగ నిల్సి మంత. పారే నీరు గుంటలో ఆగి ఉన్నది.

నిలుబార్చి /nilubārci/ పెద్ద బాడిస. నిలు బార్చితె నిల్సి చెక్కంతెర్. పెద్ద బాడిసతో నిలబడి చెక్కుతాడు.

నివ్డి కీ- /nivḍi kī-/ *adj.* ఉత్పత్తి చేయగల. *n.* నిర్మాణం. తయారు చేయుట; productive; structure; (ప్రడక్టివ్); निर्माण; संगठन; रचना. ఉంది బిస్కెట్క్ తుంగ్వల్ కంపెని నివ్డి కీతొర్. ఒక బిస్కెట్లు తయారు చేసే కర్మాగారము నిర్మించాడు.

నివ్డి కీమ్ /nivḍi kīm/ *v.* తయారు చెయ్యి; figure; (ఫిగర్). నన్ వెహ్త కామున్ నివ్డి కీమ్. నేను చెప్పిన పనిని తయారు చేయుము.

నివ్డె మా- /nivḍe mā-/ *v.* తయారైనది; to be ready; (టు బీ రెడి).

నివొద్ /nivod/ *n.* నైవేద్యము; food offering; (ఫుడ్ ఒఫరిజ్). పోరత్ నేటి హన్మంతనగ నివొద్ వోంతెర్. పొలాల పండుగ రోజు ఆంజనేయునికి నైవేద్యము పెడతారు. On the 'pora' festival day they bring a food offering to the Hanuman (temple).

నిసన్ /nisan/ *n.* గురి; target; (టార్గిట్); निशान. బండు మావ్ దున్ పాయన్ సాటి బాండెత నిసన్ పియ్‌తొర్. బండు దుప్పిని చంపడానికి తుపాకీ గురి పెట్టాడు.

నిసని /nisani/ *n.* జ్ఞాపకార్థం.

నిహ్- /nih-/ *v.* నింపుట; to fill; (టు ఫిల్); भर. బాయి నల్లతగ యేర్ నిహంత. అక్క కులాయి దగ్గర నీళ్ళు నింపుకుంటుంది.

నీక్ టావ /nīk ṭāva/ నీకు తెలుసు; you know; (యు నో). నావ బుద్ధి నీక్ టావయ్ కీ. నా బుద్ధి నీకు తెలుసు కదా.

నీకె /nīke/ *n.* నీకే; dedication; (డెడికెషన్); अंकित; समर्पण. ఇద్ పుస్తక్ నీకె ఇంజెర్ సీంతెర్. ఈ పుస్తకం నీకే అని అంకితం చేసాడు.

నీడల్ /nīḍal/ *n.* నీలిరంగు; dark blue; (డార్క్ బ్లు); नीला. కప్డిన సబ్బు నీడల్ రంగ్నె మందంత. బట్టల సబ్బు నీలిరంగులో ఉంటుంది.

నీతి వంతల్ /nīti vantal/ నీతివంతుడు. నేకిపియ్సి తాక్వన్ నీతి వంతల్ ఇంతెర్. నీతి నిజాయితీని బట్టి నడిచే వాన్ని నీతివంతుడు అంటారు.

నీంద్మకి /nīndmaki/ నిండ లేదు. మావంగ్ మక్కెంగ్ ఉండె నింద్మకి. మా మొక్కజొన్న ఇంకా నిండ లేదు.

నీర వెలుమ్ /nīra velum/ *n.* చుండ్రు. నావ తలదగ నీర వెలుమ్ ఆత. నా తలలో చుండ్రు వచ్చింది.

నీర్ /nīr/ *n.* బూడిద; ash; (ఎష్); राख. దివడి సడ్డున్ నిర్దె గూరెంగ్ ఊసంతెర్. దీపావళి పండుగకు గోడలు బూడిదతో మెత్తుతారు.

నీరె /nīre/ *adj.* గత సంవత్సరము; last year; (లాస్ట్ యీయర్). నీరె నన్న స్రీకాకులం సొంజి వాతొన్. గత సంవత్సరము శ్రీకాకుళం వెళ్లి వచ్చాను.

నీలి తెప్పంగ్ /nīli ṭeppaṅg/ *n.* నీలి మబ్బులు; good clouds; (గుడ్ క్లౌడ్స్). ఆబర్ నేండ్ నీలి తెప్పనె నించి మంత. ఆకసం నీలి మబ్బులతో నిండి ఉంది.

నీలిఅబర్ /nīliabar/ *n.* నీలి నింగి; sky; (స్కై). ఆబర్ నీలి రంగ్నె మంత. నింగి నీలి రంగులో ఉంది.

నీవ /nīva/ *pron.* నీది; your (sg.); (యొర్); तव. నీ పుస్తక్ నిమ్మె యెచ్చికున్ తర్. నీ పుస్తకాన్ని నీవు కొనుక్కొని తీసుకురా.

నీసాటి /nīsāṭi/ నీ కొరకు. నీ సాటి సరి సూడ్సెర్ మంతొన్. నీ కొరకు వేచి చూస్తున్నాను.

నుక్సన్ /nuksan/ *n.* • నష్టము; destruction; (డిస్ట్రక్ష్న్); नाश. రోన్ వేసికున్ వెల్లె నుక్సన్ ఆతొర్. ఇల్లు కాలి చాలా నష్ట పోయాడు. • హాని. యేర్ వాసి నుక్సన్ ఆత. నీరు వచ్చి హాని కలిగింది.

నుజ్రెమాతెకె /nujremāteke/ నుజ్జు నుజ్జు అవడం. నుజ్రెమాతంగ్ పిండితున్ చుడ్డుక్ తల్లు నగ వాటంతెర్. నుజ్జు నుజ్జు అయిపోయిన పొడిని చిన్న సంచిలో వేస్తారు.

నుంగ్ /nuṅg/ *n.* నువ్వులు; sesame; (ఎసీసేయ్మ్). నుంగ్నె తిందన్ సాటి నియ్ తెండంతెర్. నువ్వుల నుండి నూనె తీస్తారు. *sesamum indicum*.

నుయ్యల్ కియ్వల్ /nuyyal kiyval/ నునుపు చేయడము. బాయి గార్క డారితున్ చహ్కాతగ నుయ్యల్ కీసెర్ మంత. అక్క గారెల పిండిని మృదువుగా చేస్తుంది.

నుర్మె /nurme/ *adj.* చిన్న / సన్నము; micro; (మైక్రో).

నుర్మె పెత్తె /nurme pette/ చిన్నగైన చీమ. నుర్మె పెత్తెంగ్ సార్ని పియ్సి దాంతంగ్. సూక్ష్మ మైన చీమలు వరుస వెళుతున్నాయి.

నురిత /nurita/ *n.* కరిగినది;solution; (సలుశన్). సాకుర్ యేతగ వాట్తెకె నురియంత. చక్కెర నీటిలో వేస్తే కరుగుతుంది.

నుల్క /nulka/ *n.* మంచం త్రాడు;webbing for bed. కటుడున్ నుల్కతె సరియంతెర్. మంచాన్ని నుల్కతో అల్లుతారు. They weave the webbing for/on the bed.

నుల్పె /nulpe/ *n.* సాయంత్రం;during the evening, after the sun has set; (డ్యురిఙ్ ద ఈవనిఙ్). మూరంగ్ గాయ్కి నుల్పె అనెకె మూరంగ్ తరంతొర్. ఆవుల కాపరి సాయంత్రం అయ్యే వేళకు ఆవులను తెస్తాడు.

నుల్లె /nulle/ *n.* దోమ;mosquito; (మస్కిటో). పీర్ గాలుమ్ కడ్కనగ బయ్ నుల్లెంగ్ ఆంతంగ్. వాన కాలంలో కండ్ల చుట్టు దోమలు బాగా వాలుతాయి.

నూడ /nūḍa/ *n.* కొట్టిపిండి;the powder that is produced by woodworms in wood or weevils in food; (పొడర్ ప్రొమ్ వార్మ్స్).

నూడ పుడి /nūḍa puḍi/ చెద పురుగు. నూడ పుడి కొట్టెతున్ తింత. చెద పురుగు కొట్టెను తింటుంది.

నూర్ /nūr/ *num.* • వంద ;(100) నూరు;hundred; (హండ్రడ్); సౌ. నహ్గ నూర్ రుప్యంగ్ మంతంగ్. నా దగ్గర వంద రూపాయలు ఉన్నాయి.

నూర్ సాల్క /nūr sālk/ వంద సంవత్సరములు. మానాటె నూర్ సాల్క నొర్ వెడిల్ మంతొర్. మా ఊరిలో వంద సంవత్సరాలు నిండిన ముసలి వాడు ఉన్నాడు.

నూల్ /nūl/ *n.* • దారం. నూల్ కడ్డింగ్ కొట్లెన్ కామ్ సీంత. దారం బట్టలు కుట్టడానికి పనికి వస్తుంది.• నూలు; cotton; (కొటన్); సత.

నూసి /nūsi/ లక్క పురుగు;insect rust on plants, weevil. పడనంగ్ జొన్నంగ్ బుడ్డితల్ తెండ్సి నూడ్తెకె నూసింగ్ ఆసి మందంతంగ్. పాత జొన్నలు కుండలో నుండి తీసి చూస్తే లక్క పురుగు ఉంటాయి.

నెత్తుడ డోబి /nettuḍa ḍōbi/ రక్తపు మడుగు;pool of blood; (పుల్ ఒవ్ బ్లడ్). నెత్తుర్ పోంగ్సి నెత్తుడ డోబి నిల్త. రక్తము కారి మడుగు కట్టింది.

నెత్తుడ బొట్టు /nettuḍa boṭṭu/ రక్తం బొట్టు.

నెత్తుర్ /nettur/ *n.* రక్తము;blood; (బ్లడ్); ఖూన. బొట్టతున్ రేజర్ పత్తి సోడ్తెకె నెత్తుర్ వాంత. వేలిని బ్లేడుతో కోస్తే రక్తము కారుతుంది.

నెత్తుర్ఉర్త /nettururta/ రక్తం గడ్డ కట్టింది;coagulating blood, blood clotting. దన్కలాగ్త జాగతగ నెత్తుర్ ఉర్సి మంత. దెబ్బతగిలిన స్థలంలో రక్తము గడ్డ కట్టింది.

నెమ్ /nem/ *n.* గురి;target; (టాగిట్); నిశాన. మొల్లొడున్ పాయన్ సాటి నెమ్ పియ్తెర్. కుందేలును చంపడానికి గురి పెట్టారు.

నెయ్ /ney/ *n.* కుక్క;dog; (డొగ్); కుత్తా. నెయ్ రోతున్ కేపంత. కుక్క ఇంటికి కాపలా ఉంటుంది.

నెయ్ నొడొంజ్ /ney noḍoñj/ *n.* ఊసిరవెల్లి;chameleon; (కమిలియిన్); గిర్గిట. నెయ్ నొడొంజ్ కేడతె చిల్లల్ మందంత, యేడుంగ్రంక్ మారియంత. ఊసరవెల్లి అడవిలో ఉంటుంది. ఏడు రంగులు మారుస్తుంది. The chameleon which is green exists in the forest, it changes into seven colours.

నెయ్లొన్ /neylon/ నైలాన్. నెయ్లొన్ కస్ర బయ్ సబ్బుడ్ మందంత. నైలాన్ తాడు చాలా గట్టిగా ఉంటుంది.

నెయ్ తోకొర్ (జాడి) /ney tōkor (jāḍi)/ ఉత్తరేణి. నెయ్ తోకొర్ జాడి బయ్ కక్తెకె తాన సీర్ కొహ్కాసి ఉండన. వాంతులు వస్తే ఉత్తరేణి యొక్క వేర్లను దంచి తాగాలి.

నెయ్పల్క (పొదెలకాయంగ్) /neypalk (podelakāyaṅg)/ పిచ్చి మొక్క.

నెరుస్వల్ /nerusval/ *n.* పొదుపు;savings; (సేవ్వింజ్స్); కిఫాయత. మాతరికున్ కొత్తంగ్ వాతెకె నెరుసెర్ ఇరంతంగ్. ముసలి వారికి డబ్బులు వస్తే జాగ్రత్తగా ఉంచుతారు.

నెరొండ /neroṇḍa/ *n.* ఆముదం;castor plant; (కాస్టర్ ప్లాంట్); एरंडी का तेल. నెరొండ నియ్ డీవత్ దొస్లె కామ్ సీంత. ఆముదపు నూనెను దీపం కోసం ఉపయోగిస్తారు.

నెరొండ నియ్ /neroṇḍa niy/ *n.* ఆముదము నూనె;castor oil; (కాస్టర్ ఒఇల్). రొహ్కానగ నెరొండ నియ్తె డీవంగ్ దొసంతెర్. ఇంట్లో ఆముదము నూనెతో దీపాలు వెలిగిస్తారు.

నెరొండ లాద /neroṇḍa lāda/ ఆముదపు పిండి. నెరొండ లాదతున్ అట్సి నెరొండనియ్ తెండంతెర్. ఆముదము పిండిని వండి ఆముదము నూనె తీస్తారు.

నెల్లి (మర్ర) /nelli (marra)/ *n.* ఉసిరి చెట్టు;kind of a tree (the roots of which are used for curing snake bite); (కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ). నెల్లి మర్రతంగ్ కాయనె చట్ని వాటంతెర్. ఉసిరి కాయలతో పచ్చడి చేస్తారు. *emblic myrobalan, phyllanthus emblica*.

నెహర్ వడ్కవల్ /nehar vaḍkaval/ నెమ్మదిగా మాట్లాడడం; talk slowly; (టొక్ స్లోలి). కచురితగ సొత్తెకె నెహర్ వడ్కన. కార్యాలయంలో నెమ్మదిగా మాట్లాడాలి.

నెహలి /nehali/ *n.* అల్పాహారం; meal - breakfast, lunch or dinner; (మీల్); జలపాన. నెహలి కీసి సొత్తొర్. అల్పాహారము చేసి వెళ్లినాడు. Having eaten he went out.

నెహ్రి /nehri/ *n.* సద్ది; eating; (ఈటిఙ్); ఖానా. సక్రె నెహ్రి కీతికి? ప్రొద్దున సద్ది తిన్నావా. Have you had breakfast? (lit. Is your morning eating done?).

నెహ్రుకమిస్ /nehrukamis/ నెహ్రూ చొక్కా.

నేకంత /nēkanta/ *n.* చప్పుడు; word; (వడ్); ఆవాజ; ధ్వని. డొల్కి బయ్ నేకంత. డొల్కి బాగా చప్పుడు నిస్తుంది.

నేక్- /nēk-/ *n.* చప్పుడు; to sound; (టు సౌండ్).

నేకుస్ /nēkus/ గుడితగ గంటింగ్ నేకంతంగ్. గుడిలో గంటలు మోగుతున్నాయి.

v. వాయించుట; to play (musical instrument); (టు ప్లేయ్). కోయ్‌తుర్ కర్నాట్ నేకుస పరంతేర్. కోయంగ్ (గోండ్) మాత్రమే కర్నాట్ అనే సంగీత వాయిద్యం వాయిస్తారు. Only the Gond people play the *.

నేకి కీమ్ /nēki kīm/ *n.* పాటించడం; observance; (ఆబ్సర్వాన్స్). మావ నేకింగ్ చొకొట్ నేమ్ కియన. మా సంప్రదాయాలను పాటించాలి.

నేకుస్వల్ /nēkusval/ వాయించేవాడు. పటాడి పేప్రెంగ్ నేకుసంతొర్. ప్రధానోల్లు సన్నాయి వాయిస్తున్నాడు.

నేఞ /nēṅa/ *v.* • దూరు; dash; (డెశ్); ప్రవేశ కర; దాఖిల హో. రాంజి గద్దింగ్ గద్దింగ్ నేఞంతొర్. రాంజీ కన్నాలోకి దూరుతున్నాడు. • చేరు; reach; (రీచ్); పహుఁచ; ఇకట్ఠా హో. సినిమా టికెట్ తెండన్ సాటి మాందితగ నేఞ. సినిమా టికెట్ తీయడానికి మందిలోకి చేరుకో.

నేటి /nēṭi/ *clitic.* ఈ రోజు; used after the name of a day; (టడేయ్). అద్ నేటి మరట్ విసాకపట్నం సొంజి వాతట్. ఆ రోజు మనము వైజాగ్ వెళ్లి వచ్చాము.

నేంగ్- /nēṅg-/ *v.* చొచ్చుట; to enter; (టు ఎంటర్); ఘుసనా. మావ రోన్ యేర్ నేంగ్త. మా ఇంట్లోకి నీరు చొచ్చింది.

నేంగ్నెకె /nēṅgneke/ inauguration; (ఇనోగరెషన్).

నేండ్ /nēṇḍ/ *adv.* ఈ రోజు; today; (టడేయ్); आज. నేండ్ మరట్ సమ్దిర్ మర్రక్ ఉర్స్ కట్. ఈ రోజు మనము మొక్కలను నాటుకుందాము.

నేండ్త /nēṇḍta/ బతికింది.

నేండ్తొర్ /nēṇḍtor/ *v.* బతికాడు; woke up; వోర్ సాయ్‌లెన్ ఆసికున్ నేండ్తొర్. అతను చావబోయి బతికాడు.

నేమి కీమ్ /nēmi kīm/ *v.* నియమించు; appoint; (అపొఇంట్); నియుక్త కర; నిర్దేశ కర; आज्ञा दे. కోయ్‌తురగ బెయ్ నెమ్క మందంతంగ్ అవెన్ నేమి కీమ్. గోండులలో బాగా నియమాలు ఉంటాయి అవి పాటించాలి.

నేరొయ్ /nēroy/ *adv.* వేరుగా; separately; (సెప్రట్లి).

నేలీ /nēlī/ *n.* కిందకు; ground; (గ్రౌండ్); మైదాన. చుడుర్ కాండి బూడ్ మిడ్తెకె నేలి మీండ్తొర్ ఇంతెర్. చిన్న పిల్లవాడు కింద పడుకుంటే నేల మీద పడుకున్నాడు అంటారు.

నేస్కడ్ /nēskaḍ/ *n.* ఊపిరి; breath; (బ్రెత్); श्वास; साँस. మాయ్నల్ నెస్కడ్ పొందెకె సాంతొర్. వ్యక్తి ఊపిరి తీసుకోక పోతే చని పోతాడు.

నేస్క- /nēsk-/ *vi.* ఊపిరి పీల్చు; to breathe, pant; (టు బ్రీద్); साँस लेना. మాయ్నల్ నెస్కవెకె సొత్తెకె సాంతొర్. వ్యక్తి ఊపిరి పిల్వకుంటే మరణిస్తాడు.

నేస్డంగ్ /nēsḍaṅg/ మగవారి బీజాలు. అండనగ నేస్డంగ్ మందంతంగ్. వరి బీజాలు మగవారిలో ఉంటాయి.

నేహరె /nēhare/ *adv.* మెల్లగా; fair; (ఫేర్). జోక్కె కియ్వడున్ నెహొరె కియ్వల్ ఇంతెర్. మెల్లగా చేసే దానిని మెల్లగా అంటారు.

నేహ్- /nēh-/ *v.* లోపల చొచ్చుకు పోవడం; to put in; (టు పుట్ ఇన్). పుత్తితగ రొప్పొనేంగ్వల్ తరసున్ కరెమాత బుద్ధి. పుట్టలో కి పాము చొచ్చుకొని పోవడము దానికి తెలిసిన విద్య.

నొగ్గ /nogga/ *n.* ఎడ్లబండికి పొడుగాటి కట్టెలు; part of the chassis of a bullock cart (main length-wise piece of wood; two are required for each cart); (పసి ఒవ్ కాట్). కాసుడున్, చెక్డత్ రెండ్-రండ్ నొగ్గంగ్ మందంతంగ్. ఎడ్ల బండికి, రెండు పొడుగాటి కట్టెలు ఉంటాయి. Bullock carts and small carts have two length-wise pieces of wood (each) [for the chassis].

నొడ్క- /noḍk-/ *v.* పాకడము; to crawl (on stomach); (టు క్రాల్); रेंगना. తరస్ నొడ్క సెర్ వాత. పాము పాకుతూ వచ్చింది.

నొముర్ అయ్వక్ /nomur ayvak/ *adj.* ప్రమాద రహిత; harmless; (హామ్‌లెస్). బస్ నల్ అర్తొన్ బతి నోముర్ అయ్వక్ మంతొన్. బస్సు లోంచి పడ్డాను కాని ప్రమాదం ఎది జరగ లేదు.

నొర్- /nor-/ *v.* కడుగుట; to wash (not used for washing clothes); (టు వొశ్); धोना.

నొవ్ /nov/ *num.* (09) తొమ్మిది; nine; (నైన్). నఫ్గా నొవ్ పుస్తక్ మంతం గ్. నాదగ్గర తొమ్మిది పుస్తకాలు ఉన్నాయి.

నొవ్ మహ్నాంగ్ /nov mahnaṅg/ తొమ్మిది నేలలు. నొవ్ మహ్నాంగ్ ఆత ఇంతెర్. తొమ్మిది నెలలు అయింది అంటారు.

నొవ్కరి /novkari/ *n.* ఉద్యోగం; job; (జోబ్); नौकरी. నన్న చప్రాసి నొవ్కరి కీంతొన్. నేను చప్రాసీ ఉద్యోగం చేస్తున్నాను.

నొవ్రల్ /novral/ *n.* పెళ్లి కొడుకు.

వరడు; bridegroom; (గ్రోం); दूल्हा. ఇజె మర్మింగ్ అయ్వన్ నొవ్రల్ ఇంతెర్. ఇప్పుడు పెళ్లి అయ్యే అబ్బాయిని పెండ్లి కొడుకు అంటారు. The man getting married is called the bridegroom.

నొవ్రి /novri/ పెళ్లి కూతురు. మర్మింగ్ ఆయ్వల్ పేడిన్ నొవ్రి ఇంతెర్. పెళ్లి చేసుకునే అమ్మాయిని పెళ్లి కూతురు అంటారు.

నొవ్వొంగ్ /novvoṅg/ *n.* దినుసులు; kind of agricultural ceremony (pl.); (ఎగ్రికల్చరల్ సెరిమని). సద్దిర్ కుటుమ్యలిర్ ఉంది రోన్ మీరె మాసి నొవ్వొంగ్ కీంతెర్. ఒకే కుటుంబీకులందరు కలిసి క్రొత్త దినుసుల పండుగ చేసి తింటారు. All the members of the clan (family, saga) gather together to perform the * ceremony.

నో- /nō-/ *vi.* ఇబ్బంది పెట్టడం; to hurt; (టు హర్ట్); क्षति पहुँचाना.

నోట్- /nōṭ-/ *n.* అల్లుట; to make rope by twisting, entwine; (టు మేయ్క్ రోప్). బుల్లిత నోడె నోటంతెర్. జనుముతో తాడు అల్లుతారు. Hemp is used to make (twist) rope.

నోడె /nōḍe/ *n.* తాడు; rope; (రోప్); रस्सी. కుహిత యేర్ తెండన్ సాటి పొప్రాతగ నోడె దొహ్తోర్. బావి నుండి నీరు తీయడానికి బాల్టీకి తాడు కట్టుకున్నాడు. అక్కొ బుల్లుతె నోడె నోట్సెర్ మంతొర్. తాతయ్య తాడు అల్లుతున్నాడు.

నోయ్వల్ /nōyval/ • నొప్పి కలగడం; having pain; (హావిజ్ పేయ్న్).

• *n.* నొప్పి; smart; (స్మార్ట్); दर्द; दुख. కాండిర్కున్ పాసి నోయుసియ్వ. పిల్లలను కొట్టి నొప్పించకు.

నోర్- /nōr-/ *n.* విసురుట; to grind; (టు గ్రైండ్); పీసనా. బయ్యె గొహ్క్ నోర్సెర్ మంత. అమ్మ గోధుమలు విసురుతూంది.

నోర్వల్ /nōrval/ *n.* పిండి పట్టడం; cleaning; (క్లీనిజ్); प्रक्षालन; धोना. జొన్నంగ్ నోర్సి పిండి తయర్ కీంతెర్. జొన్నలను మరలో పట్టి పిండి తయారు చేస్తారు.

నోస్కమాటి /nōskamāṭi/ చిలగడ దుంప; sweet potato; (స్వీట్ పటేట్టో). నోస్క మాటి త కుస్రి అట్టంతెర్. చిలగడ దుంపతో కూర వండుతారు.

నోస్కా మాటి /nōskā māṭi/ *n.* ఒకరకమైన దుంప; yam; (యాం); रतालू.

ప

పక్క కీ- /pakka kī-/ *v.* నిర్ణయించు; to decide, settleनिश्चय करना. మర్మిన దివొస్ పక్క కీమ్. పెళ్లి రోజు నిర్ణయించు.

పక్కి /pakki/ *n.* వెదురు బద్ద; bamboo strip; (బ్యాంబు స్ట్రిప్). రోతగ వాసన్ పొర్రొ పక్కింగ్ పాంతెర్. ఇంటిలో వాసాలు పై బద్దలు కడతారు.

పక్క్ /pakt/ *n.* సంపూర్ణంగా; only; (ఓంలి).

పగ /paga/ *n.* • పగ; hatred; (హేట్రిడ్); द्वेशमनी; शत्रुता; द्वेष. నీక్ నాక్ వెల్లె పగ మంత. నీకు నాకు చాలా పగ ఉంది.

• కుట్ర; racketeering; (రెకటీరింగ్); साजिश. నాక్ నీక్ వెల్లె పగ మంత. నీవు నామీద ఎక్కువ కుట్ర చేస్తున్నావు.

పగ్రికీ- /pagri kī-/ *v.* వెడల్పు చెయ్యి; to spread out on the ground; (టు స్ప్రెడ్ ఔట్); ఫెలనా. జొన్నంగ్ నూసింగ్ ఆతెకె బూడ్ యెద్దితె పగ్రి కీంతెర్. జొన్నలలో పురుగులు చేరి అయితే వెడల్పు చేసి ఎండ బెడతారు. When weevils come in the millet it is spread out on the ground in the sun.

పగ్రె-మా /pagre-mā/ to be spread; (టు బీ స్ప్రెడ్).

పచ్చె మా- /pacce mā-/ *v.* • చెడిపోయింది; spoiled; (స్పాయిల్డ్). యేర్ వాట్వ సొంజి మర్ర సాసి పచ్చె మాత. నీరు పొయ్యక మొక్క ఎండిపోయింది. జీర్ణము అగుట; getting digested; (గెటిట్ డైజెస్టెడ్). మూర జాడి తింజికున్ పచ్చె మాయుస్త. ఆవు గడ్డి తిని జీర్ణం చేసుకుంది.

పజ్జె /pajje/ *adv.* వెనుక; behind, after, since; (బిహైండ్/ఆఫ్ట్); కె పీఛె. డిగ్రి కీత పజ్జ నొవ్కరి వాత. డిగ్రీ చేసిన తరువాత ఉద్యోగము వచ్చింది.

పట పట /paṭa paṭa/ *n.* చప్పుడు; word; (వర్డ్); ఆవాజ; ధ్వని. కాపుస్ కుట్టంగ్ పట పట ఇంజెర్ వేంతంగ్. పత్తి కట్టెలు పట పట మని కాలుతుంటాయి.

పటడి /paṭaḍi/ *n.* ప్రధాన్ (కులం పేరు); the Pradhan caste, hereditary musician of Gonds. మర్మిన్‌గ పటడి పేప్రెంగ్ ఉహ్కాంతొర్. పెండ్లిలో ప్రధాన్ వారు సన్నాయి వాయిస్తారు. During weddings the * play (blow) the 'phepre' (woodwind) instruments.

పటపట ఇంజెర్ ఉరుంగ్త /paṭapaṭa iñjeruruṅgta/ పట పట మని విరుగుట. పిర్ వడి వాతెకె మావ రోత పజ్జెట మర్రత కాంద పటపట ఇంజెర్ ఉరుంగ్త. గాలి వాన వస్తే మా ఇంటి వెనుక చెట్టు కొమ్మ పటపటమని విరిగి పోయింది.

పటం /paṭaṁ/ *n.* పటం; map; (మెప్); చిత్ర; తస్వీర.

పట్- /paṭ-/ *n.* నిద్ర; to lie down, sleep; (టు లై డౌన్); సోనా. నన్న పట్నె న్ తయర్ ఆంతొన్. నేను నిద్ర పోవడానికి తయారు అవుతున్నాను.

పట్ పియ్సి /paṭ piysi/ *adv.* ప్రత్యేకంగా; apart; (అపార్ట్); ఖాస తౌర పర. పట్ పియ్సి నిమ్మె నాకున్ బారి వడ్కుసింతి. ప్రత్యేకంగా నన్నె ఎందుకు మాట్లాడిస్తున్నావు.

పట్టి /paṭṭi/ కొలతల పట్టీ. కడ్డింగ్ కహ్వాల్ పట్టి మందంత. బట్టలు కొలిచే కొలతల పట్టి ఉంటుంది.

పటెక /paṭeka/ *n.* టపాకాయలు; firework; (ఫైఅర్‌వక్); పటాఖె. దివడి సడ్డున్ చుడుర్ డగుర్ సమ్మిర్ పటెకంగ్ వొహంతెర్. దీపావళి పండుగకు చిన్న పెద్ద అందరూ కలిసి టపాకాయలు కాలుస్తారు.

పట్నె /paṭne/ *adv.* తొందర; quick; (క్విక్); జల్దీ; ఉతావలాపన.

పట్పటి /paṭpaṭi/ మోటర్ సైకిల్; motorcycle;

పట్సి /paṭsi/ పండుకొని. చుడుర్ పేడి ఊకడ్డ పట్సి మంత. చిన్న పాప ఊయలలో పండుకొని ఉంది.

పటెకంగ్ /paṭekaṅg/ టపాకాయలు; crackers; (క్రేకర్స్).

పడన /paḍana/ *adj.* • ప్రాచీన. పురాతన. జైనత్ పడన గుడి మంత. జైనథ్ ప్రాచీన దేవాలయం.

పడన పిడి /paḍana piḍi/ ప్రాచీన యుగము. పడన పిడితుర్ బయ్ వేసుడింగ్ వెహింధిర్. ప్రాచీన యుగము వారు చాలా కథలు చెప్పేవారు.

పడ్డ /paḍḍa/ *n.* ఆడ దూడ; calf (f.), heifer; (కాఫ్). నాకున్ ఉంది పడ్డ మంత. నాకు ఒక ఆడ దూడ ఉంది.

పడ్ద్ /paḍd/ పండును.

పడ్సంగ్ /paḍsaṅg/ *n.* జలుబు; cold (to have a cold); (టు హావ్ ఏయ్ కోల్డ్); జుకామ. వెల్లె జాగన యేర్ ఉట్టెకె పడ్సంగ్ ఆంతంగ్. చాలా చోట్ల నీరు తాగితే జలుబు చేస్తుంది.

పడ్స కాండి /paḍs kāṇḍi/ *n.* యువకుడు; youngster; (యంగ్‌స్టర్); యువక; జవాన. మర్మింగ్ అయ్యక్ మన్వల్ వోన్ పడ్స కాండి ఇంతెర్. పెండ్లి కాకుండా ఉండే యువకుణ్ణి పడుచు పిల్లోడు అంటారు.

పడి /paḍi/ *n.* చంచ; small spoon; (స్పూన్); చమ్మచ.

పడిగెల్క /paḍigelk/ చెవి పోగులు. బొయిక్ కెవ్కనగ పడిగెల్క కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు చెవులలో చెవి పోగులు పెట్టుకుంటారు.

పడిజుదాల్ /paḍijudāl/ *v.* పాతబడ్డ; spoiled; (స్పొయిల్డ్). వోర్- బయ్ పడిజూదల్ మాయ్నల్ మంతొర్. అతను పురాతన కాలం వ్యక్తి.

పడిద్ /paḍid/ • wilderness, barren area; (విల్డర్నస్); బియాబాన. మర్రక్, పొద్దెలంగ్ మన్నొంగ్,అద్ జాగతున్ పడిద్ ఇంతెర్. Where there are no trees and bushes, that place is called a wilderness.

• *n.* బంజారా బీడు. పొద్దెలంగ్ జాడి బండంగ్ మన్వల్ బొమ్మితున్ పడిద్ ఇంతెర్. పొదలు మరియు గడ్డి బండలు ఉన్న భూమిని బంజరు బీడు భూమి అంటారు.

• *n.* మైదానం. గాయ్‌కీర్ సారింగ్ తిన్లె పడిద్‌నగ మూరంగ్ ఆపుసీంతేర్. పశువులను కాపరులు అన్నము తినుటకు ఆవులను మైదాన ప్రాంతములో నిలుపుతారు. Cowherds in order to eat chapatis (bread) stop their cows in a barren area.

పడిద్‌అర్త /paḍidarta/ మరుగుపడ్డ. బతయ్‌సెల్వాక్ మన్వడున్ పడిద్ ఇంతెర్. ఏమి లేకుండా ఉండే దానిని మరుగుపడ్డ అంటారు.

పడియ /paḍiya/ *n.* దువ్వుకోవడానికి; comb (large, double-sided, used by ladies); (కోం). తల్లతగ పుర్కింగ్ ఆతెకె పడీయాతె ఊడ్సి తెండంతెర్. తలలో పేనులు అయితే దువ్వుకొని పేన్లు తీస్తారు.

పడె /paḍe/ *n.* పడగ; hood of cobra; (హుడ్ ఒవ్ కోబ్ర). నాగ్ తరసున్ పాయ్లెన్ సొత్తెకె పస్ ఇంజెర్ పడె తెండంత. నాగు పామును కొట్టడానికి వెళితే బుస్ మని పడగ తీస్తుంది.

పడెమెన్ /paḍemen/ *adj.* నాల్గవ భాగం; quarter; (క్వొటర్); చార సమ భాగ కరనా. ఉంది సరిత్ నాలుంగ్ టుక్డెంగ్ కీతెకె ఉంది టుక్డెత్ పడెమేన్ ఇంతెర్. ఒక రొట్టెను నాలుగు ముక్కలు చేస్తే ఒక ముక్కను పావు అంటారు. If we break bread into four pieces, we call one of the pieces a quarter.

పడోసా /paḍōsā/ *pron.* దాని; matter; (మెటర్); విషయ.

పతంగ్ /pataṅg/ *n.* గాలి పటం; kite (that children fly); (కైట్); పతంగ. నన్న పతంగ్ కర్సెర్ మంతొన్. నేను గాలి పటం ఎగర వేస్తున్నాను.

పత్తంగ్ /pattaṅg/ *n.* పేకాట; poker; (పొకర్). నన్న పత్తంగ్ కర్సి బయ్ వెల్లె కొత్తంగ్ మయ్‌తొన్. నేను పేకాట ఆడి చాలా డబ్బు సంపాదించాను.

పత్తి /patti/ *n.* బ్లేడు; blade; (బ్లెయ్డు); పత్తి. రేజర్ పత్తితె తిడిస్క్ తెండంతెర్. బ్లేడుతో గోర్లు తీస్తారు.

పత్తెకమ్ /pattekam/ *adv.* ప్రత్యేకించి; preferably; (ప్రెఫరబ్లి); ముఖ్యత:; ప్రధానతయా; ఖాసకర. పత్తెకమె అద్ మొల్లొడున్ పాతొన్. ప్రత్యేకించి కుందేలును కొట్టను.

పత్తెం /patteṁ/ *n.* పథ్యం; restricted meal; (రిస్ట్రిక్టిడ్ మీల్); పథ్య; పరహేజీ రఖనా.

పత్పార్ /patpār/ *n.* పెంపకం; upbringing; (అప్‌బ్రిజిజ్); పాలన–పోషణ. వోన్ బెయె-బాబల్ సెల్లేర్, అదెన్‌లాసి మొమొట్ పత్పార్ కీంతొమ్. ఆయనకు అమ్మ నాన్నలు లేరు అందుకని మేము అతనిని పెంచుతున్నాము. He is an orphan (parents are not there), so we brought him up.

పత్రంగ్ /patraṅg/ *n.* రేకులు; 'tin' roofing sheets - usually thin corrugated steel; (కొరగెటడ్ స్టీల్ శీట్); టీన శీట.

పత్లొ /patlo/ *n.* పల్చని. ఇద్ దవ్రల్ కాగుత్ బయ్ పత్లొ మంత. ఈ తెల్లని కాగితము చాలా పల్చగా ఉంది.

పతివర్తల్ /pativartal/ నిజాయితీ గల; having honesty; (హొనిజ్ ఒనిస్టి). మాడ్సొ వెల్లొ పతివర్తల్ తె మందన. దంపతులు నిజాయితీగా ఉండాలి.

పతెకమ్ ఆచ్వల్ /patekam ācval/ *v.* మొదలు యెంచు;

పద్ /pad/ *num.* పది; ten; (టెన్); దస.

పద్ది /paddi/ *n.* పంది; pig; (పిగ్); సుఅర.

పద్దుర్ /paddur/ *n.* అంచు; end portion of a dhoti; (ఎండ్ పొశన్ ఒవ్ దోతి). కప్డిత అంచు తున్ ఉంది పద్దుర్ ఇంతెర్. చీర అంచును అంచు అంటారు.

పదిస్ /padis/ *v.* తిట్టుట; scold; (స్కోల్డ్). కల్లెన్ రాంగ్సి రాంగ్సి పదిస్ కీత. దొంగని తిట్టి తిట్టింది.

పదున్ /padun/ *n.* పదును; sharp; (శాప్). నావ రూసి బయ్ పదున్ మంత. నా కత్తి చాలా పదునుగా ఉంది.

పంచ /pañca/ పంచ; బరామదా. మాయ్న్‌ల్ పంచ పోండంతొర్. వ్యక్తి దోవతి కట్టుకుంటాడు.

పంట పండుస్వల్ /paṇṭa paṇḍusval/ పంట పండించడం. పిర్ గాలుమ్ పంటంగ్ పండు సీంతెర్. వాన కాలం పంటలు పండిస్తారు.

పంక వడి /paṅka vaḍi/ పంకా గాలి; air from fan; (ఏ ఫ్రొమ్ ఫన్). గర్మి ఆతెకె పంకత వడి యెచ్చెర్ నర్మంతెర్. వేడి అయితే పంకా గాలి తీసుకుంటూ పండుకుంటారు.

పంగత్ /paṅgat/ *n.* సామూహిక ఆరగించడం; feast; (ఫీస్ట్). మావంగ్ సడ్కున్ సద్దిర్ పంగత్ కీంతెర్. సాంప్రదాయ పండుగల్లో సామూహిక భోజనం చేస్తాము.

పంతున్ ముడుస్త /paṇṭatun muḍusta/ పంటలను ముంచుట. కుడెర్ యేర్ వాసికున్ పంతున్ ముడుస్త. నది నీరు ప్రవహించి పంటను ముంచుట.

పంచంగం /pañcaṅgaṁ/ *n.* జ్యోతిష్యం; palmistry; (పామిస్ట్రి). నీవ బవిస్యత్ వెహ్వాల్ పుస్తక్ పంచంగ్ ఆంద్. నీ రాబోయే కాలమును తెలిపే ది జ్యోతిష్య పుస్తకం.

పన్నస్ /pannas/ *num.* 50; fifty; (ఫిఫ్టి). పన్నస్ సాల్క్ ఆతొర్ వోన్ అర్దొ ఉంబర్ ఆత ఇంతెర్. 50 సంవత్సరములు అయితే సగం వయస్సు అయింది అంటారు.

పన్నె$_1$ /panne/ *n.* కప్ప; frog; (ఫ్రొగ్); మేఢక. పన్నెంగ్ పిర్ గాలుమ్ యేతగ టోర్ టోర్ ఇంజెర్ ఇంతంగ్. కప్పలు వాన కాలంలో టోర్టోర్ మని అల్లరి చేస్తాయి.

పన్నె$_2$ /panne/ *n.* కండరము; muscle; (మసల్); పేశి. కాండిర్ కర్స్‌నెకె కయ్ ముడ్డుసీసి పన్నె తొహంతెర్. పిల్లలు ఆటలాడు కొనే ముందు చేతిని ముడిచి కండలు చూపుతారు. When boys play they flex their arms to show off their muscles.

పంచ్ /pañc/ *n.* పంచాయితీలో ఉన్న వారు. పంచ్ సద్దిర్ మీరె మాసి పంచద్ ఉద్దంతెర్. పంచాయితిలో ఉన్న వారు సభ్యులందరూ కలిసి పంచాయితి కూర్చుంటారు.

పంజ్- /pañj-/ *vi.* కడుపు నిండ; to be replete, satisfied, filled, full up. నావంగ్ కోందంగ్ నేండ్ పంజ్‌మకి. నా ఎడ్లకు ఈ రోజు కడుపు నింద లేదు.

పంద్ర దియంగ్ /pandra diyaṅg/ *n.* పదిహేను రోజులు; fifteen days; (ఫిఫ్టీన్ డేయ్స్). నావ కామ్ పంద్ర దియంగ్ మంత. నా పని పదిహేను రోజులు ఉంది.

పంజ్వల్ /pañjval/ కడుపు నిండుట. కోందంగ్ జూడి మెయ్సి పంజంతంగ్. ఎడ్లు గడ్డి తిని కడుపు నింపుకుంటాయి.

పబ్లిక్ నమ్మవక్నె /pablik nammavakne/ జనం సమ్మతం కాని; a decision people disagree with; (ఏయ్ డిసిజన్ పీపల్ డిసగ్రీ విద్).

పండ్త /paṇḍta/ •*v.* పండింది; yielded; (యీల్డ్‌ఎడ్). మర్క పండ్తెకె మర్క రస్స కీసి తింతెర్. మామిడి పండుతో మామిడి రసం చేసి తింటారు.•*adj.* పండిన; mellow; (మెలొవ్); పకా.

పండ్మకి /paṇḍmaki/ పండలేదు. పంటంగ్ పండ్వకి. పంటలు పండలేదు.

పండి /paṇḍi/ *n.* ఫలం; fruit; (ఫ్రుట్). యెడ్కి వాతెకె సేప్ పండింగ్ తిందన. జ్వరము వస్తే సేపు పండ్లు తినాలి. పండింగ్ తిత్తెకె జీవతున్ చొకొట్ మందంత. పండ్లు తింటే ఆరోగ్యానికి మంచిది.

పండి మాయ్నల్ /paṇḍi māynal/ పండుముసలి.

పండి మిచ్చొ /paṇḍi micco/ ఎర్రతేలు; a reddish coloured scorpion; (రెడ్ స్కోపియొన్). రగ్గల్ మిచ్చొతున్ పండి మిచ్చొ ఇంతెర్. ఎర్రటి తేలును పండు తేలు అంటారు.

పయ్త /payta/ *v.* చీరిన; broken; (బ్రోకన్). మర్స్‌నె కట్టితున్ పయుస్తెకె కట్టె పయంత. గొడ్డలితో కట్టెను పగులగొట్టాలి.

పయ్త్కమ్ /paytkam/ *n.* పైత్యం; bile; (బైల్). మాయ్నన్ పయ్త్కమ్ ఆంత. వ్యక్తికి పైత్యం అవుతుంది.

పయ్స /pays/ *n.* • వెడల్పు; latitude; (లెటిట్యూడ్); చౌడాై. కావక్‌నంగ్ పాటింగ్ బయ్ పయ్స మంతంగ్. తలుపు చెక్కలు చాలా వెడల్పుగా ఉన్నాయి.• విస్తారం; extent;

పయ్టన్ /payṭan/ •మైదానం. కుడెర్ యేర్ పార్సికున్ పయ్టన్ జాగ ఆత. నది నీరు పారి భూమి మైదానంగా తయారు అయింది.•*n.* విస్తారం; extent; (ఇక్స్టెంట్). గుట్టన్ నడ్డుమ్ పయ్టన్ మంత. గుట్ట నడుమ ఎత్తు ఎక్కువగా ఉంది..

పయ్రి /payri/ *n.* మెట్లు; step; (స్టెప్); పగ. మావ రోతంగ్ పయ్రి బయ్ వెల్లె మంతంగ్. మా ఇంటి మెట్లు చాలా ఎక్కువగా ఉన్నాయి.

పయ్సంగ్ /paysaṅg/ *n.* పైసలు,డబ్బు; money; (మని). నహ్గా దుస్రా దేస్నంగ్ పయ్సంగ్ మంతంగ్. న దగ్గర వేరే దేశం డబ్బులు ఉన్నాయి.

పరక్ /parak/ *n.* తేడా; difference; (డిఫ్రెంస్); ఫరక. బద్ గిర్ వెల్లె పరక్ మందంత. ఏదైనా చాలా వ్యత్యాసం ఉంటుంది.

పరటి /paraṭi/ పత్తి కట్టె. కాపున్ కట్టితున్ పరటి ఇంజెర్ ఇంతెర్. పత్తి కట్టెను పరటి అని అంటారు.

పరడ్ (తరస్) /paraḍ (taras)/ *n.* పాము; kind of snake with spots on its body; (కైండ్ ఒవ్ స్నేయ్క్); సాొప. పరడ్ తరస్ పరడ్ పరడ్ దాంత. ఈ పాము సర సర పాకుతుంది.

పరత్ /parat/ *n.* పెద్ద పళ్లెము; plate (large); (ప్లేయ్ట్). పరత్నగ బాయిక్ పిండి పిస్కంతంగ్. పద్ద పళ్లెంలో ఆడవారు పిండిని పిసుకుతారు. Ladies knead flour on a large plate.

పరన్ /paran/ *n.* జీవం; animate; (ఎనమట్). మరట్ చక్నె మత్తెకె పరన్తున్ చొకొట్ మందంత. మనము మంచిగా ఉంటే ఆరోగ్యం మంచిగా ఉంటుంది.

పర్- /par-/ *vi.* to be able; (టు బీ ఏయ్బల్). నన్న టీవి గిర్ సూడ పరంతొన్. నేను టీవి కూడా చూడ గలుతున్నాను.

పర్చ /parca/ *n.* అస్థిర నివాసపు గుర్తు; track, marks, line; (మార్క్స్); లాइన. మొల్లొల్ పర్చతగ వొల్సి మంత. కుందేలు అస్థిర నివాసంలో దాగి ఉంది.

పర్జత పార్టి /parjata pārṭi/ ప్రజాస్వామ్య పార్టీ; democratic party; (డెమక్రెటిక్ పాటి).

పర్మన్ /parman/ *n.* ఉత్తరం; letter; (లెటర్); ఉత్తర; పత్ర; చిట్ఠి.

పర్మన్ వెహ /parman veha/ *v.* ప్రత్యుత్తరం చెప్పు.

పర్ర /parra/ *n.* తబలా; small drum; (డ్రమ్). డండరి తెండ్నెకె పర్రత పూజ కీంతెర్. డండారి వెళ్లే సమయంలో తబలాను పూజిస్తారు.

పర్సి బండ /parsi baṇḍa/ *n.* చలువరాయి; marble; (మాబల్); సంగమరమర. మావ రోన్ బూడ్ పర్సి బండ తార్సి మంత. మా ఇంట్లో కింద చలువరాయి ఉంది.

పర్సు /parsu/ *n.* పర్సు; purse; (పస్). కొత్తంగ్ ఇర్వల్ పర్స్ ఆంద్. డబ్బు దాచు కొనే పర్సు.

పర్సోత /parsota/ కడుపు అయింది;became pregnant; (బికేమ్ ప్రెగ్నంట్). హెర్రె పర్సోత. మేకకు గర్భం వచ్చింది.

పరి- /pari-/ *v.* ఎగిరింది;to fly; (టు ఫ్లై); ఉడ్‌నా. పిట్టె పరియంత. పిట్ట ఎగురుతుంది.

పరిక్స /pariksa/ *n.* పరీక్ష;trial; (ట్రైఅల్); परीक्षा; इम्तहान. న్యాయమున్ బారెతె పరిక్స మందంత. న్యాయ స్థానము గురించి పరీక్ష ఉంటుంది.

పరెకడా /parekaḍā/ अरब.

పరెండ$_1$ /pareṇḍa/ *adj.* రాబోయే సంవత్సరానికి తర్వాత. మున్నెత్ సాల్దున్ పజ్జెయ్ వాయ్వల్ పరెండ ఇంతెర్. రాబోయే సంవత్సరానికి తర్వాత వచ్చు సంవత్సరము.

పరెండ$_2$ /pareṇḍa/ *num.* (12) పన్నెండు;twelve; (ట్వెల్వ్).

పరెవయ్ /parevay/ *n.* పది వేలు;ten thousand; (టెన్ తౌసండ్); दस हजार.

పరెవయ్‌కి /parevayki/ *n.* పది లక్షలు;ten lakhs; (టెన్ ల్యాక్స్); दस लाख.

పరెసన్ /paresan/ *n.* కష్టం;trouble; (ట్రబల్); कष्ट; तकलीफ; कठिन; मुश्किल. జంగు తన్వ హెర్రె దడ్డిమాత ఇంజెర్ పరెసన్ ఆంతొర్. జంగు తన మేక తప్పి పోయిందని అమాయకంగా అయ్యాడు.

పల్$_1$ /pal/ *n.* పన్ను;tooth, tusk, fang; (టుత్); दाँत. పల్క్ నే కొర్కంతొర్. పంటితో కొరుకుతాడు.

పల్క్‌నె కాత్రీ-కీ- /palkne kātrī-kī-/ *v.* పండ్లతో కొరుకు; to bite off with the teeth; (టు బైట్ ఒఫ్ విద్ ద టీత్). కప్డింగ్ కొట్టె సీపి నూల్దున్ పల్క్‌నె కత్రి కీంతొర్. బట్టలు కుట్టే దర్జీ దారమును పళ్లతో తెంపుతాడు. The tailor bites off the thread with his teeth.

పల్క్ /palk/ *n.* దంతాలు;teeth; (టీత్). యేనితంగ్ పల్క్ బయ్ డగ్గుక్ మంతంగ్. ఏనుగు దంతాలు చాలాపెద్దగా ఉంటాయి.

పల్ల /palla/ *n.* సమ చోటు;plain, meadow, cleaned-up place; (ప్లేయ్న్); रूखा. చుట్ట ఆకిన కడ పల్ల బొమ్మితగ కీంతెర్. తునికి ఆకుల కళ్లము సమ స్థలంలో చేస్తారు.

పల్ల విల్ల /palla villa/ చిందర వందర;scatter; (స్కెటర్). తడంజల్ హెర్రె సవ్వినున్ పల్ల విల్ల కీసెర్ తింత. తోడేలు మేక మాంసమును చిందరవందర చేస్తూ తింటుంది.

పవిత్ర /pavitra/ • *n.* పవిత్రత;holy; (హొలి). కృష్ణ బగవంతల్ బయ్ పవిత్ర వంతల్. వాసుదేవుడు పవిత్రుడు.• *adv.* పవిత్రంగా;solemnly; (సొలమ్లి). నన్న పవిత్ర బగవంతన బక్తి కీంతొన్. నేను పవిత్ర గల దేవుని భక్తి చేస్తాను.

పసంద్ /pasand/ *n.* ఇష్టము;liking; (లైకింగ్). నాకున్ గులాబి పుజర్ ఇత్తెకె పసంద్. నాకు గులాబీ పువ్వు అంటే ఇష్టము.

పసర్ /pasar/ ఆకుపసరు;पत्तों का रस. ఇర్వలిక్ ఆకినున్ చురి కీతెకె పసర్ పెసియంత. పచ్చి ఆకులను నలిపితే ఆకుపసరు వస్తుంది.

పస్పర /paspara/ *n.* అంట్లు;the scraps of rice left over after eating; (స్క్రాప్స్ ఒవ్ రైస్). గాటొ తిన్నెకె తూర్త గాటొతున్ పస్పర ఇంతెర్. అన్నము తినేటప్పుడు కింద పడిన అన్నాన్ని అంట్లు అంటారు.

పసి కీ- /pasi kī-/ *v.* మోసం చేయుట;to deceive; (టు డిసీవ్); भरमाना. కొత్తంగ్ సీంతొన్ ఇంజికున్ పసి కీతొర్. డబ్బు ఇస్తాను అని మోసం చేయుట.

పసిపిక్ మహ సద్దుర్ /pasipik maha samdur/ పసిపిక్ మహా సముద్రం.

పహజ్లె /pahajle/ *n.* కావాలి;guard; (గార్డ్); रखवाली. మావంగ్ మర్మిన్క్ డోల్క్ పహజ్లె. మా పెండ్లికి డోలు కావాలి.

పహండి (జాడి) /pahaṇḍi (jāḍi)/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి;a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్).

పహ్జె /pahje/ *n.* అవసరము;is necessary, needed; (నెససరి); ज़रूरी. యేర్ ఉండన్ సాటి పహజ్లె. నీరు త్రాగే అవసరము ఉంది.

పహ్న /pahna/ *adj.* పచ్చిది,తడిది;wet; (వెట్); कच्चे. నావ పయ్‌జామ పహ్నాయ్ మంత. నా ప్యాంటు తడిగా ఉంది.

ప్రచర్ /pracar/ ప్రచారం;spreading news; (స్ప్రెడిఙ్ న్యూస్). ఓట్క్ వాతెకె వోట్క్ వాటన ఇంజెర్ ప్రచర్ కీంతెర్. ఎన్నికల సమయంలో ఓట్లు వెయ్యాలని ప్రచారం చేస్తారు.

ప్రయోగ్ కీ- /prayōg kī-/ *v.* ప్రయోగించు;operate; (ఒపరేట్); प्रयोग कर; अनुष्ठान कर. డాక్టర్ నెత్తుడున్ ప్రయోగ్ కీంతొర్. డాక్టరు రక్తాన్ని ప్రయోగం చేస్తాడు.

ప్రసుద్ ఆత /prasud āta/ *n.* ప్రసవం;childbirth; (చైల్డ్‌బత్); प्रसव. నేండ్ - 108వ్యాయన్తగ వెయ్లొ కాండిన ప్రసుద్ ఆత. ఈ రోజు 108వ్యానులో ఒక స్త్రీ అబ్బాయిని ప్రసవించింది.

ప్రార్తన /prārtana/ *adj.* ప్రార్థన;prayer; (ప్రేర్).

ప్రేమతె /prēmate/ ప్రేమతో. కాండిర్ పేడికున్ ప్రేమతె సూడన. పిల్లలను ప్రేమతో చూడాలి.

పాక /pāka/ *n.* పాక;shelter; (శెల్టర్). రోతున్ మున్నె పాక మందంత. ఇంటి ముందు పాక ఉంటుంది.

పాకం /pākaṁ/ *n.* పాకము;cooking; ఊచ్ డెండెత పాకం తయర్ కీంతెర్. చెరకుతో పాకము తయారు చేస్తారు.

పాక్ కియ్వల్ /pāk kiyval/ వేరు చేయడం; insulation; (ఇన్సులేషన్). మారోతుర్ జగ్డ కీనెకె పాక్ కీతొన్. మా ఇంటి వారు కొట్లాడుకుంటుంటే వేరు చేసాను.

పాక్డి (మర్ర) /pākḍi (marra)/ *n.* రావిచెట్టు; fig tree; (ట్రీ); పేఁడ. పాక్డి మర్రతంగ్ ఆకింగ్ బయ్ దల్ మందంతంగ్. రావి చెట్టు ఆకులు బాగా లావుగా ఉంటాయి.

పాకి కీత /pāki kīta/ విభజింపబడ్డ.

పాకి కీమ్ /pāki kīm/ *v.* విడదీయు; separate; (సెపరేట్); విభాజిత కర; బఁటవారా కర. వెల్లె మత్తతున్ పాకి కీమ్. ఎక్కువగా ఉన్నదానిని విడదీయి.

పాకిట్ /pākiṭ/ ప్యాకేజి. కాపున్ పేడెతున్ పాకిట్ నగ నిహ్చా సీంతెర్. పత్తి గింజను ప్యాకేజీలో నింపి ఇస్తారు.

పాగొట /pāgoṭa/ *n.* రుమాలు; turban with a 'train' of cloth at the back, worn only be men; (టర్బన్). పాగొట (పట్కా) దొహ్చా డండరి యేందంతెర్. పట్కా కట్టి డండారి ఎగురుతాడు. Having tied a turban, the 'dandari' dancers dance.

పాఱుడ్ /pāṅuḍ/ *n.* బట్టలు; cloth; (క్లోత్); కపడా. నావ సుక్త పాఱుడ్ ఎద్దితె వోడ. నా ఉతికిన బట్టలు ఎండబెట్టు.

పాచ్వి /pācvi/ *n.* పురుడు పుట్టిన రోజు వేడుక; naming ceremony; (నేమింగ్ సెరిమని). కాండిన్ మొడ్ అర్తెకె పాచ్వి కీంతెర్. పిల్లవాని బొడ్డు పడితే పురుడు పుట్టిన రోజు చేస్తారు.

పాట$_1$ /pāṭa/ *n.* పాట; song, tune; (సొఙ్); గానా. కాండిర్ పేకింగ్ పాట వార్సెర్ మంతెర్. అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు పాట పాడుతున్నారు. The children are singing a song.

పాట$_2$ /pāṭa/ *n.* వాసము; small beam, rafter; (రాఫ్టర్); ప్రకాశ కీ కిరణ. మండతగ డేరింగ్ ఉర్సి పాటంగ్ వాటంతెర్. పందిరికోసం గుంజలు పెట్టి వాసాలు వేస్తారు.

పాట నిహ్వల్ /pāṭa nihval/ పాట నింపడము. టెప్రికార్డ్‌నగ పాట నిహ్చెర్ మంతెర్. టేప్‌రికార్డ్‌లో పాట నింపుతున్నారు.

పాట బండ /pāṭa baṇḍa/ చలువ రాయి; white marble; (వైట్ మాబల్). బయ్ పెర్స పాట బండతున్ తచ్చి వాట్ట. చాలా పెద్ద చలువ రాయిని తీసుకు వచ్చింది.

పాట మార్త /pāṭa mārta/ పాట అయిపోయింది. పాట మార్త పెజ్జె వాతొర్. పాట అయి పోయాక వచ్చారు.

పాట వారంత /pāṭa vāranta/ పాట పాడుతుంది; singing a song (f.); (సింజిఙ్ ఏయ్ సొఙ్). జంగుబాయి పాట వార్సెర్ మంత. జంగు బాయి పాట పాడుతుంది.

పాటఙ్ /pāṭaṅg/ *n.* పద్యం; poem; (పోఇమ్); పద్య; ఛన్ద. గోండితె పాటఙ్ వెహ. గోండిలో పద్యాలు చెప్పు.

పాటన జూండ్ /pāṭana jūṇḍ/ *n.* పద్యభాగం; poetry; (పోఇట్రి). వెల్లె పాటఙ్ జూండ్ కీసి పుస్తక్ కీతెర్. ఎక్కాలు పద్యాలు రాసి పుస్తకము చేసారు.

పాటన సోక్ /pāṭana sōk/ పాటల సోకు. నాక్ పాటన బయ్ సోక్ మంత. నాకు పాటల సోకు చాలా ఉంది.

పాటర్ /pāṭar/ • రాతి నేల. మా పాటర్తె అవ్వనపేన్ మంత. మా చేను రాతి నేలలో పోచమ్మ తల్లి ఉంది. • మెట్ట భూమి. మావ వావుట్ పాటర్ బొమ్మి మంత. మా చేను మెట్ట భూమి ఉంది.

పాటల్క్ /pāṭalk/ *n.* పాఠ్యాంశాలు; syllabus; (సిలబస్). గోండి పుస్తక్ నంగ్ పాటల్క్ కాండిర్కున్ పసంద్ వాతంగ్. గోండి పుస్తకంలోని పాఠాలు పిల్లలకు నచ్చాయి.

పాట్ /pāṭ/ *n.* పాటు (2వ పెండ్లి); second marriage; (సెకండ్ మెరిజ్); దూసరా వివాహ.

పాట్లల్ /pāṭlal/ *n.* పటేలు; headman of a village; (హెడ్ మెన్ ఒవ్ ఏయ్వ్లిజ్). నాటున్ వొరొర్ పాట్లల్ మందంతొర్. ఊరికి ఒక్కొక్క పటేల్ ఉంటారు. In each village there is one headman.

పాట్లె /pāṭle/ *n.* పటేలు భార్య; headman's wife; (హెడ్ మెంస్ వైఫ్).

పాటి /pāṭi/ *n.* • పలక; చెక్క.; board, plank, slate; (స్లేట్); పటరా. సాడ కాండి పాటితగ లిహా కీంతొర్. బడి పిల్లవాడు పలక మీద రాసుకుంటాడు.

పాటుమ్ పోరి /pāṭum pōri/ *n.* మేకపిల్ల; young of a goat or a sheep (f.); (యఙ్ ఒవ్ గోట్). మహ్గ వెల్లె పాటుమ్ పోరిక్ మంతంగ్. మా దగ్గర ఎక్కువ మేక పిల్లలు ఉన్నాయి.

పాడి /pāḍi/ *n.* కట్ట; obstruction (dam), used to trap fish; (ఒబ్స్ట్రక్న్); అవరోధ. యేర్ సొన్వాక్ పాడి వాట్సి ముహ్వాల్. నీరు పోకుండా కట్ట వేసి ఆపు కొనుట.

పాడి$_2$ /pāḍi/ *n.* ఇంటి పేరు; clan, surname; (క్లాన్); జాతి.

పాత /pāta/ *adj.* కొట్టిన; beaten; (బీటన్). వెల్లొ యెడ్డున్ సెట్టెడె పాత. స్త్రీ ఎలుగు బంటిని కొడవలితో కొట్టింది.

పాతడ్ /pātaḍ/ *n.* పాతాళం; abyss; (అబిస్); పాతాల; पाताल लोक जो सब से नीचे है.

పాతి /pāti/ *n.* బంతి; row of bulls for threshing paddy. వంజినగ పాతి పుహంతెర్. వరికి బంతి కడతారు.

పాతుర్ /pātur/ *adj.* పలచని; thin, dilute, watery, weak, adulterated, impure; (డైల్యుట్); पानी से पतला करना. నావ పూన ఆంద్డె పాతుర్ మంత. నా కొత్త చొక్క పలచగా ఉన్నది.

పాంత /pānta/ *n.* నీళ్లు కాచే కుండ; large pot for heating bath water; (హాట్ వొటర్ పొట్). యేర్ కాసుసియ్వల్ బుడ్డితున్ పాంత ఇంతెర్. నీరు కాచే కుండను పాంత అని అంటారు.

పాన్ గోబే /pān gōbē/ ఆకు గోబి; cabbage; (కెబిజ్).

పాన్కం /pānkaṁ/ *n.* పానీయం; beverage; (బెవరెజ్). మర్క పండిన పాన్కం కీసి ఉంటెర్. మామిడి పండు పానియం చేసి త్రాగుతారు.

పాంచాటియల్ /pāñcāṭiyal/ పచ్చి అబద్దల కోరు.

పాంజొల్ /pāñjol/ *n.* గజ్జలు; anklet (chain); (అంక్లెట్). బాయిక్ కాల్క్నగ పాంజొల్క్ కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు కాళ్లకు గజ్జెలు వేసుకుంటారు.

పాన్గాట్ /pāngāṭ/ *n.* నీళ్ల రేవు; water port; (వొటర్ పొట్).

పాపల్ /pāpal/ *n.* • పసికందు; baby; (బేబ్బి). మావ రోన్ పాపల్ మంతొర్. మా ఇంట్లో పసికందు ఉన్నాడు.

పాప్ /pāp/ *n.* • పాపము; sin; (సిన్); पाप. న్యాయం పాప్ కియ్వల్ ఆయె. న్యాయం పాపము చేయదు.

• అపచారం. వెల్లె బయ్ అపచార్ కియ్వల్ మాయ్నల్ ఆందుర్. ఇతను చాలా అపచారం చేసే వ్యక్తి.

పాపుడ్ /pāpuḍ/ *n.* పొర; husk; (హస్క్); झिल्ली. బొమ్మిత పాపుడ్ పెసియంత. భూమిలో పొర బయటికి వెళుతుంది.

పాపె /pāpe/ *n.* అతిజిహ్వ, కొండ నాలుక; uvula; (యువుల); अलिजिह्वा. టొడ్డితున్ రొప్పొ గుడ్డతగ పాపె మందంత. నోటిలోపల గొంతులో అతిజిహ్వ ,కొండ నాలుక ఉంటుంది.

పాపెస్తల్ /pāpestal/ *n.* పాపి; sinner (m.); (సినర్). వోర్-బయ్ పాపెస్తల్ మంతొర్. అతను చాలా పాపాలు చేసినవాడు.

పామ్ /pām/ *v.* కొట్టు; to beat, strike; पीटना. బాల్తున్ కాల్తె విచ్చి విచ్చి పాతొర్. బంతిని పరుగెత్తు తు కొడుతున్నాడు.

పాయ్డ /pāyda/ *n.* లాభం; profit; (ప్రొఫిట్); मुनाफ़ा. జంగుబాయి కేరె పండింగ్ వొమ్ని పాయ్డతె మంత. జంగు బాయి అరటి పండ్లు అమ్మి ఎక్కువ డబ్బు పొందింది.

పాయ్డొస్ /pāydos/ *n.* జన్మించుట; birth; (బత్). వహుక్నె అదర్ వేలి పాయ్డొస్ ఆత. చేన్లలో ఒక రకమైన తీగ జన్మించింది.

పాయ్లి /pāyli/ *n.* మానిక; measure for measuring grain; (ఏయ్ మెజర్). పాయ్లితె జొన్నంగ్ కహంతెర్. మానికతో జొన్నలు కొలుస్తారు.

పాయ్వల్ /pāyval/ *n.* కొట్టడం; flogging; (ఫ్లొగింగ్). వరొన్క్వరొర్ పాయ్వల్. ఒకరిని ఒక్కరు కొట్టడం.

పాయె /pāye/ వాయించే. డోల్ పాయ్వల్ మాయ్నల్. డోలు వాయించే వ్యక్తి.

పార్ /pār/ *adj.* చాలా; very, much; (వెరి); बहुत. అద్ వెల్లె పార్ లంగ్ మంత. అది చాలా దూరంగా ఉంది.

పార్కత్ /pārkat/ *n.* విడాకులు; divorce; (డివొస్); तलाक.

పార్న /pārna/ *n.* కర్ర స్తంభాల ఊయల; tall wooden frame for hanging a long swing; (ఫ్రేయ్మ్ ఒవ్ స్వింజ్). పంచమిత్ నేటి డొడ్డొంగ్ కచ్చి పార్న ఉర్సంతెర్. పంచమి పండుగ రోజు కర్రలతో ఉయ్యాల చేస్తారు. On the festival day they dig holes and set up (plant) the *.

పార్యక్ /pāryak/ *n.* స్త్రీల విందు; the assembly in which the members of the bride's party and the bridegroom's party sit together during marriage; (వెడిజ్ పాటి). పార్యకున్ నేటి చాక్డ గాటొతున్ ముర్ ఆకినె చిట్టింగ్ కీసి సింతెర్. స్త్రీల విందులో చిక్కటి అన్నంతో ముడుపు ఆకులతో చీటిలు చేసి ఇస్తారు.

పార్యడ్ /pāryaḍ/ *n.* వియ్యంకురాలు; son's or daughter's mother-in-law; (సొన్స్ ఒర్ డొటస్ మదర్-ఇన్-లొ).

పార్లమెంట్ నొర్ /pārlameṇṭ nor/ పార్లమెంటు సభ్యుడు; member of parliament; (మెంబర్ ఒవ్ పాలమంట్). పార్లమెంట్ నగ వడ్క్వల్ మాయ్నల్. పార్లమెంటులో మాట్లాడె వాడు.

పార్వల్ /pārval/ stream; (స్ట్రీమ్). *n.* ప్రవాహం. మావ వావుర్ జాడున్ బయ్ యేర్ పార్త. మా చేను మొత్తము నీరు ప్రవహించింది. .

పారి$_1$ /pāri/ *n.* వియ్యంకుడు; dowry; (డౌర్); दहेज़.

పారి బోకుడ్ /pāri bōkuḍ/ male goat for the marriage feast; (మేయ్ల్ గోట్ ఫొర్ మెరిజ్ ఫీస్ట్). వేర్ పారి బోకుడ్ పియ్సి మంతొర్. వియ్యంకుడు మేక పోతును పట్టుకున్నాడు.

పారి$_2$ /pāri/ *n.* వియ్యంకుడు; son's father-in-law, daughter's father-in-law; (మదస్ బ్రదర్, ఫాదర్-ఇన్-లొ ఫ్రొమ్ చైల్డ్ మెరిజ్).

పారి కప్డింగ్ /pāri kapḍiṅg/ వియ్యంకుడి తరపు బట్టలు. మర్మింగ్ ఆతెకె పారి కప్డింగ్ దొసంతెర్. పెళ్లిలో వియ్యంకుడి వైపు బట్టలు పెడతారు.

పారి బొడ్డింగ్ /pāri boḍḍiṅg/ *n.* పెండ్లిలో వరుడు పారి బట్టలు ఇస్తాడు; amount (clothes, etc) given to the bride's father by the bridegroom; (వెడిజ్ గిఫ్ట్). మర్మినగ పారి బొడ్డింగ్ నొవ్రల్ కలితొర్. పెండ్లిలో వరుడు పారి బట్టలు ఇస్తాడు.

పారెవ (పిట్టె) /pāreva (piṭṭe)/ *n.* పావురము; rock pigeon, homing pigeon; (పిజిన్); కబూతర.

పాల /pāla/ *n.* ఆకు; tender leaf; (లీఫ్); पान. పాలంగ్ సెల్వక్ మర్ర మన్నొ. ఆకులు లేకుండా మొక్క ఉండదు.

పాలకమల్ /pālakamal/ ఇంద్రధనుస్సు; rainbow; (రేయ్న్బొ). పిర్ వాసి సొత్తెకె పాలకమల్ పెసియంత. వర్షం వచ్చి న తరువాత ఏడురంగులతో ఇంద్రధనుస్సు కనిపిస్తుంది.

పాలంగ్ /pālaṅg/ *n.* ఆకులు; leaves; (లీవ్స్). యెద్ది గాలుమ్ మర్రక్ నంగ్ పాలంగ్ కుసంతంగ్. ఎండకాలం చెట్ల ఆకులు రాలిపోతాయి.

పాల్కి /pālki/ *n.* పల్లకి; palanquin (a covered chair or bed carried on two poles by bearers).

పాల్చబొగ్గె /pālcabogge/ ఒక రకమైన తీగ; a kind of a tree; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).

పాలాన్ కీ- /pālān kī-/ *v.* జాగృతంచెయ్యి; to waken; जागना. సమ్దిర్కున్ పాలాన్ కీమ్. అందరిని జాగృతం చెయ్యి.

పాలిస్టర్ /pāliṣṭar/ *n.* పాలిస్టర్; polyester; (పాలీఎస్టర్). పాలిస్టర్ కప్డి మిడ్చంత. పాలిస్టర్ బట్ట మెరుస్తుంది.

పాలుండి (మర్ర) /pāluṇḍi (marra)/ *n.* జిల్లేడు (చెట్టు); ray tree; (ట్రీ); పెద్ద. టొడ్డింగ్ వాతెకె పాలుండు పాల్ టొడ్డినగ సొకంతెర్. కుతికెలు వస్తే జిల్లెడు పాలు రాసుకుంటారు.

పాలె /pāle/ *n.* నాగలికి ఆనుకొని ఉండే కట్టె; stick which is attached to the plough in order to hold it at a higher level; (పాట్ ఒవ్ ప్లావ్). నాజ్జుల్ తగ ఉంది పాలె మందంత. నాగలికి ఒక ఆనుకుని ఉండే కట్టె ఉంటుంది.

పావ్డ /pāvḍa/ *n.* పార; spade; (స్పేడ్); खनित्र; फावडा. పావ్డతె వోపంగ్ కీంతెర్. పారతో మడులు చేస్తారు.

పావె మా- /pāve mā-/ *v.* దర్శనం ఇవ్వు; appearing, be obtained; (అపీయరిజ్). వోన్ పేన్ పావె మాత. ఆయనకి దేవుడు దర్శనం ఇచ్చాడు.

పాస /pāsa/ *n.* ఉరి వేసి; loop of snare, trap, noose; (లుప్ ఒవ్ స్నేర్). నాగు పాస వాట్సి సాతొర్. నాగు ఉరి వేసుకోని చనిపోయాడు.

పాస్ /pās/ *n.* పలుగు; blade of agricultural implement; (బ్లేడ్). నన్న వక్కుడగ పాస్ దొస్సెర్ మంతొన్. నేను అరకలో పలుగు పెడుతున్నాను.

పాస్క- /pāsk-/ *v.* • నచ్చలేదు. • అనిష్టత; to dislike; (టు డిస్లైక్); अरुचि. కాండిపేడిన్ పాస్కతొర్. అబ్బాయి అమ్మాయిని ఇష్ట పడలేదు. The boy dislikes the girl.

పాస్రి /pāsri/ *n.* పెద్ద తరాజు; weighing stone; (వేయిజ్ స్టోన్). మాయ్నలిర్కున్ జోకికియ్యడున్ పాస్రి ఇంతెర్. వ్యక్తులను తూచే పరికరాన్ని పాస్రి అని అంటారు.

పాసి జక్వల్ /pāsi jakval/ *adj.* చంపడం; violent; (వైఅలంట్). జన్వర్కున్ పాసి జక్వా ఇంజెర్ వెహన. జంతువులను హింసించరాదు అని చెప్పాలి.

పాసిరి పెడ్కంగ్ /pāsiri peḍkaṅg/ గుండె, కాలేయం.

పాసివోత /pāsivōta/ కొట్టుకు పోయింది; overflow; (ఓవర్ ఫ్లో). వోడ్తంగ్ కప్డిన్ వడి పాసి వోంత. ఆరబెట్టిన బట్టలు గాలిలో కొట్టుకుపోయాయి.

పాసుడి /pāsuḍi/ *n.* చద్దర్ / దుప్పటి; blanket; (బ్లెంకిట్); कंबल. పీని గాలుమ్ పాసుడి ముచ్చి నర్మంతెర్. చలికాలం దుప్పటి కప్పుకొని పడుకుంటారు. In winter we sleep having covered ourselves with a blanket.

పాహ్డా /pāhḍi/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; a kind of grass; (ఏయ్ కైండ్ ఒవ్ గ్రాస్).

పి- /pi-/ *v.* పట్టు; to hold, seize; (టు కెచ్); పకడ్‌నా. పుస్తకున్ చొకొట్ పియ. పుస్తకమును పట్టుకో.

పిట్టె /piṭṭe/ *n.* పిట్ట; bird; (బడ్); పక్షీ.

పిట్టె-పురడ్ /piṭṭe-puraḍ/ *n.* పిట్టలు; the birds (generic term meaning all the birds); (బడ్స్). చుడుర్ డగుర్ సద్ది పిట్టెన్ పిట్టె-పురడ్ ఇంతెర్. చిన్న పెద్ద పిట్టెలను కలిపి పిట్టె పురడ్ అంటారు. Together (collectively), the small and big birds are called.

పిట్టెంగ్ కేప్వల్ /piṭṭeṅg kēpval/ పిట్టల కాపు. మక్కె నగ పిట్టెంగ్ కేపంతెర్. మొక్క జొన్నలో పిట్టల కాపు కాస్తారు.

పిట్టెన కర్ప /piṭṭena karpa/ *n.* పిట్టల గుంపు; flock; (ఫ్లొక్). ఊతి పిట్టెంగ్ కర్ప ఆసి మందంతంగ్. బుర్ర పిట్టలు గుంపుగా ఉంటాయి.

పిటుడి (పిట్టె) /piṭuḍi (piṭṭe)/ *n.* ఒకరకమైన పిట్టె; red vented bulbul bird; పక్షీ. పిటుడి పిట్టె పిట్ పొటొడ్క్ ఇంజెర్ ఆడంత. ఈ పిట్టె పిట్ పొటొడ్క్ అని అరుస్తుంది.

పిడ్- /piḍ-/ *vi.* ప్యాలాలు చెయ్యడం; to pop (grain); (టు పొప్).

పిడున్- /piḍus-/ to dry, parch (grain); (టు డ్రై); సూఖనా. పంచమిత్ నేటి లెహెంగ్ పిడుసంతెర్. పంచమి రోజు ప్యాలాలు చేస్తారు. On the 'panchami' festival day (various) grains/lentils are parched (fried without oil).

పిడ్క /piḍka/ *n.* పెంకు; tile; (టైయిల్); పటియా. మావ రోతున్ పొర్రొ కుమ్మ పిడ్క మంత. మా ఇంటి పైన కుమ్మరి పెంకు ఉంది.

పిడ్క /piḍk/ *n.* గుప్పెడు; handful; (హెండ్ఫుల్).

పిడ్గ /piḍg/ పిడుగు. మావ వాట్టె మర్రత్ పొర్రొ పిడ్గ అర్త. మా చేను చెట్ట పైన పిడుగు పడింది.

పిడ్చ- /piḍc-/ *n.* తెల్ల వెంట్రుకలు; to grow grey (haired); (టు గ్రో గ్రేయ్). రామునంగ్ కెల్క సద్ది కెల్క పిడ్చతంగ్. రాము వెంట్రుకలు మొత్తం తెల్లగా అయినాయి.

పిడ్ప /piḍp/ *n.* తడక; bamboo matting; (బ్యాంబు మెటింగ్); బాఁస చటాఈ. రోతగ యేర్ రోస్క్ వక్ పిడ్ప దొహంతెర్. ఇంట్లో నీరు చిల్లకుండా తడక కట్టుకుంటారు.

పిడ్వల్ /piḍval/ తయారు అవ్వడం. లెహెంగ్ డోబ్రత్ రొప్పొ పిడ్వల్. పేలాలు తయారు అవ్వడం.

పిడ్సతంగ్ కెల్క /piḍsataṅg kelk/ తెల్లని వెంట్రుకలు. నావంగ్ కెల్క పిడ్సతంగ్ మంతంగ్. నా వెంట్రుకలు తెల్లని వెంట్రుకలు ఉన్నాయి.

పిడ్సతొర్ /piḍstor/ తెల్ల వెంట్రుకలు గల.

పిడి /piḍi/ *n.* తరం; generation; (జెనరేయ్షన్); పీడీ. నూర్ సాల్క ఆతొర్ మాయ్‌నన్ పిడి ఇంతెర్. వంద సంవత్సరములు అయిన వ్యక్తి.

పిడి కీ- /piḍi kī-/ *n.* మర; to screw; (టు స్క్రు); పేంచ.

పిత పిత /pita pita/ రెప్పలు కొట్టడం. వోర్ కాండిన్ సూడ పిత పిత కడ్క కీంతొర్. అ పిల్ల వాన్ని చూడు రెప్పలు కొడుతున్నాడు.

పిత్తల్ కడ్ /pittal kaḍ/ మొల్ల కన్లు.

పిదెడ్యల్ /pideḍyal/ *n.* త్రాగుబోతు; alcoholic; (ఎల్కహొలిక్); పియక్కడ; శరాబీ; నశా ఖోర. యెప్పుడ్ కల్ ఉంజి మందంతొర్ వోన్ పిదెడ్యల్ ఇంతెర్. ఎప్పుడూ తాగేవాడిని త్రాగుబోతు అంటారు.

పింజొర /piñjora/ *n.* గూడు; nest; (నెస్ట్); ఘోంసలా; పింజడా. రాగొ పిట్టెతున్ పింజొరతగ ఇరంతెర్. రామ చిలుకను పంజరములో ఉంచుతారు.

బోను; dock; (డొక్); పింజడాచ్నే ఆది పకడనే కా. చిహోతున్ పియ్సి పింజొరతగ ఇర్తెర్. సింహాన్ని పట్టి బోనులో పెట్టారు.

పిప్రి /pipri/ *n.* సీతాకోకచిలుక; butterfly; (బటర్‌ఫ్లై); తితలీ. పిప్రింగ్ వాట్టె తిరిసెర్ మంతంగ్. సీతాకోక చిలుకలు చేనులో తిరుగుతున్నాయి.

పిండం /piṇḍaṁ/ *n.* పిండం; embryo; (ఎంబ్రియొ); పిండ; గోలా; లౌందా; పితృపిండ. యేనిత పిండం బయ్ డగుర్ మందంత. ఏనుగులో పిండం చాలా పెద్దగా ఉంటుంది.

పిండ్ /piṇḍ/ *n.* పిండం; embellishment; (ఎంబెలష్మంట్); సుందరత; శోభా. యేనిత పిండ్ బయ్ డగుర్ మందంత. ఏనుగు పిండం చాలా పెద్దది.

పిండి /piṇḍi/ *n.* పిండి; flour; (ఫ్లౌర్); ఆటా. జొన్న పిండితంగ్ సారింగ్ తుజంతంగ్. జొన్న పిండితో రొట్టెలు చేస్తారు. They make 'roti' (bread) from 'jowar' flour.

పియడ వేడ్చి /piyaḍa vēḍci/ పగటి వెలుతురు; daylight; (డేయ్లైట్). పియడ వేడ్చి పోడ్డ్ మాకున్ సీంత. పగటి వెలుతురును సూర్యుడు మనకు ఇస్తాడు.

పియల్ /piyal/ *n.* పగలు; by day; (బై డేయ్); దిన మే. పోడ్డ్ పెసిత అగ్గటల్ పోడ్డ్ సొన్నల్ వేరి పియల్ ఇంతెర్. పొద్దుటి నుంచి సాయంత్రం వరకు ఉండే సమయాన్ని పగలు అంటారు.

పియల్ పోడ్డ్ /piyal pōḍḍ/ *adv.* పగలంతా; all day long; (ఒల్ డేయ్ లొఙ్); సారా దిన. కేతి కామ్ కియ్వలిర్ పియల్ పోడ్ కామ్ కీంతెర్. వ్యవసాయ పనులు చేసేవారు దినమంతా పని చేస్తారు. Those who work in the fields work all day long.

పియ్త /piyta/ పట్టింది. మాకున్ బూత్ పియ్త. మాకు దయ్యం పట్టుకుంది.

పియ్య /piyya/ *n.* దూడ; cattle; (కెటల్); పశు. జన్వర్కున్ పియ్యంగ్ మత్తెకె అవెన్ మరుంగ్వక్ మందంతంగ్. పశువులకు దూడలు ఉంటే అవి వదలకుండా ఉంటాయి.

పియ్సిమన్ /piysiman/ పట్టుకొని ఉండు; hold it and stay

పిరద్ కీమ్ /pirad kīm/ ఫిర్యాదు చేయు; complain; (కంప్లేయ్న్). మారు నాతోడొ జగ్డ కీతొర్ ఇంజెర్ పాట్లనగ పిరద్ కీతొర్. మారు నాతోటి చాలా గొడవ చేసారు అని పటేలుకు ఫిర్యాదు చేసాను.

పిరది /piradi/ *n.* ఫిర్యాదు; complaint; (కంప్లేయింట్); శికాయత. పాట్లన రోన్ పిరది వాతొర్. పటేలు ఇంట్లో ఫిర్యాదు చేసాడు.

పిరంత /piranta/ *v.* మొలకెత్తుట; germinate; (జర్మినేట్). జొన్న పిరంత. జొన్న మొలకెత్తుతుంది.

పిర్ /pir/ *n.* వాన; rain; (రేయ్న్); బారిశ.

పిర్ గాలుమ్ /pir gālum/ *n.* వాన కాలం; rainy season; (రేనీ సీసన్). పిర్ గాలుమ్ బయ్ పిర్క వాంతంగ్. వాన కాలం బాగా వానలు వస్తాయి.

పిర్ వడి /pir vaḍi/ *n.* • గాలివాన; storm; (స్టొమ్); ఆఁధీ; తూఫాన. పిర్ వడిదె రొహ్క సద్ది అర్తంగ్. గాలి వానతో ఇండ్లు అన్నీ కూలిపోయినాయి. పిర్ వడి వాతెకె బయ్ నాసెడం కీంత. గాలి వాన వస్తే చాలా నష్టం జర్గుతుంది. • storm; (స్టొమ్); ఆఁధీ; తూఫాన.

పిర్త /pirta/ *v.* మొల్చింది; to sprout; (టు ఎస్ప్రౌఆఔట్). వాట్టె జొన్న పిర్త. చేనులో జొన్న మొలచింది.

పిర్త /pirta/ *v.* ఆరిపోయింది; to have gone out (a fire is extinguished, or seeds sprouted); (టు హావ్ గొన్ ఔట్). తడ్మి పిర్త. మంట ఆరిపోయింది.

పిర్నె /pirne/ *n.* ఎల్లుండి; three days from now; (త్రీ డేయ్స్ ఫ్రొమ్ నౌ). పిర్నె మరట్ కామ్ కీసి మహ్కాట్. ఎల్లుండి మనము పని చేసి పూర్తి చేద్దాము.

పిర్పిహొ (పిట్టె) /pirpiho (piṭṭe)/ *n.prop.* కోకిల; koyal (kind of bird); (కొయల్ బడ్); కోయాల. పిర్ వాయ్వల్ మత్తెలె పిర్పిహొ పిట్టె ఆడంత. వాన వచ్చేముందు కోకిల కూస్తుంది.

పిర్మకి /pirmaki/ మొలకెత్తలేదు; no germination; (నొ జర్మినేషన్). నావంగ్ గొహ్కా పిర్మకి. నా గోదుమలు మొలకెత్తలేదు.

పిర్యేర్ /piryēr/ వర్షపు నీరు; rainwater; (రేయ్న్ వొటర్); బారిశ కా పానీ. పిర్ అర్తెకె పిర్క న యేర్ గంగతె మీరెమాంత. వర్షం వస్తే వర్షపు నీరు నదిలో కలుస్తుంది.

పిరిక్యల్ /pirikyal/ పిరికితనము. వోర్ కాండి బయ్ పిరిక్యల్. అతను చాలా పిరికితనము గలవాడు.

పిరింగ్ /piriṅg/ *n.* కత్తి; knife; (నైఫ్).

పిల్ల /pilla/ *n.* పిల్ల; young of an animal; (యఙ్ ఒవ్ ఎన్ ఎనిమల్); బచ్చాన.; బచ్చి; లడకి. హెర్రెంగ్ మెయ్లెన్ సొత్తెకె పిల్లంగ్ కుప్ప ఆసి మందంతంగ్. మేకలు మేయడానికి వెళితే పిల్లలు గుంపుగా ఉంటాయి.

పివ్డల్ /pivḍal/ *adj.* నీలి; light blue; (లైట్ బ్లు); పీలా. నన్న నాడి పివ్డల్ ఆంగ్డి కెర్సి వాక. నేను రేపు నీలి రంగు చొక్కా వేసుకు వస్తా.

పిసగతి /pisagati/ *n.* బతుకు; world; (వర్ల్డ్); జీవన.

పిసంగ్ పియ్వల్ /pisaṅg piyval/ పిచ్చి పట్టడం; going mad; (గోఇఙ్ మెడ్). మారుతి సోంగున్ వాసి పిస్సంగ్ పియ్తప్ ఆంతొర్. మారుతికి కోపం వస్తే పిచ్చిపట్టి నట్లుగా అవుతాడు.

పిసపిస /pisapisa/ *adv.* పిచ్చి పిచ్చిగా; as mad; (ఎస్ మెడ్). పిస్స పిస్స ఆసికున్ చమత్కార్ ఇంతెర్. పిచ్చి పిచ్చిగా అయి చమత్కారం అంటారు.

పిస్- /pis-/ *v.* కాపాడు; to be saved, spared, be alive, survive; (టు బీ సేయ్వ్డ్); బచనా.

పిస్క- /piska-/ *v.* పిండి కల్పుట; knead, squeeze; (టు నీడ్). బయ్యె సారింగ్ సురన్ సాటి పిండి పిస్కెర్ మంత. అమ్మ రొట్టెలు చెయ్యడానికి పిండి కలుపుతుంది.

పిస్తొల్ చంచి /pistol cañci/ *n.* పిస్తోలు సంచి; holster; (హొల్స్టర్). పోలిస్ నగ పిస్తొల్ చంచి మందంత. పోలీస్ దగ్గర పిస్తోలు సంచి ఉంటుంది.

పిస్వల్ /pisval/ • *n.* బతకడం; surviving; (సవైవిఙ్). జగమున్ రొప్పా చొకొట్ పిస్వల్ మందన. ప్రపంచంలో మంచిగా బతకాలి.

పిస్స /pissa/ *v.* జీవించు; survive; (సవైవ్); జీ; జిందా రహ్; జీవనయాపన కర. నిమ్మె భారత దేస్నగన్ పిస్స. నీవు భారత దేశములో జీవించు.

పిస్సంగ్ /pissaṅg/ mad person (f.); (మెడ్ పసన్); పాగల. *n.* పిచ్చితనం; mad person (m.); (మెడ్ పసన్); పాగల ఆదమీ. పిస్సంగ్ అతుర్కున్ సూడ్తెకె బయ్ గమ్మతె కరెమాంత. పిచ్చి వారిని చూస్తే చాలా ఇబ్బందికరంగా ఉంటుంది.

పిసుస్వల్ /pisusval/ బ్రతికించుట; making them to be alive; (మేయ్కిఙ్ దెమ్ టు బీ అలైవ్).

పిసుసి సూడ /pisusi sūḍa/ బతికించి చూడు. మర్ర ఉర్సికున్ మర్రతున్ పిసుసి సూడ అద్ మర్ర పండింగ్ సీంత. చెట్టు నాటి చెట్టును బతికించి చూడు. చెట్టు పండ్లను ఇస్తుంది.

పిసుసీమ్ /pisusīm/ *v.* కాపాడు; save; (సేయ్వ్); రక్షా కర; పాలన కర. వరొన్ పిసుసీమ్. ఒకరిని కాపాడు. సాయ్వల్ మాయ్నన్ పిసుసీమ్. చనిపోయే వాన్ని బతికించు.

పిసెటల్ /piseṭal/ పిచ్చోడు. పిస పిస మన్వల్ మాయ్నన్ పిసెటల్ ఇంతెర్. పిచ్చి పిచ్చిగా ఉండే వ్యక్తిని పిచ్చోడు అని అంటారు.

పిహ్- /pih-/ *v.* ముయ్యి కప్పి; to extinguish, (to cover?); (టు ఎక్స్‌టింగ్విష్).

పిహ్క- /pihk-/ *n.* పిత్తడం; to break wind, to fart; (టు బ్రేయ్క్ విండ్). మయ్‌దన్ వస్తెకె వోర్- పిహ్కంతొర్. మలవిసర్జన చేసే వాడు పిత్తుతాడు.

పిహుస /pihusa/ *v.* అర్పించు; offer; (ఒఫర్); సమర్పిత కర; భేంట కర; సుపుర్ద కర. రొహ్కనగ తడ్మి అర్తెకె యేర్ వాట్సి పిహన. ఇండ్లలో మంటలు మండితే నీరు పోసి ఆర్పి వెయ్యాలి.

పీచపియ /pīcapiya/ *v.* పట్టుబట్టు; insist; (ఇంసిస్ట్); ఆగ్రహ కర; జిద కర. కాండి కడ్డింగ్ యేత ఇంజెర్ బొబోన పీచ పియంతొర్. పిల్లవాడు బట్టలు కొనమని పట్టు పట్టాడు.

పీచి /pīci/ *n.* పీచు; oil cake; (ఒఇల్ కేయ్క్); కల్లీ. అంబడిత నియ్ తెండ్తెకె పీచి పెసియంత. అంబలి యొక్క నూనె తీస్తే పీచు వెలుతుంది. After extracting oil from rosella, an oil cake comes out.

పీట్ /pīṭ/ *num.* తొమ్మిది; nine; (నైన్); నౌ.

పీటెమంత /pīṭemanta/ కడుపుతో ఉన్నది; be pregnant; (బీ ప్రెగ్నంట్). నావ బాయ్కె పీటెమంత. నా భార్య కడుపుతో ఉన్నది.

పీటెమన్వల్ /pīṭemanval/ కడుపుతో ఉన్న.

పీడిమెన్ /pīḍimen/ 100 శతాబ్దములు.

పీంజ్ (మర్ర) /pīñj (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree;

పీంగ్క /pīṅgk/ *n.* పియ్యి; human excrement; (హ్యూమన్ ఎక్స్‌క్రమంట్). పీంగ్క బయ్ గాడి పాంతంగ్. మల మూత్రం వాసన వస్తుంది.

పీని /pīni/ *n.* చలి; cold; (కోల్డ్ సీసన్); శీకామ. పీని గాలుమ్ సిల్లింగ్ వోరంతంగ్. చలికాలం పెదవులు పగులుతాయి.

పీనిగాలుమ్ /pīnigālum/ *n.* చలికాలము; cold season, winter. పీని గాలుమ్ గడ్డి ముచ్చి మందంతెర్. చలి కాలం కంబళి కప్పు కుంటారు.

పీని పియంత /pīni piyanta/ చలిగా ఉంది. పీని గాలుమ్ పీని పియ్యంత. చలి కాలం చలి వేస్తుంది.

పీని యెడ్కి /pīni yeḍki/ *n.* చలిజ్వరము; flu; (ఫ్లు). నాకున్ పీని యెడ్కి వాత. నాకు చలి జ్వరం వచ్చింది.

పీని వసంత /pīni vasanta/ చలి వేస్తుంది; getting cold; (గెటిఙ్ కోల్డ్). పీని గాలుమ్ పీని వసంత. చలి కాలములో చలి వేస్తుంది.

పీప /pīpa/ *n.* డబ్బా; square-shaped cooking oil tin; (స్క్వేర్ ఒఇల్ కెన్).

పీర /pīra/ *v.* పిండు; wring; (రింగ్). మల్లు ఆతంగ్ కడ్డింగ్ సుక్సి పీర. మైల అంటిన బట్టలను పిండు.

పీర్ /pīr/ *n.* కడుపు; pregnant stomach, (womb?); (ప్రెగ్నంట్ స్టమక్); గర్భాశయ. మర్మింగ్ అయ్వ సొంజి పెట్టివాతెకె పీర్- ఇంతెర్. కడుపు వస్తే అది కడుపు అంటారు.

పీర్- /pīr-/ *v.* పిండడము; to squeeze out; (టు రింగ్); నిచోడ్నా.

పాల్ పీర్- /pāl pīr-/ *v.* పాలు తియ్యడము; to milk.to wring (clothes); (టు మిల్క్); దుహనా. బాయి హెర్మిత పాల్ పిర్సెర్ మంత. అక్క బర్రె పాలు తీస్తుంది. The lady is milking the buffalo.

పీర్ కీ- /pīr kī-/ గర్భం చెయ్యడం. మర్మింగ్ అయ్వక్ పీర్ కియ్వ. పెళ్లి కాకుండా గర్భం చెయ్యవద్దు.

పీరి /pīri/ *n.* వరి గడ్డ; straw, fodder, hay; (స్ట్రో); సూఖీ ఘాస. పీరి మూరన్ కోందన్ వాట్లె కామ్ సీంత. వరి గడ్డి ఎడ్లకు వేయుటకు పనికి వస్తుంది. The straw is giving to the cows and bullocks.

పీరి కుప్ప /pīri kuppa/ *n.* వరి గడ్డ కుప్ప; haystack; (హేయ్‌స్టెక్); पशुओं का चारा.

పుకీ కీ- /pukī kī-/ *vi.* తుపాకి కాల్చుట; to fire (gun); (టు ఫైఅర్).

పుకుట్ /pukuṭ/ *n.* ఉచిత; free; (ఫ్రీ); उचित, मुनासिब. పుకుట్న గాటొ ఇంజెర్ బయ్ ఆస్తి కీసి తిన్వ. ఉచిత భోజనం అని బాగా తిన కూడదు.

పుకుట్నె తర /pukuṭne tara/ ఉచితంగా తెచ్చుకో; get it freely; (గెట్ ఇట్ ఫ్రీలి). కాండిర్కున్ పుస్తక్ పుకుట్నె తరంతెర్. పిల్లలకు పుస్తకాలు ఉచితంగా తెచ్చుకుంటారు.

పుకొట్ /pukoṭ/ *adj.* పుక్యం; free; (ఫ్రీ); मुफ्त.

పుగ పుగ /puga puga/ అరుగుట లేదు. మాయ్‌నన్ పుగపుగ ఆయ్వల్. అన్నం అరగక పోవడం.

పుగ్గె మాతప్ /pugge mātap/ *n.* ఉబ్బటం; bulging; (బల్జింగ్). వెల్లె గాటొ తింజికున్ పుగ్గెమాతొర్. ఎక్కువ అన్నము తిని లావుగా ఉన్నాడు.

పుజక్ /puṅak/ *n.* పువ్వు; flower; (ఫ్లౌఅర్); पुष्प. పుజకున్ వాడితగ బెర్సు సీంతెర్. పువ్వుల పెంపకం తోటలో చేస్తారు.

పుజక్న వాడి /puṅaknavāḍi/ పువ్వుల తోట. పుజక్న వాడి తె ముగ్రి పుంగర్ పండంత. పువ్వుల తోటలో బంతి పూలు పూస్తాయి.

పుజర్ /puṅar/ *n.* • పువ్వు; flower; (ఫ్లౌఅర్); फूल.

పుజర్ గోబె /puṅar gōbe/ *n.* పూల గోబే.

పుచపుచ /pucapuca/ *adj.* ఎక్కువ; more; (మొర్); अधिक; ज्यादा; बहुत; बडा.

పుచుక్నె /pucukne/ పులకించుట. తమ్ముక్ తింజికున్ పుచుక్నె ఉస్కంతెర్. తంబాకు తిని పులకిస్తాడు.

పుజరి /pujari/ *n.* కొలాం; Kolam man. పుజరి టొప్లి సరియంతొర్. కోలం గుల్ల అల్లుతున్నాడు.

పుట్- /puṭ-/ *v.* దొరుకుట; finding, born, found, discovered; (ఫైండిఙ్). సరి పియ్సి సొన్నెకె సోనెత ముద్ద పుట్ట. దారి పట్టుకొని వెలితే బంగారపు ఉంగరము దొరికింది.

పుట్వల్ /puṭval/ *n.* జన్మించుట; birth; (బత్); जन्म. నాకున్ నేండ్ పేడి పుట్ట. నాకు ఒక కూతురు జన్మించింది.

పుటుస్- /puṭus-/ to get, acquire, procure, search and find; (టు గెట్); पाना. బయ్యె మకుసి ఇర్తంగ్ కొత్తంగ్ పుటుస్తార్. అమ్మ దాచి పెట్టిన డబ్బులను గుర్తించాడు.

పుట్ట /puṭṭa/ • పుట్టుట. జీవ సెల్లె అద్ జన్వర్ నాకున్ పుట్ట. ప్రాణము లేని జంతువు నాకు దొరికింది. • *v.* దొరికింది; found; (ఫౌండ్). మావ ఆతిన్ పేడి పుట్ట. మా అత్తమ్మకు కూతురు పుట్టింది. • *v.* ఆవిర్భవించు; derive; (డిరైవ్); उत्पन्न हो; जन्म ले. నిమ్మె మల జన్మతున్ పుట్ట. నీవు మళ్ళి జన్మించు.

పుట్టుస /puṭṭusa/ *v.* కనిపెట్టు; discover; (డిస్కవర్); पता लगा; ईजाद कर; आविष्कार कर. కొత్తంగ్ బగ్గ మిస్సి మంతంగ్ పుట్టుస. డబ్బులు ఎక్కడ దాచిపెట్టారో కనిపెట్టు.

పుట్టుసి /puṭṭusi/ పుట్టించి. నాకున్ ఉంది హెర్రె పుట్టుసి సీమ్. నాకు ఒక మేక పుట్టించి ఇవ్వు.

పుట్టొంగ్ /puṭṭoṅg/ *n.* కొరత; lack; (లెక్). మావంగ్ నహ్కొనగ నార్ కొర్క్ పుట్టొంగ్. మా ఊర్లలో నాటు కోళ్లు దొరకవు.

పుట్ట /puṭta/ *v.* దొరికిన; purchased; (పచస్ట్).

పుట్టనార్ /puṭṭanār/ పుట్టిన ఊరు. నావ పుట్టనార్ దరంపురి. నేను పుట్టిన ఊరు ధరంపురి.

పుట్ మచ్చ /puṭ macca/ *n.* పుట్టుమచ్చ; fleck; (ఫ్లెక్); मसा. పుట్ మచ్చ సమ్మిర్గ మందంత. పుట్టు మచ్చ అందరికి ఉంటుంది.

పుడ /puḍa/ *n.* పొట్లం; packet; (పెకిట్); पुडिया. దుకాన్ దారల్ సాకుర్ కాగుత్న పుడ దొహ్చా సీంతొర్. దుకాణందారుడు చక్కెరను కాగితంతో పొట్లం కట్టి ఇస్తారు.

పుడ్- /puḍ-/ *v.* • నడుపు; drive; (టు డ్రైవ్). ఇవ్ లూన పూడ్సెర్ మంతంగ్. వీరు లూన నడుపు తున్నారు. They are riding the moped. • తరుము; to chase; (టు చేయ్స్); पीछा करना.

పుడ్ పల్ /puḍ pal/ పుచ్చు పన్ను. నాకున్ ఉంది పుడ్ పల్ వాత. నాకు ఒక పుచ్చు పన్ను వచ్చింది.

పుడ్క /puḍk/ *n.* పురుగులు; worms; (వార్మ్స్). బుగ్గత వెడ్చితగ పుడ్క వాంతంగ్. బుగ్గ వెలుతురులో పురుగులు వస్తాయి

పుడ్క న కుప్ప /puḍk na kuppa/ పురుగుల గుంపు; group of insects; (గ్రుప్ ఒవ్ ఇంసెక్ట్స్). పుడ్క న కుప్ప మంత. పురుగుల గుంపు వుంది.

పుడ్క న మర్ర /puḍk na marra/ క్రిమి సంహారక మందు; pesticides; (పెస్టిసైడ్స్). పుడ్క న మర్రతే పుడింగ్ జక్వల్. క్రిమి సంహారక మందుతో క్రిములను చంపడం.

పుడ్డె /puḍḍe/ *n.* • పూకు. • యోని; vagina; (వజైన); योनि. పుడ్డెతల్ కాండిర్ పుటంతెర్. యోని నుండి పిల్లలు పుడుతారు.

పుడ్డె సివ్లింగ్ /puḍḍe sivliṅg/ స్త్రీ జననాంగ పెదవులు. పుడ్డె సివ్లింగ్ రండ్ మందంతంగ్. స్త్రీ జననాంగ పెదవులు రెండు ఉంటాయి.

పుడ్పుల్క్ /puḍpulk/ *n.* మినుములు; urad dhal (kind of lentil). వాట్టె బయ్ వెల్లె పుడ్పుల్క్ పండంతంగ్. చేనులో బాగా మినుములు పండుతాయి.

పుడ్పల్క్ /puḍpalk/ పిప్పి పండ్లు. పుడ్పల్క్ వాంతంగ్. పిప్పి పండ్లు వస్తాయి.

పుడి /puḍi/ *n.* పురుగు; to proliferate, infest (insects in fruit, or wound on an animal).insect, worm; प्रचुर मात्रा में उत्पन्न होना या करना. నడ్వంజ్ ఉంది పుడి ఆంద్. వాన పాము ఒక పురుగు.

పుడిత /puḍita/ • పుచ్చిపోవుట. పుడిత మర్ర జల్ది సాంత. పుచ్చి పోయిన చెట్టు త్వరగా చనిపోతుంది.
• చీడ పట్టు; plant infected by insects; (ప్లాంట్ ఇన్ఫెక్టిడ్ బై ఇంసెక్ట్స్). మర్ద్ మర్ర వయ్నెన్ పుడియంత. ఈ చెట్టు తొందరగా చీడ పడుతుంది.

పుత్తి /putti/ *n.* పుట్ట; anthill; (ఆంట్‌హిల్); बाम्बी. పుత్తిగ్ గూడంగ్ కీసి హుద్రి మందంత. పుట్టలలో చెదలు ఉంటాయి. White ants having made a nest live in an anthill.

పుత్తితగ /puttitaga/ *n.* పుట్టలో; in the pit; (ఇన్ ద పిట్). పుత్తితగ తరస్క్ మందంతంగ్. పుట్టలో పాములుంటాయి.

పుత్నయల్ /putnayal/ *n.* తమ్ముని కొడుకు; brother's son; (బ్రదస్ సన్).

పుత్నీ /putnī/ brother's daughter; (బ్రదస్ డాటర్).

పుత్ల /putla/ *n.* విగ్రహం; idol; (ఐడల్); मुर्ति. కుంరం బీమున పుత్ల తయర్ కీతొర్. కుమ్ర భీము విగ్రహం తయారు చేసారు.

పుదెలల్ /pudelal/ తిండికి మాలిన. బస్కెట్ గిర్ తింజెర్ మన్వన్ పుదెలల్ ఇంతెర్. ఎప్పుడు తినే వాన్ని తిండి పోతు వెధవ అంటారు.

పున్ /pun/ *n.* • గాయం. పుండు; sore, boil, wound; (సొర్); चोट; जख्म; घाव. కాల్క్ నగ కయ్క్‌నగ పున్క్ ఆంతంగ్. కాళ్ళలో చేతులో పుండ్లు అవుతాయి.

పుంజ /puñja/ కుప్ప; burning of heap of leaves and dust; (బనిఙ్ ఒవ్ హీప్ ఒవ్ లీవ్స్ ఎండ్ డస్ట్). ఆకిన పుంజ వాటంతెర్. ఆకులు చెత్త కుప్ప వేస్తారు.

పున్నె /punne/ *n.* బుద్ధి; mind; (మైండ్); बुद्धि; अक्ल; ज्ञान; विवेक. పున్నె వంతల్ పున్నె కీంతొర్. బుద్ధి గలవాడు పుణ్యం చేస్తాడు.

పున్నెవంతల్ /punnevantal/ *n.* పుణ్యాత్ముడు; man who donates. వరొన్ అపతితున్ బచికియ్వల్ పున్నెవంతల్. ఒకరిని ఆపదనుండి కాపాడేవాడు పుణ్యాత్ముడు.

పుంద్- /pund-/ *v.* తెలుసుకొనుట; to know, guess; (టు నో); जानना. నన్న పెందొంగ్ వాత్తెకె నిమ్మె పుందన. నేను పొడుపు వేస్తే నీవు చెప్పాలి.

పునక్ /punak/ *n.* పూర్ణిమ; full moon; (ఫుల్ మూన్); पूर्णिमा. పునక్ మహ్నాత్క్ ఉంది జోక వాంత. పూర్ణిమ నెలకు ఒక సారి వస్తుంది.

పుయ్ పుయ్ కీ- /puy puy kī-/ ముద్దుగా పెంచడం; rearing with affection; (రీయరింగ్ విద్‌అఫెక్షన్). మావ రోత పియ్యతున్ పుయ్ పుయ్ కీంతొర్. మా ఆవు దూడను ముద్దుగా చూసుకుంటాను.

పురడ్ (పిట్టె) /puraḍ (piṭṭe)/ *n.* గువ్వ; bronze-winged dove; (బ్రొంస్-విఙ్ఎడ్ డవ్). పురడ్ పిట్టె పారెవత్ మొడి మందంత. గువ్వ పావురము లాగ ఉంటుంది.

పురడ్ దేగొ (పిట్టె) /puraḍ dēgo (piṭṭe)/ *n.* చిన్న గ్రద్ద; pigeon hawk; (పిజిన్ హాక్); बाज़-पक्षी.

పుర్క /purka/ *n.* సొరకాయ; kind of gourd used for making dishes, spoons, bottles, musical instruments; (గార్డ్). తొల్లెత జమనతె పుర్కతె యేర్ ఉండిర్. పూర్వపు కాలంలో సొరకాయ బుర్రతో తయారు చేసిన దానితో నీరు త్రాగేవారు. In olden times (long ago) they used to drink from a 'purka'.

పుర్కి /purki/ *n.* పేను; louse (lice); (లౌస్). కోవె పుర్కింగ్ తెండ్సి తింత. కోతి పేన్లు తీసి తింటుంది. The monkey having picked the louse ate it.

పుర్సద్ /pursad/ *n.* వీలు; chance; (చాన్స్); సువిధా; అనుకూలతా. యెద్దితె చెపుల్క్ సెల్వ తాక్వల్ పుర్సద్ ఆయె. ఎండలో చెప్పులు లేకుండా నడవడం వీలు కాదు.

పురున్ సారి /purun sāri/ *n.* బూరె. గొహ్క్‌న పిండితగా సడయి డారి, సాకుర్ మిస్డి కీసి పురున్ సారింగ్ తుంగంతెర్. గోదుమ పిండిలోసెనగ పప్పు, చక్కెర కలిపి బూరెలు చేస్తారు.

పురుపున్ అదర్ /purupun adar/ *n.* సాక్ష్యాధారం; evidence; (ఎవిడెంస్).

పురె మా- /pure mā-/ *vi.* సరి పోతుంది; to suffice; పర్యాప్త హోనా. ఇచ్చోర్ గాటొ ఇచ్చోర్ మాందిత్ పురె మాయర్. ఇంత అన్నము ఇంత మందికి సరిపోతుందా. Will this much food be sufficient for this many people?

పుల్లల్ /pullal/ తెల్లటి. రాదల్ బయ్ పుల్లల్ మంత. రాధ చాల తెల్లగా ఉంది.

పుల్లెగాండల్ /pullegāṇḍal/ *n.* తిరుగు బోతు; bitch; (బిచ్); ఘుమక్కడ; బదమాశ; ఉఠల్లా. తిరిసెర్ మన్వన్ పుల్లెగాండల్ ఇంతెర్. తిరుగుతూ ఉండే వాన్ని తిరుగుబోతు అంటారు.

పుల్సు /pulsu/ *n.* చారు; soup; (సుప్); మసాలేదార్ దాల. సిత్త పండిత పుల్సు కీంతెర్. చింత పండుతో చారు చేస్తారు.

పుస్తక్ /pustak/ *n.* పుస్తకం; book; (బుక్); కితాబ. మనోజ్ వేసుడిన పుస్తక్ వాచి కీంతొర్. మనోజ్ కథల పుస్తకం చదువుతున్నాడు.

పుస్తె /puste/ *n.* మంగళ సూత్రం; pendant of necklace; (పెండంట్); లోలక. మర్మినగ నొవ్రల్ నొవ్రినగ పుస్తె దొహంతొర్. పెళ్లిలో వరుడు వధువుకు మంగళ సూత్రం కడతాడు.

పుసుక్నె /pusukne/ ఒక్క క్షణంలో.

పుహ /puha/ *v.* నానబెట్టు; drench; (డ్రెంచ్); భిగో.

పుహంత /puhanta/ తడుపుతుంది. సాడతె సొన్నెకె పిర్ పుహ్చ వాట్ట. బడికి వెళ్లేటప్పుడు వర్షం తడిపింది.

పుహ్-$_1$ /puh-/ *n.* కట్టుట; to harness; (టు హార్నస్); ఘోడె కా సాజ. దాదల్ కాసుర్ పుహ్చెర్ మంతొర్. అన్నయ్య ఎడ్ల బండి కట్టుతున్నాడు.

పుహ్- /puh-/ *v.* తడపడం; to wet; (టు వెట్); భిగోనా.

పుహ్త /puhta/ నాన్పింది. నావంగ్ కొత్తన్ పిర్ పుహ్త. నా డబ్బులు వానలో నానినవి.

పూకర గొస్టి /pūkara gosṭi/ *n.* గాలి వార్త; hearsay; (హీయ సేయ్). బొలజీ వెహ్తంగ్ గొస్టింగ్ పుకార గొస్టింగ్. బొలాజి చెప్పిన మాటలు గాలి వార్తలు.

పూజ /pūja/ *n.* పూజ; worship; (వశిప్); ఆరాధనా. రోజి పేద్ద పూజ కియన. రోజూ దేవుని పూజ చెయ్యాలి.

పూజ కియ్వల్ /pūja kiyval/ *v.* పూజచేయు; worship; (వశిప్). రోజి సక్రెయేర్ తుంగ్సి పేద్ద పూజ కీమ్. రోజూ ప్రొద్దున స్నానం చేసి దేవుని పూజ చెయ్యి.

పూట /pūṭa/ *n.* పూట; caution; (కొశన్); జూన; ఆధా దిన; జమానత. కరిబ్ మాయ్‌నన్ పూట గడెమాయ్వల్ కటిన్ మంత. బీద వ్యక్తి కి పూట గడవడం ఇబ్బందిగా ఉంటుంది.

పూటు /pūṭu/ *n.* ఫోటో; snap; (స్నప్). నన్న ఉంది పూటు రెయ్తొన్. నేను ఒక ఫోటో దిగినాను.

పూడ్ సీమ్ /pūḍ sīm/ *v.* తరుము; chase; (చేయ్స్); భగా; పీఛా కర. ముహ్చవల్ నెద్దున్ పూడ్ సీమ్. మొరిగే కుక్కను తరిమెయ్యండి.

పూన /pūna/ *adj.* కొత్త; new (m.).new (nm.); (న్యూ); నయా. దివడిత్క్ పూనంగ్ కప్డింగ్ బొబల్ యేతంతొర్. దీపావళికి మా నాన కొత్త బట్టలు కొంటాడు.

పూన జోడి /pūna jōḍi/ కొత్త జంట; new couple; (న్యూ కపల్).

పూనజల్మ /pūnajalma/ *n.* పునర్జన్మ; rebirth; (రిబత్). వేన్ పూన జల్మ వాత ఇంతెర్. ఇతనికి పునర్జన్మ వచ్చింది అంటారు.

పూర /pūra/ *n.* మొత్తం; amount; (అమౌంట్); కుల(రకమ); సారా; జమా. పూర జాతితుర్ లడెయ్ కీసెర్ మంతెర్. మొత్తం జాతివారు యద్ధం చేస్తున్నారు.

పూర్- /pūr-/ *v.* తడుచుట; to get wet, be wet; (టు గెట్ వెట్). కాండిర్ పూర్సెర్ సాడతె సొంజెర్ మంతెర్. పిల్లలు తడుచుకుంటూ బడికి వెలుతున్నారు.

పూల్ /pūl/ *n.* వంతెన; bridge; (బ్రిజ్); పుల; సెతు; బాँధ. నాటె సొన్వల్ సరి తగ పూల్ దొహ్చెర్ మంతెర్. ఇంటికి వెళ్లే దారిలో వంతెన కడుతున్నారు.

పూస్ (మహ్నా) /pūs (mahna)/ *n.* పుష్యం; month 10 of the Gond year (December-January); (మంత్ 10).
పూస్- మహ్నా పేన్కున్ పూజంగ్ కీంతెర్. పుష్య మాసంలో దేవుళ్ల పూజలు చేస్తారు.

పూసి కీ- /pūsi kī-/ *v.* పరిచయం చేయుట; to question, ask; (టు ఆస్క్); पूछना. వెర్తల్ ఆసి సొత్తెకె చొకొట్ పూసి కీతెర్. చుట్టమై వెళితే చాలా మర్యాద చేస్తారు. The guest having gone was received well (lit. asked good questions).

పెకికియ్వల్ /pekikiyval/ *n.* విసరడం; cast; (కాస్ట్). కామ్ సియ్యె అద్ లొకొండ్ పెకికియ్వల్. పనికిరాని ఇనుమును పారవేయము.

పెకికియ్వల్ కయ్ /pekikiyval kay/ విసిరే చేయి. చెండుతున్ పెకికియ్వల్ గేమ్ గిర్ కర్సంతెర్. బంతిని విసిరే ఆట కూడా ఉంటుంది.

పెట్టి /peṭṭi/ *n.* కడుపు; stomach; (స్టమక్); पेट. పహ్నాంగ్ మక్కెంగ్ తిత్తెకె పెట్టి నోంత. పచ్చి మొక్క జొన్న గింజలు తింటే కడుపు నొస్తుంది.

పెట్టి నిండ్నల్ /peṭṭi nindnal/ *vi.* కడుపు నిండ; belly full.

పెట్టి నోంత /peṭṭi nōnta/ *n.* కడుపు నొప్పి; stomachache; (స్టమక్‌ఏయ్క్); पेट दर्द. నావ పెట్టి నిన్నెతల్ నోంత. నా కడుపు నిన్నటి నుండి నొస్తుంది.

పెట్టి సూల /peṭṭi sūla/ ఒక రకమైన రోగం; a type of disease; (ఏయ్ టైప్ ఒవ్ డిసీస్). చుడ్డుక్ కాండిర్ పెట్టి సట్ సట్ ఆతెకె పెట్టి సూల ఇంతెర్. చిన్న పిల్లల కడుపు సట్ సట్ అయితే కడుపు రోగం అంటారు.

పెట్టితె మంత /peṭṭite manta/ కడుపుతో ఉన్నది; be pregnant; (బీ ప్రెగ్నంట్).

పెట్టింగ్ పొద్దుక్ /peṭṭiṅg podduk/ కడుపు ప్రేవులు.

పెట్రొల్ /peṭrol/ *n.* పెట్రోలు; petrol; (పెట్రల్). పెట్రొల్ సెల్వెకె మొటక్ తాకొంగ్. పెట్రోల్ లేక పోతే వాహనములు నడవవు.

పెడె /peḍe/ *n.* గింజ; seed, stone of fruit (other than mango); (సీడ్); बीज. కాపున్ పెడె వాట్టె ఉర్సంతెర్. పత్తి గింజలు చేనులో నాటుతారు. Cotton seed is planted in the field.

పెత్తవెత్త /petta vetta/ క్రిందపైన; up and down; (అప్ ఎండ్ డౌన్).

పెత్తె /pette/ *n.* చీమ; ant; (ఆంట్); चींटी. పెత్తెంగ్ సాకుడగ ఆంతంగ్. చీమలు చక్కెర కోసం వస్తాయి. Ants come in the sugar.

పెన్నె /penne/ *n.* కప్ప; frog; (ఫ్రోగ్).

పెన్సిల్ /pensil/ *n.* పెన్సిల్; pencil (lit. stick pen); (పెంసల్); पेंसिल. పెన్సిల్ తె బొమ్మంగ్ రెహంతెర్. పెన్సిల్ తో బొమ్మలు దించుతారు.

పెంగెడ్ వెంగెడ్ /peṅgeḍ veṅgeḍ/ ఒక్క రకమైన నడక. రాము పెంగెడ్ వెంగెడ్ తాకంతొర్. రాము ఒక రకంగా నడుస్తున్నాడు.

పెందొ /pendo/ *n.* పొడుపు కథ; riddle; (రిడల్); पहेली. నర్కుక్ తడ్మిన్‌గ ఉచ్చి పెందొంగ్ వాటంతెర్. రాత్రి పూట నెగళ్ళ ముందర కూర్చొని, పొడుపు కథలు చెపుతారు. At night having sat by the fire they say (lit. throw) riddles.

పెందొ పుండ్- /pendo pund-/ to guess a riddle; (టు గెస్ ఏయ్ రిడల్).

పెండ్ర /peṇḍra/ పేండ్ర తో డప్పు రింగులు చేస్తారు; बेंत.

పెయ్- /pey-/ to be split; (టు బీ స్ప్లిట్); चीरना.

పెయూస్- /peyūs-/ *n.* పాపుట/విరవడం; to split; (టు స్ప్లిట్); फ़ाड़ना. కట్టెంగ్ తడ్మిద్‌గా యెదన్‌సాటి పెయుసంతేర్. కట్టెలను పొయ్యిలో పెట్టుటకు పగలకొడతారు. They split wood in order to burn wood at the fire.

పెర బొక్కి /pera bokkī/ *n.* పెద్ద తేనె; honeycomb of large bees; (హనికోం); छत्ता. పెర బొక్కి వీసింగ్ బయ్ కొడియంతంగ్. పెద్ద తేనె ఈగలు బాగా కుడతాయి.

పెర్- /per-/ *n.* ఏరుకోవడం; pick up; (పిక్ అప్). కాకొ తూరి దానంగ్ పెర్సెర్ మంత. అమ్మమ్మ కంది గింజలు ఏరుకుంటుంది.

పెర్రె కాల్ /perre kāl/ వంకర కాలు.

పెర్స /persa/ *adj.* పెద్ద; older man, big, fat, important (m.); (బిగ్); बड़ा. నాక్ పెర్సొర్ దాదల్ మంతొర్. నాకు పెద్ద అన్నయ్య ఉన్నాడు.

పెర్స కట్టె /persa kaṭṭe/ పెద్ద కర్ర. పెర్స కట్టెతె బయ్ పాసెర్ మంతొర్. దొడ్డు కర్రతో బాగా కొడుతున్నాడు.

పెర్స పేన్ /persa pēn/ పెద్ద దేవుడు; the great deity.one of the Gond deities, the great deity; (గ్రేట్ డెయిటి). పెర్స పేన్ కెల్క్ వాలె మందంత. పెద్ద దేవుడు వెంట్రుకలు కలిగి ఉంటాడు.

పెర్స పొద్దుర్ /persa poddur/ *n.* పెద్ద ప్రేగు; large intestine; (లార్జ్ ఇంటేస్టొయ్). మరట్ తిత్త గాటొ పెర్స పొద్దుర్ తగ దాంత. మనం తిన్న ఆహారము పెద్ద ప్రేగుల్లోకి వెలుతుంది.

పెర్స బుయ్లి /persa buyli/ *n.* జనుము. అక్కొ పెర్స బుయ్లిత నోడె నోట్సెర్ మంతొర్. తాతయ్య జనుముతో తాడు అల్లుతున్నాడు.

పెర్స బొట్ట /persa boṭṭa/ పెద్ద వేళ్ళు; big fingers; (బిగ్ ఫింగర్స్). కయ్‌దగ ఉంది పెర్స బొట్ట మందంత. చేతికి ఒక పెద్ద వేలు ఉంటుంది.

పెర్స లేఙ్ /persa lēṅ/ పెద్ద రాగము; loud voice; (లౌడ్ వొఇస్). పెర్స లేఙ్ కీసి పాట వారంతొర్. పెద్ద రాగముతో పాట పాడుతున్నాడు.

పెర్స సమ్దుర్ /persa samdur/ మహా సముద్రం;ocean; (ఓశన్). బంగాలకాతం పెర్స సమ్దుర్. బంగాళాఖాతం పెద్ద సముద్రం.

పెర్సపిర్ /persapir/ *n.* తుఫాను;storm; (స్టొమ్); తూఫాన; आँधी. పెర్స పిర్-వాసి పంట బూడె మాత. తుఫాను వచ్చి పంటకు నష్టం వచ్చింది.

పెర్సి /persi/ ఏరుకొని.

పెరెక్ /perek/ *n.* బియ్యము;rice (pl.); (రైస్); चावल. పెరెక్నె గాటొ తయర్ కీంతెర్. బియ్యంతో అన్నం తయారు చేస్తారు.

పెరెకా /perekā/ *n.* మెడ వెనుక భాగం;back; (బెక్); पीठ. గోటిత పజ్జెట బాజున్ పెరెకా ఇంతెర్. మెడ వెనుక భాగాన్ని పెరెకా అంటారు.

పెల్క పేండ /pelka pēṇḍa/ *n.* గుదము;anus; (ఏనస్). పేల్క పేండతల్ పేల్కంతెర్. గుదము ద్వార మల విసర్జన చేసుకుంటారు.

పెసి- /pesi-/ *n.* వెల్లడం;to go out, come out, bring out, emerge, rise (sun); (టు గో ఔట్); निकलना. బాబల్ అపిస్ నగ సొన్లెన్ పెసితొర్. నాన్న కార్యాలయానికి వెల్లాడు.

పెసిత /pesita/ వెల్లింది. పొడ్డ్ పెసిత. సూర్యుడు ఉదయించాడు.

పెసెల్ డారి /pesel ḍāri/ పెసర పప్పు;green gram; (గ్రీన్ గ్రాం). పెసెల్ డారిత కుస్రి అటంతెర్. పెసర పప్పుతో కూర వండుతారు.

పెహ్లె /pehle/ *n.* మొదలు;first, at first, earlier, before; (ఫస్ట్); पहले. విజ్జ వాటన్ పెహ్లె మొహ్తుర్ దొసంతెర్. విత్తనాలు వేసే ముందు ముహూర్తం పెట్టుకుంటారు.

పేకి కీత /pēki kīta/ *v.* పడ వేసిన;deducted; (డిడక్ట్ఎడ్). పేకి కీత పండితున్ పెర్సి తిన్న. పడ వేసిన పండును తీసి తినవద్దు.

పేకింగ్ /pēking/ ఆడపిల్లలు. పేకింగ్ చిక్లతె రోతంగ్ గూరెంగ్ మాచెర్ మంతంగ్. అడ పిల్లలు ఇంటి గోడలను మట్టితో మెత్తుతున్నారు.

పేకీ కీ- /pēkī kī-/ *n.* విసరడం;to throw; (టు త్రో); झोंकना. కాండి చెండు పేకి-కీసెర్ మంతొర్. అబ్బాయి బంతిని విసురు తున్నాడు. the boy is throwing the ball.

పేకుర సాడ /pēkura sāḍa/ పిల్లల బడి. పేకుర్ మంతెర్ అద్ సాడతున్ పేకుర సాడ ఇంతెర్. పిల్లలు ఉన్న బడిని పిల్లల బడి అని అంటారు.

పేకుర్ /pēkur/ *n.* కుమారులు;children (pl.); (చిల్డ్రన్); बच्चों. నాకున్ ఇవ్విర్ పేకుర్ మంతెర్. నాకు ఇద్దరు కుమారులు ఉన్నారు.

పేకుర్-వేకూర్ /pēkur-vēkūr/ many children; (మెని చిల్డ్రన్); अनेक बच्चों.

పేటి /pēṭi/ *n.* • పేటి,వీణ,గిటార్.
• హార్మోనియం;harmonica; (హార్మొనిక). బజన్ కియ్నొక్ పేటి వడుసెర్ పాట వారంతెర్. పూజ చేసేటప్పుడు వీణ వాయిస్తూ పాట పాడుతారు.

పేడల్ /pēḍal/ *n.* కొడుకు;boy, son; (సన్); बालक.

పేడి /pēḍi/ *n.* కూతురు;girl; (గల్); लड़क. నావ పేడి దహ్వా కరిసెర్ మంత. నా కూతురు పదవ తరగతి చదువుతుంది.

పేడి సూడ్వల్ /pēḍi sūḍval/ పెళ్లి చూపులు.

పేన్ /pēn/ *n.* దేవుడు;deity; (డెయిటి); ईश्वर.

పేన్గడ /pēngaḍa/ *n.* దేవుని స్థలము;holy place, place where deity is kept; (హొలి ప్లేస్). పేన్ మన్వల్ జాగతున్ పేన్ గడ ఇంతెర్. దేవుడు ఉండే స్థలమును దేవుని స్థలము అంటారు.

పేన్ టొప్లి /pēn ṭopli/ a consecrated basket for carrying deities (minature horses). పేన్ టొప్లింగ్ సార సారిని బూడ్ ఇర్సి మంతంగ్.

పేన్ గాగ్ర /pēn gāgra/ దేవుని గజ్జ.

పేన్క /pēnk/ *n.* దేవతలు;goddesses; (గొడెసస్). మాక్ వెల్లె పేన్క మంతంగ్. మనకు చాలా దేవతలు ఉన్నాయి.

పేన్కనగ /pēnknaga/ దేవుళ్ళకు.

పేప్రె /pēpre/ *n.* సన్నాయి;kind of woodwind instrument that is always accompanied by a monotone instrument (bonga); (వుడ్‌విండ్ ఇన్‌స్ట్రుమంట్). పేప్రెరెంగ్ మర్మిన్ గ ఉహ్కంతెర్. సన్నాయి పెండ్లి లో ఊదుతారు. వీర్ పేప్రె బొంగ ఉహ్కంతెర్.

పేపై ఉహ్కంత /pēpre uhkanta/ సన్నాయి ఊదుతుంది. బొడ్డి తెపేపై ఉహ్కవచ్చా. నోటితో సన్నాయి ఊద వచ్చును.

పేపి /pēpi/ *n.* పెద్ద నాన్న; fathers elder brother, mother's elder sister's husband; (ఫాదర్స్ ఎల్డర్ బ్రదర్). బాబనొర్ దాదల్ నాకున్ పేపి అంతొర్. నాన అన్నయ్య నాకు పెద్ద నాన్న అవుతాడు.

పేమ్ /pēm/ భూమిలో వరి ఉంచు సొరంగం. పేమ్ నగ జొన్నంగ్ ఇర్తొమ్. గిడ్డంగిలో వరి ఉంచుకున్నాము.

పేండ /pēṇḍa/ *n.* యోని; anus; (ఏనస్); गुदा. బాయిక్ పేండతల్ ఉడ్కంతంగ్. స్త్రీలు యోని నుండి మూత్ర విసర్జన చేస్తారు.

పేండ నొర్ర /pēṇḍa norra/ గుద్ద కడుగు; clean the anus; (క్లీన్ ద ఏనస్). కాండి ఇంతొర్ పేల్క్ సి వాతొన్ పేండ నొర్ర. పిల్లవాడు గుద్ద కడుగు అని అంటున్నాడు.

పేండ్య /pēṇḍya/ *n.* చొప్ప కట్ట; bundle of grass (tied together); (బండల్); गठरी. పెండ్యనున్ పొర్రొ ఇర్రన. చొప్ప కట్టలను పైకి పెట్టాలి.

పేరి /pēri/ *n.* పెద్దమ్మ; mother's elder sister, father's elder brother's wife; (మదర్స్ ఎల్డర్ సిస్టర్); ताई. పేపిన బాయ్కొ నాక్ పేరి ఆంత. పెద్ద నాన పెండ్లం నాకు పెద్దమ్మ అవుతుంది.

పేల్ ఆతొర్ /pēl ātor/ అపజయం పాలయ్యాడు. దహ్వా తరగతి పేల్ ఆతొర్. 10వ తరగతిలో అపజయం పాలయ్యాడు.

పేల్క్- /pēlk-/ *n.* మరుగు దొడ్లు; to defecate; (టు డెఫకెట్); पाख़ाना. పేల్కన్ సాటి చెహొర్క్నె రొహ్క దొహంతెర్. దొడ్డికి కూర్చోడానికి పట్టణములలో మరుగు దొడ్లు కట్టుకుంటారు.

పేల్క్వల్ /pēlkval/ *n.* మల విసర్జన చేయుట; excreting. పేల్క్తెకె చక్నె నొర్రన. మల విసర్జన చేసినప్పుడు బాగుగా కడుగుకోవాలి.

పేవ్డె /pēvḍe/ నిచ్చెన మెట్టు; step of a ladder; (స్టెప్ ఒవ్ ఏయ్ లెడర్). పేవ్డె తగ కాల్ వాట్సి పొర్రొ తెర్ర. నిచ్చెన మెట్టు మీద కాలు వేసి పైకి ఎక్కు.

పేస్ /pēs/ *n.* నురుగు; foam; (ఫోమ్); फेन; झाग. యేతల్ పేస్ పెసింత. నీటిలో నురుగు పైకి వస్తుంది.

పొక్నె /pokne/ *v.* ఉబ్బడము; swollen area; (స్వోలన్ ఏరీయ). పన్నెతున్ తరస్ మింగ్లెన్ వాతెకె పన్నె పొక్నె ఆంత. కప్పను పాము మింగడానికి వస్తే కప్ప ఉబ్బుతుంది.

పొకుల్ వాత /pokul vāta/ బొబ్బలు వచ్చుట.

పొకొట్ /pokoṭ/ *n.* ఉచిత; free; (ఫ్రీ); उचित, मुनासिब. మాకున్ సర్కర్ పొకొట్ సాడ కరుసంత. మాకు సర్కార్ ఉచిత చదువు నేర్పిస్తుంది.

పొకొట్నఆయొ /pokoṭnaāyo/ *adj.* అనుచిత; unfair; (అన్ఫేర్). ఇద్ పొకొట్న ఆయొ. ఇది అనుచిత మైనది కాదు.

పొగ్గ /pogga/ *n.* శిశ్నము; tip of the penis; (టిప్ ఒవ్ ద పీనిస్). పొగ్గతల్ ఉడ్కంతెర్. శిశ్నము నుండి మూత్రం పోస్తారు.

పొగ్డి కీంత /pogḍi kīnta/ విరేచనాలు. బయ్ మద్దున్ వస్తెకె పొగ్డి కీంతెర్. బాగా విరేచనాలు అయినప్పుడు పరుగెడతారు.

పొట్ /poṭ/ *n.* పొట్టు; skin of fruit, fish, husk; (స్కిన్). కేరెపండి తింజి పొట్ పేకి కీంతెర్. అరటి పండు తిని తొక్క పారేస్తారు. . Having eaten a banana they throw away the peel.

పొట్క్ పొట్క్ /poṭk poṭk/ ఊపిరి పీల్చుట,

పొట్ట గంజి /poṭṭa gañji/ *n.* చెడ్డవాడు; baddie; (బెడ్డై). వొర్ బయ్ పొట్ట గంజి. అతను చాలా చెడ్డవాడు.

పొట్ పొహుడ్ /poṭpohuḍ/ గ్రద్ద రకము.

పొడ్రి బొక్క /poḍri bokka/ *n.* కాలి ఎముకలు. జన్వర్క్ నగ గిర్ పొడ్రి బొక్కంగ్ మందంతంగ్. జంతువులకు కూడా కాలి ఎముకలు ఉంటాయి.

పొడికిసి వెహ్వల్ /poḍikisi vehval/ వివరించి చెప్పుట. కాండిర్కున్ అర్తం అయ్వెకె పొడికీసి వెహన. పిల్లలకు అర్థం కాక పోతే వివరించి చెప్పుట.

పొడెల్ /poḍel/ *n.* గొర్రె పోతు; ram; (రెమ్).

పొతం కియ్వల్ /potaṁ kiyval/ బాగు పర్చు. మొల్లొల్ సవ్వినున్ పోతం కీమ్. కుందేలు మాంసమును బాగు చెయ్యి.

పొత్- /pot-/ *v.* మండుట; to fan into flame, light, blaze, burn; (టు లైట్); जलाना.

పొతుస్- /potus-/ *v.* మండించుట; to light, burn; (టు లైట్); जलाना. గాటొ అట్టన్ సాటి సొద్దెడగ తడ్మి పొతుసంతెర్. అన్నము వండుటకు పొయ్యిలో అగ్గి ముట్టిస్తారు. In order to cook food they light the fire at the fireplace.

పొద్- /pod-/ *vi.* లోనికి రాకుండ; to go inside, enter; (టు గో ఇంసైడ్). దార్వజతల్ డుల్లె పొద్దొ. దర్వాజ నుండి గుమ్మె లోపలికి రాదు.

పొద్దుక్ /podduk/ *n.* ప్రేగులు; intestines; (ఇన్టెస్టైన్స్). పెట్టిత్ రొప్పొ పొద్దుక్ మందంతంగ్. కడుపు లోపల ప్రేగులు ఉంటాయి.

పొద్దుర్ /poddur/ *n.* పేగు; insides, entrails; (ఇన్సైడ్స్). హెర్రె పొద్దుక్ నొర్సి కుస్రి అట్సి తింతెర్. మేక పేగులను కడిగి కూర వండి తింటారు.

పేండ పొద్దుర్ /pēṇḍa poddur/ *n.* పేగులు; bowels; (బౌవల్స్).

పొదెల /podela/ *n.* పొర్క; small tree, bush, shrub; (ప్రబ్); झाड़ी.

పొంటిన్ /poṇṭin/ *n.* కలము; pen; (పెన్); लेखनी. బాబల్ నాకున్ పొంటిన్ యేచ్చి తత్తొర్. నాన నాకు కలము కొని తెచ్చాడు.

కెట్టె పొంటిన్ /keṭṭe poṇṭin/

పొనిస్ /ponis/ *num.* తొంభై; ninety; (నైంటి).

పొప్పయ్ (మర్ర) /poppay (marra)/ *n.* బొప్పాయి (చెట్టు); papaya tree; (ట్రీ); पेड़.

పొప్పొట /poppoṭa/ *n.* నీటిబుడగ; bubble; (బబల్); असार. కుడెర్ యేర్ మేలిసి పొప్పొటంగ్ పెసియంతంగ్. నది నీరు కదలడం వలన నీటిబుడగలు వెళ్లతాయి.

పొప్పొస్ వాలె /poppos vāle/ ఊపిరి తిత్తులు గల వాడు. సమ్మిరగ పొప్పొస్ మందంత. అందరిలో ఊపిరి తిత్తులు ఉంటాయి.

పొపొస్ /popos/ *n.* తిత్తులు; lungs; (లఙ్స్). జన్వర్కున్ గిర్ పొప్పొస్ మందంత. జంతువులలో కూడ ఊపిరి తిత్తులు ఉంటాయి.

పొండ్ర /poṇḍra/ *adj.* కట్టుకున్న; worn; (వొన్). మావ అజె నేండ్ పూన కప్డి పొండ్ర. మా వదినె ఈ రోజు కొత్త చీర కట్టుకుంది.

పొరయింగ్ /porayiṅg/ *n.* పడమర; west; (వెస్ట్); पश्चिम. పొడ్డ్ పొరయింగ్ బాజ్ సొడియంత. సూర్యుడు పడమర దిక్కున అస్తమిస్తాడు..

పొర్క /porka/ *n.* మోదుగు చెట్టు; sapling, young tree; (ట్రీ); पेड़. కోందంగ్ దొహ్వాల్ కొట్కతగ ముర్ కాందన పొర్క వేసంతెర్. ఎడ్లను కట్టేసె కొట్టమును మోదుగు ఆకులతో కప్పుకుంటారు.

పొర్కలిర పార్టి /porkalira pārṭi/ కమ్యూనిస్టు పార్టీ; communist party; (కొమ్యునిస్ట్ పాటి). పొర్కలిర్ మావ రాజ్నగసెల్లుర్. కమ్యూనిస్టు పార్టీ మా రాజ్యంలో లేదు.

పొర్కె (తరస్) /porke (taras)/ *n.* పరికి పాము; water snake; (వొటర్ స్నెయ్క్). పొర్కె తరస్ మర్రక్ నగ మందంత. పరికి పాము చెట్లలో ఉంటుంది.

పొర్తొ తర్వల్ /porto tarval/ పై బడటం.

పొర్రొ /porro/ *adv.* పైన; upon; (అపొన్). హబర్త్ పొరొట్క విమన్ దాంత. ఆకాశంలో విమానం పోతుంది.

మీద; above, on, upon.on, upon. కోవె మర్రత్ పొర్రొ మందంత. కోతి చెట్టు మీద ఉంటుంది.

పొర్రొ డెహ్క /porro ḍehka/ *v.* పైకెగురు; soar; (సోర్). పొర్రొ డెహ్క్సి గోలి పామ్. పైకెగిరి బంతి కొట్టు.

పొర్రొ తెర్గ /porro terga/ మీదికి ఎక్కు. మర్రత్ పొర్రొ తెర్గ. చెట్టు మీదికి ఎక్కు.

పొర్రొ పొర్రొ /porro porro/ పైన పైన; at the topmost; (ఎట్ ద టొప్మోస్ట్). తన్వ కామున్ పొర్రొ పొర్రొ కీంతొర్. తన పనిని పైన పైన చేస్తాడు.

పొర్రొడ /porroḍa/ *n.* అంతరిక్షం; space; (స్పేయ్స్); अन्तरिक्ष; आकाश. పొర్రొడ మొటర్ కూబ్ జోర్తె దాంత. విమానం చాలా వేగంగా వెలుతుంది.

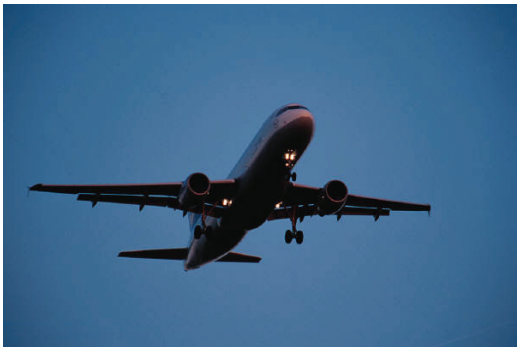

పొర్రొడ మొటర్ /porroḍa moṭar/ *n.* విమానం; aeroplane; (ఏరప్లేయ్న్). పొరొడ మొటర్ పొర్రొడల్ దాంత. విమానం పై నుండి వెలుతుంది.

పొర్రొడొర్ /porroḍor/ *n.* పై వాడు; respectable man; (రిస్పెక్టబల్ మెన్). రోత్ పొర్రొడొర్ మాయ్నల్ చుడుర్ దిసంతొర్. మేడపైన ఉన్న వాడు చిన్నగా కనిపిస్తాడు.

పొరెయ్తొర్ /poreytor/ పశ్చిమ దిక్కు వాడు. గనపతి పొరెయ్తొర్ ఆందుర్. గణపతి పశ్చిమ దిక్కువాడు.

పొరొల్ /porol/ *n.* పేరు; name; (నేయ్మ్); नाम. నీవ బత పొరొల్ మంత నాక్ వొడ్కి సెల్లె. నీ పేరు ఏమి టో నాకు తెలియదు.

పొలం /polaṁ/ *n.* పొలము; field; (ఫీల్డ్); खेत.

పొలాద్ /polād/ flintstone; (ఫ్లింట్స్టోన్).

పొలాదిత టుక్డె /polādita ṭukḍe/ flintstone; (ఫ్లింట్స్టోన్).

పొలెస (మర్ర) /polesa (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); पेड़. పొలెస మర్ర ఉంది మత్ మర్ర ఆంద్. ఈ చెట్టు వాన మూలిక చెట్టు.

పొస్ గాయిటల్ /pos gāyiṭal/ *adj.* పనికిరానివాడు; useless fellow; (యుస్లస్ ఫెలో).

పొస్ పొస్ /pos pos/ బుస్ బుస్; last breathe; (లాస్ట్ బ్రీద్). విత్తంగ్ అవ్ జన్వర్క్ పొస్ పొస్ ఇంతంగ్. పరిగెత్తే జంతువులు బుస్ బుస్ మని శ్వాస తీసుకుంటాయి.

పొహ్న్యల్ /pohnyal/ చుట్టము.

పొహ్పి /pohpi/ *n.* ఉలి; big chisel; (ఛిసెల్). పొహ్పితె కావడంగ్ గద్దింగ్ అరుసంతెర్. ఉలితో తలుపులను చేస్తారు.

పొహ్ర /pohra/ *n.* బకెట్టు; bucket; (బకిట్); बालटी. కుహితల్ యేర్ తెండ్లెన్ పొహ్ర పహజ్లె. బావి నుండి నీరు తీయడానికి బకెటు అవసరము.

పొహ్రె మాంత /pohre mānta/ *v.* పారుట; flowing; (ఫ్లోఇఙ్). మర్రక్ నగ ఆదర్ వేలి పొహ్రెమాంత. మొక్కలలో వేరెతీగ పారింది.

పొహున్ చార్ /pohun cār/ *n.* విందు భోజనం; a big meal together before guests leave (last supper); (లాస్ట్ మీల్ టగెదర్). మావుర్ వెర్తలిర్ వాతెకె పొహున్ చార్ సియన. చుట్టాలు వస్తే ప్రత్యేక ఆహారం పెడతాము.

పొహెంగ్ /poheṅg/ *n.* పేలాలు; parched grain; (పాప్ట్ గ్రేయ్న్). పెరెక్ పిడుసీతెకె పొహెంగ్ తయర్ ఆంతంగ్. బియ్యము నుండి పేలాలు తయారు చేస్తారు.

పోక్డ /pōkḍa/ *n.* గర్వము; poverty; (పొవటి); గరీబీ; దరిద్రతా. వోర్ బయ్ పోక్డతె వెలియంతొర్. అతను చాలా పొగరుతో తిరుగుతున్నాడు.

పోక్రల్ /pōkral/ *n.* బోలుగా; hollow; (హొలో); ఖోఖలా. వెద్దుర్ పోక్రల్ మందంత. వెదురు బోలుగా ఉంటుంది.

పోఞంత /pōñanta/ *v.* • కారింది; leaking; (లీకిఙ్). ఉక్డెమాసి యేర్ పోఞంత. చెమట వచ్చి కారుతుంది. పారుతుంది; flowing; (ఫ్లోఇఙ్). కుహినించి కున్ యేర్ పోఞంత. బావి నిండి నీరు పొంగుతుంది.

పోచమ్మ /pōcamma/ అవ్వల్ పెన్.

పోటి /pōṭi/ *n.* • పోటీ; competition; (కొంపటిశ్న్). విత్వలిక్ పోటింగ్ మందంతంగ్. పరుగెత్తే పోటీలు ఉంటాయి. • వైరుధ్యం; contradiction; (కొంట్రడిక్శన్). నాక్ వరొర్ పోటి మంతొర్. నాకు ఒకరు శత్రువు ఉన్నాడు.

పోటిత పార్టి /pōṭita pārṭi/ *v.* ఎదురు తిరుగు; oppose; (అపోస్); విరోధ కర; సామనా కర; రోక.

పోటొ /pōṭo/ *n.* బొమ్మ; doll; (డొల్). మమతల్ బయ్ సొబతంగ్ పొటొంగ్ రెహంత. మమత చాలా మంచి బొమ్మలు దించుతుంది.

పోడ్క /pōḍk/ *n.* పొక్కులు; blisters from burns; (బ్లిస్టర్స్ ఫ్రొమ్ బంస్). యెద్దెతె తాక్సి తాక్సి కాల్క్నగ పోడ్క అర్తంగ్. ఎండలో నడిచి నడిచి కాళ్లకు పొక్కులు వచ్చాయి.

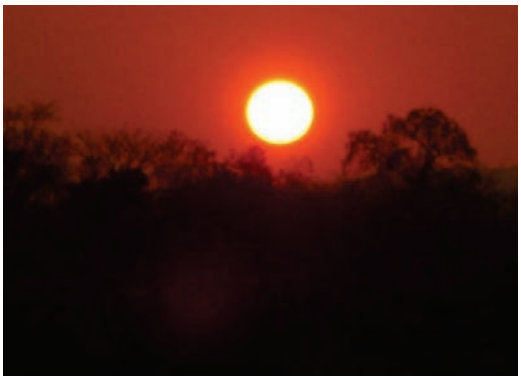

పోడ్ /pōḍd/ *n.* సూర్యుడు; sun; (సండేయ్); సూరజ. పోడ్ అర్సెర్ మంత. పొద్దు పోతుంది. The sun is setting.

పోడ్ పెసియంత /pōḍd pesiyanta/ సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు. పోడ్ పెసియంత. సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు.

పోడ్ మల్త /pōḍd malta/ సూర్యుడు అస్తమయమునకు మల్లును. పోడ్ సొందన్ సాటి మల్త. సూర్యుడు అస్తమించడానికి తిరిగాడు.

పోడ్ (మీన్) /pōḍd (mīn)/ *n.* సూర్య చేప; kind of fish; (కైండ్ ఒవ్ ఫిశ్); మచిలీ. పోడ్ మీన్ డగుర్ సమ్డుర్ తగ మందంత. సూర్య చేప సముద్రంలో ఉంటుంది.

పోడ్ నంగ్ జారంగ్ /pōḍd naṅg jāraṅg/ *n.* సూర్య కిరణాలు; sun rays; (సండేయ్ రేయ్స్). పోడ్ నంగ్ జారంగ్ దుపరి నీటమ్ అరంతంగ్. సూర్యుని కిరణాలు మధ్యాహ్నం నిట్టనిలువుగా పడతాయి.

పోడ్డన వేడ్చి /pōḍḍna vēḍci/ సూర్యుని వెలుతురు; sunlight; (సంలైట్). మావ రోత కిడ్కితల్ పోడ్డన వేడ్చి రొప్పొ అర్రంత. మా ఇంటి కిటికి నుండి సూర్యుని వెలుతురు లోపలికి పడుతుంది.

పోడ్డరెక్ /pōḍḍrek/ *n.* సాయంత్రం; evening; (ఈవనిఙ్); సంధ్యాకాల; శామ; సంధ్యా. బావల్ పోడ్డరెక్ రోన్ వాంతొర్. నాన్న సాయంత్రం ఇంటికి వస్తారు.

పోడ్ని /pōḍni/ *n.* తాల్పుట; seasoning of a dish;

పోడ్రి$_1$ /pōḍri/ కంకి, గెల. వంజింగ్ పొడ్రిత్క్ వాతంగ్. వరి కంకులు పంటకు వచ్చినాయి.

పోడ్రి$_2$ /pōḍri/ *n.* మోకాలు; calf (of leg); (కాఫ్ ఒవ్ లెగ్). టొంగ్రతల్ బూడ్ యెవ్నల్ కాల్దున్ పోడ్రి ఇంతెర్. మోకాలు నుండి కింది వరకు ఉండే కాలును పిక్క అంటారు.

పోత్ర /pōtra/ అలకడానికి వాడుకొనే గుడ్డ. బయ్యె గిందత పోత్ర కీసి రోన్ ఊసంత. అమ్మ గుడ్డతో ఇల్లు అలుకుతుంది.

పోతి /pōti/ *n.* నల్లపూసల మంగల సూత్రం; necklace of married woman; (మెరిజ్ నెక్లేయ్స్); మంగలసూత్రా. నొవ్రినగ నొవ్రల్ పోతి దొహంతొర్. వరుడు వధువు మేడలో మంగళ సూత్రం కడతాడు.

పోతె /pōte/ *n.* సంచి; large bag; (లాజ్ బెగ్); థైలా. పోతెనగ వంజింగ్ నిహ్చా డెగ్ వాట్సి ఇరంతెర్. సంచులలో వరి నింపి కుప్ప చేసి ఉంచుతారు.

పోతెనగ /pōtenaga/ బస్తాలలో. పండుస్తంగ్ వంజినున్ పోతెతగ నిహ్చా కొట్సి ఇరంతెర్. పండించిన పంటలను సంచిలో కుట్టి ఉంచుట.

పోద్రెక్ /pōdrek/ *n.* సాయంత్రం; setting; (సెటిఙ్). పోడ్డ సోడితెకె పోద్రెక్ ఇంతెర్. పొద్దు పోతే సాయంత్రం అంటారు.

పోన్ /pōn/ *n.* టెలిఫోన్; telephone; (టెలిఫోన్). పోన్క్ నె లజ్ నంగ్ కబుర్క్ కెంజంతెర్. ఫోన్లతో దూరపు వార్తలను వింటాము.

పోంజ్ /pōñj/ *n.* కోడిపెట్ట; cock; (కొక్); ముర్గీ. కొర్ పోంజ్ యేత్కట్. కోడి పెట్ట తీసుకుందాము.

పోంగ్వల్ /pōṅgval/ *v.* • పారుట; flowing; (ఫ్లోఇజ్). పోంగ్వల్ యేతగ మీన్క్ లొగ్రోమాంతంగ్. పారే నీటిలో చేపలు పాకుతున్నాయి. • పొంగుట; boiling; (బొఇలిజ్).

పోనడ్ /pōnaḍ/ *n.* గువ్వ; kind of pigeon that lives in the forest; (వైల్డ్ పిజిన్); కబూతర. పోనడ్ పిట్టెంగ్ కేడతె మందంతంగ్. గువ్వ రకపు పిట్టలు అడవిలో ఉంటాయి. Wild pigeons live in the forest.

పోండ్- /pōṇḍ-/ *v.* కట్టుకోవడము; to put on, wear, (draped clothes such as dhoti); (టు పుట్ ఒన్); పహనావా. డండరిత్ సద్దుర్ దోత్రెంగ్ పోండ్సి యేందంతెర్. దండారిలో అందరూ ధోవతులు కట్టి నృత్యం చేస్తారు. The 'dandari' dancers all put on their 'dhotis' and dance.

పోయ /pōya/ *n.* పొగ; smoke; (స్మోక్); ధూమ; ధుఆఁ. బీడి ఉంజి కున్ మొసొడల్ పోయ సుటి కీంతెర్. బీడి తాగి ముక్కు నుండి పొగ వదులుతారు.

పోయ మచ్ /pōya mac/ *n.* పొగ మంచు; fog; (ఫొగ్). పోయ మచ్ బయ్ దవ్రల్ మందంత. పొగ మంచు బాగా తెల్లగా ఉంటుంది.

పోయ వడి /pōya vaḍi/ పొగ గాలి; smoky air; (స్మోకి ఏ). పోయ వడిగిర్ వాంత. పొగ గాలి కూడ వస్తుంది.

పోయ హాబర్ /pōya hābar/ పొగ మబ్బు.

పోయంత /pōyanta/ *v.* పూయుట; blow; (బ్లో); ఫూల ఖిల; పుష్పిత హో. కేరె పుజర్ పోయంత. అరటి పువ్వు పూయును.

పోయ్-$_2$ /pōy-/ *v.* పూస్తుంది; to flower, or blossom; (టు ఫ్లొఅర్); ఫూలనా. మర్క మర్ర సాదన్ సాటి పుజర్ పోయంత. మామిడి చెట్టు కాయలు కాయుటకు పూలు పూస్తుంది. The mango tree flowers in order to (bear) fruit.

పోయ్సల్ /pōysal/ కండరాలు గలవాడు; muscle man; (మసల్ మెన్). కండరల్క్ వాలెన్ పొయ్సల్ ఇంతెర్. కండరాలు గల వాన్ని భారీ శరీరం కలవాడంటారు.

పోయుస్ /pōyus/ *n.* తాలింపు; seasoning of a dish; (సీసనింగ్ ఒవ్ ఏడ్డుశ్). కుస్రితున్ పోయుసీమ్. పప్పులో తాలింపు వేయు.

పోర (మహ్న) /pōra (mahna)/ *n.* శ్రావణ మాసం; month 5 of the Gond year (July-August); (మంత్ 5). పోర మహ్న మహాదేవన పూజ తుంగంతెర్. పొలాల పండుగనాడు మహాదేవుని పూజ చేస్తారు.

పోరడ్ /pōraḍ/ *n.* అత్త; mother-in-law, wife's mother, husband's mother; (ఆంట్); మామీ. నా బాయ్కొన బయ్యె నాకున్ పోరడ్ ఆంత. పెండ్లం తల్లి నాకు అత్త అవుతుంది. My wife's mother is my mother-in-law.

పోరల్ /pōral/ *n.* పిల్లవాడు; child (m.); (చైల్డ్); లడకా; బచ్చా.

పోర్ని /pōrni/ *n.* పిచికారీ; pump; (పంప్); పిచకారీ. కాపుస్న గ మర్ర పోర్ని కీంతెర్. పత్తిలో మందు పిచికారీ చేస్తున్నారు.

పోరి /pōri/ *n.* పిల్ల; whelp; (వెల్ప్); బచ్చాన.; బచ్చీ; లడకీ. నెయ్ పోరి బయ్ ఆడంత. కుక్క పిల్ల బాగా ఏడుస్తుంది.

పోరి యెహ్వల్ /pōri yehval/ కోడి పిల్లతో ఎగరడము. కోడ కొక్డితగ పోరి యెహ్వల్ మందంత. పెళ్లి రోజు సాయంత్రం కోడి పిల్లను బుట్టలో వేసి ఎగురుతారు.

పోరోడల్ బూడ్ /pōrōḍal būḍ/ పైనుండి క్రిందికి.

పోలిస్ /pōlis/ *n.* పోలీస్; police; (పలీస్). న్యాయ్ కీనెకె పొలిస్క్ మందంతెర్. న్యాయం చేసేటప్పుడు పోలీసులు ఉంటారు.

పోవున్ వేలి /pōvun vēli/ నీటిపై ఉండే తీగ.

పోసటి /pōsaṭi/ *n.* అనద; orphan; (ఆర్ఫన్). బోరె సెల్లుర్ ఊర్ కాండిర్కున్ పోసటి కాండిర్ ఇంతెర్. ఎవరూ లేని పిల్లలను అనాథ పిల్లలు అంటారు.

పోస్ట్ డబ్బ /pōsṭ ḍabba/ *n.* తపాలా డబ్బా; post box; (పోస్ట్ బొక్స్). నీ కబుర్ లిహికీసి సోష్తన్ సాటి పోస్ట్ డబ్బతగ చిట్టివాట. నీ విషయం రాసి మిత్రునికి తపాలా డబ్బాలో ఉత్తరం వేయి. Having written your news for a friend put the letter in the postbox.

పోసి కీ- /pōsi kī-/ *v.* పెంచుకో; to train up (a child), raise (horses, etc.); (టు ట్రేయ్న్ అప్); उत्पन्न करना. నన్న హెర్రెంగ్ పోసి కీంతొన్. నేను మేకలు పెంచుకుంటాను.

పోసెర్ మత్తొర్ /pōser mattor/ ఎదురు చూసెను. మానిక్ రావు వాయెర్ ఇంజెర్ పోసెర్ మత్తొన్. మానిక్ రావ్ రావడం లేదని ఎదురు చూస్తూ ఉన్నాను.

పోహ్ని- /pōhni-/ *vi.* నీటిలో ఈదడం; to swim (animals); (టు స్విమ్). కోందంగ్ యేతగ పొహ్ని పాయ్లెన్ వోంతెర్. ఎడ్లను నీటిలో ఈదడానికి తీసుకువెలుతున్నారు.

బ

బక్కల్ /bakkal/ సన్ననివాడు.

బక్కి /bakki/ తోలు అంతర పొర.

బక్తల్ /baktal/ *n.* భక్తుడు; medicine man who uses traditional herbal (ayurvedic) medicines; (మెడ్సిన్ మెన్). డగుర్ బేమరి వాతెకె బక్తల్ చొకొట్ కీంతొర్. పెద్ద రోగము వస్తే వైద్యుడు మంచిగా చేస్తాడు. When there is a major illness the medicine man makes it better.

బక్తి /bakti/ *adj.* భక్తి; devotion; (డెవోషన్); भक्ति. జగాదిన్ పేన్దున్ పొర్రొ బక్తి మంత. జగాది రావుకు దేవుని మీద భక్తి ఉంది.

బక్ర /bakra/ *n.* మేకపోతు; male goat; (మేయ్ల్ గోట్); बकरा. అవ్వన జావతున్ బక్ర కొయంతొమ్. పోచమ్మకు చేసేటప్పుడు మేక పోతును కోస్తాము.

బక్రపిల్ల /bakra pilla/ చిన్న మేకపోతు. నాడి ఇచ్చొడ హాటుం సొంజికున్ బక్ర పిల్ల తర్క. రేపు ఇచ్చోడ అంగడికి వెల్లి చిన్న మేకపోతు తెస్తా.

బగబగ /bagabaga/ *n.* మండు; burn; (బన్); जल; दहक; बल. కడ్కనగ మిర్చ బుక్కి అర్తెకె కడ్క బగ్గ బగ్గ ఆంతంగ్. కండ్లలో మిరప పొడి పడితె కండ్లు మండుతాయి.

బగవంతల్ /bagavantal/ *n.* భగవంతుడు; affluent. బగవంతల్ మాకున్ బుద్ధి సీతొర్. భగవంతుడు మాకు బుద్ధి ఇచ్చాడు.

బగ్గ /bagga/ *n.* ఎక్కడ; where?; (వేర్?); कहाँ. నిమ్మె నావంగ్ పుస్తక్ బగ్గ ఇర్తి. నీవు నా పుస్తకాలు ఎక్కడ పెట్టినావు.

బగ్గగిరె /baggagire/ *n.* ఎక్కడైన; anywhere; (ఎనివేర్). నన్న బగ్గ గిర్ సొంజి పిసంతొన్. నేను ఎక్కడికైనా వెల్లి బ్రతుకు తాను.

బగ్గయ్ వొడ్కితుర్ /baggay voḍkitur/ ఎక్కడో తెలిసిన వారు; knowing people somewhere else; (నోఇజ్ పీపల్ సమ్వేర్ ఎల్స్). బగ్గయ్ వొడ్కితుర్ మంతెర్ నాక్ టావనెల్లె. ఎక్కడో తెలిసిన వారు ఉన్నారు, నాకు తెలియదు.

బగ్నె పొత్వల్ /bagne potval/ *v.* భగ్గుమను; explode; (ఎక్స్ప్లోడ్). తోడినియ్ బగ్నె పొతంత. మట్టి నూనె భగ్గుమని మండుతుంది.

బగ్లత్ సూడ /baglat sūḍa/ పక్కకు చూడు. నిమ్మె తిన్న బగ్లత్ సూడ. నీవు కుడి పక్కకు చూడు.

బచ్చి కియ్వల్ /bacci kiyval/ *n.* కాపాడేవాడు; save; (సేయ్వ్); रक्षा कर; पालन कर. తడ్మతగ వేయ్వల్ మాయ్నన్ తెండ్సి బచ్చి కీమ్. మంటలో మండే వ్యక్తిని కాపాడు.

బచ్చొంగ్ /baccoṅg/ *pron.* ఎన్ని; how much; (హౌ మచ్); कितने. అవ్ బచొంగ్ మంతంగ్. అవి ఎన్ని ఉన్నాయి.

బచ్చొర్ /baccor/ *pron.* ఎంత; how much?; (హౌ మచ్). మీవ నాట్నల్ ఆదిలాబాద్ బచ్చొర్ టికెట్. మీ ఊరు నుండి ఆదిలాబాదుకు ఎంత టిక్కెట్టు.

బచ్చొర్ ఉంబర్ /baccor umbar/ ఎంత వయసు; how old; (హౌ ఓల్డ్). నీవొర్ కాండిన బచ్చొర్ ఉంబర్ మంత. నీ కొడుకు వయసు ఎంత?.

బచ్లె /bacle/ *pron.* ఎన్ని; how many? (nm.); (హౌ మెని?) హాటుంనె బచ్లె దుకాన్క్ మత్తంగ్. బజారులో ఎన్ని దుకాణాలుండేవి.

బచ్విర్ /bacvir/ *pron.* ఎందరు; how many? (m.); (హౌ మెని?) నీక్ బచ్విర్ కాండిర్ మంతెర్? నీకు ఎంత మంది పిల్లలున్నారు. How many boys do you have?

బజన్ పాట /bajan pāṭa/ పూజ పాట; hymn song; (హిం సొఙ్). మందిర్ తగ బజన్ పాటంగ్ వార్సెర్ మంతెర్. మందిరములో పూజ పాటలు పాడుతున్నారు.

బజె /baje/ *n.* సమయం; bell; (బెల్); घंटा; घंटी. ఇన్కె బచ్చొర్ బజె ఆత. ఇప్పుడు ఎంత సమయం అయింది.

బట్వడ /baṭvaḍa/ *n.* బట్వాడా; delivery; (డిలివరి); बँटवारा; वितरण. బూతి కొత్తంగ్ బట్వడ కీమ్. కూలి డబ్బులు బట్వాడా చెయ్యి.

బడ్ /baḍ/ *n.* శక్తి; energy; (ఎనజి); शक्ति; ताकत; बल; पराक्रम; दृगां. రాజున్ బయ్ బడ్ మంత. రాజుకు శక్తి బాగా ఉంది.

బడ్గ /baḍga/ *n.* కర్ర; stick of medium thickness, rod; (స్టిక్ ఒవ్ మీడియమ్ తిక్నస్); छड़ी. వక్కుర్ పానెకె బడ్గ మందంత. అరక కొట్టేటప్పుడు కర్ర ఉంటుంది.

బడ్డె /baḍge/ *n.* తిరగబడేవాడు; rebellion; (రిబెల్లీయన్). వెల్లె బడ్డ్ మంతొర్. ఎక్కువ మొండివాడు.

బడ్డె /baḍḍe/ *n.* • వెదురు కర్ర;a spiked bamboo stick used for urging bullocks forward; (మల్టీ-పర్పస్ స్టిక్); అంకుశ. వక్కుర్ పానెకె దాపి బడ్డె పియ్సి వక్కుర్ పాంతెర్. అరక కొట్టేటప్పుడు ములు గోల పట్టుకొని అరక కొట్టుతారు. • రూళ్ళ కర్ర;bamboo stick. కాసుడె సొన్కెకె గిర్ ఉంది బడ్డె మందన. బండితో వెల్లేటప్పుడు కూడా రూళ్లకర్ర ఉంటుంది.

తుత్తరి-బెడ్డె /tuttari-beḍḍe/ a bamboo stick with a sharpened metal spike at one end used to prod bullocks while ploughing, and a blunt blade-like instrument at the other end for removing mud from the plough.

బడి కీ- /baḍi kī-/ *v.* పెంచుకో;to increase; (టు ఇంక్రీస్); బఢ్నా. పెరెక్న దర బయ్ బడి కీసెర్ మంతెర్. బియ్యం వెల బాగా పెంచుతున్నారు.

బడే-మా- /baḍē-mā-/ *v.* పెంచు;to increase; (టు ఇంక్రీస్); బఢ్నా. పెట్రోల్ దర బయ్ వెల్లె బడెమాసెర్ మంత. పెట్రోల్ వెల బాగా ఎక్కువగా పెంచుతున్నారు.

బతల్ వెహ /batal veha/ ఏమిటో చెప్పు.

బత్తి /batti/ *n.* కాని;but; (అలోన్). నిమ్మె దాకి బత్తి ఇగ్గె వర్. నీవు వెల్దువు కాని ఇటు రా!

బతిమిలాడు /batimilāḍu/ ప్రాథేయ పడు;request; (రిక్వెస్ట్).

బద్ /bad/ *pron.* ఎవరు;which ,any, who (nm.); (విచ్); కౌన సా. నిష్గా బద్ రంగ్ వాట్టు. నీ మీద ఎవరు రంగు వేసారు.

బద్దె /badde/ *pron.* ఎవరో ఒకరు;anybody; (ఎనిబొడి); కోయ్ భి.

బద్దె ఉంది జాగ /badde undi jāga/ ఏదో ఒక చోట;at anyone place; (ఎట్ ఎనివన్ ప్లేస్). బద్దె ఉంది జాగ మత్తెకె సూడట్. ఎక్కడో ఒక చోట ఉంటే చూడండి.

బద్దెన /baddena/ *pron.* ఎవరిది;whose? (nm.); (హూస్?); కిసకా. అద్ మోటర్ గారె బద్దెన ఆంద్. ఆ వాహనపు చక్రము ఎవరిది.

బద్నంతర /badnantara/ *v.* నిందించు;blames; (బ్లేమ్స్); నిందా కర; ఇలజామ లగా; గాలీ దే.

బద్ర /badra/ *num.* (1000) వెయ్యి;one thousand; (తౌసండ్); హజార.

బద్లి కీ- /badli kī-/ *n.* మార్పు;to change; (టు చేయ్న్జ్); బదలనా. వోన తల్ల రాత బద్లి కీమ్. అతని తల రాతను మార్పు చేయి.

బద్లె మా- /badle-mā-/ *v.* మారింది;to change; (టు చేయ్న్జ్); బదలనా. నావ తల్లు బస్‌నగ బద్లె మాత. నా సంచి బస్సులో మారిపోయినది. My bag got changed on the bus.

బదెక /badeka/ *n.* బాతు;duck; (డక్); బతఖ. బదెక గొడ్డాల్ టొట్టెగిర్ మందంత. బాతులు అడ మగ ఉంటాయి.

బదొయ్ /badoy/ *n.* ఏదో;so; (సో); కోయ్. బదొయ్ వేసుడి వెహ్చకున్ మున్నె వర్. ఏదో ఒకటి చెప్పి ముందుకు వచ్చెయ్.

బంజడ్ /bañjaḍ/ ఎక్కువ గడ్డి;more grass; (మొర్ గ్రాస్). వాట్టె బంజడ్ ఆతెకె పంటంగ్ వెల్లె పండొగ్. ఎక్కువ గడ్డి ఉంటే పంటలు సరిగా పండవు.

బంద్ /band/ *n.* సమ్మె;stir; (స్టర్); హడతాల. సద్ది దుకాన్క్ బంద్ కీంతెర్. అన్ని దుకాణాలనూ బంద్ చేసి సమ్మె చేస్తారు.

బంద్ కీ- /band kī-/ *v.* ఆపి వేయుము;to close, finish; (టు ఫినిశ్). నాడిత కామ్ బంద్ కీమ్. రేపటి పనిని ఆపి వెయ్యి.

బండ /baṇḍa/ *v.* ఆగిపోయింది;to close, finish; (టు ఫినిశ్).

బంద్వ /bandva/ *n.* చుట్టం;relative; (రెలటివ్); రిశ్తెదార.

బంటి /baṇṭi/ *pron.* ఎప్పుడు;on what day? when; (వెన్); జబ. నిమ్మె బంటి మావ నాటె వాంతి. నీవు ఎప్పుడు మా ఊరికి వస్తావు.

బనిన్ /banin/ *n.* బనియన్;vest; (వెస్ట్). అంగ్డెత్ రొప్పొ బనిన్ కెరంతెర్. అంగి లోపల బనియన్ వేసుకుంటారు.

బండ /baṇḍa/ *n.* • బండ;rock, stone; (రొక్); చట్టాన. జక్మక్ బండనె తడ్మి తయర్ కీంతెర్. చెకుముకి రాళ్ళతో అగ్గి తయారు చేస్తారు. • రాయి. దుకన్ తగ సాకుర్ జోకి కిమ్లైన్ తాగ్డితగ బండవాట్సి జోకి కీంతెర్. దుకాణంలో చక్కెర జోకడానికి తక్కెడలో రాయి వేసి జోకిస్తారు.

బయ్ /bay/ *adj.* ఎక్కువ;more; (మొర్).

బయ్ పొట్టి /bay poṭṭi/ అతి పొట్టి;too short; (టు శొట్). మావ నాటె మువ్విర్ కాండిర్ బయ్ పొట్టిర్ మంతెర్. మా ఊరిలో ముగ్గురు పిల్లలు అతి పొట్టిగా ఉన్నారు.

బయ్ బయ్ ఆ- /bay bay ā-/ *vi.* తెల్లవారు జామున;to dawn; (టు డాన్). బయ్ బయ్ అనెకెహెర్మినంగ్ పాల్ పిరంతెర్. తెల్లవారు జామున బర్ల పాలు పిండుతారు.

బయ్ వెల్లె /bay velle/ *adj.* ఎక్కువ;much, many; (మచ్); బహుత. నాకున్ ఇద్ సాల్దున్ కాపున్ బయ్ వెల్లె పండ్ల. నాకు ఈ సంవత్సరము పత్తి చాలా ఎక్కువగా పండింది.

బయ్ సక్రె /bay sakre/ చాలా ప్రొద్దున.

బయ్మన్ /bayman/ *adv.* వ్యతిరేకంగా;negatively; (నెగటివ్‌లీ). జంగు నాకున్ బయ్మన్ మందంతొర్. జంగు నాకు వ్యతిరేకంగా ఉంటాడు.

బయ్యె /bayye/ *n.* • అమ్మ;mother; (మదర్). బయ్యె నాకున్ డగుర్ కీత. అమ్మ నన్ను పెంచి పెద్దగా చేసింది. తల్లి;mother; (మదర్); మాఁ.

బయ్ చొకొట్ రుచి /bay cokoṭ ruci/ *n.* రుచిగా;inclination; (ఇన్క్లినేషన్); అభిరుచి; పసన్ద. నేట జేవున్ బెయ్ చొకొట్ రుచితె మంత. ఈ రోజు భోజనం చాలా రుచిగా ఉంది.

బయ్ డగుర్ /bay ḍagur/ *adv.* పెద్దదిగా; in a big way; (ఇన్ ఏయ్ బిగ్ వేయ్). యేని బయ్ డగుర్ మందంత. ఏనుగు చాలా పెద్దగా ఉంటుంది.

బయ్ సోబత /bay sōbata/ *adj.* కోమలమైన; tender; (టెండర్). మామన పోరి బయ్ సోబత మంత. మామయ్య కూతురు చాలా కోమలంగా ఉంది.

బర్ వా- /bar vā-/ to flower; (టు ఫ్లౌఅర్); పూలనా.

బర్కడి బొమ్మి /barkaḍi bommi/ *adj.* సారంలేని భూమి; infertile; (ఇన్‌ఫర్టైల్). బతయ్ పండో అద్ బొమ్మితున్ బర్కడి బొమ్మిఇంతెర్. ఏమి పంటలు పండని సారంలేని భూమిని బంజరు భూమి అని అంటారు.

బర్జడి /barṅaḍi/ *n.* రొమ్ము ఎముకలు; rib cage; (రిబ్ కేజ్). సాతి బొక్కనున్ బర్జడి బొక్కింగ్ ఇంతెర్. రొమ్ము ఎముకలను భర్జాడి బొక్కలు అంటారు.

బర్తి కియ్వల్ /barti kiyval/ *v.* నింపుట. బీమ దొల్లోన్ కొత్తంగ్ కమ్మి మంతంగ్ బర్తి కీమ్. బీమా కట్టడానికి డబ్బులు తక్కువ ఉన్నాయి, భర్తి చెయ్యి.

బర్బత్ కీమ్ /barbat kīm/ నాశనం చేయడం. కల్ ఉంజి కున్ రోతున్ బర్ బాత్ కీతొర్. కల్లు తాగి ఇంటిని నాశనం చేశాడు.

బర్మ /barma/ *n.* బరమ. బర్మతె వాడె గద్దింగ్ కీంతొర్. బరమతో కన్నాలు చేస్తున్నాడు.

బర్మచారి /barmacāri/ *n.* బ్రహ్మచారి; bachelor; (బెచెలర్).

బర్మడాండి /barmaḍāṇḍi/ *n.* ఒకరకమైన చెట్టు.

బర్మపుజర్ /barmapuṅar/ ఒకరకమైన పువ్వు. బర్మ పుజర్ యెద్ది పాతెకె కామ్ సీంత. బర్మ పువ్వు ఎండదెబ్బ కొట్టినప్పుడు పనికి వస్తుంది.

బరెమాత /baremāta/ నిబ్బరం.

బరెమాయ్వల్ /baremāyval/ *adv.* నిండుగా. మక్కె సెన్ బరెమాయ్వల్ ఆంత. మొక్కజొన్న కంకి నిండుగా ఉన్నది.

బరొబర్ /barobar/ • *adv.* సమానం; alike; (అలైక్); ఠీక. సమ్మిర్కున్ బరొబర్ న్యాయ్ కియన. అందరికీ సమానంగా న్యాయం చెయ్యాలి. • *adj.* సరియైన; just; (జస్ట్); ఠీక. నీకున్ వాత అద్ జవబ్ బరొబర్ వెహ. నీకు వచ్చిన జవాబు సరిగా చెప్పు.

బరొస /barosa/ *n.* నమ్మకం; trustworthy; (ట్రస్ట్‌వది); ఖరా. బరొసతొర్ మాయ్నల్ కల్లె దందంగ్ కియ్యొర్. నమ్మకం గల వాడు దొంగ పనులు చెయ్యడు.

బరొసతొర్ /barosator/ *n.* • నమ్మకం గలవాడు; trustworthy man; (ట్రస్ట్‌వది మెన్); భరోసా. పోసి కీత నెయ్ మాల్క్న బయ్ బరొసతె మందంత. పెంచిన కుక్క యజమానికి చాలా నమ్మకంగా ఉంటుంది. • నమ్మకం; to trust; (టు ట్రస్ట్); భరోసా. మాల్క్‌ల్ గాడియన్ పొర్రొ బరొసతె మత్తొర్. యజమాని జీతగాని మీద నమ్మకంతో ఉన్నాడు.

బలంతె /balante/ *adj.* యోగ్యమైన; able; (ఏయ్బల్).

బలబల /balabala/ *n.* గలగల; rattle; (రెటల్).

బలం వాలె /balaṁ vāle/ *adj.* బలమైన; strong; (స్ట్రొఙ్). వెల్లె బలం వాలె మాయ్నల్ వెల్లె కామ్ కీంతొర్. ఎక్కువ బలం ఉన్న వాడు ఎక్కువగా పని చేస్తాడు.

బల్మిత్క /balmitk/ *adv.* బలవంతంగా; forcefully; (ఫొస్ ఫులి); జబరన; బలపూర్వక. ఇదెన్ బల్మిత్క నహ్గ తర్మ. దీన్ని బలవంతంగా నా దగ్గరకు తీసుకురాకు.

బవిస్యత్ /bavisyat/ *adj.* రాబోయే కాలం.

బవిస్యత్ కాలం /bavisyat kālaṁ/ రాబోయే కాలము.

బస్ /bas/ *n.* బస్సు; bus; (బస్). బస్నె మాంది ఉచ్చి సొంజెర్ మంతెర్. బస్సులో ప్రజలు కూర్చొని వెళ్లుచున్నారు.

బస్కయల్ /baskyal/ *n.* బర్రెలు మేపేవాడు; a man who tends buffaloes. హెర్మింగ్ మెహ్వన్‌హెర్మింగ్ బస్కయల్ ఇంతెర్. బర్రెలు మేపే వాన్ని బర్రెల కాపరి అంటారు.

బస్కె /baske/ *pron.* ఎప్పుడు; when?; (వెన్?); కబ. బస్కె వాతిట్? ఎప్పుడు వచ్చినారు. When did you come?

బస్కెన్ /basken/ sometimes; (సమ్టైమ్స్); కబ-కబ.

బస్కెట్ /basket/ • *adv.* ఎప్పటికీ; always; (ఒల్వేయ్స్). బస్కెగిర్ సొన్లెన్ తయర్ మంతొన్. ఎప్పుడైనా వెళ్లడానికి నేను రెడీ. • *n.* నిలకడ; steady; (స్టెడి). రామ్ మందిర్ తగ బస్కె గిర్ మాంది మందంతెర్. రామ్ మందిరములో ఎప్పుడు నిలకడగా మంది ఉంటారు.

బస్కెయె ఉంది దియ /baskeye undi diya/ ఒకానొక రోజు; one day; (వన్ డేయ్).

బస్కెయొ /baskeyo/ *adv.* ఎప్పుడో; long ago; (లొఙ్ అగో). నావంగ్ మర్మింగ్ బస్కెయొ ఆతంగ్. నా పెళ్లి ఎప్పుడో అయిపోయింది.

బస్తుర్ వార్ /bastur vār/ *n.prop.* • గురువారం; Thursday. బస్తుర్ వార్ సయ్ బాబన పూజ కియన. గురువారము సాయి బాబా పూజ చెయ్యాలి.

బహన్ /bahan/ • *pron.* ఎలా; how?; (హౌ?); కేసె. అక్కె సొందన ఇత్తెకె బహన్ దాయన. అటువైపు వెళ్ళాలంటే ఎలా వెళ్లాలి. *adv.* ఎట్ల; how? నిమ్మె బహన్ కీక ఇంజెర్ మంతి. నీవు ఎట్ల చేస్తాను అనుకుంటావు.

బహన్ తెర్ /bahan ter/ *pron.* ఎలాగైన; necessary; (నెససరి); అనివార్య; లాజమీ తౌర పర. బహన్ తెర్ కీసి నావంగ్ మర్మింగ్ కియన. ఎలాగైనా నాకు పెళ్లి చెయ్యాలి.

బహ్కె మా- /bahke mā-/ *v.* తప్పయింది; to go wrong, be in vain; (టు గో రొఙ్). నావ నిసన్ బహ్కెమాత. నా గురి తప్పిపోయింది.

బహ్నె ఆయి /bahne āyi/ *v.* • తెగించు; adventure; (అడ్వెన్చర్). బహ్నె ఆయి బత్తి నన్న దాంతొన్. ఎలాగైనా నేను తెగించి వెలుతాను. ఏమైనప్పటికీ; despite what happened; (డిస్పైట్ వొట్ హెపండ్). బహ్నె ఆయి బతి కర్స్‌వలె. ఏమైనప్పటికీ ఆడడము.

బహ్నెమని /bahnemani/ *adv.* ఏదో రకంగా; somehow; (సమ్హౌ). బహ్నె మని తయర్ ఆసి సొన్వల్. ఏదో రకంగా తయారై వెల్లడం.

బహ్రి /bahri/ • *n.* బహిష్టు; menstrual bleeding; (మెన్‌స్ట్రువల్ బ్లీడిఙ్). వెయ్లొక్ మహ్నత్ ఉంది జోక బహ్రి ఆంతంగ్. స్త్రీలు నెలకు ఒక సారి బహిష్టు అవుతారు. • *adv.* వెలుపల; along; (అలొఙ్). రోతున్ బహ్రి యెద్దివాత. ఇంటి బయట ఎండ వచ్చింది. • *adv.* బైట; outside; (ఔట్సైడ్); के बाहर. రొప్పొ బతయ్ మందర్ నిమ్మె బహ్రి వర్. లోపల ఏమైనా ఉండవచ్చు, బయటికి రండి.

బహ్రి టెండ /bahri ṭeṇḍa/ వెలికి తీయు; putting out.

బ్రమ /brama/ *n.* భ్రమ; fancy; (ఫెంసి).

బ్లిచింగ్ పొడర్ /bliciṅg pōḍar/ బ్లీచింగ్ పొడి. యేతగ చుడ్డుక్ చుడ్డుక్ జీవరస్క్ మత్తెకె బ్లిచింగ్ పొడర్ తె సాంతంగ్. నీటిలో చిన్న చిన్న క్రిములను బ్లీచింగ్ పొడి చంపుతుంది.

బాక సీమ్ /bāka sīm/ *v.* ప్రమాణం చెయ్యి; swear; (స్వేర్). నన్న కాండిర్కున్ పోసి కీంతొన్ ఇంజెర్ బాక సీమ్. నేను పిల్లలను పెంచుతానని ప్రమాణం చెయ్యి.

బాకి /bāki/ *n.* అప్పు; debt, loan; (డెట్); कर्ज़. కాపుస్నా మత్ పాయన్ సాటి బాకి ఆతొర్. పత్తి మందు పిచికారీ చెయ్యడానికి అప్పు అయ్యాడు.

బాగ్డియల్ /bāgḍiyal/ *adj.* వంకర; curved, bent, slightly crooked; (కర్వ్డ్); टेढ़ा. ఉంది కట్టెతున్ బాగ్డియల్ కట్టె ఇంతెర్. వంకర కట్టెను వంకర కట్టె అంటారు.

బాగి కీ- /bāgi kī-/ *v.* వంపుట; to bend; (టు బెండ్); मरोड़ना. పండింగ్ కొయన్ సాటి కాంతి బాగి కీంతొర్. పండ్లు తెంచడానికి కొమ్మను వంచుతాడు. In order to pluck fruit he bent the branch.

బాజి /bāṅi/ *n.* పాపిడి; hair parting; (హేర్ పార్టింగ్). సోబరాని బయ్ సోబతె తన్వ తలదగ బాజి తెండ్ర. సోబారాణి చాలా అందంగా తన తల పాపిడి తీసింది.

బాజ్ /bāj/ *n.* వైపు; side; (సైడ్); बग़ल.

బాజి పాల /bāji pāla/ *n.* కూరగాయలు; vegetable; (వెజిటబ్ల్). బాజి పాలన కుస్రి తిత్తెకె జీవత్ చొకొట్ మందంత. ఆకుకూరలు తింటే ఆరోగ్యానికి మంచిది.

బాజి పాలంగ్ /bāji pālaṅg/ *n.* • కూర గాయలు. • ఆకుకూరలు; vegetables; (వెజిటబ్ల్స్). హాటుం సొంజి బాజి పాలంగ్ తర. అంగడికి వెల్లి ఆకుకూరలు తీసుకురా.

బాజొబేన్ /bājōbēn/ *n.* upper arm bangle; (అపర్ ఆమ్ బెఙ్ల).

బాటె /bāṭe/ *n.* అంటుకోవడం; adhesion; (అడీషన్). నన్న కల్ ఉన్నొన్ ఇంజికున్ ఉంజి బాటెమాతొర్. నేను కల్లుతాగను అని తాగి అంటుకోవడం.

బాటొ /bāṭo/ *n.* బావ; older sister's husband; (ఒల్డర్ సిస్టర్స్ హస్బండ్). బాయినొర్ మాడ్సొ నాకున్ బాటొ ఆంతొర్. అక్కయ్య మొగుడు నాకు బావ అవుతాడు.

బాడి /bāḍi/ *n.* కొరలు; a small grain; (స్మొల్ గ్రేయ్న్).

బాతల్ /bātal/ *pron.* ఎలాంటిది; of what kind (nm.); (ఒవ్ వొట్ కైండ్). నిమ్మె సీత అద్ పుస్తక్ బాతల్ మంత. నీవు ఇచ్చిన పుస్తకము ఎలాంటిది.

బాన్ /bān/ *n.* బాణము; arrow; (ఎరో); बाण. రావనల్ బాన్ సుటికీతొర్. రావణుడు బాణం వేశాడు.

బాన్ విద్య /bān vidya/ ధనుర్విద్య. ఏక లవ్వన్ బాన్ విద్య వాందు. ఏక లవ్వుడు ధనుర్విద్య లో గొప్పవాడు.

బాంద్వ వాలిర్ /bāndva vālir/ చుట్టపు చుట్టం. ఇద్దెనగ బాంద్వ వాలిర్ గిర్ మందంతెర్. ఇక్కడ చుట్టపు చుట్టాలు ఉంటారు.

బాపె /bāpe/ *pron.* దేనితో; with which?; (విద్ విచ్?) మిరట్ మీవ నాటె బాపె దాంతిట్. మీరు మీ ఊరికి దేనితో వెల్లుతారు.

బాబ్డె (మర్ర) /bābḍe (marra)/ *n.* ఒకరకమైన చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); पेड़.

బాబుర్ (మర్ర) /bābur (marra)/ *n.* దంతె (చెట్టు); babul tree; (ట్రీ); पेड़. బాబుర్ సాప్ గండ్ర. దంతె ముళ్లు గుచ్చింది.

బాండె గొట్ట /bāṇḍe goṭṭa/ *n.* తుపాకి గొట్టం; barrel; (బెరల్). బాండె గోలి పెసియంత బాండె గొట్టతల్. తూటా తుపాకి గొట్టం నుండి వెలుతుంది.

బాయ్కొ /bāyko/ *n.* భార్య; wife; (వైఫ్); पत्नी. నావ బాయ్కొ నన్న చొకొట్ మందంతొమ్. నా భార్య నేను మంచిగా ఉంటాము.

బాయి /bāyi/ *n.* అక్క; elder sister; (ఎల్డర్ సిస్టర్); बड़ी बहिन. నాకున్ డగుర్ ఉంది బాయి మంత. నాకంటె పెద్ద ఒక అక్క ఉంది.

బార /bāra/ *num.* పన్నెండు; twelve; (ట్వెల్వ్). అక్రతున్ పజ్జెయ్ బార వాంత. పదకొండు తర్వాత పన్నెండు వస్తుంది.

బారత్ నొర్ /bārat nor/ *n.prop.* భారతీయుడు; Indian (m.) person; (ఇండీయన్ పసన్). బారత దేస్నగ మన్వల్ బారత్ నొర్. భారత దేశములో ఉండేవారు భారతీయులు.

బార్చి /bārci/ carving tool used primarily for on wood; (కార్వింగ్ టుల్). బార్చితె కట్టుల్ టావంగ్ చెక్కంతెర్. బాడిశతో మంచం కోళ్ళు చెక్కుతారు. The legs of a bed are carved with a *.

కెయ్ బార్చి /key bārci/ small tool for carving wood; (కార్వింగ్ టుల్).

నిల్లో బార్చి /nillo bārci/ large tool for carving (digging out) wood which is swung while standing; (కార్వింగ్ టుల్).

బార్‌వాత /bārvāta/ పూతకు వచ్చింది; began to bloom; (బిగెన్ టు బ్లూం). కాపుస్ బార్ వాసెర్ మంత. పత్తి పూతకు వచ్చింది.

బారి /bāri/ *pron.* ఎందుకు; why?; (వై?); क्यों. నిమ్మె నహ్గా బారి వాతి. నీవు నా దగ్గర ఎందుకు వచ్చావు.

బారిక్ /bārik/ *adv.* సన్నగా; narrow in radius; (నెరో ఇన్ రేడియస్). మేందొల్ సెల్లొర్ వోర్ మాయ్‌నన్ బారిక్ ఇంతెర్. కండ లేని వ్యక్తిని సన్నని వ్యక్తి అంటారు.

బారిత /bārita/ విలువైనవి. మర్మినంగ్ కప్డింగ్ వెల్లె బారితంగ్ యేత్‌తెర్. పెళ్లి బట్టలు చాలా విలువైనవి.

బారెతె /bārete/ *adv.* గురించి; about; (అబౌట్); के बारे में; के संबंध में. కేస్లాపూర్ నాగోబాన్ బారెతె లిహి కీమ్ట. కేస్లాపూర్ నాగోబా గురించి రాయండి.

బాలొబల్ /bālobal/ *adj.* సంతృప్తికరమైన; gratifying; (గ్రటిఫయింగ్).

బావన /bāvana/ *n.* అనుకునడం; feel; (ఫీల్).

బావ్ /bāv/ • *pron.* ఏవి; which, who, what; (విచ్, హు, వొట్).

• *n.* భావన; भावना; कल्पना; विचार. బీంరావు చొకొట్ బావ్ వాలె కాండి ఆందుర్. బీంరావ్ మంచి భావన గల పిల్లవాడు.

• *n.* వెల. పెరెక్ న బావ్ బచ్చొర్ మంత నాకున్ వెహ. బియ్యం వెల ఎంత ఉందో నాకు చెప్పండి.

బావ్డి /bāvḍi/ బ్రా. ఇద్ జమానతంగ్ వెయ్లొక్ చొరిత్ రొపొట్క్ బావ్డింగ్ కెరంతంగ్. ఈ కాలం స్త్రీలు జాకెట్ లోపల బ్రా వేసుకుంటారు.

బాసన్ /bāsan/ గృహ పరికరం; house hold apparatus; (హౌస్ హొల్డ్ ఎపరేట్టస్). తాలింగ్ దడ్యజ్ రోత బాసన్. బోళ్లు ఇంటి సామాగ్రి.

బాసెజ /bāseṅa/ *n.* వధువరులకు కట్టె అలంకార వస్తువు; decorative headpiece worn at the time of marriage; (డెకరటివ్ హెడ్‌పీస్). నొవ్రి నొవ్రనగ బాసెజజ్ తలదగ దొహంతెర్. పెళ్లి కోడుకు వధువుకు బాసెజలు కడతాడు. They tie decorative headpieces on the heads on the bride andgroom.

బికట్న /bikaṭna/ *adj.* ఇబ్బందియైన; rigid; (రిజిడ్). బయ్ బికట్న పాటతున్ గిర్ లేజ్ పియ్సి వారంతొర్. చాలా ఇబ్బందియైన పాటను కూడ రాగము తీసి పాడుతున్నాడు.

బికర్ వాడల్ /bikar vāḍal/ బిచ్చం అడిగే వాడు.

బిచ్చె గాండల్ /bicce gāṇḍal/ బిచ్చగాడు; beggar; (బెగ్గర్). తిన్లె బతయ్ సెల్వ సొంజి బిచ్చె గాండల్ ఆసి తల్క్ సెర్ మంతొర్. తినడానికి ఏమీ లేక బిచ్చగాడు అడుక్కు తింటున్నాడు.

బిచ్చెగాండే /biccegāṇḍē/ *n.* అడుక్కునే అమ్మాయి; beggar (f.); (బెగ్గర్). బిచ్చగాండే తల్క్‌నెన్ వాత. అడుక్కునే అమ్మాయి వచ్చింది.

బిజురి (మర్ర) /bijuri (marra)/ *n.* నిమ్మ (చెట్టు); lemon tree; (లెమన్ ట్రీ). బిజురి పండినె సర్బత్ కీసి ఉంటెర్. నిమ్మ పండుతో రసం చేసి తాగుతారు. *citrus medica acida*.

బిత్తి /bitti/ *n.* జాన/ బెత్త; span; (స్పెన్); చౌడాఈ. పెన్సిల్ బిత్తిమెన్ లామ్ మందంత. పెన్సిలు జానెడు/బెత్తెడు పొడవు ఉంటుంది.

బితి దొహ్వల్ /biti dohval/ గోడ కట్టు.

బిద్ది /biddi/ పశువుల పాక

బిందె /binde/ *n.* బిందె; vessel; (వెసల్); బరతన. బయ్యె పిత్తుడ్ బిందెతె యేర్ తరంత. అమ్మ ఇత్తడి బిందెతో నీరు తెస్తుంది.

బిబుత్ (మర్ర) /bibut (marra)/ *n.* ఒక రకమైన చెట్టు; ash tree; (ట్రీ); పెఱ్. బీబుత్ మర్రతంగ్ ఆకిన్ మత్ కీంతెర్. ఒక రకమైన చెట్టు ఆకులతో మందు చేస్తారు.

బియ్యె /biyye/ *n.* మరదలు; spouse's younger sister. నావ బాయ్కొన సేలడున్ బియ్యె ఇంతెర్. భార్య చెల్లిని మరదలు అంటారు.

బిర్ /bir/ • *adj.* గట్టి; tight; (టైట్); మజ్బూత. వేలినె కట్టి వొజ్జెతున్ బిర్ దొహ. తీగలతో కట్టె మోపును గట్టిగా కట్టుకో.

బిర్యని /biryani/ biriyani.

బిల్ /bil/ *n.* బిల్లు; bill; (బిల్). కోట్నగ బయ్ బిల్ ఆత. కోర్టులో చాలా ఎక్కువ బిల్లు అయింది.

బిల్ల /billa/ *n.* బిళ్ళ; coin; (కొఇన్); సిక్కా. నఱ్ఱ ఉంది రుప్య బిల్ల మంత. నా దగ్గర రూపాయి బిళ్ళ ఉంది.

బివ్డ /bivḍa/ *n.* గుల్ల; large basket; (లాజ్ బాస్కెట్). టొప్లితున్ డగుర్ మన్వడున్ బివ్డ ఇంతెర్. చిన్న గుల్ల కంటె పెద్దగా ఉండే దానిని గుల్ల అంటారు.

బిసుడ్క్- /bisuḍk-/ *v.* జారుట; to slip, slide; (టు స్లిప్). తడయితె మీన్క పియ్నెకె మీన్క బయ్ బిసూడ్కంతంగ్. చెరువులో చేపలు పట్టేటప్పుడు చాలా చేపలు తప్పించుకుంటాయి. At the dam, while catching fish, the fish slip (slide) a lot.

బీడ /bīḍa/ *n.* బయట; outer room; (ఔటర్ రుమ్); కమరా. అక్కొ కాకొ బీడతె ఉచ్చి మంతెర్. తాత, అమ్మమ్మ బయట గదిలో కూర్చొని ఉన్నారు.

బీడి /bīḍi/ *n.* బీడీలు; cigar, 'bidi', local cigarette; (సిగార్); బీడి. చుట్ట ఆకితె బీడింగ్ తయర్ కీంతెర్. తునికి ఆకుతో బీడీలు తయారు చేస్తారు.

బీతి /bīti/ *n.* గోడ; wall; (వొల్); దివార. రోతున్ మున్నె బీతి దొహంతెర్. ఇంటి చట్టు ప్రహరీ గోడ కడతారు.

బీబట్ /bībaṭ/ *n.* చిరుత పులి; young tiger; (యఙ్ టైగర్); శేర. బీబబ్ కేడతె మందంత. చిరుత పులి అడవిలో ఉంటుంది.

బీమల్ /bīmal/ *n.* బీము దేవుడు; name of one of the Gond deities; (డెయిటి). సట్టి మహ్న బీమల్ పేన్డ పూజ కీంతెర్. మార్గశిర మాసమందు బీమ్ దేవుని పూజ చేస్తారు. In November-December they do 'Bheemal' pooja.

బీర్య మర్ర /bīrya marra/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); పెఱ; వృక్ష.

బుక్ పరుందులి /buk parunduli/ రెక్కల పిల్లి. బుక్ పరుందులి కేడతె మందంత. రెక్కల పిల్లి అడవిలో ఉంటుంది.

బుక్క /bukka/ *n.* ముద్ద; handful (of food); (హాండ్ఫుల్). నన్న బుక్కమెన్ జొన్న గాటొ తిత్తొన్. నేను ఒక ముద్ద గట్క అన్నము తిన్నాను.

బుక్కి /bukki/ *v.* గుద్దు; pound; (పౌండ్); ఘూసా; ముక్కా. బుక్కి పాసికున్ వోన్ పూసి కీమ్. గుద్ది అతన్ని అడుగుము.

బుక్ని /bukni/ *n.* • చూర్ణం; fine particles; (ఫైన్ పాటికల్స్); చూర్ణ; బుకనీ. • పిండి (పౌడర్); fine particles.

బుగ్గ /bugga/ *n.* బుగ్గ; balloon, bulb; (బలూన్); గుబ్బారా.

బుచ్చలిక్ /buccalik/ *adj.* కురుచైన; short; (శొట్).

బుచ్చి$_1$ /bucci/ మక్క బూజు; corn kernels, corncob.

బుచ్చి$_2$ /bucci/ *n.* పాప; little girl; (లిటల్ గల్); శిశు(బచ్చి); బచ్చా. చుడుర్ పేడిన్ బుచ్చి ఇంజెర్ ఇంతెర్. చిన్న పాపను బుచ్చి అని అంటారు.

బుచ్నె /bucne/ ఒత్తుగ; fur; (ఫర్). గొర్రె బూరంగ్ బుచ్నె మందంతంగ్. గొర్రె బొచ్చు మందంగా ఉంటుంది.

బుజ్జెడ /bujjeḍa/ *n.* బొమ్మ; scarecrow. నన్న బుజ్జెడ కీతొన్. నేను బెదురు బొమ్మ చేసాను.

బుజుక్నె /bujukne/ *adv.* నెమ్మదిగా; slowly; (స్లోలి). నిమ్మెట్ బుజుక్నె వడ్కట్. మీరు నెమ్మదిగా మాట్లాడండి.

బుట్టి /buṭṭi/ *n.* బుట్ట; basket; (బాస్కెట్); టోకరా. బయ్ సోబత వెదుడ బుట్టి సరితొర్. చాలా అందమైన బుట్ట అల్లినాడు.

బుడర్కన్ /buḍarkan/ జోకర్. బుడర్కన్ మర్మినగ యేందెన్నెకె డొల్కి తగ యేందంతొర్. జోకర్ పెళ్ళిల్లలో నృత్యం చేస్తాడు.

బుడ్కి వాయ్వల్ /buḍki vāyval/ ఊట రావడం; water; (వొటర్). చెల్మె కాచ్నెకె బుడ్కి వాసెర్ మంత. వాగులో తవ్వే టప్పుడు ఊట బయటికి వస్తుంది.

బుడ్కుమ్ /buḍkum/ *n.* నత్త; snail; (స్నెయిల్); ఘోంఘా. ఇద్ బుడ్కుమ్ పుడి వాట్టగ వెల్లె దినంత. నత్తలు చేనులో ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి.

బుడ్డి /buḍḍi/ *n.* కుండ; clay pot, earthen vessel, dish-shaped hollow; (క్లేయ్ పొట్); कुंभ; गागर. బుడ్డింగ్ కుమ్మల్ కీంతొర్. కుమ్మరి కుండలు చేస్తాడు. A potter makes pots.

బుడ్నంగ్ పల్క్ /buḍnaṅg palk/ క్రింది దంతములు. బూడ్నంగ్ పల్క్ ఉరుంగ్తంగ్. క్రింది దంతములు విరిగాయి.

బుద్ధి /buddi/ *n.* • బుద్ధి; mind; (మైండ్); बुद्धि; अक्ल; ज्ञान; विवेक. బుద్ధివాలె న్యాయం కీంతొర్. తెలివిగల వాడు న్యాయం చేస్తాడు. తెలివి; intelligence; (ఇంటెలిజంస్); अकल; समझ; बुद्धि. మావొర్ మామల్ బుద్ధివాలె. మా మామయ్య తెలివి గలవాడు.

బుద్ధివంతల్ /buddivantal/ *n.* బుద్ధిమంతుడు; wise man; (వైస్ మెన్); बुद्धिमान; समझदार; विवेकी. నావొర్ సొప్తయల్ బయ్ బుద్ధి వంతల్. నాస్నేహితుడు చాలా బుద్ధిమంతుడు.

బుద్దెల /buddela/ *n.* మల విసర్జన అవయవము; rear, or tail of bird; (రీయర్ ఒవ్ బడ్). పిట్టె తగ పజ్జె బుద్దెల మందంత. పిట్టకు మల విసర్జన అవయవము ఉంటుంది.

బుద్వార్ /budvār/ *n.prop.* బుధవారం; Wednesday; (వెన్స్డి). బుద్వార్ సొనొడ హాటుం ఉదంత. బుధవారం సోనాల అంగడి ఉంటుంది.

బుంకల్ /buṅkal/ *n.* పూజారి.

బునది /bunadi/ *n.* పునాది; base; (బేయ్స్); नींव; जड; बुनियाद. మావ కొట్కతగ బునది కాచ్చి ఇర్తొమ్. మా కొట్టానికి పునాది తవ్వారు.

బుయరి /buyari/ *n.* గుహ; cave; (కేయ్వ్); खोह. విసాకపట్నం జిల్లాత బొర్ర బుయరింగ్ మంతంగ్. వైజాగ్ జిల్లాలో బొర్రా గుహలు ఉన్నాయి.

బుయ్సేఞ /buy sēṅa/ *n.* పల్లి కాయ,వేరుశెనగలు; groundnut; (గ్రౌండ్‌నట్). బుయ్క్ బేలితె మిస్డి కీసి తిత్తెకె బయ్ చొకొట్ ఆంత. పల్లి కాయలను బెల్లంతో కలిపి తింటే చాలా రుచిగా ఉంటాయి.

బుయ్లి /buyli/ *n.* జనుము; hemp; (హెంప్); सन. అక్కొ బుయ్లితె నోడె నొట్సెనెర్ మంతర్. తాత జనప నారతో తాడు తయారు చేస్తున్నాడు.

బురబుర /burabura/ *adv.* మెల్లగా; slowly; (స్లోలి). అబడల్ బురబుర వడి వాసెర్ మంత. ఆకసం నుండి మెల్ల మెల్లగా గాలి వస్తుంది.

బుర్- /bur-/ *n.* ముద్దు; to kiss, nuzzle; (టు కిస్); चूमना. ఆజి నావ బొడ్డి బురంత. నానమ్మ నాకు ముద్దు పెడుతుంది.

బుర్క /burka/ *n.* తుక్కు; small pieces of trash, rubbish, or waste; (ట్రాష్); कूड़ा करकट. వాడె కట్టితున్ బర్మ పియ్నెకె బుర్క పెసియంత. వడ్రంగి వాడు బర్మా పట్టేటప్పడు తుక్కు వెలుతుంది.

బుర్కల్ /burkal/ *n.* పులి; tiger; (టైగర్); बाघ. బుర్కల్ డువల్ హెర్రెంగ్ పిల్లై వాంత. పులి మేకలను పట్టుకోవడానికి వస్తుంది.

బుర్రిక్ కెల్క /burrik kelk/ *n.* తక్కువ వెంట్రుకలు; less hair; (లెస్ హేర్). నాకున్ బుర్రిక్ కెల్క వాలె గాలియ్. నాకు తక్కువ వెంట్రుకలు గలది వద్దు.

బుర్సల్ /bursal/ *adj.* బొచ్చు; furry, covered with hair. యేడ్జ్ (యెడ్జ్) బుర్సల్ మందంత. ఎలుగుబంటి వెంట్రుకలతో ఉంటుంది. Bears are covered with hair.

బుర్సిక్ /bursik/ *n.* దీపావళి పండగ అప్పుడు అన్నంతో దీపాలు చేస్తారు; harvest festival (during which freshly harvested grain is offered to the ancestors); (హార్విస్ట్ ఫెస్టవల్); फसल कटने के बाद ईसाइयों द्वारा मनाये जाने वाला त्यौहार.

బుల్ల /bulla/ *n.* చెట్టు తొర్ర; hole (nest) in a tree used by a woodpecker or owl; (హొల్ ఇన్ ట్రీ); सुरक. కేడతంగ్ రాగొ పిట్టెంగ్ బుల్లనగ మందంతంగ్. అడవిలోని రామ చిలుకలు చెట్టు తొర్రలలో ఉంటాయి.

బూగొల సాస్త్రం /būgola sāstraṁ/ భూగోళ శాస్త్రం; geography; (జిఒగ్రఫి).

బూజ్ /būj/ *n.* బూజు; cobweb; (కబ్వెబ్); फफूँदी.

బూట్క /būṭk/ *n.* బూట్లు; shoes; (శుస్). నన్న బూట్కనె పాతొన్. నేను బూట్లతో తన్నాను.

బూడంగ్ /būḍaṅg/ *n.* అట్లు; bread prepared with ghee; (బ్రెడ్ ప్రిపేడ్ విద్ ఫీ).

బూడ్ /būḍ/ *adj.* క్రింద; under, underneath; (అండర్); నీచే. టేబుల్ బూడ్ పుస్తక్ మంత. బల్ల క్రింద పుస్తకము ఉన్నది. The book is under the table.

బూడ్నొర్ /būḍnor/ కిందవాడు. **బూడెమాత** /būḍemāta/ నష్టం రావడం. పిర్ వాయ్య సొంజి పంట బూడెమాత. వాన రాక పంట నష్టం వచ్చింది.

బూడెస్తల్ /būḍestal/ *n.* మోసగాడు; cheat; (చీట్); ఛలీ; ధోఖెబాజ. సోము వెల్లె బూడెస్తల్ ఆందుర్. సోము చాలా మోసగాడు.

బూత కాలం /būta kālaṁ/ గడిచి పోయిన కాలం.

బూత్ /būt/ *n.* • భూతం; element; (ఎలిమంట్); భూత. తోయ మరత్ పొర్రొ బూత్ మంత. మేడి చెట్టు పైన భూతం ఉంది. • దయ్యం; ghost; (గోస్ట్); దేవ అథవా దేవతా యా దేవీ. బూత్ ఉంది ఆత్మ ఆంద్. దయ్యం ఒక ఆత్మ.

బూత్యల్ /būtyal/ *n.* కార్మికుడు; worker; (వకర్). వోర్ మావొర్ బూత్యల్ ఆందుర్. అతను మా కార్మికుడు.

బూతి /būti/ *n.* కూలీ; employment, work; (ఇంప్లొఇమంట్); నౌకరీ. నహ్కానె బాయిక్ మాయ్నలిర్ బూతి కామ్ కిమ్లె దుస్రా నాటె దాంతెర్. ఊళ్ళలోని ఆడవారు,మొగవారు కూలి పని కొరకు వేరే ఊరికి వెళ్ళుతారు. In the villages ladies and men in order to work (be employed) go to other villages.

బూందొ /būndo/ *n.* collection, girls or ladies collect money from others in the village in a cloth; (కలెక్షన్ ఒవ్ మని).

బూయ్తల్ /būytal/ *n.* కూలివాడు; worker (m.); (వకర్). బూయ్తలిర్ బూతి కీసి తింతెర్. కూలి వారు కూలి చేసి తింటారు.

బూయ్తె /būyte/ *n.* కూలి స్త్రీ; worker (f.); (వకర్).

బూర /būra/ *n.* ఈక; feather; (ఫెదర్); పంఖ. మల్ బూర బయ్ సోబతె మందంత. నెమలి ఈక చాలా అందముగా ఉంటుంది.

బూరి /būri/ తెలువు; మాలూమ హొ. యెద్దితె బూరి మాయ్నల్ కారి అరంతొర్. ఎండలో తెల్లని వ్యక్తి నల్లబడుతాడు.

బూలి కీమ్ /būli kīm/ *v.* తప్పించు; escape; (ఇస్కేప్); ముక్త కర; ఛుడా; బచా.

బూలె మా- /būle mā-/ *v.* తప్పిపోయాడు; to forget; (టు ఫగెట్); భూలనా. డగుర్ కేడతె సొన్జి సరి బూలెమాతొర్. పెద్ద అడవిలోకి వెళ్ళి త్రోవ తప్పి పోయాడు. Having gone to the big forest he forgot the way.

బూస్ /būs/ *n.* ఊక/ధాన్యపుపొట్టు,; chaff; (చెఫ్); ఛిలకా.

బూస్కడ్ పియ్త /būskaḍ piyta/ బూజు పట్టిన; having cobwebs; (హెవిజ్ కబ్వెబ్స్). నన్న యేత్త డబల్ రోటి బూస్కడ్ పియ్త. నేను తీసుకున్న డబల్ రోటి బూజు పట్టింది.

బెకబెక /bekabeka/ కప్ప అరుపు; frog cry; (ఫ్రోగ్ క్రై). బెక బెక ఇంజెర్ పన్నె ఇంత. కప్ప బెక బెక మంటుంది.

బెందొ /bendo/ కోళ్లను పెట్టె బుట్టి. కోర్ బెందొ వెదుక్నె తయర్ కీంతెర్. కోళ్లను ఉంచే పెట్టెను వెదురుతో చేస్తారు.

బెయ్ వెల్లె /bey velle/ చాలా ఎక్కువ; awful; (ఒఫుల్). ఉట్నూర్ సాడతగ కాండిర్ బెయ్ వెల్లె మంతెర్. ఉట్నూర్ బడిలో చాలా ఎక్కువ మంది పిల్లలు ఉన్నారు.

బెర్రల్ /berral/ *n.* తేనెపట్టు; honeycomb of large bees; (హనికోం). బెర్రడగ బయ్ వెల్లె నిమ్ మందంత. పెద్ద తేనె పట్టులో బాగా నూనె ఉంటుంది.

బెర్రల్ వీసి /berral vīsi/ తేనెటీగ. బెర్రల్ వీసి రోన్ యెవ్నల్ కొడిసెర్ వాంత. పెద్ద తేనెటీగ కుట్టుకుంటూ ఇంటి వరకు వస్తుంది.

బెర్స్- /bers-/ *v.* ఎదుగు; to grow; (టు గ్రో); బఢనా. జొన్న డజల్ బెర్సెర్ మంత. జొన్న పొడవుగా ఎదుగుతున్నది.

బెరులి (మర్ర) /beruli (marra)/ *n.* రావి (చెట్టు); the banyan tree; (బన్యన్ ట్రీ); పేఢ. మేస్రుర్ బెరులి మర్రతున్ బూడ్ సొంజి మందంతెర్. మేస్రంవారు రావి చెట్టు కిందికి వెల్లి ఉంటారు. *ficus bengalensis*.

బెహ్రియల్ /behriyal/ *n.* చెవిటివాడు; deaf (m.); (డెఫ్); బహరా. హొక్ సీతెక్ గిర్ కేంజవాయి వోన్ బెహ్రియల్ ఇంతెర్. పిలిచినా వినపడని వాన్ని చెవిటివాడు అంటారు.

బెహ్రి /behri/ *n.* చెవిటి ఆమె; deaf (f.); (డెఫ్); బహరా. బెహ్రిన్ మున్నె పాటంగ్ వార్తెకె గిర్ కేంజవాయి. చెవిటివాని ముందు పాట పాడినా వినరాదు.

బేకుబ్ /bēkub/ *adj.* తెలివిలేని; unintelligent; (అనిన్టెలిజింట్). బేకుబున్ కామ్ వెహ్వా. తెలివి లేనివాడికి పని చెప్పవద్దు.

బేకె వాతి /bēke vāti/ ఎక్కడికీ వచ్చావు. నిమ్మొట్ బేకె వాతిట్ ఇంజెర్ పూసి కీంతెర్. మీరు ఎక్కడికీ వచ్చారు అని అడుగుతున్నారు.

బేకెగిర్ సొందవచ్చొ /bēkegir sondavacco/ ఎటు వైపు కైనా వెళ్ళ వచ్చు. సాడంగ్ సుట్టింగ్ ఆతెకె బేకెగిర్ సొందవచ్చొ. బడులకు సెలవులు అయితే ఎక్కడ కైనా వెల్లవచ్చు.

బేటె మా- /bēṭe mā-/ *n.* కలవడం; to meet; (టు మీట్); మిలనా. నాకున్ రాములు బేటెమాతొర్. నాకు రాము కలిసినాడు.

బేటి కోరియక్ /bēṭi kōriyak/ *n.* ఒక వంశపు కోడళ్లు. ఇగ్గె బేటి కోరియక్ మీరె మాతంగ్. ఇక్కడ కొత్త కోడళ్లు ఒక చోట చేరుకున్నారు.

బేడ్కి /bēḍki/ *n.* జింక; wild sheep; (వైల్డ్ రెమ్); భేడ్. కేడ గొర్రెత్ బేడ్కి ఇంతెర్. అడవి బర్రె పోతును జడల బర్రె పోతు అంటారు. A wild (male) sheep is called a *.

బేత్ బడ్డె /bēt baḍḍe/ *n.* కొలతకర్ర/బద్ద; measuring stick made of bamboo; (మెజరిజ్ స్టిక్). కహ్వాల్ ఉంది బేత్ బడ్డె మందంత. కొలతకర్ర ఒకటుంటుంది.

బేద /bēda/ *v.* తేడా చూపు; distinguish; (డిస్టింగ్విశ్).

బేంద్ /bēnd/ *pron.* ఏది; which; (విచ్); कहाँ.

బేంగ్- /bēṅg-/ *v.* పాకుట; to creep, crawl; (టు క్రీప్). నా కాండి బేంగ్సెర్ మంతొర్. మా పిల్లవాడు పాకుతున్నాడు.

బేంగ్వల్ /bēṅgval/ *v.* పాకడము; crawl; (క్రాల్); రేంగ. చుడుర్ పాపల్ బేంగ్సెర్ మంత. చిన్న పాప పాకుతూ ఉంది.

బేంచి /bēñci/ *n.* బల్ల; desk, table; (డెస్క్); మేజ్.

బేపరి కియ్వల్ /bēpari kiyval/ *n.* వ్యాపారం చేసేవాడు; merchant; (మచంట్).

బేబ్రెంగ్ /bēbreṅg/ టమాటలు. బెబ్రెంగ్ డారి కుస్రితగ వాట్సి అట్సి తింతెర్. టమాటలు పప్పులో వేసి కూర వండుతారు.

బేండి /bēṇḍi/ *n.* బెండకాయ; ladies finger (green vegetable), okra vegetable (okra); (లేడ్డీస్ ఫింగర్, ఒక్ర); भिंडी. బేండిన కుస్రి అట్సి తింతెర్. బెండకాయ కూర వండి తింటారు.

బేండింగ్ /bēṇḍiṅg/ *n.* బెండ కాయలు; ladies fingers (green vegetable), okra; (లేడ్డీస్ ఫింగస్, ఒక్ర). బేండింగ్ వాడి తగ పండంతంగ్. బెండ కాయలు తోటలో పండుతాయి.

బేమరి /bēmari/ *n.* • రోగి; patient; (పేయ్శ్ంట్); రోగీ; बीमार. బేమరి వాలెన్ కాసుడగ వాట్సి దవకానతె వోంతెర్. రోగం వచ్చిన వాన్ని ఎడ్లబండిలో ఆస్పత్రికి తీసుకుపోతున్నారు. జబ్బు; disease; (డిసీస్); బీమారీ; अस्वस्थता; రోగ. బేమరి వాసి పంట బూడె మాత. జబ్బు చేసి పంట నష్టం జరిగింది. రోగం; disease; (డిసీస్); రోగ; బీమారీ; व्याधि. బేమరి వాలెన్ రోగి ఇంతెర్. రోగం ఉన్న వాన్ని రోగి అంటారు.

బేమరివాలె /bēmarivāle/ *n.* రోగి; patient; (పేయ్శ్ంట్). బేమరి వాలెన్ తోడొ నన్ సొన్నొన్. రోగ గ్రస్తుని తో సహ నేను వెళ్ళాను.

బేరె /bēre/ *n.* బేరెలు/బద్దలు; thin strip of bamboo used for tying things; (బ్యాంబు స్ట్రిప్). వేదుక్నంగ్ బేరెంగ్ తయర్ కీంతెర్. వెదురుతో బేరెలు తయారు చేస్తారు.

బేరెంగ్ /bēreṅg/ *n.* బేరెలు. రోన్ పిడ్క వెన్నెకె వాసనగ బేరెంగ్ దొహంతెర్. ఇల్లు కప్పేటప్పుడు వాసాలలో బేరెలు కట్టుకుంటారు.

బేలి /bēli/ *n.* బెల్లం; jaggery, coarse brown sugar; (జగరి); గుడ. ఊచ్ డేండెన బేలి కీంతెర్. చెరకు గడ నుండి బెల్లం తీస్తారు. They make 'jaggery' from sugarcane.

బేవొస్ /bēvos/ మతి లేని; having no consciousness; (హెవిజ్ నో కొంశస్నస్).

బేహాలత్ /bēhālat/ *adj.* చెడ్డ; bad; (బెడ్); బురా; గలత. బేమరితె మన్వల్ మాయ్నల్ బే హాలత్ నె మంతొర్. అనారోగ్యంగా ఉన్న వ్యక్తి యొక్క పరిస్థితి బాగా లేదు.

బైతెడల్ /baiteḍal/ *n.* చేతకానివాడు; wild man, savage, thug, terror; జంగలీ.

బొక్- /bok-/ *v.* పొక్కులు; to erupt, to irritate; (టు ఈరప్ట్); ఫూటన నికల ఆనా. కొహ్కా పెడెత నిమ్ తోల్‌దున్ బొక్కంత. జిడిగింజ నూనె అంటితే పొక్కులు వస్తాయి. The oil of the 'kohka' nut irritates the skin.

బొక్క /bokka/ *n.* ఎముక; bone; (బోన్); అస్థి. బక్కల్ మాయ్‌నన్‌గ బారిక్ బొక్క మందంత. సన్నని వ్యక్తి కి సన్నని ఎముకలు ఉంటాయి.

బొక్కెన /bokkena/ బొక్కెన.

బొగ్ణ /bogṅa/ *n.* సన్నాయి; kind of wind instrument that produces only one note for accompaniment; (మోనోటోన్ వుడ్‌విండ్). బొగ్ణతె నాంద్ పియ్తెకె పేప్రె వడుసంతొర్. The * holds the same note (continuously) and the pepre playsthe tune. పటాడి బొయ్‌టల్ బొగ్ణ ఉహ్కంతెర్.

బొగ్ఢ /bogḍa/ *n.* • ఒడ్డు; mountain path, steep upward slope; (స్టీప్ అప్వర్డ్ స్లోప్). సిర్పూర్ తుర్ పొలిస్క్ బూర్నుర్ బొగ్ఢ వర్సెర్ మంతెర్. సిర్పూర్ టౌన్ పోలీసులు బూర్నుర్ ఒడ్డు ఎక్కుతున్నారు. • ఎత్తు చోటు; high place. మావ నార్ బొగ్ఢత్ పొర్రొ మంత. మా ఊరు ఎత్తులో ఉంది.

బొట్ /boṭ/ *n.* • బొట్టు. మర్మినగ సమ్దిర్కున్ బొట్ దొసంతెర్. పెళ్లిలో అందరికీ బొట్టు పెట్టుతారు. • బొట్టు; red spot on forehead; (డ్రోప్); తిలక. పిర్ వానెకె రోతున్ రొప్పొ బొట్ బొట్ యేర్ వడంత. వాన పడేటప్పుడు లోపల నీటి బొట్లు పడుతుంటాయి.

బొట్ట /boṭṭa/ *n.* వ్రేలు; finger; (ఫింగర్); ఉంగలీ. కయ్‌దగ సియ్యింగ్ బొట్టింగ్ మందంతంగ్. చేతికి ఐదు వ్రేళ్ళుంటాయి.

బొట్టింగ్ /boṭṭaṅg/ *n.* వ్రేళ్ళు; fingers; (ఫింగర్స్); జడవ.; మూలవ. నహ్గ సారుంగ్ బొట్టింగ్ మంతంగ్. నా చేతికి ఆరు వ్రేళ్ళు ఉన్నాయి.

బొట్టె /boṭṭe/ మొట్ట; a type of fish; (ఏయ్ టైప్ ఒవ్ ఫిశ్). బొట్టె మీన్ బయ్ గుడల్ మందంత. మొట్ట నునుపుగా ఉంటుంది.

బొడ్సంత /boḍsanta/ *v.* కాల్చుట; burning; (బనిఙ్). యెద్ది గాలుమ్ చెపుల్క్ సెల్వ కె కాల్కున్ దుబ్బ బొడ్సంత. ఎండాకాలంలో చెప్పులు లేకుంటే కాళ్లకు మంట పుడుతుంది.

బొడ్స్- /boḍs-/ *v.* కాల్చుట; to roast, fry; (టు రోస్ట్); భూనా.

బొత్తల్ /bottal/ లావు. బయ్ బొత్తల్ కొర్ పిల్ల మంత. బొచ్చు కోడి పిల్ల ఉంది.

బొద్ర /bodra/ *n.* జలపాతం; waterfall; (వొటర్‌ఫొల్). పొచ్చెర నాటె పొచ్చర బొద్ర మంత. పొచ్చెర గ్రామ సమీపంలో పొచ్చర జలపాతం ఉంది.

బొంక్వల్ /boṅkval/ *n.* పొగడడం; showing affection; (శోఇఙ్ అఫెక్శన్); ప్రేమ దిఖా; ఆదర దిఖా. కమలకర్ బయ్ కామ్ కీతొన్ ఇంజెర్ బొంక్సెర్ మంతొర్. కమలాకర్ చాలా పని చేసాడు అని పొగడుతున్నాడు.

బొంగ్సడ్ గద్ది /boṅgsaḍ gaddi/ *n.* సొరంగం; burrow; (బరో); సుర్రంగ. కోయ్‌లల్ బొంగ్సడ్ గద్దితగ నేంగ్త. నక్క సొరంగంలోకి పోయింది.

బొమ్ /bom/ *n.* • రొమ్ము; bust; (బస్ట్). సాతితగ బొమ్ మందంత. ఛాతీలో రొమ్ము ఉంటుంది. • nipple; (నిపిల్); చూచీ. చుడుర్ పేడి బయ్యెన బొమ్ కచ్చి పాల్ ఉంటొర్. చిన్న పిల్లవాడు తల్లి పాలు తాగుతున్నాడు.

బొమ్క /bomk/ *v.* చళ్ళు; remove; (రిమువ్). మూరతగ నాలుంగ్ బొమ్క మందంతంగ్. ఆవుకు నాలుగు సళ్లు ఉంటాయి.

బొమ్డల్ /bomḍal/ *n.prop.* బ్రాహ్మణుడు; Brahmin; (బ్రామిన్). పూనంగ్ రొహ్కానంగ్ పూజంగ్ కియ్వల్ బొమ్డల్. మంచి కార్యాలు చెప్పు వాడు బ్రాహ్మణుడు.

బోమ్డే /bōmḍē/ female Brahmin; (బ్రామిన్).

బొమ్మ /bomma/ *n.* బొమ్మ; toy, doll; (పిక్చర్); గుడియా. రాము హాటుంనె యేని బొమ్మ యేత్‌తొర్. రాము అంగడిలో ఏనుగు బొమ్మ తీసుకున్నాడు.

బొమ్మతున్ వర్నించ /bommatun varniñca/ బొమ్మ వర్ణించు.

బొమ్మంగ్ /bommaṅg/ పోస్టర్లు. దేసంనంగ్ బొమ్మంగ్ వెల్లె మంతంగ్. దేశంలో ఉండే పోస్టరు బాగా ఉన్నాయి.

బొమ్మి /bommi/ *n.* భూమి; earthquake; (అర్త్‌క్వేక్); పృథ్వీ; జమీన. బొమ్మిత్ పొర్రొ సమ్దియ్ జన్వర్ పిసంత. భూమి మీద ప్రతి జీవి జీవిస్తుంది.

బొమ్మి మెలివల్ /bommi melival/ *n.* నేల. బూకంపం; జమీన; మిట్టీ; ఖేత. బొమ్మి మెలితెకె రొహ్కా వొద్రెమాంతంగ్. భూమి కదిలితే ఇండ్లు కూలి పోతాయి.

బొవ్రి /bovri/ *n.* సుడి గాలి; whirlwind; (వర్ల్‌విండ్). యెద్దితె బొవ్రి తిరిసెర్ మాయ్‌టల్ వాంత. ఎండాకాలంలో సుడి గాలి తిరుగుతూ వస్తుంది.

బొవ్ల /bovla/ *n.* గద్దె; platform for weddings. మర్మిన్‌గ నొవ్రి, నొవ్రల్ ఉదన్‌సాటి బొవ్ల వాటంతంగ్. పెండ్లిలో వధువరులు కూర్చోవడానికి గద్దెలు వేస్తారు. At a marriage, in order for the bride and groom to sit, (the ladies) put a platform.

బోక్డి కియ్వల్ /bōkḍi kiyval/ గోర్లతో గాయము చేయు జంతువులు. యేడ్జ్ బోక్డి కియ్వల్ జన్వర్ ఆంద్. ఎలుగుబంటి గోర్లతో గాయ పరిచే జంతువు .

బోకుడ్ /bōkuḍ/ *n.* మేకపోతు; male goat; (యజ్ మేయ్ల్ గోట్); बकरा. హెర్రెన మందతగ ఉంది డగుర్ బోకుడ్ మందంత. మేకల సమూహంలో ఒక మేక పోతు ఉంటుంది.

బోకుడ్ పిల్ల /bōkuḍ pilla/ *n.* మేకపోతు (పిల్ల); male young of goat or sheep.

బోకె /bōke/ బట్టలు లేకుండా; having no clothes; (హావిజ్ నో క్లోద్స్).

బోగెమాయ్వల్ /bōgemāyval/ *v.* అనుభవించుట; deplore; (డిప్లోర్); दुःखी हो. కొత్తంగ్ సెల్వక్ వోర్ బయ్ బోగె మాతొర్. డబ్బు లేక భాదలు అనుభవించారు.

బోడల్ /bōḍal/ *adj.* పసుపు; yellow; (యెలో); पीला. కమ్మ బోడల్ మందంత. పసుపు పచ్చగా ఉంటుంది. Turmeric is yellow.

బోడల్ రంగ్- /bōḍal raṅg-/ పసుపు రంగు; yellow colour; (యెలో కలర్). లింబు పండి బోడల్ రంగ్నె మందంత. నిమ్మపండు పసుపు రంగులో ఉంటుంది.

బోడలిక్ పల్క /bōḍalik palk/ పసుపు దంతములు. పల్క చక్నె నొర్వెకె సొత్తెకె పల్క బోడలిక్ ఆంతంగ్. పన్లు బాగుగా కడగక పోతే పసుపు దంతములు అవుతాయి.

బోడ్కల్ /bōḍkal/ జుట్టు లేనివాడు; person having hair; (పసన్ హెవిజ్ హేర్). కెల్క్ సెల్లొర్ వోన్ బోడ్కల్ ఇంతెర్. జుట్టు లేనివాన్ని బోడగుండు అంటారు.

బోడి /bōḍi/ *adj.* బట్టతలగల; bald headed, shaven head; (బొల్డ్); गंजा. మావొర్ బాబన తల్ల బోడి మంత. మా నాన్న తల బట్టతల.

బోడుం /bōḍuṁ/ *n.* • ఆంబోతు; consecrated bull; साँड. బోడుం తున్ పేన్దున్ పొర్రొడె సుటి కీంతెర్. ఆంబోతును దేవుని పేరు మీద వదిలి పెడతారు. • నంది; a bull dedicated to the temple to be worshipped; नंदी; नंदिकेश्वर; शिव का वाहन. మావ నాటె హన్మంతన గుడితగ బయ్ డగుర్ బోడుం మంత. మా ఊరి హనుమాన్ మందిరములో చాలా పెద్ద నంది ఉంది.

బోడడ్ పాంత /bōḍaḍ pānta/ మురుగు వాసన గల. కాడింగ్ కచడంగ్, పాలంగ్ అర్త యేర్ బోడడ్ పాంత. చెత్త చెదారం, ఆకులు పడ్డ నీరు మురుగు వాసన కలిగి ఉంటుంది.

బోదెల /bōdela/ *n.* చిన్న బుడమకాయ; small wild gourd; (గౌర్డ్). బోదెల వేలి వెల్లె కాయంగ్ సాదంత. చిన్న బుడమకాయ బాగా కాస్తుంది.

బోంక్వల్ వోర్- /bōṅkval vōr-/ *n.* అభిమాని; fan; (ఫెన్).

బోన /bōna/ *pron.* ఎవరిది; whose? (m.); (హూస్?); किसका. ఇద్ పొంటిన్ బోన ఆంద్? ఈ కలము ఎవరిది?

బోనె కేంజొర్ /bōne kēñjor/ *v.* ఎవరి మాట వినడు; disapprove; (డిస్‌అప్రూవ్). సొజెటల్ మాయ్నల్ వెహ్తెకె గిర్ బోనె కేంజొర్. కోపిష్టి వ్యక్తి ఎంత చెప్పినా అంగీకరించడు.

బోండ్ /bōṇḍ/ కవచము/పొట్టు. కాకొ జొన్ననంగ్ బోండ్క తిర్పెనె మంత. అమ్మమ్మ జొన్నల పొట్టును చెరుగుతుంది.

బోండ్కి /bōṇḍki/ బోండ్లు. బోండ్కి ఇన్వల్ జాడి గిర్ మందంత. బోండ్లు అనే గడ్డి కూడ ఉంటుంది.

బోయల్ /bōyal/ *n.* మత్స్యకారుడు; fisherman; (ఫిశర్‌మెన్); मछुआ. మీన్క పియ్వలిర్కున్ బోయల్ ఇంతెర్. చేపలు పట్టే వాన్ని మత్స్యకారుడంటారు.

బోయిండ /bōyiṇḍa/ *n.* చనుమొన; nipple; (నిపిల్). వెల్లొక్ న దూదొన్న మన్వల్ పాల్ పెసివల్ బొయిండ. స్త్రీలలో పాలిచ్చే చను మొన.

బోరింగ్ /bōriṅg/ *n.* బోరింగ్; a borewell pump for water; (బోర్‌వెల్). మెద్దితె బోరింగ్ నగ యేర్ వాయె. ఎండ కాలం బోరింగ్‌లో నీరు రాదు. In the summer there is no water at the borewell.

బోర్ /bōr/ *pron.* ఎవరు; the one... the other; కౌన్-కౌన. బోర్ బోర్ వాతెర్. ఎవరు ఎవరు వచ్చారు.

బోరడి /bōraḍi/ *n.* దయ్యం; evil spirit; (ఈవల్ స్పిరిట్); పిశాచ. నర్కక్ వెరుసియ్వల్ బోరడి ఆంద్. రాత్రి భయపెట్టే దయ్యం.

బోలల్ /bōlal/ *adj.* అమాయకుడు; dove; (డవ్). వోర్ కాండి బోలల్ మంతొర్. ఆ పిల్లవాడు అమాయకుడు.

బోలిబాల్ /bōlibāl/ *adv.* ఆనందంగా; happily; (హాపిలి). రాము బోలి బాల్ తె మందంతొర్. రాము ఆనందంగా ఉంటాడు.

మ

మక్- /mak-/ *v.* దాచుట; to hide; (టు హైడ్); ఛిపనా, ఛుపనా. బోనయ్ మని సామన్ మక్కుసియ్వ. ఎవరి వస్తువునూ దాచి పెట్టవద్దు.

మక్సి /maksi/ *v.* దాక్కొని; to hide something; (టు హైడ్ సమ్థిఙ్). కల్లె మక్సి మక్సి కల్లంతొర్. దొంగ దాక్కొని దాక్కొని దొంగతనం చేస్తున్నాడు.

మక్కె /makke/ *n.* మొక్కజొన్న; maize; (మెయ్స్); మక్కా. మక్కెన చెట్లా కీసి మక్కె గాటొ తింతెర్. మొక్క జొన్న రవ్వ చేసి సద్ది అన్నము చేస్తారు.

మక్కె సెన్క /makke senk/ *n.* మక్క కంకులు; maize;

మకుస్వల్ /makusval/ *v.* దాచి పెట్టు; mask; (మాస్క్). కల్లెర్ వాతెకె పూనంగ్ కప్డింగ్ మకుసి ఇర్రన. దొంగలు వస్తే కొత్త బట్టలు దాచిపెట్టాలి.

మగ్రియల్ /magriyal/ *n.* పొగరు బోతు; swagger; (స్వగర్). బోరె కామ్ వెహ్తెకె కేంజొర్ వోన్ మగ్రియల్ ఇంతెర్. ఎవ్వరు పని చెప్పినా వినని వాన్ని పొగరు బోతు అంటారు.

మగ్వల్ /magval/ *n.* తగ్గడం; to be healed (wound);

మగ్గుర్ /maggur/ *n.* మొసలి; crocodile or alligator; (క్రొకడైల్); మకర. మగ్గుర్ యేతగ మందంత. మొసలి నీటిలో ఉంటుంది.

మఱి (మర్ర) /maṅi (marra)/ *n.* చెట్లు వాగు దగ్గర ఎక్కువగా ఉంటాయి; kind of a tree; (ట్రీ); పెద్ద.

మచ్ /mac/ *n.* మంచు; dew; (డ్యూ); ఓస. పీని గాలుమ్ నర్కక్ బయ్ మచ్ అర్రంత. During the winter much dew falls.

మచ్చ /macca/ *n.* మచ్చ; spot; (స్పొట్); దాగ; చిహ్న;

మజ్బుత్ /majbut/ • *adv.* గట్టిగా; strong; (స్ట్రొఙ్); మజ్బూత.

మటం /maṭaṁ/ • దేవుడు ఉండే గది. • *n.* ఆశ్రమం; hermitage; (హర్మటజ్). *n.* shrine. కటొడల్ పేన్ ఇర్లె మటం తెహ్తొర్. పూజారి దేవున్ని ఉంచడానికి గుడి తయారు చేసాడు. To keep the deity, the priest made a shrine.

మడ్ /maḍ/ *n.* పది కిలోలు; ten; (టెన్); दस. దహ కీలొన్ ఉంది మడ్ ఇంతెర్. పది కిలోలకు ఒక మన్ అని అంటారు.

మడ్కాంజ్ /maḍkañj/ *n.* నల్ల చేప; kind of small fish (sg.); (బ్లెక్ ఫిశ్). మడ్కాంజ్ ఉంది తీర్ద మీన్. నల్ల చేప ఒక రకమైన చేప.

మడ్కస్క్ /maḍkask/ *n.* నల్ల చేపలు; kind of small fish (pl.); (బ్లెక్ ఫిశ్). మడ్కస్క్ కారి కారి మందంతంగ్. మడ్కస్ చేపలు నల్ల రంగులో ఉంటాయి.

మడ్సెఞ /maḍseña/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); पेड; वृक्ष. టొడ్డింగ్ వాతెకె మడ్సెఞ మర్రత చెక్క తింతెర్. కుతికెలు వస్తే చెట్టు చెక్కను తింటారు.

మడి$_1$ /maḍi/ నారు మడి; a part of a field (seedbed) where seedlings are grown before transplanting; (రైస్ సీడ్‌బెడ్).

మడి$_2$ /maḍi/ *n.* మణి పూస; bead of a necklace; (బీడ్); माला का दाना. బాయిక్ సొనెతంగ్ మడింగ్ గోటితగ కెరంతంగ్. స్త్రీలు మెడలో బంగారపు మణులు వేసుకుంటారు.

మడుత /maḍuta/ *v.* మాడింది; to be charred (for example food at the bottom of a cooking vessel);

మత్ /mat/ *n.* మందు; medicine, lotion, potion, drug; (మెడ్సిన్); दवा. బక్తల్ నాక్ ఇద్ బేమారిత మత్ సీక ఇత్తొర్. పూజారి నా రోగనికి మందు ఇస్తాను అని అన్నాడు. The medicine man prescribed me medicine for this illness.

మత్క్ న చిట్టి /matk na ciṭṭi/ *n.* మందుల చీటీ; prescription; (ప్రిస్క్రిప్షన్).

మత్త /matta/ *adj.* ఉండే; staying; (స్టేయిఙ్). నిష్గా మత్త అద్ కోందతున్ బారి వొమంతి. నీ దగ్గర ఉన్న ఎద్దును ఎందుకు అమ్ముతున్నావు.

మత్తపె చాపి కియ్వల్ /mattape cāpi kiyval/ *n.* నకలు ప్రతి; photocopy; (ఫోటోకొపి).

మద్న /madna/ టైఫాయిడ్. మద్న ఇన్వల్ యేడ్కిగిర్ వాంత. టైఫాయిడ్ అనే జ్వరము వస్తుంది.

మన్ /man/ • *n.* మనస్సు; be; (బీ). నాకున్ మన్దె వాతంగ్ కష్టింగ్ యేతంతొన్. నాకు నచ్చిన బట్టలు తీసుకుంటాను. *v.* ఉండు; to be; हो(रह); बस; ठहर; टिक; इंतजार कर. నిమ్మె నాడి దాకి బత్తి నేండ్ మన్. నీవు రేపు వెలుదువు కాని ఈ రోజు ఉండు.

మంత /manta/ *pron.* ఉండినది; which was there; (విచ్ వొస్ దేర్). మావ నాటె ఉంది కరెబల్ వెల్లొ మంత. మా ఊరిలో ఒక చెడు స్త్రీ ఉంది.

మంద /manda/ *n.* • మంద; herd, group of cattle or sheep; (హర్డ్); पशुओं का झुण्ड. గొర్రెంగ్ వాలిర్ వెల్లె మందంగ్ తరంతెర్. గొల్ల వారు ఎక్కువ గొర్రెల మందలను తెస్తారు. Shepherds bring big herds (flocks) of sheep.

మన్ నోయుస్వల్ /man nōyusval/ మనుసును నొప్పించుట. వరొన్ రాంగ్ సీసి మన్ నోయుస్వల్ చొకొట్ సెల్లె. ఒకరిని తిట్టి మనస్సు నొప్పించడం బాగా లేదు.

మన్ బాగ్ /man bāg/ మనస్సు లోని మాట. నావ మన్ బాగ్ వెహ్తొన్. నా మనస్సు లోని మాట చెప్పాను.

మన్క వెడ్యల్ /manka veḍyal/ మనస్సు తెలుసు కోవడం. వోన మన్స్ కరికియ్వన్ మన్క వెడ్యల్ ఇంతెర్. అతని మనస్సు ఎలా ఉందో తెలుసుకోవడం.

మన్గట్ /mangaṭ/ *n.* మణికట్టు; wrist; (రిస్ట్); कलाई. మన్గట్ నగ సీరంగ్ దిసంతంగ్. మణికట్టులో సిరలు కనిపిస్తాయి.

మందన /mandana/ *v.* ఉండాలి; should be there; (శుడ్ బీ దేర్). మినిస్టర్ వాంతొర్ నిమ్మె మున్నె సొంజి మందన. మంత్రి వస్తున్నాడు నీవు ముందు వెళ్లి ఉండాలి.

మన్నె /manne/ *n.* ఎల్లుండి; day after tomorrow; (డేయ్ ఆఫ్ట టమొరో). నన్న మన్నె ఆదిలాబాద్ దాంతొన్. నేను రేపు ఆదిలాబాద్ పోవుచున్నాను.

మందర్ /mandar/ *adv.* కావచ్చు; maybe; (మేయ్బీ); हो सकता हैवाक्य. వోన్క టీబి బేమరి మందర్. అతనికి క్షయ రోగం ఉండ వచ్చు.

మంగలి /maṅgali/ *n.* మంగలివాడు; barber; (బార్బర్); नाई.

మన్వల్ /manval/ *n.* ఉండడం; stay; (స్టేయ్). అభ్యాస్ కియన్ సాటి మన్వల్. అభ్యాసం చెయ్యడానికి ఉండటం.

మంజిల్ /mañjil/ *n.* అంతస్థు; storey; (స్టొరి). మాకున్ మందన్ సాటి డగుర్ మంజిల్ మంత. మాకు ఉండడానికి పెద్ద అంతస్థు గల ఇల్లు ఉంది.

మందుడి /manduḍi/ *n.* సమూహము; group; (గ్రుప్); दल. హెర్రెన మందుడి మహ్గ మంత. మాదగ్గర మేకల గుంపు ఉంది.

మంగుర్ వార్ /maṅgur vār/ మంగళ వారం; Tuesday; (ట్యుస్డి). మంగుర్ వార్ స్యాంపూర్ హాటుం ఉదంత. మంగళవారం స్యాంపూర్ అంగడి ఉంటుంది.

మంతొర్ /mantor/ *v.* ఉన్నాడు; he is there; (హీ ఇస్ దేర్). సాయి పరిక్స లిహికీసెర్ మంతొర్. సాయి పరీక్షలు రాస్తున్నాడు.

మందొల /mandola/ *n.* పందిరి; patio; (పటియొ); मँडप; चंदोवा. యెద్ది గాలుమ్ రోతున్ మున్నె దడ్మితున్ సాటి మందొల వాటంతెర్. ఎండాకాలం ఇంటి ముందు నీడ కోసం పందిరి వేసుకుంటారు.

మన్నోత /mannōta/ మనసు నొప్పి. నాకున్ తుజొన్ ఇంజికున్ నావ మన్ నోయుస్తొర్. నిన్ను చేసుకోను అని మనస్సు నొప్పించాడు.

మబ్ /mab/ *adv.* మబ్బుగా. యేంచి యేంచి జోప్ సెల్వ మబ్ మందంతెర్. నృత్యం చేసి చేసి నిద్ర లేక మబ్బుగా ఉంటారు.

మండ /maṇḍa/ *n.* పందిరి; shelter; (శెల్టర్); आश्रय. మర్మినగ మండంగ్ వాటంతెర్. పెళ్ళిల్లలో పందిళ్లిలు వేస్తారు.

మండల్ /maṇḍal/ *n.* మండలం; province; (ప్రొవిన్స్). మండల్ తగ యం.ఆర్.వొ. బేటెమాయ్లెన్ సొత్తొన్. మండలంలో యం.ఆర్.ఓ .ను కలవడానికి వెళ్లాను.

మండి బేమరి /maṇḍi bēmari/ మెండి. మావ నాటె వరొనగ మండి బేమరి మంత. మా ఊరిలో ఒకడికి మెండి రోగం ఉంది.

మయడ్ /mayaḍ/ *n.* మాయాజాలం; magic; (మెజిక్). వేర్ మయడ్ కీంతొర్. ఇతను మాయాజాలం చేస్తాడు.

మయ్జ /mayja/ *n.* మంగలి కత్తి; barber's razor, blade; (బాబర్స్ రేజర్); उस्तरा.

మయ్త /mayta/ • *n.* తప్పడం; escape; (ఇస్కెయ్ప్). పింజొరతల్ మొల్లొర్ మయ్త. బోనునుండి కుందేలు తప్పి పోయింది. మిగులు; surplus; (సప్లస్); बचत. జేవున్ తగ గాటొ బయ్ వెల్లె మయ్త. ఆహారంలో అన్నము ఎక్కువగా మిగిలింది. *v.* గెల్చింది; to win; (టు విన్); जीतना. నావ పేడి చెండు కర్సి మయ్త. నా కూతురు బంతి ఆట ఆడి గెలిచింది.

మయ్య /mayya/ *n.* ప్రేమ; love; (లవ్); प्यार. మయ్యతె కరుమ్ అసి మర్మింగ్ ఆంతెర్. ప్రేమించి పెళ్లి చేసుకుంటారు.

మయ్వల్ /mayval/ *n.* గెలవడం; win; (విన్). ఎలక్సన్ తగ వెల్లె వొట్కనె మయ్తొర్. ఎన్నికలలో ఎక్కువ ఓట్లతో గెలిచాడు.

మయ్దన్ /maydan/ *n.* విరోచనాలు; dysentery; (డిసెంట్రి). మయ్దన్ లాగ్తెకె గోలింగ్ మిజన. విరోచనాలు వస్తే గోళీలు మింగాలి.

మయ్దన్ సొం- /maydan soṁ-/ *v.* దొడ్డికిపో; to go to toilet. తాలితె యేర్ పియ్సి మయ్దన్ సొంజెర్ మంతొర్. ముంతతో నీళ్లు పట్టి డొడ్డికి పోతున్నాడు.

మయాడ్ ఆ- /mayāḍ ā-/ *vi.* మాయము అవ్వడం; to disappear; (టు డిసపీయర్). నన్న కొత్త ఇగ్గెన్ ఇర్సి, బేకె మయాడ్ ఆయర్? నేను డబ్బు ఇక్కడే ఉంచాను ఎటు మాయం అయినవి. I left money right here, where has it disappeared?

మయున్- /mayus-/ *v.* గెలిపించు; to cause to win; (టు కొస్ టు విన్); जीत; परास्त कर; विजय पा. నిమ్మె కర్సికున్ మావ టీమున్ మయుసీమ్. నీవు ఆట ఆడి మా టీమును గెలిపించు.

మరకొండల్ (తరస్) /marakoṇḍal (taras)/ *n.* చెట్టుపై ఉండే పాము; kind of snake that lives in trees; (కైండ్ ఒవ్ స్నేయ్క్). మర్రకున్ పొర్రొ మన్వల్ తరసున్ మరకొండల్ ఇంతెర్. చెట్ల మీద ఉండే పామును చెడుగు పాము అని అంటారు.

మరట్ /maraṭ/ *pron.* మనము; we (incl.).we (excl.); (వీ); हम. మరట్ సమ్దిర్ నాడి మర్మిన్ దాకట్. మనము అందరం రేపు పెళ్లికి వెలదాము.

మరటి /maraṭi/ *n.prop.* మరాఠీ; Marathi. మరటుర్ మరటినె వడ్కంతెర్. మరాఠీ వాల్లు మరాఠీ మాట్లాడతారు.

మర్క /marka/ మామిడి పండ్లు. మర్కంగ్ యెద్ది గాలుమ్ పండంతంగ్. మామిడి పండ్లు ఎండాకాలం పండుతాయి.

మర్ఞ /marña/ *v.* • మానుకో; skip; (స్కిప్). • మరిచిపో; forget; (ఫగెట్); भूल जा; चूक जा. కల్ ఉన్వల్ మాయ్నల్ కల్ ఉన్వల్ మరుంగ్తొర్. కల్లు తాగే వ్యక్తి కల్లు తాగడం మరిచి పోయాడు.

మర్ద్ (మర్ర) /mard (marra)/ *n.* ఒక (చెట్టు); saj tree; (ట్రీ); पेड़. మర్ద్ మర్రత కట్టె బయ్ సబ్బడ్ మందంత. ఒక చెట్టు కట్టె చాలా గట్టిగా ఉంటుంది.

మర్న్డడ్ /marnḍaḍ/ *n.* మర్దలు; father's sister's daughter; (ఫదస్ సిస్టస్ డొటర్). మామనపేడి నాకున్ మర్న్డడ్ ఆంత. మామయ్య కూతురు నాకు మరదలవుతుంది.

మర్న్డు /marnḍu/ *n.* మరిది; male cross-cousin; (హస్బండ్స్ యంగర్ బ్రదర్). మామనొర్ చుడుర్ కాండిన్ మర్న్డు ఇంతెర్. మామయ్య చిన్న కొడుకును మరిది అంటారు.

మర్మి /marmi/ *n.* పెండ్లి; marriage ceremony; (మెరిజ్ సెరిమని); शादी. కాండి ఆయి పేడి ఆయి డగ్గుక్ ఆతెకె మర్మంగ్ కీంతెర్. అబ్బాయి కాని, అమ్మాయి కాని, పెద్ద వాళ్ళు అయ్యాక పెళ్ళి చేస్తారు. Boys and girls, having become big (matured), they get married.

మర్మి పడ్డ /marmi paḍḍa/ *n.* a temporary sunshade made by holding a raised outspread cloth for use by the bride and groom when walking from one house to another on their wedding day; (మెరిజ్ సండేయ్‌శేడ్). నొవ్రల్ అని నొవ్రి మర్మి పడ్డత సాప్లితె గోటమ్నె దాంతేర్. వరుడు, మరియు వధులకు పరదాలో పెళ్ళి వేదిక దగ్గరకు తీసుకెల్లుతారు. The bride and groom go to the place of the ceremony in theshade of the wedding sunshade.

మర్మింగ్ /marming/ *n.* పెళ్లి; marriage ceremony; (మెరిజ్ సెరిమని); शादी. కాండి ఆయి పేడి ఆయి డగ్గుక్ ఆతెకె మర్మంగ్ కీంతెర్. అబ్బాయి అయిన అమ్మాయి అయిన పెద్ద వారయ్యాక పెళ్లి చేస్తారు.

మర్మిన దివొస్ /marmina divos/ పెళ్లి రోజు; wedding day; (వెడిజ్ డేయ్). నేండ్ నావ మర్మిన దివొస్ ఆంద్. ఈ రోజు నా పెళ్లి రోజు.

మర్మియడ్ /marmiyaḍ/ *n.* సంతానము. మర్మియడ్ మత్తెకె కుస్సి గమ్మత్ మందంత. సంతానం ఉంటే ఆనందం ఉంటుంది.

మర్యద /maryada/ • *n.* గౌరవం. *adv.* మర్యాదతో; honour; (ఒనర్); गौरव; इज्जत. మరట్ మర్యదతె మందన. మనము గౌరవముతో మెలగాలి.

మర్ర /marra/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); पेड़. గరింజి మర్రతంగ్ పెడెక్కనియ్ తెండంతెర్. కానుగ చెట్టు కాయలతో నూనె తీస్తారు.

మర్రత మొద్దు /marrata moddu/ చెట్టు మొద్దు; trunk; (ట్రంక్).

మర్రతున్ కొయ్వల్ /marratun koyval/ చెట్టును కోయడం.

మర్ర /marra/ *n.* విషము; insecticide, pesticide; (పెస్టిసైడ్).

మర్ర-డబ్బ /marra-ḍabba/ *n.* విషపు డబ్బా; back-mounted pesticide pump; (పెస్టిసైడ్ పంప్). నన్న వాట్టె మర్ర వాట్లె మర్ర డబ్బ పియ్సి దాక. నేను చేన్లకు మందు వెయ్యడానికి మందు డబ్బా తీసుకువెలుతాను. I will go to the field to spray insecticide.

మర్రమెట్ట /marrameṭṭa/ *n.* ప్రకృతి; base; (బేయ్స్); प्रकृति; कुदरत; स्वभाव; मिजाज; गुण. మర్రమెట్ట మత్తెకె సమ్మయ్ చొకొట్ మందంత. ప్రకృతి ఉంటేనే అన్ని మంచిగా ఉంటాయి.

మర్రి /marri/ *n.* కుమారుడు; son; (సన్); पुत्र. నావొర్ మర్రి బయ్ ఉయ్‌సర్ మంతొర్. నా కుమారుడు చాలా ఉషారుగా ఉన్నాడు.

మర్రి ఇవ్విర్ /marri ivvir/ *n.* తండ్రి కొడుకు; father and son (pl.); (ఫాదర్ ఎండ్ సన్).

మర్రి మియడ్ /marri miyaḍ/ *n.* సంతానము; boys and girls, sons and daughters (pl.); (బొఇస్ ఎండ్ గల్స్).

మర్ల /marla/ *adv.* తర్వాత; again; (అగెన్); फिर. నీవ నగుడె మర్ల వాంతొన్ ఇంతొన్. మీ గ్రామానికి తర్వాత వస్తాను అన్ని అన్నాడు.

మర్ల సీమ్ /marla sīm/ *v.* మళ్లీ యివ్వు; restore; (రిస్టొర్). ప్యాన్ చొకొట్ కీసి మర్ల సీమ్. పంకా మంచిగా చేసి మళ్ళీ ఇవ్వు.

మర్లజన్మ /marlajanma/ *n.* పునరుత్పత్తి; reproduction; (రీప్రడక్షన్). సాసికున్ మర్ల జన్మ వాయ్వల్. చనిపోయి తిరిగి జన్మించడం.

మర్లపుట్వల్ /marlapuṭval/ *n.* పునరావృత్తి; recurrence.

మరియ /mariya/ *v.* మారు; shift; (శిఫ్ట్); బదల; వినిమయ కర.

మరుంగ్- /maruṅg-/ *n.* మర్వడం; to forget; (టు ఫగెట్); భూలనా. నన్న రోన్ కొత్తంగ్ మరుంగ్‌సి వాతొన్. నేను డబ్బులు ఇంటి వద్ద మరిచి వచ్చాను. I came, having forgot the money at home.

మరుమ్ /marum/ • *adv.* పక్కకు; behind; (బిహైండ్); కె పీచ్చె. వోర్ హక్కె మరుమ్ బతల్ కిసెర్ మంతొర్. ఆయన అక్కడ కనిపించకుండా ఏం చేస్తున్నాడు. He is doing something back (behind) there.

• *n.* అడ్డు. పొదెలత్ మరుమ్ మొల్లొల్ మంత. పొదల మాటున కుందేలు ఉంది. *adv.* చాటుగా; secretly; (సీక్రిట్లి). మరుమ్ మంజి లొల్లి కియ్వల్ చొకొట్ సెల్లె. చాటుగా ఉండి లొల్లి చేయడం మంచిది కాదు.

మలంజ్ (మీన్) /malañj (mīn)/ *n.* చేప; sole fish; (సోల్ ఫిశ్); మచ్ఛలి; మీన.

మల్ /mal/ *n.* నెమలి; peacock feather belt.peacock; (పీకొక్ ఫెదర్ బెల్ట్); మోర. మల్ బూరంగ్ బీమల్ పేన్దగ దొహంతెర్. నెమలి ఈకలను బీమ దేవుని దగ్గర కట్టుకుంటారు.

మల్ల /malla/ *adv.* తర్వాత; then; (దెన్); (उसके) बाद; (उसके) पश्चात. మల్ల వాసికున్ కొత్తంగ్ యేత ఇంజెర్ ఇత్తొర్. తర్వాత వచ్చి డబ్బులు తీసుకో అని అన్నాడు.

మల్వజాడి /malvajāḍi/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); ఘాస.

మల్సి /malsi/ *v.* తిరిగి; to go around; (టు గో అరౌండ్). నావ కామ్ అయ్యకి ఇంజెర్ నన్న నాట్లల్ మల్సి వాతొన్. నా పని పూర్తి కాలేదు అని నేను ఊరినుండి తిరిగి వచ్చాను.

మల్‌పట్ట /malpaṭṭa/ *n.* మగవారు తొడుగుకునే; something men wear; (సమ్తిఙ్ మెన్ వీయర్).

మల్‌సుడుం /malsuḍuṁ/ *n.* డేగ; bird name; (బడ్ నేయ్మ్). మల్ సుడుం డొక్కెంగ్ మహ్కా సెర్ మంత. డేగ తొండలను వెతుకుతుంది.

మలుస్- /malus-/ *v.* మలుపు; to return; (టు రిటన్); లౌటనా. లారి మోడినగ మలుసీంతెర్. లారీని మలుపులో తిప్పుతారు.

మలెద /maleda/ *n.* • ఒక రకమైన తీపి. సారి టుక్డెంగ్ బేలి మిస్డి కీతకె మలెద ఆంత. రొట్టె ముక్కలు బెల్లం కలిపితే అది మలెద అవుతుంది. రొట్టె ముక్కలు బెల్లం; roti and jaggery, unleavened bread and molasses.

మస్క్ /mask/ *adj.* మసక; haze; (హేస్); ధ్రుధ్రలాపన; అస్పష్టత; మంద దృష్టి.

మస్త /masta/ *n.* అద్భుతం; fantastic; (ఫెంటస్టిక్); అద్భుత; అనోఖా. నిమ్మె లిహి కీతంగ్ వేసుడింగ్ మస్త మంతంగ్. నీవు రాసిన కథలు అద్భుతంగా ఉన్నాయి.

మస్త్ జోర్తె /mast jōrte/ *n.* అద్భుతం; fantastic; (ఫెంటస్టిక్); అద్భుత; అనోఖా. కాండిర్కున్ సూడ్సి మస్త జోర్తె తయర్ ఆంతంగ్ పేకింగ్. మగ పిల్లలను చూసి అమ్మాయిలు చాలా అందంగా తయారు అవుతారు.

మస్రల్ /masral/ *adj.* • కొంచెం నలుపైన; dirty; (డటి); గంద. జర్రసి కారి మన్వల్ కలర్ తున్ మస్రల్ ఇంతెర్. కొద్దిగా నల్లగా ఉండే రంగును నలుపు రంగు అంటారు.

• కొంచెం నలుపైన; blackish; (బ్లాకిష్).

మస్రె మాత /masre māta/ *v.* కాగిన; boiled; (బొఇల్డ్).

మసిద్ /masid/ *n.* మసీదు; mosque; (మాస్క్); మసజిద. తుర్కుర్కున్ మసిద్ మందంత. ముస్లింలకు మసీదు ఉంటుంది.

మసుర్ /masur/ *adj.* brave; (బ్రేయ్వ్).

మసెమల్ పేన్ /masemal pēn/ *n.* మైసమ్మ దేవుత; one of the Gond deities; (నేయ్మ్ ఒవ్ ఏయ్ డెయిటి). నాట్నగ మన్వల్ మసెమల్ పేన్. ఊరిలో ఉండేది మైసమ్మ దేవుత.

మహజన్ /mahajan/ *n.* సభ్యులు; member; (మెంబర్); సదస్యుగు. నాటున్ వరొర్ మహాజన్ మందంతొర్. ఊరికి ఒక మెంబర్ ఉంటాడు.

మహరాని /maharāni/ *n.* దొరసాని; lady; (లేడ్డి); రానీ. మహరాని మహ్గ మంత. దొరసాని మా ఇంట్లో ఉన్నది.

మహ్కా (మర్ర) /mahka (marra)/ *n.* మారేడు (చెట్టు); Bengal quince, 'bel' tree. *aegle marmelos*.

మహ్క- /mahk-/ *n.* • వెతకడం;search; (సెచ్). బొమ్మంగ్ బగ్గ మంతంగ్ మహ్కా. బొమ్మలు ఎక్కడ ఉన్నాయో వెతుకు. మారేడు చెట్టు;వెతుకు;to search for; (టు సెచ్ ఫొర్). తొల్లెతుర్ వెడిల్క్ మహ్కాంగ్ ఉడ్డి కీసి తిందిర్. పూర్వపు ముసలివారు మారేడు పండ్లను ఉడక బెట్టి తినేవారు.

మహ్గ్ /mahg/ • *adj.* విలువైన;expensive; (ఇక్స్పెంసివ్). నహ్గ వెల్లె మహ్గ్నంగ్ చీజ్క్ మందంతంగ్. నా దగ్గర చాలా విలువైన వస్తువులు ఉంటాయి. *n.* వెల;price; (ప్రైస్); దామ; మూల్య. నిమ్మె బయ్ మహ్గ్ వెహ్చెర్ మంతి. నీవు ఎక్కువ వెల చెప్పుతున్నావు.

మహ్చి /mahci/ పూర్తిచేసి. నన్న వెహ్త కామ్ మహ్చి వాయన. నేను చెప్పిన పని పూర్తి చేసి రావాలి.

మహ్న /mahna/ *n.* నెల;month; (మంత్); మహీనా. ఉంది మహ్నతున్ నాలుంగ్ వార్క్ మందంతంగ్. ఒక్క నెలకు నాలుగు వారాలు ఉంటాయి.

మహ్నతప్త /mahnatapta/ నెల తప్పింది.

మహ్వల్ /mahval/ *n.* ముగింపు;end; (ఎండ్); సమాప్తి; పూర్తి.

మహిత్ /mahit/ *n.* జ్ఞాపకం;remember; (రిమెంబర్).

మాక్డె మా- /mākḍe mā-/ *v.* మాసి పోయింది;to dirty; (టు డటి).

మాచ్- /māc-/ *v.* అతికించు;to plaster, smear, daub; (టు ప్లాస్టర్); దీవార పర లగానే కా మసాలా. గోడనగ కాగుత్క్ మాచంతెర్. గోడలకు కాగితాలు అతికించుకొంటారు.

మాట్ వొల్వల్ /māṭ volval/ *n.* మాటు;ambuscade; (ఎంబ్యుస్కెడ్); ఆడ; ఘాత. సికారిత మాట్ వొల్వల్ మందంత. వేట కోసం మాటు వెయ్యడం ఉంటుంది.

మాటి /māṭi/ *n.* గడ్డ (దుంప);kind of edible root from the forest; (ఎడిబుల్ రుట్). వాట్ట దూరనగ మన్వల్ మాటిన్ ఉడ్డి కీసి తింతెర్. చెట్ల పొదల్లో ఈ దుంప తీగ మొలకెత్తుతుంది. దీన్ని ఉడక బెట్టి తింటారు.

మాటిగడ్డ /māṭigaḍḍa/ *n.* గడ్డ;kind of edible root; (ఎడిబుల్ రుట్); ఢెలా. మాటిగడ్డ సిర్క్నగ మందంత. వన మూలిక గడ్డ వేర్లలో ఉంటుంది.

మాటిబాజి /māṭibāji/ చుక్క కూర. మాటి బాజి కుస్రి అట్సి తింతెర్. చుక్క కూర వండు కొని తింటారు.

మాడ్క్- /māḍk-/ *vi.* తొంగి చూడు;to glance; (టు గ్లాన్స్); ఝాంకనా. కల్లె గద్దినల్ మాడ్క్సి సూడంతొర్. దొంగ కన్నాలలో నుంచి దాగి చూస్తున్నాడు.

మాడ్సొ /māḍso/ *n.* మొగడు;husband; (హస్బండ్); పతి. వెల్లొన గోటితగ బోర్ పోతి దొహంతొర్ వోరె మాడ్సొ అంతొర్. స్త్రీ మెడల్లో మంగళ సూత్రం ఎవరు కడకుంటారో వాడే మొగొడు అవుతాడు.

మాడి /māḍi/ *n.* • బంగ్లా;house (with multiple levels); (హౌస్); మకాన. ఉట్నూర్ తగ ఐ.టి.డి.యె. మాడి మంత. ఉట్నూర్ లో ఐ.టి.డి.ఏ బంగ్లా ఉంది.

మాత్రల్ /mātral/ *n.* ముసలివాడు;old man; (ఓల్డ్ మెన్); బుఢ్ఢా. మాత్రల్ బడ్డె పియ్సి తాకంతొర్. ముసలివాడు కర్ర పట్టుకొని నడుస్తున్నాడు.

మాతెర /mātera/ ధాన్యంలో కసువు/చెత్త. దానంగ్ తెండ్త పజ్జె ఆక్రిమయ్తంగ్ అవెకున్ మాతెర ఇంతెర్. ధాన్యము తీసేటప్పుడు మిగిలిన వాటిని వరి కసువు అంటారు.

మాతోడొ /mātōḍo/ మాతోటి. మాతోడొ నిమ్మె మిరెమాసి మందన. మాతోటి నీవు కలిసి ఉండాలి.

మాద్గి /mādgi/ *n.* మాదిగ;tanner (person who tans animal hides). మాద్గి మూరంగ్ సాతెకె మూరన తోల్ తెండంతొర్. మాదిగ జంతువులు చస్తే తోలు తీస్తాడు. When cows die, the tanner removes the skin of the cow.

మాన్ /mān/ • to honour; (ఒనర్); మాన సమ్మాన.
• *n.* మర్యాద;లాజ. రోన్ వెర్తలిర్ వాతెకె మాన్ మర్యద సియన. ఇంటికి చుట్టాలు వస్తే వారికి గౌరవము ఇవ్వాలి.
• *n.* గౌరవము;to be respectful. రోన్ వెర్తలిర్ వాతెకె ఊర్కున్ మాన్ పాన్ తుంగ్సి సారి కియన. ఇంటికి చుట్టాలు వస్తే వారికి గౌరవ మర్యాదలతో ఆహారం పెట్టాలి.

మాంజ పుడి /māñja puḍi/ *n.* • మిణుగురు పురుగు.
• మిడ్సు పురుగు;glow worm; (గ్లో వోర్మ్). మాంజ పుడి నర్క్క్ మిడ్సంత. మిణుగురు పురుగు రాత్రి వేళల్లో మెరుస్తుంది. Glow worms flash (spark) at night.

మాంది /māndi/ *n.* ప్రజలు;crowd of people, big affair; (క్రౌడ్ ఒవ్ పీపల్). వెల్లె మాయ్నలిర్ మత్తెకె ఊర్కున్ మాంది ఇంతెర్. ఎక్కువ మంది వ్యక్తులను ప్రజలు అని అంటారు.

మాంగుర్ (మీన్క్) /māṅgur (mīnk)/ *n.* ఒక రకమైన (మంగర్) నల్లచేపలు;type of fish; (టైప్ ఒవ్ ఫిశ్).

మానం సెల్లె /mānaṁ selle/ మానం లేదు. నీకున్ మానం సెల్లె ఇంజెర్ ఇంతెర్. నీకు మానం లేదు అని అంటారు.

మానె మాయ్వల్ /māne māyval/ *v.* అంగీకరించు;allow; (అలౌ); అంగీకార కర; స్వీకార కర; మాన లె.

మాప్ వెహ /māp veha/ *v.* క్షమాపణ చెప్పు; apologize; (అపొలజైస్). నిమ్మె బతయ్ తప్పు కీసి మత్తెకె మాప్ వెహ. నీవు ఏదైనా తప్పు చేసి ఉంటే క్షమాపణ చెప్పు.

మాపి /māpi/ *v.* క్షమించు; excuse; (ఇక్స్క్యూస్); క్షమా కర; మాఫ కర. నావ గల్తితున్ మాపి కీమ్. నా తప్పును క్షమించు.

మాండి /māṇḍi/ *n.* తొడ; thigh, lap; (తై); జాంఘ. మాండింగ్ బయ్ పెర్సంగ్ మంతంగ్. తొడలు చాలా పెద్దగా ఉన్నాయి.

మాండి కీ- /māṇḍi kī-/ *v.* వేటాడటం కోసం; to arrange, tidy, set (trap); (టు అరేయ్); సేంజోనా. సికరి కియన్ సాటి చందొడ మాండి కీతెర్. వేటాడటం కోసం ఉచ్చు వేశారు.

మామ /māma/ *n.* మామయ్య; uncle; (అంకల్); మామా; మామా; ఫూఫా. నేండ్ మామలిర రోన్ జేవున్ మంత. ఈ రోజు మామయ్య ఇంట్లో భోజనం ఉంది.

మాయ /māya/ *n.* మాయము; kindness; (కైండ్నస్); ఉపకార. ఊర్ ఇవ్విర్ మాయమ్ ఆతెర్. వారు ఇద్దరూ మాయము అయినారు.

మాయ్టు /māyṭa/ *n.* కడియం; bangle, anklet (worn by married ladies); (బెఙ్ల); చూడీ. నొవ్రి ఆతెకె కయ్‌దగ మాయ్టు కెరుసీంతంగ్. పెళ్ళి కూతురు చేతికి కడియాలు తొడిగిస్తారు. Having become a bride they (ladies) wear a bangle on their arm (wrist).

మాయ్నన్ పుర్స /māynan purs/ నీ తలకు మించి; being beyond your reach; (బీఇఙ్ బియొండ్ యొర్ రీచ్). మాయ్నన్ పుర్స ఊస వాసెర్ మంత. వ్యక్తి తల మునిగేలా వరద వస్తుంది.

మాయ్నల్ /māynal/ *n.* వ్యక్తి; man; (మెన్); ఆదమీ. మాయ్నల్ చొకొట్ మంతొర్. వ్యక్తి మంచిగా ఉన్నాడు.

మాయ్టల్ /māyṭal/ *n.* • సుడిగాలి; whirlwind; (వర్ల్‌విండ్). యెద్ది గాలుమ్ బయ్ మాయ్టలిక్ వాంతంగ్. ఎండ కాలంలో సుడి గాలులు బాగా వీస్తాయి. whirlwind; (వర్ల్ విండ్). మాయ్టలిక్ వాతెకె రొహ్క ఉక్లి కీసి వోంత. సుడి గాలులు వస్తే ఇండ్లను లేపుకుపోతుంది.

మార్ /mār/ *n.* దెబ్బ; blow, beating; (బ్లో); చోట. నావ కాల్దున్ మార్ లాక్త. నా కాలుకు దెబ్బ తగిలింది.

మార్- /mār-/ *v.* అయిపోయింది; to be finished; (టు బీ ఫినిష్ట్); ఖత్మ హోనా. వోన్ సీత టేమ్ మార్త. అతనికి ఇచ్చిన సమయం అయిపోయింది.

మార్కుల్క్ వాట /mārkulk vāṭa/ మార్కులు వెయ్యి; giving marks; (గివిఙ్ మార్క్స్).

మార్తొర్ /mārtor/ *adj.* • మరణించాడు

మార్య /mārya/ *n.* మార్పు; change; (చేయ్జ్); పరివర్తన; తబదీలీ; రూప భేద. నిమ్మె తాన్ మొడి మార్య. నీవు దానిలాగా మారిపో.

మార్వల్ /mārval/ *n.* తగ్గడం; decaying; (డికేయింగ్). వోర్ అడ్సి అడ్సి మార్తొర్. అతను ఏడ్చి ఏడ్చి తగ్గాడు.

మార్వెలి (జాడి) /mārveli (jāḍi)/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); ఘాస.

మారివల్ /mārival/ *n.* మారటం; changing; (చేయ్యింజ్). నిమ్మె తాన్ మొడి మారిసి మన్. నీవు దానిలాగా మారిపో.

మారుస /mārusa/ *v.* మార్చు; exchange; (ఇక్స్చేయ్ఞ్); బదల; తబదీల కర; పరివర్తన కర.

మారెల్ /mārel/ *n.* రెక్క; wing; (విఙ్); పంఖ. పిట్టె నగ రండ్ మారెల్క్ మందంతంగ్. పిట్టలకు రెండు రెక్కలు ఉంటాయి.

మాల్ /māl/ *n.* పంట; produce, cultivated goods, wares; (ప్రొడ్యుస్ ప్రొమ్ ఫీల్డ్స్); ఫసల. మావ వాట్టె మాల్ మంత. మా చేనులో పంట ఉంది.

మాల్కల్ /mālkal/ *n.* యజమాని; head of household, owner; (హెడ్ ఒవ్ హౌశోల్డ్); మాలిక. గడ్యల్ మాల్కల్ వెహ్త కామ్ కీంతొర్. జీతగాడు యజమాని చెప్పిన పని చేస్తాడు.

మాలుండి (తరస్) /māluṇḍi (taras)/ *n.* రెండు తలల పాము; snake which appears to have two heads and can move in either direction; (టు హెడిడ్ స్నెయ్క్). రండ్ తలన తరసున్ మాలుండి తరస్ ఇంతెర్. రెండు తలలు ఉన్న పామును మాలుండి అంటారు.

మావ /māva/ *pron.* మనది; our (sg.); (ఔఅర్). మావ మరట్ కామ్ కియన. మన పని మనము చెయ్యాలి.

మావంగ్ /māvaṅg/ *pron.* మనవి; our (pl.); (ఔఅర్). మావంగ్ పుస్తక్ మరట్ మీరి కీకట్. మన పుస్తకాలు మనము జమచేసుకుందాము.

మావ్ /māv/ *n.* • జింక; deer; (డీయర్); హిరన. • దుప్పి; deer; బారహసింగా. మావ్క్ డగుర్ కేడతె మందంతంగ్. దుప్పులు పెద్ద పెద్ద అడవిలో ఉంటాయి. Deer live in the big forest.

మాస /māsa/ అగ్గి పెట్టు;lit the fire; (లిట్ ద ఫైఅర్). అట్టన్ సాటి తడ్మి మాసంతెర్. వంట చెయ్యడానికి నిప్పు ముట్టించారు.

మాసుల్ (తరస్) /māsul (taras)/ *n.* కొండచిలువ;python; (ఫైతాన్); అజగర. మాసుల్ తరస్ జన్వర్‌తున్ ఆప్రి కీసి జక్సి తింత. కొండ చిలువ జంతువులను పట్టి చంపి తింటుంది. The python wraps around animals and having killed, it eats.

మిఱ /miṅa/ *v.* మింగు;swallow; (స్వాలో); నిగల; హడప. మత్ మర్రతంగ్ చెక్కతున్ గోండంగ్ కీసి మింగంతెర్. వన మూలిక చెట్టు యొక్క చెక్కను గోళీలు చేసి మింగుతారు.

మిచ్చొ /micco/ *n.* తేలు;red scorpion; (రెడ్ స్కోపీయెన్); బిచ్ఛా. మిచ్చొ కొడితెకె బయ్ చడెమాంత. తేలు కుట్టితే బాగా మండుతుంది.

మిట్క్‌త /miṭkta/ బెణుకుట. బండతున్ కోద్ద పాతెకె బొట్టంగ్ మిట్కంతంగ్. బండలకు తాకితే కాలి వేల్లు బెణుకుతాయి.

మిట్కుస్వల్ /miṭkusval/ *n.* బెనకడం.

మిటుస్- /miṭus-/ *n.* తిలకం;to apply (rice, or vermilion) in order to bless; (టు అప్లై); లగానా. లక్ష్మి పూజత్ నేటి పియ్యంగ్ కాల్కున్ అక్సెదంగ్ మిటుసంతెర్. లక్ష్మీ పూజ రోజు ఆవుల కాళ్ళకు పసుపు బియ్యం వేస్తారు. On 'laxmi pooja' day they apply rice (as a blessing) on their cattle.

మిడ్చ- /miḍc-/ *v.* మెరుస్తుంది;to shine, or flash (of light as in lightning, or glow worms); (టు శైన్); చమకనా.

మిడుంగ్- /miḍuṅg-/ *v.* పల్టీ;to turn over; (టు టన్ ఓవర్).

మిడుస్ /miḍus/ to turn over; (టు టన్ ఓవర్).

మిడుసిమ్ /miḍusim/ *v.* మడుచు;fold; (ఫోల్డ్).

మిన్నుల్ /minṅul/ *n.* నిప్పురవ్వ;spark; (స్పార్క్); స్ఫులింగ. తుమ్రి కట్టె తడ్మిగ వాత్తెకె మిన్నుల్ అరంత. తునికి కట్టెను అగ్గిలో వేస్తే చిన్న నిప్ప రవ్వలు పడుతాయి.

మింగ్- /miṅg-/ *v.* మింగుట;to swallow; (టు స్వాలో); నిగలనా. యెడ్కి వాతెకె గోలింగ్ మింగంతెర్. జ్వరము వస్తే గోళీలు వేసుకుంటారు. Having got fever they swallow tablets.

మింజ్- /miñj-/ *n.* మునుగుట;to be covered over, buried, immersed; (టు కవర్ అప్); క్తబానా. గంగు పీరి గడ్డత్ రొప్పొ మింజ్తొర్. గంగు వరి గడ్డిలో మునిగినాడు.

మింది /mindi/ *n.* కన్ను రెప్ప;eyelash; (ఐల్యాష్); బరొనీ. కడ్క నగ కడ్ మిందింగ్ మందంతంగ్. కండ్లకు కన్ను రెప్పలు ఉంటాయి.

మినుంగ్త /minuṅgta/ *adj.* రుచికరమైన;tasteful; (టేయ్స్ట్ ఫుల్). మీన్క బయ్ చొకొట్ మినుంగ్తంగ్. చేపలు బాగా రుచికరమైనవి.

మినొడ (మర్ర) /minoḍa (marra)/ *n.* ఒక రకమైన చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); పేడ.

మిమ్మెట్ /mimmeṭ/ *pron.* మీరు;you (pl.); తుమ(ఆప).

మియడ్ /miyaḍ/ *n.* కూతురు;daughter; (డాటర్); పుత్రీ. బెయె బాబల్ తమ్వ పేడిన్ మియడ్ ఇంతెర్. అమ్మ నాన్నలు వారి కూతురులను చిన్నారులు అంటారు. A mother and father's girl is called a daughter.

మిరట్ /miraṭ/ *pron.* మీరు;you; (యు); ఆప. మీరట్ బతంగ్ తింజెర్ మంతిట్. మీరు ఏమి తింటున్నారు.

మిర్- /mir-/ *v.* చినుకులచిటపట;to splash; (టు స్ప్లష్); ఛీటే డ్రాలనా. పొర్రొడల్ మిర్వల్ యేర్ మిరంత. పై నుండి పడే నీటి చినుకులు చిల్లుతాయి.

మిర్కుట్ /mirkuṭ/ *n.* గొడ్డు కారము;chilli (pounded into flakes); (చిల్ఐ ఫ్లేక్స్). నన్న సారితె రగ్గల్ మిర్కుట్ తిత్తొన్. నేను రొట్టితో గొడ్డు కారము తిన్నాను.

మిర్గ్ /mirg/ *n.* వాన కాలం;start of rainy season (in June); (స్టాట్ ఒవ్ రేనీ సీసన్). మీర్గ్ వాతెకె ఇంగుమ్ ఉంటెర్. వాన కాలం వస్తే ఇంగువ తింటారు.

మిర్చంగ్ /mircaṅg/ *n.* మిరపకాయలు;of a chilli; (ఒవ్ ఏయ్ చిల్ఐ); మిర్చ కా. కేతి దారల్ మిర్చంగ్ పండు సాంతొర్. రైతు మిరప పండిస్తాడు.

మిర్వల్ /mirval/ చిమ్ముట. యేర్ మిర్సి మిర్సి సాంజెర్ మంత. నీరు చిమ్ముతూ చిమ్ముతూ పోతుంది.

మిసడిత /misaḍita/ *adj.* కలుషిత;contaminated; (కాంటెమినెటెడ్). మిసడిత యేర్ ఉంజి కోక్లంగ్ పడ్సంగ్ ఆతంగ్. కలుషిత నీరు తాగి దగ్గు, జలుబు వచ్చాయి.

మిస్- /mis-/ *v.* బొంద పెట్టుట;to bury; (టు బెరి); దఫనానా. బోరె ఆయి సాతెకె డొడ్డొ కాచ్చి మిస్సంతెర్. ఎవరైన చనిపోతే బొంద తవ్వి పాతి పెట్టుతారు. If anyone dies, a hole is dug and they buried them.

మిస్డి కీ- /misḍi kī-/ *v.* కలపడము;to mix; (టు మిక్స్); మిలానా. మాయ్మల్ రోత్‌సాటి చిమిట్ మిస్డి కీంతొర్. వ్యక్తి ఇల్లు కట్టుటకు సిమెంట్ కలుపుతున్నాడు. The worker is mixing cement for the house.

మిస్డె మాసి /misḍe māsi/ *adj.* కలుసుకొని. వెళ్లొక్ మాయ్ నలిర్ మర్మిన్క్ మిస్డె మాసి దాంతెర్. స్త్రీలు మగవారు కలిసి పెళ్లికి వెల్తారు.

మిసిన్ /misin/ *n.* • యంత్రం; mechanism; (మెకనిసమ్).
బస్ నగ మిసిన్ మందంత. బస్సులో యంత్రం ఉంటుంది.
• ఇంజిను; engine; (ఎన్జిన్).

మిహ్- /mih-/ *v.* స్నానము చేయించుట; to bathe; (టు బేద్); నహానా; నహలానా; నహలవానా. మర్మినగ నొవ్రి నొవ్రన్ యేర్ మిహంతెర్. పెళ్ళిల్లలో వధు, వరులకు స్నానం చేయిస్తారు.

మీన్ /mīn/ *n.* చేప; fish; (ఫిశ్); మఛ్లీ. బయ్యె నేండ్ మీన్కున్ సొంజి బయ్ వెల్లె మీన్ పియ్సి వాత. అమ్మ నేడు చేపలు పట్టడానికి వెళ్లి బాగా చేపలు తీసుకువచ్చింది.

మీన్ జారి /mīn jāri/ చేప వల; fish net; (ఫిశ్ నెట్).

మీన్ టొఙల్ (పిట్టె) /mīn ṭoṅal (piṭṭe)/ *n.* కొంగ; stork; (స్టోర్క్). మీన్ టొఙల్ పిట్టె మీన్క్ తింజెర్ వెలియంత. కొంగ చేపలను తింటూ తిరుగుతుంది.

మీన్ మేస్ /mīn mēs/ చేప గుడ్డు; fish eggs; (ఫిశ్ ఎగ్స్). మీన్ మేఙ్ నల్ మీన్ పోరిక్ పుటంతంగ్. చేప గుడ్డునుండి చేప పిల్లలు పుడుతాయి.

మీనొడల్ /mīnoḍal/ *n.* తాబేలు; tortoise; (టోటొయ్స్). కాసొతున్ మీనొడల్ గిర్ ఇంతెర్. తాబేలును కూర్మము అని కూడా అంటారు.

మీండ్- /mīṇḍ-/ *v.* పండుకో; to sleep; (టు స్లీప్); సోనా. బయ్యెనగ మీండ్సి మన్. అమ్మ ఒడిలో పండుకో.

మీరి కీ- /mīri kī-/ *v.* జమ చేయడము; to gather, collect; (టు గెదర్); సంగ్రహీత కరనా. పేకింగ్ డబ్లింగ్ కర్సన్ సాటి పొద్దింగ్ పొద్దింగ్ మీరి కీంతంగ్. ఆడపిల్లలు ఆటలు ఆడేప్పుడు పెంట కుప్పలలో డబ్బాలు జమ చేస్తారు.
Girls, in order to play with small containers, gather them (from) the rubbish heaps.

మీరె మా- /mīre mā-/ *v.* గుమిగూడారు; to gather; (టు గెదర్); [illegible] .

మీరియంగ్ /mīriyaṅg/ *n.* మిరియాలు; pepper seeds; (పెపర్ సీడ్స్); काली मिर्च. కోక్ల వాతెకె మీర్యన బుక్కి కీసి తింతెర్. దగ్గు వస్తే మిరియాల పొడి తింటారు.
మీరియంగ్ అరకు వేలినగ పండుసీంతెర్. మిరియాలు అరకు వేలిలో పండిస్తారు.

మీవ /mīva/ *pron.* మీది; your (pl.); (యొర్); तव. మిరట్ వాతిట్ బతి మీవ బద్ నార్. మీరు వచ్చారు కాని మీది ఏ ఊరు.

మీసెల్ /mīsel/ *n.* మీసము; whisker, fin (of fish); (విస్కర్); గలముచ్ఛా. నన్నయ్ డగుర్ ఇంజెర్ రమేస్ మీసెల్ పిడి కీసెర్ మంతొర్. నేను పెద్ద అని రమేష్ మీసం తిప్పుతున్నాడు.

మీసెల్క్ /mīselk/ *n.* మీసాలు; moustache; (ముస్టాష్); గలముచ్ఛా. మాయ్ననన్ మీసెల్క్ మందంతంగ్. మగవారికి మీసాలు ఉంటాయి. Men have moustaches.

ముక్క /mukka/ *n.* ముద్దు; kiss; (కిస్).

ముక్క బుర్వల్ /mukka burval/ ముద్దు పెట్టుట. కర్సికున్ మయ్తొన్ ఇంజెర్ ముక్క బుర్తొర్. ఆట ఆడి, గెలు పొందినావు అని ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

ముక్కెర /mukkera/ *n.* ముక్కు పుడక; nose ring; (నోస్ రిఙ్). మాతరిక్ ముక్కెరంగ్ మొసొక్నగ కెరంతంగ్. ముసలి ఆడవారు ముక్కుకు ముక్కు పుడకలు పెట్టుకుంటారు. Old ladies wear nose rings on their noses.

ముక్డియల్ /mukḍiyal/ *n.* మూగవాడు; dumb; (డమ్).

ముగ్గ ముగ్గ /mugga mugga/ *n.* నిగ నిగ; shimmer; (షిమర్).

ముగ్గి /muggi/ *n.* మొగ్గ; bud of flower; (బడ్ ఒవ్ ఫ్లొఅర్).
పుజర్ మర్ర పుజర్ పోయన్ సాటి ముగ్గి వాత. పూల చెట్టుకు మొగ్గ వచ్చింది.

ముగ్గు /muggu/ *n.* ముగ్గు; design made with coloured powder; (డిసైన్ మేడ్ విద్ కలడ్ పొడర్).

ముగ్గుస్ /muggus/ *n.* ముంగీస; mongoose; (మొంగూస్); నెవలా. ముగ్గుస్ తరసున్ తన్వ తొడ్డె టుక్డెంగ్ కీంత. ముంగీస పామును తన నోటితో ముక్కలు చేస్తుంది. A mongoose cuts (makes) a snake into pieces using its mouth. *herpestes edwardsi*, *herpestes javanicus*.

ముగ్రిపుజర్ /mugripuṅar/ • kind of flower; ఫూల. దివడిత సడ్డున్ డరొట్ నగ ముగ్రి పుజక్ దొహంతెర్. దీపావళి పండుగకు బంతి పువ్వులు దర్వాజకు కడతారు. • *n.* బంతి పువ్వు.

ముచ్చడ్ /muccaḍ/ *n.* మూత; cover, lid, stopper, capping; (కవర్); ఢక్కన. నిమ్ డబ్బత ముచ్చడ్ ముచ్చిన్ ఇర్రన. నూనె డబ్బా మూత మూసి ఉంచుకోవాలి.

ముచ్చుక్ /muccuk/ *ppnl.* తోడు లేకుండా; without; (విదౌట్); కె బినా. నీ ముచ్చుక్ నమొట్ సొన్నొం. నీవు లేకుండా మేము వెళ్ళ లేము. Without him we will not go.

ముచ్వల్ /mucval/ *n.* కప్పడం; cladding; (క్లెడింగ్). మేందొల్ దిస్వక్ కప్డి ముచ్చంత. దేహం కనబడకుండా కప్పుకుంటుంది.

ముజ్ర కీ- /mujra kī-/ *v.* • వందనాలు; to salute; (టు సెల్యూట్); నమస్కార.

• నమస్కారాలు; to put your hands together to greet someone (not a handshake!); (టు పుట్ యొర్ హెండ్స్ టగెదర్).

ముట్- /muṭ-/ *v.* గురుతుపట్టు; to recognize; (టు రెకగ్నైస్); पहचानना.

ముట్టి /muṭṭi/ *n.* • పిడికిలి; fist; (ఫిస్ట్); ముష్ట. పిర్ వాతెకె సత్రితున్ ముట్టి కీసి సబ్బుడ్ పియంతెర్. వర్షం వస్తే గొడుగును పిడికిలితో గట్టిగా పట్టుకుంటారు. • short handle (of implement, weapon, whip etc.) that can by gripped by the fist; (హెండల్).

ముడ్- /muḍ-/ *v.* మునగడము; to tip over, be immersed; (టు టిప్ ఒవర్); ళ్తబానా. తడెయ్ తగ సొంజి మావొర్ కాండి ముడుంగ్తొర్. చెరువుకు వెళ్లి మా పిల్లవాడు మునిగాడు.

ముడూస్- /muḍūs-/ *v.* ముంచుట; to drown, etc; (టు డ్రావ్న్); ళ్తబానా; ళ్తబోనా. వెల్లె యేతగ సొత్తెకె ముడుంగుసింత. ఎక్కువ నీటిలోనికి వెలితే ముంచుతుంది.

ముడుంగ్- /muḍuṅg-/ to dive; (టు డైవ్); ళ్తబకీ.

ముడ్డుస్ /muḍḍus/ *v.* మడత పెట్టుట; to fold (a cloth); (టు ఫోల్డ్).

ముడ్త /muḍta/ ముడుత. టొస్సుర్ మాయ్నన మేందొల్ ముడ్త. లావుగా ఉన్న వాని చర్మం ముడతలు పడుతుంది.

ముడి- /muḍi-/ *v.* గురక; to snore; (టు స్నోర్); ఖర్రాటా లేనా. మాత్రలిర్ నర్కక్ నరుమ్నెకె ముడియంతెర్. ముసలివారు నిద్రపోయేటప్పుడు గుర్రు పెడతారు. Old men snore while sleeping at night.

ముడియంతొర్ /muḍiyantor/ గుర్రు కొట్టడం.

ముడు సియ్వల్ /muḍu siyval/ ముడుచుకునే. ముడుసి ఇర్వల్ చుడుర్ సంచి. మడత పెట్టే చిన్న సంచి.

ముడుంగ్త /muḍuṅgta/ *v.* మునిగింది; it got drowned; (ఇట్ గొట్ డ్రౌండ్). చమ్చ కుస్రితగ అర్సి ముడుంగ్త. చమ్చా కూరలో పడిపోయి మునిగింది. కల్ ఉన్వడ్ పొర్రొ ముడుజ్తొర్. తాగులో మునిగి తేలుటం.

ముడుంగ్సి /muḍuṅgsi/ *adj.* మునిగి; immersed; (ఇమ్మర్స్డ్). కాసొ యేతగ ముడుంగ్సి మంత. తాబేలు నీటిలో మునిగి ఉంటుంది.

ముడుస /muḍusa/ *v.* ముంచు; merge; (మర్జ్); ళ్తబో; గోతా దె. కాతి మర్సున్ దంచికున్ యేతగ ముడుసంతొర్. కమ్మరి వారు గొడ్డలిని దంచి నీటిలో ముంచుతాడు.

ముతెల్క్ /mutelk/ ముత్యాలు. ముత్తెల్కున్ బొయిక్ నూల్దె కాచ్చి గోటితగ కెరంతంగ్. ముత్యాలను స్త్రీలు దారముతో అల్లి మెడలో వేసుకుంటారు.

ముద్ద$_1$ /mudda/ *n.* ఉంగరము; ring; (రిఙ్ ఫింగర్); అఁగ్‌ఠీ. నొవ్రి నొవ్రల్ మర్మింగ్ ఆతెకె హాటుమ్నె ముద్దంగ్ కెర్లె దాంతెర్. వధువి, వరుడు పెండ్లి అయ్యాక అంగడికి వెళ్ళి ఉంగరములు కొని పెటుకుంటారు. The bride and groom having got married go to the market in order to wear rings.

ముద్ద బొట్ట /mudda boṭṭa/ *n.* ఉంగరపు వేలు; ring finger, second finger.

ముద్ద$_2$ /mudda/ *num.* పదమూడు; thirteen; (తటీన్); తెరా. తేరతున్ ముద్ద గిర్ ఇంతెర్. పదమూడును ముద్ద అని కూడా అంటారు.

ముద్ద కెల్క్ /mudda kelk/ ఉంగరాల జుట్టు; curly hair; (కలి హేర్).

ముద్ర వాట్వల్ /mudra vāṭval/ అచ్చు వేయడం; printing; (ప్రింటిఙ్). సర్కరి అపిస్క్ నగ గోండి లిపితున్ ముద్ర వాట్సెర్ మంతెర్. ప్రభుత్వ కార్యాలయంలో గోండి లిపిని అచ్చు వేస్తున్నారు.

ముదెర /mudera/ *n.* మందు మొక్క. మూరంగ్ పుడితెకె ముదెరమర్ర వాటంతెర్. ఆవు గాయానికి పురుగులు పడితే ముదెరా మొక్క మందు వేస్తారు.

మున్నిస్ /munnis/ ముప్పది.

మున్నె /munne/ *adv.* ముందు; before; (బిఫొర్). సమ్దుర్కున్ మున్నె సొంజి మన్. అందరికంటే ముందు వెళ్లి ఉండు.

మున్నెగడ్ /munnegaḍ/ నాయకత్వం వహించేవాడు. మున్నె మంజి కామ్ వెహన. ముందుండి నాయకత్వం వహించు.

మున్నెత్ సూడ్సెర్ మత్త /munnet sūḍser matta/ *adj.* ఎదురుచూడబడ్డ; expected; (ఇక్స్పెక్టిడ్).

మున్నెతె /munnete/ రాబోయేది. మున్నెతె వాయ్వల్ సాల్ బహన్ మంత?. రాబోయే సంవత్సరము ఎలా ఉంది?

మున్నెన్ /munnen/ *adv.* ముందుగా; before; (బిఫొర్); పహ్లే. కామ్ కియ్నెన్ సొన్నెకె మున్నెన్ దాయన. పని చెయ్యడానికి ముందుగా వెళ్లాలి.

మున్నెమన్ /munneman/ *v.* ముందుండు; lead; (లెడ్); సామనే రహ్. మున్నె మంజి లడెయ్ తాకుసీమ్. యుద్ధని ముందుండి నడిపించు.

ముంజ్కవాత /muñjkavāta/ *v.* సొమ్మసిల్లి పోవడం; becoming unconscious; (బికమిఙ్ అన్కాంశస్). బేమరి వాలెన్ ముంజ్క వాత. రోగి సొమ్మసిల్లి పోయాడు.

ముంజాలిర్ /muñjālir/ పిల్లలు పుట్టని వారు.

ముంగూర్ /muṅgūr/ *n.* ఇంటి వాకిలి; roof, lean to; (రుఫ్); ఛత.

ముంగె (మర్ర) /muṅge (marra)/ మునగ చెట్టు.

ముంజెటల్ /muñjeṭal/ *adj.* మొండి. కామ్‌కేంజొర్ వోన్ ముంజెటల్ ఇంతెర్. పని వినని వాన్ని మొండి వాడు అంటారు.

మునొప /munopa/ *n.* లాభం; gain; (గేయ్న్); లాభ; నఫా. బోర్ గిరె మునొపత్ సాటి కామ్ కీంతెర్. లాభం కోసమే ఎవరైనా పని చేసేది.

ముప్ట /mupṭa/ *n.* మడత; fold; (ఫోల్డ్); తహ్. జోరతున్ ముప్ట కీసి ఇర్రన. చద్దర్‌ను మడత చేసి పెట్టాలి.

ముండ /muṇḍa/ *n.* కట్టితో చేసిన జెండ; a wooden pillar deity (obelisk shaped). ముండత్ మున్నె తూమ్న హెర్రె కొయ్యంతెర్. కట్టితో చేసిన జెండ ముందు మేకను బలి ఇస్తారు. They cut the sacrificial animals infront of the deity.

ముండ్యల్ కీమ్ /muṇḍyal kīm/ *v.* మొండికెయ్యి; insist; (ఇంసిస్ట్); జిద కర; మచల. నిమ్మె బయ్ ముండ్యల్ కియ్మ. నీవు బాగా మొండి తనం చేయకు.

ముండి /muṇḍi/ *adj.* • మొండి; stubborn; (స్టుబన్); జిద్దీ. నావొర్ చుడుర్ కాండి బయ్ ముండి మంతొర్. నా చిన్నకుమారుడు బాగా మొండివాడు.

ముండిక్ కెల్క్ /muṇḍik kelk/ పొట్టి వెంట్రుకలు. ముండిక్ కెల్క్‌నుర్ వాసెర్ మంతెర్. పొట్టి వెంట్రుకల వారు వస్తున్నారు.

ముండెల్ /muṇḍel/ *n.* శేరలు, మొగ్రెలు; vertical pole (with a pointed end to attach the cross beam 'patti') used for the side of a house; (వటికల్ పోల్). మావ రోన్ వీస ముండెల్క్ మంతంగ్. మా ఇంట్లో ఇరవై మొగ్రెలున్నాయి.

ముయ్క్ ముయ్క్ /muyk muyk/ నోటి లోపల నములుట. పల్క్ సెల్లర్ వోర్ వెడిల్ ముయ్క్ ముయ్క్ టొడ్డి కీంతొర్.

మురడి$_1$ /muraḍi/ ఆవుల పందిరి; cowshed; (కౌశెడ్); గోశాల. మూరన్ మురడితగ దొహంతెర్. ఆవులను కట్టె పందిరి ఉంది.

మురడి$_2$ /muraḍi/ • a large basket for storing paddy; (లాజ్ బాస్కెట్). • *n.* సామానుల గది. *n.* గోదాం; store; (స్టోర్). మురడి రోన్ సొంజి దానజ్ తెండట్. వరిని గిడ్డంగిలో జాగ్రత్త పర్చండి. సామన్ ఇర్వడున్ మురడి ఇంతెర్. వస్తువులను పెట్టేది గిడ్డంగి.

మురన మంద /murana manda/ ఆవుల మంద; herd of cows; (హర్డ్ ఒవ్ కౌస్). అక్కె మూరన మంద వోసెర్ మంతెర్. అక్కడ ఆవుల మందను తీసుకు వెలుతున్నారు.

మూర్త - /mur-/ • *v.* మూసుకు పోయింది; to be blocked; (టు బీ బ్లొక్ట్). మావ నాట్న యేర్ సొన్నె కాలువ మూర్త. మా ఊరి నీరు పోయే కాలువ మూసుకు పోయింది.

మూర్తొర్ /murtor/ full grown (m.); (ఫుల్ గ్రోన్). మావ నాటె వరొర్ మూర్తొర్ మాయ్నల్ మంతొర్. మా ఊరిలో ఎక్కువ వయస్సు కలిగిన వ్యక్తి ఉన్నాడు.

మూర్ (మర్ర) /mur (marra)/ *n.* మోదుగు (చెట్టు); flame of the forest tree; (ట్రీ); పెద్ద. మూర్ మర్రతంగ్ ఆకినె కూడింగ్ తయర్ కీంతెర్. మోదుగు ఆకులతో ఇస్తరి ఆకులు తయారు చేస్తారు. *butea frondosa*.

మూర్ పుజర్ /mur puṅar/ *n.* మోదుగు పువ్వు. దురాడిత రంగ్ కిమ్లై మూర్ పుజర్ తరంతెర్. హోళీ పండుగ రోజు మోదుగు పువ్వుతో రంగు వేస్తారు. For making colour for Holi, they bring flame of the forestflowers.

మూర్కెటల్ /murkeṭal/ *n.* చెడ్డవాడు; brute; (బ్రూట్). బన్కె గిర్ మూర్కెటల్ మన్వ. ఎప్పటికీ చెడ్డవాడిగా ఉండకూడదు.

మూర్గుడి కీ- /murguḍi kī-/ *v.* • పిసుకుట; to wring the neck of an animal; (టు రింగ్). జగ్డంగ్ కీనెకె గోటి పియ్ని అద్మంతెర్ తాన మూర్గుడి కీతొర్ ఇంతెర్. గొడవలు చేసేటప్పుడు మెడ పట్టుకొని పిసుకుతారు. • to twist someone's arm or skin; (టు ట్విస్ట్); ఏంఠనా.

మూర్త /murta/ *adj.* • ముదిరిన; ripe; (రైప్). మూర్త మక్కెన గాటొ చొకొట్ ఆయె. ముదిరిన మొక్కజొన్నల అన్నం మంచిగా కాదు. ముదురు; matured and hard; (మట్యూర్డ్ ఎండ్ హార్డ్); పక. కాడ్డె కాయ మూర్త. దోస కాయ ముదిరింది.

మూర్రెంగ్ /murreṅg/ *n.* పుట్నాలు; brown gram; (బ్రౌన్ గ్రాం). సడాయినంగ్ మూర్రెంగ్ తయర్ కీంతెర్. శనగ లతో పుట్నాలు తయారు చేస్తారు.

మూర్స్- /murs-/ *n.* వంగడం; to stoop; (టు స్టూప్); ఝకనా. జంగుబొపు మూర్సి మూర్సి కామ్ కీంతొర్. రాము వంగి వంగి పని చేస్తున్నాడు.

మూరుంగ్త /muruṅgta/ *adj.* చల్లటి (నీరు); cold (water); (కోల్డ్); ఠండా. నర్కడ యేతున్ మూరుంగ్త యేర్ ఇంతెర్. రాత్రి నీటిని చల్లటి నీరు అంటారు.

ముల్గె (మర్ర) /mulge (marra)/ *n.* మునగ చెట్టు; Indian horse-radish tree; (కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ). ముల్గె మర్ర కామ్ సియ్వల్ మర్ర ఆంద్. ఈ చెట్టు పనికి వచ్చే చెట్టు.

ములుక్నంగ్ పొరొల్క /muluknaṅg porolk/ ప్రాంతాల పేర్లు; name of the place; (నేయ్మ్ ఒవ్ ద ప్లేయ్స్).

ముస్ ముస్ కవ్- /mus mus kav-/ *v.* ముసిముసి నవ్వు; to giggle; (టు గిగల్). రాదల్ ముస ముస కవ్వంత. రాధ ముసిముసిగా నవ్వుతుంది.

ముస్కె /muske/ *v.* చిక్కం; animal's muzzle; (ఎనిమల్స్ మసల్); థూథన. కాపుస్, జొన్నద్గ డవ్ర పానెకె కోందన్ గా ముస్కెంగ్ దొహంతెర్. చేలలో గుంటుకు కొట్టేటప్పుడు ఎడ్ల ముఖాలకు చిక్కం తొడిగిస్తారు. While using the 'daura' for cotton or 'jowar' muzzles are tied on the bullocks.

ముస్‌డెర్క /musḍerka/ అన్నము జీర్ణము అవ్వక పోవడం. వెల్లె గాటొ తిత్తెకె ముస్ డెర్క పియ్యంత. ఎక్కువ అన్నం తింటే కడుపు ఉబ్బినట్టు ఉంటుంది.

ముహ్- /muh-/ *v.* అడ్డగించు; to block, plug; (టు కవర్); రోక. యేర్ సొన్వల్ కాల్వతున్ ముహ. నీరు పోయే కాలువను అడ్డగించు. సొన్వల్ యేతున్ ముహ్చి ఆపుస. పోయే నీటిని మూసి వెయ్యి.

ముహ్చ్- /muhc-/ *v.* మొరగడం; to bark; (టు బార్క్); భోంకనా. బోరె వాతెకె నెయ్ ముహ్చంత. ఎవరైనా వస్తే కుక్క మొరుగుతుంది.

ముహ్చివాట /muhcivāṭa/ *v.* • మూసుకో; shut; (శట్); బంద కర. • మూసివేయి; closing; (క్లోసింజ్). కల్లిర్ వాంతెర్ ఇంజెర్ కావడ్ ముహ్చివాట. దొంగలు వస్తున్నారు అని తలుపు మూసివెయ్యి.

మూకల్ /mūkal/ *n.* మూగవాడు; dumb, mute, person who cannot speak; (డమ్); గూँగా आदमी. చుడుర్ మన్నె కెడల్ వడ్క వాయె వోన్ మూకల్ ఇంతెర్. చిన్నగున్నప్పటి నుండి మాట్లాడరాని వారిని మూగవాడు అంటారు. Someone who since birth cannot speak is called dumb.

మూకి /mūki/ *n.* మూగది; feminine dumb, mute, person who cannot speak; (డమ్); గూँగా औरत.

మూడవ /mūḍava/ *adj.* మూడవ; third; (తడ్); तिहाई. నన్న మూడవ తరగతి కరియంతొన్. నేను మూడవ తరగతి చదువుతున్నాను.

మూంద్ /mūnd/ *num.* మూడు; three (nm.); (త్రీ); తీన. నావ హెర్రె మూంద్ పిల్లంగ్ వహ్తా. నా మేక మూడు పిల్లలు ఈనింది.

ముప్వీర్ /muvvir/ *n.* ముగ్గురు; three (m.); (త్రీ); తీన. నాకున్ ముప్వీర్ దొస్త్క మంతెర్. నాకు ముగ్గురు స్నేహితులు ఉన్నారు.

మూండ్యల్ /mūṇḍyal/ చెడు తనం గల వాడు.

మూర /mūra/ *n.* ఆవు; cow; (కౌ); గాయ. రోజి మూర పాల్ ఉట్టెకె చొకొట్ మందంత. రోజూ ఆవు పాలు తాగితే మంచిగా ఉంటుంది.

మూర పాల్ /mūra pāl/ ఆవు పాలు; cow milk; (కౌ మిల్క్).

మూర సవ్వింగ్ /mūra savviṅg/ గొడ్డు మాంసం; beef; (బీఫ్).

మూర్త /mūrta/ నిండి. వావుర్ జాడితె మూర్త. పంట చేను గడ్డితో నిండింది.

మూర్త్ /mūrt/ *n.* రూపం; structure; (స్ట్రక్చర్). కుమ్రం బీమున మూర్త్ ఇచ్చోడ తగ మంత. కుమ్ర బీము రూపం ఇచ్చోడలో కూడ ఉంది.

మూర్తి /mūrti/ *n.* విగ్రహం; image; (ఇమిజ్). బయ్ చొకొట్న మూర్తి తయర్ కీతెర్. చాలా మంచి విగ్రహం తయారు చేసారు.

మూర్యల్ /mūryal/ *n.* • మామయ్య; father-in-law; (ఫాదర్-ఇన్-లొ); ससुर. మర్మింగ్ ఆతెకెన్ మామన్ మూర్యల్ ఇంతెర్. పెళ్లి అయితేనే మామయ్యను మామయ్య అంటారు. • మామ. నొవ్రనొర్ బొబల్ నొవ్రిన్ మూర్యల్ అంతొర్. వరుని తండ్రి వధువుకు మామ అవుతాడు.

మూరె మర్న్డడ్ /mūre marnḍaḍ/ *n.* మామ కూతురు; mother's brother's daughter; (మదస్ బ్రదస్ డొటర్). మామన పేడిన మూరె మర్న్డడ్ ఇంతెర్. మామయ్య కూతురును మరదలు అంటారు.

మూరె మర్రి /mūre marri/ *n.* సడ్డకుని కొడుకు; husband's brother's son; (హస్బండ్స్ బ్రదస్ సన్).

మూరెమాతంగ్ /mūremātaṅg/ అంతరించి పోయినవి. నావంగ్ మూరంగ్ సద్ది మూరెమాతంగ్. నా ఆవులు అన్నీ అంతరించి పోయినవి.

మూల /mūla/ *n.* • కొన; of an angle, end; (ఒవ్ ఎన్ ఎంగల్, ఎండ్). నేండ్ అద్ మూలతున్ ఊడ్సెర్ మంతొర్. ఈ రోజు ఆమూలను దున్నుతున్నాడు.

• దిశ; direction; (డిరెక్శన్). మావ సాడ నాలుంగ్ మూలంగ్ మంత. మా బడికి నాలుగు మూలలు ఉంన్నాయి.

మూల మాటి /mūla māṭi/ *n.* ముల్లంగి; radish; (రేడిష్); మూలీ. మూల మాటితున్ పహ్నాయ్ గిర్ తింతెర్. ముల్లంగి గడ్డను పచ్చిగా కూడ తింటారు.

మూస్క్- /mūsk-/ *v.* వాసన చూడడం; to sniff, nuzzle, inhale; (టు స్నిఫ్). సవ్వికుస్రితున్ మూస్క్సెర్ మంతొర్. మాంసం కూరను వాసన చూస్తున్నాడు.

మెచ్చ్వల్ /mecval/ • *v.* మెచ్చుకో; appreciate; (ప్రేయ్స్); ఖుషాఈ దే; అభినందన కర. చెండు కర్సి మెయ్తొర్ ఇంజెర్ సమ్ధిర్ మెచ్తెర్. బంతి ఆడి గెలుచుకున్నాడు అని అందరూ మెచ్చుకున్నారు. *n.* ప్రశంస; admiration; (ఎడ్మరేయ్ష్న్); प्रशंसा; तारीफ; बडाई. మావ నాట్న సరితున్ చొకొట్ కీతొర్ ఇంజెర్ మెచ్తెర్. మా ఊరి దారిని మంచిగా చేసాడు అని అభిమానించారు.

మెట్ట /meṭṭa/ *n.* గుట్ట; mountain; (మౌంటిన్); पहाड़; पहाड़ी. బీము పిస్సంగ్ ఆసి గుట్టంగ్ మెట్టంగ్ తిరియంతొర్. బీము పిచ్చివాడు అయి కొండలు, పర్వతాలు తిరుగుతున్నాడు.

మెద్దుర్ /meddur/ *n.* మెదడు; brain; (బ్రేయ్న్); दिमाग़. తల్లతగ మెద్దుర్ మందంత. తలలోపల మెదడు ఉంటుంది.

మెదుల్వల్ /medulval/ మెలుగుట. రొహ్కొ రొహ్కొ మెదుల్సెర్ మందన. ఇంట్లో చక్కగా మెలుగుతూండాలి.

మెన్ /men/ *clitic.* నిండు; equivalent to English –ful.

మెంటల్ కడ్క /meṇṭal kaḍk/ మెల్ల కండ్లు. మెంటల్ కడ్క నొర్ సూడ్సెర్ మంతొర్. మెల్ల కండ్లు చేసి చూస్తున్నాడు.

మెయంత /meyanta/ *v.* మిగులుతుంది; remains

మెయ్తొర్ /meytor/ *n.* విజయం; pass; (పాస్). రాజు పరిక్స లిహికీసి మెయ్తొర్. రాజు పరీక్ష రాసి విజయం సాధించాడు.

మెలి- /meli-/ *v.* కదిలి; to shake; (టు శేయ్క్); झिंझोड़ना.

మెలుస్త /melusta/ కదిలించింది. నన్న లిహికీనెకె మెలుస్త. నేను రాసేటప్పుడు కదిలించింది.

మెస్ వీసి /mes vīsi/ చిన్న తేనెటీగ. మెస్ వీసి బారిక్ మందంత. చిన్న తేనెటీగ సన్నగా ఉంటుంది.

మెసి- /mesi-/ *v.* పదునుపెట్టు; to sharpen; (టు శాప్ఎన్). జాడి కొయన్ సాటి సెట్టెడ్ మెసియంతొర్. గడ్డి కోయడానికి కొడవలిని పదునుపెట్టు.

మెసెల్ బండ /mesel-baṇḍa/ *n.* వాడి చేయు బండ; sharpening stone; (షార్పెనింగ్ స్టోన్). మర్సుక్, బార్చింగ్, కీక్రంగ్ మెసెల్ బండద్గ మెసియంతెర్. గొడ్డలి, బాడిశ, ఉలిని బండపై నూరుతారు. They sharpen axes, carving tools and chisels are on a sharpening stone.

మెహ- /meh-/ *n.* మేపడం; to cause to graze; (టు కొస్ టు గ్రేజ్); चरना. కోందన్ సక్రెపొడ్డెరెక్ మెహ. ఎడ్లను పొద్దున్న సాయంత్రం మేపుతారు.

మేడ /mēḍa/ *n.* వాసాలు; eaves of roof; (ఈవ్స్); ओरी. మండతగ మేడంగ్ వాటంతెర్. పందిరిలో వాసాలు వేస్తున్నారు.

మేతింగ్ /mēting/ *n.* మెంతి; fenugreek seeds; (ఫెనుగ్రీక్ సీడ్స్). కుసిడగ మెతిబాజి వాట్టెకె కుస్రి బయ్ చొకొట్ ఆంత. కూరలో మెంతి ఆకులు వేస్తే కూర చాలా రుచిగా ఉంటుంది.

మేతిబాజి /mētibāji/ మెంతి కూర; fenugreek leafy vegetable; (ఫెనుగ్రీక్ లీఫి వెజిటబ్ల్). మేతిబాజిన కుస్రి అట్సి తింతెర్. మెంతి కూర తినడానికి మంచిగా ఉంటుంది.

మేన్ వాలె /mēn vāle/ *adj.* ముఖ్యమైన; material; (మటీయరీయల్). మెన్ వాలె మాయ్నన్ బద్లి కియ వాయె. ముఖ్య మైన వ్యక్తిని బదిలీ చెయ్యరాదు.

మేంజ్ /mēñj/ *n.* • గ్రుడ్లు; egg (pl.); (ఎగ్స్); अंडे. మేస్క్ కొర్దల్ వాంతంగ్ అని మేస్క్నల్ కొర్ పిల్లంగ్ వాంతంగ్. గుడ్లు కోడి నుండి వస్తాయి, గుడ్లనుండి కోడి పిల్లలు పుడుతాయి. • గ్రుడ్డు; egg (sg.); (ఎగ్); अंडा. మేస్క్ పీని గాలుమ్ తిత్తెకె గర్మి మందంత. గుడ్లు చలికాలం తింటే వేడిగా ఉంటుంది.

మేస్క్ /mēsk/ మల్ మేంజ్ డగుర్ మందంత. నెమలి గుడ్డు పెద్దగా ఉంటుంది.

మేందొడ లెహ్మి /mēndoḍa lehmi/ ఆభరణాలు.

మేందొదె వాత /mēndode vāta/ *n.* పరవశత; ecstasy; (ఎక్స్టసి). బాయిన్ పేన్ద వడి వాతెకె మేందోదె వాత ఇంతెర్. అక్కకు దేవుడు వస్తే పూనకం వచ్చింది అని అంటారు.

మేందొల్ /mēndol/ *n.* దేహం; body; (బొడి). బస్కెగిర్ మేందొల్ మెలుసెర్ మందన. ఎప్పుడైనా దేహం కదిలిస్తూ ఉండాలి.

మేండ /mēṇḍa/ *n.* గొర్రెపోతు; ram; (రెమ్). నాట్నంగ్ గొర్రెనగ మేండ మందంత. పెంపుడు గొర్రెలలో గొర్రె పోతు ఉంటుంది.

మేయ్- /mēy-/ *n.* మేపడం; to graze; (టు గ్రేజ్); चरना. కోందంగ్ ఇర్వల్ జాడితున్ బయ్ మేయంతంగ్. ఎడ్లు పచ్చి గడ్డిని చాలా మేస్తాయి.

మేస్త్రి /mēsrti/ *n.* కార్మికుడు; worker; (వకర్). మేస్త్రి రోన్ దొహ్లాన్ వాతొర్. మేస్త్రీ ఇల్లు కట్టుకోవడానికి వచ్చాడు.

మొక్ట కీ- /mokṭa kī-/ *n.* మడత; to fold; (టు ఫోల్డ్); తహ్ కరనా. బయ్యె జోరనున్ మొక్ట కీమ్ ఇంజెర్ వెహంత. అమ్మ దుప్పటిని మడత పెట్టు అని చెపుతుంది.

మొక్డొ కీ- /mokḍo kī-/ *v.* మృదువుగా చెయ్యి; to stretch oneself; (టు స్ట్రెచ్ వంసెల్ఫ్). నీవంగ్ కయ్యున్ మొక్డొ కీమ్. నీ చేతులను మృదువుగా చెయ్యి.

మొక్సల్ /moksal/ *n.* సభ్యుడు; member; (మెంబర్); సదస్యపు. జాతితగ కులం బాధ్యత వాలెన్ మొక్సల్ ఇంతెర్. జాతిలో కులం గురించి బాధ్యత వహించేవాడు.

మొకె మర్ర /moke marra/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); పెడ; వృక్ష.

మొకొట /mokoṭa/ *n.* ముసుగు; mask; (మాస్క్); ముఖౌటా.

మొకొమ్ /mokom/ *n.* ముఖం; face; (ఫేస్); ముఖ. కడ్క,కెవ్క,మొసొర్,టొడ్డి, మొకొమ్ నగ మందంతంగ్. కన్లు,చెవులు,ముక్కు,నోరు,ముఖములో ఉంటాయి.

మొటర్ /moṭar/ *n.* వాహనము; a generic word for vehicle (such as a jeep or tractor); (వీయకల్). వహుక్నె టాక్టర్ మొటర్ బయ్ కామ్ సీంత. చేనులు దున్నుటకు ట్రాక్టర్ చాలా ఉపయోగ పడుతుంది. In the fields a tractor (motor) is very useful.

మొట్ వాలె /moṭ vāle/ *adj.* మోటైన; clumsy; (క్లంసి). మొట్ వాలె మొట్ కామ్ కీంతొర్. మోటైన వాడు మోటు పని చేస్తాడు.

మొట్ సబ్బ /moṭsabba/ పురిటి భోజనం. కాండి పుట్ట పజ్జె మొట్ సబ్బ కీంతెర్. పిల్లవాడు పుట్టిన తరువాత పురిటి భోజనం పెడతారు.

మొడ్ /moḍ/ *n.* బొడ్డు; navel, bellybutton; (నేవల్); నాభి.

మొడ్డల్ /moḍḍal/ *n.* చిన్న మొగ పాప; newborn boy; (న్యూబోన్ బొఇ); బాలక. కాండి పుట్తెకె మొడ్డల్ ఇంతెర్. చిన్న పిల్లవాడు పుడితే మొగ పాప అంటారు.

మొడ్డె /moḍḍe/ *n.* చిన్న ఆడ పాప; newborn girl; (న్యూ బోన్ గల్); చుడుర్ పేడి పుట్తెకె తాన మొడ్డె ఇంతెర్. చిన్న పాప పుట్టినప్పుడు అమె మొడ్డె అని అంటారు.

మొడి /moḍi/ *n.* మలుపు; diversion; (డైవర్షన్); మోడ; ఘుమావ. కాల్దె పాయ్వల్ చెండు కర్స్నెకె మోడింగ్ మోడింగ్ తిరునెర్ కర్సంతెర్. కాలితో తన్ని ఆడుకునే ఫుట్ బాల్ ఆడుకునేటప్పుడు మలుపు తిరుగుతూ ఆడుకోవాలి.

మొడి మల్వల్ /moḍi malval/ మలుపు తిరుగుట. కాల్వత యేర్ మొడి మలంత. కాలువ మలుపు తిరిగి పోతుంది.

మొడొక /moḍoka/ *n.* మొలక; shoot of a seed; (షుట్). సోయబిన్ పూర్తెకె జల్ది మొడొకంగ్ వాంతంగ్. సోయాబీన్ నానితే తొందరగా మొలకెత్తుతుంది. If soya beans get wet the shoots come quickly.

మొతి /moti/ *n.* రత్నం; pearl; (పెల్); మోతీ. బాయిక్ మొతింగ్ కెరంతంగ్. స్త్రీలు రత్నాలు వేసుకుంటారు.

మొద్ /mod/ *n.* • మొద్దు. • కట్టె; tree trunk; (ట్రీ ట్రంక్); కుందా; ర్హోఠ. బయ్డగుర్ తేక మొద్ తరంతెర్. చాలా పెద్ద టేకు మొద్దును తెస్తున్నారు.

మొదొడ /modoḍa/ *adj.* • ఆదిమ; foremost; (ఫోర్మోస్ట్). మొదొడల్ సాడతె దాంతొన్. ఆది నుంచి బడికి వెలుతున్నాను. • మొదటి; primitive; (ప్రిమిటివ్). ఇద్ కాపుస్ మొద్దొడ ఆంద్ చొకొట్ పిర్ర. ఈ పత్తి మొదటిది మంచిగా మొలిచింది. • తొలి; first; (ఫస్ట్); పహలా; ప్రాచీన.

మొదొల్ /modol/ *adj.* • తొలి; first; (ఫస్ట్). • earlier, before; (అలీయర్); కె పహలె. ఇద్ కామ్ మొదొల్ బోర్ సురు కీతెర్. ఈ పని ముందు ఎవరు మొదలుపెట్టారు. Who started this work before.

మొప్ ఆ- /mop ā-/ *v.* మొదలు పెట్టు; to be founded; (టు బీ ఫౌండిడ్). కాపుస్ పెర్లెన్ నిమ్మొట్ మొప్ ఆమ్ట. పత్తి ఏరుటకు సిద్ధమయ్యారు.

మొప్లెర్ /mopler/ మప్పురెల్.

మొమ్ బత్తి /mom batti/ *n.* కొవ్వొత్తి; candle; (కెండల్).

మొమొట్ /momoṭ/ *pron.* మేము; we (incl.); (వీ). మొమొట్ సఖిర్ సాడతగ దాకట్. మనం అందరము బడికి వెలదాము.

మొయ్- /moy-/ *n.* హత్య; to murder, finish off; (టు మడర్); హత్యా.

మొర్ /mor/ *n.* ముద్ర; press; (ప్రెస్). కల్లెన్ కప్పడగ మొర్ పాంతెర్. దొంగ నుదుటి మీద ముద్ర వేస్తారు.

మొర్రొ /morro/ *n.* పులిపిరి; birthmark(?), mole; तिल. మాయ్నన మేందోడగ మొర్రొంగ్ మందంతంగ్. వ్యక్తి దేహంలో పులిపిరి ఉంటాయి.

మొరొల్ /morol/ *n.* మొక్క; plant; (ప్లాంట్). సాప మొరొల్ బయ్ కాయంగ్ సాత్త. వంకాయ బాగా కాయలు కాసింది.

మొల్లొల్ /mollol/ *n.* కుందేలు; rabbit; (రెబిట్); खरगोश

మొల్లొల్ పిల్లంగ్ /mollol pillaṅg/ మొల్లొల్ పిల్లంగ్ రండ్ మంతంగ్. కుందేలు పిల్లలు రెండు ఉన్నాయి.

మొల /mola/ *n.* మొల; iron nail; (ఐఅన్ నేయ్ల్). కావడ్ తయర్ కీనెకె మొలంగ్ పాంతెర్. తలుపు తయారు చేసేటప్పుడు మొలలు కొట్టుతారు.

మొరొస్ /moros/ *n.* తీగ; bark for rope making; (బార్క్ ఫొర్ రోప్ మేయ్కింజ్). చుట్ట ఆకినంగ్ కట్టంగ్ మొరొస్ వేలినె దొహంతెర్. తునికి ఆకులను తీగలతో కట్టలు కడతారు. Bundles of leaves for 'bidis' are tied with strips of 'moros' bark.

మొలొక /moloka/ *adj.* నార; string; (స్ట్రిజ్); रेशा. మావంగ్ వంజింగ్ మొలొకంగ్ వాసెర్ మంతంగ్. మా వడ్ల నారు మొలకెత్తు తుంది.

మొవెర /movera/ *n.* ఆవలు; mustard seed; (మస్టడ్ సీడ్); राई.

మొసొర్ /mosor/ *n.* ముక్కు; nose; (నోస్); नाक. కాకొన మొసొడగ మొసొర్ ముద్ద మంత. అమ్మమ్మ ముక్కుకు ముక్కెర ఉంది.

మొసొర్ ముద్ద /mosor mudda/ ముక్కు రింగు. బాయిక్ సోనెతంగ్ మొసొర్ ముద్దంగ్ కెరంతంగ్. అమ్మాయిలు బంగారపు ముక్కెరలు పెట్టుకుంటారు.

మొహ్తుర్ కియ్యె /mohtur kiyye/ *n.* మొదలెట్టేవాడు; starter; (స్టార్టర్). రోన్ దొహన్ సాటి ముహుర్తమ్ కీమ్. ఇళ్లు కట్టడం మొదలుపెట్టాడు.

మోక /mōka/ *n.* అవకాశం; opportunity; (ఒపర్చ్యునటి). నాకున్ కరివల్ మోక వాతెకె సుటికియొన్. నాకు చదివే అవకాశం వస్తే దానిని వదలను.

మోర /mōra/ *n.* ఆకుల టోపి; leaf hat; (లీఫ్ హాట్).

య

యాద్ కియ్వల్ /yād kiyval/ *v.* గుర్తు పెట్టుకోవడం; to mark with a symbol; (టు మాక్ విద్ ఏయ్ సింబల్). వాచికిసికున్ యాద్ కియ్వల్ మందంత. చదువుకుని గుర్తు పెట్టడం జరుగుతుంది.

యాది /yādi/ *n.* జ్ఞాపకం; memory, recollection; (మెమరి); याद. మస్తరల్ వెహ్తాంగ్ అవ్ దడనున్ యాది కీసి నాడి వెహన. గురువు చెప్పిన పాఠాలను జ్ఞాపకం చేసి రేపు చెప్పాలి.

యాయల్ /yāyal/ *n.* చిన్నమ్మ; mother's younger sister, father's younger brother's wife; (మదస్ యంగర్ సిస్టర్). బయ్యెన సేలడున్ యాయల్ ఇంతెర్. అమ్మ చెల్లెను చిన్నమ్మ అని అంటారు.

యుగ్ /yug/ *n.* యుగం; period; (పీయరీయడ్); युग.

యునివర్సిటి /yunivarsiṭi/ విశ్వవిద్యాలయం; university.

యెకంది /yekandi/ *corr.* ఒకవేళ; if; (ఇఫ్); अगर. యెకంది నిమ్మె దాకితె నాకున్ వెహ. ఒకవేళ నీవు వెల్లినట్లైతే నాకు చెప్పు.

యెక్కి సెల్లె /yekki selle/ *n.* అనైక్యత; disunity; (డిస్ యూనిటి). తమ్ముర్ తాదలిర్ యెక్కిసెల్వక్ మంతెర్. అన్నదమ్ములు అనైక్యతతో ఉన్నారు.

యెక్టి కీ- /yekṭi kī-/ *n.* ఎక్కిళ్ళు; to hiccup; (టు హికప్); हिचकिचाहट. వట్టి గాటొయ్ తిత్తెకె యెక్టి వాంత. వట్టి అన్నము తింటే ఎక్కిళ్లు వస్తాయి.

యెక్లల్ పద్ది /yeklal paddi/ మగ అడవి పంది; male pig, boar; (మేయ్ల్ పిగ్, బోర్). కేడతె యెక్లల్ పద్ది వెలిసెర్ మంత. అడవిలో మగ అడవి పంది తిరుగుతున్నది.

యెక్‌నాడ /yeknāḍa/ *n.* రోగం; disease; (డిసీస్). యెక్‌నాడ ఇన్వల్ గిర్ ఉంది బేమరి. ఎక్ నాడ అనేది కూడా ఒక రోగం.

యెకిన్ పీ- /yekin pī-/ *v.* నమ్ము; to believe; (టు బిలీవ్); విశ్వాస కరనా.

యెగ్గ బడ్వల్ /yegga baḍval/ *n.* తిరగబడేవాడు; rebellion; (రిబెలీయన్). యెగ్గ బడ్సి కామ్ కీసెర్ మంతెర్. తిరగబడి పని చేస్తున్నారు.

యెగ్దమ్ /yegdam/ • *adv.* ఒక్కసారిగా; all together; (ఒల్ టగెదర్). • *adj.* ఆకస్మిక; unexpected; (అనిక్స్పెక్టిడ్). వోర్ సొన్నెకె యెగ్దమ్ అర్సి సాతొర్. అతను వెల్లేటప్పుడు ఆకస్మికంగా పడి చనిపోయాడు.

యెడ్కి /yeḍki/ *n.* జ్వరము; fever; (ఫీవర్); బుఖార్. రోజి రోజి రెమ్సెర్ మంతొర్ బారి ఇత్తెకె వోర్ యెడ్కితె మంతొర్. రోజు రోజుకు తగ్గుతున్నాడు ఎందుకంటే జ్వరముతో ఉన్నాడు. Day by day he is getting weaker because he has fever.

యెద్- /yed-/ to sow, (with drill, not by scattering); (టు సొ); బీజనా.

యెద్దకట్టింగ్ /yeddakaṭṭeṅg/ వంట చెరకు; firewood; (ఫైర్ వుడ్). కేడతల్ యెద్దకట్టింగ్ తరంతెర్. అడవి నుండి వంట చెరకు తెస్తారు.

యెద్ది /yeddi/ *n.* • ఎండాకాలం; the hot season, summer; (హాట్ సీసన్); ధూప. యెద్ది గాలుమ్ సక్కెడల్ పోడ్ సొన్నల్ బమ్ యెద్దితెరంత. During summer it is very hot from morning till evening.

యెద్ది గాలుమ్ /yeddi gālum/

యెద్ది తెరంత /yeddi teranta/ ఎండ కొడుతుంది.

యెద్ది యేతన్ /yeddi yētan/ ఎండ తీసుకొనుట; taking heat of sun; (టేయ్కిఙ్ హీట్ ఒవ్ సండేయ్). జీవరస్క్ పీని సాతెకె యెద్ది యేతన్ సాటి యెద్దితె వాంతంగ్. జంతువులకు చలి వేసి నప్పుడు ఎండలోకి వస్తాయి.

యెద్దిపాత /yeddipāta/ వడదెబ్బ; ల్ల లగనా. యెద్దితె వెల్లె తిరితెకె యెద్దిపాంత. ఎండలో ఎక్కువగా తిరిగితే వడదెబ్బ తగులుతుంది.

యెంజుర్ /yeñjur/ *n.* నువ్వుల పొడి; sweet preparation made by pounding 'jaggery' and sesame seeds together; (స్వీట్ ప్రెపరేయ్మన్). కాండిన పాచ్వి కీనెకె పాచ్విత్ నేటి యెంజుర్ గాటొ కీంతెర్. పిల్లవాని పేరు పెట్టే రోజు నువ్వుల పొడి అన్నము చేస్తారు.

యెంజె /yeñje/ *n.* గింజ; kernel of chironji fruit. సెర్క పెడెక్నంగ్ యెంజెంగ్ కొహ్క్కాసి తింతెర్. మొర్రి పండ్లను పగుల గొట్టి పలుకులు తింటారు. Having cracked open the nuts of the chironji fruit they eat the kernels. *chironjia sapida*.

యెనల్క /yenalk/ ఆభరణాలు.

యెమ్ లోక్ /yem lōk/ నరకానికి.

యెండి యేర్ /yeṇḍi yēr/ స్వచ్ఛమైన నీరు; clear water; (క్లీయ వొటర్). యెండి యేర్ ఉన్వల్ చొకొట్. స్వచ్ఛమైన నీరు తాగడం మంచిది.

యెర్తం /yertaṁ/ *v.* పాడు; waste; (వేయ్స్ట్). చొకొట్ కరివ సొంజి తన్వ జీవితం యెర్తం కీతొర్. మంచిగా చదవలేక తన జీవితాన్ని పాడు చేసెను.

యెర్ప్వల్ /yerpval/ *n.* ఏలేవాడు; ruler; (రులర్).

యెర్రినెయ్ /yerri ney/ *n.* పిచ్చికుక్క; cur; (కూర్). యెర్రి నెద్దున్ కరుమ్ వాయసియ్వ. పిచ్చి కుక్కను దగ్గరకు రానీయవద్దు.

యెరిసెర్ /yeriser/ *v.* ఈడ్చు; pull; (పుల్); ఖీంచ; ఆకర్షిత కర; ఘసీట. సాత నెద్దున్ యెరిసెర్ వోతొర్. చని పోయిన కుక్కను ఈడ్చుకుంటూ వెల్లాడు.

యెలక్టిరింగ్ /yelakṭiriṅg/ *n.* విద్యుత్; electric; (ఇలెక్ట్రిక్). యేతె యెలక్టిరి తయర్ ఆంత. నీటితో విద్యుతు తయారు అవుతుంది.

యెల్లి /yelli/ *n.* ఎలుక; rat; (రెట్); చుహా. యెల్లి వెర్కడున్ సూడ్సి మక్సెర్ మంత. ఎలుక పిల్లని చూసి దాగుతున్నది.

యెల్లి సూపె /yelli sūpe/ ఎలుక పిల్ల; baby rat; (బేయ్బి రెట్).

యెల్లికెవి /yellikevi/ ఎలుక చెవి; ear of rat; (ఈయర్ ఒవ్ రెట్).

యెవ్వ /yevva/ *v.* • అందుకో. • చేరు; reach; (రీచ్); పహుఁచ; ఇకడ్డా హో. మర్రతంగ్ కాయన్ యెవ్వ. చెట్టు కాయలు అందుకో.

యెవ్వన /yevvana/ *v.* చేరడము; to reach; (టు రీచ్); పహుఁచనా. మిమ్మెట్ సమ్దిర్ ఇగ్గె సక్రె యెవ్వన. మీరందరూ ఇక్కడికి ప్రొద్దున్నే చేరుకోవాలి. You must all reach here (tomorrow) morning.

యెవ్తప్ /yevtap/ *n.* సరిపోయినట్లు; be enough; (బీ ఇనఫ్). సమ్దిర్కున్ పుస్తక్ యెవ్తప్ మంతంగ్. అందరికీ పుస్తకాలు సరిపోయినట్లు ఉన్నాయి.

యెవ్తొర్ /yevtor/ *v.* చేరినాడు; arrived (m.); (అరైవ్డ్). కాండిర్ పరిక్సంగ్ లిహికిమ్లెన్ సాడతగ యేవ్తెర్. పిల్లలు పరీక్షలు రాయడానికి బడికి చేరుకున్నారు.

యెస్ట వాత /yesṭa vāta/ *n.* అలసి పోయ; tired; (టైఅడ్). కప్డింగ్ సుక్సి సుక్సి యెస్ట వాత. బట్టలు ఉతికి ఉతికి బాగా అలసి పోయింది.

యెహ్- /yeh-/ *n.* ఎగిరించడం; to cause to dance; (టు కొస్ టు డాన్స్). నొవ్రి నొవ్రన్ బొవ్లతగ యెహంతెర్. వధూ, వరలును ఎత్తు కొన్నిగద్దె చుట్టూ నాట్యం చేస్తారు.

యేకార్యల్ /yēkāryal/ ఒకే ఒక్కడు; only one man; (ఒంలి వన్ మెన్). వరొరె మన్వల్ యేకార్యల్. ఒకడే ఉండేవాడు.

యేటి /yēṭi/ *v.* చెక్కు; carve; (కార్వ్). మాసారు ఉంది యేటి సీతొర్. మాసారు ఒక చెక్క ఇచ్చారు.

యేడ్జ్ /yēḍj/ *n.* ఎలుగుబంటి; bear; (బేర్); भालू. మాయ్నన్ యెడ్జ్ బోక్డి కీత. వ్యక్తి మీద ఎలుగుబంటి దాడి చేసింది.

యేడుంగ్ /yēḍuṅg/ *num.* ఏడు; seven (nm.); (సెవన్); सात. సరున్ పజ్జెయ్ యేడుంగ్ వాంతంగ్. ఆరు తరువాత ఏడు వస్తుంది.

యేడ్విర్ /yēḍvir/ *num.* ఏడుగురు; seven (m.); (సెవన్); सात जन.

యేత గర్మి /yēta garmi/ నీటి వేడి.

యేత టాక /yēta ṭāka/ నీటి ట్యాంకు; water tank; (వొటర్ టెంక్).

యేతగ /yētaga/ *n.* నీటిలో; in water; (ఇన్ వొటర్).

యేత్- /yēt-/ *v.* తీసుకో; to take, buy, fetch; (టు టేయ్క్); लेना. సద్దిర్ కొత్తంగ్ యేతన ఇత్తొర్. అందరూ డబ్బులు తీసుకోవాలి అన్నాడు.

యేత్మ /yētma/ *n.* దేవుని పేరు; a Gond deity; (ఏయ్ గోండ్ డెయిటి). యేత్మ పేన్ గుసాడ్క్-నగ మందంత. యేత్మ దేవుడు గుసాడిలో ఉంటుంది.

యేత్తొర్ /yēttor/ పొందాడు. నన్న కొత్తంగ్ సీతెకె సంబు యేత్తొర్. నేను డబ్బులు ఇస్తే శంభు తీసుకున్నాడు.

యేంద్- /yēnd-/ *n.* నృత్యం; to dance; (టు డాన్స్); नाचना, नचना. బాయిక్ యేంచెర్ మంతంగ్. స్త్రీలు నృత్యం చేస్తున్నారు. The ladies are dancing.

యేంద్కట్ /yēndkaṭ/ నృత్యం చేద్దాం. మరట్ ఇవ్విర్ ఆసికున్ యేంద్కట్. మనము ఇద్దరు కలిసి నృత్యం చేద్దాం.

యేనిత పల్ /yēnita pal/ ఏనుగు దంతం; elephant tusks; (ఎలిఫంట్ టస్క్స్). యేనిత పల్ డగుర్ మందంత. ఏనుగు దంతము లావుగా ఉంటుంది.

యేని /yēni/ *n.* ఏనుగు; elephant; (ఎలిఫంట్); हाथी. యేని తన్వ సోండుమ్మె కాండిర్క్ యేర్ వాటంత. ఏనుగు తన తొండంతో పిల్లల పై నీరు జల్లుతుంది. The elephant showers boys with water using its trunk. *elephas maximus*.

యేమ్ దర్మ రాజల్ /yēm darma rājal/ *n.* యముడు; spirit of death; (స్పిరిట్ ఒవ్ డెత్). సాతెకె యేమ్క్ జీవత్ వోల్మె వాంతెర్.

యేమలిర్ /yēmalir/ *n.* కవల మగ పిల్లలు; twin boys; (ట్విన్స్).

యేమెక్ /yēmek/ *n.* కవల అమ్మాయిలు; twin girls; (ట్విన్స్). ఉందియ్ జోక రండ్ పేడిక్ పుట్టెకె యేమెక్ ఇంతెర్. ఒకేసారి ఇద్దరు అమ్మాయిలు పుడితే కవలలు అంటారు.

యేమల్-యేమె /yēmal-yēme/ *n.* కవల పిల్లలు; twins (one boy, one girl); (ట్విన్ బొఇ ఎండ్ గల్). ఉందియ్ జోక వరొర్ కాండి ఉంది పేడి పుట్టెకె యేమల్ యేమె ఇంతెర్. ఒకేసారి ఒక మగ పిల్లవాడు, ఒక అడ పిల్ల పుడితే కవల పిల్లలు అంటారు.

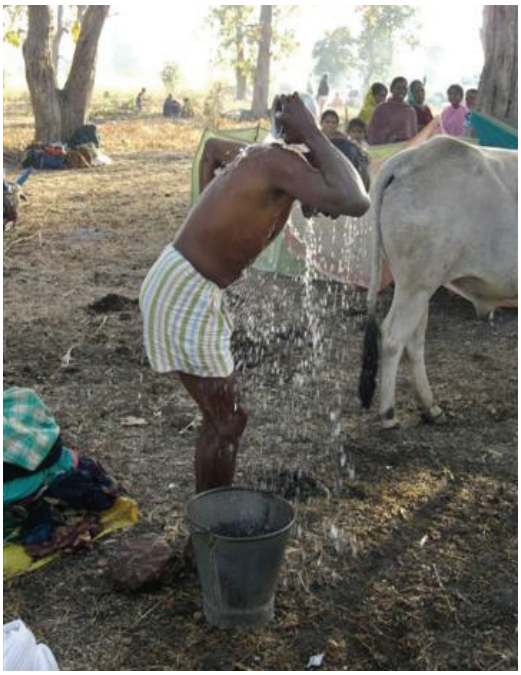

యేర్ తుంగ్- /yēr tuṅg-/ *v.* స్నానం చేయు; to bathe, wash; (టు బేద్); नहाना. బాబల్ యేర్ తుంగ్సెర్ మంతొర్. నాన్న స్నానం చేస్తున్నాడు.

యేర్ /yēr/ *n.* • నీరు;water; (వొటర్); पानी. ఇవ్ కసెలనె యేర్ తచ్చెర్ మంతంగ్. They are bringing water.

యేర్ మిహ్ /yēr mih/ నొవ్ర నొవ్రిన్ యేర్ మిహ్చెర్ మంతంగ్. నొవ్రి నొవ్రన్ ఏర్ తుంగుసంతెర్.

యేర్ డోండియల్ (తరస్) /yēr ḍōṇḍiyal (taras)/ నీటి పాము;water snake; (వొటర్ స్నెయ్క్). యేతగ మన్వల్ తరసున్ యేర్ డోండియల్ ఇంతెర్. నీటిలో ఉండే పామును నీటి పాము అంటారు.

యేర్ వోలెమాత /yēr vōlemāta/ లాలా జలము. టొడ్డితగ యేర్ వోలె మాసెర్ మంత. నోటిలో లాలాజలము ఊరుతుంది.

యేర్కొర్ /yērkor/ *n.* నీటి కోడి;water hen; (వొటర్ హెన్); जल कुक्कुट. యేర్ కోర్ యేతున్ రొప్పా ముడుంగ్త. నీటి కోడి నీటిలోపల మునిగింది.

యేర్ప /yērpa/ *adj.* ఏర్పరచ బడ్డ;arranged; (అరేయ్డ్). సర్పంచున్ మమ్మొట్ యేర్ప్తొమ్. సర్పంచును మేము ఎన్నుకున్నాము.

యేర్ నెయ్ /yēr ney/ నీటి కుక్క;animal from cat family which waits in hiding to catch its prey.

యేరి /yēri/ dry part of the honey-comb where there is no honey; (డ్రై పార్ట్ ఒవ్ హని-కోం). యేరిక్ గిర్ పోసి కీంతెర్. తేనె పెంపకం చేస్తారు.

యేల /yēla/ *n.* సమయం;opportunity; (ఒపర్ట్యునటి); समय; वक्त; अवकाश; मौक़ा; फ़ुरसत. నిమ్మె బద్ యేలతె సాడతె దాంతి. నీవు ఏ సమయంలో బడికి వెళతావు.

యేవుస /yēvusa/ అందజేయు. సద్దుర్కున్ మిఠెయ్ సీసి యెవ్వుస. అందరికీ మిఠాయి అంద జెయ్యి.

యేసెమ్ /yēsem/ *n.* అవతారం;dress; (డ్రెస్); वेष. యేందన్ సాటి యేసెమ్ వాట్తొర్. నృత్యం చెయ్యడానికి వేషం వేయడం.

ర

రక్కెసల్ /rakkesal/ *n.* రాక్షసుడు;monster; (మొంస్టర్). రక్కెసల్ మాయ్‌నలిర్కున్ మిగ్గంతొర్. రాక్షసుడు మనుష్యులను మింగుతాడు.

రక్త పింజర (తరస్) /rakta piñjara (taras)/ రక్త పింజర; kind of rock snake; (కైండ్ ఒవ్ రొక్ స్నెయ్క్).

రక్వలి /rakvali/ *n.* రక్షక భటులు;police men; (పలీస్ మెన్).

రగ్గల్ /raggal/ *adj.* ఎరుపు;red; (రెడ్); लाल.

రగ్డికీ /ragḍikī/ *v.* రాకడం;to scrape; (టు స్క్రేప్).

రచ్చ /racca/ *n.* వాకిలి;courtyard; (కొర్ట్యాడ్); आँगन. రోత్ మున్నెత జాగత్ రచ్చ ఇంతెర్. ఇంటిలో ముందు చోటును వాకిలి అంటారు.The place in front of the house is called the courtyard.

రచ్చి కీ- /racci kī-/ *v.* సేకరించు;to heap; (టు హీప్). కట్టెంగ్ మీరికీ సి తడ్మి రచ్చి కీంతెర్. కట్టెలు జమ చేసి మంట చేస్తారు.

రచ్చికియ్వల్ /raccikiyval/ *n.* రచన చేసేవారు;poet; (పోఇట్); कवि; शायर. పుస్తక్ లిహి కియ్వలిర్కున్ రచికియ్వలిర్ ఇంతెర్. పుస్తకాలు రాసేవారిని కవులు అని అంటారు.

రచ్నుక్ కీ- /racnuk kī-/ *v.* పేర్చడం.

రచికియ్యె /racikiyye/ రచించేవాడు. కోట్నక్ బీంరావు మస్తరల్ పుస్తక్ రచికీసెర్ మంతొర్. కోట్నాక్ బీంరావ్ పుస్తకాలు రచిస్తున్నాడు.

రట్ /raṭ/ *n.* మందం;thick (used for flat things); (తిక్); मोटा. నావ పయింట్ కప్డి రట్ మంత. నా ప్యాంట్ బట్ట మందంగా ఉంది.

రద్ద రద్ద /radda radda/ కుండ పోత. రద్ద రద్ద పిర్ వాసి వంజింగ్ పాసివోత. కుండ పోత వర్షం వచ్చి వరి కొట్టుకో పోయింది.

రంజన్ /rañjan/ రంజను. యెద్దితె కినన్ యేర్ ఉన్లె న్ రంజన్ కామ్ వాంత. ఎండలో చల్లని నీరు తాగటానికి రంజాన్ ఉపయోగ పడును.

రంగ్- /raṅg-/ *n.* • రంగు; pigment; (పిగ్మెంట్). రాంజి తన్వంగ్ దవ్రలిక్ కెల్కున్ కారిపాలిస్ పాతొర్. రాంజి తన తెల్లటి వెంట్రుకలకు నల్లటి రంగు వేసాడు.

రంగ్ రంగ్న /raṅg raṅgna/ many coloured; (మెని కలడ్).

రంగ్న సినిమ /raṅgna sinima/ రంగుల సినిమా.

రంగ్నెనింత /raṅgneninta/ రంగులతో నిండిన; filled with colours; (ఫిల్డ్ విద్ కలర్స్).

రంజాన్ /rañjān/ *n.prop.* రంజాన్; Ramzan. తుడ్కుర్ రంజాన్ సడ్ తుంగంతెర్. ముస్లింలు రంజాన్ పండుగ చేస్తారు.

రప్నెలాక్త /rapnelākta/ గట్టిగా తాకడం; touching solidly; (టచిజ్ సాలిడ్లీ).

రబర్ /rabar/ *n.* రబ్బరు; rubber; (రబర్); రబ్బర. రబర్ వాట్సి పెట్టితున్ కొయ్యంతెర్. రబ్బరు వేసి గర్భపిచ్చిత్తి జరుపుతారు.

రండ్ /raṇḍ/ *num.* రెండు; two; (టు); దో.

రండ్ తీర్క్‌నె /raṇḍ tīrkne/ *num.* రెండు; both; (బోత్); దోనొం కా. పన్నె రండ్ తీర్క్ మారియంత. కప్ప రెండు రీతులుగా మారుతుంది.

రండ్ సరింగ్ /raṇḍ sariṅg/ *n.* రెండు మార్గాలు; two roads; (టు రోడ్స్). మావ నాటె సొన్లెన్ రండ్ సరింగ్ మంతంగ్. మా ఊరికి వెళ్లడానికి రెండు మార్గాలు ఉన్నాయి.

రండునల్ వెల్లె /raṇḍunal velle/ *adv.* రెండు కన్న ఎక్కువ; cluster; (క్లస్టర్). రండునల్ వెల్లె మన్వల్. రెండు కన్న ఎక్కువ ఉండడం.

రంపె /rampe/ *n.* రంపము; cobbler's stand. చెక్కంగ్ కొయ్వల్ రంపె ఆంద్. చెక్కలు కోసే రంపము.

రస్స /rassa/ *n.* రసం; juice; (జుస్); రస; సార; కాఢ్యానంద. మర్క పండిన రస్స కీసి ఉంటెర్. మామిడి పండ్లతో రసం చేసి తాగుతారు.

రసిద్ /rasid/ *n.* చీటి; receipt; (రిసీట్). సమ్డియ్ రసిద్క్ గిర్ తొహ్తొమ్. అన్ని చీటిలూ కూడ చూపించాము.

రహె మా- /rahe mā-/ *v.* జీవించు; to live, stay; (టు లివ్); జీనా; జిలానా. ఇద్ నాట్నల్ సొన్జి అద్ నాటె రహే మాతోం. ఈ ఊరి నుండి వెళ్ళి ఆ ఊరిలో అలాగే ఉండి పోయాం. Having gone from this village they stayed there in that village.

రా /rā/ *v.* రా; come; (కమ్).

రాక్మ /rākma/ *n.* తిట్లు; scolding; (స్కోల్డింగ్). మాల్కల్ వెహ్త కామ్ కియ్వెకె సొత్తెకె మాల్కనంగ్ రాక్మంగ్ యేతలాగర్. యజమాని చెప్పిన పని చెయ్యకుంటే తిట్లు తినవలసి ఉంటుంది.

రాకి కీ- /rāki kī-/ *v.* పెంచడము; to do the gardening, to watch over, take care of (young plants etc.); (టు వొచ్ ఓవర్). వాట్టె మర్రకున్ రాకి కీమ్. చేనులో చెట్లను పెంచండి.

రాకెట్ /rāketṭ/ *n.* రాకెట్; rocket; (రొకిట్). రాకెట్ హబడున్ పొరొట్క్ దాంత. రాకెట్ ఆకశం పై నుండి వెలుతుంది.

రాగం /rāgaṁ/ *n.* గొంతు; voice; (వొఇస్). లేజ్ పియ్ని వార్వల్ మాయ్యన పాట చొకొట్ మందంత. రాగముతో పాడె వ్యక్తి పాట చాలా మంచిగా ఉంటుంది.

రాగొ /rāgo/ *n.* చిలుక; parrot; (పెరోట్); తోతా; సుగ్గా. రాగొ పంచంగం తెండంత. చిలుక పంచాంగం చూపిస్తుంది. The parrot took out the fate (fortune telling).

రాజ /rāña/ *v.* తిట్టు; scold; (స్కోల్డ్). సాడతల్ వాసి బతంగ్ లిహికియ్వి ఇంజెర్ బొబల్ రాజ్ సిసెర్ మంతొర్. బడినుండి వచ్చి ఏమి రాస్త లేవు అని నాన్న తిడుతున్నాడు.

రాచ్- /rāc-/ *v.* కత్తిరించు; to cut by striking (with an axe); (కట్). నేండ్ నన్న ఊచ్ డెండెంగ్ రాచ్లెన్ దాంతొన్. ఈ రోజు నేను చెరుకు గడలను నరకడానికి వెలుతున్నాను.

రాజ కప్డింగ్ /rāja kapḍiṅg/ *n.* రాజు దుస్తులు; king's garments; (కిజ్స్ గార్మెంట్స్). రాజల్ బయ్ సోబతంగ్ కప్డింగ్ కెరంతొర్. రాజు చాలా మంచి బట్టలు వేసుకుంటాడు.

రాజదాని /rājadāni/ *n.* రాజధాని; capital; (కెపిటల్); రాజధాని. మావ రాష్ట్రం న రాజదాని హైదరాబాదు. మన రాష్ట్ర రాజధాని హైదరాబాదు.

రాజన మందిర్ /rājana mandir/ రాజ మందిరం; palace, castle; (పెలిస్, కాసల్). రాజన మందిర్ మంత. రాజుని మందిరము ఉంది.

రాజనంగ్ ఆంగ్డింగ్ /rājanaṅg āṅgḍeṅg/ *n.* రాజ దుస్తులు; king's clothes; (కిజ్స్ క్లోద్స్). రాజనంగ్ ఆంగ్డింగ్ బయ్ వెల్లె మంతంగ్. రాజు దుస్తులు బాగా ఎక్కువగా ఉన్నాయి.

రాజల్ /rājal/ *n.* పాలకుడు; king; (కిజ్); రాజా. రాజనగ ఉంది కేల్ తత్తెర్. రాజు దగ్గర ఒక నాటకం తెచ్చారు.

రాజల్ వాటె సిక్స /rājal vāṭe siksa/ రాజదండనకు అర్హమైన నేరం. రాజల్ బద్ సిక్స వాట్తెకె అద్ సిక్స కియ్వల్. రాజు ఏ శిక్ష విధిస్తే ఆ శిక్షను అమలు చెయ్యాలి.

రాజ్ /rāj/ *n.* • రాజ్యాంగం; constitution; (కొంస్టిట్యుశన్); సంవిధాన. • రాజ్యం; dominion; (డొమిన్యన్); రాజ్య. మావ రాజ్ మరట్ తాకుసన. మా రాజ్యాన్ని మనము నడిపించాలి.

రాజ్క /rājk/ *n.* రాజకీయాలు; politics; (పొలటిక్స్). మావంగ్ రాజ్క బచ్చొంగ్ మంతంగ్? మా రాజకీయాలు ఎన్ని ఉన్నాయి?

రాన్జి /rānji/ *n.* వెదురు కంక; bamboo (thin variety); (తిన్ బ్యాంబు); బంబూ. రాన్జి బయ్ కామ్ వాంత. వెదురు చాలా పనికి వస్తుంది. Bamboo is very useful.

రాంగ్‌సిమ్ /rāṅgsim/ *n.* తిట్టుకో; scold; (స్కోల్డ్). వోన్ బయ్ రాంగ్ సిసెర్ మంతొర్. అతనికి చాలా తిడుతూ ఉన్నాడు.

రాందున్ కారల్ /rāndun kāral/ వంట వ్యక్తి; cook; (కుక్). గాటొంగ్ కుస్రింగ్ అట్సి సియ్వన్ రాందున్ కరల్ ఇంతెర్. అన్నం కూరలు వండె వాన్ని వంట వ్యక్తి అంటారు.

రాందున్ కారె /rāndun kāre/ వంట స్త్రీ. అట్వన బాయ్కొన్ రాందున్ కారె ఇంతెర్. వంటలు చేసేవాని పెండ్లాన్ని వంట స్త్రీ అంటారు.

రాంటెక్ /rāṇṭek/ *n.* ఈశాన్యం; northeast; (నొర్త్‌ఈస్ట్). రాంటెక్ ఉంది మూల ఆంద్. రాంటెక్ ఈశాన్యం మూల.

రాని /rāni/ *n.* రాణి; lady; (లేడ్డు); మాలకిన; రానీ. రాని బాయి వాసెర్ మంత. రాణి వస్తున్నది.

రాండ్వల్ /rāṇḍval/ పెండ్లం కోల్పోవడం; losing your wife; (లుసిఙ్ యొర్ వైఫ్). బాయ్కొ సుటి కీతొర్ వోర్ రాండ్వల్. పెండ్లాన్ని వదిలిన వాడు పెండ్లాన్ని కోల్పోవడం.

రాండె /rāṇḍe/ *n.* • ముండ; widow; (విడో); విధవా. మాడ్సొ సుట్టికీసి మన్వడున్ రాండె. మొగడిని వదిలి ఉండేది ముండ. వితంతువు; term of abuse for women or animals; (టమ్ ఒవ్ అబ్యుస్). మాడ్సుర్ సాతొర్ అద్ బాయిన్ రాండె ఇంతెర్. మొగడు చనిపోయిన స్త్రీని వితంతువు అంటారు.

రాయల్ (పిట్టె) /rāyal (piṭṭe)/ *n.* • రాబందు; vulture; (వల్చర్); గిద్ద. రాయలిక్ మూర సాతెకె తిన్లె వాంతంగ్. జంతువులు చనిపోతే తినడానికి డేగలు వస్తాయి. When a cow dies, vultures come in order to eat it. • పెద్ద గ్రద్ద. రాయల్ మూర సవ్వింగ్ తిందన్ సాటి వాసెర్ మంత. ఆవు మాంసం తినడానికి పెద్ద గ్రద్ద వస్తుంది.

రాయ్ /rāy/ *n.* నిర్ణయము; making marriage plans; (మేయ్కింగ్ మెరిజ్ ప్లాన్స్). మర్మింగ్ బంటి కీకట్ ఇంజెర్ రాయ్ ఉద్దంతెర్. పెండ్లి ఎప్పుడు చేద్దాము అని నిర్ణయిస్తారు.

రాయ్త /rāyta/ *n.* పచ్చడి; pickles; (పిక్‌లెస్). లింబుత రాయ్త బయ్ చొకొట్ మందంత. నిమ్మకాయ పచ్చడి చాలా బాగా ఉంటుంది.

రాయిసద్ వాలె /rāyisad vāle/ *n.* డబ్బున్న వారు; rich people; (రిచ్ పీపల్). ఊర్ బయ్ రాయిసద్వల్ మంతెర్. వారు చాలా డబ్బున్నా వారు.

రాయిసిడి మిట్టు /rāyisiḍi miṭṭu/ *n.* రామచిలుక; bird name; (బడ్ నేయ్మ్).

రాలంత /rālanta/ రాలుతుంది. మిర్చిన పుఱ్ర రాలంత. మిరప పువ్వు రాలుతుంది.

రావ్డల్ /rāvḍal/ *n.* రామ చిలుక; parrot; (పెరోట్). రగ్గల్ టొడ్డిత రాగొతున్ రావ్డల్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. ఎర్రని ముక్క కలిగిన చిలుకని రామ చిలుక అని అంటారు.

రాసి$_1$ /rāsi/ *num.* వంద; hundred; (హండ్రడ్). నూర్ తున్ రాసి ఇంజెర్ ఇంతెర్. వందను రాశి అని కూడ అంటారు.

రాసి$_2$ /rāsi/ ధాన్య రాశి; heap; (హీప్). కోందనె విస్సి వంజి రాసి కాసుడె రోన్ తరంతెర్. యెడ్లతో కల్లెములో వరి ధాన్య రాశి తీసి ఇంటికి తీసుకొస్తున్నారు. Having threshed they take the rice heap home by bullockcart.

రాసెడ /rāseḍa/ చదును చేయడం. యేత్త పజ్జ రాసెడ పాంతెర్. పోత పోయడం అయిన చదును చేయడం చేస్తారు.

రికమ్ /rikam/ ఖాళీగా; empty, clear; (ఎంప్టి); ఖాలీ. నావ రోన్ రికమ్ మంత. నా ఇల్లు ఖాళీగా ఉంది.

రికమ్ కీ- /rikam kī-/ to place things in a disordered manner; (టు స్కెటర్); బిఖెరనా.

రీక బాక ఆ- /rīka bāka ā-/ to be scattered; (టు ఎంప్టి); ఛిటకనా. రోతంగ్ బాసన్క్ రీక బాక ఇర్తొర్. ఇంటి వస్తువులను చిందర వందరగా పెట్టుకున్నాడు.

రీక బాక ఇర్- /rīka bāka ir-/ to empty out, clear out, take out everything.

రిక్స /riksa/ *n.* రిక్షా; rickshaw; (రిక్‌శో); రిక్షా; హథ గాడీ. మూంద్ గారెన రిక్స తాకుసెర్ మంతొన్. మూడు చక్రాల రిక్షాను నడుపుతున్నాను.

రీక్- /rīk-/ *n.* చల్లడం; to scatter; (టు స్కెటర్). వాప్టె గొవుర్ రీక్సెర్ మంతెర్. పెండను చేనులో చల్లుతున్నారు.

రీతి /rīti/ *n.* రీతి; method; (మెతడ్). మావ గోండి జాతిత రీతి బయ్ డగుర్ మంత. మా గోండి జాతి యొక్క పద్ధతి చాలా పెద్దగా ఉంది.

రుచ్ పాత /ruc pāta/ ఉషస్సు. నన్న యెద్దితె తిరిసి బయ్ రుచ్ పాత. నేను ఎండలో తిరిగి బాగా ఉషస్సు అయింది.

రుచిత /rucita/ *adj.* రుచికరమైన; tasteful; (టేయ్స్టఫుల్).

రుచిమంత /rucimanta/ *n.* రుచికరమైన మిఠాయి; dainty; (డేంటి). తిరుపతిత లడ్డు బయ్ రుచి మంత. తిరుపతి లడ్డు బాగా రుచికరమైన మిఠాయి.

రుద్దె /rudde/ చిన్న చేప; small fish; (స్మొల్ ఫిశ్).

రుద్దె (మీన్) /rudde (mīn)/ *n.* సన్న జిమ్మ; kind of fish; (కైండ్ ఒవ్ ఫిశ్).

రుప్య /rupya/ *n.* రూపాయి; Rupee; (రుపీ); రుపయా. రుప్య బందితె నాకున్ పాతొర్. రూపాయి బిల్లతో కొట్టాడు.

రుప్యంగ్ /rupyaṅg/ *n.* రూపాయలు; money (pl.); (మని); పైసా. ట్రాక్టర్ యేతన్‌సాటి బయ్ వెల్లె రుప్యంగ్ పహ్జె. ట్రాక్టరు కొనుగోలు చేయుటకు చాలా రూపాయలు కావలెను. In order to buy a tractor very much money is needed.

రుమ్న /rumna/ *n.* రుమడ; handle; (హాండల్). రుమ్న పియ్సి సేర్ పాంతెర్. రుమ్మన పట్టి అరక దున్నుతారు. Having held the handle they start to plough.

రుమ్మల్ /rummal/ *n.* రుమాలు; turban; (హాండ్‌కర్చీఫ్); రూమాల; సాఫా. మావొర్ పేపి బస్కెగిర్ రుమ్మల్ దొహ్చి మందంతొర్. మా పెద్ద నాన ఎప్పుడు పటక కట్టి ఉంటాడు.

రుయ్ /ruy/ *n.* దూది; cotton; (కొటన్); రుయి. కాపుస్ రుయ్మె డివత వాతి కీంతెర్. దూదితో దీపము వొత్తులు చేస్తారు.

రూక /rūka/ *n.* పడవ; boat; (బోట్); నావ; నౌకా. వెల్లె యేతగ రూకతె దాంతెర్. లోతైన నీటిలో పడవతో ప్రయాణము చేస్తారు. Where there is a lot of water they go by boat.

రూక దలం /rūka dalaṁ/ నౌకా దళం; navy; (నేయ్వి). రూకనగ కామ్ కియ్వలిర్కున్ రూక దలం ఇంతెర్. నౌకలలో పని చేసేవారిని నౌక దళం అని అంటారు.

రూంద్ /rūnd/ *n.* వెడల్పు; breadth; (బ్రెడ్త్); విస్తార. నావ మిండ్వల్ కట్టుల్ బయ్ రూంద్ మంత. నేను పడుకునే మంచం చాలా వెడల్పుగా ఉంది.

రూపం /rūpaṁ/ *n.* ఆకృతి; figure; (ఫిగర్); ఆకృతి; ఆకార; రూప. బుడ్డిత రూపం బయ్ సోబత మంత. కుండ రూపము చాలా అందంగా ఉంది.

రూప్ /rūp/ *n.* రూపం; structure; (స్ట్రక్చర్). రోన్ ఉంది రూప్ నగసెల్లె. ఇళ్లు ఒక రూపములో లేదు.

రూసి /rūsi/ *n.* కత్తి; large knife; (లాఙ్ నైఫ్); చాక్. రూసితె కొయ్య. కత్తితో కొయ్యి.

రెప్సె మా- /repse mā-/ విరిగి పోయిన; to be broken down (as in a vehicle), damaged, collapsed; (టు బీ బ్రోకన్).

రెండ్ /reṇḍ/ *num.* రెండు; two; (టు). ఉందిత్ పజ్జెయ్ రెండ్ వాంత. ఒకటి తరువాత రెండు వస్తుంది.

రెయ /reya/ • *n.* తగ్గిపో; dwindle; (డ్విండల్). నిమ్మె రోతున్ పొర్రొడల్ రెయ. నీవు ఇంటిపై నుండి కింది దిగు. • *v.* దిగు; to descend (from a mountain), alight (from a vehicle); (లొఙ్); ఉతరనా. కెటెంగ్ పియ్సి గుట్ట రెయ్తంగ్. కట్టెలు పట్టుకొని గుట్ట దిగుతారు. Holding the (bundle of) wood she descended the mountain.

రెయ్వల్ /reyval/ *n.* దిగడం; descent; (డిసెంట్). కలడి తాడి మర్ర తెర్క్‌సి రెయ్మొర్. గౌడు తాటి చెట్టుమీది నుంచి దిగాడు.

రెయ్సి సొత్త /reysi sotta/ గర్భం దిగిపోయింది. పెట్టితె మత్త బాయిన పెట్టి రెయ్సి సొత్త. కడుపుతో ఉన్న అమ్మాయి గర్భం దిగిపోయింది.

రెహ /reha/ *v.* • గియ్యి; draw; (డ్రా); ఖరోంచ; ఖ్రచ. మీవ నార్ బహన్ మంత బొమ్మ రెహ. మీ ఊరు ఏలా ఉందో పటం గియ్యి. • దించు; land; (లెండ్); ఉతార; నీచే లె ఆ; ఘటా. బస్‌నల్ కాండిర్కున్ రెహంతొర్. బస్సులో నుండి పిల్లలను దించుతున్నాడు.

రెహ్వల్ /rehval/ *v.* చిత్రించు; portray; (పొట్రేయ్); చిత్రిత కర; చిత్ర బనా. మడావి తుకారాం న బొమ్మ రెహ్వల్ మంత. మడావి తుకారాం బొమ్మ చిత్రించేది ఉంది.

రేఞ /rēṅa/ *n.* రేగుపండు; wild plum; (వైల్డ్ ప్లాం). రేఞ పండింగ్ గుండ్రలిక్ మందంతంగ్. రేగు పండ్లు గుండ్రంగా ఉంటాయి. *zizyphus jujuba*.

రేజర్ పత్తి /rējar patti/ రేజర్ పత్తి. కాండిర్ పుర్తెకె వోన మొడ్డున్ రేజర్ పత్తితె కొయంతంగ్. పిల్లవాడు పుట్టినప్పుడు బొడ్డు రేజర్ పత్తితో కోస్తారు.

రేడు /rēḍu/ *n.* రేడియో; radio. రేడు స్టేసన్ తగ పొలిస్క మందంతెర్. రేడియో స్టేషన్ లో పోలీసులు ఉంటారు.

రేంగ్- /rēṅg-/ *n.* విడుపు; to come loose (rope); (టు కమ్ లుస్). గట్టి వాట్ట నోడెతున్ రేంగుసీమ్. ముడి వేసిన తాడును విడుపు.

రేల /rēla/ రేల చెట్టు; a tree with yellow flowers used in dal. రేల కాయనె టొంగ్రనగా పాతెకె టొంగ్రంగ్ తొయంతంగ్. రేల చెట్టు కాయలతో మోకాళ్ల మీద కొడితే మోకాళు ఉబ్బుతాయి.

రేల్ గాడి /rēl gāḍi/ రైలు బండి; train; (ట్రెయ్న్). రేల్ గాడితగ వెల్లె డబ్బంగ్ మందంతంగ్. రైలు బండిలో ఎక్కువ డబ్బాలు ఉంటాయి.

రేస్క్- /rēsk-/ *n.* అభిమాని; to fan; (టు ఫెన్); పంఖా. ఇస్త్రి పానెకె గొక్కున్ టట్టితె రేస్కంతెర్. ఇస్త్రీ చేసేటప్పుడు నిప్పురవ్వలను తట్టతో గాలి కొడతారు.

రొక్- /rok-/ *n.* జీర్ణం; to be digested; (టు బీ డైజెస్టెడ్). జొన్నగాటో తిత్తెకె గాటొ వమ్నె రొక్కె. జొన్న గట్క తింటే తొందరగా అరగదు.

రొప్పొ /roppo/ *adv.* లోపల; in, inside; (ఇన్); అందర; భీతర. నావ కర్స్‌వల్ మొటర్ రొప్పొ మంత. నాది ఆడుకునే వాహనం లోపల ఉంది.

రొప్పొడ బనిన్ /roppoḍa banin/ *n.* లోపల బనీన్; undershirt, vest; (అండర్‌శర్ట్).

రొబ్బ /robba/ *v.* రుబ్బు; grind; (గ్రైండ్); పీస. బయ్యె డారి రొబ్బంత. అమ్మ పప్పు రుబ్బుతుంది.

రొబ్బె రోకల్ /robbe rōkal/ *n.* రుబ్బు రోలు; grindstone; (గ్రైండ్‌స్టోన్).

రొబ్బెకల్ /robbekal/ *n.* • రుబ్బే రాయి; stone pestle; (స్టోన్ పెసల్). చహ్కొద్‌గ రొబ్బెకాల్తె డారి రొబంతంగ్. రుబ్బు రోలుతో పప్పును రుబ్బుతారు. (Ladies) grind lentils with the stone pestle at (in) the mortar.

రొబ్వల్ /robval/ *v.* రుబ్బుట; grinding; (గ్రైండింగ్). గార్కంగ్ సురన్ సాటి డారి రొబ్బంత. గారెలు చెయ్యడానికి పప్పు రుబ్బుతుంది.

రొండి /roṇḍi/ *n.* తొడ; thigh of animals; (తై); జాఁఘ. పద్దిత రొండి చొకొట్ మందంత. పంది తొడ భాగం బాగా ఉంటుంది.

రొహ్- /roh-/ *v.* పంపించు; to send; (టు సెండ్); భేజనా. కాండిన్ దుకాన్ తగ రొహ్తొర్. పిల్ల వాన్ని దుకాణములో పంపాను.

రొహ్క- /rohka-/ • to chew the cud; ruminate; (టు చు ద కడ్). మూరంగ్, హెర్మింగ్, గొర్రెంగ్ రొహ్కపాంతంగ్. ఆవులు, బర్రెలు, గొర్రెలు నెమరు వేస్తాయి. Cows, buffaloes and sheep all chew cud. • *v.* నెమరు వేయడం. జన్వర్క మేయ్ని వాసి రొహ్కపాసెర్ మంతంగ్. పశువులు మేసి వచ్చి నెమరు వేస్తున్నాయి.

రొహ్డి /rohḍi/ వనమూలిక చెట్టు; herbal tree; (హెర్బల్ ట్రీ). రొహ్డి మర్రత వక్కుర్ తుఱంతెర్. రొహ్డి చెట్టుతో అరకలు చేస్తారు.

రొహ్వల్ /rohval/ *n.* పంపడం; send; (సెండ్). బీమున్ మర్మిన కబుర్ వెహ్లె రొహ్తొర్. బీముకు పెండ్లి పత్రికలు పంచడాని పంపించాడు.

రొహి /rohi/ *n.* దుప్పి; pig; (పిగ్).

రోకల్ /rōkal/ *n.* రోకలి; wooden pestle; (వుడన్ పెసల్). మిర్చ వాటి కిమ్లె రోకల్ కామ్ సీంత. కారం నూరుటకు రోకలి పనికి వస్తుంది. In order to pound chillies the wooden pestle is used.

రోగ్ /rōg/ *n.* రోగి; patient; (పేయ్సంట్); రోగీ; బీమార. బయ్యె ఇంత నీకున్ రోగ్ వాత ఇంజెర్ ఇంత. అమ్మ అంటుంది నీకు రోగం వచ్చింది అని అన్నది.

రోగిత పుస్తక్ /rōgita pustak/ రోగం శాస్త్రం; pathology. రోగిత పుస్తక్ గిర్ మందంత. రోగం శాస్త్రం కూడ ఉంటుంది.

రోజి /rōji/ *n.* • ప్రతిదినం; daily; (డేయ్లి); హర దిన; హర రోజ. రోజి నన్న బస్ ఉచ్చికున్ సాడతె దాంతొమ్. రోజు నేను బస్సులో కూర్చొని బడికి వెలుతాను. • రోజు; day; (డేయ్); దిన; రోజ్. నన్న రోజి పాల్ ఉంటొన్. నేను రోజు పాలు తాగుతాను.

రోజిత పేపర్ /rōjita pēpar/ దిన పత్రిక; newspaper; (న్యూస్‌పేయ్పర్). మొమొట్ రోజిపేపర్ వాచి కీంతొమ్. మేము రోజు దినపత్రిక చదువుతాము.

రోజినయ్ /rōjinay/ ప్రతి రోజు; every day; (ఎవ్రి డేయ్). రోజినయ్ గొగ్డి కూసంత. రోజు కోడి పుంజు కూస్తుంది.

రోడ్ /rōḍ/ *n.* దారి; road; (రోడ్). మావ నాటె మొటర్ వాయన్ సాటి రోడ్ వాట్టెర్. మా ఊరికి వాహనం రావడానికి రొడ్డు వేస్తున్నారు.

రోత్ లాసి /rōt lāsi/ ఇంటి కోసం; for home; (ఫొర్ హొమ్). రోత్ లాసి కట్టెంగ్ తచ్చెర్ మంతొన్. ఇంటి కోసం కట్టెలు తెస్తున్నాము.

రోతొర్ /rōtor/ ఇంటి యజమాని; householder; (హౌస్‌హొల్డర్).

రోంజ్- /rōñjanta/ ప్రతి ధ్వని వస్తుంది. గుట్టనగ సొంజి కీలితెకె రోంజంత. గుట్టలలోకి వెల్లి అరిచినప్పుడు చప్పుడు ప్రతి ధ్వనిస్తుంది.

రోప్ /rōp/ *n.* నారు; young sprouts; (యఙ్ స్ప్రౌట్స్); పోద; చకల. రోప్ దున్ పొలంనగ ఉర్సంతెర్. నారును పొలంలో నాటుతారు.

రోప్ ఉర్సవల్ /rōp ursaval/ నారు నాటడం. పొలంనగ రోప్ ఉర్సంతెర్. పొలంలో నారు నాటుతారు.

రోమ్ /rōm/ *n.* విశ్రాంతి; to rest; (టు రెస్ట్); విరామ. యెద్దితె తాక్సెర్ సొన్నెకె నడ్డుమ్ మర్రత దడ్మి సూడ్సి రోమంతెర్. వేసవి కాలంలో నడుస్తూ వెళ్ళగా నడుమన చెట్టు నీడ చూసి విశ్రాంతి తీసుకుంటారు. While walking in summer, having seen a shady place on the way, they rest.

రోండ /rōṇḍa/ *n.* కలుపు; weed; (వీడ్); ఖరపతవార. మావ వాట్టె కాపుస్నగ బాయిక్ రోండ యెహ్చెర్ మంతంగ్. మా పత్తి చేనులో స్త్రీలు కలుపు తీస్తున్నారు.

రోమి (మర్ర) /rōmi (marra)/ *n.* సేద (చెట్టు); tree under which people habitually rest on a journey; (ట్రీ); పెద్ద. పేన్క్ వాసి రొమ్మడున్ రోమి మర్ర ఇంతెర్. దేవుడు వచ్చి సేద తీసుకునే చెట్టు.

రోస్క్- /rōsk-/ *v.* నీలు విసరడం; to bale out; (టు బెయ్ల్ ఔట్). బాయిక్ మీన్క్ పియన్‌సాటి లడ్డితె యేర్ రోస్కంతంగ్. మహిళలు (స్త్రీ) చేపలు పట్టడానికి వాగు నీళ్ళను తోడుతారు.

ల

లక లక /laka laka/ *n.* తళతళ; glitter; (గ్లిటర్); चमाचम. గోటిత సోనె లక లక మిడ్చంత. మెడలోని బంగారం తలతల మెరుస్తుంది.

లక్ /lak/ • far; (ఫార్); दूर. • *n.* దూరం. ఉట్నూర్ తల్ హైదరాబాదు బయ్ లక్ మంత. ఉట్నూర్ నుండి హైదరాబాదు చాలా దూరం ఉంది.

లక్ ఇర్ర /lak irra/ • దూరంగా పెట్టు; keeping at a distance; (కీపిఙ్ ఎట్ ఏయ్ డిస్టంస్). కరబ్ చీజ్ తున్ లక్ ఇర్ర. పాడైన వస్తువును దూరము ఉంచు. • *v.* దూరంగా ఉంచు; avoid; (అవొఇడ్). కరబ్ వాలెన్ లక్ ఇర్ర. చెడు ఉన్నదానిని దూరంగా ఉంచు.

లక్క /lakka/ *n.* లక్క; lacker (polish), wax; (లెకర్); चमकाना.

లక్నల్ /laknal/ దూరం నుండి; distant; (డిస్టంట్). లక్నల్ గొర్క వాట్సి మొల్లొడున్ జక్తొర్. దూరం నుండి గొర్క వేసి కుందేలును చంపాడు.

లక్స /laksa/ *n.* 1,00,000; Lakh; (లక్).

లక్సకియ్వక్ /laksakiyvak/ *n.* అలక్ష్యం; carelessness; (కేర్లెస్‌నెస్). కామ్ కియ్వలిర్ పొర్రొ లక్స కియ్వక్ మన్మ. పని చేసేవారి మీద అలక్ష్యంగా ఉండకు.

లక్సకియ్వల్ /laksakiyval/ *n.* లక్ష్యం; purpose; (పుపస్); लक्ष्य; निशाना. కామ్ కియ్వల్ గడియన్ పొర్రొ లక్సకిసి మన్. పని చేసే జీతగాని మీద లక్ష్యం ఉంచు.

లక్సిమి పూజ /laksimi pūja/ *n.* లక్ష్మి పూజ; Lakshmi Pooja.

లగం /lagaṁ/ • bridle; (బ్రైడల్); लगाम. • *n.* పల్లం. కోడతగ లగం పియ్సి గోడ ఉద్దంతెర్. గుర్రములో పల్లం పట్టి గుర్రము మీద కూర్చుంటారు.

లగ్డిన దివొస్ /lagḍina divos/ పెళ్లి రోజు; wedding day; (వెడిఙ్ డేయ్).

లగ్నింగ్ /lagniṅg/ *n.* • లగ్నము. • పెండ్లి; betrothal ceremony (pl.); (బిట్రోతల్ సెరిమని); रीति. నొవ్రి నొవ్రన్ బేటి కీసి లగ్నింగ్ చెహంతెర్. పెండ్లి కూతురు, పెండ్లి పిల్లవాడు కలిపి పెళ్ళిలో పసుపు బియ్యం చల్లుతారు. After the bride and groom have met, the ladies do the betrothal ceremony (a part of the marriage).

లగుత మయ్య /laguta mayya/ *n.* శక్తి; energy; (ఎనజి); शक्ति; ताकत; बल; पराक्रम; दुगां. మిర్మిడ్ ఆయన ఇత్తెకె లగుత మయ్య మందన. సంతానం కలగడానికి లైంగిక శక్తి ఉండాలి.

లజ్జ /lajja/ *n.* సిగ్గు; shame; (శేయ్మ్); शर्म; लाज; लज्जा. లజ్జ సెల్వక్ కామ్ కీసి కున్ పొరొల్ కమెయ్ కీతొర్. సిగ్గులేకుండా పనిచేసి పేరు సంపాదించుకున్నాడు.

లజ్జె మాయ్వల్ /lajje māyval/ *v.* సిగ్గు పడడం; shy; (శై). లజ్జెటలిర్ వడ్క్‌లెన్ లజ్జెమాంతెర్. సిగ్గు పడే వారు మాట్లాడడానికి సిగ్గు పడుతారు.

లట్క్‌నె /laṭkne/ *adv.* లటుక్కున; smack; (స్మ్మక్). ఆర్స గోలింగ్ లట్క్‌నె మింగ్తొర్. ఆడుకునే గోళిని లటుక్కున మింగాడు.

లట్టింగ్ /laṭṭiṅg/ జిడ్డుగా. తల్లంగ్ ఊడ్వెకె సొత్తెకె కెల్క్ లట్టింగ్ ఆంతంగ్. తల వెంట్రుకలను దువ్వక పోతే జిడ్డుగా అవుతాయి.

లడెయ్ /laḍey/ *n.* • యుద్ధం; war; (వొర్). రాజన్ తర్సొ లడెయ్ కీసెర్ మంతెర్. రాజుతో యుద్ధం చేస్తున్నారు.

లంగ్$_1$ /laṅg/ *n.* దూరము; far; (ఫార్); दूर. నావ నార్ బయ్ లంగ్ మంత. నా ఊరు చాలా దూరంగా ఉంది.

లంగ్$_2$ /laṅg/ *n.* బహిష్టు; menstruation, monthly period; (మంత్లి పీయరీయడ్). నావ బాయ్కొ లంగ్ ఆత ఇంతొర్. నా పెండ్లం బహిష్టు అయింది అన్నాడు.

లంగ్ ఆయ్వల్ /laṅg āyval/ *adj.* నెలసరి; woman's monthly period; (విమింస్ మంత్లి పీయరీయడ్). మహ్నతున్ ఉంది జోక లంగ్ ఆయ్వల్ వాంత. నెలకు ఒక్క సారి నెలసరి అవుతుంది.

లడ్డుంగ్ కారంగ్ /laḍḍuṅg kāraṅg/ *n.* లడ్డులు కారాలు; sweets and snacks; (స్వీట్స్ ఎండ్ స్నాక్స్). మాయ్నల్ లడ్డుంగ్ కారంగ్ వొమ్లె వాతొర్. వ్యక్తి లడ్డుకారాలు అమ్మడానికి వచ్చాడు. The man has come to sell sweets and snacks.

లంజె /lañje/ లంజె. లంజె దందంగ్ కియ్వ. లంజె తనం చెయ్యకూడదు.

లంజె రాండె /lañje rāṇḍe/ లంజె బొడ్డి. లంజెకామ్ కియ్వల్ వెల్లొన్ లంజె రాండె ఇంతెర్. లంజ తనం చేసే ఆమెను లంజె బొడ్డి అంటారు.

లప్పంగి /lappaṅgi/ *n.* అబద్దికుడు; falsehood, dishonesty, deception; (ఫాల్స్‌హుడ్); बेईमानी. వోర్ నాకున్ లప్పంగింగ్ వెహ్తొర్. అతను నాకు అబద్దం చెప్పినాడు.

లబడ్ /labaḍ/ *n.* అబద్దం; a lie; (లై); झूठ, झूठा. కాసిరామ్ వెహ్త కబుర్ లబడ్ ఆంద్. కాశి రామ్ చెప్పిన విషయం అబద్దం.

లబన్క /labank/ *n.* లంబడి; Lambadi. లబన్క లబన గొస్టింగ్ వడ్కంతెర్. బంజారా వ్యక్తులు బంజారా భాష మాట్లాడుతారు.

లమ్గ /lamga/ *n.* లవంగం; clove; (క్లోవ్); लौंग. ఇద్ సవ్విన కుస్రితగ లమ్గ వాటంతెర్. మాంసం కూరలో లవంగం వేసుకుంటారు.

లంబొ /lambo/ • *n.* పొడవు; long; (లొఙ్); चोग़ा. మావ రోన్ బయ్ లంబొ మంత. మా ఇల్లు చాలా పొడవుగా ఉంది. • *adj.* ఎత్తైన.

లయిన్ /layin/ *n.* క్రమం; order; (ఒడర్). సినిమా టికిట్ తెండ్నెకె లయిన్ పియ్సి టికిట్ తెండంతెర్. సినిమా టికెట్ తీసేటప్పుడు క్రమం వరుస కట్టి టికెట్ తీస్తారు.

లరె /lare/ *num.* నలుబై; forty; (ఫొటి); चालीस.

లవ్ది /lavḍi/ *n.* వాగులో; stream, small river; (స్ట్రీమ్, స్మొల్ రివర్). మీన్క లవ్దితగ మందంతంగ్. చేపలు వాగులో ఉంటాయి.

లవ్వ లవ్వ /lavva lavva/ తొందర తొందరగా తినుట. నెయ్ సవ్వింగ్ తిన్నెకె లవ్వలవ్వ తింత. కుక్క మాంసము తినేటప్పుడు తొందరగా తొందర తింటుంది.

లవ్వి జాడి /lavvi jāḍi/ తుంగ దుస్తుల. లవ్వి జాడి లవ్డి డడ్డితగమందంత. తుంగ దుస్తుల వాగు ఒడ్డున ఉంటుంది.

లసుడ్క /lasuḍk/ ఎల్లి గడలు. లసుడ్కున్ వాట్టె పండంతంగ్. ఎల్లి గడలు పొలంలో పండుతాయి.

లసున్ /lasun/ *n.* ఎల్లిపాయ; garlic; (గార్లిక్); लहसुन. లసున్ కుస్రితగ వాటంతెర్. ఎల్లి పాయలు కూరలో వేస్తారు. Garlic is put into the 'dhal' (lentils).

లహ్క లహ్క /lahk lahk/ పొడువు పొడువుగా. గనేస్ లహ్క లహ్క దాపింగ్ వాటంతొర్. గణేష్ పొడవు పొడవు కాళ్లు వేసు నడుస్తాడు.

లహ్కి /lahki/ తొందర; hurriedly; (హరిడ్లీ). సీతల్ సాడతె సొన్లెన్ లహ్కి కీసెర్ మంత. సీత బడికి పోవడానికి తొందర చెస్తుంది.

లాక్సి /lāksi/ తగిలి. చెహర్క్నె బస్క్నగ వరొన్ లాక్సి వరొర్ దాంతెర్. పట్టణాలలో బస్సులలో ఒకరిని తగిలి ఒకరు వెలుతుంటారు.

లాక్సిమన్ /lāksiman/ *v.* కలిసి ఉండు; contain; (కంటేయ్న్).

లాక్తప్నె /lāktapne/ *v.* తాకినట్టు; by touching; (బై టచిఙ్).

లాగ్- /lāg-/ *v.* తగిలింది; to touch, be necessary, start; (టు టచ్); छूना. సవ్వి కుస్రి తిన్నెకె మిర్చ బయ్ లాగ్త. మాంసము కూర తినేటప్పుడు కారం బాగా తగిలింది.

లాగ్త /lāgta/ *v.* • తగిలింది; touched; (టచ్ట్). నాకున్ ఉంది బండ లాగ్త. నాకు ఒక రాయి తగిలింది. • అంటు; touch; (టచ్); लग. • తాకు; touch; (టచ్); छू; स्पर्श कर.

లాటి /lāṭi/ *n.* వెదురు బొంగు; fishing rod; (ఫిశిఙ్ రొడ్); मछली पकड़ने का डंडा. మీన్క పియ్యన్ సాటి లాటిద్గా గర్రి దొహంతెర్. చేపలు పట్టుటకు కట్టెకు గాలం కట్టుతారు. In order to catch fish a hook is tied to the fishing rod.

లాడల్ /lāḍal/ *adj.* పెళ్లి కోడుకు; lover (m.); (లవర్). నొవ్రన్ లాడల్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. పెళ్లి కోడుకును పీనోడు అని అంటారు.

లాడ్ కియ్వల్ /lāḍ kiyval/ ప్రేమ చూపడం; showing affection; (శోఇఙ్ అఫెక్శన్). నెద్దున్ బయ్ లాడ్ కీసెర్ మంతొర్. కుక్కను చాలా ప్రేమించు చున్నాడు.

లాడ్క్యల్ /lāḍkyal/ ముద్దు బిడ్డ; affectionate child; (అఫెక్శొనట్ చైల్డ్). నావ పేడి బయ్ లాడ్క్యల్ మంత. నా కూతురు ముద్దుగా ఉంది.

లాడ్న /lāḍna/ *adv.* ప్రియంగా; like; (లైక్). నాకున్ బయ్ లాడ్న పేడి మంత. నాకు ఒక ప్రియంగా ఉండే కూతురు ఉంది.

లాడ్నె /lāḍne/ *adv.* ప్రేమగా; lovingly; (లవిఙ్లీ). లాడ్నె నా మాడ్సుర్ నాకున్ సూడంతొర్. ప్రేమగా నా మొగడు నన్ను చూస్తున్నాడు.

లాడి /lāḍi/ *n.* పెండ్లి కూతురు; bride, lover (f.); (బ్రైడ్); దుల్హన. నొవ్రన్ హందంగ్ బాయిక్ లాడి ఇంజెర్ పాట వారంతంగ్. పెళ్లికొడుకు తరపు స్త్రీలు పెళ్లి కూతురిని లాడి అంటు పాట పాడుతారు.

లాడల్ /lāḍal/ నొవ్రన్ లాడల్ ఇంజెర్ బాయిక్ పాట వారంతంగ్. పెళ్లి కొడుకును పీనోడు అనుకుంటూ పాట పాడుతున్నారు.

లాడి గోడితే మన్వల్ /lāḍi gōḍitē manval/ *adv.* ప్రేమగా; lovingly; (లవిఙ్లీ). జంగు అని వోన కుటుంబ్ లాడిగోడితె మందంతెర్. జంగు అతని కుటుంబం ప్రేమగా ఉంటారు.

లాత /lāta/ *n.* కాలు దెబ్బ; a kick; (కిక్); లాత. గాది నాకున్ లాత పాత అస్కె నావ కాల్ ఉరుంగ్. గాడిద నన్ను కాలుతో తన్నింది అప్పుడు నా కాలు విరిగింది.

లామ్ కీమ్ /lām kīm/ • పొడుగ్గా చేయు. కాతి కచ్చితున్ కొహ్కాసి లామ్ కీంతొర్. కమ్మరి వాడు ఇనుమును దంచి పొడువుగా చేస్తాడు. • *v.* వెడల్పు చెయ్యి; widen; (వైడిన్).

లాండి /lāṇḍi/ *adv.* పొట్టిగా; short in length; (శొట్). కోందత తోకొర్ లాండి మంత. ఎద్దు తోక చాలా పొట్టిగా ఉంది.

లాండిగల్ /lāṇḍigal/ *n.* తోడేలు; wolf; (వుల్ఫ్). మావ హెర్రెతున్ లాండిగల్ వోత. మా మేకను తోడేలు తీసుకుపోయింది.

లామ్ వాలె /lām vāle/ పొడుగైనది.

లామ్‌టాడ్వ /lāmṭāḍva/ *v.* పొడవాటి దవడ; stab; (స్టాబ్); చుభో; ఛెద డాల; ముహర డాల.

లారి /lāri/ *n.* లారీ; lorry; (లొరి). లారినె సామన్ తరంతెర్. లారీలలో వస్తువులు తెస్తున్నారు.

లావి కియ్వల్ /lāvi kiyval/ *n.* అంటించడం; fixation; (ఫిక్సెషన్). వత్త కాపుస్ కుట్టన పుంజతున్ తడ్మి లావి కీమ్. ఎండిన పత్తి కట్టె కుప్పకు నిప్పు అంటించు.

లావి కీ- /lāvi kī-/ *v.* పెట్టుకోవడము; to make use of, put on; (టు మేయ్క్ యుస్ ఒవ్). నిమ్మె అద్ పోటొ గోడతగ లావి కీమ్. నీవు ఆ ఫోటోను గోడకు పెట్టుకో.

లాస్ /lās/ *n.* నష్టం; loss; (లొస్); హాని; నుకసాన; హరజా. వ్యాపర్ తగ లాస్ వాయ్వుక్ సూడన. వ్యాపారంలో నష్టం రాకుండా చూసుకోవాలి.

లాసి /lāsi/ *adv.* కొరకు; for, in order to, on on behalf of; (ఫొర్); లిఏ. నీ లాసి నన్న గాటొ కుస్రి ఇర్తొన్. నీ కోసం అన్నము కూర పెట్టను.

లిక్కన్ /likkan/ బలపం; పెన్సిలపట్టీ పర లిఖనెవాలీ. కాండిర్ లిక్కన్ పియ్సి పాటితగ లిహికీంతెర్. పిల్లలు బల్పము పట్టి పలక మీద రాస్తారు.

లిక్డి /likḍi/ *n.* noise-making stick on snare; (బెల్ గొంగ్ , స్టిక్ ఇంసైడ్ ఏయ్ బెల్). జొన్నత్ పిట్టెంగ్ తింతంగ్ ఇంజెర్, వాట్టె మూలంగ్, మూలంగ్, సుమ్క్కనె లిక్డింగ్ దొహంతెర్. జొన్న పంటల కాపలా కొరకు చేను మూల మూలల్లో కట్టె గంటలు కట్టుతారు. If birds are eating the 'jowar' then, in the corners of the field, *s are tied.

లిప్పల్ /lippal/ *adj.* మెత్తని; soft; (సొఫ్ట్). అమెరికతుర్ మాయ్‌నలిర్ బయ్ లిప్పలిర్ మందంతెర్. అమెరికా వ్యక్తులు చాలా మెత్తగా ఉంటారు.

లింబు పండి /limbu paṇḍi/ *n.* నిమ్మపండు; lime; (లైమ్). లింబుతె సర్బత్ కీంతెర్. నిమ్మ పండుతో నిమ్మ రసం చేస్తారు.

లింబు (మర్ర) /limbu (marra)/ *n.* నిమ్మ (చెట్టు); lemon tree; (లెమన్ ట్రీ). రోన్ రోన్ లింబు మర్ర మందన. ఇంటి ఇంటికి నిమ్మ చెట్టు ఉండాలి. *citrus acida*.

లిమ్ లొమ్ కీ- /lim lom kī-/ *v.* వేలాడ దీయడం; to dangle. డాజుడగ కప్డింగ్ లిమ్‌లొమ్ కీమ్. దండెములో బట్టలు వేలాడ దియ్యి.

లిహి కీ /lihi kī/ *v.* వ్రాయుము; to write; (టు రైట్); లిఖనా. మస్తరల్ బీతిగ లిహికీనెర్ మంతొర్. ఆచార్యుడు గోడ మీద రాస్తున్నాడు. The teacher is writing on the wall.

లీడర్ /līḍar/ *n.* నాయకుడు; lead; (లెడ్); నేతృత్వ. నిమ్మెయ్ సూడ ఇంజెర్ లీడర్ వెహ్తొర్. నీవు చూసుకోమని నాయకుడు చెప్పాడు.

లీమ్ (మర్ర) /līm (marra)/ *n.* వేప (చెట్టు); neem tree; (నీం ట్రీ). *azadirachta indica*.

లుద్దల్ /luddal/ *adj.* • మంచి. వెడిల్క్ లుద్దల్ సారి తింతెర్. ముసలివారు మృదువుగా ఉండే రొట్టె తింటారు. • మెత్తని; soft; (సొఫ్ట్). వెడిల్ మాయ్‌నన మేందొల్ లుద్దల్ మందంత. ముసలి వ్యక్తి దేహం మెత్తగా ఉంటుంది.

లుంగి /luṅgi/ *n.* లుంగీ; piece of cloth tied around the waist (worn by men), lungi; (పీస్ ఒవ్ క్లొత్ టైడ్ అరౌండ్ ద వేయ్స్ట్ , లుంగి).

లూటి కీ- /lūṭi kī-/ *v.* దొంగిలించుట; to loot, rob, steal, thieve; (టు లూట్); చోరీ. కల్లిర్ వాసి మావ నాటె లూటి కీతెర్. దొంగలు వచ్చి మా ఊరిలో దొంగిలించారు.

లూన /lūna/ మోటర్ సైకిల్; motorcycle; (మోటర్‌సైకల్).

లెక్- /lek-/ *n.* లెక్క; to count; (టు కౌంట్); గిననా. నేండ్ బచ్విర్ కాండిర్ సాడతె వాతెర్ ఇంజెర్ మస్తార్ లెక్కంతొర్. ఈ రోజు ఎందరు పిల్లలు బడికి వచ్చారు అని గురువు లెక్కిస్తున్నాడు.

లెక్కంగ్ కియ్వల్ /lekkaṅg kiyval/ గుణించుట.

లెటర్ /leṭar/ *n.* ఉత్తరం; letter; (లెటర్); ఉత్తర; పత్ర; చిట్ఠీ. నీవంగ్ కబుక్ లెటర్ తగ లిహికీసి సార్ కీమ్. నీ విషయాలను ఉత్తరంలో రాసి పంపు.

లెంగ్ /leṅg/ *n.* రాగం; tune; (ట్యున్).

లెంగ్డల్ /leṅgḍal/ *adj.* కుంటివాడు; lame; (లేం); లఁగడా. లెంగ్డాల్ కట్టె వొజ్జె పియ్సి తాక్సెర్ మంతొర్. కుంటివాడు కట్టె పట్టుకొని నడుస్తున్నాడు.

లెప్టి కీ- /lepṭi kī-/ *v.* • to attach, hit; (టు అటెచ్); లగానా. • గంటు; to dent; (టు డెంట్); గడ్డా.

లెండల్ /leṇḍal/ *adj.* మొండి తీరు; lazy; (లేయ్సి); ఆలసీ. లెండల్ మాయ్నల్ కామ్ కిమ్లె సొన్నొర్. సోమరి వ్యక్తి పనిచేయుటకు వెళ్లడు. The lazy man is not going to work.

లెల్లెంజ్ /lelleñj/ *n.* చంద్రుడు; moon; (మున్); చాఁద. నర్కక్ లెల్లెంజ్ అని సుక్కుక్ దిసంతంగ్. రాత్రి పూట చంద్రుడు మరియు చుక్కలు కనిపిస్తాయి. At night the moon and stars are seen.

లెహ్డ దొస్వల్ /lehḍa dosval/ ఎంగిలి అన్నం తినిపించుట; feeding the already fed food; (ఫీడిఙ్ ద ఒల్రెడి ఫెడ్ ఫుడ్). నెద్దున్ బయ్యె లెహ్డ దొస్సెర్ మంత. కుక్కకు ఎంగిలి అన్నము అమ్మ పెడుతుంది.

లెహ్మి /lehmi/ *n.* నగలు; ornaments; (ఒర్నమంట్స్).

లెహెంగ /leheṅga/ *n.* సాడితున్ రోపొ కెర్వల్; dress; (డ్రెస్).

లెహెంగ్ /leheṅg/ *n.* పేలాలు; parched grain; (పాప్ట్ గ్రేయ్న్). మక్కె దాననంగ్ లెహెంగ్ తయర్ కీంతెర్. మొక్కజొన్నతో పేలాలు తయారు చేస్తారు.

లేఙ్ /lēñ/ *n.* • గొంతు; voice; (వొఇస్); స్వర-శైలి. • రాగము; tone, voice. తాన చొకొట్ లేఙ్ మంత. ఆమె రాగం మంచిగా ఉంది. Her voice is good, she will sing a song.

లేడ్ /lēḍ/ *n.* తెల్లబట్ట; white; (వైట్).

లేతొ /lēto/ *adj.* లేత; girlish; (గిర్లిష్); కోమల; నాజుక. లేతొ మక్కెతున్ బొడ్సి తిత్తెకె బయ్ చొకొట్ ఆంత. లేత మక్క కంకుని కాల్చి తింటే చాలా రుచిగా ఉంటుంది.

లేప్ /lēp/ *n.* పరుపు; bed; (బెడ్); బిస్తర. తాదొ కట్టుడగ లేప్ వాట్సి మిండ్తొర్. తాత మంచం మీద మెత్తటి పరుపు వేసి పడుకున్నాడు.

లేండ్య (మర్ర) /lēṇḍya (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree similar to eugenia jambolana; (క్లైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ); పెఱ.

లేండి (మర్ర) /lēṇḍi (marra)/ *n.* అల్లనేరేడు (చెట్టు); 'jamun' tree; (ట్రీ); పెఱ. లేండి మర్రతంగ్ పండింగ్ కారిక్ మందంతంగ్. అల్ల నేరేడు పండ్లు నల్లగా ఉంటాయి. The fruit of the jamun tree are black. *eugenia jambolana*.

లొడల్ /loḍal/ *adj.* పలుచని; thick; (తిక్). డెబ్డ బయ్ లొడల్ మంత. పాయసం బాగా పలుచగా ఉంది.

లొద్ద పుడి /lodda puḍi/ లద్దె పురుగు; dung beetle; (డంగ్ బీటల్). లొద్ద పుడి కాపుస్నగ మందంత. లద్దె పురుగు పత్తిలో ఉంటుంది.

లొద్ది /loddi/ *n.* లోయ; valley; (వెలి); ఘాటీ. ఉంది గుట్టతగ డగుర్ లొద్ది మంత. ఒక గుట్టలో పెద్ద లోయ ఉంది. పుజరి గూడ లొద్దితె మంత. పూజారి గూడ గుడిలో ఉన్నాడు.

లొంద్క /londka/ *n.* గుంత; pit; (పిట్); ఖడ్డా. మాయ్నలిర్ లొంద్కంగ్ కాచంతెర్. వ్యక్తులు గుంతలు తవ్వుతున్నారు.

లొంగ్వక్ /loṅgvak/ లొంగి పోకుండా. దుస్రొన్ లొంగ్సిబక్కెన్ మన్వ. ఇతరులకు లొంగి ఎప్పుడు ఉండకూడదు.

లొల్లి కీ- /lolli ki-/ *n.* • చప్పుడు; word; (వర్డ్); ఆవాజ; ధ్వని. వాడె కట్టెతున్ చెక్కెకె లొల్లి కేంజ వాంత. వడ్రంగి కట్టెను చెక్కేటప్పుడు చప్పుడు వస్తుంది. • నినాదం; slogan; (స్లోగన్); నినాద; ధ్వని. కలెక్టర్ అపిస్‌నగ లొల్లి కీసెర్ దర్న కీంతెర్. కలెక్టర్ కార్యాలయంలో నినాదాలు చేస్తు ధర్నా చేస్తున్నారు. • అరుపు; shout; (శౌట్). కాండిర్ కిలిత అద్ లొల్లి కేంజవాత. పిల్లల అరుపులు వినిపించాయి. • అల్లరి; noise, racket. చుడ్డుక్ కాండిర్ పేడిక్ సాడతగ లొల్లి కీంతెర్. చిన్న పిల్లలు బడిలో అల్లరి చేస్తున్నారు.

లొల్లి /lolli/ • to make noise; (టు మేయ్క్ నొఇస్). • *v.* అల్లరి చేయుట; to make a noise, or racket. నాటున్ రొప్పొ బోరె మని జగ్డ కీతెకె లొల్లికేంజ వాంత. ఊరి లోపల ఎవరైనా గొడవ చేసినట్లయితే అల్లరి వినిపిస్తుంది.

లోకుర్ /lōkur/ *n.* • ప్రజలు; people (pl.); (పీపల్). మావ నాటె వెల్లె లోకుర్ మంతెర్. మా ఊరిలో ఎక్కువ మంది ప్రజలు ఉన్నారు. మాయ్‌నలిర్కున్ లోకుర్ ఇంతెర్. వ్యక్తులను జనులు అంటారు. • లోకులు; లోగ; జనతా.

లోట పోఱంత /lōṭa pōñanta/ వరద పారుతుంది. లోట పొంగ్నల్ పిర్ వాత. వరద పొంగినంత వాన వచ్చింది.

లోడ /lōḍa/ *n.* చేప పేరు; fish name; (ఫిశ్ నేయ్మ్). లోడ ఇన్వల్ ఉంది మీన్. ఒక రక మైన చేప.

లోమె మా- /lōme mā-/ *v.* వ్రేలాడు; to swing; (టు స్వింజ్); टाँगना.

లోర /lōra/ *n.* మాంసం; meat; (మీట్); माँस; गोश्त. డగుర్ సవ్వి టుక్డెతున్ లోర ఇంతెర్. పెద్ద మాంసం ముక్కను లోర అంటారు.

వ

వక్కుర్ /vakkur/ *n.* అరక; harrow; (హారొ); खेत में ढेले तोड़ने का दाँतेदार उपकरण. కాపుస్ కుట్టంగ్ తెండ్లె వక్కుర్ కామ్ సీంత. పత్తి చెట్లను తీసి వేయుటకు అరక పనికి వస్తుంది. In order to remove the cotton stems a * is useful.

వకిలు /vakilu/ *n.* న్యాయవాది; lawyer, advocate, barrister, attorney; (లొయర్); वकील.

వకుత్ /vakut/ *n.* సమయం; opportunity; (ఒపర్ట్యునటి); समय; वक्त; अवकाश; मौक़ा; फ़ुरसत. రోన్ సొన్వల్ వకుత్ ఆత దాకట్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. ఇంటికి వెళ్లే సమయం అయింది పోదాము అని అన్నారు.

వగ్గర్ /vaggar/ • వయసు బర్రె. మహ్గా ఉంది వగ్గర్ మంత. మా దగ్గర ఒక గేదె దూడ ఉంది. • *n.* బర్రె పోతు; male buffalo (m.); (బఫ్ఫలొ).

వచ్చిసొత్త /vaccisotta/ ఎండి పోయింది.

వజన్ /vajan/ *n.* బరువు; weight; (వేయ్ట్); बोझ; वजन. నిమ్మె పచ్చిస్ కిలొన వజన్ తోచ్చివోమ్. నీవు 25 కిలోల బరువు తీసుకొని పో.

వట్క- /vaṭk-/ *n.* దాహం; to be thirsty; (టు బీ థర్స్టి). నన్న నేండ్ కేడతె సొత్తొన్ తె బయ్ యేర్ వట్కవస్త. నేను ఈ రోజు అడవికి వెళ్ళను అయితే నాకు చాలా దాహం వేసింది.

వట్ట /vaṭṭa/ *n.* జగడం; fight; (ఫైట్); लडाई करना. కాండిర్ వరొన్ వరొర్ వట్ట వాంతెర్. పిల్లలు ఒకరి జోలికి ఒక్కరు వస్తున్నారు. Boys fight with each other.

వట్టియ్ /vaṭṭiy/ • *adj.* అక్కర లేని; unnecessary, not needed; (అంనెససరి); अनावश्यक. కినన్ యేర్ నాకున్ వట్టియ్. చల్లటి నీరు నాకు అక్కర లేదు.
• *adv.* వద్దు. నాకున్ వట్టియ్ ఇత్తెకె గిర్ తత్తి. నాకు వద్దు అన్న కూడ తీసుకు వచ్చావు.

వట్టియ్ ఇన్ /vaṭṭiy in/ *v.* తిరస్కరించు; refuse; (రెఫ్యుస్); झिड़क; निंदा कर; धिक्कार. ఇద్ సర్త లోట్ వట్టియ్ ఇంజెర్ ఇన్. ఈ చినిగిన నోటు వద్దు అని తిరస్కరించు.

వట్టెడ /vaṭṭeḍa/ *n.* బటాని; green peas; (గ్రీన్ పీస్).

వడ్- /vaḍ-/ *v.* కారుట; leak; (లీక్). మావ రోన్ బయ్ వడ్సెర్ మంత. మా ఇళ్లు చాలా ఉరుస్తుంది.

వడ్ (మర్ర) /vaḍ (marra)/ *n.* మరి చెట్టు; banyan tree; (బన్యన్ ట్రీ); पेड़. కాండిర్ వడ్ మర్రతంగ్ వేలింగ్ పియ్సి ఊకడ్ ఊజంతెర్. పిల్లలు మర్రి చెట్టు తీగలు పట్టి ఉయ్యాల ఊగుతున్నారు. *ficus indica*.

వడ్క- /vaḍk-/ *v.* మాట్లాడు; to speak, talk; (టు స్పీక్); बात करना. రమేసున్ తోడొ సుంగు వడ్కెర్ మంతొర్. రమేష్‌తో సుంగు మాట్లాడుతున్నాడు.

వడ్కవల్ /vaḍkval/ • ప్రసంగించుట. ముకెమంత్రి వెల్లె మాందిత్ సంగ వడ్కెర్ మంతొర్. ముఖ్య మంత్రి ఎక్కువ మందితో మాట్లాడుతున్నారు.
• *n.* మాట్లాడటం; speaking; (స్పీకిజ్). మయ్కొనె వడ్కనెకె బయ్ జొర్తె లేజ్ కేంజవాంత. మైకులో మాట్లాడె టప్పుడు బాగా చప్పుడు వినిపిస్తుంది.

వడ్జ /vaḍṅ/ *n.* వేళ్ళు; fingers; (ఫింగస్).

వడ్డ /vaḍḍa/ *n.* వీధి; neighbourhood, section of town, colony; (నేయ్బహుడ్).

వడ్మర్ర సీర్క /vaḍmarra sīrk/ *n.* మర్రి ఊడలు; aerial root of a banyan tree; (ఏరియల్ రుట్ ఒవ్ బన్యన్ ట్రీ).

వడి /vaḍi/ *n.* గాలి; wind, air, spirit; (విండ్); पवन. వడి సెల్వెకె మాయ్మల్ పిస్స పరొర్. గాలి లేక పోతే వ్యక్తి జీవించలేడు.

వడి దూందడ్ /vaḍi dūndaḍ/ • తుఫాను. పిర్ గాలుమ్ వడి దూందక్ వాంతంగ్. వాన కాలం ఎక్కువ తుఫాన్లు వస్తాయి.
• *n.* గాలి దుమారం; storm; (స్టొమ్). బుడ్ బావెయ్ మహ్నా బయ్ వడిదూందడ్క వాంతంగ్. జూన్ జూలై మాసాల్లో చాలా గాలిదుమారాలు వస్తాయి.

వడినేకంత /vaḍi nēkanta/ గాలి చప్పుడు; noise of wind; (నొఇస్ ఒవ్ విండ్). వడి వానెకె మర్రక్ సరసర నేకంతంగ్. గాలి వచ్చేటప్పుడు చెట్ల నుండి సరసరమని చప్పుడు వస్తుంది.

వడియ /vaḍiya/ *v.* పొయ్యి; stove; (స్టోవ్). యేర్ పొప్రాతగ వడియ. నీరు ఒక బొక్కెనలో వెయ్యు.

వడిసెల్వ /vaḍiselva/ *adj.* గాలి లేని; airless; (ఏలెస్). వడి సెల్వెకె సొత్తెకె పిస్స పర్వాట్. గాలి లేక పోతే జీవించలేము.

వడుస్ /vaḍus/ బిడ్డకేకలు వెయ్యటం.

వడుస్వల్ /vaḍusval/ *n.* వాయించడం; play; (ప్లేయ్). క్రిస్నల్ సులుడి వడుసీంతొర్. వాసుదేవుడు సన్నాయి వాయిస్తున్నాడు.

వత్- /vat-/ *v.* ఎండు; to dry up, be dry; (టు డ్రై). సుక్తంగ్ కప్డింగ్ వత్తంగ్. ఉతికిన బట్టలు ఎండిపోయినాయి.

వత్తుసన /vattusana/ *n.* ఎండ పెట్టుట; drying; (డ్రైఇఙ్). పూర్తంగ్ కెల్కున్ గ్ వత్తుసన. తడిచిన వెంట్రుకలు ఎండపెట్టాలి.

వన్క జోమెమాత /vank jōmemāta/ వనుకు పుట్టింది. పుర్తొర్ రాంజిన్ వన్క జోమెమాత. తడిసిన రాంజీకి వనుకు పుట్టింది.

వంత్ /vant/ *n.* వంతు; part; (పాట్). నీవయ్ వంత్ మంత నిమ్మెయె వెల్లె కమెయ్ కియన. నీ వంతు ఉంది నీవు ఎక్కువ డబ్బాలు సంపాదించాలి.

వంజి /vañji/ *n.* వరి; paddy (pl.) (used mostly in the plural form); (పెడి); धान. వంజి పొలంనగ పండు సీంతెర్. వరిని పొలంలో పండిస్తారు. వంజింగ్ పాతి పాంతెర్. వరికి బంతి కడతారు.

వంజింగ్ /vañjiṅg/ *n.*

వని కీసి /vani kīsi/ *n.* పొగడడం; imbue; (ఇంబ్యు); प्रोत्साहन दे; उत्साह बढा. చొకొట్ కామ్ కీంతొర్ ఇంజెర్ వోన్ వని కీమ్. మంచిగా పని చేస్తాడని పొగడడం.

వయవయ సొన్ /vayavaya son/ *n.* వేగంగా వేళ్లు; pop; (పొప్). కాసుర్ మిడుంగ్తెకె వయవయ సొంజి తహన. బండి బోల్తా పడితే వేగంగా వెల్లి లేపాలి.

వయ్ /vay/ *num.* వెయ్యి; thousand; (తౌసండ్); हजार.

వయ్ జుంజుర్ /vay juñjur/ *adj.* దట్టమైన; dense; (డెంస్). వయ్ జుంజుర్ కేడతె మందుర్. దట్ట మైన అడవిలో ఉండేవాడు.

వద్యు /vaydu/ *n.* వైద్యుడు; doctor; (డొక్టర్); डॉक्टर. బేమరిన్ సొడుసియ్వన్ వద్యు ఇంతెర్. రోగాలను పోగొట్టే వాన్ని వైద్యుడు అంటారు.

వయ్నె /vayne/ *adv.* తొందరగా; immediately, right away, quickly; (ఇమీడీయట్లి); जल्दी. హాటుం సప్నె కీమ్ట్, రోన్ వయ్నె దాకట్. అంగడి(బజారు) తొందరగా కానీయండి ఇంటికి వెళదాం.

వెయ్నె వెయ్నె /veyne veyne/ *adv.* తొందర తొందర; quickly; (క్విక్లి); जल्दी-जल्दी. టీమ్ ఆత వెయ్నె వెయ్నె నె సొన్. సమయం అయింది త్వర త్వరగా వెల్లు.

వయ్య వయ్య /vayya vayya/ వేగంగా నడవడం; walk fast; (వొక్ ఫాస్ట్). పిర్ వానెకె వయ్య వయ్య తాకంతెర్. వర్షం పడితే వేగంగా నడుస్తారు.

వయ్యుక్ సీ- /vayyuk/ *v.* ఆవలింతలు; yawn; (యాన్). జోప్ వాయ్వల్ మత్తెకె వయ్యుక్ వాంతంగ్. నిద్ర వచ్చేముందు ఆవలింతలు వస్తాయి.

వయ్కి /vayki/ *num.* లక్ష; one lakh; (వన్ లక్); लाख.

వయుక్ వాత /vayuk vāta/ ఆవలింత వచ్చింది; gape has came; (గేప్ హాస్ కేయ్మ్).

వయుర్ /vayur/ *n.* తీగ; wire; (వైఅర్).

వర్- /var-/ *n.* ఎక్కడం; to cross, ford, climb up/over, ascend, go up; (టు క్రొస్); चढना. *v.* రమ్ము; రండి; come; (కమ్). కెట్టెంగ్ తరన్సాటి గుట్ట వర్తంగ్. కట్టెలు తేవడానికి గుట్ట ఎక్కారు. In order to bring wood they are ascending the mountain.

వర్టల్ /varṭal/ *n.* చాకలి; washerman; (వషర్మెన్); धोबी. వర్టల్ కప్డింగ్ సుక్సి వోడ్సెర్ మంతొర్. చాకలి బట్టలు ఉతికి ఆరబెట్టుతున్నాడు.

వర్టె /varṭe/ *n.* చాకలి ఆమె; washerwoman. వర్టె కప్డింగ్ సుక్కంత. చాకలి ఆమె బట్టలు ఉతుకుతుంది.

వర్ర సియ్యొ /varra siyyo/ దాటనియ్యదు. యేర్ ఇందల్ హక్కె వర్ర సియ్యొ. నది నీరు ఇక్కడి నుండి అక్కడికి దాట నివ్వదు.

వర్వల్ /varval/ *v.* • ఎక్కు; चढ. • ఎక్కుట; boarding; (బొడిఙ్). ఊసవాతెకె నడిసెర్ ఊస వర్వల్. వాగు వస్తే ఈత కొడుతూ దాటాలి.

వర్స /varsa/ *n.* సంవత్సరము; year; (యీయర్).

వర్సమొల /varsamola/ అర్స మొలలు. వర్స మొలంగ్ ఇన్వల్ బేమారిగిర్ వాంత. అర్స మొలలు అను రోగం కూడ వస్తుంది.

వర్సోస్ /varsōs/ ఒక రకమైన రోగం; a type of disease; (ఏయ్ టైప్ ఒవ్ డిసీస్). వర్సోస్ ఇన్వల్ బేమరి కాండిర్కున్ వాంత. ఈ రోగం చిన్న పిల్లలకు వస్తుంది.

వరిత /varita/ *v.* వంగిన; leaning; (లీనిఙ్); झुका हुआ. నెద్ద తోకొర్ బస్కెగిర్ వరితయ్ మందంత. కుక్క తోక ఎప్పటికీ వంగి ఉంటుంది.

వరొనయ్ /varonay/ *n.* ఒంటరి; alone (m.); (అలోన్); अकेला. నన్న వరొనయ్ కామ్ కీతొన్. నేను ఒక్కడినె పని చేసుకున్నాను.

వరొయ్ /varoy/ *adv.* ఒక్కమేనె; alone (nm.); (అలోన్); अकेली.

వరొర్ /varor/ *n.* ఒక్కడు; one (m.); (వన్); एकआदमी. సికటితె వరొరె బేకెన్ సొన్వ. చీకటిలో ఒక్కడు ఎక్కడికీ వెల్లకూడదు.

వస్- /vas-/ to be felt, to experience (hunger, thirst, etc.), to want to; (టు బీ ఫెల్ట్); లగనా.

వస్తు /vastu/ *n.* వస్తువు; content; (కొంటెంట్).

వసుల్ కీమ్ /vasul kīm/ వసూలు చేయ్; collect; (కొలెక్ట్). కొత్తంగ్ వసుల్ కీమ్. డబ్బులు వసూలు చేయ్యి.

వహ్- /vah-/ *v.* ఈను; to give birth to (animal); (టు గివ్ బత్ టు). మూర పియ్య వహ్తా. ఆవు దూడకు జన్మనిచ్చింది. The cow gave birth to a calf.

వహ్చ- /vahc-/ *v.* కాగించడము; to boil; (టు బొఇల్); ఉబాల. జొన్న గాటొ అట్టన్ సాటి మొదొల్ యేతున్వహ్చా-సీయలాగర్. జొన్న అన్నము వండడానికి ముందు నీటిని వేడి చేయవలెను. In order to cook 'jowar' food the water must be boiled first.

వహ్ది కియ్- /vahḍi kiy-/ *n.* వడ్డించడం; advocating; (ఎడ్వొకెటింగ్).

వహ్దియల్ /vahḍiyal/ *pron.* వడ్డించేవాడు; contender; (కొన్‌టెండర్).

వహి /vahi/ *n.* వయసు; age; (ఏయ్జ్); ఉమ్ర; जवानी; अवस्था. గోండి పుస్తక్ తయర్ కీతుర్ ఊర వహి ఆత. గోండి పుస్తకాలు తయారు చేసేవారి వయస్సు అయిపోయింది.

వ్యవహర్ /vyavahar/ *n.* వ్యవహారం; deal; (డీల్). ఉంది వ్యవహర్ ఆసెర్ మంత. ఒక వ్యవహారం జరుగుతుంది.

వా- /vā-/ *v.* రావాలి; to come; (టు కమ్); आना. బాబల్ రోన్ వాయన. తండ్రి ఇంటికి రావాలి.

వాక్డల్ /vākḍal/ • *n.* వంపు. • *adv.* వంపుగా; crooked, bent; (క్రుకెడ్); कुटिल. వాస వాక్డల్ మంత. వాసము వంపుగా ఉంది.

వాక్డల్ సెల్వ /vākḍal selva/ *adj.* వంకర లేనిది. గరిలాటి వాక్డల్ సెల్వక్ మంత. చేపలు పట్టె గలము వంకర లేదు.

వాక్డియల్ /vākḍiyal/ *adv.* వంకరగా.

వాగజోగి /vāga jōgi/ *n.* క్రమ శిక్షణ; discipline; (డిసిప్లిన్). వాగ జోగితె సాడ కరియన. క్రమ శిక్షణ తో చదువు నేర్చుకోవాలి.

వాగటి /vāgaṭi/ *n.* పులి మీసం; an evil spirit which stays on trees and captures animals (it is believed that the hair of an animal killed by a tiger becomes this spirit); (ఎన్ ఈవల్ స్పిరిట్); भूत. డువడ మీసెల్ తున్ వాగటి ఇంతెర్. పులి మీసాన్ని వాగటి అంటారు.

వాగ్ సెల్లె /vāg selle/ పరివర్తన లేదు.

వాగ్నుక్ /vāgnuk/ *n.* ధోరణి; trend; (ట్రెండ్); लहजा; सिलसिला; क्रम. వోన వాగ్నుక్ చొకొట్ సెల్లె. అతని ప్రవర్తన మంచిగా లేదు.

వాగ్నున్ /vāgnun/ *n.* పరివర్తన; change; (చేయ్న్జ్). చాల్ బొట్ వాగ్నుక్. పరివర్తన.

వాగ్‌చెయ్న (వేలి) /vāgceyna (vēli)/ *n.* ఒక రకమైనా తీగ; a creeper that is used in curing snake bite; (ఏయ్ క్రీప్‌అ).

వాగెమాయ్ /vāgemāy/ *adj.* మంచి నడవడిక. మాడ్సొన్ తోడొ చొకొట్ వాగెమామ్. భర్తతో మంచి నడవడికతో ఉండు.

వాజ్- /vāñ-/ *v.* కారుట; to leak profusely; (లీక్); चूना. యేర్ తర్వల్ బిందె గద్ది అర్సి వాజంత. నీరు తెచ్చు బిందె రంద్రం అయ్యి నీరు కారుతుంది. If a hole comes in the pot for bringing water, it leaks.

వాచి కీ- /vāci kī-/ *v.* చదవడము; to read, study; (టు రెడ్); पढ़ना. సాడ కాండర్ పేకింగ్ నర్కుక్ పుస్తక్ వాచి కీంతెర్. బడి పిల్లలందరూ రాత్రి పూట పుస్తకాలు చదువుతారు. School boys and girls read books at night.

వాజగాజత కుప్ప /vājagājata kuppa/ సంగీతం వస్తువుల గుంపు. డోల్క్ పాయ్వలిర్కున్ వాజగాజత కుప్ప ఇంతెర్. సంగీతం వాయించే వారి సంగీతం వస్తువుల గుంపు.

వాజా గాజ /vājā gāja/ *n.* బాజా బజంత్రీలు; band; (బెండ్). డోల్క్ పేప్రెంగ్ ,కాలికోమ్ ఇవెకున్ వాజగాజ ఇంతెర్. డోలు, సన్నాయి, కాలికోమ్ వీటిని బాజా బజంత్రీలు అంటారు.

వాట్- /vāṭ-/ *v.* వేయుము; to throw, sow, scatter; (టు త్రో); झोंकना. చంచితగ డారి వాట్వల్. సంచీలో పప్పు వేయుము.

వాట్ని /vāṭni/ *n.* ఉచ్చ; urine; (యూరిన్); पेशाब. ఉడ్క సొన్వడున్ వాట్ని గిర్ ఇంతెర్. ఉచ్చ పొయ్యడాన్ని వాట్ని అని కూడ అంటారు.

వాట్వల్ /vāṭval/ • వెయ్యడం. నావ జోరతున్ అందల్ వాట్సెర్ మంతొర్. నా దుప్పటిని అక్కడినుండి వేస్తున్నాడు. • *n.* వేసేవాడు; man who puts something somewhere; (మెన్ హు పుట్స్ సమ్తిజ్ సమ్వేర్). చెహర్క్ నంగ్ రొహ్క తీర్ తీర్క రంగ్ వాట్ని మందంతంగ్. పట్టణంలోని ఇండ్లకు వేరు వేరు రంగులు వేసి ఉంటాయి.

వాట్సి /vāṭsi/ పోసి.

వాటి కి- /vāṭi ki-/ *v.* నూరుట; to pound; (టు పౌండ్); कूटना.

వాటి కియ్వల్ /vāṭi kiyval/ *n.* నూరుట; division, heap; (డివిజన్); बँटवारा. బాయి మిర్చంగ్ వాటి కీసెర్ మంత. అక్క మిర్పకాయలను నూరుతుంది.

వాడ్ సీమ్ /vāḍ sīm/ *v.* • పార వెయ్యి; dispose; (డిస్పోస్); फेंक दे. కరబ్ పండిన్ వాడ్ సీమ్. చెడిపోయిన పండ్లను పారవెయ్యి. • విసురు; sway; (స్వెయ్); फेंक. కరబ్ ఆత కాపితున్ వాడ్‌సీమ్. చెడి పోయిన కాపిని విసురు.

వాడి /vāḍi/ *n.* తోట; garden; (గాడన్); उद्यान. సాపంగ్ మిర్చంగ్ వాడితె ఉర్సంతెర్. వంకాయలు, మిర్చి, తోటలో పండిస్తారు.

వాడె /vāḍe/ *n.* వడ్రంగి; carpenter; (కర్పెంటర్); बढ़ई. వీర్ వాడిర్ టేబుల్ కీసెర్ మంతెర్. వీరు వడ్రంగి వారు టేబుల్ చేస్తున్నారు. The carpenters are making a table.

వాతద్ /vātad/ *n.* పరంపర; succession; (సక్సెశన్); परंपरा; क्रम. జల్మత్క్ వాత అద్ బేమరితున్ బతల్ కీకట్. పుట్టినప్పటి నుండి వచ్చినటువంటి రోగాన్ని ఏమి చెయ్యలేము.

వాతం /vātaṁ/ *n.* వాతం; rheumatic; (రూమటిక్); वात रोग; गठिया.

వాతి /vāti/ *n.* వత్తి; wick of a lamp; (విక్); दीये की बत्ती. కాపుస్ రుద్దియె వాతింగ్ కీసి డీవ నిరుసంతెర్. పత్తి దూదితో వత్తిలు చేసి దీపాలు ముట్టిస్తారు.

వాతొర్ /vātor/ *v.* వచ్చాడు; came (m.); (కేయ్మ్). కాండి పుట్రొర్ ఇంజెర్ సూడ్లెన్ వాతొర్. కొడుకు పుట్టాడు అని చూడడానికి వచ్చారు.

వాద్రిపియ్త /vādripiyta/ చలి పుట్టింది. యేడ్కి వాతొర్ మాయ్ నన్ వాద్రి పియ్త. జ్వరము వచ్చిన వానికి వనుకు పుట్టింది.

వాంత /vānta/ *v.* వస్తుంది; will come; (విల్ కమ్). నాకున్ యెడ్కి వాంత. నాకు జ్వరము వస్తుంది.

వాన్ కీమ్ట్ /vān kīmṭ/ సమర్థనం. అద్ మన్ దున్ వాన్ కీమ్ట్. ఆ మనస్సును సమర్థనం చెయ్యండి.

వాంద్ /vānd/ *n.* కారణం; factor; (ఫ్యక్టర్); कारण; सबब; हेतु. నావ మన్ తగ ఉంది వాంద్ వాసి మంత. నా మనస్సులో ఒక కారణం ఉంది.

వాందె మా /vānde mā/ అలవాటు అవ్వడం. లంజె కామ్ కీసికున్ వాందెమాత. లంజె తనం చేసి అలవాటు పడింది.

వాపస్ /vāpas/ వాపసు; take it back; (టేయ్క్ ఇట్ బెక్). సీత అద్ సామన్ తున్ వాపస్ యేత. ఇచ్చిన దానిని తిరిగి తీసుకో.

వాప్ /vāp/ *n.* ఆవిరి; steam; (స్టీమ్); भाप. సద్దుర్ తగ సక్రెన్ వాప్ పెసియంత. సముద్రంలో పొద్దున్నే ఆవిరి వెలుతుంది.

వాయర్ /vāyar/ *v.* రావచ్చు; might come; (మైట్ కమ్). బయ్యె రోన్ వాయర్. అమ్మ ఇంటికి రావచ్చు.

వాయిట్ /vāyiṭ/ *adj.* చెడ్డ; bad; (బెడ్); बद. కల్ ఉన్వల్ వాయిట్ బుద్ధి. కల్లు తాగడం చెడ్డ బుద్ధి.

వాయిట్న బుద్ధి /vāyiṭna buddi/ చెడు భావన; negative thinking or feeling; (నెగటివ్ తింకిఙ్ ఒర్ ఫీలిఙ్).

వాయిద వాత్తెర్ /vāyida vāṭter/ *n.* వాయిదా వేయడం; postponing. కేస్ వాయిద వాత్తెర్. కేసు వాయిదా వేసారు.

వాయుస్వల్ /vāyusval/ రానివ్వడం. వోన్క్ పెర్సపేద్ద వడి వాయుస్వల్ కీమ్. అతనికి పెద్ద దేవుడు వచ్చేటట్టు చెయ్యి.

వార్- /vār-/ *v.* పాడుట; to sing; (టు సింఙ్); गाना. వేర్ పాట వార్తొర్. ఈయన పాట పాడినాడు. He sang a song.

వార్ పియ్త /vār piyta/ *n.* • బీట; cleft; (క్లెఫ్ట్); दरार. మా రోత గోడ వార్ పియ్త. మా ఇంటి గోడ బీట పట్టింది. • చీలిక; crack; (క్రెక్). నావ కావడ్ వార్ పియ్త. నా తలుపు బీటిక పట్టింది.

వార్ వార్ /vār vār/ వారం వారం; every week; (ఎవ్రి వీక్). వార్ వార్తున్ ఇచ్చొడ హాటుం ఉదంత. వారం వారం ఇచ్చోడలో అంగడి ఉంటుంది.

వార్తి /vārti/ *n.* నాగలి,అరకకట్టె తాడు; leather rope or strap; (లెదర్ రోప్ ఒర్ స్ట్రాప్). సేర్ పుహ్లో వార్తి కామ్ సీంత. వార్న తాడు అర్కకు పనికి వస్తుంది. In order to harness the plough a * is used.

వారి /vāri/ *n.* • తీగ; wire; (వైఅర్); तार. రోతంగ్ గూరెంగ్ దొహన్ సాటి వారి తత్తొర్. ఇంటి గోడలు కట్టడానికి తీగ తీసుకు వచ్చాడు. • వైరి; string (of musical instrument); (స్ట్రిఙ్). కీక్రి తగ బొరిక్ వారి మందంత. వాయించే పరికరంలో సన్నని తీగ ఉంటుంది.

వావ్టె /vāvṭe/ చేన్లొ. కేడ నహ్క్నుర్ వావ్టె వెల్లె మందంతెర్. అడవి గ్రామాల వారు చేన్లలో ఉంటారు.

వావుర్ /vāvur/ *n.* • చేను; field; (ఫీల్డ్); खेत. వావ్టె జాగ్లి మందన్ సాటి గుడ్సె వాటంతెర్. చేనులో కాపలా ఉండడానికి గుడిసె వేస్తారు.

వాసంగ్ /vāsaṅg/ *n.* వాసాలు; slanting wooden beams; (స్లాంటింగ్ వుడన్ బీమ్స్). మావంగ్ రోతంగ్ వాసంగ్ నేండ్ మొలంగ్ పాంతెర్. మా ఇంటి వాసాలకు ఈరోజు మొలలు కొట్టుతున్నారు.

వాసి /vāsi/ *v.* వచ్చి; after coming; (ఆఫ్ట కమిఙ్). నిమ్మె వాసి సాడ కరియ వచ్చొ. నీవు వచ్చి చదువు నేర్చుకోవచ్చు.

వికటం దిస్వల్ /vikaṭaṁ disval/ చెడుగా కనిపించేది. కాండి బయ్ వికటము దిసంతొర్. వ్యక్తి చెడుగా కన్పిస్తున్నాడు.

విక్ /vik/ *n.* విషము; poison; (పొఇసన్); विष. తరస్ కస్క్‌తెకె విక్ సుటి కీంత. పాము కరిచేటప్పుడు విషము వదులుతుంది.

విక్న తరస్ /vikna taras/ విష సర్పము. నాగ్ తరస్ ఉంది విక్ తరస్ ఆంద్. నాగు పాము ఒక విష సర్పము.

విక్ పగ్రెమాత /vik pagremāta/ *adj.* విషం వ్యాపించుట; dreary; (డ్రీరి). పంటన్గ విక్ పగ్రె మాసి సొడిత. పంటలలో చెడు వాయువు విస్తరించి పోయింది.

విక్రి /vikri/ *v.* విడగొట్టు; connects; (కన్నెక్ట్స్); मिला; జోడ.

విక్రికీ- /vikri kī-/ *v.* పొడి పొడి చెయ్యడం; to break up food which is clumped together; (బ్రేయ్క్ అప్). గాటొ రంజన్ తల్ తెండ్సి విక్రికీంతెర్. అన్నము గిన్నె నుండి తీసి పొడిపొడి చేస్తారు. Having taken it out of the large cooking pot they break up thefood.

వికారం /vikāraṁ/ *adv.* చెడుగా; badly; (బెడ్లి). వోర్ మాయ్నల్ బయ్ వికారం దిసంతొర్. అతను చెడుగ కన్పిస్తున్నాడు.

వికున్ వేస్న /vikun vēsna/ విష పూరితమైన; intoxicated; (ఇంటొక్సికెటెడ్).

విచర్ /vicar/ *n.* • సమస్య; problem; (ప్రొబ్లమ్). నాట్నుర్ సద్దుర్ మీరెమాసి మర్మిన దివొస్ విచర్ కీంతెర్. ఊరి వారందరు కలిసి పెళ్లి రోజును నిర్ణయిస్తారు. • ఇబ్బంది; trouble; (ట్రబల్); दुख; तकलीफ; दर्द. మావ నాఔ యేర్ సెల్లె ఇంజెర్ పాట్లల్ విచర్ కీసెర్ మంతొర్. మా ఊరిలో నీరు లేవని ఊరి పటేలు ఇబ్బంది పడుతున్నాడు.

విచర్తె మన్వల్ /vicarte manval/ ఇబ్బందిలో ఉండడం; being worried; (బీఇఙ్ వరిడ్). మావొర్ బొబల్ ఆట్ రోజ్క్ ఆతొర్ ఇంజెర్ విచర్తె మంతొర్. మా నాన్న ఎనిమిది రోజులు అయ్యాడు ఇంక రాలేదు అని ఇబ్బందిలో ఉన్నాము.

విచ్ బొట్ (పిట్టె) /vic boṭ (piṭṭe)/ *n.* పిట్టె; bird; (బడ్); पक्षी; चिडिया.

విచ్కడ్ (మీన్) /vickaḍ (mīn)/ *n.* చేప పేరు; a kind of fish; (కైండ్ ఒవ్ ఫిశ్).

విచ్చిసొ /vicciso/ *v.* పారిపో; bolt; (బోల్ట్). దబ్బె మంజికున్ విచ్చిసొడియ. నిశబ్దంగా ఉండి పారిపో.

విచ్రె మామ్ /vicre mām/ *v.* తెలుసుకో; realize; (రీయలైస్).

విజ్జ /vijja/ *n.* • విత్తనము; seed; (సీడ్); बीज. • వీర్యము. విజ్జ మాయ్నగ మందంత. వీర్యము మగవానిలో ఉంటుంది.

విట్టడ్ /viṭṭaḍ/ సూత్కం. రోన్ చెపుల్క్ నెహ్తొకె విట్టడ్ ఇంతెర్. ఇంటిలోకి చెప్పులతో వెలితే సూత్కం అంటారు.

విడ్క్వడ (పార్కత్) /viḍkvaḍa (pārkat)/ *n.* విడాకులు; divorce; (డివొస్); तलाक.

విడ్య /viḍya/ *n.* అరక లో విడ్య; metal collar to attach the blade of an agricultural implement; (మెటల్ కొలర్). వక్కుర్ కొయ్యతగ విడ్య మందంత. అరక కొయ్యలో విడ్య ఉంటుంది.

విత్- /vit-/ • పరుగు పెడుతుంది; running; (రనిఙ్). లొల్లి కీతెకె మొల్లొల్ పేసిసి విత్తంత. అల్లరి చేస్తే కుందేలు పరుగు పెడుతుంది. • ఉరుకుతుంది. సికరిత్ సొత్తెకె కిలిత కమన జీవరస్క్ వితంతంగ్. సికారి వెల్లినప్పుడు ఒర్రిన కొద్ది జంతువులు పరుగెడుతాయి.

విద్రింగ్ /vidriṅg/ *n.* విత్తనాలు వేసే టప్పుడు పూజ చేస్తారు; agricultural festival which takes place before sowing (pl.); (ఎగ్రికల్చరల్ ఫెస్టవల్). విద్రింగ్ దొస్సి వాట్టె విజ్జ వాటంతెర్. విద్రిలు చేసి విత్తనాలు విత్తుతారు.

విదుర్క్- /vidurk-/ *v.* నైవేద్యము అర్పించడం; to lay down (offering), scatter; (టు లేయ్ డౌన్). మందిర్‌తగ నివొద్ విదుర్క్సి రోన్ వాసి గాటొతింతెర్. (బాయి నివోద్ విదుర్క్సేర్ మంతంగ్.). గుళ్ళలో నైవేద్యము అర్పించి ఇంటికి వచ్చి తింటారు. Having scattered the food offering at the temple they come home and eat.

వినతి /vinati/ *pron.* మనవి; request; (రిక్వెస్ట్); నివేదన; వినతీ. నాకున్ పోలిస్ నొవ్కరి వాయన ఇంజెర్ పేన్దున్ వినతి కీంతొన్. నాకు పోలిసు ఉద్యోగం రావాలని నేను దేవున్ని మనవి చేస్తున్నాను.

వియర్ /viyar/ *n.* • చెత్త; rubbish; (రబిశ్). బెయె రోత వియర్ సియ్సెర్ మంత. అమ్మ ఇంటి చెత్త ఊడుస్తూంది. • చెదారం; rubbish, garbage, refuse. రోత్ రొప్పొ వియర్ ఇర్వ. ఇంటి లోపల చెదారం ఉంచ రాదు.

వియ్- /viy-/ *n.* విత్తడం; to transplant; (టు ట్రన్స్ప్లాన్ట్); ప్రతిరోపిత కరనా. జొన్న వియ్తు. జొన్న విత్తడం జరిగింది.

వియ్యడ కుప్ప /viyyaḍa kuppa/ చెత్త కుప్ప; dust heap; (డస్ట్ హీప్). వియ్యడున్ కుప్ప కీసివాడి సియన. చెత్తను ఊడ్చి కుప్ప వెయ్యాలి.

విలువ దొహ /viluva doha/ విలువ కట్టడం; valuation; (వెల్యుఏయ్షన్).

విలెకర్ /vilekar/ *n.* విలేఖరి; reporter; (రిపొటర్); సంవాదదాతా. విలెకర్ వార్తల్క్ మీరి కీంతొర్. విలేఖరి వార్తలు సేకరిస్తాడు.

విసం గాడి /visaṁ gāḍi/ గబ్బు వాసన.

విసయ్ /visay/ *n.* విషయం; matter; (మెటర్). ఉంది విసయ్ నీకున్ నన్న వెహ్వల్ మంత. ఒక విషయం నీకు చెప్పాలి ఉంది.

విస్- /vis-/ *v.* జొన్నలు వేరు చేయడం; to thresh (with bullocks). జొ న్న పంట విస్సంతెర్ నర్క ". జొన్న పంట కల్లాలను ఎడ్ల బంతి కడతారు.

విస్వస్ /visvas/ *n.* నమ్మకం; trust; (ట్రస్ట్); విశ్వాస; భరోసా. నీవ మతమున్ బారెతె వెల్లె విస్వస్ మందన. నీ మతము గురించి నీకు నమ్మకం ఉండాలి.

వీచ్ /vīc/ *n.* సమాది; tomb, grave; (టూమ్). సాతొన విన్నగ గోరి దొహ్చెర్ మంతెర్. చనిపోయిన వారికి సమాది కడుతున్నాడు.

వీచ్ డాగి /vīc ḍāgi/ *n.* సమాది స్థలం; pile; (పైల్); చితా. సాతుర్కున్ మిస్వల్ జాగతున్ వీచ్ డాగి ఇంతెర్. చనిపోయిన వారిని ఉంచే స్థలాన్ని సమాది స్థలం అంటారు.

వీడ /vīḍa/ *v.* దాటు; pass; (పాస్). సడక్ విడ్నెనెకె సూడ్సెర్ వీడన. రోడ్డు దాటేటప్పుడు చూసుకుంటూ దాటు.

వీడాకివేలి /vīḍākivēli/ *n.* తమల పాకు; betel nut tree; (బీటల్ క్రీప్అ). వీడాకి చున్న కాత్ మిసిడి కీసి తింతెర్. తమల పాకు సున్నం కలుపుకొని తింటారు. .

వీడుసీమ్ /vīḍusīm/ *v.* దాటించు; make it to cross; (మేయ్క్ ఇట్ టు క్రొస్); పార కరా.

వీత్- /vīt-/ *n.* విత్తుట; to scatter something (as in sowing seed); (స్కెటర్). వంజి మడింగ్ కీసి వంజింగ్ వీతంతెర్. వడ్ల మడిలు చేసి వడ్లు విత్తుకుంటారు. Having made a seedbed they scatter the rice seed.

వీర్ /vīr/ వీరు; they, these (m.); ఆప3నజదీక. వీర్ బచ్విర్. వీరు ఎంత మంది.

వీస /vīsa/ *num.* (20) ఇరువై; twenty; (ట్వెంటి); బీస. నన్న వీస నహ్క తిరిసి వాతొన్. నేను ఇరువై ఊర్లు తిరిగి వచ్చాను.

వీస్- /vīs-/ *n.* అరుగు; to wear out; (టు వీయర్ ఔట్); గస జానా. కాసుడ ఆస్కుడ్ వీస్త. ఎడ్ల బండి ఇరుసు అరిగి పోయింది. The axle of the bullock cart has worn out.

వీస్క్- /vīsk-/ *v.* అందడము; to pull down; (టు పుల్ డౌన్).

వీస్క్వల్ /vīskval/ *n.* లాగుకోవడం; pull on your own; (పుల్ ఒన్ యొర్ ఒన్). కొర్రిసెంగంగ్ వీస్క్ సి వీస్క్ సి కొయ్యంతెర్. చిక్కుడు కాయను లాగుకొని లాగుకొని తెంపుతున్నారు.

వీస్కుడ్ /vīskuḍ/ *n.* మంటతో కూడిన కట్టె; charred wood, a partly burned stick from the fireplace, or a stick still burning; (చార్డ్ వుడ్); మశాల. కట్టె నిరుత పజ్జె తాన్ విస్కూడ్ ఇంతెర్. కట్టె కాలిన తరువాత దానిని పొయ్యి కట్టె అంటారు. After a stick has been burned it is called *.

వీసి /vīsi/ *n.* ఈగ; fly; (ఫ్లై). రోన్ పాల్ తుహ్తెకె వీసింగ్ ఆంతంగ్. ఇంట్లో పాలు ఒలక పోస్తే ఈగలు బాగా వాలుతాయి. రోతున్ రొప్పొ మన్వల్ వీసి. ఇంట్లో ఉండే ఈగ.

వీసొర /vīsora/ *n.* పని ముట్లు; tools; (టుల్స్); ఆయుధ; హథియార. లడెయ్ కియ్వలిక్ వీసొరంగ్ మందంతంగ్. యుద్ధలు చేసే పనిముట్లు ఉంటాయి. గొర్క పడన వీసొర. బల్లెం పాత ఆయుధం.

వూర్ /vūr/ *pron.* వారు; those; (దోస్); ఆప3ద్ర; వె~న.ఖ. వూర్ ఇవ్విర్ కాండిర్ సయ్కుడె బేకె దాంతెర్. వారు ఇద్దరు పిల్లలు సైకిల్ తో ఎక్కడికి వెలుతున్నారు.

వీసొరంగ్ /vīsoraṅg/ *n.* ఆయుధాలు; arms; (ఆమ్స్). వీసొరంగ్ పియ్సికున్ లడెయ్ కిమ్లెన్ దాంతెర్. ఆయుధాలు పట్టుకొని వైరానికి వెళతారు. పడనంగ్ వీసొరంగ్ నాకున్ గిర్ సియన ఇంజెర్ తల్క. పురాతన ఆయుధాలు నాకు కూడ కావలి అని అడుగు.

వెఞుర్ (మర్ర) /veṅur (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); పెఽడ.

వెచె వెచె /vecevece/ అల్లరి చేసేవాడు; he used to make a disturbance; (హీ యుస్డ్ టు మేయ్క్ ఏయ్ డిస్టబంస్).

వెట్టె /veṭṭe/ *n.* నృత్య వాయిద్య వస్తువు; small drum-like instrument; (డ్రమ్). చచొచ్చాయ్ యేందెన్కె వెట్టె పాంతెర్. చచోచ్చాయ్ నృత్యం చేసేటప్పడు వెట్టె అనే సంగీత పరికరం వాయిస్తారు. While doing the 'chachoy' dance they beat the * drum.

వెడ్మ (మర్ర) /veḍma (marra)/ *n.* తిర్మన్ చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); పెఽడ.

వెడి- /veḍi-/ *v.* నింపు; to pour out; (టు పొర్ ఔట్); భరనా. బయ్యె దానంగ్ కాంగ్నగ వెడిసెర్ మంతెర్. అమ్మ ధాన్యాలను పెద్ద కుండలో నింపుతుంది.

వెడిల్ /veḍil/ • old age; (ఓల్డ్ ఏయ్జ్); వృధాపా. • *n.* ముసలివాడు; old man; (ఓల్డ్ మెన్). వెడిల్ మాయ్నల్ కామ్ కియ పరొర్. ముసలివాడు పని చెయ్యలేడు.

వెద్దుక్ /vedduk/ *n.* వెదురు; bamboo; (బ్యాంబు); బాఁస. వెద్దునంగ్ టాటింగ్ తయర్ కీంతెర్. వెదురుతో తడకలు తయారు చేస్తారు.

వెంజెర్ /veñjer/ *n.* నాలుక; tongue; (టఙ్); జీభ. వడ్కలె అని సవద్ సూడ్లె వెంజెర్ కామ్ సీంత. మాట్లాడుటకు, రుచికి నాలుక పనికి వస్తుంది. The tongue is used for speaking and tasting food.

వెయ్నెన్ /veynen/ *adv.* వెంటనే; soon; (సూన్); తురంత; ఫౌరన. గాటొ తింజికున్ వెయ్నె వరట్. అన్నము తిని త్వరగా రండి.

వెయ్లొ /veylo/ *n.* పెండ్లం; wife; (వైఫ్); ఔరత. నాకున్ ఉంది వెయ్లొ మంత. నాకు ఒక పెండ్లం ఉంది.

వెద్దుర్ /veddur/ *n.* వెదురు; bamboo (thick variety); (తిక్ బ్యాంబు); బంబూ. వెద్దుక్నంగ్ కోడంగ్ తాకంతెర్. వెదురు కట్టెలను గుర్రాలు చేసి నడుస్తారు. They walk with stilts of bamboo.

వెర్కడ్ /verkaḍ/ *n.* పిల్లి; cat; (కెట్); బిల్లీ. వెర్కడ్ వహ్తెకె పిల్లన్ యేడుంగ్ రొహ్క తిరుసంత. పిల్లి పిల్లలను ఏడు ఇండ్లలో తింపుతుంది.

వెర్చె[1] /verce/ *n.* చమటకాయ; pimple, boil; (పింపిల్, బొఇల్). యెద్ది గాలుమ్ మేందోడగ వెర్చెంగ్ ఆంతంగ్. ఎండాకాలం దేహంలో చమటకాయలు అవుతాయి.

వెర్చె[2] /verce/ *n.* ఉడుత; squirrel; (స్క్విరల్); గిలహరీ. వెర్చె చంగ్ చంగ్ డెహ్కంత. ఉడుత చంగ్చంగ్మని ఎగురుతుంది.

వెర్తల్ /vertal/ *n.* • చుట్టం; guest (f.); (గెస్ట్); బంధు; రిశ్తెదార. మారోన్ వెర్తల్ వాతొర్. మా ఇంటికి చుట్టము వచ్చారు.

వెర్తలిర్ /vertalir/ *n.* చుట్టాలు; relatives; (రెలటివ్స్). వెల్లె జెట్కున్ వాతెకె ఊర్కున్ వెర్తలిర్ ఇంతెర్. చాలా కాలం తర్వాత వచ్చిన వాళ్లను చుట్టాలు అంటారు.

వెర్రె /verre/ • *n.* భయం; fear; (ఫీయర్); డర. నిర్మల్ మోడితగ బస్ మిడ్డర్ ఇంజెర్ బయ్ వెర్రె పియ్త. నిర్మల్ మలుపులలో బస్సు బోల్తా పడుతుందని భయం వేసింది. • *adj.* పిరికి. వోర్ బయ్ వేరె కొండల్. అతను పిరికితనం గలవాడు. He is very afraid, he won't go there.

వెర్రెపీ /verre pī/ *v.* బెదిరించింది; to take fright; (టు టేయ్క్ ఫ్రైట్).

వెర్రె కొండల్ /verre koṇḍal/ *n.* పిరికివాడు; fearfull person; (ఫీయర్ఫుల్ పసన్); డర; డర జా; భయభీత హో.

వెర్రెతె పిస్వల్ /verrete pisval/ భయంతో జీవించడం; living with fear; (లివిఙ్ విద్ ఫీయర్). డగుర్ మాయ్నన వెర్రెతె మందన. రజస్వల భయంతో ఉండాలి.

వెర్స్- /vers-/ *v.* కాల్చుట; to brand; (టు బ్రెండ్). గుసాడిర్ లాసున్ నేటి తడ్మిత్గ కెయ్సుర్ కోలానిరుసీసి సమ్దిర్క్ గోటితగ వెర్సంతెర్. గుసాడి వారు లక్ష్మి పూజ రోజు చీపురు కట్ట పుల్లను అగ్గిలో పెట్టి అందరిని కాలుస్తారు. On the Lakshmi festival day, the 'gusadi' clowns light a broom in the fire and burn everyone's necks.

వెరి- /veri-/ to be afraid; (టు బీ అఫ్రైడ్).

వెరున్- /verus-/ *adj.* బెదిరించే; to frighten, threaten; (టు ఫ్రైట్ఎన్); డరనా. పెర్క గూడ పూల్ యెవ్వల్ సొన్నెకె బూత్ వెరుసింత. పెర్కగూడ పూలు దగ్గర వెల్లగానే దయ్యం భయ పెట్టుతుంది.

వెరినల్ /verinal/ *adv.* • గంభీర్యంగా; solemnly; (సొలమ్లి). డువల్ వెరినల్ వాసెర్ మంత. పులి గంభీరంగా వస్తుంది.

వెరివక్ /verivak/ • ధైర్యంగా. డువల్ నిహ్గా వాతెకె గిర్ వెరివక్ మన్. పులి నీ దగ్గర వచ్చినా కూడ ధైర్యంగా ఉండు. • *adj.* అక్రమమైన; disordered; (డిసొడర్ఎడ్).

వెరివల్ /verival/ *adj.* పిరికి; coward; (సీఒవొడ్); డరపోక; కాయర.

వెరిసి /verisi/ *n.* గాబరా; panic; (పెనిక్).

వెరు సియ్వల్ /veru siyval/ • *n.* బెదిరింపు; menace; (మెన్ఏయ్స్). • *n.* ఎదిరించుట. బయ్యె బావన్ వెరుసియ్వల్ చొకొట్ సెల్లె. తల్లి దండ్రులను ఎప్పుడు ఎదిరించకూడదు. • *v.* ఒత్తిడి చెయ్యడం; to force; (టు ఫొస్).

వెల్కడ్ సాంగ్త /velkaḍ sāṅgta/ వంశము సాగడం. మూరన వెల్కడ్ బయ్ లామ్ సాంగ్త. ఆవుల వంశము సాగడం జరిగింది.

వెల్కి (మర్ర) /velki (marra)/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ).

వెల్తెర్ /velter/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); పెడ; వృక్ష.

వెల్లె /velle/ *adj.* • చాలా; very; (వెరి); బహుత. జైనూర్ సాడతగ బయ్ వెల్లె పేడిక్ మంతంగ్. జైనూరు బడిలో చాలా ఎక్కువ అమ్మాయిలు ఉన్నారు. • ఎక్కువ; very.much, very. ముక్కెమంత్రి వాసి బయ్ వెల్లెజెల్ వడ్క్తొర్. ముఖ్యమంత్రి వచ్చి ఎక్కువ సేపు మాట్లాడుకున్నారు.

వెల్లె ఆమ్ /velle ām/ *v.* ఎక్కు అవుట; mount; (మౌంట్). వెల్లె కరిసి వెల్లెడగ్గుర్ ఆమ్. ఎక్కువ చదివి పెద్దగా అవ్వు.

వెల్లె కరెమాత /velle karemāta/ బాగా తెలిసిన; known properly; (నోన్ ప్రొపలి).

వెల్లె కారి- /velle kāri-/ ఎక్కువ నల్లగా. కారున మేందొల్ వెల్లె కారి మంత. కారు దేహం ఎక్కువ నల్లగా ఉంది.

వెలిలె /velile/ *n.* పర్యటన; tour; (టుఅర్). నహ్క వెలిలెన్ సొత్తెర్. ఊర్ల పర్యటనకు వెళ్లారు.

వెలిసి సూడ్వల్ /velisi sūḍval/ తిరిగి చూచుట; look back; (లుక్ బెక్). బూయ్తలిర్ కామ్ కీనెకె మాల్కల్ వెలిసి సూడంతొర్. కూలీ వారు పని చేసేటప్పుడు యజమాని తిరిగి చూస్తాడు.

వెలుమ్ /velum/ *n.* దడి; compound wall or fence; (కొంపొండ్ వొల్). మూరంగ్ నేంగ్వక్ రోత్ బొత్తల్ వెలుమ్ కీంతెర్. జంతువులు రాకుండ ఇంటి చుట్టు కంచె చేస్తారు. To prevent cows entering a compound wall is made surrounding the house.

వెలుం పెత్తె /veluṁ pette/ చెదలు చీమ.

వెహ తొహ /veha toha/ *n.* సలహా ఇవ్వడం; advising; (ఎడ్వైసింగ్). నాటున్ రొప్పొ వెహ తొహ వరొర్ మాయ్నల్ మందన. ఊరిలోపల సలహాలు ఇచ్చే వ్యక్తి ఒక్కరు ఉండాలి.

వెహ్- /veh-/ *v.* చెప్పండి; to tell; (టు టెల్); బోలనా. రాజన రోన్ బోరె నేంగ్వల్ సెల్లె ఇంజెర్ వెహ. రాజు ఇంట్లోకి ఎవరు వెళ్లకూడదు అని చెప్పండి.

వెహ్త /vehta/ *v.* చెప్పిన; told; (టోల్డ్). రాముని బీము నన్న వెహ్త కామ్ చొకొట్ కీతెర్. రాము భీముకు నేను చెప్పిన పని మంచిగా చేసారు.

వెహ్మా /vehma/ *v.* చెప్పకు; don't tell; (డోంట్ టెల్). నీవంగ్ లప్పంగి గొస్టింగ్ నాక్ వెహ్మా. నీ పద్దు మాటలు నాకు చెప్పకు.

వేగ్రో (వెగొర) /vēgro (vegora)/ *adj.* వేరుగా ఉండడం; separate, different; (సెపరేట్); అలగ.

వేగొర /vēgora/ *adj.* వేరు; root; (రుట్); జడ; మూల. మావొర్ దాదల్ వేగొర ఆతొర్. మా అన్నయ్య వేరు అయినాడు.

వేట్ /vēṭ/ *n.* అంచు; outer-most metal rim of a bullock cart wheel; (రిం); కినారా. కాసుడ గారెత్ కచ్చిత వేట్ మందంత. ఎడ్ల బండి చక్రానికి ఇనుప కమ్ము ఉంటుంది. There is a metal rim on a bullock cart wheel.

వేడ /vēḍa/ *n.* • పెరడు. • ఆవరణ; yard of a house, or small plot of land near to the house for growing vegetables etc; (యార్డ్); ఆఁగన. వేడద్గ మక్కెంగ్ యెద్దంతెర్. పెరడులో మొక్కజొన్న వేస్తారు. They grow corn in the *.

వేడ్చి /vēḍci/ *n.* • వెలుతురు; light (from fire, lamp, sun, etc.); (లైట్); జ్యోతి. నర్కక్ పుస్తక్ వాచికిమ్లె వేడ్చి పహజ్లె. రాత్రి పుస్తకం చదువుటకు వెలుతురు అవసరము. In order to read books at night, (a) light is needed. • వెలుగు. పొడ్డ్ సమ్డి జగ్ దునియతున్ వేడ్చి సీంత. సూర్యుడు మొత్తం జగత్తుకు వెలుగు నిస్తాడు. • కాంతి. సక్రెన్ పొడ్డ్‌నల్ వేడ్చి వాంత. ప్రొద్దున సూర్యుని వెలుతురు వస్తుంది. Light comes from the sun.

వేత- /vēta-/ *v.* ఉడికింది; to cook; (టు కుక్). మక్కెంగ్ చొకొట్ వేతంగ్. మక్కలు మంచిగా కాలినాయి. They cooked the corn well.

వేన /vēna/ *pron.* ఇతని; his (prox.); (హిస్). వేన సయ్కుడ గారె పజ్జె తిరిసెర్ మంత. ఇతని సైకిలు చక్రము వెనుకకు తిరుగుతుంది.

వేనింగ్ /vēniṅg/ జడలు; tangled hair; (టెగల్డ్ హేర్).

వేమ్ /vēm/ *n.* కాలు; leg; (లెగ్).

వేయ్ /vēy/ *n.* వాతం; rheumatic; (రూమటిక్); వాత రోగ; గఠియా. వేయ్ ఇన్వల్ ఉంది బేమరి ఆంద్. వాతం అను ఒక రోగం.

వేయ్వల్ /vēyval/ *n.* కాలిపోవడం; burnt; (బంట్).

వేర్ /vēr/ *pron.* ఇతడు; he, this (m.) referring to someone near by; (హీ); యహ్. వేర్ కాండి సాడ సుటి కీసి బేకె దాంతొర్. ఈ పిల్లవాడు బడి వదిలేసి ఎక్కడి వేలి పోతున్నాడు.

వేర్ని /vērni/ *n.* మట్టి పల్లెం; bowl made of clay; (క్లేయ్ బోల్). తొల్లెతుర్ వెడిల్క వెర్నితె గాటొ తిందిర్. పూర్వపు ముసలివారు చిప్పలో అన్నము తినేవారు.

వేరి /vēri/ *adv.* దాకా; up to, until; (అంటిల్); తక. ఇగ్గెటల్ గుడి వేరి దాక. ఇక్కడి నుండి అక్కడి దాకా.

వేలడ్ /vēlaḍ/ *n.* రాణి; queen; (క్వీన్); రానీ. రాజన బాయ్కొన్ రాజల్ వేలడ్ ఇంతొర్. రాజు పెండ్లాన్ని రాణి అని అంటాడు.

వేలి ఇట్ట /vēli iṭṭa/ పాము కుట్టుట; snakebite; (స్నేయ్క్ బైట్). తరస్ కస్కతెకె వేలి ఇట్ట ఇంజెర్ ఇంతెర్. పాము కుట్టితే తీగ ముట్టింది అని అంటారు.

వేలి ఊమ్వల్ /vēli ūmval/ పాము కుట్టినది; snakebite; (స్నేయ్క్‌బైట్). నావ కోందతున్ నేండ్ వేలి ఊమ్వ. నా ఎద్దుకు ఈ రోజు పాము కుట్టినది.

వేలి సాంగ్త /vēli sāṅgta/ • వంశము సాగింది. తాదొ బాబొనల్ వెల్లెడగ్గుర్ వేలి సాంగ్త. తాత ముత్తాతల నుండి వంశము పెరిగింది.

• తీగ సాగింది. తేర్య వేలి సాంగ్త. బుడమ కాయ తీగ సాగింది.

వేలింగ్ /vēliṅg/ *n.* తీగలు; hanks. కొర్రి వేలింగ్ బయ్ లహ్క మంతంగ్. చిక్కుడు తీగలు చాలా పొడవుగా ఉన్నాయి.

వేలిమాటింగ్ /vēlimāṭiṅg/ తీగ దుంపలు. వేలిమాటింగ్ కేడతె మందంతంగ్. తీగ దుంపలు అడవిలో ఉంటాయి.

వేస్- /vēs-/ *v.* కప్పుట; covering (e.g. with thatch, tiles, or corrugated sheets); (కవరిజ్). మావ రోతగ పిడ్క వేసెర్ మంతెర్. మా ఇంట్లో పెంక కప్పుతున్నారు.

వేస్న /vēsna/ *adj.* పోలిన; like; (లైక్). మాయ్నల్ డువడ వేస్నె వాసెర్ మంతొర్. వ్యక్తి పులిన పోలిన అవతారంలో వస్తున్నాడు.

వేస్వల్ /vēsval/ *n.* కప్పడం; cladding; (క్లడింగ్). రోతగ జూడి వేసెర్ మంతెర్. ఇంటిపైన గడ్డి కప్పుతున్నారు.

వేసుడి /vēsuḍi/ story; (స్టొరి); కహానీ. గోండి వేసుడి బయ్ చొకొట్ మందంత. గోండి కథలు చాలా బాగా ఉంటాయి.

వేసుని /vēsuni/ *n.* ముక్కు తాడు; halter (rope for leading or tying bullocks); (హొల్ట్‌అ); घोड़े की लगाम. కుర్రతున్ నేండ్ వేసుని కాచంతొన్. కంకకు ఈ రోజు పూరి ముక్కు తాడు కడతారు.

వొజ్జె /vojje/ *n.* మోపు; bundle; (బండల్). కేడతె సొంజి కట్టె వొజ్జె దొహ్చి తోచ్చి తరంతెర్. అడవికి వెల్లి కట్టె మోపు కట్టి మోసుకు వస్తారు.

వొజికియ్వల్ /vojikiyval/ *adj.* ఏర్పరచిన; creation; (క్రీఏయ్షన్). ఇద్ బగవంతల్ వొజికీత కల్లి ఆందు. ఇది దేవుడు ఏర్పరచిన లోకం.

వొడ్ /voḍ/ *n.* ఒడ్డు; bank; (బెంక్); దాँవ లగా; బాజీ లగా. మావొర్ మామన రోన్ వొడ్నగ మంత. మా మామయ్య ఇళ్లు ఒడ్డున ఉంది.

వొడ్కి /voḍki/ • *v.* పరిచయం; introduction; (ఇంట్రడక్షన్). నాకున్ వొడ్కి సెల్లె మత్తొర్. నాకు పరిచయం లేకుండే. • *n.* జ్ఞాపకం; knowledge; (నొలిజ్); యాద్ కరనా. వెహ్త పాటమున్ వొడ్కి ఇర్ర. చెప్పిన పాఠం జ్ఞాపకం ఉంచుకో. • *v.* గుర్తుపెట్టు; to remember, recognize; (టు రిమెంబర్); యాద్ కరనా. హైదరాబాద్‌నగ చార్‌మినర్ బగ్గ మంత వొడ్కి ఇర్ర. హైదరాబాదులో చార్మినార్ ఎక్కడ ఉందో గుర్తు పెట్టు.

వొడుంగ్- /voḍuṅg-/ • ఒలవడం. కేరె పండితున్ వోడుసి తింతెర్. అరటి పండును తోలు ఒలిచి తినడం. • to be peeled; (టు బీ పీల్‌ఎడ్); ఛిలనా.

వొద్రె మాయ్వల్ /vodre māyval/ కూలీ పోయిన; fallen down; (ఫొలన్ డౌన్). మారోత గోడ వొద్రె మాయ్వల్ ఆయె. మా ఇంటి గోడ కూలీ పోయేది కాదు.

వొప్ కీమ్ /vop kīm/ *v.* సహించు; lump; (లంప్).

వొప్కె పియ్వల్ /vopke piyval/ ఓపికపట్టడం. జగ్డంగ్ కియ్వలిర్ బోర్తెర్ వరొర్ వొప్కె పియన. గొడవలు చేసే వారిలో ఎవరైనా ఒక్కరు ఓపికపట్టాలి.

వొప్నల్ /vopnal/ *adj.* ఒప్పుకోతగిన; allowable; (అలౌ ఏయ్బల్). నన్ వెహ్త కామ్ బాపురావు వొప్పనుర్ కి. నేను చెప్పిన పని బాపురావు ఒప్పుకుంటాడా.

వొప్పస /voppusa/ *v.* ఒప్పించు; commit; (కమిట్); సౌంప; సుపుర్ద కర; హవాలే కర. నీవ నిమ్మెయ్ వొప్పస. నీది నీవు ఒప్పుకో. నన్న వానల్ వేరి బేకెన్ సొన్వ ఇంజెర్ వొప్పస. నేను వచ్చేవరకు ఎక్కడికీ వెల్లవద్దు అని ఒప్పించు.

వొమ్వల్ /vomval/ విక్రయం; dealing; (డీలిజ్); వ్యాపార; తిజారత. రోతంగ్ తిన్వలిక్ సామన్క్ బన్కెన్ వొమ్వ. ఇంట్లో తినే వస్తువులను ఎప్పుడు విక్రయం చెయ్యవద్దు.

వొమ్వల్ వాలె /vomval vāle/ *n.* అమ్మేవాడు; vendor; (వెండర్). కేరెంగ్ వొమ్వల్ వాలె మాయ్నల్ సమ్దిర్కున్ వొడ్కి ఆతొర్. అరటి పండ్లు అమ్మే వాడు అందరికి తెలిసిపోయాడు.

వొర్కె /vorke/ *n.* ప్రక్కకు; to the side; (టు ద సైడ్).

వొర్చి కీమ్ /vorci kīm/ *n.* ఓర్చుకోవడం; enduring; (ఎన్‌డ్యురిజ్). బతయ్ మని కామ్ కీనెకె వొర్చి కీమ్. ఏదైన పని చేసేటప్పుడు ఓర్చుకోవాలి.

వొర్తెకె నాంద్ /vorteke nānd/ *n.* పేలుడు ధ్వని; make the sound of an explosion; (మేయ్క్ ద సౌండ్ ఒవ్ ఎన్ ఇక్స్‌ప్లజన్). బామ్ వొర్తెకె నాంద్ కేంజ వాంత. బాంబు పగిలితే ధ్వని వస్తుంది.

వొర్సొనె /vorsone/ *adv.* ఒకే సారి; at the same time, all at once; (ఎట్ ద సేమ్ టైమ్); ఏకీ బార. నిమ్మెట్ సమ్దిర్ వొర్సొనె వాతిట్! మీరు అందరూ ఒకే సారి వచ్చారా! You all came at the same time!

వొల్ /vol/ *adv.* దాగుట; sheltered; (షెల్టడ్).

వొల్సి /volsi/ దాక్కొని. కొర్ గూడతగ వొల్సి మంత. కోడి గూడులో దాక్కుంది.

వొహ /voha/ *v.* • పేల్చు; blast; (బ్లాస్ట్). దివాడిత పండుగున్క్ పటెకంగ్ వొహ. దీపావళి పండుగకు బాణ సంచులు పేల్చు. • పగుల గొట్టు; to hatch (of young bird); (బ్లాస్ట్); తోడ. వొడ్డె బండనున్ వొహ్చెర్ మంతొర్. ఒడ్డెర వాడు బండలను పగుల గొట్టుతున్నారు..

వొహొ /voho/ *n.* పాలు గ్రంధి; udder; (అడర్). మూర వొహొ కీసి మంత. ఆవు ఈనడానికి తయారుగా ఉంది.

వో- /vō-/ *v.* తీసుకు పోవడం; to carry away, take and go; (టు కెరి అవేయ్); ఢోనా.

వోక్ర /vōkra/ వాంతి. ఉచ్చికున్ సొన్నెకె వొక్ర వాన్లెన్ ఆంత. కూర్చొని వెల్లేటప్పుడు వాంతి వచ్చేటట్టు అవుతుంది.

వోటి /vōṭi/ *n.* డబ్బు సంచి; pouch (usually for collecting cotton) formed by tucking cloth it in at the waist and folding the other half upwards; థైలీ. నొవ్రి నొవ్రనెర్ బయ్యె బొబన్ వోటి బర్ని కీసెర్ (అహీర్) కీంతెర్. పడుసు వరు తల్లి దండ్రులకు తాంబులాలు ఇస్తూ వోటి బర్ని చేస్తారు.

వోటి తేండ్వల్ /vōṭi tēṇḍval/ వోడి తీయుట.

వోటితె /vōṭite/ *v.* దత్తత తీసుకో; adopt; (అడొప్ట్). మర్మియడ్ అయ్వెకె కాండి పేడిన్ వోటితె యేతంతెర్. సంతానం లేని వారు దత్తత తీసుకుంటారు.

వోటు /vōṭu/ *n.* ఓటు; vote; (వోట్). రాము వోటు వాట్లె సొంజెర్ మంతొర్. రాము ఓటు వెయ్యడానికి వెలుతున్నాడు.

వోడ /vōḍa/ *n.* దీపం పెట్టె వోడ; veranda, porch, threshold, covered entrance area of a house; (వరాండ).

వోడ్వల్ /vōḍval/ అర వేయు. ఆజీ పెసెల్ సేజింగ్ వోడ్సి సూడ్సెర్ మంత. నానమ్మ పెసరు కాయలు ఎండబెట్టి చూస్తుంది.

వోడు సీ- /vōḍu sī-/ *v.* పొట్టు తీయడం; to peel or remove the shell or cover of food items (boiled eggs, beans, peas, corn, bananas, peanuts,etc.); (టు పీల్); ఛీలనా. కొర్రింగ్ కొయ్సి కుస్రి అట్టన్ సాటి వోడు-సీంతెర్. చిక్కుడు కాయలు వండుటకు విరగొట్టుతారు. Having plucked beans, in order to cook it the shell is removed.

వోతడ్ /vōtaḍ/ *n.* స్త్రీ; woman; (వుమన్); ఔరత. సోనె వోతడ్ కాండిన్ యేర్ మిహ్చెర్ మంత. దాయమ్మ పిల్లవాని స్నానం చేయిస్తుంది.

వోదల్ ఆ- /vōdal ā-/ *n.* వదులవడం; to sag (mattress, or woven surface, basket, etc.), sink; (టు సేగ్). కటుడ్‌గా వెల్లెటిర్ ఉత్తెకె నోడె వోదల్ ఆంత. మంచంలో ఎక్కువ మంది కూర్చుంటే నుల్క వదులవుతుంది. When many people sit on a bed, the (criss-crossed, weaved) rope sags.

వోన /vōna/ *pron.* • అతని; his (dist.); (హిస్). వోన పొరొల్ బతల్. అతని పేరు ఏమిటి. • అతని యొక్క. వోన నార్ బద్ ఆంద్ పూసి కీమ్. అతని యొక్క ఊరు ఏది అడుగు.

వోన వోర్- /vōna vōr-/ అతని అంతట అతను; on his own; (ఒన్ హిస్ ఒన్). వోన వోర్ జరసితె సుద్రెమాయిర్. అతని అంతట అతను బాగుపడని.

వోన సారిమత్త /vōna sārimatta/ అతని రొట్టె ఉండే; his bread was there; (హిస్ బ్రెడ్ వొస్ దేర్).

వోప /vōpa/ *n.* మడి; section of a field; (సెక్షన్ ఒవ్ ఫీల్డ్). వోపా తగ లసున్క ఉర్సంతెర్. మడిలో ఎల్లి గడ్డలు నాటుతున్నారు.

వోమ్- /vōm-/ *n.* అమ్మడం; to sell; (టు సెల్); వెచనా. వోర్ వత్తంగ్ మీన్క వొమ్సెర్ మంతొర్. ఆయన ఎండు చేపలు అమ్ముతున్నాడు. He is selling dried fish.

వోండి /vōṇḍi/ *n.* • మీగడ; వెన్న: butter; (బటర్); మక్ఖన. దహితల్ వోండి కీంతెర్. పేరుగు నుండి మీగడ చేస్తారు. కోరప్ కీత పజ్జె వోండి తెండంతెర్. మజ్జిగా చేసిన తరువాత మీగడ తీస్తారు.

వోయ్వల్ /vōyval/ *n.* • రవాణా; permit; (పమిట్); రవానగి. లారింగ్ సామన్క వోయ్వల్. లారీలు సామాను రవాణా చేస్తాయి. • తీసుకుపోవడం. నాడి నావ సామన్ వోయ్వల్ మంత. రేపు నా వస్తువులు తీసుకుపోతాను.

వోర్ /vōr/ *pron.* అతను. *v.* వాడు; he that (m.); (హీ దెట్). వోర్ ఉందియ్ పొంటిన్ సీతొర్. అతను ఒకటే కలము ఇచ్చాడు.

వోర్- /vōr-/ *v.* పగిలింది; to burst; (టు బస్ట్). పుగ్గతున్ బయ్ ఉహ్క్సీ వొహ్తొర్. గాలి బుగ్గను బాగా ఊది పగుల గొట్టినాడు. Having blown a balloon too much, it bursts.

వోర్త /vōrta/ *n. n.* పేలుడు; blow; (బ్లో). నిన్నె హైదరాబాద్ నగ బామ్ గోలి వోర్త. నిన్న హైదరాబాదులో బాంబు పేలింది. • *adj.* పగిలిన; broken; (బ్రోకన్). బుడ్డి తల్లత్ పొర్రొడల్ అర్సి వోర్త. కుండ నెత్తి మీద నుండి పడి పగిలింది.

వోర్పి కీ- /vōrpi kī-/ to remove or strip something without permission, steal; (టు రిమువ్); నోచనా. కల్లిర్ రోతల్ దెడెంగ్ తాలింగ్ వోర్పి కీసి వోతెర్. దొంగలు, ఇంటి నుండి ప్లేట్లు, ముంతలు,వెతికి తీసుకెళ్ళారు. The thieves, having removed the plates, pots and pans and went.

వోరి /vōri/ *n.* వరుస క్రమం; long section of a field, aisle, (when planting cotton, the field is divided into sections by planting single rows of other crops such as lentils); (లొఙ్ సెక్షన్ ఒవ్ ఏయ్ ఫీల్డ్). కాపుస్ ఉంది వోరింగ్ వోరింగ్ ఉర్సంతెర్. పత్తిని వరుస క్రమంలో నాటుతారు.

వోస్రి /vōsri/ *n.* వసరా; veranda; (వరాండ); బరామదా. కాండిర్ మావ వోస్రితల్ విచ్చెర్ మంతెర్. పిల్లలు మా వసారా నుండి ఉర్కుతున్నారు.

వోహ్త /vōhta/ పలిగింది. మల్ మేస్కున్ వొహ్చి పోరిక్ తెండ్త. నెమలి గుడ్లు పగిలించి పిల్లలు తీసింది.

స

సక్కెడ /sakkeḍa/ *n.* ప్రొద్దున; morning; (మొనిఙ్). • ఉదయం; उदय; सवेरा; प्रातःकाल.

సక్రె /sakre/ *n.* • ప్రొద్దున; in the morning; (ఇన్ ద మొనిఙ్). రోజి సక్రెన్ తెచ్చి నన్న పాల్ ఉంటొన్. రోజు ప్రొద్దున లేచి నేను పాలు తాగుతాను.

సగబుగ /sagabuga/ ఇటు అటు దిక్కులు చూచుట. హెర్రెజ్ డువడున్ సూడ్సి సగ బుగ్గ ఆంతంగ్. మేకలు పులిని చూసి ఇటు అటు దిక్కులు చూస్తాయి.

సగ్గ /sagga/ *n.* గోత్రం; phratry (related to the number of deities that are worshipped).

సగ్లల్ /saglal/ *n.* సడ్డకుడు; wife's sister's husband; (వైఫ్స్ సిస్టస్ హస్బండ్). అజెనొర్ మాడ్సొన్ సగ్ల దాదల్ ఇంతెర్. నా తోడళ్ళున్ని సడ్డకుడు అని అంటారు.

సగున్ /sagun/ *v.* తుమ్ము; sneeze; (స్నీస్); ఛీంకనా. పడ్సంగ్ ఆతెకె బయ్ సగున్క్ వాంతంగ్. జలుబు అయితే తుమ్ములు వస్తాయి. After getting a cold, many sneezes come.

సగున్ సారింగ్ /sagun sāriṅg/ పెళ్లి చూపులకు చేసే రొట్టెలు. సగున్ సారింగ్ పియ్సి సొంజెర్ మంతెర్. పెళ్లి చూపుల రొట్టెలు తీసుకుపోతారు.

సజి /saṅi/ *n.* మేన మామ కొడుకు; friend (m.); (ఫ్రెండ్).
మామనొర్ కాండిన్ సజి ఇంజెర్ ఇంతెర్. మామయ్య కొడుకును చిన్న బావ అంటారు.

సజొ /saṅo/ *n.* మేన మామ కూతురు; friend (f.); (ఫ్రెండ్).

సట్టి (మహ్న) /saṭṭi (mahna)/ *n.prop.* డిసెంబర్; month 1 of the Gond year (March-April); (మంత్ 1).

సటి /saṭi/ *adv.* జనవరి.

సడ$_1$ /saḍa/ వాసలు; the horizontal beam(s) of wood used to hold up the eaves of a house, or shelter (such as a marriage shelter); (హొరిసొంటల్ బీమ్).
మండతంగ్ డెరిన్గ సడంగ్ వాటంతెర్. పందిరిలో గుంజలపైన వాసాలు వేస్తారు. They put horizontal beams on the vertical pillars of a shelter.

సడ$_3$ /saḍa/ *n.* పగ్గము తాడు; leash, rope for controlling bullocks.

సడక్న కచ్డ వాడ్ సియ్యె /saḍakna kacḍa vāḍ siyye/ రోడ్ల చెత్త వేసేవాడు. సడకున్ పొర్రొ కచ్డ వాడ్ సియ్వ. రోడ్డు మీద చెత్త వెయ్యి వద్దు.

సడపి /saḍapi/ *n.* పెండ; cow dung; (కౌ డంగ్); గోబర్. సడపితె బాయిక్ రోన్ ఊసంతంగ్. పెండతో స్త్రీలు ఇంటిని మేగుతారు.

సడ /saḍa/ *n.* అలుకుతా నీరు; cow dung mixed with water (used to keep courtyards looking clean); (కౌ డంగ్ సలుశన్). సడపి యేతగ మిస్డికీసి రచ్చతె సడ వాటంతంగ్. ఆవు పేడ నీటిలో కలిపి అలుకుతారు. Having mixed cow dung with water they spread (throw) the mixture on the courtyard.

సడపి పుడి /saḍapi puḍi/ పెండ పురుగు; dung insect; (డంగ్ ఇంసెక్ట్). సడపి పుడి సడపి తగ మందంత. పెండ పురుగు పెండలో ఉంటుంది.

సడయ్ డారి /saḍay ḍāri/ సెనగ పప్పు. సడయ్ డారి తే కుస్రి అట్టంతెర్. సెనగ పప్పుతో కూర వండుతారు.

సడయి బాజి /saḍayi bāji/ చెనగ కూర. సడయి బాజి వాట్టె పండు సీంతెర్. చెనగ కూర చేనులో ఉంటుంది.

సడయింగ్ /saḍayiṅg/ *n.* చెనగలు; the chickpea, Bengal gram, 'channa; (చిక్పీ). *cicer arietenum*.

సడ్ /saḍ/ *n.* పండుగ; a festival which lasts for several days; (మేయ్జర్ ఫెస్టివల్); ఉత్సవ. కోయ్తుర్ వెల్లె సడ్క్ కీంతెర్. గిరిజనులు ఎక్కువ పండుగలు చేస్తుంటారు.

సడ్- /saḍ-/ *n.* కారడం; to leak, drip; (టు డ్రిప్); టపకనా. పిర్ద యేర్ రేక్న గద్దితల్ చడ్డ చడ్డ సడంత. వర్షం నీరు రేకు రంధ్రం నుండి కారుతుంది.

సడ్కల్ /saḍkal/ *n.* నిలువు; vertical; (వటికల్); खडा; हाथ ऊपर उठाकर खडे हुए मनुष्य का परिमाण. బొమ్మితగ సడ్కల్ నిచ్చి మందన. భూమిలో నిలువుగా నిలబడి ఉండాలి.

సడ్కల్ గీతొ /saḍkal gīto/ సరళ రేఖతో. బొమ్మితగ సడ్కల్ గీతొ ఉంది మందంత. భూమిపై ఒక సరళ రేఖ ఉంటుంది.

సడె /saḍe/ *n.* అల్లుడు; daughter's husband; (సిస్టస్ డొటర్); दामाद; जमाई. మియడొర్ మాడ్సొన్ సడె ఇంతెర్. కూతురు మొగడిని అల్లుడు అని అంటారు.

సడె మర్రి /saḍe marri/ *n.* అక్క కొడుకు; sister's son.

సడె మియాడ్ /saḍe miyāḍ/ sister's daughter.

సడె మా- /saḍe mā-/ *v.* కుళ్ళిపోవు; to rot, decay, decompose, become spoilt; (టు రొట్). యెద్ది గాలుమ్ మరక్నంగ్ పాలంగ్ సడె మంతంగ్. వేసవి కాలంలో చెట్ల ఆకులు రాలుతాయి. In summer the leaves of the trees decay. మర్క కాయంగ్ వెల్లె జేల్ మిస్సి ఇర్తెకె సడె మంత. మామిడి కాయలను చాలా రోజులు కప్పి ఉంచితే చెడిపోతాయి. If you leave (lit. bury) mangoes for a long time they will become rotten.

సడెమాత /saḍemāta/ రాలి పోవుట; to get rotten; (టు గెట్ రొటన్). కేరెతంగ్ పాలంగ్ మత్తంగ్ సడెమాతంగ్. అరటి చెట్టు ఆకులు మొత్తం రాలి పోయాయి.

సత్ /sat/ *n.* నిజం; truth; (ట్రుత్); सत्य; सच. వోర్ సత్నంగ్ కామ్ కీంతొర్. అతను నీతి పనులు చేస్తారు.

సత్తి కియ్వల్ /satti kiyval/ *v.* సతాయించు; harass; सता; तंग कर. నావొర్ కాండి బయ్ సత్తి కీంతొర్. నా కొడుకు సతాయిస్తున్నాడు.

సత్తిపేన్ /satti pēn/ *n.* దేవుని పేరు; one of the deities; (ఏయ్ డెయిటి). బాయిక్ సత్తిపేన్ద పూజ కీసెర్ మంతంగ్. అమ్మాయిలు సత్తి దేవుని పూజ చేస్తున్నాయి.

సత్తి డోల్ /satti ḍōl/ kind of drum used for dances; (డ్రమ్). సత్తిపేన్ కీనెకె సత్తిన డోల్క్ పాంతెర్. దేవుళ్లు చేసేటప్పుడు దేవుని డోలు వాయిస్తారు.

సత్తె వచ్చన్ /satte vaccan/ నిజమైన వాక్యము. చుడుర్ కాండి సత్తె వచ్చన్ వడ్క్తొర్. చిన్న పిల్లవాడు నిజమైన వాక్యము మాట్లాడాడు.

సత్తెవతి /satte vati/ నిజాయితీ పరురాలు. మావ కోరియడ్ సత్తెవత్తి. మా కోడలు నిజాయితీ పరురాలు.

సత్పురుసల్ /satpurusal/ సత్యవంతుడు. నా మాడ్సొ సత్పురుసల్. నా మొగడు సత్యము గలవాడు.

సన్ /san/ *n.* పండుగ; festival; (ఫెస్టివల్); త్యౌహార. కోయ్ తుర్ వెల్లె సన్క తుంగంతెర్. గోండి వారు ఎక్కువ పండుగలు చేస్తారు.

సంకట్ /saṅkaṭ/ *n.* సంఘటన; incident; (ఇంసిడంట్); ఘటనా; సంయోగ; మేల. మావ రోన్ ఉంది సంకట్ వాత. మా ఇంటిలో ఒక సంఘటన జరిగింది.

సంతర్ /santar/ *n.* నారింజ; orange; (ఒరిన్జ్); నారంగి. సంతర్ పండిన రస్స ఉంటెర్. నారింజ పండు రసం త్రాగుతారు.

సంతర్ (మర్ర) /santar (marra)/ *n.* నారింజ చెట్టు; kind of citrus tree; (కైండ్ ఒవ్ చిట్రస్ ట్రీ); సంతరా పెడ.

సంద్ /sand/ *n.* సందు; pass; (పాస్). మా రోతున్ బగ్గ చుడుర్ సంద్ మంత. మా ఇంటి పక్కన చిన్న సందు ఉంది.

సంగ్ /saṅg/ *v.* తోడు; to become numb, knock out, deadened; (టు బికమ్ నాం). ఉంది కద్దై సామన్ లజ్ వోయన ఇత్తెకె బయ్ సంజంత. ఒక చేతితో వస్తువులు దూరం తీసుకెళ్ళాలంటే చాల ఇబ్బందిగా ఉంటుంది. When carrying some load for a distance with one hand, it becomes numb.

సంగ్డి /saṅgḍi/ *v.* వేటాడు; method of catching rabbits by using fire to dazzle them; (మెతడ్ ఒవ్ కెచిజ్ రెబిట్స్ బై యుసిజ్ ఫైఅర్ టు డెసల్ దెమ్).

సందితగ /sanditaga/ సందులలో. హెర్మి సొంజికున్ సందితగ నేంగ్త. బర్రె వెల్లి సందులో దూరింది.

సంజీకీసి /sañjīkīsi/ సముదాయించి. వోర్ సొంతొన్ ఇంతొర్ వోన్ జర సంజికీసి వెహ. అతను చస్తానంటున్నాడతనికి కొంచెం సముదాయించి చెప్పండి.

సందొక /sandoka/ *n.* పెట్టె; box; (బొక్స్); పేటి; సందూక.
పూనంగ్ కడ్డింగ్ సందొక తగ ఇరంతెర్. కొత్త బట్టలు పెట్టెలో ఉంచుతారు.

సన్సుమ్ /sansum/ చప్పుడు లేకుండ. సన్సుమ్ మత్తెకె బతయ్ గమ్మత్ వాయె. చప్పుడు లేకుండా ఉంటే గమ్మతు ఉండదు.

సనివార్ /sanivār/ *n.prop.* శనివారము; Saturday; (సెటడి); శనివార. నన్న సనివార్ సనిమాత్మన గుడితగ దాంతొన్. నేను శనివారము శని మాత్మ గుడికి వెలుతాను.

సపక్ (సపోక) /sapak (sapōka)/ • చేప పొలుసు. *n.* పొలుసు; shell; (శెల్).

సపయ్ /sapay/ • *adj.* సారవంతమైన; fertile; (ఫర్టైల్). కాండిర్ కర్స్‌వల్ జాగ సపయ్ మందన. పిల్లలు ఆడుకునే స్థలము సారవంతముగా ఉండాలి. • *n.* పల్లం; deep; (డీప్). మావ రోత్ మున్నె సపయ్ మంత. మా ఇంటి ముందు విశాలమైన చోటు ఉంది.

సపసిప్ప /sapasippa/ *adv.* తొందర తొందర; quickly; (క్విక్లి). యేర్ తుంగ్సికున్ సప్ప సిప్ప కడ్డింగ్ కెర్తొన్. స్నానం చేసి తొందర తొందర బట్టలు వేసుకున్నాను.

సప్నతెదిస్వల్ /sapnate disval/ కలలో కన్పించుట. నర్క నాకున్ సప్నతె దిస్సెర్ మంత. రాత్రి నాకు కలలో కనిపిస్తుంది.

సప్నె కామ్ /sapne kām/ *n.* అత్యవసర గురించి; emergency; (ఇమజంసి). పిర్ వాంత సప్నె కామ్ కియన. వర్షం వస్తుంది త్వరగా పని చేయాలి.

సప్నె దురియ /sapne duriya/ *v.* లటక్కున దూర్చు; pop; (పొప్). కేరె పండితున్ సప్నె తొడ్డగ దురియ. అరటి పండును లటక్కున నోటిలో దూర్చు.

సప్నెసొ /sapneso/ వెంటనే వెల్లిపో; go immediately; (గో ఇమీడీయట్లి). దాద బాబన్ యెడ్కి వాంత ఇంజెర్ దవాకానతె వోతెర్ సప్నె సొన్. అన్నయ్య నానకి జ్వరము వస్తుంది అని ఆసుపత్రికి తీసుకు వెళ్లారు వెంటనే వెళ్లు.

సప్రి /sapri/ *n.* చప్రి; veranda; (వరాండ); బరామదా. రోతున్ మున్నె సప్రి చొకొట్ దిసంత. ఇంటి ముందు చప్రి బాగా కనిపిస్తుంది.

సపుర్ /sapur/ *n.* సన్నము; lean, thin; (లీన్). నూల్ బయ్ సపుర్ మందంత. దారము సన్నముగా ఉంటుంది.

సపొట (మర్ర) /sapoṭa (marra)/ *n.* సపోట (చెట్టు); chickoo tree.

సపొట్ /sapoṭ/ *adv.* సహాయంగా; ఆధార; సహారా. తాక వాయెర్ వోర్ మాయ్యున్ బడ్డె సపొట్ మందన. నడవ రాని వ్యక్తికి కర్ర సహాయంగా ఉంటుంది.

సబ్బ /sabba/ *n.* విందు ఆరగించడం; feast, banquet; (ఫీస్ట్). పేద్దగ సబ్బ ఉచ్చి తింజెర్ మంతెర్. దేవుని వద్ద విందు ఆరగించడం చేస్తున్నారు. At the place of the deity, they sit and have a feast.

సబ్బల్ /sabbal/ *n.* గడ్డపార; crowbar; (క్రోవ్బార్); बोझ उठाने की डण्डी. సబ్బల్ పియ్సి వాట్టె సొంజెర్ మంతొర్. గడ్డపార పట్టుకొని చేనుకు వెలుతున్నాడు.

సబ్బుడ్ /sabbuḍ/ *adv.* గట్టిగా; hard, solid, durable, stiff, firm, strong; (హార్డ్); टिकाऊ. సాలబ్ వాట్ట రోన్ బయ్ సబ్బుడ్ మందంత. స్లాబ్ వేసిన ఇళ్లు చాలా గట్టిగా ఉంటుంది.

సబ్బుడ్ ఉర్జికియ్వల్ /sabbuḍ urjikiyval/ గట్టిగా కౌగిలించు; giving a strong hug; (గివిజ్ ఏయ్ స్ట్రొజ్ హగ్).

సబాస్ /sabās/ *n.* మంచి; elation. పుస్తక్ వాచి కీతొర్ వోర్ కాండిన్ సబాస్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. పుస్తకము చదివే పిల్ల వాన్ని మంచి అని అంటారు.

సమ్జి /samji/ సంజాయించు. జగ్డంగ్ కియ్వలిర్కున్ సమ్జి కీసెర్ మంతొర్. గొడవలు చేసేవారిని సంజాయించుచున్నాడు.

సమ్జీ కీ- /samjī kī-/ *v.* • నచ్చజెప్పు; to console; (టు కొన్సోల్). వెల్లె సొంగున్ వాంతొర్ వోన్ సమ్జి కీసి వెహన. ఎక్కువగా కోపం ఉన్న వాన్ని నచ్చజెప్పాలి.
• to remove misunderstanding; (టు రిమువ్ మిసండర్స్టండింగ్).

సమ్జె మా- /samje mā-/ *v.* అవగతం చేసుకున్న; to be understood; (టు బీ అండస్టుడ్). మస్తరల్ వెహ్తంగ్ అవ్ దడంగ్ నాక్ సమ్జెమాతంగ్. గురువు చెప్పిన పాటలను అవగతం చేసుకున్నాను.

సమ్ది /samdi/ *n.* మొత్తం; all, everything, everybody (nm.). *pron.* అన్ని. సమ్దియ్ బాయిక్ నాకున్ సొంగున్ వాతంగ్. అందరు స్త్రీలు నాకు కోపానికి వస్తారు.

సమ్దిన్ ఆక్రి /samdin ākri/ *adj.* చిట్టచివరి; extreme; (ఇక్స్ట్రీమ్). మూరంగ్ గాయ్కి సమ్దిన్ ఆక్రివాంతొర్. ఆవుల కాపరి ఆవులకంటె చివరిగా వస్తాడు.

సమ్దిన్ డగుర్ /samdin ḍagur/ అన్నింటి కన్నా పెద్దది; bigger than everything; (బిగర్ దెన్ ఎవ్రిథిజ్). ఇద్ పేన్ సమ్దిన్ డగుర్ పేన్ ఆంద్. ఈ దేవుడు అన్నింటి కన్న పెద్ద దేవుడు.

సమ్దిర్ /samdir/ *n.* అందరు; all; (ఒల్). సమ్దిర్ మీరెమాసి రోన్ వాటంతెర్. అందరు కలిసి ఇల్లు వేసుకుంటారు.

సమ్దిర్ నడ్డుమ్ /samdir naḍḍum/ అందరి నడుమ. రవి సమ్దిర్ నడ్డుమ్ మంతొర్. రవి అందరి నడుమ ఉన్నాడు.

సమ్దిరొర్ /samdiror/ అందరివాడు. సమ్దిర్కున్ చొకొట్ సూడ్వల్ సమ్దిరొర్ ఆందుర్. అందరిని మంచిగా చూసే వాడే అందరివాడు.

సమ్దుర్ /samdur/ *n.* సముద్రము; sea; (సీ); समुद्र. సమ్దుర్ తగ బయ్ వెల్లె యేర్ మందంత. సముద్రంలో బాగా ఎక్కువగా నీరు ఉంటుంది.

సమ్దుర్కాట్ /samdurkāṭ/ *n.* సముద్ర తీరం; bay; (బేయ్). సమ్దుర్ తగ సిర్ముట్ కాట్ మందంత. సముద్ర తీరంలో అంచు ఉంటుంది.

సమ్దొ /samdo/ *n.* పూర్తి; full; (ఫుల్); पूर्ति. సమ్దొ కామ్ కియన్ సాటి వర్ర. మొత్తం పని చెయ్యడానికి పాల్గొను.

సమ్దొ జగ్ /samdo jag/ పూర్తి ప్రపంచం; whole world; (హొల్ వర్ల్డ్).

సమ్దొ జాగంగ్ /samdo jāgaṅg/ అన్ని చోట్ల; in all places; (ఇన్ ఒల్ ప్లేయ్సస్). సమ్దొ జాగంగ్ మర్రక్ ఉర్స్ తెకె చొకొట్ మందంత. అన్ని చోట్ల చెట్లు నాటితే మంచిగా ఉంటుంది.

సమ్దొయ్ /samdoy/ • *adj.* సంపూర్ణమైన; full; (ఫుల్). సమ్దొయ్ బాయిక్ జేవున్ ఉద్లె వాయన. అందరూ అమ్మాయిలు తినడానికి రావాలి. • *n.* మొత్తం; amount; (అమౌంట్).

సంబంద్ సెల్లె /samband selle/ సంబంధం లేని; unallied; (అన్ఎలైడ్). వోన్కున్ నాకున్ సంబందం సెల్లె. అతనికి నాకు సంబంధం లేదు.

సమ్మర్ /sammar/ *n.* కొత్తిమీరు; coriander; (కారియెండర్); धनिया. కుసిడగ సమ్మర్ వాట్టెకె కుస్రి చొకొట్ ఆంత. కూరలో కొత్తిమీర వేస్తే కూర మంచిగా అవుతుంది.

సమ్య /samya/ *n.* దీప స్తంభం; metal lamp; (మెటల్ లెంప్).

సంసార్ /sansār/ *n.* సంసారం; family; (ఫమలి). ఆడ్మాడ్సొ సంసారం కీంతెర్. పెండ్లం మగలు సంసారం చేస్తారు.

సమజ్ వాలె /samaj vāle/ *adj.* ఓర్పు గల. వోర్ వెల్లె సమజ్ వాలే ఆందుర్. ఆయన ఎక్కువ ఓర్పు గల మనిషి.

సమడ్ కీమ్ /samaḍ kīm/ బల పరుచు; support; (సపొర్ట్).

సమడ్ కీత /samaḍ kīta/ మైదానంగా చేసింది.

సమడ్ఆత /samaḍāta/ *adv.* సమానంగా; equally; (ఈక్వలి). కుడెర్ తగ యేర్ నించికున్ సమడ్ ఆత. నదిలో నీరు నిండి సమానంగా అయింది.

సమర్ పాల /samar pāla/ *n.* కొత్తిమీర; coriander leaf; (కారియెండర్ లీఫ్). సమర్ పాల కుసిడగ వాట్టెకె కుస్రి చొకొట్ ఆంత. కొత్తిమీర కూరలో వేస్తే కూర రుచికరంగా ఉంటుంది.

సమొక /samoka/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); पेड; वृक्ष.

సయ్ కర్స్వల్ /say karsval/ కోతికొమ్మచ్చి. కాండిర్ పేకింగ్ మర్రతగ సయ్ కర్సంతెర్. అమ్మాయిలు అబ్బాయిలు కలిసి కోతికొమ్మచ్చి అట ఆడుతున్నారు.

సయ్గరె /saygare/ *num.* యాభై; fifty; (ఫిఫ్టి); पचास.

సరం సెల్లె /saraṁ selle/ సిగ్గు లేదు; having no shame; (హావిజ్ నో శేయ్మ్). తాన్ సరం సెల్లె. ఆమెకు సిగ్గు లేదు.

సరముండి /saramuṇḍi/ సిగ్గు లేనివాడు; shameless fellow; (శేయ్మ్లెస్ ఫెలో).

సర్క /sarka/ *v.* జరుగు; move; (మువ్). నిమ్మె జర్రసి హబ్రి సర్క. నీవు కొద్దిగా అక్కడ జరుగు.

సర్కర్ /sarkar/ *n.* సర్కార్; government; (గవన్మెంట్); sarakār; शासन; अधिकार. ఇద్ సర్కర్ సద్దిరయ్ ఆంద్. ఈ సర్కార్ అందరిది అవుతుంది.

సర్కర్త హాక్ /sarkarta hāk/ *n.* సర్కార్ అధికారి; government office; (గవన్మెంట్ ఒఫిస్). బొమ్మితున్ కహ్వాల్ సర్కర్త హక్ మందంత. భూమి కొలవడం సర్కార్ పని.

సర్కే మా- /sarkē mā-/ *v.* జరిగి పోయింది; to shift; (టు శిఫ్ట్); परिवर्तन. మావ రోత పిడ్క సర్కె మాసెర్ మాత. మా ఇంటి పెంక జరిగి పోయింది.

సర్త /sarta/ చింపుట; to be torn; (టు టీయర్); चीरना. నావ ఆంగ్డె చహ్కానగ టట్సి సర్త. నా అంగి ముళ్లలో తట్టుకొని చినిగింది.

సర్త లెంగ్ /sarta leṅg/ పగిలిన రాగము. వోన లేజ్ సర్త లేజ్. అతని రాగము పగిలినది.

సర్త్ /sart/ *v.* ఒప్పందం; torn; (టొర్న్). నాగు నన్న సర్త్ వాట్తొమ్. నాగు నేను ఒప్పందం వేసాము.

సర్దె సూడ్వల్ /sarde sūḍval/ మార్గంలో చూడడం. బీంరావు కడ్డింగ్ పియ్సి సోనె నన్ సర్దె సూడ్తొన్. భీంరావ్ బట్టలు పట్టుకొని వెళ్ళేటప్పుడు నేను చూసాను.

సర్నె సొన్వల్ /sarne sonval/ ఝుల్లుమని బయలుదేరు.

సర్య /sarya/ *n.* అల్లటం; tie; (టై); बाँध; कस. నిమ్మె కట్టుల్ సర్య. నీవు మంచం అల్లు.

సర్రి /sarri/ *n.* హారం; silver neck ornament; (నెక్ ఒర్నమింట్). గోటితగ కెర్వల్ సర్రి.

• గొల్చు. మర్మిన్క నొవ్రనగ గోటితగ సరి సాక్రికెరుసంతెర్. పెళ్ళిల్లలో వరుని మెడలో గొలుసు వేస్తారు.

సర్వ /sarva/ *v.* మిగులు; the grain that remains in the field after threshing; (పొండ్ఎడ్).

సరి /sari/ *n.* • మార్గము; road; (రోడ్); सड़क. మా నాటె సొందన్ సాటి సరి మంత. మా ఊరు వెళ్లడానికి దారి.

ద్వారం; road, path.

సరి తాక్- /sari tāk-/ *n.* బాటసారి; to go along the road; (టు గో అలొఙ్ ద రోడ్). వహుక్నెకె కాల్ సరి దాంతెర్. వ్యవసాయానికి వెళ్లేటప్పుడు బాటసారి వెల్లుతారు.

సరి సూడ్- /sari sūḍ-/ *v.* ఎదురు చూచుట; to wait for, expect (lit. to watch the road); (టు వేయ్ట్). బయ్యె వాట్వల్ వాయోయ్ ఇంజెర్ సరి సూడంతొన్. అమ్మ చేను నుండి రావడంలేదు అని ఎదురుచూస్తున్నాను.

సరి- /sari-/ *n.* అల్లు; to weave; (టు వీవ్); बुनना. పుజర్క్ టొక్లింగ్ సరియంతెర్. కొలాములు, గులాలు తయారు చేస్తారు. The 'pujari' (Kolams) weave baskets.

సరి వెహ /sari veha/ దారి చెప్పు. నార్నుర్ సరి వెహ. నార్నూరు దారి చెప్పు.

సరి సూడ్తొన్ /sari sūḍton/ *v.* ఎదురు చూసాను; I have waited; (ఐ హెవ్ వేయ్టుడ్). బస్ స్టెసన్తగ బస్సున్ సాటి సరి సూడ్సెర్ మంతొన్. బస్ ప్రయాణ ప్రాంగణంలో బస్సు రాక కోసం ఎదురు చూస్తున్నాను.

సరిత /sarita/ *n.* అల్లడం; knitting; (నిటిఙ్). మావ రోన్ నుల్కతె సరిత కత్తుల్ మంత. మా ఇంట్లో తాడుతో అల్లిన మంచం ఉంది.

సరిత్ నడ్డుమ్ /sarit naḍḍum/ దారి నడుమలో. సరిత్ నడ్డుమ్ బండింగ్ మత్తెకె బండ లాక్సి అర్రంతెర్. దారి నడుమలో రాళ్లు ఉంటే రాయి తాకి పడిపోతారు.

సరిత్ పొర్రొ /sarit porro/ దారిలోపైకి. పత్తంగ్ సరిత్ పొర్రొ పరు సింతెర్. పతంగులు దారిలోపైకి ఎగిరిస్తారు.

సరితొహే /saritohē/ దారి చూపేది. గుడ్డిన్ సరితొహ్వల్ వరొర్ మందన. గుడ్డివానికి దారి చూపేవాడు ఒక్కరు ఉండాలి.

సరింగ్ అవ్వల్ /sariṅg avval/ మార్గాలు దాటడం; crossing roads; (క్రొసిఙ్ రోడ్స్).

సరింగి /sariṅgi/ వాయిద్య పరికరం; musical instrument; (మ్యుసికల్ ఇంస్ట్రుమంట్).

సరివల్ /sarival/ *n.* అల్లడం; knitting; (నిటిఙ్). పుజర్క్ టొప్లింగ్ సరివల్ ఆదత్ మంత. కొలవర్లకు గులాలల్లడం అలవాటు ఉంది.

సరిసూడ్వక్ /sarisūḍvak/ దారి చూడకుండా. వాట్వల్ బయ్యె వాయోయ్ ఇంజెర్ కాండిర్ సరి సూడ్వక్ మందంతెర్. చేను నుండి అమ్మ రాక కోసం పిల్లలు దారి చూడకుండ ఉంటారు.

సరు కీమ్ /saru kīm/ *v.* అనుమతించు; permit; (పమిట్); అనుమతి ఇ; ఇజాజత ఇ.

సరున్ /sarun/ *n.* శ్మశానం; funeral pyre; (ఫ్యునరల్ పైర్). సాతొర్ మాయ్‌నన్ తడ్మి లావి కీంతెర్ అదెన్ సరున్ ఇంతెర్. చనిపోయిన వ్యక్తిని శ్మశానంలో కాల్చుతారు.

సరుసి /sarusi/ *n.* చింపి; tear; (టీయర్). తన్వంగ్ కప్డింగ్ సరు సీంతొర్. బట్టలను చింపుతున్నాడు.

సరె /sare/ *num.* ఇరవై; twenty; (ట్వంటి); బీస.

సలల ఇంత /salala inta/ సలసల మరుగుతుంది. కాస్త కచ్చితగా యేర్ వడితెకె సలల ఇంత. మరిగిన ఇనుముపై నీరు వేస్తే సలసల అని చప్పుడు వస్తుంది.

సల్లె /salle/ *n.* దేవ ప్రతిమ; sacred spear head; (సేయ్క్రెడ్ స్పియర్ హెడ్). అసల్ పెర్స పేన్దున్ సల్లె ఇంతెర్. అసలు పెద్ద దేవున్ని దేవ ప్రతిమ అంటారు.

సవతి బాయ్కొ /savati bāyko/ రెండవ పెండ్లం; second wife; (సెకండ్ వైఫ్). బాయ్కొ మన్నెకెగిర్ ఉందుంది తుంగ్తెకె తాన్ సవతి బాయ్కొ ఇంతెర్. పెండ్లం ఉండగా రెండవ పెండ్లం చేసుకుంటే ఆమెను సవతి పెండ్లం అంటారు.

సవతి మూంద్ /savati mūnd/ పెనిమిటికి ముగ్గురు పెళ్లాలు. నాకున్ సవతి మూంద్ బాయ్కొక్ మంతంగ్. నాకు పెనిమిటికి ముగ్గురు పెళ్లాలు ఉన్నారు.

సవతి రండ్ /savati raṇḍ/ పెనిమిటికి రెండు పెళ్లాలు.

సవద్ /savad/ *n.* రుచి; taste; (టేయ్స్ట్); స్వాద. కుస్రింగ్ అట్నెకె జర్రసి కెయ్‌దగ వాట్సి సవద్ సూడంతెర్. వంటలు చేసేటప్పుడు కొద్దిగా చేతిలో వేసి రుచి చూసుకుంటారు.

సవరి (మర్ర) /savari (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree much used for firewood; (ట్రీ); పేడ. సవరి మర్రతగ బూత్ మందంత. ఈ చెట్టులో దయ్యం ఉంటుంది.

సవల్ /saval/ *n.* ప్రశ్న; answer; (ఆంసర్). మస్తరల్ పూసి కీత సవాల్‌తున్ కాండిర్ జబన్ సీంతెర్. గురువు అడిగినా ప్రశ్నలకు పిల్లలు జవాబులు ఇస్తారు.

సవ్రి కియ్వల్ /savri kiyval/ తయారు చెయ్యి; ride; (రైడ్). యేందన్ సాటి సవ్రికియ్వల్. నృత్యం చెయ్యడానికి తయారు చెయ్యడం.

సవ్రి కీ- /savri kī-/ *v.* తయారు చేయు; to prepare, get ready; (టు ప్రిపేర్); సేవారన.

సవ్రె /savre/ *n.* ముస్తాబు; fashion; (ఫెశన్); శృంగార; సజ ధజ. హాటుం సొందన్ సాటి బయ్యె సవ్రెమాసెర్ మంత. అంగడికి వెల్లడానికి అమ్మ ముస్తాబు అవుతుంది.

సవ్రెమామ్ /savremām/ తయారగు. నిమ్మె సవ్రెమామ్ ఇంజెర్ బాయిక్ పాట వారంతంగ్. నీవు తయారు అవ్వు అంటు స్త్రీలు పాట పాడుకుంటారు.

సవ్లత్ /savlat/ *n.* సౌకర్యం; comfort; (కంఫట్); సువిధా; సహూలియత; సుభీతా. మావ నాటె బస్న సవ్లత్ సెల్లె. మా ఊరికి బస్సు సౌకర్యం లేదు.

సవ్లత్ సెల్వ /savlat selva/ *n.* అసౌకర్యం; discomfort; (డిస్కంఫట్).

సవ్వ /savva/ *n.* పావు; a quarter; (ఏయ్ క్వొటర్).

సవ్వద్న /savvadna/ *adj.* రుచికరమైన; tasteful; (టేయ్స్ట్ ఫుల్). గాటొంగ్ కుస్రింగ్ సవ్వద్నంగ్ మత్తెకెన్ తింతెర్. అన్నము పప్పులు రుచికరమైనవి ఉంటేనే తింటారు.

సవ్వి /savvi/ *n.* మాంసము; meat; (మీట్); माँस. జేవుంతగ ఉంది ఉంది సవ్వి వడ్డి కీతెర్. విందు ఆహారంలో ఒక్కొక్క మాంసం ముక్క వడ్డించారు. During a big feast they dish out a piece of meat each.

సవ్విటుక్డె /savviṭukḍe/ *n.* మాంసపు ముక్క; chuck; (చక్). వెయ్మకి అద్ సవ్విటుక్డె పేకి కీమ్. ఉడకని మాంసపు ముక్కను పారవెయ్యి.

సవ్విత అంగుర్ పండి /savvita aṅgur paṇḍi/ పుల్లని ద్రాక్ష పండు.

సవ్వితెల్త /savvitelta/ కండరము తేలింది. నావ కెయ్‌ద సవ్వి తెల్త. నా చేతి కండరము తేలింది.

సవిత /savita/ • *n.* పులుపు; sour; (సౌర్); खट्टा. సవితంగ్ తిత్తెకె కోక్ల వాంత. పులుపు తింటే దగ్గు వస్తుంది.
• *adv.* చేదుగా; bitterly; (బిటలి).

సవెయ్ /savey/ *n.* వడ్డి; interest; (ఇంట్రస్ట్). నన్న ఇద్ సాల్దున్ సవెయ్తె దహ హజర్క్ కొత్తంగ్ తత్తొన్. నేను ఈ సంవత్సరము వడ్డీతో పదివేలు డబ్బులు తెచ్చుకున్నాను.

సస్తొ /sasto/ *adj.* సులువైన; easy; (ఈసి). నన్న తయర్ కీత డిక్సనరి సమ్ధిర్ వాచికిమ్లె సస్తొ మందంత. నేను తయారు చేసి డిక్షనరీ అందరికి చదవడానికి సులువుగా ఉంటుంది.

సస్తొతె /sastote/ *adj.* అనుకూలమైన; easy; (ఈసి). హాటుంనె సస్తొవాలె క్ యేతన. అంగడిలో అనుకూలమైనవి కొనుక్కో.

సహయ్ /sahay/ *n.* సహాయం; relief; (రిలీఫ్); सहाय; मदद.

స్వబావ్ /svabāv/ *n.* రూపురేఖ; outline; (ఔట్లన్). తుకారాం న స్వబావ్ బహన్ మంత. తుకారాం రూపురేఖలు ఏలా ఉన్నవి.

స్వర్గ /svarga/ *n.* స్వర్గం; heaven; (హెవన్); स्वर्ग; बहिश्त. మాయ్నల్ సాతెకె స్వర్గ్ నె సెల్లెకె పాతడ్తె దాంతొర్. వ్యక్తి చనిపోతే స్వర్గానికి లేక నరకానికి పోతాడు.

స్వాతంత్ర్యం వాత /svātantryaṁ vāta/ *adj.* స్వాతంత్ర్యం పొందిన; got independence; (గొట్ ఇండిపెండంస్). మావ దేసున్ 1947 సాల్‌దగ స్వాతంత్ర్యం వాత. మన దేశానికి 1947 లో స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది.

సా- /sā-/ *n.* చావడం; to die; (టు డై); मरना.

సాతొర్ /sātor/ *adj.* మరణించాడు; dead; (డెడ్); मृत.

సాకలి /sākali/ *n.* గొల్సు; chain; (చేయ్న్); ज़ंजीर. హెర్మింగ్ సాకలినె దొహంతెర్. బర్రెలను గొలుసులతో కట్టుతారు. They tie the buffaloes with a chain.

సాక్రి /sākri/ *n.* గొలుసు; chain; (చేయ్న్). నొవ్రల్ నొవ్రిన గోటితగ సాక్రికెరుసిసెర్ మంతొర్. వరుడు ,వధువు మెడలో గొలుసు వేస్తున్నాడు.

సాకుర్ /sākur/ *n.* • చక్కెర; sugar; (శుగర్). ఉచ్ డెండెనల్ సాకుర్ నివ్డెమాంత. చెరకు నుండి చక్కెర తయారవుతుంది.• పంచదార; sugar; (శుగర్); चीनी. సాకుర్ గోడ్ మందంత. పంచదార తియ్యగా ఉంటుంది.

సాఞ సియ్వల్ /sāña siyval/ సాగింప చెయ్యడం. నింవంగ్ కాల్క్ సాఞ సీమ్ ఇంతొర్. నీ కాళ్లు సాగదీయు అంటున్నాడు.

సాఞుసిమ్ /sāñusim/ సాగదియ్. ఆకుడ్ కూసతున్ కాతినగ వోసి సాఞుసిమ్. చిన్న కూసను కమ్మరి దగ్గర తీసుకు వెల్లి సాగ దీయు.

సాట /sāṭa/ బండి చాట; frame of a cart; (ఫ్రేయ్మ్ ఒవ్ ఏయ్ కాట్).

సాట్ /sāṭ/ *num.* (60) అరవై; sixty; (సిక్స్టి); साठ. మావ తాలుక సాట్ కిలో మిటర్క్ లఞ్ మంతంగ్. మా తాలూక అరవై కిలో మీటర్లు దూరం ఉంది.

సాడ /sāḍa/ *n.* బడి; school; (స్కుల్); स्कूल. కాండిర్ పేకింగ్ కరియన్ సాటి నార్ నాటె సాడ మంత. బాలురు, బాలికలు, చదువుకోవడానికి ఊళ్ళలో బడులున్నాయి. In order for boys and girls to learn, there is a school in each village.

సాడత పొరొల్ /sāḍata porol/ బడి పేరు. మీవ సాడత పొరొల్ బతల్?. మీ బడి పేరు ఏమిటి.?

సాడి /sāḍi/ *n.* చీర; sari; (సారి); साडी; वस्त्र. చహర్క్ నె మన్వలిక్ బాయిక్ సమ్మయ్ సాడింగ్ పోండంతంగ్. పట్టణాలలో ఉండే అమ్మాయిలు అందరూ చీరలు కట్టుకుంటారు.

సాడి పాసుడి /sāḍi pāsuḍi/ *n.* • సాడి బట్టలు; sari and blanket; (సారి ఎండ్ బ్లాంకిట్). మర్మినగ సాడి పాసుడి సీంతెర్. పెళ్ళిల్లలో సాడి బట్టలు ఇస్తారు.

సాత్ సియ్వల్ /sāt siyval/ సహాయపడె వాడు; person who helps; (పసన్ హు హెల్ప్స్). నావ కామ్ నగ సాత్ సియ్వల్ ఆందుర్. నా పనికి సహాయపడే వాడు.

సాతి /sāti/ *n.* రొమ్ము; chest; (చెస్ట్); संदूक़. జన్వర్త సాతితున్ పాతెకె జన్వర్ సాంత. జంతువు రొమ్మును కొడితే జంతువు చనిపోతుంది.

సాతొర్ /sātor/ *v.* మరణించు; depart; (డిపార్ట్). రామ్ సాతొర్. రామ్ మరణించాడు.

సాదరన్ /sādaran/ *adv.* సామాన్యంగా; lay; (లేయ్). రమేస్ బయ్ సాదరన్ మందంతొర్. రమేష్ చాలా సామాన్యంగా ఉంటాడు.

సాదర్ /sādar/ *adj.* సామాన్య; simple; (సింపల్). నావ టేబుల్ సాదరన్ మంత. నా టేబులు సామాన్యంగా ఉంది.

సాదల్ వాలె /sādal vāle/ *adj.* సామాన్యమైన; common; (కొమన్).

సాదలిక్ /sādalik/ సామాన్య. పేన్క్కున్ సాదలిక్ కప్డింగ్ యేత్తొర్. దేవుడు చేసేటప్పుడు సామాన్య బట్టలు తీసుకున్నారు.

సాద్- /sād-/ *n.* కాయడం; to bear fruit; (టు బేర్ ఫ్రుట్). అంగుర్ పండింగ్ గుత్తింగ్ గుత్తింగ్ సాదంత. ద్రాక్ష పండ్లు గుత్తులు గుత్తులుగా కాస్తుంది.

సాద్రల్ /sādral/ *adj.* సుందరంగా; lovely, gorgeous, charming, wonderful; (లవ్లి); मनोहर. నాగొబపేన్ బయ్ సాద్రల్ మంత. నాగోబా దేవుడు చాలా సుందరంగా ఉన్నాడు.

సాద్రి /sādri/ *adv.* మంచిగా; good, well; (గుడ్). మల్ పోరి బయ్ సాద్రి దిసంత. నెమలి పిల్ల చాలా అందంగా కనిపిస్తుంది.

సాద్వల్ /sādval/ *n.* కాయ; acorn; (ఎకొర్న్); फलकच्चा. జామ్ మర్ర కాయంగ్ సాదంత. జామ చెట్టు కాయలు కాస్తుంది.

సాది కీమ్ /sādi kīm/ *v.* కొట్టడం; charm; (చామ్); మంత్రిత కర; జాదూ టోనా కర; మంత్ర ఫ్ఫుక్; మంత్ర ముగ్ధ కర; కీల.

సాదించ /sādiñca/ *v.* చేయుము; attain; (అటేన్). నిమ్మె ఇత్త కామ్ సాదించ. నీవు అనుకున్న పని సాధించు.

సాంగ్- /sāṅg-/ *n.* సాగడం; to spread out (plants, etc.), to stretch something; (టు స్ట్రెచ్). వాట్టె తేరియ వేలి హిక్కెహిక్కె సాంగంత. చేనులో బుడ్మ కాయ తీగ ఇటు అటు సాగుతుంది. In the field, the 'tediya' vine spreads out all over.

సాంచ్ /sāñc/ *n.* అవకాశం; opportunity; (ఒపట్యునటి). సాంచ్ వాతదెన్ సుటి కియ్వ. వచ్చిన అవకాశం విడువ కూడదు.

సాంత్ కీమ్ /sānt kīm/ సాంతి యుత పరుచు; make peace; (మేయ్క్ పీస్). మావొన్ సాంతి కీమ్. మా వారికి సాంతి పరుచు.

సాంత్ఇర్ర /sāntirra/ ఆనంద పెట్టు; pleasure; (ప్లెజర్). పేద్ది సమ్దిర్కున్ సాంతితె ఇర్ర. దేవుడా అందరిని ఆనందంగా ఉంచు.

సాంత్న /sāntna/ *adj.* నిర్మలమైన; peaceful; (పీస్ఫుల్). సాంత్న విచర్ కీమ్. నిర్మలంగా విచారించు.

సాంత్నెమన్వల్ /sāntnemanval/ శాంతితో ఉండడం; be at peace; (బీ ఎట్ పీస్). సమ్దిర్ దేస్నుర్ సాంత్నె మందన ఇంజెర్ ఇన్. దేశంలో ఉన్న వారు అందరూ శాంతితో ఉండాలి.

సాంతి /sānti/ *n.* • ఓర్పు; patience; (పేయ్న్స్); సహనశీలతా; ధైర్య; సబ్ర. • సాంతి; leniency; (లీనియిసి); శాన్తి. దుస్మన్ మత్తొర్ వోర్- సాతెకె దుస్మన్ వాలెన మన్ సాంతి ఆంత. శత్రువు మరణిస్తే వాని మనస్సు కుదుటపడుతుంది.

సాంతిసెల్వ /sānti selva/ *adj.* మనశ్శాంతి లేని; uneasy; (అనీసి). బతయ్ మని చింత మత్తెకె వోన మనస్సు సాంతితె మన్నొ. ఏమైనా ఇబ్బందిలో ఉన్న వాన్ని మనస్సు మనశ్శాంతిగా ఉండదు.

సాన గడ్డ /sāna gaḍḍa/ ఒక రకమైన గడ్డ. సాన గడ్డ ఇన్వల్ గిర్ మందంత. ఒక రకమైన గడ్డ కూడ ఉంటుంది.

సాన పాట /sāna pāṭa/ చనిపోయినప్పుడు పాడుతారు. సాన పాటంగ్ గిర్ వారంతెర్. చనిపోయినప్పుడు పాటలు పాడుతారు.

సాన పూజ /sāna pūja/ చనిపోయినవారి పూజ; prayer to a dead person; (ప్రేర్ టు ఏయ్ డెడ్ పసన్). సాన పూజ కీంతెర్. చనిపోయిన వారి పూజ చేస్తారు.

సాన మక్కె /sāna makke/ అడవి మొక్కజొన్న.

సానల్ /sānal/ *n.* మృతుడు; corpse, dead man; (కొర్ప్స్); లాశ.

సానె /sāne/ *n.* మృతురాలు; corpse (f.); (కొర్ప్స్).

సాప /sāpa/ *n.* వంకాయ; brinjal, egg plant; (బ్రింజల్); బేంగన. సాపంగ్ కుస్రి అట్సి తిత్తెకె బయ్ చొకొట్ ఆంత. వంకాయ కూర వండి తింటే చాలా రుచిగా ఉంటుంది.

సాపంగ్ /sāpaṅg/ *n.* వంకాయలు; aubergine; (ఔబర్జీన్); బేంగన. సాపంగ్ వాడితగ పండంతంగ్. వంకాయలు తోటలో పండుతాయి.

సాపంగ్ మిర్చంగ్ /sāpaṅg mircaṅg/ *n.* కూరగాయలు; vegetables (lit. eggplants-chillies); (వెజిటబ్ల్స్). వొమ్మన్ సాటి హాటుమ్మె సాపంగ్ మిర్చంగ్ తరంతెర్. అంగడిలో అమ్మడానికి వంకాయలు, మిరపకాయలు తెస్తారు. They take vegetables to the market in order to sell them.

సాప్ /sāp/ *n.* ముల్లు; thorn; (థార్న్); కాँట. చెపుల్క్ కెర్వెకె కాల్కున్ సాప్క్ గండంతంగ్. చెప్పులు వేసుకోక పోతే పాదాలకు ముల్లు గ్రుచ్చుకుంటాయి. Without wearing 'chappals' (slippers) thorns will prick your feet.

సాప్ కీ- /sāp kī-/ *v.* బాగుపరుచు; to clean; (టు క్లీన్); స్వచ్ఛ. మండత సడపి సాప్ కీసెర్ మంతొర్. మండపము యొక్క పెడ బాగు పరుచుచున్నాడు.

సాప్ సపయ్ కీ /sāp sapay kī/ *v.* పరి బాగుపరుచుట; to clean up; (టు క్లీన్ అప్); భద్ర.

సాప్డి కీ- /sāpḍi kī-/ *v.* దొరక పట్టుట; to catch up with; (టు కెచ్ అప్ విత్). నన్న బస్సున్ కరుమె సాప్డి కీతొన్. నేను బస్సును దగ్గరలోనే దొరక పట్టాను.

సొప్డె మా- /sāpḍe-mā-/ *v.* దొరికింది; to be caught up to; (టు బీ కొట్ అప్ టు). నన్న కల్లెన్ సొప్డి కీతొన్. నేను దొంగను దొరికించాను.

సొప్ కీమ్ /sāp kīm/ *v.* బాగుపరుచు; make clean; (మేయ్క్ క్లీన్). రోతున్ సొప్ కీమ్. ఇంటిని బాగు చెయ్యి.

సొపెన /sāpena/ *v.* శపించు; wield; आज्ञा दे; शासित कर; हुक्म दे. జగ్డంగ్ కీనెకె నీవ రోన్ సత్తెనాస్ ఆయి ఇంజెర్ సొపెనంగ్ సీంతెర్. గొడవలు అయ్యేటప్పుడు నీ ఇల్లు పాడై పోని అని శపిస్తుంటారు.

సొబున్ /sābun/ *n.* సబ్బు; soap; (సోప్); साबुन. రోజి సొబున్తె యేర్ తుంగ్తెకె చొకొట్ మందంతెర్. రోజు సబ్బుతో స్నానం చేస్తే మంచిగా ఉంటారు.

సొమ్ /sām/ *v.* చనిపో; die; (డై); चल बस.

సొండియల్ /sāṇḍiyal/ నంది లాంటి వాడు. మూరనగ ఉంది సొండియల్ మందంత. ఆవులలో నంది లాంటిది ఉంటుంది.

సొమ /sāma/ కొర్రలు; sanva corn.

సొమన్ నడ్డుమ్ /sāman naḍḍum/ వస్తువుల మధ్య; between things; (బిట్వీన్ తిఙ్స్). సొమన్తున్ నడ్డుమ్ తరస్ మంత. వస్తువుల మధ్య పాము ఉంది.

సొమను కోలి /sāmanu kōli/ *n.* సొమాను గది; closet; (క్లొసట్).

సొయన్ లాసి /sāyan lāsi/ చావడానికి. వొర్ సొయన్ లాసి సొత్తొర్. అతను చావడానికి పోయాడు.

సొయ్ /sāy/ *n.* సిర; ink; (ఇంక్); स्याही. సొయ్ నిహ్చి లిహికియ్వల్ పొంటిన్. సిర పోసి రాసే పెన్ను.

సొయ్బల్ /sāybal/ *n.* మొగడు; husband; (హస్బండ్); भर्ता; पति; खाविंद. వెల్లొక్ తన్వొర్ మాడ్సొన్ సొయ్బ ఇంతంగ్. మహిళ తన మొగుడిని సొహెబ్ అని పిలుస్తారు.

సొయ్మన్ /sāyman/ ఇల్లు ముందు; in front of the house; (ఇన్ ఫ్రంట్ ఒవ్ ద హౌస్). అట్టన్ సొటి రోతున్ మున్నె సొయ్మన్ వాటంతెర్. వంట చేసుకోవడానికి ఇంటిముందు తయారు చేస్తారు.

సొయ్వల్ /sāyval/ చని పోవడం; died; (డైడ్). పిస్వల్ కటిన్ ఆత ఇంజెర్ సొయ్వల్ చొకొట్ నెల్లె. బ్రతకడం కష్టం అని చనిపోవడం మంచిది కాదు.

సొయ్లెన్ గిర్ /sāylen gir/ *adj.* చావుకైన. కామ్ కిమ్లెన్ ఆయొవోర్ సొయ్లెన్ గిర్ పజ్జె వాయొర్. పని చేత కాని వాడు చావుకైన వెనకాడడు.

సొర ఆయ్వల్ /sāra āyval/ *adv.* వరుసగా; abreast; (ఏయ్బ్రెస్ట్); क्रम से; सिलसिलेवार.

సొర్కితెర్ /sārkiter/ పంపించారు. నావ సేలడున్ పరిక్స లిహికియ్నొన్ సొర్ కీతొన్. నా చెల్లెలను పరీక్ష రాడానికి పంపించారు.

సొర్ని /sārni/ •*adv.* వరుసగా; row, in a line; (రో); पंगत. మూరంగ్ మూరగ్నగ సొర్ని పియ్సి కేడతె దాంతంగ్. ఆవులు దారిలో వరుసలో అడవికి వెళతాయి. •*n.* వరుస. పొలిస్క్ సొర్ని పియ్సి దాంతెర్. పోలీసులు వరుసలో వెళ్లుతారు.•*n.* క్రమం; order; (ఒడర్). కోట్నగ సొర్నతె నిప్పు సీంతెర్. కోర్టులో క్రమంప్రకారం నిలబడతారు.

సొర్ మేడి /sār mēḍi/ జిల్లా అధ్యక్షుడు. రాయి సంటర్తున్ వరొర్ సొర్ మేడి మందంతొర్. రాయి సెంటర్కు ఒక సొర్ మేడి ఉంటాడు.

సొరి /sāri/ *n.* రొట్టె; bread; (బ్రెడ్); रोटी. మనోజ్ నేండ్ జొన్న సొరి తింజెర్ మంతొర్. మనోజ్ ఈ రోజు జొన్న రొట్టె తింటున్నాడు.

సొరి కియ్- /sāri kiy-/ పంపి వెయ్యి; send away; (సెండ్ అవేయ్).

సొరితిహ /sāritiha/ రొట్టె తినిపించు. బయ్యె నాకున్ సొరి తిహ ఇంత. అమ్మ నాకు రొట్టె తినిపించంటుంది.

సొరుంగ్ /sāruṅg/ *num.* ఆరు; six (nm.); (సిక్స్). నాకున్ సొరుంగ్ బొట్టంగ్ మంతంగ్. నాకు ఆరు పేళ్లు ఉన్నాయి.

సొర్విర్ /sārvir/ *num.* ఆరుగురు; six (m.); (సిక్స్).

సొరువ /sāruva/ *n.* తాపీ; trowel; रहस्य. మేస్తిరినగ సొరువ గిర్ మందంత. మేస్త్రీ దగ్గర తాపి ఉంటుంది.

సొరె సొరె /sāre sāre/ *n.* క్రమము; order; (ఒడర్). పేద్ద పూజ కీనెకె సొరె సొరె నిలంతెర్. దేవుని పూజ చేసేటప్పుడు వరుసలో నిలబడతారు.

సొల్ /sāl/ *n.* సంవత్సరము; year; (యీయర్); साल. సొల్దున్ ఉంది జోక దివడి సడ్ వాంత. సంవత్సరానికి ఒక్కసారి దీపావళి పండుగ వస్తుంది.

సొలి /sāli/ *adv.* ప్రతి సంవత్సరము; annually, once a year; (ఎంయుఅలి); हर साल. సొలి సొలి జెండ పోర మహిన 15 తారికున్,పూస్ -మహిన 26 తారికున్ చడి కీంతెర్. ప్రతి సంవత్సరంలో తేది: 15 ఆగష్టు, 26 జనవరి నా జెండాను ఎగుర వేస్తారు. Every year on the days of August 15 and January 26 the flag is flown.

సొలె (మర్ర) /sāle (marra)/ *n.* అందుక చెట్టు; kind of a tree especially used during marriage ceremony; (ట్రీ); पेड़. సొలె మర్రత మర్మిన్గ ముండ కోడ కీంతెర్. అందుక చెట్టు కట్టెతో పెళ్ళి పీటలు చేస్తారు. They use the * tree to make the center pole and horse-shaped beam for a wedding. *strychnos potatorum*.

సొలెత బొమ్మ /sāleta bomma/ అందరూ చెట్టు బొమ్మ.

సొవ్లి /sāvli/ *n.* నీడ; shadow; (శెడో); छाया. మర్రక్క సొవ్లితె కాండిర్ కర్సంతెర్. చెట్ల నీడలో పిల్లలు ఆడుకుంటారు.

సావ్ కారల్ /sāv kāral/ *n.* యజమాని; owner; (ఓనర్). బాకి సీంతొర్ వోన్ సావ్ కరల్ ఇంతెర్. అప్పు ఇచ్చే వాన్ని యజమాని అంటారు.

సాస్త్రమ్ /sāstram/ *n.* శాస్త్రము; chronicle; (క్రొనిక్ల). సాస్త్రం ఇత్తెకె కోయ్‌తుర్ పసంద్ కియ్యుర్. శాస్త్రము అంటే గోండులకు నచ్చదు.

సాసి తెద్వల్ /sāsi tedval/ చావు నుండి బయట పడడం; recovering from a coma; (రికవరిఙ్ ఫ్రొమ్ ఏయ్ కోమా). నన్న పిట్టెతున్ పాతొన్ తె పరిసి సొడిత. నేను పిట్టను కొట్టాను లేచి ఎరిగిపోయింది.

సాసి నెండ్తొర్ /sāsi neṇḍtor/ *n.* పునర్జన్మ; rebirth; (రిబత్).

సికటి /sikaṭi/ *n.* చీకటి; darkness; (డాక్నస్); अंधेरा. నర్కక్ కరంట్ సొత్తెకె సికటి ఆంత. రాత్రి వేళ్ళలో (విద్యుత్) కరెంట్ పోతే చీకటి అవుతుంది. When the electricity goes off at night, darkness comes.

సికటితె /sikaṭite/ *n.* చీకటిలో; touch in the darkness; (టచ్ ఇన్ ద డాక్నస్). సికటితె తిరితెకె దన్కంగ్ లాగంతంగ్. చీకటిలో తిరగడం వల్ల దెబ్బలు తగిలాయి.

సికర్ /sikar/ *n.* వేట; hunting; (హంటిఙ్); शिकार. నెయ్యి పియ్సి సికరి సొత్తెర్. కుక్కలను పట్టుకొని వేటకు వెల్లారు.

సికర్ కి- /sikar ki-/ *n.* వేటాడడం; to hunt (work); (టు హంట్); शिकार का खेल.

సికరి /sikari/ • *v.* వేటాడు; hunt; (హంట్); शिकार खेल. వెర్కడ్ తిందన్ లాసి యెల్లితున్ సికరి కీత. పిల్లి తినడానికి ఎలుకను వేటాడింది. • *n.* వేట; hunt; (హంట్); शिकार;

సిక్క /sikka/ *n.* ఉట్టి; net bag to hang things in; (నెట్ బెగ్). సారింగ్ ఇర్వల్ సిక్క. రొట్టెలు ఉంచే ఉట్టి. మారోన్ పాల్ బుడ్డి సిక్కతగ ఇరంతొమ్. పాల కుండ ఉట్టి పై పెట్టు.

సిక్క నోడె /sikka nōḍe/ *n.* తాడు; rope; (రోప్).

సిక్స /siksa/ *n.* శిక్ష; punishment; (పనిశ్మంట్); सज़ा. నిమ్మె గల్తి కీతెకె బగవంతల్ సిక్ సిక్స సియర్. If you do bad things God will give you punishment.

సిక్సన్ /siksan/ *n.* శిక్షణ; training; (ట్రేయ్నిఙ్); प्रशिक्षण; शिक्षा; तालीम.

సిఞర్ /siñar/ *n.* పచ్చబొట్టు; tattoo; (ట్యాటూ); गोद. బాయిక్ సిఞర్ బొట్ కొహ్కసీంతంగ్. స్త్రీలు పచ్చబొట్టు వేయించుకుంటారు.

సిటుక్నె పల్క /siṭukne palk/ *n.* కొక్కిలి దంతములు; పల్క బప్రొ దిసంతంగ్ వోన్ సిటుక్నె పల్క వాలె ఇంతెర్. పన్లు బయటికి కనిపిస్తే కొక్కిలి దంతములు అంటారు.

సిడయ్తొర్ /siḍaytor/ తూర్పు దిక్కు వాడు. విటల్ సిడయ్తొర్ ఆందుర్. విటల్ తూర్పు దిక్కువాడు.

సిడయింగ్ /siḍayiṅg/ *n.* తూర్పు దిక్కు; east; (ఈస్ట్); पूरब. పోడ్డ్ పెసివల్ బాజున్ సిడయింగ్ ఇంతెర్. సూర్యుడు ఉదయించే దిక్కును తూర్పుదిక్కు అంటారు.

సిడ్కంత /siḍkanta/ చినుకులు పడుతున్నాయి. ఇన్కె సిడ్కంత. ఇప్పుడు చినుకులు పడుతున్నాయి.

సిడ్క- /siḍk-/ *v.* చినుకులు వచ్చుట; to sprinkle; (టు స్ప్రింక్కల్). పిర్ సిడ్క సెర్ మంత. వర్షపు చినుకులు పడుతున్నాయి.

సిడొ యేర్ /siḍo yēr/ *n.* నిన్నటి నీళ్ళు; yesterday's water; (యెస్టడేయ్స్ వొటర్). నిన్నెత యేతున్ సిడొయేర్ ఇంజెర్ ఇంతెర్. నిన్నటి నీటిని ఇదివరకటి నీరు అంటారు.

సిడొపొరొ /siḍoporo/ *adv.* ఒక్క దాని మీద ఒక్కటి; one on top of the other, stacked; (వన్ ఒన్ టొప్ ఒవ్ ద అద).

సితపడ్ (మర్ర) /sitapaḍ (marra)/ *n.* సీతాఫలం (చెట్టు); custard apple tree; (కస్టడ్ ఎపల్ ట్రీ). సితపడ్ పండింగ్ వెల్లె తిత్తెకె పడ్సన యెడ్కి వాంత. సీతాఫలం పండ్లు ఎక్కువ తింటే జలుబు జ్వరము వస్తుంది.

సితప్ కరెమాంత /sitap karemānta/ ఇచ్చేట్లు కనిపిస్తుంది. నన్న నిన్నె నీకున్ కొత్తంగ్ సీతప్ కరెమాంత. నేను నిన్న నీకు డబ్బులు ఇచ్చినట్లు తెలుస్తుంది.

సిత్త జొమ్మొ /sitta jommo/ *n.* • పులుసు. • చారు; soup; (సుప్); शोरबा. సిత్త పండిత జొమ్మొ కీంతెర్. చింత పండుతో చారు చేస్తారు.

సిత్త పండి /sitta paṇḍi/ చింత పండు; tamarind; (టమరిండ్). సిత్త పండితె పులుసు తయర్ కీంతెర్. చింత పండుతో పులుసు తయారు చేస్తారు.

సిత్త (మర్ర) /sitta (marra)/ *n.* చింత (చెట్టు); tamarind tree; (ట్రీ); पेड़. సిత్త మర్రతంగ్ పాటింగ్ కొయ్యంతెర్. చింత చెట్టుతో చెక్కలు కోస్తారు.

సిత్త పర్కె /sitta parke/ *n.* సీతాఫలం; custard apple; (కస్టడ్ ఎపల్); सीताफल; शरीफा. సిత్త పర్కె మేందొడున్ చొకొట్. సీతా ఫలం ఆరోగ్యకరం.

సిత్రి /sitri/ *n.* గుల్ల; manger; (మేంజర్). రొహ్కొ నగక్ సిత్రింగ్ ఇర్రన. ఇంట్లలో గుల్లలు ఉంచాలి.

సిత్రి (మర్ర) /sitri (marra)/ *n.* చెట్టు; date palm; (డేట్ పామ్). *phoenix dactylifera*.

సితుర్ /situr/ *adj.* చల్లని; chill; (చిల్). లీమ్ మర్ర బూడ్ సితుర్ మందంత. వేప చెట్టు కింద చల్లగా ఉంటుంది.

సితుర్ ఆ- /situr ā-/ *v.* చల్లబడింది; to become cool; (టు బికమ్ కుల్). పిర్ వాసి బొమ్మి సితుర్ ఆత. వాన వచ్చి నేల చల్లబడింది.

సితుల (మర్ర) /situli (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of a tree; (ట్రీ); పెద్ద.

సిదయ్ సొన్వల్ /siday sonval/ నిటారుగా వెల్లడం; going straight; (గోఇజ్ స్ట్రెయ్ట్). సిదయ్ సరి పియ్సి సొత్తెకె మావ రోన్ వాంత. నిటారుగా దారి పట్టుకొని వెళితే మా ఇల్లు వస్తుంది.

సిన్నూం /sinnūṁ/ *n.* కడియం; bracelet; (బ్రేస్లెట్).

సింగర్ /siṅgar/ *n.* పచ్చబొట్టు; tattoo; (ట్యాటూ); गोदना. తొల్లెతంగ్ బాయిక్ తమ్మ మేందోడగ సింగర్ కొహ్కు సిందుంగ్. పూర్వపు అమ్మాయిలు తమ యొక దేహంలో పచ్చ బొట్లు వేసుకునేవి.

సింగల్ బోండె /siṅgal bōṇḍe/ పాడు బొడ్డిది. సింగాల్ బోండె వాసెర్ మంత. పాడు బొడ్డిది వస్తున్నది.

సింగ్రెమాసి /siṅgre māsi/ *n.* తయారు అయి; beautiful; (బ్యుటఫుల్). మామనపేడి బయ్ సింగ్రెమాసి వాత. మామయ్య కూతురు అందంగా అందంగా తయారై వచ్చింది.

సినిమ /sinima/ చలన చిత్రం; film; (ఫిల్మ్).

సిబ్బి /sibbi/ *n.* గుమ్మి; large basket for storing grain made of bamboo and mud; (స్టొరిజ్ బాస్కిట్). జొన్నంగ్ సిబ్బితగ నిహ్చా ఇరంతెర్. జొన్నలు గుమ్మిలలో నింపి ఉంచుతారు. 'Jowar' is filled in the * and kept (for storage).

సిమ్గ /simga/ *n.* హోళి; 'holi', the festival when colours are thrown; (హొలి ఫెస్టివల్); त्यौहार. సిమ్గత్ నేటి మాతరి మాత్రన్ డుండు సీంతెర్. హోళి పండుగ రోజు కాముడ్ని కాల్చుతారు.

సియ్మ /siyma/ ఇవ్వకు. చుడ్డుక్ కాండిర్కున్ కొత్తంగ్ సియ్వ ఇంజెర్ బొబల్ వెహంతొర్. చిన్న పిల్లలకు డబ్బులు ఇవ్వదు అని తండ్రి చెప్పుతున్నాడు.

సియ్యుంగ్ /siyyuṅg/ *num.* (05) ఐదు; five (nm.); (ఫైవ్); पाँच. మావ నాటె సియ్యుంగ్ సగ్గనుర్ మంతెర్. మా ఊరిలో ఐదు దేవుల వాళ్లు ఉన్నారు.

సియ్విర్ /siyvir/ *pron.* ఐదుగురు; five (m.); (ఫైవ్); पाँच.

సియ్వడ /siyvaḍa/ *adj.* చెల్లించవలసిన; due; (డ్యు). నిమ్మొ సియ్వడ సీసికున్ వాట. నీవు చెల్లించవలసినది చెల్లించు.

సియ్వల్ /siyval/ *n.* • చెల్లించడం; payment; (పేయ్మెంట్). • ఇవ్వడం; giving; (గివిజ్). సద్దిర్ కాండిర్కున్ పుస్తక్ సియన. అందరూ పిల్లలకు పుస్తకాలు ఇవ్వాలి. • ఊడ్వడం; sweep; (స్వీప్). రోన్ రచ్చ చక్కె సియ్తెకె చొకొట్ మందంత. ఇల్లు వాకిలి మంచిగా ఊడిస్తే శుభ్రంగా ఉంటుంది.

సియొన్ /siyon/ *v.* ఇవ్వని; not given; (నొట్ గివన్). నన్ నీకున్ కొత్తంగ్ సియొన్ ఇంతొర్. నేను నీకు డబ్బులు ఇవ్వను అన్నాడు.

సిర్డల్ /sirḍal/ *adj.* కోపంగల; uncontrollable (of animals). బయ్ సోంగున్ వాయ్వన్ సిర్డల్ ఇంతెర్. బాగా కోపంగలవాన్ని కోపిష్టి అంటారు.

సిర్డియల్ /sirḍiyal/ కోపం గలవాడు. సోజ్ వాలెన్ సిర్డియల్ ఇంతెర్. కోపం ఉన్న వాన్ని కోపం గలవాడు అంటారు.

సిర్డుంమర్ర /sirḍummarra/ *n.* చెట్టు; tree; (ట్రీ); पेड; वृक्ष. సిర్డుం మర్రత నియ్ తెండంతెర్. ఈ చెట్టు విత్తులతో నూనె తీస్తారు.

సిర్న /sirna/ *n.* గంట; cattle bell; (కెటల్ బెల్). చుడుర్ పియ్యతగ సిర్నా దొహ్చా మంత. చిన్న దూడకు గంట కట్టు కున్నారు.

సిర్పుట్ (జాడి) /sirpuṭ (jāḍi)/ *n.* గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास. కాపుస్నా సిర్పూట్ జాడి తెర్సెర్ మంతెర్. పత్తి చేనులో ఉన్న గడ్డిని పీకుతున్నాడు.

సిర్మిందింగ్ /sirmindiṅg/ *v.* అవమానించు; humiliate; (హ్యుమలియెట్).

సిర్ముట్ /sirmuṭ/ *v.* చుట్టు; around, surrounding; (అరౌండ్); के आसपास. మారోతున్ సిర్ముట్ పుంగక్ మర్రక్ మంతంగ్. మా ఇంటి చుట్టు పూల చెట్లు ఉన్నాయి.

సిరిప్ /sirip/ *n.* కేవలం; only; (ఓంలి); अकेला. సిరిప్ నన్న వరొనయ్ కుహి కాచ్తొన్. కేవలం నేను ఒక్కడినే బావి తవ్వను.

సిరుమ్ /sirum/ *n.* తిమ్మిరి; 'pins and needles', numbness, tingling, prickling; పిన్స్ ఎండ్ నీడల్స్); चुभता हुआ दर्द. వెల్లె జెల్ ఉత్తెకె కాల్క్ సిరుమ్ సాంతంగ్. చాలా సేపు కూర్చుంటే కాళ్ళకు తిమ్మిరి ఎక్కుతాయి. After sitting for a long time you get pins and needles in your legs.

సిరులి /siruli/ *n.* దూల గొండి; cow-itch plant; (కౌ- ఇచ్ ప్లాంట్). సీరులి జాడి బయ్ సాఙంత. దూల గొండి బాగా సాగుతుంది.

సిల్కత యేర్ /silkata yēr/ వాగు నీరు; river water; (రివర్ వొటర్).

సిల్పం /silpaṁ/ శిల్పం.

సివ /siva/ *n.* • పొలిమేర; boundary; (బౌండరి); सरहद; सीमा. మీవ నాట్న సివ బగ్గ యెవ్వల్ మంత. మీ ఊరి పొలిమేర ఎక్కడి దాకా ఉంటుంది.

• సరిహద్దు; limit; (లిమిట్); सीमा; सरहद. సమ్దిర్కున్ ఉంది సివ మందంత. అందరికి ఒక సరిహద్దు ఉంటుంది.

సివ్లి /sivli/ *n.* పెదవి; lip; (లిప్); ओंट. వడ్కనెకె సివ్లింగ్ హొలెమాంతంగ్. మాట్లాడె టప్పుడు పెదవులు కదులుతాయి.

సివ్లింగ్ /sivliṅg/ *n.* పెదవులు; lips; (లిప్స్). సివ్లింగ్ కాట్ పియ్ని వోరంతంగ్. పెదవులు అంచు పట్టి పగులుతాయి.

సివొడ /sivoḍa/ *n.* కాడి కనలు; peg at the side of the yoke; (పెగ్ ఎట్ ద సైడ్ ఒవ్ ద యోక్). కోందంగ్ పుహన్ సాటి జవ్వతగ సివొడంగ్ వాటంతెర్. ఎడ్లను కట్టడానికి బండి కాడికి కన్నాలు వేస్తారు. In order to harness bullocks pegs are put into the yoke.

సిస్యల్ /sisyal/ *n.* శిష్యుడు. వరొర్ గురునొర్ సిస్యల్. ఒక గురువు శిష్యుడు.

సిసుడి /sisuḍi/ కోతి తనం. చుడుర్ కాండిర్ బతంగ్ ఇత్తెకె అత్తంగ్ పియంతెర్ వోన్ సిసుడి ఇంతెర్. చిన్న పిల్లలు కోతి పనులు చేస్తె, కోతి తనం గలవాడంటారు.

సీ- /sī-/ *v.* ఇవ్వు; to give, allow (with Inf.); (టు గివ్); देना. రమేన్ కున్ గిర్ చహ సీమ్. రమేష్‌కు కూడ చాయ ఇవ్వు.

సీకరి వెలియె /sīkari veliye/ *n.* వేటకాడు; chaser; शिकारी.

సీటి /sīṭi/ *n.* ఈల; whistle; (విసల్); सीटी. సీటితె పాట వార్సెర్ మంతొర్. ఈల వేస్తు పాట పడుతున్నాడు. పెప్రెతగ సీటి మంతంత. పేప్రెలో ఈల ఉంటుంది.

సీటె /sīṭe/ *n.* • తోడుక; bark of a tree; (బార్క్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ). మర్క పండితల్ సీటె పెసియంత. మామిడి పండు నుండి టెంక వెలుతుంది. • తొక్కుడు బిల్ల. మర్కత టోవితె పేడిక్ సీటె కర్సంతంగ్. మామిడి తోడుకతో అమ్మాయిలు తొక్కుడు బిల్ల ఆట ఆడుకుంటారు.

సీతప్ /sītap/ • ఇచ్చినట్టు. • *adj.* అర్పించబడ్డ; devoted; (డివోటిడ్). వోన్క సీతప్ తొహ. అతనికి ఇచ్చినట్టు చూయించు.

సీతబతల్ /sītabatal/ ఇచ్చింది ఏమిటి?; what is given; (వొట్ ఇస్ గివన్). సోబరాని చిట్టిన్క కొత్తంగ్ సీత బతల్. శోభారాణి చిట్టికి డబ్బులు ఇచ్చింది ఏమిటి?

సీద /sīda/ *adv.* నేరుగా; straight away; (స్ట్రెయ్ట్ అవేయ్); सीधे. నిమ్మె సీద సరి పియ్ని సొన్. నీవు నేరుగా నీ దారి పట్టుకొని వేళ్లు.

సీన్క /sīnka/ ఈనె; रग रेशा. కూడింగ్ కొబ్బెకె జొన్న డెండెతంగ్ సీన్కంగ్ కీసి కొట్టంతెర్. ఇస్తారి ఆకులు కుట్టేటప్పుడు జొన్న కట్టెతో ఈనెలు చేసి కుట్టుకుంటారు.

సీంగ్ /sīṅg/ *n.* కొమ్ము; horn; (హోన్).

సీంది (మర్ర) /sīndi (marra)/ *n.* ఈత (చెట్టు); kind of a tree from which country liquor is make; (ట్రీ); पेड़.

సీంది కల్ /sīndi kal/ *n.* ఈత కల్లు; kind of liquor; (పామ్ లికొర్). సీంది మర్రతల్ సీంది కల్ రెహంతెర్. ఈత చెట్టు నుండి ఈత కల్లు తీస్తారు. They extract palm liquor from the * tree.

సిందెర్ /sīnder/ *n.* సంరాలు;splinter; (స్ప్లింట్‌అ); किरच. బేరెంగ్ తెండ్నెకె కయ్కునగ సిందెక్ దాంతంగ్. సంరాలు తీసేటప్పుడు చేతులకు గ్రుచ్చుకుంటాయి. While removing bamboo strips splinters go into ones hands.

సీపి$_1$ /sīpi/ *n.* దర్జి;tailor; (టైలర్); दर्ज़ी. కప్డింగ్ కొటంతొర్ వోన్ సీపి ఇంతెర్. బట్టలు కుట్టే వారిని దర్జి అంటారు. The person who stitches clothes is called a tailor.

సీపి$_2$ /sīpi/ *n.* అలు చిప్ప;shell; (శెల్); छिलका.

సీమ్ /sīm/ *v.* • ఇవ్వు;give; (గివ్); दे; प्रदान कर. బొన్కె నెత్తుర్ కమ్మి మత్తొర్ వోన్ నెత్తుర్ సియన. ఎవరికైనా రక్తం అవసరం ఉంటే రక్త దానం చెయ్యాలి.• దానం చెయ్యి. బగవంత్ రావు హన్మంతన గుడితగ జేవున్ సీతొర్. బగవంత్‌రావ్ హన్మంతుని గుడిలో అన్నదానం చేసాడు.

సీయ్- /sīy-/ *n.* ఊడ్చుట;to sweep; (టు స్వీప్); झाड़ना. కాండిర్-పేకింగ్ ఊర సాడత్ సియ్సెర్ మంతెర్. అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు వారి బడిని ఊడుస్తున్నారు. The students are sweeping their school.

సీర /sīra/ *n.* నరము;vein; (వేయ్న్); शिरा. నెత్తుర్ పార్వల్ సీర. రక్తం ప్రసారం అయ్యేవె నరాలు.

సీర్$_1$ /sīr/ *n.* వేరు;root; (రుట్); जड़. మరక్నంగ్ సీర్క బొమ్మిత్ బూడ్ దాంతంగ్. చెట్టు వేర్లు భూమిలోపలికి వెళుతాయి. The roots of trees go below the ground.

సీర్$_2$ /sīr/ *n.* పేండ్లు;nit (white louse); जूँ का अंडा. పుర్కి సీర్ తల్లద్‌గ మందంతంగ్. పేలు తలలో ఉంటాయి. The nit (lice-like bug) stays on the head.

సీర్కనె కీ- /sīrkne kī-/ *v.* ఎగపీల్చు;to sniffle; (టు స్నిఫ్‌ల); सूँ सूँ करता जाना. నిమ్మె సీర్క నే కీసి సేమెడ్ ఇచ్చ. నీవు ఎగపీల్చి సీమిడి తీసి వేయి.

సీల్క /sīlka/ *n.* చిన్న కాలువ;brook, rivulet; (బ్రుక్); छोटी नदी. చుడ్డుక్ కాండిర్ సిల్కంగ్ సిల్కంగ్ వెలియంతెర్. చిన్న పిల్లలు చిన్న కాలువ దగ్గర తిరుగుతున్నారు.

సీస /sīsa/ *n.* సీసా;bottle; (బొటల్); शीशी. కాడల్ నియ్ ఉంది సీసతగ నిహ్చా ఇర్రన. తెనిటి నూనె ఒక సీసాలో నింపి ఉంచాలి.

సీస్రి /sīsri/ *n.* • ఈల.• పీక;whistle; (విసల్); सीठी. డెమ్స యేందెనెకె సీస్రి వాట్సెర్ డెమ్స యేందంతెర్. డెమ్స నృత్యం చేసేటప్పుడు ఈలలు వేస్తూ నృత్యం చేస్తారు. మూరంగ్ గాయ్కి సీస్రి వాట్సెర్ మంతొర్. ఆవుల కాపరి ఈల వేస్తున్నాడు.

సుకం /sukaṁ/ *n.* ఆరోగ్యం;health; (హెల్త్); आरोग्य; स्वास्थ्य; तंदुरुस्ती.

సుకమ్నె /sukamne/ *adv.* ఆనందంగా;comfortably; (కంఫటబ్లి); सुख से. సద్దిర్ సుకమ్నె పిస్సన. అందరూ ఆనందంగా జీవించాలి.

సుక్- /suk-/ *v.* ఉతుకు;to launder; (టు ఎలేయ్‌అండర్); कपडे धोना. రోజి సుక్తంగ్ కప్డింగ్ కెర్సి సాడతె దాయన. రోజు ఉతికిన బట్టలు వేసుకొని బడికి వెళ్లాలి.

సుక్ దుక్ /suk duk/ *n.* సుఖదుఃఖాలు;good and bad; (గుడ్ ఎండ్ బెడ్). సుక్ దుక్ సద్దిర్కున్ మందంతంగ్. సుఖ దుఃఖాలందరికి ఉంటాయి.

సుక్కుడ్ /sukkuḍ/ *n.* అన్నం కలిపే కట్టె;wooden ladle, spoon; (లేడల్). గాటొతున్ సుక్కుడె కాప్లి కీంతెర్. అన్నమును గరిటతో కలుపుతారు. Hot 'dhal' is dished out with a ladle.

సుక్కుం /sukkuṁ/ *n.* చుక్క;star; (స్టార్); सितारा. రోజి అబడగ నర్కక్ సుక్కుక్ దిసంతంగ్. రోజు ఆకాశంలో రాత్రి వేళ చుక్కలు కనబడతాయి.

సుక్కుం పెల్క్వల్ /sukkuṁ pelkval/ తోక చుక్క.

సుక్నె /sukne/ *adv.* ఆరోగ్యంగా;healthily; (హేల్థి). బస్కె సుక్నె మందన ఇత్తెకె చక్నె మందన. ఆరోగ్యంగా ఉండాలంటే బాగుగా ఉండాలి.

సుక్వల్ /sukval/ *n.* ఉతకడం;wash; (వొశ్). వర్టల్ రోజి కప్డింగ్ సుకంతొర్. చాకలి రోజు బట్టలు ఉతుకుతాడు.

సుక్మన్వల్ /sukmanval/ సుఖంగా ఉండటం.

సుకున్ /sukun/ ఇబ్బంది లేకుండా;with out pain; (విద్ ఔట్ పేయ్న్). బద్దె అల్లరి సెల్వక్ సుకున్ తె మన్వల్. ఏ అల్లరి లేకుండ ఆనందంతో ఉండటం.

సుకుర్ వార్ /sukur vār/ *n.prop.* శుక్రవారము;Friday; (ఫ్రైడి); शुक्रवार. సుకుర్ వార్ సిరికొండ హాటుం ఉదంత. శుక్రవారం సిరికొండ అంగడి ఉంటుంది.

సుజరంగ్ /sujaraṅg/ *n.* బలి ఇవ్వడం;sacrificial animals (pl.). పెర్స పేన్దగ సుజరంగ్ (హెర్రెంగ్ ఆయి,హెర్మింగ్ ఆయి) పాంతెర్. పెద్ద దేవుని దగ్గర జంతువుల్ని బలి ఇస్తారు. At the place (temple) of the great deity the kill (sever) sacrificial animals (goats, buffaloes).

సుట్టి /suṭṭi/ *n.* సెలవు;leave; (లీవ్); छुट्टी. సాడ కాండిరంగ్ సుట్టింగ్ ఆతెకె కాండిర్ నాటివాంతెర్. బడి పిల్లలకు సెలవులు ఇస్తే ఇంటికి వస్తారు.

సుట్టెమాతెర్ /suṭṭemāter/ విడి పోయారు;got separated (m.); (గొట్ సెపరేట్యుడ్). ఊర్ ఇవ్విర్ సుట్టెమాతెర్. వారు ఇద్దరు విడిపోయారు.

సుటి కీ- /suṭi kī-/ *n.* విడువు;to release, leave, quit, give up; (టు రిలీస్); खलने की क्रिया.

సుట్టె మా- /suṭṭe-mā-/ *v.* విడిపోయింది; to escape; (టు ఇస్కేప్). బాయ్కొ మాడ్సొన్ గటల్ సుట్టెమాత. పెండ్లం మొగడు నుండి విడిపోయింది.

సుతరి బడ్డె /sutari baḍḍe/ *n.* ముల్లు కర్ర; pricking with goad; (ప్రికింగ్ విద్గోడ్). మూరతున్ సుతరి బడ్డెతె కొట్ట. ఆవును ముల్లు కర్రతో పొడవు.

సుత్తె /sutte/ *n.* సుత్తె; hammer; (హామర్); हथौड़ा. వొడ్డె సుత్తెతె బండంగ్ వొహంతొర్. ఒడ్డెర వాడు సుత్తెతో బండలు పగులకొట్టుతారు.

సుత్లి /sutli/ *n. n.* తాడు; rope; (రోప్). సుత్లితె మర్క ఆకింగ్ దొస్సి తోరున్ దొహంతెర్. సుత్లి తాడుతో మామిడి ఆకులను తోరనాలు కడతారు. • *n.* string, thin rope; (స్ట్రింజ్); तनी.

సుద్రె మా- /sudre mā-/ *v.* కోలుకున్న; to be well, healthy; (టు బీ వెల్). బేమరితె మీండ్సి మంజి జర సుద్రెమాతొర్. అనారోగ్యముతో ఉన్న వాడు కొద్దిగా కోలుకున్నాడు.

సుద్రె మాత /sudre māta/ అభివృద్ధి చెందిన; flourished; (ఫ్లరిష్ట్). సమ్దుర్ మీరె మాసి కామ్ కీతెకె మావ రోన్ సుద్రె మాంత. అందరూ కలిసి పని చేస్తే మా ఇళ్లు అభివృద్ధి చెందుతుంది.

సుద్రెమాయ్వల్ /sudremāyval/ *n.* అభివృద్ధి చెందడం. *v.* బాగుపడు; developing; prosper; (డివెలపిజ్); सुधर जा; ठीक हो जा. కొత్తంగ్ కమెయ్ కీసి సుద్రెమాతొర్. డబ్బులు సంపాదించి బాగుపడినాడు.

సుదుడ్ కియ్వల్ /suḍuḍ kiyval/ • కడగడం చెయ్యి; purify; (ప్యూరిపై). సమ్దుపేన్కున్ సుదుడ్ కియ్వల్. అన్ని దేవుళ్లను కడగడం చెయ్యి. • *adj.* పవిత్రమైన; pious; (పైయస్). రోతున్ సుదుడ్ కియ్వల్ మంత. ఇంటిని పవిత్రంగా చెయ్యడం.

సుదుడ్డ /suḍuḍta/ *n.* పవిత్రత; chastity; (చెస్టిటి). పేన్కున్ సుదుడ్డ కొర్ పోరి పియట్ ఇంతెర్. దేవుళ్లకు పవిత్రత కోడి పిల్ల పట్టండి అంటారు.

సున్న /sunna/ *num.* సున్న; zero; (సీయరో); शून्य. రోన్ కాండిర్ పేడిక్ సెల్వెకె రోన్ సున్న ఆంత. ఇంట్లో పిల్లలు లేకుంటే ఇల్లు శూన్యంగా ఉంటుంది.

సుప్నె కెల్క్ /supne kelk/ వంగిన వెంట్రుకలు. మావ నాటె సుప్నె కెల్క్ వాలిర్ మంతెర్. మా ఊరిలో ఉంగారల వెంట్రుకలు ఉన్న వారు ఉన్నారు.

సుప్లి /supli/ *n.* చిన్న చాట; small winnowing basket; (స్మొల్ వినొవింగ్ బాస్కిట్).

సుప్లె /suple/ *n.* చిన్న గంప; small basket; (బాస్కిట్); छोटा टोकरी.

సుయ్ /suy/ *n.* సూది; needle or injection; (నీడల్); सुई. సుయ్మె కప్డింగ్ కొట్టంతెర్. సూదితో బట్టలు కుట్టుతారు.

సుయ్క్న మత్ /suykna mat/ *n.* సూదుల మందు; acupuncture; (ఎక్యుపంక్చర్).

సుయ్యల్ /suyyal/ • *n.* మొన; sharp; (శాప్). తుత్తరి బడ్డె సుయ్యల్ కీంతొర్. ముళ్ల కర్రను మొన చేస్తున్నాడు. • *adj.* కొచ్చగా; sharp. రూసి బయ్ సుయ్యల్ మంత. చాకు చాలా కొచ్చగా ఉంది.

సుయ్ పద్ది /suy paddi/ *n.* ముళ్ల పంది; porcupine; साही. సుయ్ -పద్ది కేడతె మందంత. ముళ్ల పంది అడవిలో ఉంటుంది.

సుర్- /sur-/ • రొట్టెలు తయారు చెయ్యడం. బయ్యె సారింగ్ సుర్సెర్ మంత. అమ్మ రొట్టెలు చేస్తుంది. • to bake; (టు బేక్); सेंकना.

సుర్మ /surma/ *n.* కాటుక; eye liner; (ఐ లైనర్); काजल. కడ్క్ కరబ్ అయ్వక్ సుర్మ కెరంతెర్. కండ్లు చెడిపోకుండా కండ్లుకు కాటుక పెట్టుకుంటారు.

సుర్వె /surve/ *n.* యేడు తెట్టెల తేనె; a kind of bee that makes its hive within hollow trees and anthills; (బీ). సుర్వెంగ్ పుత్తిన్గ, మరక్నంగ్ డోబ్రన్గ దొసంతంగ్. తేనే పుట్టలలో, చెట్ల తొర్రలలో పెడతాయి. The * bees make their homes in anthills and in hollow trees.

సుర్ వెర్తల్ /sur vertal/ *n.* మధ్యవర్తి; mediator of a marriage.

సుర్వెర్తన బడ్డె /survertana baḍḍe/ సుర్వెర్తల్ బెడ్డె పియ్సి ఉత్తొర్. మధ్యవర్తి పెండ్లి కర్ర పట్టి కూర్చున్నాడు.

సుర్పాపె /surpāpe/ *n.* కొండ చిలుక; butterfly; (బటర్ఫ్లై); तितली. సూర్ పాపె గిర్ మందంత. కొండ చిలుక ఉంటుంది.

సురు /suru/ *n.* • మొదలు; rise; (రైస్); आरंभ; शुरूआत. మావ నాటె పి.ఓ. సాబ్ వాసి గోండి సాడ సురు కీతొర్. మా ఊరికి పి ఓ సార్ వచ్చి గోండి బడి మొదలెట్టేడు.

సురు కీ- /suru kī-/ *v.* ప్రారంభించు; to start, begin; (టు స్టార్ట్); शुरु करना. వంజింగ్ కొయ్వల్ సురు కీతెర్. వరి పంటను కోయడం మొదలుపెట్టారు.

సురుజ్ పాయ్వల్ /suruṅ pāyval/ తియ్యదనం; sweetness; (స్వీట్‌నెస్); मिठास. కర్బుజ తిన్నెకె సురుజ్ పాసెర్ తింతెర్. పుచ్చ కాయను తినేటప్పుడు తియ్యదనంతో తింటారు.

సురుత /suruta/ *adj.* మొదటి. నిమ్మె సురుత కామ్ కీమ్. నీవు మొదటి పని చేయి.

సురున్- /surus-/ *v.* తీసి వెయ్యి; to throw, discard; (టు డిస్‌కార్డ్). కోర్ కొయ్తెకె నెత్తుర్ మిరంత ఇంజెర్ సురు సీంతెర్. కోడి కోస్తే రక్తము పడుతుందని విసిరి వెయ్యి.

సురె /sure/ *num.* డెబ్భై; seventy; (సెవంటి); सत्तर.

సులుడి /suluḍi/ *n.* వేణువు; bamboo flute; (బ్యాంబు ఫ్లూట్); बाँसुरी.

సుస్త్ /sust/ *adv.* మబ్బుగా; moderately; (మొడరట్‌లీ).

సూట్ /sūṭ/ *n.* గురి; target; (టార్గిట్). గుంతీతె సూట్ కియ్వల్ కర్సంతెర్. బాణాలను గురి పెట్టి వదులుతన్నారు.

సూడ్- /sūḍ-/ *v.* చూచుట; to see, look at; (టు సీ); देकना. వీర్ పూటుంగ్ సూడ్సెర్ మంతెర్. వీరు ఫోటోలు చూస్తున్నారు. They are looking at photos.

సూడ్లెన్ వికారం /sūḍlen vikāraṁ/ *adj.* క్రూరమైన; cruel; (క్రుఅల్). హెర్మి పుడితెకె పుడితతున్ సూడ్లెన్ వికారం దిసంత. బర్రె పురుగు పడితే చూడడానికి క్రూరంగా కనిపిస్తుంది.

సూడ్లెన్ సొత్తెర్ /sūḍlen sotter/ చూడడానికి వెళ్లారు. బాబల్ బాయిన్ సూడ్లెన్ సొత్తొర్. నాన్న అక్కను చూడడానికి వెళ్లాడు.

సూడ్వక్ కీమ్ /sūḍvak kīm/ *v.* గుడ్డిగా చేయు; blinding; (బ్లైండింగ్). సాడతగ లెక్కనున్ సూడ్వక్ కీమ్. బడిలో లెక్కలు చూడకుండా చెయ్యాలి.

సూడ్సి /sūḍsi/ *v.* చూసి; see; (సీ). నాకున్ సూడ్సి మామన పేడి మక్త. నన్ను చూసి మామ కూతురు దాక్కుంది.

సూపే /sūpē/ *n.* చిట్టెలుక; small mouse; (మౌస్). సుయ్యల్ బొడ్డిత యెల్లితున్ సూపెఇంతెర్. కొచ్చగా ముక్కగల ఎలుకను చిట్టెలుక అంటారు.

సూర్ద యేర్ /sūrda yēr/ ఇంటి చూరుది నీరు. సూర్ద యేర్ గిర్ కుడెర్ తగ మీరెమాంత. ఇంటి సూరు నీరు కూడ నదిలో కలుస్తుంది.

సూర్య గిరన్ /sūrya giran/ సూర్యగ్రహణము. పోడ్డున్ లెల్లెంజ్ అడ్డమ్ వాంత అస్కె సూర్య గిరన్ ఆంత. సూర్యునికి, భూమికి, చంద్రుడు అడ్డముగా వస్తే సూర్యగ్రహణము వస్తుంది.

సూరె (మర్ర) /sūre (marra)/ *n.* చెట్టు; churni tree, oblique-leaved jujube; (ట్రీ); पेड़. సూరె మర్రతంగ్ పండింగ్ తింతెర్. సూరె చెట్టు పండ్లు తింటారు. *zizyphus oenoplia*.

సెక్‌మామ్ /sekmām/ ఎండ కాయడం; hot sun is coming; (హాట్ సండేయ్ ఇస్ కమిజ్). పీని వస్త ఇంజెర్ నన్న మెద్దితె సెక్‌మాసెర్ మంతొన్. చల్లి పెడతుందన్ని నేను ఎండ కాస్తున్నాను.

సెట్ట /seṭṭa/ *n.* బాహువు; shoulder; (శోల్డర్); कंधा. తాదొ సెట్టతె దస్తి వాట్సి మర్మిన్ సొంజెర్ మంతొర్. తాతయ్య భుజంపై తువాలు వేసుకొని పెండ్లికి వెళుతున్నాడు.

సెట్ట సెవ్ /seṭṭa sev/ *n.* కొంగు; end portion of sari that hangs over the shoulder; (ఎండ్ ఒవ్ ఏయ్ సరీ).

సెట్టతగ /seṭṭataga/ చేయిమీద. కాండిన్ బాబల్ సెట్ట తగ ఉప్పసి వోసెర్ మంతొర్. పిల్ల వాన్ని తండ్రి భుజం మీద ఎత్తుకొని వెళుతున్నాడు.

సెట్టతె /seṭṭate/ బాహువుతో. సెట్టతగ కాండిన్ ఉప్పసి వోసెర్ మంతొర్. బాహువులపైన పిల్ల వాన్ని కూర్చొ పెట్టుకొని తీసుకుపోతున్నాడు.

సెట్టెడ్ /seṭṭeḍ/ *n.* కొడవలి; sickle. వాట్ట జాడి యెహన్ సాటి సెట్టెడ్ కామ్ సీంత. చేనులోని గడ్డి తీయుటకు కొడవలి పనికొస్తుంది. A sickle is used for removing field grass.

సెడ్త బుద్ధి /seḍta buddi/ చెడు బుద్ధి; bad attitude; (బెడ్ ఎటిట్యుడ్). సెడ్త బుద్ధి వాలె కరబ్ కామ్కు కీంతొర్. చెడు బుద్ధి గలవాడు చెడు పనులు చేస్తాడు.

సెడ్మి /seḍmi/ పుట్టింటి. రాజన బాయ్కొన సెడ్మి ఉట్నార్. రాజు పెండ్లం పుట్టిల్లు ఉట్నార్.

సెన్ /sen/ *n.* కంకి; blade; (బ్లేడ్). మక్కె సెన్ ఆత. మొక్క జొన్న కంకి వేసింది. కంకి; head of corn, jowar, etc; (హెడ్ ఒవ్ కొన్). జొన్న సెన్కె మియ్సి బయ్ చొకొట్ దిసంత. జొన్న చేను కంకులు వేసి కళకళ లాడుతుంది.

సెయ్కల్ /seykal/ *n.* సైకిలు; bicycle; (సైకల్); साइकिल. నన్న నేండ్-సెయ్కల్ ఉచ్చి హాటుం సొంజెర్ మంతొన్. నేను ఈ రోజు సైకిలుపై కూర్చొని అంగడికి వెళుతున్నాను.

సెర్క (మర్ర) /serka (marra)/ *n.* మొర్రి చెట్టు; chironji tree; (ట్రీ); पेड़.

సెర్న్డడ్ /sernḍaḍ/ *n.* మరదలు; husband's sister, sister-in-law; (హస్బండ్స్ సిస్టర్, సిస్టర్-ఇన్-లొ). బాయ్కొ నసేలడ్ నాక్ సేర్న్డడ్ ఆంత. పెండ్లం చెల్లెలు నాకు మరదలవుతుంది.

సెర్పుం /serpuṁ/ *n.* చెప్పులు; sandal; (సండల్); चप्पल. యెద్ది గాలుమ్ కాల్క్ వేంతంగ్ ఇంజెర్ సెర్పుంక్ కెరంతెర్. వేసవిలో కాళ్ళు కాలుతాయి అని చెప్పులు తొడుగుతారు. In the summer their feet get burnt, so they wear sandals.

సెరులి (మర్ర) /seruli (marra)/ *n.* చెట్టు; kind of banyan tree without aerial roots; (కైండ్ ఒవ్ బన్యన్ ట్రీ).

సెల్లె /selle/ *v.* లేదు; not; (నొట్). మావ బస్ సెల్లె. మా బస్సు లేదు.

సెవ్వెర జాడి /sevvera jāḍi/ *n.* మొక్క; plant; (ప్లాంట్). సెవ్వెర జాడి బయ్ డజల్ బెర్సంత. ఈ మొక్క చాలా ఎత్తుగా పెరుగుతుంది.

సెవ్వెర్ /sevver/ *n.* • బంక; gum; (గమ్); गोंद. సెవ్వెడె కాగుత్ కున్ జోడి కీంతెర్. బంకను ఉపయోగించి కాగితాలను అతుకుతారు. • జిగురు; gum, sap. సెర్క మర్రతగ బయ్ సెవ్వెర్ పెసియంత. మొర్రి చెట్టు నుండి చాలా జిగురు వెళుతుంది. Much gum (sap) comes out from a 'serka' tree.

సేక్ కీమ్ /sēk kīm/ *v.* ఆరబెట్టు; air; (ఏ). పూర్తంగ్ కొత్తనున్ సేక్ కీమ్. తడిసినా డబ్బులు ఆరబెట్టు.

సేకె మామ్ /sēke mām/ వేడికాచుకోవడం; unsevering fireplace. పీని వస్తెకె తడ్మితగ సెకెమాంతెర్. చలి వేసినప్పుడు వేడికాస్తారు.

సేకెమాంత /sēkemānta/ వేడి అగుట; will it happen with; (విల్ ఇట్ హెపన్ విద్). బాయి యెద్దితె సేకె మంత. అక్క ఎండ కాస్తుతున్నది.

సేఞ /sēña/ *n.* కాయ; pod (of bean, etc.); (పొడ్).

సేజరి /sējari/ దగ్గరవాడు.

సేట్ /sēṭ/ సేటు. దుకాన్ దారన్ సేట్ గిర్ ఇంతెర్. దుకాణం వాడిని సేటని కూడ అంటారు.

సేటెంగ్ /sēṭeṅg/ *n.* జననేంద్రియ వెంట్రుకలు; pubic hair (pl.). జగ్డంగ్ కినెకె నిమ్మె నావంగ్ సేటెంగ్ తెరంతి ఇంతెర్. గొడవలు చేసేటప్పుడు నీవు నా వెంట్రుకలు పీకుతావ అంటారు.

సేడ్త /sēḍta/ *n.* అంటుకోవడం; came; (కేమ్). కోక్ల బేమరి వరొన్ గటల్ వరొన్గ సేడంత. దగ్గు రోగం ఒకరి నుండి ఒకరికి వస్తుంది.

సేడ్వ (జాడి) /sēḍva (jāḍi)/ *n.* ఒక రకమైన గడ్డి; kind of grass; (గ్రాస్); घास. కోందంగ్ సేడ్వ జాడిత్ బయ్ తింతంగ్. ఎడ్లు సేడ్వ అనే గడ్డిని బాగా తింటాయి. Bullocks eat very much * grass.

సేతి /sēti/ *n.* చాట; winnowing basket; (విన్నోవింగ్ బాస్కెట్). సేతితే పెరెక్ తెహ్చ్ంతంగ్. చాట తో బియ్యము చెరుగుతారు. They (ladies) clean rice with a winnowing basket.

సేప్ పండి /sēp paṇḍi/ ఆపిల్ పండు; apple; (ఎపల్).

సేమెడ్ /sēmeḍ/ *n.* చీమిడి; mucus of the nose; (మ్యూకస్ ఒవ్ నోస్). సర్ది ఆతెకె మొసొడల్ సేమెడ్ వాంత. జలుబు చేస్తే ముక్కునుండి చీమిడి వస్తుంది.

సేర /sēra/ ఒక చేతిలో తీసుకోవడము. ఉంది కయ్తె డొప్పొ కీసికున్ యేత్వడున్ సేరఇంతెర్. ఒకే చేతితో తీసుకోవడాన్ని సేరా అంటారు.

సేరమెన్ /sēramen/ దోసిల నిండ. సేరమెన్ పెరెక్ అట్సెర్ మంతొర్. దోసిల నిండ బియ్యం వండుతున్నాడు.

సేర్ /sēr/ *n.* అరక; complete plough system including oxen; (ప్లొవ్); हल.

సేర్న్ డు /sērn ḍu/ *n.* మరిది; wife's younger brother; (వైఫ్స్ యంగర్ సిస్టర్). బాయ్కొనొర్ తమ్ముర్ నాకున్ సేర్న్ డు ఆంతొర్. పెండ్లం తమ్ముడు నాకు బావ మరిది అవుతాడు.

సేర్న్డడ్ /sērnḍaḍ/ *n.* మరదలు; wife's younger sister.

సేర్యడ్ /sēryaḍ/ *n.* తోడు కోడళ్లు; younger brother's wife; (యంగర్ బ్రదస్ వైఫ్). సేరియడ్ రండ్ కామ్ తుంగ్సెర్ మంతంగ్. తోడి కోడళ్లు పని చేస్తున్నారు.

సేరి (తరస్) /sēri (taras)/ *n.* జెర్రి పోతు పాము; kind of snake; (స్నేయ్క్); సాँప. సేరి తరస్ మాయ్‌నన్ సూడ్తెకె బయ్ సొడియంత. జెర్రిపోతు పాము వ్యక్తులను చూస్తే పరుగులు తీస్తుంది. When the * snake sees a man it goes away quickly.

సేరిక్ /sērik/ నమోదు అయినాడు. పరిక్స లిహికియ్నొన్ సేరిక్ ఆతొర్. పరీక్ష రాయడానికి నమోదు అయినాడు.

సేల /sēla/ *n.* తువాలు; handtowel, larger than a handkerchief; (హాండ్‌టొఅల్); తొలియా; గమఛా. వాట్టె సేర్ పానెకె సేలా దొహ్చా సేర్ పాంతొర్. చేనులో అరక కొట్టేటప్పుడు తువాలు కట్టుకొని అరక కొట్టుతారు.

సేలడ్ /sēlaḍ/ *n.* చెల్లె; younger sister; (యఙ్ గల్స్); బహన, బహిన. నావ సేలడ్ నాకున్ రాకి దొహ్లొ వాత. నా చెల్లాయి నాకు రాఖీ కట్టడానికి వచ్చింది.

సేలడ్ తక్క /sēlaḍ takka/ *n.* అక్కా చెల్లెలు; sisters; (సిస్టస్). సేలడ్ తక్క మీరెమాసి వాసెర్ మంతంగ్. అక్క చెల్లెలు కలిసి వస్తున్నారు.

సేల్టె /sēlṭe/ చీము చెట్టు. మయ్‌దన్ లాక్తెకె సేల్టె మర్రత చెక్కతున్ కొహ్క్కసి ఉట్టెకె మయ్‌దన్ కమ్మి ఆంత. విరేచనాలు వస్తే చీము చెట్టు చెక్కను దంచి తాగితే విరేచనాలు తగ్గుతాయి.

సేవ /sēva/ *n.* • సేవ; service; (సవిస్); సెవా. నన్న దేస్న సేవ కీంతొన్. నేను దేశ సేవ చేస్తున్నాను. • సేవచేయడం; serving; (సవిఙ్). బయ్యె బొబన సేవ కియ్వల్ మావ బాగ్య. తల్లి దండ్రుల సేవ చెయ్యడం అతని బాగ్యం.

సేవ్కల్ /sēvkal/ *adj.* హాస్య నటుడు. కవ్వుసియ్వలిర్కున్ సేవ్కలిర్ ఇంతెర్. జోకులు చేసేవారిని హాస్య నటులు అంటారు.

సేవ్వంగ్ /sēvyaṅg/ *n.* సేమ్యాలు; noodle-like food preparation made from wheat flour; (నూడిల్-లైక్ ప్రెపరేయ్షన్). బాయిక్ సేవ్వంగ్ కీసెర్ మంతంగ్. స్త్రీ సేమియాలు చేస్తున్నారు. The ladies are making noodles.

సేస /sēsa/ *n.* పూజ బియ్యం; grain offering; (గ్రేయ్న్ ఒఫరిఙ్). అక్కొ సేస రెహంతొర్.

సొజెటల్ /soṅeṭal/ *pron.* కోపంగలవాడు; angry man; (ఎంగ్రి మెన్). వోర్ వెల్లె సొజెటల్ మంతొర్. అతను చాలా కోపం గలవాడు.

సొడ్య /soḍya/ *v.* • వెళ్లిపో; leave; (లీవ్); చలా జా. సుట్టిత దివొసున్ తిరిలెన్ సొడియ. సెలవు రోజు తిరగడానికి వెళ్లి పో.

సొడి- /soḍi-/ *v.* పోయింది; to set (sun), go away, disappear, run away; (టు సెట్). పొడ్డ్ సొడితెకె రోజి సికటి ఆంత. పొద్దు పోయినప్పుడు చీకటి అవుతుంది.

సొడుస్- /soḍus-/ to drive away; (టు డ్రైవ్ అవేయ్).

సొడియ /soḍiya/ *v.* • పొమ్ము; go; (గో). లెల్లెంజ్ సొడియంత. చందమామ వెళ్లిపోతుంది. సొడ సుటి ఆత ఇంజెర్ కాండిర్కున్ సొడియ ఇంతెర్. బడికి సెలవు అయిందని వెళ్లిపొండి అని చెప్పరు.

సొడియంత /soḍiyanta/ *v.* వెళుతుంది; it goes; (ఇట్ గోస్). started; (స్టాటిడ్). రోజి పొద్రెక్ పొరయింగ్ పొడ్డ్ సొడియంత. రోజు సాయంత్రం సూర్యుడు పడమరవైపు అస్తమిస్తాడు.

సొడు సీమ్ /soḍu sīm/ *v.* వెళ్ళగొట్టు; send; (సెండ్). సయ్కల్ గారెత వడి సొడిసీమ్. సైకిల్ చక్రం గాలిని తీసివేయుము.

సొద్దెల్ /soddel/ *v.* పొయ్యి; pour; (పొర్). సొద్దెల్ తగ గాటొంగ్ కుస్రింగ్ అట్టంతెర్. పొయ్యిలో అన్నము కూరలు వండుతారు.

సొన్ /son/ *v.* • బయలుదేరు; start; (స్టార్ట్). ఇద్ రోతల్ అద్ రోన్ సొన్ ఇంజెర్ ఇంతొర్. ఈ ఇల్లు నుండి ఆ ఇంటికి వెళ్లండి అని అన్నాడు. • పో; to go; (టు గో); జా. అద్ సొడతె సొంజెర్ మంత. ఆమె బడికి వెళ్ళుచున్నది. She is going to school.

సొన్నెకె /sonneke/ వెళ్తున్నప్పుడు.

సొన్మ /sonma/ *v.* పోవద్దు; blister; (బ్లిస్టర్); ఛాలా; ఫుంసి; పపోలా. నిమ్మె అస్సలె సొన్మ. నీవు అసలు పోవద్దు.

సొంట్ /soṇṭ/ *v.* వెళ్ళండి; please go; (ప్లీస్ గో). మిరట్ గిర్ హాటుం సొంట్. మీరుకూడా అంగడికి వెల్లండి.

సొమ్మర్ /sommar/ *n.prop.* సోమవారము; Monday; (మండి). సొమ్మర్ నన్న ఐ.టి.డి.ఏ. ఉట్నార్ దాంతొన్. సోమవారము నేను ఐ.టి.డి.ఏ. ఉట్నారు వెలుతాను.

సొరొప్ /sorop/ రాలిన లేత చొప్ప. మావ జొన్న ఇయండ్ సొరొప్ సొడిత. మా జొన్న ఈ సంవత్సరము లేత రాలింది.

సొవ్వొర్ /sovvor/ *n.* ఉప్పు; salt; (సొల్ట్); నమక. కుస్రినగ సొవ్వొర్ సెల్వెకె కుస్రి చడ్డి మందంత. కూరలలో ఉప్పు లేక పోతే కూర చప్పగా ఉంటుంది.

సొవిలె /sovile/ *n.* పులుపు; sour; (సొఅర్); ఖట్టా.

సో /sō/ *v.* వెళ్ళు;go; (గో). ఇంకె నిమ్మె వాట్టె సో. ఇప్పుడు నీవు చేనుకు వెళ్లు.

సోక /sōka/ *v.* పెట్టు;locate; (లోకేట్).

సోక్ /sōk/ *n.* శోకు;fashion; (ఫెశన్). మర్మిన్క్ సొన్నెకె సోక్నె తయర్ ఆసి దాంతెర్. పెండ్లికి వెళ్లేటప్పుడు మంచిగా తయారు అయి వెళతారు.

సోక్- /sōk-/ *n.* రాసుకోవడం;to apply, anoint, administer (medicine); (ఎంట్); తెల లగానా. మేందోడగ పున్క్ ఆతెకె మత్ సోకన. దేహంలో పుండ్లు అయితే మందు రాసుకోవాలి.

సోక్న /sōkna/ *adv.* మంచిది;goody; (గోడి); अच्छा (हे); ठीक. బెయ్ సోక్న పొంటిన్ ఇంజెర్ తొహ్తొర్. చాలా మంచి పెన్ను అని చూయించాడు.

సోక్నె /sōkne/ *adv.* అందంగా;beautifully; (బ్యుటఫులి). రోతున్ చున్న సొక్తెకె బయ్ సోక్నె దిసంత. ఇంటికి సున్నము వేసినట్లయితే చాలా అందంగా కనిపిస్తుంది.

సోకె మాయ్వల్ /sōke māyval/ *v.* సంక్రమించు. నావ కోక్ల వోన్క్ సోకెమాత. నా దగ్గు అతనికి సోకింది.

సోకెర /sōkera/ *adv.* పక్కకు;aside; (అసైడ్); उस तरफ़. అక్కొ సోకెర ఆసి నర్మంతొర్. తాతయ్య పక్కకు వొరిగి నిద్రపోతున్నాడు.

సోఙ్ /sōṅ/ *n.* కోపము;to become angry; (టు బికమ్ ఎంగ్రి). నాకున్ వడ్క్మకి ఇంజెర్ సోఙున్ వాంతొర్. నాతో మాట్లాడలేదని కోపానికొచ్చాడు.

సోడ /sōḍa/ *num.* పదహారు;soda; (సోడా).

సోడ్- /sōḍ-/ *v.* కోసింది;to be sharp; (టు బీ శాప్). జాడి కొయ్నెకె కద్దుగ నాకున్ సెట్టెడ్ సోడ్త. గడ్డి కోసేటప్పుడు చేతికి కొడవలి కోసింది.

సోడ్ బాబత్ /sōḍ bābat/ *n.* విడాకులు;divorce; (డివోస్); तलाक.

సోడ్త /sōḍta/ *v.* కోసింది;finished cutting; (ఫినిష్డ్ కటిఙ్). జాడి కొయ్నెకె కద్దున్ సెట్టెడ్ సోడ్త. గడ్డి కోసేటప్పుడు చేతికి కొడవలి కోసింది.

సోదిర జాగ /sōdira jāga/ *n.* మాంత్రికుల స్థలం.

సోదె /sōde/ *n.* మంత్రగాడు;witch-doctor; (విచ్-డొక్టర్); ओझा. సోదిర్ సోదెంగ్ కీసి జక్కంతెర్. మంత్రగాళ్లు మంత్రం చేసి చంపుతారు.

సోదెంగ్ /sōdeṅg/ మంత్రము. సోదెంగ్ కియ్వల్ చొకొట్ నెల్లె. మంత్రము చెయ్యడం మంచిది కాదు.

సోంచ్- /sōñc-/ *n.* • ఆలోచించుట;thinking; (తింకిఙ్); चिंतन. కామ్ కీనెకె సోంచ్ కీసెర్ కయ్వ కామ్ వయ్నె ఆయె. పని చేసేటప్పుడు ఆలోచిస్తూ పని చెయ్యకూడదు పని కాదు.

సోంచ్ కీ- /sōñc kī-/ *n.* ఆలోచించుట;to think; (టు తింక్); सोचना. వెల్లె మిన్క్ తర్క ఇంజెర్ సోంచ్ కీంతొర్. ఎక్కువ చేపలు తీసుకువద్దామని ఆలో చిస్తున్నాడు.

సోంగ్నె /sōṅgne/ • ఉద్రిక్తత. వోర్ బెయ్ సోంగ్నె మంతొర్. అతను చాలా కోపంగా ఉన్నాడు. • *adv.* గంభీరంగా; solemnly; (సొలమ్లి).

సోంగ్నెమత్త /sōṅgnematta/ కోపంలో కూడిన. సోంగ్నె మత్త తరస్ కస్కంత. కోపంలో ఉన్న పాము కరుస్తుంది.

సోంచికియ్వక్ /sōñci kiyvak/ *adj.* అనాలోచిత;foolish; (ఫులిశ్).

సోంచితల్ /sōñcītal/ *n.* చిరుత పులి;panther; (పాంథర్); तेंदुआ. సోంచితల్ కేడతె మందంత. చిరుత పులి అడవిలో ఉంటుంది. The panther lives in the forest.

సోనె పుడి /sōne puḍi/ బంగారు పురుగు. సోనె పుడి మర్రతగ మందంతంగ్. బంగారు పురుగు చెట్లలో ఉంటాయి.

సోనె /sōne/ *n.* బంగారం;gold; (గోల్డ్); सोना; स्वर्ण.

సోనె వోతడ్ /sōne vōtaḍ/ *n.* దాయమ్మ;midwife, lady that attends to deliveries of babies; (మిడ్వైఫ్); दाई. కాండిన్ సోని వోతడ్ యేర్ మిహ్చెర్ మంత. పిల్ల వానికి దాయమ్మ స్నానం పోస్తుంది.

సోనెత ముద్ద /sōneta mudda/ బంగారపు ముద్ద. సోనెత ముద్ద తయర్కియ్వల్. బంగారు ఉంగరం తయారు చేయడం.

సోనెత్ సాటి తాడ్వల్ /sōnet sāṭi tāḍval/ బంగారం కోసం తవ్వడం;mining for gold; (మైనిఙ్ ఫొర్ గోల్డ్).

సోనొరల్ /sōnoral/ *n.* అవ్సులోడు;goldsmith; (గోల్డ్స్మిత్); सुनार. ముద్దంగ్, చయిన్క్, పుస్తెంగ్, కీంతొర్ వోన్ సొనొరల్ ఇంతెర్. మట్టెలు, గొలుసులు, చేసే వారిని అవ్సులోడంటారు. He who makes rings, chains, necklaces is called a goldsmith.

సోప్త్యల్ /sōptyal/ స్నేహితుడు. నాతోడొ మన్వల్ నా సోప్త్యల్. నా తో ఉండేవాడు నా స్నేహితుడు.

సోప్తి /sōpti/ • *n.* స్నేహితుడు;friend; (ఫ్రెండ్); साथी. వోర్ నావొర్ సోప్త్యల్. అతను నాస్నేహితుడు. • *adv.* సహాయంగా;companion. నాక్ సోప్తి నిమ్మె అగయెవ్నల్ వా. నాకు అందక తోడుగా వస్తావా. Be a companion to me and come up to there.

సోప్రెమం /sōpremaṁ/ *v.* అంకితమవ్వు;dedicate; (డెడికేట్). వోన్న బూత్ సొప్రెమాత. అతని దగ్గర అంకిత మైంది.

సోప్రి కీమ్ /sōpri kīm/ కలగా చెయ్యి;start a fight;

సోపెతల్ /sōpetal/ *n.* స్నేహితుడు; friend; (ఫ్రెండ్). నావ సోపెతనంగ్ మర్మింగ్ ఆతంగ్. నా తోటి స్నేహితుని పెండ్లి అయిపోయింది.

సోబ /sōba/ *n.* అందం; beauty; (బ్యూటి); बहार. మల్ బయ్ సోబత మంత. నెమలి చాలా అందంగా ఉంది. The peacock is very beautiful.

సోబత /sōbata/ *adv.* అందంగా; beautiful; (హెూసమ్); सुंदर; सुंदरता. గులాబి పుజర్ బత సోబత మంత! గులాబి పువ్వు చాలా అందంగా ఉంది. How beautiful the rose (flower) is!

సోబ్డె రోగ్ /sōbḍe rōg/ అంటు రోగం; communicable disease; (కమునికబల్ డిసీస్). వరొన్ గటల్ వరొన్ వాయ్వల్ బేమరితున్ సోబ్డెరోగ్ ఇంతెర్. ఒకరి నుండి ఒకరికి వ్యాపించే రోగాన్ని అంటు రోగం అంటారు.

సోయబిన్ /sōyabin/ *n.* సోయాచిక్కుడు; soya seeds.

సోయ్సల్ /sōysal/ *n.* సోమరితనం; laziness; (లేసినస్); सुस्ती; आलस्य.

సోర /sōra/ *n.* పెద్ద కుండ; large earthen vessel; (లాజ్ అర్థన్ వెసల్). డగుర్ బుడ్డితున్ సోర ఇంతెర్. పెద్ద కుండను సోర అంటారు.

సోరతగ /sōrataga/ పెద్ద కుండలో.

సోర్యలిర్ /sōryalir/ *n.* చుట్టాలు; relatives; (రెలటివ్స్).

సోర్లింగ్ /sōrliṅg/ దూల్ దుమ్మకాయలు. సోర్లింగ్ మేందోడగ అర్తెకె మేందొల్ బయ్ చొహంత. దూల్ దుమ్మకాయలు దేహంపై పడితే బాగా దురద లేస్తుంది.

సోరిక్ /sōrik/ *n.* • సంబంధం; marriage alliance; (మెరిజ్ అలైఅంస్); संबंध. మావుర్ సోరికున్ సొత్తెర్. మా వాళ్ళు సంబంధం కోసం వెళ్లారు. • వివాహ సంబంధం; marriage relationship; (మెరిజ్ రిలేయ్యంశిప్). మావుర్ మామలిర రోన్ సోరికున్ దాంతొర్. మా వాళ్ళు మామయ్య ఇంటి వివాహ సంబంధం కోసం వెళుతున్నారు.

సోరె /sōre/ *num.* అరవై; sixty; (సిక్స్టి); साठ.

సోల /sōla/ *num.* (16) పదహారు; sixteen; (సిక్స్టీన్); सोलह. పంద్రతున్ పజ్జెయ్ సోల వాంత. పదిహేను తర్వాత వచ్చేది పదహారు.

సోసి కీ- /sōsi kī-/ *n.* పెంచడం; to ponder, think over; (టు పొండ్అ).

సోసెమాయొ /sōsemāyo/ ఆపుకోలేక పోవడం.

హ

హక్ /hak/ *n.* హక్కు; right; (రైట్); हक; अधिकार. బాబన ఆస్తి తగ నావ గిర్ హక్ మంత. తండ్రి ఆస్తిలో నాకు హక్కు ఉంది.

హక్కె /hakke/ *adv.* అక్కడ; there, thither; (టు దేర్); उद्दर. హక్కె నేండ్ పేన్క కింతెర్. అక్కడ ఈ రోజు దేవుళ్లను చేస్తారు.

హందల్ /handal/ *adv.* అక్కడి నుండి; from there; (ఫ్రొమ్ దేర్).

హక్కె ఇక్కెయెవ్వొంగ్ /hakke ikkeyevvoṅg/ అటు ఇటు సరిపోదు. ఇచ్చుసి నోడె హక్కె ఇక్కె యేవ్వొ. కొంచెం అటు ఇటు సరిపోదు.

హక్సియ్వల్ /haksiyval/ పిలవడము.

హజర్ /hajar/ *num.* (1000) వెయ్యి; thousand; (తౌసండ్). గంగారామున్ హజర్ యెవ్వల్ లెక్కవాంత. గంగా రామ్ కు వెయ్యి వరకు లెక్క వచ్చును.

హజర్ సాల్క /hajar sālk/ *n.* వేయి సంవత్సరాలు; thousand years; (తౌసండ్ యీయస్). మావ రోన్ హజర్ సాల్క ఆత. మా ఇళ్లు వెయ్యి సంవత్సరాలు అయింది.

హజ్రి ఆయ్వల్ /hajri āyval/ *v.* పాల్గొనుట; participating; (పాటిసిపేట్టుజ్). సాడతె కాండి హాజ్రి ఆసెర్ మంతొర్. బడిలో పిల్లవాడు పాల్గొన్నాడు.

హజిర్ ఆయ్వల్ /hajir āyval/ హాజరు కావడం; be present; (బీ ప్రెసంట్). కాండి సాడతె సొంజికున్ హాజిర్ ఆయ్వల్. పిల్లవాడు బడికి వెళ్లి హాజరు కావడం.

హజిరి ఆతొర్ /hajiri ātor/ హాజరైనాడు; I attended; (ఐ అటెండిడ్). రాజు సమ్మిర్ బరొబర్ హజిరి ఆతొర్. రాజు అందరి తోటి హాజరైనాడు.

హట్ /haṭ/ *n.* తదేకదీక్ష; perseverance, obstinacy; (పెర్సెవరెన్స్); निरन्तर प्रयत्न. కోడంగ్ పూడ్నెకె హట్ ఇంజెర్ కోడంగ్ పూడంతెర్. గుర్రాల మీద పోయేటప్పుడు గుర్రాలను హాట్ అని అంటారు.

హట్టె మా- /haṭṭe mā-/ *v.* అలిసిపోవడము; to become tired; (టు బికమ్ టైఅడ్). అద్ వెయ్లొ గుట్ట తెర్గ్లెన్ హట్టెమాసెర్ మంత. ఆ అమ్మాయి గుట్ట ఎక్కడానికి అలిసి పోతుంది. కట్టెంగ్ నట్క్సి నట్క్సి హట్టెమాతొర్. కట్టెలు కొట్టి అలిసి పోయాడు.

హట్టెమాసి /haṭṭemāsi/ • *v.* అలసిపోయి; got tired; (గొట్ టైఅడ్). కామ్ కీసి కామ్ కీసి హట్టెమాంతెర్. పని చేసి పని చేసి అసిపోతారు. • *adj.* విసిగిపోయిన; vexed; (వెక్స్ట్). తిరిసి కామ్ అయ్యకి ఇంజెర్ హట్టెమాసి సోంగున్ వాంతొర్. తిరిగి తిరిగి పని కాలేదు అని విసిగి పోయినాడు.

హత్తి /hatti/ *n.* ఏనుగు; elephant; (ఎలిఫంట్).

హందక్ /handak/ అటునుంచి. హందక్ గిర్ ఉంది దర్వాజ మందన. అటువైపు నుండి ఒక దర్వాజ ఉండాలి.

హందకాకున్ /handakākun/ అవతల ప్రక్కన; on the other side; (ఒన్ ద అద సైడ్). నిమ్మె హందకాకున్ మత్తి. నీవు ఆవైపున ఉన్నావు.

హన్మంతల్ పేన్ /hanmantal pēn/ హనుమాన్ దేవుడు. హర్ నాటె హన్మంతల్ పేన్ మందంత. ప్రతి ఊర్లలో హనుమాన్ దేవుడు ఉంటుంది.

హందుర్ /handur/ *n.* అక్కడివారు; men from a long way away; (ఫ్రామ్ దేర్).

హనె నేటి /hane nēṭi/ *n.* మొన్న; day before yesterday; (డేయ్ బిఫొర్ యెస్టడి); परसोंबीता हुआ. హనె నేటి సికున్ సిత్త అద్ పుస్తక్ బగ్గ మంత. మొన్న ఇచ్చిన పుస్తకము ఎక్కడ ఉంది.

హబ్బిడుర్ /habbiḍur/ *adj.* వేరేవారు; others; (అదర్స్). ఊర్ సమ్దిర్ హబ్బిడుర్ ఆందిర్. వీరందరూ వేరే ఊరు వారు.

హండంగ్ /haṇḍaṅg/ *n.* వృషణములు; testicles.

హంసవెలి /hansaveli/ *n.* వంశం; genealogy; (జీనీయొలొగీ); वंश; मुरली. మావ ఉంది డగుర్ హంస వేలి. మాది ఒక పెద్ద వంశం.

హయ్లల్ /haylal/ *n.* దున్న పోతు; male buffalo; (బఫ్ఫలొ); मूर्ख भैंसा. గొహ్డల్ హెర్మితున్ హయ్లల్ ఇంతెర్. మగ గేదెను దున్న పోతు అంటారు.

హర్ /har/ *n.* ప్రతి; each; (ఎవ్రి); हर. హర్ దియ్య బూతి సొంజెర్ మంతొన్. ప్రతి రోజు కూలీకి వెళుతున్నాను.

హర్ర /harra/ *n.* గది; room; (రుమ్); कमरा. నడ్డుమ్న హర్రతగ కుత్తుల్ వాట్సి మంత. మధ్య గదిలో పీట వేసి ఉంది.

హర్రె లెండ /harre leṇḍa/ *n.* మేక గోతిక; animal droppings (not dung) from sheep, goats etc; (ఎనిమల్ డ్రొపిఙ్).

హరి సొన్ /hari son/ *v.* తోడు రావడం; to elope with a man to marry another man while having a child. పెట్టితె మన్వల్ బొయి అర్నెన్ ఆతెకె ఉంది బొయి హరి సొత్త. కడుపుతో ఉన్న మహిళ పడ బోతె ఒక అమ్మాయి తోడు వచ్చింది.

హరిబ్ /harib/ *adj.* ధనవంతుడు; poor; (పొర్); गरीब; दरिद्र; असहाय; दीन.

హల్కల్ /halkal/ *adj.* అనుకూలమైన; light, easy; (లైట్); सरल. నేండ్ యేచ్చి తత్త హెర్రె జర హల్కల్ మంత. ఈ రోజు తెచ్చిన మేక చాలా అనుకూలంగా ఉంది.

హల్కొ /halko/ *n.* తేలిక; light; (లైట్); हलका. ఇద్ సబ్బు బయ్ హల్కొ మంత. ఈ సబ్బు చాలా తేలికగా ఉంది.

హల్కొ యేత్వల్ /halko yētval/ తేలికగా తీసుకోవడం; take it easy; (టేయ్క్ ఇట్ ఈసి). బద్ గిర్ కామ్ సస్తొ యేతన. ఏదైనా పని తేలికగా తీసుకోవాలి.

హాటుం /hāṭuṁ/ *n.* అంగడి; small fair, bazaar, market; (మాకిట్); बाज़ार. హాటుం ఆట్ రోజ్ కున్ ఉందిదియ ఉదంత. అంగడి వారం రోజులకొక్కసారి ఉంటుంది. The bazaar happens (lit. sits) once every week (lit. on the eighth day). ఇద్ హాటుం ఉద్వల్ జాగ ఆంద్. ఇది బజారు కూర్చునే చోటు.

హాత్ కడింగ్ /hāt kaḍiṅg/ చేతి సంకెళ్ళు; hand cuffs or chains; (హాండ్ కఫ్స్ ఒర్ చేయిన్స్). పొలిస్క కయ్మ్ నగ హాత్ కడింగ్ వాట్సి వొంతెర్. పోలీసులు చేతులలో చేతి సంకెళ్లు వేసి తీసుకు వెళుతున్నారు.

హాబర్ /hābar/ *n.* నింగి; sky; (స్కై); अंबर. హాబడె పొర్రొడంగ్ మొటక్ దాంతంగ్. ఆకాశంలో విమానాలు ఎగురుతాయి.

హార /hāra/ *n.* పెద్ద గంప; long basket; (లొఙ్ బాస్కట్). డాలతున్ హార గిర్ ఇంతెర్. పెద్ద గంపను పెద్ద గంప అంటారు.

హార్ /hār/ *n.* దండ; garland; (గాలెండ్); माला. పేన్ దగ హార్ వాట్లెన్ పుజక్ కాచ. పూలతో దండ గుచ్చు.

హారి కీమ్ /hāri kīm/ *v.* ఓడించు; beat; (బీట్); हरा; पराजित कर. కొక్కొ కర్సికున్ ఊర్కున్ హారి కీమ్. కోకో ఆట ఆడి వారిని ఓడించు.

హాలత్ /hālat/ *n.* స్థితి; condition; (కండిశన్); स्थिति; हालत; दशा. బేమరితె నావ హాలత్ బహన్ ఆత. అనారోగ్యముతో నా స్థితి ఎలా అయింది.

హాల్ /hāl/ *n.* సంగతి; matter; (మెటర్); खबर; समाचार.

హాలి కి- /hāli ki-/ *v.* కదిలించుట; to shake; (టు శేయ్క్); झिंझोड़ना. టానికున్ హాలికీసి ఉండన. టానిక్ మందును కదిలించి తాపండి.

హిక్తి /hikti/ *n.* • యుక్తి; craft; (క్రాఫ్ట్). హిక్త మత్తెకె బగ్గ గిర్ పిసవాంత. యుక్తి ఉంటే ఎక్కడైనా బతకవచ్చు.
• ఉపాయం; trick; (ట్రిక్). హిక్తి మత్తెకె బెగ్గెగిర్ మెయ్సి వాయ వచ్చొ. ఉపాయం ఉంటే ఎక్కడకైనా గెలిచి రావచ్చు.

హిక్మత్ /hikmat/ *n.* ఉపాయము; contrivance, thought; (కొన్ట్రివియన్స్); विचार. జార్తగ ఉర్తంగ్ పొరెవంగ్ హిక్మత్ కీసి పెసితంగ్. వలలో చిక్కుకున్న పావురాలు ఉపాయంతో బయటికి వచ్చాయి.

హిజ్డల్ /hijḍal/ కొజ్జవాడు.

హిందు /hindu/ *n.prop.* హిందు; Hindu; (హిందు). వోర్ హిందువు ఆందుర్. అతను హిందువు.

హిందు సముద్ర్ /hindu samdur/ హిందు మహా సముద్రం.

హిందువుల్క /hinduvulk/ *n.prop.* హిందువులు; Hindi; (హిందీ). హిందువుల్క ఉంది మతంనెర్ ఆందిర్. హిందువులు హిందు మతానికి చెందినవారు.

హిమ్మత్ /himmat/ *n.* • ధైర్యము; boldness, courage; (బోల్డ్‌నెస్); సాహస. హిమ్మత్ కీసి తరసున్ పియ్తొర్. ధైర్యంతో పామును పట్టుకున్నాడు.
• సాహసం. హిమ్మత్ కీసికున్ పట్ పటితున్ తన్వ పెట్టితగ వరుసంతొర్. ధైర్యం చేసి మోటారుసైకిలును తన కడుపులోపైకి ఎక్కిస్తాడు.

హిమాలయ గుట్ట /himālaya guṭṭa/ హిమాలయ పర్వతం. హిమాలయ గుట్టనగ బస్కె గిరె మచ్ అర్సెర్ మందంత. హిమాలయ పర్వతాలలో ఎప్పుడు మంచు కురుస్తూ ఉంటుంది.

హిర్డ /hirḍa/ *n.* జిగురు; gum, socket of a tooth; (గమ్); గోంద.

హిర్డుమ్ /hirḍum/ *n.* కీటకం; kind of insect that bites and spoils clothes; (కైండ్ ఒవ్ ఇంసెక్ట్). హిర్డుమ్ తుజ్ సారుంగ్ చుక్కంగ్ మందంతంగ్. ఈ పురుగుకు ఆరు చుక్కలు ఉంటాయి.

హిర్దులి (మర్ర) /hirduli (marra)/ *n.* చిటమొట చెట్టు; kind of a tree; (కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).

హిర్ప్ (మర్ర) /hirp (marra)/ ఇప్ప చెట్టు; kind of a tree; (కైండ్ ఒవ్ ఏయ్ ట్రీ).

హిర్వల్ /hirval/ *adv.* పచ్చగా; green; (గ్రీన్); హరా. కేడతంగ్ మర్రక్ హిర్వలిక్ మందంతంగ్. అడవిలో ఉండే చెట్లు పచ్చగా ఉంటాయి.

హిర్వల్ జాడి /hirval jāḍi/ పచ్చిక కారుడు; person who grows grass; (పసన్ హు గ్రోస్ గ్రాస్). హిర్వల్ జాడితున్ పండు సీంతెర్. పచ్చిక గడ్డిని పెంచుతారు.

హిరుక్ కుడ్డుక్ /hiruk kuḍḍuk/ ఇప్ప పువ్వు కుడుములు. హిరుక్ జల్ కల్ రెయంత అని బొడ్సి తింతెర్. ఇప్ప పువ్వుతో కల్లు దించుతారు.

హిరొడ (మర్ర) /hiroḍa (marra)/ *n.* కరక్కాయ; kind of a tree (fruit used for blackening dye); (ట్రీ); పెద్ద. కోక్లె వాతెకె హిరోడ కాయన తోల్ తింతెర్. దగ్గు అయితే కరక్కాయ తోలు తింటారు. After getting a cough, they eat the skin of the 'hiroda' nut.

హీర /hīra/ *n.* వజ్రము; diamond; (డైఅమండ్). తొల్లెతుర్ బొయిక్ హీర మోతింగ్ కెర్ దుంగ్. పూర్వపు స్త్రీలు బంగారపు నగలు వేసుకునేవారు.

హుక్క /hukka/ *n.* పొలుసు; shell; (శెల్). తరస్ ఉవ్విసి హుక్క సుటి కీంత. పాము పొలుసు విడుస్తుంది.

హుక్క (కోసి) /hukka (kōsi)/ boggy habitat of a snake, the skin that is cast off; (బొగి హెబిటెట్ ఒవ్ ఏయ్ స్నెయ్క్).

హుకుమ్ /hukum/ *n.* ఆజ్ఞ; command; (కమాండ్). మల వార్తున్ నిమ్మె వాయన ఇంజెర్ హుకుమ్ సీంతొర్. వచ్చే వారం నీవు రావాలి అని ఆజ్ఞ జారి చేసాడు.

హుకుమ్ దార్ /hukum dār/ *n.* అధికారి; officer; (ఒఫిసర్); అధికారి; మాలిక.

హుకుమత్ /hukumat/ *n.* అధికారము; authority; (ఒతొరటి). సర్కరి హుకుమత్. సర్కార్ అధికారం.

హుడి కీ- /huḍi kī-/ ఎగర వెయ్యడం.

హుండి /huṇḍi/ *n.* కూడినది; collection box used by religious people; (కలెక్కున్ బొక్స్); సంగ్రహణ. పెన్కనంగ్ జాగనగ ఉంది కొత్తంగ్ హుండి మందంత. దేవుని గుళ్ళలో డబ్బులు వేసే హుండి ఉంటుంది.

హురిలి /hurili/ ఒకరకమైన చెట్టు; fruit trees; (ఫ్రుట్ ట్రీస్).

హురుమ్ /hurum/ *n.* ఉడుము; iguana; (ఇగ్వాన). కేడతె, పుత్తిన్‌గ, మరక్నంగ్ డోబ్రన్‌గ, హురుక్ మందంతంగ్. అడవిలో, పుట్టలలో చెట్ల తొర్రలలో ఉడుములు ఉంటాయి. The iguana lives in fields, anthills and hollow trees.

హురె /hure/ *num.* ఎన్‌బై; eighty; (ఏయ్టి); అస్సీ.

హూడంగ్ /hūḍaṅg/ *n.* అటుకులు; corn or grains or peas of tender and immature ears or pods of great millet which have been parched; (పాచ్ట్ గ్రేయ్న్). జొన్న సెన్కున్ బొడ్సి హూడంగ్ కీంతెర్. జొన్న కంకులను కాల్చి అటుకులు చేస్తారు.

హూడె (పిట్టె) /hūḍe (piṭṭe)/ *n.* గోరెంక; kind of bird; (బడ్); పక్షి. హూడె పిట్టె మర్రతంగ్ గద్దినగ మందంత. గోరెంక పిట్ట చెట్టు కన్నాలలో ఉంటుంది.

హెక్డల్ /hekḍal/ వంకర బుద్ధి; bad manners; (బెడ్ మెనస్). వేర్ మాయ్నల్ బయ్ హెక్టల్ మంతొర్ ఇంతెర్. ఈ వ్యక్తి చాలా వంకర బుద్ధిగలవాడు అంటారు.

హెంగ్డల్ బుద్ధి /heṅgḍal buddi/ చెడు బుద్ధి; bad attitude; (బెడ్ ఎటిట్యుడ్). సాగర్క్ తిన్వల్ హెంగ్డల్ బుద్ధి. సాగర్లు తినడం చెడు బుద్ధి.

హెర్మి /hermi/ *n.* బర్రె; buffalo; (బఫ్ఫలో); భేంస. యెద్ది గాలుమ్ యేతగ మీడ్సి హెర్మింగ్ మందంతంగ్. వేసవి కాలంలో నీటిలో బర్రెలు పడుకుంటాయి. In the summer buffaloes lie sleepily in the water.

హెర్మి పుర్కి /hermi purki/ బర్రెపేను.

హెర్మింగ్ బస్కల్ /hermiṅg baskal/ బర్రెల కాపరి. హెర్మింగ్ బస్కల్ హెర్మింగ్ మెహంతొర్. బర్రెల కాపరి బర్రెలను మేపుతాడు.

హెర్రె /herre/ *n.* మేక; goat; (గోట్); బకరీ. హెర్రె మే ఇంజెర్ ఆడంత. మేక మే అంటు అరుస్తుంది. మావ హెర్రె మూండ్ పిల్లంగ్ వహ్తా. మా మేక మూడు పిల్లలు ఈనింది.

హెర్రె బోకుక్ /herre bōkuk/ *n.* మేక పోతులు; male goats; (మేయ్ల్ గోట్స్).

హెల్వ మెలివల్ /helva melival/ అలలు కదులుట; movement of waves; (మువ్మంట్ ఒవ్ వేయ్వ్స్). డగుర్ సద్దుర్తగ హెల్వ మెలిసెర్ మంత. పెద్ద సముద్రంలో నీరు అలలు అలలుగా కదులుతుంది.

హేతు /hētu/ *n.* జ్ఞాపకం; remembrance; (రిమెంబ్రంస్); యాద. నాకున్ పడనంగ్ హేతు వాసెర్ మంతంగ్. నాకు పాత జ్ఞాపకాలు గుర్తుకు వస్తున్నాయి.

హేప్సల్ టొడ్డి /hēpsal ṭoḍḍi/ వెడల్పు నోరు. హెప్సల్ టొడ్డితొర్ వాసెర్ మంతొర్. వెడల్పు నోరు గలవాడు వస్తున్నాడు.

హేండ్వల్ /hēṇḍval/ *n.* నర హంతకుడు; murderer; (మడరర్). దస్ర వాత ఇత్తెకె హేండ్వన వెర్రె మందంత. దసరా పండుగ వచ్చింది అంటే నరహంతకుడి భయం ఉంటుంది.

హేల్వతె పాసివోంత /hēlvate pāsivōnta/ అలలతో కొట్టుకు పోతుంది. యేర్ వాసి హెల్వతెన్ పాసి వోంత. నీరు వట్టి అలలతో కొట్టుకొని పోతుంది.

హోటల్ /hoṭal/ *n.* హోటల్; hotel; (హొటెల్).

హోబ్రె మాయ్వల్ /hobre māyval/ *n.* పొగడడం; boasting; (బోవస్టింగ్). సద్ది కామున్ హోబ్రె మాసెర్ మంతొర్. మొత్తం పనిని పొగడడం.

హో ఇన్ /hō in/ *v.* ఒప్పుకో; accept; (అక్సెప్ట్); స్వీకార కర; మాన లె; మంజూర కర. నన్న నాడి వాంతొన్ ఇంజెర్ హో ఇన్. నేను రేపు వస్తాను అని ఒప్పుకో.

హో ..రా. /hō ..rā./ *v.* అవును; yes; (యెస్); హాఁ; ఠీక. హో.. రా.. నిమ్మె నావ పొరొల్ మస్తారనగ వెహ్తా. అవును రా నీవు నా పేరు మాస్టరుకు చెప్పావు.

హోరి /hōri/ మంటలు లేవడం.

హో... /hō.../ *v.* అవును; yes; (యెస్); హాఁ. హో....నిమ్మె వడ్క్తంగ్ గొస్టిన లేజ్ కేంజవాత. అవును నీవు మాట్లాడిన మాటల ధ్వని వినబడింది.

అర్థ ఆధారిత వర్గీకరణ విభాగము

Semantic Category Section

Semantic Category Index – అర్థ ఆధారిత వర్గీకరణ సూచిక

1 Universe, creation – జగత్తు, విశ్వం, సృష్టి

1.1 Sky – ఆకాశం
1.2 World – ప్రపంచం
1.3 Water – నీరు, నీళ్లు
1.4 Living things – ప్రాణులు
1.5 Plant – చెట్టు, నాటు, పాతిపెట్టు, మొక్క
1.6 Animal – జంతువు
1.7 Nature, environment – ప్రకృతి, పరిసరం, పర్యావరణం

2 Person – మనిషి, వ్యక్తి

2.1 Body – శరీరం
2.2 Body functions – శరీరపు విధులు
2.3 Sense, perceive – ఇంద్రియం, భావ-జ్ఞానం, వాచ్యం, గ్రహించు
2.4 Body condition – శరీర పరిస్థితి
2.5 Healthy – ఆరోగ్యకరమైన
2.6 Life – జీవం, జీవితం, ప్రాణం

3 Language and thought – భాష, ఆలోచన

3.1 Soul, spirit – ఆత్మ, జీవాత్మ
3.2 Think – ఆలోచించు
3.3 Want – కోరడం
3.4 Emotion – ఆవేశం, ఉద్రేకం, ఉధ్వేగం, భావం
3.5 Communication – సందేశం
3.6 Teach – బోధించు

4 Social behavior – సాంఘిక ప్రవర్తన

4.1 Relationships – సంబంధాలు
4.2 Social activity – సాంఘిక కార్యకలాపం
4.3 Behavior – ప్రవర్తన
4.4 Prosperity, trouble – ఐశ్వర్యం, శ్రేయస్సు, ఇబ్బంది, కష్టం, బాధ, శ్రమ
4.5 Authority – అధికారం, అధికారి
4.6 Government – ప్రభుత్వం
4.7 Law – చట్టం, న్యాయం
4.8 Conflict – విభేదం
4.9 Religion – మతం

5 Daily life – నిత్య జీవితం

5.1 Household equipment – గృహ పరికరాలు
5.2 Food – ఆహారం, భోజనం
5.3 Clothing – బట్టలు ధరించడం
5.4 Adornment – అలంకారం
5.5 Fire – అగ్ని, అగ్ని, నిప్పు
5.6 Cleaning – పరిశుద్ధం
5.7 Sleep – నిద్ర, నిద్రపో
5.8 Manage a house – గృహ నిర్వహణ
5.9 Live, stay – జీవించు, ప్రాణములతో ఉండే, సజీవ, ఆపు, ఉండడం, నిలుపు, మకాం

6 Work and occupation – పని, కర్తవ్యం

6.1 Work – పని, పని చెయ్యి
6.2 Agriculture – వ్యవసాయం
6.3 Animal husbandry – పశు సంవర్ధక శాఖ
6.4 Hunt and fish – వేటాడటం, చేపలు పట్టడం
6.5 Working with buildings – భవనాలతో పని చేయడం
6.6 Occupation – పని, వృత్తి, వ్యాపారం
6.7 Tool – ఆయుధం, పనిముట్టు, పరికరం, సాధనం
6.8 Finance – ద్రవ్యం, మూలధనం, విత్తం
6.9 Business organization – వ్యాపార సంస్థ

7 Physical actions – భౌతిక క్రియలు

7.1 Posture – భంగిమ
7.2 Move – కదలు, కదిలించు, కదుల్చు, జరుగు
7.3 Move something – కదిలించడం
7.4 Have, be with – ఉండు, కలిగి ఉండు
7.5 Arrange – ఏర్పాటు చెయ్యి, క్రమపరుపు, సర్దు
7.6 Hide – దాగు, దాచు
7.7 Physical impact – భౌతిక ప్రభావం
7.8 Divide into pieces – ముక్కలుగా విభజించడం
7.9 Break, wear out – తెంపు, పగలకొట్టు, విరుగు

8 States – స్థితులు

8.1 Quantity – పరిమాణం, బరువు, మానం
8.2 Big – పెద్ద
8.3 Quality – గుణం, లక్షణం
8.4 Time – కాలం, వేళ, సమయం
8.5 Location – స్థానం
8.6 Parts of things – వస్తువుల భాగాలు

9 Grammar – వ్యాకరణం

9.1 General words – సామాన్య పదాలు
9.2 Part of speech – వ్యాకరణ భాగాలు
9.3 Very – చాలా, చాలాసార్లు
9.4 Semantic constituents related to verbs – క్రియలకు సంబంధించిన అర్థవంత భాగాలు
9.5 Case – కారకం, విభక్తి, సందర్భం, స్థితి
9.6 Connected with, related – సంబంధించిన
9.7 Name – పేరు, పేరు ఇవ్వడం

1. జగత్తు, విశ్వం, సృష్టి

1.1. ఆకాశం

ఆబర్ కాట్ ..... ఆకసం అంచు
ఆబర్ తగ సొత్తొర్ ..... ఆకసం లో వెళ్ళిండు
ఆవుస్ ..... అమావాస్య
కారి ఆత అబర్ ..... నల్లగా అయిన మబ్బులు
జోర్తె పీర్ వాయ్వల్ అబర్ ..... నల్లటి కారు మబ్బులు
టవ్వె హాబర్ ..... నీలి మబ్బులు
తుపన్ ..... తుఫాను
దలిల్ ఆత ..... మబ్బులు అయింది
నీలి టెప్పంగ్ ..... నీలి మబ్బులు
నీలిఅబర్ ..... నీలి నింగి
పొర్రొ ..... పైన; మీద
పొర్రొ మంత . ఎత్తున ఉంది; పైనున్న
బయ్ సోబత ..... చాలా మంచి
బురబుర ..... మెల్లగా
మస్క్ మస్క్ ఆత ..... చీకటిగా మబ్బు కమ్ముట
మాయ్‌టల్ ..... సుడిగాలి
రగ్గల్ ఆబర్ ..... ఎర్రని ఆకసం
వడి దూందడ్ ..... గాలి దుమారం; తుపాను
వడిద్ పొర్రొ ..... గాలి పైన
సికటి మన్వల్ ..... చీకటిగా ఉన్న
హాబర్ ..... నింగి

1.1.1. ఎండ, పొద్దు, సూర్యుడు

అస్లి ..... మంచిగా
ఉజ్జే మా- అరుణోదయ కాలం; తెల్లారింది
ఉజుడ్ పాత ..... తెల్లారింది
కిట్క్‌నె ఆత ..... సూర్యుడు అస్తమించాడు
కినన్ ..... చల్లగా; చల్లని
గర్మి (కాక) ..... వేడిమి
గర్మిఆంత ..... వేడి అవుతుంది
జార ..... కిరణము
జుర్క్ జుర్క్ ..... మసక మసక
డక డక డెయంత ..... సలసల కాగుతున్న
డగుర్ యెద్ది ..... ఎక్కువ ఎండలు
తిర్ప్ పాయ్వలిక్ ..... మెరుపు మెరిసినట్టు
దడ్మి ..... నీడ
దలినల్ ..... మబ్బు నుండి
దిర్ దిర్ ..... మెరుపు
దిర్మన్ పొద్ద్ ..... ఉషస్సు
దుపరి ఆత ...పగటి పూట అయింది
నుల్పె ..... సాయంత్రం
నెహలి వేర్ ఆత . అల్పాహారపు వేళ
పల్ ..... తెల్లారుతుంది
పెసిత ..... వెల్లింది
పొర్రొ వరంత .....పైకి ఎక్కుతుంది
పొద్ద్ ..... సూర్యుడు; సూర్యుడు ఉదయించు
పొద్ద్ నెహర్ వరంత .....సూర్యుడు మెల్లగా ఎక్కుతున్నాడు
పొద్ద్ పెసియంత .....సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు
పొద్ద్ మల్ల .....సూర్యుడు అస్తమయమునకు మల్లుట
పొద్ద్‌న వేడ్చి ..సూర్యుని వెలుతురు
బడెమాసెర్ మంత ....పెరుగుతుంది
బయ్ యెద్ది ..... బాగా ఎండ
బయ్ సక్రె ..... చాలా ప్రొద్దున
బొడ్సంత .....కాల్చుట
మండ దడ్మి .....పందిరి నీడ
మర్ర దడ్మి .....చెట్టు నీడ
మలమల ఆంత ..... వెచ్చగా
మలమలఅం .....వెచ్చగా అవ్వడం
మిడ్చంత ..... మెరుస్తుంది
ముడుంగ్ .....మునిగింది
ముడుంగ్సెర్ మంత మునుగుతుంది
యెద్ది .....ఎండాకాలం; సూర్యకాంతి
యెద్ది తెరంత ..... ఎండ కొడుతుంది
యెద్దిపాత .....వడదెబ్బ
రుచ్ పాత ..... ఉషస్సు
వేడ్చి .....కాంతి; వెలుగు; వెలుతురు
సక్రె ..... ఉదయం; ప్రొద్దున
సక్రెనె .....ఉదయము
సాప్లి ..... నీడ
సితుర్ ..... చల్లని
సురుఆత ..... మొదలైంది
సెక్‌పాంత .....సెగలు
సెక్‌మామ్ .....ఎండ కాయడం
సేకెమాంత .....వేడి అగుట
సొడి- ..... పోయింది
సొడియంత .....వెలుతుంది
సోబత దడ్మి .....మంచి నీడ

1.1.1.1. చందమామ, చంద్రుడు

ఆవుస్ .....అమావాస్య
జంగొ .....చంద్రుడు
దిస్వల్ ..... కనబడుట; కనిపించు
పునక్ .....పూర్ణిమ
లెల్లెంజ్ .....చంద్రుడు
లెల్లెంజ్ అర్త నెలవంక అస్తమయము
లెల్లెంజ్ పెసియంత ..... చంద్రుడు వెలసినాడు

1.1.1.2. చుక్క, నక్షత్రం

అర్త ..... పడి పోయింది
జగ్ జగ్ ..... మిల మిల
జగుమ్నె ఆత ...వెలుతురు రావడం
సుక్కుక్ న మారగ్ ..... చక్కల మార్గము
సుక్కుం ..... చుక్క
సుక్కుం పెల్క్‌వల్ ..... తోక చుక్క

1.1.1.3. గ్రహం

సూర్య గిరన్ .....సూర్యగ్రహణము

1.1.2. గాలి

1.1.2.1. గాలి ఊదడం

కరబ్ వడి .....చెడు గాలి
గరమ్ వడి .....వేడి గాలి

చొకొట్ వడి ..... మంచి గాలి
జడప్ ..... వేడి గాలి తాకడం
పంక వడి ..... పంకా గాలి
పోయ వడి ..... పొగ గాలి
రేస్క్- ..... అభిమాని
వడి దూందడ్
..... గాలి దుమారం; తుపాను
వడిత ..... చలవ
సితుర్ వడి ..... చల్లని గాలి
సోబత వడి ..... మంచి గాలి

1.1.3. వాతావరణం

ఆబర్ ఆత ..మబ్బులు అయినాయి
ఉజుడె మాయ్వల్ .. ఉదయించడం
దడుజు- ..... నీడ
పోడ్డ్ నంగ్ జారంగ్
..... సూర్య కిరణాలు
యెద్ది ..... ఎండాకాలం; సూర్యకాంతి
సోబతెఆత .....మంచిగా అయింది

1.1.3.1. గాలి

అడ్డంవడి .....అడ్డంగా వచ్చే గాలి
జరజర వడి .....కొద్ది కొద్దిగా గాలి
జోర్ కీత .....బలంగా
డగుర్‌వడి ..... పెద్ద గాలి
తుడ్- ..... తూర్పార పట్టడం
దగడ్ ..... వడగాలి
దుబ్బవడి ..... మట్టి గాలి
నెహర్ వడి .....మెల్లని గాలి
పాసివోత .....కొట్టుకు పోయింది
పిర్ వడి ..... గాలివాన
పొరయింగ్ వడి
.....పడమరనుండి వచ్చే గాలి
బడెమాసెర్ మంత ....పెరుగుతుంది
మాయ్‌టల్ .....సుడిగాలి
వడి ..... గాలి
వడి నేకంత ..... గాలి చప్పుడు
వడివాయె ..... గాలి రావడం లేదు

1.1.3.2. మేఘం

గర్జంత .....ఉరుమడం
టెప్పంగ్ .....మబ్బులు
దల్ ఆబర్ ..... దట్టమైన మబ్బు
పిర్‌వాంత .....వర్షం వస్తుంది
పీర్ ఆబర్ .....వాన మబ్బు
పోయ హాబర్ ..... పొగ మబ్బు
బోడల్ ఆబర్ .....పసుపు మబ్బు
మచ్ ఆబర్ ..... మంచు మబ్బు
యేర్ ఆబర్ .....నీటి మబ్బు

1.1.3.3. వర్షం, వాన

అర్రంత ..... పడుతుంది
అర్రొ ..... పడదు
కల్ బండన పిర్ ..... రాళ్ల వర్షం
గమ్డి .....గొంగలి
చిట్క్ చొట్క్ ..... చిటపట
చుడుర్ పిర్- .....చిన్న వర్షం
జోర్తె .....జోరుగా; బిగ్గరగా; వేగం
టెమ్ .....చినుకు; బిందువు
టెమ్ పియ్త .....సమయం పట్టింది
టెమ్క్ ..... చినుకులు
డగుర్ పిర్ .....పెద్ద వర్షం
తప్పతప్ప ..... నీటి తుంపర
తాడిన్ కమ్మల్ ..... ఇంద్ర ధనుస్సు
పిడ్డ్ .....పిడుగు
పిర్ ..... వాన
పిర్‌వాత ..... వర్షం వచ్చింది
పుహంత .....తడుపుతుంది
పూర్మ .....తడువకు
బంద్ అయ్వక్ పిర్ వాయ్వల్
.....కుండ పోత వర్షం
బయ్ డగుర్ ..... చాలా పెద్ద
మిర్గ్ ..... వాన కాలం
రద్ద రద్ద .....కుండ పోత
సిడ్కంత
..... చినుకులు పడుతున్నాయి

1.1.3.4. పొగ మంచు, మంచు గడ్డ

ఉరిత .....కరిగిన
కల్ బండ ..... రాళ్లు పడడం
గడ్డ దొహ్వల్ ..... మంచుగడ్డ
గార్ ..... కన్ను గూబ
దవ్ అర్వల్ ..... పొగ మంచు
దువర్ ..... పొగ మంచు
పోయ మచ్ ..... పొగ మంచు
మచ్ .....మంచు

1.1.3.5. గాలివాన, తుఫాను

దూందడ్ ..... గాలి దుమారం

1.1.3.6. మెరుపు, ఉరమడం, గర్జన

కడల్ పిడల్ .ఒక రకమైనా చప్పుడు
గర్జె మా- ..... గర్జించుట
చలిపిడ్డ్ .....చలి పిడుగు
తీజ్ బీజ్ .....పిడుగు
మిడ్చ్- .....మెరుస్తుంది
మిడ్చ్‌వల్ ..... మెరుపు

1.1.3.7. ప్రవాహం, వరద

ఊస ..... వరద
కలకల పోంగ్వల్
.....గలగల ప్రవహిస్తుంది
జల్తల్ యేర్ .....జలమయము
డడ్డి నించివాత ఒడ్డు నిండ వచ్చును
దడదడ పోంగ్వల్ .. పొంగి పొర్లుట
నించి పోంగ్త .....నిండి పొరలు
బలబల .....గలగల

1.1.3.8. కరువు

కరు అర్త .....కరువు
కోర్డ సొత్త .....ఎండిపోవడం
పండ్మకి ..... పండలేదు

1.2. ప్రపంచం

అర్దొ గోల్ .....అర్ధ గోళం
కండ్ ..... ఖండం
కాలన్ ..... ఉత్తర; ఉత్తరం
గ్రహము ..... గ్రహము
గిరన్/గాడం ..... గ్రహము
జగ్ సమ్డి .....ప్రపంచ వ్యాప్తంగా
జగ్ సిర్ముట్ .....ప్రపంచం చుట్టు
డగుర్ దీప్ .....మహా దీపం
బూగొల సాస్త్రం .....భూగోళ శాస్త్రం
బొమ్మిత నడ్డున గీతొ
..... భూమధ్య గీత
బొమ్మిత సంబంద్ .. బూ సంబంధం
మూందున జగ్ . మూడవ ప్రపంచం
రేడు ..... రేడియో
సమ్డొ జగ్ .....పూర్తి ప్రపంచం

1.2.1. భూమి, స్థలం

ఆబర్ బొమ్మి ..... నింగి నేల
కార్యల్ బొమ్మి ..... నల్ల రేగడి నేల
దహకొజ్జిన బొమ్మి ..... పది అడుగుల నేల
నేలీ ..... కిందకు
పయ్‌టన్ ..... మైదానం; విస్తారం
బొమ్మిత పోరడ బాగం ..... బూమిపై భాగం
బొమ్మిత్ పొర్రొ ..... బూమిపై
రగ్గల్ బొమ్మి ..... ఎర్ర రేగడి
సాప్ జాగ ..... మైదానం

1.2.1.1. కొండ, పర్వతం

ఊతర్ ..... వాలు
గుట్ట ..... కొండ; గుట్ట
గుట్ట కొడ్డింగ్ ..... చదునైన కొండ శిఖరం
గుట్టత్ నడ్డుమ్ ..... పీఠబూమి
గుస్రల్ మన్వల్ ఏటవాలుగా వుండు
తడ్మిగుట్ట ..... అగ్నిపర్వతం
మెట్ట ..... గుట్ట
హిమాలయ గుట్ట ..... హిమాలయ పర్వతం

1.2.1.3. బయలు, పీఠభూమి, సమస్థలం

పడిద్ ..... బంజారా బీడు; మైదానం
పయ్‌టన్ ..... మైదానం; విస్తారం
పల్ల ..... సమ చోటు

1.2.1.4. లోయ

కాల్వ ..... కాలువ
పెర్స మంజి ..... వెడల్పైన
బొగ్గ ..... ఎత్తు చోటు; వొడ్డు
యేర్ పార్వల్ లొంద్కుడ్ ..... ప్రవాహం గల లోయ
రూంద్ వాలె ..... వెడల్పైన
లొద్ది ..... లోయ

1.2.1.5. భూగర్భం

అదర్ బండ ..... ఆధార రాయి
కుహి ..... నుయ్యి; బావి
చీప్రన పాపుడ్ ..... రాతి అడ్డు పొర
డొడ్డొ ..... గుంత
పాపుడ్ ..... పొర
బుయరి ..... గుహ
బొమ్మిత్ రొప్పొ ..... బూ ఉదరం
సీల్క ..... చిన్న కాలువ

1.2.1.6. అడివి, గడ్డిభూమి, ఎడారి

కేడ ..... అడవి; పల్లెటూరు
కేడ పోసి కీమ్ ..... అడవి పెంచు
పడిద్ ..... బంజారా బీడు; మైదానం
పాటర్ ..... మెట్ట భూమి; రాతి నెల
పొదెల ..... పొద; పొర్క
మచ్ ఉస్కెపట్ ..... మంచు ఎడారి
మర్రక్ పొస్ కీమ్ .. ఆ చెట్లను పెంచు
వయ్ జుంజుర్ కేడ . దట్టమైన అడవి
హిర్ప (మర్ర) ..... ఇప్ప చెట్టు

1.2.1.7. భూకంపం

బొమ్మి ..... నేల; బూకంపం; భూమి
బొమ్మి మెలివల్ .. భూమి కదలడం
బొమ్మి మెలివల్/హాలెమాయ్వల్ ..... బూకంపం
హిర్ప (మర్ర) ..... ఇప్ప చెట్టు

1.2.2. పదార్థం, వస్తువు, విషయం, సంగతి

చీజ్ ..... వస్తువు

1.2.2.1. నేల, మురికి, బురద

ఉస్కె ..... ఇసుక
కానర్ తోడి ..... నల్ల మట్టి
చిక్ల ..... బురద
డుడ్డున్ ..... దుమ్ము
డుర్ద ..... ధూళి
డెహ్ర ..... బురద
డేప్ల ..... మట్టి పెల్ల
దుబ్బ ..... దుమ్ము; ధూళి
బర్కడి బొమ్మి ... సారంలేని భూమి
బుక్కి ..... చూర్ణం; పిండి (పౌడర్)
రగ్గల్ తోడి ..... ఎర్ర మట్టి

1.2.2.2. రాయి, శిల

కడక్ ..... చిన్న బండలు
కొజల్ బండ ..... పెద్ద బండ
గర్గొటి బండ ..... చెక్కుముకి రాయి
చల్ప బండ ..... చలప రాయి
చిచొర బండ ..... రాయి
దవ్రల్ బండ ..... పాలరాతి
బండ ..... బండ; రాయి
రకసిబండ (ముగ్గుబండ) ....ముగ్గు బండ

1.2.2.3. లోహం

ఇస్టిల్ ..... ఉక్కు
కచ్చి ..... ఇనుము; లోహం
కూర ..... వెండి
చాంది ..... వెండి
జంగ్ పి- ..... తుప్పుపట్టడం
తమ్మ ..... రాగి
సోనె ..... బంగారం

1.2.2.4. ఖనిజం, ధాతు

కోర్సె ..... బొగ్గు
గాడి కోర్సె ..... బొగ్గు
చున్న ..... సున్నము
చున్న బండ ..... సున్నపు బండ
సొవ్వొర్ ..... ఉప్పు

1.2.2.5. నగ, మణి, రత్నం

ముతెల్క ..... ముత్యాలు
మొతి ..... రత్నం
లక లక ..... తళతళ
హీర ..... వజ్రము
హీర మోతి ..... వజ్రంవైడుర్యాలు; వజ్రాలు

1.2.3. ఘన, ద్రవ, ద్రవం, వాయువు

ఆటెమాయ్వల్ ..... ఇంకిపోవడం
ఉరిత ..... కరిగిన
యేర్ ... ద్రవం; నీరు; నీళ్ళు; స్నానం చేయు
వడి ..... గాలి
వాప్ ..... ఆవిరి

1.2.3.1. ద్రవ, ద్రవం

పల్లొ ..... పల్చని
పిహ్వల్ ..... ఆర్పడం

పొర్రొ పొర్రొడ .....ఉపరి తలం
పోర్రెక్ .....సాయంత్రం
యేర్ ..... నీరు
రస్సవాలె ..... రసంగల
సెవ్వెర్ .....జిగురు; బంక

1.2.3.2. చమురు, నూనె

టేమ్ .....చినుకు; బిందువు
పెట్రొల్ .....పెట్రోలు
లక్క ..... లక్క

1.3. నీరు, నీళ్లు

ఉబ్బిపాత .....పదునొచ్చింది
ఊసవాసి ముడుస్త .....వరద వచ్చి ముంచింది
చెమ పాత ..... తడి రావడం
జల్ .....జలము; నీళ్ళు
జల్ల పుట్వల్ .....ఊట
డొహ్బుడ్ ..... బురుద నీరు
దార పియ్వల్ .....నీరు కారుట
దార పొంగ్వల్ .....జలధార
పదన్ మంత .....తడిగా వుంది
యేర్ .. ద్రవం; నీరు;; స్నానం చేయు
యేర్ సడొ ..... నీరు కారాదు
యేర్‌పియ్యొ ..... నీరు పట్టదు

1.3.1. నీటి భాగాలు

కస్స .....లోతైన మడుగు
డొహొ ..జలాశయం; పెద్ద మడుగు; మడుగు

1.3.1.1. మహాసముద్రం, సరస్సు

అట్లాంటిక్ సద్దుర్ .....అట్లాంటిక్ మహా సముద్రం
అర్కిటిక్ సద్దుర్ . అర్కిటిక్ మహా సముద్రం
డొహుర్ యేర్ ..... అపరిశుభ్రమైన నీరు; మురికి నీరు
డొహొ ..జలాశయం; పెద్ద మడుగు; మడుగు
తడెయ్ .....చెరువు
దక్సిన్ మహ సద్దుర్ దక్షిణ మహా సముద్రం
పసిపిక్ మహ సద్దుర్ ..... పసిపిక్ మహా సముద్రం
పెర్స సద్దుర్ ..... మహా సముద్రం
పొర్రొడపేన్ .....పై నురుగు
యేత గర్మ ..... నీటి వేడి
యేత టాక ..... నీటి ట్యాంకు
యేర్ హూకెమాయ్వల్ నీటి ఆవిరి
సద్దుర్ ..... సముద్రము
హిందు సద్దుర్ ..... హిందు మహా సముద్రం

1.3.1.2. చిత్తడినేల, బురదనేల

గాడెమాంత ....బురదలో దిగిపోవుట
జప్పి .....నాచు
డెహ్డ ..... బురద
డొహ్డ ..... అలుకు నీల్లు
పదున్ ..... పదును
పోవున్ వేలి ..... నీటిపై ఉండే తీగ
సద్దుర్ వేలి ..... సముద్ర తీగ

1.3.1.3. నది

ఆపుస్త ..... ఆపింది
ఆవ్- .....దాటుట
ఊసత మట్టి ..... వరద మట్టి
ఊసత యేర్ ..... వరదనీరు
కారి ఉస్కె .....నల్ల ఇసుక
కాల్వ కాచ్వల్ .....కాల్వ తవ్వుట
కుడెడ్ ..... వాగు
కుడెర్ బండ ..... నది బండ
కుడెర్ యేర్ ..... నది నీరు
కోయ్‌డొడ్కనె ఆత ..... పూర్తిగా ఎండి పోయింది
కోల్ సెల్లె అగ్గటల్ ఆవ్వల్ .....లోతులేని చోట దాటుట
గాటి కీత ..... అందుకుంది
జిర జిర పొంగ్వల్ .....సన్నటి నీటి దార
జొర్తె విత్తంత .....వేగంగా పారుట
డెయ్సి డెయ్సి ..... జల జల పారుతుంది
డెహ్కంత ..... దుంకుట
డెహ్కవల్ ..... దుంకుట
డొడ్డొంగ్ కప్పిజ్ నించి .....గుంటలు నిండిపోయింది
దార ..... ప్రవాహము
నుయ్యల్ తోడి .....సన్నపు మట్టి
పంటతున్ ముడుస్త ..... పంటలను మునిగించుట
పర్క్ పాత .....బల్కి పోవుట
పాడి కెహ్వల్ .....నీటిని ఆపు కట్ట; నీరాపుట
పార్వల్ ..... ప్రవాహం
పాసి వోంత ..... కొట్టుకుపోతుంది
పిట్టె ఉన్నెన్ గిర్ యేర్ సెల్లె ..... పిట్టలకు కూడ నీళ్ళు లేదు
పిర్‌యేర్ .....వర్షపు నీరు
పెర్స కుడెర్ విత్తంత .....పెద్ద నది పారుట
బొద్ర .....జలపాతం
బొమ్మితున్ కొయ్త .....భూమిని కోస్తుంది,
ముడుసంత .....మునిగిస్తుంది
మొడి మల్లంత .... మల్పు తిరుగుట
యేర్ పోంగ్వల్ ..... నీటి ప్రవాహం
యేర్ సెల్లె ..... నీళ్ళు లేదు
రండ్ కుడెక్ మీరెమాతంగ్ .....రెండు నదులు కల్సి పోవుట
లద్ది మీరెమాయ్వల్ .....నదులు కలుసుట
వర్- ..... ఎక్కడం; రండి; రమ్ము
వర్ర సియ్యొ ..... దాటనియ్యదు
వహుక్నెయేర్ నింద్వల్ .....చేనులలో నీళ్ళు నిండుట
విత్తంత యేర్ ..... నీటి ప్రవాహము
వెల్లె యేర్ ..... ఎక్కువ నీరు
సద్దుర్ త యేర్ .....సముద్రపు నీరు
సమడ్ కీత ..... మైదానంగా చేసింది
సమడ్‌ఆత ..... సమానంగా
సిల్కత యేర్ .....వాగు నీరు
సీదల్ విత్తంత . సమానంగా పారుట
సీల్క .....చిన్న కాలువ
హెల్వ మెలివల్ .. అలలు కదులుట

1.3.1.4. చెలమ, వసంతం, వసంత ఋతువు, నుయ్యి, బావి

కుహి .....నుయ్యి; బావి
గిర్క .....గిలక

చెల్మె .....చెలిమె
జల్ .....జలము; నీళ్ళు
జల్ల పుట్వల్ .....ఊట
బుడ్కి వాయ్వల్
.....ఊట రావడం; జలము
బోరింగ్ ..... బోరింగ్
యేర్ అర్త .....నీళ్ళు పడుట

1.3.1.5. దీవి, ద్వీపం, తీరం

కట్ట .....కట్ట
కుడెడ్ వొడ్డు ..... నది ఒడ్డు
కుడెర్ కప్పి .....నది తీరం
కుడెర్ డడ్డి .....నది తీరం
కోల్‌సెల్లె అద్ కస్స ... లోతులేని నది
చుడుర్ లడ్డి .....చిన్న వాగు
టెక్డి ..... దిబ్బ
డర్డి ..... ఒడ్డు
సద్దుర్ .....సముద్రము
సద్దుర్ తగ డొడ్డొ
.....సముద్రంలో లొంద
సద్దుర్ తగయేర్
..... సముద్రంలోని నీరు
సద్దుర్‌కాట్ .....సముద్ర తీరం

1.3.2. నీటి కదలిక

గజర్ నిహ్వాల్ ... గంగాళం నింపుట
గద్ది అర్త ..... కన్నం పడింది
చర్వి నిహ్వాల్ ..... బిందె నింపుట
టాకి ..... బంబు
పేస్ ..... నురుగు
పొప్పాట .....నీరుబుడ్డ
పోంగ్ సొడిత ..... పొంగిపొయింది
బట్క్ బట్క్ సడంత
..... బట్కబట్క్ కారుట
బుడ్క్-
నీటి కదలికలో రాబోయే చప్పుడు
బుడ్డి నిహ్వాల్ .....కుండ నింపుట
బూడ్ తూర్త ...క్రింద పడి పోయింది
మిర్- .....చినుకులచిటపట
యేర్ తెండ్వల్ .....నీరు తోడుట
రోన్ వడంత ..... ఇల్లు కారుట
రోస్క్‌వల్ ..... నీరు పార వేయుట
వాజంత .....కారడం
వాజ్- .....కారుట
సడ్- .....కారడం
సిడ్క్- .....చినుకులు వచ్చుట

1.3.2.1. ప్రవాహం, స్రావం

ఆటికియ్వల్ .....ఇంకించుట
కుండి తగ ..... కుండిలో
కొయ్త
.. కోతకు గురి అయింది; కోసింది
టెమ్ వాట్వల్ ..... బొట్టు వేయడం
డెయ్సెర్ పోంగ్వల్ ...ఎగిసి పడుట
డొడ్డొ కీత ..... గుంట చేసింది
దారపియ్త దార పడుట లేదా కారుట
నల్లతె ..... నల్లతో
పాసివోత ..... కొట్టుకు పోయింది
పొర్రొడల్ పోంగ్వల్
..... మీది నుండి పారుట
పోంగ్వల్ .....పారుట
పోంగ్సిసొత్త ..... కొట్టుకు పోయింది
బొవ్రితిరియంత ..... సుడి తిరుగుట
మచ్ అర్వల్ ..... మంచుపడుట
మిర్వల్ ..... చిమ్ముట
మొడి మల్వల్ ... మలుపు తిరుగుట
సడ వాట్వల్ .....అలుకు చల్లటం

1.3.2.2. పొయ్యి

కుండి తగ ..... కుండిలో
టెమ్ వాట్వల్ ..... బొట్టు వేయడం
తూర్- .....ఒలకబొయ్యి
తోర్- ..... తీయడం
నల్లతె ..... నల్లతో
పాంత .....నీళ్ళు కాచే కుండ
పిర్ వాయ్వల్
..... వర్షం పడుట; వర్షం రావడం
మచ్ అర్వల్ ..... మంచుపడుట
రికమ్ కీమ్ ..... ఖాళీచెయ్యి
రోస్క్- .....నీలు విసరడం
వెడి- .....నింపు
సడ వాట్వల్ .....అలుకు చల్లటం
సిడ్క వాట్వల్ .....నీళ్ళు చల్లడం
సేక్ కీమ్ ..... ఆరబెట్టు

1.3.2.3. కారు, బొట్లుబొట్లు

తిప్పతిప్ప పిర్‌వాయ్వల్
..... చిమ్మి చిమ్మి వాన పడుట
తుప్ప తుప్ప అర్వల్
..... మంచులు పడుట
నహంత .....నానుట
పట్టపట్ట అర్వల్ ...టప టప పడుట
పంటంగ్ పండంతంగ్
..... పంటలు పండును
పిర్ వాయ్వల్
..... వర్షం పడుట; వర్షం రావడం
పీని వసంత ..... చలి వేస్తుంది
ముసుర్ పియ్యంత
.....ఏక దాటి వర్షం ముసురు
లోట పోజంత ..... వరద పారుతుంది
వడ్- ..... కారుట
సిడ్క్‌వల్ .....చినుకులు పడుట

1.3.2.4. అల, తరంగం, విద్యుత్ ప్రసారం

అప్టెమాంత ..... తగులుతుంది
అప్టెమాయ్వల్ ..... తాకటం
ఊడెమాంత
.....ఎగురుట; పైకి ఎగురుట
కయ్క్‌నె డబులింగ్ పాయ్వల్
.....చేతులతో నీటిని గుంజుట
కాల్క్‌నె డబ్బులింగ్ పాయ్వల్
.....కాళ్ళతో జలకాలాడుట
గబిల్ గబిల్‌ఇంత
.....గబిల్గబిల్ చప్పుడు వస్తుంది
జోర్తె అప్టెమాంత
..... గట్టిగా తగులుతుంది
డగ్లి కీంత .....నూకుతుంది
డడ్డితున్ పాసి వోంత
..... ఒడ్డును కొట్టుకు పోతుంది
డడ్డితె అప్టెమాయ్వల్
..... ఒడ్డున తాకుట
డబులింగ్ పాయ్వల్
..... జలకాలాడుట
డుబుక్ డుబుక్
.....చబుక్డుబుక్ చప్పుడు వస్తుంది
డోబ్ర కీంత . బొయ్యారాలు చేస్తుంది
నడివల్ .....ఈత; ఈతకొట్టుట
పాసి వోంత ..... కొట్టుకుపోతుంది
పేస్ వాంత ..... నురుగు వస్తుంది
పోంగ్వల్ .....పారుట; పొంగుట

మెలియంత
.....కదులుట; కదులుతుంది
యేత్ పొర్రొదిస్వల్
..... నీటిపైన కనిపించేది
రప్పెలాక్త ..... గట్టిగా తాకడం
వొహంత .....పగులగొట్టుట
సలల ఇంత
.....చోటులో చప్పుడు వస్తుంది
హలెమాయ్వల్ .....కదులుట
హెల్వ మెలివల్ ...అలలు కదులుట
హేల్వ పాంత ..... అలలు వచ్చుట
హేల్వతె పాసివోంత
.....అలలతో కొట్టుకు పోతుంది

1.3.2.5. నిశ్శబ్ద, ప్రశాంత, గరుకైన, ముతకగాఉన్న

ఊడెమాంత
..... ఎగురుట; పైకి ఎగురుట
గజబిజ ఆలేమాంత
..... గజిబిజిగా కదులుట
చప్పుడ్ వాయ్వక్నె
..... చప్పుడు లేకుండా
టెప్పంగ్ ఊడెమాంతంగ్
..... మబ్బులు ఎగిరి పడుట
డెహ్కాంత ..... దుంకుట
దబ్ మంత ..... నిర్మలంగా
నాంద్ వాంత ..... చప్పుడు వస్తుంది
నిల్సిమంత ..... ఆగి ఉన్నది
పిర్ యేర్ పారంత
..... వర్షం నీరు పారుతుంది
పోజంత ..... కారింది; పారుతుంది
మెలివక్నెమంత కదలకుండా ఉంది
రోంజంత .....ప్రతి ధ్వని వస్తుంది
వడి సెల్వక్నెమంత
..... గాలిలేకుండ ఉండుట
విత్- ..... ఉరుకుతుంది
సడడ విత్తంత
....వర్షం నీరు ఎడతెరిపి లేకుండా పారుతుంది

1.3.2.6. తరంగం, పోటు

ఊడెమాయ్వల్ .. ఎగిరి పడుతుంది
కమ్మిఆంత ..... తక్కువ అగుట
డడ్డితగ పేస్ నిలంత
..... తీరంలో నురుగు ఆగుతుంది
తుపాన్‌తున్ దాత్ తుఫాన్ లాంటిది
పొర్రొ ఊడెమాయ్వల్
..... మీద ఎగిసి పడుట
బడె మాంత .....ఎక్కువ అగుట
బహ్రి వాయ్వల్ ... బయట వచ్చుట
ముచ్తప్ మందంత
.....కప్పినట్లు ఉంటుంది
హెల్వతె పేస్ వాంత
..... అలలో మరుగు వస్తుంది

1.3.3. చెమ్మ, తడి

కప్డి నహ్వల్ ....బట్టలు నానబెట్టుట
కూబ్ పుహ్వల్
.....ఎక్కువ నానబెట్టడం
కూబ్ పూర్త ..... ఎక్కువ తడిసింది
కెల్క్ నహ్వల్
..... వెండ్రుకలు నానబెట్టుట
గాడె మాత ..... దిగి పోవుట
చికి చికి మంత .....బంక బంక ఉంది
జరజర నహ్వల్
.....కొద్ది కొద్దిగా నాన బెట్టుట
జరజర నాంత
..... కొద్ది కొద్దిగా తడిసింది
జరసి పూర్త ..... కొద్దిగా తడిసింది
నహ్- ..... నాన బెట్టడం
నహ్వల్ ..... నానబెట్టుట
నాన్త .....తడిసింది
నాంద్- .....నాని పోయినాయి
నాంద్వల్ ..... తడిసి పోతుంది
పసర్ .....ఆకుపసరు
పీని పియంత ..... చలిగా ఉంది
పీర్వల్ .....పిండుట
పుహ్- ..... తడపడం
పుహ్త .....నాన్పింది
పూర్- .....తడుచుట
పూర్వల్ .....తడిగా ఉండుట
పూర్సిమంత ..... తడిసి ఉంటుంది
బద్దెమని యేతె నహ్వల్
.....ఏదైనా నీటితో తడుపుట
మచ్ అర్త ..... మంచుపడింది
మచ్నెపూర్త .... మంచుతో తడిసింది
ముడుస్వల్ .....ముంచుట
ముత్తముత్త మంత తడితడిగా ఉంది
లొపొ లొపొ ఆత
..... పచ్చి పచ్చిగా అయింది

1.3.3.1. ఆరిన, ఎండిన

ఆటె మా- .....ఎండిపోవడము
కప్డివత్త .....బట్ట ఆరింది
కిడమొడ .. పూర్తిగా ఎండి పోయింది
కుడెర్ ఆటెమాత
..... నది ఎండి పోయింది
చిక్లఆత .....బూడిద అయింది
దగ్డతె ఆటెమాంత
.....వేడితో ఎండి పోతుంది
నహ్చి పీర్వల్ ...నాన పెట్టి పిండుట
పిర్ వాయ్వల్
.....వర్షం పడుట; వర్షం రావడం; వర్షం వచ్చుట
యెద్దితగ వాట్వల్
.....ఎండలో వేయుట
యెద్దితగ వోడ్వల్
..... ఎండలో ఆరవేయడం
యెద్దితె ఆటెమాంత
..... ఎండతో ఎండిపోతుంది
యేత కట్టు .....నీటి కరువు
వడితగ అడ్డమ్ పియ్వల్
..... గాలిలో అడ్డంగా పట్టుట
వత్- .....ఎండు
వోడ్వల్ ..... అర వేయు

1.3.4. నీటిలో ఉండుట

అర్- .....పడి పోవడం
కాసొ .....తాంబేలు; తాబేలు
గబ్బిల్ఇంత .....గబిల్ అని చప్పుడు
చొబొర్క్ నె .చోబ్బోర్ అని చప్పుడు
పన్నె .....కప్ప
పన్నె డువ్వె ..... తోక కలిగిన కప్ప
పిండి లొడల్
..... పల్చగా పిండి పిస్కుట
బండ .....బండ; రాయి
బుట్ట బుట్టలేజ్
.....బుట్ట బుట్ట అని చప్పుడు
ముడ్- .మునగడము; మునిగించుట
ముడుంగ్సి మన్వల్ మునిగి ఉండేది

యేడుంగ్ జోకంగ్ ఉక్డికియ్వల్ .....ఏడు సార్లు ఉడక పెట్టడం
యేతగ వడి నిహవాయె .....నీటిలో గాలి నింపరాదు
యేత్ రొప్పొ ఇర్వల్ .....నీటిలోపల ఉంచడం
యేర్ కమ్మి ..... నీరు తక్కువ
యేర్ జాస్తి .....నీరు ఎక్కువ
యేర్ నెయ్ .....నీటికుక్క
యేర్ యేండుసె ..... నీటిని బాగు చేసే కీటకం
రూక .....పడవ

1.3.5. నీటి ద్రవాలు

నురిత ..... కరిగినది
యేతగ నురిత .....నీటిలో కరిగినది
యేర్ మిస్డి కీమ్ ..... నీటిలో కలుపు
లొడల్ .....పలుచని
సొవ్వార్ ..... ఉప్పు

1.3.6. నీటి పవిత్రత/స్వచ్ఛత

ఉన్వల్ యేర్ ..... త్రాగే నీరు
కరబ్ యేర్ ..... మురికి నీరు
కాల్వన యేర్ .....కాలువ నీరు
కినన్ యేర్ .....చల్లని నీరు
గరికీయన .....వడ పట్టుట
చొకొట్న యేర్ .....మంచి నీళ్లు
డొహుర్ యేర్ ..... అపరిశుభ్రమైన,మురికి నీరు
తిక్కల్ యేర్ ..... మంచి నీరు
బ్లిచింగ్ పొడర్ .....బ్లీచింగ్ పొడి
బుడ్డితగ చొకొట్న యేర్ ..... కుండలో మంచి నీరు
బోదడ్ పాంత .మురుగు వాసన గల
యెండి యేర్ .....స్వేచ్ఛమైన నీరు
యేతగ నేంగ్తెకె యేర్ డోహుర్ఆంత . నీటిలో దిగితే నీరు చెడిపోతుంది
సిడొ యేర్ ..... నిన్నటి నీళ్ళు
సొవ్వార్ యేర్ ..... ఉప్పు నీరు

1.4. ప్రాణులు

ఆవూక్ ..... జీవనం
జీతొకెమంత ..... ప్రాణం ఉన్నది
జీవ వడి సీంతంగ్ ..... ప్రాణ వాయువు ఇవ్వుట
జీవతె మంత ..... జీవముతో, ప్రాణంతో ఉన్న
జీవంగ్ .....ప్రాణములు
జీవంగ్ వాలెక్ ప్రాణం కలిగి ఉన్నవి
జీవవాలెక్ .....ప్రాణమున్నవి
నేస్కంత .....ఊపిరి తీసుకొనుట
పిసంతంగ్ .....బ్రతుకుట
పిస్సిమంత ..... జీవించి ఉన్నది

1.4.1. నిర్జీవాలు

జీవసెల్లె అద్ ..... జీవము లేనిది
నేండ్చెల్లె ..... మొలకెత్తలేదు
పాయ్మొస్ ..... జన్మించుట
పిరంత .....మొలకెత్తుట
సాత .....చని పోయింది

1.4.2. వస్తువుల ఆత్మలు

ఆత్మ .....ఆత్మ
ఆత్మపేన్ .....ఆత్మ దేవుని
ఆత్మబూత్ ఆత .....ఆత్మ దెయ్యం ఐనది
ఆత్మవడి ..... గాలిలో ఆత్మ

1.5. చెట్టు, నాటు, పాతిపెట్టు, మొక్క

గరంజి మర్ర .....కానుగ చెట్టు
జుట్టి ..... జుట్టు
పుజర్ ..... పువ్వులు; మొగలి పువ్వు
రోండ .....కలుపు

1.5.1. చెట్టు, వృక్షం

ఆట్ముటుడి ..... ఒక రకమైనా
ఆలి ..... రావి
ఇర్ప ..... ఇప్ప
ఉచుటి .....ఖర్జూరము
కండొక ..... వనమూలిక చెట్టు
కయుర్ .....చెట్టు
కవ్వ .....చెట్టు
కవ్డిలీమ్ ..... వేప
క్రుసి .....చెట్టు
కాట్ కయుర్ ..... చెట్టు పేరు
కాత్లె ..... మొక్క
కిడ్డి ..... ఒక రకమైనా
కుముడ్ ..... చెట్టు
కేరె .....అరటి; అరటి
కేస్ల ..... చెట్టు
కొహ్క .....జీడి
కోడ పాలుండి ..... గుర్రపు డెక్క
కోడలవ్డ ..... వన మూలిక
గన్నెర్ ..... గన్నేర్ చెట్టు
గరంజి ..... కానుగ
గుడ్డి ..... చెట్టు
గుముల్ ..... బూరుగు
గోడ్ .....తీయటి వేపచెట్టు
చిలటి ..... చిలటి చెట్టు
జామ్ .....జమ
జామ్లేండి .....అల్లనేరేడు
జొన్న కేస్ల ..... పండ్ల చెట్టు
టహ్క .....తాండి చెట్టు
డోండెర .....జమ్మి
తాడి .....తాటి చెట్టు
తుమ్మ .....తుమ్మ
తుమ్రి .....తునిక
తుల్సి ..... తుల్సి
తుహ్క తుమ్రి .....చిన్న తునికి చెట్టు
తేక మర్ర ..... టేకు చెట్టు
తోయ .....మేడి
దూది ..... దూది; ప్రతి చెట్టు
దోబె ..... చెట్టు
నారెల్ ..... కొబ్బరి; టెంకాయ
నియ్కడ ..... ఒక రకమైనా చెట్టు
నెల్లి ..... ఉసిరి కాయ చెట్టు
పద్ది కేస్ల .....ఒక రకమైన చెట్టు
పద్ది గట్టెడ .....ఒక రకమైన చెట్టు
పాక్డి ..... రావిచెట్టు
పాంజొర .....పిజోర
పాలంగ్ ..... ఆకులు
పాలుండి ..... జిల్లేడు
పిట్టె పుజర్ .....పిట్ట గువ్వ
పీంజ్ ..... చెట్టు
పొదెల ..... పొద; పొర్క
పొప్పయ్ ..... బొప్పాయి
పొర్క ..... మోదుగు చెట్టు
పొర్కె .....పరికి
పొలెస ..... చెట్టు
పోత్ర .....మేగడానికి వాడుకొనే గుడ్డ

బర్మడాండి .....ఒకరకమైన చెట్టు
బాబ్డె .....ఒకరకమైన చెట్టు
బాబుర్ ..... దంతె
బిజురి ..... నిమ్మ
బిబుత్ .....ఒక రకమైన చెట్టు
బీర్య మర్ర .....చెట్టు
బూత్ గాయింజ
.....ఒక రకమైన చెట్టుకు
బెరులి ..... రావి
మజి .....చెట్టు వాగులో ఎక్కువగా ఉంటాయి
మడ్సెజ .....చెట్టు
మర్క .....మామిడి
మర్డ్ .....ఒక రకమైన చెట్టు

మర్ర .....చెట్టు
మహ్కా ..... మారేడు
మహ్కా- ..... మారేడు చెట్టు
మినొడ .....ఒక రకమైనా చెట్టు
ముర్ ....మోదుగు; మోదుగు పువ్వు
ముల్లె .....చెట్టు
మొకె మర్ర .....చెట్టు
రీట .....కుంకుడు చెట్టు
రేల .....రేల చెట్టు
రొహ్డా .....వనమూలిక చెట్టు
రోమి .....నేద
లింబు ..... నిమ్మ
లీమ్ ..... వేప
లేండ్య .....చెట్టు
లేండి .....అల్లనేరేడు
వడ్ .....మరి చెట్టు
వెజుర్ .....చెట్టు
వెడ్మ ..... తిర్మన్ చెట్టు
వెల్కి .....చెట్టు
వెల్తెర్ .....చెట్టు
వేమ్ మర్ర .....చెట్టు
సంతర్ .....నారింజ చెట్టు
సపొట ..... సపోట
సమొక .....చెట్టు
సవరి .....చెట్టు
సాలె .....అందుక చెట్టు
సితపడ్ .....సీతాఫలం
సిత్త ..... చింత
సిత్రి .....చెట్టు
సితులి .....చెట్టు
సిర్డుంమర్ర .....చెట్టు
సీంది ..... ఈత; ఈత కల్లు
సుయ్ లింబు ..... నిమ్మ
సూరె .....చెట్టు
సెర్క ..... మొర్రి చెట్టు
సెరులి .....చెట్టు
సేజ్ గోడ .....చెట్టు
సేల్టె ..... చీమ చెట్టు
హన్ మన్ చాప్ మర్ర
.....హనుమంతుని ఆకు
హిర్దులి ..... చిటమొట చెట్టు
హిరుక్ .....ఇప్ప; ఇప్ప పువ్వు కల్లు
హిరొడ ..... కరక్కాయ

1.5.2. పొద, గుబురు

కర్టులి ..... బోడకాకర
కాపుస్ ..... పత్తి
కామడ్ బాజి ..... ఆకుకూర
కేక్డె కాల్ .....ఒక రకమైన గడ్డి
కొహ్రా .....గుమ్మడి కాయ
కోడసాప్ ఒకరకమైన ముళ్ల మొక్క
గట్టెడ ..... చిన్న మొక్క
చహ బాజి .....ఆకు కూర
చుచ్చి బాజి .....ఆకు కూర
జత్తుర్ పుర్క ..... బూర కాయ
జూడ్ ..... గుంపు
డిస్టి పొదెల ....ఒక రకమైనా చెట్టుకు
తిన్వల్ పుర్క .....తినేటి సోరకాయ
తిరుడి బాజి ఒక రకమైన ఆకుకూర
నెరొండ .....ఆముదం
పాల్చబొగ్గె .....ఒక రకమైన తీగ
పొదెల .....పొద; పొర్క
మాటిబాజి ..... చుక్క కూర
మేతిబాజి .....మెంతి కూర
లవ్వి .....తుంగ దుస్తుల
సడయి బాజి ..... చెనగ కూర
సిరులి ..... దూల గోండి
హురిలి .....ఒకరకమైన చెట్టు

1.5.3. గడ్డి, ఔషధ మొక్కలు, ద్రాక్షతీగ

అంబడి ..... జనుము
ఉల్లి ..... ఉల్లి గడ్డ
ఎక్కల కాజ పుజర్
.....ఒక రకమైనా గడ్డి
కనకంబరల్ పుజర్
..... కనకాంబరం పువ్వు
కర్బుజ ..... పుచ్చ కాయ
కాక్డె ..... దోసకాయ
కారి కెక్డె కాల్ .....గడ్డి
కికలి .....ఒక రకమైనా గడ్డి
కుంద .....గడ్డి
కుబ్రె ..... దోసకాయ
కోడ కూరి .....పల్లేరు కాయ
కోర్టె ..... ముల్ల పొద
కోల ..... కర్ర
గార్క .....
గులబి పుజర్ ..... గులాబీ పువ్వు
గొర్డి పుజర్ ..... గోరెంక పువ్వు
గొడెల ..... అడవి కోరలు
గొల్క .....గొల్కా
గోనడి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
గోబె ....గోబి; పాన్ గోబె; పూల గోబె
చంపొ పుజర్ ..... సంపెగ
చుక్డ .....ఒకరకమైన గడ్డి
జగ్డ పుజర్ .....గొడవ పువ్వు
జవ్ గొహ్కా .....బార్లి
జాట సేజ ..... అనుప కాయ
డబ్బ .....పెట్టె గడ్డి
తికలి ..... గున్క గడ్డి
తెర్వి .....ఒక రకమైనా గడ్డి
తెర్వి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
దుమ్కి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
దుమ్కి వేలి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
నాగ్ పుజర్ ..... నాగ జెముడు
నెయ్ తోకొర్ ..... ఊతరేణి
పహండి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
పాహ్డా ..... ఒక రకమైన గడ్డి
పుజర్ .....పువ్వులు; మొగలి పువ్వు
పుర్క ..... సొర కాయ
బర్మపుజర్ .....ఒకరకమైన పువ్వు
బేండి ..... బెండకాయ
బోదెల .....చిన్న బుడ్మ కాయ
బోండ్కి ..... బోండ్లు
మక్కెంగ్ ..... మక్కలు
మల్వజాడి ..... ఒక రకమైన గడ్డి

మార్వెలి ..... ఒక రకమైన గడ్డి
మిచ్చొ పుజర్ ..... తేలు పువ్వు
ముగ్రిపుజర్ ..... బంతి పువ్వు
ముదెర ..... మందు మొక్క
రాన్జి ..... వెదురు కంక
లసున్ ..... ఎల్లిపాయ
వెద్దుర్ ..... వెదురు
సిర్పుట్ ..... గడ్డి
సెవ్వెర ..... మొక్క
సేడ్వ ..... ఒక రకమైన గడ్డి
సొవ్వొర్ సిత్త .ఒక రకమైనా మొక్క

1.5.4. ఒక విధమైనపాచి, నాచు, శిలీంధ్రాలు

కాకడ్ మాటి ..... వన మూలిక గడ్డ
కొహెమాటి ..... ఒక విధమైన దుంప
గుహ్ ..... పుట్ట గొడుగు
గొర్రె చిపొట ..... మందు మొక్క
జప్పి ..... నాచు
పెర్రెమాటి ..... ఒక రకమైన గడ్డ
నెయ్‌పల్క్ (పొదెలకాయంగ్) ..... పిచ్చి మొక్క
వాలె ..... రకమైన
సాన గడ్డ ..... ఒక రకమైన గడ్డ

1.5.5. మొక్క భాగాలు

ఆకి ..... ఆకు; గ్రామదేవత
కడ్ప ..... చొప్ప; చొప్ప బండి; మేత
కరెట ..... తొగరు కట్టె
కాడి ..... చెత్త; పుల్ల
కాంద ..... కొమ్మ
కాంతి ..... కొమ్మ
కాపె ..... పూతకు వచ్చింది
గన్నె ..... కనుపు
గాదుర్ వాత ..... దొరగ
గాబ ..... చెట్టు మొద్దు మధ్యభాగము
చీచె అర్త ..... పిందెలేసింది
చెడ్డి ..... లాగు
జేల ..... మొక్క జొన్న కంకిబూజ
టొక్రె .. గుడ్డు పొలుసు; చిప్ప; పెంకు
టోడ్మ ..... తొడిమె
టోయి ..... చిప్ప
డేండె ..... చొప్ప కట్టె
తోల్ ..... చర్మము; తోలు
దూది ..... దూది; ప్రతి చెట్టు
నాట్ .....
పక్కవిడిత ..... మక్కింది
పచ్చె మా- ... చెడిపోయింది; జీర్ణము అగుట
పండ్త ..... పండింది; పండిన
పాల ..... ఆకు
పాలంగ్ ..... ఆకులు
పుడిత ..... చీడ పట్టు; పుచ్చిపోవుట
పెడె ..... గింజ
పెండ్ర ..... పేం చెట్టు
బార్‌వాత ..... పూతకు వచ్చింది
ముగ్గి ..... మొగ్గ
మొడొక ..... మొలక
మొడొక వాసి ..... మొలకెత్తి
మొద్ ..... కట్టె; మొద్దు
మొరొల్ ..... మొక్క
మొరొస్ ..... తీగ
వాగ్‌చెయ్న (వేలి) ఒక రకమైనా తీగ
విజ్జ ..... విత్తనం విత్తుట; వీర్యము
వేలి సాంగ్త ...తీగ సాగింది; వంశము సాగింది
సడెమాత ..... రాలి పోవుట
సాన మక్కె .... అడవి మొక్క జొన్న
సాప్ ..... ముల్లు
సీటె ..... తొక్కుడు బిల్ల; తోడుక
సీర్ ..... వేరు
సెన్ ..... కంకి
సోర్లింగ్ ..... దూల్ దుమ్మకాయలు
హిరుక్ ..... ఇప్ప; ఇప్ప పువ్వు కల్లు

1.5.6. మొక్కల పెంపకం

కచ్చ కుచ్చ ఉరుంగ్త ..... వంకర టింకర ఇరిగింది
కడంగ్ ..... ధాన్యాలు తీయు స్థలము
కర్యదొహ్త ..... బుడ్డ పట్టడం
కుస్తంగ్ ..... రాలయి
కొడ్కెల ..... లేతగా
కొడ్డి ..... కొన
కొడ్స్- ..... చిగురు; మొలస్తుంది
కొంకి ..... వంకర
చడ్డ చడ్డ ..... స్పష్టంగా
చడ్డర్ ..... స్పష్టంగా
చిల్లల్ ..... ఆకు పచ్చ; హరితము
చీచె ..... పిందె
జడె మా- ..... రాలిపోయింది
జడెమాత ..... రాలింది
జొన్న ముగ్గిత్ వాత ...జొన్న పూత
టిహ టిహ ..... మోడుగా
డేటె ..... కాండము
డేండె ..... చొప్ప కట్టె
దర్బ ..... సగం నిండిన యెన్ను
దాన ..... గింజ; ధాన్యము
నిగనిగ ..... నిగనిగ
నిడ్డుర్ ..... పూర్తిగా నిండిన కంకి
నోట్- ..... అల్లుట
పండ్- ..... పండు
పరటి ..... పత్తి కట్టె
పాకం ..... పాకము
పాల ..... ఆకు
పిర్త ..... మొల్చింది
పుజర్ పియ్త ..... పువ్వు పూసింది
పొర్క ..... మోదుగు చెట్టు
పొహ్రె మాంత ..... పారుట
పోడ్రి ..... కంకి, గెల
పోయ్- ..... పూస్తుంది
బరెమాత ..... నిర్బరం
బుచ్చి ..... మక్క బూజు
బెర్స్- ..... ఎదుగు
బెర్స్‌త ..... పెరిగింది
బోండ్ ..... కవచము
మాతెర ..... ధాన్యంలో కస్పు
మియ్ ..... పొదగడం
ముగ్గి ..... మొగ్గ
ముడ్త ..... ముడుత
ముర్త ..... ముదిరిన; ముదురు
మొద్ ..... కట్టె; మొద్దు
రాలంత ..... రాలుతుంది
రాల్త ..... రాలింది
సాద్- ..... కాయడం
సాంగ్- ..... సాగడం
సీటె ..... తొక్కుడు బిల్ల; తోడుక
సీన్క ..... ఈనె
సెన్ ..... కంకి
సొరొప్ ..... రాలిన లేత చొప్ప

1.5.7. మొక్కల తెగులు

అరంత ..... పడుట
ఆకి వత్వల్ .....ఆకు ఎండిపోవడం
పండి ..... ఫలం
మర్ర .....విషము; విషము డబ్బా

1.6. జంతువు

కేడ జన్వర్ .....అడవి జంతువులు
జన్వర్ .....జంతువు
జివ్రస్ .....జంతువులు
దోర్వసుర్ .... ఒక రకమైన జంతువు

1.6.1. జంతువుల రకాలు

ఆకి బీబట్ ..... చిన్న పులి
ఆకింగ్ తిన్వలిక్ జన్వర్క్
..... ఆకులు తినే జంతువులు
కుర్ర పియ్య
.....కంక; కోడెదూడ చిన్నది
కేడ గొర్రె .....అడవి గొర్రె
కేడతె పిస్వలిక్ .....అడవిలో జీవించే
కేయ్తెకె వాయ్వలిక్ ..పిలుస్తే వచ్చేవి
కొండ గొర్రె ..... అడవి గొర్రె రకం
కొయ్సి తిన్వల్ ... కోసుకొని తినుట
కొయ్సి తిహ ..... కోసి తినిపించుట
కొయ్సి వాట్ ..... కోసి వేయుట
కొర్రలిక్ వాలె
... కోరలు కల్గినాయి జంతువులు
గాటొ తిన్వలిక్ జన్వర్క్
..... అన్నం తినే జంతువులు
గాటొ తిహ్వల్ . అన్నం తినిపించడం
గొడ్డు ..... గొడ్డు ఆవు; గొడ్డురాలు
జన్వరుతున్ పియ్సి తిన్నె
. జంతువులను వేటాడే మృగాలు
జవ్క్సి తిన్వలిక్
.....చంపి తినే జంతువులు
జవ్క్సి తిహ్వల్
.....చంపి తిను పించుట
జవ్క్సి వాడ్సీమ్
..... చంపి పార వేయుట
జాడి మేయ్వలిక్ జన్వర్క్
.....గడ్డి మేయు జంతువులు
జాడి వాట్వల్ .....గడ్డి వేయుట
డగరిమావ్ .....దుప్పి
డుడ్డె .....బర్రె గూణ; బర్రె బొక్కు
డొహున్ దొస్వల్ ..పిండి తినిపించుట
డోరియల్ .....జంతువు
తరస్ ..... పాము
తిడింజ్క్ వాలె జన్వర్
..... గోర్లు కల్గిన జంతువులు
తోల్ తెండ్వల్ .....తోలు తీయుట
దియ్య ఇంజెర్ కెయ్వల్
.....పేరుతో పిలిస్తే వచ్చేవి
నార్ గొర్రె ..... పెంపుడు గొర్రె
పడ్డపియ్య
....లేగ చిన్నది; వయసున్న ఆవు
పంటంగ్ తిన్వలిక్ జన్వర్క్
.....పంటలను తినే జంతువులు
పండింగ్ దొస్వల్
..... పండ్లు తిను పించుట
పహ్నాంగ్ ..... పచ్చయి
పహ్నాంగ్ తిన్వల్ .పచ్చిగా తినుట
పాటుమ్ పిల్ల ..... చిన్న మేకపిల్ల
పాలంగ్ వాట్ ... ఆకులు వెయ్యుట
పాల్ ఉహ .....పాలు త్రాగించుట
పియ్సి గాయల్ కియ్వలిక్
.పట్టి గాయలు చేయి జంతువులు
పియ్సి జక్వలిక్
.....పట్టి చంపే జంతువులు
పియ్సి తిరుస్వల్ ..... పట్టి తింపుట
పియ్సి మెహ్వల్ .....పట్టి మేపడం
పుడితంగ్ తిన్వల్
..... పురుగులు పట్టిన తినడం
పొతం కియ్వల్ ..... బాగు పర్చుట
పోసి కియ్వల్ జన్వర్
.....పెంపుడు జంతువు
బక్ర పిల్ల ..... చిన్న మేకపోతు
బుక్ పరుందులి ..... రెక్కల పిల్లి
బుడ్కుమ్ ..... నత్త
బొమ్మిత్ రొప్పొ పిస్వలిక్
..... భూమి లోపల జీవించే జంతువులు
బోక్డి కియ్వల్ ....గోర్లతో గాయము చేయు జంతువులు
బోడుం ..... ఆంబోతు; నంది
మింగ్వలిక్ జన్వర్క్
..... మ్రింగే జంతువులు
మేండ ..... గొర్రెపోతు
యెక్లల్ పద్ది .....అడవి మగ పంది
యేతగ పిస్వలిక్
.....నీటిలో జీవించే జంతువులు
యేర్ ఉహ .....నీరు త్రాగించుట
యేర్ మిహ్వల్ ..... స్నానం చేయించడం; స్నానం చేయించుట
లాడ్ కియ్వల్
.....ప్రేమ చూపడం; ప్రేమించుట
లాండిగల్ ..... తోడేలు
లెహ్డ దొస్వల్
..... ఎంగిలి అన్నం తినిపించుట
వగ్గర్ ..... బర్రె పోతు; వయసు బర్రె
వీస్కవల్ ..... లాగుకోవడం
వెహ్త తీర్ ఆయ్వల్
..... చెప్పి నట్లు చేయుట
వెహ్తెకె సొన్వలిక్
..... చెప్పినట్లు పోయేవి
సత్తంగ్ తిన్వల్ ..... పులుసుగా
సవ్వింగ్ తిన్వలిక్
మాంస హారము తినే జంతువులు
సవ్వింగ్ తిన్వలిక్ జన్వర్క్
.....మాంసము తినే జంతువులు
సవ్వింగ్ తిహ ..... మాంసము తినుపించుట
సవ్వింగ్ వాట్ .మాంసము వేయుట

1.6.1.1. క్షీరదం

కుస్కపీడె ..... గబ్బిలము
కేడనెయ్ .....అడవి కుక్క
కేడమాయ్నల్ .....అడవి వ్యక్తి
కోయ్లల్ .....నక్క
కోవె రూప్ ..... కోతి రూపం
గడ్డిరూప్ ..... కొండెంగ రూపం
పేన్ మూర .....దేవుని ఆవు
యేడ్జ్ ..... ఎలుగుబంటి
వెర్కడ్ ..... పిల్లి
వొహొ కీత ..... పాలు పెరిగినాయి

1.6.1.1.1. ఆదిమ జాతి మనిషి

కోవె ..... కోతి
గడ్డి ..... కొండెంగ

1.6.1.1.2. మాంసాహారి యగు జంతువు

కడ్యల్ ..... పులి
కోయ్‌లల్ ..... నక్క
గుస్రల్ ..... తోడేలు
చిహో ..... సింహం
చీతడ్ ..... చిరుతపులి
డువల్ ..... పులి; పెద్ద పులి
తడంజల్ ..... తోడేలు
నెయ్ ..... కుక్క
బీబట్ ..... చిరుత పులి
బుర్కల్ ..... పులి
ముగ్గుస్ ..... ముంగీస
యేడ్జ్ ..... ఎలుగుబంటి
వెర్కడ్ ..... పిల్లి
సోంచీతల్ ..... చిరుత పులి

1.6.1.1.3. డెక్కలు లేదా గిట్టలు ఉన్న జంతువులు

ఊటడ్ ..... ఒంటె
కంచెర గాది ..... కంచర గాడిద
కుర్స్ ..... కృష్ణ జింక
కేడహెర్మి ..... అడవి బర్రె
కోడ ..... గుర్రము
కోడమావ్ ..... దుప్పి
గాది ..... గాడిద; పదవి
డగరిమావ్ ..... దుప్పి
పద్ది ..... పంది
బేడ్కి ..... జింక
బోకుడ్ మేకపోతు; మేకపోతు (పిల్ల)
మావ్ ..... జింక; దుప్పి
యేని ..... ఏనుగు
యేర్ కోడ ..... నీటి గుర్రం
రొహి ..... దుప్పి
హత్తి ..... ఏనుగు
హెర్మి ..... బర్రె
హెర్రె ..... మేక; మేక పోతులు

1.6.1.1.4. బలమైన కత్తెర పండ్లు గలిగిన జంతువు

గూసి ..... పందికొక్కు
చిక్కల్ ..... చుంచెలుక
తియ్ నరిగి ..... ఉడుత రకం
దవ్రల్ యెల్లి ..... తెల్లటి ఎలుక
యెల్లి ..... ఎలుక
యెల్లి సూపె ..... ఎలుక పిల్ల
వెర్కె ..... ఉడుత
సుయ్ పద్ది ..... ముల్ల పంది
సూపే ..... చిట్టెలుక

1.6.1.1.5. సరిగా ఎదుగకుండ పుట్టిన పిల్లలను మోయు కోష్ఠము గల సస్తన జాతి జంతువు

కొడ్కెలయ్ ..... లేతగా
గడ్డి ..... కొండెంగ
నెత్తుర్ ముద్ద ..... పుట్టిన వెంటనే యున్న పిల్ల

1.6.1.1.6. చీమలు తినే జీవి, దక్షిణ ఆఫ్రికాలోని ఒక చతుష్పాత్తు

కాసొ ..... తాంబేలు; తాబేలు
డొక్కె ..... తొండ; బల్లి
తరస్ ..... పాము
బుక్ పరుందులి ..... రెక్కల పిల్లి
మంగలి (పిట్టె) ..... మంగలి పిట్టె
యేడ్జ్ ..... ఎలుగుబంటి

1.6.1.1.7. సముద్ర క్షీరదం

యేర్ నెయ్ ..... నీటి కుక్క

1.6.1.1.8. గబ్బిలం

బుక్ పరుందులి ..... రెక్కల పిల్లి

1.6.1.2. పక్షి

ఊతి ..... బుర్ర పిట్ట
ఊస్రి ..... నల్ల పిట్ట
కక్రంజ్ ..... కమ్ము పిట్టె
కక్రంజ్ ..... కమ్ము పిట్ట
కప్పె ..... పిట్టె పేరు
కాకడ్ ..... కాకి
కాట్వీటి ..... వైర్‌లలో ఉంటుంది
కుకుర్ కుమ్డి ..... చెమ్డ కాకి
కేడ కొర్ ..... అడవి కోడి
కొట్క ..... పిచ్చుక
కొర్ ..... కోడి; కోడి పిల్ల
కోజల్ ..... కొంగ
గందల్ ..... గ్రద్ద
గుబ్బుడ్ ..... గుడ్లగూబ
గొడ్డి ..... కోడి పుంజు
గోపెర ..... సాలె పిట్ట; సాలె పురుగు
చాచ్ గోయిందల్ ..... పిట్టె పేరు
చాయ్‌చల్ ..... ఉషారుగా
చొర్ చొర్ ..... పిట్టె పేరు
జగ్రస్ ..... ఒక రకమైన పిట్టె
జాకర్ ..... చిన్న పక్షి
జులుటి ..... చిన్న పిట్టె
టవ్వె ..... పాలపిట్ట
టీట్రి (పిట్టె) .....
టొక్స వాడె ..... వడ్రంగి పిట్ట
టొజల్ ..... ఎత్తు; ఒక రకమైన కొంగ
డెగ్గల్ ..... రామ చిలుక
డేగొ ..... డేగ పిట్ట
డోకుం ..... రాబందు
పారెవ ..... పావురము
పిట్టె ..... పిట్టె; పిట్టెలు
పిటుడి ..... ఒకరకమైన పిట్టె
పిర్పిహో ..... కోకిల
పురడ్ ..... గువ్వ; చిన్న గ్రద్ద
పోనడ్ ..... గువ్వ
బదెక ..... బాతు
మల్ ..... నెమలి
మల్‌సుడుం ..... డేగ
మీన్ టొజల్ ..... కొంగ
రాగొ ..... చిలుక
రాయల్ ..... పెద్ద గ్రద్ద; రాబందు
రావ్డల్ ..... రామ చిలుక
విచ్ బొట్ ..... పిట్టె
సుయ్ కొర్ ... ముల్ల కోడి; సీమకోడి
హూడె ..... గోరెంక

1.6.1.3. సరీసృపం

హురుమ్ ..... ఉడుము

1.6.1.3.1. పాము, సర్పం

కతెలల్ ఒక రకమైన పాము
గీడి పా- ..... చుట్టుముట్టింది
గుడ్రల్ ..... గుడ్డి పాము
తరస్ ..... పాము
దురనాగ్ ..... ఒకరకమైన పాము
నాగ్ ..... నాగు పాము

నాగొబల్ .....నాగు దేవుని పేరు
నాయుమ్ ..... నాగు పాము
పరడ్ .....పాము
పొర్కె ..... పరికి పాము
మరకొండల్ ..చెట్టుపై ఉండే పాము
మర్రకొండల్ .....
మాలుండి ..... రెండు తలల పాము
మాసుల్ ..... కొండచిలువ
యేర్ డోండియల్ ..... నీటి పాము
రక్త పింజర ..... రక్త పింజర
విక్ ..... విష సర్పము; విషము
వేలి ఇట్ట ..... పాము కుట్టుట
వేలి ఊమ్వల్ ..... పాము కుట్టినది
సేరి ..... జెర్రి పోతు పాము

1.6.1.3.2. బల్లి

కుదుర్ డొక్కె .....బల్లి
డొక్కె ..... తొండ; బల్లి
తరస్ డొక్కె ..... పాము తొండ
నెయ్ నొడొంజ్ .....ఊసిరవెల్లి
హురుమ్ ..... ఉడుము

1.6.1.3.3. తాబేలు

కాసొ ..... తాంబేలు; తాబేలు
మీనొడల్ ..... తాబేలు

1.6.1.3.4. మొసలి

మగ్గుర్ .....మొసలి

1.6.1.4. ఉభయచరం

నస్ .....నసెము
పన్నె ..... కప్ప
పెన్నె ..... కప్ప

1.6.1.5. చేప

కట్టుడి .....జెల్ల జ
కాకడ్ బోరి ..... ఒక రకమైనా చేప
కుహ్చె ..... అలుగు
కొట్వల్ ..... జెల్ల
జత్తె ..... రొయ్య
జత్తెంగ్ ..... రొయ్యలు
జిజె ..... చిన్న చేప
టెప్సి .....చిన్నచేప
తిమింగలం ..... తిమింగళం
నారి ..... జలగ చేప
పోడ్డ్ .....సూర్య చేప
బొట్టె .....మొట్ట
మడ్కంజ్ .....నల్ల చేప; నల్ల చేపలు
మలంజ్ ..... చేప
మీన్ ..... చేప
మీన్క ..... చేపలు
రుద్దె .....చిన్న చేప
రుద్దె .....సన్న జిమ్మ
లోడ .....చేప పేరు
విచ్కడ్ .....చేప పేరు
సపక్ (సపోక)
..... చేప పొలుసు; పొలుసు
సెర్క సీటె ..... పేద పర్క చేప

1.6.1.7. కీటకం

ఈసుల్ .....ఉసుల్లు
ఉడుమ్ .....ఉడుము
ఉద్రి (పెత్తెంగ్)
..... చెదలు; చెదలు పట్టడం
కచ్చి పీసి ..... పచ్చ ఈగ
కట్టె గోంగొర .....కట్టె పురుగు
కట్టె నూసి .....కట్టె తినే పురురు
కాడల్ .....తేనె; తేనెటీగ; తేనెపట్టు
కారి పెత్తె ..... నల్ల చీమ
కారె (పుర్కి) .....పేలు
కిరక్ ..... కోపిష్టి తనం
కుమ్మె పీసి ..... కుమ్మరి ఈగ
కొర్ మిచ్చొ ..... కీటకం
కోడ ..... గడ్డి చిలుక
కోడ పిప్రి ..... గడ్డి చిలుక
కోడతిరుడి ..... పెద్ద' జెర్రి
కోస్ల .....పట్టు; పట్టుపురుగు
గడ్డి పీసి .....
గేచుడి .....
గొజొర ..... కీటకము
గొర్ర .....పురుగు
గోంగొర ..... గొంగలి పురుగు
గోమసి (పీసి) .ఎడ్లలో ఉండే పురుగు
చిర్కల్ ..... కీచురాయి
చిర్రల్ .....కీట్కుర్
చుడుర్ పీసి ..... చిన్న ఈగ
జాడి కోడ ..... గడ్డి గుర్రం
జాడి ..... గడ్డి పురుగు
జూలుర్ ..... బొద్దింక
జొన్న ..... జొన్న పురుగు
టాక్రిమిచ్చొ .....నల్లని పెద్ద తేలు
టీకుర్ ..... కందిరీగ
టీకుర్ (పీసి) .....
డొమ్మల్ పీసి .....దొడ్డు ఈగ
నడ్ .....కీటకం; నల్లి
నుర్మె పెత్తె ..... చిన్నాైన చీమ
నుల్లె .....దోమ
నూడ పుడి ..... చెదరు పురుగు
నూసి .....లక్క పురుగు
పండి మిచ్చొ .....ఎర్ర తేలు
పిప్రి .....సీతాకోకచిలుక
పుడ్క ..... పురుగులు
పుడి ..... పురుగు
పుర్కి .....పేను
పెత్తె .....చీమ
బెర్రల్ పీసి .....తేనెటీగ
మంద ...గుంపు; మంద; సమూహం
మాంజ పుడి ....మిఱుగురు పురుగు
మిచ్చొ .....తేలు
మిహ్పా పుడి ..... ఆకు పురుగు
మెన్ పీసి ..... చిన్న తేనెటీగ
యేర్ పుడి ..... నీటి పురుగు
యేర్ యెండుస్వల్
.....నీటిని బాగు చేసే కీటకం
లొద్ద పుడి ..... లద్దె పురుగు
వీసి ..... ఈగ
వెలుం పెత్తె ..... చెదలు చీమ
సడపి పుడి .....పెండ పురుగు
సీర్ ..... పేండ్లు
సుర్పాపె ..... కొండ చిలుక
సొవ్వార్ పెత్తె .....ఉప్పు చీమ
సోనె పుడి ..... బంగారు పురుగు
హిర్డుమ్ .....కీటకం
హెర్మి పుర్కి ..... బర్రెపేను

1.6.1.8. సాలీడు

గోపెర .....సాలె పిట్ట; సాలె పురుగు

1.6.1.9. చిన్న జంతువులు

కిట్కుర్ .....ఒక రకమైన పురుగు
కొండ బుడ్కుమ్ ..... నత్త
తిరుని ..... జెర్రి

బుడ్కుమ్ .....నత్త
మొల్లొల్ ..... కుందేలు

1.6.2. జంతువు యొక్క భాగాలు

కట్టు ..... పిత్తము
కడ్క ..... కన్లు
కడ్కి ..... జంతువులా మోని
కడ్ కొండ .....కన్ను బొమ్మ
కుర్కి .....
కూరి ..... డెక్క
కూరింగ్ ..... డెక్కలు
కెల్క ..... వెంట్రుకలు
కెవ్క .....చెవులు
కేరెల్ ..... మోపురం
కొక్కొర్ .....
కోర్ .....కొమ్ము; కొమ్ములు
గర్దన్ ..... మెడ
గుండ్రు కాయంగ్ . మూత్రపిండాలు
చహ్క .....ముల్లు
చుడుర్ పొద్దుర్ .....చిన్న ప్రేగు
చెల్లి
..... అవు తోక చివరిన యున్న వెంట్రుకలు
టొడ్డి ..... నోరు
టొంగ్ర కావ కీల్చ ... మోకాళ్ళ కీలు
తడకి ..... కాలేయం; గుండె
తలకెల్క ..... తల వెంట్రుకలు
తోకార్ ..... తోక
తోల్ .....చర్మము; తోలు
పొడ్రి బొక్క ..... కాలి ఎముకలు
పొపొస్ ..... తిత్తులు; శ్వాసకోశం
మాండి కావ .....తొడ కీళ్లు
మీసెల్ ..... మీసము; మీసాలు
మీసెల్క .....మీసాలు
మొసొర్ .....ముక్కు
వొహొ ..... పాలు గ్రంధి
సపక్ .....పొలుసు
సాతి ..... రొమ్ము
సీంగ్ ..... కొమ్ము
హుక్క (కోసి) .....

1.6.2.1. పక్షి భాగాలు

కాల్క .....కాళ్లు
బుద్దెల ....మల విసర్జన అవయవము
బూర .....ఈక
మచ్చల్క .....మచ్చలు
మారెల్ ..... రెక్క
మారెల్క .....రెక్కలు
మేంజ్ ..... గ్రుడ్డు; గ్రుడ్లు

1.6.2.2. సరీసృపాలు

కాల్క .....కాళ్లు
టొక్రె .. గుడ్డు పొలుసు; చిప్ప; పెంకు
డొక్కె .....తొండ; బల్లి
పడె ..... పడగ

1.6.2.3. చేప భాగాలు

కెవి గద్దింగ్ .....చెవి కన్నాలు
చహ్క ..... ముళ్లు
జాలింగ్ ..... జాలిలు
మొసొర్ గద్దింగ్ .ముక్కు కన్నాలు
సపక్ (సపొక)
..... చేప పొలుసు; పొలుసు
సిడొపొరొ . ఒక్క దాని మీద ఒక్కటి

1.6.2.5. చిన్న జంతువుల భాగాలు

కాల్ ..... కాలు; కాళ్ళతో

1.6.3. జంతువు యొక్క జీవిత చరిత్ర

కండున్ .....వలపు
కుర్ర పియ్య
..... కంక; కోడెదూడ చిన్నది
కెల్క ..... వెంట్రుకలు
కొర్ పొరి ..... కోడి పిల్ల
గాది పొరి .....గాడిద పిల్ల
గాబ్డి .....కడుపుతో
నెయ్ పిల్ల .....కుక్క పిల్ల
పడ్డపియ్య
....లేగ చిన్నది; వయసున్న ఆవు
పర్సొత ..... కడుపు అయింది
పిల్ల ..... పిల్ల
మాయ్‌అర్త ..... వరులు పడ్డాయి
మావ్ ..... జింక; దుప్పి
మూరెమాతంగ్
అంతరించి పొయినవి
రొహ .....దుప్పి
వహ్ర ..... ఈనింది
వెల్కడ్ సొంగ్ర ... వంశము సాగడం
హెర్మ్ ..... బర్రె

1.6.3.1. గుడ్డు

కార .....
కొర్ పొరి .....కోడి పిల్ల
కొహ్క సి ..... పొడ్చి
గుడ్ ..... గుడ్డు సొన
టొక్రె .. గుడ్డు పొలుసు; చిప్ప; పెంకు
దొస్- .....పెట్టడం
మల్ పొరి ..... నెమలి పిల్ల
వోహ్ర .....పలిగింది
సెట్టమెంజ్ .....చెడి పోయిన గుడ్డు

1.6.4. జంతువుల చర్యలు

కరివకె తాకంత
..... నేర్వకుండానే నడ్చుట
గీడి పా- ..... చుట్టుముట్టింది
చందొడ ..... షికారి వస్తువు
నర్మంత ..... నిద్రపోయింది
పియ్త ..... పట్టింది
పూడ్సి .....తరిమి తరిమి
మక్సి ..... దాగి
మేంజ్ .....గ్రుడ్డు; గ్రుడ్లు
వొల్సి .....దాక్కొని
సూడ్సి ..... చూసి

1.6.4.1. జంతువుల కదలిక

పరి- ..... ఎగిరింది
పోహ్నా- ..... నీటిలో ఈదడం
లాత ..... కాలు దెబ్బ
విత్- .....పరుగు పెడుతుంది

1.6.4.2. జంతువుల ఆహారపు అలవాట్లు, తినడం

ఆకింగ్ ..... ఆకులు
ఉట్ట ..... తాగింది
ఊత్- ..... పీల్చుకోవడం; పీల్చుట
ఊమ్సి .....లాగి
కొర్కంత ..... కొరుకుట
చారొ ..... ఆహారం; జంతుగ్రాసం; జంతువుల (గడ్డి)
జన్వర్క ..... జంతువులు
జలు .....నములుట
జలుసి ..... నమిలి

తస్కాసి .... కోడి ఆహారం కోసి తాను ఆహారాన్ని వెతుకు తుంది
తింతంగ్ ..... తింటాయి
తిహంత ..... తినిపిస్తుంది
తిహా- ..... తినిపించు
నింద్- ..... నిండినా; నిండుగా
నెత్తుర్ ఉంటంగ్ ..... రక్తం తాగుట
పల్ల విల్ల ..... చిందర వందర
పెర్సి ..... ఏరుకొని
మిజంత ..... మింగుట
మెయ్యాల్ .....ఓడించడం; తినడం
మెహా- ..... మేపడం
మేయ్- ..... మేపడం
రొహ్కా- ..... నెమరు వేయడం
లవ్వ లవ్వ తొందర తొందర తినుట

1.6.4.3. జంతువుల శబ్దాలు

ఆంబ ..... ఆవు చప్పుడు
కీక్ కీక్ ..... చప్పుడు
కూసంతంగ్ ..... కూయుట
కెక్కెర్ కెక్కెర్ ... కమ్ము పిట్ట అరుపు
కెర్రె వెర్రె ..... చప్పుడు
కేజయర్ ..... కుక్క అరుపు
కొక్ కొక్ ..... బాతు అరుపు
కోహా .....జంతువు చప్పుడు
కోటెర్క .....కోడి అరుపు
కోహెజ్ కోహెజ్ ....నెమలి చప్పుడు
గడుం గడుం .....పులి అరుపు
గుగూగు .....గుడ్ల గూబ
గుటుర్క .....పావురము అరుపు
గుష్మ్ ..... కీటకము అరుపు
గురే మా- .....
గెంకొర్ గెంకొర్ ..... గాడిద అరుపు చప్పుడు
చయిన్క చయిన్క ..... రామ చిలుక చప్పుడు
చిక్ చిక్ .....ఎలుక అరుపు
చీర్ చీర్ .....ఒక రకమైన చప్పుడు
టొహ్కా ..... చప్పుడు
డార్జ్ ..... పంది చప్పుడు
డార్జ్క డార్జ్క ..... ఒక రకమైనా చప్పుడు
డుక్రికి- ..... రంకె వేస్తుంది
డుక్రికింతగ్ ..... రంకెవెయడం
డుర్క డుర్క .....పంది యొక్క చప్పుడు
పొస్ పొస్ ..... బుస్ బుస్
బవ్ బవ్ ..... కుక్క అరుపు
బొజర్ బొజర్ ..... ఆవు అరుపు
బెకబెక ..... కప్ప అరుపు
మ్యావ్ మ్యావ్ ..... పిల్లి అరుపు
మే మేక అరుపు
రూంయ్న ..... చప్పుడు
రోంజ్- ..... చప్పుడు
సూష్మ్ .....బొంతి పిట్ట అరుపు
హు హు ..... ఒక రకమైన చప్పుడు
హెవ్ హెవ్ ..... కుక్క అరుపు

1.6.5. జంతువుల నివాస స్థలం

ఆకితగ ..... ఆకులో
కుట్టంగ్ .....కొయ్యలు
కుంట ..... కుంట
కుహి ..... నుయ్యి; బావి
కొట్క ... కొట్టాము; జంతువుల పాక
కొటుడి .....
గుట్టగ ..... గుట్టలో
గూడ ..... గూడు
గూడ .....పిట్ట గూడు
గోట్నం ..... గోట్నం
చిక్లతగ ..... బురదలో
జాకర్ (పిట్టె) .....చిన్న పక్షి
జాడితగ .....గదిలో
జూడ్క .....తీగల గుంపు
టోప్ర ..... గుహ
డువల్ బుయరి .....పులి గుహ
డొడ్డొ ..... గుంత
డోబ్ర ..... తొర్ర
తడెయ్ .....చెరువు
దొడ్డి ..... జంతువుల పాక
పాక .....పాక
పింజొర .....గూడు; బోను
పుత్తి ..... పుట్ట
పుత్తితగ .....పుట్టలో
పొదెలనగ ..... పొదలలో
బండంగ్ ..... బండలు
బండనగ .....బండలలో
బిద్ది ..... జంతువుల గృహం
బుయరి ..... గుహ
బుల్ల ..... చెట్టు తొర్ర
బూజ్ .....బూజు
బెందొ .....కోళ్లను పెట్టె బుట్టి
బొంగ్సడ్ గద్ది ..... సొరంగం
మండనగ .....పందిరిలో
మర్రతగ .....చెట్లలో
యేతగ ..... నీటిలో
లడ్డి ..... వాగులో
సందితగ ..... సందులలో
సద్దుర్ ..... సముద్రము
సద్దుర్ తగ ..... సముద్రములో

1.6.6. జంతువుల సమూహం

కర్ప .....పిట్టల గుంపు
కారవొల్వల్ .....పొదుగు
కొర్కన మంద ..... కోళ్ళ మంద
గుడ్డ ..... గుంపు; సమూహం
పిట్టెన కర్ప .....పిట్టల గుంపు
పుడ్క న కుప్ప ...పురుగుల గుంపు
మంద ...గుంపు; మంద; సమూహం
మురన మంద .....ఆవుల మంద
సార్ని .....క్రమం; వరుస; వరుసగా

1.6.7. మగ మరియు ఆడ జంతువులు

కుచ్చల్ మల్ ..... మగ నెమలి
కుర్ర .....కంక
కొర్ .....కోడి; కోడి పిల్ల
కోరెల్ .....కొమ్ములు
డగ్గరి ..... దుప్పి
డాండియల్ ..... మగ నెమలి
డుడ్డె ..... బర్రె గూణ; బర్రె బొక్కు
డొండెనెమ్ ..... ఆడ కుక్క
తడెంజల్ ..... తోడేలు
తల్లుర్ కొర్ ..... కోడిపెట్ట
పడ్డ ..... ఆడ దూడ
పాటుమ్ పోరి .....మేకపిల్ల
పొడెల్ .....గొర్రె పోతు
పోంజ్ ..... కోడిపెట్ట
బక్ర ..... మేకపోతు
బదెక ..... బాతు
బోకుడ్ ..... మేకపోతు
బోడుం ..... ఆంబోతు; నంది

యెక్లల్ పద్ది ..... అడవి మగ పంది
యేని ..... ఏనుగు
యేర్కొర్ ..... నీటి కోడి
రొహి ..... దుప్పి
వగ్గర్ ..... బర్రె పోతు; వయసు బర్రె
హయ్లల్ ..... దున్న పోతు

1.7. ప్రకృతి, పరిసరం, పర్యావరణం

కహరుహ ..... చెడు వాతావరణము
గర్జ్ వల్ ..... ఉరుము
చిల్లల్ ..... ఆకు పచ్చ; హరితము
చొకొట్ ఇర్వల్ .... జాగ్రత్త పరుచు; జాగ్రత్తగా ఉంచడం; భద్రమైన
జగ్ ..... ప్రపంచం
టెప్ప ..... మబ్బు
తిర్తుం ..... త్రిలింగ దేశం
దువర్ ..... పొగ మంచు
దుహర్ ..... పొగ మంచు
నట్కొవల్ .....నరకడం; నరుకుట
పడిద్ .....బంజారా బీడు; మైదానం
బొవ్రి ..... సుడి గాలి
రికమ్ జాగ ..... ఖాళి స్థలము
వడిద గోంజి .....వాతావరణము ప్రభావము
సిర్ముట్ దిస్వల్ .....చుట్టు పక్కన కనబడేది

1.7.1. ప్రకృతిసిద్ధ, సహజ, స్వాభావిక

కచ్చి ..... ఇనుము; లోహం
కత్తుల్ ..... సీసము
కాస్ ..... కంచు
గడ్డుక్ ..... కొద్దిసేపు
చాంది ..... వెండి
దాద్ లాగ్వల్ ..... స్పర్శ
దిన్స్ ..... వస్తువు
నాంద్ ..... చప్పుడు
రచ్చెమాత ..... నిమగ్నమవడం
సవద్ ..... రుచి

2. మనిషి, వ్యక్తి

అచ్వీర్ వరట్ ..... అందరూ రండి
అర్దొ వహిత ఆత ..... నడి వయసు
అర్దొ వెయ్లొ .....నడి వయస్కురాలు
అరెయ్ ఇగ్గె వా .....ఒరేయ్ ఇటు రా
ఊర్ ..... వారు
ఊర్క పియ్సివర ..... వాళ్ళనుదీసుకొనిరా
ఊర్కున్ ..... వాళ్ళందరినీ
కర్స్వల్ కాండి ..... ఆడే పిల్లవాడు; క్రీడాకారుడు
కర్స్వల్ పేడి .....ఆటలాడే పిల్ల
కాగుత్ కరివల్ పేడి .....చదువు కునే అమ్మాయి
కాతి మాయ్నల్ .....కమ్మరి వ్యక్తి
కామ్ కియ్వల్ ..... కార్యకర్త; పని చేసే వ్యక్తి
కున్బి మాయ్నల్ .....వ్యవసాయదారుడు
కోంద మాయ్నల్ . కోపం లేని వ్యక్తి
కోయ్లల్ మాయ్నల్ .....తెలివి గల వ్యక్తి
జవన్ మాయ్నల్ ..... యుక్త వయస్కుడు
జాన్ జవన్ అతపేడి .... ఎదిగిన పిల్ల
డుగ డుగ ఆత .....ముసలమ్మ
తన్న వాయిర్ ..... అతను రాని
నంది మాయ్నల్ ..... బుద్ధి వంతుడైన వ్యక్తి
పడ్స కాండి ..... యువకుడు
బారు మాయ్నల్ ..... నడివయస్సువాడు
బిగ్ బొగ్ అతపేడి ..... ఎదిగిన పిల్ల
బూతి మాయ్నల్ .....కూలీ వ్యక్తి
బెర్స్త పేడి . యుక్త వయస్కురాలు
మజ్బుత్ మాయ్న ల్ ..... బలవంతపు వ్యక్తి
మాతరి ఆత ..... ముసలయింది
వెడిల్ మాయ్నల్ ..... ముసలి వ్యక్తి
వోర్ వాయిర్ ..... అతను రాని
సాడతె సొన్వల్ పేడి బడికి వెళ్లే పిల్ల

2.1. శరీరం

కూర సాని ..... పొట్టి వ్యక్తి
కొయ్సల్ బొట్టతొర్ .....వంపు వెల్లు కలవాడు
కోయ్సల్ టొడ్డితొర్ ..... వంపు నోరు గలవాడు
గుడ్డి కడ్డొర్ ....గుడ్డి కన్ను గల వ్యక్తి
గూని మాయ్నల్ ..... మంచి మనసు గల వ్యక్తి
టొటొక్ సిల్లి ..... పెద్ద పెదవి
డాయిడల్ పెట్టితొర్ బొర్రగలవాడు
డిబ్బల్ ..... బొర్రగలవాడు
డెబ్రల్ కాల్దొర్ ..... లావు కాలు గల వాడు
డెబ్రల్ బొట్టతొర్ .....లావు వెల్లు గల వాడు
డెబ్రల్ మాయ్నల్ .....లావు వ్యక్తి
తిరుసి కాల్ వాటంతొర్ ..... తింపి కాలు వేస్తాడు
తొంద్డి ..... అస్పష్టత
తోతె ..... నత్తి
తోతొడ్ తితొడ్ ..... అసంపూర్తి
మేందొల్ ..... దేహం
రూప్ ..... రూపం

2.1.1. తల

ఉత్త మొసొర్ ..... నడ్డి ముక్కు
కడ్ .....కన్ను; కన్ను బొమ్మ
కప్పర్ .....నుదురు
కిర్వి తల ..... సగం గుండు తల
కెవి .... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి పోగు
కొయ్యల్ మొసొర్ ..... పొడువు ముక్కు
కొరలిక్ మీసెల్క .....పెద్ద మీసాలు
కొర్వి .....చెంప
గర్దన్ .....మెడ
గుడ్డ .....కంఠము; గొంతు
గూబె ..... కర్ణభేరి; గూబ
గోటి ..... గొంతు; మెడ

గోల్ మొకొమ్ .....గుండ్రటి ముఖం
చిప్డి .....కంటి ఊసు
టారొ .....మాడ
టిక్రి .....శిఖరం
డెబ్రల్ గోటి .....లావు గొంతు
తల టొక్రె .....తల కపాలం
తల నోయ్వల్ .....తల నొప్పి
తాడ్వ .....గడ్డం
పాపె .....అతిజిహ్వ
పిడ్సతంగ్ కెల్క్ తెల్లని వెంట్రుకలు
బుచ్చలిక్ .....కురుచైన
బుర్రిక్ కెల్క్ ...తక్కువ వెంట్రుకలు
బోడితల్ల .....బట్టతల
మింది .....కన్ను రెప్ప
ముడ్తంగ్ కెల్క్
.....మడతల వెంట్రుకలు
ముద్ద మొకం .....గుండ్రని ముఖం
మొకొమ్ .....మొఖం
రెప్సల్ మొకొమ్
.....వెడల్పు ముఖం కలవాడు
లామ్టాడ్వ .....పొడవాటి దవడ
సిటుక్ మొసొర్ ...కొక్కిలి ముక్కు
సిల్లి .....పెదవి; పెదవులు

2.1.1.1. కన్ను

కడ్ .....కన్ను; కన్ను బొమ్మ
కడ్ కర్ కర్ కీంత
.....కన్ను కార్ కార్ నొస్తుంది
కడ్ తొయ్త .....కన్ను ఉబ్బింది
కడ్ పిహ్తొర్ .....కన్ను మూసాడు
కడ్ పెల్క్ వల్ .....కన్ను మైల
కడ్ మల్లు .....కంటి మైల
కడ్క పాయె .....కన్ను కొట్టని
కడ్క తెరితొర్ .....కన్ను తెరిచాడు
కొండలిక్ కడ్క .....పెద్ద కండ్లు
కొయ్సలిక్ కడ్క ..... వంకర కన్ను
చుడుక్ కడ్క ...చిన్న కన్ను కండ్లు
డొకొడ్కనె ఆత .....లోపల పోవడం
పిత్తల్ కడ్ .....మొల్ల కన్ను
మింది .....కన్ను రెప్ప
మున్నె కడ్క .....ముందర కన్ను
మెంటల్ కడ్క ..... మెంతి కన్ను
రొప్పొ కడ్క .....లోపల కన్ను

2.1.1.2. చెవి

అర్డొ కెవ్వి ..... సగం చెవి
కడ్ కెవ్వి .....కన్ను చెవి
కిర్వి కెవి ..... సగం చెవి
కెవి .... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి కింది
భాగం; చెవి పోగు
కెవి కస్కంత .....చెవి కొరుకుతుంది
కెవి పొంగ్త .....చెవి కారింది
కెవి వొహ్త .....చెవి చీము పట్టింది
కొరెకల్ ..... చెవిలోని జిబిలి
డెబ్రల్ కెవి ..... లావు చెవి
డొప్పొ కెవి .....వంపు చెవి
బుట్టికెవి ..... చిన్నగా చెవి
ముడ్త కెవ్వి ..... ముడత చెవి
యెల్లికెవి .....ఎలుక చెవి

2.1.1.3. ముక్కు

ఈచ్- .....చీమిడి తీయడం
ఉత్త మొసొర్ ..... నడ్డి ముక్కు
కిప్ట .....పక్కు కట్టడం
కిర్వి మొసొర్ ..... సగం ముక్కు
డెబ్రల్ మొసొర్ ..... లావు ముక్కు
డొమ్మల్ మొసొర్ ...దొడ్డు ముక్కు
తల మొసొర్
..... ముక్కునుంచి రక్తం కారుట
నక్టి మొసొర్ ..... నడ్డి ముక్కు
పెర్స మొసొర్ .....పెద్ద ముక్కు
మూస్క- .....వాసన తీసుకోవడం
మూస్కవల్ .....వాసన తీసుకోవడం
మొసొర్ ..... ముక్కు
మొసొర్ బొంగ్డజ్
.....ముక్కు కన్నాలు
రెప్సల్ మొసొర్ ..వెడల్పు ముక్కు
సగున్ .....తుమ్ము
సీర్కనె కీ- ..... ఎగపీల్చు
సుయ్యల్ మొసొర్
..... పొడువు ముక్కు
సేమెడ్ ..... చీమిడి

2.1.1.4. నోరు

అడ్వల్ బొడ్డి .....ఏడ్చే నోరు
ఆక్సింత .....పిలుస్తుంది
ఉన్వల్ బొడ్డి .....త్రాగే నోరు
కచ్- ..... కరుచు
కవ్వల్ బొడ్డి .....నవ్వే నోరు
కస్క- .....కరవబోవడం; కొరుకుట
కెక్రెమాయ్వల్ .....దగ్గు
కేయంత .....పిలుస్తుంది
కేయ్వల్ బొడ్డి .....పిలిచే నోరు
కోక్ల కీ- .....దగ్గు
గుమ్సల్ బొడ్డి .....గుండ్రని నోరు
చప్రి కీ- .. నోటి లోపల చప్పరించడం
చుక్ చుక్క కియ్వల్
.....చప్పుడిచ్చే నాలుక
చుహ్క వల్ బొడ్డి
.....చప్పరించే నోరు
జల్వంత .....నములుతుంది
జలువల్ బొడ్డి .....నమిలే నోరు
టాపుర్ బొడ్డి
..... ఎక్కువ మాట్లాడే నోరు
బొడ్డి ఉహ్కంత నోరు ఊదుతుంది
బొడ్డి దబ్ మందంత
..... నోరు మాట్లాడకుండా ఉంది
బొడ్డి పరుస్వల్ .....నోరు తెరుచుట
బొడ్డి బుర్లె ..... ముద్దు పెట్టడానికి
బొడ్డి బుర్వల్ ..... ముద్దు పెట్టడం
బొడ్డి ముహ .....నోరు మూయు
బొడ్డి మూల ..... నోటి మూల
బొడ్డి సరివల్ .....నోరు తెరుచుట
బొహ్క వాట్వల్ వెంజెర్
.....చప్పుడిచ్చే నాలుక
డక్నె కియ్వల్ .....నోరు తెరుచుట
తిత్నెవెంజెర్
..... ఎప్పటికీ నాలుక బయిట
ఉంటుంది
తింత .....తింటుంది
తిన్లెకామ్ సీంత
..... తినడానికి పనికి వస్తుంది
తిన్వల్ బొడ్డి .....తినే నోరు
తుహ్క- ..... తుమ్ముట
నాక్- .....నాకుట
నాక్వల్ వెంజెర్ .....నాకుట నాలుక
నెయ్ బొడ్డి ..... కుక్క నోరు
పాట వారంత .... పాట పాడుతుంది
పాపె ..... అతిజిహ్వ

పేపై ఉహ్కంత
..... సన్నాయి ఊదుతుంది
పొర్రొడ సిప్లి ..... పై పెదవి
బడబడ కక్వల్
..... ఎక్కువ వాంతులు అవడం
బూడ్నసిప్లి ..... కింది పెదవి
బొబొడ్ బిబొడ్ తిన్వల్
..... పన్లు లేనివాడు తిన్నాడు
మింగ్- ..... మింగుట
ముక్డియల్ బొడ్డి
..... ఎక్కువ మాట్లాడని నోరు
ముయ్క్ ముయ్క్
.....నోటి లోపల నములుట నోరు
మెలియంత
.....కదులుట; కదులుతుంది
రాంగ్వాల్ బొడ్డి ..... తిట్టే నోరు
లెంగ్ ..... రాగం
వడ్కంత ..... మాట్లాడుతుంది
వడ్క్వల్ బొడ్డి .....మాట్లాడే నోరు
వడ్క్వల్ వెంజెర్ మాట్లాడే నాలుక
వయ్యుక్ ఆవలించుట; ఆవలింతలు
వర్త పొర్త కక్వల్
..... త్వర త్వరగా వాంతులు
వాక్డియల్ .....వంకరగా
వెంజెర్ కచ్చ్తొర్
.....నాలుకను పన్లతో పట్టాడు
వెంజెర్ కాస్క్ తొర్
..... నాలుక కొరికాడు
వెంజెర్ నాకంత ..... నాలుక నాకుట
వెంజెర్ మింగుసంత
..... నాలుక మింగుతుంది
వెంజెర్ మెలుసంతి
..... నాలుక కదులుట
వెహ్వాల్ బొడ్డి .....చెప్పే నోరు
వోక్రవాసి కక్వల్ ..... వాంతులు
సవద్ సూడంత ..... రుచి చూస్తుంది
సీస్రి వాటంత .....ఈల వేస్తుంది
హేప్సల్ బొడ్డి .....వెడల్పు నోరు

2.1.1.5. దంతం, పన్ను

ఇర్వలిక్ పల్క్ .....పచ్చటి పన్లు
గావడ్ పల్క్ ..కొక్కిలి దంతములు
జప్పి పల్క్ .....పాచి పన్లు
దవ్రల్ పల్ .....తెల్ల పన్ను
దవ్రలిక్ పల్క్ .....తెల్లటి పన్లు
దాడ .....అన్న; దవడ; దవడ పళ్లు
దాడ వాత ..... ధాతువు వచ్చింది
నడ్డుమ్ దాడ .....మధ్య దాత
పల్ ..... పండ్లతో కొరుకు; పన్ను
పల్ అర్త .....దంతము పడ్డది
పల్ ఉరుంగ్త ..... దంతము విరిగింది
పల్ కుస్త ..... దంతము రాలింది
పల్ వాత .....దంతము వచ్చింది
పల్క్ ..... దంతాలు
పుడ్ పల్ .....పుచ్చు పన్ను
పొక్రల్ పల్ .....పుప్పి పండ్లు
పొర్రొడంగ్ పల్క్ .....పై దంతాలు
బుడ్నంగ్ పల్క్ క్రింది దంతములు
బోడలిక్ పల్క్ పసుపు దంతములు
మొదొల్ దాడ .....మొదటి దవడ
రండ్ పల్క్ .....రెండు పన్లు
వరిత పల్ .....వంపు పన్ను
వరితంగ్ పల్క్ .....వంగిన పన్లు
సిటుక్నె పల్క్ కొక్కిలి దంతములు
సూటుల్ దాడ .....చివరి దాత

2.1.2. కబందం, మొండెం

కూల .....పిరుదు
కేరి .....మొనదేలిన గట్టు
చుడుర్ పొద్దుర్ .....చిన్న ప్రేగు
డగుర్ పొద్దుర్ .....పెద్ద ప్రేగు
డెండ్కి .....వీపు
తోయ్వల్ ..... ఉబ్బు; ఉబ్బుట
దడొ .....మొండెము
దాద్ర ..... పొత్తి కడుపు
దూదొ .....రొమ్ము
నడి ..... నడుము; నడుము పట్టి
నడి బొక్క
..... నడుము బొక్క; వెన్నుముక
పాసిరి పెడ్కంగ్ .గుండె, కాలేయం
పేండ .....యోని
పొపొస్ ..... తిత్తులు; శ్వాసకోశం
బర్జడి ..... రొమ్ము ఎముకలు
బొమ్ .....రొమ్ము
మొడ్
..... చిన్న ఆడ పాప; చిన్న మొగ పాప; బొడ్డు
సాతి .....రొమ్ము
సాతి బొక్కంగ్ ..రొమ్ము ఎముకలు
సెట్ట ..... బాహువు

2.1.3. చెయ్యి, రెక్క

కయ్ ..... చెయ్యి
కయ్ పేడ్డె .....చేతి కండరము
కీల్చ .....కీళు
చిమ్కి ..... చిటికెడు
డండె .....చేతి పై కండరము
బొట్ట .....వ్రేలు
సేర .....ఒక చేతిలో తీసుకోవడము

2.1.3.1. చెయ్యి, బాహువు, భుజం

అస్తుర్ కయ్ అర పాదం; అరచేయి
ఆకుడ్ కయ్ ..... పొట్టి చేతు
కూల్లి .....గిలగింతపెట్టు; చంక
కొడొప్ .....దోసె
కొడొప్ మెన్ .....దోసెడు
గుండ్రల్ కయ్ ..... గుండ్రని చెయి
చిమ్కి మెన్ ..... చిటికెడు నిండ
టొజి .....మోకాలు; మోచెయ్యి
డండ్ ..... మోచేతి కడియం
డూండి కయ్ .....ఒంటి చేతి
డెమ్మ కయ్ .....ఎడమ చెయి
తడ్ కయ్ .....
మన్గట్ ..... మణికట్టు
ముట్టి ..... పిడికిలి
ముట్టి మెన్ గుప్పెడు; పిడికిలి నిండ
ముండి కయ్ ..... కుంటి చెయి
రండ్ కయ్క్ ..... రెండు చేతులు
సెట్ట ..... బాహువు
సేరమెన్ ..... దోసిల నిండ

2.1.3.2. కాలు

అస్తుర్ కయ్ అర పాదం; అరచేయి
ఆకుడ్ కాల్ .....సగం కాలు
కాల్ .....కాలు; కాళ్ళతో
కాల్ పేడ్డె ..... కాలు కండరము
కొంకి కాల్ ..... వంకర కాలు
గుండ్రల్ కాల్ .....గుండ్రని కాలు
గొట్టు బొక్క ..... కీలు బొక్క
చుడుర్ కాల్ ..... చిన్న కాలు
చెప్టల్ కాల్ .....వెడల్పు కాలు
టుగ్రి కాల్ ..... చిన్న కాలు

టూటి కాల్ ..... కుంటి కాలు
బొజీ ..... మోకాలు; మోచెయ్యి
డాక ..... మడమ
డూండి కాల్ ..... కుంటి కాలు
తడ్ కయ్ .....
పెర్రె కాల్ ..... వంకర కాలు
పోడ్రి .....మోకాలు
మాండి ..... తొడ
ముండి కాల్ ..... మొండి కాలు
రొండి ..... తొడ
వరిత కాల్ ..... తిరిగినా కాలు
వెంకీ కాల్ ..... వంపు కాలు

2.1.3.3. వేలు, కాలిబొటనవేలు

కయ్ బొట్ట ..... చేతి వేలు
కర్పెసల్ తిడింజ్
..... మృదువుగా లేని గోరు
కాల్ బొట్ట .....కాలు వేలు
కిర్వల్ తిడింజ్ ..... సగం గోరు
చిచ్చల్ బొట్ట .....చిన్న వేలు
చిచ్చల్ వడ్జ్ ..... చేతి చిన్న వేళ్లు
తిడింజ్ ..... గోరు
తొహ్వల్ బొట్ట ..... చూపుడు వెళ్ళు
పెర్స బొట్ట .....పెద్ద వేళ్ళు
బొట్టంగ్ .....వేళ్లు
ముద్ద .... ఉంగరపు వేలు; ఉంగరము
ముద్ద కెర్వల్ బొట్ట
.....ఉంగరం తొడుక్కునే వేళ్ళు
వడ్జ్ .....వేళ్ళు
వరిత తిడింజ్ .....వంపు గోరు

2.1.4. తోలు, చర్మం

ఇనయ్ ..... ఈనాయ్
కారి మేందొల్ ..... నలుపు దేహం
కారి మొకొమ్ .....నలుపు మొఖం
కాసంత .....వేడి అవుతుంది
కుర్కుక్ కుర్కుక్ఆంత
..కుర్కులుకుర్కుల్ అవుతుంది
కుర్కుమ్ ..... కురుపు; మొటిమ
గుసడి తోల్
..... గుసాడి పట్టుకునె చర్మం
చీరిత .....చీల్చిన
డాగ్ ..... మరక
డువల్ తోల్ .....పులి చర్మం
డోల్ తోల్ .....డమురు చర్మం
తర తర ఆంత .....వణుకు తుంది
తిక్కల్ ..... తెల్లగా
తోల్డ బూర నిపంత
.చర్మ వెంట్రుకలు నిలబడుతుంది
దదుల్ మేందొల్ ..... దద్దుల దేహం
దల్ తోల్ .....లావు చర్మం
నియ్ మేందొల్ ..... జిడ్డు దేహం
పత్లొ తోల్ .....పలుచటి చర్మం
పర్ర తోల్ ..... పర చర్మం
పుట్ మచ్చ .....పుట్టుమచ్చ
పున్ మచ్చ ..... పుండు మచ్చ
పున్క వాలె ..... గడ్డలు గల ముఖం
పుల్లల్ .....పుల్లటి
బయ్ బూరి ..... ఎక్కువ తెల్లగా
బారిక్ మేందొల్ ..... సన్నటి దేహం
బూరి ..... తెలుపు
బూరి మొకొమ్ .....తెలుపు ముఖం
బోడల్ మేందొల్ .... పచ్చటి దేహం
బోడల్ మొకొమ్ .... పసుపు ముఖం
మచ్చ .....మచ్చ
ముడ్డ .....ముడుత
మూర తోల్
..... ఆవు చర్మం; గొడ్డు చర్మం
మొర్రొ ..... పులిపిరి
రగ్గల్ మొకొమ్ ..... ఎరుపు మొఖం
వత్తమేందొల్ .....ఎండి దేహం
వెల్లె కారి- .....ఎక్కువ నల్లగా
వోర్తమేందొల్ .....పలిగిన దేహం
సొవ్వొర్ మేందొల్ .... ఉప్పు దేహం
హెర్రె తోల్ ..... మేక చర్మం

2.1.5. జుట్టు, వెంట్రుక

కిర్స నె కెల్క
.....చిందరవందర వెంట్రుకలు
కెల్ ..... వెంట్రుక
కెల్ బెర్సంత వెంట్రుక పెరుగుతుంది
కొండ కెల్క
..... కన్ను బొమ్మ వెంట్రుకలు
కోడ కెల్క .....గుర్రపు వెంట్రుకలు
గీడింగ్ కెల్క .. గుండ్రటి వెంట్రుకలు
జాడ్కల్ . పొడవాటి జుట్టు గలవాడు
జుట్టి ..... జుట్టు
టారొ ..... మాడ
టాల్కల్ ..... బట్టతల గల వారు
తిర్నె తల .....తెల్లటి తల
దాడి .....గడ్డం
దాడి వాలె .....గడ్డము గలవాడు
నీర వెలుమ్ ..... చుండ్రు
పత్లొ క్ కెల్క .... పల్చటి వెంట్రుకలు
బుయ్యలిక్ కెల్క
.....పల్చని వెంట్రుకలు
బుర్సల్ ..... బొచ్చ
బూర .....ఈక
బెర్సత కెల్ .....పెరిగిన వెంట్రుక
బోడ్కల్ ..... జుట్టు లేనివాడు
బోడి .....బట్టతలగల
మింది కెల్క
..... కన్ను రెప్ప వెంట్రుకలు
మీసెల్ .....మీసము; మీసాలు
ముండిక్ కెల్క .... ఉండ్రి వెంట్రుకలు
మేందొల్ బూరంగ్
..... దేహ వెంట్రుకలు
మొసొర్ బూరంగ్
..... ముక్కు వెంట్రుకలు
లహ్క కెల్క ... పొడువు వెంట్రుకలు
లాండిక్ కెల్క . తక్కువ వెంట్రుకలు
సడ సడ కెల్క
..... చుండ్రు లేని వెంట్రుకలు
సాతి బూరంగ్ .రొమ్ము వెంట్రుకలు
సుప్పె కెల్క .....వంగిన వెంట్రుకలు
సేటెంగ్ .....జననేంద్రియ వెంట్రుకలు

2.1.6. అస్థి, ఎముక, బొమిక, కీలు

కయ్ బొక్క ..... చేతి ఎముక
కాల్ బొక్క .....కాలి ఎముక
కావంగ్ .....కీలు
బొజి బొక్క ..... మోచేయి ఎముక
బొవ్రి బొక్క .....బంతి గిన్నె కీలు
తల బొక్రె .....తల కపాలం
నడి బొక్క
..... నడుము బొక్క; వెన్నుముక
బొక్క .....ఎముక
మాండి బొక్క తొడ యొక్క ఎముక
మిట్కత ..... బెనుగుట
మిట్కస్వల్ .....బెనకడం
సీల్కి .....వెనుక అవయవము

హెర్రె కూరి నేకంత
..మేక కాలుతో చప్పుడు వస్తుంది

2.1.7. కండ, మాంసం

కొడ్వింజ్ ..కొవ్వు; కొవ్వుగలవాడు
కొడి- ..... కుట్టుట
గట్ సీర .....గట్టి నరము
టొస్సుర్ .....దొడ్డు; లావైన
నడి సీర ..... నడుము సిర
నరుమ్ .....మెత్తని
నెత్తుడ సీర .....రక్తపు నరము
పన్నె ..... కండరము
పన్నె తేల్త .....కండరం తేలిన
పొప్పాస్ వాలె
..... ఊపిరి తిత్తులు గల వాడు
పోయ్సల్ ..... కండరాలు గల వాడు
బారిక్ సీర .....సన్నటి నరము
బొత్తల్ ..... లావు
మాండి సీర ... తొడ యొక్క నరము
లోర .....మాంసం
లోర తిరితప్ ..... ఖండం తిరిగినట్లు
సబ్బుడ్ సీర .....గట్టి నరము
సవ్వితెల్త .....కండరము తేలింది

2.1.8. లోపలి అవయవాలు

ఉల్ పొద్దుర్ ..... మూత్రాశయం
ఉల్ పొపొట ..... మూత్రాశయం
కట్ .....
కెంజ్క .....పులొరి కాయ
గుడ్డ ..... కంతము; గొంతు
గుండుర్ కాయ ....గుండుర్ కాయ
గూబె ..... కర్ణభేరి; గూబ
జమ్లి పొద్దుక్ .....ప్రేగులు
టొడ్డి యేర్ ఊర్త
.... నోరు ఊరడము; నోరూరుట
టొడ్డింగ్ ..... కుతికెలు
తడకి ..... కాలేయం; గుండె
తడకి యేర్ .....గుండె కరగుట
తిత్తి .....తిత్తి
పింగ్ పొద్దుర్ .... మల విసర్జన ప్రేగు
పెట్టింగ్ పొద్దుక్ ..... కడుపు ప్రేవులు
పెర్స పొద్దుర్ .....పెద్ద ప్రేగు
పెల్క పేండ ..... గుదము
పొద్దుక్ .....ప్రేగులు
పొద్దుర్ ..... పేగు; పేగులు
బక్కి ..... తోలు అంతర పొర
మెద్దుర్ .....మెదడు

2.1.8.1. గుండె

గుండ్రుకాయ .....మూత్ర పిండము
తడకి .....కాలేయం; గుండె
తడకి డెహ్కంత ..... గుండె కొట్టుట
తడకి పాయ్వల్
..... కాలేయము స్పందన
దకదక ఆయ్వల్ .....
దడ్కె మా ..... గుండె కొట్టుకోవడం
బారిక్ సీరంగ్ ..... సన్నని నరాలు

2.1.8.2. కడుపు, పొట్ట , ఉదరం

ఉచ్యేర్ .....ఉమ్మి నీరు
కక్- ..... వాంతులు చేయడం
కరు .....ఆకలి
కరు అర్త ..... కరువు
డెర్క ..... త్రేపులు
దాద్ర ..... పొత్తి కడుపు
పచ్చె మా-
. చెడిపోయింది; జీర్ణము అగుట
పంజ్వల్ .....కడుపు నిండుట
పుగ పుగ .....అరుగుట లేదు
పెట్టి .....కడుపు
ముస్డెర్క
అన్నము జీర్ణము అవ్వక పోవడం
ముస్డెర్క పి ..... బేకులు
రొక్- ..... జీర్ణం
రొక్త ..... అరుగుట
రొక్వల్ .....జీర్ణము అగుట

2.2. శరీరపు విధులు

అక్డెమాత .....ముడ్చుకున్నది
ఉచ్- .....ఉమ్ము
ఉడ్క-
మూత్ర విసర్జన; మూత్రం చేయడం
గుర్ గుర్ .....గిలిగింత పెట్టుట
గుల్ గుల్ ..... గిలగింతపెట్టు
చాహ్- .....చాపడం
పిహ్కావల్ .....పిత్తం
బయ్ ఉక్డెమాంత
..... బాగా ఉబ్బరిస్తుంది
మొక్డొ కీ- .....మృదువుగా చెయ్యి
యెక్టి కీ- .....ఎక్కిళ్ళు
వయ్యిక్ ఆవలించుట; ఆవలింతలు
వేయ్ .....వాతం
సిరుమ్ ..... తిమ్మిరి

2.2.1. ఊపిరి, శ్వాస

అట్కె మాత ..... ఊపిరి ఆగింది
ఇన్కె దమ్ పెస్సిత
..... ఇప్పుడు ఊపిరి వెల్లింది
కాస్త ఊకుర్ .....వేడి గాలి
గుడ్డ హచ్చి జవ్క
..... గొంతు నొక్కి చంపు
గుడ్డతున్ అహ్చ .గొంతు పిసుకుట
జీవ సొత్త. ..... ప్రాణం పోయింది
జోర్తె నెస్కంతొర్
..... గట్టిగా ఊపిరి పీల్చుట
జోర్తె నేస్క్వల్ గట్టి ఊపిరి పీల్చుట
డుక్ డుక్ నెస్కంతొర్
..... కొస ఊపిరిలో ఉన్నాడు
దమ్ ఆపుస .....ఊపిరి ఆపు
దమ్ పెసివక్ ఆత
..... ఊపిరి బయట రాకుండా
దమ్ పెసివక్ కీమ్
.....ఊపిరి ఆడకుండా చేయు
దమ్మ బహ్రా సుటి కీమ్
..... ఊపిరి బయట వదులుట
దమ్మ సుటి కీమ్ ..ఊపిరి వదులుట
నెస్కడ్ పొంద్వక్ ఆత
....ఊపిరి పీల్చకుండా అయింది
నెస్కు నెర్ మంతొర్
..... గాలి పీల్చుచున్నాడు
నెస్కమా ..... పీల్చు
నెస్కొర్ .....ఊపిరి ఆడించటం లేదు
నేస్క వాయ్వక్ ఆత
.....గాలి పీల్చకుండా అయింది
నేస్క- ..... ఊపిరి పీల్చు
నేస్క్వల్ ..... ఊపిరి పీల్చుట
నేస్క్వల్ కట్టిన్ ఆత
..... ఊపిరి పీల్చుట కష్టం
బయ్ దమ్ వాత
.....బాగా దమ్ము వచ్చినది
ముడి- .....గుర్రుట
యెక్టి కీ- .....ఎక్కిళ్ళు

లేజ్ పెయ్‌సొ
..... గొంతు స్వరం రావడం లేదు
సాతి డెహ్కాంత .....గుండె కొట్టుట
సాతొర్ (పరన్ సొత్త)
.....చని పోయిండు

2.2.2. దగ్గు, తుమ్ము

కేక్రికీ- .....దగ్గుతున్నాడు
టిస్సిజ్ .....తుమ్ము

2.2.3. ఉమ్మివెయ్యి, జొల్లు, సొల్లు

ఉచ్- .....ఉమ్ము
ఉచ్ ఆటెమాత ..... ఉమ్మి ఎండింది
ఉచ్ ఉడియ ..... ఉమ్మి వేయు
ఉడి- .....ఉమ్ముట
ఉస్క్- ..... ఉమ్మడం
కార్క్‌నె గాండ్రించి మొత్తం ఉమ్ముట
గిబ్కెమాతొర్ ..బాగా దాహం వేసిన
చిర్క్‌నె ..... పూర్తిగా
జొల్ .....సొల్లు
జొల్ పోజ్ఞ .....సోల్లు కారుట
జొల్ సడ్త ..... సోల్లు కారింది
బొడ్డి వత్త ..... నోరు ఎండింది
తొడ్డగ యేర్ వాత
.....నోటిలో నీరు వచ్చుట
తొడ్డున్ యేర్ వాత
.....నోట్లో నీరు ఊరుట
పుచుక్కె ..... పులకించుట
బత యేర్ వాత . అతి నోరు ఊరుట
వెంజెర్ వత్త .....నాలుక ఎండింది

2.2.4. కఫం, చీమిడి, శ్లేష్మం

జోక్కె పోజత .....కొద్దిగా కారుట
దస్తి ..... చేతిగుడ్డ; తువ్వాల; దస్తి
నెత్తుడ దర ..... రక్తపు దార
నెత్తుడ బొట్టు .....రక్తం బొట్టు
నెత్తుడె .....రక్తంతో
నెత్తుర్ ఆపుస .....రక్తం ఆపు
నెత్తుర్ నిహ ..... రక్తం నింపు
నెత్తుర్ పోజంత .....రక్తం కారుట
నెత్తుర్ పోంగ్వల్
... రక్తం కారడం; రక్తము కారుట
నెత్తుర్ లోట్ .....రక్తపు ప్రవాహం
నెత్తుర్ వాత .....రక్తం వచ్చింది
నెత్తుర్ సీమ్ .....రక్తం ఇవ్వు
నెత్తుర్‌ఉర్త .....రక్తం గడ్డ కట్టింది
పడ్సంగ్ .....జలుబు
బండబుక్కితే దొహ
.....రాయి పిండితో కట్టు
బయ్ సర్నె నెత్తుర్ పోజంత
.....సర్రుమని నెత్తుర్ కారుట
మొసొర్ తుత్నె
.....ముక్కు మూసినట్టు
మొసొర్ పియ్య .....ముక్కు పట్టు
మొసొర్ పోంగంత .. ముక్కు కారు
మొసొర్ సాప్ కీమ్ ముక్కు తుడ్చు
రగ్గల్ నెత్తుర్ .....ఎర్ర రక్తం

2.2.5. రక్తంస్రవించు, నెత్తురు, రక్తం

కారి నెత్తుర్ ..... నల్లని రక్తం
గిందదొహ .....గుడ్డ కట్టు
చెక్కవాట్సిదోహ
..... చెక్క పిండితో కట్టు
జరపోజంత .....కొద్దిగా కారుట
డాగుల్క్ .....మరకలు
తూర్వల్ .....రక్తం ప్రవహించడం
నెత్తుడ డాగ్ .....రక్తపు మరక
నెత్తుడ డోబి .....రక్తపు మడుగు
నెత్తుడ్ మొడి .....రక్తం లాగా
నెత్తుర్ .....రక్తము
నెత్తుర్ కీమ్ ..... రక్త మయం చెయ్యి
నెత్తుర్ గడ్డ దొహ్త రక్తం గడ్డ కట్టడం
నెత్తుర్ టేమ్ .....రక్తపు బిందువు
నెత్తుర్ దాత్ ..... రక్తం లాగా
పోంగ్వల్ .....పారుట; పొంగుట

2.2.6. చెమట

ఉక్డె .....చెమట; చెమట వచ్చింది
ఉక్డెమాత బొట్టు ..... చమట చుక్క
ఉక్డెమాసి పూర్త . చమటతో నానింది
ఉక్డెమాసి పోజంత .. చమట కారుట
ఉక్డెమాసి వత్త .....ఎండింది
ఉకుడ్ యేర్ .....చమట నీళ్లు
కెసుల్ కెసుల్ గాడి .దుర్గంద వాసన
నీ కప్పడ యేర్ ఉస్మ
..... నుదుట చెమట బాగు చేయు
పోజంత ..... కారింది; పారుతుంది
బత ఉక్డె మాసి .ఏం చమట వచ్చింది
బత ఉక్డెమాత .....ఏమి చెమట
బత ఉక్డెమాసి పోంగ్త
..... ఏమి చెమట కారింది
బయ్ గాడిపాత ..... వాసన
మేందొల్ గాడిపాత ..దేహం వాసన
యేర్ తుంగ .....స్నానం చెయ్యి
యేర్ దొస్తప్ .....నీళ్ళు పోసినట్లు
విసం గాడి ..... గబ్బు వాసన
సవిలెంగ్ సవిలెంగ్ గాడి
.....పులుపు వాసన

2.2.7. మూత్రవిసర్జన చెయ్యి, మూత్రం

ఉడ్క ..... మూత్రం చేయు
ఉడ్క్- ..... మూత్ర విసర్జన
ఉడ్క్ తొర్ ..... మూత్రం చేసెను
ఉడ్క్‌త ..... మూత్రం చేసింది
ఉడ్కె ..... మూత్రం చేసేది
ఉల్ ..... ఉచ్చ; మూత్రము
ఉల్ తయర్ ఆంత
.....మూత్రం తయారు
ఉల్ కీంత .....మూత్రం చేస్తుంది
వాట్ని ..... ఉచ్చ

2.2.8. మలం

కాత్ .....
గొవుర్ .....ఎరువు
చక్నె నొర్ర ..... మంచిగా కడుగు
చిరచిర పేల్క్‌వల్ ..నీళ్ల విరేచనాలు
నిమ్మె నొర్ర .....నీవు కడుగు
పిజ్క్ వాట .....పీ పారవెయ్యి
పీజ్ .....పీ
పీజ్ కుప్ప ..... పీ కుప్ప
పీంగ్క్ ..... పియ్యి
పెల్కత వాట
..... మల మూత్రం పారివెయ్యి
పేల్క్- ..... మరుగు దొడ్లు
పొగ్డి కీంత ..... విరేచనాలు
బత మయ్‌దన్ వాయె
.....బయలు రాక పోవుట
మయ్‌దన్ సొం- ..... దొడ్డికిపో
యేర్ పేల్క్‌తొర్ ..... నీటి బయలు
లెండంగ్ పేల్క్‌త
. బొడిపెలు బయలు అయినాయి

2.3. ఇంద్రియం, భావ-జ్ఞానం, వాచ్యం, గ్రహించు

కడ్క్ ..... కన్ను
కెవ్క్ ..... చెవులు
కేంజ్వల్ ..... వినడం
గాడి ఊత్వల్ ..... వాసన పీల్చుట
దిహన్ ఇర్వల్ ..... గుర్తు పెట్టడం
నదుర్ అర్త ..... చూపు పడింది
మొసొర్ ..... ముక్కు
వెంజెర్ ..... నాలుక

2.3.1. చూడు

చొకొట్ సూడ ..... మంచిగా చూడు
నదుర్ ..... చూపు; చూపు పెట్టు
వెలిసి సూడ్వల్ ..... తిరిగి చూచుట
సగుడ్ సూడ్వల్ .... అల్లు చూచుట
సరిసూడ్వక్ ..... దారి చూడకుండా
సూడ్- ..... చూచుట

2.3.1.1. చూపు

ఈసర ..... సైగ
కడ్ పాయ్వల్ ..... కంటిసైగ; కన్ను కొట్టడం
దిస్త ..... కనిపించింది
నదుర్ వాట్సిమన్వల్ ..... చూపు సారించుట
పిత పిత ..... రెప్పలు కొట్టడం
మక్సి సూడ్వల్ ..... దాగి చూచుట
మాడ్క్- ..... తొంగి చూడు
మాడ్క్సి సూడ్వల్ ..... తొంగి చూడడం
సూడ్వకె సూడ్వల్ ..... చూడకుండా చూచుట

2.3.1.2. పరిశీలనలో ఉంచు

నిగ్రన్ ..... గమనించుట

2.3.1.4. చూపు, ప్రదర్శన, ప్రదర్శించు

తొహ్త ..... చూపెట్టిన
బొట్ట సూట్వల్ ..... వేలు చూపెట్టుట

2.3.1.5. కనిపించే, దృశ్యమైన

గుడ్డి ..... గుడ్డి
చొకొట్ దిసంత ..... మంచిగా కనిపిస్తుంది
దిసంత ..... కన్పిస్తుంది
దిస్సెర్ మన్వల్ ..... కనిపించుతూ ఉండటం
బదుర్ బదుర్ మసకగా-కనిపించిన

2.3.1.5.1. అగుబడు, కనిపించు

దిసంత ..... కన్పిస్తుంది
దిస్వల్ ..... కనబడుట; కనిపించు
మయడ్ఆత ..... మాయమైంది
మయాడ్ ఆ- మాయము అవ్వడం

2.3.1.6. పారదర్శక

కయ్ అడ్డమ్ కీసి సూడ్వల్ ..... చేతు అడ్డం పెట్టి చూడటం

2.3.1.7. పరివర్తించు, అద్దం

మల్సి తిర్ప్ పాయ్వల్ ..... చూడ నివ్వకుండా
వేడ్చి వాయ్వల్ వెలుతురు రావడం

2.3.1.8. కనబడడం

అల్స్ పుల్స్ ..... తెల్ల దనం
తాన్ దాత్న ..... దాని లాగా
దిస్తార్ ..... కనిపించాడు
సరితొహే ..... దారి చూపేది

2.3.1.8.1. అందమైన

బాగ్ సయ్ వాడి ....అందమైన తోట
సాద్రల్ ..... సుందరంగా
సోక్సె ..... అందంగా
సోబ ..... అందం; అందంగా
సోబత రూప్ ..... అందమైన రూపం
హష్తర్ ..... అవతారం

2.3.1.8.2. అందహీనమైన, కురూపమైన, వికారమైన

గందెలల్ ..... అంద హీనమైన వాడు
వాక్డియల్ ..... వంకరగా
వికటం దిస్వల్ . చెడుగా కనిపించేది
వికారం ..... చెడుగా
సూడ్లెన్ వికారం .....క్రూరమైన

2.3.1.9. చూడటానికి ఉపయోగించేది

ఆర్స ..... అద్దము; గాజు
ఆర్సంగ్ ..... అద్దాలు
కారి ఆర్స .....నలుపు అద్దం
దల్ ఆర్స ..... దొడ్డు అద్దం
దుర్బిన్ ..... దుర్బిన్
నదుర్ యెండుస్వల్ ..... చూపు బాగుచేయడం

2.3.2. విను

కేంజ్- ..... వినకుండా; విను
కేంజ్ తొన్ ..... విన్నాను
చప్పుడ్ ..... చప్పుడు

2.3.2.1. విను

కేంజ్వల్ ..... వినడం
కేంజ్వలిక్ ..... వినేటివి

2.3.2.2. ధ్వని, శబ్దం

నాహో పా- .....ప్రతిధ్వని
నేక్- .....చప్పుడు; వాయించుట
నేక్వల్ ..... చప్పుడు
రోంజ్జు .....ప్రతిధ్వని
వాజ గాజతె ..... బాజా బజంత్రీల
సడంగ్ ..... చప్పుడు

2.3.2.3. ధ్వనుల రకాలు

కిటుక్నె ..... చప్పుడు
కూస్వల్ .....కూత
గుంగ్నె .....చప్పుడు వినకుండ
చటపిట .....పోపు చప్పుడు
టంగ్ టంగ్ .....ధ్వని చప్పుడు
టల్ ..... చప్పుడు
టొడొంగ్ .....టొడొంగ్
డమ్ ..... చప్పుడు
దన్నె ..... దన్మని చప్పుడు
పట పట ..... చప్పుడు
పట్నె ..... తొందర
పడిల్ .....ఒక రకమైనా చప్పుడు
రోంజ్వల్ .....ప్రకంపించడం
వడ్క్వల్ .....ప్రసంగించుట; మాట్లాడటం
సీస్రి ..... ఈల; పీక

సోబతె కెంజట్ ..... మంచిగా వినండి

2.3.2.4. పెద్ద, బిగ్గరగా

అడ్- .....ఏడవడం; ఏడ్చుట
రోంచి ..... ప్రకంపించి
లొల్లి కి-
అరుపు; అల్లరి; అల్లరి చేయుట; చప్పుడు; నినాదం

2.3.2.5. నిశ్శబ్దమైన, నెమ్మది, ప్రశాంతమైన

కుస కుస ..... మెల్లగా మెల్లగా
చప్పుడ్ సిల్లె చారం సిల్లె
..... చప్పుడు లేదు ఏమి లేదు
బుజుక్నె .....నెమ్మదిగా
సన్‌సుమ్ .....చప్పుడు లేకుండ

2.3.3. రుచి

కెయ్తు .....చేదు; చేదుగా
గోడ్ .....తీయటి; తీయటి వేపచెట్టు
చప్డి ..... చప్పగా
టురుట్ ..... వగరుగా
నాక్- ..... నాకుట
మినుంగ్ ..... రుచికరమైన
సవద్ ..... రుచి
సవద్ సూడ్వల్ ..... రుచి చూడటం
సవ్- ..... పాసి పోవడము
సవిత .....చేదుగా; పులుపు
సురుజ్ పాయ్వల్ .....తియ్యదనం
సొవ్వొక్ ..... ఉప్పులు

2.3.4. వాసన, వాసన చూడు

ఊత్- .....పీల్చుకోవడం; పీల్చుట
గాడి .....వాసన
గాడి పాయ్వల్ ..... వాసన రావడం
తాన్ పాయ్వల్ .....దానిని కొట్టడం
తాన్ వేసె గాడి పాత
..... దాని లాగా వాసన వస్తుంది
మూస్క్- .....వాసన తీసుకోవడం
మూస్క్‌వల్ ....వాసన తీసుకోవడం
రాజ్నె మన్వల్ ..... అధికారం గల

2.3.5. స్పర్శ గుణం

ఆక్డె మా- .....వంకరయిపోవడం
కూత్లివాంత చక్కిలిగింత అవుతుంది
చొహ్చెర్ మంత .... దురదగా ఉన్న
నోయుస్వల్ .....ఇబ్బంది పెట్టు; నొప్పించే
లాగ్త ..... అంటు; తగిలింది; తాకు
సబ్బుడ్ నొసెర్ మన్వల్
నొప్పి చాలా ఎక్కువగా ఉండడం
సామ్ ..... చనిపో
సిరుమ్ .....తిమ్మిరి

2.3.5.1. సుఖంగా

రంగ్ రూప్న ..... మంచిగా

2.4. శరీర పరిస్థితి

2.4.1. బలీయం

కువ్వత్ ..... శక్తి
జిగ్గిసెల్లె .....శక్తి లేదు
జొర్దర్ ..... బలంగా
టెట్టె ..... సన్నము
టొస్సుర్ .....దొడ్డు; లావైన
తగ్డియల్ .....బలమైన
బక్కల్ .....సన్ననివాడు
బారు మాయ్నల్
..... నడివయస్సువాడు
బుర్కల్ వాలె .....గుండ్రని వాడు
మజ్బుత్ .....గట్టిగా; బలమైన
మబ్ ..... మబ్బుగా
రాజ్నెమన్వల్ .....అధికారం గల
సాండియల్ ..... నంది లాంటి వాడు
హెర్మి మాయ్నల్ . బర్రెలాంటి వ్యక్తి
హేర్మిత్ దాత్ ..... బర్రె లెక్క

2.4.2. బలహీనమైన

అవితొర్ ..... అలసి పోవుట
ఆజున్ కస్టల్ .....సొమరి పోతు
కడ్డిన్ ఆయె .....చేతకాదు
కామ్ బుడెస్తొల్
..... పని పాడు చేసేవాడు
జీరె మా- .....జీర్ణించి పోయాడు
జీరెమాత .....జీర్ణించి పోయింది
తగ్తొర్ .....చిక్కిపోవడం
నిలున్ జీరె మాయ్వల్
..... నిలువుగా జీర్ణించి పోయింది
బేమరి లాక్త ..... రోగం సోకింది
వత్వల్ .....ఎండుట

2.4.3. శక్తి వంతమైన

కువ్వత్ .....శక్తి
జీవత్ సాటి ..... ప్రాణము కొరకు
జోర్ ..... బలము
తాకద్ ..... బలం; శక్తి,
పికర్ సెల్వక్ .....ఆలోచించ కుండ

2.4.4. అలసిన

అవి- ..... అలిసి పోవడం
కట్టెడె మా- ..... అలసి పోవడం
కడ్డినె ఆయె ..... చేతన కాదు
జిగ్గిసెల్లొర్ వొర్ .....
జూకర్ ...నీరసంగా అయిపోయాడు
జోప్ ..... నిద్ర
టక్కె మా- .....
టక్కెమాతొర్ .... అలిసి పోయాడు
బేజర్ ..... శక్తి హీనుడు
సుస్తు వాత .....మబ్బు వచ్చింది
హట్టె ..... అలిసి
హట్టె మా- ..... అలిసిపోవడము
హట్టెమాతొన్ ..... అలసి పోయాను

2.4.5. విశ్రాంతి

ఆరమ్ .....తీరిక; సేద
జరసి ఆరమ్ కీమ్
.....స్వల్ప విరామం తీసుకో
జోప్ ..... నిద్ర
జోర్ సియ్వల్ ..... బలాన్నిచ్చే
దడ్మితె ..... నీడలో
బూడ్ మీండ ..... కింద పడుకో
రోమ్ .....సేద

2.5. ఆరోగ్యకరమైన

చంచె మాయ్వల్ తయారు కావడం
చొకొట్న తిందన .. మంచిగా తినాలి
జవన్ ..... యవ్వనం
ముగ్గ ముగ్గ ..... నిగ నిగ
సబ్బుడ్ కాటి .....గట్ట తనం
సుక్నె ..... ఆరోగ్యంగా
సుద్రె మా- ..... కోలుకున్న

2.5.1. అనారోగ్యంగా ఉండడం

దుక్ .....రోగము
దుకెలలిర్ ..... అనారోగస్తులు
పడ్సంగ్ ..... జలుబు
బేమరి వాలిర్ ..... అనారోగస్తులు
బొక్క ఆతొర్ .. ఎముక అయినాడు
ముంజ్కువాత ...సొమ్మసిల్లి పోవడం
సుద్రెమాతొర్
అనారోగ్యం నుండి కోలుకోవడం

2.5.1.1. అస్వస్థత నుండి కోలుకోవడం

తేచ్చివాతొర్ .....లేచి వచ్చాడు
పరన్ సొంజి వాత .....పునర్జన్మ
మగ్వల్ .....తగ్గడం
లజ్ సొడిత ..... దూరం పోయింది
సంకట్ .....సంఘటన

2.5.2. వ్యాధి

అర్దొతల ..... సగం తల
కక్వల్
..వాంతులు; వాంతులు చేయడం
కడ్ వాంత ..... కన్ను
కవుడ్ .....పైపాయిడ్ రోగం
కెంజ్కు బేమరి ..... రోగం
కెవి వొహ్త ..... చెవి చీము పట్టింది
కొర్ కాల్ ..... కోడి కాలు
కోక్ల ..... దగ్గు
గట్టి సొరొప్ ..... గవదబిల్లలు
గాటి పెట్టి .....కడుపు గట్టి పడటం
జట్కుబేమరి .....పిట్స్
టహ్కొడొగ్రి ..... కంటి కురుపు
టీబి .....క్షయ వ్యాధి
తలనోయ్వల్ .....తలనొప్పి
దాడ వర్నుమ్ ..... దవడ నొప్పి
దుక్ .....రోగము
నడి నొప్పి .....నడుము నొప్పి
పడన బేమరి .....పాత రోగము
పీని యెడ్కి ..... చలిజ్వరము
పెట్టి నూల .....ఒక రకమైన రోగం
మద్న ..... పైఫాయిడ్
మండి బేమరి ..... మండి
మయ్దన్ .....విరోచనాలు
యెక్నాడ ..... రోగం
వర్సమొల ..... అర్స మొలలు
వర్సోస్ .....ఒక రకమైన రోగం
వాతం ..... వాతం
సుర్ సుర్ వడి ..... రోగం

2.5.2.1. పోషకాహారలోపం, ఆకలితోఅలమడించటం, ఆకలితోమాడటం,పస్తు

కర్వస్త .....ఆకలి అయింది
తిన్లె సిల్లె .....ఆహారము లేనివాడు
తిన్వక్ సాతొర్
.....తినకుండా చని పోయాడు

2.5.2.2. చర్మ వ్యాధి

కర్టెటల్ .....పుండ్లు ఉన్న వాడు
కూలుమ్ ..... చీము
గోకుడ్ .....గజ్జి; తామర
చిర్రల్ ..... తామర
డవ్డవ్ ఆంత .. విపరీతమైన నొప్పి
తోల పుడి .....
పున్ ..... గాయం; పుండు
పోడ్ ..... పొక్కు
బొక్- ..... పొక్కులు

2.5.2.3. కడుపులో అస్వస్థత

కక్వల్
.. వాంతులు; వాంతులు చేయడం
గడగుడ .....గడగడ
దోరంగ్ ..... సిరలు
నట్టలు ..... నట్టలు
నెత్తుర్ కక్వల్ ..... రక్తం కక్కుడు
పెట్టి నోంత ..... కడుపు నొప్పి
మయ్దన్ పెట్టి కడుపు విరోచనాలు

2.5.2.4. పళ్ళు పుచ్చిపోవడం

ఉరుంగ్త ..... విరిగెను; విరుగు
ఉరుస్వల్ .....విరగ్గొట్టుట
డోబ్రలిక్ పల్క్
..... పుచ్చి పోయిన పండ్లు
తెర్వల్ .....పీకడం
దొస్తొర్ .....పెట్టుట
పల్నోంత ..... పన్ను నొస్తుంది
పుడ్పల్క్ ..... పిప్పి పన్లు

2.5.3. గాయపరుపు

కిస్క ..... గిల్లు; గీచు
కొట్వల్ కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు
కొయ్తు
.. కోతకు గురి అయింది; కోసింది
కొహ్క- ..... పొడిచింది
గండ్త .....గుచ్చింది
గావ్ ..... గాయం
దన్క లాక్త
... దెబ్బ తగలడం; దెబ్బ తాకింది
నోయ్వల్ .. నొప్పి; నొప్పి కలగడం
పిచ్కి కీమ్ ..... పిసికి వెయ్
వేయ్వల్ .....కాలిపోవడం
సోడ్త ..... కోసింది

2.5.3.2. విషం

తిరుని ..... జెర్రి
విక్ .....విష సర్పము; విషము

2.5.4. అంగవైకల్యంగల

కయ్ కాల్క అర్వల్ ..... పక్షవాతం
కయ్ కాల్క కామ్ కియ్వక్నె
.....అంగవైకల్యం గల
కూట్- .....కుంటుట
కూట్సెర్ మన్ ... కుంటుతూ ఉండు
లెంగ్డల్ .....కుంటివాడు

2.5.4.1. అంధ, గుడ్డివాడు, నేత్రహీన

గుడ్డి .....గుడ్డి
బదుర్ బదుర్ మసకగా-కనిపించిన

2.5.4.3. చెవిటివాడు, బధిరుడు

చెవ్డల్ ..... చెవిటి; చెవిటివాడు
బెహ్రాయల్ చెవిటిరాలు; చెవిటివాడు

2.5.4.4. మూగ, మౌనంగావుండే

మూకల్ ..... మూగది; మూగవాడు

2.5.6. వ్యాధి లక్షణం

ఉందితల్ రెండ్ ఆయ్వల్
..... రెండింతలు గల
కడ్క తిరితప్ .....కళ్లు తిరిగే తట్టు
కడ్క తిరితప్ మన్
..... కళ్లు తిరిగినట్లు ఉండు

కోక్ల కీ- ..... దగ్గు
తల తిరివల్ ..... తల తిరిగే
తలతిరుస్వల్ ..... తల తిప్పడం
తలవరుస్వల్ ..... తల వంచడం
తాడ్కవల్ ..... గోకటం
తుహ్కా- ..... తుమ్ముట
దిమక్ తప్త ..... తెలివి తప్పిన
నడి వరుస్వల్ ..... నడుం వంచడం
నోయ్యడె వరివల్ ..... నొప్పితో వంగుట
నోయ్వల్ .. నొప్పి; నొప్పి కలగడం
పీని యెడ్కి ..... చలిజ్వరము
పీనితె తరతర ఆయ్వల్ ..... చలితో వణకడం
రగల్ ఆతఅద్ ..... ఎర్రబారిన
వరిత అద్ ..... వాలిపోయిన

2.5.6.1. నొప్పి

అబ్బా ..... అబ్బా
తడ్మిత గావ్ ..... నిప్పుగాయం
తల నోయ్వల్ ..... తల నొప్పి
దంచ్వల్ ..... దంచడము
నో- ..... ఇబ్బంది పెట్టడం
సిరుమ్ ..... తిమ్మిరి

2.5.6.3. ఉబ్బు, వాచు

తోయ్- ..... ఉబ్బడము
దదుల్ ..... దద్దు
పొక్నె ..... ఉబ్బడము

2.5.6.4. స్పృహను కోల్పోవడం

చక్కార్ వా- ..... చక్కర్ రావడం
చేతొ ..... మేల్కొని
తెహ్- ..... ఆకారం; లేపు

2.5.6.5. మ్రాన్పడజేయుట, తబ్బిబ్బైన

దక్నె ఆ- ..... కలత పడడం

2.5.7. వ్యాధి నిర్ధారణ చేసి వైద్యం చేయడం

చొకొట్ సూడ్వల్ ..... జాగ్రత్తగా చూసుకోవడం; మంచిగా చూడటం
దవకానతగ బేమరి ..... ఆస్పత్రిలో రోగులు
దురుస్త్ కీ ..... బాగు చెయ్యడం
బేమరి ..... జబ్బు; రోగం; రోగి
బేమరి పగ్రెమాతతున్ కమ్మికియ్వల్ ..... రోగం వ్యాప్తిని తగ్గించడం
మత్క ..... మందు
మర్ల పిసుసీమ్ ..... తిరిగి బతికించు
మార్ లాగ్త అదెన్ దొహ్వల్ ..... గాయపు కట్టు
సుయ్కన మత్ .... సూదుల మందు

2.5.7.1. వైద్యుడు, ఉపచారిక, దాది

ఆయ్వల్ ..... కాబోయే
కొట్వల్ ..... కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు; పొడ్చడం
నిసత మత్ సియ్వల్ ..... మత్తు మందు ఇవ్వడం
పగ్రెమాత ..... వ్యాపింప
పరిక్స కియ్వల్ ..... పరీక్షించడం
ప్రయోగ్ కీ- ..... ప్రయోగించు
బేమరి తున్ మున్నె తొహ్వల్ రోగాన్ని ముందుగా చూపించడం
మరుంగ్వల్ ..... మరచిపో
వద్దు ..... వైద్యుడు

2.5.7.2. వైద్యం, వైద్యవిద్య

గోలి ..... గోళీ; మాత్ర
మత్ ..... మందు
సుయ్ ..... సూది
సోక్- ..... రాసుకోవడం

2.5.7.5. పురాతన వైద్యం

కద్దిలీమ్ (మర్ర) ..... వేప (చెట్టు)
నెల్లి (మర్ర) ..... ఉసిరి కాయ చెట్టు

2.5.8. పిచ్చి రోగం

నెహొరె పిస్సంగ్ పియతంగ్ ..... నెమ్మదిగా పిచ్చి పట్టు
పయ్తకమ్ ..... పైత్యం
పిసంగ్ పియ్వల్ .... పిచ్చి పట్టడం
పిస్సంగ్ ..... పిచ్చితనం
పిస్సల్ వాలె ..... పిచ్చివాడు
మెద్దుడున్ దన్కలాగ్త ..... మెదడుకు దెబ్బ తగలడం

2.6. జీవం, జీవితం, ప్రాణం

అనందెన్ పిస్వల్ ..... ఆనందంగా జీవించు
కటిన్తె ..... ఇబ్బందితో
గరిబ్ పిస్వల్ ..... బీదగా జీవించు
గస్రె మాయ్వల్ టేమ్ వాయో ..... మరణించే సమయం రాలేదు
చొకొన్నె పిస్వల్ మంచిగా జీవించు
జీవ తావ్వల్ ..... సహాయం చేయు
జీవ మంత ..... ప్రాణము ఉంది
జీవత్ సాటి ..... ప్రాణము కొరకు
జీవతె మంతొర్ ..... ప్రాణముతో ఉన్నాడు
నూర్ సాల్క ..... వంద సంవత్సరములు
నేండ్తొర్ ..... బతికాడు
పిడి లొటె మాతొర్ 100శతబ్దములు
పిస్సి మన్నల్ వేరి ..... జీవం వున్నంత వరకు
పిస్సిమంతొర్ .... జీవించి ఉన్నాడు
పీడిమెన్ ..... 100 శతాబ్దములు
పోసటి పోరల్ అనద ఆడ పిల్ల; అనద పిల్లవాడు
బూతి మెయ్సి ..... కూలీ చేసి
బూతితె ..... కూలిగా
బూతితె పిస్వల్ .కూలీ చేసి జీవించు
సాసి నెండ్తొర్ ..... పునర్జన్మ
హజర్ వర్సం గ్ పిస్స ..... 1000 సంవత్సరం జీవించు

2.6.1. పెళ్లి, వివాహం

ఆందున్ ..... దానం
ఊటెడ ..... రాసే పసుపు గందము
కాజె ..... పెళ్లి కూతురు చేసే రోజు
కాండి ..... కుమారుడు; పిల్లవాడు
కోప ..... చిన్న కుండ
దినం టరి కీంతెర్ ..... రోజు కుదుర్చుకుని
నొవ్రల్ ..... పెండ్లి కూతురు; పెళ్ళి కొడుకు; వదువు; వరడు

నొవ్రి బొసెజు పెళ్లి కూతురు బాసింగం
పన్నె డువ్వె .....తోక కలిగిన కప్ప
పాట్
.....పాటు (2వ పెండ్లి); పునర్వివాహం
బాయిక్ .....స్త్రీలు
మర్మి .....; పెండ్లి
మర్మింగ్ .....పెళ్లిలు
మాడ్సొ .....మొగడు
లాడి .....పెండ్లి కూతురు
వాగి కీతొర్
....నడవడికలో చూసుకున్నాడు
వెల్లొ .....పెండ్లం
వేర్ మాట్ట ..... కాడియ
వొడ్కి చహ ..... చుట్టపు చాయ
సగున్ సారింగ్
..... పెళ్లి చూపులకు చేసే రొట్టెలు
సాలె (మర్ర) .....అందుక చెట్టు
సుర్ వెర్తల్
పెళ్లి కొడుకు అక్కడ ముక్యమైన వ్యక్తి
సుర్ వెర్తల్ ..... మద్యవర్తి
సోరిక్
... వివాహ సంబంధం; సంబంధం

2.6.1.1. వివాహం కుదర్చడం

అక్కొ ..... తాత; తాత మామయ్య
అడ్డమ్ అయ్వ ..... అడ్డంగా కావద్దు
అందూని ..... కట్నం
అందూని మూర .....కట్నపు ఆవు
అవ్వన జావ .....పోచమ్మ పూజ
ఆర్తి ..... హారతి
ఇద్దె సరి- .....ఇదే దారి
ఉంబర్ వాత ..... వయసు వచ్చింది
ఉంబర్ సెల్లె ..... వయసు లేదు
కట్సి సొత్తెర్ .....కలిసి పోయారు
కప్డిగడి ..... బట్టలు
కబుర్ వెహట్ ..విషయం చెప్పండి
కబుర్ వెహ్వాల్ .విషయం చెప్పడం
కబుర్ సీమ్ట .. విషయం పంపించండి
కరల్ కీతోమ్ .....నిజము చేసాము
కరల్ గొస్టి ..... నిజమైన మాట
కరుమ్ యెత్త .....దగ్గర వచ్చింది
కల్సి సొత్తెర్ .దొంగిలించి పోయారు
కుసిరజ్జి ..... సంతోషంగా
కోడబొమ్మంగ్ ... గుర్రపు బొమ్మలు
చడి కియ్వల్ ..... ఎక్కించుట
చీజన్ సాటి .....వస్తువు కోసం
జంత్రి .....పంచాంగం
జొనొస .....విడిది గృహము
తుజన .....చేసుకోవాలి
దివొస్ ఇర్తొమ్ . రోజు కుదుర్చుకుని
దేవరి .....పూజారి
పారి ..... వియ్యంకుడు
పారి ..... వియ్యంకుడు
పారి బొడ్డింగ్
..... పెండ్లిలో వరుడు పారి బట్టలు ఇస్తాడు
పియ్సి సొడివల్ ..... లేచి పోవడం
బద్ నగుర్ .....ఏ పట్టణము
మహజన్ ..... మెంబర్
మాట్ట ముద్ద ...ఎర్ర బొట్టు ఉంగరం
మాట్టకడె .....ఎర్ర బొట్టు కడియం
లాడి గోడి కియ్వల్
.....ప్రేమను పొందడం
వేలడ్ ఆంత .....పెండ్లం అవుతుంది
వొప్పుస్వల్ ..... ఒప్పించేవాడు
సాలెత బొమ్మ
..... అందరూ చెట్టు బొమ్మ
సాలెముండ
.. అందుక కట్టెతో ముండ చేస్తారు

2.6.1.2. పెళ్లి, వివాహ మహోత్సవం

అక్సెదంగ్ ..... పసుపు బియ్యం
అక్సెదన దివొస్ .....పెళ్లి రోజు
అటుమ్ కుటుమ్ ....చుట్టలు చుట్టం
ఆద్వ సొన్- .....అడ్డంగా పోవడం
ఆంగ్డె .....చొక్క
ఆర్తి కోబ్రె ..... హారతి కొబ్బరి
ఆర్తిపాడ ..... ఆరతి గుల్ల
ఉటేడ డాగ్ ..... పసుపు రాసి
కటర్ .....కత్తి
కడె ..... కడియం
కమ్క కప్డి .....పసుపు చీర
కయ్ ముద్ద ..... చేతి ఉంగరం
కాకన్ .....కాకన్
కాద్యు .....కార్యము
కాద్యుంగ్ ..... నియమాలు
కాల్ ముద్ద ..... మట్టలు
కాల్డ కడె .....కాలు కడియా
కెవి ..... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి కింది భాగం; చెవి పోగు
కోడ ..... గుర్రము
చెహ్- .....చూయించడం
జేవున్ .....ఆరగించడం
జోడి ..... జత
దవ్రల్ సేల .....తెల్లటి తువ్వాల
దాచెన ..... దాచెన
దార్యలిర్ .....చుట్టాలు
దేవదేవి ..... దేవి పూజ
నడిపట్టి .....నడుము పట్ట; వడ్డాణం
నేరొయ్ ..... వేరేగా
నొవ్రల్
.. పెండ్లి కూతురు; పెళ్ళి కొడుకు; వదువు; వరడు
నొవ్రి .....పెళ్ళి కూతురు
పాంజొల్ .....గజ్జలు
పార్యక్ .....స్త్రీల విందు
పిరింగ్ ..... కత్తి
పూన జోడి .....కొత్త జంట
పూనుర్ నొవ్రి నొవ్రల్
.....కొత్త పడుసు వరుడు
పోరి యెహ్వాల్
.....కోడి పిల్లతో ఎగరడము
బంద్వ ..... చుట్టం
బాంద్వ వాలిర్ ..... చుట్టపు చుట్టం
బొవ్ల ..... గద్దె
మర్మింగ్ ఆతంగ్
.....పెళ్లి అయిపోయింది
మర్మిన దివొస్ .....పెళ్లి రోజు
మిటుస్వల్ .....తిలకం దిద్దడం
ముద్ద ....ఉంగరపు వేలు; ఉంగరము
మొసొర్ ముద్ద ..... ముక్కు రింగు
రాయ్ ..... నిర్ణయము
లగ్డి ..... లగ్నము
లగ్డిన దివొస్ .....పెళ్లి రోజు
లగ్నింగ్ .....పెండ్లి; లగ్నము
లాడి .....పెండ్లి కూతురు
వోటి ..... డబ్బు సంచి
వోటి తేండ్వల్ ..... వోడి తీయుట
సరి సాక్రి ..... మెడ గొలుసు

సవ్రె మాయ్వల్ ..అలంకరణ; తయారు కావడం
సవ్రెమామ్ .....తయారగు
సాయ్బల్ .....మొగడు
సెడ్‌సగ్గ ..... ఏడు దేవుళ్లు
సోర్యలిర్ ..... చుట్టాలు

2.6.1.3. అవివాహకులు

కరున్ కువరి ... అవివాహిత ఉన్నది
కువరి ..... అవివాహితుడు
తప్పెచారి ..... ఋషి
దాసి వెల్లొ ..... దాసి
బర్మచారి ..... బ్రహ్మచారి

2.6.1.4. విడాకులు

తూటెమాతెర్ .....విడిపోయారు
పాకెమాతెర్ ..... విడివిడిగా
పార్కత్ ..... విడాకులు
పార్కత్ యేత్వల్ .....విడాకులు తీసుకోను
పార్కత్ సీతొర్ .....విడాకులు ఇవ్వడం
విడ్కవడ (పార్కత్) ... విడాకులు
సుట్టిమాతెర్ .....విడి పోయారు
సోడ్ బాబత్ ..... విడాకులు

2.6.3. జన్మం, పుట్టుక

కాండిర్ పుట్వల్ ... పిల్లలు పుట్టడం
జన్మ .....పుట్టుక
జల్మ ఆత .....జన్మించుట
ప్రసుద్ ఆత .....ప్రసవం
పుట్- ..... జన్మించుట; దొరుకుట
పుటుస్వల్ .....పుట్టించుట
పేడి పుట్వల్ .....ఆడ పిల్ల పుట్టడం
బయ్యెని ఆమ్ ..... తల్లి కావలి
మిత్తు .....కన్నది
మొడ్ .చిన్న ఆడ పాప; చిన్న మొగ పాప; బొడ్డు

2.6.3.7. బహు జన్మలు

ఇవ్విర్ పుట్వల్ .....ఇద్దరు పుట్టడం
మువ్విర్ ..... ముగ్గురు
యేమలిర్ .....కవల అమ్మాయిలు; కవల పిల్లలు; కవల మగ పిల్లలు

2.6.3.9. పుట్టిన రోజు వేడుక

ఊకడ్ వాట ..ఉయ్యాల వెయ్యడం
పాచ్వి .....పురుడు పుట్టిన రోజు వేడుక
పొరొల్ ఇర్వల్ .....నామకరణం చెయ్యి; పేరు పెట్టడం
మొట్ సబ్బ ..... పురుడు అన్నం ఆరగింపు

2.6.4. జీవిత దశ

మొదొడల్ ..... మొదటి నుండి
సానల్ వేరి .....చనిపోయే వరకు

2.6.4.1. బిడ్డ

అడంతొర్ ..... ఏడ్వడం
ఉద్వల్ ..... కూర్చోవడం
గప్ ముడుజ్వల్ .....బోర్లా పడటం
చుడుర్ కాండి ..... చిన్న బాబు
చుడుర్ జీవ .....చిన్న ప్రాణం
తాక .....నడవు; నడుచుకో
బేంగ్వల్ ..... పాకడము
మొడ్ ..... చిన్న ఆడ పాప; చిన్న మొగ పాప; బొడ్డు
మొడ్డె ..... చిన్న ఆడ బిడ్డ
వడుస్ ..... బిడ్డకేకలు వెయ్యటం
సోబతొర్ ..... మంచిగా

2.6.4.1.1. పాప పరిరక్షణ

ఇర్రన ..... ఉంచుకో
ఊకడ్ ..... ఉయ్యాల
ఊంగ్- .....ఊగటం; ఊగడం
కప్డింగ్ ..... బట్టలు
కద్దై పియ .....చేతితో పట్టు
కాద్దై పియ్య .....చేతితొ పట్టు
కూత్లితగ .....వంకలో
గాటొ తిహ్వల్ ..... అన్నం తినిపించడం; అన్నం తినిపించుట
తిహ్- .....తినిపించు
నడితగ ..... నడుములో
నహ్ది కిమ్ ..... బుజ్జగించు
నిహ ..... నింపు
పాల్ ఉహ్వల్ ...పాలు తాగించడం
యెచ్చిమన్వల్ .ఎత్తుకోని ఉండడం
సెట్టతగ .....చేయిమీద
సోక ..... పెట్టు
హిక్కె హక్కె .....ఇటు అటు

2.6.4.2. పాప

కాండి ..... కుమారుడు; పిల్లవాడు
నిప్పె .....నిశబ్దం
పేకుర్ ..... కుమారులు
బుచ్చి .....చిన్న పాప; పాప
వెచెవెచె ..... అల్లరి చేసేవాడు

2.6.4.2.1. పిల్లను పెంచడం

ఉద్వల్ .....కూర్చోవడం
కరుస .....నేర్పు
కామ్ కీమ్ ..... పని చేయి
జాయ్‌జత్ .....ఆస్తి
తిన్వల్ ..... తినడం
పత్పార్ ..... పెంపకం
పోసి కీమ్ ..... పెంచు
మందన .....ఉండాలి
వాగెమాసి .....మంచిగా ఉండి
సాడ వెహ ..... చదువు చెప్పు
సిక్స కీమ్ ..... కొట్టింప చెయ్యు
సీమ్ ..... ఇవ్వు; దానం చెయ్యి

2.6.4.3. యువత

డగుర్ ఆతొర్ .....పెద్ద అయినాడు
డియంగ్ వయసుకు వచ్చిన అమ్మాయిలు
డియెర్ .....యువకుడు
పోరల్ .....పిల్లవాడు
బాయి ..... అక్క

2.6.4.4. వయోజనులు

అర్దొ మాయ్మల్ నడి వయస్కుడు
కామ్ ఆయో .....పని కాదు
కియపరొర్ ..... చేయ లేడు
పండి మాయ్మల్ .... పండుముసలి
మాత్రల్ ..... ముసలివాడు
సోసెమాయె ...ఆపొకొలేక పోవడం

2.6.4.5. వృద్ధ వ్యక్తి

ఉంబర్ మార్త .....ముసలివాడు
కడ్కున్ దిస్సా .... కన్లు కనిపించవు
గుడ్డి ఆతొర్ ..... గుడ్డి అయినాడు
టాటొన్ వెడిల్ ....గట్టి ముసలివాడు
తొత్తొర్ .. పూర్వముది; ముసలయ్య
తోల్ ముడ్త ..... తోలు ముడతలు
పడనొర్ ..... పాత వాడు
పల్క్ అర్తంగ్
.....పన్నులు పడిపోయినాయి
పిడ్స్‌తొర్ ..... తెల్ల వెంట్రుకలు గల
మాత్రల్ .....ముసలివాడు
వీడ్త ..... దాటింది

2.6.4.6. ఎదుగు, పెరుగు, పెద్దగా అగు

ఇచ్చుక్ ఇచ్చుక్ .....కొద్ది కొద్దిగా
చొకొట్ ఆమ్ ..... బాగుపడు
డగుర్ .....పెద్ద
బెర్స్‌వల్ .....పెరుగుట
ముర్-
. ముదిరిన; మూసుకు పోయింది
యెద్ద .....ఎద్దడం
సుద్రెమాయ్యల్
.. అభివృద్ధి చెందడం; బాగుపడు

2.6.4.7. పుట్టించు

కీత .....చేసింది
కీనెర్ ..... చేస్తున్న

2.6.4.8. సమ కాలీనులు

ఉందియ్ ..... ఏక వచనం
దియతుర్ .....ఒకే రోజువారు
సాల్ దున్ .....సంవత్సరములో

2.6.5. పురుష, స్త్రీ

2.6.5.1. పురుషుడు

కోరొకాండి .....పెళ్లి కాని పిల్లవాడు
గమత్‌నొర్ ..... హాస్యగాడు
తోడొ మన్వల్ ..... తోడు ఉండటం
బొయ్‌లాల్
..... మగ అలవాటు లేని వాడు
మర్మింగ్ అసెల్లెంగ్ .. పెండ్లి కాలేదు
సాతొర్ వోర్ .....చని పోయినవాడు
హిజ్డల్ ..... కొజ్జవాడు

2.6.5.2. మహిళ, స్త్రీ, ఆడ వ్యక్తి

ఆతి ..... అత్త మామలు; అత్తమ్మ
కాకొ .....అమ్మమ్మ
కోరొపేడి ..... పెళ్లి కాని పిల్ల
డగుర్ బొయి .....పెద్ద అమ్మాయి
తెరుస్-
... కొట్లాడడం; గొడవ చేయుట; జగడ
రోతబొయి .....ఇంటి అమ్మాయి
వెయ్లొ .....పెండ్లం

2.6.6. చనిపోవడం

అప్తెమాసి .....తగిలి
చుడుర్ మన్నెకె
.....చిన్నగా ఉన్నప్పుడు
జీవ సుటి కీతొర్ ప్రాణం వదిలేసాడు
టక్కర్ ఆసి .....డీకొని
నెహర్ సాయ్యల్ .మెల్లగా చావడం
పరన్‌సిమ్ ..... మరణించు
పాస ..... ఉరి వేసి
బేమరితె ..... అనారోగ్యంతో
మత్ ఉంజి .....విషం తాగి
ముడ్- .మునగడము; మునిగించుట
వెడిల్ ఆసి .....ముసలివాడై
సా- ..... చావడం; మరణించాడు
సాత ..... చని పోయింది
సాంతొర్ .....చనిపోతున్నాడు
సాయన్ లాసి .....చావడానికి
సాయ్యల్ ..... చని పోవడం

2.6.6.1. చంపు

కతమ్ కీ- ..... చంపుట
జక్కుస .....చంపించు
జవ్క్- ..... చంపు
ముర్గుడి కీ- ..... పిసుకుట
మొయ్- ..... హత్య
హత్య కీమ్ .....హత్య చెయ్యి

2.6.6.2. శవం

కూర్ .....పీనుగు
చెత్ .....పీనుగు
సానల్ .....మృతుడు; మృతురాలు

2.6.6.3. అంత్యక్రియలు, కర్మ కాండ

సరున్ .....బొందల గడ్డ

2.6.6.5. పాతిపెట్టు, పూడ్చు, సమాధిచెయ్యి

మిస్- .....బొంద పెట్టుట

2.6.6.6. సమాధి

పీచ్ .....సమాధి

3. భాష, ఆలోచన

అవితొర్ .....అలసి పోవుట
ఆలోచన కియ్యల్
..... ఆలోచన చేయడం
కరి కియ్యల్ సాస్తర్ .మనో శాస్త్రము

3.1. ఆత్మ, జీవాత్మ

జీవ ..... జీవం
మన్ .....ఉండు; మనస్సు
మనస్సు ..... మనస్సు

3.1.1. వ్యక్తిత్వం

అసల్ మాయ్నల్ .....మంచి వ్యక్తి
ఇమన్ ..... నిజాయితి
కరబ్ మాయ్నల్ ..... చెడు వ్యక్తి
కామ్ కల్లె .....పని దొంగ
గాబ్రియ ..... గాబరాగా
గొస్టింగ్ వాలె .....మాటల వ్యక్తి
చుక్డియల్ .....పని దొంగ
టోన్ పహ్డియల్
.....లేని పోని చెప్పడం
డవెరియల్ హాస్యం చేసుకునేవాడు

తన్వ మందె ఇర్వల్ ..... తన మనసులో ఉంచడం
తర్ తురియల్ .....తొందరపడుట
నఫ్డా కియ్వల్ ..... ఓదార్పు
పాంచాటియల్ ..... పచ్చి అబద్దాల కోరు
పిస్రె మాతొర్ .....వెర్రి అయిన వాడు
పొస్ గాయిటల్ .... పనికిరానివాడు
బడ్ బడ్యల్ .....ఇబ్బంది ఇబ్బంది మాట్లాడం
మన్క వెడ్యల్ .....మనస్సు తెలుసు కోవడం
మెదుల్వల్ ..... మెలుగుట
రికమ్ మాయ్నల్ .... సోమరి పోతు
వెర్రె కొండల్ ..... పిరికివాడు
వొడ్కి అరుస్వల్ ..... పరిచయం చేయడం
సఖి కియ్వల్ ..... నచ్చ జెప్పే వాడు; సంజాయించు; సమర్థించు
సరముండి .....సిగ్గు లేనివాడు
సిరుమ్ ముండి .....సిగ్గు లేనివాడు
సిరుమ్ సాండియల్ ..... మానం లేనివాడు

3.1.2. మన: దశ

దిహన్తె ..... దిహంతో ఉండడం
మాయ్నన మనస్సు వ్యక్తి మనస్సు

3.1.2.1. అప్రమత్తంగా ఉన్న, జాగరూకతగల, హెచ్చరిక

కరికియ్వల్ .....తెలుసు కోవడం; పరిశీలించు
కరికీసి వర్ర .....తెలుసుకొని రా
కరియన .... నేర్చు కోవాలి; నేర్చుకోవడం
కేవ్- కాపల గాయడం; కావలి వాడు
జాగ్లి ..... రాత్రి కాపలా
డెహ్కావల్ ..... దుంకుట
దమ్కికి .....హెచ్చరిక
నిగ్రన్ ..... గమనించుట
మల్సి వెహ ..... జవాబిచ్చుట
వెహ్వాక్నె .....చెప్పకుండానే
సియ్మ ..... ఇవ్వకు
సూడ్సి వర్ర ..... చూసిరా

3.1.2.2. గమనిక, ప్రకటన, సూచన

గల్తిన్ వొడ్కె మామ్ ..... తప్పును తెలుసుకోవడం
జాడ అరుస్వల్ .....గుర్తు పట్టడం
నదుడె వాట్వల్ . మనసులోపెట్టడం
పొర్రొడల్ సూడ ...పై నుంచి చూడు

3.1.2.3. ధ్వాస, శ్రద్ధ

చిత్తమ్ .....ఆలోచన

3.1.2.4. నిర్లక్ష్యం

కేంజొర్ ..... వినడు
పచ్చె మాయి ..... పోని
పొర్రొడల్ సూడ ...పై నుంచి చూడు
మర్జ ..... మరిచిపో; మానుకో
మల్సి సూడ్మ ..... తిరిగి చూడకు
లక్ ఇర్ర .. దూరం పెట్టు; దూరంగా ఉంచు

3.2. ఆలోచించు

అహన్ విచార్ కియ్వల్ ..... అల విచారించడం
ఆతకామ్ ..... జరిగిన పని
ఆసిసొడిత ..... జరిగింది
ఉంది విచర్ వాత .....ఒక ఆలోచన కలగడం
కల్పన .....సంకల్పం
ని మన్ దగ వాయ్వల్ ..... నీ మనుసుకు రావడం
మందె ఇర్వల్ ...మనస్సు రాబట్టండి
విచర్ కీమ్ట .....విచారించడం
సోంచ్- .....ఆలోచించుట; సలహా
సోంచ్ కి- ..... ఆలోచించుట
హిక్మత్ ..... ఉపాయము
హేతు కీమ్ .....గుర్తు తెచ్చుకో

3.2.1. మనసు

అక్కల్ ..... తెలివి; బుద్ధి
జ్ఞాన్ ..... జ్ఞానం; తెలివి
బుద్ధి .....గుణము; తెలివి; బుద్ధి

3.2.1.1. గురించి ఆలోచించండి

ఇసబ్ ..... ఆసక్తి
కంజ్కొన్ .....కలకన్నాను
కరి కీమ్ట ..... తెలుసుకోండి
కరివల్ .....నేర్చుకోవడము
క్యాల్ ..... జ్ఞాపకం
చొకొట్ కీతి .....అభివందనం
జమ కీసి వెహ్వల్ .....కట్టుకథ
జరసి బహ్రి విచర్ కీమ్ ....కొంచెం బయటకు ఆలోచించు
ద్యాన్ కీమ్ . మనసులో అనుకో; లక్ష్యం పెట్టు
దాబి కీమ్ ..... అణచి వెయ్యడం
పసంద్ కీతొర్ ..... నచ్చాడు
బుద్ధి తరుసిమ్ ..గుణము తెప్పించు
మర్యద ..... గౌరవం; మర్యాదతో
మల్ల హేతు కీమ్ .... పునరాలోచించు
మీరె మాయ్వల్ ..... కలవడం; కూర్చోబెట్టి మాట్లాడనివ్వు; పాల్గొను
మున్నెత విచర్ .....ముందు చూపు
రీతి ..... రీతి
రెండ్ జోకంగ్ ..... రెండు సార్లు
లెక్క కీమ్ ..... పరిగణించు
వెల్లె కోసిద్ కీమ్ట ..... ప్రతిబింబించు
వేహ తొహ మన్ .....హెచ్చరికగా ఉండు
వొప్ప వచ్చొ ..... ఒప్పుకోవచ్చు
హేతు కీసి ..... ఊహించి; గుర్తించి

3.2.1.2. ఊహించు, భావించు

కంజ్క- ..... కల
కరె మాయ్వల్ ..... తెలియ జేయడం; తెలుసు
తుంక ..... చెయ్యాలి
తొల్లెతొర్ .....ఆది మానవుడు

3.2.1.3. తెలివైన

అక్కల్ ..... తెలివి; బుద్ధి
ఉయ్సర్ వాలె .....తెలివి గల
చాలక్ ..... చురుకైన; తెలివిగా

3.2.1.4. మూర్ఖుడు

అడ్ముట్యల్ ..మోటుగా ఉండేవాడు
పిసెటల్ .....పిచ్చోడు
మంద బుద్ధి .....మంద బుద్ధి

3.2.1.5. తర్క-, తర్కబద్ధ, తర్కశాస్త్ర సంబంధమైన, తార్కిక, తార్కిక-

కటకట కిచకిచ సాస్త్రం .....తర్క శస్త్ర అనే
బరొబర్ .....సమానం; సరియైన

3.2.1.6. సహజగుణం, సహజ ప్రవృత్తి

గునం అచ్చొర్ .....సహజ గుణం
బహన్ మంత అహన్ .....సహజ ప్రవృత్తి
సూడ్సి వొడ్కె మాయ్వల్ .....చూడగానే తెలుసుకోవడం

3.2.2. నేర్చుకో

కమ్మి కీమ్ తగ్గించు; తగ్గింపు చెయ్యి
కరి- .....నేర్చుకో
కామ్ సూడ ..... పని చూడడం
తల్క ..... అడుగు; వసులు చెయ్యి
పూస్ కీమ్ ..... అడుగు

3.2.2.1. అధ్యయనం, చదువు

పూసి కీ- .....పరిచయం చేయుట

3.2.2.3. అంచనావెయ్యి, విలువకట్టు, పరీక్ష, పరీక్షించు

కహ ..... ఎంచు
గల్తి కీతొర్ ..... తప్పచేసాడు
దరపియ ..... వెల కట్టు
వర్వల్ .....ఎక్కు; ఎక్కుట
సమ్దియ్ .....అన్ని
సురు .....మొదలు

3.2.2.4. ఊహించు

అందెజ ..... అంచన
అందెజ పియ్య .....అంచనా వెయ్య

3.2.2.5. పరిష్కరించు

ఆస వెహతతున్ కీమ్ ..... తీర్చు
కరి కీమ్ .....తీర్చు
మహ్వల్ .....ముగింపు

3.2.2.7. నేర్చుకోడానికి ఇష్టపడడం

కరియన్ సాటి నేర్చుకోవడం కోసం
నీ మన్దున్ బహ్రాఇర్ర ..... నీ మనసు బయట పెట్టు
పూన విచర్ .....కొత్త ఆలోచన

3.2.3. తెలియు

కబుర్ ..... వార్త
కరె మాత .. అర్థం అయింది; తెలిసిన
కరెమాయె ..... తెలియనిది
టావుక్ ..... తెలియడం
పుంద్- .....తెలుసుకొనుట
బహన్ కరివల్ .ఎలా నేర్చుకోవడం

3.2.3.1. తెలిసిన, తెలియని

ఉగ్డొయ్ ..... తెరిచి ఉంది; తెరుచు
కరె మాయ్వల్ ..... తెలియ జేయడం; తెలుసు
కరె మాయె అద్ .....రహస్యమైన
లిహ కీత ..... రాసుకున్న
వెల్లె కరెమాత .....బాగా తెలిసిన
వొడ్కి సెల్లెవొర్ ..... గుర్తు లేని

3.2.3.2. జ్ఞాన ప్రదేశం

దునియ ..... ప్రపంచం
పొలం .....పొలము
మండల్ ..... మండలం

3.2.3.3. రహస్యం

తెరియ ..... తెర్చుకో

3.2.4. అర్థంచేసుకో

సమ్జె మా- .....అవగతం చేసుకున్న

3.2.4.1. అపార్థంచేసుకో

సమ్జి కీ- ..... నచ్చజెప్పు

3.2.4.3. అద్భుతావహమైన

కరికియ్వల్ సెల్లె ... తెలుసుకో రాని

3.2.5. అభిప్రాయం

లెక్క కీమ్ ..... పరిగణించు

3.2.5.1. నమ్ము, విశ్వసించు

కరల్ ఇంజెర్ .....నిజమని
పసి కీతొర్ .....మోసం చేసాడు
బరొస నమ్మకం; నమ్మకం గలవాడు
యెకిన్ పీ- .....నమ్ము
లెక్క కీమ్ ..... పరిగణించు

3.2.5.1.1. వ్యక్తి లేదా వస్తువు యొక్క నిజాయితీ

నమ్మవస్సా .....సందేహించు

3.2.5.4. ఎవరితోనైనా ఒప్పుకోవడం

కబ్లె మా- ..... ఒప్పుకోవడం
మీరెమాసి వాతెర్ ..... కలిసి రావడం

3.2.5.4.1. అంగీకరించకపో, భేదించు, విభేదించు

బొనె కేంజొర్ .... ఎవరి మాట వినడు

3.2.5.4.2. అభ్యంతరం

మానెమావ్వక్ ..... అభ్యంతరం

3.2.5.8. నీ మనసు మార్చుకో

దాంద్రెమాసి .....ధైర్యము కోల్పోయి
నీవ బుద్ధి మర్య ..... నీ మనస్సు మార్చుకో

3.2.5.9. ఏమైనా గుణనిరూపకమగు సాక్ష్యమిచ్చు

రాక్మ ..... తిట్లు
సోజ్ .....కోపము; తిక్క

3.2.6. జ్ఞాపకముంచుకొను

దిహన్ ..... జ్ఞాపకం
మహిత్ ..... జ్ఞాపకం
ముట్- .....గురుతుపట్టు
యాది ..... జ్ఞాపకం
వొడ్కి .గుర్తుపెట్టు; జ్ఞాపకం; పరిచయం
వొడ్కి కీమ్ ..... గుర్తించు

హేతు .....జ్ఞాపకము
హేతు ఇర్వల్ .....గుర్తుంచుకో

3.2.6.1. మరచిపో

బూలె మా- .....తప్పిపోయాడు
మరుంగ్- .....మర్వడం
మరుంగ్వల్ .....మరచిపో
సుటి కీమ్
.వదిలిపెట్టు; విడిచి పెట్టు; విడువు

3.2.6.2. గుర్తించు

దిహన్ .....జ్ఞాపకం
మహిత్ .....జ్ఞాపకం
వొడ్కిసెల్లోర్ వోర్ ....అపరిచితుడు
హేతు ఇర్ర ..... గుర్తుంచు

3.2.6.4. గుర్తుచెయ్యి, జ్ఞాపకం చెయ్యి

దిహన్ .....జ్ఞాపకం
మహిత్ .....జ్ఞాపకం
యాద్ కీమ్ .....గుర్తు చెయ్యి
హేతువాత ..... గుర్తు వచ్చింది

3.2.7. ఆశించు

ఆస ..... ఆశ; ఆశ పెట్టు; ఆశ లేని
సరి సూడ్తొన్ ..... ఎదురు చూసాను

3.2.7.1. ఆశ

ఆస కీ- ..... కోరుకొనుట
ఇచ్ఛ ..... అభిప్రాయం; కోరిక

3.2.7.2. ఆశారహిత

ఆస ..... ఆశ; ఆశ పెట్టు; ఆశ లేని

3.2.8. మొగ్గు

వరిత ..... వంగిన

3.3. కోరడం

ఆయన ఇంజెర్ ఇత్తొన్
..... కావాలనుకున్నాను
ఆస ..... ఆశ; ఆశ పెట్టు; ఆశ లేని
ఆసపియ ..... కోరు
డగుర్ ఆస
..... అమితమైన కోరిక; తీవ్రమైన కోరిక
తల్క్‌సినూడ .....కోరుకో
నెఱన ఇంజెర్ ఆస .వెళ్ళాలని కోరిక
పహజ్లె .....కావాలి
పహెజ్లె ..... అవసరం
బహనె గిర్ బత్తితల్క బతిమాలుకో
మన్ బుద్ధి ..... కోరిక
మొజ్ ..... మోజ
వాంతి ఇంజెర్ నూడంతొన్
.....ఎదురు చూపు

3.3.1. నిర్ణయించు, ఆలోచించు

ఆచ్- .....ఎన్నుకోవడం
ఆలోచన కీమ్ .....ఆలోచించు
కహ్వల్ .....కొలవడం
పక్క కీమ్ ..... నిర్ణయించు

3.3.1.1. ఉద్దేశం, ప్రయోజనం, యత్నం, లక్ష్యం, గురి

అచ్చొర్ .....అంత; అంతలో
అడ్డమ్ ఆ- .....అడ్డగించు; అడ్డుకో
అద్ రివజ్ ..... ఆ రీతిగా
అంద్- ..... అందడము
ఇచ్చ కీమ్ .....ఉద్దేశించు
ఉందిజాగ మన్ ఇర్సి
..... ఏక దృష్టిగా ఉండే
చొట్ కెన్ .....ప్రత్యక్షంగా
జికర్ ..... ప్రయత్నం
టట్- ఇరుక్కోవటం; చిక్కుకోవడం
తన్‌లాడ
... ప్రయత్నంచేయి; బతిమిలాడు
తాన్ తోడొ ..... ప్రమేయం; సహితం
నిసన్ ..... గురి
నిసన్ పియ్వల్
..... గురి చెట్టు; గురి పెట్టడం
నీవ విచర్ ..... నీ అభిప్రాయం
బలంతె .....యోగ్యమైన
బావన .....అనుకునడం
మండె ఇన్వల్
..... మనసులో అనుకోవడం
మహ్చా .....పూర్తిచేసి
యెవ్వ సొంజి ..... చేరలేక
యెవ్వన ..... చేరడము
యెవ్వల్ ..... చేరుకోవడం
విచర్ కీమ్ .... ఆలోచించు; విచారణ
వెల్లెకోసిద్ కీమ్
.....గట్టి ప్రయత్నం చేయ్
సాదించ ..... చేయుము
హీన్ ..... ఈ రీతిలో

3.3.1.2. ఎంచుకో

ఆచ ..... ఎంచుకో
కరల్ కీమ్ .....నియమించు
చొకొట్ వాలె ..... మంచిది
నడ్డుమ్ సరి- ..... మార్గమధ్యన
పక్క కీ- .....నిర్ణయించు
పక్క కీమ్ .....నిర్ణయించు
వరొర్ మాయ్నల్ ..... ఒకమనిషి
వొజికియ్వల్ ..... ఏర్పరచిన

3.3.1.3. జూదమాడడం

కిస్మత్ .....అదృష్టం; తలరాత
బొత్త్ అర్త ఇంజెర్ వెహ్వల్
..బొత్తు పడుతుంది అని చెప్పడం
మోక .....అవకాశం

3.3.1.4. సంకల్పించు

ఆచనక్ కరె మాత .. హటాత్ ప్రేరణ
ఆస .....ఆశ; ఆశ పెట్టు; ఆశ లేని
ఇన్- .....అనుకోవడం
ఉంది ద్యాన్తె మంజి
.....ఏకదృష్టిగా ఉండే
కోసిద్ కీమ్ ..... ప్రయత్నం చేయు; ప్రయత్నించు
నాకున్ పహజ్లె బత్తి
..... నాకు కావాలి కాబట్టి
నిగ్రన్ఇర ..... లక్ష్యం పెట్టు
మందె ఇర్సి ఊహించి; సంకల్పించు
మందె వాత అహన్
.... ఉద్దేశపూర్వక; తన్మయత్వం
విచర్ కియ్వల్ దాత్
.....ఆలోచనా పూర్వకమైన
విచర్ కీమ్ .... ఆలోచించు; విచారణ
సరి సూడ్వల్ ....ఎదురు చూడడం; దారి చూపడం

3.3.1.5. బుద్ధి పూర్వకంగా

కరెమాసి .....తెలిసి

కహ్చాకున్ ..... లెక్కించు
కోసిద్ కియ్యక్
..... అప్రయత్నపూర్వకమైన
గండం .....ప్రమాదం
డెహ్కాసి ..... ఎగిరి
తాన్‌లాసి ..... దానికోసం
బతల్ కియన .....ఏదో చేయాలని
మంద విచర్ .....బుద్ధి పూర్వకంగా
యెగ్దమ్‌ఆత ..... అకస్మాత్తుగా
విచర్ కియ్యక్నె ...అనాలోచితంగా

3.3.1.6. నిశ్చయించిన, నిశ్చితమైన

ఉంది జాగ ..... ఒక దగ్గర; తటస్థ
చిత్తంమత
చింత లేకుండా ఉండే తలంపు గల
జిద్నె కామ్ ..... పట్టుదలతో
జిద్నె తాకుసీమ్
.....పట్టుదలతో చేయుము
జోక్నె తాకుసీమ్
..... నెమ్మదిగా నడుపు
జోక్నెకామ్ కియ్మ
.....నెమ్మదిగా పని చెయ్యకు
తిరివక్నె ..... తిరుగ లేనిది
పియ్తున్ సుటి కియ్యక్ మన్
.పట్టిన పట్టు వదలకుండా ఉండు
బల్ వాలె ..... ధైర్యవంతుడు
బుద్ధితెమన్ ..... పట్టుదలతో
బూతి సియ్మకి .....ఫలసాయంకాని
మందె ఇర్సి ఊహించి; సంకల్పించు
మందె పియ్సి .....గట్టి సంకల్పం
మిరట్ వెహ్త గట్ కియ్వల్
.....మీరు చెప్పింది దృఢంగా
చేయడం
లక్సకియ్వక్ ..... అలక్ష్యం
లక్సకియ్వల్ ..... లక్ష్యం
వొవ్ కీమ్ .....సహించు
సాంతి ..... ఓర్పు; సాంతి
సోపతి సుటికీం స్నేహం వదిలిపెట్టు
హట్ .....తదేకదీక్ష

3.3.1.7. మూర్ఖపు పట్టుదల

అద్ బుద్ధివాలె ..... అవిధేయ మైన
కేంజన్ సాటి వొప్వల్ నెల్లె
ఒప్పుకోవడానికి తిరస్కరించడం
జాలిసెల్వ .....దయాహీనమైన
జుక్కెమాత ..... జరిగింది
తిక్కవాలె .....తల పిచ్చెక్కి
బయ్‌కరబ్ మాయ్మల్
.....అతిక్రూరుడైన
మూండ్యల్ ... చెడు తనం గల వాడు
హట్ ..... తదేకదీక్ష

3.3.2. కోరు, ప్రార్థన, మనవి, వినతి

ఇచ్చ ..... అభిప్రాయం; కోరిక
దయ కీమ్
..... కృతజ్ఞతలు తెలుపు; వేడుకో
దయ వోటి .....బతిమి లాడు
దయకీసి .....దయ చేసి
పూజ కీంతొర్ .....పూజ
బతిమిలాడు .....ప్రాధేయ పడు
మాప్ కీమ్ .....మన్నించు
మిటుస్- .....తిలకం
వినంతి కీమ్ ..... పూజించు
సాంత్‌ఇర్ర ..... ఆనంద పెట్టు

3.3.2.3. మధ్యవర్తిత్వం చేయడం

నడ్డుమ్ ఇర్ర
... నడమ బెట్టు; నడుమలో ఉంచు
నడ్డుమ్ వాలె ..... మధ్యవర్తి
వొప్పు సియుసిమ్
..... ఒప్పందంకుదుర్చు
వోన్ సాటి తన్‌లాడ్వల్
.....ఒకరికై బతిమాలుకోవడం

3.3.3. ప్రభావం, ప్రాబల్యం

అదికార్ .....అధికారం
తోచ్వల్ .....ఎత్తుకో
దరేజ .....ఆధిపత్యం ఉన్న
వెహ్త తీర్ తాక్వల్
.....చెప్పినట్లు నడవడం

3.3.3.1. సూచించడం

కబుర్ వెహ .....మాట చెప్పడం
జాడ పియ్య .....జాడచూపు
తొహన్ లాసి ..... చూపించడానికి
దయ కీమ్
..... కృతజ్ఞతలు తెలుపు; వేడుకో
నవ్కరిత్ సాటి .ఉద్యోగము కొరకు
నేమి కీమ్ .....నియమించు
బయ్ చొకొట్న
... చాలా మంచిది; బ్రహ్మాండమైన
యెవుస్వల్ .....అందించడం
వెహ తొహ .....సలహా ఇవ్వడం
వెహ్కాయ్ .....చెప్పనా
వెహ్త అన్ .....చెప్పినట్లు

3.3.3.2. సలహాఇవ్వు

ఆక్రియెవ్మల్ ..... చివరి వరకు
ఉందిజాగ మిరెమాతెర్ .....కచేరీ
కరుసిమ్ .... నేర్పించు; శిక్షణ ఇవ్వు
తాకట్ ..... నడుచుకోండి
తొహ్వల్ వాలె
మార్గదర్శకుడు; సూచించే వాడు
ద్యాన్ వెహ .....బుద్ధి చెప్పు
నడ్డుమ్ నేఱ ..... నడుములో పోవును
నిమ్ ఆతెకె .....నీవు అయితే
నిమ్మె ఇత్తెకె చొకొట్ నీవైతే మంచిదే
పోసి కీమ్ ..... పెంచు
బయ్‌డగుర్ ఆస అమితమైన కోరిక
వయ్నె కీమ్ ..... తొందర పెట్టు
వరొన్ పూసి కీమ్
.....ఒకరి సలహా అడుగు
వొడ్కి కియుసిమ్
.....పరిచయం చెయ్యి
సరి తొహ .....దారిచూపు
సాత్ కియ్వల్ .....సహాయ పడే
సీమ్ ..... ఇవ్వు; దానం చెయ్యి

3.3.3.3. ఒప్పించు, నచ్చజెప్పు

కడ్డె .....చూపుకు
బరొస కీమ్ .....నమ్మకం చెయ్యి
వొప్పుసిమ్ .....ఒప్పించు
సమ్జికీసివెహ ..... నచ్చజెప్పు

3.3.3.4. పట్టు బట్టుట

కాల్క్ నగ ఇర్ర ..... కాళ్లలో పెట్టండి
కొట్సి వెహ ..... నొక్కి చెప్పు
పీచపియ ..... పట్టుబట్టు
ముండ్యల్ కీమ్ .....మొండికెయ్యి

3.3.3.5. నిర్బంధించు, బలవంతపెట్టు

కీంతొన్ .....చేస్తాను

తక్లిబ్ కీమ్
.....చిక్కుపెట్టు; బలవంతపెట్టు
దుర్సెర్ సొ .....దూసుకుపోయే
పసికియ్మ .....మోసం చెయ్యకు
వజన్ కీమ్ ..... వత్తిడి చెయి
వజన్ వాట .....బరువు వెయ్యి
వయ్నె ఇర్ర .....త్వరపెట్టు
వెరుసిసి తరుస
..... బెదిరించి రాబట్టుకోను
హక్ తాకుసీంతొర్
..... అధికారం చలాయించే

3.3.3.6. ఆజ్ఞ, స్వాధీనత

వరొన కద్మె మన్వల్
..... ఒకరి ఆధీనంలో ఉండడం

3.3.3.7. మందలించు, హెచ్చరించు

గడ్ బడ్ ..... ఆందోళన; సంచలనం
పూట .....పూట
వేరు సినల్ కీమ్ .హెచ్చరిక చెయ్యి
సియొన్ ..... ఇవ్వని

3.3.3.8. బెదిరించు, భయపెట్టు

డట్టి కియ్వల్ ..... గద్దించేవారు
వెర్రె ..... పిరికి; బెదిరించింది; భయం
వెరి- ..... బెదిరించే
సగబుగ
... ఇటు అటు దిక్కులు చూచుట
సబ్బుడ్ పాతెర్ .... కుమ్మకొనడం

3.3.4. చేయుటకు అనుమతి అడగడం

కియవచ్చొ ..... చెయ్య వచ్చు
కియ్వడున్ఉండే వరొన ఆజ్ఞ యేత్వల్
.....చేయుటకు ఒకరిని అనుమతి అడగటం
బతయ్ కటిన్ .....ఏదైనా ఇబ్బందా

3.3.4.1. అనుమతి ఇవ్వడం

ఆయి ..... ఏవైన; సరే
కియపరంతి .....చెయ్య గలుగు
వరొన్ సమ్మయ్ సియ్వల్
.....ఒకరిని పూర్తి ఇవ్వడం
సీ- ఇవ్వు

3.3.4.3. మన్నించు, మినహాయించిన

పుకుట్ ..... ఉచిత
సవ్వల్ వెహ పరొన్
..... జవాబు చెప్ప లేని

3.3.4.4. ఆటంకం చెయ్యి, ఆపు, నిరోధించు

అడ్డమ్ వాయ్వల్ ..... ఆటంకం
ఆప .....ఆగు
తప్పసిమ్ ..... తప్పించుకో
తారిక్ ఇర్ర ... దినము నిర్ణయించుట
దొహ్చ ..... కట్టేయడం
నిపుస్వల్ .....నిలపడం
నిపుసిమ్ ..... నిలబెట్టు; నిలుపుము

3.3.4.5. నువ్వు కోరేది చేయవచ్చును

కియన్ సాటి కుసి తొహ్వల్
..... చెయ్యడానికి కు నచ్చినట్టు చూపడం
కీ- చేయ్యి; చేసుకో
తెండ్క ..... విప్పన
తెరిసి .....తెరిచి
పయ్స .....విస్తారం; వెడల్పు
మత్త .....ఉండే
స్వాతంత్ర్యం వాత
..... స్వాతంత్ర్యం పొందిన

3.3.5. సమర్పణ

కొత్తంగ్ సియ్వల్
.....డబ్బులు ఇవ్వడం
నీకున్ పసంద్ .....నీకు సబబేనా
పిహుస .....అర్పించు
మల్ల యేత
తిరిగి తీసుకోవడం; మళ్ళీ తీసుకో
వరొన్ అందుస
..... ఒకరిని అందించడం
సీంతొన్ ఇంజెర్ .....ఇస్తానని
సీనెన్ వర్ర .....ఇవ్వడానికి రావడం

3.3.5.2. తిరస్కరించు, నిరాకరించు

జురత్ సెల్లె .....అవసరం లేదు
తెండ్సివాట .....తిరస్కరించు
వట్టియ్ ఇన్ .....తిరస్కరించు

3.4. ఆవేశం, ఉద్రేకం, ఉద్వేగం, భావం

ఆపుసియ పర్రొ అద్
..... ఉద్వేగ మయమైన
కపట్ సెల్వ .....కపటం లేకుండ
కీవుల్ ..... దయ
గర్వ ..... గర్వము
చిట పొట .....మూర్చ
చింత .....విచారకరమైన
చుహ్డియల్ ..... రేకెత్తించు
చుహుచుడికియ్వల్ . రేకెత్తించడం
జీవత్ చొకొట్ .....మానసిక స్థితి
డగుర్ కీసి ..... ఉద్రేక పరుచు
తన్వతన్ . తనకు తానుగా; వ్యక్తిగత
తాకత్ మత్త .....బలీయమైన
తాకత్ వాలె .....బలమైన
తొత్ వేన్- ..... పూర్వపు వలే
దిల్ ... మనసు పెట్టడం; హృదయం
నిపుసిమ్ ..... నిలబెట్టు; నిలుపుము
నీవ నిమ్ ఉయ్సర్తె మన్
..... నిన్ను నీవు తెలివితో ఉండు
నీవ నిమ్మొ ఇర్వల్
..... నీకు నీవు ఉంచుకోవడం
పటపట ఇంజెర్ఉరుంగ్త
... పట పట అనుకుంట విరుగుట
బడ్ .....శక్తి
బంద్ .....సమ్మె
బల్మి .....బలీయం
బొమ్మ తెండ్వల్
.....చిత్ర పటాన్ని తీయడం
బోగెమామ్ ..... అనుభవించు
మక్సి ..... దాగి
మంద కామ్ ..... చిత్త వృత్తి
మన్ బుద్ధిసెల్వ
..... ఇంద్ర యగ్నం లేని వాడు; తెలివిలేని
మన్దున్ రొప్పొన్ బావ గర్భిత మైన
మాప్ కియ్వల్
.....దీవెనలు; మన్నించు
లాగ్వల్ ..... తాకడం
లొల్లిసెల్వ
..... చప్పుడు లేకుండా; నిర్మల
వస్- .....
వెహ్చ తొహ్చ .....పురికొల్పి

సబ్బుడ్ లహ్కా ..... గట్టి తొందర
సబ్బుడ్ వెల్లె ..... చాలా పెద్ద
సబ్బుడ్ వొడ్కి ..... గట్టి అనుభూతి
సోజ్ ..... కోపము; తిక్క
సోజ్ సోంగ్నె .....ఆవేశపూరితంగా

3.4.1. మంచిగా భావించుట

కుసి గమ్మత్ . ఆనందం; ఉత్సాహం
కుసి గమత్ ..... ఉల్లాసంగా
కుసివాయుస ..... వినోద పరుచు
చొకొట్నబావన .....మంచి భావన
చొకొట్నబుద్ధి ..... మంచి ప్రవర్తన
మెచ్తొర్ ..... మంచిగా అనడం; మెచ్చుకొను
వెల్లె చొకొట్ ఇన్వల్ ..... చాలా మంచిగా అనుకో
సఖి కీమ్ ...ప్రోత్సాహ పరుచు; బలపర్చు
హిమ్మత్ కీమ్ ..... ధైరంకిమ్; ధైర్య పరుచు; సాహసించు
హిమ్మత్ పుట్టుస .....ధైర్యం చేయు

3.4.1.1. ఇష్టం, ప్రేమ

ఆనందెన్న ..... ఆనందం
ఆసకీయ్వల్ .....కోరుట
ఇస్టమ్ ..... ఇష్టము
ఇస్టంనె మన్వల్ .....ప్రీతిపాత్రమైన
కుసి కియ్వల్ ఆనందపరుచు; వినోదపరుచు
కుసి కీమ్ ..... ఆనంద పెట్టు; తృప్తి పరుచు
కుసి గమత్ ..... ఉల్లాసంగా
కుసిఆమ్ .....సంతోసించు
కుసిగమత్న ..... ఆనందకరమైన
కుసితె ..... ఉల్లాసం
కోర్కె ..... కోరిక
గమ్మతె ..... చిత్తు; హీనం
జీవ విత్వల్ .....ఆకట్టుకో
దాత్న ..... లాంటివి
నహ్డి కీమ్ .....బుజ్జగించు
పసంద్ ..... ఇష్టము
పసంద్ కీతుర్ ఊర్ .....ప్రేమికుడు
పూజకీమ్ .....ఆరాధన
బాలొబల్ ..... సంతృప్తికరమైన
బొంక్వల్ ..... పొగడడం
బోంక్వల్ వోర్- ..... అభిమాని
మన్ విత్వల్ .....ఆకట్టుకునే
మన్దున్ ఊమ్వల్ ..... మనసు ఆకట్టుకొను
మన్దున్ లాగ్తెకె ....మనసుకు తగిలితే
మయ్య ..... ప్రేమ
మస్త్ జోర్తె .....అద్భుతం
మాన్ద గొస్టి ..... గర్వకారణం
మాప్ తల్క్వల్ ..... బతిమిలాడు
మెచ్వల్ వోర్ .....ప్రంసకుడు
వెల్లె కుసిత ..... సంతసకరమైన
వెల్లెసొంగ్నె .....తీవ్ర ఉద్రేకం
వేస్న ..... పోలిన
వొప్వల్ ..... ఒప్పించటము
సబ్బుడ్ వొడ్కి అరుస్వల్ ..... గాఢానుభూతిని కలిగించే
సవ్వద్న .....రుచికరమైన
సాద్రల్ ..... సుందరంగా
సాది కీత అహన్ . మంత్ర ముగ్ధమైన
సోపెతల్ ..... స్నేహితుడు
సోబత ...అందమైన; మనోహరమైన
హోబ్రె మామ్ ..... అంగీకరించు

3.4.1.1.1. ఏదయినా చేయడంలో సంతోషించడం

అద్ జాతిత ..... సజాతి
ఆనంద్ ఆమ్ ..... సంతోషించు
కరబ్ కర్స్వల్ ..... చెడు ఆట
కవ్సెర్ మన్వల్ నవ్వుతూ ఉండడం
కేంజ్ లె సోబతె .. వినోదం కలిగించు
కోర ..... ఒడిలో ఉండడం; వొడి
జీవ ఇర్వల్ .....మోహం
తన్వతన ఆనంద్ఆయ్వల్ ..... తనకు తాను సంతసించడం
దాత్న ..... లాంటివి
పసంద్న ..... అభిరుచి
పిస్సి మన్నల్ వేరి ..... జీవం వున్నంత వరకు
మందె వాత అహన్ .....ఉద్దేశపూర్వక; తన్మయత్వం
మీవ మిమ్మెట్ ఆనంద్ ఆవ్ట్ ..... మీది మీరు సంతసించండి
మేందొది వాత .....పరవశత
మొక సూడ్సి .....సమయం చూసి
యెమ్ లోక్ .....నరకానికి
రికమ్ వక్త్ ..... ఖాలీ సమయం
లాడ్న ..... ప్రియంగా
వెల్లె ఆస్తి .....అత్యాశగల
వేస్న ..... పోలిన

3.4.1.1.2. పరువు, గౌరవం

ఆదర్తెమన్ ..... ఆధారపడు
ఇజ్జత్ ..... పరువు
గర్వ ..... గర్వము
నీవ నిమ్మె చొకొట్ సమ్మె మాయ్వల్ .....నీ అంతట నీవు మంచి భావన కలిగి ఉండడం
బడి కీసి ..... పెంచు
వని కీసి ..... పొగడడం
హిమ్మత్ కీమ్ .....ధైరంకిమ్; ధైర్య పరుచు; సాహసించు
హోబ్రె మాయ్వల్ ..... పొగడడం

3.4.1.1.3. ప్రాధాన్యమివ్వు

ఆత్త ..... ఎంచదగిన
ఆట్ కెయ్వల్ ..... మొగ్గు
ఆనల్ .....చేయగలిగేటట్టు
ఇద్ అద్ ఇన్వక్కె ... నిష్పాక్షికంగా
ఇహిన్ మన్వల్ ..... ఇలా ఉండడం
జల్ది కియ్వల్ ..తొందరగా చేయడం
తాన్ బద్లి ..... దానికి బదులు
తాన్ బద్లికియ్వల్ .....దానిని బదులు చేయడం
తాన్గటల్ వెల్లె ....దాని కన్న ఎక్కువ
పత్తెకమ్ .....ప్రత్యేకించి
పతెకమ్ ఆచ్వల్ . మొదలు యెంచు
బతయ్ మని కియ్వల్ .....ఏదైనా చేయడం
బతల్ తెర్ సీమ్ట్ .....ఏదైనా ఇవ్వండి
మెచ్చ వక్ ఆయ్వల్ .....ఒక వైపు చూపు
మెచ్వక్ సెల్వ ..... ఒక వైపు లేని
మొదొట సీత అద్ .... విలువనిచ్చిన

3.4.1.1.4. ప్రజాదరణగల, ప్రాచుర్యంగల

అద్దె పహల్లె .....ప్రజాదరణ గల
గడ్ బడ్ ..... ఆందోళన; సంచలనం
చాపి కియ్యల్ ..... ముద్రణ
చాపి కీత అద్ .....ప్రచురించినది
చాపి కీత తున్ యేచ్చి .....ప్రాచుర్యం పొందిన
చాపికియ్మకి అద్ ..ప్రాచుర్యం లేని
డగుర్ మంత .....పెద్దగా ఉండడం
పబ్లిక్ నమ్మవక్నె .....జనం సమ్మతం కాని
వెల్లె పంసంద్ ..... చాలా ఇష్ట పడ్డ
వొమ్వల్ వాలె ..... అమ్మేవాడు

3.4.1.1.5. ముస్తాబైన, నాగరికమైన

కరికియ్యల్ ..... తెలుసు కోవడం; పరిశీలించు
కరెమాతుర్ ..... నాగరికమైన
కరెమాయ్య .....నాగరీకం కాని
చాల్ ..... తీరు; ప్రవర్తన
డిజన్ కియ్యల్ .. నమూనాకారుడు
తయర్ ఆత .ఏర్పడింది; ముస్తాబైన
తిరిసి వాయ్యల్ ..... తిరిగి రావడం
పజ్జెట కాక్ .....వెనక వైపు
పడన సోక్ ..... పాత శోకు అయిన
బహ్రి తయర్ ఆసి .....ముస్తాబు అవతలికి
బహ్రి సొన్వల్ ...బయటకు వెళదాం
రొప్పావాయ్యల్ ... లోనికి రావడం
లోకంన నియత్ .....లోకాచారం
సోక్ .....శోకు

3.4.1.1.6. తృప్తి, సమ్మతం

కుసతె మన్వల్ ... తృప్తిగా ఉండడం
నీక్ పుట్టఅదెన్ .....నీకు దొరికిన దానితో
పూర అయ్మకి .....అసంతృప్తి
పూర కియ్మకి ..... తృప్తి పొందని

3.4.1.1.7. కొరకు సంతోషం

చొకొట్ హేతుకియ్యల్ ..... మంచిగా జ్ఞాపకం చేయడం

3.4.1.1.8. తో ఇష్టం

పసంద్ కియ్యలే .....తో నచ్చినట్టు

3.4.1.2. ఆనందం, సంతోషం

ఊస్- .....ఉప్పొంగే
కవ్- .....నవ్వు
కుస్సితె మహ .....ఆనందంగా ముగింపు
కుసి ..... ఆనందంగా
కుసి గమత్ ..... ఉల్లాసంగా
కుసితె .....ఉల్లాసం
గమ్మత్ .....అద్భుతం; ఆశ్చర్యం
చపటింగ్ పాయ్యల్ ..... చప్పట్లు కొట్టడం
చొకొట్ బుద్ధితె మన్వల్ ..... మంచి తలంపుతో ఉండడం
చొకొట్ మందన మంచిగా ఉండడం
జగ్గునియ ..... ప్రపంచం
తడకితున్ ..... గుండెకు
నహ్లి కీమ్ ..... బుజ్జగించు
పరేమాత .....పారవశ్యం
మన్ కరుమ్ కీసి ..... మనసుకు హత్తుకున్న
మన్ యేర్ ఆత ..... తన్మయత్వం
మానె మాయ్యల్ ..... అంగీకరించు
లెల్లెంజున్ పొర్రొ మన్వల్ .....చంద్రుని పై ఉండడం
వెల్లె ఆనంద్నె ..... బ్రహ్మానందం
వెల్లె సుక్నె ..... చాల ఆనందాన్ని
వేడ్చి వాలె .....కాంతివంతమైన
వేడ్చితెకె తార ..... వెలుగులోకి తీసుకు రావడం
సబాస్ ..... మంచి
సబాస్ ఇన్వల్ ..... ఆనందంతో కూడిన చప్పట్లు
సవ్లత్ .....సౌకర్యం

3.4.1.2.1. సడలిన

ఆరమ్ ..... తీరిక; సేద
జోప్ ..... నిద్ర
నర్మ- ..... నిద్రపో
పొర్రొ పొర్రొన్ ..... తేలికగా
బూడ్ మన్వల్ .....కింద ఉండడం; కిందికి ఉండడం
మయుసి మని .....మిగిలి ఉండు
రోన్ మత్తప్ ..... ఇంటి వద్ద ఉన్నట్లు
రోన్ మంతొర్ .ఇంటి వద్ద ఉన్నాడు
రోమ్వల్ ..... విరామం
వడిసెల్వ ..... గాలి లేని
వరొన్ పొర్రొ పొర్రొ యేత్వల్ ఒకరిని తేలికగా తీసుకునేట్లు చెయ్యడం

3.4.1.2.2. నిశ్శబ్ద, ప్రశాంత

నిప్పుసి ఇర్ర .....నిలిపి ఉంచు
నీవ నిమ్మె లిహికీమ్ ..... నీ అంతట నీవు రాయడం
బస్కెట్ ..... ఎప్పటికీ; నిలకడ
మెలివక్నె .....కదలకుండా
రచికియ్యె ..... రచించేవాడు
లొల్లిసెల్వ .....చప్పుడు లేకుండా; నిర్మల

3.4.1.3. అద్భుతం, ఆశ్చర్యం, ఆశ్చర్యపరుపు, విస్మయం

కుదుర్క్నె ఆ- ..... కలత చెందుట
మస్త ..... అద్భుతం

3.4.1.4. ఆసక్తి ఉన్న

గునల్క ..... గుణాలు
గూన్ మత్త ..... గుణము ఉన్న

3.4.1.4.1. ఉత్తేజంచెందిన, ప్రేరేపించబడ్డ

బయ్వెల్లె .....బాగా

3.4.1.4.2. ఉత్సాహంగల, ఔత్సాహిక

కసబిస ..... తహతహ
మున్నె సొన్నల్ కీమ్ ....ముందుకు సాగేట్లు చెయ్యడం
రొప్పా మన్వల్ .....లోనికి ఉండడం
వెల్లె జ్ఞాన్ వాలె .....వీర బత్తి వలే

3.4.1.4.3. నిరంతర ధ్యాస

బస్కెట్ దిహన్ ..... నిరంతర ధ్యాస

3.4.1.4.4. ఆకర్షించు

సోదె ..... మంత్రగాడు

3.4.1.4.5. విభిన్నమైన

కుసి తొహ్వాక్నే మన్వల్ .....ఆసక్తి చూపకుండా ఉండడం
కుసి తొహ్వాల్ ..... ఆసక్తి చూపడం
జోర్ సిల్వ .....శక్తి లేక
నావ పికర్ ఆయె ..... నా సమస్య కాదు
బతయ్ ఇన్వ .....ఏమి అనుకోను
బతయ్ గాబ్రెమాయ్వక్ ..... ఏ దిగులు లేని
బయ్‌వెల్లె ..... బాగా
మండత్ పొర్రా .. కంచె పైన ఉండడం
మెలివక్నె ..... కదలకుండా
వట్టియ్ ..... అక్కర లేని; వద్దు
సరిత్ నడ్డుమ్ .....దారి నడుమలో

3.4.1.4.6. ఆసక్తిలేని, శ్రద్ధలేని, విసుగు చెందిన

కిరకిర ..... చికాకు
గడిగడి .....మళ్లి మళ్లి
యెస్ట వాత .....అలసి పోయ
వరొన్ నుటికీసి ..... ఒకరిని వదిలి వెయ్యడం
హాట్టెమాసి ..... అలసిపోయి; విసిగిపోయిన

3.4.1.5. నమ్మకంగల

చొకొట్ విచర్ కీసి ..... మంచిగా ఆలోచించడం
నీవ నిమ్మె సబ్బుడ్ మన్ . నీకు నీవు కచ్చితంగా ఉండడం
బడెమాత .....పెరిగి
మన్ద బావ్ .....ఆత్మ నమ్మకం
వెరివక్ ..... అక్రమైన; ధైర్యంగా
వెహ్త ..... చెప్పిన

3.4.2. చెడు భావన

కరబ్ చాల్ ..... చెడు ప్రవర్తన
వరొన్ చుడుర్ పాన్ సూడ్వల్ ... ఒకరిని కింది చూపు చూడడం
వాయిట్న బుద్ధి ..... చెడు భావన

3.4.2.1. విచార

అడ్- ..... ఏడవడం; ఏడ్చుట
కిలివల్ ..... అరవడం; కేక
గమ్మతె ..... చిత్తు; హీనం
గొల్ల్‌వల్ ..... గునుగుట; గొణగడం
చక్నెసెల్వ .....హీనంగా
తడకి కొయ్వల్ ..... గుండెకొయ్
తడకి నొర్వల్ .. కాలేయం కడగడం
నోయ్వల్ ..నొప్పి; నొప్పి కలగడం
పొర్తొ తర్వల్ .....పై బడటం
బయ్ కటిన్ ..... తీవ్రమైన
బూడ్ తల్ల వాట్వల్ ... సిగ్గు పడడం
బోగెమాయ్వల్ .....అనుబవించుట
సవ్లత్ .....సౌకర్యం

3.4.2.1.1. అయిష్టం, అసమ్మతి, అసహించు

కిచకిచ ..... విరక్తి; విసుగు
గడబిడ కీమ్ చిందర వందర చెయ్యి; తొందర పెట్టు
నారజ్ .....చింతించు; బాదగా
నీవ సవదున్ అచ్చొర్ .....నీ రుచికి తగ్గట్టుగా
పట్టికియ్వక్నె ... పట్టించుకోకుండా
పసంద్ సెల్వ ..... అయిష్టం
పాస్క్- .....అనిష్టత; నచ్చలేదు
యేల సెల్వ .....సమయం లేకుండ ఉన్న
సవద్ సెల్వ ..... అరుచి
సొడియ ..... పొమ్ము; వెళ్ళి పో
సోజ్ తర్వల్ .... ఆగ్రహం తెప్పించు

3.4.2.1.2. అసహించుకో, చీదర, ద్వేషించు, అసహ్యించుకో

కిచకిచ లాగ్వల్ . చిరాకు పొందడం
డావ్ పోస్వల్ ..... పగ పట్టడం

3.4.2.1.3. ఏవగింపు

కిచకిచ లాగ్వల్ . చిరాకు పొందడం
చయిన్ సెల్వ అనారోగ్యంగా ఉన్న
నిల్ల పర్వ ..... నిలబడలేక
మెచ్చ వస్వక్ పజ్జెతిరివల్ ..... అసహాయంతో వెనుతిరుగు
వోక్ర ..... వాంతి
సాపెన ..... శపించు

3.4.2.1.4. ఆశాభంగం కలిగించు

ఆస సెల్వ ..... నిరాశ పడిన
ఈచ ..... చీదడం
కమ్మి సూడ్వల్ .....చిన్న చూపు చూడడం
కరబ్ కీమ్ చెడగొట్టు; పాడు చెయ్యి
చుక్ చుకె మా- .....
దన్క ..... దెబ్బ
వరుస్త అద్ ..... వంచించబడ్డ
సబ్బుడ్ పాత ..... చితక బాదిన
హిమ్మతున్ సుట్టెమాసి .....ధైర్యాని కోల్పోవడం

3.4.2.1.5. ఒంటరి

రోన్ జీవ కియ్వల్ ..... ఇంటి పై బెంగ పెట్టడం
వరొరె మంతొర్ ..... ఒంటరిగా ఉన్నాడు

3.4.2.1.6. స్థైర్యమును చెడగొట్టుట

అడుస్వల్ ..... ఏడిపించు
కరబ్ కియ్వల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం; చెడు చేయు; పాడు; పాడు చెయ్యి; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి
కస్ట్ కీసి .....చెమటోడ్చి పడ్డ
పచ్చికియ్వల్ ..... పాడు
పున్ ..... గాయం; పుండు

3.4.2.1.7. హఠాత్తుగ కలుగు భయం

గొస్టి వాయ్వ .....మాటరాని
టుక్డెంగ్ ..... ముక్కలైన
పచ్చెమాంత .....కుళ్లిపోయిన
వెర్రె మత్త ..... కలత బీతు

3.4.2.1.8. అసూయ

కప్టియల్ ..... అసూయతో
కెయ్తు కప్టియల్ .... చేదుగా అసుయ
తన్కున్ మందన ఇంజెర్ .....తనకే ఉండాలి అన్న

సవ్వితె అంగుర్ పండి
..... పుల్లని ద్రాక్ష పండు

3.4.2.1.9. అసంతృప్తి

పిరది ..... ఫిర్యాదు

3.4.2.2. విచార పడుట

గల్తి కీతొర్ వోర్
.....దోసిగా నిరూపించ బడిన
చుక్‌చుకె మా- . పశ్చాత్తాప పడడం
జూరె మా- .....
నన్ బారి ..... నేనెందుకు
బారి అయ్యె ఎందుకు కాక పోవడం
విచర్ కీసికీసి ..... చింత క్రాంతుడైన

3.4.2.2.1. సిగ్గుపడిన

కరుమ్ కీసి ..... సంకోచిస్తున్న
గోహ్డొమాత .....మాసిపో
తల వరుస .....తల వంపు
రాజు .....తిట్టు
లజ్జె మాయ్వల్ ..... సిగ్గు పడడం
వరొన మొకంనగ ఒకరిని మొఖంలో
సీర్ మిందింగ్ ఆత ..... అవమానం

3.4.2.2.2. కలవర పడిన

కటిన్ మంత ..... ఇబ్బందిగా వుంది
కప్పర్ రగ్గల్‌ఆత ..ముఖం ఎర్రబడ్డ
నన్న సాందున్
..... నేను చనిపోయేవాడిని
సాత అచ్చొర్ కామ్ ఆత
... చనిపోయినంత పని అయింది

3.4.2.3. కోపం

కేప్సెర్ ..... కాచు
గొక్కత గావ్ .....నిప్పుగాయం
జగ్డ కీసి .....గొడవ చేసి
తనయ్ యేత్వల్
.....వ్యక్తిగతంగా తీసుకోవడం
నిల్తంగ్ కెల్క్ ..... నిక్కిన వెంట్రుక
నెహర్ ఆయ్వల్
.....నెమ్మదిగా అవడం
నెహర్ కాస్వల్ ..... మెల్లగా కాగు
నెహర్ బెర్స్‌వల్
..... అసామాన్య పెరుగుదల
నోయ్యడున్ కరికియ్వల్
..... నొప్పి తెలిపే
బహన్ కియ్వల్ ....ఎలా చెయ్యడం
మున్నెత్క ఆమ్ ..... అడ్డమాడు
రోతున్ పొరొట్క వేస్వల్
.....పైకప్పును కప్పుకోండి
లాక్‌తప్పె ..... తాకినట్టు
వడ్క్‌వల్
..... ప్రసంగించుట; మాట్లాడటం
వెరుస ..... ఎదిరించు; బెదిరించు
వెల్లె సోజ్ .....అతికోపం
సమ్డి .....అన్ని; మొత్తం
సోజ్ ..... కోపము; తిక్క
సోంగ్‌వాయ్వల్ ..... కోపపడు

3.4.2.3.1. చికాకు పడడం

ఇన్కె యెవ్వల్ సూడ్తొన్
..... ఇప్పటి వరకు చూసాము
గూరెత్ పొర్రొ తెర్గ
..... గోడపైకి ఎక్కడం
జబుండ్ .....నల్లి
పహజ్లె మత్త అచ్చొర్ యేత్వల్
.....సరిపోయినంత పొందడం
పిస్సంగ్ కియ్వల్
.....పిచ్చి బట్టించడం
బహన్ ఇత్తెకె అహన్ వడ్క్‌వల్
.....ఎడ పేడ మాట్లాడటం
సప్పెసొ .....వెంటనే వెళ్లిపో

3.4.2.4. బెదిరిన, భయపడు

తరతర ఆయ్వల్
..... వణకడం; విలవిల
దివ్సి .....తొక్కి
పజ్జ కొజ్జివాట .....వెనకడుగువెయ్యి
పజ్జతెండ .....వెనక్కు తియ్యి
బండంగ్ ఆతంగ్
..... రాయి అయి పోయిన
వరియ ..... వంగు
వెర్రె ..... పిరికి; బెదిరించింది; భయం
వెర్రెతె పిస్వల్ భయంతో జీవించడం
వెరి- ..... బెదిరించే
వెరుస ..... ఎదిరించు; బెదిరించు
వెల్లె గమతె ..... వింత
వేర్రెతె కయ్ కాల్క్ అర్వల్
..... భయంతో కాలు చేయ్యి పడి పోవడం
సాయ్వల్ వెర్రె ..... చావు భయం

3.4.2.4.1. బాధ పడ్డ, విచార పడ్డ

అహన్ దిస్వక్నె
.....అలా అగుపడక పోవడం
ఆతల్ చప్పుడ్ సెల్వ
.....అలాంటి ధ్వని కాకుండ
గమతె కియ్వల్ .... కలత కలిగించు
జోప్ సెల్వ ..... నిద్ర లేకపోవడం
పట్టికియ్వక్నె ... పట్టించుకోకుండా
బల్మత్క కీమ్ .... బలవంతం చెయ్యి
ముట్టి కీమ్ ..... బిగించు
లొల్లిసెల్లె ..... అల్లరి లేదు
వరొన్ పాయ్వల్
..... ఒకరిని నొప్పించడం
సాంతి సెల్వ ..... మనశ్శాంతి లేని

3.4.2.4.2. చికాకు పడడం

కామ్ కీసి .....చెమటోడ్చి
గడబిడ కీమ్ చిందర వందర చెయ్యి; తొందర పెట్టు
వరొన్ పజ్జె ఇర్వల్ ఒకరిని చివరిలో ఉంచడం

3.4.2.4.3. సిగ్గు, జంకుగల, పిరికి

ముడుస్తప్ ..... ముడుచుకు పోయిన
లజ్జతెమన్వల్ .....సిగ్గుతో ఉండడం
లజ్జె మా ..... సిగ్గుపడుట
లజ్జె మాయ్వల్ .....సిగ్గు పడడం

3.4.2.5. తబ్బిబ్బైన

కల్ల గుల్ల ..... గంధరగోళం
గాబ్రె మాసి ..... తబ్బిబ్బైన
గూతెమాత .....చిక్కుట
బూలి కీమ్ ..... తప్పించు
లహ్కి కియ్వల్ ...కంగారూ పెట్టు; తొందర చేయడం; తొందర పెట్టు
వెరితొన్ ..... కలత చెందాను
వెరిసి ..... గాబరా

3.5. సందేశం

చొకొట్న కబుర్ ..... మంచి వార్త

3.5.1. చెప్పు

ఇత్తెకె ..... అంటే
గొస్టింగ్ ..... మాటలు
వచన్ సీసి సెల్లె ఇన్మడ్ .... ప్రవచనం
వడ్క- ..... మాట్లాడు
వడ్కసి తొహ మాట్లడి చూయించు
వెహ- ..... చెప్పండి

3.5.1.1. కంఠస్వరం

ఆవజ్ ..... చప్పుడు
జోర్తె ..... జోరుగా; బిగ్గరగా; వేగం
నాజుక్ ....మంచి; మెల్లగా మాట్లాడం
రాగం ..... గొంతు
లేజ్ ..... గొంతు; రాగము

3.5.1.1.1. అరుచు

ఆక్ సీమ్ .....పిలువు
కల్ల కీ- ..... అల్లరి చెయ్యడం
కిలి - ..... కేక
కిలియ ..... అరువు; కేకపెట్టు
లొల్లి కి- ..... అరుపు; అల్లరి; అల్లరి చేయుట; చప్పుడు; నినాదం
హాక్ సి ..... అరవడం

3.5.1.1.2. నెమ్మదిగా మాట్లాడడం

కుస్ కుస్ వడ్క - .....మెల్లగా మాట్లాడం
కేవ్కనగ వెహ్వల్ .....చెవులలో చెప్పడం
నెహర్ వడ్కవల్ .....నెమ్మదిగా మాట్లాడడం
లేజ్ కమ్మి కీమ్ .. స్వరం తగ్గించండి

3.5.1.1.3. అధికంగా మాట్లాడడం

డబ్లల్ .....మాటకారి
వడిదె వడ్కె ..... గాలిలో మాట్లాడే

3.5.1.1.4. కొద్దిగా మాట్లాడడం

జరసివడ్క ..... కొద్దిగా మాట్లాడు
మాన్ .....గౌరవము; మర్యాద
వడ్కమ .....మాట్లాడకు

3.5.1.1.5. ఏమీ మాట్లాడకు

కుస్ముస్ మన్- .చప్పుడు లేకుండా
గొస్టి వాయె ..... మాటల్లేని
టొడ్డి తహొర్ ..... నోరెత్తని
దబ్ ..... గమ్మున; మౌనం
దబ్ మన్ .....చప్పుడు లేకుండా ఉండడం
వడ్కమ ..... మాట్లాడకు
వడ్కొర్ వోర్ .....మాట్లాడని లేని

3.5.1.1.6. సంభాషణ శైలి

డబ్బ ..... డబ్బా; పెట్టె

3.5.1.1.8. స్పష్టంగా మాట్లాడకపోవడం

వడ్కవల్ బోర్ ..... మాట్లాడే ఎవరు
వొడ్కి సిల్లె ..... తెలియదు

3.5.1.2. ఒక అంశం పై చర్చించడం

తాకుస్వల్ .నడిపించు; నడిపేవాడు; పాలించు
నిపుసిమ్ ..... నిలబెట్టు; నిలుపుము
పూస్ కీమ్ .....అడుగు

3.5.1.2.1. ప్రకటించు

చాటి కీమ్ ..... చాటించు
తెండన ..... తీయాలి; తీసి
వొడ్కి ఇరట్ .....గుర్తుపెట్టుకోండి

3.5.1.2.2. వర్ణించు

బారెతె .....గురించి
రెహ్వల్ ..... చిత్రించు
లిహి కియ్వల్ ...వర్ణించు; వ్రాయుట

3.5.1.2.3. వివరించు

అర్తం వెహ ..... అవగతం చెప్పు
చిట్టి మాచ్వల్ .....ప్రకటించు

3.5.1.2.5. పరిచయం-చెయ్యి

నేంగ్వల్ .....ప్రవేశం
రొప్పొ సొన్లె .....ప్రవేశం
వొడ్కి అరుస ....పరిచయం చెయ్యి

3.5.1.2.6. పునశ్చరణ చేయు

మల్ల కీమ్ .....మళ్లీ చెయ్యి

వెహ్చెర్ మన్ ..... చెబుతూనే ఉండు

3.5.1.2.7. సంగ్రహించు

అర్త్ వెహ .ఇంక ఇంకా చెప్పు; సారం చెప్పు

3.5.1.2.9. గురించి, విషయం, విషయసంభంధమైన

విచర్ .....ఇబ్బంది; సమస్య

3.5.1.3. నిజమైన, వాస్తవమైన

కరల్ ..... నిజాలు; వాస్తవం
కరలె కీ కరల్ .....వాస్తవమేనా

3.5.1.3.1. నిజం చెప్పండి

కరల్ వెహంతొన్ .నిజమే చెప్తున్నా

3.5.1.3.2. అబద్ధం చెప్పండి

లబడ్ .....అబద్ధం

3.5.1.3.5. నిజ, యథార్థ, వాస్తవం

సాదల్ వాలె ..... సామాన్యమైన

3.5.1.3.6. గోరంతలను కొండంతలుగా చేసి అతిశయోక్తులతో చెప్పడం

ఇచ్చసతున్ ..... కొంచమైన దాన్ని
జాస్త కీమ్ ..... అదనంగా చేయి
వెల్లెకియ్యన .ఎక్కువగా చెయ్యండి

3.5.1.4. ఇతరులతో మాట్లాడండి

చెర్చ .....చర్చ
పూర వడ్కవల్ ..... క్లుప్తంగా మాట్లాడడం
వడ్కసెర్ మన్వల్ ..... ముచ్చటించుకోవడం
వెల్లెజెల్ వడ్కవల్ ..... పొడుగైన మాట్లాడడం

3.5.1.4.1. పిలువడం

ఆక్సిసి కెయ్వల్ ... అరిచి పిలవటం
ఇసార కీసి కెయ్వల్ .....సైగ చేసి పిలవటం
కేయ్- .....పిలిపించు; పిలుపు; పిలువడం

పోన్ కీసి కెయ్వల్ .....పోన్ ద్వారా పిలవటం
హాక్ సి ..... అరవడం

3.5.1.4.2. పరిచయం

తాన్ పియ్సి మన్వల్ .....దాన్ని పట్టుకొని ఉండడం
లాగ్సి మంజికున్ . దగ్గరివారై ఉండి

3.5.1.4.3. ఒకరికి నమస్కరించు

కలి- ..... హత్తుకో
బొడ్డి బుర్వల్ .....ముద్దు పెట్టడం
డండ్ ..... మోచేతి కడియం
ముజ్ర కీ- ..... నమస్కారాలు; వందనాలు
రామ్ రామ్ ఇన్వల్ .....నమస్కరించుట
లక్నల్ ..... దూరం నుండి

3.5.1.4.4. ఎడబాటు సమయంలోని శుభాశంసనాన్ని చెప్పడం

సొంజి వాంతొన్ .....వెళ్లొస్తాను
సొంజి వాంతొన్ ఇంజెర్ వెహ ..... వెళ్ళొస్తానని చెప్పు

3.5.1.4.5. ఒక్కుమ్మడిగా మాట్లాడడం

మీరెమాసి వాచికియ్వల్ .....కలిసి చదవడం
సమ్దిర్ ఉందియ్ జోక వడ్క్వల్ ..... ఒకే సారి మాట్లాడడం

3.5.1.5. అడుగడం

ఆగం పూసి కీతొర్ .....ఊరికే అడిగాడు
కరికిమ్లె ..... తెలుసుకోవడానికి
తొడ్డ మున్నె ..... ఎదురు బదురుగా ఉండి
పూసి కియ్వల్ .....అడగడం
విచర్ కీమ్ .... ఆలోచించు; విచారణ

3.5.1.5.1. సమాధానం, సమాధానమివ్వు

జవబ్ ..... జవాబు
జవబ్ వెహపరొన్ ..... జవాబు ఇవ్వలేను
జవబ్ సిల్లె ..... జవాబు లేదు
తిరిసి వాత ..... తిరిగి వచ్చు
పర్మన్ ..... ఉత్తరం
పర్మన్ త జవాబ్ సీమ్ .....ప్రత్యుత్తరం చెప్పు

3.5.1.5.2. వెల్లడించు

పుట్టుస .....కనిపెట్టు
బయ్రా ఇర్ర ..... బయట పెట్టు

3.5.1.5.3. నీ ఆలోచనలను దాచండి

తొహ్మా .....చూపకు
రొప్పొడ కబుర్ ..... రహస్యం
సూడ్వక్ కీమ్ ..... గుడ్డిగా చేయు

3.5.1.6. చర్చ, వాదించు, వివాదం

పర్మన్ వెహ .....ప్రత్యుత్తరం చెప్పు
లడెయ్ కీమ్ .....పోరాడు

3.5.1.6.1. ప్రదర్శించు

కరడున్ కీసితొహ .....నిజం నిరూపించు
కరల్ సూడ .....సరిచూడు
కరికియ్వల్ ..... తెలుసు కోవడం; పరిశీలించు
తయర్ కీమ్ .....ఏర్పరుపు; కార్యాలయాన్ని కట్టు; తయారు చెయ్యు; తయారు చేసేవాడు
నియమ్ కీమ్ .....నియమించు
సమడ్ కీమ్ ..... బల పరుచు

3.5.1.6.2. కొట్లాడు, జగడం, జగడమాడు

కేంజ్వక్ ఆతొర్ .....తిరస్కరించు
గుడ్- ..... గుద్దడం
జగ్డ ..... జగడము; తగదా; వైరం
జగ్డ కియ్వల్ ..... జగడ మాడు; పోట్లాట
టంట ..... ఘర్షణం
తన్వయ్ కరల్ .....తర్కం
తరిడి కీసి పున్ కియ్వల్ తర్కించు
తెండ్సి వాట్వల్ చెదరగొట్టడం; తీసి వేయడం; విమర్శించు
బేద .....తేడా చూపు
రెండ్ రెండ్ గొస్టింగ్ ఆతంగ్ ..... వాగ్వివాదం
లొల్లి కి- .....అరుపు; అల్లరి; అల్లరి చేయుట; చప్పుడు; నినాదం
వేగొర మంత ..... వేరుగా ఉండు

3.5.1.7. కొనియాడు, పొగడు, ప్రశంసించు, స్తుతించు

డగుర్ కీమ్ .....గొప్ప చెయ్యు; పెద్దది చేయు
పూజ ..... పూజ
పొరొల్ ఇర్ర ..... కీర్తించు; పేరు పెట్టు
మానె మాయ్వల్ .....అంగీకరించు
మెచ్వల్ .....ప్రశంస; మెచ్చుకో
వడ్క్తప్ ..... కొనియాడు

3.5.1.7.1. ఉపకార స్వీకారం చెయ్యి, కృతజ్ఞత

దయ ..... జాలి; దయ
దయ కీమ్ .....కృతజ్ఞతలు తెలుపు; వేడుకో
దయ కీసి వెహ .....కృతజ్ఞతలు చెప్పండి

3.5.1.7.2. పొగుడు

అద్ కరలె ..... అది సరే
అద్ బతయ్ సెల్లె ..... అది ఏమి లేదు
కేహల్ వాయె జ్ఞాప్తికి రావడం లేదు
డగుర్ గొస్టి ఆయె .. సమస్య కాదు
నిమ్ వెహ్మా ..... నీవు చెప్పకు
పేన్ నీకున్ సూడర్ .....దేవుడు నిన్ను దీవించు
బొంక్వల్ ..... పొగడడం
వెల్లె ఆయ్వల్ ..... పెరుగుదల
హొబ్రె మాయ్వల్ ..... పొగడడం

3.5.1.7.3. బడాయి మాటలు చెప్పుట

జోర్తె ఉహ్క్వల్ ....గట్టిగా ఊదడం
డగుర్ తల్ల ..... పెద్దతల

తనక్ తనయ్ వనికియ్వల్
..... తనని తాను పొగడడం
నక్రెంగ్ వాలె .....పొగరుబోతు
పెర్సంగ్ గొస్టింగ్ వెహ్వాల్
.....గొప్పలు చెప్పుకోవడం
వెల్లెక్ వడ్కవల్ .... గొప్పలు కొట్టు
సాది కీమ్ ..... కొట్టడం

3.5.1.8. విమర్శ

గమ్మత్ వడ్కవల్
.....చెడు మాట్లాడడం
గల్తి పియ .....తప్పు పట్టు
పదిన్ ..... తిట్టుట
సిర్మిందింగ్ ..... అవమానించు

3.5.1.8.1. దూషించు, నింద, నిందారోపణచెయ్యి

గల్తిమన్వల్ .....తప్పుచేసిన
గల్తిసెల్లెఇంజెర్ తొహ్వాల్ ..... తప్పు చేయనివాడిగా ప్రకటించు
నీవ నిమ్మెయ్ బద్నమ్ఆమ్
..... నిన్ను నీవు నిందించు
బద్నంతర .....నిందించు
బద్నమ్ కియ్వల్ ..నింద మోపడం
బద్నమ్ దుస్రాన్ పొర్రొవాట్వల్
..... నింద వేరే వాల్లపై మోపడం
వరొన్ చడ్డి కియ్వల్ .....ఒకరిపై చాడిలు చెప్పడం
వరొనవరొర్ బద్నం
..... ఒకరిని ఒకరు నిందించు

3.5.1.8.3. తిరస్కార పూర్వక పరిహాసం

అడుస్వల్ .....ఏడిపించు
కిలివల్ ..... అరవడం; కేక
గల్తింగ్ వాలె ..... తప్పు చేయు వ్యక్తి
చిడ్డి కియ్వల్ ..... ఎగతాలి చేయు
చెడి కీ- .....
చెహ్టాంగ్ .....గేలిచెయ్
మజక్ కియ్వల్ ....పరిహాసం ఆడు
మారుస్వల్ .....అనుకారి

3.5.1.8.4. పుకారు, వృధామాటలాడు, వ్యర్థ ప్రసంగం

కరబ్ టొడ్డి ..... చెడు నోరు
కామ్సియొంగ్ అవ్ వెహ్వాల్
..... చెత్త మాటలు
చడ్డింగ్ ..... చాడీలు
చడ్డియల్ .....నిందలు చెప్పేవాడు
పూకర గొస్టి ..... గాలి వార్త
రికమ్ గొస్టింగ్ వడ్కవల్
..... పోగొట్టడం మాట్లాడు
వేసుడి వెహ్వాల్ .... కథలు చెప్పడం

3.5.1.8.5. ఫిర్యాదులు చెయ్యి

గొల్ట్సెర్ మంతొర్ ..... గొణుగడం
గొల్ట్వల్ ..... గునుగుట; గొణగడం
పిరద్ కీమ్ ..... ఫిర్యాదు చేయు

3.5.1.9. వాగ్దానం

గొస్టి సీమ్ .....మాటివ్వు; హామీ
చొకొట్ కియ్వల్ . మంచిగా చేయు
సుటి కియ్వల్ ..... రాజీనామా; వదలడం; విడ్చిపెట్టుట

3.5.2. సంభాషణ చేయడం

3.5.2.1. నివేదన, నివేదించు, నివేదిక, ఫిర్యాదుచెయ్యి

అల్లే ..... కాని
చొకట్ వెహ
..... వివరించు

3.5.2.2. వార్త, సమాచారం, సందేశం, సూచన

కయ్పత్ .....వార్త; వార్త చెప్పుట
గొస్టి .....మాట; మాటలు; విషయం
వెహ్చి సార్కిత గొస్టి చెప్పి పంపిన సమాచారం
హొల్ .....సంగతి

3.5.2.3. ఉపమానముగల, అలంకారిక

రంగ్ రంగ్న గొస్టి
..... రంగు రంగులతో బస

సవ్రె మాయ్వల్ ..... అలంకరణ; తయారు కావడం

3.5.2.4. అనుమతించు

మానెమామ్ .....ఒప్పుకోను
సరు కీమ్ ..... అనుమతించు

3.5.3. భాష

కోయ
. గోండి; గోండి ఆమె; గోండి వ్యక్తి
గొస్టింగ్ తయర్ ... వాక్య నిర్మాణం
గొస్టిన పుస్తక్ .....భాష శాస్త్రం
వెంజెర్ .....నాలుక

3.5.3.1. పదం

కరిసియ్వల్ మాయ్న్ల్
..... నేర్పేవాడు
కేంజ్వలిర్ .....వినేవారు
గొస్టి ..... మాట; మాటలు; విషయం
గొస్టి తయార్కియ్వల్
..... పదాన్ని తయారు చేయడం
గొస్టిన జూండ్ .....వాక్యబంధం
జాతితంగ్ వెహ్వాల్ .....మాత వాడు
బయ్ పడన ..... పురాతనమైన
బరొబర్ నాంద్ ..... సమ ధ్వని
మార్త అయిపోవడం; చని పోయింది; ముగింపు
వడ్కవల్ మాయ్న్ల్
..... మాట్లాడే వాడు
వడ్కసి సూడ .....మాట్లాడిచూడు
వెహ్చి తొహ .....ప్రకటన చేయు; విన్న వించుకో; వ్యక్త పరుచు
వెహ్వాల్ మస్తరల్ ..... వాడు
వొడ్కి .....గుర్తుపెట్టు; జ్ఞాపకం; పరిచయం
సాడ వెహ ..... చదువు చెప్పు
హనె నేటి ..... మొన్న

3.5.3.2. వార్త, సమాచారం

నీ బారెతె వెహ .....నీ గురించి చెప్పు
సోరిక్ లాగుస్వల్
.....సంబంధం కల్గించు

3.5.4. కథ

3.5.4.1. కల్పితకథ, నీతికథ, పుక్కిటిపురాణం, కాల్పనికం, పౌరాణికం

చొకొట్న వేసుడి ..... నీతి కథ
యేసెమ్న వేసుడి ..... కల్పిత కథ
వేసుడి .....
వేసుడి లాగుస .....కథ కల్పించు
సాస్త్రమ్ .....శాస్త్రము
సెల్వ అద్ ..... అవాస్తవికం

3.5.4.2. లోకోక్తి , సామెత

చొకొట్న గొస్టిన జూండు
..... ఆకట్టుకునే పదబంధం

3.5.4.3. పొడుపు కథ, చిక్కుప్రశ్న

కటిన్త ..... క్లిష్టమైన
కటిన్త సవల్ .....చిక్కు ప్రశ్న
కటిన్తసవల్ జవబ్
.....చిక్కు ప్రశ్న యొక్క
కరెమాయిఅద్ వేసుడి
.....అంతు పట్టని ది
చొకొట్నంగ్ గొస్టిన జూండ్
.....ఆకట్టుకునే పద దారం
టావసెల్ అద్ వేసుడి
..... అంతు చిక్కని కథ
తక్లిబ్ కీమ్
.....చిక్కుపెట్టు; బలవంత పెట్టు
పుంద్వల్ ..... చెప్పడము
పెందొ .....పొడుపు కథ
పెందొజ్ ..... పొడుపు కదలు
వెహ్తాంగ్ గొస్టింగ్ చెప్పిన మాటలు

3.5.4.4. కవిత్వం, పద్యభాగం

పాటంగ్ ..... పద్యం
పాటన జూండ్ .....పద్యభాగం
రచ్చికియ్వల్ ..... రచన చేసేవారు
లిహికియ్వన వొడ్కి
..... రచన సంకల్పం

3.5.4.5. చరిత్ర

గడె మాత .....నిర్మాణమైన
గడేమాత సాస్త్ర ..... పురాణ శాస్త్రం
యుగ్ .....యుగం

3.5.4.6. పదాల ఆచారం

గొస్టిన వాగ్నుక్ .....పదాల ఆచారం
వాగ్నుక్న యెవునల్
.....ఆచారాన్ని ఆనందించండి

3.5.5. మూర్ఖపు మాటలు

కనకుస్టిన గొస్టి .....చెడ్డ మాటలు
దిమక్ సెల్లొర్ వోర్
.....తెలివి తక్కువతనం
సోంచి కియ్వక్ .....అనాలోచిత

3.5.6. సంకేతం, గుర్తు, చిహ్నం, ప్రతీక

కార్వయి .....కార్యము
దస్తకత్ కియ్వల్ .....సంతకం

3.5.6.1. హావభావం, హావభావాలు-ప్రదర్శించు

కడ్ పామ్ ..... కన్ను కొట్టు
కయ్క్నె తొహ్చ వెహ .సైగ చేయు
కద్మె కొట్ట ..... చేతితో పొడువు
తాక్సెర్ సొన్వల్ .....పాదయాత్ర
నెహర్ టట్వల్ .....మెల్లగా తట్టడం

3.5.6.2. సూచించు

చిట్టి మాచ్వల్ .....ప్రకటించు

3.5.6.3. ముఖ కవళిక

కడ్క్ నిప్పసి సూడ
..... కళ్ళప్పగించి చూడు
టొడ్డిబుర ముద్దు పెట్టు; ముద్దులాడు
డగుగ్ కడ్క్ కీమ్
..... పెద్ద కండ్లు చెయ్యి
నీ సిల్లింగ్ కొర్క
..... నీ పెదాలను కొరకండి
నీ సిల్లింగ్ నాక నీ పెదాలను నాకండి
ముక్క .....ముద్దు
ముక్క బుర్ర .....ముద్దు పెట్టు
ముస్క్ నె కవ్వ ..... చిరునవ్వు
మొకం తొహ్వల్ ..... ముఖ కవలిక

3.5.6.4. నవ్వు

కవ్- ..... నవ్వు
కవుస్- .....నవ్వుట
చిహ చిహ కవ్- ..ముసిముసి నవ్వు
మజ్బుత్ కవ్వ ..... గట్టిగా నవ్వు
ముస్ ముస్ కవ్- .ముసిముసి నవ్వు
సూడ్సి కవ్వ ..... చూసి నవ్వు

3.5.6.5. ఏడుపు, అశ్రువులు, కన్నీరు, చింపి, చీల్చు

అడ్- .....ఏడవడం; ఏడ్చుట
అడ్మ .....ఏడవకు
అడుస్తొర్ .....ఏడ్పించడం
కాడెల్ .....కన్నీళ్ళు

3.5.7. చదవడం, రాయడం

వాచికియ్వల్ ..... చదవడం

3.5.7.1. రాయి, లిఖించు

అక్సర్క్నె .....అచ్చరాలతో
కట్టె పొంటిన్ .....పెన్సిల్
కాగుత్ .....కాగితం; పత్రిక
కాడి .....సిరా పుల్ల
చిట్టి .....ఉత్తరం; టికెట్
చున్న లిక్కన్ .....సుద్దముక్క
పాటి .....చెక్క; పలక
పొంటిన్ ..... కలము
లిక్కన్ ..... బలపం
లిహి కీ ..... వ్రాయుము
లిహికియుస ..... రాయుము
సాయ్ ..... సిర

3.5.7.2. లిఖిత సామాగ్రి

పుస్తక్ .....పుస్తకం

3.5.7.3. చదువు

ఇసొబ్ .....లెక్క
గడగడ వాచి కీమ్ .....బాగా చదువు
జోర్తె వాచి కీమ్ .....బిగ్గరగా చదువు
నెహర్ వాచి కీమ్ ... మెల్లగా చదువు
వాచి కీ- .....చదవడము

3.5.7.4. ప్రచురించు

బహ్రా అర్వల్ ..... బయటపడు
బహ్రా తొహ .... బయట చూయించు

3.5.7.5. నమోదు చెయ్యి, లేఖ్యం, వ్రాసిపెట్టు

గడెమాత కాగుత్ చారిత్రక అభిలేఖ
లిహా కియ్వల్ కాగుత్ .....రాసిపెట్టె పత్రం

3.5.7.6. జాబితా, పట్టిక, సూచి

చిత్తం కిమ్ .....పరీక్షించు
డబ్బింగ్ వాట ..... పట్టిక తయారు చేయడం
సూడ్వల్ ..... సరిచూచు

3.5.7.7. ఉత్తరం, జాబు, లేఖ

చిట్టి ..... ఉత్తరం; టికెట్
టప్ప .....ఉత్తరం

3.5.8. (నిగూఢాలైన పదాలు, రచనలు, కలలు మొ.వాని) అర్థాన్ని వ్యాఖ్యానించుట, సమాచారాన్ని అనువదించడం

3.5.8.1. అర్థం

అర్త్ ..... అర్థము

3.5.8.2. అర్థహీన, అర్థంలేని

బతయ్ సెల్లె ఏమి లేదు; ఏమీ లేనిదైన

3.5.8.4. చూపు, ప్రదర్శించు, తెలుపు, సూచించు

కీసి తొహ్వాల్ ..... చేసి చూపెట్టడం; నిరూపణలు; నిరూపించు; నిర్ధారణ
చడ్డింగ్ వెహ్వాల్ ..... చాడీలు చెప్పడం
తొహ్వాల్ వాలె మార్గదర్శకుడు; సూచించే వాడు

3.5.9. ప్రసారం చేయడం, వార్తా పత్రిక

టీవి ..... టెలివిజన్
రేడు ..... రేడియో
రోజితంగ్ గొస్టింగ్ .....వార్త పత్రిక

3.5.9.1. రేడియో, టెలివిజన్

కార్యు కానున్ .....కార్యక్రమాలు
రేడు ..... రేడియో
వార్తల్క్ వెహ్వాల్ వాలె .....సమాచారం చెప్పేవాడు
విలెకర్ ..... విలేఖరి

3.5.9.4. చలనచిత్రం

తొహ్- ... చూపడము; నాయకత్వం చూయించే; ప్రదర్శన
తొహ్వాల్ రోన్ ..... ఆడిటోరియం
నేంగ్వల్ కాగుత్ .....ప్రవేశ పత్రం
సినిమ ..... చలన చిత్రం

3.5.9.5. భద్రపరిచిన సంగీతం

చొకొట్ ఇర్వల్ ..... జాగ్రత్త పరుచు; జాగ్రత్తగా ఉంచడం; భద్రమైన

3.5.9.6. వార్తా ప్రసార పరికరాలు

కరెంట్న మిసిన్ .....సంకేతప్రసారయంత్రం
గొస్టిజ్ వెహ్వాల్ ..... వార్త ప్రసార పరికరాలు
గొస్టింగ్ వెహ్వాల్ మయ్క్ .... వార్త ప్రసార పరికరాలు
ఫోన్ ..... టెలిఫోన్
లక్నల్ ..... దూరం నుండి

3.6. బోధించు

అక్సర్ .....అక్షరాలు
కరి- ..... నేర్చుకో
కరుస్తార్ .....నేర్పాడు
గురుజి .....గురువు
బుద్ధి వెహ్వాల్ ..... గుణపాఠం; బుద్ధి చెప్పు; బుద్ధి చెప్పేవాడు
లిహా కియ్వల్ ...వర్ణించు; వ్రాయుట
లెక్కింగ్ కియ్వల్ .....గుణించుట
సాడ కరివల్ కాండి .....విద్యార్థి
సాడ వెహ్వాల్ .....వాడు

3.6.1. చూపు, ప్రదర్శించు, అర్థంచెప్పు, వివరించు, విశదపర్చు

సమ్జి కీసి .....నచ్చజెప్పి
సూడ్తెర్ .....తిలకించారు

3.6.2. బడి, పాఠశాల

అంగన్‌వాడి .....అంగన్వాడి
ఆస్రమ్ సాడ ..... ఆశ్రమ బడి
కరివల్ జాగ .....నేర్చు కొనే స్థలము
కరివల్ రోన్ .....ఇల్లు
కాండిర మంద .పిల్లల సమూహము
కాలెజ్ ..... కాలేజీ
చుడుర్ సాడ .....ప్రాథమిక బడి
దడ ..... పాఠము/అక్షరాలు
పేకుర సాడ .....పిల్లల బడి
బేంచి ..... బల్ల
యునివర్సిటి ..... విశ్వవిద్యాలయం
లిహా కియ్వల్ పాటి ..... రాసే పలక
వాచి కియ్వల్ పుస్తక్ ..... చదువు కునే పుస్తకం
సాడ ..... బడి

3.6.3. బోధనాంశం

చొకొట్న మన్వల్ ..... క్రమ శిక్షణ
పాటల్క్ .....పాఠ్యాంశాలు
సాడ ..... బడి

3.6.4. గణం, తరగతి, వర్గం, శ్రేణి, స్థాయి, గుణపాఠం, పాఠం

బడ్ తరగతి ..... ఎన్నవ తరగతి
బుద్ధి వెహ్వాల్ ..... గుణపాఠం; బుద్ధి చెప్పు; బుద్ధి చెప్పేవాడు
వడ్క్‌వల్ .....ప్రసంగించుట; మాట్లాడటం

3.6.5. దిద్దు, శుద్ధమైన

దిద్వల్ .....దిద్దు

3.6.6. సామాన్య శాస్త్రం

కరివలిక్ న సాస్త్రం .....విజ్ఞాన శాస్త్రం
గనిత్ సాస్త్రం ..... గణిత శాస్త్రం
జీవరాసిత సాస్తర్ వెహ్వాల్ ..... జీవశాస్త్రం

బౌతిక సాస్త్రం ..... భౌతిక శాస్త్రం
సుకుక్న వెహ్వాల్ .....నక్షత్రశాస్త్రం

3.6.7. పరీక్ష, పరీక్షించు

అచ్చొరె .....ఇంతే
కమ్మి జాస్త .....ఎక్కువ తక్కువ
కమ్మివాత ..... తక్కువ వచ్చింది
కరి కీతొర్ .....తేలుసుకోను
కరివల్ ..... నేర్చుకోవడము
చుక్డి కీతొర్ .....తపించినాడు
జబబ్ ..... జవాబు
జాస్తవాత .....ఎక్కువ వచ్చింది
తెండ్తెర్ ..... తీసివేసినారు
దాంతొర్ ..... పోతున్నాడు
పరిక్స కీమ్ ..... పరీక్షించు
పరిక్స బహన్ ఆత
..... పరీక్ష ఏలా అయింది
పేల్ ఆతొర్
..... అపజయం పాలైయాడు
పొంటిన్ ..... కలము
బంద్ కియ్వాల్ .....ఆపివేయు
మార్కుల్క్ వాట
..... మార్కులు వెయ్యి
విచ్రె మామ్ ..... తెలుసుకో
సాడత పొరొల్ .....బడి పేరు
సాడతె సొత్తొర్ ..... బడికి వెళ్లినాడు
సార్కితెర్ .....పంపించారు
సేరిక్ ..... నమోదు అయినాడు

3.6.8. పరీక్షలో జవాబు

కమెయ్ కీమ్
.....చేయుము; సంపాదించు
జవబ్ ..... జవాబు

4. సాంఘిక ప్రవర్తన

జూండ్ ..... సంఘం
తాకు సీసెర్ సొన్ నడిపించుకొని పో

4.1. సంబంధాలు

అగ్గ .....అక్కడ; అక్కడివారు
కాన్‌దాన్ .....వంశం
దోస్త్ ..... మిత్రుడు
పొహ్న్నాయల్ .....చుట్టము
వెర్తల్ ..... చుట్టం; బందువులు
సుద్రి కియ్వాల్ . అభివృద్ధి చేయడం; తయారు చెయ్యడము; మెకానిక్; సవరించు
సోరిక్ వివాహ సంబంధం; సంబంధం
హజ్రి ఆయ్వాల్ ..... పాల్గొనుట

4.1.1. స్నేహితుడు

కయ్మ్కి పియ్వాల్ ..... చేతులు పట్టుకోవడం
జోక్నె సొన్వాల్ . నెమ్మదిగా వెళ్లడం
తూస్- .....పంచుకోవడం; బట్వాడా చెయ్యి; వర్గీకరించడం
పడనొర్ దోస్తు ..... పాత మిత్రుడు
బహ్రి సొన్వాల్ ...బయటకు వెళదాం
సజి .....మేన మామ కూతురు; మేన మామ కొడుకు
సోస్త .....స్నేహితుడు
సోస్తి .....సహాయంగా; స్నేహితుడు
సోపెతన్ పూసీ కీమ్ ..... మిత్రులను అడుగు

4.1.2. ప్రజల రకాలు

అగ్గ ..... అక్కడ; అక్కడివారు
ఆజ్ రాయ్స్ల్ .....సోమరి పోతు
ఆజున్ కస్టల్ .....సోమరి పోతు
కరున్ కువరి ...అవివాహిత ఉన్నది
కల్లె ..... దొంగ
కాతి .....కమ్మరి
కాండి .....కుమారుడు; పిల్లవాడు
కారి రంగ్- .....నల్లని రంగు
కుమ్మల్ ..... కుమ్మరి పెండ్లం; కుమ్మరివాడు
కోత్లల్ ..... కొత్వాలి
గాయ్కి ..... జంతువుల కాపరి
గూనల్ .....గూనివాడు
గొల్లల్ ..... గొల్లవాడు
చంబరల్ చెప్పులు కుట్టేవాని భార్య.; చెప్పులు చేసేవాడు
చెవ్డల్ .....చెవిటి; చెవిటివాడు
జన్క్ .....ప్రజలు
జాతి .....కులము; జాతి
డండుగ్ ..... జరిమాన
డియ ఆతపేడి .....వయోజనురాలు
డియొర్ ..... యువకుడు
డివ్రల్ .....చేపలు పట్టె వాళ్ళు
డోర్కల్ .....జంతువుల మేపు వారి పెండ్లం; జంతువులను కాచేవాడు
తాక్- .....నడిపించుట; నడుచుట; నడుపుట
నట్పొ ..... నడుమ వాడు
పాపల్ .....చిన్న పిల్లడు; పసికందు
పెర్స .....పెద్ద
పేకుర్ ..... కుమారులు
పేడల్ ..... కూతురు; కొడుకు
పేడి ..... పిల్ల; బాలిక
బక్తల్ ..... భక్తుడు
బరొస నమ్మకం; నమ్మకం గలవాడు
బాయ్లాల్
..... మగ అలవాటు లేని వాడు
బాయిక్ .....స్త్రీలు
బారత్ నొర్ .....భారతీయుడు
బిచ్చె గాండల్ .....అడుక్కునే అమ్మాయి; బిచ్చగాడు
బూయ్తల్ .....కూళీ వాడు; కూళీ స్త్రీ
బైతెడల్ .....చేతకానివాడు
మాడ్సొ .....మొగడు
మాత్రల్ ..... ముసలివాడు
మాద్గి .....మాదిగ
మాంది .....ప్రజలు
మాయ్మల్ .....వ్యక్తి
మూకల్ ..... మూగది; మూగవాడు
సీపి ..... దర్జి
సోది .....మంత్రగాడు

హేండ్వల్ ..... నర హంతకుడు

4.1.2.1. పని చేసే సంబంధం

ఉంది ఆసి కామ్ కియ్వల్ ..... కలిసిమెలిసి చేయడం
తోడొ కామ్ కియ్యె సహ కార్మికుడు
పార్న ..... కట్టె స్తంబాల ఊయల
మిస్డెమాయ్వల్ ..... కలపడం

4.1.3. ఒకరిని తెలుసుకోండి

వరొన పొరొల్ కరికియ్వల్ .... ఒకరి పేరును తెలుసుకోవడం
వొడ్కి మన్వల్ ..... పరిచయం ఉండడం

4.1.3.1. మొదటి సారి కలవడం

వరొన్కవరొర్ బేటి కియ్వల్ ఒకరి ఒక్కరు పరిచయం అవడం

4.1.4. ఇరుగు పొరుగు

కరుమ్ పిస్వల్ దగ్గరగా జీవించడం
కరుమ్నెర్ ..... దగ్గరవారు
పక్కత రోతుర్ .....పక్కింటి వాళ్ళు
వడ్డ .....వీది

4.1.4.1. సాంఘిక వర్గం

కామ్ కియ్వలిర సంగం .....కార్మిక వర్గం
కులం ..... కులం
కోష్టి .....కోమటోడు
చండ్కల్ .....
తరగతి ..... తరగతి
బొమ్డల్ ..... బ్రాహ్మణుడు
రాజలిర్ ..... దొరతనం
సాదరన్ వాలె .....నడుమ తరగతి చెందిన

4.1.5. ఏకత, ఐక్యం

ఉంది ఆమ్ .....ఏకమవ్వు
ఉంది జాగ కీమ్ ..... ఏకం చెయ్యి
ఉందియ్ దిల్ ..... ఒకే మనస్సు

4.1.6. అనైక్యత

కరబ్ కియ్వల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం; చెడు చేయు; పాడు; పాడు చెయ్యు; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి
పరక్ వాయ్వల్ .....వ్యత్యాసాలు
పాకి కీత ..... విబజింపబడ్డ
యెక్కి సెల్లె ..... అనైక్యత

4.1.6.1. విరుద్ధమైన, విరోధంగల, స్నేహరహిత

అద్ చొకొట్ సెల్లె ..... అసహ్యమైన
దుస్మన్ దారల్ ..... వైరం గలవాడు
మకుస్త ..... దాచి పెట్టిన

4.1.6.2. వేరుగా చెయ్యడం

అలగ్ ఇర్ర .....వేరుగా ఉంచు
పాకి కీమ్ ..... విడదీయు
వాపస్ ..... వాపసు

4.1.6.3. కేవలం, మాత్రమే, ఒంటరిగా

నివయ్ నిమ్మె ..... తన అంత తాను
వరొనయ్ .....ఒక్కడినె; ఒక్కమేనె
సోపతి సెల్వక్ .....తోడు లేకుండా; తోడు లేని

4.1.6.4. స్వతంత్ర వ్యక్తి

తన్వ తాన ఆయ్వక్నె .....స్వతంత్రము కాని

4.1.6.5. వ్యక్తిని గూర్చి ప్రభుత్వ పదవిలో లేని, ఆంతరంగిక, ఏకాంత, ప్రభుత్వేతర, రహస్యమైన, వ్యక్తిగత, ప్రజాసంబంధమైన, బహిరంగమైన

కుసయె వెహ్వల్ ..... రహస్యం
రొప్పొడంగ్ ..... ఆంతరంగిక

4.1.7. సంబంధాన్ని మొదలుపెట్టడం

ఇర్తెర్ .....నియమించు

4.1.7.1. సంబంధాన్ని అంతం చేయడం

సుట్ కీమ్ ..... విడిచి పెట్టు; విడుదల చేయి
సుట్టి .....సెలవు

4.1.9. జన్యత్వం, బంధుత్వం, రక్త సంబంధం

అక్కొ ..... తాత; తాత మామయ్య
అజె .....వదిన
అవ్వల్ ..... అమ్మా; తల్లితండ్రి
ఆజి ..... నాన్నమ్మ
కాకల్ ..... చిన్న నాన్న; చిన్నమ్మ
కాకొ .....అమ్మమ్మ
కుటుంబ .....కుటుంబం
కోకొ .....తమ్ముడు
కోరియడ్ .....కోడలు
చుట్టల్క .....చుట్టాలు
తజొరడ్ .....వదిన
తమ్ముర్ .....తమ్ముడు; తమ్ముని పెండ్లం; సోదరుడు
తాద్ మూర్యల్ .....
తాదొ ..... తాత; పూర్వీకులు
దాదల్ .....అన్న; సోదరుడు
పుత్నయల్ ..... తమ్ముని కోడుకు
పేపి .....పెద్ద నాన్న
పేరి .....పెద్దమ్మ
పోరడ్ .....అత్త
బయ్యె ..... అమ్మ; తల్లి
బాబొ .....బావ
మర్నడడ్ .....మర్దలు
మామల్ ..... మామ
మూరె మర్నడడ్ .మామ కూతురు
యాయల్ .....చిన్నమ్మ
వెర్తలిర్ .....చుట్టాలు
సగ్లల్ ..... సడ్డకుడు
సడె ..... అక్క కొడుకు; అల్లుడు
సేర్న డు ..... మరదల్లు; మరిది
సేర్యడ్ .....తోడు కోడళ్లు

4.1.9.1. పుట్టుకతో సంబంధం

కుటుంబ .....కుటుంబం
తమ్మున్ ఇవ్విర్ ... అన్నదమ్ములు
బయ్యె బొబల్ .....అమ్మ నాన్న
బొయి సెలడ్ .....అక్కాచెల్లెలు
మర్రి .... కుమారుడు; తండ్రి కొడుకు; సంతానము

4.1.9.1.1. తాతయ్య, అమ్మమ్మ, నాన్నమ్మ

తాదొ .....తాత; పూర్వీకులు

4.1.9.1.2. అయ్య, తండ్రి, నాన్న, అమ్మ, తల్లి

అవ్వల్ .....అమ్మా; తల్లితండ్రి
బయ్యె .....అమ్మ; తల్లి

4.1.9.1.3. సోదరుడు, సోదరి

తక్క .....అక్క
తమ్ముర్ ..... తమ్ముడు; తమ్ముని పెండ్లం; సోదరుడు
దాదల్ ..... అన్న; సోదరుడు
బాయి .....అక్క
సేలడ్ .....చెల్లె

4.1.9.1.4. కొడుకు, కుమార్తె, కూతురు

కుటుంబ ..... కుటుంబం
పిల్లంగ్ ..... పిల్లలు
పేడల్ ..... కూతురు; కొడుకు
మర్రి .....కుమారుడు; తండ్రి కొడుకు; సంతానము
మియడ్ ..... కూతురు

4.1.9.1.5. మనమడు, మనమరాలు

తంగ్‌మరి మనమరాలు; మనుమడు

4.1.9.1.6. పినతండ్రి, పెదనాన్న, మామ, చిన్నమ్మ, పిన్ని, పెద్దమ్మ, మేనత్త

మామల్ .....మామ

4.1.9.1.7. పెద్ద తండ్రి, పిన తండ్రి లేదా మేనత్త మామల సంతతి, జ్ఞాతి

మర్నాడు .....మరిది

4.1.9.2. వివాహంతో సంబంధం

ఉల్లింగ్ జావ .....ఉల్లి పాయసం
చిట్టింగ్ ..... పుడిలు
చుడుర్ ..... చిన్న; సూక్ష్మ
చుడుర్ డగుర్ సూడ్వల్ .....చిన్న పెద్ద చూడడం
తజె .....వదిన
తుడ్కె పేడిన్ తుంగ్వల్ .....ముస్లిం అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకోవడం
నొవ్రన తంగె .... పెళ్ళి కొడుకు వదిన
నొవ్రన బయ్యె .....పెళ్లి కొడుకు తల్లి
నొవ్రనొర్ బాబొ పెళ్ళి కొడుకు తండ్రి
నొవ్రి .....పెళ్ళి కూతురు
నొవ్రిన్ సూడ్వల్ .....పెళ్ళి కూతురు చూడటం
నొవ్రిన అవ్వల్ ..పెళ్ళి కూతురు తల్లి
నొవ్రిన తజె .....పెళ్ళి కూతురు వదిన
నొవ్రినొర్ బాబొ .....పెళ్ళి కూతురు తండ్రి
నోవ్రన అవ్వల్ ....పెళ్ళి కొడుకు తల్లి
పార్యడ్ ..... వియ్యంకురాలు
పారింగ్ యేత్వల్ ..... వియ్యంపులు తీసుకోవడం
పారింగ్ సియ్వల్ .....వియ్యంపులు ఇవ్వడం
పెరెక్ రెయ్వల్ ..... పసుపు బియ్యం దిగి రావడం
పేడి సూడ్వల్ .....పెళ్లి చూపులు
బియ్యె ..... మర్దలు
బొట్ దొస్వల్ ..... బొట్టు పెట్టడం
మర్మింగ్ ..... పెళ్లిలు
మిటుస్వల్ .....తిలకం దిద్దడం
మూండ్ బాయ్కొక్ .....మూడు పెండ్లాలు
యేర్ మిహ్వల్ ..... స్నానం చేయించడం; స్నానం చేయించుట
లమ్డె పేడిన్ తుంగ్వల్ ..... లంబాడి పోరిని పెళ్ళి చేసుకోవడం
సగుడ్ వోయ్వల్ శకునం చూడడం
సార ఆయ్వల్ .....వరుసగా
సెర్నడడ్ ..... మరదలు

4.1.9.2.1. పెనిమిటి, భర్త, మొగుడు, పత్ని, పెండ్లాము, పెళ్లాం, భార్య

ఆడ్‌మాడ్సొ ..... భార్య భర్తలు
బాయ్కొ ..... భార్య
మాడ్సొ .....మొగడు
వెయ్లొ .....పెండ్లం
సవతి బాయ్కొ .....రెండవ పెండ్లం; సవతి పెండ్లం

4.1.9.2.2. అత్తగారి ఇంటి సంబంధిత

ఆతిన రోతంగ్ ..... అత్తగారింటికి చెందినవి; వివాహంతో సంబంధం ఉండాలి
కోరియడ్ .....కోడలు
పారి ..... వియ్యంకుడు
పోరడ్ .....అత్త
బాటొ .....బావ
మూర్యల్ ..... మామ; మామయ్య

4.1.9.3. మొగుడు చచ్చినబిడ్డ, వితంతువు, విధవ, అపత్నీకుడు, ఆలు చచ్చినవాడు

పాట్ ఆయ్వల్ .....రెండవ పెళ్ళి
బాయ్కొ సెల్లె వోర్ ....అపత్నీకుడు
మర్ల మర్మింగ్ ఆమ్ .....మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకో
మాడ్సొ సాతొర్ .....మొగడు కోల్పోవడం
మాడ్సొ సాతొర్ పేడి .....మొగడు చచ్చిన బిడ్డ
మొద్దొడ బాయ్కొ . మొదటి పెండ్లం
రాండ్వల్ .....పెండ్లం కోల్పోవడం
రాండె ..... ముండ; వితంతువు

4.1.9.4. అనాథ, తల్లితండ్రి లేని బిడ్డ

పోసటి .....అనద
పోసటి ఆసిమన్వల్ .....అనదగా ఉండడం
బయ్యె బాబల్ సెల్లెరొర్ ..... తల్లిదండ్రులు లేని వారు

4.1.9.6. దత్తత తీసుకో, దత్తు చేసుకో

జిమ్మెదారి .....బాధ్యత తీసుకొనుట
వోటితె .....దత్తత తీసుకో
వోటితె యేత పేడి ..... దత్తత తీసుకున్న బిడ్డ

4.1.9.7. సంబంధంలేని

సంబంద్ సెల్లె .....సంబంధం లేని
సంసార్ .....సంసారం

4.1.9.8. కుటుంబం, సంసారం, గోత్రం, తెగ

పాడి ..... ఇంటి పేరు; గోత్రం
రోత సంబంధ్న గృహానికి చెందినది
రోన్ ..... ఇంటిది; ఇంటివాడు
సగ్గ ..... గోత్రం
సంసార్ ..... సంసారం
హంసవెలి ..... వంశం

4.1.9.9. జాతి, వంశం

అరబ్బి ..... అరబ్బి
ఆదివాసి ..... ఆదివాసీ
కాన్డాన్ ..... రాజవంశం
బోరె సెల్వక్ ..... వెల వెల పోయే
వెల్లె జాతింగ్ ..... బహు జాతులు
హంసవెలి ..... వంశం

4.2. సాంఘిక కార్యకలాపం

కియ్వల్ కామ్ ..... కార్యకలాపం
సమాజ్న ఉంది మన్వల్ ..... సాంఘికీకరణ
సామాజన్ బారితే వెహ్వల్ సాస్తర్ ..... సమాజ శాస్త్రం

4.2.1. కలిసి రావడం, జట్టు తయారు చేయడం

కుప్పంగ్ ..... గుంపు
గజ్ బిజే మా- ..... చాలా మంది
గొర్రెన మంద .....
గోవుర్దన్ గోటం పెళ్లిల్లు చేసే చోటు
మీరి కీమ్ ... పోగుచెయ్యి; సమావేశ పరుచు; హెచ్చించు
మీరె మాయ్వల్ ..... కలవడం; కూర్చోబెట్టి మాట్లాడనివ్వు; పాల్గొను
మీరెమాసి వాయ్వల్ కలిసి రావడం
యేర్ సొన్వల్ ..... ప్రవహించు
హజిర్ ఆయ్వల్ . హాజరు కావడం

4.2.1.1. ఆహ్వానించు, పిలుచు

ఉంది అసి వాయ్వల్ కలిసి రావడం
ఉంది ఆమ్ ..... ఏకమవ్వు
కుప్ప ఆమ్ ..... కూడు
తల్క ..... అడుగు; వసులు చెయ్యి
మీరి కీమ్ ... పోగుచెయ్యి; సమావేశ పరుచు; హెచ్చించు

4.2.1.2. ఆకస్మికంగా కలువు, ఎదిరించడం, ఎదుర్కో

అచనక్ బెటెమామ్ ..... ఆకస్మికంగా కలువు
బేటె మా- ..... కలుసుట
రొప్పొ విత్వల్ ..లోనికి పరుగెత్తడం
వెరుస్వల్ ..... బెదిరించవచ్చు
వోడ్కి ఆమ్ ..... పరిచయమవ్వు
సరింగ్ అవ్వల్ .మార్గాలు దాటడం

4.2.1.3. కలిసి కలవడం

వొడ్కింగ్ అరుస ..... పరిచర్యలు జరుపు

4.2.1.4. దర్శించు, రాక, సందర్శించు

సిర్మిట్ సొన్వల్ .....చుట్టు పక్కల వెళ్ళడం

4.2.1.4.1. ఆహ్వానం, ఆహ్వానించు, అభినందించు, సన్మానించు, స్వాగతం పలుకు, తీసుకో, స్వీకరించు

కుసి గమ్మత్ . ఆనందం; ఉత్సాహం

4.2.1.4.2. ఆతిథ్యం చూపండి

కుసి కియ్వల్ ..... ఆనందపరుచు; వినోదపరుచు

4.2.1.7. గుంపు, గణం, వర్గ, సమూహం

కుప్పమత్త ..... గుంపు ఉండేది
డగుర్ కుప్ప .....పెద్ద గుంపు
మందుడి ..... సమూహము
లోకుర్ .....ప్రజలు; లోకులు

4.2.1.8. వ్యవస్థ, సంఘం, సంస్థ

జూండ్ ..... సంఘం
జోన్డ్ ..... సంఘం

4.2.1.8.2. సంస్థను వీడడం

సుట్టి .....సెలవు
సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడువు
సొడ్య ..... వెళ్లిపో; వెళ్ళి పో

4.2.1.8.3. సంస్థకు చెందినది

కచురిత ..... కార్యాలయ చెందిన

4.2.2. సాంఘిక సంఘటన

ఆచర్ ..... ఆచారం
నేకి కీమ్ ..... పాటించడం
పొహున్ చార్ ..... విందు అన్నం ఆరగింపు

4.2.2.1. సాంప్రదాయక-ఆచారం

ఊటెడ ..... రాసే పసుపు గందము
కర్స్వల్ ..... ఆట; ఆడు
గుసడి ..... గోసాయి; నెమలి టోపి
జెండ ..... జెండా
జొప్నల్ తెహ ..... నిద్రలేపు
డండరి .....డండారి డప్పు; నృత్య బృందము
నేంగ్- ..... చొక్కుట
నొవ్వాంగ్ .....దినుసులు
పంగత్ ... సామూహిక ఆరగించడం
బుర్సిక్ ... దీపావళి పండగ అప్పుడు అన్నంతో దీపాలు చేస్తారు
యేంద్- ..... నృత్యం
రోన్ వాయ్వల్ .....ఇంటికి రావడం
సడ్ .....పండుగ
సన్ .....పండుగ
సబ్బ ..... విందు ఆరగించడం
సిమ్గ ..... హోళి
సుటి కియ్వల్ ..... రాజీనామా; వదలడం; విడ్చిపెట్టుట

4.2.2.2. ఉత్సవం, పండగ, చూపు, ప్రదర్శన

సవ్రి కియ్వల్ ..... స్వారి చెయ్యి

4.2.2.3. ఉత్సవం జరుపుకో, కొనియాడు, వేడుకచేసుకో

మర్యద సీమ్ .....గౌరవించు

4.2.3. సంగీతం, సంగీతశాస్త్రం

ఉత్త లెజ్ .....గొంతులో స్వరం లేని
కడి బద్లి ..... చరణం తింపి
కమ్మి లేజ్ ..... తక్కువ రాగము
కియ్యల్ లేజ్ .....సన్నని రాగము
కిల్లల్ లెజ్ ..... సన్నని గొంతు
కుప్ప ఆసి వారంతెర్ ..... గుంపు ఐ పాడుతున్నారు
గడచొకొట్ సెల్లె ..... రాగము మంచిగా లేదు
చర్న ..... చరణం
డగుర్ లేజ్ .....పెద్ద రాగము
పాట .....పాట
పాట మార్త ...పాట అయిపోయింది
పాట వారంత .....పాట పాడుతుంది
పాట వార్వలీర్ .....పాట పడేవారు
పాట వెహ్తొర్ ..... పాట చెప్పాడు
పాట వెహె ..... పాట చెప్పేవాడు
పెర్స లేజ్ .....పెద్ద రాగము
బొగ్గల్ లేజ్ .....పెద్ద రాగము
లేజ్ .....గొంతు; రాగము
లేజ్ కేంజ వాంత ..... రాగము వినిపిస్తుంది
లేజ్ తహ్వల్ .....రాగము లేపడము
లేజ్ బద్లి .... రాగము తింపి; రాగము బదిలీ చేయు
వాజ కేంజ ..... చప్పుడు విను
సర్త లెంగ్ ..... పలిగిన రాగము

4.2.3.1. సంగీతాన్ని కూర్చడం

గాయి .....కర్రతో కొట్టే భాగం
చెడ్డకోల .....
డోల్ ముచ్వల్ ..... డోలు తయారు చెయ్యడం
డోల్‌కోల .....డోలు వాయించే కర్ర
నేకంత ..... చప్పుడు
నేకుస్వల్ ..... వాయించేవాడు
పాట అబ్బంత .... పాట అగుతుంది
పాట లిహి కియ్వలిర్ .....పాటలు వ్రాసే వారు
సీటి ..... ఈల
సుద్రి కియ్వల్ . అభివృద్ధి చేయడం; తయారు చెయ్యడము; మెకానిక్; సవరించు

4.2.3.2. సంగీతాన్ని వాయించటం

ఉహ్క్కా- .....ఊదడం
చాటి .... వాయిద్యములో శబ్దం వచ్చే భాగం
చొకొట్ నేకున్ .....మంచిగా వాయించేవాడు
చొకొట్ పాయ్వల్ .....మంచి వేయించేవాడు
చొకొట్ వడుస్వల్ .....మంచి ఊదేవాడు
జత్తుర్ .....వీణ
డుంక్నె కియ్వల్ .....చప్పుడు చెయ్యడం
డోల్ కాంజ .... డోల్ మేడల్లో వెయ్యి
తాల్ బద్లి ..... చప్పుడును మార్చి
నేక్- ..... చప్పుడు; వాయించుట
నేకుసిమ్ ..... వాయించు
పాట నిహ్వల్ .....పాట నింపడము
పాటన కుసి .....పాటలంటే కు నచ్చినట్టు
పాటన సోక్ ..... పాటల సోకు
పాయ వాయె వాయించడం రాదు
బహన్ ఉహ్క్కా .....ఎట్లా ఊదుతాడో
బహన్ వడుసేయ్ .....ఎట్లా వాయిస్తాడో
బేజ్ బద్లి .....రాగము తింపి; రాగము బదిలీ చేయు
వడుస్వల్ .....వాయించడం
వాజ బద్లి .. వాయించడం మార్చడం
వాజగాజత కుప్ప .....సంగీత వస్తువుల గుంపు
వోన్ పాయ వాయె ..... అతనికి వాయించ రాదు

4.2.3.3. కొనియాడు, పాడు

ఊకడ్ పాట ..... జోలపాట
కడి .....పల్లవి
కీక్రిపాట .....కీక్రిపాట
గుమ్మెల పాట ..... దీపావళికి పాడుతారు
చొకొట్ వార్వల్ .....మంచిగా పాడేవారు
జత్తుర్ పాతొర్ .....
డెమ్స పాట .....డెంస పాట
డొల్కి పాట ..... డొల్కి పాట
పాట వరొర్ ..... పాట పాడడు
బజన్ పాట ..... పూజ పాట
మీరెమాసి వార్వల్ ..... కలిసి పాడడము
లేజ్ వెహంతొర్ ..... రాగము చెప్పుతున్నాడు
లేజ్ వెహ్వల్ .....రాగము చెప్పడం
వరొర్ వార్వల్ ఒక్కరు పాడడము
వార్- .....పాడుట
సాన పాట చనిపోయినప్పుడు పాడుతారు
సీటి ..... ఈల
సీస్రి ..... ఈల; పీక

4.2.3.4. గాయకుడు, పాఠకుడు, సంగీతవేత్త

కడబుడ ఉహ్క్కా .... మధ్య నడుమన ఊదడం
కడబుడ పాయె ..... మధ్య నడుమన కొట్టడం
కడబుడ వడుసే .....బహ్నె మని వడుసియ్వల్
కోలవెహె ..... కోల చెప్పే
డోల్ ముచ్చె .....డోలు కప్పే వాడు
డోల్క్ నుర్ ..... వాయించే బృందం
పాటంగ్ జోడికియె ..... పాటలు జోడించే
పాయె ..... వాయించే

4.2.3.5. వాయిద్య పరికరాలు

కంజురి .....కంజెర
కర్నాట్ .....
కాలికొమ్ .....ఒకరకమైన సంగీత పరికరం
కూజ .....

చడ్డ .....
చొండ్కు .....సంగీత వాయిద్యం
జత్తుర్ ..... వీణ
జర జర
కొంచెం కొంచెం; కొద్దిగా, కొద్దిగా
జాలర్కు .....తాలలు
టహర వాయిద్యాలను మోగించడం
టొప్టుడి ..చప్పుడును ఇచ్చె బొంగు వాయిద్యం
డప్ ..... డప్పు
డహ్కి ..... డమురు
డెప్డి .....చిన్న డప్పు
డోల్ .. డోలు; డోలు వాయించేవాడు
తుడుం ..... ఢంకా
తుర్ర .....తుర్ర కొమ్ము
పర్ర ..... తబలా
పేటి పెట్టి,వీణ,గిటర్; హార్మోనియం
పేప్రె .....సన్నాయి
బొగ్డ .....సన్నాయి
వారి .....తీగ; వైరి
వెట్టె .....నృత్య వాయిద్య వస్తువు
సత్తిపేన్ ..... దేవుని పేరు
సరింగి ..... వాయిద్య పరికరం
సులుడి .....వేణువు

4.2.4. నాట్యం

గుమ్మెల .....దీపావళికి నృత్యం చెయ్యడం; వాయిద్య పరికరం
గుసడి యేంద్వల్ గుసాడి నృత్యం
గేర్వ యేందంతెర్
..... గుండ్రంగా నృత్యం చేయడం
చచ్చొయ్ యెంద్వల్
..... కోలాలు పట్టి ఎగరడం
డెమ్స ... నృత్యం; నృత్యము; విందు నాట్యం
డోల యెంద్వల్
.....పీర్ల పండగ నృత్యం
మర్మిన యేంద్వల్ ....పెళ్లి నృత్యం
యెహ్- ..... ఎగిరించడం
యెహ్వల్
....కలుపుట; నృత్యం చెయ్యడం
యేంద్కట్ ..... నృత్యం చేద్దాం
సాతాన యేంద్వల్ ..... దహనం చేసేటప్పుడు నృత్యం

4.2.5. నాటకం, రూపకం

కేల్ ..... ఆట; నాటకం
కేల్ తత్తెర్ .....నాటకం తెచ్చారు
కేల్ తర్వల్ .....నాటకం తెచ్చుట
కేల్ తేండిర్ .....నాటకం చేసేవారు
కేల్క్ వెహె ..... నాటకం చెప్పేవాడు
కేల్తెండ ... నటించు; నాటకం చెయి
టేక్ జాగ ..... మంచి స్థలము
యేసెమ్ ..... అవతారం
యేసెమ్ వాట్టల్ ..వేసాము వేయడం

4.2.6. వేడుక వినోదం మరియు క్రీడ, విశ్రాంతి, సెలవు, ఉద్యోగం మొ. వానిలో వ్యసనుడగు వాని గూర్చి శ్రమాపనోదనం పొందడం

ఆరమ్ ..... తీరిక; నేద
కర్స్- .....ఆడుట
చంగ్ చంగ్ డెయ్వల్
..... చెంగుచెంగునెగురు
డవరింగ్ .....సరదా
ముక్క బుర్వల్ ..... ముద్దు పెట్టుట
మొడి ..... మలుపు
సబ్బ .....విందు ఆరగించడం
సొబత ముడుర్ కోడ ముద్దుగా ఉండే చిన్న గుర్రం

4.2.6.1. ఆట, క్రీడ

కర్స్వల్ .....ఆట; ఆడు
టోవి ..... తొక్కుడు బిల్ల
పత్తంగ్ కర్స్వల్ ....పేకాట ఆడటం
మక్వల్ కర్స్వల్
.....దాగుడు మూతలు
సయ్ కర్స్వల్ ..... కోతికొమ్మచ్చి

4.2.6.1.1. అట్ట ముక్కల ఆట

కారట్ ..... కార్డ్
కేల్ ..... ఆట; నాటకం
కేల్తెండ ... నటించు; నాటకం చెయి
జోడి కీమ్ .....అతికించు; కలుపు; జతపడు; జతపరచిన
పత్తంగ్ ..... పేకాట
హిక్మత్ ..... ఉపాయము

4.2.6.2. క్రీడలు

ఇనమ్ ..... బహుమానం
కర్స్తి ..... ఆట
కోడ కర్సవల్ .....గుర్రపు ఆట
గుంతి విద్య ..... విలువిద్య
చిల్కొలటింగ్ ..... ఆట
చెండువాట్వల్ .....బంతి వేయడం
టిప్లి డాండు .....గిల్లి దండు
దండెడ .....దండ
పొంటిన్ ..... కలము
బాన్ విద్య .....ధనుస్సు విద్య
మయ్త గెల్చింది; తప్పడం; మిగులు
మయ్మకి వోర్ ..... ఓడిపోయిన
మయున్- ..... గెలిపించు
ముహ్వాల్ పూడ్చిపెట్టు; ముసి ముసి ఆడుకునే
మెయ్తొర్ వోర్ ..... విజేత
సాప్ జాగ .....మైదానం
సూట్ ..... గురి
సోనెత ఇనమ్ ..... బంగారు పథకం

4.2.6.2.1. కాలుతో కొట్టి ఆడే బంతి ఆట

కాల్దెపాసి కర్స్వల్
.....కాలితో తన్నె ఆట
జార్ .....చేపలు పట్టె వల; నెట్
మెచ్వల్ .....ప్రశంస; మెచ్చుకో

4.2.6.2.2. బంతిని తట్టలో వేస్తూ ఆడే ఆట

కర్స్వలిర్ ..... ఆటగాళ్లు
గోల్ తగ డెయ్వల్
..... వృత్తంలో దూకడం
చెండు వాట్సికర్సవల్
..... బంతిని తట్టలో వేసి ఆడే ఆట
పెకికియ్వల్ కయ్ ..... విసిరే చేతు

4.2.6.3. అభ్యాసం, వ్యాయామం

కరివల్ .....నేర్చుకోవడము
సిక్సన్ ..... శిక్షణ
సుకమ్మొ మన్వల్
.....ఆరోగ్యంగా ఉండు

4.2.6.4. జూదం

కర్సిమయ్‌తంగ్ కొత్తంగ్ .....పందెం సొమ్ము
చిట్టింగ్ కర్స్‌వల్ ..... చిట్టీలాట

4.2.7. ఆట, ఆడు, నాటకం, వాయించడం, ఎగతాళిచెయ్యి, పరిహాసం

గోల్ ..... గుండ్రటి
చెండు .....బంతి
జోస్నె ..... ఉల్లాసంగా
తొక్కుడ్ బండ .....త్రొక్కే బండ

4.2.8. చమత్కారం

కవ్- ..... నవ్వు
కవుస .....నవ్వించు
గమ్మత్ న ..... వింతైన
చాలక్ .....చురుకైన; తెలివిగా
చెహ్- ..... చూయించడం
డవరింగ్ కీ- .....జోక్యం చేసేవారు

4.2.8.1. తీవ్రమైన, ముఖ్యమైన

ఉందియ్ బుద్ధి .....ఒక బుద్ధి గల
పవిత్ర .....పవిత్రంగా; పవిత్రత

4.2.9. సెలవు-దినం

దేస్ తిరిలెన్ సొత్తొర్ .....దేశం తిరగడానికి వెళ్ళాడు
దేస్ తిరివల్ ..... యాత్ర
రికమ్ టేమ్ ..... ఉచిత సమయం
సుట్టిత దియ సొన్వల్ .....సెలవు రోజు వెళదాం
సుట్టియేత ..... సెలవు తీసుకో

4.2.9.1. విరామ సమయం

కామ్ మార్త ....పని అయిపోయింది
టేమ్ ఆత .....గడువు; సమయం అయింది
సుట్టిత దివొస్ ..... సెలవు దినం

4.3. ప్రవర్తన

సఙ్జి .....సంజాయించు

4.3.1. మంచి, యోగ్య, నైతిక

కీర్తి .....కీర్తి గల వాడు; గుర్తింపు
జిమ్మ ..... బాధ్యత
జోర్తొర్ మాయ్మల్ .....మంచి వ్యక్తి
దయ ..... జాలి; దయ
నీతి వంతల్ ..... నీతివంతుడు
పున్నెవంతల్ .....పుణ్యాత్ముడు
బక్తి .....భక్తి
వాగెమాయ్ ..... మంచి నడవడిక
సత్ ..... నిజం
సుకున్ ..... ఇబ్బంది లేకుండా
సేవ .....సేవ; సేవచేయడం

4.3.1.2. ప్రామాణికతను సాధించడం

ఉచ్చెలల్ ..... ఉల్లాస వంతుడు
పున్నె ..... బుద్ధి
సత్తెవతి ..... నిజాయితీ పరురాలు

4.3.1.2.1. తక్కువ ప్రామాణికం

కెంచు ..... చాలా మొండోడు
జిద్ పియ్- .....పట్టు విడువ కుండ
ముర్కెటల్ ..... చెడ్డవాడు
వాయిట్ ..... చెడ్డ
హట్టె మా- ..... అలిసిపోవడము

4.3.1.3. ప్రవర్తనలో పరిపక్వత

ఉంబర్ వాలె ..... వయస్సు గల
కరితొర్ ..... నేర్చుట
చంచె మాతొర్ ..... బాగుపడ్డాడు
జవని .....యుక్త వయస్సు
నాదగట్ ..... నా లాగా
మాతరి ..... ముసలమ్మ
మూర్తి ..... విగ్రహం
రాయిసద్ వాలె ..... డబ్బున్నవారు

4.3.1.3.1. పరిపక్వత లేని ప్రవర్తన

కర్సపిసంగ్ .....ఆడుకునే దశ
చుడురె ..... చిన్నగా
డుబెమాత .....మునిగిపోయింది
నిల్ల ..... నిల్చో
నీంద్మకి ..... నిండ లేదు
పాపల్ ..... చిన్న పిల్లడు; పసికందు
పిర్మకి ..... మొలకెత్తలేదు
పుడిమంత ..... పురుగు ఉంది
పుదెలల్ .....తిండికి మాలిన
బస్కెట్ ..... ఎప్పటికీ; నిలకడ
బారిక్ ..... సన్నగా
లేతొ ..... లేత
సిసుడి ..... కోతి తనం

4.3.1.3.2. తెలివిగల

అన్ బావ్ ..... అనుభవము
ఉయ్సర్ వాలె .....తెలివి గల
చతుర్ మన్వల్ .....తెలివిగా
యాద్ కియ్వల్ ..... గుర్తు పెట్టడం
వొడ్కితొర్ ..... తెలిసినవాడు

4.3.1.4. పేరు, పేరుప్రతిష్ఠలు, ప్రశస్తి

ఆసర్బ మాయ్మల్ .. తెలిసినవాడు
ఇమన్ దారి ..... నిజాయితీగా చెయ్యడం; న్యాయముగా
కీర్తి ..... కీర్తి గల వాడు; గుర్తింపు
పొరొల్ తెండ్తొర్ .....పేరు గాంచిన
మాన్ పాన్ కియ్వల్ మర్యాదస్తుడు

4.3.1.5. ఒర్పుగల, కర్మ, రోగి, వ్యాధిగ్రస్తుడు, సహనంగల, సహనవంతుడు

కోంద మాయ్మల్ .. కోపం లేని వ్యక్తి
గహ్రి .....ఓర్పుగా
గుమ్మి కీ- .....మొసం చేసాడు
గోడితె మన్వల్ ....కలిసి ఉండటము
సమజ్ వాలె ..... ఓర్పు గల
హత్తి మాయ్మల్ ..... ఏనుగు లాంటి వ్యక్తి

4.3.1.5.1. ఆతురపడే, ఒర్పులేని, సహనంలేని

కరబ్ కోరల్ .....చెడగొట్టే వాడు
తిడిగ్యల్ ..... కోపిష్టి
మగ్రియల్ ..... పొగరు బోతు
ముండి ..... మొండి; మొండోడు
సిర్డియల్ ..... కోపం గలవాడు

4.3.1.5.2. చిరచిరలాడే

కస్రియల్ ..... కోపిష్టి

కొయల్ తొడ్డొర్ ..... పొడవు నోరు గలవాడు
కొయ్సల్ ..... వంకర
గట్ బుద్ధితొర్ ..... తెలివిగల
గూడియల్ .....
జగ్డ కోరల్ ..... గొడవ చేసేవాడు
నిపుస్తొర్ ..... నిలబెట్టారు
బహన్ ఆతొర్ .... ఎలా అయినాడు
సొజెటల్ ..... కోపంగలవాడు

4.3.2. ఒకరిని ప్రశంసించడం

కర్బెయల్ ..... పని చెడగొట్టేవాడు
కేంజ్వల్ ..... వినడం
చక్కితున్ ..... పిండి మరకు
బుక్కి ..... గుద్దు

4.3.2.1. ఒకరిని అలక్ష్యం చెయ్యడం

కదర్ కియ్వల్ . మర్యాద చేయడం
గర్వ కోరల్ ..... గర్వంగా ఉన్న
పదిసి కియ్వల్ ..... తిట్టే వారు
పాపెస్తల్ ..... పాపి
పిసెట్యల్ ..... తెలివిలేని వాడు

4.3.2.2. అణకువగల, వినయపూర్వక

కరెమాతొర్ ..... తెలిసిన వారు
గర్వ సెల్లె ..... గర్వము లేనివాడు
గూన్ ..... గుణము
జాని గూన్యల్ ..... అన్ని వీధులు తెలిసినవారు
బోలల్ ..... అమాయకుడు
సత్తె వచ్చన్ ..... నిజమైన వాక్యము
సజ్జి కియ్వల్ ... నచ్చ జెప్పే వాడు; సంజాయించు; సమర్థించు
హిక్తితె ..... ఉపాయంతో

4.3.2.3. అభిమానం, గర్వము

తన్వయ్ కరల్ ..... తర్కం
నీ బిగర్ ఆయె .... నీవు లేనిది కాదు
పుగ్గె మాతప్ ..... ఉబ్బటం
బట్టి దరియల్ ..... ధైర్య వంతుడు
బడి కీసి ..... పెంచు
బోలిబాల్ ..... ఆనందంగా
మందన ..... ఉండాలి
సుక్కె మంతొర్ ..... ఆరోగ్యంగా

4.3.2.4. అతిశయ

డగ్గుక్ ..... పెద్దది
తేడల్ ..... తేడ
పెర్స పన్ ..... పెద్దతనం

4.3.3. ప్రేమ

గోడితె ..... ప్రేమ
జీవ వాట్టెర్ ..... మనస్సు పారేసుకున్నవారు
దోస్తల్ ..... స్నేహితురాలు
పసంద్ ..... ఇష్టము
పీర్ కీ- ..... గర్భం చెయ్యడం
పేన్దున్ బరొబర్ ..... దేవుని సమానం
బుద్ధివాసి ..... తెలివి వచ్చి
మయ్యతె ..... ప్రేమగా
మాని కీమ్ ..... అభిమానించు; రాజీ చెయ్యి
మీరెమాతెర్ ..... కలుసుకున్నారు

4.3.3.1. అసహించుకోవడం, అసహ్యం ,చీదర, ద్వేషించు

గాడ్వ ..... తిట్టు

4.3.4.

ఆసిర్వాద్ సియ్వల్ ..... దీవించు
చొకొట్ గూన్ ..... మంచి గుణం
చొకొట్ మన్వల్ ... మంచిగుండుట
దర్మబుద్ధి వాలె ..... ధర్మ బద్దుడు
దాతల్ ..... ధర్మధాత
బుద్ధివంతల్ ..... బుద్ధిమంతుడు
మాయ ..... మాయము
మెచ్తొర్ ..... మంచిగా అనడం; మెచ్చుకొను
వెర్రె కొండల్ ..... పిరికివాడు
సత్ బుద్ధివాలె మంచి బుద్ధి గలవాడు

4.3.4.1. హాని చేయడం

కరబ్ కియ్వల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం; చెడు చేయు; పాడు; పాడు చెయ్యు; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి
కరబ్ సిల్లె ..... హాని లేనిది
చహ్డింగ్ ..... చాడీలు
దయకీసి దీర ... దయ చేసి ఆగుము
నుక్సన్ ..... నష్టము; హాని
పగ పియ్వల్ ..... పగ పట్టుట
మన్ నోయుస్వల్ ..... మనుసును నొప్పించుట
వమ్మెసొన్ ..... తొందర వెల్లు
సోజ్ పియ్వల్ ..... కోపగించుట
సోదెంగ్ ..... మంత్రము

4.3.4.2. సహాయం

చొకొట్ కీతొర్ .. మంచిగా చేయుట
మద్దత్ మన్వల్ సాయపడుటకు ఉండుట
వరొన్ సంగ మన్వల్ ..... ఒకరితో ఉండుట
సంగ్ ఆమ్ ..... ఆసరాగా ఉండు
సమ్మిర్ ఉంది ఆసితాక్వల్ ..... అందరు ఒకటిగా ఉండుట
సమ్మిర్కున్ సుద్రికియ్వల్ అందరికి మంచి చేయడం
సహయ్ కియ్వల్ ..... సహాయం చేయుట
సోపతి మన్వల్ ..... కలిసి ఉండుట

4.3.4.2.1. అడ్డగించు, ఆటంకపరుచు

గష్టితున్ గొస్టి సియ్వల్ ..... ఎదురు తిరగడం
దుస్రాగుడ్డ ..... వేరె వర్గం
వెరు సియ్వల్ .. ఎదిరించుట; ఒత్తిడి చెయ్యడం; బెదిరింపు

4.3.4.3. సంయుక్తంగా

మీరె మాసి ..... కలిసి మెలిసి

4.3.4.3.1. పోటీ పడడం

వట్ట ..... జగడం

4.3.4.5. ఒకరితో పంచుకోవడం

4.3.4.5.1. ఆధారమవ్వు, ఆసరాఅవ్వు, మద్దతివ్వు, సహాయం

ఆదర్ ..... సహాయంగా
చంది ..... సామాను

4.3.5. నిజాయితీ

4.3.5.5. తప్పుదారిపట్టించు, మోసగించు

టక్కి కియ్యాల్ .....మోసం చేయుట
పసి కీ- .....మోసం చేయుట
పసికియ్యాల్ .....మోసం చేయుట
లప్పంగి .....అబద్ధికుడు

4.3.6. తనను తాను అదుపులో ఉంచుకోవడం

4.3.6.2. మంచి, ముద్దుగా ఉండే, శుభ్రమైన

సాప్ కీ- ..... పరి బాగుపరుచుట; బాగుపరుచు

4.3.6.4. తప్పు, పొరపాటు

చుక్- .....
చుక్కి ..... తప్పు

4.3.7. సన్మర్యాదగల, సభ్యతగల

మాన్ .....గౌరవము; మర్యాద

4.3.7.1. అమర్యాదైన

చుడ్‌బుడ్కల్ .....తుంటరివాడు

4.3.7.2. దుర్బలమైన

వాక్డియల్ .....వంకరగా

4.3.9. సంస్కృతి

4.3.9.1. ఆచారం, వాడుక

మావ నేకి .....సాంప్రదాయం
మావ సరి ..... మన దారి

4.3.9.2. అభ్యాసం, అలవాటు

అల్వాట్ ..... అలవాటు
ఆదత్ ..... అలవాటు
ఆదత్ నాకమ్ .....అలవాటు శక్తి
ఆదత్ మంత .....అలవాటు నుండి
ఆదతున్ బహ్రా అలవాట్లకు బయట
బద్దొఉంది ఆదత్ కియ్యాల్ .... ఏదో ఒకటిచేసే అలవాటు

4.4. ఐశ్వర్యం, శ్రేయస్సు, ఇబ్బంది, కష్టం, బాధ, శ్రమ

ఆపతితె ..... కష్టం
బయ్ ఆపతి ఆత .....బాగా కష్టం అవుతుంది

4.4.1. ఐశ్వర్యం, శ్రేయస్సు

ఆసిర్వాద్ ..... దీవించు
కాల్క్ అర్- ..... దీవించడం; దేవుని మొక్కడం; మొక్కు
కుసి గమ్మత్ .ఆనందం; ఉత్సాహం
చక్కొట్ పిస్సెర్ మన్వాల్ ...మంచి జీవితాన్ని కలిగి ఉండడం
చొకొట్ ఆమ్ ..... బాగుపడు
చొకొట్ తాకంత ..... బాగానే జరుగుతుంది
చొకొట్న కాలం .....మంచి కాలం
చొకొట్న దివస్ నే మందన ..మంచి సమయం కలిగి ఉండడం
చొకొట్నె ..... ఆనందం
చొకొట్నె పిస్వాల్ చొకొట్న బుద్ధి .....సంక్షేమ జీవిత మంచి గుణం
డగుర్ ఆయ్యాల్ .....ఎక్కువ చెందిన; గొప్పతనం
తక్డిర్ తె మన్వాల్ ..... అదృష్టవంతులుగా ఉండడం
దనెవంతల్ .....సంపన్నుడు
వెల్లె మందన ... ఎక్కువగా ఉండడం
సుకం ..... ఆరోగ్యం

4.4.2. ఇబ్బంది, కష్టం, బాధ, శ్రమ

కరబ్ కియ్యాల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం; చెడు చేయు; పాడు; పాడు చెయ్యి; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి
కరు అర్త ..... కరువు
కొట్వాల్ కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు; పొడ్చడం
గల్తి కియ్యాల్ ..... అన్యాయం
జక్వాల్ ..... చంపడం
జిర్ జిర్ కమ్- .....
తక్లిబ్ ..... అపాయం; ఆపద; కష్టం
దక్క లాక్త ... దెబ్బ తగలడం; దెబ్బ తాకింది
దుకమ్నె మన్వాల్ .....ఆపదలో ఉండడం
పరెసన్ ..... కష్టం
పాయ్యాల్ ..... కొట్టడం; యోధుడు
పున్ ఆత ..... గాయం
మర్స్ నె పాయ్యాల్ ..... గొడ్డలితో కొట్టడం
లడెయ్ .....పోరాడడం; యుద్ధం
లహ్కి కీమ్ ..... ఒత్తిడి చెయ్యి; తొందరపెట్టు
విచర్ .....ఇబ్బంది; సమస్య
విచర్తె మన్వాల్ ఇబ్బందిలో ఉండడం
సాయ్యాల్ ..... చని పోవడం

4.4.2.1. ప్రశ్న , సమస్య

కోరుమ్ ఆత ..... ఆలస్యమైంది
గట్టిరెహ ..... చిక్కు విడదీయి
గాబొతిన్ .....ఆరగించడం చెయ్యి
జమ్మత్ కీమ్ ....బాధ్యన్ని చేయ్యి
దొహ్- ....అదుపులో ఉంచుకో; కట్టు
బంద్ కీమ్ .....ముగించు
యెర్తం .....పాడు

4.4.2.2. అపాయం, ప్రమాదం

తక్లిబ్ ..... అపాయం; ఆపద; కష్టం
నొమర్ అయ్యాక్ .. ప్రమాద రహిత
హిమ్మత్నె .....ధైర్య మైన

4.4.2.3. ప్రమాదం

అచనక్ ..... ఆకస్మికంగా
కరబ్ కియ్యాల్ ...ఇబ్బంది పెట్టడం; చెడు చేయు; పాడు; పాడు చెయ్యి; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి
గబిల్ ఇన్వాల్ లొల్లి .....గభీలుమనే ధ్వని
బొమ్మి మెలివాల్ .. భూమి కదలడం
యెగ్దమ్ ..... ఆకస్మిక; ఒక్కసారిగా
వయ్నె .....ఆకస్మికంగా; తొందర తొందర; తొందరగా

4.4.2.4. విపత్తు

కరెమాయ్యక్నె ..... వినదగిన

గోసతె ..... శిక్షను పడు
జక్వల్ ..... చంపడం
జాడిత తడ్మి ..... గడ్డి మంట
దన్క తిత్తొర్ వోర్ దెబ్బతిన్న వాడు
నీవ పండిన రసతె ..... నీ సొంత పళ్ళ రసంతో
నేకి రీతి ..... సాంప్రదాయమైన
నోయుస్వల్ .....ఇబ్బంది పెట్టు; నొప్పించే
పాప్పె సొత్తొర్ .....పాప
బత గమ్మత్ న కామ్ . తీవ్రమైన పని
బేమరింగ్ .....రోగ విపత్తు
యెస్ట .....విసుగు
సిక్నత్ సాటి మన్వల్ .. శిక్ష కొరకు ఉండడం

4.4.2.5. వేరుచేయడం, ఒంటరి

అలగ్ మన్వల్ .. విడిగా ఉండే; వేరు ఉండడం; వేరుగా ఉండడం
నీ జాగతె నిమ్మెయ్ మన్ .....నీ అంతట నువ్వు ఉండడం
పక్త్ .....సంపూర్ణంగా
లక్ మన్వల్ ....దూరంగా ఉండడం

4.4.2.6. క్షీణించడం, శిక్షను అనుభవించడం

గమ్మత్ న దివొస్ ..... కఠిన కాలం కలిగి ఉండడం
తాన్ తొడొమన్వల్ ..... దానితో ఉండడం
పరెసన్ ఆయ్వల్ .ఇబ్బంది పడడం
బయ్ పరెసన్ ఆయ్వల్ .....చాలా ఇబ్బంది పడడం
బూడ్ సొన్వల్ ...కింద వెళదాం; కిందికి పోవడం
బొగెమామ్ .....అనుభవించు
మార్వల్ .....తగ్గడం
వట్టియె .....వట్టిగా
వరొన్ లాసి పరెసన్ ఆయ్వల్ ..ఒకరి గురించి ఇబ్బంది పడడం

4.4.3. కష్టానికి బదులివ్వడం

తోడొ కామ్ కీమ్ . తో పని చేయండి
సంజీకీసి ..... సముదాయించి

4.4.3.1. ధైర్యంగల, సాహసి

దర్యంవాలె .....సాహసవంతమైన
దిర్య ..... ధైర్యము
బాల్ తొహ్వల్ .... ధైర్యం చూపడం
మసుర్ .....
వెర్రెసెల్వక్ .....భయం లేకుండా
వెరివక్నె వెహ ..... ధైర్యం చెప్పు
వెరు సియ్వల్ .. ఎదిరించుట; ఒత్తిడి చెయ్యడం; బెదిరింపు
సీకరి వెలియె ..... వేటకాడు
హిమ్మత్ .....ధైర్యము; సాహసం

4.4.3.2. పిరికితనం

వెర్రెకొండల్ ..... పిరికివాడు
వెరివల్ ..... పిరికి

4.4.3.3. తప్పించుకో, దూరంగా ఉంచు

తక్లిబున్ సుటి కియ్వల్ . ఇబ్బందిని తప్పించుకోవడం
పజ్జ తిరివల్ ..వెనక్కు మళ్లుకోవడం
పజ్జమల్వల్ .....వెనక్కు మళ్ళు కోవడం

4.4.3.4. జాగరూకత, హెచ్చరిక చెయ్యి

కదర్ సెల్వ ..... మెలైన
కాల్ ఉరుంగ్త .....కాళ్ళు విరిగింది
హేతు కియ్వక్నె .. అనాలోచితమైన

4.4.3.5. సమస్య సాధించడం

తెండ్సి వాట్వల్ చెదరగొట్టడం; తీసి వేయడం; విమర్శించు
నిత్త .....నిలుచు
నిల్వల్ జాగ ..... నిలిచే స్థానం
సడ్కల్ నిపుస్వల్ ..... నిటారుగా చేయడం; సరి చేయడం

4.4.3.6. ఓర్చుకో, సహించు

నిత్త .....నిలుచు
నిల్వల్ జాగ ..... నిలిచే స్థానం

4.4.3.7. జీవించు, బతికిబయటపడు, బ్రతుకు

దక్- ..... మిగిలిపోయింది
పిస్స .....జీవించు
బహ్రి అర్తొర్ .....బయట పడ్డవాడు

4.4.4. కష్టంలో ఉన్న వారిని ఆదుకోవడం

గొస్టి వెహ .....జవాబివ్వు

4.4.4.1. కనికరం, కరుణ, దయ

దయ ..... జాలి; దయ
నహ్డి కియ్వల్ .....ఓదార్పు

4.4.4.2. ఆధారమవ్వు, ఆసరాఅవ్వు, మద్దతివ్వు, కనికరం చూపుట

దయకీసి ..... దయ చేసి
నరుమ్ మ ..... నిద్రపోకు
నహ్డి కియ్వల్ .....ఓదార్పు

4.4.4.3. గౌరవంగా

మహరజ్ ..... హాని కలిగించని

4.4.4.4. కష్టమునుండి కాపాడడం

దక్కస ..... కాపాడు
దక్కస్- ..... కాపాడుట
పజ్జమల .....వెనుదిరుగు
పియ్సి సూడ ..... పట్టి చూడు
పిస్- ..... కాపాడు
పుట్ట ..... దొరికిన
బహ్రి తెండ .....బయటకు తియ్యి
మయుసీమ్ ..... మిగుల్చు
లక్ ఇర్ర .....దూరం పెట్టు; దూరంగా ఉంచు
లాగ్మకి ..... తగల లేదు
సుటి కీ- ..... విడిపోయింది; విడువు
సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడువు
సొన్మ .....పోవద్దు

4.4.4.5. కాపాడు, రక్షించు

కేప్- .కాపల గాయడం; కావలి వాడు
చిప్పె కీ- .....కొగిలించుట

చొకొట్ ఇర్వల్ .... జాగ్రత్త పరుచు; జాగ్రత్తగా ఉంచడం; భద్రమైన
జాగ్లి ..... రాత్రి కాపలా
సరి సూడ్వల్ .... ఎదురు చూడడం; దారి చూపడం
సిర్ముట్ ఆమ్ .....చుట్టు ముట్టు
సూడంతొర్ .....చూస్తున్నాడు

4.4.4.6. సంబంధం నుండి స్వతంత్రం

అలగ్ మన్వల్ .. విడిగా ఉండే; వేరు ఉండడం; వేరుగా ఉండడం
బొడ్డగొస్టి ..... నోటి మాట
తల బెండ్వ .....తల తీయ వద్దు
నిత్మకి .....ఆగని
నిప్పుసి ఇర్ర ..... నిలిపి ఉంచు
రాజ్నె మన్వల్ .....అధికారం గల
సుటి కీత .....విడిచి పెట్టబడ్డ

4.4.4.7. ఊరట, సహాయం

కమ్మి కీమ్ తగ్గించు; తగ్గింపు చెయ్యి
మార్ లక్తతున్ కమ్మికియ్వల్
..... దెబ్బను తగ్గించడం
వజన్ కమ్మి కీమ్
.....బరువును తగ్గించడం

4.4.4.8. ప్రమాదం

బహ్నె ఆయి .....ఏమైనప్పటికీ; తెగించు
వెర్రె ..... పిరికి; బెదిరించింది; భయం

4.4.5. అవకాశం, వీలు

ఉందియ్ జోక .... ఒకసారి; ఒకేసారి
కామ్ కియ్వల్ ..... కర్త; కార్యకర్త; చెమటోడ్చు; పని చేయడం; పని చేసే వ్యక్తి; పనిచేయుట
గుడ్డి బరొస .....అంధ నమ్మకం
తక్దిర్ ..... అదృష్టం
నసిబ్ ..... అదృష్టం
యగ్దమ్ రెండ్ కామ్క్
.... అనుకోకుండా రెండు పనులు

4.4.5.1. అదృష్టము

కిస్మత్ ..... అదృష్టం; తలరాత
కిస్మతున్ బర్రా
..... అదృష్టానికి బయట
చొకొట్ కామ్ ..... మంచి పని
చొకొట్ పిస్వల్
..... మంచి జీవితాన్ని గడపడం
నీకాల్కనగ అర్వల్
.....నీ పాదాల పై పడడం
బొన్కె కిస్మత్ మందంత
.....కొందరికి అదృష్టం ఉండడం

4.4.5.2. దురదృష్ట

కిస్మత్ నె తర్వల్
.....అదృష్టం కలిసిరావడం
యేదితె మన్వల్ . ఎండలో ఉండడం
రొనె మన్వల్ ..... ఇంట్లోనే ఉండడం
వాయిట్ .....చెడ్డ
సుకుక్ పుట్వల్ .నక్షత్రంలో పుట్టడం

4.5. అధికారం, అధికారి

అదికార్ .....అధికారం
ఆవరి ..... పిలుపు ఇచ్చేవాడు
కద్యొ కాలి ..... తీసుకున్నాను
కార్బారి ..... కార్యదర్శి
జిల్లమేడియల్ ..... జిల్లా అధ్యక్షుడు
దేస్ముకల్ ..... నాయుడు
పాట్లల్ ..... పటేలు; పటేలు భార్య
రాజ్ .....రాజ్యం; రాజ్యాంగం
సార్ మేడ్యల్ .....కోశాధికారి
సార్ మేడి ..... జిల్లా అధ్యక్షుడు
హుకుమ్ దార్ .....అధికారి

4.5.1. అధికారంలో ఉన్న వ్యక్తి

ఆవరి ..... పిలుపు ఇచ్చేవాడు
కార్బారి ..... కార్యదర్శి
గట్టియల్ ..... మెంబర్
జిల్లమేడియల్ ..... జిల్లా అధ్యక్షుడు
దేస్ముకల్ ..... నాయుడు
మొక్సల్ ..... మెంబర్
సార్ మేడ్యల్ .....కోశాధికారి
సార్ మేడి ..... జిల్లా అధ్యక్షుడు

4.5.3. అమలుపరిచే అధికారం

మాల్కల్ .....యజమాని
మున్నె కియ్వల్
..... ముందు చెయ్యడం

4.5.3.1. ఆధిపత్యం, నాయకత్వం వహించు, సారధ్యం వహించు

తొహ్- ... చూపడము; నాయకత్వం చూయించే; ప్రదర్శన
మున్నెగడ్
..... నాయకత్వం వహించేవాడు
హుకుమ్ .....ఆజ్ఞ

4.5.3.3. క్రమశిక్షణ, విద్యావిభాగం, నేర్పు, శిక్షణఇవ్వు

పోసి కీ- .....పెంచుకో
వాగ జోగి ..... క్రమ శిక్షణ
వాగ్ సెల్లె ..... పరివర్తన లేదు
వాగ్నున్ .....పరివర్తన

4.5.3.4. నియమించు, ప్రతినిధి, రాయబారి

పంచ్ .....పంచాయితిలో ఉన్నవారు

4.5.4. అధికారికి సమర్పించడం

నియత్నె ..... న్యాయ
వెరిసి తాక .....అణిగి నడుచు

4.5.4.1. అణిగి నడుచుకో, ఆజ్ఞపాలించు, ఒప్పుకో

ఇత్త తీర్ ..... అన్నట్లు
కబ్లె మా- ..... ఒప్పుకోవడం
రీతి ..... రీతి
వెహ్త తీర్ ..... చెప్పి నట్లు
హోబ్రె మా ..... లొంగిపో

4.5.4.2. ఆజ్ఞను ధిక్కరించు

మర్ల బడ్వల్ ..... ధిక్కరించు

4.5.4.3. దోహదంచెయ్యి, పనిచెయ్యి

కామ్ దారల్ ..... జీతగాడు
గడ్యల్ (గడియల్) .....సేవకుడు

4.5.4.4. బానిస, దాసి, దాసుడు

దాసి వోతడ్ ..... ఆయ

4.5.4.5. అనుసరించు, వెంటాడు, శిష్యునిగా ఉండడం

పేన్ బూప్యల్ ..... పూజారి
సిస్యల్ ..... శిష్యుడు

4.5.4.6. అధికార దిక్కరణ

కరల్ సెల్లె ..... నిరాకరించడం
తెండ్సివాట ..... తిరస్కరించు
నాదన్ ..... చిచ్చర పిడుగు
బడ్డె ..... తిరగబడేవాడు
బూడ్ అర్వల్ ..... కింద పడడం; రాజీపడు
యెగ్గ బడ్వల్ ..... తిరగబడేవాడు
లడెయ్ తుంగ్ ...వైరం చేయువాడు
వట్టియ్ ఇన్ ..... తిరస్కరించు

4.5.4.7. పరతంత్రముకాని, స్వతంత్ర

జయ్ ..... విజయం
హారె మా ..... ఓడి పోవడం

4.5.5. గౌరవం

మాన్ .....గౌరవము; మర్యాద
రామ్ రామ్ ..... నమస్కారం
రామ్ వింతి .....గౌరవపూర్వక

4.5.5.1. పేరు, బిరుదు, శీర్షిక

పొరొల్ .....పేరు

4.5.5.2. గౌరవం కోల్పోవడం

అప్ మాన్ ఆత .....అగౌరవం
పటికియ్ ..... పట్టించు కోలేదు
పూసి కియ్మకి ..... అడగ లేదు
మాన్ సెల్లె .....గౌరవం లేదు

4.5.6. అంతస్తు, దర్జా, ప్రతిష్ట, స్థాయి, హొదా

కదర్ .....మర్యాద
పెర్స మాన్ .....మంచి గౌరవం
మాన్ సీకట్ .....గౌరవము ఇద్దం
మాన్ సీమ్ ..... గౌరవం ఇవ్వు
వోన్ దగట్ ..... అతని లాగ
సార్ పియ్సు ..... వరుసగా

4.5.6.1. ఉన్నత స్థాయి

అక్కొ ..... తాత; తాత మామయ్య
డగుర్ కీతట్ .....హోదా ఇచ్చాము
నాజుక్ ... మంచి; మెల్లగా మాట్లాడం
బాబల్ .....అయ్య; తండ్రి; నాన
బాయి .....అక్క
మాన్ దొర్ మాయ్నల్ ..... గౌరవ వ్యక్తి
మామ ..... మామయ్య

4.5.6.2. నీచ స్థాయి

కింతొర్ .....చేస్తాడు
కెంచ్ బుద్ధి ..... చెడ్డ గుణము
బూడ్ మన్వల్ ..... కింద ఉండడం; కిందికి ఉండడం
బూడ్నొర్ .....కిందవాడు
రెహ్చి వాట్వల్ .....కడుపు తీసి వెయ్యటం; దించి వెయ్యుట
సెడ్డ బుద్ధి .....చెడు బుద్ధి
హెంగ్డల్ బుద్ధి .....చెడు బుద్ధి

4.6. ప్రభుత్వం

గిర్దవర్ .....అధికారి; గిర్దవర్
జెండ .....జెండా
డగుర్ సార్ .....అధికారి
రాజదాని .....రాజధాని
రాజల్ .....పాలకుడు
రాజ్ తాకుస్వల్ .....పరిపాలకుడు
రాజ్ నగ ఉద్వల్ ..... సింహాసనం
రాజ్ నగ ఉద్వల్ కీమ్ రాజాభిషేకం
సమ్మిర సర్కర్ ..... ప్రజా సర్కార్
సమ్మిరయె .....అందరిది

4.6.1. ఏలేవాడు, పరిపాలకుడు

అదికార్ .....అధికారం
జాగతగటేమ్ ..... పదవి కాలం
జాతి డగుర్ .....కులపతి
దేస్న నగ డగుర్ ..... రాష్ట్రపతి
రాజన మాడి .....రాజ ఇల్లు
రాజనంగ్ ఆంగ్డెంగ్ . రాజ దుస్తులు
రాజ్ తాకుస్వల్ .....పరిపాలకుడు
వడ్కవల్ ..... ప్రసంగించుట; మాట్లాడటం
వెల్లెజెల్ పిస్వల్ ..... ఎల్లకాలం జీవించడం

4.6.1.1. రాజ కుటుంబం

డగుర్ ఆయ్వల్ . ఎక్కువ చెందిన; గొప్పతనం
డియొర్ రాజల్ ..... యువరాజ కుమారుడు
నావయ్ రాజ్ ..... నాదే రాజ్యం
బయ్యె ..... అమ్మ; తల్లి
బాబల్ .....అయ్య; తండ్రి; నాన
బాయ్కొన నార్ .....పెండ్లం ఊరు
మల్లరాజల్ .....తర్వాత రాజు
మిటింగ్ సుట్టికియ్వల్ .....కార్యాలయాన్ని విడవడం
రాజన్ కామ్ వాతంగ్ అవ్ ..... రాజు అనే
రాజన పరివర్ ..... రాజ కుటుంబం
రాజన పేడి ..... యువ రాణి రాజకుమారి
రాజన బాయ్కొ ..... రాజు పెండ్లం
రాజన వెల్లొ ..... మహారాణి
రాజన హక్ ..... రాచరికం
రాజనొర్ బాబల్ ..... రాజు తండ్రి
రాని బయ్యె .....రాణి తల్లి
రానిన్ కామ్ వాంతంగ్ అవ్ ..... రాణి అనే
వేలడ్ ..... రాణి

4.6.1.2. ప్రభుత్వాధికారి

ఉపసర్పంచ్ .....ఉప సర్పంచ్
న్యాయ్ కియ్వల్ జాగ ..... న్యాయ చోటు; న్యాయ విచారణ చోటు
మిటింగ్ నొర్ డగుర్ ..... న్యాయ ఆస్థానికుడు
సమ్మిర్ గటల్ వరొర్ ..... అందరిలో ఒక్కడు
సర్కర్త హాక్ ... సర్కార్ అధికారి

4.6.2. పౌరుడు

జాగవాలె .....స్థల యజమాని
దేస్ ..... దేశం
దేస్న ..... దేశము

పిస్వల్ ..... జీవించుట; బతకడం
పిస్స ..... జీవించు
పోసి కియ్వల్ పాలితుడు; పెంపకం
బొమ్మంగ్ ..... పోస్టర్లు
మాయ్నలిర్ ..... జనాభా
సస్తొనె పుట్ట ..... సామాన్య పుట్టిన

4.6.2.1. పరదేశి, విదేశీయుడు

అద్ నాట్నొర్ ..... ఆ ఊరి వాడు
అబిటల్ వాత ..... వలస వచ్చిన
దుస్రొ దేన్నె ..... విదేశాలలో
దుస్రొ దేస్నొర్ ... విదేశీయుడు; వేరే దేశం వాడు
దేస్నొర్ ..... దేశీయ
పూనొర్ మాయ్నల్ ..... కొత్త వ్యక్తి
బయ్ వొడ్కితొర్ .... సుపరిచితుడు
వొడ్కితొర్ ..... తెలిసినవాడు

4.6.3. ప్రభుత్వ కార్యాలయం

కచురి ..... కార్యాలయం

4.6.4. పాలన

ఉందికొల్లు తగ మన్వల్ ..... అధికారంలో ఉండడం
రాజ్ కియ్వల్ ..... పలాన

4.6.5. అణచి వెయ్యడం

జక్క ..... చంపు
జక్సి పేకి కియ్వల్ చంపి వెయ్యడం
వరొన్ అపిసర్తగ మున్నె నిలుస్వల్ ..... ఒకరిని అధికారి ముందు నిలబెట్టడం

4.6.6. ప్రభుత్వ విధులు

కామ్క ..... పనులు
కొత్తన మద్దత్ కియ్వల్ ..... ఆర్థిక సహాయం చెయ్యడం
పోస్ట్ డబ్బ ..... తపాలా డబ్బా
పోస్టు డబ్బ ..... తపాలా పెట్టె
ముద్ర వాట్వల్ ..... అచ్చు వేయడం

4.6.6.1. రక్షకభటులు

కేప్వల్ మాయ్నల్ . రక్షక భటులు
మెయ్వల్ ..... ఓడించడం; తినడం
సీటివాట ..... ఈల వెయ్యి

4.6.6.1.1. నిర్బంధం, నిర్బంధించు

కయ్ వాట్వల్ ..... తాళం వెయ్యడం
జేల్ తగ ..... జైలులో
జేల్తెవాట ..... ఖైదీ వెయ్యి
నర్మ- ..... నిద్రపో
పజ్జెయ్ సొన్ ..... వెంట వెళ్ళు; వెంబడించు
పొర్రొ కరిలె రొహ్వల్ సిల్లె ..... పై తరగతి కి పంపక పోవడం
మయుస్వల్ ..... జయించు
రొప్పొ సోడుసి జహ్వల్ ..... లోపల వేసి కొట్టడం

4.6.6.1.2. అధికారికంగా ఇవ్వని న్యాయం

జక్క ..... చంపు

4.6.6.2. దౌత్యం

దుస్రొకె మంతంగ్ ..వేరు ఉన్నాయి
పల్కు సీమ్ ..... ఒప్పించు

4.6.6.3. ప్రాతినిధ్యంవహించు

నీసాటి ..... నీ కొరకు
బద్ ఉంది ..... ఏదో ఒక్కటి
బద్లి అయవచ్చొ . మార్పు కావచ్చు
వరొన్ హిందక్ ..... ఒకరి వైపున
వరొన బొరెతె వడ్కవల్ ..... ఒకరి గురించి మాట్లాడం
వాతంగ్ ..... వచ్చిన

4.6.6.4. ఎన్నిక

నేమ్ కియ్వల్ ..... ఎన్నిక
నేమ్ కీమ్ ..... ఎన్ను కో
మయ్వల్ ..... గెలవడం
యేర్ప ..... ఏర్పరచ బడ్డ

4.6.6.5. రాజకీయాలు

కర్స్వలిక్ తయర్ కియ్వల్ ..అట్ట ముక్కలను తయారు చెయ్యడం
కామ్ కియ్వలిర రాజ్ ..... పని చేసే వాళ్ల రాజ్యం
గట్టియల్ ..... మెంబర్
చిల్కె కుటుంబం .. కచేరీ కుటుంబం
జీతం పియ్సి ..... జీతమును బట్టి
డగుర్ సార్ .....అధికారి
పర్జత పార్టి ..... ప్రజాస్వామ్య పార్టి
పొర్కలిర పార్టి . కమ్యూనిస్టు పార్టీ
బూడి కియ్వలిర్ ..... మోసగాళ్లు
రాజ్ కియ్వల్ పార్టి ..... రాజకీయ పార్టీ
రాజ్క ..... రాజకీయాలు
రాజ్ నొర్ డగుర్ ..... రాజకీయవేత్త
సమ్మిరొర్ ..... అందరివాడు
సర్కర్ పహ్జొ ఇన్వల్ ..... ప్రజా సర్కారే కావలెను

4.6.7. ప్రాంతం

ఆంద్ర ..... ఆంధ్ర
ఏరియ ..... ప్రాంతం
దుస్రొ జాగ ..... ప్రాంతీయ
దుస్రొ దేస్ .....వేరే దేశం

4.6.7.1. దేశం

దుస్రొ దేస్నొర్ .. విదేశీయుడు; వేరే దేశం వాడు
దేస్ ..... దేశం
దేస్నొర్ ..... దేశీయ

4.6.7.2. నగరం, పట్టణం

గూడ ..... గూడెము
జిల్ల ..... జిల్లా
నగుర్ ..... పట్నం
నాటె దాంతొన్ ..... ఊరికి వెళతాను
నార్ .....ఊరు; గ్రామ గ్రామంలో; గ్రామము

4.6.7.3. గ్రామ ప్రాంతాలు

కేడ .....అడవి; పల్లెటూరు
గుట్ట ..... కొండ; గుట్ట
చుడుర్ నార్ ..... పల్లెటూరు
జాడి సిల్లె అద్ బొమ్మి .....గడ్డి లేని భూమి
దేస్ సిర్ముట్ ..... దేశం చుట్టు
నడ్డుమ్ నంగ్ జాగంగ్ .....మధ్యధరా ప్రాంతం
పడిద్ బొమ్మి .....బంజరు భూమి

బహ్రీత జాగ ..... బయట చోటు
వాట్టె ..... చేన్లో
వూర్ సిర్ముట్ ..... చుట్టు పక్కల

4.6.7.4. లోకులు

కోయ ....గోండి; గోండి ఆమె; గోండి వ్యక్తి
దుస్రా నాట్నుర్ ....వేరే ఊరు వారు
నాట్నుర్ ..... ఊరివాళ్లు
బహిడుర్ ..... బయట వాళ్లు
లోకుర్ .....ప్రజలు; లోకులు
హబ్బిడుర్ ..... వేరేవారు

4.7. చట్టం, న్యాయం

అడ్డమ్ ఆ- ..... అడ్డగించు; అడ్డుకో
అద్ ప్రకర్ కీమ్ .....అమలు పరుచు
ఇందక్ అందక్ వడ్కె
..... ఉత్తర వాది యైన
కమ్మి కీమ్ తగ్గించు; తగ్గింపు చెయ్యి
కానున్ ..... చట్టం; న్యాయం
కానున్ ప్రకర్ .....చట్ట సమ్మతమైన; న్యాయపరంగా
జరుగు సీమ్ ..... జరుపుకో
డట్టి కీమ్ ఒత్తిడి చెయ్యి; హెచ్చరించు
దర్మ ..... దానం; దానం చెయి
దర్మకర్తలిర్ హుకుమ్ సియ్యల్
..... ధర్మకర్తలు ఆజ్ఞ ఇవ్వడం
నియవ్ ..... తీర్పు; న్యాయం
నియవ్ కీమ్
..... తీర్పు చెయ్యి; నియామకం
నియవ్ వెహ్వల్ సంగం
.....న్యాయ నిర్ణయ సంఘం
నియత్త ....న్యాయంగా; న్యాయపర
పోలిస్ .....పోలీస్
బరొబర్ .....సమానం; సరియైన
రక్వలి ..... రక్షక భటులు
రాజ్ కియ్యె ..... పాలించు వాడు
వకిలు ..... న్యాయవాది
హక్ ..... హక్కు

4.7.1. న్యాయాలు

గొస్టి విడ్వ ..... నిబంధన
జాతి నియవ్ .....మత న్యాయం
డగుర్ కామ్ వెహ్వల్
.....అధికారంగా వేయడం
డగుర్ నియమ్ ... అధికార శాసనం
తరిక ..... నియమం; నీతి
నియవ్ కీమ్
.....తీర్పు చెయ్యి; నియామకం
పహజ్లె మత్త ..... కావలిసినది
రసిద్ ..... చీటి
రాజ్ .....రాజ్యం; రాజ్యాంగం
వెహ్చి తొహ్వల్ కాగత్
.....ప్రకటన కాగితం
వొప్వల్ కాగుత్ ..... ఒడంబడిక
సార్ని ..... క్రమం; వరుస; వరుసగా
హుకుమ్ సీమ్ .....ఆజ్ఞాపించు

4.7.2. చట్టాలను అమలుపరచటం

అజ్ఞ సియ్వల్ ..... ఆజ్ఞివ్వడం
కట్టొ ఇన్వల్ ....నియకరణ హక్కు
కానున్ కీమ్ ..... చట్టం చెయ్యి
గాలియ్ కీమ్ ..... రద్దు చెయ్యి
తయర్ కీమ్ .....ఏర్పరుపు; కార్యాలయాన్ని కట్టు; తయారు చెయ్యు; తయారు చేసేవాడు
తుంగ్ సీమ్ ..... అమలు పరచండి
నియవ్ కియ్వల్ .... న్యాయ తీర్పు ఇచ్చేవాడు
నియవ్ కియ్వల్ ..... న్యాయం చేయడం; శాసనం చేయడం
పార్లమెంట్ నొర్
..... పార్లమెంటు మెంబర్
వొ ఇన్వల్ ..... అంగీకరించు
వొడ్కి తొహ్వల్ ..... ధృవీకరించు

4.7.3. న్యాయ దిక్కారం చేయడం

అదిక్ కీమ్ .....అతిక్రమించు
కల్లె కియ్వల్ .....నేరస్తుడు
కల్లెకామ్ కియ్వల్
.....నేరాన్ని చేయడం
కల్లెన్ మోడిత .....దొంగ లాంటిది
గలత్ కామ్ ..... తప్పుడు పని
గల్తి ..... తప్పు; నేరము
చొకొట్న అయే ..... అశుభ
జబర్ దస్తి ..... బలాత్కారం
జబర్ దస్తి కీమ్
.....బలాత్కారం చెయ్యి
జుల్మ కీతొర్ ..... బలాత్కారం
దునియత్ బూడ్ .... ప్రపంచం కింద
దేసున్ దోక సియ్యె ..... దేశ ద్రోహం
దోక ..... ద్రోహం
నియవ్తున్ అదిక్ ఆయ్వల్
.....న్యాయ ధిక్కారం చేయడం
నియ్యతున్ బద్లి ... న్యాయ వైరమైన
పాప్ .....అపచారం; పాపము
పాప్ కీమ్ .....పాపం చెయ్యి
పోర్తొవాయ్వల్ కీమ్ ..... దౌర్జన్యం చెయ్యి
రాజ్న సిక్స రాజదండనకు అర్హులైన

4.7.4. న్యాయ స్థానం

కాండిర నియవ్ కియ్యె
..... బాలల న్యాయస్థానం
జగ్డ కేంజ్వల్ ..... వివాదం వినడం
జిల్ల నియవ్ కియ్వల్ జాగ
..... జిల్లా న్యాయ స్థానం
జోడి కీమ్ ..... అతికించు; కలుపు; జతపడు; జతపరచిన
డగుర్ నియవ్ కియ్వల్ జాగ
.....ఉన్నత న్యాయ స్థానం
నియవ్ కియ్వన టేబల్
.....న్యాయాధికారి బల్ల
నియవ్కియ్వల్ జాగ
.....న్యాయ స్థానం
పరిక్స ..... పరీక్ష
పింజొర ..... గూడు; బోను
వడ్కవల్ ..... ప్రసంగించుట; మాట్లాడటం
వాయిద వాట్టెర్ వాయిదా వేయడం
విచర్ కీమ్ .... ఆలోచించు; విచారణ

4.7.4.1. న్యాయ సిబ్బంది

దర్కన్ సియ్వల్ .. దావా; ఫిర్యాదు
బుద్ధి .....గుణము; తెలివి; బుద్ధి
బుద్ధి వెహ్వల్ ..... గుణపాఠం; బుద్ధి చెప్పు; బుద్ధి చెప్పేవాడు
వకిలు .....న్యాయవాది
విచర్ కియ్వల్ ..... ఆలోచన; విచారించు

విచర్ కియ్వల్ మాయ్నల్
..... విచారణ చేసే వ్యక్తి

4.7.5. పరీక్ష, మచ్చు, విచారణ

అదికార్ త జాగ ..... అధికార పరిధి
నియవ్ ప్రకర్ ..... న్యాయ రీతి
నియవ్ ప్రకర్ తీర్ పార్ కియ్వల్
. చట్ట పరంగా చర్య తీసుకోవడం

4.7.5.1. నేర విచారణ

ఇంకె డంగ్ .....వాస్తవాలు
కరల్ ..... నిజాలు; వాస్తవం
కోసిద్ కీమ్ .....ప్రయత్నం చేయు; ప్రయత్నించు
గవ్వయేత ..... సాక్షి తీసుకో
గొస్టి కెంజ్వల్
..... సమాచారం సేకరించు
తప్పున్ కరి కీమ్
..... నేరాన్ని పరికించి చూడు
తొహ్- ...చూపడము; నాయకత్వం చూయించే; ప్రదర్శన
నిద్ది కీసి తొహ్వాల్ .. నిరూపించడం
బగ్గ మంత కరికీమ్ ఆచూకి తియ్యి
రొప్పొడల్ కరికియ్వల్
..... లోతైన పరికించి చూడడం
రొప్పొడ్డల్ సూడ్వల్
.....లోతుగా పరిశీలించు
విచర్ కీసి సూడ ...విచారణ జరుపు

4.7.5.2. అనుమానించు, శంకించు, సందేహించు

అప్ మన్ కీతి ..... అనుమానించడం
కరల్ కి లబడ్ ...నిజమా అబద్దామా
నమ్వక్
...నమ్మరానట్లుగా; సందేహించు
నీవ నీకె బరొస సెల్వక్ మన్వల్ . నీ అనుమానాలు కలిగి ఉండడం
బద్దెమన్వక్ .....అనుమానాన్ని కల్గి ఉండడం
వొనున్ నమ్ము సియ్వల్
.....నమ్మదగని

4.7.5.3. నిందారోపణ చెయ్యి, ఎదురవ్వు, ఎదుర్కో, సమక్షముకు తెచ్చు

కీసి తొహ .....నిరూపించు
చొకొట్న ..... మంచి
టట్టుసిమ్ ..... ఇరికించు
డట్టి కీమ్
..... ఒత్తిడి చెయ్యి; హెచ్చరించు
తప్ కీత తున్ వెహ
..... నిందారోపణ చెయ్యి

4.7.5.4. నిందారోపణనుండి కాపాడడం

మాప్ వెహ ..... క్షమాపణ చెప్పు
మాపి కీమ్ ..... ఆమోదించు
సమ్జి కీమ్
....ప్రోత్సాహ పరుచు; బలపర్చు

4.7.5.5. సాక్ష్యం, సాక్షి చెప్పు

కరల్ ఆయోంగ్ .....అసత్యాలు
గలత్ గవ్వవెహ్వాల్ తప్పుడు సాక్షి
గవ్వదర్ .....సాక్షి
గవ్వవెహ ..... సాక్షి చెప్పు

4.7.5.6. నేరారోపణ వెనక్కి తీసుకోవడం

గల్తి కితతున్ పజ్జ యేత్వల్
.....నేరారోపణ తీసుకోవడం
గల్తికియ్వ ....నేరారోపణ చేయవద్దు

4.7.5.7. ప్రమాణ స్వీకారం చేయడం, వాగ్దానం

ఆడ .....ఒట్టు
ఆడంగ్ యేత్వల్
.....ప్రమాణం చేయడం
గొస్టి సీమ్ .....మాటివ్వు; హామీ
జబన్ సియ్వల్ .....మాట ఇవ్వడం
నెత్తుర్ ఆడంగ్ యేత్వల్
..... రక్త ప్రమాణం చేయడం
పార్తన కీమ్ .....పూజ చేసుకో

4.7.5.8. నిర్దోషిగా నిరూపించడం

కల్లె అయోర్ ఇంజెర్ వెహ్వల్
..తప్పు చేయనివాడిగా ప్రకటించు
గవ్రవము నిప్పస గౌరవం నిలుపుకో

4.7.6. తగవరి, తీర్పుచెప్ప, న్యాయనిర్ణేత, న్యాయమూర్తి, విచారించు

నియవ్ .....తీర్పు; న్యాయం

4.7.6.1. విముక్తిపొందు

గల్తికియ్మకి వోర్ ..... నిరపరాధి
తప్ సెల్లె వోర్ ..... నింద లేని
బతయ్ కరెమయొ వోర్
..... అమాయకుడు
మహ్వల్ ..... ముగింపు

4.7.6.2. అలక్ష్యించు, తప్ప కద్దని విధించు

గల్తికియ్మకి వోర్ ..... నిరపరాధి
సిక్స వాట్వల్ ..... దండనావిధి

4.7.6.3. తప్ప

జిమ్మెదర్ ..... బాధ్యత గల
తప్ ..... తప్పు

4.7.7. దండించు, శిక్షించు

ఊమ్సి వాట ..... లాగివెయ్యడం
కట్టె ..... కట్టె; కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న పందిరి; కలప
కాల్క్ కయ్క్ దొహ్చా
..... కాళ్ళు చేతులు కట్టి
దక్క ..... దెబ్బ
సిక్స ..... శిక్ష

4.7.7.1. పారితోషికం, బహుమానం

ఆత అద్ కర్చ సియ్వల్
..... అయిన ఖర్చు ఇవ్వడం
ఇనమ్ ..... బహుమానం
ఇనమ్ సీమ్ ..... బహుకరించు
కుసితె సియె ..... బహుమానం

4.7.7.2. శుద్ధిచెయ్యి

కుసిత కాగుత్ .....ప్రశంస పత్రం
జుర్మన .....జరిమాన
బారిక్ వాలె .....సన్నమైన
సపయ్ కీమ్ ..... బాగు చెయ్యి
సిక్స .....శిక్ష

4.7.7.3. ఖైదు చెయ్యి, నిర్బంధించు

ఇచ్చొట్కె ఆయ్వల్ పరిమితమవ్వు
కోండి కీ- .....
దొహ్చి ఇర్వల్ ..... కట్టి ఉంచారు
వొప్పస ..... ఒప్పించు

4.7.7.4. అమలుపరుపు, ఉరితియ్యి, జరిగించు, నిర్వహించు

ఉరి కంబ .....ఉరి తీసే స్థంభం
ఉరి తెండ ..... ఊపిరి తియ్యి
జుంగ్ బేటుస ..... వేళాడ దియ్యి
పరచయ్ కీమ్ ... పరిచయం చెయ్యి
పాస .....ఉరి వేసి

4.7.7.5. దేశ బహిష్కరణ

దేస్నల్ తెండ్వల్ దేశ బహిష్కరణ

4.7.7.6. క్షమాపణ, క్షమించు, విడుదల, విడుదల చెయ్యి

మాపి ..... క్షమించు
సిక్సకమ్మి కియ్వల్ ..... శిక్ష తగ్గించడం

4.7.7.7. ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకో, సరిపెట్టుకో, ఉత్తరవాదం చేయడం, పునర్వ్యవస్థీకరించు

ఇందక్ అందక్ గిర్ వడ్క్వల్ .....ఉత్తరవాదం చేయడం
డండ్ .....మోచేతి కడియం
బద్లి కియ్వల్ మార్పిడి; మార్పులు చేయడం
మల్ల దొహ్వల్ .....మళ్ళీ కట్టుట

4.7.8. చట్టపరమైన ఒప్పందం

ఉంది ఆయ్వల్ ..... కలిసి దగ్గరవడం; సంఘటిత
ఉంది కియ్వల్ .....కలపడం
సాంతితె ఉంది ఆయ్వల్ .....సాంతి ఒప్పందం

4.7.8.1. కట్టుబడు, కట్టుబాటు

గొస్టి పియ్సి తాక .....కట్టుబాటు
వొప్వల్ కాగుత్ ..... ఒడంబడిక

4.7.8.2. ఒప్పందం రద్దుచేయడం

కరస్ కియ్వల్ ..... రద్దు చెయ్యి

4.7.9. ధర్మం, న్యాయం

దర్మత ..... దానం

4.7.9.1. నిష్పాక్షిక

కరుమ్ ఇర్వల్ అదుపులో ఉంచడం
జరబ్నె ఇర ..... అదుపులో ఉంచుకో
జేల్త హర్ర .....జైలు గది
టొడ్డి దొహ్చి ఇర్ర నోరు కట్టి వెయ్యి
తప్పసి సొన్వల్ .తప్పించుకోవడం
పంచద్ మహ్వల్ ..... తీర్పును పూర్తి చేయడం
బరొబర్ సూడ్వల్ ..... సమానంగా చూడడం
విచ్చిసొ .....పారిపో
సామన్ సూడ్వల్ .....సామాగ్రి ఆదుకునేవాడు
హాత్ కడింగ్ ..... చేతి సంకెళ్ళు

4.7.9.2. అనుచిత, అన్యాయమైన

నియత్తన్ బదులు ..న్యాయ విరుద్ధ
పొకొట్న ఆయె ..... అనుచిత

4.7.9.3. అర్హత కలుగు, అర్హుడవ్వు, పాత్రమవ్వు

చొకొట్నొర్ ..... మంచి అర్హత
పాస్ ఆయ్వల్ .....ఉత్తీర్ణత
హక్ ..... హక్కు

4.7.9.4. భేదమేర్పరుపు, వివక్షతోచూడు, వేరుగాచూడు

అలగ్ అలగ్ సూడ్వల్ .....వేరుగా చూడు
దుస్రొన్ మొడి సూడ్వల్ ..... వివక్షతో చూడు

4.7.9.5. కఠినంగా ఉండడం

ముడ్డియల్ ..... మూగవాడు
వెరు సియ్వల్ ..ఎదిరించుట; ఒత్తిడి చెయ్యడం; బెదిరింపు
వెల్లెకటిన్ ..... ఇబ్బందిగా
సబ్బుడ్ మందన .....గట్టి

4.7.9.6. అణచివెయ్యి

జొర్సె వెహ్వల్ ..... బిగ్గరగా చెప్పేవాడు
నీయవ్ అయ్మకి వోర్ ..... అన్యాయమును పొందిన
సత్తి కియ్వల్ ..... సతాయించు
సోజ్ వాయుసియ్వల్ .....పీడించు

4.8. విభేదం

అర్సివాయె .....తేడా
తెరున్- .....కొట్లాడడం; గొడవ చేయుట; జగడ
పగ .....కుట్ర; పగ
పరక్ .....తేడ; వ్యత్యాసం

4.8.1. పగ, యుద్ధచర్య, శత్రుత్వం

అవ్రెమాయె ..... ఉద్వేగము
ఆయె అద్ గల్తి ..... అపశ్రుతి
కొంటెపియ్సి మత్త .... శత్రు తలంపు కలిగిన
టంట .....ఘర్షణం
తన్వయ్ కరల్ ..... తర్కం
పోటి ..... పోటీ; వైరుధ్యం
బద్ల .....వైరం
లడెయ్ కీమ్ ..... పోరాడు
వొప్పార్ ..... అసమ్మతి
సోంగ్నె ..... ఉద్రిక్తత; గంభీరంగా

4.8.1.1. వ్యతిరేకించు

కొంటె పియ్సి మన్వల్ ..... శత్రు తలంపు కలిగిన
కొంటె మాయ్నల్ ..... శత్రుత్వం
కొంటె వాలె .....శత్రువు
చొకొట్న ఆయె .....ప్రతికూలమైన

పోటి కియ్వల్ ..... వ్యతిరేకి
పోటిత పార్టి .....ఎదురు తిరుగు
బయ్మన్ ఆతొర్ .. విరోధి; వ్యతిరేక జవాబు సూచించే చిహ్నాలు
వెరుసీమ్ ..... ఎదురించు

4.8.2. జగడమాడు, కయ్యమాడు, యుద్ధం

కుస్తి పియ .....కుస్తిపట్టు
జగ్డ కియ్వల్ ..... జగడ మాడు; పోట్లాట
తెరుస్వల్ .....గొడవ పెట్టుకో
దంచ్వల్ ..... దంచడము
దుస్మన్ తున్ కామ్గ ఇర్వల్ .....శత్రువును పనిలో ఉంచడం
దుస్మన్ తున్ వెరుసియ్వల్ .....శత్రువును ఎదురుకోవడం
బాండెతె పాయ్వల్ ..... తుపాకీతో కాల్చడం
ముట్టికీసి .....పిడికిలి బిగించు
మున్నె అయ్వల్ .....ఎదురవ్వు
రాండె .....ముండ; వితంతువు
వట్ట .....జగడం
వెరు సియ్వల్ .. ఎదిరించుట; ఒత్తిడి చెయ్యడం; బెదిరింపు

4.8.2.1. మంచి కొరకు పోరాడడం

కామ్ కియ్వల్ ..... కర్త; కార్యకర్త; చెమటోడ్చు; పని చేయడం; పని చేసే వ్యక్తి; పనిచేయుట
లడెయ్ ..... పోరాడడం; యుద్ధం

4.8.2.2. చెడుకు విరుద్ధంగా పోట్లాడటం

ఆపుసియ్వల్ ..... అడ్డగించిన
కస్ట కియ్వల్ .....ఇబ్బంది పడడం
లడెయ్ కియ్వల్ ....వైరం చేయడం

4.8.2.3. ఆక్రమించు, దాడిచెయ్యి, పైబడడం

దన్కపామ్ .....దెబ్బ కొట్టు
పజ్జె పాయ్వల్ .....వెనుక కొట్టుట
లహ్కి కియ్వల్ ... కంగారూ పెట్టు; తొందర చేయడం; తొందర పెట్టు

4.8.2.3.1. ఆకస్మిక దాడిచెయ్యి, పొంచిఉండి దాడిచెయ్యి

టావ సెల్వక్నె పాయ్వల్ .....ఆకస్మిక దాడి
మక్సి లడెయ్ కియ్వల్ .....చాటుగా దండెత్తడం
మాట్ వొల్వల్ ..... మాటు

4.8.2.4. కాపాడు, రక్షించు, సమర్థించు

చవ్కి .....చౌకీదారు
జాగ్లి వాలె ..... కావలివాడు
బచ్చి కియ్వల్ ..... కాపాడేవాడు
బహ్రి తొహ్వల్ ...బయట చూపడం
రొప్పొ కాచ్వల్ .....లోపల తప్పడం
సఖ్ఖి కియ్వల్ ...నచ్చ జెప్పే వాడు; సంజాయింపు; సమర్థించు

4.8.2.5. పగతీర్చుకో, ప్రతీకారంతీర్చుకో

కొంటె ..... పగ
నట్క్సి ..... నరికి
పియ్సి తర్లె బహ్రి సొన్వల్ ..... తీసుకురావడానికి బయటకు వెళదాం
వరొన్క్ వరొర్ గమ్మత్ కియ్వల్ ..... ఒకరి కొకరు హానిచేయడం

4.8.2.6. యధేచ్ఛావర్తనం, అల్లరి, అల్లరి పని చెయ్యి, అల్లర్లు, పొట్లాట

ఆరమ్ సెల్వ .....నేద లేని
తరతర ఆయ్వల్ ..... వణకడం; విలవిల
దివ్స్వల్ ..... తొక్కివేయడం
లూటి కియ్వల్ ..... దోపిడి
లొల్లి కిమ్లె సొన్వల్ ..... అల్లరి చేయడానికి వెళదాం

4.8.2.7. నమ్మక ద్రోహంచెయ్యి, మోసంచెయ్యి

కమ్మె యెవుస్వల్ .....చేతికి అందించడం
బరొస నమ్మకం; నమ్మకం గలవాడు
బరొస సెల్లొర్ వోర్ ...నమ్మక ద్రోహి
బహ్రి ఇర్ర ..... బయట పెట్టు
బహ్రి వొమ్వల్ ... బయట అమ్మడం
లొల్లి కీమ్ ..... అరుచు
వరొన్ వొమ్వల్ .. ఒకరిని అమ్మడం
వోసి సియ్వల్ .....తీసుకెల్లివ్వడం

4.8.2.8. హింసాత్మకమైన

జబర్ వాలె ..... బలవంతమైన
నెత్తుర్ కీమ్ ..... రక్త మయం చెయ్యి
పాసి జక్వల్ ..... చంపడం
రూసితె కొట్వల్ ... కత్తితో దాడి చేసే

4.8.2.9. శత్రువు

దుస్మన్ .....వైరం; శత్రువు
బామ్ వాట్వల్ మోటర్ . బాంబులు వేసే వాహనము

4.8.3. పోరాటం, యుద్ధం

గొస్టి సియ్వల్ ..... మాట ఇవ్వడం

4.8.3.2. పోరాటంలో /పోటీలో /పందెంలో /కృషిలో సాధించుట, గెలుపు, జయం, విజయం

కటిన్తె మయ్త .... ఇబ్బందిగా గెలిచిన
కర్స్ వడగ .....పోటీలో

4.8.3.3. పోట్లాటలో ఓడిపోవడం

అర .....పడు
బూడె మా ..... నష్ట పోయిండు
లడెయ్ తగ హరెమాయ్వల్ .....వైరంలో ఓడి పోవడం
హరె మాయ్వల్ .....ఓడి పోవడం

4.8.3.4. అప్పగింత పెట్టడం, దాసోహం అను, లొంగిపో, శరణుకోరు

నిమ్మె రొప్పావాయ్వల్ నీవే లోనికి రావడం

4.8.3.5. యుద్ధ ఖైదీ

కోండి కియ్వల్ .....చెర
లడెయ్ తగ కోండెమాతొర్ ....వైర ఖైదీ

4.8.3.6. సైనిక సంస్థ

జులుమ్ కియ్వల్ ..... బలవంతం; బలవంతం చెయి; వత్తిడి చెయ్యి
జూండ్క ..... గుంపులు
తాకద్ .....బలం; శక్తి,
పొర్రొడ మొటర్ తాకుస్వల్ .....వైమానికుడు
పీసొరంగ్ పియ్సి మత్త మాంది ... ఆయుధాలతో ఉన్న సిబ్బంది

4.8.3.6.1. సేన, సైన్యం

జవన్క న గుబ్ద .....సేన దళం
సేవ .....సేవ; సేవచేయడం

4.8.3.6.2. నావికాదళం, నౌకాదళం

రూక దలం ..... నౌకా దళం
రూక వాలె ..... ఓడవాడు
సద్దుర్ .....సముద్రము

4.8.3.6.3. వాయు దళం

పొర్రొడ మొటర్ దలం .....వాయు దళం
వడి ..... గాలి

4.8.3.6.4. సిపాయి, సైనికుడు

సార్ని ..... క్రమం; వరుస; వరుసగా

4.8.3.6.5. గూఢచారి

కబుర్ తర్వల్ ..... సమాచారము అందించేవాడు

4.8.3.6.6. కోట, దుర్గం

డజల్ మన్ ..... ఎత్తుగా ఉండు
బచ్చె మాయ్వల్ జాగ ..... కాపలా చోటు
బునది ..... పునాది

4.8.3.7. ఆయుధం, సాధనం, వెయ్యి

కాట్వ .....
కోడ .....తుపాకి ట్రగ్గర్
గుంతి ..... బాణము; విల్లు బాణం
గొర్క ..... బల్లెము
జమియ .....కత్తి
తల్వర్ .....కత్తి
పాలకమల్ .....ఇంద్రధనుస్సు
పుకీ కీ- .....తూపాకి కాల్చుట
బాండె ..... తుపాకి
బాండె గొట్ట .....తుపాకి గొట్టం
బాండెన చంచి .....పిస్తోల్ సంచి
పీసొర ..... పని ముట్లు

4.8.3.8. ముఖ్యంగా యుద్ధ కాలంలో వలె బలవంతంగా దోచుకొనుట, కొల్లగొట్టు

కల్సి సొన్ ..... దోచుకొనిపో
వొహ్చి వాట ..... కొల్లగొట్టు; పగలగొట్టు
సద్దుర్ తగ కల్వల్ ..... సముద్రంలో దొంగ తనం

4.8.4. ప్రశాంతం, శాంతి

సాంత్ కీమ్ ...సాంతి యుత పరుచు
సాంత్న ..... నిర్మలమైన
సాంత్నెమన్వల్ శాంతితో ఉండడం
సాంతి ..... ఓర్పు; సాంతి
సాంతి తె మన్వల్ ..... మంచిగా

4.8.4.1. చివాట్లు, చివాట్లు పెట్టు, తిరస్కరించు, తిరస్కారం, మందలించు, మందలింపు

డాండె .....తిరస్కరించు
తెండ్సివాట .....తిరస్కరించు
వట్టియ్ ఇన్ .....తిరస్కరించు

4.8.4.2. తప్పు ఎత్తి చూపడం

గల్తి తొహ ..... తప్పు చూపు

4.8.4.3. అనిపించడం, శాంతిచెయ్యి

ఇందుస్వల్ ..... అనిపించడం
తాపి కీమ్ ..... బుజ్జగించు

4.8.4.4. ఒప్పందమును గాని, రాజీనిగాని కుదుర్చుకొనుటకు మరొకరితో సంప్రతించుట, రాజీ, చర్చించు, సంప్రదించు

వడ్కన .....చర్చించు

4.8.4.6. పశ్చాత్తాపం

చుక్చుకె మా- .పశ్చాత్తాప పడడం

4.8.4.8. శాంతపరుపు

4.8.4.8.1. పోట్లాట ఆపండి

జగ్డ ఆపుసట్ ..... పోట్లాట ఆపండి
సాంతిసీమ్ .....మంచిని ఇవ్వడం

4.8.4.9. రాజీ చెయ్యి, సమాధానం చెయ్యి, సమాధానపడు

జవబ్ వెహ ..... జవాబు చెయ్యి
మర్ల నిద్ది కీమ్ ..... పునఃస్థాపించు

4.9. మతం

జాతిత రీతి ..... జాతి పద్ధతి
పేన్ద దయ్వ మన్వల్ .....దైవ అనే
పేన్ద పొరొల్ .....దేవుని పేరు
బక్తి వాలె .....భక్తుడైన
మా జాతిత్ దాత్ ..... మతపరమైన

4.9.1. దేవుడు

అవ్వల్ ..... పోచమ్మ దేవత
ఆకి ..... ఆకు; గ్రామదేవత
ఆబర్ పేన్ .....నింగి దేవుడు
కాల్క అర్- ..... దీవించడం; దేవుని మొక్కడం; మొక్కు
కోడల్ పేన్ ..... నృత్య దేవత పేరు
జెయ్తుర్ .....
నాగొబల్ ..... నాగు దేవుని పేరు
పెర్స పేన్ .....పెద్ద దేవుడు
పేన్ ..... దేవుడు; దేవుని స్థలము

పేన్దున్ పూజ కింతెర్
..... దేవుని పూజ చేస్తారు
పేన్దున్ యేర్ మిహ్వాల్ ..... దేవుని స్నానం చేయించడం
బీమల్ .....బీము దేవుడు
మసెమల్ పేన్ .....మైసమ్మ దేవుడు
యేత్మ ..... దేవుని పేరు
సత్తిపేన్ ..... దేవుని పేరు
సమ్దిన్ డగుర్
..... అన్నింటి కన్నా పెద్దది

4.9.2. అతిమానుష

పేన్క ..... దేవతలు
పేన్ద జాగ ..... దేవుని చోటు
హన్మంతల్ పేన్
.....హనుమాన్ దేవుడు

4.9.3. మతధర్మశాస్త్రం

4.9.3.1. పరిశుద్ధ గ్రంథం

చర్న ..... చరణం
చొకొట్న గొస్టి ..... మంచి మాట

4.9.4. అద్భుతం, ఆశ్చర్యం, మానవాతీత శక్తి

జీవదన్ సుటికియ్వల్ .....అహింస
మయడ్ .....మాయాజాలం
వెరినల్ జోర్ .....అద్భుత శక్తి
హేతు కియ్వల్ .....ఊహించడం

4.9.4.1. ఇంద్రజాలం, మంత్రవిద్య

బోరడి ..... దెయ్యం
యేమ్ దర్మ రాజల్ .....యముడు
వాగటి .....పులి మీసం
సోదెంగ్ కరివల్ ..... మంత్ర విద్య

4.9.4.3. అనుగ్రహించు, ఆశీర్వదించు, దీవించు, వరం పొందు

ఆసిర్వాద్ .....దీవించు
మిటుస్- ..... తిలకం

4.9.4.4. ఉసురు, తిట్టు, శపించు, శాపం

ఆడంగ్ మంతంగ్
..... ఉసురు కలిగించడం
గాడ్వ .....తిట్టు
రాంగ్సిమ్ ..... తిట్టుకో
సాప్ యేత్వల్ . శాపం తీసుకోవడం

4.9.4.5. విధి

అవకాస్ ..... అవకాశం
పేన్ద ఆస ..... దేవుని కోరిక

4.9.4.6. కాలజ్ఞానం, భవిష్యద్వాక్యం

బవిస్య వెహ్వాల్
.....రాబోయే ముందు చెప్పడం
వాయ్యడున్ మున్నె వెహ్వాల్
....రాబోయే ముందుగా చెప్పడం
వాయ్వల్ అద్ మున్నె వెహ
రాబోయే దాన్ని ముందుగా చెప్పు

4.9.5. మతాన్ని పాటించడం

అక్సెదంగ్ ..... పసుపు బియ్యం
కుక్కు కుంకుమ; కుంకుమ గులాల్
గుల్వల్ .....గులాల్
గొంద .....మొలత్రాడు
జెండ .....జెండా
పేన్దున్ సేవ కీమ్
..... దేవున్ని సేవచేయడం
బొట్ .....తిలకం; బొట్టు
హుండి .....కూడినది

4.9.5.2. ప్రార్థించు, వేడు

పేన్దున్ తర్సొ వడ్కవల్
.....దేవునితో మాట్లాడడం
వెహ్చి తొహ ..... ప్రకటన చేయు; విన్నవించుకో; వ్యక్త పరుచు

4.9.5.3. ఆరాధన, ఆరాధించు, పూజించు, పూజ్యభావం, భక్తి

ఆపతి వాతెకె పేన్దున్ కాల్కర్ర
ఆపద వచ్చి నప్పుడు దేవుని పూజ
కాల్క అర్- ..... దీవించడం; దేవుని మొక్కడం; మొక్కు
కోట్ట .....మూల
పాట వార్వల్ .....పాట పడడం
పూజ ..... పూజ
రామ్ రామ్ .....నమస్కారం
సడ్ .....పండుగ

4.9.5.4. మతపరమైన వేడుక

ఆజుడ్ అస్టన్ స్నానము చెయ్యడం
కాప్రి ..... దేవి నృత్యము
జాతిత నేకి కీమ్ .....మత పండుగ చెయ్యడం
మలెద .....ఒక రకమైన తీపి; రొట్టె ముక్కలు బెల్లం
విద్రింగ్ విత్తనాలు వేసే టప్పుడు పూజ చేస్తారు

4.9.5.5. నివేదన, సమర్పణ, బలిఇవ్వు, యజ్ఞం

జడ్త ..... జడ్తివ్వడం
నివొద్ .....నైవేద్యము
విదుర్క- ..నైవేద్యము అర్పించడం
వొప్పుస .....ఒప్పించు
సుజర సీమ్ .....బలి ఇవ్వు
సుజరంగ్ ..... బలి ఈయడం
సోప్రెమం ..... అంకితమవ్వు

4.9.5.6. మత పరిశుద్ధత

గంగతె యేర్ తుంగ్వల్
..... గంగ స్నానం
తడివల్ ..... చల్లు
పేన్దున్ తెహ్వాల్ ..... దేవుని లేపుట
సుదుడ్ కియ్వల్
.....కడగడం చెయ్యి; పవిత్రమైన
సోక్వల్ ..... పూయడం

4.9.5.6.1. నిషేధం, నిషేధించిన, బహిష్కరణ, వెలివేయడం, వెలివేసిన

మర్జుస్వల్ .....మాన్పించడం
వడ్కవక్నె మన్నామ్
..... మాట్లాడకుండా ఉండం
సీసివాతొన్ .....అప్పగించాను

4.9.5.7. రక్షణం

చొకట్ కియ్వల్ ..... మంచి చెయ్యి

పిసుసీమ్ .....కాపాడు; బతికించు
మల్ల పుట్టుసీమ్ .....మళ్ళీ పుట్టించు

4.9.5.8. మత ప్రయోజనానికి అంకితం

దయ్వత్ లాగ్సిమన్వల్ .. దైవ అనే నిద్దె యేర్ తుంగ తైలంతో స్నానం చేయించు

4.9.5.9. ఉపవాసం, పస్తుగాఉండే

ఉపస్ మన్వల్ .... ఉపవాసం ఉండు

4.9.6. స్వర్గం, నరకం

తడ్మి ..... అగ్ని; మంట
పేన్ద జాగ ..... దేవుని చోటు
స్వర్గ .....స్వర్గం
సాతెర్ ఊర జాగ .....చనిపోయిన వారి చోటు

4.9.6.1. పునరుత్థానం

జీవ మర్ల వాయ్వల్ జీవితానికి తిరిగి రావడం
దుస్రా జీవ యేత్వల్ .....పునరుజ్జీవింపచెయ్యి
పీచ్నల్ తిరిసి వాయ్వల్ ... సమాధి నుండి తిరిగి రావడం
వెల్లె జెల్ మన్వల్ జీవ చాలా కాలం ఉండే జీవితం
వెల్లెజెల్ పిస్వల్ ..... ఎల్లకాలం జీవించడం
సాసి తెద్వల్ ... చావు నుండి లేవడం

4.9.7. మత పరమైన సంస్థ

క్రివన్క్ .....క్రైస్తవులు
హిందువుల్క ..... హిందువులు

4.9.7.1. మత పరమైన వ్యక్తి

కటొడల్ ..... పూజారి
తర్సొ పుట్టి ..... తొడ బుట్టినవాడు
దేవరి ..... పూజారి
పజ్జెయ్ వాయ్వల్ వెంబడించేవాడు
బరొస ఇర్వల్ .....నమ్మే వాడు
బుంకల్ ..... పూజరి

4.9.7.2. క్రైస్తవం

క్రివన్క్ .....క్రైస్తవులు
పవిత్ర ..... పవిత్రంగా; పవిత్రత
పేన్ద గుడి ..... దేవాలయం
పొరొల్ ఇర్వల్ .....నామకరణం చెయ్యి; పేరు పెట్టడం

4.9.7.3. ముస్లిం

తుడ్కల్ ..... ముస్లింవాడు
మసిద్ ..... మసీదు
రంజాన్ ..... రంజాన్

4.9.7.4. హిందూ

పూనజల్మ ..... పునర్జన్మ
హిందు ..... హిందు

4.9.7.5. బౌద్ధం

గుడి ..... దేవాలయం; మందిరం
బుద్ధ జాతి వాలిర్ బౌద్ధ మతం వాడు

4.9.7.6. యూద

డగుర్ మాయ్నల్ ఉద్వేగ రహిత; పెద్ద వ్యక్తి; పెద్దగా ఉండే

4.9.8. మతపరమైన వస్తువులు

ఉద్బతింగ్ ..... అగ్గర్బత్తీలు
ఉద్వల్ ..... కూర్చోవడం
కాటీ .....దేవుని ధ్వజం
కుక్కు కుంకుమ; కుంకుమ గులాల్
కోడల్ పేన్ .....నృత్య దేవత పేరు
గుల్వల్ .....గులాల్
గుసడి .....గోసాయి; నెమలి టోపీ
చవ్రంగ్ ..... దేవుని గద్దె
చహుర్ .....గోవుల తోక వెంట్రుకలు
జీల .....గజ్జెలు
టొప్రి .....పిడక
దుమ్మె .....హారంలోని దిమ్మె
పూజత సామన్ ....పూజ వస్తువులు
పేన్ మండొప్ ....దేవుడు కలిసే చోట
మటం ...ఆశ్రమం; దేవుడు ఉండే గది
మొకొట ..... కపట అవతారం
రోమి (మర్ర) ..... సేద (చెట్టు)
సల్లె ..... దేవ ప్రతిమ
సాది కీమ్ ..... కొట్టడం

4.9.8.1. ఆరాధ్య వ్యక్తి, ప్రతిమ, విగ్రహం

కాల్క్ అర్- ..... దీవించడం; దేవుని మొక్కడం; మొక్కు
చెహ్ర ..... రూపం
నారెల్ వొహ్వల్ ..... కొబ్బరి కాయ కొట్టడం
నిరున్- .... నిప్పు పెట్టు; ముట్టించడం

4.9.8.2. పూజా స్థలం

గుడి .....దేవాలయం; మందిరం
గుండం .....గుండం
డీవ నిరుస్వల్ .....దీపం పెట్టడం
తడి ..... దేవులను స్నానం చేయించే మడుగు
పేన్ .....దేవుడు; దేవుని స్థలము
పేన్ద రోన్ ..... దేవుని గృహం
పేన్దున్ ఇర్వల్ బుడ్డి .....దేవుడు ఉంచే కుండ
బొవ్ల ..... గద్దె
మటం ...ఆశ్రమం; దేవుడు ఉండే గది

4.9.9. అనాచారం

అన్ ..... సందేశ పరుడు
కప్టి ..... కపటం
కరబ్ ..... చెడు; పాడు
కరుస్వల్ .....చెప్పడం
దుస్రా జాతి ..... వేరే జాతి
పజ్జెమల్ ..... వెనక్కి వెళ్లడం
పాప్ .....అపచారం; పాపము
బక్తి మతపిన ...దొంగ బత్తి గలవాడు

5. నిత్య జీవితం

కెయ్సర్ ..... చీపురు
చహ్కా ..... రోలు
బాసన్ ..... గృహ పరికరం

5.1. గృహ పరికరాలు

కుంజి ..... తాళం చెవి; తాళము
కేస్కుడ్ ..... నిచ్చెన
గగ్ర ..... బిందె
గడొల ..... చిన్న బిందె
గొట్ట ..... గొట్టం; పైపు
చర్వి ..... చిన్న బిందె
చాకు ..... కత్తి
చుమ్మర్ ..... చుట్ట
జారి .....
టారెల్ ..... కవ్వము
డబ్బ ..... డబ్బా; పెట్టె
డాజుడ్ ..... దండెము
డాల ..... గంప
డువ్వ ..... గంటె
దీసొడ ..... దీపము స్టాండు
పక్కి ..... వెదురు బద్ద
పత్తి ..... బ్లేడు
పేవ్డె ..... నిచ్చెన మెట్టు
బుడ్డి ..... కుండ

5.1.1. కర్ర సామానులు

డువ్వ ..... గంటె
బేంచి ..... బల్ల

5.1.1.1. బల్ల

కుతుల్ ..... పీట
టేబల్ ..... బల్ల
బేంచి ..... బల్ల

5.1.1.2. కుర్చీ

కుతుల్ ..... పీట
కుర్సి ..... కుర్చీ
జీకసీమ్ ..... ఒరుగు

5.1.1.3. పక్క, పడక, పరుపు

గద్ది ..... గొంగలి
చాప్ర ..... చాప
జోర ..... దుప్పటి
టావ ..... మంచం కోళ్లు
దుప్పటి ..... దుప్పటి
పాసుడి ..... చద్దర్ / దుప్పటి
లేప్ ..... పరుపు

5.1.1.4. బీరువా

డుల్లె ..... గుమ్మి
పేమ్ భూమిలో వరి ఉంచు సొరంగం
సందొక ..... పెట్టె
సిక్క ..... ఉట్టి

5.1.2. ఇంటి అలంకరణ

ఊస్- ..... ఉప్పొంగే
కొనొడ ..... గూడు
పోటొ ..... బొమ్మ
బుగ్గ ..... పుగ్గ
సడపి ..... అలుకుతా నీరు; పెండ

5.2. ఆహారం, భోజనం

టావ్ ..... ప్లేటు అన్నం
బాడి ..... కొరలు

5.2.1. ఆహారం తయారు చేయడం

అట్వల్ కమ్ర ..... వంట చేసే గది
అట్వల్ రోన్ ..... వంట చేసే గది
కడ్చుతప్ .....
కడి ..... మదురం
కాల్లి ..... కల్పు
కాసుస .. కాగు; మరుగు; వేడి చేయు
కాసుస్- ..... వేడి
గంజ్ ..... గంజి
గార్కంగ్ ..... గారెలు
గుగ్రింగ్ ..... గుడాలు
గోటి కి- ..... రుద్దుట
చూన్ ..... పిట్ట
జొమ్మొ ..... సోర్వ
డెబ్డ ..... మెత్తగా
డోబ్ర ..... తొర్ర
తావ్- ..... తీయడం
నుంగ్ మిర్కుట్ ... నువ్వుల కారం
పిడ్వల్ ..... తయారు అవ్వడం
పిండింగ్ పిండింగ్ ..... మెత్త మెత్తగా
పోయుస్ ..... తాల్పుట
మలెద ..... ఒక రకమైన తీపి; రొట్టె ముక్కలు బెల్లం
మురైంగ్ ..... పుట్నాలు
రంజన్ ..... రంజను
రాందున్ కారల్ ..... వంట వ్యక్తి
రాందున్ కారె ..... వంట స్త్రీ
వత్తంగ్ సవ్వింగ్ ... ఎండిన మాంసం
వేత- ..... ఉడికింది
వేర్ని ..... మట్టి పల్లెం
సాయ్మన్ ..... ఇల్లు ముందు
సారి ..... రొట్టె
హిరుక్ కుడ్డుక్ ..... ఇప్ప పువ్వు కుడుములు

5.2.1.1. వంట చేసే పద్ధతులు

ఉడ్డి కియ్వల్ ..... ఉడికించు
ఉహ్వల్ ..... పెట్టడం
ఊస్- ..... పొంగింది
కర్వంత ..... మాడుతుంది
కారి ఆంత ..... నల్పు అయింది
కూస్క వల్ ..... రాకుట
తిరుస్వల్ ..... తిప్పడం
పిడ్- ..... ప్యాలాలు చెయ్యడం
పోడ్ని ..... తాల్పుట
బొడ్సుట్ ..... కాల్చు
బొడ్స్- ..... కాల్చుట
రొబ్వల్ ..... రుబ్బుట
వహ్చ- ..... కాగించడము
వేంత ..... కాలింది; కాలుతున్న
సవ్- ..... పాసి పోవడము
సుర్- . రొట్టెలు తయారు చెయ్యడం

5.2.1.2. ఆహార తయారీలో మెట్లు

ఉడ్డి కియ్వల్ ..... ఉడికించు
ఉహ్లెన్ .....
గాటి కియ్వల్ ..... మెత్తగా కలుపుట
గాటొ ..... అన్నము
గాదుల్ వాత ..... పరిపక్వమైన
గోలి కీమ్ ..... ముద్ద చేయు
చూరి కియ్ ..... ఘాటుగా కలుపు
టుక్డె కియ్ ..... విరగొట్టు
తావ్వల్ ..... తీసుకోవడం
తెహ్చా- ..... చెరుగు
నహ్వాల్ ..... నానబెట్టుట
మిస్డి కీ- ..... కల్పడము
వడియ ..... పొయ్యి

5.2.1.2.1. తోలు, మాను, పెంకు ఒలవడం, పొట్టు తీయడం, చర్మం

ఉక్క ..... పొలుసు
గోగ్ల ..... పొక్కులు
పొకుల్ వాత ..... బొబ్బలు వచ్చుట
వొడుంగ్- ..... ఒలవడం
వోడు సీ- ..... వొల్చుట
హుక్క ..... పొలుసు

5.2.1.2.2. కల్వంలో దంచడం, పొడి చేయడం

కొహ్కా- ..... దంచు
గసి కి- ..... రుద్దడము
గోంజి కియ్ ..... చెరుగుట
చహ్కా ..... రోలు
తుడుస్వల్ ..... తూర్పార
తుస్కు వల్ ..... తొలుచుట
రొబ్బెకల్ రచ్చబండ; రుబ్బే రాయి
రోకల్ ..... రోకలి
వాటి కి- ..... నూరుట

5.2.1.2.3. పిండి చేయడం

కొస్వల్ ..... వేరుపర్చుట
గిర్ని ..... పిండి మరలో
గోంజి కియ్ ..... చెరుగుట
చక్కితగ ..... పిండి మరలో
జత్త ..... విసురు రాయి
నోర్వల్ ..... పిండి పట్టడం
పిండి ..... పిండి

5.2.1.3. వంట పాత్ర

కచ్కుడ్ ..... సరాతం
కసండి ..... చిన్న బిందె
కుతుల్ ..... పీట
కుండి ..... పూల కుండి
కుర్వి ..... కుండ
కోప ..... చిన్న కుండ
గంజ్ ..... గంజి
గార్ని ..... జల్లెడ
చమ్చ ..... చెమ్చా
చాడ్ని ..... జల్లెడ
చిమ్టు ..... శ్రవణం
జావ ..... అంబలి
డవ్వ ..... చంచా
డాబ్ల ..... గంటె
డెబ్డ అట్వల్ గంజ్ .. పాయసం చేసే గంజి
డోబ్ర ..... తొర్ర
తావ ..... పెనం
తావి ..... పెనము
దెడియ ..... ప్లేటు
బుడ్డి ..... కుండ
వేర్ని ..... మట్టి పల్లెం
సిక్క ..... ఉట్టి
సుక్కుడ్ ..... అన్నం కలిపే కట్టె

5.2.1.4. ఆహార భద్రత

డుల్లె ..... గుమ్మి
పీప ..... డబ్బా
మిస్డి కియ్ ..... కలిపేయు
మురడి ..... గోదాం; సామానుల గది
విక్రి ..... విడగొట్టు
సిబ్బి ..... గుమ్మి

5.2.1.5. భోజనం వడ్డించడం

జేవున్ సియ్ ..... వడ్డించడం
టావ్ సియ్ ..... ఆహారం ఉన్న పల్లెం ఇవ్వడం
డాబ్ల ..... గంటె
డొప్పొ ..... డొల్ల
తావ్- ..... తీయడం
పేన్కనగ ..... దేవుళ్ళకు
మినుంగ్ ..... రుచికరమైన
రుచిత ..... రుచికరమైన
వహ్డి కియ్- ..... వడ్డించడం
వహ్డియల్ ..... వడ్డించేవాడు
వేర్ని ..... మట్టి పల్లెం
సబ్బతగ ఆహారం తినే సమూహము
సుక్కుడ్ ..... అన్నం కలిపే కట్టె

5.2.2. తినెయ్యి, తిను, భక్షించు, భుజించు

గుట్క ..... గుట్క
చుహ్కావల్ ..... చప్పరించుట
జలు ..... నములుట
జిర్కత ..... తట్టుకుంది
జేవి .ఆరగించడం; నగర లేదా విందు అన్నం ఆరగింపు
జేవున్ వహ్డి కీమ్ ..... అన్నం పెట్టు
టావ్ ..... ప్లేటు అన్నం
టొడ్డి ..... నోరు
తిన్ ..... తినుట
నాక్ ..... నాకు
మింగ్వల్ ..... మింగడం

5.2.2.1. కరువు, కాటు, కుట్టు, కొరకడం, ముద్ద, నమలడం

కదియ ..... కొరుకు
కస్క ..... కరుచు
చప్పుడ్ ..... చప్పుడు
జల్వ ..... నమలడం
దాడ .....అన్న; దవడ; దవడ పళ్లు
పల్ ..... పండ్లతో కొరుకు; పన్ను
బుక్క .....ముద్ద
మిజ .....మింగు

5.2.2.2. భోజనం

జేవి .ఆరగించడం; నగర లేదా విందు అన్నం ఆరగింపు
నెహలి ..... అల్పాహారం
నెహ్రి ..... సద్ది
పీడాకివేలి ..... తమల పాకు

5.2.2.5. ఆకలి, దప్పికగొన్న, దప్పిగొన్న, దాహంగా

కరు ..... ఆకలి
వట్క్- ..... దాహం

5.2.2.7. తాగు, తాగే వస్తువ, పానీయం

ఉన్- ..... త్రాగు
ఊత్- ..... పీల్చుకోవడం; పీల్చుట
చుహ్క్- ..... చప్పరించుట
తుత్- ..... త్రాగే నీరు తట్టుకుంది

5.2.2.8. తినడానికి ఉపయోగించే పళ్ళెం

కూడి ..... విస్తరి (ఆకులు)
కోజ ..... గిన్నె
చమ్చ ..... చెమ్చా
తాలి ..... ముంత
దడియ ..... పల్లెం
దెడె ..... పళ్ళెం
పడి ..... చంచ

5.2.3. ఆహార రకాలు

అట్ట గాటొ ..... వండిన ఆహారం
కడి ..... మదురం
కోడుం .....
గుగ్రింగ్ ..... గుడాలు
పండి ..... ఫలం
ముర్రె ..... పుట్నాలు
లేతొ ..... లేత
హూడంగ్ ..... అటుకులు

5.2.3.1. మొక్కల నుండి ఆహారం

ఊచ్ డేండె ..... చెరకు
కజుర్ ..... ఖర్జూరం
కర్బుజ ..... పుచ్చ కాయ
కాక్డె ..... దోసకాయ
కారెల ..... కాకర కాయ
కుబ్రె ..... దోసకాయ
కుస్రి ..... కూర
గార ..... ఇప్ప పరక; పరకాలు
గొల్క ..... గొల్కా
గొహ్క ..... గోధుమలు
గోబె .... గోబి; పాన్ గోబె; పూల గోబే
చవ్వెర .....
జాట సేజ ..... అనుప కాయ
డుమ్మెర ..... ఇప్ప పువ్వు
తేర్య ..... బుడిమ్ కాయ
నారెల్ కాయ ..... కొబ్బరి కాయ
పుజుర్ గోబె ..... పూల గోబే
పుర్క ..... సొర కాయ
పెరెక్ ..... బియ్యము
పెసెల్ డారి ..... పెసర పప్పు
బేండి ..... బెండకాయ
బోదెల ..... చిన్న బుడ్మ కాయ
మిర్కుట్ ..... గొడ్డు కారము
మేతింగ్ ..... మెంతి
లసున్ ..... ఎల్లిపాయ
సేజ ..... కాయ
సోయబిన్ ..... సోయాచిక్కుడు

5.2.3.1.1. విత్తనాల నుండి ఆహారం

కోబ్రె ..... కుడుక
గార్కంగ్ ..... గారెలు
గొహ్క ..... గోధుమలు
చవ్వెర .....
చిచొక ..... చింత గింజ
చెప్లి ..... జొన్న రవ్వ
డారి ..... పప్పు
తీక్య ..... ఆవలు
తూరింగ్ ..... కందులు
నారెల్ ..... కొబ్బరి (చెట్టు); కొబ్బరి కాయ; బెంకాయ
నుంగ్ ..... నువ్వులు
పీచి ..... పీచు
పుడ్పుల్క్ ..... మినుములు
పురున్ సారి ..... బూరె
పెరెక్ ..... బియ్యము
పెసెల్క్ ..... పెసరు; పెసలు
బుయ్ సేజ ..... పల్లి కాయ
బూడంగ్ ..... అట్లు
మక్కెంగ్ ..... మక్కలు
మొవెర ..... ఆవలు
యెంజుర్ ..... నువ్వుల పొడి
యెంజె ..... గింజ
లెహెంగ్ ..... పేలాలు
వట్టెడ ..... బటాని
సడయింగ్ ..... చెనగలు
సామ ..... కొర్రలు
సిత్త పండి ..... చింత పండు
సేవ్యంగ్ ..... సేమ్యాలు

5.2.3.1.2. పండు నుండి ఆహారం

కేరెపండి ..... అరటి పండు
బేబ్రె పండి ..... టమాట పండు
మర్క పండి ..... మామిడి పండి
రేజ ..... రేగుపండు
లింబు పండి ..... నిమ్మపండు
సంతర్ ..... నారింజ
సిత్త పండి ..... చింత పండు
సేప్ పండి ..... ఆపిల్ పండు

5.2.3.1.3. కూరగాయలనుండి ఆహారం

అంబడిబాజి ..... గోంగూర
కొహ్రా ..... గుమ్మడి కాయ
కొహ్రా కాయ ..... గుమ్మడి కాయ
టోట్క ..... బీరకాయ
టోండ్రి ..... దొండ కాయ
పాన్ గోబే ..... ఆకు గోబి
పుర్క కాయ ..... సొర కాయ
బేబ్రెంగ్ ..... టమాటలు
మూల మాటి ..... ముల్లంగి
సాప ..... వంకాయ
సాపంగ్ ..... వంకాయ
సాపంగ్ మిర్చంగ్ .కూరగాయలు

5.2.3.1.4. ఆకుల నుండి ఆహారం

సమ్మర్ ..... కొతిమీరు
సమర్ పాల ..... కొత్తిమీర

5.2.3.1.5. వేరుల నుండి ఆహారం

కెహ్క మాటి ..... కందగడ్డ
చక్నర్ మాటి ..... రత్నపూరి గడ్డ
నోస్క మాటి ..... చిలగడ దుంప
నోస్కా మాటి ....ఒకరకమైన దుంప
మాటి ..... గడ్డ (దుంప)
మాటిగడ్డ ..... గడ్డ

5.2.3.2. జంతువుల నుండి ఆహారం

ఉద్రి (పెత్తెంగ్) ..... చెదలు; చెదలు పట్టడం

కాడల్ ..... తేనె; తేనెటీగ; తేనెపట్టు
కెసుల్ తిన్వల్ ..... మాంసాహారి
కొర్ సవ్వింగ్ ..... కోడి మాంసం
గొర్రె సవింగ్ ..... గొర్రె మాంసం
డగుర్ సద్దుర్త మీన్
..... పెద్ద సముద్రపు చేప
పన్నెతంగ్ కాల్క్ ..... కప్ప కాళ్ళు
మేంజ్ ..... గ్రుడ్డు; గ్రుడ్లు
సవ్వింగ్ తిన్వల్ .. మాంసం తినడం

5.2.3.2.1. మాంసం

కాండుమ్ ..... మాంసపు ముక్క
మూర సవ్వింగ్ ..... గొడ్డు మాంసం
సవ్వి ..... మాంసము

5.2.3.2.2. పాల పదార్థాలు

కొరొవ్ ..... మజ్జిగ
దహి ..... పెరుగు
పాల్ నియ్ ..... నెయ్యి; పాలు
వోండి ..... మీగడ; వెన్న

5.2.3.2.3. గుడ్లు వంటకాలు

అట్టమేన్ ..... ఉడికించిన గుడ్లు
కొర్ మేన్ ..... కోడిగుడ్డు
మీన్ మేన్ ..... చేప గుడ్డు

5.2.3.3. వంట చేసే పదార్థాలు

అట్కుల్క్ ..... అటుకులు
అట్వల్ ..... వంట చేయుట
జొన్న పిండి ..... జొన్న పిండి
పొహెంగ్ ..... పేలాలు
మక్కె పిండి ... మొక్క జొన్న పిండి

5.2.3.3.1. పంచదార

గోడ్ కియ్వల్ ..... తిప్ప చేసేది
చమ్చమెన్ సాకుర్
..... చంచా నిండ చక్కెర
దవ్రల్ సాకుర్ ..... తెల్లని చక్కెర
బేలి ..... బెల్లం
బేలిత రంగ్న సాకుర్
..... బెల్లం రంగులో ఉన్న చక్కెర
సాకుర్ ..... చక్కెర; పంచదార

5.2.3.3.2. ఉప్ప

కుస్రితగ సొవ్వార్ వాట్వల్
..... పప్పు లొ ఉప్పు వెయ్యడం
గాబొతగ సొవ్వార్ వాట్వల్
..... అన్నంలో ఉప్పు వెయ్యడం

5.2.3.3.3. మసాలా, సుగంధద్రవ్యం

ఇలజి ..... యాలకులు
జీర ..... జిలకర్ర
మీరియంగ్ ..... మిరియాలు
మేతిబాజి ..... మెంతి కూర
లమ్గ ..... లవంగం

5.2.3.3.4. పులియబెట్టడం

పీట ..... ఈస్టు

5.2.3.3.5. వంట నూనె

కొడ్వింజ్ ...కొవ్వు; కొవ్వుగలవాడు

5.2.3.4. తయారు చేసిన ఆహారం

అట్వల్ ..... వంట చేయుట
ఉడ్డి కియ్వల్ ..... ఉడికించు
గోచి ..... చిన్న రొట్టె
జావ ..... అంబలి
తాయర్ కీత గాబొ
..... తయారు చేసిన ఆహారం
పురున్ సారి ..... బూరె
పుల్సు ..... చారు
బాజి పాల ..... కూరగాయలు
బాజి పాలంగ్
.... ఆకుకూరలు; కూర గాయలు
మూల మాటి ..... ముల్లంగి
సారి ..... రొట్టె
సిత్త జొమ్మొ ..... చారు; పులుసు

5.2.3.6. పానం, పానీయం

ఉన్- ..... త్రాగు
చెహ ..... చాయి; తేనీరు
పాన్కం ..... పానీయం
యేర్ ... ద్రవం; నీరు; నీళ్ళు; స్నానం చేయు
పిడాకివేలి ..... తమల పాకు

5.2.3.7. మద్య పానం

అంగుర్క్ న కల్ .....ద్రాక్ష సారా
కల్ ..... సారాయి
కేరెపండి ..... అరటి పండు
తాడి (మర్ర) .తాటి చెట్టు); తాటికల్లు
సీంది (మర్ర) .....ఈత (చెట్టు); ఈత కల్లు
హిరుక్ . ఇప్ప (చెట్టు); ఇప్ప పువ్వు కల్లు; ఇప్ప పూలు

5.2.3.7.1. సారా తయారీ

కల్ బట్టి ..... సారా బట్టీ
కాసుస ..కాగు; మరుగు; వేడి చేయు
వెడివల్ ..... పొయ్యి

5.2.3.7.2. తాగిన

ఉన్- ..... త్రాగు
పిదెడ్యల్ .....త్రాగుబోతు
విసున్ వేస్న .....విష పూరితమైన

5.2.4. పొగాకు

చిల్మి .....గొట్టం
చుట్ట ..... చుట్ట; తునికి ఆకు
చూరికియ్వల్ ..... నలపడం
జలు .....నములుట
జలువల్ తమ్ముక్ . నమిలే పొగాకు
తమ్ముక్ ఆకి .....పొగాకు
పోయ .....పొగ
బీడి .....బీడిలు

5.2.5. మత్తు-కలిగించే, మత్తు మందు

కారి మత్ ..... నల్లమందు
గాయింజ ..... గంజాయి
హపు ..... నల్లమందు

5.2.6. ప్రేరకం, ప్రేరేపకమైన

కాపి (పత్తి) .....కాఫీ
చహ పత్తి .....తేయాకు

5.3. బట్టలు ధరించడం

కప్డి .....బట్ట
కప్డి పోండ్వల్ .....చీర కట్టుట
కెర్వల్ .....కట్టుకోవడం; తొడగడం; పెట్టుట

కోయకట్ ..... గోండి కట్టు
దస్తి ..... చేతిగుడ్డ; తువ్వాల; దస్తి
దిక్డి ..... చీర
నడి ..... నడుము; నడుము పట్టి
నెర్పుం ..... చెప్పులు
నేల ..... తువాలు

5.3.1. పురుషుల దుస్తులు

ఆంగ్డె ..... చొక్క
కమిస్ ..... కమీసు; చొక్క
చోర్న ..... చెడ్డి
జాంగ ..... జాంగ
దస్తి ..... చేతిగుడ్డ; తువ్వాల; దస్తి
దోత్రె ..... దోతి
నెహ్రూకమిస్ ..... నెహ్రూ చొక్కా
పట్కా ..... తలపాగ; రుమాలు
పట్టా ..... పట్టి
పద్దుర్ ..... అంచు
పాగొట ..... రుమాలు
బనిన్ ..... బనియన్
రుమ్మల్ ..... రుమాలు
రొప్పా ..... లోపల; లోపల బనీన్

5.3.2. స్త్రీల దుస్తులు

అంచు ..... అంచు
కాట్ ..... అంచు
కెర్వల్ ..... కట్టుకోవడం; తొడగడం; పెట్టుట
కోట్ ..... కోటు
చోరి ..... జాకెట్; రవిక
జంపర్ ..... జాకెట్టు; రైక
జేల ..... కొంగు
టోపి ..... టోపీ
దిక్డి ..... చీర
మొప్లెర్ ..... మప్పురెల్
సాడి ..... చీర
సెట్టసెవ్ ..... కొంగు

5.3.3. సాంప్రదాయక దుస్తులు

పట్కా ..... తలపాగ; రుమాలు
పాగొట ..... రుమాలు
బహ్రా ..... బహిష్టు; బైట; వెలుపల
నేల ..... తువాలు

5.3.4. ప్రత్యేక సందర్భాలకు దుస్తులు

కర్దొడ ..... మగవారు తొడుగుకునే
గుసడి ..... గోసాయి; నెమలి టోపీ
జగ్గ .....
టోపి ..... టోపీ
దుప్పటి ..... దుప్పటి
పడనంగ్ కప్డింగ్ ..... పాత బట్టలు
బారిత ..... విలువైనవి
మల్ ..... నెమలి
సాదలిక్ ..... సామాన్య

5.3.5. ప్రత్యేక ప్రజలకు దుస్తులు

ఆర్సవాలె ..... అద్దాల టోపీ
ఉంది తీర్ ..... అనుక్రమం
దవ్రల్ ..... తెలుపు
పోలిస్ కప్డింగ్ ..... పోలీసు బట్టలు
మకుస్వల్ ..... దాచి పెట్టు
రాజ కప్డింగ్ ..... రాజు దుస్తులు
రోజి కెర్వల్ ..... రోజు వేసుకొనేవి

5.3.6. దుస్తుల భాగాలు

ఉక్సుల్ ..... ఉక్కులు
కమిస్ ..... కమీసు; చొక్క
కర్దొడ ..... మగవారు తొడుగుకునే
కాట్ ..... అంచు
కీస ..... జేబు
చడ్డి ..... చడ్డీ
చెంగుల్క ..... కుచ్చులు
టోపి ..... టోపీ
పంచ ..... పంచ
బనిన్ ..... బనియన్
బొడ్డి ..... బ్రా
వోటి ..... డబ్బు సంచి
నేల ..... తువాలు

5.3.7. దుస్తులు ధరించడం

ఉక్లి ..... ఒక రకమైనా వేషధారణ
కుడుస్- ..... తీసి వెయ్యు
కెర్- ..... తొడుక్కుంది; వేసుకుంది
గడికియ్- ..... మడత పెట్టటం
గూండి ..... చుట్టూతా
గోల్సాడి ..... చీర
పోండ్- ..... కట్టుకోవడము
ముచ్వల్ ..... కప్పడం

5.3.9. వస్త్రధారణ శోకు

కలర్ ..... రంగుల
చోరి ..... జాకెట్; రవిక
తీర్ తీర్ ..... రక రకాలు
పూన ..... కొత్త
మిడ్చవల్ ..... మెరుపు
సవ్రె ..... ముస్తాబు

5.4. అలంకారం

కప్డింగ్ ..... బట్టలు
గంటెల్క ..... గంటిలు
గుసడి ..... గోసాయి; నెమలి టోపీ
చక్నె మన్వడున్ ..... దేవుని శాస్త్రం
చక్నె మన్వల్ ..... సరిగా
టిక్ల ..... టిక్ల (బొట్టు)
నడిపట్టి ..... నడుము పట్ట; వడ్డాణం
పాంజొల్క ..... గొలుసులో ఒక రకం
పుస్తె ..... మంగళ సూత్రం
మొసొర్ ముద్ద ..... ముక్కు రింగు
సవ్రెమాయ్వల్ ..... అలంకరణ; తయారు కావడం
సింగర్ ..... పచ్చబొట్టు
సోబతె కియ్వల్ ..... ఆకట్టుకునేలా
సోబతె దిసంతి అందంగా కనబడుట

5.4.1. నగలు

కడె ..... కడియం
కుడ్క ..... చెవి పోగు
కెవి ..... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి కింది భాగం; చెవి పోగు
గడి ..... గడియారము
గంటెల్ ..... చెవి ముద్దలు
గాజ్లి ..... గాజు; గాజులు
గూబెత ముద్ద ..... కర్ణ మెడలో హారం
చీతకి ..... బంగారపు పట్టి
చెవ్ బాలి ..... కర్ణ మెడలో హారం
జోడ్వి ..... నగలు
టిక్ల ..... టిక్ల (బొట్టు)
టిక్లి ..... టిక్లి
డండ్ ..... మోచేతి కడియం
తర్పంగ్ ..... నగలు
తలకాటంగ్ ..... తల పిన్నలు

తాడి ..... పుస్తెలాంటిది
తాడిజ్ ..... గంటి లాంటి
తుమ్మకాయ బిల్లజ్ ..... కాళ్ళ కడియాలు
దస్తి ..... చేతిగుడ్డ; తువ్వాల; దస్తి
దుమ్మె ..... హారంలోని దిమ్మె
నత్ని ..... ముక్కు పుల్ల
పడిగెల్క ..... చెవి పోగులు
పాంజొల్ ..... గజ్జలు
పుస్తె ..... మంగళ సూత్రం
పోతి .... నల్లపూసల మంగల సూత్రం
బాజోబేన్ .....
మడి ..... మణి పూస
మల్‌పట్ట .... మగవారు తొడుగుకునే
మాయ్య ..... కడియం
ముక్కెర ..... ముక్కు పుడక
ముద్ద .... ఉంగరపు వేలు; ఉంగరము
మేందొడ లెహ్మా ..... దేహ నగలు
యెనల్క ..... ఆభరణాలు
సర్రి ..... హారం
సరి ..... ఎదురు చూచుట; గొల్చు; ద్వారం; బాటసారి; మార్గము
సాక్రి ..... గొలుసు
సిన్నాం ..... కడియం

5.4.2. అలంకరణ వస్తువులు

ఊటెడ .....రాసే పసుపు గందము
కాజుడి కాటుక; కాటుక పెట్టుకోవడం
కుక్కు కుంకుమ; కుంకుమ గులాల్
కెర్వల్ ..... కట్టుకోవడం; తొడగడం; పెట్టుట
డిస్టి బొట్టు .....దిష్టి చుక్క
తలతోడి ..... తలలో రాసే మట్టి
బొట్ ..... తిలకం; బొట్టు
లెహ్మా .....నగలు
సుర్మ .....కాటుక

5.4.3. వెంట్రుకలకు భద్రత

ఊడ్- .....దూసుకోవడం
కుప్పర్ ..... పీతాంబర్
జూడ .....జడ; ముడి
తల ఊడ్సి .....దువ్విన
తలనొర్వల్ .....తలంటుకు స్నానం చేయడం
పడియ .....దువ్వెన
పిడ్చ- ..... తెల్ల వెంట్రుకలు
బాజీ .....పాపడ
మస్రె మాత ..... కాగిన
ముద్ద కెల్క .....ఉంగరాల జుట్టు
రండ్ జడంగ్ ..... రెండు జాడలు
లట్టింగ్ .....జిడ్డుగా
వత్తుసన .....ఎండ పెట్టుట

5.4.3.1. వెంట్రుకలు దువ్వడం

చక్నె కీమ్ ..... బాగుపరుచు
జడి కీమ్ ..... దులుపు
జుట్టి ..... జుట్టు

5.4.3.2. వెంట్రుకలకు జడ వేయడం

కొడ్డిజూడ .....శిక జడ
చెర్చొండ ..... జడ
జూడ ..... జడ; ముడి

5.4.3.3. వెంట్రుకలకు రంగు వేయడం

కోబ్రె నియ్ ..... కొబ్బరి నూనె
గరంజి నియ్ ..... కానుగ నూనె
నెరొండ నియ్ ..... ఆముదము నూనె
రగ్గల్ నియ్ ..... ఎర్రని నూనె
రంగ్- చాయవెయ్యి; రంగు; రంగు రంగుల

5.4.3.4. శిరోజాలంకరణ

ఆటి .....ముడి
కడ్ మింది ..... కన్ను బొమ్మ
దాడి తెండ .....గడ్డం తీసివేత

5.4.3.5. జుట్టు కత్తిరించడం

కత్తెర ..... కత్తెర
కత్రి కియన ..... కత్తిరించుట
కత్రికియ్యె .....కత్తిరించేవాడు
కెల్ ..... వెంట్రుక
గాలియ్ .....అక్కరలేదు
డాండ్వి .....మంగలి
దాత .....మైజ
మంగలి ..... మంగలోడు
మయ్య .....మంగలి కత్తి

5.4.3.6. గొరుగు, గడ్డం చేయడం

కొరి- ....తీయడం; మోకాళ్లను వంచి నాట్యం చేయడం
దాడి .....గడ్డం
మయ్య .....మంగలి కత్తి

5.4.4. దంత రక్షణ

ఉడివల్ ..... ఉమ్మి వేయడం
పల్క ..... దంతాలు
పల్క గసి కియ్వల్ ..... పన్లు తోముకోవడం

5.4.5. తైలంతో అభిషేకించడం

చొకొట్ గాడి సీత ..... మంచి వాసన
నియ్ ..... నూనె
సోక్వల్ ..... పూయడం

5.4.6. అంగచ్ఛేదం

కొహ్క- ..... పొడిచింది
పుట్ మచ్చ .....పుట్టుమచ్చ
సిజర్ ..... పచ్చబొట్టు

5.4.7. చేతి గోళ్ళ కొరకు శ్రద్ధ వహించడం

ఉరుసిమ్ ..... విరుచుట
కంచి .....కత్తెర
తిడింజ్ కున్ రొప్పొమ్మల్ ..... గోళ్ళ కింద మురికి
తిడింజ్క కత్రి కీమ్ ..... గోళ్ళను కత్తిరించు
తిడింజ్కున్ కొర్క ..... గోళ్ళను కొర్కడమ్

5.5. అగ్గి, అగ్ని, నిప్పు

ఆక్టి ..... మంట జాగా
ఉజుడ్ .....వెలుతురు
కిచెజర్ ..... అడవి చెలరేగే మంట
కిస్ ..... అగ్గి పుల్ల; అగ్గి పెట్టె
జార్ .....జ్వాల
డగుర్ తడ్మి .....పెద్దమంట
డుండ్త .....కాలింది
డుండున్ .....దహనం
తడ్మి .....అగ్ని; మంట

తడ్మి నిరుత ..... నిప్పు అంటింది
నిరుత ..... ముట్టింది
నిరుస్- .... నిప్పు పెట్టు; ముట్టించడం
నెహర్ పొత్వల్ ..... తేలికగా మండే
పటెక .....టపాకాయలు
పటెకంగ్ .....టపాకాయలు
పొత్- .....మండించుట; మండుట
పొత్వల్ ..... మండు
బగబగ ..... మండు
బొడ్సట్ .....కాల్చు
మాస .....అగ్గి పెట్టు
రోత తడ్మి .....ఇంటి మంట
వాటన .....వెయ్యాలి
వీస్కుడ్ ..... మంటతో కూడిన కట్టె
వేయ్వల్ ..... కాలిపోవడం
వేయె ..... కాల లేదు
సోద్దెడ తడ్మి ..... పొయ్యి మంట
హోరి ..... మంటలు లేవడం

5.5.1. అగ్గి ముట్టించడం

కచెడ ..... చెత్త; చెత్త చెదరము
కామ్ వాయె అద్ .....పనికి రానిది
కాసుసియ్వల్
..... మరగపెట్టు; వేడి చేయడం
కిన్ .....అగ్గి పుల్ల; అగ్గి పెట్టె
జక్మక్ .....చెకుముకి రాయి
దొస్వల్ ..... పెట్టడం
నిరుత ..... ముట్టింది
పొత్- .....మండించుట; మండుట
పొలాద్ .....
మాస్- .....నిప్పు చేయుట
మిన్టుల్ ..... నిప్పురవ్వ

5.5.2. మంట మండించడం

ఆర్త తడ్మి ..... చల్లార్చిన మంట
ఉహ్కావల్ ..... ఊదడం
కెత్తుంగ్ .....కట్టెలు
కోలుస్వల్ .....సానపెట్టడం
గొక్కజ్ .....నిప్పు రవ్వలు
టురెట .....కంది కట్టె
నీర్ .....బూడిద
నీర్ మిస్డి కీమ్ ..... బూడిద కలుపు
పిహ .....ఆర్పు
బహ్రి ఊమ ..... బయటికి లాగు
రీక్వల్ ..... విసరడం
వోయ్వల్ . తీసుకుపోవడం; రవాణా

5.5.3. మంటను ఆపడం

ఆరుస్వల్ .....చల్లార్చుట
తోడి వాట్సి .....మట్టి కప్పి
పిర్త ..... ఆరిపోయింది
పిహ ..... ఆర్పు
పిహ్- ..... ముయ్యి కప్పి
పిహ్వల్ .....ఆర్పడం
పిహ్వల్ మొటర్
.....అగ్ని మాపక వాహనం
పొహ్ర ..... బకెట్టు; బొక్కెన
యేర్ వాట్వల్
..... నీరు వెయ్యడం; నీరుచల్లుట
వాట్సి ..... పోసి

5.5.4. కాలు, కాల్చు, దహించు, నిప్పుగాయం, మండు

కమ్మిఆత .....తగ్గింది
కరుత ..... మాడిపోవడం
జగ జగ మిడ్చ్ వల్
..... జగ జగ మెరువు
డుండ్- .కాలబెట్టుట; కాలిపోయింది
తడ్మిత గావ్ ..... నిప్పుగాయం
తడ్మితగ మన్వల్
.....మంటలో ఉండటం
దిసంత .....కన్పిస్తుంది
దుబ్బ దుబ్బ ఆ-
.....దుబ్బ-దుబ్బ అయింది
నిర్వో .....మండుట లేదు
నిరు- ..... ముట్టించడం; ముట్టించుట
నిరుత ..... ముట్టింది
నేండ్త ..... బతికింది
పున్ ..... గాయం; పుండు
పొత్వల్ .....మండు
బగబగ .....మండు
బొడ్సట్ ..... కాల్చు
బొమ్మి పొత్వల్ ..భూమి మండటం
మడుత .....మాడింది
వెర్స్- .....కాల్చుట
వేతజాగ ..... కాలిన చోటు
వేంత ..... కాలింది; కాలుతున్న
వేమ్ .....కాలు

5.5.5. మంటలు వేటిని ఉత్పత్తి చేస్తాయి ?

అట్వల్ ..... వంట చేయుట
ఆక్టి ..... మంట జాగా
కారి ఆత .....నలుపు అయింది
కోర్సె .....బొగ్గు
కోర్సెంగ్ .....బొగ్గు
గొక్కజ్ ..... నిప్పు రవ్వలు
చిమ్ని ..... దీపము
తడ్మిత నాంద్ ..... అగ్ని చప్పుడు
తిర్నె ..... బూడిద రంగులో
నీర్ ..... బూడిద
పొర్రొ పొర్రొ పొత్వల్ పై పై మండుట
పోయ .....పొగ
పోయ .....పొగ
బూడ్ తూరంతంగ్ ..క్రింద పడటం
రంగ్నెమంత .....రంగులో ఉన్న
వీస్కుడ్ .....మంటతో కూడిన కట్టె
వేడ్చి .....కాంతి; వెలుగు; వెలుతురు

5.5.6. ఇంధనం, వంటచెరుకు

అట్ట ..... వంట చెయ్యి
కట్టె ..... కట్టె; కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న పందిరి; కలప
కట్టెంగ్ .....కట్టెలు; వంట చెరుకు
కట్టెంగ్ పయుస్వల్ కట్టెలు చీలడం
కారి కాగుత్ ..... నల్లని కాగితము
కెత్తు ..... కట్టె
కోర్సె .....బొగ్గు
గోమెర ..... పిడక
చిమ్ని .....దీపము
జల్కర .... ఇత్తడితో చేసిన దీపముల సమూహము
డిజిల్ .....డీజిల్
తోడినియ్ .....మట్టినూనె
నీర్ ..... బూడిద
నెరొండ నియ్ .....ఆముదము నూనె
పెట్రొల్ .....పెట్రోలు
పొర్రొ టెండ్వల్ .....పైకి తీయడం
యెద్ద కట్టె ..... వంట చెరకు
వొజ్జె ..... మోపు

సొద్దెల్ .....పొయ్యి

5.5.7. చలిమంటవేసేచోటు, పొయ్యి

ఆక్టి .....మంట జాగా
కాడి ..... చెత్త; పుల్ల
చిమ్ని ..... దీపము
డుండ్వల్ .....మంట చెలరేగడం
తోడిత సొద్దెల్ ..... మట్టి పొయ్యి
సీర్ కియ్వల్ మిసిన్ .....బూడిద చెయ్యు యంత్రం
మొమ్ బత్తి ..... కొవ్వొత్తి
వాతి .....వత్తి

5.6. పరిశుద్ధం

ఉటీ కీ- .....తోము లేదా కడుగు
కప్డిన సబ్బుబిల్ల .. బట్టల సబ్బు బిళ్ల
చొకొట్ ఇర్ర .....మంచిగా ఉంచు
తస్క్ .....
నొర్- .....కడుగుట
నొర్ర .....తోము
రగ్డికీ .....రాకడం
సుక్వల్ ..... ఉతకడం

5.6.1. పరిశుభ్రం, శుభ్రం చెయ్యి, కలుషిత, మురికి, మురికిచెయ్యి, మురికైన

ఊస్- ..... మేగుడు
కరబ్న ..... కలుషితమైన
కరెమాసి మంత ..... ఆచూకి ఉన్న
కొయ్స్ నె ఇర్వక్నె ...వంక పెట్ట లేని
గమతె మంత .....మురికి ఉండి
గొహ్డా మా- ..... మలినం చేసి
చమ్కి కీ- .....
జడ్ మంత .....జిడ్డుగావున్న
డాగ్ సెల్లె .....మచ్చలేని
డాగుల్క్ వాలె .....మరకలు గల
సడపి ..... అలుకుతా నీరు; పెండ
సాప్ కీ- ..... పరి బాగుపరుచుట; బాగుపరుచు

5.6.2. స్నానం చెయ్యి, స్నానం చేయించు

తలదల్ తుంగ్వల్ తలంటు స్నానం చేయడం
మిహ్- .....స్నానము చేయించుట
యేర్ ... ద్రవం; నీరు; నీళ్ళు; స్నానం చేయు
యేర్ తుంగ్వల్ మాయ్నల్ ..... స్నానం చేసే వ్యక్తి
యేర్ మిహ .....స్నానం చేయించు

5.6.3. పాత్రలు తోమడం

బాసన్ ఉసుమ్వల్ గింద .. పాత్రలు తుడిచే గుడ్డ
బాసన్ నొర్వల్ .. పాత్రలు తోమడం
యేతె నొర్ర .....నీళ్లతో కడుగు

5.6.4. బట్టలు ఉతకడం

కప్డింగ్ సుక్వల్ ....బట్టలు ఉతకడం
కప్డింగ్ సుక్వల్ బండ .....బట్టలు ఉతికే రాయి
కరబ్ మంత .....మురికిగా ఉండే
గడి కీమ్ .....మడత బెట్టు
పీర .....పిండు
పీర్- పాలు తియ్యడము; పిండడము
పుహ ..... నానబెట్టు
పొండ్త ..... కట్టుకున్న
మిడుసిమ్ .....మడుచు
వతుస్వల్ .....ఎండబెట్టడం
వర్టల్ ..... చాకలి; చాకలి ఆమె
వెడిల్ .....ముసలివాడు
సుక్- ..... ఉతుకు
సెట్ట సెవ్ ..... కొంగు

5.6.5. ఊడ్వడం, కొట్టుకొనిపో, తుడువు, ఆరగొర్రు, పండ్లపార, పోకిరిగా తిరుగు, పోగుజెయ్యి

కామ్ సెల్వక్ తిరివల్ ..... పోకిరిగా తిరుగుట
కెయ్సర్ .....చీపురు
పాసి సొన్ .....కొట్టుకొనిపో
సాప్ కీమ్ ..... బాగుపరుచు
సియ్వల్ .....ఇవ్వడం; ఊడ్వడం; చెల్లించడం
సీయ్- ..... ఊడ్చుట

5.6.6. తుడువు

ఉస్మ్- ..... తుడుచు
ఉసుమ్వల్ ..... తుడిచేది; తుడ్చుట
జడికియ్వల్ .... దుమ్ము దులపడం
దుబ్బ .....దుమ్ము; దూళి
వియర్ .....చెత్త; చెదారం

5.7. నిద్ర, నిద్రపో

ఉందిజోప్ ..... ఒక నిద్ర
కూర్క్- ..... నిద్ర
కూర్క్ వల్ ..... కురుకుట
జోప్ ..... నిద్ర
డుక్లి ..... నిద్రలో ఒక బాగం
నర్మ- ..... నిద్రపో
పట్సి ..... పండుకొని
బేవొస్ ..... మతి లేని
మీండ్- .....పండబెట్టుట; పండుకో
సుస్త్ .....మబ్బుగా

5.7.1. నిద్ర పోవడం

కంజ్ కంతొర్ .... కల కంటున్నాడు
నర్మంతొర్ ..... పండుకున్నాడు
పెత్త వెత్త ..... క్రింద పైన
మీండ్- .....పండబెట్టుట; పండుకో
ముడియంతొర్ .....గుర్రు కొట్టడం
సోకెర .....పక్కకు

5.7.2. కల, స్వప్నం

కంజ్క్ వల్ .....కలలు కనడం
జోప్ వాత ..... నిద్ర వచ్చింది
నర్మవసంత .నిద్ర పోవాలనిపిస్తుంది
నరుమ్మకి ..... పండుకోలేదు
వయుక్ వాత .... ఆవలింత వచ్చింది

5.7.3. నిద్ర లేవడం

కేయట్ ..... పిలువు
గొగ్డి .....కోడి పుంజు
చేతొ .....మేల్కొని
చేతొ ఆమ్ .....మేలుకో
చేవె మాతొర్ ..... నిద్ర నుండి లేచుట

తెహ్- .....ఆకారం; లేపు
తేద్వల్ .....లేవడము
దిస్త .....కనిపించింది
నర్క .....రాత్రంతా; రాత్రి
నరుమ్తి .....పండుకున్నావా
నరుమ్తెర్ .....నిద్ర పోయాడు
నరుమ్కట్ .....నిద్ర పోదాం
పాలాన్ కీ- .....జాగృతంచెయ్యి
లుంగి .....లుంగీ
వడ్కంతొర్ ....మాట్లాడుతున్నాడు
హలి కీమ్ .....ఊపు; కదిలించు

5.8. గృహ నిర్వహణ

ఆజి .....నాన్నమ్మ
ఊస్- .....ఉప్పొంగే
కొత్తంగ్ మక్కుసి ఇర్వల్ .....డబ్బులు దాచి పెట్టె
కోడ .....లోపల
గూరె .....మట్టి గోడ
జవన్ పేడి .....వయసు పిల్ల
టాట .....తట్ట
టాటింగ్ .తడకలు;పైకప్పులేని ఇల్లు
డేరింగ్ .....గుంజలు
తాకుస్వల్ .నడిపించు; నడిపేవాడు; పాలించు
దారుక్ .....నిట్టెలు
దులల్క్ .....దూలాలు
దొహ్వల్ .....కట్టడం; కట్టేవాడు
పూన గింద .....కొత్త గుడ్డ
పేకింగ్ .....ఆడపిల్లలు
బేరెంగ్ .....బేరెలు
మర్కింగ్ కోడ .....పిల్లలను చూసే వ్యక్తి
మాచ్వల్ .....మెత్తడం
మూల డేరి .....పునాది వేయుటకు గుంజ
రచ్చ .....వాకిలి
రోత కామ్ .....ఇంటి పని
రోతొర్ .....ఇంటి యజమాని
రోన్ సూడ్వల్ .....ఇంటి కాపలాదారుడు
వాసంగ్ .....వాసాలు
వెద్దుక్ .....వెదురు
వేస్వల్ .....కప్పడం
సద్దిర్ .....అందరు

5.9. జీవించు, ప్రాణములతో ఉండే, సజీవ, ఆపు, ఉండడం, నిలుపు, మకాం

అక్కొ .....తాత; తాత మామయ్య
కట్ల .....ఇంటిసామాను
కాకి .....చిన్నమ్మ
కాకొ .....అమ్మమ్మ
కొట్క ... కొట్టాము; జంతువుల పాక
కోడ .....లోపల
గంగర్ .....గంగాళము
గుజుక్ .....పెద్ద గంటలు
గుప్పుడ్ .....ఒడిసెల
జిన్గని కీ- .....జీవనం చేయుట
జూల్క్ .....
టాపుర్ ....చప్పుడు అయే కట్టె గంట
దాడ .....అన్న; దవడ; దవడ పళ్లు
దాద్ది .....తనుగు
బొయి .....అక్క
మండ .....పందిరి
మాడ్సొ .....మొగడు
మామ .....మామయ్య
మియడ్ .....కూతురు
రహె మా- .....జీవించు
వావుర్ .....చేను; భూమి
సేర్యడ్ .....తోడు కోడళ్లు

6. పని, కర్తవ్యం

ఆత అదెన్ .....ప్రభావితం చెయ్యి
కామ్ కియ్వల్ .....కర్త; కార్యకర్త; చెమటోడ్చు; పని చేయడం; పని చేసే వ్యక్తి; పనిచేయుట
నోయ్వల్ ..నొప్పి; నొప్పి కలగడం
మెహ్నత్ కీమ్ .....కష్టించు
హాన్ .....అలాగ

6.1. పని, పని చెయ్యి

కామ్ .....పని
కామ్ కిమ్ .....కర్తవ్యం
దంద .....పని
పగ్రె మాయ్వల్ .....విస్తరించటం; వ్యాపించు

6.1.1. కార్మికుడు, పనివాడు, శ్రామికుడు

కామ్ కియ్యె .....పనివాడు
గడ్యల్ (గడియల్) .....సేవకుడు
గాయ్కి .....జంతువుల కాపరి
బూత్యల్ .....కార్మికుడు
బూతికిమ్లెన్ .....కూలి పని వాడు
బూయ్తల్ .....కూళీ వాడు; కూళీ స్త్రీ
రోజి బూతి కియ్యె మాయ్నల్ .....రోజు కూలీ చేసే వ్యక్తి
వాడె .....వడ్రంగి

6.1.1.1. చేయితిరిగినవాడు, నిపుణుడు

కయ్ తిరిత వాలె .....తిరిగినవాడు
కద్దు కామ్ .....చేతి పనివాడు
వొడ్కితొర్ .....తెలిసినవాడు

6.1.2. పద్ధతి, విధానం

కామ్ తుంగ్వల్ .....పని తీరు
కార్వయి .....కార్యము
తరిక .....నియమం; నీతి
బహ్నామని .....ఏదో రకంగా

6.1.2.1. ప్రయత్నించు, ప్రయత్నం, యత్నం

ఆసి పీడ్డ .....పూర్తి అయ్యింది
కోసిన్ కీ- .....ప్రయత్నము చేయుట
జికర్ .....ప్రయత్నం
నీకున్ అతఅచ్చొర్ కీమ్ ..... నీకు అయినంత చెయ్యి

6.1.2.2. ఉపయోగం, ఉపయోగపడు, ఉపయోగించు, ప్రయోజనం, వాడు, వాడుక

ఆదత్ ఆత .....అలవాటు పడింది; అలవాటైంది
ఉప్యోగ్ .....ఉపయోగం
కామ్ .....పని
కామ్ సియ్వల్ ....ఉపయోగ పడేది
దోక సియ్వల్ .అన్యాయం చెయ్యి; మోసగించుట
మంతొర్ .....ఉన్నాడు
లావి కీ- .....పెట్టుకోవడము

6.1.2.2.1. ఉపయోగమైన, ప్రయోజనకరమైన

చొకొట్ మంత ..... మంచిగా ఉంది
బయ్ దర వాలెక్ .....అతి విలువైన

6.1.2.2.2. నిరుపయోగ, పనికిరాని, వ్యర్థ

కామ్ వాయె అద్ ఉపయోగం లేని
చొకొట్ సెల్లెఅద్ ....మంచిగా లేనిది
పడన సామన్ ..... పాత వస్తువు

6.1.2.2.3. దొరికే, దొరుకుతున్న, లభించే, లభ్యమయ్యే

కరిచిలొర్ ..... శిక్షణ లేనివాడు
పుట్టెకె .....దొరికితే

6.1.2.2.4. వాడిన

కర్చి కీమ్ .....వ్యయం చెయ్యి

6.1.2.2.6. చెత్త, దుబారాచెయ్యి, పనికిరాని, పాడుచెయ్యి, వృధా, వ్యర్థ

కామ్ వాయోవోర్ .పనికిరానివాడు
కిచుడి ..... చెత్త

6.1.2.3. మంచిగా పనిచేయడం

చొకొట్ కామ్ కియ్వల్ .....మంచిగా పని చేయడం
నీక్ సమ్జెమాత అచ్చొర్ చొకొట్ కీమ్ ..... నీకు వీలైనంత మంచిగా చెయ్యి

6.1.2.3.1. జాగ్రత్తతో కూడిన, నిశిత

కియన ఇంజెర్ కీతొన్ ..... కావాలని చేసిన
చొకొట్ హేతు కీమ్ .....మంచిగా ఆలోచించు
మెహ్నత్ కియ్వల్ ..... ఇబ్బంది పడటం

6.1.2.3.2. కష్టపడడం

దుక్ లావి కి- .....

6.1.2.3.3. తీరికలేని, పనిలో ఉండు

కామ్మగ మన్ .....పనిలో ఉండు
వెల్లెన్ కియ్వల్ మంత ..... ఎంతో చేయవల్సి ఉంది

6.1.2.3.4. అధికారం, విద్యుత్తు, శక్తి, సత్తువ, బలం

కరంట్ ..... విద్యుత్తు
కువ్వత్ ..... శక్తి
జోర్తె ..... జోరుగా; బిగ్గరగా; వేగం

6.1.2.3.5. పూర్తిచెయ్యి, సంపూర్ణముచెయ్యి

చిల్కె ..... మొత్తం అయింది; సమస్తం
పూర మహ .....పూర్తిచేయు
మత్తయ్ ..... సంపూర్ణ
మార్- ..... అయిపోయింది

6.1.2.3.6. ఆశగల, గాఢ వాంఛ కలిగిన

డగ్లి కీసి సొత్త .....దూసుకుపోయే
దిల్ మంజి .....ఆశ గల
పొట్టి .....పొట్టిగా

6.1.2.4. చాలా చెత్తగా పనిచేయడం

కరబ్ కామ్ కియ్వల్ ..... చెడు పని చేయడం
గలిజ్ కామ్ కియ్వల్ .....చెత్తగా పని చేయడం
నెహర్ కామ్ కియ్వల్ ..... మెల్లగా పని చేయడం

6.1.2.4.2. బద్దకం, సోమరి

బతయ్ కియ్యక్నె .....ఏమి చేయకుండా
లెండల్ ..... మొండి తీరు

6.1.2.6. తయారు చెయ్యి, సిద్ధపరుచు

తయర్ ఆయ్వల్ ..... ఏర్పడు; తయారు అగుట
తయర్ కి ..... తయారు కావడం; తయారు చెయ్యి
తెగ్తొర్ .....తెగించాడు
నిష్టె మా- .... తయారు చేయ్; తయారైనది
బద్దెమని తయర్ కియ్వల్ .. ఏదైనా తయారు చెయ్యి
రచ్చుక్ కీ- .....పేర్చడం
సప్రి కీ- తయారవు; తయారు చేయు

6.1.2.7. ఆచరణలోకి వచ్చే, ప్రభావవంతమైన

తయర్ కీతమాల్ ..... చేసిన వస్తువు

6.1.2.8. సమర్థ, కరణం, దక్షతగల, ప్రయోజనకరమైన

బద్ టేమ్ .....ఏ సమయం

6.1.2.9. అవకాశం, తరుణం, సమయం

సాంచ్ .....అవకాశం

6.1.3. కష్టం, క్లిష్టమైన, అసంభవమైన, అసాధ్యమైన

కటిన్ ... ఇబ్బంది యైన; కఠినమైనది

6.1.3.1. సులభమైన, సులువైన, సంభావ్య, సాధ్యమైన

మీరి కియ్వాల్ ..... కూడికలు; జమ చెయ్యడం; సేకరణ
మెయ్సి తొహ ..విజయం చేయుము
మెయ్సి సొడివల్ ..... గెలుపొందు

6.1.3.4. అనుకూలం, ప్రయోజనం, లాభం, లాభం కలగచెయ్యి

మీరి కియ్వాల్ ..... కూడికలు; జమ చెయ్యడం; సేకరణ
మునొప ..... లాభం
లాస్ ..... నష్టం
సమ్మియ్ ..... అన్ని

6.1.4. ఉద్యోగం పై ఇష్టత

నీ కామున్ దాత్ ..... నీ పనిలాగా
బయ్ చొకొట్ రుచి .....రుచిగా

6.1.5. నిరుద్యోగస్త, పని చేయని

కామ్ కియ్యొర్ వోర్ .....పని చెయ్యనివాడు
కామ్ సెల్లె ..... పనిలేదు
కామున్ సూడ్వల్ ...పర్యవేక్షకుడు

6.1.6. చేతితో చేసింది

కయికీత .....చేతితో; చేతితో చేసింది
కెయికామ్ కియ్యె ..... చేతి తో పనిచేసే వాడు

6.1.7. కృత్రిమమైన

ఇట్టొన్ ..... ముట్టను

6.1.8. అనుభవంగల, అనుభవశాలియైన

6.1.8.1. అలవడింది

అల్వట్ ఆత ..... అలవడింది

6.2. వ్యవసాయం

కాస్కార్ ..... వ్యవసాయం
కేతి కామ్ ..... వ్యవసాయం
యెద్వల్ ..... పోత పోయడం
వీత్- ..... విత్తుట

6.2.1. పంటలు పండించడం

పంట పండుస్వల్ .....పంట పండించడం
పండుస .....పండించు
పోసి కీమ్ .....పెంచు
బంజిడ్ ..... ఎక్కువ గడ్డి
మూర్త ..... నిండి
వాడి .....తోట
వాడి కియన ..... తోట చెయ్యడం
వోపంగ్ .....మళ్ళు
హిక్తి .....ఉపాయం; యుక్తి

6.2.1.1. ధాన్యం పండించడం

ఊడ్- .....దున్నడం; దున్నుడం
కడ ..కల్లం; కల్లము చదును చేయుట
కహ్వాల్ .....కొలవడం
కాపుస్ ..... పత్తి
కున్బి కామ్ ..... వ్యవసాయము
కేప్- కాపల గాయడం; కావలి వాడు
చాడె .....
జొన్న ..... జొన్నలు
డవ్ర ..... దొర
డుండుస్వల్ .....కాల్చుట
తిప్పన్ ..... గొర్రు
తుడుస్వల్ ..... తూర్పార
తూరి ..... కంది
దానంగ్ పండుస్వల్ ..... లను పండించడం
పండుస్వల్ ..... పండించడం
పుడ్‌పుల్క్ .....మినుములు
పుంజ ..... కుప్ప
పెసెల్క్ ..... పెసరు; పెసలు
పొద్దెల పాయ్వల్ . పొదలు కొట్టుట
మిర్చంగ్ .....మిరపకాయలు
యెద్వల్ ..... పోత పోయడం
యెహ్వాల్ .... కలుపుట; నృత్యం చెయ్యడం
యేర్ వాట్వల్ .....నీరు పెయ్యడం; నీరుచల్లుట
రాసెడ ..... చదును చేయడం
లసుడ్క ..... ఎల్లి గడలు
వంజి ..... వరి
విస్వల్ ..... బంతి

6.2.1.1.1. వరి పండించడం

ఉర్స్- .....నాటడం; నాటుకోవడం
రోప్ .....నారు
రోప్ ఉర్సవల్ ..... నారు నాటడం
వంజింగ్ .....
వంజింగ్ పండుస్వల్ .....వడ్లు పండించడం
వంజింగ్ యెద్వల్ ..... వరి పోతలి
వెల్లె వంజింగ్ ఉర్స్వల్ ..... వరి పంట నాటడం

6.2.1.1.2. గోధుమ పండించడం

యేర్ నిహ్వాల్ ..... నీరు నింపుట
వీత్- .....విత్తుట

6.2.1.1.3. మొక్కజొన్న పండించడం

డొడ్డె .....కంకి
నిహ్వాల్ .....నింపుట; ముదిరింది
పండుస .....పండించు
పొట్ తెండ్వల్ .....పొట్టు తియ్యి
బరెమాయ్వల్ ..... నిండుగా
మక్కె .....మక్క కంకులు; మొక్కజొన్న
సెన్ .....కంకి

6.2.1.2. వేర్లు పండించడం

అల్లం ..... అల్లం గడ్డ
తెర్నల్ ..... పీకడము
నోస్కమాటి ..... చిలగడ దుంప
వేలిమాటింగ్ .....తీగ దుంపలు
సీర్ మాటింగ్ ..... వేరు దుంపలు

6.2.1.2.1. బంగాళా దుంపలు పండించడం

ఆలు గడ్డంగ్ .... ఆలు గడ్డ; బంగాళా దుంపలు

6.2.1.3. కూరగాయలను పండించడం

కొర్రింగ్ ..... చిక్కుడు; చిక్కుడు కాయలు
టమటన వాడి ..... టమాట తోట
టెట్రెంగ్ ..... అలచింత
బేండింగ్ ..... బెండ కాయలు
మీరియంగ్ ..... మిరియాలు
మూల మాటి ..... ముల్లంగి
వట్టెడ ..... బటాని
సాప పండి ..... పండు వంకాయ

6.2.1.4. ఫలం పండించడం

అంగుర్క్ ..... ద్రాక్ష పండ్లు
పండిన రస్స ..... పళ్ళరసం
మర్క ..... మామిడి పండ్లు
సిత్త పర్కె ..... సీతాఫలం

6.2.1.4.1. ద్రాక్షలను పండించడం

అంగుర్ ..... ద్రాక్ష
అంగుర్క్ న కల్ ..... ద్రాక్ష సారా
అంగుర్క్న రస్స ..... ద్రాక్ష రసం

6.2.1.4.2. అరటి పండించడం

గుజ్జి ..... గుత్తి; గెల
పుంగర్ ..... పువ్వు
పోయంత ..... పూయుట

6.2.1.5. గడ్డి పెంచడం

గట్టి దొహ ..... మూటకట్టు
డగ్ ..... కుప్ప
వత్త జాడి ..... ఎండు గడ్డి
హిర్వల్ జాడి ..... పచ్చిక కారుడు

6.2.1.5.1. చెరకు పండించడం

ఊచ్ డేండె ..... చెరకు
ఊచ్ లాటి ..... చెరుకు
కుప్పి ..... గుంపు
రస్స ..... రసం
సాకుర్ ..... చక్కెర; పంచదార

6.2.1.5.2. పొగాకు పండించడం

తమ్ముక్ ఆకి ..... పొగాకు

6.2.1.6. పూల పెంపకం

పుజుక్ ..... పువ్వు
పుజక్న వాడి ..... పువ్వుల తోట
పుంగక్ కొయ్వల్ ..... పువ్వులు తెంపడం
పుంగక్ పండుస్వల్ ..... పూలు పండించడం
బర్ వా- .....
వాడి ..... తోట

6.2.1.7. చెట్ల పెంపకం

చిప్ పియుసిమ్ ..... అతికించు
మర్రక్ పొసికియ్వల్ చెట్లు పెంపకం

6.2.1.7.1. కొబ్బరి పెంపకం

నారెల్ మర్రక్ పొసికియ్వల్ ..... కొబ్బరి పెంపకం

6.2.2. నేలను సిద్ధం చేయడం

కుర్ప ..... చిన్న కొడవలి
వావుర్ చొకొట్ కియ్వల్ ..... చేను బాగు చేయడం
వావుర్ తయర్ కియ్వల్ ..... చేను తయారు చేయడం
వావుర్ పోతం ఆసి మంత ..... చేను సిద్ధం చేసి ఉంది
వోప ..... మడి

6.2.2.1. చేనును శుభ్రంగా చేయడం

జాడి కొయ్వల్ ..... గడ్డిని కోయడం
జాడి తెర్వల్ ..... కలుపు మొక్కలు పీకడం
జాడితున్ డుండిసియ్వల్ ..... గడ్డిని కాల్చడం

6.2.2.2. పొలం దున్నడం

ఊడ్- ..... దున్నడం; దున్నుడం
కాచ ..... తవ్వు
కాచ్- ..... తవ్వకం; తవ్వేవాడు
తోడితున్ వొహ్వల్ ..... మట్టిని మోయడం
వక్కుర్ ..... అరక
వోరి ..... వరుస క్రమం

6.2.2.3. చేనులో ఎరువు వేయడం

కాత్ .....
గొవుర్ ..... ఎరువు
మర్ర ..... విషము; విషము డబ్బా
వాట్టె కాత్ వాట్వల్ ..... చేనులో ఎరువు వేయడం

6.2.3. భూమిలో మొక్క నాటడం

ఉర్స్- ..... నాటడం; నాటుకోవడం
మర్ర తల్ కొయ్త కాంద ... చెట్టునుంచి కోసుకున్న కొమ్మ
మర్రకున్ కత్రి కియ్వల్ ..... మొక్కల కత్తిరింపులు
యెద్- .....
వాట్ ..... వేయుము
విజ్జ ..... విత్తనం విత్తుట; విత్తనము; వీర్యము
వియ్- ..... విత్తడం

6.2.4. నేలను సాగు చేయడం

పిట్టెంగ్ కేప్వల్ ..... పిట్టల కాపు
పుడ్క న మర్ర ..... క్రిమి సంహారక మందు
పోర్నికిమ్ ..... పిచికారీ చేయు
బుజ్జెడ ..... బొమ్మ
రాకి కీ- ..... పెంచడము
లిక్డి .....

6.2.4.1. గడ్డి కొయ్యడం

కత్తెరతె కత్రి కీమ్ కత్తెరతో కత్తిరించు
కుర్ప ..... చిన్న కొడవలి
జాడి కొయ్వల్ మిస్ని ..... గడ్డి కోసే యంత్రం
టుక్డె కీమ్ ..... విరగొట్టడం

6.2.4.2. మొక్కలను పీకడం

గడ్డన్ కాచ్చిబహ్రా తెండ్వల్ ..... దుంపలను తవ్వి బయటకు తీయడం
జాడిత మర్ర . కలుపు మొక్క మందు
తెర్- ..... పీకు
యెహ్వల్ జాడి . కలుపు మొక్కలు

సీర్క్ నగటల్ బజ్రా తెండ్వల్
.....వేళ్ళతో పెరికి బయట పడ వేయడం

6.2.4.3. తడుపు, నీళ్లు కట్టు

నల్ల ..... కులాయి; నల్లా
యేత కాలువ ..... నీళ్లు కాలువ
యేత మిసిన్ ..... జల యంత్రం
యేర్ ఆపు సియ్వల్ .. నీళ్లు కట్టడం
యేర్ ఆపుస ..... నీళ్లు ఆపుకొ
యేర్ పార్వల్ ..... జలపాతం; నీటి పారుదల

6.2.4.5. మొక్కలను అజాగ్రత్తగా చూడడం

ఉయ్యర్తె మన్వక్ .....అజాగ్రత్త
జాడితున్ బెర్సున్ వ ..... కలుపు మొక్కలను పెరగనివ్వడం
మర్రకున్ చొకొట్ సూడ్వక్ మన్వల్ ..... మొక్కలను అజాగ్రత్తగా చూడడం

6.2.5. కోత, పంట, ఫలసాయం

కిచ్- .....తెంపుట
కుట్ట ..... కొయ్య
కొయ్- ..... కోయడం
చక్కర్ మాటితెర్వల్ ..... క్యారెట్లు పీకడం
పంటకొయ్వల్ .... పంట కోసేవాడు
పండ్- ..... పండు
పాతి .....బంతి
మక్కెంగ్ కొయ్వల్ ..... మొక్కజొన్న కోయడం
మాటిగడ్డంగ్ కొయ్వల్ .....కండ గడ్డల కోత
ముర్త .....ముదిరిన; ముదురు
వంజింగ్ కొయ్వల్ ..... వరి కోత

6.2.5.1. మొదటి ఫలాలు

కొయ్త పంట మొదొల్ తిన్వల్ కోత పంట మొదలు తినడం
మొదొల్ పండింగ్ ...మొదటి పండ్లు

6.2.5.2. పంట నష్టం

కరబ్న విజ్జ ..... చెడు విత్తనం
కరు అర్త ..... కరువు
పంట నుక్సన్ .....పంట నష్టం
పిర్ వడి ..... గాలివాన
పుడిత .....చీడ పట్టు; పుచ్చిపోవుట
పెర్సపిర్ ..... తుఫాను
బయ్ కమ్మిపంటపెసిత .....చాలా తక్కువ ఫలసాయం
బేమరి ..... జబ్బు; రోగం; రోగి
బేమరి పియ్త ..... రోగం పట్టింది

6.2.5.3. అటవీ మొక్కలను పోగు చేయడం

కుప్పికీం .....కూడబెట్టు

6.2.5.4. మొక్కల ఉత్పాదన

కట్టె ..... కట్టె; కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న పందిరి; కలప
కట్టెంగ్ ..... కట్టెలు; వంట చెరుకు
బుల్లు ..... జనుము
బూడ్ కాచ్వల్ .....కిందికి తవ్వడం
మాల్ .....పంట
ముచ్వల్ వాట ..... కప్పి వేయు
రబర్ ..... రబ్బరు
రోన్ ముచ్చ ..... ఇంటి కప్పి
సెవ్వెర్ ..... జిగురు; బంక

6.2.6. కోసిన పంటను సరి చేయుటకు

కొయ్తనున్ చొకొట్ కియ్వల్ ..... కోతను సరి చేయడం
కొర్రినసేజతల్ దానజ్ తెండ్వల్ చిక్కుడు కాయల నుండి గింజలు తీయడం
పొట్నె మంతబుయ్ సేజ .. పొట్టుతో ఉన్న పల్లికాయ కాయ
మక్కెతల్ పొట్టుతెండ్వల్ ..... మొక్కజొన్న నుండి ఆకు తీయడం
మక్కెతల్ విజ్జ తెండ్వల్ ...మొక్కజొన్న నుండి విత్తనాలు తీయడం
మక్కెంగ్ కొయ్వల్ .....మొక్కజొన్న కోయడం

6.2.6.1. ధాన్యం ఎగపోయడం

కుర్మా .....ఊక
పొట్ ..... పొట్టు
వెడివల్ కుప్ప ..... ఎగవేసే గంప
వెడివల్ జాగ ..... ఎగ పోయడం
వెడివల్ బొమ్మి ..... ఎగ పోసే నేల
సేతి ..... చాట

6.2.6.2. ధాన్యం గిర్నీ పట్టించడం

గొహ్మ .....గోధుమలు
చక్కి .....గిర్నీ
జొన్న ..... జొన్నలు
దాన .....గింజ; ధాన్యము
నురుసీమ్ ..... నూరిపొయ్యి
పిండి పియుసిమ్ .... గిర్నీ పట్టించు
పెరెక్ .....బియ్యము
రొబ్బ ..... రుబ్బు
వంజింగ్ .....
సడయ్ డారి ..... సెనగ పప్పు

6.2.6.3. దంచిన

ఉన్- ..... దంచు
కడ . కల్లం; కల్లము చదును చేయుట
కొట్టిల ..... గూటి
దంచ్- ..... దంచు
మార్ లాక్త .....దెబ్బ
విస్- ..... జొన్నలు వేరు చేయడం
సర్వ .....మిగులు

6.2.6.4. పంటను కోసి భద్రపరచడం

గాది .....గుమ్మిలో
డీండ్వ .....
పోతెనగ ..... బస్తాలలో
సిబ్బితగ .....గుమ్మిలో

6.2.7. రైతు

కున్బి ..... వ్యవసాయము చేసేవాడు
కేప ..... కాపు
జాగ్లి .....రాత్రి కాపలా
నాయ్జుల్ ..... అరక
సేర్ ..... అరక

6.2.8. వ్యవసాయ పనిముట్లు

ఆరూ ..... ముళ్ళు కర్ర
కచ్చి ..... ఇనుము; లోహం
కయ్యర్ ..... రంపం
కుర్ప ..... చిన్న కొడవలి
కూస ..... పలుగు
కొడ్ .....
కొయ్య ..... కొయ్య
కోర ..... పార
గిర్ర .....
గుత్త ..... గుత్తకు యివ్వు
చాట్ ..... కమ్మీ
చాడె .....
జోత ..... జొత్తె
టాడి కీ- .....
డవ్ర ..... దొర
తిపున్ .....
దాతడ .....
దోర్న ..... విత్తనాలు విత్తె పరికరం
నాయ్‌జల్ ..... నాగలి
పాలె ....నాగలికి ఆనుకొని ఉండే కట్టె
పావ్డ ..... పార
పాస్ ..... పలుగు
బడ్డ ..... కర్ర
బడ్డె ..... రూళ్ళ కర్ర; వెదురు కర్ర
మర్ర ..... విషము; విషము డబ్బా
మూల ..... కొన; దిశ
విడ్య ..... అరక లో విడ్య
సబ్బల్ ..... గడ్డపార
సెట్టెడ్ ..... కొడవలి
సేర్ ..... అరక
సొత్త ..... దుడ్డు

6.2.9. వ్యవసాయభూమి

వాడి ..... తోట
వావుర్ ..... చేను; భూమి

6.3. పశు సంవర్ధక శాఖ

కారవొల్వల్ ..... పొదుగు
కొటుడి .....
జాప్ ..... ముళ్ల కంచె
ముస్కె ..... చిక్కం
మేస్క్ నగవొల్వల్ ..... పొదుగు
వహ్- ..... ఈను
సిత్రి ..... గుల్ల

6.3.1. సాధు జంతువు

ఉహ్- ..... తపడం
గాది ..... గాడిద; పదవి
గొర్రె ..... గొర్రె
డొహున్ ..... కుడిది నీళ్ళు
పుయ్ పుయ్ కీ- ముద్దుగా పెంచడం
మూర ..... ఆవు
వేసుని .....ముక్కు తాడు
సడ ..... పగ్గము తాడు
సివొడ ..... కాండి కనలు
హెర్రె .....మేక; మేక పోతులు

6.3.1.1. పశువులు

కూటర్ ..... ఊక,మేత
కొట్క ... కొట్టాము; జంతువుల పాక
కోర్ ..... కొమ్ము; కొమ్ములు
గావడ్ ..... ఆవుల కొట్టాము; దొడ్డి
జల్వ .....నమలడం
జూడి ..... గడ్డి
దామ్డి ..... తనుగు
దూర్ కారియల్
..... ముందుకు వహించు
దొడ్డి ..... జంతువుల పాక
పాతిపాయ్వల్ కోంద
..... బంతి కొట్టె ఎద్దు
పియ్య ..... దూడ; పట్టు
మంద ... గుంపు; మంద; సమూహం
మురడి .....ఆవుల పందిరి
రొహ్క- .....నెమరు వేయడం
సిర్న ..... గంట

6.3.1.2. గొర్రె

కారి గొర్రె .....నలుపు గొర్రె
డాడియల్ గొర్రె .....పెద్ద గొర్రె
దవ్రల్ గొర్రె ..... తెల్లటి గొర్రె
పొడెల్ .....గొర్రె పోతు
రచ్చెమాతంగ్ ... గుంపుగా ఉన్నవి

6.3.1.3. మేక

టొట్టి హెర్రె .....ఆడ మేక
హెర్రె .....మేక; మేక పోతులు
హెర్రె పిల్ల .....మేక పిల్ల
హేర్రెన ఆడ్వల్ ..... మేకల అరుపు

6.3.1.4. పంది

కరబ్ యేర్ .....మురికి నీరు
కోరెల్ .....కొమ్ములు
గొహ్డల్ పద్ది .....మగ పంది
టొట్టి పద్ది ..... ఆడపంది
పద్దిపిల్ల .....పంది పిల్ల

6.3.1.5. కుక్క

కర్జ్ ఆత ..... గజ్జి పట్టిన
కెయ్మెర్ .....కుయ్యి
గుర్ ఇన్వల్ ..... గుర్రుమను
టొట్టి నెయ్ ..... ఆడ కుక్క
డొండెనెయ్ ..... ఆడ కుక్క
నాట్టనెయ్ .....ఊరి కుక్క
నెయ్ పిల్ల ..... కుక్క పిల్ల
నెయ్క్ నొర్ మాయ్నల్
.....కుక్కల వ్యక్తి
పోరి .....పిల్ల
ముహ్చ- ..... మొరగడం
యెర్రినెయ్ .....పిచ్చికుక్క
సికరి నెయ్ ..... వేటకుక్క

6.3.1.6. పిల్లి

గొహ్డల్ వెర్కడ్ .....మగ పిల్లి
మ్యావ్ ..... మ్యావ్
వెర్కడ్ ..... పిల్లి
వెర్కడ్ పిల్ల .....పిల్లి పిల్ల
సికరి .....వేట; వేటాడు

6.3.1.7. మోసే జంతువు

కోడపిల్ల ..... గుర్రంపిల్ల
గాది ..... గాడిద; పదవి
జువ్వ ..... కాండి
టొట్టికోడ ..... ఆడ గుర్రం
పుహ్- .....కట్టుట
లగందొహ ..... కళ్లెం వెయ్యి
లగం .....పల్లం
హత్తి ..... ఏనుగు

6.3.2. భూములలో జంతువులను మేపడం

కడ్బ ..... చొప్ప; చొప్ప బండి; మేత
కడ్బ వాట .....మేత వాయి
కసటి ..... గంట
కోంద ..... ఎద్దు
కోందంగ్ గాయ్కి ... ఎద్దుల కాపరి
గాయ్కి .....జంతువుల కాపరి
గుంగుర్ ..... గజ్జెలు
గొరెజ్ గొల్లల్ ..... గొర్రెల కాపరి
గొల్లల్ .....గొల్లవాడు
చారొ .....ఆహారం; జంతుగ్రాసం; జంతువుల (గడ్డి)
జీల ..... గజ్జెలు
డోర్కల్ ..... జంతువుల మేపు వారి పెండ్లం; జంతువులను కాచేవాడు
దుడ్మ ..... ధ్వని ఇచ్చే ఇత్తడి గంట
బస్కయల్ ..... బర్రెలు మేపేవాడు
మూరంగ్ గాయ్కి ..... జంతువుల కాపరి
హెర్మింగ్ బస్కల్ .....బర్రెల కాపరి

6.3.3. పాలు, పితుకు

కొరొప్ .....మజ్జిగ
పాల్ తాలి ..... పాల పాత్ర
పాల్ ద రోన్ ..... పాల కేంద్రం
పీర్- పాలు తియ్యడము; పిండడము
మూర పాల్ ..... ఆవు పాలు

6.3.4. కటికోడు, కసాయివాడు, నరుకు, సంహరించు, హత్య

తోల్ .....చర్మము; తోలు
సవ్వింగ్ కొయ్వల్ .....మాంసం కోయడం

6.3.5. ఉన్ని ఉత్పత్తి

గొర్రె బురజ్ ..... గొర్రెబొచ్చు
బుచ్చె .....వొత్తుగ

6.3.6. కోళ్ళ పెంపకం

కార ఉద్- ..... పొదుగు
కారవొల్వల్ ..... పొదుగు
కొర్ ..... కోడి; కోడి పిల్ల
కొర్ గూడ .....కోళ్ళ గూడు
కొర్క ..... కోళ్ళు
దొస్- .....పెట్టడం
మేస్క నగవొల్వల్ .....పొదుగు
రాయిసిడి మిట్టు .....రామచిలుక
వొహ ..... పగుల గొట్టు; పేల్చు
సుయ్ కొర్ ... ముల్ల కోడి; సీమకోడి

6.3.6.1. కోడిపిల్ల, కోడిమాంసం

కొర్ గూడ .....కోళ్ళ గూడు
గొగ్డి ..... కోడి పుంజు

6.3.7. జంతువుల ఉత్పత్తులు

తోల్ ..... చర్మము; తోలు
బూరంగ్ .....ఈకలు
మూర తోల్ ..... ఆవు చర్మం; గొడ్డు చర్మం

6.3.8. పశు వైద్యం

జన్వర్ బేమరింగ్ ..... జంతువు రోగాలు
జన్వర్ వద్దు .....జంతు వైద్యుడు

6.3.8.1. జంతువుల రోగాలు

జెబ్బ అవల్ హూప్ మరియు నోరు
యయల్ వాత . అవ్వ అమ్మ వారు

6.3.8.2. విత్తులు కొట్టిన జంతువు

మూరంగ్ ..... ఆవులు
సీరంగ్ పాయ్వల్ ..... పుంస్త్వం పోగొట్టు
సొంజి .....వెళ్ళి

6.4. వేటాడటం, చేపలు పట్టడం

పింజొర .....గూడు; బోను
మహ్కవల్ .....వెతుకు
మీన్క పియ్య .....చేపలను పట్టు
సికర్ ..... వేట; వేటాడడం

6.4.1. అన్వేషించు, వేటాడు

కేడతె ..... అడవిలో
కోడ ..... తుపాకి ట్రగ్గర్
గుట్టనగ సికరి ..... కొండలోని వేటాడుట
జన్వర్క న కేయ్వల్ ..... జంతువులా పిలుపు
తెల్లుద్ గవాట్వల్ . సంచిలో వెయ్యి
దార్ కియ్వల్ ..... పదును పెట్టు
నిసన్ పియ్వల్ ..... గురి చెట్టు; గురి పెట్టడం
నెయ్కి నె సికారి ..... కుక్కతో వేటాడటం
పాస ..... ఉరి వేసి
పొదెలన సికరి .....పొదలలోని వేటాడుట
మక్సి మన్ ..... దాగి ఉండు
సంగ్డి ..... వేటాడు
సికర్ ..... వేట; వేటాడడం
సికరి .....వేట; వేటాడు

6.4.1.1. జంతువును దారికి తీసుకు రావడం

కొజ్జి ..... అడుగు
కొజ్జి సూడ్వల్ అడుగులు చూడడం
పర్చ ..... అస్థిర నివాస గుర్తు
మక్సి మంజి సికరి .....దాగి ఉండి వేటాడు
మర్రతగ కాద కొజ్జి .....చెట్టుమీద పాదముద్ర

6.4.2. బోను

కాచ్- .....తవ్వకం; తవ్వేవాడు
చందొడ ..... షికారి వస్తువు
జార్తగ టట్వల్ వలలో చిక్కించుకో
టట్- ఇరుక్కోవటం; చిక్కుకోవడం
టేడ్వ .....
డూటి .....బుట్టి
డొడ్డొతగ అర్వల్ గుంతలో పడటం
పాస ..... ఉరి వేసి
పాసతగ గాటొ దొస్వల్ .. ఉరి వద్ద ఆహారం పెట్టడం
మయ్త గెల్చింది; తప్పడం; మిగులు
మెయ్సి సొడిత తప్పించుకుపోవడం

6.4.3. వేటాడే పక్షులు

గుల్లెర్ ..... గుల్లెర్
పరిసి సొడిత ..... ఎగిరి పోయింది

మర్రతగ మక్సి మన్వల్ పిట్టె ..... చెట్లలో దాగి ఉన్న పిట్ట
సికరి కియ్యలిక్ పిట్టెంగ్ .....వేటాడే పిట్టెలు

6.4.4. తేనె పెంపకం

కాడల్ ..... తేనె; తేనెటీగ; తేనెపట్టు
కాడల్ మిరికియ్యల్ .....తేనె సేకరించడం
నియ్ గడ్డ .....తేనె
పూరి ..... తేనె తట్ట
పెర బొక్కి ..... పెద్ద తేనె
బెర్రల్ .....తేనెపట్టు
మేస్ ..... గుడ్డు
యేరి .....
సుర్వె ..... యేడు తెట్టెల తేనె

6.4.5. చేపలు పట్టడం

గర్రి ..... గాలం
గర్రివాట .....గాలం వెయ్యి
జార్ .....చేపలు పట్టె వల; నెట్
డివ్రల్ ..... చేపలు పట్టె వాళ్ళు
పాడి .....కట్ట
మిన్క్ ..... చేపలు
మిన్క్న లద్ది .....చేపల చెరువు
లాటి .....వెదురు బొంగు

6.4.5.1. వలలో చేపలు

పియ్సి వాయ్యల్ .....పట్టుకొని రావడం
మీన్ జారి ..... చేప వల
మిన్క్ పియ్యల్ చేపలను పట్టడం; చేపలు పట్టడం
వాట్టు .....వేసిన; వేసుకున్నా

6.4.5.2. కొక్కెములతో ఉన్న చేప

పరివల్ మీన్ ..... ఎగిరే చేప

6.4.5.3. చేపలు పట్టే పరికరాలు

మిన్క్ పియ్యల్ చేపలను పట్టడం; చేపలు పట్టడం
మిన్క్ పియ్యల్ గర్రి .చేపలను పట్టె గాలం

6.4.6. జంతువులకు చేసిన పనులు

ఉర్- ..... ఎలుక పంజరంలో పడ్డది
కోందన్ చొకొట్ సూడ్యల్ ..... ఎద్దులను మంచిగా చూడడం
గూతె మా- .....
చొకొట్ మెహ్యల్ మంచిగా మేపడం
చొకొట్ సూడ్యల్ .....జాగ్రత్తగా చూసుకోవడం; మంచిగా చూడటం
డాప్క .....రాతి బోను
పింజ్ర ..... పంజరము
పోసి కీ- ..... పెంచుకో
బజ్రా మెహ్యల్ .....బయట మేపడం
లక్క .....లక్క
వరొరె జన్వర్కున్ మలుసియ్యల్ .....ఒక్కరు జంతువులను కదిలించడం

6.5. భవనాలతో పని చేయడం

ఇట్కె ..... ఇటుక; ఇటుకలు
కరంట్ ..... విద్యుత్తు
కాచ్- .....తవ్వకం; తవ్వేవాడు
కామ్ కియ్యె మాయ్నల్ .....కార్మికుడు
కియసీమ్ .....పని చేయనివ్వు
గమ్మతె ..... చిత్తు; హీనం
గొడ దొహ్యల్ ..... గోడ కట్టడం
చట్టం .....చట్టం
చుడుర్ రూపం ..... నిలకడ రూపం
చున్న .....సున్నము
చున్న మిస్డికియ్యల్ .....సున్నపు మిశ్రమము
టేప్ .....పట్టి
తాపి మాయ్నల్ ..... తాపీ వాడు
తాల వాట్యల్ ...తాళము వెయ్యటం
దొహ్- ....అడుపులో ఉంచుకో; కట్టు
మాచ్- .....అతికించు
మేస్త్రి .....కార్మికుడు
రంగ్ వాట్యల్ .....రంగు వేయడం; రంగు వేసేవాడు
రొహ్క నగ కామ్ కియ్యల్ ..... ఇండ్లలో పని చేయడం
రోత ..... ఇంటి
రోన్ తయర్ కియ్యల్ .....ఇల్లు నిర్మాణవేత్త
వాడె ..... వడ్రంగి
సారువ ..... తాపీ
సూడ్సెర్ మన్ .....పర్యవేక్షించు; వేచి ఉండు
హందక్ ..... అటునుంచి
హబ్రి ఇర్వల్ .....పక్కకు పెట్టడం

6.5.1. భవనం

కప్పింగ్ .....గుంత
కంబ .....స్తంభం
బరొసతె .....నమ్మకంతో
మన్వల్ రోన్ ..... వసతి గృహం
వావుర్ ..... చేను; భూమి
పీచ్ .....సమాధి
వొడ్ .....ఒడ్డు
సమ్య .....దీప స్తంభం
హొటల్ ..... హోటల్

6.5.1.1. ఇల్లు, గృహం

కేతికియ్యల్ రోన్ ..... వ్యవసాయ గృహం
తిన్వల్ ..... తినడం
పాట .....వాసము
బయ్ వెల్లె మజ్లిన రోన్ ..... బహుళ అంతస్తులోనిల్లు
మన్వల్ రోన్ ..... వసతి గృహం
రాజన రోన్ రాజ గృహం; రాజుగారి ఇల్లు
రొప్పొరొప్పొనె .....లోలోపలే
రోనె ..... ఇంట్లోనే

6.5.1.2. ఇళ్ళ రకాలు

గమ్మత్ నయ్ .....మంచిగా లేదు
గుడ్సె ..... కుటీరం; గుడిసె
గుడెసె .....గుడారం
చొకొట్న రోన్ ..... మంచి ఇల్లు
టాట్రల్ మండ .....పెద్ద పందిరి
డేర .....డేరా
డొడ్డి ..... జంతువుల పాక
పెర్సమూల .....పెద్దగది
బయ్కొన రోన్ ..... పెండ్లం ఇల్లు

బూడున్క్ విత్వల్ జాగ ..... కింది నుంచి పరుగెత్తె చోటు
మండ ..... పందిరి
రాజన మందిర్ ..... రాజ మందిరం
రాజన రోన్ రాజ గృహం; రాజుగారి ఇల్లు
రాజ్ వాడ ..... రాజ్యము
సోన్ .....పో; బయలుదేరు

6.5.1.3. నేల, భూమి, స్థలం, ఆస్తి,

ఆస్తి .....సంపద
కామ్ .....పని
పిస్వల్ ..... జీవించుట; బతకడం
మాల్కల్ ..... యజమాని
వెల్లె ఆగుటి కీమ్ .....ఎక్కువ ఆక్రమించు
వెలుమ్ ..... దడి
వేడ ..... ఆవరణ; పెరడు

6.5.1.4. ఆవరణ, గజం, దొడ్డి, పెరడు

ఆజ్ దుడీ .....స్నానము గది
ఆవర ..... కంచె వెయ్యి
గావడ్ ..... ఆవుల కొట్టాము; దొడ్డి
గోడ ..... గోడ
జోప ..... గల్మ తడక
డిడ్డి ..... ఇల్లు చుట్టు స్థలము
పడిద్ .....బంజారా బీడు; మైదానం
బహ్రా .....బహిష్టు; బైట; వెలుపల
మందొల .....పందిరి
రచ్చ ..... వాకిలి
వాడి .....తోట

6.5.1.5. కంచెవెయ్యి, కాచు, కాపు, దడికట్టు, గోడ, ప్రహరి వెయ్యి

జాప్ వాట ..... కంచె వెయ్యి
జోడి కీమ్ ..... అతికించు; కలుపు; జతపడు; జతపరచిన
జోప .....గల్మ తడక
బితి దొహ్వాల్ ..... గోడ కట్టు

6.5.2. భవన భాగాలు

ఆడె ..... ఆడె కట్టె
కొనొడ .....గూడు
గూరె ..... మట్టి గోడ
జోతడ ..... దూలము
దులమ్ ..... దూలము
పాట ..... వాసము
బునది ..... పునాది
ముండెల్ తెలుగులో శేరలు, గోండిలో మొగ్రెలు
రూప్ ..... రూపం
సడ ..... వాసలు

6.5.2.1. గోడ

గూరె .....మట్టి గోడ

6.5.2.2. పై కప్పు

ఆటెర .....అటుకు
దాబ ..... అటక
నడుమ్ కంబ ..... మధ్య స్తంభం
పాట ..... వాసము
పొర్రొ ముచ్వల్ .....పై కప్పు
పోయ గొట్ట ..... పొగగొట్టం
ముంగూర్ .....ఇంటి వాకిలి
మేడ ..... వాసాలు

6.5.2.3. తళ వరస వెయ్యి, నేల

జాడి చాప .....గడ్డి చాప
బూడ్ తార్వల్ ..... తివాచీ పరుచు
బొమ్మితగ వాట్వల్ చాప్ర నేల మీద పరిచే చాప

6.5.2.4. తలుపు, ద్వారం

కావడ్ ..... తలుపు
కుంజి డబ్బ .....తాళంచెవి
చిల వాట .....గడియ వేయి
చుట్కనె సో ..... చివుక్కున పో
దర్వజ ..... గడప
మున్నెత దర్వాజ ..ముందు తలుపు

6.5.2.5. కిటికీ

ఆకిన కావడ్ ..... ఆకుల తలుపు
కిడ్కి ..... కిటికి
కిడ్కి పడ్డ ..... కిటికి తెర
బహ్రా సూడ ... బయటకు చూడండి; బయటకు చూడు

6.5.2.6. పునాది

కాచ్- .....తవ్వకం; తవ్వేవాడు
చొకొట్న బునది ..... మంచి పునాది
బండన బునది వడివల్ ..... రాళ్ళ పునాది పోయడం
బునది ..... పునాది
బునది కాచ్వల్ .... పునాది తవ్వడం
బునది వాట్వల్ ...పునాది వేయడం

6.5.2.7. గది

ఆటెర ..... అటుకు
కర్స్వల్ కోలి .....ఆటల గది
కోడ ..... లోపల
కోలి .....మూల
తిన్వల్ కమ్ర ..... అన్నం ఆరగింపు చేసే గది
బీడ .....బయట
మాడి .....బంగ్లా; బిల్డింగ్
వోడ .....దీపం పెట్టె వోడ
వోస్రి ..... వసరా
సప్రి .....చప్రి
హర్ర ..... గది

6.5.2.8. అంతస్తు, కథ

పొర్రొ తెర్గ వల్ పయ్‌రింగ్ ..... పైకి ఎక్కే మెట్లు
బూడ్ రెయ్వలిక్ పయ్‌రింగ్ ..... కిందికి దిగె మెట్లు

6.5.3. భవన నిర్మాణ సామాగ్రి

ఇట్కె ..... ఇటుక; ఇటుకలు
కీడ ..... మొలలు
చికివాత తోడి .....బంకమట్టి
చెక్కాంగ్ ..... చెక్కలు
జడ్ప ..... తడక బండి
టాటి ..... తడక
డేరి .....గుంజ
తెర్గ .....ఎక్కు
పత్రంగ్ ..... రేకులు
పిడ్క .....పెంకు
పిడ్ప ..... తడక
పూర్త తోడి .....తడి మట్టి

పొర్రొ ముచ్చెర్ మంతొన్ .....పై కప్పి వేస్తున్న
మొల .....మొలలు
రంగ్ వాట .....రంగువేయి
రోన్ వాట్వల్ వాస ..... ఇంటి కప్పుకు వేసే వాసం
సడపి ..... అలుకుతా నీరు; పెండ
సిమిట్ .....సిమెంట్

6.5.3.1. భవన నిర్మాణ పరికరాలు మరియు సంరక్షణ

కీసెర్ మన్ ..... కొనసాగించు
కెయ్సర్ కట్ట ..... చీపురు కట్ట
దూస పియ్తు ..... బూజుపట్టింది

6.5.4. ప్రాథమిక సదుపాయాలు

మొద్దొడ సామన్ .....ప్రాథమిక సదుపాయాలు
వేలింగ్ ..... తీగలు

6.5.4.1. దారి, బాట

కరబ్ సరి .....చెడి పోయిన దారి
కాల్ సరి ..... కాలిబాట
కాల్క్ న సరి పిడ్వల్ జాగ .....కాలి నడకలో దారి దాటే చోటు
పూల్ ..... వంతెన
రోడ్ ..... రోడ్డు
సరి ..... ఎదురు చూచుట; గొల్చు; ద్వారం; బాటసారి; మార్గము

6.5.4.2. అవధి, పొలిమేర, సరిహద్దు

దూర .....సరిహద్దు
సివ .....పొలిమేర; సరిహద్దు

6.6. పని, వృత్తి, వ్యాపారం

కలడి ..... తాటి చెట్టు ఎక్కేవాడు
కల్ .....సారాయి
కాతి ..... కమ్మరి
కీత సామన్ .....చేసిన వస్తువు
కుమ్మల్ ..... కుమ్మరి పెండ్లం; కుమ్మరివాడు
గొర్రెజ్ మెహ్వాల్ గొర్రెలు మేపేవాడు
జీవతె మంత .....జీవముతో ఉన్న; ప్రాణంతో ఉన్నది
డివ్రల్ ..... చేపలు పట్టె వాళ్ళు
నొవ్కరి ..... ఉద్యోగం
బోయల్ మత్సకారి; మత్స్యకారుడు
మాద్గి ..... మాదిగ
సీపి ..... దర్జి

6.6.1. బట్టతో పని చేయడం

కత్రి కీమ్ ..... కత్తిరించు
కప్డి గింద కొట్వల్ .....గుడ్డ మీద కొట్వల్
కప్డి వాట్వల్ .....బట్టలు వెయ్యడం
కప్డింగ్ కొట్వల్ . బట్టలు కుట్టేవాడు
కొట్- .....కుట్టు
కొట్వల్ కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు; పొడ్చడం
చొకొట్ కీత ..మరమ్మత్తు చేయడం
చొకొట్ కీమ్ ..... బాగు చేయి; సరిచేయు; సరిదిద్దు
టాడి కీ- .....
నుల్క ..... మంచం త్రాడు
నూల్ .....దారం; నూలు
నూల్ తయర్ కియ్వల్ మిసిన్ ..... దారం తయార్ చేసే యంత్రం
నూల్ తెండ్వల్ .....దారం తీయడం
నూల్ సరివల్ .....నూలు అల్లడం
రుయ్ ..... దూది
సరి- ..... అల్లు
సాలెవాడల్ ..... నేత పని వారు
సీపి ..... దర్జి
సుక్- ..... ఉతుకు

6.6.1.1. బట్ట

గింద .....గుడ్డ; పేలుక
నెయ్లొన్ .....నైలాన్
పాఱుడ్ .....బట్టలు
పాలిస్టర్ ..... పాలిస్టర్

6.6.1.2. దారం తీయడం

గాడి కీమ్ ..... గుచ్చు
నూల్ తెండ్వల్ .....దారం తీయడం
నూల్ తెండ్వల్ మిసన్ . దారం తీసే యంత్రం
వయుర్ ..... తీగ
సిక్క నోడె ..... తాడు

6.6.1.3. అల్లడం, అల్లిక, అల్లే

సరిత .....అల్లడం

6.6.1.4. బట్ట నేయడం

కప్డింగ్ సరివల్ ..... నేత పనివాడు
వాట్వల్ .....వెయ్యడం; వేసేవాడు

6.6.2. ఖనిజాలతో పని చేయడం

6.6.2.1. గని తవ్వకం

తాడ ..... తవ్వు
బండింగ్ వొహ్వాల్ సుత్తె ..... రాళ్లు కొట్టే సుత్తి
బహన్ మంత ..... ఉద్దేశం
బొమ్మి తాడ్వల్ ..... గని తవ్వడం
సోనెత కోర్సె .....బంగారపు గని
సోనెత్ సాటి తాడ్వల్ .... బంగారం కోసం తవ్వడం

6.6.2.2. ఖనిజం నుండి లోహాన్ని వేరు చేసి శుద్ధి చేయడం

కత్తుల్ తున్ ఉగ్రికియ్వల్ .... లోహ ధాతువును కరుగబెట్టడం
కొల్మి ..... కొలిమి

6.6.2.3. లోహంతో పనిచేయడం

ఇస్తిరి పాయ్వల్ ..... ఇస్త్రీ కొట్టడం
కచితున్ చిప్ తుండు సియ్వల్ .....లోహం అతికించు
కాతి .....కమ్మరి
కామ్ సియ్యొ అద్ కచ్చి .....పనికి రాని లోహం
కాసుసిమ్ .....కాచు
కొలుస్- .....
చాందితంగ్ కియ్వల్ .....వెండితో చేసేవి
డాకలి ..... దాగిలి
నరుమ్ ఆత .....మెత్తబడు
ముచ్చడ్ సీమ్ .....పాత్ర ఇవ్వు
వాట్టు ..... వేసిన; వేసుకున్నా
సోనె తయర్ కియ్వల్ వాలె .....స్వర్ణకారుడు
సోనెత ముద్ద ..... బంగారపు ముద్ద

సోనారల్ ..... అవ్వులోడు
హిరనంగ్ కియ్వల్ వజ్రాలతో చేసేవి

6.6.2.4. బంక మన్ను తో పని చేయడం

కుమ్మల్ ..... కుమ్మరి పెండ్లం; కుమ్మరివాడు
చీకి తోడిత బుడ్డి .. బంక మట్టి కుండ
తయర్ ఆత .ఏర్పడింది; ముస్తాబైన
బుడ్డి పెక్ కీమ్ ..... కుండ విసిరెయ్
బుడ్డి వేయు సీమ్ ..... కుండను కాల్చు పెట్టు
బుడ్డింగ్ తయర్ కియ్యె ..... కుమ్మరివాడు
బుడ్డిన కామ్ ..... కుమ్మరి పని
రూపం ..... ఆకృతి

6.6.2.5. గాజు తో పని చేయడం

ఆర్స ..... అద్దము; గాజు

6.6.2.6. నూనె మరియు వాయువు తో పని చేయడం

కటిన్తె తెండ .. ఇబ్బందిగా తీయడం; ఇబ్బందిగా తీయు
గరికియ్వల్ జాగ ..... బాగు చేసే కర్మాగారం
తెండ్త ..... తీసినది
నియ్ ..... నూనె
నియ్ తయర్ కియ్వల్ జాగ ..... నూనె కర్మాగారం
నియ్ వొయే లారి .....నూనె తీసుకుపోయే లారీ
బహ్రి తెండ్వల్ బయటకు తీయడం
మత్ పామ్ ..... పిచ్ కారి

6.6.2.7. రాయితో పని చేయడం

చెక్వల్ ..... చెక్కటం
చెన్ని ..... ఛానల్
పాల్ బండ ..... పాల రాయి
బండ ..... బండ; రాయి
బండంగ్ కొయ్యె రాళ్ళు కోసే వాడు
బండంగ్ వొహ్వల్ కామ్ .....రాతి కట్టె పని
మేస్త్రి కామ్ ..... తాపీపని

6.6.2.8. ఇటుకలతో పని చేయడం

ఇట్కె కామ్ ..... ఇటుక పని
ఇట్కెంగ్ ఇర్వల్ ఇటుకలు పెట్టడం

6.6.2.9. రసాయనాలతో పని చేయడం

కాసుసియె మిసన్ . కాల్చే యంత్రం
బయ్ చుడ్డుసి ..... పరమాణువు
మత్క వొమ్వల్ .....మందుల విక్రేత

6.6.2.9.1. పేలు, పేల్చివెయ్యి, భగ్నమను, విస్ఫోటించు, వెళ్లగొట్టు

బగ్నె పొత్వల్ ..... భగ్నమను
బయ్ జొర్తె వోర్త .....పేద ధ్వని తో పేలుడు
సొడు సీమ్ .....వెళ్ళగొట్టు

6.6.3. కర్రతో పని చేయడం

కట్టె కొయ్వల్ ..... కట్టె కోయడం
కిరెట్క .....
కీక్ర ..... ఉలి
చీర్ని .....చిన్న ఉలి
టుక్డెంగ్ కీ- .....ముక్కలు చేయు
దూగడ .....
పిడి కీ- ..... మర
బార్చి .....
మెసి- .....పదునుపెట్టు; వాడి చేయు బండ
వాడె .....వడ్రంగి
వాడె కామ్ .....వడ్రంగి పని

6.6.3.1. కలప-నరుకు, జంజాటం, జంజాటంగా వుండే

కట్టె ..... కట్టె; కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న పందిరి; కలప
నట్క- .....నరుకు
నట్కవల్ .....నరకడం; నరుకుట
మర్రతున్ కొయ్వల్ .....చెట్టును కోయడం

6.6.3.2. కలప, వంటచెరకు

కట్టెతె కీత ..... చెక్కతో చేసిన
యెద్దకట్టెంగ్ ..... వంట చెరుకు
సీందెర్ .....సంరాలు

6.6.3.3. కాగితం తో పని చేయడం

కాగుత్న కంపని ..... కాగితపు కర్మాగారము

6.6.4. కళలు

6.6.4.1. తాళ్లు

గట్టి ..... ముడి; మూట
గట్టింగ్ దోహ్త నోడె ..... కట్లు కట్టిన తాళ్ళు

6.6.4.2. బుట్టలు మరియు చాపలు అల్లడం

అంచె ..... చిన్న గంప
గుర్గుల ..... చిన్న గంప
చాప్ర ..... చాప
టొప్లి .....గుల్ల
తాడిఆకి .....తాటి ఆకు
బుట్టంగ్ చాప్ర సరివల్ ..... బుట్టలు చాపలు అల్లేవాడు
బుట్టి .....బుట్ట
సుప్లె ..... చిన్న గంప

6.6.4.3. తోలుతో పని చేయడం

చంబరల్ చెప్పులు కుట్టేవాని భార్య.; చెప్పులు చేసేవాడు
డప్ .....డప్పు
డోల్ ..డోలు; డోలు వాయించేవాడు
తోల్ తెండ్వల్ .....తోలు తీయుట
తోల్తె కామ్ కియ్వల్ .. తోలుతో పని చేయడం
మాద్గి .....మాదిగ
వార్తి ..... నాగలి,అరకకట్టె తాడు

6.6.4.4. ఎముకతో పని చేయడం

కోర్ ..... కొమ్ము; కొమ్ములు
బొక్క .....ఎముక
బోక్కతెకామ్ కియ్వల్ ఎముకలతో పని చెయ్యడం
సీంగ్ .....కొమ్ము

6.6.5. కళ, విద్య

చిత్రన్ కీమ్ ..... చిత్రించు
నక్స .....చిత్రము
నడ్డుమ్ ..... నడుమన; మాధ్యమం
నమున ..... నమూన
పాటంగ్ వారే ..... కళాకారుడు
బొమ్మంగ్ రెహ ..చిత్రాలు దించడం
బొమ్మంగ్ రెహ్వాల్ .....బొమ్మలు గీయడం; రాయిలు చెక్కడం
రంగ్ కీమ్ ..... రంగువేయు
సద్దుర్ దిస్వాల్ .....సముద్ర దృశ్యం

6.6.5.1. గియ్యి, చిత్రించు, రంగువెయ్యి

అధ్యయ్ కీమ్ ..... అధ్యాయనము చేయు
కాగుత్ నగ కారిక్ గీతొంగ్ వాటె పెన్సిల్ కాగితంపై నాలాగ రాసే పెన్సిల్
కొంకి గీతొంగ్ రెహ ..పిచ్చి గీతలు గీయు
నక్స .....చిత్రము
నాస్ కియ్వాల్ ..... తుడిచేయడం
పటం ..... పటం
పెన్సిల్ .....పెన్సిల్
పోటొ ..... బొమ్మ
బొమ్మ ..... బొమ్మ
బొమ్మతున్ వర్నించ ..... బొమ్మ వర్ణించు
సపయ్ కీమ్ ..... బాగు చెయ్యి

6.6.5.2. ఛాయాచిత్రకళ

పూటుంగ్ రెహ్వాల్ .....కెమేరా
బొమ్మంగ్ రెహ్వాల్ .....బొమ్మలు గీయడం; రాయిలు చెక్కడం
రంగ్ రంగ్న సినిమా .....వర్ణ చిత్రం గీయడం
రంగ్న సినిమ .....రంగుల సినిమా
సినిమ తెండ్వాల్ ...సినిమా తీయుట

6.6.5.3. శిల్పాలు చెక్కడం

ఆతొర్ ..... అటువంటివాడు
చెక్వాల్ ..... చెక్కటం
బొమ్మ చెక్వాల్ ..... శిల్పం చెక్కడం
రూప్నెతయర్ కీతొర్ . ఆకారంగా ఏర్పరుచు

6.6.6. నేలతో పని చేయడం

కోర .....పార
చకిన్ కియ్వాల్ తనిఖీ; పర్యవేక్షించు
తాడ .....తవ్వు
నాయ్ఙల్ ..... నాగలి
బొమ్మితున్ మెలుసియెమిసిన్ .....భూమిని కదిలించే యంత్రం
సబ్బల్ ..... గడ్డపార

6.6.7. నీటితో పని చేయడం

కరంట్ తయర్ ఆయ్వాల్ జాగ ..... విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రం
కాచ్- .....తవ్వకం; తవ్వేవాడు
కాల్వ ..... కాలువ
కుహి కాచ్వాల్ ..... బావి తవ్వడం
గరి కియ్వాల్ ..... జల్లెడ
డొహొ .. జలాశయం; పెద్ద మడుగు; మడుగు
తడెయ్ కట్ట .....చెరువుగట్టు
పొహ్ర ..... బకెట్టు; బొక్కెన
బొక్కెన ..... బొక్కెన
యెలక్టిరింగ్ ..... విద్యుత్
యేతజోర్ .....నీటి శక్తి
యేతటాకి ..... నీటి ట్యాంక్
యేతె కామ్ కియ్వాల్ ... నీటితో పని చెయ్యడం
యేర్ పార్వాల్ .....జలపాతం; నీటి పారుదల
లద్ది ..... వాగులో
వర్టల్ .....చాకలి; చాకలి ఆమె

6.6.7.1. కొళాయిమరమ్మతు చేసేవాడు

కాల్వ చక్నె కీమ్ కాల్వ మరమ్మత్తు చేసేవాడు
గొట్టతల్ యేర్ తూర్వక్ కియ్వాల్ .....గొట్టంనుంచి నీరు కారకుండా చేయడం
గొట్ట పీడి కియ్వాల్ ..... గొట్టం బిగించడం
ముడుస .....ముంచు
యేత గొట్ట .....నీటి గొట్టం
యేత సర్రి ..... నీటి జలదారి
యేర్ సుట్టికీమ్ .. నీళ్ళు విడిచి పెట్టు

6.6.7.2. నీటి సరఫరా, నీటిని ఒక చోటు నుండి వేరే చోటుకు పంపడం

గొట్ట .....గొట్టం; పైపు
చుడుర్ డొడ్డొ ..... చిన్న గుంట
చుడుర్ పూల్ ..... చిన్న వంతెన
డగుర్ కాల్వ .....పెద్ద కాలువ
మర్ర పాయ్వాల్ డబ్బ ..... పంపు
యేత కామ్ .....నీటి పనులు
యేర్ చేంది కియ్వాల్ ..... నీలు తీయడం
సీల్క .....చిన్న కాలువ

6.6.7.3. నీటి ప్రవాహాన్ని అదుపు చేయడం

ఆపుసీమ్ ...ఆటంకపరుచు; ఆపడం

6.6.7.4. సముద్రంలో పని చేయడం

సద్దుర్ యేర్ .....సముద్రం నీరు
సద్దుర్తగ డెయ్వాల్ .....సముద్రంలో దూకడం

6.6.8. యంత్రాలతో పని చేయడం

కచ్చి సామన్ .....ఇనుప వస్తువులు
మిసిన్ ..... ఇంజను; యంత్రం
మిసిన్ నిద్ది కియ్వాల్ .... యంత్రాలు తయారు చేయడం
మిసిన్తె కామ్ కియ్వాల్ యంత్రాలతో పని చేయడం
సుద్రి కియ్వాల్ .అభివృద్ధి చేయడం; తయారు చెయ్యడము; మెకానిక్; సవరించు

6.6.8.1. విద్యుత్తుతో పని చేయడం

కంబ .....స్తంభం
కరెంట్ ..... విద్యుత్
కరెంట్ హెల్పర్ .....విద్యుత్ కార్మికుడు
కరెంట్న కామ్ ..... విద్యుత్ పని
వయుర్ ..... తీగ
వారి ..... తీగ; వైరి

6.7. ఆయుధం, పనిముట్టు, పరికరం, సాధనం

కచ్చి పీసార .....ఇనుప సామాను
జమియ .....కత్తి
పీసార .....పని ముట్లు

6.7.1. కోసే పరికరం

కత్తెర ..... కత్తెర
కయ్వార్ ..... రంపం
చెన్ని ..... ఛానల్
జమియ .....కత్తి
పొహ్వా ..... ఉలి
రూసి .....కత్తి

6.7.1.1. రంధ్రాలు చేసే పరికరం

కీక్ర ..... ఉలి
కొట్వల్ కుట్టడం; గుచ్చు; పొడుచు; పొడ్చడం
బర్మ .....శ్రవణం
బార్సి .....బొడిసె
మాడ్కి సూడ్వల్ ..... తొంగి చూడడం

6.7.1.2. తవ్వే సాధనం

గడ్డపార ..... గుణపము
డొడ్డొ ..... గుంత
తాడ్వల్ .....తవ్వడం

6.7.2. దంచే సాధనం

ఉస్వల్ పీసారంగ్ .. దంచే పరికరం
కోల .....కర్ర
గన్ ..... సుత్తి
జహ ..... తన్ను; దంచు
జహ్వల్ ..... దంచడం
రోకల్ ..... రోకలి

6.7.3. మోసే సాధనం

కట్ట .....కట్ట
కాడ్డి ..... ఉట్టి
గట్టి .....ముడి; మూట
గట్టి వాట .....ముడి వెయ్యి
తోచ్వలిక్ పీసార ....మోసే పరికరం

6.7.4. ఎత్తే సాధనం

గిర్క ..... గిలక

6.7.5. జోడించే సాధనం

చిప్ పియుస్వల్ ..... జోడించు
దొహ్వల్ .....కట్టడం; కట్టేవాడు
పట్టితె దొహ ..... బెల్టుతో కట్టు

6.7.6. పట్టుకునే సాధనం

దొహంతొర్ ..... కడతాడు
లాగ్సిమన్ .....తగులుకొని వుండు; దగ్గర ఉండు

6.7.7. పాత్ర

కోల్ కోజ .....లోతు గిన్నె
గంగర్ .....గంగాళము
చంబు .....గ్లాసు
చర్వి .....చిన్న బిందె
టాట .....తట్ట
బిందె ..... బిందె
బిడ్డ ..... గుల్ల
బుడ్డితగ ఇర్ర .....కుండలో పెట్టు
సోర .....పెద్ద కుండ
హోర .....పెద్ద గంప

6.7.7.1. సంచి

జోరి .....జోరి
తెయ్లు ..... సంచి
పర్సు ..... పర్సు
పోతె ..... సంచి
సిక్క .....ఉట్టి

6.7.7.2. ఒర

పిస్తొల్ చంచి .....పిస్తోలు సంచి

6.7.8. పరికరాల భాగాలు

కుంజి ..... తాళం చెవి; తాళము
గడ్డపార ..... గుణపము
డాండ ..... గొడ్డలి కర్ర
పల్క ..... దంతాలు
బరొబర్ .....సమానం; సరియైన
ముట్టి ..... పిడికిలి
సోజ్ ఆయ్వల్ .....అలుగు

6.7.9. మర, యంత్రం

పోర్ని .....పిచికారీ
బొడ్సవల్ ..... కాల్చుట
మిసిన్ ..... ఇంజను; యంత్రం
రొబ్బె రోకల్ ..... రుబ్బు రోలు
వడి పామ్ ..గాలికొట్టు; పంపు కొట్టు
సొదెల్క ..... పొయ్యి

6.8. ద్రవ్యం, మూలధనం, విత్తం

ఆస్తి ..... సంపద
కొత్తంగ్ ..... డబ్బు; ద్రవ్యం; పైస
దన్ ..... డబ్బు; తనం

6.8.1. సంపద కలగడం

ఆగుటి కియ్వల్ ....సొంతం చేసుకో
తన్వ ..... అతనిది; తన
యేత్తొర్ ..... పొందాడు
సర్కర్త కోట .....సర్కార్ ఆదాయం
సావ్ కారల్ .....యజమాని

6.8.1.1. తన, సొంత, కలిగి ఉండు, పొందు, సొంతం చేసుకో

కేయుస .....పిలుపు
తమ్వ .....తనకుతాను; వారిది
నావ .....నాది
మునొప ..... లాభం
హక్ .....హక్కు

6.8.1.2. సంపన్న, సమృద్ధం

కోటెస్వర్ .....కోటీశ్వరుడు
దనెవంతల్ .....సంపన్నుడు

6.8.1.3. పేద, పేదవారు, బీదయైన, హీనమైన

దిక్ సెల్లె ..... ఏమి లేదు; దిక్కులేని
బాట్టియల్ .....తిరుగు బోతు
బిచ్చె గాండల్ .....అడుక్కునే అమ్మాయి; బిచ్చగాడు
హరిబ్ .....ధనవంతుడు

6.8.1.4. సంపద భద్రపరచడం

చంచి కుడ్చ స్త్రీలు డబ్బు దాచుకునే సంచి

నెరుస్వల్ ..... పొదుపు
సందొక ..... పెట్టె

6.8.1.5. ఆస్తి, కలిగిఉండడం

బొమ్మి యేత్వల్ ... బూ కొనుగోలు
బొమ్మి వొంవల్ ..... బూ అమ్మకం

6.8.2. సంపద కూడబెట్టడం

మీరి కీమ్ ... పోగుచెయ్యి; సమావేశ పరుచు; హెచ్చించు

6.8.2.1. సంపద సంపాదించడం

ఉయ్సర్తె కీసి ఇర్త
..... జాగ్రత్తగా చేసి పెట్టినది
పాద్దు కీమ్
..... ఉత్పత్తి చెయి; సంపాదించు

6.8.2.2. లాభం వచ్చేట్లు చేయడం

కమెయ్ .....ఆదాయం
కమెయ్ కీ- ..... సంపాదించుట
పాద్దు .....లాభం

6.8.2.3. సంపద కోల్పోవడం

దవ్డి కియ్వల్ .....పోగొట్టుకోవడం
పజ్జ అర్వల్ .....వెనుకపడడం
పాద్దు వాయ్మకిన్
.....లాభం రాకపోవడం
బూడెమాత .....నష్టం రావడం

6.8.2.4. మితప్రయముగల, మితవ్రయముగల

కమెయ్ కర్చుత ఇంజెర్
..... ఆదాయ వ్యయాల అంచనా
నీవ కొత్తనె ఉయ్సర్తె మన్వల్
.....నీ డబ్బుతో జాగ్రత్త పడడం

6.8.2.5. ఆశనాతురముగల, తిండిపోతైన, దురాశగల

కరబ్ ఆస ..... మంచిది కాదు
కహ్వార్ .....తిండి పోతు
తోల్లె ..... తిండిపోతైన

6.8.2.6. వసూలు చెయ్యి, సేకరించడం, పోగుచేయడం

ఊంద్- గుంజు కోవడం; లాక్కోవడం
ఊమ్వల్ గుంజడం; గుంజుకోవడం; లాగుట
జమికీత .....కూడినది

6.8.2.7. ఆర్జించు, సంపాదించు

దయ్వ .....అదృష్టం
నీ కాల్దె నిమ్మె నిల్వల్ నీ కాళ్ళ మీద నీవు నిలబడడం
రోన్ వోయ్వల్ .ఇంటికి తీసుకెల్లడం

6.8.3. సంపద పంచుకోవడం

చంద సీమ్ .....విరాలం ఇవ్వు
దుస్రుర్క్ తూస్వల్ .. ఇతరులకు పంచుకోవడం
బట్వడ ..... బట్వాడా
వంత్ ..... వంతు

6.8.3.1. ఇవ్వు, దానంఇవ్వు, విరాళమివ్వు

అహెర్ .....సన్మానించడం
ఆందున్ ..... దానం
దర్మ ..... దానం; దానం చెయి
దాని ..... దాత
మయుస ..... మిగల్చడం
సీమ్ .....ఇవ్వు; దానం చెయ్యి

6.8.3.3. లోభియైన

చిక్టల్ .....లోభమైన
తూస్వక్నె మన్వల్
పంచుకోవడానికి నిరాకరించడం
నమ్మక్ .....నమ్మరానట్లుగా; సందేహించు
మయ్యతె మన్వల్ .....దయతో ఉండడం

6.8.3.4. బ్రతిమాలు, యాచించు

కొరెంజ ..... కోరిక
తల్క్- ..... అడగడం; కోరడం
దుస్రొనబొసతె పిస్వల్ ...ఇతరుల మీద ఆధారపడడం

బిచ్చె గాండల్ .....అడుక్కునే అమ్మాయి; బిచ్చగాడు
పీసొరంగ్ .....ఆయుధాలు

6.8.4. ఆర్థిక వ్యవహారాలు

6.8.4.1. కొను

చంది ..... సామాను
యేత్వల్ వోయ్వల్ .. లావా దేవీలు

6.8.4.2. అమ్ము

కప్డిలత ..... దుస్తులు
బాజి పాల .....కూరగాయలు
బాజి పాలంగ్ . ఆకుకూరలు; కూర గాయలు
వోమ్- .....అమ్మడం
హాటుం సొన్వల్ బజారుకు వెళ్ళడం

6.8.4.3. ఖరీదు, వెల

దర .....విలువ; వెల
బహన్ సీంతి ..... ఎలా ఇస్తారు
బూతి .....కూలీ
మహ్గ ..... విలువైన; వెల

6.8.4.3.1. ఖరీదైన, విలాసవంతమైన, విలువైన

బావ్ ..... ఏవి; భావన; వెల
మహ్గ ..... విలువైన; వెల
లామ్ వాలె .....పొడుగైనది
వెల్లె డజుల్ ..... అమితంగా; ఎత్తైన

6.8.4.3.2. అగ్గువ, చవుకైన, చౌక

కొసుర్వల్ .....బేరం చేయడం
బావ్ రెయ్తు .....వెల తగ్గిన

6.8.4.3.3. ఉచితంగా

రికం ఆమ్ .....ఖాళి అవ్వు
వట్టియె ..... వట్టిగా

6.8.4.4. బేరం, బేరం చెయ్యి

దరతున్ కొస్ర ..వెలను బేరం చెయ్యి

6.8.4.5. కూలి, వేతనం

బూతి .....కూలీ

సియ్వల్ ..... ఇవ్వడం; ఊడ్వడం; చెల్లించడం

6.8.4.6. అద్దె, అద్దెకివ్వు, అద్దెకు తీసుకో, అద్దె కూలి, కిరాయికి తీసుకో, కూలి, కూలికి-పెట్టుకో, బాడుగకు తీసుకో

కిరయ్ యేత ..... అద్దె తీసుకో
కిరాయ్ తె సీమ్ .....అద్దెకివ్వు
బూతితె ఇర్ర ..... కూలీకి పెట్టు

6.8.4.7. ఖర్చుపెట్టు

కర్చి కీమ్ .....వ్యయం చెయ్యి
నాస్ కీమ్ .....పాడు చెయ్యి
యెవు సీమ్ .....అందించు; చెల్లించు

6.8.4.8. గిడ్డంగి, సామానుల గది, బజారు, వ్యాపారస్థలం

దుకన్ ..... దుకాణం
మురడి ..... గోదాం; సామానుల గది
వోయ్వల్ జాగ ..... వ్యాపార చోటు
హాటుం ..... అంగడి

6.8.4.9. మారకం, మార్పిడి, వర్తకం, వాణిజ్యం, వ్యాపారం

బద్లి .....మారకం
బద్లి కియ్వల్ మార్పిడి; మార్పులు చేయడం
వోయ్వల్ తర్వల్ ..... ఒప్పందం
సీసి యేత్వల్ .ఇచ్చి పుచ్చుకోవడం

6.8.5. అప్ప-చెయ్యి, అప్ప తీసుకో

అర్దొతల్ అర్దొ .....సగానికి సగం
తాస్లితె సీమ్ .....కౌలుకివ్వు
దీడి .....వడ్డి
బాకి ..... అప్పు
సవెయ్ .....వడ్డి

6.8.5.2. ఒడంబడిక, కట్టు, దాసులైన, దాస్యంలో-ఉన్న, పరతంత్రమైన, బంధించు, వాగ్దానపత్రం

గొస్టి సియ్వల్ కాగుత్ .వాగ్దాన పత్ర

6.8.5.3. అచ్చిఉండు, బకాయిపడు, బాకీపడు, రుణపడు

బాకిఅమ్ ..... బకాయిపడు

6.8.5.4. ఋణం తిరిగి చెల్లించడం

మల్ల సీమ్ .....మళ్ళీ చెల్లించు

6.8.5.5. అరువు

ఊదర్ ..... బాకీ

6.8.6. డబ్బు, ద్రవ్యం

ఊదర్ ..... బాకీ
కొత్తంగ్ ..... డబ్బు; ద్రవ్యం; పైస
చకిన్ కియ్వల్ తనిఖీ; పర్యవేక్షించు
తమ్మ కొత్త ..... రాగి కొత్త
బిల్ల ..... బిల్ల
రుప్య .....రూపాయి; రూపాలు

6.8.6.1. వివిధ దేశాల నాణెములకు, ధనానికి సంబందించినవి

చాంది కొత్త ..... వెండి నాణెం
నాలుజ్ వంత్ .....నాలుగు వంతు
పయ్‌సంగ్ .....పైసలు

6.8.7. ఖాతా రాయడం

లెక్క కియ్వల్ ..... గణకుడు

6.8.8. కప్పం, పన్ను

తాస్లి వాట్వల్ ..... పన్ను వెయ్యడం
సియ్వల్ తాస్లి ... ఇవ్వాల్సిన పన్ను

6.8.9. నిజాయితీ లేని ఆర్థిక వ్యవహారాలు

కల్లె కామ్ ..... అక్రమ వ్యాపారం
బూడెస్తల్ .....మోసగాడు
మకుస్వల్ ..... దాచి పెట్టు

6.8.9.1. అపహరించు, దొంగిలించు

కల్ల ..... దొంగలించు
కల్లె ..... దొంగ
లూటి కీ- .....దొంగిలించుట
వోర్పి కీ- .....

6.8.9.2. మోసం, మోసగించు, మోసపుచ్చు, వంచించు

పసి ..... మోసం
బల్మిత్క్ ..... బలవంతంగా

6.8.9.3. డబ్బు దండగ చేయడం

దరదుర .....దుబారా

6.8.9.4. బలవంతంగా తీసుకోవడం

ఊంద .....దోచుకో
ఊంద్- గుంజు కోవడం; లాక్కోవడం
గచ్చెఊంద .....లట్కున లాగు

6.8.9.6. దొంగరవాణాచెయ్యి

కల్సెర్ మంతొర్ .....దొంగ తనం చేస్తుండు
నర్క కల్సి వోయ్వల్ .....రాత్రి దొంగలించట
నర్క వొమ్వల్ ..... చీకటి వ్యాపారి
నర్కడ కామ్ ..... చీకటి పని

6.9. వ్యాపార సంస్థ

కంపెని .....కర్మాగారము
కామ్ కియ్వల్ తరికా .....పనితీరు
కార్యకియ్వల్ రోన్ . కార్యాలయం
దుకన్ .....దుకాణం

6.9.1. నిర్వహణ, నిర్వాహకం, నిర్వాహకులు, యాజమాన్యం

డగ్గుక్ మాయ్నలిర్ .....యాజమాన్యం
తాకు సియ్వల్ .....నిర్వహణ
తాకు సియ్వలిర్ ....నిర్వాహకులు

6.9.2. ఒకరి కోసం పని చేయడం

అడ్డమ్ ఉత్తెర్ ..... సమ్మె చేయడం
కిరెయ్ ..... అద్దె కు
కేతి దారల్ .....రైతు
జీతం .....జీతం
నవ్కరి మంత .....ఉద్యోగం ఉంది
నవ్కరి మన్వల్ ఉద్యోగం ఉండడం
బూతి .....కూలీ

6.9.3. అమ్మకం, క్రయవిక్రయాలు

కమ్మి వొమ్వల్ ..... చిల్లరగా అమ్ము వారు
జత్ర ..... యాత్ర
బేపరి కియ్వల్ వ్యాపారం చేసేవాడు
వెల్లెక్ వొమ్ .....బోకు అమ్మే వారు

6.9.4. వర్తకం, వానిజ్యం

దలల్ .....దలరి
వోయ్వల్ . తీసుకుపోవడం; రవాణా
సేట్ .....సేటు

6.9.5. అర్థశాస్త్రం

కర్చ .....డోలు తాడుకు కర్చలు వేస్తారు; పెట్టుబడి
కొత్తన సంసార్ ..... ఆర్థికవ్యవస్థ
దేస్న్గ మన్వలిక్ కొత్తంగ్ దేశంలో ఉన్న డబ్బు
బడెమామ్ .....అభివృద్ధి చెందు; బాగుపడు
వొమ్వల్ ..... విక్రయం

6.9.6. భీమా

కొత్తంగ్ జామ కీమ్ ...బీమా చెయ్యి
జమ ఇర్వల్ ..... బీమా
బర్తి కియ్వల్ ..... నింపుట

7. భౌతిక క్రియలు

నాటక్ ..... నటించు
సంకట్ .....సంఘటన

7.1. భంగిమ

బద్లి కియన .....మార్చుకో

7.1.1. నిలుచు, నిలుపుస్థలం

కాల్కున్ చెపుల్క కాళ్ళకు చెప్పులు
నిత్- ..... నిలుచో; నిలుపుట
నిల్- .....నిలుపు; నిల్చుండు
నిల్ల ..... నిల్చో
నిల్సి మన్ ..... నిలిచి ఉండు
నీ కాల్కున్ పొర్రొ .....నీ కాళ్లపై
నీకాల్కున్ పొర్రొ నిల్వల్ .నీ కాళ్ళ పై నిలబడడం

7.1.2. కూర్చో

ఇవ్విర్ ఉద్వల్ .....ఇద్దరినీ కూర్చోవడం
ఉచ్చ- ..... కూర్చొని
ఉత్తొర్ .....కూర్చున్న
ఉద్- .....కూర్చో; కూర్చోబెట్టు
నెహరె ఉద్ద .....మెల్లగా కూర్చో
పజ్జెఉద్ద ..... వెనక కూర్చోవడం
పొర్రొ ఉద్వల్ .....పైన కూర్చోవడం
పొర్రొ చొకొట్ ఉద్వల్ పైన మంచిగా కూర్చోవడం
బూడ్ ఉద్ద ..... కింద కూర్చో
మున్నె ఉద్ద ..... ముంగట కూర్చు

7.1.3. కింద ఒరగడం

పక్కత్ మిండ్తొన్ ..... పక్కలో పడుకోవడం
పట్- ..... నిద్ర
బహ్రి చాటి కియ్వల్ ..... బయటకు చాటడం
బేకెన్ సోన్మ .....ఎటూ పోకు
లబడ్ వెహ్వల్ .....పద్దు చెప్పడం
లొల్లికియ్వ .....అల్లరి చేయ వద్దు

7.1.4. మోకరిల్లు

టొంగ్రన్ పొర్రొ మన్ ..... మోకాళ్ళ పై ఉండు
టొంగ్రన్ పొర్రొ మంత ..... మోకాళ్ళపై ఉండడం
నీ టొంగ్రన్ బూడ్ మంత ..... నీ మోకాళ్ళపై కింద ఉండడం

7.1.5. ఇంద్రధనుస్సు, నమస్కరించు, వంగు, వంచు, వందనం, విలువంపు, విల్లు

ఇంద్రబాన్ ..... ఇంద్ర ధనుస్సు
బూడ్ రొహ్వల్ ..... కిందకు పంపు
రామ్ రామ్ ఇన్ .....నమస్కరించు
వరియ ..... వంగు

7.1.6. ఆనుకో, వాలడం, వాలు

అల్జ్- ..... ఒర్గటం
ఉహ్చ్- .....

జీక సీ- .....వొరిగి
పజ్జె వరివల్ ..... వెనుకకు వంగడం
పొర్రొ వరివల్ .....పైన వాలడం
వరివల్ .....వాలడం

7.1.7. నేరుగా ఉన్న భంగిమ

నిల్సి మత్త ..... నిలువుగా ఉండే
వరొన్ లాసినిల్వల్ ... ఒకరి కొరకు నిలబడడం
సడ్కల్ నిల్వల్ .....నిటారుగా నిలబడడం

7.1.7.1. ఆరాముగా ఉన్న భంగిమ

లిమ్ లొమ్ కీ- ..... వేలాడ దీయడం

7.1.8. కిందికి వంగడం

పొర్రొ బెర్సున్ వల్ ....పైకి పెంచడం
బూడ్ రెయ్వల్ ....కిందకు దిగడం; కిందికి దిగడం
ముర్స్- ..... వంగడం
యేంద్- ..... నృత్యం
వరుస .....వంచు; వంపు

7.1.9. శరీర భాగాన్ని కదల్చడం

కెవి ..... చెవి; చెవి ఉంగరం; చెవి కింది భాగం; చెవి పోగు
కొరి- ....తీయడం; మోకాళ్లను వంచి నాట్యం చేయడం
కోర .....ఒడిలో ఉండడం; వొడి
జల్క .....
బహ్రి పియ్వల్ బయట పట్టుకోవడం

బాగి కీ- ..... వంపుట
మెలుస ..... కదిలించు
మేందొల్ ..... దేహం
మొసొర్ ..... ముక్కు
లంబొ కీమ్ ..... పొడిగించు
వరి ..... వంగింది

7.2. కదలు, కదిలించు, కదుల్చు, జరుగు

జర్గ ..... జరుగు
మిస్డె మాసి ..... కలుసుకొని
మెలుస ..... కదిలించు
సర్క ..... జరుగు

7.2.1. కదలిక పద్ధతి

కూటెక్ కూటెక్ ..... కుంటుతూ కుంటుతూ
జడ్త ..... జడ్తివ్వడం
తాక ..... నడవు; నడుచుకో
పెంగెడ్ వెంగెడ్ ఒక్క రకమైన నడక
సరి తొహొన్ ..... దారి చూపించ

7.2.1.1. నడక, నడకతీరు, నడువు

కాల్ ..... కాలు; కాళ్ళతో
కాల్ సరి ..... కాలిబాట
జార్- ..... తొక్కి వెయ్యి
తాక్- ..... నడిపించుట; నడుచుట; నడుపుట
దివ్స్- ..... తొక్కడము
పయ్రి ..... మెట్లు
లహ్క లహ్క .పొడువు పొడువుగా
వయ్య వయ్య .... వేగంగా నడవడం
సొడివల్ ..... వెల్లడం; వెళ్ళాలి

7.2.1.1.1. పరిగెత్తు, పరుగు

అప్పెమామ్ ..... ఢీకొట్టు; ఢీకొను
కదం వాట్సెర్ మున్నె తాకన కదం తొక్కుతూ ముందుకు సాగు
కోడ తన్వ జొర్ మతచ్చొర్ విత్తంత .గుర్రం తన బలము కొద్ది పరుగెత్తుతుంది
డొలె మాసెర్ సొ .....ఊగులాడుతూ పో
నేఱ ..... చేరు; దూరు
పామ్ ..... కొట్టు
పోటి ..... పోటీ; వైరుధ్యం
లహ్క లహ్క వాట్సెర్ విత్త దూరం దూరం వేసుకొంటూ పరుగెత్తు

7.2.1.1.2. పాకు

నొడ్క- ..... పాకడము
బేంగ్- ..... పాకుట
బేంగ్వల్ ..... పాకడము
సద్ది నాలుంగ్ ..... అన్ని నాలుగు
సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడువు

7.2.1.1.3. గెంతడం, గెంతు, దుముకు, దూకడం, దూకు

చుట్క నె డెహ్కి పామ్ ..... చివుక్కున ఎగిరి కొట్టు
డయ్- ..... దూకడం
డెహ్క- ..... దునుకు
నేంగ్సి పెసివల్ ... చొచ్చుకు పోగల
పొర్రొ డెహ్కివల్ .....పైకి ఎగురు; పైన దూకడం
పొర్రొ తహ్చి వాడ్ సియ్యల్ ..... పైకెత్తి పారెయ్యి
బూడ్ పొర్రొ డెహ్క ..... కిందికి పైకి గెంతు
మెలివల్ ..... కదలడం
పీడ ..... దాటు
సరిత్ పొర్రొ .....దారిలోపైకి
సొడియంత ..... వెలుతుంది

7.2.1.2. తొందరగా కదలడం

ఎక్దమె .....హఠాత్తుగా
జల్ది అలె .....త్వరపడు
జోర్తెపేక్ కీమ్ ..... బలంగా విసురు
బాన్ .....బాణము
లాహ్కి కీంతొర్ .....తొందర పడు
వయ్నె మెలివల్ ..... తొందరగా కదలడం
వయ్నె సొ .....త్వరగా పో

7.2.1.2.1. మెల్లగా కదలడం

కొరి- ....తీయడం; మోకాళ్లను వంచి నాట్యం చేయడం
చుక్ చుక్ .చుక్చుక్ చప్పుడు వచ్చు
జోక్నె తాక ..... నెమ్మదిగా నడుచు
జోర్ కమ్మి ఆత .....వేగం తగ్గింది
జోర్ కమ్మి కీమ్ ...వేగం తగ్గించడం
నిల్వల్ ..... ఆగడం; నిలబడుట
నెహర్ కామ్ కీమ్ .....నెమ్మదిగా పని చేయి
హొలెమాసెర్ తాక ఊగుతూ నడువు

7.2.1.3. తిరుగు, దారితప్పు

కాకడ్ దాత్ తిరివల్ ..... కాకిగా తిరిగే వాడు
పిస్స పిస్స తిరివల్ ..... అనాలోచితంగా తిరుగు
పుల్లెగాండల్ .....తిరుగు బోతు
సరి బూలె మాయ్యల్ ....దారితప్పు
సిర్ముట్ తాక చుట్టు పక్కల నడువు

7.2.1.4. సొగసైన, హుందాఐన

7.2.1.4.1. మొద్దుగా ఉండే, మోటైన, వికార, వికృత

కెద్మె ఆయె అద్ .....చేయి కాని
దల్ వాలె .....లావుగా ఉండే
పాద్ధు సెల్లె .....డబ్బులురాని
మొట్ వాలె ..... మోటైన

7.2.1.5. కష్టంగా నడవడం

కాల్ గస్రె మాయ్యల్ కాలు జారడం
కూట్- .....కుంటుట
కొద్ద పా- ..... తడబడు

7.2.1.5.1. జారడం, జారు, జార్చు, తప్పిదం, తప్పచెయ్యి, పొరపాటు

అర్నె న్ ఆంతొన్ ...జారినట్లు ఉన్న
గల్తి కీమ్ ..... పొరపాటు
గస్రె మా- ..... జారడం
బిసుడ్క- .....జారుట
బిసుడ్కివల్ ..... జారడం

7.2.1.6. కదలకుండాపట్టు, నిలకడ, స్థిరమైన, నిలకడలేని

ఉర్స్ తొన్ ..... నాటిన

డెహ్కాసి నిల్ల .....ఎగిరి నిలబడు
మెలుస్తుంగ్ .....కదల్చ గల
యెహ్తాన్ ..... చేరుకున్నాను
రోగ్ వాలె ..... రోగం గల

7.2.1.6.1. తక్కెడ, తుయ్యి, తూకం, త్రాసు, నిలకడగా ఉండు, సమతూగు

జోకి కియ్వల్ ..... తక్కెడ; తులనం
తాగ్డి .....తక్కెడ; త్రాసు
నీ తాగ్డి ఇర్ర .....నీ తక్కెడ ఉంచు
నీ తాగ్డితున్ దబ్డి కియ్వల్ ..... నీ తక్కడంబోగొట్టుకోవడం
బతయ్ జోక్ కియ్వల్ .....ఏదైనా తూయడం

7.2.1.7. శబ్దం చేస్తూ కదలడం

కరకర కొర్క .....కరకర కొరకు
కిలియ ..... అరువు; కేకపెట్టు
నాంద్నెపాత దన్క ..... చప్పుడుతో కూడిన దెబ్బ
బుస్ ఇంజెర్ ..... బస్సుమని
మొసొడె ఆడ్వల్ .....ముక్కుతో ఏడవడం
సొడియంత .....వెలుతుంది

7.2.2. ఒక దిశలో కదలడం

కాక్ ..... దిక్కు
కోన్ ..... మూల

7.2.2.1. ముందుకు కదలడం

మున్నె సొన్వల్ ..... ముందుకు కదలడం; ముందుకు వెళదాం

7.2.2.2. వెబకకు కదలడం

పజ్జె సర్క్ వల్ ... వెనకకు కదలడం
పజ్జెట్క్ పొర్రొ సొన్వల్ .....వెనకాల పైకి వెళ్దం

7.2.2.3. పక్క దార్లలో కదలడం

అబ్రి సర్క ..... పక్కకు జరుగు
దుస్రొ సరితగ వెలియ ..... పక్క దార్లలో తిరుగు
సర్రితల్ బహ్రి మెలియ . దారి నుండి బయటకు వెళదాం

7.2.2.4. పైకి కదులు

తెర్ర్- ..... ఎక్కుట
తేద్- ..... లెమ్ము
నిప్- ..... నిలబెట్టటం; నిలుచో
నిల్- .....నిలుపు; నిల్చుండు
నీవ నిమ్మె పొర్రొ తహ్వల్ ..... నీ అంతట నీవు ఎత్తడం
నీవ నిమ్మె పొర్రొ యేత్వల్ ..... నీ అంతట నీవు పైకి లాగడం
పొర్రొ డెహ్క .....పైకెగురు
పొర్రొ సొన్ .....పైకి వెళ్ళు
వర్- .....ఎక్కడం; రండి; రమ్ము

7.2.2.5. కిందికి కదలడం

డుబి కీ- మునిగించారు; మునిగిపోయాను
బూడ్ డెహ్క్వల్ . కిందికి దూకడం
బూడ్ రెయ్వల్ .. కిందకు దిగడం; కిందికి దిగడం
బూడ్ సొన్వల్ ....కింద వెళదాం; కిందికి పోవడం
రెయ్వల్ ..... దిగడం

7.2.2.5.1. పడడం, పడు

అర్- ..... పడి పోవడం
బూడ్ అర్వల్ ..... కింద పడడం; రాజీపడు
వొద్రె మాయ్వల్ ..... కూలీ పోయిన

7.2.2.6. తిప్పు, తిరగడం, తిరుగు

తిరి ..... తిరిగింది
తిరుస ..... తింపు
పజ్జ తిరివల్ ..వెనక్కు మళ్లుకోవడం
పజ్జె సొన్వల్ .....వెనుకకు పోవడం; వెనుకకు వెల్లడం
పిడి కీమ్ ..... తింపు
సరి మరుంగ్వల్ ..... దారి మర్చిపోవడం

7.2.2.7. ఒక వృత్తంలో కదలడం

ఊంగ్వల్ ..... ఊగడం
కొంకి ..... వంకర
గర్ గర్ .....గుండ్రంగా; చుట్టు

తిరుస ..... తింపు
తిరుసీమ్ ..... తింపు
సిర్కుట్ తిరివల్ .....గుండ్రంగా తిరుగుట

7.2.2.8. ముందుకు, వెనకకు కదలడం

ఊంగ్- ..... ఊగటం; ఊగడం
ఊమ ..... గుంజుకో; లాగు
జడ్డ ..... జడ్డివ్వడం
జడి కి- .....దులుపుట
జోలె మా- ..... పూనకం
పజ్జ మున్నె ఆయ్వల్ ..... ముందుకు వెనక్కు కదలడం
మెలి- ..... కదిలి; కదిలించు
మెలియ .....కదులు
లోమె మా- .....వ్రేలాడు
హాలి కి- .....కదిలించుట

7.2.2.9. వంపు తిరగకుండా నిటారుగా కదలడం

సిదయ్ సొన్వల్ నిటారుగా వెల్లడం

7.2.3. ఒక దాని వైపు కదలడం

అర్త ..... పడి పోయింది
ఉంది కాక్ మెలివల్ .....ఒక్క వైపు కదలడం
కరుమ్ ఆయ్వల్ . దగ్గరకు రావడం
చడి కీ- ...ఎక్కించుట; ఎగరవెయ్యి; చాడీలు చెప్పుట; ప్రోత్సహించడం

7.2.3.1. దూరంగా కదలడం

ఇగ్గెటల్ మెలివల్ .. నుండి కదలడం
మల్లసూడ్వల్ ..... మళ్ళీ చూడడం
మలుస్వల్ ..... మళ్ళుకోవడం
లక్ సొ .....దూరంగా పో

7.2.3.2. పో, వెళ్లు

ఇగ్గెటల్ సొన్ ..... ఇక్కడి నుండి వెళ్ళి పో
దా నడు; పద
లంగ్ సొన్ ..... దూరంగా వెళ్ళు
సొన్ ..... పో; బయలుదేరు

7.2.3.2.1. వచ్చు, రా

ఇగ్గెవర ..... ఇటు రా
రా రా
వా- .....రావాలి
వాంత .....వస్తుంది
వానుర్ ..... రావచ్చు
వాయర్ ..... రావచ్చు

7.2.3.3. త్యాగంచెయ్యి, విడువు, వెళ్లిపో, సెలవు

తిరిసి ..... తిరిగి
సొంద సియ్యక్ ..... రద్దుచేయు

7.2.3.3.1. చేరు, వచ్చు

అంద్- ..... అందడము
యెత్వల్ ..... అందుకోవడం
యెవ్వన .....చేరడము
రెయ ..... తగ్గిపో; దిగు
వాసి ..... వచ్చి

7.2.3.4. లోపలికి రావడం

తెరి- ..... తెరవడం; తెరుచుట
తేచ్చి .....లేచి
నేంగ్- .....చొచ్చుట
బహ్రా .....బహిష్టు; బైట; వెలుపల
బహ్రా అర .....బైట పడు

7.2.3.4.1. బయటకు వెళ్ళడం

పెసి- .....వెల్లడం
బహ్రా రొహ ....బయట పంపు; బైటికి పంపు

7.2.3.5. ఇప్పుడు కదలడం, ఎక్కువగా, పూర్తైన, ముగిసిన, పూర్తై

సాప్డి కీ- ... దొరక పట్టుట; దొరికింది

7.2.3.6. తిరిగిఇవ్వు, తిరిగివచ్చు, తిరిగి రావడం, ప్రాప్తి, రాబడి

తిరిసివ ..... తిరిగిరా
మలుస్- .....మల్పు
మలుసి సీమ్ .....తిరిగి ఇవ్వు
యాద్ కీసి ..... జ్ఞాపకం చేసి
హేతు కీసి .....ఊహించి; గుర్తించి

7.2.4. ప్రయాణం, ప్రయాణించు

బహ్రి సొన్వల్ ....బయటకు వెళదాం
వెలిలె .....పర్యటన
సరి .....ఎదురు చూచుట; గొల్చు; ద్వారం; బాటసారి; మార్గము
హోటల్ .....హోటల్

7.2.4.1. నేల ద్వారా ప్రయాణించడం

7.2.4.1.1. బండి, వాహనం

అటొ .....ఆటో
ఆస్కుడ్ ..... ఇరుసు
కార్ ..... కారు
కాసుర్ .....ఎడ్లబండి
జీబ్ .....జీబు
టాక్టర్ .....ట్రాక్టర్
తాక్- ..... నడిపించుట; నడుచుట; నడుపుట
పట్పటి .....మోటర్ సైకిల్
బస్ ..... బస్సు
రిక్స .....రిక్షా
లారి .....లారీ
లూన .....మోటర్ సైకిల్
సెయ్కుల్ .....సైకిలు

7.2.4.1.2. రైలుమార్గం

ఇంజన్ ..... ఇంజను
పట్టింగ్ ..... పట్టాలు
రేల్ గాడి .....రైలు బండి

7.2.4.2. నీటి పై ప్రయాణం

ఆవ్- .....దాటుట
నడివల్ ..... ఈత; ఈతకొట్టుట
వర్వల్ ..... ఎక్కు; ఎక్కుట

7.2.4.2.1. నావ, పడవ

జీవ పిసుసియన్ సాటి చుడుర్ రూక ప్రాణం కాపాడుకునే చిన్న పడవ
రామ్ రామ్ .....నమస్కారం
రూక .....పడవ
లడెయ్ రూక ..... వైర నౌక

7.2.4.2.2. ఈత

నడి- ..... ఈత
నడివల్ .....ఈత; ఈతకొట్టుట

7.2.4.2.3. దూకు, మునుగు

డెహ్కా ..... దూకు
పొర్రొ తెల్వల్ ఉపరితలంలో తేలడం
ముడ్- .మునగడము; మునిగించుట
యేతగ డెహ్కా ..... నీటిలో దూకు
విచ్చెర్ సొంజి ముడుంగ్వల్ .....పరుగెత్తుకుంటూ మునగడం

7.2.4.3. ఎగురు

పతంగ్ .....గాలి పటం
పొర్రొడ మొటర్ .....విమానం
మల్సుడుం .....డేగ
వడిదె సొన్వల్ ..... గాలి ద్వారా ప్రయాణించడం

7.2.4.4. అంతరిక్షంలో పయనించడం

ఆబర్ తగ సొన్వల్ ..... అంతరిక్ష పయనం
రాకెట్ .....రాకెట్

7.2.4.5. కొత్త ఇంటికి వెళ్ళడం

ఉద్ గటన్ .....గృహ ప్రవేశం
రోన్ సుటి కియ్వల్ .....ఇల్లు విడిచి పెట్టడం
సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడువు
సొడియ ..... పొమ్ము; వెళ్ళి పో

7.2.4.6. దారి, మార్గం

వరొన్ సరిత్ బారెతె పూసికియ్వల్ ..ఒకరిని మార్గం గురించి అడగడం
వరొన్ సరిత్ బారెతె వెహ్వల్ ... ఒకరిని తోవ గురించి చెప్పడం
సరి తొహ .....దారిచూపు
సరి వెహ .....దారి చెప్పు

7.2.4.7. నీ మార్గాన్ని కోల్పోయావు

చుక్కే మా- .....
దడ్డె మాయ్వల్ .....

నిమ్మె బగమంతి టావసెల్లె ...నువ్వు ఎక్కడ ఉన్నావో తెలియదు
బూలె మాయ్వల్ .... తప్పి పోవడం
సరితున్ బూలేమాతి .....మార్గాన్ని కోల్పోయావు

7.2.4.8. నైసర్గికపటం, పటం

గీతొ పటం ..... రేఖాపటం
బొమ్మిత పటం ..... భౌగోళిక పటం
యేత పటం ..... జల గోళ పటం
రెహ .....గియ్యి; దింప
సరి తపటం ..... రహదారి పటం

7.2.5. తోడుగా వెళ్లు, తోడు వెళ్లు

కయ్‌దగ కయ్ ..... చేతిలో చెయి
మీరెమాసి రొప్పొవాయ్వల్ కలిసి లోనికి రావడం

7.2.5.1. మొదటగా వెళ్ళడం

డగుర్ మొటర్ .....పెద్ద వాహనం
పియ్సి సొన్వల్ ..... తీసుకొని పోయేవాడు
మున్నెన్ వర్ర .....ముందు వచ్చే
మున్నెన్ సో ..... ముందుగా పో
మునెన్ విత్త .... ముందుగా పరుగెత్తు
మొటర్ తగ మన్వల్ .. వాహనంలో ఉండడం

7.2.5.2. అనుసరించు, వెంటాడు, వెంబడించు

పజ్జెయ్ ..... వెంట
పజ్జెయ్ మాయ్యల్ .....వెనుకనే ఉండడం

7.2.5.3. దారిచూపు, దారిచూపేవాడు, పర్యవేక్షకుడు, పర్యవేక్షకురాలు, మార్గదర్శకుడు

మున్నెమన్ .....ముందుండు
సరి తొహ ..... దారిచూపు

7.2.5.4. దగ్గరికి రావడం

కుప్ప ఆమ్ట ..... గుంపు అవ్వండి
కుప్ప ..... గుంపు; మంద
మీరెమాసి సొన్వల్ .. కలిసి వెళదాం

7.2.6. పట్టుదలతో ప్రయత్నించు

జిద్నె కామ్ ..... పట్టుదలతో
పుడ్- ..... తరుము; నడుపు
మర్ల సొన్వల్ .....తర్వాత వెళ్లడం
వాయ్వల్ .....వచ్చుట

7.2.6.1. పట్టు, పట్టుకో, పట్టుకోవడం

ఇట్సిమన్ ..... తగులు
ఊమ్వల్ గుంజడం; గుంజుకోవడం; లాగుట
తిరిసి పియ్వల్ తిరిగి పట్టుకోవడం
దొహ్వల్ .....కట్టడం; కట్టేవాడు

7.2.6.2. కదలడం నుండి ఆపడం

ఆప్వల్ కీమ్ .....ఆటంకం చెయ్యి
కోండి కీ- .....
బూడ్ పియ్య .....కింద పట్టు
రొప్పొ ఇర్ర. .... అదుపులో ఉంచుకో
లంగ్ మంత .....దూరంగా వున్న
వరొన్ బూడ్ సూడి ఇర్వల్ . ఒకరి కిందకి నుడి పెట్టడం

7.2.6.3. తప్పించుకుపోవడం, పారిపో, పారిపోవడం

నిమ్మె విత్వల్ కీమ్ .....నీవు పారిపోవడం చేసుకో
బ్రిసొన్ .....బయటకు వెళ్ళు
లంగ్ వొహ్వల్ దూరంగా పగలడం
విచ్చి సొన్వల్ ..... పారిపోవడం

7.2.6.4. విడిచి పెట్టడం

వరొన్ సుట్టికియ్వల్ ఒకరిని విడిచి పెట్టడం
సుటి కీ- ..... విడిపోయింది; విడువు

7.2.7. కదులుట లేదు

గట్ మన్వల్ ..... గట్టిగా వుండే
జోర్తె మంత అద్ .....వేగవంతమైన
మెలివ ..... కదలని
మెలివల్ సెల్లెఅద్ .....కదలిక లేని

7.2.7.1. కదలడం ఆగడం

ఆగ్- ..... ఆగింది
ఆపున్- ..... ఆపడము
ఆరమ్ యెత్నెన్ వర్ర .....నిద్రకు రా
రోన్ రెయ .....ఇంట్లో దిగు

7.2.7.2. ఉండడం, ఉండు, నిలుపు, మకాం

జాగ పియ .....చోటు పట్టుకో
దక్- ..... మిగిలిపోయింది
పజ్జె మయ్త ..... వెనక మిగలడం
పజ్జెమన్ .....వెనుక ఉండు
బగ్గమత్తెర్ అగ్గన్ మన్వల్ . ఎక్కడ ఉన్న వాళ్ళు అక్కడే ఉండడం

7.2.7.3. ఆగు, ఎదురుచూడు, నిరీక్షించు, వేచిఉండు

అగ్గన్ మన్ ..... అక్కడే ఉండు
అన్‌మన్ .....అనుమానం
కసబిస ..... తహతహ
గట్కమెన్ ..... కొద్ది సేపు
దీర ..... ఆగు
నిల్సి మన్వల్ ..... నిల బడడం
వోన సరి సూడ్వల్ ..... వేచి ఉండు
సరి .....ఎదురు చూచుట; గొల్చు; ద్వారం; బొటసారి; మార్గము
సార్నితె నిల్వల్ .....వరుస తో నిలబడుట

7.2.8. ఒకరిని పంపించండి

కేయ్- .....పిలిపించు; పిలుపు; పిలువడం
బద్లి కీమ్ ....ప్రతీకారం; బదిలీ చెయ్యి
రొహ్- .....పంపించు

7.3. కదిలించడం

జర్గ ..... జరుగు
మారుస .....మార్చు
వోయ్వల్ . తీసుకుపోవడం; రవాణా
సర్కే మా- ..... జరిగి పోయింది

7.3.1. కొనసాగించు, మొయ్యి, మోసుకొని వెళ్లు

కాంజ్- ..... బాహువు
డిరెవర్ ..... వాహన చోదకుడు
తోచ్- ..... మోయు
దొహ్- ... అదుపులో ఉంచుకో; కట్టు
నిహ్వాల్ ..... నింపుట; ముదిరింది
వజన్ ..... బరువు
వో- ..... తీసుకు పోవడం

7.3.1.1. విసురు

పరు సియ్వాల్ ..... ఎగర వేయడం
పేకీ కీ- ..... విసరడం
పొర్రొ వాట్వాల్ .పైకి విసిరి వేయడం
వాట్ ..... వేయుము
వీడ్సి సొన్ ..... దాటిపో
సురున్- ..... తీసి వెయ్యి
హుడి కీ- ..... ఎగర వెయ్యడం

7.3.1.2. పట్టుకోవడం

ఆంజ్- ..... అందుకో
చంకతె ..... చంకలో పట్టు
చొకొట్ పియ .....మంచిగా పట్టు
జలి కీ- .....
పి- .....పట్టు

7.3.1.3. కదలడం, కదిలించు

గనగన ..... గుండ్రంగా
సార సార ..... సవ్యంగా

7.3.1.4. కొట్టి పోవడం

చింద వంద ..... చిందటం
జల్క్- ..... ఒలక బొయ్యి
తుహ్తోర్ ..... ఒలకబొయ్యి
తోడ్గ్- .....తీసుడు పోసుడు
ముడ్- . మునగడము; మునిగించుట

7.3.1.5. సరిగా నిలబెట్టు

చొకొట్ నిల్ల .....సరిగా నిలబడటం
నిల్వాల్ .....ఆగడం; నిలబడుట

7.3.2. ఒక దిశలో కదల్చడం

జర్గుస్వాల్ .....కదల్చడం
మరియ ..... మారు

7.3.2.1. ముందు పెట్టు

మున్నె ఇర్ర ..... ముందు పెట్టు

7.3.2.3. పక్కకు పెట్టడం

నీ పక్కత్ ..... నీ పక్కన

7.3.2.4. ఎత్తడం

చడి కీ- ...ఎక్కించుట; ఎగరవెయ్యి; చాడీలు చెప్పుట; ప్రోత్సహించడం
తహ్- .....ఎత్తడం
నిప్- ..... నిలబెట్టటం; నిలుచో
నిల్తప్ .....నిలువుగా
పొర్రొ కీత ..... ఎత్తు చేయబడ్డ

7.3.2.4.1. ఉరితియ్యి, వేలాడు

అట్కి కీ- .....అంటించడం
టాంగి కీ- ..... కాళ్లను వెడల్పుగా చెయ్యడం
దొంగ్ దింగ్ ఆ- ..... వెల్లడం
పాస వాట .....ఉరితియ్యి
లిమ్ లొమ్ కీ- .....వేలాడ దీయడం
లిమ్‌లొమ్ కియ్వాల్ .వేలాడ దియ్యి

7.3.2.5. కిందికి దించు

తాన్ బూడ్ ఇర్ర .....దాని కింద పెట్టు
నీ బొట్టనగటల్ తూర్వాల్ .....నీ వేళ్ల నుండి జారడం
లంగ్ బూడ్ ఇర్ర ..... దూరంగా కిందికి దించు

7.3.2.6. లోపల పెట్టు

దుర్స్- ..... చొప్పించు
నేంగ్సి సొన్ ..... చొచ్చుకొనిపో
నేహ్- .....లోపల చొచ్చుకు పోవడం
ముడుసీసి ..... ముంచిన
రొప్పొ మెలుస ..... లోనికి కదులు

7.3.2.7. ఒక దాని నుండి బయటకు తీసుకెళ్ళడం

డేప్ల తెండ్వాల్ .....పెళ్లగించు
తూర్- .....ఒలకబొయ్యి
తెండ్- ..... తియ్యడము
తెర్- .....పీకు
పెసి- ..... వెల్లడం
బద్దెమని బహ్రా నిడ్డికియ్వాల్ ఏదైనా బయటకు నిర్మించడం
బహ్రా కాచ ..... బయటకు తవ్వు

7.3.2.8. ఈడ్చు, లాగు

ఊమ్- .....లాగడం లేదా ఇగ్గడం
కొరి- ....తీయడం; మోకాళ్లను వంచి నాట్యం చేయడం
గిర్క .....గిలక
చుట్కె ఊమ్వాల్ .....చివుక్కున లాగడం
పజ్జె ఊమ .....వెనకకు లాగు
పజ్జె యేత ..... వెనుకకు తీసుకో
పీస్క్- .....అందడము

7.3.2.9. తొయ్యి, నెట్టు, పొడువు, పోటు

అహ్చా- ..... వొత్తి పట్టడం
కూడ్- ..... దొర్లించడం
డగ్లి కి- .....నెట్టడం
పిస్క- ..... పిండి కల్పుట
బద్దెమని డగ్లి కీమ్ .. ఏదైనా తొయ్యి
మున్నె డగ్లి కీమ్ ..... ముందరికి తొయ్యి
మున్నె మెలివల్ ..... ముందుకు కదల్చడం
లంగ్నల్ తెండ ... దూరంగా తియ్యి

7.3.3. ఎక్కడికైనా తీసుకెళ్ళు

కొయ్సి తర ..... తీసుకొని రా
తర్- ..... తెచ్చుట
పజ్జెయ్ సొన్ ..... వెంట వెళ్ళు; వెంబడించు
పియ్సి వర్ర ..... తీసుకురా
మున్నె ఆసి తాకుసియ్వాల్ ..... నాయకత్వంవహించు
మున్నెమన్ ..... ముందుండు
యెవ్వ ..... అందుకో; చేరు
యెవు సీమ్ ..... అందించు; చెల్లించు
సరి తొహ్వాల్ ..... దారి చూపడం
సరి తొహ్వాల్ వాలె దారి చూపేవాడు

7.3.3.1. ఎక్కడి నుండైనా ఏదైనా తీసుకెళ్ళడం

జాగ తపుస .....స్థానం తప్పించు
రికమ్ కియుస .....ఖాళీ చెయ్యించు

7.3.3.2. ఏదైనా తిరిగి ఇవ్వడం

తిరిసి జాగతగ ఇర్ర .....తిరిగి స్థానంలో ఉంచు
బద్దెమని తిరిసి సియ్వల్ .....ఏదైనా తిరిగి ఇవ్వడం
మల్ల ఇర్ర ..... మళ్ళి పెట్టు

7.3.3.3. పంపు

సార్ కీమ్ ..... పంపడం

7.3.3.4. దూరానికి వెంటాడటం

దేస్నల్ బహ్రి పూడుసిమ్ .....దేశంలోంచి వెళ్లకొట్టు
బహ్రి రొహ .....బయట పంపు; బైటికి పంపు
లజ్ రొహ ..... దూరంగా పంపు
సొడి- .....పోయింది

7.3.3.5. సహా నడపడం

కాసుడె నెహొరె సొన్వల్ బండి ఎక్కి విహారంగా పోవడం

7.3.4. ఏదైనా చేబట్టడం

కుప్ప కీమ్ .....కుప్ప చేయి
జమ కియ్వల్ ..... సమకూర్చు

7.3.4.1. అంటు, అంటుకొని ఉండు, తాకు, ముట్టు, స్పర్శ

ఇట్- .....ముట్టుట
బొడ్డిబుర ముద్దు పెట్టు; ముద్దులాడు
తాడ్కసి వాట ..... గోకివెయ్యి
దబ్ కీమ్ ..... బుజ్జగింపు
నదుర్ వాట .....చూపు విసురు
బయ్ సాప్ ..... మృదువుగా
బొరొబొరొ ..... మృదువుగా
మూస్క- .....వాసన తీసుకోవడం

7.3.4.2. పైకి తియ్యి

పాద్య కీమ్ ..... ఉత్పత్తి చెయి; సంపాదించు
పెర్- ..... ఏరుకోవడం
పొర్రొ తెండ .....పైకి తియ్యి
యేత్- .....తీసుకో

7.3.4.3. కింద పెట్టడం

అలగ్ ఇర్వల్ .....పక్కకు పెట్టు
అలగ్ సర్క్వల్ .పక్కకు కదలడం
ఇర్- .....ఉంచు
బూడ్ ఇర్ర .....కింద పెట్టు
ముచ్చ ..... కప్పి

7.3.4.4. పట్టు, పట్టుకో

ముటితగ పియ్వల్ ..... పిడికిలితో పట్టుకోవడం

7.3.4.5. చేతి చర్యలు

కల్వల్ ..దొంగలించు; దోచుకోవడం
కిస్క- .....గిచ్చుట
కూత్లి ..... గిలగింతపెట్టు; చంక
గట్ తాడ్క్వల్ .... గట్టిగా గోకుడు
గసి కీమ్ ..... రాపిడి
గోటి కీ- .....
చిట్కి కీ- ..... చిట్కెలు వెయ్యడం
చురి కీ- ..... నలుపు
చొహ్- ..... దురద
చోప్డి కీ- .....నిమరడం
తాడ్క- ..... గోకుట
దక్క ..... దెబ్బ
సబ్బుడ్ ఉర్జికియ్వల్ .....గట్టిగా కౌగిలించు

7.3.4.6. ఆధారమవ్వు, ఆసరాఅవ్వు, మద్దతివ్వు, మొయ్యి, సహాయం

పొర్రొ పియ్వల్ ...పైకి పట్టుకోవడం
మద్దత్ ..... ఆసరా; సహాయం
మద్దత్ కీమ్ ..... మద్దతివ్వు
మద్దత్ మన్ .....ఆధారమవ్వు
సహయ్ ..... సహాయం

7.3.4.7. చాచు, పొడిగించు, విస్తరింపజెయ్యి, వ్యాపించు

లంబొ కీమ్ ..... పొడిగించు

7.3.5. ఏదైనా తిప్పడం

ఊంగ్- ..... ఊగటం; ఊగడం
గోల్లుల్ .....గుండ్రంగా
తిరియ ..... తిరుగు
తిరుస ..... తింపు
దుర్స ..... తొయ్యి
పల్టింగ్ పాయ్వల్ పల్టీలు కొడుతూ తిరగడం
పిడి కీమ్ ..... తింపు
పొర్రొ దుర్స ..... పైకి తొయ్యి
బద్దెమని తూస్వల్ ఏదైనా పంచడం
మిడుంగ్- ..... పల్టీ
వరిసి సూడ్వల్ .....తొంగి చూడడం
సిర్ముట్ తిరుసీమ్ .చుట్టు తిప్పడం

7.3.6. తెరచు, తెరిచి ఉండే, తెరుచు, తెరుచుకో

తెరియ .....తెర్చుకో
తెరిసి మన్వల్ ..... తెరిచి ఉండే

7.3.6.1. ముయ్యి, మూసుకో, దగ్గర

కెహ్- ..... మూయుట
ముహ్చ ..... మూసి
ముహ్చవాట ..... మూసివేయి; మూసుకో

7.3.6.2. అడ్డగించు, అవరోధం, ఆటంకపరుపు, నిరోధించు

కట్ట ..... కట్ట
కోండి కీ- .....
జాంజి దొహ్వల్ .....దడి కట్టుట
డర్డి .....ఒడ్డు
మరుమ్ కీమ్ ..... అడ్డుచెయ్యి
ముర్- .....ముదిరిన; మూసుకు పోయింది
ముహ్- ..... అడ్డగించు; ముయ్యి
సిర్ముట్ ..... చుట్టు

7.3.6.3. అవధి, పరిమితం, పరిమితి, పొలిమేర, సరిహద్దు, సీమ, హద్దు

అదిక్ ఆమ్ ..... అదనమగు
ఆక్టి కీమ్ ..... చలి మంట పెట్టడం
జాస్త ఆమ్ ..... అదనమగు
దుస్రా దుస్రా ఇతర ఇతర; వేరు వేరు
పయ్స్ ..... విస్తారం; వెడల్పు
పయ్‌రినగ ..... మెట్టు పై
మిరట్ ..... మీరు
సివ .....పొలిమేర; సరిహద్దు

7.3.7. ముయ్యి, కప్ప, మూత

గూండి కీత ..... చుట్టిన
మిస్వల్ . పాతిపెట్టు; సమాది చెయ్యి
ముచ్చడ్ ..... మూత
వేస్- .....కప్పుట

7.3.7.1. భహిరంగపరువు, మూతతియ్యి

ముచ్చడ్ తెండ ..... మూత తియ్యి

7.3.7.2. కప్పకో, చుట్టబెట్టు

గుండికియ్వల్ కాగుత్ .....చుట్టే కాగితం
గూండి కీ- ..... చుట్టడం
గూండి కీమ్ . చుట్టి బెట్టు; మడ్డ పెట్టు
ముచ్చ ..... కప్పి

7.3.7.3. పరువు, విస్తరణం, వ్యాపించిన, వ్యాప్తి, పుయ్యి, లోపం

చున్న మిస్డికీత సున్నపు కులుపుట
పగ్రికియ్వల్ ..... విస్తరణ
రంగ్- చాయవెయ్యి; రంగు; రంగు రంగుల
రంగ్ వాట .....రంగువేయి
సడ వాట్వల్ ..... అలుకు చల్లటం

7.3.8. రవాణా

ఊమ్వల్ గుంజడం; గుంజుకోవడం; లాగుట
కాసుర్ ..... ఎడ్లబండి
చెక్డ ..... చిన్న ఎద్దుల బండి
జడ్ప ..... తడక బండి
తోచ్చి వోమ్ ..... మొయ్యి
నిహ .....నింపు
వజన్ వాట ..... బరువు వెయ్యి
సార్ కియ్వల్ .. రవాణా చెయ్యడం

7.4. ఉండు, కలిగి ఉండు

మన్ .....ఉండు; మనస్సు
మిస్డెమాయ్వల్ ..... కలపడం

7.4.1. ఇవ్వు, చేతికి అందించు

తూస్- .....పంచుకోవడం; బట్వాడా చెయ్యి; వర్గీకరించడం

7.4.2. తీసుకో, స్వీకరించు

తర .....తెచ్చుకో
పుట్- ..... జన్మించుట; దొరుకుట
హో ఇన్ .....ఒప్పుకో

7.4.3. తెచ్చుకో, సంపాదించు

తత్- ..... తెచ్చింది

7.4.4. పంచిపెట్టు, పంచు

తూస్వల్ .....పంచు
తూసిసీమ్ ..... పంచి పెట్టు
పాకెమామ్ ..... విడిపో

7.4.5. కొంచం ఉంచడం

అద్దెజాగతగ ఇర్ర ..... అదే స్థానంలో ఉంచు
పియ్సిమన్ .....పట్టుకొని ఉండు

7.4.5.1. ఏదైనా విడిచి పెట్టడం

ఇగ్గెన్ ..... ఇక్కడ
ఇద్ బగ్గమత్త అగ్గన్ సుటి కీమ్ ఇది ఎక్కడ ఉండో అక్కడ విడిచి పెట్టు
తాన్ .....దానిని
తాన్ మర్జ ..... దానిని మరిచిపో
పజ్జె సుటి కియ్వల్ .వెనక విడవడం
మరుంగ్వల్ ..... మరచిపో

7.4.5.2. దూరంగా విసురు

ఉబ్రీ కీ- .....
పక్కత్క పేక్ కీమ్ ప్రక్కకు విసురు
పేకి కీమ్ .....పారవెయ్యి
పొర్రొడల్ పెక్ కీమ్ పైనుండి విసురు
బహ్రా సపయ్ కియ్వల్ .....బయట బాగుపరుచు
లక్ పేక్ కీమ్ ..... దూరంగా విసురు
హుడి కీ- .....ఎగర వెయ్యడం

7.4.6. లేకుండా

దిస్వక్నె మన్వల్ .... కనబడకుండా ఉండడం
వట్టి కయ్క్కనె . ఖాళి చేతులతో ఉన్న
సెల్వక్ ..... లేకుండా

7.5. ఏర్పాటు చెయ్యి, క్రమపరువు, సర్దు

మాండి కీ- .....వేటాడటం కోసం
మాస్- ..... నిప్పు చేయుట
రికమ్ ..... ఖాళీగా
హుకుమ్ సీమ్ ..... ఆజ్ఞాపించు

7.5.1. కూడబెట్టు, కూడు, కూర్చు, సేకరించు

ఉడ్ప్- ..... ఎత్తడం
కుప్ప .....గుంపు; మంద
గుత్తి ..... గుత్తి
జమ కీ- .....గుమికూడారు
బూందొ .....
మీరి కీ- ..... గుమికూడారు; జమ చేయడము
రచ్చి కీ- .....సేకరించు
హుండి ..... కూడినది

7.5.1.1. ప్రత్యేకం, భిన్నపరువు, వేరుపో, చిందర, వెదజల్లు

కాంతత కొడ్డి .. కొమ్మ యొక్క కొన
గార్ని ..... జల్లెడ
తార్ .....వైర్
తీర్ప్- ..... జల్లించు
తెండ్సి వాట్వల్ చెదరగొట్టడం; తీసి వేయడం; విమర్శించు
పగ్రి కీ- .....వెడల్పు చెయ్యి
పాకి కీ- ..... అవయవము; చెయ్యి
బెహన్ ఆత ..... చెదిరి పోవడం

రికమ్ ..... ఖాళీగా
రీక్- ..... చల్లడం
రొహ్వాల్ ..... పంపడం
లడెయ్ ..... పోరాడడం; యుద్ధం
వాట్ .....వేయుము

7.5.1.2. కలిగివుండు, చేరివుండు

గాలియ్ ఇన్ .....వెల్లగొట్టు
చేపెమామ్ ..... చిక్కుకో

7.5.1.3. అసాధారణ, ప్రత్యేక, విశేషమైన

దుస్రా దుస్రా ఇతర ఇతర; వేరు వేరు
దుస్రాక్ దుస్రాక్ .....వేర్వేరు

7.5.2. కలుపు, జతకూర్చు, జోడించు, అంటించు

ఆలగ్ .....వేరుగా
ఉంది కీమ్ ..... ఐక్యం చెయ్యి
కట్టు .....కలుపు
కోసిద్ కీమ్ .....ప్రయత్నం చేయు; ప్రయత్నించు
చిప్ టుండ్- .అంటుట; అతికించుట
టుండ్- .....అంటుకోవడం
బరొస ఇర్ర ..... నమ్మకం వుంచు
మిస్డె మాసి ఉద్ద ..... జతకూర్చు
మీరి కీమ్ ... పోగుచెయ్యి; సమావేశ పరుచు; హెచ్చించు
లెప్టి కీ- .....; గంటు

7.5.2.1. కలుపు, గొలుసు, జోడించు, లంకె, సంబంధం, చేరువు

కరుమ్ మీరి కీసి ... దగ్గరగా కలిపిన
చీల వాట్వల్ ..... గొలుసు

7.5.2.2. దగ్గరగా అంటించడం

గచ్ పియ ..... గట్టిపట్టు
లాగ్సిమన్ .....తగులుకొని వుండు; దగ్గర ఉండు
సుటి కియ్వాక్ ..... వదలని
సెవ్వెడున్ దాత్ మన్ ..... బంకగా వుండు

7.5.2.3. దేనికైనా కూడడం

ఆదర్తె సొన్ .....ఆదారంగా వెళ్లు
సీమ్ .....ఇవ్వు; దానం చెయ్యి

7.5.2.4. తీసివెయ్యి, తొలగించు, విడదీయడం

ఉండె దుస్రా రోన్ సొన్వల్ ..... మరి ఒక ఇంటికి పోవడం
ఉరుంగ్- ..... విరిగింది
కూచ్- .....
బికాట్నె తెండ .. ఇబ్బందిగా తియ్యి
సగుడ్ కీతి .....తమ్మినావు

7.5.3. కలుపు

నుజ్రె మాయ్వల్ ..... కరిగిపొయ్యే
మిస్డెమామ్ .....కలిసిపోవడం

7.5.3.1. శుద్ధమైన, స్వచ్ఛమైన, కలియని

చిల్లల్ వాలె .....పచ్చని
సోబత వాలె ..... నిర్మలమైన

7.5.4. కట్టు, బంధం, ముడి

ఆప్రి కీ- ..... బిగించు
కయ్కొ కాల్కొ దొహ్వాల్ ...చేతులు కాళ్ళు కట్టేయడం
గట్టి ..... ముడి; మూట
గట్టి దొహ్వాల్ ..... ముడి కట్టడం

7.5.4.1. తాడు, తీగ, నార, పోగు, మాల

గీతొ వాట ..... గీత గియ్యి
జుట్టి ..... జుట్టు
దాడ్డి ..... తనుగు
నాడ్ ..... నాడా
నోడె ..... తాడు
బేరె ..... బేరెలు
మొలొక ..... నార
వయుర్ ..... తీగ
వార్తి ..... నాగలి, అరకకట్టె తాడు
సాకలి .....గొల్సు
సిక్క నోడె ..... తాడు
సుత్లి ..... తాడు

7.5.4.2. చిక్కు, చిక్కుచెయ్యి

చెప్టె మా- ..... చిక్కు
వేనింగ్ .....జడలు

7.5.5. నిర్వహించు, వ్యవస్థీకరించు

వాడ్ సీమ్ .....పార వెయ్యి; విసురు
హుకుమ్ .....ఆజ్ఞ
హుకుమ్ సీమ్ ..... ఆజ్ఞాపించు

7.5.5.1. అవ్యవస్థీకరించిన

కచబిచ్ ..... గంధరగోళం
చెందవెంద మన్వల్ .....ముక్కలుముక్కలుగా ఉండే
తిక మక ..... తికమక
హందక్ హిక్కె ఇందక్ హక్కె ..... తారుమారు

7.5.6. ప్రతినిధి, ప్రత్యామ్నాయం

అదెన్ తెండ్సి దుస్రా ఇర్వల్ .....నాయకుడు

7.5.7. అనేక వస్తువులు కదలడం

ఉంది కీమ్ .....ఐక్యం చెయ్యి
కరుమ్ కియ్వల్ ..... దగ్గర చేయు; దగ్గరగా చెయ్యడం
కుప్ప ఆయ్వల్ ..... గుమిగూడు
తడియ ..... వెదజల్లు
నాసి కీ- చెరుపు; డస్టర్; తుడిచేవాడు

7.5.8. సామాన్య, చిక్కైన

బస్కెట్ గిర్ .....సహజంగా
మొదొడ .....ఆదిమ; తొలి; మొదటి
సాదర్ ..... సామాన్య

7.5.9. ఉంచు, పెట్టు

7.5.9.1. నింపు, బరువువెయ్యి, బళువు, భారం, కుప్పవెయ్యి

కుప్ప వాట్వల్ ..... కుప్ప వేయి
జడ్ ..... బరువు; మబ్బుగా

7.6. దాగు, దాచు

కుప్పె మా- ..... చొరడం
మక్- .....దాక్కొని; దాచుట
మింజ్- ..... మునుగుట

7.6.1. వెతుకు

మహ్క్- ..మారేడు చెట్టు; వెతకడం; వెతుకు
వొడ్కికీమ్ ..... గుర్తించు

7.6.2. కనుగొను

పుట్- ..... జన్మించుట; దొరుకుట

7.7. భౌతిక ప్రభావం

అడ్డమ్ ఆయ్వల్ ఆపే పని కల్గించు
కామున్ వాంత .....ప్రయోజనం
నజర్ సూడ్వల్ .....ప్రభావం చూపు
బర్బత్ కీమ్ ..... నాశడం చేయడం

7.7.1. కొట్టు, తగులు

అప్పెమామ్ ..... ఢీకొట్టు; ఢీకొను
అప్పే మాత .....అగలడము
ఉస్క .....ఉమ్మి వెయ్యి
ఊడి కియ్వల్ ..బాంబుతో పేల్చడం
ఊడె మాసి అర్ర .....ఎగిరిపడు
కద్దె పామ్ .....చేతితో కొట్టు
కుచ్చికి- .....
చాంది ..... వెండి
చిల్లర్ .....చిల్లర
జహ్వల్ ..... దంచడం
జోర్ ..... బలము
జోర్తె తొడ్డి బుర్వల్
..... గట్టిగా ముద్దు పెట్టు
డగుర్ కట్టె ..... దొడ్డు కర్ర
డబ్బ ..... డబ్బా; పెట్టె
తాప్డ పా- ..... చెంప దెబ్బ కొట్టడం
దన్కపామ్ .....దెబ్బ కొట్టు
నల్ల ..... కులాయి; నల్లా
నిలుబార్చి .....పెద్ద బర్రె
పామ్ ..... కొట్టు
పుజర్ పోయ్వల్ ..... పూయు
పెర్స కట్టె .....పెద్ద కర్ర
మకుస .....దాచిపెట్టు కొరకడం,
మల్సి పాయ్వల్ ..... ఎదురుదెబ్బ
మల్సివాయ్వల్ .....తిరుగివచ్చు
మల్సుడుం ..... డేగ
మార్ ..... దెబ్బ
ముట్టికిసి పాయ్వల్ ..... పిడిగుద్దు
లట్కనె .....లటుక్కున
లెప్టి కీ- .....; గంటు
వడి పామ్ ..గాలికొట్టు; పంపు కొట్టు
వడి వాయ్వల్ ..... గాలి వీచడం
సగుడ్ .....తుమ్ము
సుత్తె ..... సుత్తె

7.7.2. లక్ష్యాన్ని గురిపెట్టడం

కరికిసి కిమ్ .....ఊహించి చేయ్
కసుర్ ..... తప్పు
చుక్క .....చుక్క; బిందువు
ద్యాన్ కీమ్ ..... మనసులో అనుకో; లక్ష్యం పెట్టు
నెమ్ ..... గురి
యేత్వెకె సొ ..... పొంద లేక పో
రొప్పొడల్ విచర్ కీమ్
.....లోటుగవీచార్ కీమ్

7.7.3. తన్ను

కాల్కున్ దక్కుసన .....చెప్పులు
చెప్పల్ .....చెప్పులు
జహ .....తన్ను; దంచు
తాకుసెర్ దాంతొర్ నడుచుకుంటూ వెళుతున్నాడు
బూట్క .....బూట్లు

7.7.4. నొక్కు

దాబికీ .....వొత్తడం
మొర్ .....ముద్ర

7.7.5. తోము, రాపిడి, రుద్దు

చమ్కి కీ- .....

7.7.6. నూరిపొయ్యి, రుబ్బు, విసురు

ఇజ్జత్ తెండ్మ .....పరువు తీయకు
కొహ్క్- .....దంచు
చుక్క .....చుక్క; బిందువు
నోర్- ..... విసురుట
బయ్ చొకొట్
..... చాలా మంచిగా; శ్రేష్టత
బొట్టతె అద్మ .....వేలితో నొక్కుట
లజ్జె మాయ్మ ..... సిగ్గు పడకు

7.7.7. గుర్తు, చిహ్నం, సంకేతం

డాగ్ .....మరక
మచ్చ ..... మచ్చ
మార్కుల్క వాట
..... మార్కులు వెయ్యి
వొడ్కికీమ్ ..... గుర్తించు

7.8. ముక్కలుగా విభజించడం

అరిల్ .....రొమ్ము
ఆవజ్ వాలె .....చప్పుడు గల
ఉరుంగ్వల్ .....విరగటం
ఉరుస ..... తెంపు
ఉరుస్త ..... విరిచిన
ఉరుసి వాట .....విరగగొట్టు
చెండె వెండె కీమ్
....ముక్కలుముక్కలుగా చేయు
తెండ్సి వాట్ట .....తీసివేసిన
పాకె మాత .....చీలిక
పిండి కీమ్ ..... చూర్ణం చేయు
పెయ్- .....పాపుట
పోలిస్ పాయ్వల్ .....పోలీస్ దాడి
వార్ పియ్త ..... చీలిక; బీట
వొహ్చ వాట
..... కొల్లగొట్టు; పగలగొట్టు
వోర్త ..... పగిలిన; పేలుడు

7.8.1. తెంపు, పగలకొట్టు, విరుచు

ఉరుంగ్త .....విరిగెను; విరుగు
ఉరుస్- .....విరిచేయడం
కస్క్- .....కరవబోవడం; కొరుకుట
చుటుక్ నె ఉరుంగ్త పుటుక్కున తెగు
టడంగ్నె నేక ..... ఖంగున మ్రోగు
టుక్డె ముక్క; ముక్కలుగా చేయడం
తివ్- .....విరిగడం
నమ్- ..... తెంపు; తెంపుట
పిడ్- ..... ప్యాలాలు చెయ్యడం
పూటు .....పోటో
బహ్రా ఉరుంగ్త ..... బయట విరగడం

లటక్నె నిస్టెమామ్
..... లటక్కున జారుట
లామ్ వొహువల్
..... పొడుగునా విరగగొట్టడం
వయవయ సొన్ ..... వేగంగా వేళ్లు
వార్ పియ్తు ..... చీలిక; బీట
వొర్తెకె నాంద్ ..... పేలుడు ధ్వని
వొహ్చా వాట కొల్లగొట్టు; పగలగొట్టు
వోర్- ..... పగిలింది
సప్నె దురియ .. లటక్కున దూర్చు

7.8.2. బీటిక

పయ్తుంగ్ ..... బీటిక
వేగొర ..... వేరు

7.8.3. కత్తిరించు, కొయ్యి, కోయడం, కోసిన, నరుకు

అర్డొ ..... సగము
అస్క్- ..... కోయడం
ఆకార్ ..... ఆకారం; రూపం
కత్రి కీమ్ ..... కత్తిరించు
కత్రి కీ- ..... కత్తిరించుట
చీరి కీ- .....
రాచ్- ..... కత్తిరించు

7.8.4. చింపి, చీల్చు

కటిన్ వాలె ..... ఇబ్బందిగా
తక్లిబ్ వాలె ..... కష్టమైన
సర్త ..... చింపుట

7.8.5. ఆరంభం, కన్నం చేయడం, తెరియడం

కొట్- ..... కుట్టు
గద్ది ..... కన్నం; రంధ్రము
గండ్- ..... గుచ్చడం
చెర్కి ..... సందు
తంగ్ కియ్మ ..... విసిగించకు
తెరి- ..... తెరవడం; తెరుచుట
నారి- ..... చెక్కుట

7.8.6. తప్పు

కాచ్- ..... తప్పకం; తప్పేవాడు
కాల్వ ..... కాలువ
కోల్ ..... లోతు
కోల్ సిల్లె అవ్ ..... లోతులేని
గద్దింగ్ కీమ్ ..... కన్నాలు చేయు
డొడ్డొ ..... గుంత
తాడ్- ..... బొక్క
తొడి తెండె మిసిన్
..... మట్టి తీసే పరికరము
బహ్రి తెండ ..... వెలికి తీయు
బునది ..... పునాది
బూడ్ వాట ..... క్రింద వెయ్యు
మక్కుసీత ..... గుప్త
లొండ్క ..... గుంత
సోనె ..... బంగారం

7.9. తెంపు, పగలకొట్టు, విరుగు

ఉరుసిమ్ ..... విరుచుట
కెర్ర ..... తొడుగు
కెర్వల్ .....కట్టుకోవడం; తొడగడం; పెట్టుట
రూంద్ వాలె ..... వెడల్పైన
రెప్సె మా- ..... విరిగి పోయిన
వాట్ట ..... వేసిన; వేసుకున్నా
వోర్త ..... పగిలిన; పేలుడు

7.9.1. చెరుపు, నష్టం, పాడవ్వు, హాని

అర్ర్- ..... కరిగిపోవడం
ఇన్కె వేరి మత్త .ఇది వరకు ఉండేది; ఇది వరకు ఉన్న
కరబ్ ఆయ్వల్ ..... పాడవడం
పాడ్ ఆత ..... చెడిపోయింది
బహ్రా ఉరుంగ్త ..... బయట విరగడం
మంత ..... ఉండినది
లెప్టి కీ- .....; గంటు

7.9.2. పడగొట్టడం

అరుసిమ్ ..... పడగొట్టు

7.9.3. ధ్వంసం చెయ్యి, నాశనం చెయ్యి

కరబ్ ..... చెడు; పాడు
కరబ్ ఆయ్వల్ ..... పాడవడం
కరబ్ కియ్వల్ ... ఇబ్బంది పెట్టడం; చెడు చేయు; పాడు; పాడు చెయ్యి; పాడు చేసే; హాని చెయ్యి
దోం దోం ఆ- .....
నుక్సన్ ..... నష్టము; హాని
లాగుసెర్ సొ ..... తాకిస్తూ వెళ్లు
లాగుసెర్ సొన్వల్ ..... అంటుకొని పోవడం
లాస్ కీమ్ ..... పాడు చెయ్యి
వొహ్చా వాట్వల్ .....పగులగొట్టడం

7.9.4. చక్కపెట్టు, బాగు చేయడం, మరమ్మత్తు

మర్ల సీమ్ ..... మళ్లీ యివ్వు
సుద్రి కీ ..... మంచిగా చెయ్యి

8. స్థితులు

8.1. పరిమాణం, బరువు, మానం

ఈస ..... భాగం
గడిగడిదిస్వల్ ...తరచు కనిపించడం
డొహో ..జలాశయం; పెద్ద మడుగు; మడుగు
మర్రత మొద్దు ..... చెట్టు మొద్దు
రొప్పా వోయ్వల్ .....లోనికి తీసుకు వెళదాం
రోజి రోజి .....దినం దినం
రోజిత బూతి .....రోజు కూలి
వజన్ ..... బరువు
సద్దిర ఈస ..... ఉమ్మడి వాట

8.1.1. సంఖ్య

బచ్చొంగ్ ..... ఎన్ని

8.1.1.1. లెక్కించే అంకెలు

8.1.1.1.1 పూర్వికులు లెక్కించిన అంకెలు

సున్న .....సున్న
ఉంది ..... ఒక్కటి
రండ్ ..... రెండు
మూంద్ ..... మూడు
నాలుంగ్ ..... నాలుగు
సియుంగ్ ..... ఐదు
సారుంగ్ .....ఆరు
యేడుంగ్ ..... ఏడు
అవ్ట్ ..... ఎనిమిది
పీట్ ..... తొమ్మిది
పద్ ..... పది
పద ఉంది .....పదకొండు
పరెండ ..... పన్నెండు
పద మూంద్ .....పదమూడు
పద నాలుంగ్ ..... పదునాలుగు
పద సియుంగ్ ..... పదిహేను
సోడ ..... పదహారు
పద సారుంగ్ ..... పదహారు
పద యేడుంగ్ ..... పదిహేడు
పద అవ్ట్ ..... పద్దెనిమిది
పద పీట్ ..... పంతొమ్మిది
సరె .....ఇరవై
సరె ఉంది .....ఇరవై ఒక్కటి
సరె రండ్ ..... ఇరువై రెండు
సరె మూంద్ ..... ఇరువై మూడు
సరె నాలుంగ్ ..... ఇరవై నాలుగు
సరె సియుంగ్ ..... ఇరువై ఐదు
సరె సారుంగ్ ..... ఇరువై ఆరు
సరె యేడుంగ్ ..... ఇరువై ఏడు
సరె అవ్ట్ .....ఇరవై ఎనిమిది
సరె పీట్ .....ఇరవై తొమ్మిది
నరె .....ముప్పై
నరె ఉంది ..... ముప్పయి ఒక్కటి
నరె రండ్ ..... ముప్పై రెండు
నరె మూంద్ ..... ముప్పై మూడు
నరె నాలుంగ్ ..... ముప్పై నాలుగు
నరె సియుంగ్ ..... ముప్పై ఐదు
నరె సారుంగ్ ..... ముప్పై ఆరు
నరె యేడుంగ్ ..... ముప్పై ఏడు
నరె అవ్ట్ ..... ముప్పయి ఎనిమిది
నరె పీట్ ..... ముప్పయి తొమ్మిది
లరె ..... నలభై
లరె ఉంది ..... నలభై ఒక్కటి
లరె రండ్ ..... నలభై రెండు
లరె మూంద్ ..... నలభై మూడు
లరె నాలుంగ్ ..... నలభై నాలుగు
లరె సియుంగ్ ..... నలభై ఐదు
లరె సారుంగ్ ..... నలభై ఆరు
లరె యేడుంగ్ ..... నలభై ఏడు
లరె అవ్ట్ ..... నలభై ఎనిమిది
లరె పీట్ ..... నలభై తొమ్మిది
సయ్‌గరె .....యాభై
సయ్‌గరె ఉంది .....యాభై ఒక్కటి
సయ్‌గరె రండ్ .....యాభై రెండు
సయ్‌గరె మూంద్ . యాభై మూడు
సయ్‌గరె నాలుంగ్ యాభై నాలుగు
సయ్‌గరె సియుంగ్ ....యాభై ఐదు
సయ్‌గరె సారుంగ్ .... యాభై ఆరు
సయ్‌గరె యేడుంగ్ ....యాభై ఏడు
సయ్‌గరె అవ్ట్ .....యాభై ఎనిమిది
సయ్‌గరె పీట్ ..... యాభై తొమ్మిది
సోరె ..... అరవై
సోరె ఉంది ..... అరవై ఒక్కటి
సోరె రండ్ .....అరువై రెండు
సోరె మూంద్ ..... అరువై మూడు
సోరె నాలుంగ్ ..... అరువై నాలుగు
సోరె సియుంగ్ .....అరువై ఐదు
సోరె సారుంగ్ ..... అరువై ఆరు
సోరె యేడుంగ్ ..... అరవై ఏడు
సోరె అవ్ట్ ..... అరవై ఎనిమిది
సోరె పీట్ ..... అరవై తొమ్మిది
సురె .....డెబ్భై
సురె ఉంది .....డెబ్భై ఒక్కటి
సురె రండ్ ..... డెబ్భై రెండు
సురె మూంద్ ..... డెబ్భై మూడు
సురె నాలుంగ్ ..... డెబ్భై నాలుగు
సురె సియుంగ్ ..... డెబ్భై ఐదు
సురె సారుంగ్ ..... డెబ్భై ఆరు
సురె యేడుంగ్ ..... డెబ్భై ఏడు
సురె అవ్ట్ ..... డెబ్భై ఏనిమిది
సురె పీట్ ..... డెబ్భై తొమ్మిది
హురె ..... ఎన్‌భై
హురె ఉంది .....ఎనభై ఒక్కటి
హురె రండ్ ..... ఎనభై రెండు
హురె మూంద్ ..... ఎనభై మూడు
హురె నాలుంగ్ ..... ఎనభై నాలుగు
హురె సియుంగ్ ..... ఎనభై ఐదు
హురె సారుంగ్ ..... ఎనభై ఆరు
హురె యేడుంగ్ ..... ఎనభై ఏడు
హురె అవ్ట్ ..... ఎనభై ఎనిమిది
హురె పీట్ ..... ఎనభై తొమ్మిది
జురె .....తొంభై
జురె ఉంది ..... తొంభై ఒక్కటి
జురె రండ్ ..... తొంభై రెండు
జురె మూంద్ ..... తొంభై మూడు
జురె నాలుంగ్ ..... తొంభై నాలుగు
జురె సియుంగ్ ..... తొంభై ఐదు
జురె సారుంగ్ ..... తొంభై ఆరు
జురె యేడుంగ్ ..... తొంభై ఏడు
జురె అవ్ట్ ..... తొంభై ఎనిమిది

జురె పీట్ .....తొంభై తొమ్మిది
రాసి ..... నూరు; వంద
నూర్ ..... నూరు; వంద
వయ్ ..... వెయ్యి
పరెవయ్ ..... పది వేలు
వయ్‌కి ..... లక్ష
పరెవయ్‌కి .....పది లక్షలు
కడా ..... కోటి

8.1.1.1.2 ప్రస్తుతం లెక్కించే అంకెలు

సున్న ..... (0) సున్న
ఉంది ..... (1) ఒక్కటి
రండ్ .....(2) రెండు
మూండ్ .....(3) మూడు
నాలుంగ్ ..... (4) నాలుగు
సియుంగ్ .....(5) ఐదు
సారుంగ్ ..... (6) ఆరు
యేడుంగ్ .....(7) ఏడు
ఆట్ .....(8) ఎనిమిది
నావ్ .....(9) తొమ్మిది
దహ ..... (10) పది
అక్ర ..... (11) పదకొండు
బార ..... (12) పన్నెండు
ముద్ద .....(12) పదమూడు
తేర .....(13) పదమూడు
చొవ్వ .....(14) పదునాలుగు
పంద్ర ..... (15) పదిహేను
సోల ..... (16) పదహారు
సత్ర .....(17) పదిహేడు
అట్ర ..... (18) పద్దెనిమిది
ఎక్కునిస్ ..... (19) పంతొమ్మిది
వీస ..... (20) ఇరువై
ఎక్కెవిస్ .....(21) ఇరవై ఒక్కటి
బావిస్ .....(22) ఇరువై రెండు
తేవిస్ .....(23) ఇరువై మూడు
చొవ్విస్ .....(24) ఇరవై నాలుగు
పంచీస్ .....(25) ఇరువై ఐదు
చెబ్బిస్ .....(26) ఇరువై ఆరు
సత్తవీస్ .....(27) ఇరువై ఏడు
అట్టవీస్ .....(28) ఇరవై ఎనిమిది
ఎక్కున్ తీస్ ..(29) ఇరవై తొమ్మిది
తీస్ ..... (30) ముప్పై
ఎక్తిస్ ..... (31) ముప్పయి ఒక్కటి
బత్తిస్ .....(32) ముప్పై రెండు
తెహ్‌తిస్ .....(33) ముప్పై మూడు
చొవ్‌తిస్ .....(34) ముప్పై నాలుగు
పస్‌తిస్ .....(35) ముప్పై ఐదు
చెత్తిస్ ..... (36) ముప్పై ఆరు
సడెతీస్ .....(37) ముప్పై ఏడు
అడెతీస్ ... (38) ముప్పయి ఎనిమిది
ఎక్కున్ చాలిస్ ....(39) ముప్పయి తొమ్మిది
చాలిస్ ..... (40) నలుభై
ఎక్ చాడ్ .....(41) నలభై ఒక్కటి
బేచడ్ ..... (42) నలభై రెండు
తిరెచాలిస్ ..... (43) నలభై మూడు
చెరెచాలిస్ .....(44) నలభై నాలుగు
పంచె చాలిస్ ..... (45) నలభై ఐదు
చె చాలిస్ .....(46) నలభై ఆరు
సత్తెచాలిస్ ..... (47) నలభై ఏడు
అట్టెచాలిస్ ..... (48) నలభై ఎనిమిది
ఎక్కున్ పన్నస్ (49) నలభై తొమ్మిది
పన్నస్ ..... (50) యాభై
ఎక్కెవన్ .....(51) యాభై ఒక్కటి
బావన్ .....(52) యాభై రెండు
తిరుపన్ .....(53) యాభై మూడు
చెరుపన్ ..... (54) యాభై నాలుగు
పంచవన్ .....(55) యాభై ఐదు
చెప్పన్ .....(56) యాభై ఆరు
సత్తెవన్ .....(57) యాభై ఏడు
అట్టవన్ .....(58) యాభై ఎనిమిది
ఎక్కున్ సాట్ (59) యాభై తొమ్మిది
సాట్ .....(60) అరవై
ఎక్ సాట్ ..... (61) అరవై ఒక్కటి
బాసట్ ..... (62) అరువై రెండు
తిరుసట్ ..... (63) అరువై మూడు
చొరుసట్ .....(64) అరువై నాలుగు
పంచె సాట్ ..... (65) అరువై ఐదు
చె సాట్ ..... (66) అరువై ఆరు
సత్తెసాట్ .....(67) అరవై ఏడు
అట్టెసాట్ ..... (68) అరవై ఎనిమిది
అడుసాట్ ..... (68) అరవై ఎనిమిది
ఎక్కున్ సత్తర్ (69) అరవై తొమ్మిది
సత్తర్ ..... (70) డెబ్భై
ఎక్కత్తర్ .....(71) డెబ్భై ఒక్కటి
బెహత్తర్ .....(72) డెబ్భై రెండు
తిరి హత్తర్ .....(73) డెబ్భై మూడు
చొరెహత్తర్ ....(74) డెబ్భై నాలుగు
పంచె హత్తర్ .....(75) డెబ్భై ఐదు
చె హత్తర్ ..... (76) డెబ్భై ఆరు
సత్తెహత్తర్ .....(77) డెబ్భై ఏడు
అట్టెహత్తర్ .....(78) డెబ్భై ఏనిమిది
ఎక్కున్ అన్సి (79) డెబ్భై తొమ్మిది
అన్సి ..... (80) ఎన్‌భై
అన్నిస్ ..... (80) ఎన్‌భై
ఎక్కెఅన్సి ..... (81) ఎనభై ఒక్కటి
బ్యాన్సి .....(82) ఎనభై రెండు
త్రెయన్సి .....(83) ఎనభై మూడు
చొరెయన్సి ....(84) ఎనభై నాలుగు
పంచె ఆన్సి .....(85) ఎనభై ఐదు
చె అన్సి ..... (86) ఎనభై ఆరు
సత్యాన్సి .....(87) ఎనభై ఏడు
అట్యాన్సీ .....(88) ఎనభై ఎనిమిది
ఎక్కున్ నొవ్వద్ (89) ఎనభై తొమ్మిది
పొనిస్ .....(90) తొంభై
నొవ్వద్ .....(90) తొంభై
ఎక్యా నొవ్ ..... (91) తొంభై ఒక్కటి
బ్యానొవ్ .....(92) తొంభై రెండు
త్రెనొవ్ .....(93) తొంభై మూడు
చొరెనొవ్ ..... (94) తొంభై నాలుగు
పంచనొవ్ .....(95) తొంభై ఐదు
చానొవ్ ..... (96) తొంభై ఆరు
సత్యానొవ్ .....(97) తొంభై ఏడు
అట్యనొవ్ .....(98) తొంభై ఎనిమిది
నొవ్వనొవ్ .....(99) తొంభై తొమ్మిది
సొవ్ .....(100) నూరు; వంద
హజర్ ..... (1,000) వెయ్యి
బద్ర ..... (1,000) వెయ్యి
దహ హజర్క్ . (10,000) పది వేలు
లక్స ..... (1,00,000) లక్ష
కోటి .....(100,00,000) కోటి

8.1.1.1.3. ఒక, ఒకటి

ఉంది జోక .....ఒకసారి
ఎకరి ..... ఒంటరిగా
తన్వతన్ . తనకు తానుగా; వ్యక్తిగత
బత్తి ..... కాని
మొదొల్ .....తొలి; ప్రాథమిక
వరొర్ వార్వల్ పాట
..... ఒక్కరు పాడే పాట
సురుత .....మొదటి

8.1.1.1.4. రెండు

అదిక్ ..... ఎక్కువ; రెట్టింపు
ఆస్ర ఆమ్ ..... సహాయపడు
ఇద్ తెర్ అద్ తెర్ .... ఇదైనా అదైనా
నిమిసం .....నిమిషము
రెండ్ కాక్ ఆయ్వల్ ద్విగుణమవ్వు
రెండ్ కామ్ కియ్వల్ ..... ద్వంద్వ ప్రవృత్తి
రెండ్ కీమ్ ..... రెండుగా విడదీయు

8.1.1.2. వరుసలో స్థాన విలువ తెలిపే అంకెలు

తొల్లె . పూర్వం; పూర్వము; యుగం
పెహ్లో .....మొదలు
మూండ్ ఈస ..... మూడవ భాగం

8.1.1.3. పర్యాయాలు, సార్లు

ఉంది జోక ..... ఒకసారి
జోక .....ఒక్క సారి; మూడు సార్లు
మూండ్ జోకంగ్ ...మూడు మాట్లు

8.1.1.4. సార్లు, పర్యాయాలు

నాలుంగ్ ఈసంగ్ .....నాలుగు భాగలు
మూండ్ టుక్డెంగ్ కీమ్ ..... మూడింతలు చెయ్యి
మూండ్ తరికంగ్ .....త్రివిధ
రెండ్ జోకంగ్ బతంగ్ .....రెండు సార్లు ఏమిటి

8.1.1.5. అంకెలతో కూడిన సమూహము

ఆవుస్ పునక్ ..... వైపున
ఇవ్విర్ కీసి ఉంది టుక్డె ..... ఇద్దరికి ఒక ముక్క
ఉందియె ..... ఒకటే
గోటి కియ్వల్ ..... గట్టి పరిచేది
జోడ్ అర ..... జతగా చేరు
డేడ కండి ..... ఒక పుట్టెడు సగం
దన్ ..... డబ్బు; తనం
దహ పిడింగ్ ..వేయి సంవత్సరాలు
దహ వర్సంగ్ ..... పదేళ్ళ కాలం
దొహంతొర్ .....కడతాడు
పట్టి ..... కొలతల పట్టి
మడ్ ..... పది కిలోలు
మువ్విర జోడి . ముగ్గురి సమూహం
రెండ్ కండింగ్ .....రెండు పుట్లు
వరొర్ వరొన్ మూండ్ .....ఒక్కొక్కరికి మూడు
వరొర్ ..... ఒక్కడు
వాజ గాజ తుర్ ...సంగీత బృందము
సియ్యింగ్ కండిన్ ఉంది నూర్ .....ఐదు పుట్లకు వంద కిలోలు

8.1.1.6. భిన్నం

అర్ధొ ..... సగము
దహ దహన విల్వ ..... దశాంశం
బాజ్కె .....దిక్కు
మూండ్ పడియంగ్ . మూడింతలు
సవ్వ ..... పావు

8.1.1.7. అంకెల వరస

నెహొరె బతి వొరె కీంతొర్ .....సామరస్యంగా

8.1.2. లెక్క పెట్టు

అందెజ వాట ..... అంచనా వేయు; అంచనా వైన
ఇసాబ్ ..... లెక్క
కహ్- ..... లెక్కించుట
లెక్- ..... లెక్క
విలువ దొహ .....విలువ కట్టడం

8.1.2.1. గణితశాస్త్రం

కంపుటర్ ..... కంప్యూటర్
గింతి ..... గణితం
గింతి కియ్వల మిసన్ ..... క్యాల్క్యూలేటర్
గీతొన గింతి ..... గీత గణితం

8.1.2.2. సంఖ్యల కూడిక

జమ వొడ్కి ..... కూడిక చిహ్నం
సమ్మొయ్ ..... మొత్తం; సంపూర్ణమైన

8.1.2.3. సంఖ్యల తీసివేత

డగ్లి కీమ్ ..... తోసివెయ్యి
మయ్తుంగ్ ..... మిగిలి పోయిన
సంక్య తెండ్సి వాట్వల్ .....సంఖ్య తీసివేత
సొడియ ..... పొమ్ము; వెళ్ళి పో

8.1.2.4. సంఖ్యలను గుణించడం

జోకంగ్ ..... సార్లు
నిమ్మెమత సామన్ ... తయారు చేసిన వస్తువు

8.1.2.5. సంఖ్యలను విభజించడం

పడెమెన్ .....నాల్గవ భాగం
పాకి కీ- ..... అవయవము; చెయ్యి
పాకి కీమ్ ..... విడదీయు

8.1.3. బహువచనం

తానజోడ్ .....యొక్క జత
వెల్లె జోకంగ్ ..... ఎక్కువ సార్లు

8.1.3.1. అనేకమైన, చాలా, ఎక్కువ

అచొర్ ..... అంత; అంతలో
అచ్వీర్ ..... అంతమంది
అచొట్క ..... మామూలు
అదిక్ ..... ఎక్కువ; రెట్టింపు
అదిక్న ..... ఎక్కువ
ఇచొర్ ..... ఇంత
ఇచ్వీర్ ..... ఇందరు
ఇత్త అచొర్ ..... కోరినంత
కహ పర్వక్ ..... లెక్కించ లేని
జాస్త ..... ఎక్కువ
డగుర్ .....పెద్ద
డాట్ ..... ఎక్కువ
తాకజ్ వాలె .....బలమైన
తోడొస ..... కొద్దిగా
దిల్ దార్ ..... మంచి మనస్సు
పంజ్- ..... కడుపు నిండ
పయ్స్న .....చాలా పెద్ద
పార్ ..... చాలా
బయ్ ..... ఎక్కువ
ముడుస్తార్ .....ముంచి వేత
వెల్లె ..... ఎక్కువ; చాలా
వెల్లె జొకన ..... అనేకమైన
వెల్లె టావఅత ..... విస్తృతమైన వ్యాప్తి
వెల్లె వాలె .....చాలా పెద్ద
వొడ్కి వాలె ..... పరిచయమున్న

సద్దిర్ మానె మాయ్వల్ .....ప్రజాదరణ
సుద్రెమాత వాలె .... సమృద్ధి అయిన
సోబత ...అందమైన; మనోహరమైన
సోబ్డె రోగ్ ..... అంటు రోగం

8.1.3.2. అల్ప, కొద్ది, కొన్ని, చిన్న

అగ్గ అగ్గ ..... అక్కడక్కడ
ఇచ్చుంగ్ ..... కొన్ని
ఇచ్చొరె .....పరిమితమైన
కిస్క .....గిల్లు; గీము
టట్- ఇరుక్కోవటం; చిక్కుకోవడం
పెడెక్ ..... గింజలు
వొడ్కి తెండ ..... జాడ తీయు

8.1.3.3. విషయాల గుంపు

కుప్ప ..... గుంపు; మంద
గుత్తి ..... గుత్తి
పాకిట్ .....ప్యాకేజి
పుడ .....పొట్లం
మీరి కియ్వల్ ..... కూడికలు; జమ చెయ్యడం; సేకరణ
రంగ్ రంగ్న చీజ్ మీరి కీమ్ ..... వేర్వేరు వస్తువుల చేరిక
వాతద్ ..... పరంపర
పీచ్ డాగి ..... సమాధి స్థలం

8.1.4. అధికం

అద్ ఆయ్వకెన్ ..... అది కాకుండ
ఉండె పొర్రొ .....అంత కన్నా పైకి
ఉండె వరొర్ ..... మరొకరు
బహన్ ఆతెకె బతల్ .....ఎలాగైతేనేం
బెయ్ వెల్లె .....చాలా ఎక్కువ
వెల్లె ఆత ..... అదనమగు
సరి పీడ్సి ..... మార్గము దాటి

8.1.4.1. తక్కువ

అచ్చొర్ ఆయె ..... అంత కాదు
జరసిలజ్ ..... కొద్ది దూరంగా
బూడ్ రెహ ..... కిందికి దింపు

8.1.4.2. పెరుగు, వృద్ధి చెయ్యి

అడ్డమ్ తిరివల్ ..... తిరుగుబాటు
బడి కీ- .....పెంచు; పెంచుకో
బడికీమ్ .....పెంపొందించు
బడె మాయ్వల్ .....ఎక్కువ చెయ్యి
బడెమామ్ ..... అభివృద్ధి చెందు; బాగుపడు
సొనెతంగ్ పుంగక్ ..... బంగారు పువ్వులు

8.1.4.3. తగ్గించు, తగ్గు, తగ్గుదల

తోయ్వల్ ..... ఉబ్బు; ఉబ్బట

8.1.5. అంతా, అందరూ, అన్నీ

ఉస్డె ఆమ్ ..... అప్పుచెయ్యి
తీర్ .....అనేక రకాలు; రకాలు
నోయుస ..... నొప్పి చెయ్యి
పాసి సొడివల్ ...కొట్టుకొని పోవడం
మాంది .....ప్రజలు
సద్ది .....అన్ని; మొత్తం
సద్దొ జాగంగ్ .....అన్ని చోట్ల
సద్దొయ్ ..... మొత్తం; సంపూర్ణమైన
సియ్వల్ .....ఇవ్వడం; ఊడ్వడం; చెల్లించడం
హర్ ..... ప్రతి
హోర్ ..... దండ

8.1.5.1. కొంత, కొన్ని

ఇచ్చర్ ..... కొద్దిగా
బద్ తీర్డ .....ఏ రకమైనా
బోరె మన్నిర్ .....ఎవరైన

8.1.5.3. జంట, ద్వయం

సోబతె మీరెమాసి .....అన్యోన్యంగా

8.1.5.4. అత్యంత, అత్యధిక, అధికమైన, ఎక్కువ, చాలావరకు

వెల్లె జెల్ ..... చాలా వరకు
వెల్లె వెల్లె ..... అత్యంత

8.1.5.5. అతి చిన్న, అతి పెద్ద

ఇచ్చుడల్ ఇచ్చుక్ ..... కనిష్టం గా
జర తెర్ ..... కనీసం
వెల్లె తల్ వెల్లె .....గరిష్టంగా

8.1.5.6. ఇంచు-మించు

కమ్సెకమ్ ..... తక్కువ కాకుండ; దాదాపుగా
కరుమ్ కరుమ్ ....ఇరుగు పొరుగు; దగ్గర దగ్గర

8.1.5.7. మాత్రం

ఆగమె .....ఊరికే
ఇందెక్న్ ..... ఇప్పుడే
ఉందియ్ ఉంది .....ఒకే ఒక
సిరిప్ .....కేవలం
సోపతి సెల్వక్ ..... తోడు లేకుండా; తోడు లేని

8.1.5.8. సరియైన

టొడ్డి యేర్ ఊర్త నోరు ఊరడము; నోరూరుట
బహన్ మత్త అహన్ .....ఉన్నది ఉన్నట్లు

8.1.5.8.1. సుమారుగా

వెల్లె కరుమ్న .....సన్నిహితం

8.1.5.9. సగటు, సరాసరి

అచ్చొర్ కహ్వల్ .....సగటు లొ లెక్కించడం

8.1.6. మొత్తం, సంపూర్ణ

జాడున్ .....అంతట
నిహ ..... నింపు
లాగ్వక్ ..... తాకని
సపయ్ .....పల్లం; సారవంతమైన

8.1.6.1. భాగం, ముక్క

టుక్డె ముక్క; ముక్కలుగా చేయడం
పడోసా .....దాని

8.1.6.2. ముక్క

చీప ..... తునక; బద్ద
జాడి .....గడ్డి
పయుస్వల్ .....చీలిక

8.1.7. తగినంత

ఆ- ..... అయింది; చాలు

ఆయర్ .....చాలు
ఆయర్ ఇన్నల్ అచ్చొర్ ..... అవసరమైనంత
ఆయర్ ఇన్నల్ తెరె వెల్లె ... కావలిసిన దానికన్నా ఎక్కువ
ఆయర్ ఇన్నల్ మన్వల్ .....చాలినంత కలిగి ఉండడం
కమ్మి ఆయ్వక్ ...తక్కువ కాకుండ
కామ్ ఆత ..... తగిన
నాపుర్త .....నాకోసం
పురె మా- ..... చాలు; సరి పోతుంది

8.1.7.1. అధికం, అదనం, ఎక్కువ

జాస్త .....ఎక్కువ
బయ్ .....ఎక్కువ
మయ్త .గెల్చింది; తప్పడం; మిగులు
వెల్లె మన్వల్ .... అదనంగా ఉండడం

8.1.7.2. లేనిది

పుట్టొంగ్ ..... కొరత

8.1.7.3. అవసరం, ఆవశ్యకం

జరత్ సెల్లె ..... అవసరం లేదు
నాక్ ..... నాకు
పహజ్లె ..... కావాలి
పహజ్లె మంత .....అవసరమగు
బహన్ తెర్ ..... ఎలాగైన
బహంతెర్ కీమ్ ..... అనివార్యం గా చెయ్యి

8.1.7.4. మిగిలిన, శేషం, శిథిలం

పస్పర ..... అంట్లు
పిస్స ..... జీవించు
పిసుసి సూడ ..... బతికించి చూడు
బాకి ..... అప్పు
మయ్త గాటొ ....మిగిలిన ఆహారము

8.1.8. నిండు, పూర్తి, సంపూర్ణం

నిండ్- ..... నిండినా; నిండుగా
నించి పోంగ్త ..... నిండి పొరలు
నించి మత్త ..... నిండుగా ఉన్న
నిహ్త ..... నిండు
బర్తి కీమ్ .....భర్తి చెయ్యి
మాయ్నలిర్ నింతప్ .....జనముతో నిండిన

8.1.8.1. ఖాళీ

ఆబర్ పొర్రొ ..... అంతరిక్షం
ఇగ్గి బొరె సెల్లుర్ .....ఇక్కడ ఎవరు లేరు
పొకొట్ ..... ఉచిత
రికమ్ ..... ఖాళీగా
రికమ్ కీమ్ ..... ఖాళీచెయ్యి
సుట్ కీమ్ ..... విడిచి పెట్టు; విడుదల చేయి

8.2. పెద్ద

గుబ్బ .....గుంపు; సమూహం
చెప్టల్ .....వెడల్పు
డగుర్ మంజి .....పెద్దదైన
పెర్స .....పెద్ద
బడి కీ- ..... పెంచు; పెంచుకో
బత డగుర్ ..... ఎంత పెద్దది
బయ్ డగుర్ .....పెద్దెత్తున

8.2.1. చిన్న

ఇస్రు గుండి అందరి కంటే చిన్నవాడు
చుడుర్ .....చిన్న; సూక్ష్మ
టుగ్రి .....పొట్టి

8.2.2. నిడివి, పొడవైన

కూట ..... మూరెడు
చెప్టల్ .....వెడల్పు
దాపి ..... పాదం
లంబొ వాలె ఎత్తుగా వుండే; పొడవైన
వెల్లె సాల్క్న ..... చాలా కాలంగా

8.2.2.1. పొట్టి, కురుచ, అల్పం, హ్రస్వ

ఆకుడ్ ..... కమ్మి
చుడుర్ .....చిన్న; సూక్ష్మ
టుగ్రి .....పొట్టి
టుప్సి .....పొట్టి
బయ్ పొట్టి ..... అతి పొట్టి
లాండి .....పొట్టిగా

8.2.2.2. ఎత్తైన, పొడుగైన

ఊచ ..... ఎత్తు
టొజుల్ ..... ఎత్తు; ఒక రకమైన కొంగ
డజుల్ ..... ఎత్తైన; ఎత్తైనది
డజుల్ ఆయ్వల్ ..... పొడుగవడం
డజుల్ వాలె ..... ఎత్తుగా వుండె
లంబొ ..... ఎత్తైన; పొడువు

8.2.2.3. కురుచ, పొట్టి, పొడుగు కానిది

ఆకుడ్ వాలె .....పొట్టియైన
కమ్మి .. అల్పమైన; తక్కువ; స్వల్ప

8.2.3. దళసరి, మందం

వయ్ జుంజుర్ ..... దట్టమైన
సెవెడ్ మొడి ..... జిగురుగా

8.2.3.1. పలుచని/సన్న ని వస్తువు

బక్కల్ అంతొర్ ..... సన్నగా అవుతున్న
హల్కొవాలె ..... తేలికైన

8.2.3.2. బలిసిన/బొద్దుగా/లావు వ్యక్తి

కొడ్వింజ్ .. కొవ్వు; కొవ్వుగలవాడు
టొస్సుర్ ..... దొడ్డు; లావైన
డొబ్బల్ ..... దొడ్డు
వెల్లె వజన్ .....అధిక బరువు

8.2.3.3. సన్న / బక్క పలచ / పీల వ్యక్తి

చుడురె పెట్టి .....సన్నని కడుపు
బక్కల్ ఆయ్వల్ .....సన్నపాటి
బక్కల్ వాలె ..... బక్కపలచని

8.2.4. వెడల్పైన/విశాలమైన/పెద్దదైన

చపేట .....వెడల్పు
చెప్టల్ .....వెడల్పు
రూంద్ .....వెడల్పు
రూంద్ ఆంత ..వెడల్పు అవుతున్న
రూంద్ మంత జాగ వెడల్పైన చోటు
రూంద్ వాలె .....వెడల్పైన
రూంద్ వాలెమూల .....వెడల్పైన బిందువు

8.2.4.1. ఇరుకైన, సంకుచిత

బయ్ చేపె మాతప్ మంత ..... చాలా ఇరుకుగా వున్న
బయ్ బారిక్ ..... సూక్ష్మ స్వల్ప

8.2.5. పెద్ద ప్రదేశం/స్థలం

పగ్రెమాసి ..... విస్తరించి
బయ్ డగుర్ వాలె ..... అతి పెద్దదైన

8.2.5.1. పెద్ద పాత్ర, పరిమాణం

గంజు ..... గంజు
చిట్టె ..... చిట్టెడు
నిహ్తా ..... నిండు
పాల్లు ..... మానిక
పిడ్క ..... గుప్పెడు
బుక్క ..... ముద్ద
సీస ..... సీసా

8.2.6. దూరం

కోస్ ..... మూడు కిలోమిటర్లు
బిత్తి ..... జాన/ బెత్త
రూంద్ ..... వెడల్పు

8.2.6.1. దూరం

జర లజ్ ..... అల్లంత దూరాన
లక్ ..... దూరం
లంగ్ ..... దూరము
లంగ్ మంత ..... దూరంగా వున్న

8.2.6.2. దగ్గర

కరుమ్ ..... దగ్గర; సమీపం
కరుమ్ కరుమ్ .... ఇరుగు పొరుగు; దగ్గర దగ్గర
కోర ..... ఒడిలో ఉండడం; వొడి
జరస కమ్మి ..... కొంచెందగ్గర
నేంగ్వల్ ..... ప్రవేశం
సాప్డి కీ- ... దొరక పట్టుట; దొరికింది

8.2.6.3. ఉన్నతం, ఎత్తైన

పొర్రొ మంత . ఎత్తున ఉంది; పైనున్న
బొగ్డ ..... ఎత్తు చోటు; వొడ్డు
హబర్ అచ్చొర్ ..... ఆకసం ఎత్తు

8.2.6.4. తక్కువ-స్థాయి, నాసిరకం, తగ్గిన

బూడ్ మంత ..... కిందికి ఉన్న
బూడ్ వాలె ..... కింద హోదా
బూడ్ సొన్వల్ ..... కింద వెళదాం; కిందికి పోవడం
బొమ్మితున్ యేవుస్వల్ .... నేలను హత్తుకోవడం

8.2.6.5. లోతు, లోతులేని

కోల్ ..... లోతు
కోల్ వాలె ..... లోతైన
కోల్ సిల్లె అవ్ ..... లోతులేని
నడిమెన్ కోల్ ..... నడుము దాకా ఉన్న లోతు
బచ్చొర్ కోల్ ..... ఎంత లోతు
బయ్ కోల్ మంత ..... చాలా లోతు ఉన్న
మాయ్యున్ పుర్స్ ..... నీ తల దాటి ఉన్న

8.2.7. ఔచిత్యం, తగిన, యోగ్య, ప్రమాణం

ఉందితున్ ఉండె ఉందిద్ గా పియ్వల్ కీమ్ ఒక దానిని ఇంకో దాంట్లో పట్టేట్టు చేయడం
కుద్రు సీమ్ ..... కుదుర్చు
మర్ల రూప్ కియ్వల్ . తిరిగి రూపం చేయడం

8.2.7.1. బిగువు

చిప్నె ఆయ్వల్ .. బిగువుగా అవడం
చిప్నె కీమ్ ..... బిగించు
డిలల్ కి ..... వదులు చేయడం
రేంగ్- ..... విడుపు
సంద్ సెల్లె అద్ ..... బిగువైన

8.2.7.2. వదులు

రెహ్చా వాట ..... విడిచి పెట్టు
రెహ్చా వాయ్వల్ ..... వదులుగా రావడం
సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచి పెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడువు

8.2.7.3. ఇరుక్కున్న, చిక్కుకున్న

చేపెమాత ..... చిక్కుకున్న
జిర్క్సి మంత ..... ఇరుక్కున్న
తట్- ..... తట్టుకుంది

8.2.8. కొలవడం

అద్లి ..... తవ్వ
అందెజ వాట ..... అంచనా వేయు; అంచనా వైన
కండి ..... (20) ఇరవై; పుట్టెడు
కహ్- ..... లెక్కించుట
గహె ...కొలత పెట్టి(ముగ్గువేయడం)
బేత్ బడ్డె ..... కొలతకర్ర

8.2.9. తూకం, తూయడం

జోకి కియ్వల్ ..... తక్కెడ; తులనం
జోకి కీ- ..... తూగు
జోకి కీంతొర్ ..... జోకడం
దానంగ్ ..... వరి
బండ ..... బండ; రాయి
వజన్ ..... బరువు

8.2.9.1. భారమైన, బరువైన

జడ్ ఆమ్ ..... బరువు పెంచు
జడ్ వాలె ..... బరువైన

8.2.9.2. తేలిక బరువు

ఇద్ వజన్ జర కమ్మి కియ్వల్ . ఈ బరువును కొంచెం తగ్గించడం
జర కమ్మి కియ్వల్ ..... కొంచెం తగ్గించడం
తేల్వల్ ..... తేలే
పొర్రొ తాద్వల్ ..... పైకిలేచే
వజన్ సెల్లె ..... బరువు లేని
వజన్ సొడు సియ్వల్ ..... బరువు పోగొట్టుకోవడం
హల్కల్ ..... అనుకూలమైన
హల్కొ ..... తేలిక

8.3. గుణం, లక్షణం

అక్సెర్ ..... అక్షరం
తాన రూపం ..... స్వరూపం

బయ్ చొకొట్ ..... చాలా మంచిగా; శ్రేష్టత
బాతల్ ..... ఎలాంటిది
బాతొర్ ..... ఎలాంటి వారు
బుద్ధి ..... గుణము; తెలివి; బుద్ధి

8.3.1. ఆకృతి, ఆకారం, రూపం

ఆకార్ తజ్ రెహ్వాల్ ఆకృతి చిత్రణ
ఆకార్ దాత్ కీమ్ ఆకారంగా చెయ్యి
చీరితంగ్ ..... చీలికలు గల
తాన రూపం ..... స్వరూపం
దడ్మి ..... నీడ
రూప్ ..... రూపం
స్వబావ్ ..... రూపురేఖ
సిర్ముట్ గీతొ ..... చుట్టుగీత

8.3.1.1. ప్రత్యేకాంశం, బిందువు

టిమ్మ ..... బిందువు
బొట్ ..... తిలకం; బొట్టు
బొట్ దొస ..... బొట్టు పెట్టు

8.3.1.2. గీత, రేఖ, వరుస

గీతొ ..... గీత
గీతొ వాట ..... గీత గియ్యి
గుర్తు వాట ..... గురుతు వెయ్యి
డోల్ పేప్రెంగ్ ..... బొజా బజంత్రీలు
పట్టివాట ..... పట్టి వెయ్యి

8.3.1.3. సరళంగా, తిన్నగా, నేరుగా, వంకరలేని

కొయ్స్ నె సెల్లె ..... వంకర లేని
సీద ..... నేరుగా

8.3.1.3.1. చదును, సమతలం

కూడ్సెర్ ..... దొర్లుతున్న
గుడ గుడ కీమ్ మృదువుగా చెయ్యి
దూగడ .....
పయ్‌టన్ ..... మైదానం; విస్తారం

8.3.1.4. చదునుగా, సమాంతరంగా

8.3.1.4.1. నిట్టనిలువు, నిలువు, లంబం

నిత్- ..... నిలుచో; నిలుపుట

8.3.1.4.2. వంగిన, ఏటవాలుగా వుండే, వాలు

ఉద్వల్ ..... కూర్చోవడం
ఊతర్ ..... వాలు
డడ్డిత్ దాత్ నిల్డె మాయ్యల్ ..... గట్టుగా ఏర్పడు
నహ ..... తడుపు
పొర్రొ తర్గవల్ ..... పైన ఎక్కడం
బూడ్ వరిత ..... ఏటవాలుగా
బొగ్డ ..... ఎత్తు చోటు; వొడ్డు

8.3.1.5. వంగు, వంచు

కీడింగ్ గోడింగ్ ..... వంకర టింకర
కోసి కీ- ..... తగిలించు
గుంతి ..... బొణము; విల్లు బొణం
జోడి కీ- ..... జంట చేయుట
ముడ్డున్ ..... మడత పెట్టుట
ముద్దంగ్ తిరిత . ఉంగరాలు తిరిగిన
ముప్ప ..... మడత
మొక్క కీ- ..... మడత
మొడింగ్ మత్త ..... మలుపులు గల
వరిత సలక ..... వంపు గల చువ్వ
సీదల్ సెల్వక్ ..... నేరుగా కాకుండ

8.3.1.5.1. పైకి దొర్లించడం

గూండి కీ- ..... చుట్టడం
గూండి కీతతున్ తార్వల్ ... చుట్టిన దాన్ని పరచడం
లిహికీసి గుండి కీత కాగుత్ ... వ్రాసి చుట్టగా చుట్టిన కాగితం

8.3.1.5.2. మెలిపెట్టు, నులుముకో, నొక్కు, పిండు

ఆటి పా- ..... చుట్టి ఉండడం; నులిమివెయ్యి
కొంకి దొస ..... మెలిపెట్టు
గీడి పా- ..... చుట్టుముట్టింది
తరు సియ్వల్ తెప్పించుట; రాబట్టు
నోట్- ..... అల్లుట
పీర్- పాలు తియ్యడము; పిండడము
ముర్గుడి కీ- ..... పిసుకుట

8.3.1.5.3. మడత

ముడ్డుసిమ్ ..... ముడుచుకో

8.3.1.6. గుండ్రన, వృత్తాకార

గోలియల్ గీతొ ..... వలయం
డెమ్స .... నృత్యం; నృత్యము; విందు నాట్యం

8.3.1.6.3. బోలుగావుండే

బుయరిత్ మొడిత గుహమయమైన

8.3.1.7. చతురస్రం, చదరం

నాలుంగ్ మూలన ...దీర్ఘ చతురస్రం

8.3.1.8. మాదిరి, స్థూలరూపం

తాన్ మొడిత ..... దానివలె; పోలిన

8.3.1.8.1. సమతలం

ఉంది సరిత ..... క్రమబద్ధమైన

8.3.1.9. సాగదియ్యి

డగుర్ కీమ్ .... గొప్ప చెయ్యి; పెద్దది చేయు
లామ్ కీమ్ పొడుగ్గా చేయు; వెడల్పు చెయ్యి
సాజుసిమ్ ..... సాగదియ్

8.3.2. అల్లిక, నేత

అల్- ..... అల్లుట
చక్నె ..... నిర్మలమైన; శ్రేష్టమైన

8.3.2.1. మృదువైన

సపుర్ వాలె ..... సన్నమైన
సాప్ దాత్న ..... నునుపైన

8.3.2.2. గరుకైన

గారెజ్ ..... బండి చక్రం

8.3.2.3. పదును

దార్ కీమ్ ..... పదును చెయ్
మెసి- .....పదునుపెట్టు; వాడి చేయు బండ
సుయ్యల్ కీమ్ ..... పదును చెయ్యి
సోడ్- ..... కోసింది

8.3.2.3.1. మొనదేలిన

కొడ్డి ..... కొన
చహ్కా ..... ముళ్లు
సుయ్యల్ ..... కొచ్చగా; మొన

8.3.2.4. మొద్దుబారిన

నరుమ్ మాయ్నల్ ..... మంద బుద్ధి అయిన

8.3.2.5. చాలు, చాలుకొట్టు, నాగటిచాలు

చిరి కీ- .....
తాస్ ..... వరుస
లక లక ..... తళతళ

8.3.3. కాంతి, వెలుతురు

లెల్లెంజ్ వేడ్చి ..... వెన్నెలో వెలిగిన

8.3.3.1. ప్రకాశించు

పియడ వేడ్చి ..... పగటి వెలుతురు
మొమ్ బత్తి వేడ్చి ..... కొవ్వొత్తి వెలుతురు

8.3.3.1.1. కాంతి మూలం

చిమ్ని ..... దీపము
జల్కర ..... ఇత్తడితో చేసిన దీపముల సమూహము
జార్ ..... జ్వాల
దీసొడ ..... దీపము స్టాండు
మిడ్చ- ..... మెరుస్తుంది
లక్క ..... లక్క
వేడ్చి ..... కాంతి; వెలుగు; వెలుతురు
వేడ్చి తొహ ..... వెలుతురు చూపు
సమ్య ..... దీప స్తంభం

8.3.3.1.2. ప్రకాశవంతమైన, కాంతివంతమైన, తేజోవంతం

కడ్ వేడ్చి ..... పగలు పూట
కడ్క మిడ్చ తప్ ..... కళ్ళు చెదిరి నాటు చేసే
జార్ ..... జ్వాల
సూడ వాయె ..... చూడలేని

8.3.3.2. చీకటి

జుర్ జుర్ ..... సాయంత్రం
మస్క ..... మసక
మాక్డె మా- ..... మాసి పోయింది
సికటి ..... చీకటి
సికటి ఆతప్ ..... చీకటి పడినట్లు
హుకుమ్ ..... ఆజ్ఞ

8.3.3.2.1. నీడ

దడ్మి ..... నీడ
దడ్మిమత్త ..... నీడ వుండే

8.3.3.3. రంగు

కమ్క ..... పసుపు
గలిజ్ ..... మురికి
చిల్లల్ ..... ఆకు పచ్చ; హరితము
టావసెల్వక్ ..... గుర్తు లేదు
దవ్రల్ ..... తెలుపు
నస్ ..... నసెము
నీడల్ ..... నీలిరంగు
పిడ్డల్ ..... నీలి
బద్ ..... ఎవరు; ఎవరో ఒకరు
బోడల్ ..... పసుపు
మస్రల్ ..... కొంచెం నలుపైన
రగ్గల్ ..... ఎరుపు
సీసత్ మొడిత ..... గాజును పోలిన
హిర్వల్ ..... పచ్చగా

8.3.3.3.1. తెల్ల

దవ్రరల్ ఆతప్ ..... తెల్లబారిన
మచ్ ..... మంచు
మచ్చున్ దాత్ మన్నె ..... మంచుగా ఉండే
ముగ్గు ..... ముగ్గు
యేనిత పల్ ..... ఏనుగు దంతం
రంగ్ సెల్వక్ ..... రంగులేని
వోండి ..... మీగడ; వెన్న

8.3.3.3.2. నల్ల

కారి ..... నలుపుగా
కారి కీమ్ ..... నాలాగ చెయ్యి

8.3.3.3.3. బూడిదరంగు

చిక్లత్ మొడిత ..... బురుద లాగా
పిడ్సతంగ్ కెల్క తెల్లని వెంట్రుకలు
పోయత్ మోడిత ..... పొగ రంగులో ఉండే

8.3.3.3.4. రంగుల పటలం

తడ్మితంగ్ రంగ్క . అగ్ని రంగులు
బొమ్మిత రంగ్ ..... భూమి రంగు
లక లక ..... తళతళ
వట్టెడ ..... బటాని

8.3.3.3.5. జంతువు యొక్క రంగు, గుర్తులు

గీతొంగ్ వాలె ..... గీతలుగల
డాగ్ వాలె ..... మచ్చలు ఉన్న
దవ్రల్ నూలు ..... తెల్లని నూలు

8.3.3.3.6. రంగు మార్పు

కారి కీసి వాట ..... నలుపు చేయి
రంగ్- . చాయవెయ్యి; రంగు; రంగు రంగుల

8.3.3.3.7. వివిధ రంగులు గల

అలగ్ అలగ్ రంగ్క ..... వేరు వేరు రంగులు

8.3.4. ఉష్ణమైన, వేడి

ఆర్- ..... చల్లారింది
ఆరుస్- ..... చల్ల
ఉడ్డె మత్తప్ ..... ఉడక పోసిన
ఉగ్రెమా- ..... కరగడం
కాస్త మంత ..... వేడిగా ఉంది
కాసుస్- ..... వేడి
కాసుస్త కచ్చి ..... మరిగించిన లోహం
యెడ్కి వాతెకె ..... జ్వరం వస్తే

8.3.4.1. చలి, చల్లగా ఉన్న

ఆరుస్వల్ ..... చల్లార్చుట
కీనసె ..... చల్లని
పీని ..... చలి; చలికాలము
మచ్ ..... మంచు

8.3.5. తరహా, నమూనా, మాదిరి, రకం, రీతి

అహన్ మన్నె ..... అల కలిగి ఉండు
ఆతల్ ..... అటువంటిది
ఆతొర్ ..... అటువంటివాడు
ఈతంగ్ ..... ఇటువంటివి
ఈతల్ ..... ఇటువంటిది
ఈతొర్ ..... ఇలాంటివాడు
తీర్ .....అనేక రకాలు; రకాలు

8.3.5.1. స్వభావం, శీలం

అల్వాట్ ..... అలవాటు
ఆన్వల్ ..... ఆనవాలు
తాన రూపం ..... స్వరూపం

8.3.5.2. పోల్చు

జోకి కియ్వల్ ..... తక్కెడ; తులనం
తాగ్డి .....తక్కెడ; త్రాసు
తాన్ మొడి ....దాని తగ్గట్టు; పోల్చు
తెర్ .....కంటె
బహన్ ..... ఎట్ల; ఎలా

8.3.5.2.1. అదే, ఒకేలా

ఉంది రూప్ ..... ఒకే రూపం
ఉందిత్‌దాత్ ..... ఒకే రకంగా
తన్వ తనెయె .....తనంతట తానే
బరొబర్ తీర్ .....సమాన రూపంగా

8.3.5.2.2. మాదిరి, లా, ఒకే, పోలిన, వంటి, సజాతి, అలాంటి, సమానమైన

అదెన్ మోడి ..... అలాంటిది
అహ్నొ దిస్త ..... అలా కనిపించిన
ఆతంగ్ .....అలాంటి
దహన్ .....అలాగు
దాత్ .....లాగ
దిహిన్ . ఇహిన్ . .....ఇలా.ఇలాగు

8.3.5.2.3. భిన్నంగా ఉన్న, విభిన్న, వేర్వేరు, వ్యత్యాసమైన

తాన్ మొడి సెల్వక్ .....పోలికలేని
మార్య ..... మార్పు
మారివల్ .....మారటం

8.3.5.2.4. మరొక

ఉందుంది .....మరొక
ఉండె వరొర్ .....మరొకరు
దుస్రొ ..... ఇతర; వేరేది

8.3.5.2.5. భిన్నంగా ఉన్న, విభిన్న, వివిధ, వేరువేరుగా

అలగ్ ..... వేరుగా

8.3.5.2.6. వ్యతిరేక

బయ్మన్ .....వ్యతిరేకంగా

8.3.5.3. సాధారణమైన

8.3.5.3.2. అపూర్వమైన, అరుదైన, అసాధారణమైన

సాదల్ వాలె ..... సామాన్యమైన

8.3.5.3.3. అద్వితీయ, అసమానమైన, ప్రత్యేక, విలక్షణ, విశిష్ట

బయ్ నెరొయ్ ..... అద్వితీయ
వొడ్క కియ్వడ్ మొడి ..... గుర్తించ దగిన

8.3.5.3.4. అపరిచితమైన

నేకిత్ అలగ్ .....ఆచార విరుద్ధం
సూడ పర్‌వక్నె ..... తీవ్రమైన

8.3.5.5. అనుకరించు

అద్దె తరికతె కియ్మడ్ ..... అలా చేయడం
తాన్ మొడి తాక .....అనుకరించు

8.3.5.6. నకలు

మత్తప్ లిహికియ్వల్ .....నకలు
మత్తపె చాపి కియ్వల్ ...నకలు ప్రతి
మల్ల తయర్ కీమ్ .....పునరుత్పత్తి చెయ్యి
రెండ్ కియ్వల్ .రెండింతలు చెయ్యి

8.3.6. పదార్థం, తో తయారయింది

అదెనలె కీతప్ ..... నుండి చేసిన
అహన్ మత్తప్ .....తో కల్గి వున్న
తాన్ తర్సొ ..... తోటి
తానె తయర్ కీతప్ తో చెయ్యబడిన

8.3.6.1. ప్రబల, బలమైన, బలీయం, పెళుసు

కటిన్ ...ఇబ్బంది యైన; కఠినమైనది
కమ్మి మన్వల్ అల్ప సంఖ్యాకమైన
బొత్తల్ .....లావు
సపయ్ .....పల్లం; సారవంతమైన
సేరిక్ కియ్వక్నె ..... అనియమిత

8.3.6.2. గట్టిగా వుండే

కటింత ..... ఇబ్బందిగా
లండల్ ..... మొండి

8.3.6.3. బిగుతుగా, వంచదగిన

గట్ ఆత .....గట్టిపడిన
లిప్పల్ ..... మెత్తని
వరియొ .....వంగని
వరివడ్ మోడి ..... వంగదగిన
వోర్తప్ .....పెలుచున్నవి
సబ్బుడ్ సెల్లె ..... పసలేని

8.3.6.4. దట్టమైన, మందమైన

దల్ .....దొడ్డు; మందమైన
సబ్బుడ్ అతప్ ..... గట్టిపడటం

8.3.6.5. మెత్తని, సౌమ్యంగా, పసలేని

బయ్ సోబత .....కోమలమైన
బొరొబొరొ ..... మృదువుగా

8.3.7. మంచి

అసల్ ..... అందమైన
అస్లి ..... మంచిగా
చొకొట్ ..... నీతిగా
చొకొట్ కీతొర్ .....మంచిగా కానిచ్చారు

8.3.7.1. చెడ్డ

కరబ్న .....కలుషితమైన
కామ్ సియ్వక్నె పనికి రాని రకంగా
కిరెనస్టల్ .....చెడ్డవాడు
బూడ్న .....క్రింది హోదా

సాయ్‌లెన్ గిర్ .....చావుకైన

8.3.7.2. మెరుగ్గా

సమ్దిర్గటల్‌చొకొట్ ఆమ్ .....సర్వోత్తమమైన
సుద్రి కియ్వల్ . అభివృద్ధి చేయడం; తయారు చెయ్యడము; మెకానిక్; సవరించు

8.3.7.2.1. నీచమైన

ఇచ్చుర్ అతప్ ..... కొద్దిదైన
కరబ్ అమ్ .....హీనమైపోవు
కరబ్ కీమ్ చెడగొట్టు; పాడు చెయ్యి

8.3.7.3. నిర్దుష్టమైన, బాగా ఉన్న దాన్ని

పూర మత్తప్ ..... సంపూర్ణమైన

8.3.7.4. మధ్యస్థమైన, మామూలు, సామాన్య సామర్థ్యంగల

నొప్ప ..... నడుమ వాడు
నడ్డుమ్ నొర్ ..... నడుమ వాడు
సాదల్ వాలె .....సామాన్యమైన

8.3.7.5. ముఖ్యమైన

కామ్ .....పని
కాస్ ..... ముఖ్య బందువు
పొరొల్ మన్వల్ .....పేరుగల

8.3.7.6. అభివృద్ధిచెయ్యి, అభివృద్ధియవ్వు

చొకొట్ కీమ్ బాగు చేయి; సరిచేయు; సరిదిద్దు
తెలగొల కియ్వల్ .....ముగింపు
పూన కీమ్ ..... కొత్తగా చెయ్యి
పూనంగ్ కియ్వల్ . నూతన చూపు
మత్క్ ..... మందు
మొపామ్ ..... మొదలెట్టు
సుద్రి కిమ్ .... మరమ్మత్తును చెయ్యి
సుద్రి కీమ్ .....సర్దుకో
సుద్రెమామ్ .....అభివృద్ధి ఆవు

8.3.7.7. సరిఅయినది, సరిగ్గా, తగిన

జవని ..... యుక్త వయస్సు
జోడె మా- ..... అత్తుకో
తినబాజ్ మత్తప్ . కుడి వైపున ఉన్న
దుర్స్- ..... చొప్పించు
దొహ్వాడ .....కట్టవలసిన
బేటెమామ్ .....కలుసుకో
మున్నెత్ సూడ్సెర్ మత్త ..... ఎదురుచూడబడ్డ
రంగ్ రూప్న ..... మంచిగా
సియ్యడ ..... చెల్లించవలసిన

8.3.7.7.1. తప్పు, దోషం, సరికాని

కియ్వక్నె ..... పొరపాటు
జాగతల్ బహ్రి మన్వల్ ..ప్రవేశానికి బయట ఉండటం
తప్ కీతప్ ..... అనుచితమైన
తాన్ మొడి .....దాని తగ్గట్టు; పోల్చు
వెరివక్ ..... అక్రమమైన; ధైర్యంగా

8.3.7.7.2. అనుకూలమైన

కరుమ్ మత్తప్ ..... అందుబాటులో ఉన్న
జోడి ఆయ్వల్ .....జత కావడం

8.3.7.7.3. సంగతమైన

చెప్టె మామ్ ..... అతుక్కో
చొకొట్ జోడెమాత ..... మంచిగా అతుక్కొవడం
దయవాయి .....దయచేయు
మాని కీమ్ .....అభిమానించు; రాజీ చెయ్యి
మిస్డెమాసి చొకొట్ కామ్ కియ్వల్ ....కలిసి మంచిగా పని చెయ్యడం
యెవ్‌తప్ .....సరిపోయినట్లు
రా రా
వరొన్క్‌వరొర్ కీతప్ .....ఒకరికి ఒక్కరు చెయ్యబడ్డ

8.3.7.8. కుళ్లిపో, క్షయం, నశించడం, తరిగిపోవడం

కడిత ..... సూన్
కడుస్- ..... మురిగ బెట్టడం
కరబ్ అమ్ ..... హీనమైపోవు
కర్కట .....
కల్తంగ్ కొత్తజ్ ..... దోపిడి సొత్తు
గమ్మత్న గాడి ..... దుర్వాసన
చెదెవెదె ..... శిథిలావస్థ
డప్పడప్ప పుడ్క్‌అతప్ క్రిములతో మురుసుకున్న
నూడ .....కట్టిపిండి
పడన ..... పురాతన; ప్రాచీన
బూస్కడ్ పియ్తు .....బూజు పట్టిన
పీస్- .....అరుగు
సడె మా- ..... మేన అల్లుడు
సవ్త .....పాసిపోయిన

8.3.7.8.1. తుప్పు

కర్క .....తుప్పు
చిలుమ్ పియ్తు ..... తుప్పుపట్టింది

8.3.7.8.3. చెత్త

కచెడ .....చెత్త; చెత్త చెదరము
కాడి ..... చెత్తాచెదారం
తుక్కు ..... తుక్కు
పేకి కీత ..... పడ వేసిన
బుర్క ..... తుక్కు
వియడ లారి .....చెత్త లారి
వియర్ .....చెత్త; చెదారం
వియ్యడ కుప్ప .....చెత్త కుప్ప
సడక్న కడ్డ వాడ్ సియ్యె .రోడ్ల చెత్త వేసేవాడు

8.3.7.8.4. కాపాడు, భద్రపరుచు

దక్కస ..... కాపాడు
దక్కుసీమ్ .....రక్షించు
నెరుసిమ్ ..... కాపాడు
పాల్ కినన్ కీమ్ .....శీతలీకరించు
బేలంగ్ వాట్వల్ ఊరగాయ వెయ్యి
రాయ్తు .....పచ్చడి
వత్తుసీమ్ ..... ఎండబెట్టు
వొజ్జికిసి ఇర్వల్ .....జాగ్రత్త పరుచు

8.3.7.9. విలువ

కామ్ ..... పని
కామ్ సియ్యక్నె పనికి రాని రకంగా
దరపియ .....వెల కట్టు

8.3.8. అలంకరించిన

లిమ్‌లొమ్ కియ్వల్ వేలాడ దియ్యి

సవ్రి కీతప్ ..... అలంకరించు
సింగ్రెమాసి ..... తయారు అయి

8.3.8.1. సామాన్య, సమమైన, స్పష్టంగా

కరల్‌కరల్ ..... స్పష్టంగా
గుండు ..... బోడి
టక్లియల్ ..... బోడి గుండు

8.3.8.2. కీర్తి, వైభవం

పొర్రొల్ ఇర్తప్ ..... కీర్తి

8.4. కాలం, వేళ, సమయం

అద్ వేర్తున్ ..... అ సమయం లో
గట్క ..... ఘడియ
జోక .....ఒక్క సారి; మూడు సార్లు
బద్ వెర్తె ..... ఏ సమయంలో
మల్ల .....ఇంక; తర్వాత
యేల ..... సమయం
వకుత్ (వక్త్) ..... సమయము; సమయమును-సమయం

8.4.1. సమయం, కాలం

ఉంది నిమ్సం దిర
.....ఒక్క నిమిషం ఆగు
ఉనొడ .....ఎండాకాలం
గంట ..... సమయం
జమన ..... కాలం; తరం
జీవ మన్నల్ వేరి .....జీవితాంతం
దియ ..... రోజు
దివొస్ .....దినము
నర్క పడింగ్ ..... రాత్రింబగల్లు
నేటి ..... ఈ రోజు
పంద్ర దియంగ్ ..పదిహేను రోజులు
పియల్ ..... పగలంతా; పగలు
బచ్చొర్ మంత ..... ఎంత ఉంది
బజె ..... సమయం
మహ్న .....నెల
వర్స .....సంవత్సరము
సాల్ .....సంవత్సరము
హజర్ సాల్క వేయి సంవత్సరాలు

8.4.1.1. కాలసూచి

ఉంది సాల్ .....ఒక సంవత్సరము
చొకొట్న దివస్ .....మంచి రోజు
తారిక్ ..... తేది; దినము

8.4.1.2. దినం, రోజు

పియల్ .....పగలంతా; పగలు
బక్కెయె ఉంది దియ
.....ఒకానొక రోజు
రోజి ..... ప్రతిదినం; రోజు

8.4.1.2.1. రాత్రి

నర్క .....రాత్రంతా; రాత్రి
నిన్నె నర్క .....నిన్న రాత్రి
నుల్పె ..... సాయంత్రం
నేండ్ నర్క ..... ఈ రాత్రి
సికటి .....చీకటి

8.4.1.2.2. నిన్న, ఇవాళ, ఈరోజు, నేడు, రేపు

అంటితరోజ్ .....మొన్నటి రోజు
తాన్ పిర్నె .....ఎల్లుండి
నాడి .....రేపు
నిన్నె .....నిన్న
నేండ్ .....ఈ రోజు
పిర్నె .....ఎల్లుండి

8.4.1.2.3. రోజు యొక్క సమయం

అద్‌మద్ రాత్నె .....నడిరాత్రి
ఉజ్జే మా- .....అరుణోదయ కాలం; తెల్లారింది
జావ్ద్ పొద్ద్ .....ఉదయం
దిర్మన్ పొద్ద్ .....ఉషస్సు
దుపరి .....పగటి పూట
నడ్డుమ్ నర్క .....నడిరాత్రి
నరుమ్నెకె ..... నిద్రవేళ
పొద్ద్ .....సూర్యుడు; సూర్యుడు ఉదయించు
పొద్దెకె ..... సాయంత్రం
బయ్ బయ్ ఆ- . తెల్లవారు జామున
సక్రె ..... ఉదయం; ప్రొద్దున
సక్రెన్ .....ఉదయం; ప్రొద్దున్నె
హుజుడ్ అనెకె .. తెల్లవారు జామున

8.4.1.3. వారం

రోజినయ్ .....ప్రతి రోజు
వార్ వార్ ..... వారం వారం

8.4.1.3.1. వారం యొక్క రోజులు

సొమ్మర్ ..... సోమవారము
మంగుర్ వార్ ..... మంగళ వారం
బుద్‌వార్ ..... బుధవారం
బస్తుర్ వార్ ..... గురువారం
సుకుర్ వార్ ..... శుక్రవారము
సనివార్ ..... శనివారము
ఆయ్త్ వార్ ..... ఆదివారము

8.4.1.4. నెల

ఆకడి (మహ్న) ..... ఆషాడం
దివడి .....దీపావళి
దురడి (మహ్న) .....పాల్గుణ
పునక్ .....పూర్ణిమ
బుడ్‌బావెయ్ (మహ్న) ...జ్యేష్ఠం
సట్టి (మహ్న) .....మార్గశిర

8.4.1.4.1. సంవత్సరం యొక్క నెలలు

దురడి .....పాల్గుణం
చెయ్త్ .....చైత్రం
బావెయ్ .....వైశాఖం
బుడ్ బావెయ్ .....జ్యేష్ఠం
ఆకడి .....ఆషాడం
పోర .....శ్రావణం
అకుర్పొక్ .....భాద్రపదం
దివడి .....అశ్వీయుజం
కార్తి .....కార్తీకం
సట్టి .....మార్గశిర
పూస్ .....పుష్యం
మహొ .....మాఘం

8.4.1.5. ఋతువు

ఉనొడ ..... ఎండాకాలం
గాలుమ్ .....
పిర్ .....వాన
పిర్ గాలుమ్ .....వాన కాలం
పీని .....చలి; చలికాలము
యెద్ది .... ఎండాకాలం; సూర్యకాంతి

8.4.1.6. ఏడాది, సంవత్సరం

ఇయెండ్ ..... ఈ సంవత్సరము
నీరె ..... గత సంవత్సరము
వర్స ..... సంవత్సరము

సాల్ ఆక్రి .....సంవత్సర
సాలి .....ప్రతి సంవత్సరము
హర్ సాల్ ..... ప్రతి సంవత్సరం

8.4.1.7. యుగం

ఉంబర్ ..... వయసు
జమన ..... కాలం; తరం

8.4.1.8. ప్రత్యేకమైన రోజులు

కామ్న దివొస్ .....పని దినం
సుట్టి ఆనల్ ..... సెలవు
సుట్టింగ్ .....సెలవులు

8.4.2. సమయం తీసుకో

ఆరమ్ కీమ్ ..... సాంతి చెయ్యి; సేద తీసుకో
బద్ యేలతె .....ఏ సమయం లొ

8.4.2.1. స్వల్ప కాలం

అర్తం ఆనల్ ..... అర్థవంతంగా
జర దీర కొంచెం ఆగు; కొద్దిగా అగు

8.4.2.3. శాశ్వతంగా

తప్పొ .....తప్పని
తీర్ సెల్వక్ .....హద్దులేని
మార్మకి అద్ .....ముగియని

8.4.2.4. తాత్కాలిక

ఉంది జాగ మన్వకెన్ ..... అస్థిరత

8.4.3. అనిశ్చితమైన సమయం

అస్కె ..... పూర్వం
బంటి .....ఎప్పుడు

8.4.4. సమయాన్ని చెప్పడం

టేమ్ కరికీమ్
..... సమయాన్ని గుర్తించు

8.4.4.1. కాల ప్రణాళిక చేయడం

ఉంది దియ ..... ఒక రోజు
తారిక్ .....తేది; దినము
వకుత్ ..... సమయం

8.4.4.2. గోడ/పెద్ద గడియారం, చేతి గడియారం,

కెయ్‌ద గడి ..... చేతి గడియారం
గడి .....గడియారము
డగుర్ గడి ..... పెద్ద గడియారం

8.4.5. సంబంధించిన సమయం

అంటితరోజ్ ..... మొన్నటి రోజు
జమన ..... కాలం; తరం
మన్నె ..... ఎల్లుండి
మల్ల .....ఇంక; తర్వాత
మున్నె నెల్లెతె మల
.....ముందు లేదా తర్వాత

8.4.5.1. ఆజ్ఞ, ఉత్తర్వు, క్రమం, అనుక్రమం

ఉంది తీర్ .....అనుక్రమం
కట్ట వాట్వల్ .....గంజి వేయడం
పూడ్ సీమ్ ..... తరుము
సారె సారె ..... క్రమము

8.4.5.1.1. క్రమం, శ్రేణి

వాక్డల్ సెల్వ .....వంకర లేనిది

8.4.5.1.2. ఆది, తొలి, తొలుత, ప్రథమం, మొదటగా, మొదటి

అస్కె .....పూర్వం
మొదొల్ ..... తొలి; ప్రాథమిక
మొదొల్ నూడ్తొన్ ముందుచూపుతో

8.4.5.1.3. తరువాతి, మరుసటి

మున్నె మున్నె సొన్
..... ముందు ముందు వెళ్లు

8.4.5.1.4. చివరి

ఆక్రి .....చివరి; చివరిది

8.4.5.1.5. క్రమబద్ధమైన, క్రమమైన

రోజి ..... ప్రతిదినం; రోజు
రోజి రోజి ..... దినం దినం
రోజిత పేపర్ ..... దిన పత్రిక

8.4.5.1.6. ప్రత్యామ్నాయం, బదులైన

ఉండె కీమ్ .....మళ్ళి చెయి
పూన నిద్ది కియ్వల్ కొత్తది తయార్ చేయడం

8.4.5.2. ముందుగా

అస్కె ..... పూర్వం
తాన్ మున్నె ..... దాని ముందు
తొల్లె ..పూర్వం; పూర్వము; యుగం
వాయ్వల్ సాల్ ..వచ్చే సంవత్సరం

8.4.5.2.1. తర్వాత

అదెన్‌లాసి .. అందుకని; అందువల్ల; కాబట్టి
ఈస వాలె ..... వారసుడు
మంజె ..... తర్వాత
మల్ల ..... ఇంక; తర్వాత

8.4.5.2.2. అదే సమయాన

సక్రె ..... ఉదయం; ప్రొద్దున

8.4.5.2.3. అప్పుడు, మధ్య కాలం

పియల్ .....పగలంతా; పగలు

8.4.5.3. సరియైన సమయం

టేమ్ సెల్లె .....సమయం లేదు

8.4.5.3.1. పూర్వ, ముందరి, ముందస్తుగా

మున్నెత ..... ఎదుట

8.4.5.3.3. ఆలస్యంగా, ఆలస్యమైన

ఉసిర్ కీ- ..... ఆలస్యము
కోరుమ్ ..... ఆలస్యం
కోరుమ్నె విత్వల్ ..... ఆలస్యంగా పరిగెత్తడం
బంటితెర్ కీక .... వాయిదా వేయడం

8.4.5.3.5. వాయిదా వెయ్యి

దుక్నె ..... విచారం

8.4.6. దశలవారీ కాలం

పిర్ గాలుమ్ ..... వాన కాలం

8.4.6.1. ఏదైనా మొదలు పెట్టడం

గడి కీ- ..... మడత పెట్టుట
డావ్ ..... నా వంతు
తెరియ ..... తెర్చుకో
మొప్ ఆ- ..... మొదలు పెట్టు
లాగ్- ..... తగిలింది
వొడ్కి అరుస్వల్ పరిచయం చేయడం
సురు కీ- ..... ప్రారంభించు

8.4.6.1.1. ప్రారంభం, మూలం, మొదటిభాగం

ఇద్ కీకట్ ..... ఇది చేద్దాం
ఇద్ యేత ..... దీనిని తీసుకో
దాకట్ ద ..... పోద్దాం పద
పెహ్లె ..... మొదలు

8.4.6.1.2. ఏదైనా ఆపడం

ఆపుసీమ్ .. ఆటంకపరుచు; ఆపడం
ఆరమ్ ..... తీరిక; నేద
కల్వల్ .దొంగలించు; దోచుకోవడం
బంద్ ఆత ..... ఆగిపోయింది
బంద్ కీ- .....ఆగిపోయింది; ఆపివేయుము
మర్జ ..... మరిచిపో; మానుకో
సుటి కీమ్ వదిలిపెట్టు; వదులు; విడిచిపెట్టు; విడుదల చెయ్యి; విడువు

8.4.6.1.3. అంత్యం, చివర, పూర్తిచెయ్యి, ముగించు, ముగింపు, ముగియు

సమ్ధిన్ ఆక్రి .....చిట్టచివరి

8.4.6.1.4. దాకా

ఇగ్గె వేరి ..... ఇక్కడ దాకా
యెవ్వల్ ..... వరకు
వేరి ..... దాకా
సూడ్సెర్ మన్ ..... పర్యవేక్షించు; వేచి ఉండు

8.4.6.1.5. నించి, నుంచి, నుండి

అస్కెడల్ ..... అప్పటినుంచి
ఇగ్గెటల్తె అగ్గ వేరి .....ఇక్కడనుంచి అక్కడవరకు
ఇస్కెడల్ .....ఇప్పటినుంచి

8.4.6.2. కొంతకాలంనుంచి, గడచిన, గతం, భూత

తొత్తొర్ ..పూర్వముది; ముసలయ్య
మా తాదొన జమనతె .....మాతాత కాలంలో
మా బావన జమనతె .....మా నాన్న కాలంలో
మావుర్ తొత్తుర్ జమనతె ..... మనకు పూర్వ కాలంలో
సొత్త అద్ ..... గడిచినది

8.4.6.2.1. ఇటీవలి

ఇస్కెడ ..... ఇప్పటిది; ప్రస్తుతం
ఉందియ్ నిమ్స తె ...ఒక నిమిషంలో

8.4.6.3. ప్రస్తుతం, వర్తమాన, వర్తమానకాలం

ఇంకె ..... ఇప్పుడు
ఇంకె తాక్వల్ .....వర్తమాన కాలము
ఇంకెన్ ఆత .....ఇప్పుడే అయింది
ఇంకెన్ ఆసెర్ మత్త ..... ఇప్పుడే అయినట్టుంది

8.4.6.4. భవిష్యత్కాలం, భవిష్యత్తు, రాబోయ్యే

బవిస్యత్ .....రాబోయే కాలం
మున్నెత పిస్వల్ .....రాబోయే
వాంత ..... వస్తుంది
వాయుస్వల్ .....రానివ్వడం
వాయె ..... రాలేనిది

8.4.6.4.1. త్వరగా, వెంటనే

జల్ది ఆయి .....తొందరగా చేయు
తర తుర ..... తొందర తొందర
బేగి బేగి ..... తొందర తొందర
వయ్నె ..... ఆకస్మికంగా; తొందర తొందర; తొందరగా

8.4.6.4.2. ఇంకా కాదు

ఉండె అయియ్ .....ఇంక కాలేదు
జర దీర .కొంచెం ఆగు; కొద్దిగా అగు

8.4.6.4.3. కడకు, చివరికి, తుదకు, ఫలితంగా

ఆక్రి ..... చివరి; చివరిది

8.4.6.4.4. తక్షణం, వెంటనే

అచనక్ ..... ఆకస్మికంగా
అస్కెడ అస్కెన్ ...అప్పటి కప్పుడు
అస్కెన్ .....అప్పుడే
ఉంది జోక .....ఒకసారి
కోరుమ్ ఆయ్వక్నె ..... ఆలస్యం కాకుండ
తర తుర .....తొందర తొందర
బేగి బేగి .....తొందర తొందర
యెగ్దమ్ ..... ఆకస్మిక; ఒక్కసారిగా
వయ్నె .....ఆకస్మికంగా; తొందర తొందర; తొందరగా

8.4.6.5. యుగం, వయసు

తారిక్ ..... తేది; దినము
దహ సాల్క్న ఉంబర్ .....పది సంవత్సరాల వయసు
బచ్చొర్ ఉంబర్ ..... ఎంత వయసు

8.4.6.5.1. చిన్న, యువ

ఉంబర్తె మన్వల్ ...వయసులో ఉన్న
బియ్యెనొర్ తమ్ముర్ ..... బుజ్జి తమ్ముడు
లేతొ ఉంబర్ ..... లేత వయసు

8.4.6.5.2. పాత, పూర్వ, ప్రాచీన, ముసలి, వృద్ధ, యువత కాక

డగుర్ ఆయ్వల్ . ఎక్కువ చెందిన; గొప్పతనం
తొల్లె ..పూర్వం; పూర్వము; యుగం
వెడిల్ ఆతొర్ .....ముసలి వయసు; ముసలి వయస్సు

8.4.6.5.3. కొత్త, నవ, నవ్య

ఇన్కె పుట్టపేడిన్ మోడి ..... ఇప్పుడే పుట్టిన బిడ్డలాగా
నేండ్ పూన ..... ఈ రోజు కొత్తది
పూన సాల్ .....కొత్త సంవత్సరం
వొడ్కిసెల్లొర్ వోర్ .... అపరిచితుడు

8.4.6.5.4. పాత, పూర్వ, ప్రాచీన, ముసలి, వృద్ధ

తొత్త బాసన్ ..... పురాతన వస్తువు
పడన పిడి .....ప్రాచీన యుగము
మార్తొర్ (సాతొర్) .....చనిపోయిన

8.4.6.5.5. ఆధునిక, కొత్త

బస్కెడ అస్కె ..... ఎప్పటికప్పుడు
మున్నె వాత .....ముందర వచ్చిన
సుద్రె మాత ..... అభివృద్ధి చెందిన

8.4.6.5.6. పాత ముస్తాబు అయిన

అస్కె .....పూర్వం
కామ్ వాయె .....పనికి రానిది
పడన ఆత .....పాతబడిన
సామ్ .....చనిపో

8.4.6.6. ఒకసారి

ఉంది దియ ..... ఒక రోజు

8.4.6.6.1. మళ్ళా, మళ్ళీమళ్ళీ

ఉండె ఉంది జోక .....మరొక సారి
మల్ల యేత తిరిగి తీసుకోవడం; మళ్ళీ తీసుకో
మల్సి ..... తిరిగి

8.4.6.6.2. కొన్ని సార్లు

ఇన్కె మర్ల .....ఇప్పుడు మళ్ళీ
ఉంది ఉందిజోక ..... ఒక్కొక్కసారి
కహి దియ్యంగ్ .....కొన్ని రోజులు

8.4.6.6.3. తరచు

ఆదత్ ఆత .....అలవాటు పడింది; అలవాటైంది
కేపత్ వాంత .....తరుచుగా వచ్చు
నూర్ జోకంగ్ .....వంద సార్లు
బయ్ వెల్లె జోకంగ్ ..ఎక్కువ సార్లు

8.4.6.6.4. ఎల్ల వేళలా

ఉందియ్ జాగ .....స్థిరంగా
పూర దివొస్ ..... రోజు అంత

8.4.6.6.5. ప్రతి సారీ

బస్కెతె .....ఎప్పుడైనా
రోజి ..... ప్రతిదినం; రోజు
వకుత్ (వక్త్) ..... సమయము; సమయమును-సమయం

8.4.6.6.6. ఎప్పటికినీ కాదు

ఉంది జోక గిర్ ఆయె .....ఒకసారి కాదు

8.4.7. ఎడ తెగక జరుగు, కొనసాగు, పట్టుదలతో వుండు

ఉందియ్ జాగ ఇర్వల్ ..... అంటిపెట్టుకొని ఉండడం
బద్దెయ్ ఉంది కీవ్ ...ఏదో చేయడం
సొంజెర్ మన్ .....వెళుతూ ఉండడం

8.4.7.1. అడ్డగించు, భంగం కలిగించు, విఘ్నం-కలిగించు

అడ్డమ్ నిల ..... అడ్డంగా నిలబడు

8.4.7.2. మళ్ళీ మొదలుపెట్టడం

తాకు సీసెర్ మన్ .. కొనసాగించడం
మహ్చా వాట్వల్ .... పూర్తి చేయడం

8.4.7.3. విరామం

సామన్ నడ్డుమ్ .....వస్తువుల మధ్య

8.4.8. గతి, తొందర, త్వరగాపో, త్వరచెయ్యి, త్వరితగతిన, వేగం, శీఘ్రం

కోరుమ్ కియ్వల్ ..... ఆలస్యం
జల్ది సొడియ .....త్వరగా పో
పార్వల్ .....ప్రవాహం

8.4.8.1. చురుకుగా, చురుకైన, తొందర, వేగవంతమైన

ఆబర్త గంగ ..... నింగి గంగ
చిట్టి మాచ్వల్ ..... ప్రకటించు
లహ్కా ..... తొందర
లహ్కా కీమ్ ..... ఒత్తిడి చెయ్యు; తొందరపెట్టు

8.4.8.2. జాప్యంచేసే, మెల్లని

జోక్నె .....తిన్నగా; మెల్లగా

8.4.8.3. ఆకస్మికమైన

గచ్నె .....అకస్మాత్తుగా
బొమ్మి మెలివల్ .. భూమి కదలడం
మర్రతల్ బూడ్ అర్వల్ చెట్టు నుంచి పడి పోవడం

8.5. స్థానం

ఉందిజాగ వడ్కవల్ జాగ .....సమావేశ చోటు
జాగతగ ఇర్త .....చోటులో ఉంచిన
న్యాయ్ కియ్వల్ జాగ ..... న్యాయ చోటు; న్యాయ విచారణ చోటు

8.5.1. ఇక్కడ, అక్కడ

ఇగ్గె .....ఇక్కడ
కరుమ్ మన్వల్ .....వద్ద ఉండడం
జాగతగ ఇర్త .....చోటులో ఉంచిన
హక్కె ..... అక్కడ; అక్కడి నుండి
హోలత్ ..... స్థితి
హిక్కె .....ఇటు; ఇటు అటు

8.5.1.1. ఎదురుగా

తలదగ .....తల వద్ద
మున్నె ..... ముందు
మున్నె మన్వల్ .. ముందు ఉండడం
మున్నెత జాగ .....ముందు స్థలంలో
మున్నెత బాజ్ .....ఎదుటి భాగం
మున్నెన్ .....ముందుగా

8.5.1.1.1. వెనక, వెనకగా

పజ్జె .....వెనుక
పజ్జెట ..... చివరి; వెనుకలో

పజ్జెట బొమ్మి ..... వెనుక నెల
పజ్జెట సరి ..... వెనుక దారి

8.5.1.2. పక్కన

పక్కత్ మత్త ..... పక్కన ఉన్న

8.5.1.2.1. చుట్టు, చొప్పన

కాక్ ..... దిక్కు
సిర్కుట్ మత్త ..... చుట్టు ఉన్న

8.5.1.2.2. నడుమ, మధ్య

అర్ధొ సరి- .....సగం దారి
నడ్డుమ్ ..... నడుమన; మాధ్యమం
నీ కాక్ .....నీ వైపు

8.5.1.3. పైన, మీద

పొర్రొ కాక్ ..... పై వైపు
పొర్రొ మన్వల్ ..... పైన ఉండడం
పొర్రొడొర్ ..... పై వాడు
సిడొపొరొ ..ఒక్క దాని మీద ఒక్కటి

8.5.1.3.1. పైన, మీద

డఱల్ ..... ఎత్తైన; ఎత్తైనది
తలత్ పొర్రొ ..... తల పైన ఉన్న
బయ్ జుంగ్ బెట్వల్ అతిగా వెల్లాడు
వెల్లె డఱల్ ..... అమితంగా; ఎత్తైన

8.5.1.3.2. కిందగా

కోల్ సొత్త ..... లోతుకు పోయిన
బూడ్ .....క్రింద
బూడ్ మత్త ..... అడుగున ఉన్న
రెహ .....గియ్యి; దించు

8.5.1.4. ఆంతరభాగం, లోన, లోపల, లోపల్లోపల

పొద్- ..... లోనికి రాకుండ
రొప్పొ ..... లోపల; లోపల బనిన్
రొప్పొ మన్నె ..... లోపల ఉన్న
రొప్పొ రొప్పొ ..... లోలోపల
రొప్పొ రొప్పొడ ... లోలోపల ఉన్న

8.5.1.4.1. అవతలికి, బైటకి, బైటికి, వెలుపల బైట

అందకాక్ ..... అవతల; అవతలికి
బహ్రి ..... బహిష్టు; బైట; వెలుపల
బహ్రి మన్నె .....బయట ఉన్న వాడు
బహ్రి మన్వల్ .....బయట ఉండడం
హిందకాక్ ..... ఇవతల

8.5.1.5. జాలి పుట్టించే, తగలడం, సంపర్కం, స్పర్శ, కలవడం

ఇట్ట ..... ముట్టు
కరుమ్ వా ..... దగ్గరికి రా
తుండ్సి ..... అంటుకొని
నహ ..... తడుపు
మీరె మాయ్వల్ ..... కలవడం; కూర్చోబెట్టి మాట్లాడనివ్వు; పాల్గొను
లాగ్త ..... అంటు; తగిలింది; తాకు

8.5.1.5.1. కు తర్వాత

మల్ల పజ్జెయ్ ..... కు తర్వాత
వోన్ పజ్జెయ్ వేర్ అతని వెనక ఇతను

8.5.1.6. అడ్డంగా, అవతల

అందకాక్ .....అవతల; అవతలికి
మున్నెత కాక్ ఎదురుగా ఉన్న వైపు

8.5.1.7. అనిశ్చితమైన స్థలం

అగ్గ ..... అక్కడ; అక్కడివారు
ఇగ్గె అగ్గ .....ఇక్కడ అక్కడ
కబుక్ కిబుక్ .....అక్కడ ఇక్కడ
కహ వాయో అద్ జాగ ..... కొలవ లేని చోటు
బగ్గ ఇత్తెకె అగ్గ ..... ఎక్కడ పడితే అక్కడ
బగ్గగిరె .....ఎక్కడైన
బగ్గయ్ వొడ్కితుర్ ..... ఎక్కడో తెలిసిన వారు
బద్దె ఉంది జాగ .....ఏదో ఒక చోట
హందుర్ ..... అక్కడివారు
హిక్కె ..... ఇటు; ఇటు అటు

8.5.2. దిశ

కాక్ .....దిక్కు
బాజ్ .....వైపు
మూల .....కొన; దిశ
మొకొమ్ తొహ మొఖము చూపించు

8.5.2.1. ముందుకు

మున్నె దాయ్వల్ ..... ముందుకు సాగడం
మున్నె సొన్వల్ .....ముందుకు కదలడం; ముందుకు వెళదాం
మున్నెత్క ..... ముందు వైపుకు

8.5.2.2. వెనకబడ్డ, వెనక్కు

పజ్జె .....వెనుక
పజ్జెఅర్త ..... వెనుకబడ్డ
పజ్జెర్ సొనె .....వెనక్కి వెళ్లే

8.5.2.3. కుడి, ఎడమ

డెమ్మ ..... ఎడమ; ఎడమ చేతితో
డెమ్మడి ..... ఎడమ
డెమ్మడి కెయ్ .....ఎడమ చెయ్యి
తిన .....; కుడి; కుడివైపు
తినడి ..... కుడి
తినడి కాక్ ..... కుడివైపు

8.5.2.4. పైకి, పైన

గుట్టత్ పొర్రొ ..... కొండపైకి
పయ్రిన్ పొర్రొ .....మెట్లపైకి

8.5.2.5. కిందికి

గుట్టత్ బూడ్ ..... కొండకి కిందగా

8.5.2.6. నుండి దూరంగా

అగ్గటల్ లజ్ ..... నుండి దూరంగా
నార్ ఊరు; గ్రామ గ్రామంలో; గ్రామము
బహిట్క్ ..... బాహ్యంగా
హింద ..... ఇటు నుండి; ఇటు నుండి అటువైపు నుండి

8.5.2.7. దిశగా

బాజ్ ..... వైపు
మూలత్ కాక్ .....దిశ వైపు

8.5.2.8. ఉత్తరం, దక్షిణం, తూర్పు, పడమర

కాలన్ ..... ఉత్తర; ఉత్తరం
తెల్ఙడ్ .....దక్షిణము

పొరయింగ్ ..... పడమర
రాంటెక్ ..... ఈశాన్యం
సిడయింగ్ ..... తూర్పు దిక్కు
సోనె టావ ..... ఆగ్నేయం

8.5.3. స్థలంలో ఉండడం

ఇర్త ..... ఉంచిన
జాగత్ బ్రా ..... చోటు బయట
జాగతె మన్వల్ ...స్థలంలో ఉండడం

8.5.3.1. హాజరు కాని

అస్కెనె ..... అప్పటికి
దవ్డెమాత ..... తప్పిపోయిన
వాయ్మకి అద్ ..... హాజరు కాని

8.5.4. ప్రదేశం

గహె ... కొలత పెట్టి(ముగ్గువేయడం)
బొమ్మితున్ ఆగుటి కియ్వల్
.....నేలను విస్తరింపజేయడం

8.5.4.1. సమీపం, దగ్గరగా

కరుమ్ ..... దగ్గర; సమీపం
కరుమ్ కరుమ్
....ఇరుగు పొరుగు; దగ్గర దగ్గర
నహ్గా ..... నా దగ్గర; నా వద్ద
సాల్బాల్ .....సాన్నిహిత్యం

8.5.4.2. స్థలాన్ని ఆక్రమించడం

జాగత్ ఆగుటి కియ్వల్
..... చోటును ఆక్రమించడం
జాగతున్ ముచ్చ
.....చోటును కప్పడం
నిహ్- ..... నింపుట

8.5.4.3. అంతరిక్షం, ఎడం, చోటు, ఖాళీప్రదేశం, గది, స్థలం

జాగతల్ తెండ ..... చోటులోంచి తొలగించడం
పొర్రొడ .....అంతరిక్షం

8.5.4.4. మధ్యంతరం, విరామం, అంతరిక్షం, చోటు

నడ్మంత్రం ..... సగం వరకు
రోమ్వల్ ..... విరామం
సంద్ ..... సందు

8.5.5. అంతరిక్ష సంబంధాలు

హింద ..... ఇటు నుండి; ఇటు నుండి అటువైపు నుండి

8.5.6. కలిగి ఉండు, పట్టు

పియ్సిమన్ .....పట్టుకొని ఉండు
వేన్ మన్ ..... గా ఉండు

8.6. వస్తువుల భాగాలు

ఆస్కుడ్ ..... ఇరుసు
ఈస ..... భాగం
గరి వాట ..... గాలం వేయు
జాడి కోల .....గడ్డి పోచ
జోడి కీత ..... జతపరిచినది
జోడి కీమ్ .....అతికించు; కలుపు; జతపడు; జతపరచిన
టుక్కె ముక్క; ముక్కలుగా చేయడం
తాన్ పొర్రొ ఇర్ర .....దాని పైన ఉంచు
ముచ్చడ్ వాట .....మూత వెయ్యు
మొటర్ గారె ..... వాహన చక్రం
రుమ్మ ..... రుమడ
రోత్ సిర్ముట్ వెలుమ్
..... ఇంటి చుట్టు కంచె
లాగ్త ..... అంటు; తగిలింది; తాకు

8.6.1. ముందు భాగం, ఎదుటిభాగం

కడ్డ్ మున్నె ..... కంటిముందు
మున్నె .....ముందు
మొద్దొడ ఈస ..... ముందు భాగం
మొద్దొడ జాగ ..... పూర్వపు చోటు
రోత్ మున్నె రచ్చ ... ఇంటి ముందు వాకిలి
సమ్మిర్ మున్నె .....అందరి ముందు

8.6.1.1. వీపు, వెనక, వెనకకు, వెనకటికి

పజ్జెట్ట ఈస .....వెనుక భాగం
పజ్జెమత .....చివర
మున్నెత ఈస ..... ముందు భాగం

8.6.2. అగ్రభాగం, పైభాగం, శిఖరం

కొడ్డితె .....శిఖరాగ్రం
పొర్రొడ జాగ ..... పై చోటు; పైన
పొర్రొడ బగ్ల .....పైపక్క
సమ్మిన్ పొర్రొ మత్త .. అన్నింటి కన్న పైన ఉన్న

8.6.2.1. అట్టడుగు, అడుగు, క్రింద, క్రింది

బూడ్ అర్త .....క్రింద పడ్డ

8.6.3. పక్క

డెమ్మ బాజ్ .....ఎడమ ప్రక్క
బగ్లత్ పొర్రొ .....పక్క పైన
బూడ్న బాజ్ .....క్రింద పక్క

8.6.4. అంతర్ భాగం

8.6.4.1. బాహ్య భాగం

బొమ్మిత్ పొర్రొడ .....ఉపరితలం

8.6.5. నడిమి, నడుమ, మధ్య, మధ్యన

నడ్డుమ్ జాగ .....మధ్య భాగం
నడ్డుమ్ నల్ ఆక్రి ..... నడుమనుండి చివరిదాక
నడుమ్న ..... నడుమలో
సమ్మిర్ నడ్డుమ్ ... అందరి నడుమలో

8.6.6. అంచు

దడ్డి .....ఒడ్డు
దూర వాట్వల్ .సరిహద్దు వెయడం; హద్దు ఏర్పరుపు
మూలతగ లిహికిత అంచున వ్రాసిన
సిర్ముట్న ..... పొలిమేర
సిర్ముట్న జాగ .. చుట్టు ప్రక్క జాగా

8.6.7. అంత్యం, చివర, ముగింపు, బిందువు, సూదిమొన

ఆక్రి ..... చివరి; చివరిది
సుయ్ కొడ్డి .....సూది మొన

9. వ్యాకరణం

గూన్ తున్ తొహ్వాల్ ..... విశేషణం
గొస్టిన బందం ..... పదబంధం
చొకొట్ వడ్క ..... స్పష్టంగా ఉచ్చరించు
పియ్త ..... పట్టింది
పొడికిసి వెహ్వాల్ వివరించి చెప్పుట
బూడ్ అర్వాల్ ..... కింద పడడం; రాజీపడు
మిస్డెమాత సామన్ . మిశ్రమ వస్తువు
మిస్డెమాయ్వాల్ ..... కలపడం
లయిన్ తయర్ కియ్వాల్ ..... వ్యాకరణం
లయిన్ తయర్ కియ్వాల్ సరి .....వాక్య నిర్మాణ క్రమం
వెల్లె గొస్టింగ్ .....బహువచనం
వెహ్త అద్ గొస్టి ..... చెప్పిన తీర్పు

9.1. సామాన్య పదాలు

రికమ్ ..... ఖాళీగా
లిహికియ్వాక్ .....రాయనిది

9.1.1. అవ్వు, ఉండు, ఐవుండు

ఆసి మన్వాల్ .....ఐ ఉండు
తయర్ ఆయ్వాల్ ..... ఏర్పడు; తయారు అగుట
బద్లి వాయ్వాల్ .....బదులుగా వచ్చు

9.1.1.1. ఉండు, జీవించు

అగ్గ పిసంత అక్కడ జీవిస్తున్నాయి
అగ్గ పుట్ట ..... అక్కడ దొరికింది, పుట్టింది
అగ్గ మంత .....అక్కడ ఉంది
అతల్ సెల్లె ..... అలాంటిది లేదు
కామ్మగ మన్ ..... పనిలో ఉండు
దిస .....కనబడు; కనిపించు
నాస్ ఆయ్వాల్ ..... పాడు అవ్వడం
పిస్సి బహ్రి వర్ర .. బతికి బయటపడు
మయడ్ ఆయ్వాల్ .... మాయమవు

9.1.1.2. అవ్వు, స్థితి మారడం

ఆచర్ .....ఆచారం
కమెయ్ కీమ్ ..... చేయుము; సంపాదించు
తత్త అద్ .....తీసుకు వచ్చిన
దుస్రొత్ దాత్ ఆయ్వాల్ వేరే రకంగా అవడం
బద్లి కీ- .....మారింది; మార్పు
యెవ్వ .....అందుకో; చేరు

9.1.1.3. ఉండు, కలిగి ఉండు, గా ఉండు

లాక్సిమన్ .....కలిసి ఉండు

9.1.1.4. ఆపాదించుట

అహన్ తయర్ కియ్వాల్ ఆత అలా కనుగొనడం

9.1.2. చెయ్యి, చేసుకో

ఉయ్సర్ ఆ- .....తెలివిగా తయారు అవుట
కామ్ వాయ్వాల్ ...ఉపయోగ పడు
కియ్వాల్ ..... చెయ్యడం; చేసేవాడు
తుంగ్ .....చేయుట
యెత్వాల్ .....అందుకోవడం

9.1.2.1. జరుగు, సంభవించు

ఆ- ..... అయింది; చాలు
ఉద్- ..... కూర్చో; కూర్చోబెట్టు
వ్యవహర్ .....వ్యవహారం
వాసి అర్వాల్ ..... వచ్చిపడు
విసయ్ ..... విషయం

9.1.2.2. ప్రతిస్పందించు, ప్రతీకారం చెయ్యి, జవాబివ్వు, బదులివ్వు

జవబ్ సియ్వాల్ ..... జవాబు ఇచ్చేది
పజ్జె తిరివలిక్ .....వెనుక తిరిగేవి
పజ్జెమల్సి సొన్వాల్ ... వెనక్కి తిరిగి ఇవ్వడం
బద్లి కీమ్ ...ప్రతీకారం; బదిలీ చెయ్యి
బద్లిసీమ్ ..... బదులివ్వు

9.1.2.4. నమూనా, స్థూలరూపం

దొహ్వాల్ ..... కట్టడం; కట్టేవాడు
పత్తి తయర్ కీమ్ నమూనాకారుడు
సిల్పం ..... శిల్పం

9.1.2.5. తయారీ, తయారుచెయ్యి, నిర్మించు

కియ్వాల్ .....చెయ్యడం; చేసేవాడు
కీత ..... చేసింది
తయర్ కీతంగ్ సామన్ .తయారు చేసిన వస్తువులు
తయర్ కీమ్ .....ఏర్పరుపు; కార్యాలయాన్ని కట్టు; తయారు చెయ్యు; తయారు చేసేవాడు
సర్య .....అల్లటం

9.1.2.6. ఏదైనా మార్చు

కియ్వాల్ తరిక ..... చేసే రీతి
జవన్ ..... యవ్వనం
దుస్రొ కియ్వాల్ ..... వేరు చేయడం
మల్ల చొకొట్ కియ్వాల్ ..... మళ్ళా చక్క బెట్టడం

9.1.2.7. సంఘటన క్రియ కర్త గల పదాల రూపాలు

ఆ- ..... అయింది; చాలు

9.1.3. వస్తువు

తేన పొరొల్ బతల్ దీని పేరు ఏమిటి
పసంద్ వాత ..... నచ్చింది
మున్నె తాక్వాల్ .... ముందు నడిచేది

9.1.3.1. భౌతిక, సహజమైన

జిన్గని ..... జీవితం
పడోసా .....దాని
పేన్డ పూజ కియ్వాల్ వోర్ .....ఆధ్యాత్మికం గల వాడు
బుద్ధి వాలె ..... తెలివి గల వాడు

వట్ట .....జగడం

9.1.3.2. స్థలం, స్థితి

బతల్ ఆత .....ఏమి జరుగుతుంది
బహన్ వడి పాంత .....ఏ రకంగా గాలి వీస్తుంది
సామన్ నిలుస్తప్ .....వస్తువులు నిలిపి నట్టుగా

9.1.4. సామాన్య విశేషణాలు

అదెన్ మోడి ..... అలాంటిది
బద్ తీర్త ..... ఏ తీరుగా

9.1.5. సామాన్య విశేష్యాలు

అహన్ ..... దానిలాగా
ఇద్ ..... ఇది; ఇలాంటిది; దీని కొరకు
ఇహిన్ ... ఇలా ఎలా కానిచ్చావు; ఈ రీతిగా
దహన్ ..... అలాగు
బద్ తీర్త ..... ఏ తీరుగా
హీన్ ..... ఈ రీతిలో

9.2. వ్యాకరణ భాగాలు

9.2.1. విశేషణములు

అంద్రియల్ .....రేచీకటి ఆయన
ఆ- .....అయింది; చాలు
ఆచంద్రల్ .....రేచీకటి ఆయన
ఆతల్ ..... అటువంటిది
ఆతొర్ ..... అటువంటివాడు
ఈతంగ్ ..... ఇటువంటివి
ఈతల్ ..... ఇటువంటిది
ఈతొర్ ..... ఇలాంటివాడు
కసుం ..... లోతు
కారి కీమ్ .....నాలాగ చెయ్యి
కినిత ..... చల్లటి
కుల్లొ ..... తియ్యి
కొడ్కెల .....లేతగా
గట్ .....గట్టిగా
గుండ్రల్ ..... గుండ్రంగా
గోడ్ .....తీయటి; తీయటి వేపచెట్టు
చిల్లల్ ..... ఆకు పచ్చ; హరితము
జుంజుర్ ..... దట్టమైన
టొస్సుర్ .....దొడ్డు; లావైన
డుమ్మల్ .....రుమాలు లేని వాడు
డొగ్గి .....ముసలి జంతువు
డొబ్బల్ .....దొడ్డు
దబ్ ..... గమ్ముగా; మౌనం
దల్ .....దొడ్డు; మందమైన
దవ్రల్ ..... తెలుపు
నట్పె .....నడుమ వాడు
నారజ్ .....చింతించు; బాధగా
నీడల్ ..... నీలిరంగు
పరెండ .....రాబోయే సంవత్సరానికి తర్వాత
పహ్న ..... పచ్చిది
పాతుర్ .....పలచని
పియల్ .....పగలంతా; పగలు
పిడ్డల్ .....నీలి
పూరొ ..... పూర్తి
బాగ్డియల్ ..... వంకర
బిర్ .....గట్టి; బీరు
బోడల్ .....పసుపు
మజ్బుత్ .....గట్టిగా; బలమైన
ముర్- .....ముదిరిన; మూసుకు పోయింది
మురుంగ్త ..... చల్లటి (నీరు)
మూడవ .....మూడవ
రట్ ..... మందం
లేతొ ..... లేత
వాక్డల్ ..... వంపు; వంపుగా
వాయిట్ ..... చెడ్డ
వెల్లెడగ్గుర్ ..... పెద్ద ఎత్తున
వేగ్రొ (వెగొర) .....వేరుగా ఉండడం
సపుర్ ..... సన్నము
సబ్బుడ్ ..... గట్టిగా
సిర్డల్ .....కోపంగల
సుయ్యల్ .....కొచ్చగా; మొన

9.2.2. విశేష్యాలు

అచ్చొర్ .....అంత; అంతలో
అజుక్ ..... ఇంకా
అంటి ..... ఆ రోజు
ఇసొబ్నె .....జాగ్రత్తగా
ఇహిన్ ...ఇలా ఎలా కానిచ్చావు; ఈ రీతిగా
కుసయ్ ..... చాటుగా
జగుం జగుం .....మెరుమట
జటుమ్నె ..... జాగ్రత
టచ్ పాంత .....
టచ్ పాయె .....
తంగడ్ మంగడ్ ..... అశ్రద్ధగా పని చేయుట
నజ ..... అప్పుడు
నర్క ..... రాత్రంతా; రాత్రి
నుల్పె ..... సాయంత్రం
పోక్రల్ ..... బోలుగా
మన్నె .....ఎల్లుండి
వయ్నె .....ఆకస్మికంగా; తొందర తొందర; తొందరగా
సాద్రి .....మంచిగా

9.2.3. సర్వనామాలు

అదెన్ .....దాని
అవ్ .....అవి
ఇద్ ..... ఇది; ఇలాంటిది; దీని కొరకు
ఇవ్ ..... ఇద్దరు
ఊర్ .....వారు
తాన .....ఆమెది
తేన ..... ఈమెది
నన్న .....నేను
నా నా
నావ .....నాది
నావ నన్నయ్ .....నా అంతట నేను
నిమ్మొ .....నీవు; మీరు
నీవ ..... నీది
నీవ నిమ్మొ .....నీ అంతట నీవు
మరట్ ..... మనము
మాక్ లాగ్సి మత్త అద్ ..... మనకు చెందినది
మావ .....మనది; మనవి
మావ మరట్ ..... మనంతట మనం
మిమ్మొట్ .....మీరు
మిరట్ .....మీరు
మీవ .....మీది
మూండ్ ..... ముగ్గురు; మూడు
మొమొట్ .....మేము
వీర్ .....వీరు
వూర వూర్ .....వాళ్ళంతట వాళ్ళు
వూర్ .....వారు
వేన .....ఇతని
వేర్ ..... ఇతడు

వోన ..... అతని; అతని యొక్క
వోన వోర్- .... అతని అంతట అతను
వోర్ .....అతను; వాడు

9.2.3.1. వెను తిరిగే సర్వనామాలు

తన్వ ..... అతనిది; తన
తమ్మ తమ్మొ ..... తమకు తాము
తమ్వ ..... తనకుతాను; వారిది
వరొన వరొర్ ..... ఒకరి ఒక్కరు

9.2.3.2. ఖచ్చితం కాని సర్వనామాలు

చాల్ ..... తీరు; ప్రవర్తన
బగ్గ సూడ .....ప్రతి చోట
బతంగ్ పుత్తింగ్ .....ఏవైనా
బతయ్ సెల్లె ఏమి లేదు; ఏమీ లేనిదైన
బద్ సరి .....ఏ మార్గం
బద్దె మని ..... ఏదైన
బదొయ్ ..... ఏదో
బస్కెనె సెల్లె ..... ఎప్పుడు కాదు
బోర్ ..... ఎవరు
బోర్ మత్తెకె .....ఎవరైతే
బోర్ సెల్లొర్ ..... ఎవరు లేరు
బోర్తెర్ వరొర్ ..... ఎవరో ఒక్కరు
వాంద్ .....కారణం
సవ్లత్ ..... సౌకర్యం

9.2.3.3. సంబంధవాచక సర్వనామాలు

ఆద్ .....అది; దానికోసం
అదెన్‌లాసి ...అందుకని; అందువల్ల; కాబట్టి
బద్ ..... ఎవరు; ఎవరో ఒకరు
బేంద్ .....ఏది
బోర్ ..... ఎవరు

9.2.3.4. ప్రశ్నార్థక పదాలు

బగ్గ .....ఎక్కడ
బచ్చొర్ .....ఎంత
బచ్లె ..... ఎన్ని
బచ్వెర్ .....ఎందరు
బత ..... అబ్బా! ఆహా!
బతల్ .....ఏమి; ఏమిటి; సమస్య
బద్ ..... ఎవరు; ఎవరో ఒకరు
బద్దెన .....ఎవరిది
బస్కె ..... ఎప్పుడు
బహన్ .....ఎట్లు; ఎలా
బొపె ..... దేనితో
బొరి .....ఎందుకు
బొవ్ .....ఏవి; భావన; వెల
బూర్ .....ఎవరు
బోన ..... ఎవరిది
బోర్ .....ఎవరు

9.2.3.5. సూచించే సర్వనామాలు

ఇద్ .....ఇది; ఇలాంటిది; దీని కొరకు
ఇవ్ ..... ఇద్దరు
ఉంది ..... ఐక్యం; ఒక్కటి

9.2.3.6. వ్యక్తిగతంగా, స్వయంగా

కద్మెకీత ..... చేతితో; చేతితో చేసింది
తన్వ .....అతనిది; తన
సొప్డె మాత ..... దొరికింది

9.2.4. విభక్త్యర్థక అవ్యయాలు

తోడొ ..... తోటి; తోడు; వెంట
నల్ .....గుర్రం నాడా; నుంచి
హందకాకున్ .....అవతల ప్రక్కన

9.2.5. అనుబంధ అవ్యయాలు

అని .....మరియు
కాడ్కి .....కొరకు
సెల్లెతె ..మరియు; లేకపోతే; లేకుంటే; లేదా

9.2.6. భాగాలు

ఇచ్చస ..... కొంచెం

9.2.6.1. వర్ధీకరణాలు

లయిన్తె .....వరుసక్రమం

9.2.7. ఆశ్చర్యార్థక అవ్యయాలు

దీరట్ ..... ఆగండి
బతల్ ..... ఏమి; ఏమిటి; సమస్య
సొంట్ .....వెళ్ళండి

9.2.8. వైయుక్తిక వర్ణాలు

కాంసియ్వక్ పాంజొల్ .పనికి రాని నగలు

9.2.9. ప్రత్యయాలు

9.2.9.2. నామ వాచక ప్రత్యయాలు

రాజల్ .....పాలకుడు

9.3. చాలా, చాలాసార్లు

ఇచ్చుక్ ..... కొంత
కూబ్ ..... చాలా ఎక్కువ
జర జర ....కొంచెం కొంచెం; కొద్దిగా, కొద్దిగా
జోకంగ్ ..... సార్లు
నమ్వక్ ..... నమ్మరానట్లుగా; సందేహించు
నెత్తుర్ కీమ్ ..... రక్త మయం చెయ్యి
పార్ ..... చాలా
బయ్ ..... ఎక్కువ
బయ్ వెల్లె ..... ఎక్కువ
బల్త ..... బలీయంగా
బెయ్ వెల్లె ..... చాలా ఎక్కువ
రీతి సెల్వక్ ..... నియమరహిత
రొప్పొడ ..... లోపలి
వెరిత .....కలత పడింది
వెల్లె .....ఎక్కువ; చాలా

9.3.1. డిగ్రీ, కోటి, శ్రేణి, స్థాయి

అచ్చొర్ ..... అంత; అంతలో
కోటి .....కోటి
డజల్ ..... ఎత్తైన; ఎత్తైనది
తెర్ ..... కంటె
మొదొడ .....ఆదిమ; తొలి; మొదటి

9.3.1.2. చిన్న డిగ్రీకి/స్థాయికి

అదిక్ ..... ఎక్కువ; రెట్టింపు

9.3.1.3. పెద్ద శ్రేణికి

పొర్రొ డెహ్కొవల్ .....పైకి ఎగురు; పైన దూకడం
వెల్లె ఆమ్ .....ఎక్కు అవుట

9.3.1.4. చిన్న శ్రేణికి

తాన్ తెర్ కమ్మి .....దానికన్నా తక్కువ
బూడ్ రెహ .....కిందికి దించు
మూల ..... కొన; దిశ

రెయ ..... తగ్గిపో; దిగు
వరిసిసొన్ .....వంగిపో

9.3.2. పూర్తిగా

చచ్చొల ..... పూర్తిగా
నర్క పడింగ్ ..... రాత్రింబగల్లు
సమ్ది సరినగ ..... ప్రతి మార్గంలో
సమ్దిర్ మీరెమాసి ..... అంతా కలిసి

9.3.3. పాక్షికంగా

చుక్క వేరి .....బిందువు వరకు
జర జర ... కొంచెం కొంచెం; కొద్దిగా, కొద్దిగా

9.4. క్రియలకు సంబంధించిన అర్థవంత భాగాలు

తుంగ్వల్ .....కర్మ

9.4.1. కాలం (భూత, భవిష్యత్, వర్తమాన కాలాలు) మరియు అంశం

ఆసిపిడ్డ అద్ .....గడిచినది
ఇంద్కె వేరి .....వర్తమానం
ఇంకె కామ్ తాక్సెర్ మంత .....వర్తమాన కాలం
గడెమాత అద్ కాలమ్ ..... భూత కాలం
తాక్వల్ జమన .....వర్తమాన కాలం
తాక్సెర్ మన్వల్ ..కొనసాగుతున్న
తుంగ్వల్ .....కర్మ
తుంగ్వల్ వోర్ .....కర్త
తొత్త .....పురాతన; పూర్వం
బవిస్యత్ కాలం ..రాబోయే కాలము
బూత కాలం .. గడిచి పోయిన కాలం
వాయ్వల్ వేర్ .....రాబోయే కాలం
సొత్త అద్ .....గడిచినది

9.4.1.1. కాలము (భూత, భవిష్యత్, వర్తమాన కాలాలు), కాలాన్ని సూచకం

ఆసి సొత్త ..... జరిగిపోయింది
ఇజె ..... ఇప్పుడు
ఇద్దె గట్క మెటున్ ..... క్షణానికి పూర్వం
ఇద్దె గట్క మెటున్ తొల్లె ..... కణానికి పూర్వం
ఇన్కె ఇన్కెన్ ..... ఇప్పుడే ఇప్పుడు
ఇన్కె తాక్వల్ కామ్ ..... నడుస్తున్న పని
ఇన్కెనె .....ఇపుడిపుడే
ఇంద్కెన్ ..... ఇప్పుడే
తొత్త ..... పురాతన; పూర్వం
తొల్లె కరెమాసి మత్త ..... పూర్వం తెలిసినది
తొల్లె గడె మాత .....పూర్వము జరిగింది
నాడి .....రేపు
నిన్నె ..... నిన్న
బతల్ ఆయర్ ..... జరుగబోయే పని ఏమిటి
బతల్ అయర్ జరగబోయేది ఏమిటి
బవిస్యత్ .....రాబోయే కాలం
మన్నె ..... ఎల్లుండి
మున్నెత ఆయ్వల్ ముందు జరిగేది
మున్నెతతున్ కరికిసి వెహ్వల్ .... జరగబోయే కాలాన్ని గూర్చి చెప్పడం
మున్నెతతున్ వెహ్వల్ జరగబోయే కాలాన్ని చెప్పడం
మున్నెతె .....రాబోయేది
వాయ్వల్ .....వచ్చుట
పిడ్సి సొత్త .....గడిచిన కాలం

9.4.1.2. అంశం-చురుకైన క్రియలు

అదిక్న వేర్ .....అదనపు కాలం
ఉద్ గటన్ కీమ్ .....మొదలెట్టు
ఉంది కామ్ గడి గడి ఆయ్వల్ ఒక పని మళ్ళి మళ్ళి జరగడం
ఉయ్సర్తె కియ్వల్ ..... చురుకుగా
ఊయ్సర్తె కియ్వల్ .....చురుకైన క్రియలు
కమ్మివేర్ .....పరిమిత కాలం
కామున్ మహ్వల్ ..... పనిని పూర్తి చేయడం
కీతతున్ కియ్వల్ చేయ బడ్డ దానిని చేయడం
కీతతున్ కీసేర్ మన్వల్ ..చేయ బడ్డ దానినే చెయ్యడం
గడి గడి ఆయ్వల్ ..... మళ్లి మళ్లి జరగడం
గడియ సురు ఆయ్వల్ .....ఘటన మొదలు కావడం
తొత్తజ్ గొస్టింగ్ ..... పూర్వ పదాలు
తొత్తంగ్ గొస్టింగ్ పూర్వపు పదాలు
పోసటి సూడ్వల్ ..... ఒంటరిగా చూడడం
మార్త అయిపోవడం; చని పోయింది; ముగింపు
మిరట్ సురు కీమ్ .....మీరు మొదలుపెట్టండి
మొహ్తర్ కియ్యె ... మొదలెట్టేవాడు
సాదరన్ .....సామాన్యంగా

9.4.1.3. సందర్భం-స్థితి తెలిపే క్రియలు

ఆత ..... అయింది
ఆంత .....అవుతుంది; జరుగుతుంది

9.4.1.4. సంబంధం ఉన్న కాలాలు (భూత, భవిష్యత్, వర్తమాన కాలాలు)

ఇన్కె మన్వల్ ..... ప్రస్తుతం ఉన్న
ఇన్కె వేరి మత్త .ఇది వరకు ఉండేది; ఇది వరకు ఉన్న
ఉండె కీసెర్ మంతొన్ ..... ఇంకా చేస్తున్నాను

9.4.2. బదులుగా పనిచేసే మొడాలిటీలు

కరల్ కియ్వల్ ..... కచ్చితంగా చేయడం
కామ్ కియ్వల్ ..... కర్త; కార్యకర్త; చెమటోడ్చు; పని చేయడం; పని చేసే వ్యక్తి; పనిచేయుట
కియన .....చేసుకోవాలి
కోసిద్ ..... ప్రయత్నం
కోసిద్ కియ్వల్ ..... ప్రయత్నం చేయడం
జికర్ ..... ప్రయత్నం
తర వచ్చొ .....తెచ్చుకోవచ్చు
తల్క- ..... అడగడం; కోరడం
తుంక ..... చెయ్యాలి

పసంద్ ..... ఇష్టము
పసంద్ కియ్వల్ ..... నచ్చినట్టు
యేతంత .....తీసుకుంటుంది
వేరి వరట్ ..... కు రండి
వేరి సోంట్ ..... కు వెల్లండి

9.4.2.2. చేయలేని

బద్ గిర్ కియ పరొన్
.....ఏదైనా చేయలేను

9.4.2.3. అగత్యమైనది, అనివార్య, అవశ్య, తప్పనిసరి, అవసరం

కామ్ అర్వల్ ..... పని పడడం
పహజ్లె ..... కావాలి
పహజ్లె అద్ ..... కావలసినది
పహజ్లె మత్త .....కావలిసినది
పహ్జె ..... అవసరము
వెల్లె కామ్న ..... అత్యవసరమైన

9.4.3. మన:స్థితులు

9.4.3.1. అనివార్య, ఆజ్ఞార్థకం, తప్పనిసరి, విధాయకమైన

ఆగె ..... ఆజ్ఞ

9.4.3.2. ప్రేరకమైన

లహ్కా కియ్వల్ .. కంగారూ పెట్టు; తొందర చేయడం; తొందర పెట్టు

9.4.4. బయటకు కనిపించే మన: స్థితులు

పరక్ తొహ్వల్ .....వ్యత్యాసం చూపించడం

9.4.4.1. ఖచ్చితంగా, తప్పనిసరిగా, రూఢిగా, నిర్దిష్టంగా

ఆంత ..... అవుతుంది; జరుగుతుంది
కరల్ ఆయ్వల్ .....ఖచ్చితమైన
కరల్ కీమ్ .....ఖచ్చితం చేయ్యి
గల్తి ఆయె ..... తప్పు అవదు
బస్కెన్ ఆయె .... ఎప్పుడు జరగదు
సరి సెల్లె .....మార్గం లేదు

9.4.4.2. ఖచ్చితమైన, తప్పకుండా, నిశ్చయమైన, నిస్సందేహంగా, నిస్సందేహమైన

వోర్ కరలె కామ్ కీంతొర్ ... అతను కచ్చితంగా పని చెప్పడు

9.4.4.3. బహుశా

ఇద్అతప్ కరెమాంత .....బహుశ మంచిది
దహతల్ ఉంది ..పది నుండి ఒక్కటి
మొక అయ్వల్ ..... అవకాశం
మొక పుట్టెకె ..... అవకాశం దొరికితే
సితప్ కరెమాంత .....ఇచ్చేట్లు కనిపిస్తుంది

9.4.4.4. సాధ్యమైన

పర్- .....

9.4.4.5. అనిశ్చయమైన, అనిశ్చిత, సంశయ

అన్మన్ ఆయ్వల్ అనిశ్చయమైన
బేకెగిర్ సొందవచ్చొ ఎటు వైపుకైనా వెళ్ళ వచ్చు
లిమ్ లొమ్ కీ- .....వేలాడ దీయడం
వోర్ బతల్ ఇన్వలొయ్ .....ఆయన ఏమంటాడో

9.4.4.6. ఖచ్చితంకాదు

9.4.4.6.1. ఆలోచించు

ఇత్త అద్ ..... అనుకున్నది
నాక్ టావమత్త అచ్చొర్ తెలిసినంత మట్టుకు
నాన్ సోంచ్ కీనెర్ మంతొన్
.....నేను ఆలోచిస్తున్నాను
సోంచ్ కీమ్ ..... ఆలోచించు

9.4.4.6.2. కావచ్చు, బహుశ

జుల్మ కీతొర్ ..... బలాత్కారం
మంద వచ్చొ ఉండవచ్చు; కావచ్చు

9.4.4.6.3. కనబడు

ఇద్ దిసంత ..... ఇది కనిపిస్తుంది

కడ్కున్ .....కంటికి
కరల్ మంత ..... స్పష్టమైన
తే ఇద్ అహన్ దిసంత అయితే ఇది అలా కన్పిస్తుంది
దిస్- ..... కనిపించింది
నియవ్ కియ్వల్ ..... న్యాయం చేయడం; శాసనం చేయడం
బహన్అంత ..... ఎలా అనిపిస్తుంది

9.4.4.7. ఇప్పుడే, కొద్దిగా, తగిన, న్యాయమైన, సరిగ్గా, సరియైన, పూర్తిగా కాదు

ఇంకెన్ ..... ఇప్పుడే
కటిన్తె కియ్వల్ ..... ఇబ్బందితో చేయడం
కమ్మి .. అల్పమైన; తక్కువ; స్వల్ప
కామ్ ఆత .....తగిన
జరసిద్ధ తేల్త ..... కొద్దిలో తప్పింది
బతయ్ సెల్వక్ . ఏమి లేకుండ; ఏమి లేకుండా
బరొబర్ ..... సమానం; సరియైన
మార్వక్నె .....పూర్తిగా కాదు

9.4.4.9. అసంభవమైన, అసాధ్యమైన

ఆయపరొ ..... అసాధ్యమైన
ఆస సెల్వక్ ..... ఆశ లేక
కామ్ ఆయె ..... పని కాలేదు
కియ పరొన్ .....చేయ లేక
నడ్డుమ్ వాయ్వల్ సెల్లె ..అడ్డగించు
మాక్ కరుమ్ సెల్లె ..అందు బాటులో లేదు
మాక్ జోర్ సెల్వక్ .....బలంలేని

9.4.5. నిరూపణలు

కీసి తొహ్వల్ .....చేసి చూపెట్టడం; నిరూపణలు; నిరూపించు; నిర్ధారణ
వెహ్వల్ గొస్టి మంత
..... చెప్పేమాట ఉంది

9.4.5.1. మూల్యాంకనం చేయు వారు

నా సోంచ్నె .....నా ఊహలో

9.4.6. ఔను

ఇద్ కరల్ .....ఇది నిజం
వొప్పు సియ్యల్ ..... ఒప్పందం
హా అవును
హా (హే, హా) .....అవును

9.4.6.1. ఏదీకాదు, కాదు, లేదు

గాలియ్ ఇన్వల్ ..... కాదనడం
నాక్ బోరె సేల్లుర్ నాకు ఎవరు లేరు
నీవ తల మెలుస ..... నీ తల ఊపు
బద్దెన అద్‌కియ్వల్ తేడా చూపించు
సెల్లె (సెల్లె) ..... లేదు

9.4.6.3. వ్యతిరేక సమాధానం సూచించే చిహ్నాలు

ఆయొ ..... కాదు

9.4.8. విశేష్య పదబంధాలు

తెర్ .....కంటె
బత్తి .....కాని

9.5. కారకం, విభక్తి, సందర్భం, స్థితి

కేతి కియ్వల్
..... వ్యవసాయానికి ఏర్పాటు
దన్ దవ్లత్ .....సంపద
బోన వోన్ కియ్వల్ .. వర్గీకరించుట

9.5.1. ప్రాథమిక విభక్తులు

నన్ సొడియంతొన్
.....నేను వెళ్తున్నాను
నా సేలడున్ గాజ్లింగ్ యేత్తొన్ .నా చెల్లెకు గాజులు కొన్నాను

9.5.1.1. సంఘటన యొక్క లబ్దిదారుడు

తమ్ముర్ తాదల్ ...అన్నదమ్ములు
తాదల్ .....అన్నయ్య
వరొన్ లాసి ..... ఒకరి ఉపయోగం
సేలడ్ తక్క ..... అక్కాచెల్లెలు

9.5.1.2. సాధనం

కాసుర్ నిద్దికియ్వల్ ..... ఎడ్లబండి తయారు చేయండి
గడ్డపార ..... గుణపము
తోడొ ..... తోటి; తోడు; వెంట
హన్‌మంతన పుత్ల నిద్దికియ్వల్ హనుమంతుని విగ్రహం తయారు చెయ్యడం

9.5.1.4. దారి, మార్గం, ప్రవర్తన, రీతి

అదెన్‌లాసి .. అందుకని; అందువల్ల; కాబట్టి
ఆత అద్ ..... జరిగిన
ఆతెకె .....అయితే; అయినట్లైతే
ఇహిన్ ...ఇలా ఎలా కానిచ్చావు; ఈ రీతిగా
పసంద్నె ..... నచ్చినట్టు
బద్దెన అద్ ..... విడిగా
మెచ్వల్ ..... ప్రశంస; మెచ్చుకో
రీతి విచర్ ..... ఆచార వ్యవహారము
వడిదె ..... గాలితో
సడ్కల్ గీతొ ..... సరళ గీతతో

9.5.1.5. పరిస్థితుల ననుసరించి సహాయపడేవారు

తోడొ కామ్ కియ్వల్ .....తోటి పని చేసేవాడు
సాత్ సియ్వల్ . సహాయపడె వాడు

9.5.1.6. అంతరిక్ష సంఘటనా స్థలం

9.5.1.6.1. (ఉద్యమం) మూలం

ఇగ్గెటల్ ..... ఇక్కడి నుండి
చొకొటున్ లాసి ఉంది ఆసి తిరివల్
..... ఉద్యమం

9.5.1.6.2. (ఉద్యమ) మార్గము

బీమున్ తోడొ లడెయ్ కీతొన్
.....బీముతో వైరం కానిచ్చాను
వోన్‌తర్సొ జగ్డ కీతొన్ అతని ద్వారా కొట్లాడాను

9.5.1.6.3. (ఉద్యమ) లక్ష్యం

జాతిత్ లాసి లడెయ్
..... జాతి కోసం వైరం
బొమ్మిత్ లాసి లడెయ్ కీతొన్
...బూమికోసం వైరం కానిచ్చాను
యేవ్వల్ జాగ .....చేరవల్సిన చోటు

9.5.1.6.4. వ్యక్తి యొక్క జన్మ స్థలం

పుట్టనార్ ..... పుట్టిన ఊరు

9.5.2. అర్థవంతంగా ఉన్న ఒకే విధమైన సంఘటనలు

ఉందియ్ తీర్ద ..... ఒకే రకమైనా

9.5.2.1. కలిసి

మీరె మాసిమన్ ..... కలిసి ఉండు
సమ్మిర్ ఉందియ్‌జాగ కేతి కియ్వల్
..... సహకార వ్యవసాయం

9.5.2.2. తో, తోటి, తోన, తో ఉండడం

ఆపే .....దానితో
ఈపె .....దీని తోటి
తోడొ ..... తోటి; తోడు; వెంట
నాతోడొ ..... నాతోటి
మాతోడొ ..... మాతోటి

9.5.2.3. తో, ఎవరితో నైనా చేయడం

బోన్ తోడొ .....ఎవరితో
బోర్‌బోర్ దాంతెర్ .....ఎవరెవరు వెళ్తున్నారు

9.5.2.4. ఒకరి కొకరు పరస్పరం

వరొన్క వొరొర్ సాత్ సియ్వల్
... ఒకరి కొకరు సహాయ పడటం
వరొన్క వరొర్ ..... ఒకరి కొకరు

9.5.3. రోగికి సంబంధించిన సందర్భాలు

కాల్క నోయ్వల్ ..... కాళ్ల నొప్పులు
మద్న .....టైఫాయిడ్
యెడ్కి ..... జ్వరము

9.5.3.1. (రోగి) లబ్దిదారుడు

నిద్ది కీ- ఉత్పత్తి చేయగల; తయారు చేయుట; నిర్మాణం
రోత్ లాసి ..... ఇంటి కోసం
హక్ వాలె .....లబ్ధి దారుల

9.5.3.2. (రోగి) గ్రహీత

కక్వల్ యెడ్కి ..... అతిసార రోగం
మందర్ ..... కావచ్చు
యెడ్కి .....జ్వరము
యేడ్కితె మంతొన్ .....రోగంతో ఉన్నాను

9.5.3.3. రోగితో

తర్సొ .....తో
నాకరుమ్ .....పక్కన
బేమరివాలె .....రోగి
రెండ్ గొస్టింగ్ .....ద్వంద్వ పదాలు
సొంజెర్ మన్నెకె ..... వెళ్తున్నాడు

9.6. సంబంధించిన

కయ్ లాగు సీసెర్ సొన్వల్ ..చేయి తాకిస్తూ వెళ్ళడం
బతయ్ జర్రసి కీమ్ .... ఏదో కొంచెం చేయాలి
లాగ్సి మంత ..... తో చెంది ఉన్న
లాగు సీమ్ . కలగచేసే; సంబంధించు
వెర్తల్ .....చుట్టం; బందువులు
సివర్ మన్వల్ ... సరిహద్దుతో ఉన్న

9.6.1. సహకార సంబంధాలు

ఆతి .....అత్త మామలు; అత్తమ్మ
కాకల్ కాకి ...చిన్నమ్మ చిన్నాన్నని
కాస్ సడె ..... మేనల్లుడు

9.6.1.1. మరియు, కూడా

ఇత్తెకె అద్ ..... అయితే ఆమె
ఇత్తెకె ఊర్ ..... అయితే వాళ్ళు
ఇత్తెకె నన్న .....అయితే నేనా
ఇద్ గిర్ .....ఇది కూడా
ఉండె ..... మరియు
ఉండె ఉండె ..... పదే పదే
దాత్న ..... లాంటివి
మొదొడ ..... ఆదిమ; తొలి; మొదటి
వెహ్మా ..... చెప్పకు

9.6.1.3. సంఘం

అవెక్నగ ..... వాటిలో
ఉందియ్ బవ్ .....ఏకీభావంతో
తర్సొ .....తో
తర్సొ మీరెమాసి ..... తో కలిసి
మీరె మాయ్వల్ .....కలవడం; కూర్చోబెట్టి మాట్లాడనివ్వు; పాల్గొను

9.6.1.5. కానీ

బత్తి ..... కాని

9.6.1.5.2. ప్రత్యామ్నాయంగా, బదులుగా

తాన జాగతగ .....దాని స్థానంలో
వరొన జాగతగ ..... ఒకరి స్థానంలో

9.6.1.6. వేరు చేయుట

అగ్గటల్ .....అక్కడనుండి; నుంచి
అద్ అయ్యక్ ..... అది కాకుండ
ముచ్చుక్ ..... తోడు లేకుండా

9.6.1.7. పంపిణీ

యెత్త ..... చేరి; చేరుకున్న

9.6.2. ఆధారిత సంబంధాలు

ఆదర్ ఆయ్వల్ .....ఆధారపడడం

9.6.2.1. ఉత్పన్నమవడం

తరుస .....తెప్పించు
పుట్ట ..... ఆవిర్భవించు; దొరికింది; పుట్టుట

9.6.2.2. విషయ పరిమితులు

బద్దెన అద్ వెహ్వల్ ..... వివరంగా తెలియ జెయ్యి
రొప్పొ రొప్పొ .....లోలోపల

9.6.2.2.1. సాధారణంగా

సాదరన్ .....సామాన్యంగా

9.6.2.3. మాట ముచ్చట్లతో కలిగి ఉన్న సంబంధాలు

గొస్టి వడ్కట్ .....మాట ముచ్చట
దగట్న .....తగిన

9.6.2.4. ఆధారం

బునది ..... పునాది

9.6.2.5. కారణం, హేతువ

వాంద్ ..... కారణం

9.6.2.5.1. కారణం

కారన్ ..... కారణం
వాంద్ ..... కారణం

9.6.2.5.2. కారణం లేకుండా

ఆదర్ సెల్వక్ .....సహాయంగా లేని

9.6.2.6. ఫలితం

అచ్చొర్ లామ్ అంత పొడవు; అంత పొడుగు
అద్ ..... అది; దానికోసం
ఇద్ ..... ఇది; ఇలాంటిది; దీని కొరకు
ఇంజెర్ .....కుదిర్చిన
తన్ ఆసి వాయ్వల్ ..లొంగిపోవడం
తన్ దాత్ ..... తన వలె
బూతి తంగ్ .....కూలి జీతం
మల్ల ఇత్తెకె .....తర్వాత అయితే

9.6.2.6.1. నిష్ఫలితం

అర్త్ సెల్వ ..... విషయరహిత
పాయ్య సెల్వక్ .....ఫలితం లేక
బతయ్ సియ్మ .....ఏమి ఇవ్వకు
బతయ్ సెల్వ ..... ఏమీ లేక

9.6.2.7. ఉద్దేశం

లాసి .....కొరకు

9.6.2.7.1. ఉద్దేశ్యం లేకుండా

కామ్ వాయ్వ ప్రయోజనం లేకుండా
దాద్ సెల్వ ..... స్పర్శ లేని
పరక్ సెల్వ ..... తేడా లేకుండా
మన్ బుద్ధిసెల్వ . ఇంద్ర యగ్నం లేని వాడు; తెలివిలేని

9.6.2.8. నిబంధన

ఇంజెర్ వొడ్కి ఆత ..... ఉన్నదని తెలుసుకుంటావు
ముచ్చుక్ ..... తోడు లేకుండా

యెకంది ..... ఒక్క వేల
సెల్లెతె ..మరియు; లేకపోతే; లేకుంటే; లేదా

9.6.3. కథన/వాక్య సంబంధ సూచకాలు

తాన్ మొడిత ..... దానివలె; పోలిన
నీక్ టావ ..... నీకు తెలుసు
హో ... రా... .....అవును

9.6.3.1. ఒక వైపు నుండి ఇంకొక వైపుకు వెళ్ళే చిహ్నాలు

ఇద్ ఆత ..... ఇది జరిగింది

9.6.3.3. హాజరుకు సమయపాలకులు

ఇజె ఇద్ కెంజట్ .....ఇప్పుడు ఇది వినండి
ఇద్ ఇగ్గె వాంత ఇది ఇక్కడ వస్తుంది
తాన్ నిమ్మె సూడపరంతి ...దాన్ని నీవు చూడగలవు
దిస .....కనబడు; కనిపించు
నాకున్ మాప్ కీమ్ .....నన్ను క్షమించండి
బహ్రి సూడ ... బయటకు చూడండి; బయటకు చూడు
సర్రితల్ బహ్రి తర .....మార్గం నుండి బయటకు తీసుకు రా

9.6.3.4. నేరుగా వెళ్ళే చిరునామా చిహ్నాలు

బాబల్ ..... అయ్య; తండ్రి; నాన
మిరట్ సమ్దిర్ కెంజట్ .....మీరందరూ వినండి
రాని ..... రాణి

9.6.3.5. గుర్తించబడే మరియు వర్ణించబడే పదబంధాల చిహ్నాలు

అచ్చొర్ .....అంత; అంతలో
అద్ బతల్ తొహంత ఇత్తెకె .... అది ఏమి చూపిస్తుంది అంటే
అద్ వెహన్ లాసి .అది చెప్పడానికి
నాకున్ మీరికియ సీమ్ట్ .....నన్ను కూడనివ్వండి

9.6.3.6. దృష్టి సారింపు యొక్క చిహ్నాలు

గూన్ .....గుణము
పట్ పియ్సి ..... ప్రత్యేకంగా

9.6.3.7. తడబడుతూ మాట్లాడేటప్పుడు చేసే ధ్వనులు

ఉమ్ ... .ఉమ్
ఉహ్ ... . ఉహ్
రా రా
హో... ..... అవును

9.6.3.8. గౌరవ వాచకాలు

నాక్ .....నాకు
మిమ్మెట్ .....మీరు
హలో .....హలో

9.7. పేరు, పేరు ఇవ్వడం

పొర్రొల్క్ సూడ్వల్ ..... పేర్లు తెలిపే
పొరొల్ .....పేరు
పొరొల్ దొస్వల్ .....నామకరణం

9.7.1. వ్యక్తి పేరు

బీము .....బీము
బీర్ సావ్ ..... బీర్ సావ్
రాజల్ .....పాలకుడు
రోత పొరొల్ .....ఇంటి పేరు
వరొన పొరొల్ ..... ఒకరి పేరు
వొడ్కి కియన్ సాటి .....గుర్తు పట్టడానికి

9.7.1.1. వ్యక్తుల పేర్లు

అర్క జగాది రావు .....వ్యక్తి పేరు
ఆత్రం మోహన్ రావు .....వ్యక్తి పేరు
జాను .....వ్యక్తి పేరు
మేరీ ..... వ్యక్తుల పేర్లు

9.7.1.2. కుటుంబాల పేర్లు

అనక .....అనక
ఆడ .....ఆడ
ఆత్రం .....
ఉర్వెత .....ఉర్వెత
కనక ..... కనక
కినక ..... కినక
కుమ్ర ..... కుంరం
కుర్సెంగ .....కుర్సెంగ
కొర్వెత .....కొర్వెత
కోట్నక్ .....కోట్నక్
చహ్కాటి .....చహ్కాటి
తలెండ ..... తలెండ
దడంజ ..... దడంజ
దుర్వ .....దుర్వ
పంద్రం .....పంద్రం
పుర్క .....పుర్క
పుస్నక ..... పుస్నక
పూసం .....పూసం
పెర్క ..... పెర్క
మర్స్కొల ..... మర్స్కొల
మెస్రం .....మేస్రం
వెట్టి .....వెట్టి
వెడ్మ .....వెడ్మ
వెర్కెడ .....వెర్కెడ
సలమ్ ..... సలమ్
సుర్పం .....సుర్పం

9.7.1.4. గిరిజన పేర్లు

కోయ
. గోండి; గోండి ఆమె; గోండి వ్యక్తి
పటడి .....ప్రధాన్ (కులం పేరు)
పుజరి .....కొలాం
లబన్క ..... లంబడి

9.7.1.5. భాషల పేర్లు

కోయ
. గోండి; గోండి ఆమె; గోండి వ్యక్తి
పుజరి .....కొలాం
మరటి ..... మరాఠి
లంబడి .....లంబాడి

9.7.1.7. ప్రీతిని తెలిపే పేర్లు

లాడల్ ..... పెళ్లి కోడుకు
లాడ్కియల్ ..... ముద్దు బిడ్డ
లాడ్సొర్ ..... ప్రియమైన వాడు

9.7.2. ప్రదేశం పేరు

ఉట్సూర్ తొర్ ....ఉట్సూర్ వాడు

దుస్రా దేస్నార్
....విదేశీయుడు; వేరే దేశం వాడు
ములుక్నంగ్ పొరొల్క్
..... ప్రాంతాల పేర్లు

9.7.2.2. ప్రాంతాల పేర్లు

9.7.2.2.1. రాష్ట్రాల పేర్లు

అస్సమ్ .....అస్సాము
ఆంద్ర ప్రదేస్ .....ఆంధ్రప్రదేశ్
ఉత్తర ప్రదేస్ .....ఉత్తర ప్రదేశ్
ఉత్తరాంచల్ .....ఉత్తరాంచల్
ఒరిస్స .....ఒరిస్సా
కర్నాటక ..... కర్ణాటక
కేరల .....కేరళ
గుజరాత్ .....గుజరాత్
గోవ ..... గోవా
చత్తిస్ గడ్ .....ఛత్తిస్ గడ్
జమ్ము కాశ్మీర్ .....జమ్ము కాశ్మీర్
జార్కండ్ ..... జార్ఖండ్
డిల్లి .....ఢిల్లి
తమిలనాడు .....తమిళనాడు
త్రిపుర .....త్రుపుర
నాగలాండ్ ..... నాగలాండ్
పచిమ బెంగాల్ ... పశ్చిమ బెంగాల్
పంజాబ్ ..... పంబాబ్
బీహర్ ..... బీహర్
మద్య ప్రదేస్ .....మధ్య ప్రదేశ్
మనిపూర్ ..... మణిపూర్
మహారాస్ట్ర ..... మహారాష్ట్ర వాడు
మేగలయ ..... మేఘలయ
రాజస్తాన్ ..... రాజస్తాన్
సిక్కిమ్ ..... సిక్కిం
హర్యాన .....హర్యాణ
హిమచల్ ప్రదేస్ ... హిమచల్ ప్రదేశ్

9.7.2.2.2. జిల్లాల పేర్లు

అనంతపుర్ .....అనంతపురం
ఆదిలాబాద్ ..... ఆదిలాబాద్
కడప .....కడప
కమ్మం ..... ఖమ్మం
కర్నుల్ ..... కర్నూలు
కరిమ్‌నగర్ ..... కరీంనగర్
క్రుస్న ..... కృష్ణా
గుంటుర్ .....గుంటూరు
చిత్తుర్ ..... చిత్తూరు
తూర్పు గోదావరి
.....తూర్పు గోదావరి
నల్గోండ ..... నల్గోండ
నిజంబాద్ .....నిజామాబాద్
నెల్లుర్ .....నెల్లురు
పచ్చిమ గోదావరి ...పశ్చి గోదావరి
ప్రకాసం .....ప్రకాశం
మహబుబ్ నగర్
..... మహాబూబ్ నగర్
మెదక్ ..... మెదక్
రంగరెడ్డి .....రంగారెడ్డి
వరంగల్ .....వరంగల్
విజయ నగరం .....విజయ నగరం
విసాక పట్నం .....విశాఖ పట్నం
సిరికాకులం .....శ్రీకాకుళం
హైద్రబాద్ .....హైద్రాబాద్

9.7.2.2.3. మండలాల పేర్లు

ఆదిలాబాద్ .....ఆదిలాబాద్
ఆసిబాద్ .....ఆసిఫాబాద్
ఇచ్చొడ .....ఇచ్చోడ
ఇంద్రవేలి ..... ఇంద్రవెల్లి
ఉట్నుర్ ..... ఉట్నూరు
కడెం ..... కడెం
కాగజ్ నగర్ ..... కాగజ్ నగర్
కానపూర్ ..... ఖానాపూర్
కాసిపేట్ ..... కాశీపేట్
కుంటల .....కుంటాల
కుబిర్ ..... కుభీర్
కేరమేరి ..... కెరమెరి
కోటపల్లి .....కోటపల్లి
కౌటల .....కౌతల
గుడిహత్నుర్ .....గుడిహథ్నూర్
చెన్నుర్ .....చెన్నూర్
జన్నరమ్ .....జన్నారం
జైన్నత్ ..... జైనథ్
జైమ్‌పుర్ .....జైపూర్
జైనుర్ ..... జైనూర్
తలమడుగు .....తలమడుగు
తానుర్ ..... తానూర్
తాండుర్ .....తాండూరు
తామ్సి ..... తాంసీ
తిర్యని ..... తిర్యాని
దండెపల్లి ..... దండేపల్లి
దహెగావ ..... దహేగాం
దిల్‌వర్ పుర్ ..... దిలావర్ పూర్
నార్నుర్ .....నార్నూర్
నిర్మల్ ..... నిర్మల్
నెన్నెల .....నెన్నెల్
నెరడిగొండ .....నేరెడిగొండ
బజర్‌హత్నుర్ ..బజార్‌హథ్నూర్
బయిన్స ..... భైంసా
బీమ్ని ..... భీమిని
బెజ్జుర్ .....బెజ్జూర్
బెల్లంపల్లి .....బెల్లంపల్లి
బేల .....బేల
బోత్ ..... బోథ్
మందమర్రి ..... మందమర్రి
మంచిరల్ ..... మంచిర్యాల
మామడ ..... మామడ
ముదొల్ ..... ముధోల్
రెబ్బెన ..... రెబ్బెన
లక్ష్మన్ చాంద ..... లక్ష్మణ్‌చాందా
లక్సెట్టిపేట .....లక్సెట్టిపేట
లోకెస్వరమ్ ..... లోకేశ్వరం
వాంకిడి ..... వాంకిడి
వేమన్‌పల్లి .....వేమన్‌పల్లి
సారంగపుర్ .....సారంగాపూర్
సిర్పుర్ (టి) .....సిర్పూర్ (టి)
సిర్పుర్ (యు) ... సిర్పూర్ (యు)

9.7.2.3. నగరాల పేర్లు

ఆదిలాబాద్ .....ఆదిలాబాద్
జున్ గావ ..... ఆసిఫాబాద్
బొంబయ్ ..... ముంబాయ్
మద్రసు .....మద్రాసు
యెద్లపూర .....ఆదిలాబాద్
లండన్ .....లండన్

9.7.2.4. వీధుల పేర్లు

డగుర్ గల్లి ..... ప్రధాన వీధి

9.7.2.5. ఆకాశమందుండే ఇతర నక్షత్రాదుల పేర్లు

కాలన్ సుక్కం .....ఉత్తర చుక్క
కెయ్సర్ సుక్కం హేలి తోక చుక్క

గ్రహల్క్ నంగ్ పొర్రొల్క్ .....గ్రహాల పేర్లు
తోకొర్ సుక్కుం .....తోక చుక్క

9.7.2.6. ఖండాల/మహా ద్వీపాల పేర్లు

ఆప్రికా ..... ఆఫ్రికా
ఆస్ట్రేలియ ..... ఆస్ట్రేలియ
ఆసియా ..... ఆసియా
ఉత్తర అమేరికా ..... ఉత్తర అమేరిక
దక్సినా అమేరికా . దక్షిణా అమేరిక
యూరప్ .....యూరప్

9.7.2.8. మహా సముద్రాల మరియు సరస్సుల పేర్లు

పసిపిక్ సమ్ద్రుర్ ..... పసిపిక్ మహా సముద్రం
హిందు మహ సమ్ద్రుర్ హిందు మహా సముద్రం

9.7.2.9. నదుల పేర్లు

కావెరి ..... కావేరి
గంగ ..... నది
గోదవరి ..... గోదావరి నది

9.7.3. వస్తువు పేరు

చీజ్ .....వస్తువు

9.7.3.1. జంతువుల పేర్లు

కొండ బుడ్కుమ్ ..... నత్త
కోంద ..... ఎద్దు
తిరుని ..... జెర్రి
బుడ్కుమ్ ..... నత్త
మూర .....ఆవు
మొల్లొల్ .....కుందేలు
హత్తి ..... ఏనుగు
హురుమ్ ..... ఉడుము
హెర్మి ..... బర్రె

9.7.3.2. భవనాల పేర్లు

కలక్టర్ కచురి .....కలెక్టరెట్ కార్యాలయం
కోట్ట కచురి ...కోర్టు కార్యాలయం
పార్లమెంట్ట కచురి .....శాసన సభ కార్యాలయం
సుప్రింగ్ కోట్ట కచురి .....సుప్రిమ్ కోర్టు కార్యాలయం

తెలుగు విభాగము

Telugu Section

అ

అంకితమవ్వు ..... సోప్రెమం
అంగడి ..... హాటుం
అంగీకరించు .. మానె మాయ్వల్
అంచు పద్దుర్; వేట్; కాట్; అంచు
అంటార్కిటికా ... అంటార్కిటికా
అంటించడం .... అట్కి కీత; లావి కియ్వల్
అంటు రోగం ..... సోబ్డె రోగ్
అంటుకొని ..... తుండ్సి
అంటుకోవడం టుండ్-; బాటె; సేడ్త
అంటుట ..... చిప్ టుండ్-
అంటే ..... ఇత్తెకె
అంట్లు ..... పస్పర
అంత ..... అచ్చోర్
అంతట ..... జాడున్
అంతమంది ..... అచ్వీర్
అంతరము ..... అంతర్
అంతరించి పొయినవి ..... మూరెమాతంగ్
అంతరిక్షం ..... పొర్రోడ
అంతలో ..... అచ్చోడ్ రొప్పొ
అంతస్తు ..... మంజిల్
అంద హీనమైన వాడు .. గందెలల్
అందం ..... సోబ
అందంగా ..... సోక్నె; సోబత
అందజేయు ..... యేవుస
అందడము ..... అంద్త; పిన్క్-
అందమైన ..... అసల్
అందరి కంటే చిన్నవాడు ..... ఇస్రు గుండి
అందరి నడుమలో ..... సమ్దిర్ నడ్డుమ్
అందరివాడు ..... సమ్దిరొర్
అందరు ..... సమ్దిర్
అందరూ చెట్టు బొమ్మ ..... సాలెత బొమ్మ
అందుక చెట్టు ..... సాలె (మర్ర)
అందుకుంది ..... గాటి కీత
అందుకో ..... ఆంజ్-; యెవ్వ
అంబలి ..... జావ
అకస్మాత్తుగా ..... గచ్చె
అకాలి మంట ..... కహమిహ
అక్క ..... తక్క; బొయి
అక్క కొడుకు ..... సడె మర్రి
అక్కడ ..... హక్కె; అగ్గ
అక్కడ ఇక్కడ ..... కబుక్ కిబుక్
అక్కడి నుండి ..... హందల్
అక్కడివారు అగ్గబొర్; హందుర్
అక్కర లేని ..... వట్టియ్
అక్కరలేదు ..... గాలియ్
అక్కాచెల్లెలు ..... సేలడ్ తక్క
అక్రమ వ్యాపారం ..... కల్లె కామ్
అక్రమమైన ..... వెరివక్
అగ్గర్బత్తీలు ..... ఉద్బతింగ్
అగ్గి పుల్ల ..... కిస్
అగ్గిపెట్టె ..... కిస్ డబ్బి
అగ్ని ..... తడ్మి
అగ్నిపర్వతం ..... తడ్మిగుట్ట
అచ్చు వేయడం .. ముద్ర వాట్వల్
అటక ..... దాబ
అటు ఇటు సరిపోదు ..... హక్కె ఇక్కెయెవ్వింగ్
అటుకు ..... ఆటెర
అటుకులు ..... అట్కుల్క; హూడంగ్
అటునుంచి ..... హందక్
అటువంటిది ..... ఆతల్
అటువంటివాడు ..... ఆతొర్
అట్లాంటిక్ మహా సముద్రం ..... అట్లాంటిక్ సద్దుర్
అట్లు ..... బూడంగ్
అడగడం ..... తల్క్-
అడవి ..... కేడ
అడవి కోరలు ..... గొడెల జూడి
అడవి చెలరేగే మంట ..... కిచెజర్
అడవి మగ పంది ..... యెక్లల్ పద్ది
అడుక్కునే అమ్మాయి ..... బిచ్చెగాండే
అడుగు ..... కొజ్జి; తల్క
అడ్డంగా వచ్చే గాలి ..... అడ్డంవడి
అడ్డగించు .. అడ్డమ్ ఆ-; ముహ్-
అడ్డదిడ్డమైన ..... అడ్డబుడ్డ
అడ్డముగా ..... అడ్డమ్
అడ్డు ..... మరుమ్
అడ్డుకో ..... అడ్డమ్ ఆ-
అణచి వెయ్యడం ..... దాబి కీమ్
అతని ..... వోన
అతని అంతట అతను .వోన వోర్-
అతని యొక్క ..... వోన
అతని రొట్టె ఉండే .. వోన సారిమత్త
అతనిది ..... తన్వ
అతను ..... వోర్
అతను రాని ..... తన్న వాయిర్
అతి కోపస్తుడు ..... కిర్కెటల్
అతి పొట్టి ..... బయ్ పొట్టి
అతికించు ..... మాచ్-; జోడి కీమ్
అతికించుట ..... చిప్ టుండ్-
అతిజిహ్వ ..... పాపె
అత్త ..... పోరడ్
అత్త మామలు ..... ఆతి మామల్
అత్తమ్మ ..... ఆతి
అత్తుకో ..... జోడి మా-
అత్యవసర గురించి .. సప్పె కామ్
అది ..... అద్
అదుపులో ఉంచుకో . జరబ్నె ఇర; దొహ్-
అదృష్టం కిస్మత్; ; నసిబ్; దయ్య
అద్దము ..... ఆర్స
అద్దె కు ..... కిరెయ్
అద్భుతం ... మస్త; గమ్మత్; మస్త జోర్తె
అధికారం ..... అదికార్
అధికారము ..... హుకుమత్
అధికారి .... డగుర్ సార్; డగుర్; హుకుమ్ దార్; గిర్దవర్
అధ్యక్షుడు ..... డగుర్

అధ్యాయనము చేయు . అధ్యయ్ కీమ్
అనడము ..... ఇత్తల్ కీ-
అనద ..... పోసటి
అనారోగస్తులు ..... దుకెలలిర్
అనారోగ్యంగా ఉన్న ..... చయిన్ సెల్వ
అనాలోచిత ..... సోంచి కియ్వక్
అనాలోచితంగా విచర్ కియ్వక్నె
అనిపించడం ..... ఇందుస్వల్
అనిష్టత ..... పాస్క్-
అనుకునడం ..... బావన
అనుకున్నది ..... ఇత్త అద్
అనుకూలమైన సస్తొతె; హల్కల్
అనుకోవడం ..... ఇన్-
అనుచిత ..... పొకొట్న ఆయొ
అనుప కాయ ..... జాట సేజ
అనుబవించుట .. బోగెమాయ్వల్
అనుభవము ..... అన్ బావ్
అనుమానం ..... అన్మన్
అనైక్యత ..... యెక్కి నెల్లె
అన్న ..... దాదల్
అన్నం ఆరగింపు చేసే గది ..... తిన్వల్ కమ్ర
అన్నం కలిపే కట్టె ..... సుక్కుడ్
అన్నదమ్ములు తమ్మున్ ఇవ్విర్
అన్నము ..... గాటొ
అన్నము జీర్ణము అవ్వక పోవడం ..... ముస్డెర్క
అన్నయ్య ..... తాదల్
అన్ని ..... సబ్ది
అన్ని చోట్ల ..... సబ్బొ జాగంగ్
అన్ని వీధులు తెలిసినవారు ..... జాని గూన్యల్
అన్నింటి కన్నా పెద్దది ..... సబ్దిన్ డగుర్
అపచారం ..... పాప్
అపరిశుభ్రంగా ఉన్న వ్యక్తి జుంజుర్ ముంజుర్ మాయ్నల్
అపరిశుభ్రమైన నీరు డొహుర్ యేర్
అపాయం ..... తక్లిబ్
అప్పటినుంచి ..... అస్కెడల్
అప్పు ..... బాకి
అప్పుచెయ్యి ..... ఉద్దె ఆమ్
అప్పుడు ..... నజ
అబద్దం ..... లబడ్
అబద్దికుడు ..... లప్పంగి
అబ్బా ..... అబ్బా
అభిప్రాయం ..... ఇచ్చ
అభిమాని .....రేస్క్-; బోంక్వల్ వోర్-
అభివృద్ధి చెందడం ..... సుద్రెమాయ్వల్
అభివృద్ధి చెందిన ..... సుద్రె మాత
అమాయకుడు ..... బోలల్
అమావాస్య ..... ఆవుస్
అమితమైన కోరిక .....డగుర్ ఆస
అమ్మ .....బయ్యె
అమ్మడం ..... వోమ్-
అమ్మమ్మ ..... కాకొ
అమ్మా .....అవ్వల్
అమ్మేవాడు ..... వొమ్వల్ వాలె
అయింది .....ఆ-; ఆత
అయితే ..... ఆతెకె
అయినట్లైతే ..... ఆతెకె
అయిపోయింది ..... మార్-
అయ్యె ..... అయ్యె
అర పాదం ..... అస్తుర్ కాల్
అర వేయు .....వోడ్వల్
అరక ..... వక్కుర్; సేర్
అరక లో విడ్య ..... విడ్య
అరచేయి ..... అస్తుర్ కయ్
అరటి ..... కేరె
అరటి (చెట్టు) ..... కేరె (మర్ర)
అరబ్బి .....అరబ్బి
అరవై ..... సోరె; సాట్
అరవై ఎనిమిది ..... సోరె అవ్ట
అరవై ఏడు ..... సోరె యేడుంగ్
అరవై ఒక్కటి .....సోరె ఉంది
అరవై తొమ్మిది .....సోరె పీట్
అరిచి అరిచి ..... కిలిసి కిలిసి
అరుగు ..... పీస్-
అరుగుట లేదు ..... పుగ పుగ
అరుణోదయ కాలం ... ఉజ్జే మా-
అరుపు ..... లొల్లి కి-
అరువు ..... కిలియ
అరువై ఆరు ..... సోరె సారుంగ్
అరువై ఐదు ..... సోరె సియుంగ్
అరువై నాలుగు ... సోరె నాలుంగ్
అరువై మూడు .....సోరె మూంద్
అరువై రెండు .....సోరె రండ్
అర్కిటిక్ మహా సముద్రం ..... అర్కిటిక్ సద్దుర్
అర్థ గోళం ..... అర్దొ గోల్
అర్థం అయింది ..... కరె మాత
అర్థము ..... అర్త్
అర్పించబడ్డ ..... సీతప్
అర్పించు ..... పిహుస
అర్స మొలలు ..... వర్సమొల
అలంకరణ ..... సవ్రెమాయ్వల్
అలక్ష్యం ..... లక్సకియ్వక్
అలచింత .....టెట్రెంగ్
అలలతో కొట్టుకు పోతుంది ..... హేల్వతె పాసివోంత
అలలు కదులుట హెల్వ మెలివల్
అలవాటు ..... అల్వట్; ఆదత్
అలవాటు అవ్వడం .... వాందె మా
అలసి పోయ .....యెస్ట వాత
అలసి పోవడం .....కట్టిడె మా-
అలసిపోయి ..... హట్టిమాసి
అలాంటి .....ఆతంగ్
అలాగ ..... హాన్; అహ్నె
అలాగు ..... దహన్
అలిసి ..... హట్టి
అలిసి పోవడం ..... అవి-
అలిసిపోవడము ..... హట్టి మా-
అలు చిప్ప ..... సీపి
అలుకు నీల్లు ..... డొహ్డ
అలుకుతా నీరు ..... సడ
అలుగు (చేప) ...కుహ్నె (మీన్)
అల్పమైన ..... కమ్మి
అల్పాహారం ..... నెహలి
అల్మారి ..... అల్మరి
అల్ల కల్లోలం ..... కహ్వ
అల్లం గడ్డ ..... అల్లం
అల్లంత దూరాన ..... జర లజ్
అల్లటం ..... సర్య
అల్లడం ..... సరివల్; సరిత
అల్లనేరేడు ..... జామ్లేండి

అల్లనేరేడు (చెట్టు) .లేండి (మర్ర)
అల్లరి ..... లొల్లి కి-
అల్లరి చెయ్యడం ..... కల్ల కీ-
అల్లరి చేయుట ..... లొల్లి
అల్లరి చేసేవాడు .....వెచెవెచె
అల్లు ..... సరి-
అల్లుట ..... అల్-; నోట్-
అల్లుడు .....సడె
అవకాశం అవకాస్; సాంచ్; మోక
అవగతం చేసుకున్న .. సమ్జె మా-
అవతల ప్రక్కన .... హందకాకున్
అవతలికి ..... అబ్రి
అవతారం .....యేసెమ్
అవమానించు .....సిర్మిందింగ్
అవసరం లేదు ..... జురత్ సెల్లె
అవసరము ..... పహ్జె
అవి ..... అవ్
అవివాహిత ఉన్నది కరున్ కువరి
అవివాహితుడు .....కువరి
అవు తోక చివరిన యున్న వెంట్రుకలు .....చెల్లి
అవును ..... హో....; హో ..రా..
అవ్వండి ..... ఆమ్
అవ్వల్ పెన్ .....పోచమ్మ
అవ్సులోడు ..... సోనొరల్
అశ్రద్ధగా పని చేయుట .... తంగడ్ మంగడ్
అసాధ్యమైన .....ఆయపరొ
అసూయతో ..... కప్టియల్
అసౌకర్యం ..... సవ్లత్ సెల్వ
అస్తిర నివాస గుర్తు .....పర్చ
అస్పష్టత .....తొండ్డె
అస్పష్టమైన ..... కరె మాయ్యక్
అహింస ... జీవదన్ సుటికియ్వల్

ఆ

ఆ రోజు ..... అంటి
ఆందోళన ..... గడ్ బడ్
ఆంబోతు ..... బోడుం
ఆకలి .....కరు
ఆకలి అయింది .....కర్వస్త
ఆకలితో .....కరు సాసి
ఆకస్మిక .....యెగ్దమ్
ఆకస్మికంగా .... అచనక్; వయ్నె
ఆకారం ..... ఆకార్; తెహ్-
ఆకు .....ఆకి; పాల
ఆకు గోబి ..... పాన్ గోబే
ఆకు పచ్చ .....చిల్లల్
ఆకుకూరలు .....బాజి పాలంగ్
ఆకుపసరు .....పసర్
ఆకులు ..... పాలంగ్
ఆకృతి .....రూపం
ఆక్రమించు ..... ఆగుటి; అమ్డి కియ్వల్
ఆగి ఉన్నది .....నిల్సిమంత
ఆగింది ..... ఆగ్-
ఆగు ..... ఆప; దీర
ఆజ్ఞ ..... హుకుమ్; ఆగె
ఆచారం ..... ఆచర్; ఆచర్ విచర్
ఆట కర్స్వల్; చిల్కొలటింగ్; కేల్
ఆటో ..... అటొ
ఆడకుక్క బొట్టె నెయ్; డొండెనెయ్
ఆడ గుర్రం ..... టొట్టికోడ
ఆడ దూడ .....పడ్డ
ఆడ మేక ..... బొట్టె హెర్రె
ఆడది .....టొట్టె
ఆడపంది .....బొట్టె పద్ది
ఆడపిల్లలు .....పేకింగ్
ఆడు .....కర్స్వల్
ఆడుకునే దశ ..... కర్సపిసంగ్
ఆడుట ..... కర్స్-
ఆడె కట్టె ..... ఆడె
ఆత్మ ..... ఆత్మ
ఆత్మ దేవుని .....ఆత్మపేన్
ఆదాయం .....కమెయ్
ఆదారంగా వెళ్లు ..... ఆదర్తె సొన్
ఆదిమ ..... మొదొడ
ఆదివారము .....ఆయ్త్ వార్
ఆదివాసీ ..... ఆదివాసి
ఆధారపడు .....ఆదర్తెమన్; ఆస్ర
ఆధిపత్యం ఉన్న ..... దరేజ
ఆనంద పెట్టు .....సొంత్ఇర్ర
ఆనందం కుసి గమ్మత్; ఆనందొ
ఆనందంగా .....కుసి; బోలిబాల్; సుకమ్నె
ఆనందంగా జీవించు .....అనందొ పిస్వల్
ఆనందంగా వుండు ... కుసితె మన్
ఆనవాలు .....ఆన్వల్
ఆనించి ..... గప్నె
ఆపడము ..... ఆపున్-
ఆపద ..... తక్లిబ్
ఆపి వేయుము ..... బంద్ కీ-
ఆపిల్ పండు .....సేప్ పండి
ఆపేది ..... అపుస్వల్
ఆపొకొలేక పోవడం ..... సొసెమాయె
ఆముదం ..... నెరొండ
ఆముదపు పిండి ....నెరొండ లాద
ఆముదము నూనె . నెరొండ నియ్
ఆమెది .....తాన
ఆయ ..... దాసి వోతడ్
ఆయుధాలు ..... పీసొరంగ్
ఆరగించడం ..... జేవున్
ఆరబెట్టు ..... సేక్ కీమ్
ఆరిపోయింది .....పిర్త
ఆరు ..... సారుంగ్
ఆరుగురు .....సార్వీర్
ఆరోగ్యం .....సుకం
ఆరోగ్యంగా .....సుక్నె
ఆలస్యం ..... కోరుమ్
ఆలస్యము ..... ఉసిర్ కీ-
ఆలు గడ్డ ..... ఆలు గడ్డంగ్
ఆలోచన .....చిత్తమ్
ఆలోచించుట సోంచ్ కీ-; సోంచ్-
ఆవరణ .....వేడ
ఆవలించుట ..... వయ్యుక్ సీ-

ఆవలింతలు ..... వయ్యుక్
ఆవలు ..... మొవెర
ఆవిరి ..... వాప్
ఆవిర్భవించు ..... పుట్ట
ఆవు ..... మూర
ఆవు చప్పుడు ..... ఆంబ
ఆవు పాలు ..... మూర పాల్
ఆవు పేడ ..... గొప్ప
ఆవుల పందిరి ..... మురడి
ఆవుల మంద ..... మురన మంద
ఆశ ..... ఆస
ఆశ గల ..... దిల్ మంజి
ఆశ పెట్టు ..... ఆస కీమ్
ఆశ లేని ..... ఆస సెల్లె
ఆశ్చర్యం ..... గమ్మత్; అబ్లుక్
ఆశ్రమ బడి ..... ఆస్రమ్ సాడ
ఆశ్రమం ..... మటం
ఆసక్తి ..... ఇసబ్
ఆస్తి ..... జాయ్‌జత్
ఆహారం ..... చారొ

ఇ

ఇంక ..... మల్ల
ఇంకా ..... అజుక్
ఇంగువ ..... ఇంగుమ్
ఇంజను ..... మిసిన్; ఇంజన్
ఇంటి కోసం ..... రోత్ లాసి
ఇంటి చూరుది నీరు .. సూర్ద యేర్
ఇంటి పేరు ..... పాడి
ఇంటి యజమాని ..... రోతొర్
ఇంటి వాకిలి ..... ముంగూర్
ఇంటిది ..... రోత
ఇంటివాడు ..... రోతొర్
ఇంత ..... ఇచ్చొర్
ఇందరు ..... ఇచ్విర్
ఇంద్ర ధనుస్సు .. తాడిస్ కమ్మల్; ఇంద్రబాన్; కమల్ పట్టి
ఇంద్రజాలం ..... ఇంద్రజాల్
ఇంద్రధనుస్సు ..... పాలకమల్
ఇక్కడ ..... ఇగ్గె; ఇగ్గెన్
ఇక్కడ అక్కడ ..... ఇగ్గె అగ్గ
ఇక్కడి నుండి ..... ఇగ్గెటల్
ఇచ్చింది ఏమిటి? ..... సీతబతల్
ఇచ్చినట్టు ..... సీతప్
ఇచ్చేట్లు కనిపిస్తుంది ..... సితప్ కరెమాంత
ఇటు అటు దిక్కులు చూచుట ..... సగబుగ
ఇటు రా ..... ఇగ్గెవర
ఇటుక ..... ఇట్కె
ఇటుకలు ..... ఇట్కెంగ్
ఇటువంటిది ..... ఈతల్
ఇటువంటివి ..... ఈతంగ్
ఇతడు ..... వేర్
ఇతని ..... వేన
ఇతర ..... దుస్రొ
ఇతరుడు ..... దుస్రొర్
ఇత్తడితో చేసిన దీపముల సమూహము ..... జల్కర
ఇది ..... ఇద్
ఇదే దారి ..... ఇద్దె సరి-
ఇద్దరు ..... ఇవ్
ఇనుము ..... కచ్చి
ఇప్ప చెట్టు ..... హిర్ప్ (మర్ర)
ఇప్ప పరక ..... గార
ఇప్ప పువ్వు ..... డుమ్మెర
ఇప్ప పువ్వు కుడుములు .హిరుక్ కుడ్డుక్
ఇప్పటిది ..... ఇన్కెడ
ఇప్పటినుంచి ..... ఇన్కెడల్
ఇప్పుడు ..... ఇంకె; ఇజె
ఇప్పుడు లేదు ..... ఇన్కె సెల్లె
ఇప్పుడే ..... ఇంద్కెన్; ఇంకెన్
ఇప్పుడే ఇప్పుడు .... ఇన్కె ఇన్కెన్
ఇబ్బంది ..... విచర్
ఇబ్బంది పెట్టడం ..... నో-
ఇబ్బంది పెట్టు ..... నోయుస్వల్
ఇబ్బంది యైన ..... కటిన్
ఇబ్బంది లేకుండా ..... సుకున్
ఇబ్బందిగా ..... కటింత
ఇబ్బందియైన ..... బికట్న
ఇరవై ..... సరె; కండి
ఇరవై ఎనిమిది ..... సరె అవ్ట్
ఇరవై ఒక్కటి ..... సరె ఉంది
ఇరవై తొమ్మిది ..... సరె పీట్
ఇరవై నాలుగు ..... సరె నాలుంగ్
ఇరికించు ..... టట్టుసిమ్
ఇరుక్కోవటం ..... టట్-
ఇరువై ..... పీస
ఇరువై ఆరు ..... సరె సారుంగ్
ఇరువై ఏడు ..... సరె యేడుంగ్
ఇరువై ఐదు ..... సరె సియుంగ్
ఇరువై మూడు ..... సరె మూంద్
ఇరువై రెండు ..... సరె రండ్
ఇరుసు ..... ఆస్కుడ్
ఇలా ఎలా కానిచ్చావు ..... ఇహిన్ బహన్
ఇలాంటిది ..... ఇదెన్ మొడి
ఇలాంటివాడు ..... ఈతొర్
ఇల్లు చుట్టు స్థలము ..... డిడ్డి
ఇల్లు ముందు ..... సాయ్మన్
ఇవ్వకు ..... సియ్మ
ఇవ్వడం ..... సియ్వల్
ఇవ్వని ..... సియొన్
ఇవ్వు ..... సీ-; సీమ్
ఇష్టము ..... పసంద్
ఇసుక ..... ఉస్కె
ఇసుక భూమి ..... చెల్క బొమ్మ

ఈ

ఈ రీతిగా ..... ఇహిన్
ఈ రోజు ..... నేండ్; నేటి
ఈ సంవత్సరము ..... ఇయెండ్
ఈక ..... బూర
ఈగ ..... పీసి
ఈడ్చు ..... యెరిసెర్
ఈత ..... నడివల్; నడి-
ఈత కల్లు ..... సీంది కల్
ఈత (చెట్టు) ..... సీంది (మర్ర)
ఈతకొట్టుట ..... నడివల్
ఈనాయ్ ..... ఇనయ్
ఈనింది ..... వహ్త
ఈను ..... వహ్-
ఈనె ..... సీన్క
ఈమెది ..... తేన
ఈమెనే చేసుకుంట .... తేనె తుంక
ఈల ..... సీటి; సీస్రి
ఈశాన్యం ..... రాంఱెక్
ఈస్టు ..... పీట

ఉ

ఉంగరపు వేలు ..... ముద్ద బొట్ట
ఉంగరము ..... ముద్ద
ఉంగరాల జుట్టు ..... ముద్ద కెల్క్
ఉంచు ..... ఇర్-
ఉండడం ..... మన్వల్
ఉండాలి ..... మందన
ఉండినది ..... మంత
ఉండు ..... మన్
ఉండే ..... మత్త
ఉండ్రి వెంట్రుకలు ముండిక్ కెల్క్
ఉక్కు ..... ఇస్టిల్
ఉచిత ..... పొకొట్; పుకుట్
ఉచితంగా తెచ్చుకో పుకుట్నె తర
ఉచ్చ ..... ఉల్; వాట్ని
ఉట్టి ..... కావ్డి; సిక్క
ఉడికించు ..... ఉక్డి కియ్వల్
ఉడికింది ..... వేత-
ఉడుం పట్టు ..... జిద్
ఉడుత ..... వెర్చె
ఉడుత రకం ..... తియ్ నరిగి
ఉడుము ..... హురుమ్; ఉడుమ్ (పుడి)
ఉతకడం ..... సుక్వల్
ఉతకని బట్టలు ..... దూనె
ఉతుకు ..... సుక్-
ఉత్తమమైన ..... డగుర్
ఉత్తర ..... కాల్ వడ్డ
ఉత్తరం .... కాలన్; చిట్టి; పర్మన్; లెటర్; టప్ప
ఉత్పత్తిచేయగల ..... నిడ్డి కీ-
ఉత్సాహం ..... కుసి గమ్మత్
ఉదయం ..... జావడ్డ పొద్ద; సక్రె
ఉదయించడం ఉజుడె మాయ్వల్
ఉద్యాన వనం ..... తోట
ఉద్యోగం ..... నొవ్కరి
ఉద్యోగము ..... నవ్కరి
ఉద్రిక్తత ..... సొంగ్నె
ఉద్వేగము ..... అవ్రెమాయె
ఉన్నాడు ..... మంతొర్
ఉప సర్పంచ్ ..... ఉపసర్పంచ్
ఉపయోగం ..... ఉప్యోగ్
ఉపాయం ..... హిక్తి
ఉపాయము ..... హిక్మత్
ఉప్పు ..... సొవ్వొర్
ఉప్పొంగే ..... ఊస్-
ఉబ్బటం ..... పుగ్గె మాతప్
ఉబ్బడము ..... తోయ్-; పొక్నె
ఉమ్మడం ..... ఉస్క్-
ఉమ్మి వేయడం ..... ఉడివల్
ఉమ్మి వేయు ..... ఉచ్ ఉడియ
ఉమ్ము ..... ఉచ్-
ఉమ్ముట ..... ఉడి-
ఉయ్యాల ..... ఊకడ్
ఉరి తీసే స్థంభం ..... ఉరి కంబ
ఉరి వేసి ..... పాస
ఉరుకుతుంది ..... విత్-
ఉరుము ..... గర్జ్ వల్
ఉలి ..... పొహ్వా; కీక్ర
ఉల్లాసంగా ..... జోస్నె
ఉల్లిగడ్డ ..... ఉల్లి
ఉషస్సు ..... రుచ్ పాత; దిర్మన్ పొద్ద
ఉషారుగా ..... చాయ్‌చల్
ఉసిరి కాయ చెట్టు ..... నెల్లి (మర్ర)
ఉసుల్లు ..... ఈసుల్ (పుడి)

ఊ

ఊక,మేత ..... కూటర్
ఊగటం ..... ఊంగ్వల్
ఊగడం ..... ఊంగ్-
ఊట ..... జల్ల పుట్వల్
ఊట రావడం ...బుడ్కి వాయ్వల్
ఊడ్చుట ..... సీయ్-

ఊడ్వడం ..... సియ్వల్
ఊతరేణి .... నెయ్ తోకొర్ (జాడి)
ఊదడం ..... ఉహ్క్-
ఊపిరి ..... నేస్కడ్
ఊపిరి ఆగింది ..... అట్కె మాత
ఊపిరి ఆపు ..... దమ్ ఆపుస
ఊపిరి తిత్తులు గల వాడు
..... పొప్పాస్ వాలె
ఊపిరి తియ్యి ..... ఉరి తెండ
ఊపిరి పీల్చు ..... నేస్క్-
ఊపిరి పీల్చుట, పొట్క్ పొట్క్
ఊరికే ..... ఆగమె
ఊరిపెట్టి ..... మాండికిసి
ఊరు ..... నార్

ఎ

ఎంగిలి అన్నం తినిపించుట
లెహ్డా దొస్వల్
ఎంచదగిన ..... ఆత్త
ఎంచు ..... కహ
ఎండ కాయడం ..... సెక్మామ్
ఎండ కొడుతుంది ... యెద్ది తెరంత
ఎండ తీసుకొనుట . యెద్ది యేతన్
ఎండ పెట్టుట ..... వత్తుసన
ఎండబెట్టడం ..... వతుస్వల్
ఎండాకాలం
.... ఉనొడ; డోకాలుమ్; యెద్ది
ఎండిపోవడం ..... కోర్డ సొత్త
ఎండిపోవడము ..... ఆటె మా-
ఎండు ..... వత్-
ఎండుట ..... వత్వల్
ఎండ్రికాయలు ..... కేక్డె
ఎంత ..... బచ్చొర్
ఎంత వయసు ... బచ్చొర్ ఉంబర్
ఎందరు ..... బచ్విర్
ఎందుకు ..... బొరి
ఎక్కడ ..... బగ్గ
ఎక్కడం ..... వర్-
ఎక్కడికీ వచ్చావు ..... బేకె వాతి
ఎక్కడైన ..... బగ్గగిరె
ఎక్కడో తెలిసిన వారు .... బగ్గయ్
వొడ్కితుర్
ఎక్కించుట ..... చడి కీ-
ఎక్కిల్లు ..... యెక్టి
ఎక్కిళ్ళు ..... యెక్టి కీ-
ఎక్కు ..... వర్వల్
ఎక్కు అవుట ..... వెల్లె ఆమ్
ఎక్కుట ..... తెర్గ్-; వర్వల్
ఎక్కువ అదిక్న; బయ్; పుచపుచ;
డాట్; వెల్లె; బయ్ వెల్లె; జాస్త;
అదిక్
ఎక్కువ గడ్డి ..... బంజడ్
ఎక్కువ నల్లగా ..... వెల్లె కారి-
ఎక్కువ విస్తరణ ..... ఎక్కర్ జాగ
ఎగతాలి చేయు ... చిడ్డి కియ్వల్
ఎగపీల్చు ..... సీర్క్నె కీ-
ఎగర వెయ్యడం ..... హుడి కీ-
ఎగరవెయ్యి ..... చడి కీ-
ఎగిరించడం ..... యెహ్-
ఎగిరింది ..... పరి-
ఎటు వైపుకైనా వెళ్ళ వచ్చు
..... బేకెగిర్ సొందవచ్చొ
ఎడమ ..... డెమ్మడి; డెమ్మ
ఎడమ చేతితో ..... డెమ్మ కద్దొ
ఎడ్లబండి ..... కాసుర్
ఎడ్లబండి వెల్లే దారి లేదా బాట
..... కాసుర్ సరి-
ఎడ్లబండికి పొడుగాటి కట్టెలు
..... నొగ్గ
ఎడ్లలో ఉండే పురుగు
..... గోమసి (పీసి)
ఎత్తడం ..... ఉడ్స్-; తహ్-
ఎత్తు ..... బొజల్
ఎత్తు చోటు ..... బొగ్డ
ఎత్తైన ..... డజల్; లంబొ
ఎత్తైనది ..... డజల్
ఎదిరించుట ..... వెరు సియ్వల్
ఎదుగు ..... బెర్స్-
ఎదురు చూచుట ..... సరి సూడ్-
ఎదురు చూసాను ... సరి సూడ్తొన్
ఎదురు చూసెను .. పోసెర్ మత్తొర్
ఎదురు తిరుగు ..... పోటిత పార్టి
ఎదురు బదురుగా ఉండి
..... తొడ్డ మున్నె
ఎదురుచూడబడ్డ ..... మున్నెత్
సూడ్సెర్ మత్త
ఎద్దు ..... కోంద
ఎనభై ఆరు ..... హురె సారుంగ్
ఎనభై ఎనిమిది ..... హురె అవ్ట
ఎనభై ఏడు ..... హురె యేడుంగ్
ఎనభై ఐదు ..... హురె సియుంగ్
ఎనభై ఒక్కటి ..... హురె ఉంది
ఎనభై తొమ్మిది ..... హురె పీట్
ఎనభై నాలుగు ....హురె నాలుంగ్
ఎనభై మూడు ..... హురె మూంద్
ఎనభై రెండు ..... హురె రండ్
ఎనిమిది ..... అవ్ట
ఎన్ని ..... బచ్చొంగ్; బచ్లె
ఎన్ను కోవడం ..... ఆచ్-
ఎన్భై ..... హురె
ఎప్పటికీ ..... బస్కెట్
ఎప్పడెప్పుడు ..... బస్కె-బస్కె
ఎప్పుడు ..... బంటి; బస్కె
ఎప్పుడో ..... బస్కెయె
ఎముక ..... బొక్క
ఎరుపు ..... రగ్గల్
ఎరువు ..... గొవుర్
ఎర్రతేలు ..... పండి మిచ్చొ
ఎలా ..... బహన్
ఎలాంటిది ..... బాతల్
ఎలాగైన ..... బహన్ తెర్
ఎలుక ..... యెల్లి
ఎలుక చెవి ..... యెల్లికెవి
ఎలుక పిల్ల ..... యెల్లి సూపె
ఎలుగుబంటి ..... యేడ్జ్
ఎల్లి గడలు ..... లసుడ్క

ఎల్లిపాయ ..... లసున్
ఎల్లుండి ..... పిర్నె; మన్నె
ఎవరిది ..... బోన; బద్దెన
ఎవరు ..... బద్; బోర్

ఏ

ఏక వచనం ..... ఉందియ్
ఏడవడం ..... అడ్-
ఏడు ..... యేడుంగ్
ఏడుగురు ..... యేడ్వీర్
ఏడ్చుట ..... అడ్-
ఏది ..... బేంద్
ఏదో ..... బదొయ్
ఏదో ఒక చోట ..... బద్దె ఉంది జాగ
ఏదో రకంగా . చుయ్ ముయ్ ఆ-; బహ్నొమని
ఏనుగు ..... హత్తి; యేని
ఏనుగు దంతం ..... యేనిత పల్
ఏమి లేదు ..... దిక్ సెల్లె
ఏమిటో చెప్పు ..... బతల్ వెహ
ఏమైనప్పటికీ ..... బహ్నొ ఆయి
ఏరుకొని ..... పెర్సి
ఏరుకోవడం ..... పెర్-
ఏర్పడు ..... తయర్ ఆయ్వల్
ఏర్పరచ బడ్డ ..... యేర్ప
ఏర్పరచిన ..... వొజికియ్వల్
ఏవి ..... బావ్
ఏవైన ..... ఆయి

ఐ

ఐక్యం ..... ఉంది
ఐదు ..... సియ్యుంగ్
ఐదుగురు ..... సియ్వీర్

ఒ

ఒంటరిగా ..... ఎకరి
ఒంటి చేతి ..... డూండి కయ్
ఒంటె ..... ఊటడ్
ఒక చేతిలో తీసుకోవడము ..... సేర
ఒక పుట్టెడు సగం ..... డేడ కండి
ఒక రకమైన గడ్డ ..... సాన గడ్డ; పెట్రెమాటి
ఒక రకమైన గడ్డి సేడ్వ; గోనడి; కేక్డె కాల్; మార్వెలి; పహండి; దుమ్కి జాడి; మల్వజాడి; తెర్వి జాడి; పాహ్డి
ఒక రకమైన చెట్టు .బిబుత్ (మర్ర)
ఒక రకమైన జంతువు దోర్వసుర్
ఒక రకమైన తీగ ..... పాల్చబొగ్గె
ఒక రకమైన తీపి ..... మలెద
ఒక రకమైన పాము ..... కతెలల్ (తరస్)
ఒక రకమైన పిట్ట ..... జగ్రస్ (పిట్ట)
ఒక రకమైన పురుగు .... కిట్కుర్
ఒక రకమైన రోగం .... పెట్టి సూల; వర్సోస్; జట్ట
ఒక రకమైన (మంగర్) నల్లచేపలు ..... మాంగుర్ (మీన్క్)
ఒక రకమైన గడ్డి .....కికలి (జాడి)
ఒక రకమైన చప్పుడు కడల్ పిడల్
ఒక రకమైన చెట్టు .....మినొడ (మర్ర); నియ్కడ
ఒక రకమైన చేప ..... కాకడ్ బోరి (మీన్)
ఒక రకమైన తీగ ..... వాగ్చెయ్న (వేలి)
ఒక రకమైన వేషధారణ ..... ఉక్లి
ఒక రకమైన (చెట్టు) ..... ఆట్ముటుడి (మర్ర); కిడ్జి (మర్ర)
ఒక వంశపు కోడళ్లు ..... బేటి కోరియక్
ఒక విదమైన దుంప .. కొహెమాటి
ఒక (చెట్టు) ..... మర్ద్ (మర్ర)
ఒకదానికి ..... ఉందితున్
ఒకరకమైన గడ్డి ..... చుక్డ (జాడి)
ఒకరకమైన చెట్టు .... బర్మడాండి; బాడ్డె (మర్ర)
ఒకరకమైన పిట్ట ... పిటుడి (పిట్ట)
ఒకరకమైన పువ్వు ... బర్మపుజర్
ఒకరకమైన ముళ్ల మొక్క ..... కోడసాప్
ఒకరకమైన సంగీత పరికరం ..... కాలికొమ్
ఒకానొక రోజు బస్కెయె ఉంది దియ
ఒకే ఒక్కడు ..... యేకార్యల్
ఒకే సారి ..... వొర్సొనె
ఒక్క క్షణంలో ..... పుసుక్నె
ఒక్క దాని మీద ఒక్కటి ..... సిడొపొరొ
ఒక్క రకమైన నడక ..... పెంగెడ్ వెంగెడ్
ఒక్క వేల ..... యెకంది

ఒక్క సారి ..... జోక
ఒక్కటి ..... ఉంది
ఒక్కటి అంటే ఇంకొకటి చేస్తాడు ..... జూంజరి
ఒక్కడు ..... వరొర్
ఒక్కసారిగా ..... యెగ్దమ్
ఒట్టు ..... ఆడ
ఒడిలో ఉండడం ... కోరతె మన్వల్
ఒడిసెల ..... గుప్పుడ్
ఒడ్డు ..... డర్డి; వొడ్; దడ్డి
ఒడ్డు నిండ వచ్చును ..... డడ్డి నించివాత
ఒడ్డున తాకుట ..... డడ్డితె ఆప్టెమాయ్వల్
ఒత్తిడి చెయ్యడం ... వెరు సియ్వల్
ఒత్తిడి చెయ్యి ..... డట్టి కీమ్
ఒప్పందం ..... సర్త్
ఒప్పించు ..... వొప్పస
ఒప్పుకో ..... హో ఇన్
ఒప్పుకోతగిన ..... వొప్పల్
ఒప్పుకోవడం ..... కబ్లె మా-
ఒరుగు ..... జీకసీమ్
ఒర్గటం ..... అల్జ్-
ఒలక బొయ్యి ..... జల్క్-
ఒలకబొయ్యి .. తూర్-; తుహ్తూర్
ఒలవడం ..... వొడుంగ్-

ఓ

ఓటు ..... వోటు
ఓడించు ..... హారి కీమ్
ఓపికపట్టడం .... వొప్కె పియ్వల్
ఓర్చుకోవడం ..... వొర్చి కీమ్
ఓర్పు ..... సాంతి
ఓర్పు గల ..... సమజ్ వాలె
ఓర్పుగా ..... గహ్రా

క

కంక ..... కుర్ర
కంకి ..... డొడ్డె; సెన్
కంకి, గెల ..... పోడ్రి
కంచు ..... కాస్
కంచె వెయ్యి ..... ఆవర
కంజెర ..... కంజరి
కంటి ఊసు ..... చిప్డి
కంటి కురుపు ..... టహ్కా డొగ్రి
కంటి పువ్వు ..... కడ్డపూల్
కంటి మైల ..... కడ్ మల్లు
కంటిసైగ ..... కడ్ పాయ్వల్
కంటె ..... తెర్
కంతము ..... గుడ్జ
కండరము ..... పన్నె
కండరము తేలింది ..... సవ్వితెల్త
కండరాలు గల వాడు . పోయ్సల్
కందగడ్డ ..... కెహ్కా మాటి
కంది కట్టె ..... టురెట
కందులు ..... తూరింగ్
కంప్యూటర్ ..... కంపుటర్
కట్ట ..... పాడి; కట్టు; కట్ట
కట్టడం ..... దొహ్వల్
కట్టవలసిన ..... దొహ్వడ
కట్టి ఉంచారు ..... దొహ్చి ఇర్వల్
కట్టు ..... దొహ్-
కట్టుకున్న ..... పొండ్త
కట్టుకోవడము ..... పొండ్-
కట్టె ..... కెట్టు; కట్టి; మొద్
కట్టె కోయడం ..... కట్టి కొయ్వల్
కట్టె తినే పురుగు ..... కట్టి నూసి
కట్టె పురుగు ..... కట్టి గోంగొర (పుడి)
కట్టెతో చేసిన తొట్టి ..... డోని
కట్టెపిండి ..... నూడ
కట్టెల మోపు పెట్టె చిన్న పందిరి ..... కట్టి సూడి
కట్టేవాడు ..... దొహ్వల్
కట్నం ..... అందూని
కట్నపు బట్టలు ..... సాడి పాసుడి
కఠినమైనది ..... కటిన్
కడగడం చెయ్యి ..... సుదుడ్ కియ్వల్
కడియం ..... కడె; సిన్నాం; మాట్ట
కడుగుట ..... నొర్-
కడుపు ..... పెట్టి; గర్భ; పీర్
కడుపు అయింది ..... పర్సొత
కడుపు గట్టి పడటం ..... గాటి పెట్టి
కడుపు నిండ ..... పంజ్-; పెట్టి నిండ్వల్
కడుపు నిండుట ..... పంజ్వల్
కడుపు నొప్పి ..... పెట్టి నోంత
కడుపుతో ..... గాబ్డి
కడుపుతో ఉన్న ..... పీటెమన్వల్
కడుపుతో ఉన్నది ..... దివొస్క్ మంత; పీటెమంత; పెట్టితె మంత
కత్తి ..... చాకు; కటర్; జమియ; పిరింగ్; రూసి; తల్వర్
కత్తిరించు ..... రాచ్-
కత్తిరించుట ..... కత్రీ కీ-
కత్తెర ..... కంచి; కత్తెర
కదల్చడం ..... జర్గుస్వల్
కదిలి ..... మెలి-
కదిలించింది ..... మెలుస్త
కదిలించు ..... మెలుస్
కదిలించుట ..... హాలి కి-
కనకాంబరం పువ్వు . కనకంబరల్ పుజర్

కనబడు ..... దిస
కనిపించింది ..... దిస్-
కనిపించు ..... దిస
కనిపెట్టు ..... పుట్టుస
కనీసం ..... జర తెర్
కనుపు ..... గన్నె
కన్నం ..... గద్ది
కన్నాలు చేయు ..... గద్దింగ్ కీమ్
కన్నీళ్ళు ..... కాడెల్
కన్ను ..... కడ్; కడ్ వాంత
కన్ను ఉబ్బింది ..... కడ్ తొయ్తు
కన్ను కొట్టడం .... కడ్ పాయ్వల్
కన్ను గూబ ..... గార్
కన్ను బొమ్మ ..... కడ్ కొండ; కడ్ మింది
కన్ను బొమ్మ వెంట్రుకలు .. కొండ కెల్క
కన్ను మూసాడు .... కడ్ పిహ్తోర్
కన్ను రెప్ప ..... మింది
కన్లకు కనబడకుండా ..... కడ్క దీపెమాయ్వల్
కపట అవతారం ..... మొకొట
కపటం ..... కప్టి
కపటం లేకుండ ..... కపట్ సెల్వ
కప్ప ..... పెన్నె; పన్నె
కప్ప అరుపు ..... బెకబెక
కప్పడం ..... ముచ్వల్; వేస్వల్
కప్పి ..... ముచ్చ
కప్పుట ..... వేస్-
కమీసు ..... కమిస్
కమ్చి ..... చాట్
కమ్ము పిట్ట ..... కక్రంజ్
కమ్మరి ..... కాతి
కమ్మి ..... ఆకుడ్
కరక్కాయ ..... హిరొడ (మర్ర)
కరగడం ..... ఉగ్రెమా-
కరవబోవడం ..... కస్కొలె
కరిగిన ..... ఉరిత
కరిగినది ..... నురిత
కరిగిపోవడం ..... అర్గ్-
కరుచు ..... కచ్-
కరువు ..... కరు అర్త
కర్ణ మెడలో హారం ..... చెవ్ బాలి
కర్ణభేరి ..... గూబె
కర్మ ..... తుంగ్వల్
కర్మ కాండ ..... కారున్
కర్మాగారము ..... కంపెని
కర్ర ..... బడ్డ; కోల
కర్రతో కొట్టే భాగం ..... గాయి
కల ..... కంజ్క-
కలకల లాడడం ..... గల్బల
కలగా చెయ్యి ..... సోప్రి కీమ్
కలత చెందాను ..... వెరితొన్
కలత చెందుట .... కుదుర్కొనె ఆ-
కలత పడడం ..... దక్కె ఆ-
కలత పడింది ..... వెరిత
కలప ..... కట్టె
కలము ..... పొంటిన్
కలలో కన్పించుట ..... సప్నతె దిస్వల్
కలిసి ఉండు ..... లాక్సిమన్
కలిసి పోయారు ..... కట్సి సొత్తెర్
కలిసి మెలిసి ..... మీరె మాసి
కలుపు .... జోడి కీమ్; రోండ; కట్టు
కలుషిత ..... మిసడిత
కలుషితమైన ..... కరబ్న
కలుసుకొని ..... మిస్డె మాసి
కలుసుట ..... బేటె మా-
కల్గి ఉండటం ..... మత్తప్
కల్పడము ..... మిస్డి కీ-
కల్పు ..... కాల్లి
కల్లం ..... కడ
కల్లము చదును చేయుట ..... కడగోటి కియ్వల్
కళ్లు ఆర్పకుండా చూడడం టిక్క టిక్క సూడ్వల్
కవచము ..... బోండ్
కవల అమ్మాయిలు ..... యేమెక్
కవల పిల్లలు ..... యేమల్-యేమె
కవల మగ పిల్లలు ..... యేమలిర్
కవ్వము ..... టారెల్
కష్టం .... పరెసన్; తక్లిబ్; ఆపతితె
కష్టపడువాడు ..... కస్ట్ కియ్వల్
కాంట ..... కాట
కాండి ..... జువ్వ
కాండి కనలు ..... సివొడ
కాంతి ..... వేడ్చి
కాకన్ ..... కాకన్
కాకపోతే ..... అయ్వెకె
కాకర కాయ ..... కారెల
కాకి ..... కాకడ్
కాకుండ ..... ఆయ్వక్నె
కాగించడము ..... వహ్చా-
కాగితం ..... కాగుత్
కాగిన ..... మన్రె మాత
కాటుక ..... సుర్మ; కాజుడి
కాటుక పెట్టుకోవడం ..... కాజూడి దొస్-
కాదు ..... ఆయె
కాని ..... అల్లే
కానుగ ..... గరంజి
కాపల గాయడం ..... కేప్-
కాపాడు ..... పిసుసీమ్; దక్కున; పిస్-
కాపాడుట ..... దక్కున్-
కాపాడేవాడు ..... బచ్చి కియ్వల్
కాఫీ ..... కాపి (పత్తి)
కాబోయే ..... ఆయ్వల్
కాయ ..... సాద్వల్; సేజ; కాయ
కాయడం ..... సాద్-
కారడం ..... వాజంత; సడ్-
కారణం ..... వాంద్; కారన్
కారింది ..... పోజంత
కారు ..... కార్
కారుట ..... వాజ్-; వడ్-
కార్డ్ ..... కారట్
కార్తీకం ..... కార్తి (మహ్న)
కార్మికుడు ..... మేస్త్రి; బూత్యల్
కార్యదర్శి ..... కార్‌బారి
కార్యము ..... కాద్యు; కార్వయి
కార్యాలయ చెందిన ..... కచురిత
కార్యాలయం ..... కచురి
కాలం ..... జమన
కాలబెట్టుట ..... డుండ్-
కాలి ఎముకలు ..... పొడ్రి బొక్క
కాలిపోయింది ..... డుండున్
కాలిపోవడం ..... వేయ్వల్
కాలు ..... వేమ్; కాల్
కాలు కడియా ..... కాల్ద కడె

కాలు దెబ్బ ..... లాత
కాలువ ..... కాల్వ
కాలేజీ ..... కాలెజ్
కాలేదు ..... ఆయ్మకి
కాలేయం ..... తడకి
కాల్చుట ..... వెర్స్-; బొడ్స్-; బొడ్సంత; డుండుస్వల్
కాళ్లను వెడల్పుగా చెయ్యడం ..... టాంగి కీ-
కాళ్ళతో ..... కాల్క్‌నె
కావచ్చు ..... మందర్
కావలి వాడు ..... కేప్వల్
కావాలి ..... పహజ్లె
కావేరి ..... కావెరి
కిందకు ..... నేలీ
కిందవాడు ..... బూడ్నొర్
కిటికి ..... కిడ్కి
కిరణము ..... జార
కీచురాయి ..... చిర్కల్
కీటకం ..... నడ్; హిర్డుమ్
కీటకము ..... గొజొర (పుడి)
కీట్కుర్ ..... చిర్రల్
కీర్తి గల వాడు ..... కీర్తివాలె
కీలు ..... కావంగ్
కీలు బొక్క ..... గొత్తు బొక్క
కీళు ..... కీల్చ
కుంకుమ ..... కుక్కు
కుంకుమ గులాల్ ..... కుక్కు గుల్వల్
కుంట ..... కుంట
కుంటి కాలు ..... టూటి కాల్
కుంటి పరుచు ..... కూటి కీమ్
కుంటివాడు ..... లెంగ్డల్
కుంటుట ..... కూట్-
కుంటుతూ కుంటుతూ ..... కూటెక్ కూటెక్
కుండ ..... బుడ్డి; కుర్వి
కుండ పోత ..... రద్ద రద్ద
కుందేలు ..... మొల్లొల్
కుక్క ..... నెయ్
కుచ్చులు ..... చెంగుల్క
కుచ్చెలు ..... జుమ్క
కుటీరం ..... గుడ్సె
కుటుంబం ..... కుటుంబ
కుట్టు ..... కొట్-
కుట్టుట ..... కొడి-
కుట్ర ..... పగ
కుడి ..... తిన; తినడి
కుడిది నీళ్ళు ..... డొహున్
కుడిది పెట్టుట ..... కుడ్డి దొస్వల్
కుడివైపు ..... తిన కడ్మె
కుడుక ..... కోబ్రె
కుడుములు ..... కుడ్డుక్
కుతికెలు ..... టొడ్డింగ్
కుదిర్చిన ..... ఇంజెర్
కుదుర్చు ..... కుద్రు సీమ్
కుప్ప ..... పుంజ; డగ్
కుమారుడు ..... మర్రి; కాండి
కుమారులు ..... పేకుర్
కుమ్మరి ఈగ ..... కుమ్మె పీసి
కుమ్మరి పెండ్లం ..... కుమ్మె
కుమ్మరివాడు ..... కుమ్మల్
కురుచైన ..... బుచ్చలిక్
కురుపు ..... కుర్కుమ్
కుర్చీ ..... కుర్సి
కులం ..... కులం
కులము ..... జాతి
కులాయి ..... నల్ల
కుళ్ళి పోకుండా ..... కడివక్కె
కుస్తిపట్టు ..... కుస్తి పియ
కూడ ..... గిర్
కూడికలు ..... మీరి కియ్వల్
కూడినది ..... జమికీత; హుండి
కూత ..... కూస్వల్
కూతురు ..... మియడ్; పేడి
కూర ..... కుస్రి
కూర గాయలు ..... బాజి పాలంగ్
కూరగాయలు ..... బాజి పాల; సాపంగ్ మిర్చంగ్
కూర్చున్న ..... ఉత్తొర్
కూర్చొని ..... ఉచ్చ్-
కూర్చో ..... ఉద్-
కూర్చోబెట్టు ..... ఉదుస్-
కూలీ ..... బూతి
కూలీ పోయిన ... వొద్రె మాయ్వల్
కృష్ణ జింక ..... కుర్స
కెమేరా ..... పూటుంగ్ రెహ్వల్
కేక ..... కిలి -
కేకపెట్టు ..... కిలియ
కేవలం ..... సిరిప్; బత్తి
కొంగ ..... మీన్ టొజుల్ (పిట్టె); కోజుల్ (పిట్టె)
కొంగు ..... సెట్టసెవ్; జేల
కొంచెం ..... ఇచ్చుస
కొంచెం ఆగు ..... జర దీర
కొంచెం కిందికి ..... జరసి బూడ్
కొంచెం నలుపైన ..మస్రల్; మస్రల్
కొండ ..... గుట్ట
కొండ చిలుక .....సుర్‌పాపె
కొండచిలువ ....మాసుల్ (తరస్)
కొండెంగ .....గడ్డి
కొండెంగ రూపం ..... గడ్డిరూప్
కొంత .....ఇచ్చుక్
కొక్కిలి దంతములు ..... సిటుక్నె పల్క
కొచ్చగా ..... సుయ్యల్
కొజ్జవాడు ..... హిజ్డల్
కొట్టడం .....పాయ్వల్
కొట్టాము ..... కొట్క
కొట్టిన ..... పాత
కొట్టు ..... పామ్
కొట్టుకు పోయింది ..... పాసివోత
కొట్లాడడం .....తెరుస్-
కొడవలి .....సెట్టెడ్
కొడుకు .....పేడల్
కొత్త .....పూన
కొత్త జంట ..... పూన జోడి
కొత్తిమీర ..... సమర్ పాల
కొత్వాలి ..... కోత్లల్
కొద్ది కొద్దిగా గాలి ..... జరజర వడి
కొద్దిసేపు .... గట్కమెన్; జలుక్నె
కొద్దిగా ..... ఇచ్చుర్; తోడొస
కొద్దిగా అగు ..... జర దీర
కొద్దిసేపు .....గడ్నుక్
కొన ..... మూల; కొడ్డి
కొన్ని ..... ఇచ్చుంగ్
కొన్ని సంవత్సరాలు ..... కహి సాల్క

కొబ్బరి కాయ ..... నారెల్
కొబ్బరి నూనె ..... కోబ్రె నియ్
కొబ్బరి (చెట్టు) ... నారెల్ (మర్ర)
కొమ్మ ..... కాంతి; కాంద
కొమ్మ యొక్క కొన
..... కాంతత కొడ్డి
కొమ్ము ..... సింగ్; కోర్
కొమ్ములు ..... కొహ్క్; కోరెల్
కొయ్య . కుట్ట; ఆరెకుట్ట; కొయ్య
కొయ్య చీల ..... చీల
కొయ్యచీల ..... కిరుటి
కొరకు ..... కాడ్కి; లాసి
కొరత ..... పుట్టొంగ్
కొరుకు ..... కదియ
కొరుకుట ..... కస్క్-; కొర్కంత
కొర్రలు ..... సామ
కొలత పెట్టి(ముగ్గువేయడం)
..... గహె
కొలతల పట్టి ..... పట్టి
కొలవడం ..... కహ్వాల్
కొలాం ..... పుజరి
కొలిమి ..... కొల్మి
కొవ్వు
.. కొడ్వింజ్; కొడ్వింజ్ నియ్
కొవ్వుగలవాడు ..... కొడుతొర్
కొవ్వొత్తి ..... మొమ్ బత్తి
కోకిల ..... పిర్పిహొ (పిట్టె)
కోటి ..... కడా; కోటి
కోటు ..... కోట్
కోడలు ..... కోరియడ్
కోడి ..... కొర్
కోడి పిల్ల ..... కొర్ పిల్ల
కోడి పిల్లతో ఎగరడము ..... పోరి
యెహ్వాల్
కోడి పుంజు ..... గొర్డి
కోడిపెట్ట ..... పోంజ్; తల్లుర్ కొర్
కోతి ..... కోవె
కోతి తనం ..... సిసుడి
కోతికొమ్మచ్చి .... సయ్ కర్స్‌వల్
కోపం గలవాడు ..... సిర్డియల్
కోపంగల ..... సిర్డల్
కోపంగలవాడు ..... సొజెటల్
కోపంలో కూడిన ..... సోంగ్నెమత్త
కోపము ..... సోజ్
కోపిష్టి ..... తిడిగ్యల్
కోపిష్టి తనం ..... కిరక్
కోమలమైన ..... బయ్ సోబత
కోయడం ..... అస్క్-; కొయ్-
కోరడం ..... తల్క్-
కోరిక ..... కొరెంజ; ఇచ్ఛ;
కోర్కె; ఆగ్రమ్
కోరినంత ..... ఇత్త అచ్చొర్
కోరుకొనుట ..... ఆస కీ-
కోల చెప్పే ..... కోలవెహె
కోలుకున్న ..... సుద్రె మా-
కోళ్లను పెట్టె బుట్టి ..... బెందొ
కోసింది ..... సోడ్డ; సోడ్-
కౌగిలించుట ..... చిప్నె కీ-
కౌలుకివ్వు ..... తాస్లితె సీమ్
క్రమ శిక్షణ ..... వాగ జోగి
క్రమం ..... సార్ని; లయిన్
క్రమము ..... సారె సారె
క్రింద ..... బూడ్
క్రిందపైన ..... పెత్త వెత్త
క్రింది దంతములు ..... బుడ్నంగ్
పల్క్
క్రీమి సంహారక మందు .. పుడ్క్ న
మర్ర
క్రూరమైన ..... సూడ్లెన్ వికారం
క్రైస్తవం ..... క్రిచన్క్
క్షమాపణ చెప్పు ..... మాప్ వెహ
క్షమించు ..... మాపి
క్షయ వ్యాధి ..... టీబి

ఖ

ఖంగున మ్రోగు ..... టడంగ్నె నేక
ఖండం ..... కండ్
ఖచ్చితమైన ఆసక్తి ఉన్న ... కరల్
బుద్ధిమంత
ఖర్జూరం ..... కజుర్
ఖర్జూరము (చెట్టు)
..... ఉచుటి (మర్ర)
ఖాళీగా ..... రికమ్

గ

గంగాళము ..... గంగర్
గంజాయి ..... గాయింజ
గంజాయి త్రాగే గొట్టము ... చిలిమ్
గంజి ..... గంజ్
గంట ..... సిర్న; కసటి
గంట కొట్టు ..... గంటి పామ్
గంటి లాంటి ..... తాడిజ్
గంటిలు ..... గంటెల్క్
గంటు ..... లెప్టి కీ-
గంటె ..... డాబ్ల; డువ్ల
గంధరగోళం .. కల్ల గుల్ల; కచబిచ్
గంప ..... డాల
గంభీరంగా ..... సోంగ్నె
గంభీర్యంగా ..... వెరినల్
గజ్జలు ..... పాంజొల్
గజ్జి ..... కర్జ్; గోకుడ్
గజ్జెలు ..... జీల; గుంగుర్
గట్టి ..... బిర్
గట్టి పిలుపు ..... కిలండి
గట్టి ముసలివాడు
..... టాటొస్ వెడిల్

గట్టిగా ..సబ్బుడ్; మజ్బుత్; గట్
గట్టిగా కొగిలించు .....సబ్బుడ్ ఉర్జికియ్వల్
గట్టిగా తగులుతుంది ..... జోర్తె అప్టెమాంత
గట్టిగా తాకడం ..... రప్పెలాక్త
గట్టిగా ముద్దు పెట్టు .... జోర్తె తొడ్డి బుర్వల్
గట్టితనం గల ..... ఆడ్ముటియల్
గట్టిపట్టు ..... గచ్ పియ
గడప ..... దర్వజ
గడిచి పోయిన కాలం ..... బూత కాలం
గడియ వేయి ..... చీల వాట
గడియారము .....గడి
గడ్డ .....మాటిగడ్డ
గడ్డ (దుంప) ..... మాటి
గడ్డం ..... దాడి
గడ్డకట్టిన ..... గట్ ఆతప్
గడ్డపార .....సబ్బల్
గడ్డి ..... కుంద (జాడి); కారి కెడ్డె కాల్ (జాడి); సిర్పుట్ (జాడి); జాడి
గడ్డి గుర్రం ..... జాడి కోడ (పుడి)
గడ్డి చాప ..... జాడి చాప
గడ్డి చిలుక ..... కోడ పిప్రి; కోడ
గడ్డి పురుగు ..... జాడి (పుడి)
గడ్డి పోచ ..... జాడి కోల
గడ్డి వేయుట ..... జాడి వాట్వల్
గణిత శాస్త్రం .....గనిత్ సాస్త్రం
గణితం .....గింతి
గత సంవత్సరము ..... నీరె
గత్యంతరం లేక .....గతిసిల్వ
గది ..... కమ్ర; హర్ర
గద్దె .....బొవ్ల
గన్నేర్ చెట్టు .....గన్నెర్ (మర్ర)
గప్ చుప్ ..... చుయ ముయ
గబ్బిలము ..... కుస్కవీడె
గబ్బు వాసన ..... విసం గాడి
గమనించుట ..... నిగ్రన్
గమ్మగా ..... దబ్
గర్జించుట ..... గర్జె మా-
గర్భం చెయ్యడం ..... పీర్ కీ-
గర్భం దిగిపోయింది ..... రెయ్సి సొత్త
గర్భం వచ్చింది ..... గాబ్డి ఆత
గర్భవతి ..... డాడి మంత
గర్వకారణం ..... మాన్ద గొస్టి
గర్వము .....పోక్డ; గర్వ
గలగల ..... బలబల
గలగల ప్రవహిస్తుంది ..... కలకల పొంగ్వల్
గల్మ తడక ..... జోప
గవదబిల్లలు ..... గట్టి సొరొప్
గాండ్రించి మొత్తం ఉమ్మట .....కార్కనె
గాజు ..... ఆర్స; గాజ్లి
గాజులు .....గాజ్లింగ్
గాడిద .....గాది
గాఢ .....గడ
గాబరా .....వెరిసి
గాయం ..... పున్; గావ్
గారెలు ..... గార్కింగ్
గాలం .....గర్రి
గాలి .....వడి
గాలి చప్పుడు .....వడి నేకంత
గాలి దుమారం .... వడి దూందడ్; దూందడ్
గాలి పటం .....పతంగ్
గాలి లేని .....వడిసెల్వ
గాలి వార్త ..... పూకర గొస్టి
గాలిలో ఆత్మ ..... ఆత్మవడి
గాలివాన .....పిర్ వడి
గింజ ..... దాన; యెంజె; పెడె
గిచ్చుట ..... కిస్క్-
గిన్నె .....కోజ
గియ్యి ..... రెహ
గిర్దవర్ .....గిర్దవర్
గిర్ని .....చక్కి
గిలక ..... గిర్క
గిలగింతపెట్టు .. గుల్గుల్; కూట్లి కీ-
గిల్లి దండు .....టిప్లి డాండు
గీత .....గీతొ
గుంజలు .....డేరింగ్
గుంజు కోవడం ..... ఊంద్-
గుంట .....డుంక
గుండం .....గుండం
గుండీలు .....గుండింగ్
గుండుర్ కాయ . గుండుర్ కాయ
గుండె ..... తడకి
గుండె కొట్టుకోవడం ... దడ్కె మా
గుండె, కాలేయం ..... పాసిరి పెడ్కంగ్
గుండ్రంగా .... గర్ గర్; గుండ్రల్; గనగన; గోల్లుల్
గుండ్రంగా నృత్యం చేయడం ..... గేర్వ యేందంతెర్
గుండ్రటి ..... గోల్
గుండ్రని ముఖం ..... ముద్ద మొకం
గుంత .... డొడ్డొ; కప్పింగ్; లొంద్క
గుంపు .. మంద; కుప్ప; గుబ్బ; జూడ్
గుంపు పురుగులు ..... కేస్లపుడి
గుంపులు ..... జూండ్క
గుచ్చడం .....గండ్-
గుచ్చు .....గాడి కీమ్
గుట్ట .....గుట్ట; మెట్ట
గుడాలు .....గుగ్రింగ్
గుడిసె .....గుడ్సె
గుడ్డ .....గింద
గుడ్డి .....గుడ్డి
గుడ్డి పాము ..... గుడ్రల్ (తరన్)
గుడ్డిగా చేయు ..... సూడ్వక్ కీమ్
గుడ్డు .....మేన్
గుడ్డు పొలుసు ..... బోక్రె
గుడ్లగూబ ..... గుబ్బుడ్ (పిట్టె)
గుణము .....గూన్; బుద్ధి
గుణాలు ..... గునల్క
గుణించుట .... లెక్కంగ్ కియ్వల్
గుత్తకు యివ్వు .....గుత్త
గుత్తి ..... గుజ్జి; గుత్తి
గుదము .....పెల్క పేండ
గుద్ద కడుగు .....పేండ నొర్ర
గుద్దడం .....గుద్-
గుద్దు .....బుక్కి
గునుగుట ..... గొల్గవల్
గున్న గడ్డి ..... తికలి (జాడి)

గుప్పెడు ..... పిడ్క
గుమికూడారు
..... జమేమా-; మీరెమా-
గుమ్మడి కాయ ..... కొహ్రా
గుమ్మి ..... డుల్లె; సిబ్బి
గుమ్మిలో ..... గాదె
గురి ..... నెమ్; నూట్; నిసన్
గురి గింజ ..... దుర్‌పుర్కి (వేలి)
గురించి ..... బారెతె
గురుతుపట్టు ..... ముట్-
గురువారం ..... బస్తుర్ వార్
గురువు ..... గురుజి
గుర్రుట ..... ముడి-
గుర్తించ దగిన ... వొడ్క కియ్వాడ్
మొడి
గుర్తింపు ..... కీర్తి
గుర్తు పట్టడం .... జాడ అరుస్వల్
గుర్తు పెట్టడం ... యాద్ కియ్వల్
గుర్తు లేదు ..... టావ సెల్వక్
గుర్తుపెట్టు ..... వొడ్కి
గుర్రం నాడా ..... నల్
గుర్రపు డెక్క ..... కోడ పాలుండి
గుర్రము ..... కోడ
గుర్రు కొట్టడం .... ముడియంతొర్
గులగుల ..... గురగుర
గులాబీ పువ్వు ..... గులబి పుజర్
గులాల్ ..... గుల్వల్
గుల్ల ..... సిత్రి; బిద్ద; టొప్లి
గుల్లెర్ ..... గుల్లెర్
గువ్వ ..... పోనడ్; పురడ్ (పిట్టె)
గుహ ..... టోప్ర; బుయరి
గూటె ..... కొట్టిల
గూడు ..... గూడ; పింజొర
గూడెము ..... గూడ
గూనివాడు ..... గూనల్
గూబ ..... గూబె
గృహ పరికరం ..... బాసన్
గృహ ప్రవేశం ..... ఉద్ గటన్
గెల ..... గుజ్జి
గెలవడం ..... మయ్వల్
గెలిపించు ..... మయున్-
గెల్చింది ..... మయ్తు
గేలిచెయ్ ..... చెహ్టొంగ్
గొంగలి ..... గడ్డి
గొంగలి పురుగు
..... గోంగొర (పుడి)
గొంతు
.....రాగం; గుడ్డ; గోటి; లేజ్
గొట్టం ..... గొట్టు; చిల్మి
గొడవ చేయుట ..... తెరుస్-
గొడవ పువ్వు ..... జగ్డ పుజర్
గొడవపెట్టుకో ..... తెరుస్వల్
గొడ్డలి కర్ర ..... డాండ
గొడ్డు ఆవు ..... గొడ్డు మూర
గొడ్డు కారము ..... మిర్కుట్
గొడ్డు మాంసం .. మూర సవ్వింగ్
గొడ్డురాలు ..... గొడ్డు
గొణగడం ..... గొల్ట్‌వల్
గొప్ప ..... డగుర్
గొర్రు ..... తిప్పున్
గొర్రె ..... గొర్రె
గొర్రెపోతు ..... పొడెల్
గొర్రెపోతు ..... మేండ
గొలుసు ..... సాక్రి
గొల్కా ..... గొల్క
గొల్చు ..... సరి
గొల్లవాడు ..... గొల్లల్
గొల్సు ..... సాకలి
గోండి ..... కోయ
గోండి ఆమె ..... కోయ్తుడ్
గోండి కట్టు ..... కోయకట్
గోండి వ్యక్తి ..... కోయ్‌తొర్
గోకుట ..... తాడ్క-
గోకుడు ..... తడ్కవల్
గోట్నం ..... గోట్నం
గోడ ..... గోడ; బీతి
గోడ కట్టు ..... బితి దొహ్వల్
గోత్రం ..... పాడి; సగ్గ
గోదాం ..... మురడి
గోదావరి నది ..... గోదవరి
గోధుమలు ..... గొహ్క
గోబి ..... గోబె
గోరు ..... తిడింజ్
గోరెంక ..... హూడె (పిట్టె)
గోరెంక పువ్వు ..... గొర్డి పుజర్
గోర్లతో గాయము చేయు
జంతువులు ... బొక్డి కియ్వల్
గోళీ ..... గోలి
గోవుల తోక వెంట్రుకలు
..... చహర్
గోసాయి ..... గుసడి
గౌరవం ..... మర్యద
గౌరవము ..... మాన్
గౌరవించు ..... మర్యద సీమ్
గ్రద్ద ..... గందల్ (పిట్టె)
గ్రద్ద రకము ..... పాట్ పొహుడ్
గ్రహము .గ్రహము; గిరన్/గాడం
గ్రామ కార్యదర్శి నాట్నొర్ కార్
బారి
గ్రామ గ్రామంలో ..... నార్ నాటె
గ్రామదేవత ..... ఆకి పేన్
గ్రామము ..... నార్
గ్రుడ్డు ..... మేంజ్
గ్రుడ్లు ..... మేంజ్
గ్లాసు .....గిలస్ (చంబు); చంబు

ఘ

ఘడియ ..... గట్క
ఘర్షణం ..... టంట

జ

జ్ఞానపకార్దం ..... నిసని
జ్ఞాపకం ..... దిహన్; మహిత్
జ్ఞాప్తికి రావడం లేదు .....కేహల్ వాయె

చ

చంక ..... కూత్లి
చంకలోపెట్టుకొని ..... కుర్చి కీసి
చంచ .....పడి
చంచా .....డవ్వ
చంచా నిండ చక్కెర ..చమ్చమెన్ సాకుర్
చంద్రుడు ..... జంగొ; లెల్లెంజ్
చంపడం ...జక్వల్; పాసి జక్వల్
చంపించు .....జక్కుస
చంపు ..... జవ్క-
చంపుట .....కతమ్ కీ-
చక్కర్ రావడం .... చక్కార్ వా-
చక్కెర .....సాకుర్
చక్కాలు ..... చక్నల్క
చక్రం .....గారె
చట్టం ..... కానున్; చట్టం
చడ్డీ .....చడ్డి
చతురస్రం ... నాలుంగ్ మూలంగ్
చదవడము ..... వాచి కీ-
చదును చేయడం ..... రాసెడ
చద్దర్/ దుప్పటి ..... పాసుడి
చని పోయింది ..... మార్త; సాత
చని పోవడం ..... మార్తొర్; సాయ్వల్
చనిపో ..... సామ్
చనిపోయిన ..మార్తొర్ (సాతొర్)
చనిపోయినప్పుడు పాడుతారు .....సాన పాట
చనిపోయినవారి పూజ ..... సాన పూజ
చనుమొన ..... బోయిండ
చప్పగా ..... చప్డి
చప్పరించుట ..... చుహ్క-
చప్పుడు ఆవజ్; చప్పుడ్; నాంద్; పట పట; నేక్-; కిటుక్నె; నేకంత; కెర్రెవెర్రె; లొల్లి కి-; రోంజ్-
చప్పుడు అయే కట్టె గంట ..... టాపుర్
చప్పుడు లేకుండ ..... సన్సుమ్
చప్పుడు వినకుండ ..... గుంగ్నె
చప్పుడును ఇచ్చె బొంగు వాయిద్యం ..... టొప్టుడి
చప్రి .....సప్రి
చమట నీళ్లు ..... ఉకుడ్ యేర్
చమటకాయ .....వెర్చె
చరణం ..... చర్న
చర్చ ..... చెర్చ
చర్మము ..... తోల్
చలన చిత్రం ..... సినిమ
చలప బండ .....పాట బండ
చలప రాయి ..... చల్ప బండ
చలి .....పీని
చలి పుట్టింది .....వాద్రిపియ్తు
చలి వేస్తుంది .....పీని వసంత
చలికాలము .....పీనిగాలుమ్
చలిగా ఉంది .....పీని పియంత
చలిజ్వరము .....పీని యెడ్కి
చలువరాయి .....పర్సి బండ
చల్ల ..... ఆరుస్-
చల్లగా .....కినన్
చల్లటి .....కినిత
చల్లటి (నీరు) .....మురుంగ్త
చల్లడం ..... రీక్-
చల్లని ..... సితుర్; కినన్
చల్లబడింది ..... సితుర్ ఆ-
చల్లారింది .....ఆర్-
చల్లారిన ..... ఆర్తెకె
చల్లు ..... తడివల్
చళ్ళు .....బొమ్క
చాకలి ..... వర్టల్
చాకలి ఆమె ..... వర్టె
చాట .....నేతి
చాటుగా .....కుసయ్; మరుమ్
చాడీలు ..... చడ్డింగ్
చాడీలు చెప్పుట ..... చడి కీ-
చాప ..... చాప్ర
చాపడం ..... చాహ్-
చాయవెయ్యి .....రంగ్-
చాయి ..... చెహ
చారు .....సిత్త జొమ్మొ; పుల్సు
చాలా .....పార్; వెల్లె
చాలా ఎక్కువ ..కూబ్; బెయ్ వెల్లె
చాలా ప్రొద్దున ..... బయ్ సక్రె
చాలా మంది .....గజ్ బిజే మా-
చాలా మొండోడు .....కెంచు
చాలు ... పురె మా-; ఆంత; ఆయర్
చావడం ..... సా-
చావడానికి ..... సాయన్ లాసి
చావు నుండి లేవడం .....సాసి తెద్వల్
చావుకైన ..... సాయ్లెన్ గిర్
చింత గింజ ..... చిచొక
చింత పండు .....సిత్త పండి
చింత (చెట్టు) .....సిత్త (మర్ర)
చింతించు ..... నారజ్
చిందటం .....చింద వంద
చిందర వందర .....పల్ల విల్ల

చిందరవందర వెంట్రుకలు ..... కిర్స్‌నె కెల్క్
చింపి ..... సరుసి
చింపుట ..... సర్త
చికాకు ..... కిరకిర
చిక్కం ..... ముస్కె
చిక్కిపోవడం ..... తగ్గొర్
చిక్కు ..... చెప్టె మా-
చిక్కు విడదీయి ..... గట్టిరెహ
చిక్కుకున్న ..... చేపెమాత
చిక్కుకో ..... చేపెమామ్
చిక్కుకోవడం ..... టట్-
చిక్కుడు ..... కొర్రింగ్
చిక్కుడు కాయలు ..... కొర్రింగ్
చిక్కుపెట్టు ..... తక్లిబ్ కీమ్
చిగురు ..... కొడ్స
చిచ్చర పిడుగు ..... నాదన్
చిటపట ..... చిట్క్ చొట్క్
చిటమొట చెట్టు ... హిర్దులి (మర్ర)
చిటికెడు ..... చిమ్కి
చిట్కెలు వెయ్యడం ..... చిట్కి కీ-
చిట్టచివరి ..... సమ్దిన్ ఆక్రి
చిట్టెడు ..... చిట్టె
చిట్టెలుక ..... సూపే
చిత్రం వ్రాసేపని ..... నక్స
చిత్రించు ..... చిత్రన్ కీమ్; రెహ్వాల్
చినిగిన గొంగడి ..... జూలె (గమ్డి)
చినుకు ..... టేమ్
చినుకులచిటపట ..... మిర్-
చినుకులు పడుతున్నాయి ..... సిడ్కంత
చినుకులు వచ్చుట ..... సిడ్క్-
చిన్న ..... చుడుర్
చిన్న ఆడ బిడ్డ ..... మొడ్డె
చిన్న ఉలి ..... చీర్ని
చిన్న ఎద్దుల బండి ..... చెక్డ
చిన్న కాలువ ..... సీల్క
చిన్న కుండ ..... కోప
చిన్న కొడవలి ..... కుర్ప
చిన్న గంప సుప్లె; అంచె; గుర్గుల
చిన్న గ్రద్ద ..... పురడ్ దేగొ (పిట్టె)
చిన్న చాట ..... సుప్లి
చిన్న చేప ..... జిజె; రుద్దె
చిన్న డప్పు ..... డెప్డి
చిన్న తునికి చెట్టు . తుహ్క తుమ్రి
చిన్న తేనెటీగ ..... మెస్ పీసి
చిన్న నాన్న ..... కాకల్
చిన్న పక్షి ..... జాకర్ (పిట్టె)
చిన్న పాప ..... బుచ్చి
చిన్న పిట్టె ..... జులుటి (పిట్టె)
చిన్న పిల్లడు ..... పాపల్
చిన్న పులి ..... ఆకి బీబట్
చిన్న ప్రాణం ..... చుడుర్ జీవ
చిన్న ప్రేగు ..... చుడుర్ పొద్దుర్
చిన్న బండలు ..... కడక్
చిన్న బిందె ..... చర్వి; గడొల; కసండి
చిన్న బుడ్డ కాయ ..... బోదెల
చిన్న మేకపోతు ..... బక్రపిల్ల
చిన్న మొక్క ..... గట్టెడ
చిన్న మొగ పాప ..... మొడ్డల్
చిన్న వర్షం ..... చుడుర్ పిర్-
చిన్న వేలు ..... చిచ్చల్ బొట్ట
చిన్నగంటలు ..... చీర్నంగ్
చిన్నగా ..... చుడురె
చిన్నచేప ..... టెప్సి
చిన్నైన చీమ ..... నుర్మె పెత్తె
చిన్నమ్మ ..... కాకి; యాయల్; కాకి
చిన్నరొట్టె ..... గోచి
చిన్న/సన్నము ..... నుర్మె
చిప్ప ..... టోయి; టొక్రె
చిమ్ముట ..... మిర్వల్
చిరుత పులి .... బీబట్; సోంచితల్
చిరుతపులి ..... చీతడ్
చిర్రుబుర్రు ..... గరగుర
చిలగడ దుంప ..... నోస్కమాటి
చిలటి చెట్టు ..... చిలటి (మర్ర)
చిలుక ..... రాగొ
చిల్లర ..... చిల్లర్
చివరి ..... ఆక్రి
చివరిది ..... ఆక్రిత
చివుక్కున పో ..... చుట్క్‌నె సో
చీకటి ..... సికటి
చీకటి పని ..... నర్కడ కామ్
చీకటిలో ..... సికటితె
చీటి ..... రసిద్
చీడ పట్టు ..... పుడిత
చీపురు ..... కెయ్సర్
చీమ ..... పెత్తె
చీమిడి ..... సేమెడ్
చీమిడి తీయడం ..... ఈచ్-
చీము ..... కూలుమ్
చీము చెట్టు ..... సేల్టె
చీర ..... దిక్డి; గోల్‌సాడి; సాడి
చీరిన ..... పయ్త
చీలిక ..... వార్ పయ్త
చీల్చిన ..... చీరిత
చుంచెలుక ..... చిక్కల్
చుండ్రు ..... నీర వెలుమ్
చుక్క ..... సుక్కం; టిప్క; చుక్క
చుక్క కూర ..... మాటిబాజి
చుట్ట ..... చుట్ట; చుమ్మర్
చుట్టం ..... బంద్వ; వెర్తల్
చుట్టడం ..... గూండి కీ-
చుట్టపు చుట్టం ..... బాంద్వ వాలిర్
చుట్టము ..... పొహ్నాయల్
చుట్టలు చుట్టం . అటుమ్ కుటుమ్
చుట్టాలు ..... కుటుమ్మల్; దార్యలిర్; చుట్టల్క; వెర్తలిర్; సోర్యలిర్
చుట్టి ఉండడం ..... ఆటి పా-
చుట్టు ..... సిర్ముట్; గర్ గర్
చుట్టుముట్టింది ..... గీడి పా-
చురుకైన ..... చాలకి
చూచుట ..... సూడ్-
చూడడానికి వచ్చారు . సూడ్లెన్ వాతెర్
చూడడానికి వెళ్లారు ..... సూడ్లెన్ సొత్తెర్
చూపడము ..... తొహ-
చూపించు ..... తొహ
చూపు ..... నదుర్
చూపుపెట్టు ..... నదుర్ కీ-
చూపుకు ..... కడ్డె
చూయించడం ..... చెహ్-
చూర్ణం ..... బుక్ని
చూసి ..... సూడ్సి
చూసినది ..... సూడ్త

చెంప ..... కొర్వి
చెంప దెబ్బ కొట్టడం .... తాప్డ పా-
చెకుముకి రాయి ..... జక్మక్
చెక్క ..... పాటి
చెక్కటం ..... చెక్వల్
చెక్కలు ..... చెక్కింగ్
చెక్కు ..... యేటి
చెక్కుట ..... నారి-
చెక్కుముకి రాయి .. గర్గొటి బండ
చెట్టు కయుర్ (మర్ర); బీర్య మర్ర; సమొక; వెల్తెర్; సూరె (మర్ర); మర్ర; మడ్సొజు; సిత్రి (మర్ర); కుముడ్ (మర్ర); వెజుర్ (మర్ర); కవ్వ (మర్ర); పింజ్ (మర్ర); సితులి (మర్ర); దోబె (మర్ర); సవరి (మర్ర); గుప్డి (మర్ర); ముల్గె (మర్ర); వెల్కి (మర్ర); పొలెస (మర్ర); సెరులి (మర్ర); లేండ్య (మర్ర); మొకె మర్ర; సిర్డుంమర్ర; క్రుసి (మర్ర); కేస్ల (మర్ర)
చెట్టు తొర్ర ..... బుల్ల
చెట్టు పేరు (చెట్టు) ..... కాట్ కయుర్ (మర్ర)
చెట్టు మొద్దు ..... మర్రత మొద్దు
చెట్టు వాగులో ఎక్కువగా ఉంటాయి ..... మజీ (మర్ర)
చెట్టును కోయడం ..... మర్రతున్ కొయ్వల్
చెట్టుపై ఉండే పాము ..... మరకొండల్ (తరస్)
చెడగొట్టు ..... కరబ్ కీమ్
చెడి పోయిన ..... రెప్సె మా-
చెడి పోయిన దారి ..... కరబ్ సరి
చెడి పోవడం ..... కడివల్
చెడిపోయింది ..... పచ్చె మా-
చెడు ..... కరబ్; కడ్డు
చెడు గాలి ..... కరబ్ వడి
చెడు తనం గల వాడు మూండ్యల్
చెడు నోరు ..... కరబ్ బొడ్డి
చెడు ప్రవర్తన ..... కరబ్ చాల్
చెడు బుద్ధి ..... సెడ్త బుద్ధి; హెండ్గల్ బుద్ధి
చెడు భావన ..... వాయిట్న బుద్ధి
చెడు వాతావరణము .. కహరుహ
చెడుగా ..... వికారం
చెడుగా కనిపించేది ..... వికటం దిస్వల్
చెడ్డ ..... వాయిట్; బేహాలత్
చెడ్డ గుణము ..... కెంచ్ బుద్ధి
చెడ్డ మాటలు ..... కనకుస్టిన గొస్టి
చెడ్డవాడు పొట్ట గంజి; కీరెనస్టల్; మురెకటల్
చెడ్డి ..... చోర్న
చెత్త ..... కచెడ; వియర్; కిచుడి; కాడింగ్
చెత్త కుప్ప ..... వియ్యడ కుప్ప
చెత్త చెదరము ..... కచెడ కాడి
చెత్త వి ..... కరబ్ చిజ్క
చెత్తాచెదారం ..... కాడి
చెదరు పురుగు ..... నూడ పుడి
చెదలు ..... ఉద్రి (పెత్తెంగ్)
చెదలు చీమ ..... వెలుం పెత్తె
చెదలు పట్టడం ..... ఉద్రి వెలుమ్
చెదారం ..... వియర్
చెదురు మదురు ..... కడ బిడ
చెనగ కూర ..... సడయి బాజి
చెప్పండి ..... వెహ్-
చెప్పకు ..... వెహ్మ
చెప్పిన ..... వెహ్త
చెప్పినందుకు ..... ఇత్త కాడ్కి
చెప్పులు ..... సెర్పుం; చెప్పుల్
చెప్పులు కుట్టెవాని భార్య. చంబరె
చెప్పులు చేసేవాడు ..... చంబరల్
చెమట ..... ఉక్డె
చెమట వచ్చింది ..... ఉక్డే మా-
చెమ్మా ..... చమ్మ
చెమ్మ కాకి ..... కుకుర్ కుమ్డి (పిట్టె)
చెయ్య వచ్చు ..... కియవచ్చొ
చెయ్యడం ..... కియ్వల్
చెయ్యి ..... పాకి కీ-; కయ్
చెరకు ..... ఊచ్ డేండె
చెరగటం ..... తీర్ప వల్
చెరుగు ..... తెహ్చ-
చెరుగుట ..... గోంజి కియ్
చెరుపు ..... నాసి కీ-
చెరువు ..... తడెయ్
చెరువుగట్టు ..... తడెయ్ కట్ట
చెలిమె ..... చెల్మె
చెల్లించడం ..... సియ్వల్
చెల్లించవలసిన ..... సియ్వడ
చెల్లె ..... సేలడ్
చెవి ..... కెవి
చెవి ఉంగరం ..... కెవి ముద్ద
చెవి కన్నాలు ..... కెవి గద్దింగ్
చెవి కింది భాగం ..... కెవి కాంచులి
చెవి పోగు ..... కెవి ముద్ద
చెవి పోగులు ..... పడిగెల్క
చెవిటి ..... చెవ్డి
చెవిటిరాలు ..... బెహ్రి
చెవిటివాడు .... చెవ్డల్; బెహ్రియల్
చెవిలోని జిబిలి ..... కొరెకల్
చెష్టలు ..... చెస్టెంగ్
చేడు ప్రవర్తన కలవాడు ..... దాడ్ గాట్యల్
చేతకాదు ..... కద్యిన్ ఆయె
చేతకానివాడు ..... బైతెడల్
చేతన కాదు ..... కద్యెనె ఆయె
చేతి ఉంగరం ..... కయ్ ముద్ద
చేతి ఎముక ..... కయ్ బొక్క
చేతి గడియారం ..... కెయ్ద గడి
చేతి పనివాడు ..... కద్దు కామ్
చేతి పై కండరము ..... డండె
చేతి వేలు ..... కయ్ బొట్ట
చేతి సంకెళ్ళు ..... హాత్ కడింగ్
చేతిగుడ్డ ..... దస్తి
చేతితో కొట్టు ..... కద్దె పామ్
చేతితో పొడువు ..... కద్దె కొట్ట
చేదు ..... కెయ్మల్
చేదుగా ..... సవిత; కెయ్త
చేను ..... వావుర్
చేన్లో ..... వాట్టె
చేప ..... మీన్; మలంజ్ (మీన్)
చేప గుడ్డు ..... మీన్ మేన్
చేప పేరు .. విచ్కడ్ (మీన్); లోడ
చేప పొలుసు ..... సపక్ (సపోక)
చేప వల ..... మీన్ జారి
చేపల చెరువు ..... మీన్కన లడ్డి
చేపలు ..... మీన్క

చేపలు పట్టె వల ..... జార్
చేపలు పట్టె వాళ్ళు ..... డివ్రల్
చేయ లేడు ..... కియపరొర్
చేయగల ..... కియ్యె
చేయగలిగేటట్టు ..... ఆనల్
చేయగలుగు ..... కియవాంత
చేయిమీద ..... సెట్టతగ
చేయుట ..... తుంగ్
చేయుము ..... సాదించ
చేయ్యి ..... కీ-
చేరడము ..... యెవ్వన
చేరి ..... యెత్త
చేరినాడు ..... యెవ్‌తొర్
చేరు ..... నేఱు; యెవ్వ
చేరుకున్న ..... యెత్త
చేసుకో ..... కీ-
చేసుకోవడం ..... తుజ్వల్
చేసుకోవాలి ..... కియన; తుఱన
చేసేవాడు ..... కియ్యల్
చొక్క ..... కమిస్; ఆంగ్డె
చొచ్చుట ..... నేంగ్-
చొప్ప ..... కడ్బ
చొప్ప కట్ట ..... పేండ్య
చొప్ప కట్టె ..... డేండె
చొప్ప బండి ..... కడ్బ కాసుర్
చొప్పించు ..... దుర్స్-
చొరడం ..... కుప్పె మా-
చోటు పట్టుకో ..... జాగ పియ
చోటులో చప్పుడు వస్తుంది . సలల ఇంత
చౌకీదారు ..... చవ్కి
చౌరస్తా ..... జోడ సరింగ్

ఛ

ఛానల్ ..... చెన్నె

జ

జంట చేయుట ..... జోడి కీ-
జంతుగ్రాసం ..... చారొ
జంతువు ..... జన్వర్; డోరియల్
జంతువుల కాపరి ..... గాయ్కి
జంతువుల గృహం ..... బిద్ది
జంతువుల పాక ..... డొడ్డి; దొడ్డి; కొట్క
జంతువుల మేపు వారి పెండ్లం ..... డోర్కె
జంతువుల (గడ్డి) ..... చారొ
జంతువులను కాచేవాడు ..... డోర్కల్
జంతువులా యోని ..... కడ్కి
జంతువులు ..... జివ్రస్
జక్కి ..... జక్కి కియ్వల్
జగ జగ మెరువు . జగ జగ మిడ్చ వల్
జగడ ..... తెరుస్-
జగడం ..... వట్ట
జగడము ..... జగ్గ
జడ ..... జూడ; చెర్చొండ
జడలు ..... వేనింగ్
జడ్డివ్వడం ..... జడ్డ
జత ..... జోడి
జతగా చేరు ..... జోడ్ అర
జతపడు ..... జోడి కీమ్
జతపరచిన ..... జోడి కీమ్
జనం సమ్మతం కాని ..... పబ్లిక్ నమ్మవక్కె
జననేంద్రియ వెంట్రుకలు . సేటెంగ్
జనవరి ..... సటి
జనుము ... అంబడి; పెర్స బుల్లు; బుల్లు
జన్మించుట పుట్వల్; పాద్మొస్; జల్మ ఆత
జబ్బు ..... బేమరి
జమ చెయ్యడం .... మీరి కియ్వల్
జమ చేయడము ..... మీరి కీ-
జమ (చెట్టు) ..... జామ్ (మర్ర)
జమ్మి (చెట్టు) ... డోండెర (మర్ర)
జరిగి పోయింది ..... సర్కే మా-
జరిగింది ..... ఆసిసొడిత
జరిగిన పని ..... ఆతకామ్
జరిగిపోయింది ..... ఆసి సొత్త
జరిమాన ..... డండుగ్; జుర్మన
జరుగు ..... జర్గ; సర్క
జల జల పారుతుంది ..... డెయ్సి డెయ్సి
జలకాలాడుట ..... డబులింగ్ పాయ్వల్
జలగ చేప ..... నారి (మీన్)
జలపాతం ..... బొద్ర
జలము ... బుడ్కి వాయ్వల్; జల్
జలాశయం ..... డొహొ
జలుబు ..... పడ్సంగ్
జల్ది పూర్తిచేయు ..... ఉర్కి
జల్లించు ..... తీర్ప్-
జల్లెడ ... గారి కీ-; చాడ్ని; గార్ని
జవాబు ..... జబబ్; జవబ్
జాంగ ..... జాంగ
జాకెట్ ..... చోరి
జాకెట్టు ..... జంపర్
జాగృతంచెయ్యి ..... పాలాన్ కీ-
జాగ్రత ..... జటుమ్నె
జాగ్రత్తగా ..... ఇసొబ్నె
జాగ్రత్తగా చూసుకోవడం ..... చొకొట్ సూడ్వల్
జాతి ..... జాతి
జాతి పేరు ..... వోందల్

జాన/ బెత్త ..... బిత్తి
జారడం ..... గస్రె మా-
జారుట ..... బిసుడ్క-
జాలి ..... దయ
జింక ..... మావ్; బేడ్కి
జిగురు ..... సెవ్వెర్; హిర్డ
జిగెల్ మనడం ..... దీపె మాత
జిడ్డుగా ..... లట్టింగ్
జిలకర్ర ..... జీర
జిల్లా ..... జిల్ల
జిల్లా అధ్యక్షుడు . జిల్లమేడియల్; సార్ మేడి
జిల్లేడు (చెట్టు) పాలుండి (మర్ర)
జీడి (చెట్టు) ..... కొహ్క (మర్ర)
జీతం ..... జీతం
జీబు ..... జీబ్
జీర్ణం ..... రొక్-
జీర్ణము అగుట ..... పచ్చె మా-; రొక్వల్
జీర్ణించి పోయాడు ..... జీరె మా-
జీవం ..... పరన్; జీవ
జీవనం ..... ఆవూక్
జీవనం చేయుట ..... జిన్గని కీ-
జీవించు ..... పిస్స; రహె మా-
జీవించుట ..... పిస్వల్
జీవితం ..... జిన్గని
జుట్టు ..... జుట్టి
జుట్టు లేనివాడు ..... బోడ్కల్
జూలై (జూలై) . ఆకడి (-మహిన); ఆకడి (-మహిన)
జెండా ..... జెండ
జెర్రి ..... తిరుని
జెర్రిపోతు పాము .....సేరి (తరన్)
జెల్ల ..... కొట్వల్ (మిన్)
జేబు ..... కీస
జైలు గది ..... జేల్త హర్ర
జైలులో ..... జేల్ తగ
జొత్తె ..... జోత
జొన్న పురుగు ..... జొన్న (పుడి)
జొన్న రవ్వ ..... చెల్లా
జొన్నల పాయసం ..... టొమ్ర
జొన్నలు ..... జొన్న
జొన్నలు వేరు చేయడం .... విన్-
జోకడం ..... జోకి కీంతొర్
జోకర్ .... బుడర్కన్; నాయ్చల్
జోక్యం చేసేవారు .... డవరింగ్ కీ-
జోరి ..... జోరి
జోరుగా ..... జోర్తె
జ్ఞానం ..... జ్ఞాన్
జ్ఞాపకం ..... యాది; వొడ్కి
జ్ఞాపకము ..... హేతు
జ్యేష్ట మాసం ....దురడి (మహ్న)
జ్యేష్ఠం ..... దురడి (మహ్న)
జ్యోతి ..... డీవ
జ్యోతిష్యం ..... పంచంగం
జ్వరము ..... యెడ్కి
జ్వాల ..... జార్

ఝు

ఝుల్లుమని బయలుదేరు ....సర్నె సొన్వల్

ట

టపాకాయలు .. పటెక; పటెకంగ్
టమాటలు ..... బేబ్రెంగ్
టికెట్ ..... చిట్టి
టిక్క (బొట్టు) ..... టిక్క
టెంకాయ ..... నారెల్
టెలిఫోన్ ..... ఫోన్
టెలివిజన్ ..... టీవి
టేకు చెట్టు ..... తేక మర్ర
టైఫాయిడ్ ..... మద్ద
టోపీ ..... టోపి
ట్రాక్టర్ ..... టాక్టర్

డ

డండారి డప్పు ..... డండరి డప్
డప్పు ..... డప్
డబ్బా ..... డబ్బ; పీప
డబ్బు ..... దన్; కొత్తంగ్
డబ్బు సంచి ..... వోటి
డబ్బున్నవాడిగా ..... దనెవంతల్
డబ్బున్నవారు .. రాయిసద్ వాలె
డమురు ..... డహ్కి
డస్టర్ ..... నాసి కియ్వల్
డిసెంబర్ ..... సట్టి (మహ్న)
డీజిల్ ..... డిజిల్
డుల్లె ..... గాదె (గర్సె)
డెంస పాట ..... డెమ్స పాట
డెక్క ..... కూరి
డెబ్భై నాలుగు ..... సురె నాలుంగ్
డెబ్భై ..... సురె
డెబ్భై ఆరు ..... సురె సారుంగ్
డెబ్భై ఏడు ..... సురె యేడుంగ్

డెబ్భై ఏనిమిది ..... సురె అవ్ట్
డెబ్భై ఐదు ..... సురె సియుంగ్
డెబ్భై ఒక్కటి ..... సురె ఉంది
డెబ్భై తొమ్మిది ..... సురె పీట్
డెబ్భై మూడు ..... సురె మూండ్
డెబ్భై రెండు ..... సురె రండ్
డేగ ..... మల్‌సుడుం
డేగ పిట్ట ..... డేగొ (పిట్టె)
డేరా ..... డేర
డొల్కి పాట ..... డొల్కి పాట
డొల్ల ..... డొప్పా
డోలు ..... డోల్
డోలు తాడుకు కర్చలు వేస్తారు ..... కర్చ
డోలు వాయించే కర్ర .... డోల్‌కోల
డోలు వాయించేవాడు ..... డొల్‌క్యల్

ఢ

ఢంకా ..... తుడుం

త

తండ్రి కొడుకు ..... మర్రిఇవ్విర్
తక్కువ ..... కమ్మిత; కమ్మి
తక్కువ కాకుండ ..... కమ్సెకమ్
తక్కువ వెంట్రుకలు . బుర్రిక్ కెల్క్
తక్కెడ ..... తాగ్డి
తగద ..... జగ్డ
తగిన ..... దగట్న
తగిలి ..... లాక్సి
తగిలించు ..... కోసి కీ-
తగిలింది ..... లాగ్ద; లాగ్-
తగ్గడం ..... మార్వల్; మగ్వల్
తగ్గిపో ..... రెయ
తట్ట ..... టాట
తట్టుకుంది ..... జిర్క్‌త; తట్-
తడక ..... పిడ్ప; టాటి
తడక బండి ..... జడ్ప
తడపడం ..... పుహ్-
తడబడు ..... కొద్ద పా-
తడి రావడం ..... చెమ పాత
తడిసి పోతుంది ..... నాంద్వల్
తడిసింది ..... నాన్త
తడుచుట ..... పూర్-
తడుపు ..... నహ
తడుపుతుంది ..... పుహంత
తదేకదీక్ష ..... హట్
తన ..... తన్వ
తన వలె ..... తన్ దాత్
తనం ..... దన్
తనకు తానుగా ..... తన్వతన్
తనిఖీ ..... చకిన్ కియ్వల్
తనుగు ..... దాఢి
తన్ను ..... జహ
తపడం ..... ఉహ్-
తపాలా డబ్బా ..... పోస్ట్ డబ్బ
తప్పడం .... బూలెమామ్; మయ్త
తప్పని ..... తప్పా
తప్పయింది ..... బహ్కె మా-
తప్పి పోవడం . బూలె మాయ్వల్
తప్పించు ..... బూలి కీమ్
తప్పించుకో ..... తప్పుసిమ్
తప్పిపోయాడు ..... బూలె మా-
తప్పిపోయిన ..... దవ్డెమాత
తప్పు ..... తప్; కసుర్; గల్తి
తప్పు అయింది ..... చుక్కి ఆత
తబలా ..... పర్ర
తబ్బిబ్బైన ..... గాబ్రె మాసి
తమకు తాము ..... తమ్మ తమ్మొ
తమల పాకు ..... పీడాకివేలి
తమ్ముడు ..... కోకొ
తమ్ముని కోడుకు .....పుత్నయల్
తయారగు ..... సవ్రెమామ్
తయారవు ..... సవ్రే మా-
తయారు అగుట ..... తయర్ ఆయ్వల్
తయారు అయి ..... సింగ్రె మాసి
తయారు కావడం ..... సవ్రె మాయ్వల్
తయారు చేయు ..... సవ్రి కీ-
తయారు చేయుట ..... నిద్ది కీ-
తయారైనది ..... నిద్దె మా-
తరం ..... పిడి; తొల్లెతజమనతె
తరగతి ..... తరగతి; కిలస్
తరుచుగా వచ్చు .... కేపత్ వాంత
తరుము ..... పుడ్-; పూడ్ సీమ్
తర్వాత ..... మర్ల; మల్ల
తల కపాలం ..... తల బొక్రె
తల తిరిగే ..... తల తిరివల్
తల నొప్పి ..... తల నోయ్వల్
తల పిచ్చెక్కి ..... తిక్కవాలె
తల వంపు ..... తల వరుస
తల వద్ద .....తలదగ
తల వెంట్రుకలు ..... తలకెల్క్
తలంటు స్నానం చేయడం ..... తలదల్ తుంగ్వల్
తలంటుకు స్నానం చేయడం .....తలనొర్వల్
తలతో పొడవు ..... తలదె కొహ్క
తలపైన .....తలద్ పొర్రొ
తలరాత ..... కిస్మత్
తలలో రాసే మట్టి ..... తలతోడి
తలుపు ..... కావడ్
తల్లి .....బయ్యె
తల్లితండ్రి ..... అవ్వల్ బాబో

తళతళ ..... లక లక
తవ్వ ..... అడ్లి
తవ్వకం ..... కాచ్-
తవ్వు ..... తాడ
తవ్వేవాడు ..... కాచ్-
తహతహ ..... కసబిస
తాండి చెట్టు ..... టహ్కా (మర్ర)
తాంబేలు ..... కాసా
తాకటం ..... అప్టెమాయ్వల్
తాకినట్టు ..... లాక్‌తప్నె
తాకు ..... లాగ్త
తాకుతూ వెళ్లడం ..... గసెమాత
తాగింది ..... ఉట్ట
తాటి ఆకు ..... తాడి ఆకి
తాటి (చెట్టు) ..... తాడి (మర్ర)
తాటికల్లు ..... తాడి కల్
తాడు ..... సుత్లి; నోడె
తాత ..... తాదొ; అక్కొ
తాత మామయ్య
..... అక్కొ మామల్
తాపీ ..... సారువ
తాపీ వాడు ..... తాపి మాయ్నల్
తాబేలు ..... కాసా; మీనొడల్
తామర ..... చిర్రల్; గోకుడ్
తాలలు ..... జొలర్క్
తాల్పుట ..... పొడ్ని; పోయుస్
తాళం చెవి ..... కుంజి
తాళము ..... కుంజిడబ్బ
తాళము వెయ్యటం
..... తాల వాట్వల్
తింటాయి ..... తింతంగ్
తిండి పోతు ..... కహ్వొరల్
తిండికి మాలిన ..... పుదెలల్
తిండిపోతైన ..... తోల్లె
తింపు ..... తిరుస
తికమక ..... తిక మక
తిక్క ..... సోజ్; తిక్క
తిట్టు ..... గాడ్వ; రాజ
తిట్టుకో ..... రాంగ్‌సిమ్
తిట్టుట ..... పదిస్
తిట్లు ..... రాక్క
తిత్తి ..... తిత్తి
తిత్తులు ..... పొపొస్
తినిపించు ..... తిహ్-
తినేటి సొరకాయ .. తిన్వల్ పుర్క
తిన్నగా ..... జొక్నె
తిమింగళం ..... తిమింగలం
తిమ్మిరి ..... సిరుమ్
తియ్యడము ..... తెండ్-
తియ్యదనం .. సురుజ్ పాయ్వల్
తియ్యి ..... కుల్లొ
తిరగబడేవాడు .... యెగ్గ బడ్వల్; బడ్గె
తిరస్కరించు డాండె; వట్టియ్ ఇన్
తిరిగి ..... మల్సి
తిరిగి చూచుట ... వెలిసి సూడ్వల్
తిరిగింది ..... తిరి
తిరిగిరా ..... తిరిసివ
తిరిగే వాడు .. తిరివల్ మాయ్నల్
తిరుగు బోతు ..... పుల్లెగాండల్
తిర్మన్ (చెట్టు) ..... వెడ్మ (మర్ర)
తిలకం ..... మిటుస్-; బొట్
తిలకించారు ..... సూడ్తెర్
తీగ ... వారి; మొరొస్; గుంజె వేలి
తీగ దుంపలు ..... వేలిమాటింగ్
తీగ సాగింది ..... వేలి సాంగ్త
తీగల గుంపు ..... జూడ్క
తీగలు ..... వేలింగ్
తీయటి ..... గోడ్
తీయటి వేపచెట్టు ..... గోడ్ లీమ్ (మర్ర)
తీయడం ..... తావ్-; తోర్-
తీరిక ..... ఆరమ్
తీరు ..... చాల్
తీర్పు ..... నియవ్
తీవ్రమైన కోరిక ..... డగుర్ ఆస
తీసి వెయ్యి ..... సురుస్-
తీసి వెయ్యు ..... కుడుస్-
తీసినది ..... తెండ్త
తీసుకు పోవడం ..... వో-
తీసుకు వచ్చిన ..... తత్త అద్
తీసుకుంటుంది ..... యేతంత
తీసుకుపోవడం ..... వోయ్వల్
తీసుకో ..... యేత్-; ఇద్దె
తీసుడు పోసుడు ..... తోడ్డ్-
తుంగ దుస్తుల ..... లవ్వి జొడి
తుంటరివాడు ..... చుడ్‌బుడ్కల్
తుక్కు ..... తుక్కు; బుర్క
తుడిచేవాడు ..... నాసి కియ్వల్
తుడుచు ..... ఉస్మ్-
తుడువు ..... ఉస్మ
తునక ..... చీప
తునిక (చెట్టు) ..... తుమ్రి (మర్ర)
తునికి ఆకు ..... చుట్టఆకి
తుపాకి గొట్టం ..... బొండె గొట్ట
తుపాకి ట్రగ్గర్ ..... కోడ
తుపాను ..... వడి దూందడ్
తుప్పు ..... కర్క
తుప్పుపట్టడం ..... జంగ్ పి-
తుప్పుపట్టింది ..... చిలుమ్ పియ్త
తుఫాను ..... పెర్సపిర్; తుపన్
తుఫాన్ లాంటిది
..... తుపాన్‌తున్ దాత్
తుమ్మ (చెట్టు) ... తుమ్మ (మర్ర)
తుమ్ము ..... టిస్సిజ్; సగున్
తుమ్ముట ..... తుహ్క-
తుర్ర కొమ్ము ..... తుర్ర
తుల్సి (చెట్టు) ..... తుల్సి (మర్ర)
తువాలు ..... సేల
తువ్వాల ..... దస్తి
తూగు ..... జోకి కీ-
తూపాకి కాల్చుట ..... పుకీ కీ-
తూర్పార పట్టడం ..... తుడుస్-
తూర్పు దిక్కు ..... సిడయింగ్
తూర్పు దిక్కు వాడు . సిడయ్తెర్
తృప్తి పొందుచు ..... కుసి లాగుస
తెంచు ..... గెబ్ గెబ్
తెంపు ..... నమిస్-; నమ్ముస
తెంపుట ..... నమ్-; కిచ్వల్
తెగించాడు ..... తెగ్తొర్
తెగించు ..... బహ్నె ఆయి
తెచ్చింది ..... తత్-
తెచ్చుకో ..... తర
తెచ్చుకోవచ్చు ..... తర వచ్చొ
తెచ్చుట ..... తర్-
తెప్పించు ..... తరుస
తెప్పించుట ..... తరు సియ్వల్
తెరలు తెరలు ..... చాముడింగ్
తెరవడం ..... తెరి-

తెరిచి ఉంది .....ఉగ్డొయ్
తెరుచు .....ఉగ్డొకీమ్
తెరుచుట ..... తెరి-; తెర్య
తెర్చుకో .....తెరియ
తెలియ జేయడం
..... కరె మాయ్వల్
తెలియడం .....టావుక్
తెలియనిది .....కరెమాయె
తెలివి
..... అక్కల్; బుద్ధి; జ్ఞాన్
తెలివి గల .....ఉయ్సర్ వాలె
తెలివి హీనుడు .....ఆడెందల్
తెలివిగల .....ఊయ్సర్
తెలివిగా
.....చాలక్; చతుర్ మన్వల్
తెలివిగా తయారు అవుట.
..... ఉయ్సర్ ఆ-
తెలివిలేని .....బేకుబ్
తెలిసిన .....కరె మాత
తెలిసిన వారు ..... కరెమాతొర్
తెలిసినవాడు .....వొడ్కితొర్
తెలుగులో శేరలు, గోండిలో
మొగ్రెలు ..... ముండెల్
తెలుపు .....దవ్రల్
తెలుసు ..... కరె మాయ్వల్
తెలుసుకొనుట .....పుంద్-
తెలుసుకో .....విచ్రె మామ్
తెల్ల కాఫీ ..... కోరొ కాపి
తెల్ల దనం ..... అల్స పుల్స
తెల్ల వెంట్రుకలు ..... పిడ్చ్-
తెల్ల వెంట్రుకలు గల ....పిడ్సతొర్
తెల్లగా .....తిక్కల్
తెల్లటి ఎలుక .....దవ్రల్ యెల్లి
తెల్లటి తల .....తిర్నె తల
తెల్లటి పన్లు ..... దవ్రలిక్ పల్క
తెల్లని వెంట్రుకలు
..... పిడ్సతంగ్ కెల్క
తెల్లబట్ట ..... లేడ్
తెల్లవారు జామున
..... బయ్ బయ్ ఆ-
తెల్లారింది
.....ఉజుడ్ పాత; ఉజ్జే మా-
తెల్లారుతుంది .....పల్ పీయ్-
తేడ .....పరక్; తేడల్
తేడా .....అర్సివాయె
తేడా చూపు .....బేద
తేది .....తారిక్
తేనీరు .....చెహ
తేనె ..... నియ్ గడ్డ; కాడల్ నియ్
తేనెటీగ ... కాడల్ పీసి; బెర్రల్ పీసి
తేనెపట్టు .....కాడల్ గడ్డ; బెర్రల్
తేయాకు .....చహ పత్తి
తేలిక .....హల్కొ
తేలు .....మిచ్చొ
తేలుసుకోను .....కరి కీతొర్
తేలే .....తేల్వల్
తొంగి చూడు ..... మాడ్క-
తొండ ..... డొక్కె
తొందర .....లహ్కా; పట్నె
తొందర తొందర
... వెయ్నె వెయ్నె; తర తుర;
సపసిప్ప
తొందర తొందర గా .....దాందర్
వాందర్
తొందర తొందర తినుట ..... లవ్వ
లవ్వ
తొందర పడే వ్యక్తి .....గాబ్రియల్
తొందర వెల్లు ..... వయ్నెసొన్
తొందరగా ..... వయ్నె
తొందరపడుట ....తర్ తురియల్
తొంభై .....పొనిస్; జురె
తొంభై ఆరు ..... జురె సారుంగ్
తొంభై ఎనిమిది ..... జురె అవ్ట
తొంభై ఏడు ..... జురె యేడుంగ్
తొంభై ఐదు ..... జురె సియుంగ్
తొంభై ఒక్కటి .....జురె ఉంది
తొంభై తొమ్మిది .....జురె పీట్
తొంభై నాలుగు ..... జురె నాలుంగ్
తొంభై మూడు ..... జురె మూంద్
తొంభై రెండు ..... జురె రండ్
తొక్కడము .....దివ్స-
తొక్కి వెయ్యి .....జార్-
తొక్కివేయడం ..... దివ్స్వల్
తొక్కుడు బిల్ల ..... టోవి; సీటె
తొగరు కట్టె ..... కరెట
తొడ .....మాండి; రొండి
తొడ బుట్టినవాడు ..... తర్సొ పుట్టె
తొడిమె .....టొడ్మ
తొడుక్కుంది ..... కెర్-
తొమ్మిది ..... నొవ్; పీట్
తొమ్మిది నేలలు
.....నొవ్ మహ్నాంగ్
తొర్ర .....డోబ్ర
తొలి .....మొదొడ; మొదొల్
తొలుచుట ..... తుస్క వల్
తో ... ..తర్సొ
తో కలిసి ..... తర్సొ మీరెమాసి
తోక .....తోకొర్
తోక చుక్క ..సుక్కుం పెల్కవల్;
తోకొర్ సుక్కుం
తోట .....వాడి
తోటి .....టోల్టుల్; తోడొ
తోడు .....సంగ్; తోడొ
తోడు కోడళ్లు ..... సేర్యడ్
తోడు రావడం ..... హరి సొన్
తోడు లేకుండా ..... ముచ్చుక్
తోడుక .....సీటె
తోడుకోవడం ..... చేంది కీ-
తోడేలు ....తడెంజల్; లాండిగల్;
తడంజల్; గుస్రల్
తోము లేదా కడుగు ..... ఉటీ కీ-
తోముకో .....ఊటి కీమ్
తోలు ..... తోల్
తోలు అంతర పొర .....బక్కి
తోసివెయ్యి ..... డగ్లి కీమ్
త్రాగు .....ఉన్-; ఉండన
త్రాగుబోతు ..... పిదెడ్యల్
త్రాగే నీరు తట్టుకుంది .....తుత్-
త్రాసు .....తాగ్డి
త్రిలింగ దేశం .....తిర్తుం
త్రుప్పు పట్టింది .... చిలుమ్ పియ్-
త్రెంపులు ..... డెర్క
త్రొక్కే బండ ..... తొక్కుడ్ బండ
త్వరపడు .....జల్ది అలె
త్వరపెట్టు ..... వయ్నె ఇర్ర

ద

దంచు .. దంచ్-; కొహ్క్-; జహ; ఉస్-
దండ ..... హోర్; దండెడ
దండము ..... దండొస్
దండెము ..... డాజుడ్
దంతాలు ..... పల్క్
దంతె (చెట్టు) .... బాబుర్ (మర్ర)
దక్షిణ మహా సముద్రం ..... దక్సిన్ మహ సమ్దుర్
దక్షిణము ..... తెల్ జడ్
దగ్గర ..... కరుమ్
దగ్గరవాడు ..... సేజరి
దగ్గరవారు ..... కరుమ్నెర్
దగ్గు..... కెక్రెమాయ్వల్; కోక్లకీ-; కోక్ల
దగ్గుతున్నాడు ..... కేక్రికీ-
దట్టమైన ..... జుంజుర్
దట్టమైన ..... వయ్ జుంజుర్
దడి ..... వెలుమ్
దడి కట్టుట ..... జొంజి దొహ్వల్
దత్తత తీసుకో ..... వోటితె
దద్దు ..... దదుల్
దమ్మొచ్చింది ..... దమ్ వాత
దయ ..... కీవుల్; దయ
దయ చేసి ..... దయకీసి
దయలేని ..... దయసెల్లె
దయాహీనమైన ..... జాలిసెల్వ
దర్జి ..... సీపి
దర్శనం అవుట ..... పావె మా-
దలరి ..... దలల్
దవడ ..... దాడ
దవడ నొప్పి ..... దాడ వర్నుమ్
దవడ పళ్లు ..... దాడ
దస్తి ..... దస్తి
దహనం చేసేటప్పుడు నృత్యం ..... సాతొన యేంద్వల్
దాకా ..... వేరి
దాక్కొని ..... వొల్సి; మక్సి
దాగిలి ..... డాకలి
దాగుట ..... వొల్
దాచిపెట్టు ..... మకుస్వల్
దాచుట ..... మక్-
దాచెన ..... దాచెన
దాటనియ్యుదు ..... వర్రసియ్యొ
దాటించు ..... వీడుసీమ్
దాటు ..... వీడ
దాటుట ..... ఆవ్వల్; ఆవ్-
దాత ..... దాని
దాదాపుగా ..... కమ్సెకమ్
దానం ..... దర్మ; ఆందున్
దానం చెయి ..... దర్మ
దానం చెయ్యి ..... సీమ్
దాని ..... అదెన్; పడోసా
దాని కన్న ఎక్కువ... తాన్గటల్ వెల్లె
దాని తగ్గట్టు ..... తాన్ మొడి
దాని లాగా ..... తాన్ దాత్న
దాని స్థానంలో ..... తాన జాగతగ
దానికోసం ..... అదెన్లాసి
దానితో ..... ఆపే
దానిని ..... తాన్
దానిలాగా ..... అహన్
దాన్య రాశి ..... రాసి
దాయమ్మ ..... సోనె వోతడ్
దారం ..... నూల్
దారి చూడకుండా ... సరిసూడ్వక్
దారి చూపేది ..... సరితోహే
దారి చెప్పు ..... సరి వెహ
దారి నడుమలో ..... సరిత్ నడ్డుమ్
దారిలోపైకి ..... సరిత్ పొర్రొ
దాలరి ..... కల్లె దారల్
దావా ..... దర్కన్ సియ్వల్
దాహం ..... వట్క్-
దించు ..... రెహ
దిండు ..... తలబిల్ల
దిక్కు ..... కాక్
దిక్కులేని ..... దిక్ సెల్లె
దిగడం ..... రెయ్వల్
దిగి పోవుట ..... గాడె మాత
దిగు ..... రెయ
దిద్దు ..... దిద్వల్
దిన పత్రిక ..... రోజిత పేపర్
దినము ..... దివొస్; తారిక్
దినుసులు ..... నొవ్వొంగ్
దిబ్బ ..... బెక్డి
దిశ ..... మూల
దిష్టి ..... డిస్టి
దిష్టి చుక్క ..... డిస్టి బొట్టు
దీని కొరకు ..... ఇదెన్ లాసి
దీని తోటి ..... ఈపె
దీనితో ..... తేనె
దీప స్తంభం ..... సమ్య
దీపం పెట్టె వోడ ..... వోడ
దీపము ..... చిమ్ని; డీవ
దీపము స్టాండు ..... దీసొడ
దీపావళి ..... దివడి
దీపావళి పండగ అప్పుడు అన్నంతో దీపాలు చేస్తారు ..... బుర్సిక్
దీపావళికి నృత్యం చెయ్యడం ..... గుమ్మెల యెంద్వల్
దీవించడం ..... కాల్క్ అర్వల్
దీవించబడిన ..... కాల్ కర్త
దీవించు ..... ఆసిర్వాద్
దుంకుట ..... ఊడి పాయ్వల్
దుకాణము ..... దుకన్
దునుకు ..... డెహ్క్-
దున్నడం ..... ఊడ్వల్
దున్నపోతు ..... హల్లుల్
దున్నుడం ..... ఊడ్-
దుప్పటి ..... దుప్పటి; జోర
దుప్పి .... డగ్గరి; కోడమావ్; మావ్; రొహ; డగరిమావ్
దుబారా ..... దరదుర
దుబ్బ-దుబ్బ అయింది .... దుబ్బ దుబ్బ ఆ-
దుమ్ము ..... దుబ్బ; డుడ్డున్

దురద ..... చొహ్-
దురదృష్టం ..... చుక్కొ
దుర్బిన్ ..... దుర్బిన్
దులుపుట. ..... జడి కి-
దువ్విన ..... తల ఊడ్సి
దువ్వెన ..... కంగ్వ; పడియ
దూకు ..... డెహ్కా
దూడ ..... పియ్యా
దూది ..... దూది; రుయ్
దూరం ..... లక్
దూరం నుండి ..... లక్నల్
దూరం పెట్టు ..... లక్ ఇర్ర
దూరంగా ఉంచు ..... లక్ ఇర్ర
దూరము ..... లంగ్
దూరు ..... నేఱు
దూర్చడం ..... కడుస్-
దూల గోండి ..... సిరులి
దూలము ..... దులమ్;
దూల్ దుమ్మకాయలు ..సోర్లింగ్
దూళి ..... దుబ్బ
దూసుకోవడం ..... ఊడ్-
దూసెడ ..... దూసడ
దెబ్బ ..... మార్; దన్క
దెయ్యం ..... బూత్; బోరడి
దేనితో ..... బొపె
దేవ ప్రతిమ ..... సల్లె
దేవతలు ..... పేన్క
దేవాలయం ..... గుడి
దేవి నృత్యము ..... కాప్రి
దేవి పూజ ..... దేవదేవి
దేవుడు ..... పేన్
దేవుని గజ్జ ..... పేన్ గాగ్ర
దేవుని గద్దె ..... చవ్రంగ్
దేవుని ధ్వజం ..... కాటీ
దేవుని పేరు ..... సత్తిపేన్; యేత్మ
దేవుని మొక్కడం... కాల్క్ అర్వల్
దేవుని స్థలము ..... పేన్‌గడ
దేవులను స్నానం చేయించే
మడుగు ..... తడి
దేవుళ్ళకు ..... పేన్క్‌నగ
దేశం ..... దేస్
దేశీయ ..... దేస్నార్
దేహ నగలు ..... మేందొడ లెహ్మా
దేహం ..... మేందొల్
దొంగ ..... కల్లె
దొంగలించు ..... కల్ల
దొంగలించుట కొరకు ప్రయత్నం
..... టోకె మాసెర్
దొంగిలించుట ..... లూటి కీ-
దొండ కాయ ..... టోండ్రి
దొడ్డికిపో ..... మయ్‌దన్ సొం-
దొడ్డు ...టొస్సుర్; డొబ్బుల్; దల్
దొడ్డు అద్దం ..... దల్ ఆర్స
దొరక పట్టుట ..... సాప్డి కీ-
దొరగ ..... గాదుర్ వాత
దొరసాని ..... మహరాని
దొరికింది ..... సాప్డె మా-; పుట్ట
దొరికిన ..... పుట్ట
దొరుకుట ..... పుట్-
దొర్లించడం ..... కూడ్-
దొర్లుతున్న ..... కూడ్సెర్
దోతి ..... దోత్రె
దోపిడి ..... లూటి కియ్వల్
దోమ ..... నుల్లె
దోసకాయ .. కాక్డెంగ్; కుబ్రె; కాక్డె
దోసిల నిండ ..... సేరమెన్
దోసె ..... కొడొప్
దౌర ..... డవ్ర
ద్యానం ..... తపస్ కీతొర్
ద్రవం ..... యేర్
ద్రవ్యం ..... కొత్తంగ్
ద్రాక్ష ..... అంగుర్
ద్రోహం ..... దోక
ద్వారం ..... సరి

ధ

ధనుస్సు విద్య ..... బాన్ విద్య
ధర్మ బద్దుడు ..... దర్మబుద్ధి వాలె
ధర్మధాత ..... దాతల్
ధాన్యంలో కస్పు ..... మాతెర
ధాన్యము ..... దాన
ధూళి ..... డుర్డ
ధైర్యంగా ..... వెరివక్
ధైర్యము ..... హిమ్మత్; దిర్య
ధైర్యము కోల్పోయి... దాంద్రెమాసి
ధోరణి ..... వాగ్నుక్
ధ్వని ఇచ్చే ఇత్తడి గంట ... దుడ్మ

న

నంది ..... బోడుం
నంది లాంటి వాడు .. సాండియల్
నకలు కొట్టడం ..... నక్కల్
నకలు ప్రతి
..... మత్తపె చాపి కియ్వల్
నకిలీ ..... నకిలి
నక్క ..... కోయ్‌లల్
నగర లేదా విందు అన్నం
ఆరగింపు ..... జేవి
నగలు.....
జోడ్వి; లెహ్మా; తర్పంగ్
నచ్చజెప్పు ..... సమ్జి కీ-
నచ్చలేదు ..... పాస్క్-
నటించు ..... నాటక్
నట్టలు ..... నట్టలు
నడవు ..... తాక
నడిపించుట ..... తాకుస్వల్
నడిరాత్రి ..... నడ్డుమ్ నర్క

నడుచుకో .....తాక
నడుచుకోండి .....తాకట్
నడుచుట .....తాక్-
నడుపు .....పుడ్-
నడుపుట .....తాకుస్
నడుమ వాడు ..... నట్పె
నడుమన .....నడ్డుమ్
నడుమలో ..... నడుమ్న
నడుము .....నడి
నడుము దాకా ఉన్న లోతు
..... నడిమెన్ కోల్
నడుము నొప్పి ..... నడి నొప్పి
నడుము పట్ట ..... నడిపట్టి
నడుము పట్టి ..... నడిపట్ట
నడుము బొక్క ..... నడి బొక్క
నడుములో .....నడితగ
నడ్డి ముక్కు ... నక్టి మొసొర్; ఉత్త మొసొర్
నత్త ..బుడ్కుమ్; కొండ బుడ్కుమ్
నత్తి ..... తోతె
నది .....గంగ
నది ఒడ్డు .....కుడెడ్ వొడ్డు
నమలడం .....జల్వ
నమస్కారాలు ..... ముజ్రకీ-
నమూన ..... నమున
నమూనాకారుడు
..... డిజన్ కియ్వల్
నమోదు అయినాడు .....సేరిక్
నమ్మకం .....విస్వస్; బరొస
నమ్మకం గలవాడు ...బరొసతొర్
నమ్మరానట్లుగా ..... నమ్వక్
నమ్ము ..... యెకిన్ పి-
నర హంతకుడు .....హేండ్వల్
నరకానికి ..... యెమ్ లోక్
నరము .....సీర
నరుకు .....నట్క్-
నలభై ఆరు ..... లరె సారుంగ్
నలభై ఎనిమిది ..... లరె అవ్ట్
నలభై ఏడు ..... లరె యేడుంగ్
నలభై ఐదు ..... లరె సియుంగ్
నలభై ఒక్కటి .....లరె ఉంది
నలభై తొమ్మిది ..... లరె పీట్
నలభై నాలుగు ..... లరె నాలుంగ్
నలభై మూడు .....లరె మూండ్
నలభై రెండు .....లరె రండ్
నలుగురు .....నాల్వర్
నలుపు ..... చురి కీ-
నలుపుగా ..... కారి
నలుభై .....లరె
నల్ల ..... దడస్క
నల్ల చీమ ..... కారి పెత్తె
నల్ల చేప .....మడ్కుంజ్
నల్ల చేపలు .....మడ్కుస్క
నల్ల పిట్ట ..... ఊస్రి (పిట్టె)
నల్ల మట్టి ..... కానర్ తోడి
నల్ల రేగడి నేల .... కార్యల్ బొమ్మి
నల్లని పెద్ద తేలు .....టాక్రిమిచ్చొ
నల్లని బంక .....కారి సెవ్వెర్
నల్లని రంగు ..... కారి రంగ్-
నల్లపూసల మంగల సూత్రం పోతి
నల్లమందు .....కారి మత్
నల్లా .....నల్ల
నల్లి ..... నడ్; జబుండ్
నవ్వించే .....కవ్వుసే
నవ్వు ..... కవ్-
నవ్వుట ..... కవుస్-
నష్టం ..... లాస్
నష్టం రావడం ..... బూడెమాత
నష్టము ..... నుక్సన్
నసెము ..... నస్
నా అంతట నేను ....నావ నన్నయ్
నా దగ్గర ..... నహ్గ
నా వద్ద ..... నహ్గ
నాకు ..... నాక్; నాకున్
నాకు అవసరం లేదు .. నాక్ లాగొ
నాకుట .....నాక్వల్; నాక్-
నాకోసం ..... నాపుర్త
నాగలి .....నాయ్‌జల్
నాగలికి ఆనుకొని ఉండే కట్టె
..... పాలె
నాగలి,అరకకట్టె తాడు ..... వార్తి
నాగు దేవుని పేరు ..... నాగొబల్
నాగు పాము .....నాగ్ (తరస్); నాయుమ్ (తరస్)
నాటకం .....కేల్
నాటడం ..... ఉర్స్‌వల్
నాటుకోవడం ..... ఉర్స్-
నాడా ..... నాడ్
నాతోటి ..... నాతోడొ
నాది .....నావ
నాన బెట్టడం .....నహ్-
నానబెట్టు ..... పుహ
నానబెట్టుట ..... నహ్వల్
నాని పోయినాయి .....నాంద్-
నానుట .....నహంత
నాన్నమ్మ ..... ఆజి
నాన్పింది ..... పుహ్త
నాయకత్వం చూయించే
..... తొహ్-
నాయకత్వం వహించేవాడు
.....మున్నెగడ్
నాయకుడు ..... లీడర్
నాయుడు .....దేస్‌ముకల్
నార ..... మొలొక
నారింజ ..... సంతర్
నారింజ చెట్టు ..... సంతర్ (మర్ర)
నారు .....రోప్
నారు నాటడం .....రోప్ ఉర్సవల్
నారు మడి .....మడి
నాలుక ..... వెంజెర్
నాలుగు ..... నాలుంగ్
నాల్గవ భాగం ..... పడెమెన్
నాశడం చేయడం ... బర్బత్ కీమ్
నింగి ..... హాబర్
నిండ .....మెన్
నిండ లేదు .....నీంద్మకి
నిండి ..... మూర్త
నిండినా ..... నింద్-
నిండుగా .....బరెమాయ్వల్; నింద్వల్
నిందలు చెప్పేవాడు .. చడ్డాయల్
నిందించు ..... బద్నంతర
నింపు ..... వెడి-
నింపుట .....నిహ్-; బర్తి కియ్వల్
నిక్కబొడుచుట ..... డిజ్వల్
నిగ నిగ .....ముగ్గ ముగ్గ
నిచ్చెన .....కేస్కుడ్
నిచ్చెన మెట్టు .....పేడ్డె
నిజం .....సత్

నిజమా అబద్దామా ..... కరల్ కి లబడ్
నిజమైన వాక్యము .... సత్తె వచ్చన్
నిజాయితి ..... ఇమన్
నిజాయితి గల ..... పతివర్తల్
నిజాయితీ పరురాలు ..... సత్తె వతి
నిజాలు ..... కరల్
నిటారుగా వెల్లడం ..... సిదయ్ సొన్వల్
నిట్టెలు ..... దారుక్
నిద్ర ..... జోప్; పట్-; కూర్క్-
నిద్ర నుండి లేచుట .. చేవె మాతొర్
నిద్ర పోయాడు ..... నరుమ్తొర్
నిద్ర పోవడం ..... నరుమ్వల్
నిద్రపో ..... నర్మ-
నిద్రపోకు ..... నరుమ్ మ
నిద్రపోయింది ..... నర్మంత
నిద్రలేపు ..... జొప్పల్ తెహ
నిద్రలో ఒక బాగం ..... డుక్లి
నినాదం ..... లొల్లి కి-
నిన్న .....నిన్నె
నిన్నటి నీళ్ళు ..... సిడొ యేర్
నిప్పు కనిక ..... జీతొ కోర్సె
నిప్పు చేయుట ..... మాస్-
నిప్పు పెట్టు .....నిరుస్-
నిప్పు రవ్వలు ..... గొక్కజ్
నిప్పుగాయం .....తడ్మిత గావ్; గొక్కత గావ్
నిప్పురవ్వ ..... మిన్టుల్
నిబంధన ..... గొస్టి విడ్వ
నిమరడం .....చోప్డి కి-
నిమిషము ..... నిమిసం
నిమ్మ (చెట్టు) .... లింబు (మర్ర); బిజురి (మర్ర)
నిమ్మపండు .....లింబు పండి
నియమం .....తరిక
నియమించు .....నేమి కీమ్; నియమ్ కీమ్
నిర్ణయము ..... రాయ్
నిర్ణయించు ..... పక్క కి-
నిర్భరం ..... బరెమాత
నిర్మలమైన ..... చక్నె; సాంత్న
నిర్మాణం ..... నిడ్డి కి-
నిర్మాణమైన ..... గడె మాత
నిర్వహణ ..... తాకు సియ్వల్
నిలకడ ..... బస్కెట్
నిలబెట్టటం ..... నిపుస్-
నిలిచి ఉండు ..... నిల్సి మన్
నిలిపి ఉంచు .....నిప్పసి ఇర్ర
నిలుచో ..... నిత్-; నిప్-
నిలుపు ..... నిలుస్-
నిలువు ..... సడ్కల్
నిల్చుండు ..... నిల్-
నీ కొరకు .....నీసాటి
నీ తల దాటి ఉన్న .....మాయ్నన్ పుర్స్
నీకు తెలుసు ..... నీక్ టావ
నీటి కదలికలో రాబోయే చప్పుడు ..... బుడ్క్-
నీటి కుక్క ..... యేర్ నెయ్
నీటి కోడి ..... యేర్కొర్
నీటి ట్యాంకు ..... యేత టాక
నీటి తుంపర ..... తప్పతప్ప
నీటి పాము ..... యేర్ డోండియల్ (తరస్)
నీటి వేడి .....యేత గర్మి
నీటిపై ఉండే తీగ ..... పోవున్ వేలి
నీటిలో .....యేతగ
నీటిలో ఈదడం .....పోహ్నా-
నీడ ..... సాప్లి; దడుజు-; దడ్మి
నీతి .....తరిక
నీతిగా ..... చొకొట్
నీతివంతుడు ..... నీతి వంతల్
నీది ..... నీవ
నీరసంగా అయిపోయాడు .....జూకర్
నీరసించి పోయిన .....తక్కెమా-
నీరు ..... యేర్
నీరు జమకావడం ..... ఈర్-
నీరుబుడ్డ ..... పొప్పాట
నీలి .....పిడ్డల్
నీలి నింగి .....నీలిఅబర్
నీలి మబ్బులు..... టవ్వె హాబర్; నీలి టెప్పంగ్
నీలిరంగు .....నీడల్
నీలు విసరడం .....రోస్క్-
నీళ్ల విరేచనాలు .....చిరచిర పేల్క్వల్
నీళ్ళ రేవు ..... పాన్‌గాట్
నీళ్ళు .....యేర్; జల్
నీళ్ళు కాచే కుండ ..... పాంత
నీవు ..... నిమ్; నిమ్మె
నుంచి .....నల్
నుజ్జు నుజ్జు అవడం ...నుజ్రెమాతెకె
నుదురు ..... కప్పర్
నునుపు చేయడము ... నుయ్యల్ కియ్వల్
నున్నటి .....చోప్డల్
నుయ్యి ..... కుహి
నురుగు .....పేస్
నులిమివెయ్యి .....ఆటి పా-
నువ్వుల పొడి ..... యెంజుర్
నువ్వులు ..... నుంగ్
నూనె .....నియ్
నూరు ..... నూర్
నూరుట .....వాటి కి-
నూలు .....నూల్
నృత్య దేవత పేరు .....కోడల్ పేన్
నృత్య బృందము ..... డండరి
నృత్య వాయిద్య వస్తువు .....వెట్టె
నృత్యం ..... యేంద్-; డెమ్స
నృత్యం చేద్దాం ..... యేంద్కట్
నృత్యం చేసే వాడు ..... దిక్డియల్
నృత్యము .....డెమ్స
నెట్ ..... జార్
నెట్టడం ..... డగ్లి కి-
నెమరు వేయడం ..... రొహ్క్-
నెమలి ..... మల్
నెమలి టోపీ ..... గుసడి టోపి
నెమ్మదిగా .....చబుక్నె; బుజుక్నె
నెమ్మదిగా మాట్లాడడం ...నెహర్ వడ్కవల్
నెల .....మహ్న
నెల తప్పింది ..... మహ్నతప్త
నెలసరి .....లంగ్ ఆయ్వల్
నేను .....నన్న
నేరము ..... గల్తి
నేరుగా .....సీద
నేర్చుకో .....కరి-

నేర్చుకోవడము .....కరివల్
నేల .....బొమ్మి మెలివల్
నైలాన్ ..... నెల్లొన్
నైవేద్యము ..... నివొద్
నైవేద్యము అర్పించడం
.....విదుర్క్-
నొక్కు ..... అద్మ
నొప్పి ..... నోయ్వల్
నొప్పి కలగడం ..... నోయ్వల్
నొప్పి చెయ్యి ..... నోయుస
నొప్పించుట .... నోయు సీయ్వల్
నొప్పించే .....నోయుస్వల్
నొప్పితో వంగుట .....నోయ్వడె వరివల్
నోటి మాట ..... బొడ్డగొస్టి
నోటి లోపల చప్పరించడం..చప్రి కీ-
నోటి లోపల నములుట నోరు
.....ముయ్క్ ముయ్క్
నోరు .....బొడ్డి
నోరు తెరుచుట ...డక్నె కియ్వల్

నౌకా దళం ..... రూక దలం
న్యాయ .....నియత్నె
న్యాయ చెప్పు ..... రీతివెహ
న్యాయ రీతి ..... నియవ్ ప్రకర్
న్యాయవైరమైన
..... నియ్యతున్ బద్లి
న్యాయం .....నియవ్; కానున్
న్యాయంగా ..... నియత్త
న్యాయపర ..... నియత్త
న్యాయవాది ..... వకిలు

ప

పంకా గాలి ..... పంక వడి
పంచ .....పంచ
పంచదార .....సాకుర్
పంచాంగం .....జంత్రి
పంచుకోవడం ..... తూస్-
పంచ్ ..... పంచ్
పంట .....మాల్
పంట పండించడం ..... పంట పండుస్వల్
పంటలను మునిగించుట
..... పంటతున్ ముడుస్త
పండబెట్టుట ..... మిండూస్-
పండలేదు ..... పండ్మకి
పండింది ..... పండ్త
పండిన ..... పండ్త
పండు .....పండ్-
పండుకొని .....పట్సి
పండుకో ..... మీండ్-
పండుగ ..... సన్; సడ్
పండుగపేరు .....ఆకడి; ఆకడి (మహ్న)
పండును ..... పడ్డ్
పండుముసలి .. పండి మాయ్నల్
పండ్లతో కొరుకు
..... పల్క్నె కాత్రి-కీ-
పంతొమ్మిది .....పద పీట్
పంది .....పద్ది
పందికొక్కు ..... గూసి
పందిరి ..... మందొల; మండ
పంపడం ..... రొహ్వల్
పంపి వెయ్యి ..... సారి కియ్-
పంపించారు .....సార్కితెర్
పంపించు ..... రొహ్-
పక్కకు ..... సోకెర; మరుమ్
పక్కకు చూడు ..... బగ్లత్ సూడ
పక్కు కట్టడం ..... కిప్ట
పగ ..... కొంటె; పగ
పగ పట్టడం ..... డావ్ పోస్వల్
పగటి పూట ..... దుపరి
పగటి వెలుతురు ... పియడ వేడ్చి
పగలంతా .....పియల్ పొద్ద్
పగలు ..... పియల్
పగలు పూట ..... కడ్ వేడ్చి
పగిలింది ..... వోర్-
పగిలిన ..... వోర్త
పగుల గొట్టు ..... వొహ
పగ్గము ..... కాస్ర
పగ్గము తాడు .....సడ
పచ్చ ఈగ ..... కచ్చి పీసి
పచ్చగా ..... హిర్వల్
పచ్చడి ..... రాయ్త
పచ్చబొట్టు ..... సింగర్; సిజర్
పచ్చి అబద్దాల కోరు
..... పాంచాటియల్
పచ్చిక కారుడు .... హిర్వల్ జాడి
పచ్చిది .....పహ్న
పట పట అనుకుంట విరుగుట
..... పటపట ఇంజెర్ ఉరుంగ్త

పటం .....పటం
పటేలు .....పాట్లల్
పటేలు భార్య ..... పాట్లి
పట్టి .....టేప్
పట్టింది ..... పియ్త
పట్టిక తయారు చేయడం
..... డబ్బాంగ్ వాట
పట్టు ...కోస్ల (పుడి); పి-; పియ్య
పట్టు విడువ కుండ ... జిద్ పియ్-
పట్టుకొని ఉండు ..... పియ్సిమన్
పట్టుదల వ్యక్తి ..... జిగుట్
పట్టుదలతో ..... జిద్నె కామ్
పట్టుపురుగు ..... కోస్ల పుడి
పట్టుబట్టు .....పీచపియ
పట్నం ..... నగుర్
పడ వేసిన .....పేకి కీత
పడగ .....పడె
పడగొట్టు ..... అరుసిమ్
పడమర .....పొరయింగ్
పడవ ..... రూక
పడి పోయింది .....అర్త
పడి పోవడం .....అర్-
పడు .....అర
పడుట ..... అరంత
పత్తి .....కాపున్
పత్తి కట్టె ..... పరటి
పత్రిక ..... కాగుత్
పథ్యం .....పత్తెం
పదకొండు ..... అక్ర; పద ఉంది

పదమూడు ..పద మూండ్; ముద్ద
పదవి .....గాది
పదహారు .. సోడ; పద సారుంగ్; సోల
పది .....పద్; దహ
పది కిలోలు .....మడ్
పది లక్షలు .....పరెవయ్‌కి
పది వేలు .....పరెవయ్
పదిహేడు .....పద యేడుంగ్
పదిహేను .....పద సియుంగ్
పదిహేను రోజులు .....పంద్ర దియంగ్
పదునాలుగు .....పద నాలుంగ్
పదును చెయ్ .....దార్ కీమ్
పదునుపెట్టు .....మెసి-
పదునొచ్చింది .....ఉబ్బిపాత
పద్ధతి .....ఆచారం
పద్దెనిమిది .....పద అవ్ట్
పద్యం .....పాటంగ్
పద్యభాగం .....పాటన జూండ్
పని .....కామ్; దంద; జర్గత
పని చేయనివ్వు .....కియసీమ్
పని దినం .....కామ్న దివొస్
పని దొంగ...కామ్ కల్లె; చుక్డియల్
పని పాడు చేసేవాడు .....కామ్ బుడెస్తాల్
పని ముట్లు .....పీసొర
పనికి రాని రకంగా .....కామ్ సియ్యక్నె
పనికిరానివాడు . పొస్ గాయిటల్
పనిని పూర్తి చేయడం .....కామున్ మహ్వాల్
పనిలో ఉండు .....కామ్నగ మన్
పన్ను .....పల్
పన్నెండు .....బార; పరెండ
పప్పు .....డారి
పరంపర .....వాతద్
పరకాలు .....గారంగ్
పరవశత .....మేందొదె వాత
పరికి (చెట్టు) .....పొర్కె (మర్ర)
పరిచయం .....వొడ్కి
పరిచయం చేయుట .....పూసి కీ-
పరిపక్వమైన .....గాదుల్ వాత
పరిమిత కాలం .....కమ్మివేర్
పరివర్తన .....వాగ్నున్
పరివర్తన లేదు .....వాగ్ సెల్లె
పరీక్ష .....పరిక్స
పరుగు పెడుతుంది .....విత్-
పరుపు .....లేప్
పరువు .....ఇజ్జత్
పర్యటన .....వెలిలె
పర్యవేక్షించు .....చకిన్ కియ్వల్
పర్సు .....పర్సు
పలక .....పాటి
పలచని .....పాతుర్
పలిగింది .....వోహ్త
పలిగిన రాగము .....సర్త లెంగ్
పలుగు .....కూస; పాస్
పలుచని .....లొడల్
పల్చని .....పత్లొ
పల్టీ .....మిడుంగ్-
పల్లం .....సపయ్
పల్లకి .....పాల్కి
పల్లవి .....కడి
పల్లికాయ .....బుయ్ సేజ
పల్లెం .....దడియ
పల్లెటూరు .....కేడ నార్
పళ్ళెం .....దెడె
పవిత్రంగా .....పవిత్ర
పవిత్రత .....సుదుద్ద; పవిత్ర
పవిత్రమైన .....సుదుడ్ కియ్వల్
పశ్చిమ దిక్కు వాడు .....పొరెయ్తొర్
పసికందు .....పాపల్
పసిపిక్ మహా సముద్రం ...పసిపిక్ మహ సద్దుర్;
పసుపు .....కమ్క; బోడల్
పసుపు చీర .....కమ్క కప్డి
పసుపు దంతములు .....బోడలిక్ పల్క్
పసుపు బియ్యం .....అక్సెదంగ్
పసుపు రంగు .....బోడల్ రంగ్-
పసుపు రాసి .....ఉటేడ డాగ్
పాక .....పాక
పాకడము .....బేంగ్వల్; నొడ్క్-
పాకము .....పాకం
పాకుట .....బేంగ్-
పాట .....పాట
పాట అయిపోయింది .....పాట మార్త
పాట నింపడము ...పాట నిహ్వాల్
పాట పాడుతుంది ...పాట వారంత
పాటల సోకు .....పాటన సోక్
పాటించడం .....నేకి కీమ్
పాటు (2వ పెండ్లి) .....పాట్
పాఠము/అక్షరాలు .....దడ
పాఠ్యాంశాలు .....పాటల్క్
పాడు .....కరబ్; యెర్తం
పాడు చెయ్యి .....కరబ్ కీమ్
పాడు బొడ్డిది .....సింగల్ బోండె
పాడుట .....వార్-
పాతబడ్డ .....పడిజుదాల్
పాతాళం .....పాతడ్
పాతిపెట్టు .....మిస్వల్
పాదం .....దాపి
పానీయం .....పాన్కం
పాన్ గోబె .....పాన్ గోబె
పాప .....బుచ్చి
పాపడ .....బాజి
పాపము .....పాప్
పాపి .....పాపెస్తల్
పాపుట .....పెయూస్-
పాము .....తరస్;
పాము కుట్టినది .....వేలి ఊమ్వల్
పాము కుట్టుట .....వేలి ఇట్ట
పార .....కోర; పాద్ద
పార వెయ్యి .....వాడ్ సీమ్
పారిపో .....విచ్చిసొ
పారుట .....పొంగ్వల్; పొవ్రై మాంత
పారుతుంది .....పోజంత
పార్లమెంటు మెంబర్ .....పార్లమెంట్ నొర్
పాలకుడు .....రాజల్
పాలపిట్ట .....టవ్వె (పిట్టె)
పాలిస్టర్ .....పాలిస్టర్
పాలు గ్రంధి .....వొహొ
పాలు తియ్యడము ...పాల్ పీర్-
పాలు పెరిగినాయి ....వొహొ కీత

పాల్గొనుట ..... హాజ్రి ఆయ్వల్
పావు ..... సవ్వ
పావురము ..... పారెవ (పిట్టె)
పాసి పోవడము ..... సత్త
పాసెం కాయ ..... చిపాట
పిండం ..... పిండ్; పిండం
పిండడము ..... పీర్-
పిండప్రదానం చేయుట ..... తూమ్ సియ్వల్
పిండి ..... పిండి
పిండి కల్పుట ..... పిస్క-
పిండి పట్టడం ..... నోర్వల్
పిండి మరలో ..... గిర్ని
పిండి (పౌడర్) ..... బుక్ని
పిండు ..... పీర
పిండుట ..... పీర్వల్
పిందె ..... చీచె
పిచికారీ ..... పోర్ని
పిచ్చి పట్టడం .. పిసంగ్ పియ్వల్
పిచ్చి పిచ్చిగా ..... పిసపిస
పిచ్చికుక్క ..... యెర్రినెయ్
పిచ్చితనము ..... పిస్సంగ్
పిచ్చుక ..... కొట్క (పిట్టె)
పిచ్చోడు ..... పిసెటల్
పిట్టల కాపు ..... పిట్టెంగ్ కేప్వల్
పిట్టల గుంపు ..... పిట్టెన కర్ప
పిట్టె ..... పిట్టె
పిట్టె గూడు ..... గూడ
పిట్టె పేరు ..... కప్పె (పిట్టె); చొర్ చొర్ (పిట్టె); చాచ్ గోయిందల్ (పిట్టె)
పిట్టెలు ..... పిట్టె-పురడ్
పిట్ల ..... చూన్
పిట్స్ ..... జట్కబేమరి
పిడక ..... గోమెర; బొవ్రి
పిడికిలి ..... ముట్టి
పిడుగు ..... తీజ్ బీజ్; పిడ్గ్
పిత్తడం ..... పిహ్క-
పిప్పి పన్లు ..... పుడ్‌పల్క
పియ్యి ..... పింగ్క
పిరికి ..... వెరివల్; వెర్రె
పిరికితనము ..... పిరిక్యల్
పిరికివాడు ..... వెర్రెకొండల్
పిరుదు ..... కూల
పిలవడము ..... హక్సియ్వల్
పిలిపించు ..... కేయ్వల్
పిలుపు ..... కేయ్-
పిలుపు ఇచ్చెవాడు ..... ఆవరి
పిలువడం ..... కేయ్వల్
పిల్ల ..... పిల్ల; పోరి
పిల్లల బడి ..... పేకుర సాడ
పిల్లల సమూహము ..... కాండిర మంద
పిల్లలు గల పురుగు .. తల్లుర్ పుడి
పిల్లలు పుట్టడం ..... కాండిర్ పుట్వల్
పిల్లలు పుట్టని వారు . ముంజాలిర్
పిల్లవాడు ..... పోరల్; కాండి
పిల్లి ..... వెర్కడ్
పిసుకుట ..... ముర్గుడి కీ-
పిస్తోలు సంచి ..... పిస్తోల్ చంచి
పీ..... పీజ్
పీక ..... సీస్రి
పీకడం ..... తెర్వల్
పీకు ..... తెర్-
పీచు ..... పీచి
పీట ..... కుతుల్
పీతాంబర్ ..... కుప్పర్
పీనుగు ..... చెత్; కూర్
పీర్ల పండగ నృత్యం ..... డోల యెంద్వల్
పీల్చుకోవడం ..... ఊత్వల్
పీల్చుట ..... ఊత్-
పుండు ..... పున్
పుక్కిలించుట ..... గుర్ల కియ్వల్
పుక్యం ..... పుకొట్
పుగ్గ ..... బుగ్గ
పుచ్చ కాయ ..... కర్బుజ
పుచ్చి పోయిన పండ్లు .... డోబ్రలిక్ పల్క
పుచ్చిపోవుట ..... పుడిత
పుచ్చు పన్ను ..... పుడ్ పల్
పుటుక్కున విరగడం .... కిటుస్నె ఉరుంగ్త
పుట్ట ..... పుత్తి
పుట్ట గొడుగు ..... గుహ్
పుట్టగొడుగులు ..... గుహ్క
పుట్టలో ..... పుత్తితగ
పుట్టించి ..... పుట్టుసి
పుట్టింటి ..... సెడ్మి
పుట్టిన ఊరు ..... పుట్తనార్
పుట్టుక ..... జన్మ
పుట్టుట ..... పుట్ట
పుట్టుమచ్చ ..... పుట్ మచ్చ
పుట్నాలు ..... మ్రుర్రెంగ్
పుణ్యాత్ముడు ..... పున్నెవంతల్
పునరావృత్తి ..... మర్లపుట్వల్
పునరుత్పత్తి ..... మర్లజన్మ
పునర్జన్మ ..... సాసి నెండ్తొర్; పూనజల్మ
పునర్వివాహం ..... పాట్
పునాది ..... బునది
పురాతన ..... పడన
పురాతన వస్తువు ..... తొత్త బాసన్
పురిటి నొప్పులు ..... కూయ్‌సజ్ నోతజ్
పురుగు ..... పుడి; గొర్ర (పుడి)
పురుగుల గుంపు ..... పుడ్క న కుప్ప
పురుగులు ..... పుడ్క
పురుగులు పట్టిన తినడం ..... పుడితంగ్ తిన్వల్
పురుడు అన్నం ఆరగింపు .మొట్ సబ్బ
పురుడు పుట్టిన రోజు వేడుక ..... పాచ్వి
పులకించుట ..... పుచుక్నె
పులి ... కడ్యల్; బుర్కల్; డువల్
పులి గుహ ..... డువల్ బుయరి
పులి చర్మం ..... డువల్ తోల్
పులి మీసం ..... వాగటి
పులిపిరి ..... మొర్రొ
పులుపు ..... సవిత; సొవిలె
పులుసు ..... సిత్త జొమ్మొ
పులొరి కాయ ..... కెంజ్క
పుల్ల ..... కాడి
పుల్లగా ..... ఆముట్
పుల్లటి ..... పుల్లల్

పుల్లని ద్రాక్ష పండు ..... సవ్వితఅంగుర్ పండి
పువ్వు ..... పుంగర్; పుజక్
పువ్వుల తోట ..... పుజక్కవాడి
పువ్వులు ..... పుజర్
పుష్యం ..... పూస్ (మహ్నా)
పుస్తకం ..... పుస్తక్
పుస్తెలాంటిది ..... తాడి
పూకు ..... పుడ్డె
పూజ ..... పూజ
పూజ పాట ..... బజన్ పాట
పూజ బియ్యం ..... నేస
పూజచేయు ..... పూజ కియ్వల్
పూజరి ..... బుంకల్
పూజారి ..... దేవరి; కటొడల్
పూట ..... పూట
పూతకు వచ్చింది ..... బార్‌వాత
పూతకు వచ్చింది. ..... కాపె
పూనకం ..... జోలె మా-
పూయడం ..... సోక్వల్
పూయుట ..... పోయంత
పూర్ణిమ ..... పునక్
పూర్తి ..... సమ్డొ
పూర్తి అయ్యింది ..... ఆసి పీడ్త
పూర్తి ప్రపంచం ..... సమ్డొ జగ్
పూర్తిగా ..... చచ్చొల; చిర్క్‌నె
పూర్తిగా ఎండి పోయింది ..... కిడమొడ
పూర్తిగా కోయడం ..... కర్క్‌నె
పూర్తిగా నిండిన కంకి ..... నిడ్డుర్
పూర్తిచేసి ..... మహ్చా
పూర్వ పదాలు .. తొత్తజ్ గొస్టింగ్
పూర్వం ..... అస్కె; తొల్లె
పూర్వపు వలే ..... తొత్ వేస్-
పూర్వము ..... తొల్లె-జమనతె
పూర్వము జరిగింది ..... తొల్లె గడె మాత
పూర్వముది ..... తొత్త
పూర్వీకులు ..... తాదొ బాబల్
పూల కుండి ..... కుండి
పూల గోబే ..... పుజర్ గోబె
పూస్తుంది ..... పోయ్-
పెంకు ..... టొక్రె; పిడ్క
పెంచడం ..... సోసి కీ-
పెంచడము ..... రాకి కీ-
పెంచు ..... బడే మా-; బడి కీసి
పెంచుకో ..... బడి కీ-; పోసి కీ-
పెండ ..... సడపి
పెండ పురుగు ..... సడపి పుడి
పెండ్లం ..... వెల్లొ
పెండ్లం కోల్పోవడం ..... రాండ్వల్
పెండ్లి ..... మర్మి
పెండ్లి కూతురు ..... లాడి; నొవ్రి
పెండ్లిలో వరుడు పారి బట్టలు ఇస్తాడు ..... పారి బొడ్డింగ్
పెంపకం ..... పత్పార్
పెంపుడు గొర్రె ..... నార్ గొర్రె
పెంపొందించు ..... బడికీమ్
పెట్టడం ..... దొస్-; ఉహ్వల్
పెట్టి,వీణ,గిటర్ ..... పేటి
పెట్టు ..... సోక
పెట్టుకోవడము ..... లావి కీ-
పెట్టుబడి ..... కర్చ దొస్వల్
పెట్టె ..... డబ్బ; సందొక
పెట్రోలు ..... పెట్రొల్
పెదవి ..... సిల్లి
పెదవులు ..... సిల్లింగ్
పెద్ద ..... డగుర్; పెర్స
పెద్ద కడవ ..... కాంగ్
పెద్ద కర్ర ..... పెర్స కట్టె
పెద్ద కుండ ..... సోర
పెద్ద కుండలో ..... సోరతగ
పెద్ద గంప ..... హోర
పెద్ద గాలి ..... డగుర్‌వడి
పెద్ద గొర్రె ..... డాడియల్ గొర్రె
పెద్ద గ్రద్ద ..... రాయల్ (పిట్టె)
పెద్ద తరాజు ..... పాస్రి
పెద్ద తేనె ..... పెర బొక్కి
పెద్ద దేవుడు ..... పెర్స పేన్
పెద్ద దేవుని దగ్గర చనిపోయిన వారి పూజలు చేస్తారు ..... తూమ్
పెద్ద నాన్న ..... పేపి
పెద్ద పందిరి ..... టాట్రల్ మండ
పెద్ద పల్లెము ..... పరత్
పెద్ద పులి ..... డువల్
పెద్ద పెదవి ..... టొటొక్ సిల్లి
పెద్దప్రేగు ..... పెర్స పొద్దుర్
పెద్ద బండ ..... కొజల్ బండ
పెద్ద బర్రె ..... నిలుబొర్చి
పెద్ద మడుగు ..... డొహొ
పెద్ద మీసాలు ... కొరలిక్ మీసెల్క్
పెద్ద రాగము ..... పెర్స లేజ్
పెద్ద వేళ్ళు ..... పెర్స బొట్ట
పెద్దది ..... డగ్గుక్
పెద్దమ్మ ..... పేరి
పెద్దెత్తున ..... బయ్ డగుర్
పెద్ద' జెర్రి ..... కోడతిరుడి (పుడి)
పెనం ..... తావ
పెనము ..... తావి
పెనిమిటి మూడు పెళ్లాలు ... సవతి మూండ్
పెనిమిటి రెండు పెళ్లలు ..... సవతి రండ్
పెన్సిల్ ..... కట్టె పొంటిన్; పెన్సిల్
పెరడు ..... వేడ
పెరిగి ..... బడెమాత
పెరుగు ..... దహి
పెళ్లగించు ..... డేప్ల తెండ్వల్
పెళ్లి కాని పిల్ల ..... కోరొపేడి
పెళ్లి కాని పిల్లవాడు .... కోరొకాండి
పెళ్లి కూతురు చేసే రోజు ..... కాజె
పెళ్లి కోడుకు ..... లాడల్
పెళ్లి చూపులకు చేసే రొట్టెలు ..... సగున్ సారింగ్
పెళ్లి రోజు ... లగ్గిన దివొస్; మర్మిన దివొస్; అక్సెదన దివొస్
పెళ్లిలు ..... మర్మింగ్
పెళ్లిల్లు చేసే చోటు ..... గోవుర్‌దన్ గోటం
పెళ్ళి కూతురు ..... నొవ్రి
పెళ్ళి కొడుకు ..... నొవ్రల్
పెసర పప్పు ..... పెసెల్ డారి
పేం చెట్టు ..... పెండ్ర
పేకాట ..... పత్తంగ్
పేగు ..... పొద్దుర్
పేను ..... పుర్కి
పేరు ..... పొరొల్
పేర్చడం ..... రచ్చుక్ కీ-
పేలాలు ..... లెహెంగ్; పొహెంగ్

పేలు ..... కారె (పుర్కి)
పేలుక ..... గింద
పేలుడు ..... వోర్త
పేలుడు ధ్వని ..... వొర్తెకె నాంద్
పేల్చు ..... వొహ
పై బడటం ..... పొర్తొ తర్వల్
పై వాడు ..... పొర్రొడొర్
పైకెగురు ..... పొర్రొ డెహ్క
పైత్యం ..... పయ్తకమ్
పైన ..... పొర్రొ
పైనపైన ..... పొర్రొ పొర్రొ
పైనుండి క్రిందికి ... పొరోడల్ బూడ్
పైపు ..... గొట్ట
పైస ..... కొత్త
పైసలు ..... పయ్సంగ్
పొంగింది ..... ఊస్త; ఊస్-
పొంగుట ..... పొంగ్వల్
పొందాడు ..... యేత్తొర్
పొక్కు ..... పోడ్
పొక్కులు ..... గోగ్ల; పోడ్క
పొగ ..... పోయ
పొగ గాలి ..... పోయ వడి
పొగ మంచు ... దవ్ అర్వల్; పోయ మచ్; దువర్
పొగ మబ్బు ..... పోయ హాబర్
పొగడడం ..... హొబ్రె మాయ్వల్; వని కీసి; బొంక్వల్
పొగరు బోతు ..... మగ్రియల్
పొగరుబోతు ..... నక్రెంగ్ వాలె
పొగాకు ..... తమ్ముక్ ఆకి
పొట్టి ..... టుగ్రి; టుప్సి
పొట్టి వ్యక్తి ..... కూర సాని
పొట్టిగా ..... లాండి
పొట్టు ..... పొట్
పొట్లం ..... పుడ
పొడవాటి జుట్టు గలవాడు ..... జొడ్కల్
పొడవాటి దవడ ..... లామ్టాడ్వ
పొడి పొడి చెయ్యడం ..... విక్రికీ-
పొడిచింది ..... కొహ్క-
పొడుగైనది ..... లామ్ వాలె
పొడుగ్గా చేయు ..... లామ్ కీమ్
పొడుపు కథ ..... పెందొ
పొడువు ..... లంబొ
పొడువు పొడువుగా ..... లహ్క లహ్క
పొత్తి కడుపు ..... దాద్ర
పొద ..... పొదెల
పొదుగు కార ఉద్-; కారవొల్వల్
పొదుపు ..... నెరుస్వల్
పొమ్ము ..... సొడియ
పొయ్యి ... సొద్దెల్; వడియ; వాట
పొర ..... పాపుడ్
పొరపాటు ..... కియ్వక్నె
పొర్క ..... పొదెల
పొలము ..... పొలం
పొలిమేర ..... సివ
పొలుసు ... ఉక్క; సపక్ (సపొక); హుక్క
పో.. ..... సొన్
పోగొట్టుకోవడం .... దబ్డి కియ్వల్
పోచమ్మ దేవత ..... అవ్వల్
పోటీ ..... పోటి
పోటో ..... పూటు
పోట్లాట ఆపండి .... జగ్డ ఆపుసట్
పోతున్నాడు ..... దాంతొర్
పోద్దాం పద ..... దాకట్ ద
పోయింది ..... సొడి-
పోరాడడం ..... లడెయ్
పోలిన ..... వేస్న
పోలీస్ ..... పోలిస్
పోల్చు ..... తాన్ మొడి
పోవద్దు ..... సొన్మ
పోసి ..... వాట్సి
పోస్టర్లు ..... బొమ్మంగ్
ప్యాకేజి ..... పాకిట్
ప్యాలాలు చెయ్యడం ..... పిడ్-
ప్రకృతి ..... మర్రమెట్ట
ప్రక్కకు ..... వొర్కె
ప్రచారం ..... ప్రచర్
ప్రజలు ... జన్క; మాంది; లోకుర్
ప్రజాస్వామ్య పార్టి .... పర్జత పార్టి
ప్రతి ..... హర్
ప్రతి చెట్టు ..... దూది (మర్ర)
ప్రతి ధ్వని వస్తుంది ..... రోంజంత
ప్రతి రోజు ..... రోజినయ్
ప్రతి సంవత్సరము ..... సాలి
ప్రతిదినం ..... రోజి
ప్రతిధ్వని ..... నాహో పా-
ప్రత్యుత్తరం చెప్పు .... పర్మన్ వెహ
ప్రత్యేకంగా ..... పట్ పియ్సి
ప్రత్యేకించి ..... పత్తెకమ్
ప్రదర్శన ..... తొహ-
ప్రధాన్ (కులంపేరు) ..... పటడి
ప్రపంచం ..... దునియ; జగ్; జగ్దునియ
ప్రపంచం కింద ... దునియత్ బూడ్
ప్రబోధనం ..... ఉపదేస్
ప్రమాణం చెయ్యి ..... బొక సీమ్
ప్రమాణము కప్పుట .. గీర తెండ్వల్
ప్రమాద రహిత ..... నొమర్ అయ్యక్
ప్రమాదం ..... గండం
ప్రయత్నం ..... జికర్; కోసిద్
ప్రయత్నంచేయి ..... తన్లాడ
ప్రయత్నము చేయుట... కోసిస్ కీ-
ప్రయోగించు ..... ప్రయోగ్ కీ-
ప్రవర్తన ..... చాల్
ప్రవాహం ..... పార్వల్
ప్రవాహము ..... దార
ప్రవేశం ..... నేంగ్వల్
ప్రశంస ..... మెచ్వల్
ప్రశ్న ..... సవల్
ప్రసంగించుట ..... వడ్క్వల్
ప్రసవం ..... ప్రసుద్ ఆత
ప్రసవించదు ..... ఉగెమాయో
ప్రస్తుతం ..... ఇన్కెడ
ప్రాంతాలపేర్లు ..... ములుక్నంగ్ పొరొల్క
ప్రాంతీయ ..... దుస్రొ జాగ
ప్రాచీన ..... పడన
ప్రాచీన యుగము ..... పడన పిడి
ప్రాణం ..... పరన్
ప్రాణం పోయింది ..... జీవ సొత్త.
ప్రాణము కొరకు ..... జీవత్ సాటి
ప్రాణముతో ..... జీతొకె
ప్రాణములు ..... జీవంగ్
ప్రాథమిక ..... మొదొల్

ప్రాధేయ పడు ..... బతిమిలాడు
ప్రారంభించు ..... సురు కీ-
ప్రార్థన ..... ప్రార్తన
ప్రియంగా ..... లాడ్న
ప్రేగులు .... జమ్లి పొద్దుక్; పొద్దుక్
ప్రేమ ..... మయ్య; గోడితె
ప్రేమ చూపడం .... లాడ్ కియ్వల్
ప్రేమగా ..... లాడ్నె; గోడ గోడి; లాడి గోడితే మన్వల్
ప్రేమించుట ..... లాడ్ కియ్వల్
ప్రొద్దున ..... సక్రె; సక్కెడ
ప్రోత్సహించడం ..... చడి కీ-
ప్లేటు ..... దెడియ

ఫ

ఫలం ..... పండి
ఫిర్యాదు...దర్కస్ సియ్వల్; పిరది
ఫిర్యాదు చేయు ..... పిరద్ కీమ్

బ

బంక ..... సెవ్వెర్
బంకమట్టి ..... చీకివాత తోడి
బంగారం ..... సోనె
బంగారం కోసం తవ్వడం...సోనెత్ సాటి తాడ్వల్
బంగారపు పట్టి ..... చీతకి
బంగారపు ముద్ద .....సోనెత ముద్ద
బంగాళా దుంపలు . ఆలు గడ్డంగ్
బంగ్లా ..... మాడి
బంజారా .....లమ్డల్
బంజారా బీడు .....పడిద్
బండ .....బండ
బండి చక్రం తల ..... గారె తల్ల
బండి చాట ..... సాట
బంతి ..... విస్వల్; చెండు; పాతి
బంతి పువ్వు ..... ముగ్రిపుజర్
బందువులు .. దాయ్ బయ్; వెర్తల్
బంబు ..... టాకి
బకెట్టు .....పొహ్రా
బటాని .....వట్టెడ
బట్ట .....కప్డి
బట్టతల గల వారు ..... టాల్కల్
బట్టతలగల ..... బోడి
బట్టలు ..... పాజుడ్
బట్టలు కుట్టేవాడు ..... కప్డింగ్ కొట్వల్
బట్టలు లేకుండా .....బోకె
బట్టలు లేకుండా ఉన్న వాడు ..... కుడెకె బసల్
బట్వాడా .....బట్వడ
బట్వాడా చెయ్యి ..... తూస్-
బడి ..... సాడ
బడిపేరు ..... సాడత పొరొల్
బతకడం .....పిస్వల్
బతికాడు .....నేండ్తొర్
బతికించి చూడు .... పిసుసి సూడ
బతికించు ..... పిసుసీమ్
బతికింది .....నేండ్త
బతిమి లాడు ..... దయ వోటి
బతిమిలాడు ..... తన్లాడ
బతుకు .....పిసగతి
బద్ద .....చీప
బనియన్ ..... బనిన్
బయట .....బీడ
బయలుదేరు ..... సొన్
బరువు ..... జడ్; వజన్
బర్రె ..... హెర్మి
బర్రె గూణ ..... డుడ్డె
బర్రెపిల్ల ..... దుడ్డె
బర్రెపేను ..... హెర్మి పుర్కి
బర్రెపోతు ..... వగ్గర్
బర్రెబొక్కు ..... డుడ్డె
బర్రెల కాపరి ..హెర్మింగ్ బస్కల్
బర్రెలు మేపేవాడు ..... బస్కయల్
బల పరుచు ..... సమడ్ కీమ్
బలం .....తాకద్
బలంగా .....జొర్దర్
బలపం ..... లిక్కన్
బలము ..... జోర్
బలమైన ..... మజ్బుత్; తగ్డియల్; బలం వాలె
బలవంతపెట్టు .....తక్లిబ్ కీమ్
బలవంతంగా .....బల్మిత్క
బలవంతమైన ..... జబర్ వాలె
బలాత్కారం ..... జుల్మ కీతొర్; జబర్ దస్తి
బలి ఇవ్వు ..... సుజర సీమ్
బలి ఈయడం ..... సుజరంగ్
బలీయమైన ..... తాకత్ మత్త
బల్ల ..... టేబల్; ఇస్టుల్; బేంచి
బల్లి .....కుదుర్ డొక్కె
బల్లెము ..... గొర్క
బస్తాలలో .....పొతెనగ
బస్సు ..... బస్
బహిష్టు .....బహ్రా; లంగ్
బహుమానం ..... ఇనమ్
బాంబుతోపేల్చడం ఊడి కియ్వల్
బాకీ .....ఊదర్
బాగా తెలిసిన .....వెల్లె కరెమాత
బాగా దాహం వేసిన ..... గిట్కెమాతొర్
బాగు పర్చుట ...పొతం కియ్వల్
బాగుపడు ..... సుద్రెమాయ్వల్
బాగుపడ్డాడు ..... చంచె మాతొర్
బాగుపరుచు .....సాప్ కీ-
బాజా బజంత్రీలు .. డోల్ వాజంగ్; వాజా గాజ; డోల్ పేప్రెంగ్

బాటసారి ..... సరి తాక్-
బాణము ..... బాన్; గుంతి కోల
బాతు ..... బదెక
బాదగా ..... నారజ్
బాధ్యత ..... జిమ్మ
బాధ్యత గల ..... జిమ్మెదర్
బాధ్యున్ని చేయ్యి ..జమ్మత్ కీమ్
బార్లి ..... జవ్ గొహ్క
బావ ..... బాటొ
బావి ..... కుహి
బాహువు ..... సెట్టు; కాంజ్-
బాహువుతో ..... సెట్టతె
బిందువు .... టేమ్; చుక్క; టిమ్క
బిందె ..... బిందె; గగ్ర
బిందెలు పెట్టే బల్ల ..... గడెంచ
బిగించు ..... ఆవ్రి కీ-
బిగ్గరగా ..... జోర్తె
బిచ్చం అడిగే వాడు
..... బికర్ వాడల్
బిచ్చగాడు ..... బిచ్చె గాండల్
బిడ్డకేకలు వెయ్యటం ..... వడుస్
బియ్యము ..... పెరెక్
బిల్డింగ్ ..... మాడి
బిల్ల ..... బిల్ల
బిల్లు ..... బిల్
బీట ..... వార్ పియ్త
బీడిలు ..... బీడి
బీమా ..... జమ ఇర్వల్
బీము దేవుడు ..... బీమల్
బీరకాయ ..... టోట్క
బీరు ..... బిర్
బుజ్జగించు . నహ్డి కీమ్; తాపి కీమ్
బుజ్జగింపు ..... దబ్ కీమ్
బుట్ట ..... బుట్టి
బుడమ్ కాయ ..... తేర్య
బుడ్డ పట్టడం ..... కర్యదొహ్త
బుద్ధిమంతుడు ..... బుద్ధివంతల్
బుద్ధి ..... బుద్ధి; అక్కల్
బుద్ధిలేని ..... బుద్ధి సెల్వ
బుధవారం ..... బుద్వార్
బురద ..... డెహ్ర; చిక్ల
బురుద నీరు ..... డొహ్బడ్
బుర్ర పిట్ట ..... ఊతి (పిట్టె)
బుస్సి ..... బూస్
బూకంపం ..... బొమ్మి మెలివల్
బూజు ..... బూజ్
బూజు పట్టిన ..... బూస్కడ్ పియ్త
బూజుపట్టింది ..... దూస పియ్త
బూట్లు ..... బూట్క
బూడిద ..... సీర్
బూడిద రంగులో ..... తిర్నె
బూరుగు (చెట్టు) గుముల్ (మర్ర)
బూరె ..... పురున్ సారి
బెంగ పెట్టుట ..... జీవ ఆ-
బెండ కాయలు ..... బేండింగ్
బెండకాయ ..... బేండి
బెదిరించింది ..... వెర్రె పీ
బెదిరించే ..... వెరుస్-
బెదిరింపు ..... వెరు సియ్వల్
బెనకడం ..... మిట్కుస్వల్
బెనుగుట ..... మిట్క్త
బెల్లం ..... బేలి
బేరం చేయడం ..... కొసుర్వల్
బేరెలు ..... బేరెంగ్; బేరె
బేసన్ ..... టగరి
బైట ..... బహ్రా
బొందపెట్టుట ..... మిస్-
బొందల గడ్డ ..... సరున్
బొక్క ..... తాడ్-
బొక్కు ..... దుడ్డె
బొక్కెన ..... పొహ్ర; బొక్కెన
బొగ్గు ..... గాడి కోర్సె
బొచ్చ ..... బుర్సల్
బొట్టు ..... బొట్
బొడ్డు ..... మొడ్
బొద్దింక ..... జూలుర్ (పుడి)
బొప్పాయి (చెట్టు)
..... పొప్పయ్ (మర్ర)
బొబ్బలు వచ్చుట ..పొకుల్ వాత
బొమ్మ ....బుజ్జెడ; పోటొ; బొమ్మ
బొమ్మ వర్ణించు ..... బొమ్మతున్
వర్నించ
బొర్రగలవాడు ..... డిబ్బల్;
డాయిడల్ పెట్టితొర్
బోండ్లు ..... బోండ్కి
బోడకాకర ..... కర్టులి
బోడి గుండు ..... టక్లియల్
బోను ..... పింజొర
బోరింగ్ ..... బోరింగ్
బోర్ల పడటం ..... గప్ ముడుజ్వల్
బ్రతికించుట ..... పిసుస్వల్
బ్రహ్మచారి ..... బర్మచారి
బ్రా.. ..... బొడ్డి
బ్రాహ్మణుడు ..... బొమ్డల్
బ్లీచింగ్ పొడి ..... బ్లిచింగ్ పొడర్
బ్లేడు ..... పత్తి

భ

భక్తి ..... బక్తి
భక్తుడు ..... బక్తల్
భగవంతుడు ..... బగవంతల్
భగ్గుమను ..... బగ్గె పొత్వల్
భయం ..... వెర్రె
భయంతో జీవించడం వెర్రెతె పిస్వల్
భర్తి చెయ్యు ..... బర్తి కీమ్
భాగం ..... ఈస
భాద్రపదం . అకుర్పొక్ (మహ్న)
భారతీయుడు ..... బారత్ నొర్
భార్య ..... బాయ్కొ
భార్య భర్తలు ..... ఆడ్‌మాడ్సొ
భావన ..... బావ్
భూగోళ శాస్త్రం ... బూగొల సాస్త్రం
భూతం ..... బూత్
భూమి .... దర్తిరి; వావుర్; బొమ్మి
భూమిలో వరి ఉంచు సొరంగం పేమ్
భ్రమ ..... బ్రమ

మ

మంగలి ..... డాండ్వి
మంగలి కత్తి ..... మజ్జు
మంగలోడు ..... మంగలి
మంగళ వారం .....మంగుర్ వార్
మంగళ సూత్రం ..... పుస్తె
మంచం కోళ్లు ..... టావ
మంచం త్రాడు ..... నుల్క
మంచి సబాస్; చొకొట్న; లుద్దల్
మంచి ఇల్లు ..... చొకొట్న రోన్
మంచి గాలి ..... చొకొట్ వడి
మంచి నడవడిక .....వాగెమాయ్
మంచి బుద్ధి గలవాడు
..... సత్ బుద్ధివాలె
మంచి భావన ..... చొకొట్నబావన
మంచి మనస్సు ..... దిల్ దార్
మంచి మాట ..... చొకొట్న గొస్టి
మంచి రోజు ..... చొకొట్న దివస్
మంచి వార్త .....చొకొట్న కబుర్
మంచి స్థలము .....టేక్ జాగ
మంచిగా .....సాద్రి; అస్లి
మంచిగా అతుక్కొవడం . చొకొట్
జోడెమాత
మంచిగా అనడం .....మెచ్తొర్
మంచిగా ఉంది .... చొకొట్ మంత
మంచిగా కనిపిస్తుంది
.....చొకొట్ దిసంత
మంచిగా చూడటం
..... చొకొట్ సూడ్వల్
మంచిగా లేదు ..... చొకొట్ సెల్లె
మంచిది ..... చాంగ్లొ; సోక్న
మంచు ..... మచ్
మంట .....తడ్మి
మంట చెలరేగడం ..... డుండ్వల్
మంట జాగా .....ఆక్టి
మంటతో కూడిన కట్టె ... పీస్కుడ్
మంటలు లేవడం .....హోరి
మండలం .....మండల్
మండి ..... మండి బేమరి
మండించుట ..... పొతుస్-
మండు .....బగబగ
మండుట ..... పొత్-
మండుట లేదు .....నిర్వొ
మండుతున్న బొగ్గు ...జీతొ కోర్సె
మంత్రగాడు ..... సోది
మంత్రము .....సోదెంగ్
మంద ..... కుప్ప; మంద
మందం ..... రట్
మందమైన ..... దల్
మందిరం .....గుడి
మందు ..... మత్
మందు మొక్క ..... ముదెర
మందుల చీటీ .....మత్క్ న చిట్టి
మక్క కంకులు ..... మక్కె సెన్క్
మక్క బూజు ..... బుచ్చి
మగ నెమలి
.. కుచ్చల్ మల్; డాండియల్
మగవరి బీజాలు ..... నేస్డంగ్
మగవాని అంగము .....చూచొ
మచ్చ ..... టిప్క; మచ్చ
మజ్జిగ ..... కొరొప్
మట్టి కట్ట ..... తోడికట్ట
మట్టి కప్పి ..... తోడి వాట్సి
మట్టి గోడ ..... గూరె
మట్టి పల్లెం .....వేర్సి
మట్టి పెల్ల .....డేప్ల
మట్టినూనె .....తోడినియ్
మడత ..... ముప్ట
మడత పెట్టటం .....గడికియ్-
మడత పెట్టుట ..గడి కీ-; ముడ్డున్
మడత బెట్టు .....గడి కీమ్
మడమ .....డాక
మడి .....వోప
మడుగు ..... డొహొ
మడుచు .....మిడుసిమ్
మణి పూస .....మడి
మణికట్టు ..... మన్గట్
మతి లేని ..... బేవొస్
మత్సకారి ..... బోయే
మత్స్యకారుడు ..... బోయల్
మదురం ..... కడి
మధ్యవర్తి ..... సుర్ వెర్తల్
మనది ..... మావ
మనమరాలు ..... తంగ్ మియడ్
మనము ..... మరట్
మనవి .....మావంగ్; వినతి
మనశ్శాంతి లేని .....సాంతి సెల్వ
మనసుపట్టడం .....గమ్మెమా-
మనసులో అనుకో ..... ద్యాన్ కీమ్
మనస్సు .....మన్
మనస్సు తెలుసు కోవడం
.....మన్క వెడ్యల్
మనస్సు పారేసుకున్నవారు
..... జీవ వాట్తెర్
మనస్సు పారేసుకోవడం
..... జీవ వితుస్త
మనస్సు లోని మాట ... మన్ బాగ్
మనుమడు ..... తంగ్మరి
మనుసు నొప్పి ..... మన్నోత
మనుసు పెట్టడం ..... దిల్
మనుసును నొప్పించుట
.....మన్ నోయుస్వల్
మప్పరెల్ .....మొప్లెర్
మబ్బు ..... టెప్ప
మబ్బు నుండి ..... దలినల్
మబ్బుగా ..... మబ్; జడ్; సుస్త్
మర ..... పిడి కీ-
మరక ..... డాగ్
మరకలు .....డాగుల్క
మరణించాడు
.....సాతొర్; మార్తొర్
మరణించు ..... సాతొర్
మరదలు .....సెర్న్డడ్
మరాఠి ..... మరటి
మరి చెట్టు ..... వడ్ (మర్ర)
మరిచిపో ..... మర్జ
మరిది .....సేర్న్ డు; మర్న్డు
మరియు ..... అని; ఉండె

మరుగు దొడ్లు ..... పేల్క్-
మరుగుపడ్డ ..... పడిద్‌అర్త
మరొక ..... ఉందుంది
మర్దలు ..... మర్న్‌డడ్
మర్యాద ..... కదర్; మాన్
మర్యాదతో ..... మర్యద
మర్వడం ..... మరుంగ్-
మల విసర్జన అవయవము
..... బుద్దెల
మల విసర్జన చేయుట . పేల్క్‌వల్
మలినం చేసి ..... గొడ్డో మా-
మలుపు ..... మొడి
మలుపు తిరుగుట మొడి మల్వల్
మల్పు ..... మలుస్-
మల్లి మల్లి ..... గడిగడి
మళ్లీ యివ్వు ..... మర్ల సీమ్
మళ్ళు ..... వోపంగ్
మసక ..... మస్క్
మసలుట ..... చులబుల
మసి ..... కొసొ
మసీదు ..... మసిద్
మహా దీపం ..... డగుర్ దీప్
మహా సముద్రం ..... పెర్స సద్దుర్
మాంసం ..... లోర
మాంసపు ముక్క
..... సవ్వితుక్డె; కాండుమ్
మాంసము ..... సవ్వి
మాట ..... గొస్టి
మాట ఇవ్వడం ... జబన్ సియ్యల్
మాటకారి ..... డబ్లల్
మాటలు ..... గొస్టింగ్
మాటలు చెప్పు ..... కరల్ వెహ
మాటు ..... మాట్ వొల్వల్
మాట్లాడటం ..... వడ్క్‌వల్
మాట్లాడు ..... వడ్క్-
మాడ ..... టారొ
మాడింది ..... మడుత
మాడిపోవడం ..... కరుత
మాడుతుంది ..... కర్వంత
మాతోటి ..... మాతోడొ
మాత్ర ..... గోలి
మాదిగ ..... మాద్గి
మాధ్యమం ..... నడ్డుమ్
మానం లేదు ..... మానం సెల్లె
మానవుని ..... మాయ్మన
మానసిక స్థితి ..... జీవత్ చొకొట్
మానిక ..... పాల్లు
మానుకో ..... మర్జ
మాన్పించడం ..... మర్జుస్వల్
మామ ..... మూర్యల్
మామ కూతురు
..... మూరె మర్న్‌డడ్
మామయ్య .... మామ; మూర్యల్
మామిడి పండ్లు ..... మర్క
మామూలు ..... అచొట్క
మాయము ..... మాయ
మాయము అవ్వడం
..... మయాడ్ ఆ-
మాయాజాలం ..... మయడ్
మారకం ..... బద్లి
మారటం ..... మారివల్
మారింది ..... బద్లె మా-
మారు ..... మరియ
మారేడు చెట్టు ..... మహ్క్-
మారేడు (చెట్టు) మహ్క (మర్క)
మార్కులు వెయ్యి
..... మార్కుల్క్ వాట
మార్గంలో చూడడం
..... సర్దె సూడ్వల్
మార్గమధ్యన ..... నడ్డుమ్ సరి-
మార్గము ..... సరి
మార్గాలు దాటడం
..... సరింగ్ అవ్వల్
మార్చు ..... మారుస
మార్పు ..... బద్లి కీ-; మార్య
మాసి పోయింది ..... మాక్డె మా-
మింగు ..... మిజ
మింగుట ..... మింగ్-
మిగిలిపోయింది ..... దక్-
మిగులు ..... సర్వ; మత్తు
మిగులుతుంది ..... మెయంత
మిడ్చు పురుగు ..... మాంజ పుడి
మిణుగురు పురుగు
..... మాంజ పుడి
మిత్రుడు ..... దోస్త్
మినుములు ..... పుడ్సుల్క్
మిరపకాయలు ..... మిర్చింగ్
మిరియాలు ..... మీరియంగ్
మిల మిల ..... జగ్ జగ్
మీగడ ..... వోండి
మీద ..... పొర్రొ
మీది ..... మీవ
మీదికి ఎక్కు ..... పొర్రొ తెర్ర
మీరు నిమ్మొట్; మిమ్మొట్; మిరట్
మీసము ..... మీసెల్
మీసాలు ..... మీసెల్క్
ముంగీస ..... ముగ్గుస్
ముంచు ..... ముడుస
ముండ ..... రాండె
ముంత ..... తాలి
ముందు ..... మున్నె
ముందుండు ..... మున్నెమన్
ముందుకు వహించు
..... దూర్ కారియల్
ముందుగా ..... మున్నెన్
ముక్క ..... టుక్డె
ముక్కలు చేయు ..... టుక్డెంగ్ కీ-
ముక్కలుగా చేయడం .. టుక్డె-కీ-
ముక్కలుముక్కలుగా ఉండే
..... చెందవెంద మన్వల్
ముక్కు ..... మొసొర్
ముక్కు తాడు ..... వేసుని
ముక్కు పుడక ..... ముక్కెర
ముక్కు పుల్ల ..... నత్ని
ముక్కు రింగు ..... మొసొర్ ముద్ద
ముక్కునుంచి రక్తం కారుట
..... తల మొసొర్
ముఖ్య బందువు ..... కాస్
ముఖ్యమైన ..... మేన్ వాలె
ముగింపు ..... మార్త; మహ్వల్;
తెలగొల కియ్యల్
ముగ్గు ..... ముగ్గు
ముగ్గురు ..... మువ్వుర్
ముచ్చికము .... అరిల్ బోయిండ
ముట్టించడం ..... నిరుస్-; నిరు-
ముట్టించుట ..... నిరుస్-
ముట్టు ..... ఇట్ట
ముట్టు గుడ్డలు
..... తొక్కుడ్ గిందంగ్

ముట్టుట ..... ఇట్-
ముడి ..... ఆటి; జూడ; గట్టి
ముడుచుకునే .... ముడు సియ్వల్
ముడుత ..... ముడ్త
ముడ్చుకున్నది ..... అక్డెమాత
ముడ్డి ..... కిడ్డి
ముత్యాలు ..... ముతెల్క
ముదిరిన ..... ముర్త; ముర్-
ముదురు ..... ముర్త
ముద్ద ..... బుక్క
ముద్ద చేయు ..... గోలి కీమ్
ముద్దు ..... ముక్క; బుర్-
ముద్దు పెట్టడం ..... టొడ్డి బుర్వల్
ముద్దు పెట్టుట ... ముక్క బుర్వల్
ముద్దు బిడ్డ ..... లాడ్క్యల్
ముద్దుగా పెంచడం పుయ్ పుయ్ కీ-
ముద్ర ..... మొర్
ముద్రణ ..... చాపి కియ్వల్
మునగడము ..... ముడ్-
మునిగి ..... ముడుంగ్సి
మునిగించారు ..... డుబి కీ-
మునిగింది ..... ముడుంగ్త
మునిగిపోయాను ..... డుబె మా-
మునుగుట ..... మింజ్-
ముప్పది ..... మున్నిస్
ముప్పయి ఎనిమిది ..... నరె అవ్ట్
ముప్పయి ఒక్కటి ..... నరె ఉంది
ముప్పయి తొమ్మిది ..... నరె పీట్
ముప్పై ఆరు ..... నరె సారుంగ్
ముప్పై రెండు ..... నరె రండ్
ముప్పై ..... నరె
ముప్పై ఏడు ..... నరె యేడుంగ్
ముప్పై ఐదు ..... నరె సియుంగ్
ముప్పై నాలుగు .... నరె నాలుంగ్
ముప్పై మూడు ..... నరె మూంద్
ముయ్యి ..... ముహ్-
ముయ్యి కప్పి ..... పిహ్-
మురికి ..... గలిజ్
మురికి ఉండి ..... గమతె మంత
మురికి నీరు ..... డొహుర్ యేర్; కరబ్ యేర్
మురిగ బెట్టడం ..... కడుస్-
మురుగు వాసన గల ..... బోదడ్ పాంత
ముల్లె చెట్టు ..... ముంగె (మర్ర)
ముల్ల పంది ..... సుయ్ పద్ది
ముల్ల పొద ..... కోర్టె
ముల్లంగి ..... మూల మాటి
ముల్లు ..... సాప్
ముల్లు కర్ర ..... సుతరి బడ్డె
ముళ్ల కంచె ..... జాప్
ముళ్లు ..... చహ్క
ముళ్ళు కర్ర ..... ఆరూ
ముసలమ్మ ..... డుగ డుగ ఆత
ముసలయ్య ..... తొత్తొర్
ముసలి జంతువు ..... డొగ్గి
ముసలివాడు ..... మాత్రల్; వెడిల్
ముసిముసి నవ్వు. చిహ చిహ కవ్-; ముస్ ముస్ కవ్-
ముస్తాబు ..... సవ్రె
ముస్లింవాడు ..... తుడ్కల్
మూగది ..... మూకి
మూగవాడు ... ముక్డియల్; మూకల్
మూట ..... గట్టి
మూడవ ..... మూడవ
మూడు ..... మూంద్
మూడు కాల కట్టె ..... దుర
మూడు కిలోమిటర్లు ..... కోస్
మూడు సార్లు . మూంద్ జోకంగ్
మూత ..... ముచ్చడ్
మూత్ర విసర్జన ..... ఉడ్క్వల్
మూత్రం చేయడం ..... ఉడ్క్-
మూత్రము ..... ఉల్
మూత్రాశయం ..... ఉల్ పొపొట
మూయుట ..... కెహ్-
మూరెడు ..... కూట
మూర్ఛ ..... చిట పొట
మూర్ఛ ..... గుంగ్
మూల ..... కోలి; కోన్; కోట్ట
మూసి ..... ముహ్చ
మూసివేయి ..... ముహ్చవాట
మూసుకు పోయింది ..... ముర్-
మూసుకో ..... ముహ్చవాట
మృతుడు ..... సానల్
మృతురాలు ..... సాని
మృదువుగా చెయ్యి .... మొక్డొ కీ-
మృదువుగా లేని గోరు .. కర్పెసల్ తిడింజ్
మెంతి ..... మేతింగ్
మెంతి కన్లు ..... మెంటల్ కడ్క
మెంతి కూర ..... మేతిబాజి
మెంబర్ .... మహజన్; మొక్సల్; గట్టియల్
మెచ్చుకొను ..... మెచ్తొర్
మెచ్చుకో ..... మెచ్వల్
మెట్ట భూమి ..... పాటర్
మెట్లు ..... పయ్రి
మెడ ..... గోటి
మెడ చుట్టూ ..... గొటిత్ సిర్ముట్
మెడ వెన్క భాగం ..... పెరెకా
మెత్తగా ..... డెబ్బ
మెత్తని ..... లిప్పల్; లుద్దల్
మెదడు ..... మెద్దుర్
మెరుచుట ..... జగుం జగుం
మెరుపు ..... దిర్ దిర్
మెరుపు మెరిసినట్టు ..... తిర్ప పాయ్వలిక్
మెరుస్తుంది ..... మిడ్చ-
మెలుగుట ..... మెదుల్వల్
మెల్లగా .... నేహరె; జొక్సె; బురబుర
మెల్లగా మాట్లాడం ..... కుస్ కుస్ వడ్క-; నాజుక్ వడ్క్వల్
మెల్లగా మెల్లగా ..... కుస కుస
మేక ..... హెర్రె
మేక పోతులు ..... హెర్రె బోకుక్
మేకపిల్ల ..... పాటుమ్ పోరి
మేకపోతు ..... బక్ర; బోకుడ్
మేకపోతు (పిల్ల) .... బోకుడ్ పిల్ల
మేగడానికి వాడుకొనే గుడ్డ .. పోత్ర
మేగుడు ..... ఊస్-
మేడి (చెట్టు) ..... తోయ (మర్ర)
మేత ..... కడ్బ
మేదస్సు ..... దిమక్
మేన అల్లుడు ..... సడె మా-
మేన మామ కూతురు ..... సజొ
మేన మామ కొడుకు ..... సజీ
మేనల్లుడు ..... కాస్ సడె

మేపడం ..... మేయ్-; మెహ్-
మేము ..... మొమొట్
మేల్కొని ..... చేతొ
మైదానం ..... పయ్‌టన్; పడిద్
మైదానంగా చేసింది ... సమడ్ కీత
మైసమ్మ దేవుడు ... మసెమల్ పేన్
మొండి ..... ముండి; ముంజెటల్
మొండి తీరు ..... లెండల్
మొండికెయ్యి ..... ముండ్యల్ కీమ్
మొండెము ..... దడొ
మొండోడు ..... ముండి
మొక్క ..... సెవ్వెర జొడి; మొరొల్; కాత్లె
మొక్క జొన్న కంకిబూజు ... జేల
మొక్కజొన్న ..... మక్కె
మొక్కు ..... కాల్క్ అర్వల్
మొఖం ..... మొకొమ్
మొగడు ..... సాయ్బల్; మాడ్సొ
మొగది ..... గొహ్డల్
మొగలి పువ్వు ..... పుజర్
మొగ్గ ..... ముగ్గి
మొటిమ ..... కుర్కుమ్
మొట్ట ..... బొట్టె
మొత్తం .... సమ్ది; సమ్దొయ్; పూర
మొత్తం అయింది ..... చిల్కె ఆ-
మొదటి ..... సురుత; మొదొడ
మొదలు ..... సురు; పెహ్లె; సురు
మొదలు పెట్టు ..... మొప్ ఆ-
మొదలు యెంచు పతెకమ్ ఆచ్వల్
మొదలెట్టు ..... మొపామ్
మొదలెట్టేవాడు... మొహ్తుర్ కియ్యె
మొద్దు ..... మొద్
మొన ..... సుయ్యల్
మొనదేలిన గట్టు ..... కేరి
మొన్న ..... హనె నేటి
మొరగడం ..... ముహ్చ-
మొర్రి చెట్టు ..... సెర్క (మర్ర)
మొలక ..... మొడొక
మొలకెత్తలేదు ..... పిర్మకి
మొలకెత్తుట ..... పిరంత
మొలత్రాడు ..... గొంద
మొలలు ..... మొల; కీడ
మొలస్తుంది ..... కొడ్స-
మొల్చింది ..... పిర్త
మొల్ల కన్లు ..... పిత్తల్ కడ్
మొసం చేసాడు ..... గుమ్మి కీ-
మొసలి ..... మగ్గుర్
మోకాలు ..... టొంగ్ర; పొడ్రి
మోకాళ్లను వంచి నాట్యం చేయడం ..... కొరి-
మోచెయ్యి ..... బొజి
మోచేతి కడియం ..... డండ్
మోచేయి ఎముక .... టొజి బొక్క
మోజ ..... మొజ్
మోటర్ సైకిల్ .... పట్పటి; లూన
మోటుగా ఉండేవాడు .. అడ్ముట్యల్
మోహైన ..... మొట్ వాలె
మోడుగా ..... టిహ టిహ
మోదుగు చెట్టు ..... పొర్క
మోదుగు పువ్వు ..... ముర్ పుజర్
మోదుగు (చెట్టు) .. ముర్ (మర్ర)
మోపు ..... వొజ్జె
మోపురం ..... కేరెల్
మోయు ..... తోచ్-
మోసం చేయుట ...పసి కీ-; టక్కి కియ్వల్
మోసగాడు ..... బూడెస్తల్
మోహం ..... జీవ ఇర్వల్
మౌనం ..... దబ్
మ్యావ్ ..... మ్యావ్
మ్రింగే జంతువులు ..... మింగ్వలిక్ జన్వర్క్

య

యంత్రం ..... మిసిన్
యజమాని .....మాల్క్; సావ్ కారల్
యముడు .... యేమ్ దర్మ రాజల్
యవ్వనం ..... జవన్
యాజమాన్యం ..... డగ్గుక్ మాయ్నలిర్
యాత్ర ..... దేస్ తిరివల్; జత్ర
యాభై .....సయ్‌గరె
యాభై ఆరు . సయ్‌గరె సారుంగ్
యాభై ఎనిమిది .... సయ్‌గరె అవ్ట్
యాభై ఏడు . సయ్‌గరె యేడుంగ్
యాభై ఐదు . సయ్‌గరె సియుంగ్
యాభై ఒక్కటి ....సయ్‌గరె ఉంది
యాభై తొమ్మిది ...సయ్‌గరె పీట్
యాభై నాలుగు .....సయ్‌గరె నాలుంగ్
యాభై మూడు సయ్‌గరె మూండ్
యాభై రెండు ..... సయ్‌గరె రండ్
యాలకులు ..... ఇలజి
యుక్త వయస్సు ..... జవని
యుక్తి .....హిక్తి
యుగం ..... యుగ్; తొల్లె
యుద్ధం .....లడెయ్
యువకుడు ..... పడ్స కాండి; డియొర్
యెడ్ల బండి నొగ ..... దూర
యేడు తెల్టెల తేనె ..... సుర్వె
యొక్క జత ..... తానజోడ్
యోగ్యమైన ..... బలంతె
యోధుడు .....పాయ్వల్
యోని ..... పేండ; పుడ్డె

ర

రంకె వేస్తుంది ..... డుక్రికి-
రంగు ..... రంగ్-
రంగు రంగుల ..... రంగ్-
రంగుల ..... కలర్
రంగులతో నిండిన .. రంగ్నినింత
రంజను ..... రంజన్
రంజాన్ ..... రంజాన్
రండి ..... వర్-
రంధ్రము ..... గద్ది
రంపం ..... కయ్వర్
రంపము ..... రంపె
రక్త పింజర .. రక్త పింజర (తరస్)
రక్తం గడ్డ కట్టింది .....నెత్తుర్ ఉర్త
రక్తం బొట్టు ..... నెత్తుడ బొట్టు
రక్తపు మడుగు .....నెత్తుడ డోబి
రక్తము .....నెత్తుర్
రక్షక భటులు .....రక్వలి
రచన చేసేవారు .... రచ్చికియ్వల్
రచించేవాడు .....రచికియ్యె
రచ్చబండ ..... రొబ్బెకల్
రత్నం ..... మొతి
రత్నపూరి గడ్డ .... చక్నర్ మాటి
రద్దు చెయ్యి .....కరస్ కియ్వల్
రబ్బరు ..... రబర్
రమ్మ ..... వర్-
రవాణా ..... వోయ్వల్
రవిక .....చోరి
రసం ..... రస్స
రా ..... రా
రాకుట ..... కూస్క్ వల్
రాకెట్ ..... రాకెట్
రాక్షసుడు ..... రక్కెసల్
రాగం ..... లెంగ్
రాగము ..... లేజ్; దేన
రాగి .....తమ్మ
రాజ దుస్తులు
..... రాజనంగ్ ఆంగ్డింగ్
రాజ మందిరం ... రాజన మందిర్
రాజకీయాలు ..... రాజ్క్
రాజదండనకు అర్హమైన నేరం
..... రాజల్ వాటె సిక్స
రాజధాని ..... రాజదాని
రాజు దుస్తులు ..... రాజ కప్డింగ్
రాజ్యం ..... రాజ్
రాజ్యాంగం ..... రాజ్
రాణి ..... వేలడ్; రాని
రాతి నెల ..... పాటర్
రాతి బోను .....డాప్క
రాత్రంతా ..... నర్కపడింగ్
రాత్రి ..... నర్క
రాత్రి కాపలా .....జాగ్లి
రాత్రింబగల్లు ..... నర్క పడింగ్
రానివ్వడం .....వాయుస్వల్
రాబందు ..... డోకుం (పిట్టె);
రాయల్ (పిట్టె)
రాబట్టు ..... తరు సియ్వల్
రాబోయే కాలం .....బవిస్యత్
రాబోయే కాలము
.....బవిస్యత్ కాలం
రాబోయే సంవత్సరానికి తర్వాత
..... పరెండ
రాబోయేది .....మున్నెతె
రామ చిలుక
..... రాడ్డల్; డెగ్గల్ (పిట్టె)
రామచిలుక ..... రాయిసిడి మిట్టు
రాయి .....బండ
రాలి పోవుట ..... సడెమాత
రాలిన లేత చొప్ప .....సొరొప్
రాలిపోయింది ..... జడె మా-
రాలుతుంది ..... రాలంత
రాళ్లు పడడం .....కల్ బండ
రావచ్చు ..... వాయర్
రావాలి .....వా-
రావి (చెట్టు) ..... ఆలి (మర్ర);
బెరులి (మర్ర)
రావిచెట్టు ..... పాక్డి (మర్ర)
రాసుకోవడం .....సోక్-
రాసే పసుపు గందము .....ఊటెడ
రిక్షా ..... రిక్స
రీతి ..... రీతి
రీతి లేకుండ .....ఆడ్మట్
రుచి ..... సవద్
రుచికరమైన
..... సవ్వద్న; మినుంగ్
రుచికరమైన మిఠాయి
..... రుచిమంత
రుచిగా ..... బయ్ చొకొట్ రుచి
రుద్దడము ..... గసి కి-
రుద్దుట ..... గోటి కి-
రుబ్బు ..... రొబ్బ
రుబ్బు రోలు ..... రొబ్బె రోకల్
రుబ్బుట ..... రొబ్వల్
రుబ్బే రాయి ..... రొబ్బెకల్
రుమడ ..... రుమ్న
రుమాలు .....పాగొట; రుమ్మల్
రుమాలు లేని వాడు .... డుమ్మల్
రూపం .....మూర్త్; రూప్; చెహ్ర;
ఆకార్
రూపము కల్పన ...రూపము నిద్ది
కియ్వల్
రూపాయి ..... రుప్య
రూపాలు ..... రుప్యంగ్
రూపీకరించు ..... నిద్ది కీమ్
రూపురేఖ .....స్వబావ్
రూళ్ళ కర్ర .....బడ్డె
రెండవ పెండ్లం .....సవతి
రెండు
రెండ్; రండ్; రండ్ తీర్క్నె
రెండు తలల పాము
.....మాలుండి (తరస్)
రెండు మార్గాలు .... రండ్ సరింగ్
రెండున్నర ..... అడిచ్
రెక్క ..... మారెల్
రెక్కల పిల్లి ..... బుక్ పరుందులి
రెక్కలు ..... మారెల్క్
రెట్టింపు ..... అదిక్
రెప్పలు కొట్టడం .....పిత పిత

రేకులు ..... పత్రంగ్
రేకెత్తించు ..... చుష్డాయల్
రేగుపండు ..... రేజు
రేచీకటి ఆయన ..... అంద్రియల్; ఆచంద్రల్
రేజర్ పత్తి ..... రేజర్ పత్తి
రేడియో ..... రేడు
రేపు ..... నాడి
రేల చెట్టు ..... రేల
రైక ..... జంపర్
రైతు ..... కేతి దారల్
రైలు బండి ..... రేల్ గాడి
రొట్టె ..... సారి
రొట్టె తినిపించు ..... సారితిహ
రొట్టె ముక్కలు బెల్లం ..... మలెద
రొట్టెలు తయారు చెయ్యడం ..... సుర్-
రొమ్ము ... దూదొ; బొమ్; అరిల్; సాతి
రొమ్ము ఎముకలు ..... బర్జడి
రొయ్యలు ..... జత్తెంగ్
రోకలి ..... రోకల్
రోగం ..... బేమరి
రోగం శాస్త్రం ..... రోగిత పుస్తక్
రోగము ..... దుక్
రోగి ..... బేమరివాలె
రోజు ..... దియ; రోజి
రోడ్డు ..... రోడ్
రోడ్లు చెత్త వేసేవాడు ... సడక్న కచ్డ వాడ్ సియ్యె
రోలు ..... చహ్కి

ల

లంజె ..... లంజె
లంజె బొడ్డి ..... లంజె రాండె
లంబడి ..... లబన్క
లక్క ..... లక్క
లక్క పురుగు ..... నూసి
లక్ష ..... వయ్కి
లక్ష్మి పూజ ..... లక్సిమి పూజ
లక్ష్యం ..... క్యాల్; లక్సకియ్వల్
లక్ష్యం పెట్టు ..... ద్యాన్ కీమ్
లగ్నము ..... లగ్నింగ్; లగ్డి
లటక్కున దూర్చు ..... సప్నె దురియ
లటుక్కున ..... లట్కనె
లద్దె పురుగు ..... లొద్ద పుడి
లబ్ డబ్ లబ్ డబ్ ..... కుద కుద
లవంగం ..... లమ్గ
లాంటివి ..... దాత్న
లాక్కోవడం ..... ఊంద్-
లాగడం లేదా ఇగ్గడం ..... ఊమ్-
లాగుకోవడం ..... పీస్కవల్
లాభం ..... మునొప; పాద్యు
లారీ ..... లారి
లాలా జలము ... యేర్ వోలెమాత
లావు ..... బొత్తల్
లావు కాలు గల వాడు ..... డెబ్రల్ కాల్దొర్
లావైన ..... టొస్సుర్
లుంగీ ..... లుంగి
లెక్క ..... లెక్-; ఇసాబ్
లెక్కించ లేని ..... కహ పర్వక్
లెక్కించకు ..... కహ్వ
లెక్కించుట ..... కహ్-
లెమ్ము ..... తేద్-
లేచి ..... తేచ్చి
లేత ..... లేతొ
లేతగా ..... కొడ్కల
లేదు ..... సెల్లె
లేని పోని చెప్పడం ..... టోన్ పష్డాయల్
లేపు ..... తెహ్-
లొంగి పోకుండా ..... లొంగ్వక్
లోకులు ..... లోకుర్
లోతు ..... కసుం; కోల్
లోతుకు పోయిన ..... కోల్ సొత్త
లోతైన మడుగు ..... కస్స
లోనికి రాకుండ ..... పొద్-
లోపల ..... రొప్పొ; కోడ
లోపల పోవడం . డొకొడ్కనె ఆత
లోపల బనీన్ ..... రొప్పొడ బనిన్
లోభమైన ..... చిక్టల్
లోయ ..... లొద్ది
లోహం ..... కచ్చి

వ

వంకర ..... కొంకి; బొగ్డియల్; కొయ్సల్
వంకర టింకర ... కీడింగ్ గోడింగ్
వంకర బుద్ధి ..... హెక్డల్
వంకర మెడ ..... కెమ్మల్ గోటి
వంకర లేనిది ..... వాక్డల్ సెల్వ
వంకరగా ..... వాక్డియల్
వంకరయిపోవడం ..... ఆక్డె మా-
వంకాయ ..... సొప; సొపంగ్
వంగడం ..... ముర్స్-
వంగిన ..... వరిత
వంగిన వెంట్రుకలు ..సుప్నె కెల్క
వంట చెయ్యి ..... అట్ట
వంట చెరుకు ..... యెద్దకట్టెంగ్
వంట చేయుట ..... అట్వల్
వంట వ్యక్తి ..... రాందున్ కారల్
వంట స్త్రీ ..... రాందున్ కారె
వంతు ..... వంత్

వంతెన ..... పూల్
వంద ..... రాసి; నూర్
వంద సంవత్సరములు ..... నూర్ సాల్క్
వందనాలు ..... ముజ్రా కీ-
వంపు ..... వాక్డల్
వంపుగా ..... వాక్డల్
వంపుట ..... బాగి కీ-
వంశం ..... హంసవెలి; కాన్‌దాన్
వంశము సాగడం ..... వెల్కడ్ సాంగ్త
వంశము సాగింది ..... వేలి సాంగ్త
వగరుగా ..... టురుట్
వచ్చాడు ..... వాతొర్
వచ్చి ..... వాసి
వజ్రము ..... హీర
వడ పట్టుట ..... గరికీయన
వడదెబ్బ ..... యెద్దిపాత
వడ్డాణం ..... నడిపట్టి
వడ్డి ..... సవెయ్; దీడి
వడ్డించేవాడు ..... వఢ్ఢియల్
వడ్రంగి ..... వాడె
వడ్రంగి పిట్ట ..... టొక్క వాడె (పిట్టె)
వణుకడం ..... తరతర
వత్తి ..... వాతి
వదిన ..... తజె; తజొరడ్; అజె
వదులు చేయడం ..... డిలల్ కి
వదువు ..... నొవ్రి
వద్దు ..... వట్టియ్; కట్టొ
వన మూలిక గడ్డ ..... కాకడ్ మాటి
వన మూలిక (చెట్టు) ..... కోడలవ్డ (మర్ర)
వనమూలిక చెట్టు ..... కండొక (మర్ర); రొఢ్ఢి
వనుకు పుట్టింది ..... వన్క జొమెమాత
వయసు ..... వహి; ఉంబర్
వయసు పిల్ల ..... జవన్ పేడి
వయసు బర్రె ..... వగ్గర్
వయోజనురాలు ..... డియ ఆతపేడి
వరడు ..... నొవ్రల్
వరద ..... ఊస
వరద పారుతుంది ..... లోట పోజంత
వరి ..... వంజి
వరి గడ్డ ..... పీరి
వరి గడ్డ కుప్ప ..... పీరి కుప్ప
వరుస ..... తాస్; సార్ని
వరుస క్రమం ..... వోరి
వరుసక్రమం ..... లయిన్తె
వరుసగా ..... సార్ని; సార ఆయ్వల్
వర్గీకరించడం ..... తూస్-
వర్తమాన కాలం ..... తాక్వల్ జమన
వర్తమానం ..... ఇంద్కె వేరి
వర్షపు నీరు ..... పిర్ యేర్
వలపు ..... కండున్
వసరా ..... వోస్రి
వసులు చెయ్యి ..... తల్క
వసూలు చేయ్ ..... వసుల్ కీమ్
వస్తుంది ..... వాంత
వస్తువు ..... దిన్స్; వస్తు; చీజ్
వస్తువుల మధ్య ..... సామన్ నడ్డుమ్
వాంతి ..... వోక్ర
వాంతులు చేయడం ..... కక్-
వాకిలి ..... రచ్చ
వాక్యబంధం ..... గొస్టిన జూండ్
వాగు ..... కుడెడ్
వాగు నీరు ..... సిల్కత యేర్
వాగులో ..... లఢ్ఢి
వాటిలో ..... అవెక్కగ
వాడి చేయు బండ ..... మెసెల్ బండ
వాడిన ..... వత్త
వాడు ..... వోర్
వాతం ..... వేయ్; వాతం
వాన ..... పిర్
వాన కాలం ..... మిర్గ్; పిర్ గాలుమ్
వానపాము ..... నడ్వంజ్
వాపసు ..... వాపస్
వాయించడం ..... వడుస్వల్
వాయించుట ..... నేకుస్
వాయించే ..... పాయె
వాయించేవాడు ..... నేకుస్వల్
వాయిదా వేయడం ..... వాయిద వాత్తెర్
వాయిద్య పరికరం ..... సరింగి; గుమ్మెల
వాయిద్య బృందం ..... డోల్ వాల్యలిర్
వాయిద్యాలను మోగించడం ..... టహర
వారం వారం ..... వార్ వార్
వారు ..... వూర్
వార్త ..... కబుర్; కయ్‌పత్
వార్త చెప్పుట ..... కయ్‌పత్ సీ-
వాలు ..... ఊతర్
వాసన ..... గాడి
వాసన తీసుకోవడం ..... మూస్క-
వాసము ..... పాట
వాసలు ..... సడ
వాసాలు ..... వాసంగ్; మేడ
వాస్తవం ..... కరల్
వాహన చోదకుడు ..... డిరెవర్
వాహనము ..... మొటర్
విందు అన్నం ఆరగింపు ..... పొహున్ చార్
విందు ఆరగించడం ..... సబ్బ
విందు నాట్యం ..... డెమ్స
విక్రయం ..... వొమ్మల్
విగ్రహం ..... పుత్ల; మూర్తి
విజ్ఞానం ..... గియన్
విచారకరమైన ..... చింత
విచిత్ర ..... గమతె
విచిత్రం ..... అబ్లుక్
విజయం ..... మెయ్తొర్; జయ్
విడగొట్టు ..... విక్రి
విడదీయు ..... పాకి కీమ్
విడాకులు ..... సోడ్ బాబత్; విడ్క వడ (పార్కత్); పార్కత్
విడి పోయారు ..... సుట్టిమాతెర్
విడిది గృహము ..... జానొస
విడిపోయారు ..... తూటిమాతెర్
విడిపోయింది ..... సుట్టి మా-
విడుపు ..... రేంగ్-
విడువు ..... సుటి కీ-
వితంతువు ..... రాండె
విత్తడం ..... వియ్-
విత్తనం విత్తుట ..... విజ్జ వాట్-
విత్తనము ..... విజ్జ

వితనాలు వేసే టప్పుడు పూజ చేస్తారు ..... విత్రింగ్
విత్తుట ..... వీత్-
విదేశాలలో ..... దుస్రా దేన్నె
విదేశీయుడు ..... దుస్రా దేస్నార్
విద్యుత్ ... కరెంట్; యెలక్టిరింగ్
విద్యుత్తు ..... కరంట్
వినకుండా ..... కేంజ్వక్
విను ..... కేంజ్-
విపరీతమైన నొప్పి ..... డవ్‌డవ్ ఆంత
విప్పన ..... తెండ్క
విబజింపబడ్డ ..... పాకి కీత
విమానం ..... పొర్రొడ మొటర్
వియ్యంకుడి తరపు బట్టలు..... పారి కప్డింగ్
వియ్యంకుడు ..... పారి; పారి
వియ్యంకురాలు ..... పార్యడ్
విరక్తి ..... కిచకిచ
విరిగింది ..... తివ్; ఉరుంగ్-
విరిచేయడం ..... ఉరుస్-
విరోచనాలు ..... మయ్‌దన్
విలువ ..... దర
విలువ కట్టడం ..... విలువ దొహ
విలువిద్య ..... గుంతి విద్య
విలువైన ..... మహ్గ్
విలువైనవి ..... బారిత
విలేఖరి ..... విలెకర్
విల్లు బాణం ..... గుంతి
వివరించి చెప్పుట ..... పొడికిసి వెహ్వాల్
వివాహ సంబంధం ..... సోరిక్
విశ్వవిద్యాలయం ..యునివర్సిటి
విష పూరితమైన ..... వికున్ వేస్న
విష సర్పము ..... విక్న తరస్
విషం వ్యాపించుట విక్ పగ్రెమాత
విషము ..... మర్ర; విక్
విషము డబ్బా ..... మర్రడబ్బ
విషయం ..... గొస్టి; విసయ్
విసరడం ... పేకీ కీ-; పెకికియ్వల్
విసిగించకు ..... తంగ్ కియ్మ
విసిగిపోయిన ..... హట్టెమాసి
విసిరే చేతు ..... పెకికియ్వల్ కయ్
విసుగు ..... కిచకిచ
విసురు ..... వాడ్ సీమ్
విసురు రాయి ..... జత్త
విసురుట ..... నోర్-
విస్తరి (ఆకులు) ..... కూడి
విస్తారం ..... పయ్స; పయ్‌టన్
వీణ ..... జత్తుర్
వీది ..... వడ్డ
వీపు ..... డెండ్కి
వీరు ..... వీర్
వీర్యము ..... విజ్జ
వీలు ..... పుర్సద్
వృషణములు ..... హండంగ్
వెంట ..... తోడొ
వెంటనే ..... వెయ్నెన్
వెంటనే వెళ్లిపో ..... సప్నెసొ
వెంట్రుక ..... కెల్
వెండి ..... కూర; చాంది
వెడల్పు ..... పయ్స; చపేట; రూంద్; చెప్టల్
వెడల్పు చెయ్యి ..... లామ్ కీమ్; పగ్రి కీ-
వెడల్పు నోరు ..... హేప్సల్ టొడ్డి
వెతకడం ..... మహ్క్-
వెతుకు ..... మహ్క్-
వెదజల్లు ..... తడియ
వెదురు ..... వెద్దుర్; వెద్దుక్
వెదురు కంక ..... రాన్జి
వెదురు కర్ర ..... బడ్డె
వెదురు బద్ద ..... పక్కి
వెదురు బొంగు ..... లాటి; కోడ
వెనుక ..... పజ్జె
వెన్న ..... వోండి
వెన్నుముక ..... నడి బొక్క
వెయ్యడం ..... వాట్వల్
వెయ్యిదు ..... వాటొ
వెయ్యాలి ..... వాటన
వెయ్యి ..... వయ్; బద్ర; హజర్
వెల ..... మహ్గ; దర; బావ్
వెల కట్టు ..... దరపియ
వెలికి తీయు ..... బహ్రి టెండ
వెలుగు ..... వేడ్చి
వెలుతుంది ..... సొడియంత
వెలుతురు ..... వేడ్చి; ఉజుడ్
వెలుతురు రావడం ..... జగుమ్నె ఆత
వెలుపల ..... బహ్రా
వెల్లడం ... దొంగ్ దింగ్ ఆ-; పెసి-
వెల్లింది ..... పెసిత
వెళ్తున్నప్పుడు ..... సొన్నెకె
వెళ్లిపో ..... సొడ్య
వెళ్ళండి ..... సొంట్
వెళ్ళగొట్టు ..... సొడు సీమ్
వెళ్ళి పో ..... సొడ్య; సొడియ
వెళ్ళు ..... సో
వేగం ..... జోర్తె
వేగంగా నడవడం... వయ్య వయ్య
వేగంగా వేళ్లు ..... వయవయ సొన్
వేట ..... సికరి; సికర్
వేటకాడు ..... సీకరి వెలియె
వేటాడటం కోసం ..... మాండి కీ-
వేటాడడం ..... సికర్ కి-
వేటాడు ..... సికరి; సంద్ధి
వేడి ..... కాసున్-
వేడి అగుట ..... సేకెమాంత
వేడి అవుతుంది ..... గర్మిఆంత
వేడి గాలి ..... కాస్త ఊకుర్
వేడి గాలి తాకడం ..... జడప్
వేడి వేడిగా ..... తాతొ
వేడికాచుకోవడం ..... సేకె మామ్
వేడిమి ..... గర్మి (కాక)
వేణువు ..... సులుడి
వేప (చెట్టు) ..... కడ్డిలీమ్ (మర్ర); లీమ్ (మర్ర)
వేయి సంవత్సరాలు ..... హజర్ సాల్క్
వేయుము ..... వాట్
వేరు ..... వేగొర
వేరు చేయడం ..... పాక్ కియ్వల్
వేరుగా ..... అలగ్
వేరుగా ఉండడం .. వేగ్రొ (వెగొర)
వేరుపర్చుట ..... కొస్వల్
వేరే దేశం వాడు ... దుస్రా దేస్నార్
వేరేగా ..... నేరొయ్
వేరేది ..... దుస్రా

వేరేవారి బిడ్డ ..... దుస్రాన్ పీట
వేరేవారు ..... హబ్బిడుర్
వేర్లు ..... సీర్
వేర్వేరు ..... దుస్రాక్ దుస్రాక్
వేలాడ దీయడం .. . లిమ్ లొమ్ కీ-
వేలాడడం . .. లిమ్ లొమ్ అయ్వల్
వేల్లు ..... బొట్టంగ్
వేశాడ దియ్యి ..... జుంగ్ బేటుస
వేళ్ళు ..... వడ్డ్
వేసిన ..... వాట్టు
వేసుకుంది ..... కెర్-
వేసుకున్నా ..... వాట్టు
వేసేవాడు ..... వాట్వల్
వైద్యుడు ..... డాక్టరల్; వద్యు
వైపు ..... బాజ్
వైరం ..... దుస్మన్; జగ్డ
వైరి ..... వారి
వైరుధ్యం ..... పోటి
వైర్ ..... తార్
వైర్‌లలో ఉంటుంది
..... కాట్వటి (పిట్టె)
వొడి ..... కోర
వొడ్డు ..... బొగ్డ
వొత్తి పట్టడం ..... అహ్చ-
వొత్తుగ ..... బుచ్చె
వొత్తుడు ..... అహ్చ-
వొరిగి ..... జీక సీ-
వొల్చుట ..... వోడు సీ-
వోడి తీయుట ..... వోటి తేండ్వల్
వ్యక్తి ..... మాయ్నల్
వ్యక్తిగత ..... తన్వతన్
వ్యక్తిగతంగా తీసుకోవడం
..... తనయ్ యేత్వల్
వ్యతిరేకంగా ..... బయ్మన్
వ్యత్యాసం ..... పరక్
వ్యవసాయం
..... కాస్‌కార్; కేతి కామ్
వ్యవసాయము చేసేవాడు .. కున్బి
వ్యవహారం ..... వ్యవహర్
వ్యాపారం చేసేవాడు ..... బేపరి
కియ్వల్
వ్రాయుము ..... లిహి కీ
వ్రేలాడు ..... లొమె మా-
వ్రేలు ..... బొట్ట

శ

శక్తి. ..... బడ్; కువ్వత్
శక్తి లేదు ..... జిగ్గి నెల్లె
శక్తి, ... తాకద్
శత్రువు ..... దుస్మన్
శనివారము ..... సనివార్
శపించు ..... సాపెన
శాంతితో ఉండడం
..... సాంత్నెమన్వల్
శిక్ష ..... సిక్స
శిక్షణ ..... సిక్సన్
శిక్షణ లేనివాడు ..... కరిచిలొర్
శిక్షను పడు ..... గోసతె
శిఖరం ..... టిక్రి
శిథిలావస్థ ..... చెదెవెదె
శిల్పం ..... సిల్పం
శిశ్నము ..... పొగ్గ
శిష్యుడు ..... సిస్యల్
శుక్రవారము ..... సుకుర్ వార్
శోకు ..... సోక్
శ్రవణం ..... చిమ్టు; బర్మ
శ్రావణ మాసం .... పోర (మహ్నా)
శ్రేష్టమైన ..... చక్నె
శ్వాసకోశం ..... పొపొస్

ష

షికారి వస్తువు ..... చందొడ

స

సంకల్పం ..... కల్పన
సంక్రమించు ..... సోకె మాయ్వల్
సంగతి ..... హాల్
సంగీత వస్తువుల గుంపు
..... వాజగాజత కుప్ప
సంగీత వాయిద్యం ..... చొండ్క
సంఘటన ..... సంకట్
సంచలనం ..... గడ్ బడ్
సంచి ..... పోతె; తెల్లు; చంచి
సంజాయించు ..... సఫ్జి
సంతకం ..... దస్తకత్ కియ్వల్
సంతానము ..... మర్మియడ్; మర్రి
మియడ్
సంతృప్తికరమైన ..... బాలొబల్
సంతోషంగా ..... కుసిరజ్జి
సంతోసించు ..... కుసిఆమ్
సందు ..... చెర్క్; సంద్
సందులలో ..... సందితగ
సందేశకుడు ..... కబ్రియల్
సందేహించు ..... నమ్వక్
సంపద ..... ఆస్తి; దన్ దవ్లత్

సంపాదించుట ..... కమెయ్ కీ-
సంపూర్ణమైన ..... సమ్మొయ్
సంపెగ ..... చంపొ పుఱ్ర
సంబంధం ..... సోరిక్
సంబంధం లేని ..... సంబంద్ సెల్లె
సంవత్సరము ..... సాల్; వర్స
సంసారం ..... సంసార్
సగం గుండు తల ..... కిర్వి తల
సగం దారి ..... అర్ధొ సరి-
సగం ముక్కు ..... కిర్వి మొసొర్
సగం వరకు ..... నడ్మంత్రం
సగము ..... అర్ధొ
సడ్డకుడు ..... సగ్లల్
సతాయించు ..... సత్తి కియ్వల్
సత్యవంతుడు ..... సత్పురుసల్
సదరడం ..... చంచి కీ-
సద్ది ..... నెహ్రా
సన్న జిమ్మ ..... రుద్ది (మీన్)
సన్నగా ..... బారిక్
సన్నటి నీటి దార ..... జిర జిర పొంగ్వల్
సన్నని గొంతు ..... కిల్లల్ లెజ్
సన్నని రాగము .... కియ్యల్ లేజ్
సన్ననివాడు ..... బక్కల్
సన్నము ..... టెట్టె; సపుర్
సన్నాయి ..... పేప్రె; బొగ్ట
సన్నాయి ఊదుతుంది ..... పేప్రె ఉహ్కంత
సన్మానించడం ..... అహెర్
సపోట (చెట్టు) .... సపొట (మర్ర)
సబ్బు ..... సాబున్
సమ చోటు ..... పల్ల
సమయం గంట; వకుత్; యేల; బజె
సమయం లేదు ..... టేమ్ సెల్లె
సమయము ..... వకుత్ (వక్త్)
సమయం ..... వక్త్
సమర్థనం ..... వాన్ కీమ్ట్
సమస్తం ..... చిల్కె
సమస్య ..... విచర్
సమాది ..... పీచ్
సమాది చెయ్యి ..... మిస్వల్
సమాది స్థలం ..... పీచ్ డాగి
సమానం ..... బరొబర్
సమానంగా ..... సమడ్ఆత
సమీపం ..... కరుమ్
సముదాయించి ..... సంజీకీసి
సముద్ర తీరం..... సమ్దుర్ కాట్
సముద్రము ..... సమ్దుర్
సమూహం ..... గుబ్బ; మంద
సమూహము ..... మందుడి
సమ్మె ..... బంద్
సరదా ..... డవరింగ్
సరళ గీతతో ..... సడ్కల్ గీతొ
సరాతం ..... కచ్చుడ్
సరి పోతుంది ..... పురె మా-
సరిగా నిలబడటం ... చొకొట్ నిల్ల
సరిపోయినట్లు ..... యెవ్తప్
సరియైన ..... బరొబర్
సరిహద్దు ..... దూర; సివ
సరిహద్దు గీత ..... కాట్న గీతొ
సరిహద్దు వెయడం దూర వాట్వల్
సరే ..... ఆయి
సర్కార్ ..... సర్కర్
సర్కార్ అధికారి... సర్కర్త హాక్
సలహా ..... సోంచ్-
సలహా ఇవ్వడం ..... వెహ తొహ
సవతి పెండ్లం ..... సవతి బాయ్కొ
సవ్యంగా ..... సార సార
సహాయం ..... సహయ్
సహాయం చేయు ..... అరిసొన్
సహాయంగా ..... ఆదర్; సోప్తి; సపొట్
సహాయపడె వాడు ..సాత్ సియ్వల్
సహించు ..... వొప్ కీమ్
సాంతి ..... సాంతి
సాంతి యుత పరుచు .. సాంత్ కీమ్
సాక్షి ..... గవ్వదర్
సాక్షి తీసుకో ..... గవ్వయేత
సాక్ష్యాధారం ..... పురుపున్ అదర్
సాగడం ..... సాంగ్-
సాగదియ్ ..... సాజుసిమ్
సాగింప చెయ్యడం ..... సాజ సియ్వల్
సాడి బట్టలు ..... సాడి పాసుడి
సానపెట్టడం ..... కోలుస్వల్
సామాను ..... చంది
సామాను గది ..... సామను కోలి
సామానుల గది ..... మురడి
సామాన్య ..... సాదర్; సాదలిక్
సామాన్యంగా ..... సాదరన్
సామాన్యమైన ..... సాదల్ వాలె
సామూహిక ఆరగించడం ..... పంగత్
సాయంత్రం ..... నుల్వె; జుర్ జుర్; పోద్రెక్; పోడ్డరెక్
సారవంతమైన ఊడ్డవాలె; సపయ్
సారా బట్టీ ..... కల్ బట్టి
సారాయి ..... కల్
సాలె పిట్ట ..... గోపెర (పీటె)
సాలె పురుగు ..... గోపెర
సాహసం ..... హిమ్మత్
సాహసవంతమైన ..... దర్యంవాలె
సింహం ..... చిహొ
సిగ్గు ..... లజ్జ
సిగ్గు పడడం ..... లజ్జె మాయ్వల్
సిగ్గు లేదు ..... సరం సెల్లె
సిగ్గు లేనివాడు ..... సరముండి
సిగ్గు సరం లేని ..... చెచరల్
సిర ..... సాయ్
సిరలు ..... దోరంగ్
సిరా పుల్ల ..... కాడి
సీతాకోకచిలుక ..... పిప్రి
సీతాఫలం ..... సిత్త పర్కె
సీతాఫలం (చెట్టు) ..సితపడ్ (మర్ర)
సీసము ..... కత్తుల్
సీసా ..... సీస
సుఖంగా ఉండటం....సుక్మన్వల్
సుఖదుఃఖాలు ..... సుక్ దుక్
సుడి గాలి ..... బొవ్రి
సుడిగాలి ..... మాయ్టల్
సుత్తి ..... గన్
సుత్తె ..... సుత్తె
సున్న ..... సున్న
సున్నము ..... చున్న
సులువైన ..... సస్తొ
సుల్లి ..... చూచొ
సూక్ష్మ ..... చుడుర్
సూత్కం ..... విట్టడ్
సూది ..... సుయ్

సూదుల మందు...సుయ్ంక్షన మత్
సూర్య కిరణాలు ..... పోడ్డ్ నంగ్ జారంగ్
సూర్య చేప .....పోడ్డ్ (మీన్)
సూర్యకాంతి ..... యెద్ది
సూర్యగ్రహణము .. సూర్య గిరన్
సూర్యుడు ..... పోడ్డ్
సూర్యుడు అస్తమయమునకు మల్లుట ..... పోడ్డ్ మల్త
సూర్యుడు అస్తమించాడు ..... కిట్క్నె ఆత
సూర్యుడు ఉదయించు ..... పోడ్డ్ పెసివల్
సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు ..... పోడ్డ్ పెసియంత
సూర్యుని వెలుతురు ..... పోడ్డ్న వేడ్చి
సృష్టించబడింది .. గడెమాయ్వల్
సెగలు ..... సెక్పాంత
సెనగ పప్పు .....సడయ్ డారి
సెప్టెంబరు అక్టోబర్ ..... దివడి (మహ్నా)
సెలవు ..... సుట్టి
సెలవులు ..... సుట్టింగ్
సేకరణ ..... మీరి కియ్వల్
సేకరించు ..... రచ్చి కీ-
సేటు ..... సేట్
సేద ..... రోమ్; ఆరమ్
సేద (చెట్టు) ..... రోమి (మర్ర)
సేమ్యాలు ..... సేవ్యంగ్
సేవ ..... సేవ
సేవకుడు .....గడ్యల్ (గడియల్)
సేవచేయడం ..... సేవ
సైకిలు ..... సెయ్కిల్
సైగ ..... ఈసర
సొంతం చేసుకో .ఆగుటి కియ్వల్
సొమ్మసిల్లి పోవడం ముంజ్కవాత
సొర కాయ .....పుర్క
సొరంగం .....బొంగ్సడ్ గద్ది
సొల్లు ..... జొల్
సోదరుడు .....దాదల్
సోమరి పోతు ఆజున్ కస్టల్; ఆజ్ రాయ్సల్
సోమరితనం ..... సోయ్సల్
సోమవారము .....సొమ్మర్
సోయాచిక్కుడు .....సోయబిన్
సోర్వ ..... జొమ్మొ
సౌకర్యం ..... సవ్లత్
స్తంభం ..... కంబ
స్త్రీ..... వోతడ్
స్త్రీజననాంగపెదవులు పుడ్డె సిప్లింగ్
స్త్రీల విందు ..... పార్యక్
స్థల యజమాని ..... జాగవాలె
స్థలంలో ఉండడం .. జాగతె మన్వల్
స్థానం తప్పించు .....జాగ తపుస
స్థితి ..... హాలత్
స్నానం చేయు ..... యేర్ తుంగ్-
స్నానము గది ..... ఆజ్ దుడీ
స్నానము చెయ్యడం ..... ఆజుడ్ అస్టన్
స్నానము చేయించుట ... మిహ్-
స్నేనిహితుడు .....సోష్తయల్
స్నేహితుడు ..... సోపెతల్; సోష్తి
స్నేహితురాలు ..... దోస్తల్
స్పర్శ ..... దాద్ లాగ్వల్
స్పర్శ లేని ..... దాద్ సెల్వ
స్పష్టంగా .....చడ్డ చడ్డ
స్పష్టంగా ఉచ్చరించు ..... చొకొట్ వడ్క
స్వర్గం ..... స్వర్గ
స్వల్ప ..... కమ్మి
స్వాతంత్ర్యం పొందిన ..... స్వాతంత్ర్యం వాత
స్వారి చెయ్యి ..... సవ్రి కియ్వల్
స్వేచ్ఛమైన నీరు .... యెండి యేర్

హ

హక్కు ..... హక్
హత్తుకో ..... కలి-
హత్య ..... మొయ్-
హద్దు ఏర్పరుపు...దూర వాట్వల్
హద్దులేని ..... తీర్ సెల్వక్
హనుమాన్ దేవుడు ..... హన్మంతల్ పేన్
హరితము .....చిల్లల్
హా .....అర్రె
హాజరు కావడం ..... హాజిర్ ఆయ్వల్
హాని ..... నుక్సన్
హాని కలిగించని ..... మహరజ్
హాని లేనిది .....కరబ్ సిల్లె
హారం ..... సర్రి
హారతి .....ఆర్తి
హారతి కొబ్బరి .....ఆర్తి కోబ్రె
హార్మోనియం ..... పేటి
హాస్య నటుడు ... జోకర్; సేవ్కల్
హాస్యం చేసుకునేవాడు డవెరియల్
హాస్యగాడు ..... గమత్నొర్
హిందు .....హిందు
హిందు మహా సముద్రం ...హిందు సద్దుర్
హిందువులు ..... హిందువుల్క
హిమాలయ పర్వతం .....హిమాలయ గుట్ట
హూప్ మరియు నోరు .....జెబ్బ అవల్
హృదయం ..... దిల్
హృదయాన్ని నొప్పించడము .....జీవ నోయుస్త
హెచ్చరించు .....డట్టి కీమ్
హెచ్చరిక .....దమ్కి కి
హోటల్ ..... హోటల్
హోళీ .....సిగ్గు

ఆంగ్ల విభాగము

English Section

A

animal feed *n.* చారొ /cāro/
as hole for an earring hole *n.* తాడిజ్ /tāḍiż/
as much as said *n.* ఇత్త అచ్చొర్ /itta accor/
as reduced *adj.* దగట్న /dagaṭna/
at first *n.* పెహ్లె /pehle/
at least *n.* జర తెర్ /jara ter/
a kind of fish *n.* కాకడ్ బోరి (మీన్) /kākaḍ bōri (mīn)/
a kind of tree *n.* కాట్ కయుర్ (మర్ర) /kāṭ kayur (marra)/
a little *adj.* ఇచ్చుక్ /iccuk/
a type of disease *n.* జట్ట /jaṭṭa/; పెట్టి సూల /peṭṭi sūla/; వర్‌సోస్ /varsōs/
able (to be) *v.* పర్- /par-/
able *adj.* బలంతె /balante/
aborigine *n.* ఆదివాసి /ādivāsi/
about *adv.* బారెతె /bārete/
above *adv.* పొర్రొ /porro/; *adv.* పొర్రొ /porro/
abreast *adv.* సార ఆయ్వల్ /sāra āyval/
abroad *adv.* దుస్రొ దేస్నె /dusro dēsne/
absolutely *adv.* చిర్కునె /cirkne/
abuse (term of) *n.* రాండె /rāṇḍe/; గాడ్వ /gāḍva/
abyss *adj.* కోల్ /kōl/; *n.* పాతడ్ /pātaḍ/
accept *v.* హో ఇన్- /hō in-/
accordingly *adv.* తన్ దాత్ /tan dāt/
accumulate *v.* ఈర్- /īr-/
acorn *n.* సాద్వల్ /sādval/
acquire *v.* పుటుస్- /puṭus-/ *See:* పుట్-
across *adv.* అడ్డమ్ /aḍḍam/
act *n.* నాటక్ /nāṭak/
active (become) *v.* ఉయ్సర్ ఆ- /uysar ā-/
actor *n.* జోకర్ /jōkar/
acupuncture *n.* సుయ్క్న మత్ /suykna mat/
adamant *adj.* ముండి /muṇḍi/
adam's apple *n.* గుడ్డ /guḍṅa/
adequate *adj.* నాపుర్త /nāpurta/
adhesion *n.* బాటె /bāṭe/
administer medicine *v.* సోక్- /sōk-/
admiration *n.* మెచ్వల్ /mecval/
adopted *adj.* వోటితె /vōṭite/
adult *n.* డియ ఆతపేడి /ḍiya ātapēḍi/
adulterated (liquid) *adj.* పాతుర్ /pātur/
advise *vv.* సోంచ్- /sōñc-/
advising *n.* వెహ తొహ /veha toha/
advocate *n.* వకిలు /vakilu/
advocating *v.* వహ్డి కియ్- /vahḍi kiy-/
aerial root of banyan tree *n.* పార /pāra/
aeroplane *n.* పొర్రొడ మొటర్ /porroḍa moṭar/
affectionate child *n.* లాడ్క్యల్ /lāḍkyal/
afraid (to be) వెరి- /veri-/
after *adv.* పజ్జె /pajje/
after coming *v.* వాసి /vāsi/
after getting up *v.* తేచ్చి /tēcci/
afternoon (in the) *adv.* దుపరి /dupari/
again *adv.* మర్ల /marla/
against the law *adj.* నియ్యతున్ బద్లి /niyyatun badli/
age *n.* ఉంబర్ /umbar/; *n.* వహి /vahi/
agree *v.* కబ్లె మా- /kable mā-/
agricultural ceremony *n.* నొవ్వొంగ్ /novvoṅg/; *n.* విద్రింగ్ /vidriṅg/
agricultural implement *n.* పాస్ /pās/; *n.* విడ్య /viḍya/; *n.* సెరూం /serūṁ/
agriculture *n.* కాస్కార్ /kāskār/; *n.* కేతి కామ్ /kēti kām/
air coming across *n.* అడ్డంవడి /aḍḍanvaḍi/
air from fan *n.* పంక వడి /paṅka vaḍi/
air *n.* వడి /vaḍi/; *v.* సేక్ కీమ్ /sēk kīm/
airless *adj.* వడిసెల్వ /vaḍiselva/
alarm *v.* దమ్కి కి- /damki ki/
alcoholic *n.* పిదెడ్యల్ /pideḍyal/
alertness *adj.* ఊయ్సర్ /ūysar/; *adj.* చాలక్ /cālak/
alight *v.* రెయు- /reya/
alike *adv.* బరొబర్ /barobar/
alive (to be) *v.* పిస్- /pis-/
all (m.) *n.* సమ్డిర్ /samdir/
all (nm.) *n.* సమ్డి /samdi/
all at once *adv.* వొర్సొనె /vorsone/
all day long *adv.* పియల్ పోడ్డ్ /piyal pōḍd/ *See:* పియల్
all night long *adv.* నర్కపడింగ్ /narkapaḍiṅg/ *See:* నర్క
all together *adv.* యెగ్దమ్ /yegdam/
alligator *n.* మగ్గుర్ /maggur/
allow *v.* మానె మాయ్వల్ /māne māyval/; *v.* సీ- /sī-/
allowable *adj.* వొప్పల్ /vopnal/
almirah *n.* ఆల్మరి /ālmari/
alone (m.) *n.* వరొనయ్ /varonay/

alone (nm.) *adv.* వరొయ్ /varoy/ *See:* వరొనయ్
along with తర్సొ మీరెమాసి /tarso mīremāsi/
alphabet *n.* ఆకడ /ākaḍa/
also *conj.* ఆయి /āyi/
altar *n.* చవ్రంగ్ /cavraṅg/
alternative *n.* నడ్డుమ్ సరి /naḍḍum sari/
always *adv.* బస్కెట్ /basketʼ/
ambassador *n.* పంచ్ /pañc/
among *adv.* నడ్డుమ్ /naḍḍum/
amount *n.* పూర /pūra/; *n.* సమ్డొయ్ /samdoy/
ample *adj.* ఆంత /ānta/ *See:* ఆ-
ancestors *n.* తాదొ-బాబల్ /tādo bābal/ *See:* తాదొ; తొత్తుర్ /tottur/ *See:* తొత్తొర్
ancient times *adv.* తొల్లె-జమనతె /tolle jamanate/ *See:* తొల్లె
and *conj.* అని /ani/; *conj.* ఉండె /uṇḍe/
anger *n.* సోజ్ /sōṅ/
angry man *pron.* సొజెటల్ /soṅeṭal/
animal (for sacrifice) *n.* తూమ్ /tūm/
animal (young) *n.* పిల్ల /pilla/
animal bell *n.* గుంగుర్ /guṅgur/
animal droppings *n.* లెండ /leṇḍa/
animal enclosure *n.* డొడ్డి /ḍoḍḍi/
animal feed (grass) *n.* చారొ /cāro/
animal *n.* జన్వర్ /janvar/
animal shelter *n.* కొట్క /koṭka/; *n.* దొడ్డి /doḍḍi/
animals (for sacrifice) *n.* సుజరంగ్ /sujaraṅg/
animal's muzzle *n. v.* ముస్కె /muske/
animals *n.* జివ్రస్ /jivras/; *n.* దోర్వసుర్ /dōrvasur/
animal's thigh *n.* కుర్కి /kurki/
animate *adj.* పరన్ /paran/
ankle *n.* గొయ్త బొక్క /goyṭa bokka/
anklet (bangle) *n.* మాయ్త /māyṭa/
anklet (chain) *n.* పాంజొల్ /pāñjol/
anklet (large) *n.* జీల /jīla/
anklet *n.* కాల్ద కడె /kālda kaḍe/
announce *v.* ఇత్తల్ కీ- /ittal kī-/
annually *adv.* సాలి /sāli/
anoint *v.* సోక్- /sōk-/
another *adj.* దుస్రొ /dusro/
answer *n.* జబబ్ /jabab/; *n.* జవబ్ /javab/; *n.* సవల్ /saval/
ant (black) *n.* కారి పెత్తె /kāri pette/
ant (flying kind) *n.* ఈసుల్ (పుడి) /īsul (puḍi)/
ant *n.* పెత్తె /pette/
antelope *n.* డగరిమావ్ /ḍagarimāv/
anthill *n.* పుత్తి /putti/
anus *n.* పెల్క పేండ /pelka pēṇḍa/; *n.* పేండ /pēṇḍa/
anvil *n.* డాకలి /ḍākali/
any (nm.) *pron.* బద్ /bad/
anybody (nm.) *pron.* బద్దె /badde/ *See:* బద్
anything (nm.) *pron.* బద్దె /badde/ *See:* బద్
anytime *adv.* బస్కె-బస్కె /baske baske/ *See:* బస్కె
anywhere *adv.* బగ్గగిరె /baggagire/
apart *adv.* పట్ పియ్సి /paṭ piysi/
apologize *v.* మాప్ వెహ /māp veha/
appear *v.* దిస్- /dis-/
apple *n.* సేప్ పండి /sēp paṇḍi/
apply *v.* దొస్- /dos-/; *n.* మిటుస్- /miṭus-/; *n.* సోక్- /sōk-/
appoint *v.* నియమ్ కీమ్ /niyam kīm/; *v.* నేమి కీమ్ /nēmi kīm/
appreciate *v.* మెచ్తొర్ /mector/
approaching one *n.* నేంగ్వల్ /nēṅgval/
appropriate *adj.* కమ్మిత /kammita/
Arabic *n. prop.* అరబ్బి /arabbi/
archery *n.* గుంతి విద్దు /gunti viyda/
architect *n.* దొహ్వల్ /dohval/
arguing onee *nv.* తెరుస్వల్ /terusval/
arm *n.* డండ్ /ḍaṇḍ/
arms (weapons) *n.* వీసొరంగ్ /vīsoraṅg/
armpit *n.* కూట్లి /kūtli/
around *adv.* సిర్ముట్ /sirmuṭ/
arrange (to) *v.* మాండి కీ- /māṇḍi kī-/
arranged *adj.* యేర్ప /yērpa/
arrive *v.* యెవ్వ /yevva/
arrived (m.) *v.* యెవ్తొర్ /yevtor/
arrogant person *v.* గాడ్వ /gāḍva/
arrow *n.* గుంతి /gunti/; *n.* గుంతి కోల /gunti kōla/ *See:* గుంతి; *n.* బాన్ /bān/
art గూన్ /gūn/ *n.* గూన్ /gūn/
as small *adv.* చుడురె /cuḍure/
as told *vadv.* ఇత్త కాడ్కి /itta kāḍki/
ascend *nv.* వర్- /var-/
ash *n.* డొహ్డ /ḍohḍa/; *n.* డొహ్బడ్ /ḍohbaḍ/; *n.* నీర్ /nīr/
ash tree *n.* బిబుత్ (మర్ర) /bibut (marra)/
ashywren bird *n.* జులుటి (పిట్టె) /juluṭi (piṭṭe)/
aside *adv.* సోకెర /sōkera/
ask *v.* తల్క్- /talk-/ తల్క /talka/; *v.* పూసి కీ- /pūsi kī-/
asking *n.* తల్క /talka/ తల్క్- /talk-/

assistant village head *n.* ఉపసర్పంచ్ /upasarpañc/
astonished (be) *v.* కుదుర్కునె ఆ- /kudurkne ā-/
at anyone place *adv.* బద్దె ఉంది జాగ /badde undi jāga/
at at night *adv.* నర్క /narka/
at that distance *adv.* జర లఙ్ /jara laṅ/
at the same time *adv.* వొర్సొనె /vorsone/
at the topmost *adv.* పొర్రొ పొర్రొ /porro porro/
attach *v.* చిప్ టుండ్- /cip ṭuṇḍ-/; *v.* లెప్టి కీ- /lepṭi kī-/;/
attain *v.* సాదించ /sādiñca/
attempt *v.* కోసిస్ కీ- /kōsis kī-/
attender *n.* కోత్లల్ /kōtlal/
attic *n.* ఆటెర /āṭera/
attorney *n.* వకిలు /vakilu/
aubergine *n.* సాపంగ్ /sāpaṅg/
audacity *n.* ఆడ్ముట్ /āḍmuṭ/
aunt *n.* ఆతి /āti/
authority *n.* హుకుమత్ /hukumat/
auto rickshaw *n.* అటొ /aṭo/
autograph *n.* దస్తకత్ కియ్వల్ /dastakat kiyval/
aversion *n.* కిచకిచ /kicakica/
avoid *v.* తప్పు సిమ్ /tappu sim/; *v.* లక్ ఇర్ర /lak irra/
avoidable (be) చుక్- /cuk-/
awake *adj.* చేతొ /cēto/; *v.* పాలాన్ కీ- /pālān kī-/
away *adv.* అబ్రి /abri/
awful *adj.* బెయ్ వెల్లె /bey velle/
axle bolt *n.* కర్ణడి /karṇaḍi/
axle *n.* ఆస్కుడ్ /āskuḍ/
ayurvedic practitioner *n.* బక్తల్ /baktal/

B

babul tree *n.* తుమ్మ (మర్ర) /tumma (marra)/; బాబుర్ (మర్ర) /bābur (marra)/
baby *n.* పాపల్ /pāpal/
baby rat *n.* యెల్లి సూపె /yelli sūpe/
bachelor *n.* కువరి /kuvari/; బర్మచారి /barmacāri/
back (of body) *n.* డెండ్కి /ḍeṇḍki/
back *adv.* పెరెకా /perekā/
back part of shoulder *n.* కేరి /kēri/
backbone *n.* నడి బొక్క /naḍi bokka/
backyard *n.* డిడ్డి /ḍiḍḍi/
bad *adj.* కరబ్ /karab/; బేహాలత్ /bēhālat/; వాయిట్ /vāyiṭ/
bad attitude *n.* సెడ్త బుద్ది /seḍta buddi/ హెంగ్డల్ బుద్ది /heṅgḍal buddi/
bad behaviour *n.* కరబ్ చాల్ /karab cāl/
bad manners *n.* హెక్డల్ /hekḍal/
bad person *n.* గాడ్వ /gāḍva/
bad tempered person *n.* కస్రియల్ /kasriyal/
baddie *n.* పొట్ట గంజి /poṭṭa gañji/
badly *adv.* వికారం /vikāraṁ/
bag *n.* చంచి /cañci/; తెయ్లు /teyla/; పోతె /pōte/
bake *v.* సుర్- /sur-/
balance *n.* తాగ్డి /tāgḍi/
bald *adj.* బోడి /bōḍi/
bale out *v.* రోస్క్- /rōsk-/
ball *n.* చెండు /ceṇḍu/; విస్వల్ /visval/
balloon *n.* బుగ్గ /bugga/
balsam pear gourd *n.* కారెల /kārela/
bamboo (thick) *n.* వెద్దుర్ /veddur/
bamboo (thin variety) *n.* రాన్జి /rāṇji/
bamboo flute *n.* సులుడి /suluḍi/
bamboo mat (for covering) *n.* జడ్ప /jaḍpa/
bamboo matting *n.* టాటి /ṭāṭi/; *n.* పిడ్ప /piḍp/
bamboo *n.* వెద్దుక్ /vedduk/
bamboo stick *n.* బడ్డె /baḍḍe/
bamboo strip (thick) *n.* పక్కి /pakki/
bamboo strip (thin) *n.* బేరె /bēre/
banana *n.* కేరె /kēre/
band *n.* డోల్ పేప్రెంగ్ /ḍōl pēpreṅg/; డోల్ వాజంగ్ /ḍōl vājaṅg/; వాజా గాజ /vājā gāja/
bandicoot *n.* గూసి /gūsi/
baneful influence of evil eye *n.* డిస్టి /ḍiṣṭi/
bangle (glass) *n.* గాజ్లి /gājlī/
bangle *n.* మాయ్ట /māyṭa/
bangles *n.* గాజ్లింగ్ /gājliṅg/
Banjara (m.) *n. prop.* లబన్క్ /labank/
bank *n.* డర్డి /ḍarḍi/; దడ్డి /daḍḍi/; వొడ్ /voḍ/
banning *n.* మర్ణుస్వల్ /marṅusval/
banyan tree *n.* బెరులి (మర్ర) /beruli (marra)/; వడ్ (మర్ర) /vaḍ (marra)/
barber *n.* డాండ్వి /ḍāṇḍvi/; మంగలి /maṅgali/
barber's razor *n.* మజ్జు /mayju/
bargain *n.* కొసుర్వల్ /kosurval/
bark (to) *v.* ముహ్చ- /muhc-/
bark for rope making *n.* మొరొస్ /moros/
bark of a tree *n.* సీటె /sīṭe/; తోల్ /tōl/
barley *n.* జవ్ గొహ్క /jav gohk/

barrel (of gun) *n.* నడి /naḍi/
barrel *n.* బాండె గొట్ట /bāṇḍe goṭṭa/
barren area *n.* పడిద్ /paḍid/
barrister *n.* వకీలు /vakilu/
base *n.* బునది /bunadi/; మర్రమెట్ట /marrameṭṭa/
basket (kind of) *n.* కడ్గ టాటి /kaḍga ṭāṭi/; టొప్లి /ṭopli/; డాల /ḍāla/; డీండ్వ /ḍīṇḍva/; మురడి /muraḍi/; సిబ్బి /sibbi/; సుప్లి /supli/; సేతి /sēti/; హార /hāra/
basket (small) *n.* అంచె /añce/
basket *n.* బుట్టి /buṭṭi/
bat (mammal) *n.* కుస్కవీడె /kuskavīḍe/
bathe and play in water *v.* డబులింగ్ పాయ్వల్ /ḍabuliṅg pāyval/
bathe *v.* మిహ్- /mih-/; యేర్ తుంగ్- /yēr tuṅg-/
bathroom *n.* ఆఙ్ దుడీ /āṅduḍī/
bay *n.* సమ్దుర్కాట్ /samdurkāṭ/
bazaar *n.* జత్ర /jatra/; హాటుం /hāṭuṁ/
be absorbed *v.* జీరె మా- /jīre mā-/
be at peace *n.* సాంత్నెమన్వల్ /sāntnemanval/
be beyond your reach *v.* మాయ్నన్ పుర్స్- /māynan purs-/
be enough *n.* యెవ్తప్ /yevtap/
be in place *n.* జాగతె మన్వల్ /jāgate manval/
be pregnant *v.* దివొస్క మంత /divosk manta/; పీటెమంత /pīṭemanta/; పెట్టితె మంత /peṭṭite manta/
be present *v.* హజిర్ ఆయ్వల్ /hajir āyval/
be *v.* ఆమ్ /ām/; మన్ /man/
bead *n.* మడి /maḍi/
beak *n.* టొడ్డి /ṭoḍḍi/
beam (main) *n.* ఆడె /āḍe/
beam *n.* జోతడ /jōtaḍa/; పాట /pāṭa/; సడ /saḍa/
beam of light *n.* జార /jāra/
bean (kind of) చవ్వెర /cavvera/; జాట సేఞ /jāṭa sēṅa/
bean pod *n.* సేఞ /sēṅa/
beans *n.* కొర్రింగ్ /korriṅg/
bear *n.* యేడ్జ్ /yēḍj/
beard *n.* దాడి /dāḍi/
beast *n.* డోరియల్ /ḍōriyal/
beat (heart) *v.* డెహ్క్- /ḍehk-/; దడ్కె మా /daḍke mā/
beat *n.* దన్క /danka/; పామ్ /pām/; హారి కీమ్ /hāri kīm/
beaten *adj.* పాత /pāta/
beater (for hunting) *n.* తాకుస్వల్ /tākusval/ *See:* తాక్-
beautiful *adj.* చొకొట్ /cokoṭ/; సాద్రల్ /sādral/; సింగ్రె మాసి /siṅgre māsi/; సోబత /sōbata/
beautifully *adv.* సోక్నె /sōkne/
beauty *n.* సోబ /sōba/
because *conj.* కాడ్కి /kāḍki/
become cool *v.* సితుర్ ఆ- /situr ā-/
become thin జీరె మా- /jīre mā-/
become *v.* ఆ- /ā-/
becoming *n.* ఆయ్వల్ /āyval/
becoming unconscious *v.* ముంజ్కవాత /muñjkavāta/
bed *n.* లేప్ /lēp/
bedspread *n.* జోర /jōra/
bee (kind of) *n.* కాడల్ పీసి /kāḍal vīsi/ ; గొఱొర (పుడి) /goṅora (puḍi)/; సుర్వె /surve/
bee eater (bird) *n.* కాట్వీటి (పిట్టె) /kāṭviṭi (piṭṭe)/
beef *n.* మూర సవ్వింగ్ /mūra savviṅg/
beehive *n.* కాడల్ /kāḍal/; పెర బొక్కీ /pera bokkī/; బెర్రల్ /berral/
before *adv.* పెహ్లె /pehle/; మున్నె /munne/; మున్నెన్ /munnen/; మొదొల్ /modol/
beg *n.* తల్క్- /talk-/
began to bloom *v.* బార్ వాత /bār vāta/
beggar (f.) *n.* బిచ్చె గాండే /bicce gāṇḍē/
beggar (m.) *n.* బిచ్చె గాండల్ /bicce gāṇḍal/
begin *v.* గడి కీ- /gaḍi kī-/; సురు కీ- /suru kī-/
beginning *adj.* మొదొల్ /modol/
behera tree *n.* టహ్క (మర్ర) /ṭahka (marra)/
behind *adv.* పజ్జె /pajje/; మరుమ్ /marum/
being ill *v.* చయిన్ సెల్వ /cayin selva/
being worried *adj.* విచర్తె మన్వల్ /vicarte manval/
bel tree *n.* మహ్క (మర్ర) /mahka (marra)/
believe *v.* యెకిన్ పీ- /yekin pī-/
bell (brass) *n.* కసటి /kasaṭi/
bell (for animals) *n.* గుంగుర్ /guṅgur/
bell (kind of) *n.* చీర్నంగ్ /cīrnaṅg/; జుమ్క /jumka/; దుడ్మ /duḍma/
bell (small) *n.* జీల /jīla/
bell (wood) *n.* టాపుర్ /ṭāpur/
bell *n.* బజె /baje/
belly full *n.* పెట్టి నిండ్నల్ /peṭṭi nindnal/
bellybutton *n.* మొడ్ /moḍ/
belt of gold *n.* చీతకి /cītaki/
bench *n.* కుతుల్ /kutul/
bench to hold round water containers *n.* గడెంచ /gaḍeñca/
bend *v.* కొరి- /kori-/; బాగి కీ- /bāgi kī-/

Bengal gram *n.* సడయి /saḍayi/
bent *adj.* బాగ్డియల్ /bāgḍiyal/; వాక్డల్ /vākḍal/
bent neck *n.* కెమ్మల్ గోటి /kemmal gōṭi/
betrothal ceremony *n.* లగ్నింగ్ /lagniṅg/
between things *adv.* సామన్ నడ్డుమ్ /sāman naḍḍum/
beverage *n.* పాన్కం /pānkaṁ/
bewilderment *n.* తిక మక /tika maka/
bhilwa tree *n.* కొహ్క (మర్ర) /kohka (marra)/
bicycle *n.* సెయ్కల్ /seykal/
big (m.) *adj.* పెర్స /persa/
big *adj.* డగుర్ /ḍagur/
big branch *n.* టాట్రల్ మండ /ṭāṭral maṇḍa/
big fingers *n.* పెర్స బొట్ట /persa boṭṭa/
big moustache *n.* కొరలిక్ మీసెల్క్ /koralik mīselk/
big ones *n.* డగ్గుక్ /ḍagguk/
big plate *n.* టగరి /ṭagari/
bigger than everything *adj.* సమ్డిన్ డగుర్ /samdin ḍagur/
bile *n.* పయ్తకమ్ /paytkam/
bill *n.* బిల్ /bil/
bind *v.* దొహ్- /doh-/
binding *n.* జిమ్మ /jimma/
bird (generic) *n.* పిట్టె /piṭṭe/
bird (kind of) *n.* ఊస్రి /ūsri/; కప్పె /kappe/; కాట్వెటి /kāṭveṭi/; గోపెర (పిటె) /gōpera/; జగ్రస్ /jagras/; జులుటి /juluṭi/; టవ్వె /ṭavve/; టీట్రి /ṭīṭri/; టొఙల్ /ṭoṅal/; పారెవ /pāreva/; పిటుడి /piṭuḍi/; పిర్పిహో /pirpiho/; పురడ్ /puraḍ/; పురడ్ దేగొ /puraḍ dēgo/; హూడె /hūḍe/; చాచ్ గోయిందల్ /cāc gōyindal/; చొర్ చొర్ /cor cor/; మల్సుడుం /malsuḍuṁ/; రాయిసిడి మిట్టు /rāyisiḍi miṭṭu/; కుకుర్ కుమ్డి /kukur kumḍi/; విచ్ బొట్ /vic boṭ/
bird (part of) *n.* బుద్దెల /buddela/
bird nest *n.* గూడ /gūḍa/; జాకర్ గూడ /jākar gūḍa/ *See:* జాకర్ (పిట్టె)
birds (flock) *n.* కర్ప /karpa/
birds (generic) *n.* పిట్టె పురడ్ /piṭṭe puraḍ/
biriyani *n.* బిర్యని /biryani/
birth (animals, to give) *v.* వహ్- /vah-/
birth *n.* జన్మ /janma/; పాయ్డొస్ /pāydos/; పుట్వల్ /puṭval/; *v.* జల్మ ఆత /jalma āta/ *See:* పుట్-
birth of son *n.* కాండిర్ పుట్వల్ /kāṇḍir puṭval/
birthmark *n.* మొర్రొ /morro/
bitch *n.* బొట్టె నెయ్ /ṭoṭṭe ney/; డిజెరల్ /ḍiṅeral/; డొండెనెయ్ /ḍoṇḍeney/; పుల్లెగాండల్ /pullegāṇḍal/
bite off *v.* పల్క్నె కాత్రీ కీ- /palkne kātrī kī-/ *See:* పల్
bite *v.* కచ్- /kac-/; కస్క్- /kask-/
biting *v.* కొర్కంత /korkanta/
bitter (in taste) *adj.* కెయ్ముల్ /keymul/; కెయ్త /keyta/ *See:* కెయ్త
bitter gourd *n.* తేర్య /tēryа/
black *adj.* కారి /kāri/; దడస్క /daḍaska/
black clayey soil *n.* కార్యల్ బొమ్మి /kāryal bommi/
black soil *n.* కానర్ తోడి /kānar tōḍi/
black-faced monkey *n.* గడ్డి /gaḍḍi/
blackish *adj.* మస్రల్ /masral/
blacksmith *n.* కాతి /kāti/
bladder *n.* తిత్తి /titti/
blade (agricultural) *n.* పాస్ /pās/
blade (razor) *n.* మయ్జ /mayja/
blade *n.* పత్తి /patti/; సెన్ /sen/
blames *v.* బద్నంతర /badnantara/
bland *adj.* చప్డి /capḍi/
blanket (decorative) *n.* జూల్ /jūl/
blanket (for indoors) *n.* పాసుడి /pāsuḍi/
blanket (for outdoors) *n.* గమ్డి /gamḍi/
blast *v.* వొహ /voha/
blaze *v.* పొత్- /pot-/
bless *v.* ఆసిర్వాద్ /āsirvād/
blessed *v.* కాల్ కర్త /kāl karta/; *n.* కాల్క్ అర్వల్ /kālk arval/ *See:* కాల్క్ అర్-
blind *adj.* గుడ్డి /guḍḍi/; *v.* నూడ్వక్ కీమ్ /nūḍvak kīm/
blind snake *n.* గుడ్రల్ (తరస్) /guḍral (taras)/
blister *v.* సొన్మ /sonma-/
blisters from burns *n.* గోగ్ల /gōgla/; పోడ్క్ /pōḍk/
block *v.* ముహ్- /muh-/; కోండి కీ- /kōṇḍi kī-/
blockage *n.* అడ్డబుడ్డ /aḍḍabuḍḍa/
blockbuster *n.* గడ్ బడ్ /gaḍ baḍ/
blocked (to be) *v.* ముర్- /mur-/
blood *n.* నెత్తుర్ /nettur/
blossom *v.* పోయ్- /pōy-/
blot *n.* టిప్క /ṭipka/
blots *n.* డాగుల్క్ /ḍāgulk/
blouse *n.* చోరి /cōri/; జంపర్ /jampar/
blow (horn) *n.* ఊహ్క్- /uhk-/
blow away *v.* తుడ్- /tuḍ-/
blow nose *v.* ఈచ్- /īc-/

blow *v.* ఊడి కియ్వల్ /ūḍi kiyval/; పోయంత /pōyanta/
blowing horn *n.* తుర్ర /turra/
blue (dark) *adj.* నీడల్ /nīḍal/
blue (light) *adj.* పివ్డల్ /pivḍal/
blur *n.* తొండ్డె /tondḍe/
board *n.* పాటి /pāṭi/
boarding *n.* వర్వల్ /varval/
boasting *n.* హోబ్రె మాయ్వల్ /hobre māyval/
boat *n.* రూక /rūka/
body *n.* చెత్ /cet/; మేందొల్ /mēndol/
boggy habitat of a snake *n.* హుక్క (కోసి) /hukka (kōsi)/
boil (on skin) *n.* పున్ /pun/; *v.* పోడ్ /pōḍ/
boil over while cooking *v.* ఊస్- /ūs-/
boiled rice *n.* గాటొ /gāṭo/
boiled *v.* మస్రె మాత /masre māta/
boldness *n.* హిమ్మత్ /himmat/
bolt (for axle) *n.* కర్జడి /karṅaḍi/
bolt (to run) *v.* విచ్చిసొ /vicciso/
bond *v.* చిప్ టుండ్- /cip ṭuṇḍ-/
bone *n.* బొక్క /bokka/
bone of hand *n.* కయ్ బొక్క /kay bokka/
book *n.* పుస్తక్ /pustak/
border *n.* టేప్ /ṭēp/
bore (a hole) *v.* కాచ్- /kāc-/
borewell *n.* బోరింగ్ /bōriṅg/
born (to be) *v.* పుట్- /puṭ-/
bosom *n.* దూదొ /dūdo/
both *num.* రండ్ తీర్క్నె /raṇḍ tīrkne/
bottle *n.* సీస /sīsa/
boundary fence *n.* వెలుమ్ /velum/
boundary line *n.* కాట్న గీతొ /kāṭna gīto/
boundary *n.* దూర, /dūra/; సివ /siva/
boundless *adj.* తీర్ సెల్వక్ /tīr selvak/
bow and arrow (small) *n.* గుంతి /gunti/
bow the head *v.* తల వరుస /tala varusa/
bowels *n.* పేండ పొద్దుర్ /pēṇḍa poddur/ *See:* పొద్దుర్
bowl (of clay) *n.* వేర్ని /vērni/
bowl *n.* కోజ /kōja/
box *n.* సందొక /sandoka/
boy (newborn) *n.* మొడ్డల్ /moḍḍal/
boy (son) *n.* పేడల్ /pēḍal/
boy *n.* కాండి /kāṇḍi/
boys and girls *n.* మర్రి మియడ్ /marri miyaḍ/
bracelet *n.* సిన్నూం /sinnūṁ/
Brahmin (f.) *n. prop.* బొమ్డే /bōmḍē/ *See:* బొమ్డల్
Brahmin (m.) *n. prop.* బొమ్డల్ /bomḍal/
braid *n.* చెర్కొండ /cercoṇḍa/
brain *n.* మెద్దుర్ /meddur/
branch of a tree *n.* కాంద /kānda/
brand (something) *v.* వెర్స్- /vers-/
brave *adj.* మసుర్ /masur/
bravery *n.* దిర్య /dirya/
bread (kind of) *n.* గోచి /gōci/; బూడంగ్ /būḍaṅg/
bread *n.* సారి /sāri/
breadth *n.* రూంద్ /rūnd/
break (snap a rope) *v.* నమ్- /nam-/; నమిస్- /namis-/ *See:* నమ్-
break (snap) *v.* ఉరుస్- /urus-/
break down *v.* రెప్సె మా- /repse mā-/
break into pieces *v.* టుక్డె కీ- /ṭukḍe kī-/
break off (while cutting) *v.* తివ్ /tiv/
break off *v.* ఉరుంగ్- /uruṅg-/
break up (food) *v.* విక్రి కీ- /vikri kī-/
break *v.* కిచ్వల్ /kicval/; *v.* నమ్ముస /nammusa/
break wind *v.* పిహ్క్- /pihk-/
breakfast *n.* నెహలి /nehali/
breaking of corn *n.* డొడ్డె /ḍoḍḍe/
breast *n.* అరిల్ /aril/; *n.* దూదొ /dūdo/
breath *n.* నేస్కడ్ /nēskaḍ/
breathe *v.* నేస్క్- /nēsk-/
brewer *n.* కలడి /kalaḍi/ *See:* కల్
brewery *n.* కల్ బట్టి /kal baṭṭi/
brick *n.* ఇట్కె /iṭke/
bride *n.* నొవ్రి /novri/ *See:* నొవ్రల్; *n.* లాడి /lāḍi/
bridegroom *n.* నొవ్రల్ /novral/
bridge *n.* పూల్ /pūl/
bridle *n.* లగం /lagaṁ/
bring out *n.* పెసి- /pesi-/
bring *v.* తత్- /tat-/; తర్- /tar-/
brinjal *n.* సాప /sāpa/
broken *adj.* పయ్త /payta/; వోర్త /vōrta/
bronze *n.* కాస్ /kās/
bronze pitcher *n.* చర్వి /carvi/
bronze-winged dove *n.* పురడ్ (పిట్టె) /puraḍ (piṭṭe)/
brook *n.* సీల్క /sīlka/
broom *n.* కెయ్సర్ /keysar/
brother (not family member) *n.* చుట్టల్క /cuṭṭalk/

brother *n.* కోకొ /kōko/; తర్సొ పుట్టె /tarso puṭṭe/
brother's daughter *n.* పుత్నీ /putnī/
brothers *n.* తమ్మున్ ఇవ్విర్ /tammun ivvir/
brother's son *n.* పుత్నయల్ /putnayal/
brown *adj.* నస్ /nas/
brown gram *n.* ముర్రెంగ్ /murreṅg/
brown sugar (coarse) *n.* బేలి /bēli/
brush *n.* ఉస్మ /usma/; *v.* ఊటి కీమ్ /ūṭi kīm/
brute *n.* కీరెనస్టల్ /kīrenasṭal/; ముర్కెటల్ /murkeṭal/
bubble *n.* పొప్పొట /poppoṭa/
bubble while boiling *v.* డెహ్క్- /ḍehk-/
bucket *n.* పొహ్ర /pohra/
bud (to) *v.* కొడ్స్- /koḍs-/
bud *n.* కర్యదొహ్త /karyadohta/
bud of flower *n.* ముగ్గి /muggi/
buffalo (m.) *n.* వగ్గర్ /vaggar/; హాల్లుల్ /haylal/
buffalo (nm.) *n.* హెర్మి /hermi/
bug *n.* జబుండ్ /jabuṇḍ/; నడ్ /naḍ/
build *n.* తెహ్- /teh-/
building *n.* దొహ్వల్ /dohval/
bulb *n.* బుగ్గ /bugga/
bulbul bird *n.* పిటుడి (పిట్టె) /piṭuḍi (piṭṭe)/
bulging *n.* పుగ్గె మాతప్ /pugge mātap/
bull (consecrated) *n.* బోడుం /bōḍuṁ/
bull calf *n.* కుర్ర /kurra/
bull *n.* కోంద /kōnda/
bullock blanket జూల్ /jūl/
bullock cart (decorated) *n.* జూల్ కాసుర్ /jūl kāsur/
bullock cart (part of) *n.* సివొడ /sivoḍa/
bullock cart (small, for carrying people) *n.* చెక్డ /cekḍa/
bullock cart (with covering) *n.* జడ్ప కాసుర్ /jaḍpa kāsur/
bullock cart *n.* కాసుర్ /kāsur/
bumble bee *n.* గొజొర (పుడి) /goṅora (puḍi)/
bunch (hair) *n.* జూడ /jūḍa/
bunch *n.* గుజ్జి /gujji/; *n.* గుత్తి /gutti/
bundle (of plants) *n.* కోడ్ /kōḍ/
bundle (of sticks) *n.* కట్టె వొజ్జె /kaṭṭe vojje/
bundle *n.* కట్ట2 /kaṭṭa/; గట్టి /gaṭṭi/; పేండ్య /pēṇḍya/; వొజ్జె /vojje/
burglary *n.* లూటి కియ్వల్ /lūṭi kiyval/
burgle *v.* కల్ల /kalla/
buried (to be) *n.* మింజ్- /miñj-/
burn (to start) *v.* మాస్- /mās-/
burn *v.* డుండ్- /ḍuṇḍ-/; డుండుస్- /ḍuṇḍus-/; నిరు- /niru-/; నిరుస్- /nirus-/; పొత్- /pot-/; పొతుస్- /potus-/; *n.* బగబగ /bagabaga/
burning of heap of leaves and dust *n.* పుంజ /puñja/
burning *v.* డుండుస్వల్ /ḍuṇḍusval/; బొడ్సంత /boḍsanta/
burnt *n.* వేయ్వల్ /vēyval/
burnt stick *n.* పిస్కుడ్ /vīskuḍ/
burnt up (to be) *v.* దుబ్బ దుబ్బ ఆ- /dubba dubba ā-/
burp *v.* గెబ్ గెబ్ /geb geb/; *n.* డెర్క /ḍerka/
burrow *v.* తాడ్- /tāḍ-/; *n.* బొంగ్సడ్ గద్ది /boṅgsaḍ gaddi/
burst *v.* వోర్- /vōr-/; *adj.* వోర్త /vōrta/
bury *v.* మిస్- /mis-/; మిస్వల్ /misval/
bus *n.* బస్ /bas/
bush *n.* పొదెల /podela/
bust *n.* బొమ్ /bom/
but *conj.* బత్తి /batti/
butter *n.* వోండి /vōṇḍi/
butterfly *n.* పిప్రి /pipri/; సుర్పాపె /surpāpe/
buttermilk *n.* కొరొప్ /korop/
buttock *n.* కిడ్డి /kiḍḍi/; కూల /kūla/
buttons *n.* గుండింగ్ /guṇḍiṅg/
buy *v.* యేత్- /yēt-/
buzz *n.* రోంజ్- /rōñj-/
by day *adv.* పియల్ /piyal/
by oneself *pron.* తన్వ /tanva/
by touching *v.* లాక్తప్పె /lāktapne/

C

cabbage (generic) *n.* గోబె /gōbe/
cabbage (leafy) *n.* పాన్ గోబె /pān gōbe/ *See:* గోబె
cabbage *n.* పాన్ గోబే /pān gōbē/
cable *n.* వారి /vāri/
calculate *v.* కహ్- /kah-/
calculating *v.* కహ /kaha/
calender *n.* జంత్రి /jantri/
calf (f.) *n.* పడ్డ /paḍḍa/
calf (of leg) *n.* పోడ్రి2 /pōḍri/
calf of the buffalo *n.* దుడ్డె /duḍḍe/
call *v.* కేయ్- /kēy-/
calling *n.* కేయ్వల్ /kēyval/ *See:* కేయ్-
came (m.) *v.* వాతొర్ /vātor/
came *adj.* సేడ్త /sēḍta/

camel *n.* ఊటడ్ /ūṭaḍ/
camera *n.* ఫూటుంగ్ రెహ్వాల్ /pūṭuṅg rehval/
can be done *v.* కియ్యె /kiyye/
can do *v.* కియవచ్చొ /kiya vacco/
can get it *v.* తర వచ్చొ /tara vacco/
canal (irrigation) *n.* కాల్వ /kālva/
cancel *v.* కరస్ కియ్వల్ /karas kiyval/
candle *n.* మొమ్ బత్తి /mom batti/
cane stick *n.* బడ్డె /baḍḍe/
capital investment *n.* కర్చ దొస్వల్ /karca dosval/
capital *n.* రాజదాని /rājadāni/
capping *n.* ముచ్చడ్ /muccaḍ/
car *n.* కార్ /kār/; మొటర్ /moṭar/
cardamom *n.* ఇలజి /ilaji/
carefully *adv.* ఇసొబ్నె /isobne/; జటుమ్నె /jaṭumne/; జోక్నె /jōkne/
carelessness *n.* లక్సకియ్వక్ /laksakiyvak/
caress *v.* దబ్ కీమ్ /dab kīm/
carpenter *n.* వాడె /vāḍe/
carry away *v.* వో- /vō-/
carry on head *v.* తోచ్- /tōc-/
carry on shoulder *v.* కాంజ్- /kāñj-/
cart (large) *n.* కాసుర్ /kāsur/
cart (part of) *n.* చీల /cīla/; నొగ్గ /nogga/
cart (small) *n.* చెక్డ /cekḍa/
cart (with covering) *n.* జడ్ప కాసుర్ /jaḍpa kāsur/
cart (with decorated bullocks) *n.* జూల్ కాసుర్ /jūl kāsur/
cart driver *n.* దూర్ కారియల్ /dūr kāriyal/
carve *v.* అస్క్- /ask-/; *n.* చెక్వల్ /cekval/
carving tool (large) *n.* నిల్లొ బార్చి /nillo bārci/ *See:* బార్చి
carving tool (small) *n.* కెయ్ బార్చి /key bārci/ *See:* బార్చి
carving tool *n.* బార్చి /bārci/
cast out *n.* పెకికియ్వల్ /pekikiyval/; *adj.* వాట్ట /vāṭṭa/
caste *n.* కులం /kulaṁ/; జాతి /jāti/
castor oil *n.* నెరొండ నియ్ /neroṇḍa niy/
castor plant *n.* నెరొండ /neroṇḍa/
cat *n.* వెర్కడ్ /verkaḍ/
catapult *n.* గుల్లెర్ /guller/
cataract *n.* కడ్డపూల్ /kaḍḍapūl/
catch up *v.* సాప్డి కీ- /sāpḍi kī-/
catch *v.* ఆంజ్- /āñj-/
catch while falling జలి కీ- /jali kī-/
cattle bell (small) *n.* జీల /jīla/
cattle bell *n.* దుడ్మ /duḍma/; సిర్న /sirna/
cattle fly *n.* గోమసి (పీసి) /gōmasi (vīsi)/
cattle section *n.* కోంద వాడ /kōnda vāḍa/
caught (in a trap, by limb) *v.* గూతె మా- /gūte mā-/
caught (to be, in a trap, by neck) *v.* ఉర్- /ur-/
caught up to *v.* సాప్డె మా- /sāpḍe mā-/
cauliflower *n.* పుఱర్ గోబె /puṅar gōbe/ *See:* గోబె
cause of pride *n.* మాన్ద గొస్టి /mānda gosṭi/
cause pain *v.* నోయుస /nōyusa/
cause to dance *v.* యెహ్- /yeh-/
cause to drink *v.* ఉహ్- /uh-/
cause to laugh *v.* కవుస్- /kavus-/
cause to remain *v.* దక్కుస్- /dakkus-/
cause to rot *v.* కడుస్- /kaḍus-/
cause to win *v.* మయుస్- /mayus-/
cause trouble *v.* జిర్ జిర్ కయ్- /jir jir kay-/
causing someone to say something *n.* ఇందుస్వల్ /indusval/
caution *n.* పూట /pūṭa/
Cauvery *n. prop.* కావెరి /kāveri/
cave *n.* బుయరి /buyari/
cement wall *n.* గోడ /gōḍa/
centipede (black) *n.* తిరుని /tiruni/
centipede (red) *n.* గొర్ర (పుడి) /gorra (puḍi)/
central meeting place *n.* గోవుర్దన్ గోటం /gōvurdan gōṭaṁ/
centre (location) *adv.* నడ్డుమ్ /naḍḍum/
ceremonial instrument *n.* చహుర్ /cahur/
ceremonial plate *n.* ఆర్తి /ārti/
ceremonial wedding pots *n.* కరె కోపంగ్ /kare kōpaṅg/ *See:* కోప
ceremony (kind of) *n.* నొవ్వొంగ్ /novvoṅg/; విద్రింగ్ /vidriṅg/
ceremony (marriage) *n.* మర్మి /marmi/; మర్మింగ్ /marmiṅg/
ceremony (pre-marriage) *n.* ఊటెడ /ūṭeḍa/
ceremony *n.* లగ్నింగ్ /lagniṅg/
chaff *n.* కుర్మా /kurmā/; బూస్ /būs/
chain *n.* సాకలి /sākali/; సాక్రి /sākri/
chair *n.* కుర్సి /kursi/
chameleon *n.* నెయ్ నొడొంజ్ /ney noḍoñj/
chance *n.* పుర్సద్ /pursad/
change *n.* చిల్లర్ /cillar/

change *v.* బద్లి కీ- /badli kī-/; బద్లె మా- /badle mā-/;
n. మార్య /márya/; వాగ్నున్ /vāgnun/
changing *n.* మారివల్ /márival/
chappal *n.* చెప్పుల్ /ceppul/; సెర్పుం /serpuṁ/
character *n.* అక్సెర్ /akser/
characters *n.* గునల్క్ /gunalk/
charcoal *n.* కోర్సె /kōrse/
charge (cost) *v.* దరపియ /darapiya/
charm *n.* దుమ్మె /dumme/; *v.* సాది కీమ్ /sādi kīm/
charming *adj.* సాద్రల్ /sādral/
charred (be) *v.* మడుత /maḍuta/
charred *adj.* పిస్కుడ్ /vīskuḍ/
chase *v.* పుడ్- /puḍ-/; పూడ్ సీమ్ /pūḍ sīm/
chaser *n.* సీకరి వెలియె /sīkari veliye/
chassis of cart *n.* నొగ్గ /nogga/
chastity *n.* సుదుడ్త /suduḍta/
cheat *n.* బూడెస్తల్ /būḍestal/
cheating *v.* టక్కి కియ్వల్ /ṭakki kiyval/
check *n.* చకిన్ కియ్వల్ /cakin kiyval/
cheek *n.* కొర్వి /korvi/
cheetah *n.* చీతడ్ /cītaḍ/
chest *n.* సాతి /sāti/
chew cud *v.* రొహ్క- /rohka-/
chew *v.* జల్వ /jalva/
chick *n.* కొర్ పిల్ల /kor pilla/
chicken *n.* కొర్ /kor/
chickoo tree *n.* సపొట (మర్ర) /sapoṭa (marra)/
chickpea *n.* సడయి /saḍayi/
child (m.) *n.* పోరల్ /pōral/
childbirth *n.* ప్రసుడ్ ఆత /prasud āta/
children (many) *n.* పేకుర్ వేకూర్ /pēkur vēkūr/
children *n.* పేకుర్ /pēkur/
children's noise *n.* గల్బల /galbala/
child's father-in-law *n.* పారి$_2$ /pāri/
chill *adj.* కినన్ /kinan/; *adj.* సితుర్ /situr/
chilli flakes *n.* మిర్కుట్ /mirkuṭ/
chironji tree *n.* సెర్క (మర్ర) /serka (marra)/
chisel (big) *n.* పొహ్పి /pohpi/
chisel (for rocks) *n.* చెన్ని /cenni/
chisel (for wood) *n.* కీక్ర /kīkra/
choose *v.* ఆచ్- /āc-/
chorus *n.* కడి$_2$ /kaḍi/
Christians *n. prop.* క్రిచన్క్ /kricank/
chronicle *n.* సాస్త్ర /sāsrta/
chubby *adj.* డొబ్బల్ /ḍobbal/
churni tree *n.* సూరె (మర్ర) /sūre (marra)/
churning stick *n.* టారెల్ /ṭārel/
cigar *n.* బీడి /bīḍi/
circular savoury snacks *n.* చక్నల్క్ /caknalk/
citrus *n.* సంతర్ (మర్ర) /santar (marra)/
city *n.* నగుర్ /nagur/
cladding *n.* ముచ్వల్ /mucval/; వేస్వల్ /vēsval/
claim *v.* జోకి కీం /jōki kīm/
clan *n.* పాడి /pāḍi/
clan priest *n.* కటొడల్ /kaṭoḍal/
clank *n.* టడంగ్నె నేక /ṭaḍaṅgne nēka/
class *n.* కిలస్ /kilas/; తరగతి /taragati/
clause *n.* గొస్టిన జూండ్ /gosṭina jūṇḍ/
claw *n.* తిడింజ్ /tiḍiñj/
clay bowl *n.* వేర్ని /vērni/
clay *n.* చికివాత తోడి /cīkivāta tōḍi/
clay vessel *n.* కోప /kōpa/
clean rice (to) *v.* తెహ్చ- /tehc-/; తీర్ప- /tīrp-/
clean the anus *v.* పేండ నొర్ర /pēṇḍa norra/
clean up *v.* సాప్ సపయ్ కీ- /sāp sapay kī-/ *See:* సాప్ కీ-
clean *v.* ఉటీ కీ- /uṭī kī-/; సాప్ కీ- /sāp kī-/
cleaned-up place *n.* పల్ల /palla/
cleaning *n.* తుస్క్ వల్ /tusk val/; నోర్వల్ /nōrval/
cleanly *adv.* చక్నె /cakne/
clear *adj.* చక్నె /cakne/; రికమ్ /rikam/
clear out *v.* రీక బాక ఇర్- /rīka bāka ir-/ *See:* రికమ్
clear water *n.* యెండి యేర్ /yeṇḍi yēr/
clearly *adv.* చడ్డ చడ్డ /caḍḍa caḍḍa/
cleft *adj.* వార్ పియ్త /vār piyta/
cleft palette *n.* కిర్వి మొసొర్ /kirvi mosor/
clever person *n.* ఉయ్సర్ వాలె /uysar vāle/
climb up/over *v.* వర్- /var-/
close *v.* కెహ్- /keh-/; బంద్ కీ- /band kī-/;
adj. బండ /baṇḍa/
closet *n.* సామను కోలి /sāmanu kōli/
closing *v.* ముహ్చావాట /muhcivāṭa/
cloth (clothes to wear) *n.* కప్డి /kapḍi/
cloth *n.* పాఙుడ్ /pāṅuḍ/
cloud *n.* ఱెప్ప /ṭeppa/
cloudily *adv.* జడ్ /jaḍ/
clove *n.* లమ్గ /lamga/
clown (in ritual) *n.* గుసడి /gusaḍi/
clump of earth (as in soil) *n.* డేప్ల /ḍēpla/

clumsy *adj.* మొట్ వాలె /moṭ vāle/
cluster *n.* గుజ్జి /gujji/; రండునల్ వెల్లె /raṇḍunal velle/
coagulating blood *n.* నెత్తుర్ ఉర్త /nettururta/
coarse flour of millet *n.* చెహ్లి /cehli/
coat *n.* కోట్ /kōṭ/
cob of corn *n.* బుచ్చి /bucci/
cobbler *n.* చంబరల్ /cambaral/
cobbler's stand *n.* రంపె /rampe/
cobra snake *n.* నాగ్ (తరస్) /nāg (taras)/
cobweb *n.* బూజ్ /būj/
cock *n.* పోంజ్ /pōñj/
cockroach *n.* జూలుర్ (పుడి) /jūlur (puḍi)/
cockroach-like insect *n.* చిర్రల్ /cirral/
cock's comb *n.* కొక్కొర్ /kokkor/
coconut (part of) *n.* కోబ్రె /kōbre/
coconut *n.* నారెల్ /nārel/
coconut oil *n.* కోబ్రె నిమ్ /kōbre niy/
coconut tree *n.* నారెల్ (మర్ర) /nārel (marra)/
cocoon *n.* కోస్ల (పుడి) /kōsla (puḍi)/
coffee *n.* కాపి (పత్తి) /kāpi (patti)/
coiled (to be) *v.* గీడి పా- /gīḍi pā-/
coin *n.* కొత్త /kotta/; బిల్ల /billa/
cold (to be) *v.* దడుఙ- /daḍuṅa-/
cold (to have a cold) *n.* పడ్సంగ్ /paḍsaṅg/
cold (water) *adj.* మురుంగ్త /muruṅgta/
cold *adj.* పీని /pīni/
cold season *n.* పీని గాలుమ్ /pīni gālum/
collapse *v.* జడె మా- /jaḍe mā-/; రెప్సె మా- /repse mā-/
collar (metal) *n.* విడ్య /viḍya/
collect *v.* మీరి కీ- /mīri kī-/; వసుల్ కీ- /vasul kī-/
collecting evidence *v.* గవ్వయేత /gavvayēta/
collection (of money) *n.* బూందొ /būndo/
collection *n.* జమికీత /jamikīta/; మీరి కియ్వల్ /mīri kiyval/; హుండి /huṇḍi/
college *n.* కాలెజ్ /kālej/
colony *n.* వడ్డ /vaḍḍa/
colour *v.* రంగ్- /raṅg-/; *n.* కలర్ /kalar/
column *n.* దారుక్ /dāruk/
comb (hair) *v.* ఊడ్- /ūḍ-/
comb (large) *n.* పడియ /paḍiya/
comb *n.* కంగ్వ /kaṅgva/
combed *adj.* తల ఊడ్సి /tala ūḍsi/
come again *v.* తిరిసివ /tirisiva/
come here *v.* ఇగ్గెవర /iggevara/
come loose (rope) *v.* రేంగ్- /rēṅg-/
come out *v.* పెసి- /pesi-/
come *v.* రా /rā/; వర్- /var-/; వా- /vā-/
comet *n.* తోకొర్ సుక్కుం /tōkor sukkuṁ/
comfort *n.* సవ్లత్ /savlat/
comfortably *adv.* సుకమ్నె /sukamne/
command *n.* ఆగె /āge/; హుకుమ్ /hukum/
commit a mistake *v.* చుక్- /cuk-/
commit *v.* వొప్పస /voppusa/
common *adj.* సాదల్ వాలె /sādal vāle/
communicable disease *n.* సోబ్డె రోగ్ /sōbḍe rōg/
communication *n.* చొకొట్న కబుర్ /cokoṭna kabur/
communist party *n.* పొర్కలిర్ /porkalir/
companion *n.* సోప్తి /sōpti/
compare *v.* తాన్ మొడి /tān moḍi/
comparison *adv.* దహన్ . . . అహన్ . . /dahan . . . ahan . ./
compel *v.* తక్లిబ్ కీమ్ /taklib kīm/
compensation *n.* డండ్ /ḍaṇḍ/
competition *n.* పోటి /pōṭi/
complain *v.* పిరద్ కీమ్ /pirad kīm/
complaint *n.* పిరది /piradi/
completed work *n.* ఆతకామ్ /ātakām/
completely *adv.* చచ్చొల /caccola/
complicate *v.* చెప్టె మా- /cepṭe mā-/
compost *n.* గొవుర్ /govur/
compound gate *n.* జోప /jōpa/
compound *n.* ఆవర /āvara/; జాప్ /jāp/
compound wall *n.* వెలుమ్ /velum/
compulsive *adj.* జబర్ వాలె /jabar vāle/
computer *n.* కంపుటర్ /kamputar/
condition *n.* హాలత్ /hālat/
confused *adj.* గాబ్రె మాసి /gābre māsi/
connects *v.* విక్రి /vikri/
consecrated bull *n.* బోడుం /bōḍuṁ/
console *v.* సమ్జి కీ- /samjī kī-/
constitution *n.* రాజ్ /rāj/
constrict *v.* ఆటి పా- /āṭi pā-/
contain *v.* లాక్సిమన్ /lāksiman/
container *n.* డబ్బ /ḍabba/
contaminated *adj.* మిసడిత /misaḍita/
contender *n.* వహ్డియల్ /vahḍiyal/
content *adj.* చీజ్ /cīj/; వస్తు /vastu/
contradiction *n.* పోటి /pōṭi/
contrivance *n.* హిక్మత్ /hikmat/

cook *n.* అట్ట /aṭṭa/ రాందున్ కారల్ /rāndun kāral/ *v.* వేత- /vēta-/
cooking *n.* పాకం /pākaṁ/
cooking vessel *n.* గంజ్ /gañj/
cool (become) *v.* ఆర్- /ār-/
cool *v.* ఆరుస్- /ārus-/; *adj.* కినన్ /kinan/
copper *n.* తమ్మ /tamma/
coriander leaf *n.* సమర్ పాల /samar pāla/
coriander *n.* సమ్మర్ /sammar/
corn cob బుచ్చి /bucci/
corner (for worship) *n.* పేన్ కోమ్టు /pēn kōmṭa/ *See:* కోమ్టు
corner *n.* కోమ్టు /kōmṭa/
corpse (f.) *n.* సానె /sāne/ *See:* సానల్
corpse (m.) *n.* సానల్ /sānal/
correct one *n.* దిద్వల్ /didval/
corrugated steel *n.* పత్రంగ్ /patraṅg/
cotton (from tree) *n.* దూది /dūdi/
cotton *n.* కాపుస్ /kāpus/; నూల్ /nūl/; రుయ్ /ruy/
cotton stack *n.* కాపుస్ డగ్ /kāpus ḍag/
cough *n.* కోక్ల /kōkla/; *v.* కోక్ల కీ- /kōkla kī-/; కేక్రి కీ- /kēkri kī-/
count *v.* కహ్- /kah-/; లెక్- /lek-/
counting *n.* ఇసొబ్ /isob/
couple (wedding) *n.* నొవ్రి నొవ్రల్ /novri novral/ *See:* నొవ్రల్
couple *n.* జోడి /jōḍi/
courage *n.* దిర్య /dirya/; హిమ్మత్ /himmat/
courageous *adj.* దర్యంవాలె /daryanvāle/
courtyard *n.* డిడ్డి /ḍiḍḍi/; రచ్చ /racca/
cousin *n.* మర్న్డు /marnḍu/
cover over (to be) *v.* మింజ్- /miñj-/
cover *v.* పిహ్- /pih-/; వేస్- /vēs-/; *n.* ముచ్చడ్ /muccaḍ/
cow dung cake *n.* గోమెర /gōmera/
cow dung *n.* సడపి /saḍapi/
cow dung solution *n.* సడ /saḍa/ *See:* సడపి
cow milk *n.* మూర పాల్ /mūra pāl/
cow *n.* మూర /mūra/
coward *n.* వెరివల్ /verival/
cowherd *n.* గాయ్కి /gāyki/
cow-itch plant *n.* సిరులి /siruli/
cowpat *n.* గొప్ప /goppa/
cowshed *n.* కొట్క /koṭka/; మురడి /muraḍi/
crab *n.* కేక్డె /kēkḍe/
crack *n.* వార్ పియ్త /vār piyta/
crackers *n.* పటెకంగ్ /paṭekaṅg/
cradle (a baby) *n.* కోర /kōra/
craft *n.* హిక్తి /hikti/
crane bird *n.* టీట్రి (పిట్టె) /ṭīṭri (piṭṭe)/; కోఱల్ (పిట్టె) /kōṙal (piṭṭe)/
crawl (on stomach) *v.* నొడ్క- /noḍk-/
crawl *v.* బేంగ్- /bēṅg-/; *n.* బేంగ్వల్ /bēṅgval/
creation *n.* గడెమాయ్వల్ /gaḍemāyval/; వొజికియ్వల్ /vojikiyval/
credential *n.* ఆన్వల్ /ānval/
credit (to have something on) *n.* ఊదర్ /ūdar/
creep *v.* బేంగ్- /bēṅg-/
creeper (kind of) *n.* వాగ్చెయ్న (వేలి) /vāgceyna (vēli)/
crest *n.* కొడ్డి /koḍḍi/
crime *n.* గల్తి /galti/
cripple (f.) *n.* కూటి /kūṭi/ *See:* కూట్-
cripple (m.) *n.* కూటల్ /kūṭal/ *See:* కూట్-
crocodile *n.* మగ్గుర్ /maggur/
crooked *adj.* బాగ్డియల్ /bāgḍiyal/; వాక్డల్ /vākḍal/
crore *n.* కోటి /kōṭi/
cross beam *n.* దులమ్ /dulam/
cross *v.* ఆవ్- /āv-/;వర్- /var-/
crossing *n.* ఆవ్వల్ /āvval/ *See:* ఆవ్-
crossing roads *n.* సరింగ్ అవ్వల్ /sariṅg avval/
crow (a) *n.* కాకడ్ /kākaḍ/
crowbar *n.* సబ్బల్ /sabbal/
crowd of people *n.* మాంది /māndi/
crowds *n.* జూండ్క /jūṇḍk/
crucial *adj.* కామ్న /kāmna/ *See:* కామ్
cruel *adj.* నూడ్లెన్ వికారం /sūḍlen vikāraṁ/
crush *v.* ఉస్- /us-/
cry out *v.* కిలి- /kili -/
cry *v.* అడ్- /aḍ-/
cub (tiger) *n.* బీబట్ /bībaṭ/
cubit *n.* కూట /kūṭa/
cucumber *n.* కాక్డె /kākḍe/; కుబ్రె /kubre/
cultivators *n.* కేతి దారల్ /kēti dāral/
cumin *n.* జీర /jīra/
cunning *adj.* కప్టి /kapṭi/
cup (made of leaves) *n.* డొప్పొ /ḍoppo/
cupboard (metal) *n.* ఆల్మరి /ālmari/
cur *n.* యెర్రి నెయ్ /yerri ney/
curdled *adj.* సవ్త /savta/ *See:* సవ్-
curds *n.* దహి /dahi/

curly hair *n.* ముద్ద కెల్క్ /mudda kelk/
current *n.* ఇన్కెడ /inkeḍa/
curry (kind of) *n.* కడి /kaḍi/
curry *n.* చూన్ /cūn/
curry-leaf tree *n.* గోడ్ లీమ్ (మర్ర) /gōḍ līm (marra)/
curve *n.* కొంకి /koṅki/; కొయ్సల్ /koysal/
curved *adj.* బాగ్డియల్ /bāgḍiyal/; వాక్డల్ /vākḍal/
custard apple *n.* సిత్త పర్కె /sitta parke/
custard apple tree *n.* సితపడ్ (మర్ర) /sitapaḍ (marra)/
custom *n.* ఆచర్ విచర్ /ācar vicar/
cut (down) *v.* నట్క్- /naṭk-/
cut (open) *v.* చిరి కీ- /cīri kī-/
cut (sawing action) *v.* కొయ్- /koy-/
cut (throat) *v.* అస్క్- /ask-/
cut (up) *v.* రాచ్- /rāc-/
cut (with teeth/scissors) *v.* కత్రీ కీ- /katrī kī-/
cutting wood *n.* కట్టె కొయ్వల్ /kaṭṭe koyval/
cycle *n.* సెయ్కల్ /seykal/
cylinder *n.* గొట్ట /goṭṭa/
cylindrical framework *n.* గాడె /gāde/

D

daily *adv.* రోజి /rōji/
dainty *adj.* రుచిమంత /rucimanta/
dam (small) *n.* పాడి /pāḍi/
dam (to) *v.* కోండి కీ- /kōṇḍi kī-/
dam *n.* కట్ట1 /kaṭṭa/; తడెయ్ కట్ట /taḍey kaṭṭa/
damage *v.* నాసి కీ- /nāsi kī-/; రెప్సె మా- /repse mā-/
dance (ritual) *n.* కాప్రి /kāpri/; డండరి /ḍaṇḍari/
dance (to) *n.* యేంద్- /yēnd-/
dance *n.* డెమ్స /ḍemsa/
dancer *n.* నాయ్చల్ /nāycal/
dancing (part of) *n.* జల్క /jalka/
danger *n.* తక్లిబ్ /taklib/
dangle *v.* దొంగ్ దింగ్ ఆ- /doṅg diṅg ā-/
dangling *n.* లిమ్ లొమ్ అయ్వల్ /lim lom ayval/
daring *adj.* దిర్య /dirya/
dark soil *n.* కానర్ తోడి /kānar tōḍi/
darkness *n.* సికటి /sikaṭi/
date *n.* కజుర్ /kajur/; తారిక్ /tārik/
date palm *n.* ఉచుటి (మర్ర) /ucuṭi (marra)/; సిత్రి (మర్ర) /sitri (marra)/
daub *v.* మాచ్- /māc-/; మిటుస్- /miṭus-/
daughter *n.* మియడ్ /miyaḍ/
daughter-in-law *n.* కోరియడ్ /kōriyaḍ/
daughter's husband *n.* సడె /saḍe/
dawn *v.* ఉజ్జే మా- /ujḍē mā-/; బయ్ బయ్ ఆ- /bay bay ā-/
day after tomorrow *n.* మన్నె /manne/
day before yesterday *n.* హనె నేటి /hane nēṭi/
day *n.* తారిక్ /tārik/; దియ /diya/; దివొస్ /divos/; రోజి /rōji/
daybreak *n.* పొద్ద్ పెసివల్ /pōḍd pesival/
daylight *n.* కడ్ వేడ్చి /kaḍ vēḍci/; పియడ వేడ్చి /piyaḍa vēḍci/
dead *adj.* సాతొర్ /sātor/ *See:* సా-
dead body *n.* కూర్ /kūr/
dead man *n.* సానల్ /sānal/
dead woman *n.* సానె /sāne/ *See:* సానల్
deaf (m.) *n.* బెహ్రియల్ /behriyal/
deaf (nm.) *n.* బెహ్రి /behri/ *See:* బెహ్రియల్
deaf man *n.* చెవ్డల్ /cevḍal/
deaf woman *adj.* చెవ్డి /cevḍi/ *See:* చెవ్డల్
deal *n.* వ్యవహర్ /vyavahar/
dealing *n.* వొమ్వల్ /vomval/
death ceremony *n.* కారున్ /kārun/
debt *n.* బాకి /bāki/
decay *n.* చెదెవెదె /cedevede/; *v.* సడె మా- /saḍe mā-/
decaying *n.* మార్వల్ /mārval/
deceive గుమ్మి కీ- /gummi kī-/; పసి కీ- /pasi kī-/
decent *adj.* కదర్ /kadar/; జవని /javani/
deception *n.* లప్పంగి /lappaṅgi/
decide *v.* పక్క కీ- /pakka kī-/
decimated (to be) *v.* దోం దోం ఆ- /dōṁ dōṁ ā-/
decompose *v.* సడె మా- /saḍe mā-/
decorated (headpiece) *n.* బాసెఞ /bāseṅa/
decoration *n.* సవ్రె మాయ్వల్ /savre māyval/
dedicate *v.* సోప్రెమం /sōpremaṁ/
dedication *n.* నీకె /nīke/
deduct *v.* డగ్లి కీమ్ /ḍagli kīm/
deducted *v.* పేకి కీత /pēki kīta/
deep *adj.* గడ /gaḍa/; సపయ్ /sapay/
deep place *n.* కోల్ /kōl/
deep pool in the stream *n.* డొహొ /ḍoho/
deep pool *n.* కస్స /kassa/
deer (kind of) *n.* కుర్స /kurs/; గొర్రె మంద /gorre manda/; డగరిమావ్ /ḍagarimāv/
deer *n.* మావ్ /māv/

defeat *v.* బూడ్ ఆరూస్- /būḍ ārūs-/
defecate *n.* పేల్క్- /pēlk-/
deficiency *n.* కమ్మి /kammi/
deity (generic) *n.* పేన్ /pēn/
deity (name of a) *n.* అవ్వల్$_2$ /avval/; ఆకి పేన్ /āki pēn/; కోడల్ పేన్ /kōḍal pēn/; జెయ్తుర్ /jeytur/; పెర్స పేన్ /persa pēn/; బీమల్ /bīmal/; మసెమల్ పేన్ /masemal pēn/; యేత్మ /yētma/; సత్తి పేన్ /satti pēn/
deity *n.* ముండ /muṇḍa/
deity's basket *n.* పేన్ టొప్లి /pēn ṭopli/ *See:* పేన్
delay *n.* కోరుమ్ /kōrum/
delivery lady *n.* సోనె వోతడ్ /sōne vōtaḍ/
delivery *n.* బట్వడ /baṭvaḍa/
demean *v.* తాక /tāka/
democratic party *n.* పర్జత పార్టి /parjata pārṭi/
dense *adj.* జుంజుర్ /juñjur/; వయ్ జుంజుర్ /vay juñjur/
dent *v.* లెప్టి కీ- /lepṭi kī-/
depart *v.* సాతొర్ /sātor/
depend *v.* ఆదర్తెమన్ /ādarteman/; ఆస్ర /āsra/
deplorable *adj.* బోగెమాయ్వల్ /bōgemāyval/
deposit *v.* చంచి కీ- /cañci kī-/
derive *v.* తరుస /tarusa/; *v.* పుట్ట /puṭṭa/
descend *v.* రెయ /reya/
descent *n.* రెయ్వల్ /reyval/
design made with coloured powder *n.* ముగ్గు /muggu/
designer *n.* డిజన్ కియ్వల్ /ḍijan kiyval/
desk *n.* బేంచి /bēñci/
destroy *v.* నాసి కీ- /nāsi kī-/
destroyed (to be) *v.* దోం దోం ఆ- /dōṁ dōṁ ā-/
destruction *n.* నుక్సన్ /nuksan/
devastate *v.* కరబ్ కీమ్ /karab kīm/
developing *v.* సుద్రెమాయ్వల్ /sudremāyval/
devoted *adj.* సీతప్ /sītap/
devotion *n.* బక్తి /bakti/
dew *n.* మచ్ /mac/
dhal (kind of) *n.* పుడ్పుల్క /puḍpulk/
dhal *n.* కుస్రి /kusri/
dhoti *n.* దోత్రె /dōtre/
diagram of eye *n.* కడ్ మింది /kaḍ mindi/
diamond *n.* హీర /hīra/
diarrhoea *n.* చిరచిర పేల్క్వల్ /ciracira pēlkval/
did not do work *v.* కియపరొర్ /kiyaparor/
die *v.* సా- /sā-/; సామ్ /sām/
died *v.* మార్త /mārta/; మార్తొర్ /mārtor/; సాతొర్ /sātor); సాత /sāta/; *n.* సాయ్వల్ /sāyval/
diesel *n.* డిజిల్ /ḍijil/
difference *n.* తేడల్ /tēḍal/; పరక్ /parak/
different *adj.* దుస్రొక్ దుస్రొక్ /dusrok dusrok/; వేగ్రొ /vēgro/; అలగ్ /alag/
difficult *adj.* కటిన్ /kaṭin/
difficulty (to face) *v.* పుహ్-$_1$ /puh-/
difficulty *n.* తక్లిబ్ /taklib/
dig *v.* కాచ్- /kāc-/; తాడ /tāḍa/
digested (to be) *v.* రొక్- /rok-/
digger (small) *n.* కోర$_1$ /kōra/
dilute *adj.* పాతుర్ /pātur/
diminutive *adj.* చుడుర్ /cuḍur/
dining room *n.* తిన్వల్ కమ్ర /tinval kamra/
dinner *n.* నెహలి /nehali/
direct *v.* ద్యాన్ కీమ్ /dyān kīm/; *adj.* సాప్డె మాత /sāpḍe māta/
direction *n.* కోన్ /kōn/; మూల /mūla/; కాల్ వడ్డ /kāl vaḍḍa/ *See:* కాలన్
dirt *n.* గలిజ్ /galij/; దుబ్బ /dubba/
dirty *adj.* మస్రల్ /masral/
dirty water కరబ్ యేర్ /karab yēr/; డొహుర్ యేర్ /ḍohur yēr/
disabled person (f.) *n.* కూటి /kūṭi/ *See:* కూట్-
disabled person (m.) *n.* కూటల్ /kūṭal/ *See:* కూట్-
disagreement *n.* అర్సివాయొ /arsivāyo/
disappear *v.* మయాడ్ ఆ- /mayāḍ ā-/; సొడి- /soḍi-/
disappointment (to voice) *v.* చుక్ చుకె మా- /cuk cuke mā-/
disapprove *v.* బోనె కేంజొర్ /bōne kēñjor/
discard liquid *v.* ఉబ్రీ కీ- /ubrī kī-/
discard *v.* సురున్- /surus-/
discipline *n.* వాగ జోగి /vāga jōgi/
disclose *v.* ఉగ్డొ కీమ్ /ugḍo kīm/ *See:* ఉగ్డొయ్
discomfort *n.* సవ్లత్ సెల్వ /savlat selva/
discover *v.* పుట్టుస /puṭṭusa/
discovered (to be) *v.* పుట్- /puṭ-/
discussion *n.* చెర్చ /cerca/
disease (on plants) *n.* నూసి /nūsi/
disease *n.* దుక్ /duk/; బేమరి /bēmari/; యెక్నాడ /yeknāḍa/
dishonesty *n.* లప్పంగి /lappaṅgi/
dislike *v.* పాస్క్- /pāsk-/
disordered *adj.* వెరివక్ /verivak/

dispassionate *adj.* కపట్ సెల్వ /kapaṭ selva/
displeased *adj.* నారజ్ /nāraj/
dispose *v.* వాడ్ సీమ్ /vāḍ sīm/
dissent *n.* దుస్మన్ /dusman/
dissolve *v.* అర్గ్- /arg-/
distance of two miles *n.* కోస్ /kōs/
distant *adj.* లక్నల్ /laknal/
distinguish *v.* బేద /bēda/
distribute *v.* తూస్- /tūs-/
district *n.* జిల్ల /jilla/
disturbance *n.* కచబిచ్ /kacabic/; కల్ల గుల్ల /kalla gulla/
disunity *n.* యెక్కి సెల్లె /yekki selle/
Divali *n. prop.* దివడి /divaḍi/
dive *v.* డెహ్క /ḍehka/
diversion *n.* మొడి /moḍi/
divide *v.* పాకి కీ- /pāki kī-/
division *n.* వాటి కియ్వల్ /vāṭi kiyval/
divorce *n.* పార్కత్ /pārkat/; విడ్కవడ (పార్కత్) /viḍkvaḍa (pārkat)/; సోడ్ బాబత్ /sōḍ bābat/
dizzy (to be) *v.* చక్కార్ వా- /cakkār vā-/
do *v.* కీ- /kī-/; తుంగ్ /tuṅg/
dock *n.* పింజొర /piñjora/
doctor (local) *n.* బక్తల్ /baktal/
doctor *n.* డాక్టరల్ /ḍāktaral/; వద్దు /vaydu/
dog (wild) *n.* కేడ నెయ్ /kēḍa ney/
dog *n.* నెయ్ /ney/
dogma *n.* ఆచారం /ācāraṁ/
doing dance in a circular way *n.* గేర్వ యేందంతెర్ /gērva yēndanter/
doing for own purpose *n.* తుజ్వల్ /tuṅval/
doing one *n.* కియ్వల్ /kiyval/
doll *n.* పోటొ /pōṭo/; బొమ్మ /bomma/
dominion *n.* రాజ్ /rāj/
donkey *n.* గాది /gādi/
donor *n.* దాని /dāni/
don't tell *v.* వెహ్మ /vehma/
door (wood) *n.* కావడ్ /kāvaḍ/
doorway *n.* దర్వజ /darvaja/
dot *n.* చుక్క /cukka/
dove (kind of) *n.* పురడ్ (పిట్టె) /puraḍ (piṭṭe)/
dove *n.* బోలల్ /bōlal/
down *adv.* గప్పె /gapne/
downwards *adv.* గప్పె /gapne/
dowry *n.* పారి$_1$ /pāri/
doze *v.* కూర్క్- /kūrk-/
dozen *num.* పరెండ$_2$ /pareṇḍa/
drag *v.* ఊమ్- /ūm-/
dragging tool *n.* గిర్ర /girra/
drama *n.* కేల్ /kēl/
draw (water from well) *v.* చేంది కీ- /cēndi kī-/
draw (water) *v.* తెండ్- /teṇḍ-/
draw *v.* రెహ- /reha-/
drawing *n.* నక్స /naksa/
dream *v.* కంజ్క్- /kañjk-/
dreary *adj.* విక్ పగ్రెమాత /vik pagremāta/
drench *v.* పుహ /puha/
dress *n.* యేసెమ్ /yēsem/; లెహెంగ /leheṅga/
dried *adj.* ఆర్తెకె /ārteke/; డొకొడ్క్నె ఆత /ḍokoḍkne āta/
dried completely *n.* కిడమొడ /kiḍamoḍa/
dried stalk (broom) *n.* కరెట /kareṭa/
dried stalk (fodder) *n.* కడ్బ /kaḍba/
dried stalk (waste) *n.* కాడి$_1$ /kāḍi/
drift *n.* జోర్తె /jōrte/
drill plough *n.* తిప్పున్ /tippun/
drill *v.* నారి- /nāri-/
drink (inf.) *v.* ఉండన /uṇḍana/ *See:* ఉన్-
drink *v.* ఉన్- /un-/
drip *v.* సడ్- /saḍ-/
dripping sound *n.* చిట్క చొట్క /ciṭk coṭk/
drive away *v.* సొడున్- /soḍus-/ *See:* సొడి-
drive *n.* తాకున్ /tākus/; *v.* పుడ్- /puḍ-/
drop (from a tree) *v.* కుస్- /kus-/
drop (something) *v.* తూర్- /tūr-/
drop *n.* టిమ్క /ṭimka/
droppings (animal) *n.* లెండ /leṇḍa/
drought *n.* కరు అర్త /karu arta/
drown *v.* డుబి కీ- /ḍubi kī-/; డుబె మా- /ḍube mā-/; పోంగ్ /pōṅg/; ముడూస్- /muḍūs-/; *See:* ముడ్-
drug *n.* మత్ /mat/;గాయింజ /gāyiñja/
drum (kind of) *n.* డోల్ /ḍōl/; డప్ /ḍap/; డహ్కి /ḍahki/; తుడుం /tuḍuṁ/; వెట్టె /veṭṭe/; సత్తి డోల్ /satti ḍōl/ *See:* సత్తిపేన్
drummer *n.* డొల్క్యల్ /ḍolkyal/ *See:* డోల్
drumstick *n.* చడ్డ /caḍḍa/; చెడ్డ /ceḍḍa/
dry (cook) *v.* పిడుస్- /piḍus-/ *See:* పిడ్-
dry (to) *v.* వత్- /vat-/
dry up *v.* ఆటె మా- /āṭe mā-/

drying *n.* వత్తుసన /vattusana/; వత్వల్ /vatval/
drying pole (for clothes) *n.* డాఱుడ్ /ḍāṙuḍ/
dual *adj.* అదిక్ /adik/
duck *n.* బదెక /badeka/
due *adj.* దొహ్వడ /dohvaḍa/; సియ్వడ /siyvaḍa/
dumb (m.) *n.* మూకల్ /mūkal/
dumb (nm.) *n.* మూకి /mūki/ *See:* మూకల్
dumb *adj.* ముక్డియల్ /mukḍiyal/
dumpling (kind of) *n.* కోడుం /kōḍuṁ/
dung beetle *n.* లొద్ద పుడి /lodda puḍi/
dung insect *n.* సడపి పుడి /saḍapi puḍi/
durable *adj.* సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
during the evening *adv.* నుల్పె /nulpe/
dusk *n.* జుర్ జుర్ /jur jur/
dust heap *n.* వియ్యడ కుప్ప /viyyaḍa kuppa/
dust in the eye *n.* కడ్ మయ్లు /kaḍ mayla/
dust *n.* కిచుడి /kicuḍi/; డుడ్డుస్ /ḍuḍḍus/; డుర్ద /ḍurḍa/; దుబ్బ /dubba/
dust off *v.* ఉస్మ్- /usm-/
duster *n.* నాసి కియ్వల్ /nāsi kiyval/
dwarf *n.* కూర సాని /kūra sāni/
dwindle *v.* రెయు /reya/
dye *n.* రంగ్ /raṅg/
dysentery *n.* మయ్దన్ /maydan/

E

each *adj.* హర్ /har/
eagle *n.* డేగొ (పిట్టె) /ḍēgo (piṭṭe)/
ear *n.* కెవి /kevi/
eardrum *n.* గూబె /gūbe/
earlier *adj.* తొత్తొర్ /tottor/; తొల్లె /tolle/; నఱ /naṙa/; పెహ్లె /pehle/; మొదొల్ /modol/
earlier time (sg.) *n.* తొల్లెతజమనతె /tolletajamanate/ *See:* జమన
earlier words *n.* తొత్తఙ్ గొస్టింగ్ /tottaṅ gosṭiṅg/
earn *v.* కమెయ్ కీ- /kamey kī-/
earring (with bells) *n.* తాడి /tāḍi/
earring holes *n.* కెవి గద్దింగ్ /kevi gaddiṅg/
earring *n.* కెవి ముద్ద /kevi mudda/; చెవ్ బాలి /cev bāli/
earth *n.* దర్తిరి /dartiri/
earthen frying pan *n.* తావ /tāva/
earthen pot *n.* కోప /kōpa/
earthen vessel (large) *n.* గంగర్ /gaṅgar/
earthquake *n.* బొమ్మి /bommi/; బొమ్మి మెలివల్ /bommi melival/
earthworm *n.* నడ్వంఞ్ /naḍvañj/
earwax *n.* కొరెకల్ /korekal/
east *n.* సిడయింగ్ /siḍayiṅg/
easy *adj.* సస్తొ /sasto/; సస్తొతె /sastote/; హల్కల్ /halkal/
eat జేవి కీ- /jēvi kī-/
eating *n.* నెహ్రి /nehri/
eaves *n.* మేడ /mēḍa/
ebony (tree) *n.* తుమ్రి (మర్ర) /tumri (marra)/
ecstasy *n.* మేందొదె వాత /mēndode vāta/
edge *n.* అంచు /añcu/; *n.* కాట్ /kāṭ/; కాట్వత్కె /kāṭvatke/
edible root (kind of) *n.* మాటి /māṭi/; మాటిగడ్డ /māṭigaḍḍa/
effect *n.* ఆసర /āsara/
effort *n.* కోసిద్ /kōsid/
egg (sg.) *n.* మేంఞ్ /mēñj/
egg plant *n.* సాప /sāpa/
eggshell *n.* టోక్రె /ṭōkre/
elated *v.* ఊస్- /ūs-/
elation *n.* సబాస్ /sabās/
elbow *n.* టొజి /ṭoṅi/
elder brother *n.* తాదల్ /tādal/; దాదల్ /dādal/
elder brother-in-law *n.* తాద్ మూర్యల్ /tād mūryal/
elder brother's wife *n.* అణె /aṅe/; తణె /taṅe/
elder sister *n.* తక్క /takka/; *n.* బాయి /bāyi/
electric *n.* కరెంట్ /kareṇṭ/; యెలక్టిరింగ్ /yelakṭiriṅg/
electricity *n.* కరంట్ /karaṇṭ/
element *n.* బూత్ /būt/
elephant *n.* యేని /yēni/; హత్తి /hatti/
elephant tusks *n.* యేనిత పల్ /yēnita pal/
elope when pregnant *v.* హరి సొన్ /hari son/
else *adv.* మల్ల /malla/
embankment *n.* కట్ట1 /kaṭṭa/; డర్డి /ḍarḍi/
embellishment *n.* పిండ్ /piṇḍ/
embrace *v.* కలి- /kali-/; జోమె మా- /jōme mā-/
embryo *n.* పిండం /piṇḍaṁ/
emerge *v.* పెసి- /pesi-/
emergency *n.* సప్నె కామ్ /sapne kām/
employment *n.* బూతి /būti/
empty *adj.* రికమ్ /rikam/
empty out *v.* రీక బాక ఇర్- /rīka bāka ir-/ *See:* రికమ్
enclosure *n.* డొడ్డి /ḍoḍḍi/
end (of rope) *n.* జుట్టి /juṭṭi/

end *n.* మహ్వల్ /mahval/; మార్త /mārta/
end of a saree *n.* సెట్ట సెవ్ /seṭṭa sev/
end portion of dhoti *n.* పద్దుర్ /paddur/
enduring *v.* వొర్చి కీమ్ /vorci kīm/
enemy *n.* దుస్మన్ /dusman/
energy *n.* జోర్ /jōr/; బడ్ /baḍ/; లగుత మయ్య /laguta mayya/
engine *n.* ఇంజన్ /iñjan/; మిసిన్ /misin/
enough *adj.* ఆంత /ānta/ *See:* ఆ- ; ఆయర్ /āyar/; నాపుర్త /nāpurta/
enter into *v.* కుప్సె మా- /kupse mā-/
enter *v.* నేంగ్- /nēṅg-/; పొద్- /pod-/
entirely *adv.* నర్క పడింగ్ /narka paḍiṅg/
entrails *n.* పొద్దుర్ /poddur/
entrance (covered) *n.* వోడ /vōḍa/
entwine *v.* నోట్- /nōṭ-/
equally *adv.* సమడ్ఆత /samaḍāta/
equivalent to English -ful *clitic.* మెన్ /men/
erect (make) *v.* నిపుస్- /nipus-/
erect *v.* డిఙ్వల్ /ḍiṅval/
erupt *v.* బొక్- /bok-/
escalate *v.* బడికీమ్ /baḍikīm/
escape (to) *v.* సుట్టె మా- /suṭṭe mā-/ *See:* సుటి కీ-
escape *v.* బూలి కీమ్ /būli kīm/; *n.* బూలెమామ్ /būlemām/; మయ్త /mayta/
estimate *n.* అందెజ /andeja/
evaporate *v.* ఆటె మా- /āṭe mā-/
even *conj.* ఆయి /āyi/; గిర్ /gir/
even now *conj.* అజుక్ /ajuk/
even though *conj.* ఆతెకె /āteke/; తెర్ /ter/
evening (during) *n.* నుల్పె /nulpe/
evening *n.* పొద్దెరెక్ /pōḍḍrek/
every day *adv.* రోజినయ్ /rōjinay/
every village *adv.* నార్ నాటె /nār nāṭe/
every week *adv.* వార్ వార్ /vār vār/
every year *adv.* సాలి /sāli/
everybody (nm.) *pron.* సమ్డి /samḍi/
everything *pron.* సమ్డి /samḍi/
evidence *n.* పురవ్ /purav/; పురుపున్ అదర్ /purupun adar/
evil spirit (kind of) *n.* బోరడి /bōraḍi/; వాగటి /vāgaṭi/
exchange *n.* బద్లి /badli/; *v.* మారుస /mārusa/
excrement (human) *n.* పింగ్క /pīṅgk/
excreting *n.* పేల్క్వల్ /pēlkval/
excuse *v.* మాపి /māpi/
exhausted (be) *v.* కట్టెడె మా- /kaṭṭeḍe mā-/
expect *v.* సరి సూడ్- /sari sūḍ-/
expected *adj.* మున్నెత్ సూడ్సెర్ మత్త /munnet sūḍser matta/
expense *n.* కర్చ /karca/
expensive *adj.* మహ్గ /mahg/
experience (to) *v.* వస్- /vas-/
experience *n.* అన్ బావ్ /an bāv/
explode *v.* బగ్నె పొత్వల్ /bagne potval/
explosion *n.* వోర్త /vōrta/
express disappointment *intj.* అయ్యొ /ayyo/
express surprise *intj.* అబ్బా /abbā/
extent *n.* పయ్టన్ /payṭan/; పయ్స /pays/
extinguish *v.* పిహ్- /pih-/
extinguished *v.* పిర్త /pirta/
extract *n.* తెండ్త /teṇḍta/
extreme *adj.* సమ్డిన్ ఆక్రి /samḍin ākri/
eye colour *n.* కాజుడి /kājuḍi/
eye infection *n.* కడ్ వాంత /kaḍ vānta/
eye liner *n.* సుర్మ /surma/
eye *n.* కడ్ /kaḍ/
eyeball *n.* గార్ /gār/
eyebrow hair కొండ కెల్క /koṇḍa kelk/
eyebrow *n.* కడ్ కొండ /kaḍ koṇḍa/
eyelash *n.* మిండి /mindi/

F

face *n.* మొకొమ్ /mokom/
factor *n.* కారన్ /kāran/; వాండ్ /vānd/
faeces *n.* పింగ్క /pīṅgk/
faint *n.* చిట పొట /ciṭa poṭa/
fair (big) *n.* జత్ర /jatra/
fair (small) *n.* హాటుం /hāṭuṁ/
fair *adj.* నేహరె /nēhare/
fairly *adv.* నియవ్త /niyavta/
fall (to) *v.* కుస్- /kus-/
fall down *v.* అర్- /ar-/
fall from mouth *v.* ఉడి- /uḍi-/
fall *v.* అర /ara/; అరంత /aranta/; జడె మా- /jaḍe mā-/
fallen down *v.* వొద్రె మాయ్వల్ /vodre māyval/
falling stone trap *n.* డాప్క /ḍāpka/

falsehood *n.* లప్పంగి /lappaṅgi/
family (member, m.) *n.* రోతొర్ /rōtor/ *See:* రోన్
family (member, nm.) *n.* రోత /rōta/ *See:* రోన్
family *n.* కుటుంబ /kuṭumba/; సంసార్ /sansār/
famine *n.* కరు అర్త /karu arta/
fan *v.* రేస్క్- /rēsk-/
fancy *adj.* బ్రమ /brama/
fang *n.* పల్$_1$ /pal/
fantastic *adj.* మస్త /masta/; మస్త్ జోర్తె /mast jōrte/
fantasy *n.* అబ్లుక్ /abluk/
far *adj.* లంగ్$_1$ /laṅg/; లక్ /lak/
farmer *n.* కున్బి /kunbi/
fascination *n.* జీవ ఇర్వల్ /jīva irval/
fashion *n.* సవ్రె /savre/; సోక్ /sōk/
fat *adj.* కొడ్వింజ్ /koḍviñj/; టొస్సుర్ /ṭossur/; డొబ్బల్ /ḍobbal/; పెర్స /persa/
fat man *n.* కొడుతొర్ /koḍutor/ *See:* కొడ్వింజ్
fate *n.* తుంగ్వల్ /tuṅgval/
father and mother *n.* అవ్వల్ బాబో /avval bābō/
father and son *n.* మర్రి ఇవ్విర్ /marri ivvir/
father-in-law (of child) *n.* పారి$_2$ /pāri/
father-in-law *n.* మూర్యల్ /mūryal/
fathers elder brother *n.* పేపి /pēpi/
father's elder brother's wife *n.* పేరి /pēri/
father's father *n.* తాదొ /tādo/
father's mother *n.* ఆజి /āji/
father's sister's daughter *n.* మర్నడడ్ /marnḍaḍ/
father's younger brother's wife *n.* కాకి /kāki/ *See:* కాకల్; యాయల్ /yāyal/
fear *n.* వెర్రె /verre/
fearful *adv.* వెరినల్ /verinal/
fearful person *n.* వెర్రె కొండల్ /verre koṇḍal/
feast *n.* జేవున్ /jēvun/ *See:* జేవి ; పంగత్ /paṅgat/; సబ్బ /sabba/
feather *n.* బూర /būra/
feed *v.* తిహ్- /tih-/
feeding leftover food *n.* లెహ్డ దొస్వల్ /lehḍa dosval/
feel sorry *v.* చుక్చుకె మా- /cukcuke mā-/; జూరె మా- /jūre mā-/
feel *v.* తొత్ వేస్- /tot vēs-/
feeling *n.* దాద్ లాగ్వల్ /dād lāgval/; బావన /bāvana/
fell *v.* అర్త /arta/
fellow clan member *n.* కుటుమ్యల్ /kuṭumyal/
felt (to be) *v.* వస్- /vas-/
female (of an animal) *n.* టొట్టె /ṭoṭṭe/
female dog, bitch *n.* డొండెనెయ్ /ḍoṇḍeney/
female goat *n.* టొట్టె హెర్రె /ṭoṭṭe herre/
female horse, mare *n.* టొట్టెకోడ /ṭoṭṭekōḍa/
female pig, sow *n.* టొట్టె పద్ది /ṭoṭṭe paddi/
fence *n.* జాప్ /jāp/; వెలుమ్ /velum/
fenugreek leafy vegetable *n.* మేతిబాజి /mētibāji/
fenugreek seeds *n.* మేతింగ్ /mētiṅg/
fertile *adj.* సపయ్ /sapay/
festival (holi) *n.* సిమ్గ /simga/
festival (kind of) *n.* ఆకడి /ākaḍi/; ఆకడి (మహ్న) /ākaḍi (mahna)/
festival (major) *n.* సడ్ /saḍ/
festival *n.* సన్ /san/
fetch *v.* యేత్- /yēt-/
fever *n.* యెడ్కి /yeḍki/
fiddle-like (instrument) *n.* కీక్రి /kīkri/
field *n.* పొలం /polaṁ/; వావుర్ /vāvur/
fifteen days *n.* పంద్ర దియంగ్ /pandra diyaṅg/
fifty *num.* పన్నస్ /pannas/
fig tree (kind of) *n.* తోయ (మర్ర) /tōya (marra)/
fig tree *n.* పాక్డి (మర్ర) /pākḍi (marra)/
fight *v.* గుద్- /gud-/; వట్ట /vaṭṭa/; *n.* జగ్డ /jagḍa/; తెరుస్వల్ /terusval/
figure *v.* నివ్డి కీమ్ /nivḍi kīm/; *n.* రూపం /rūpaṁ/
fill *v.* నిహ్- /nih-/; బర్తి కీమ్ /barti kīm/; *v.* వెడి- /veḍi-/
filled (to be) *v.* పంజ్- /pañj-/
filled with colours *v.* రంగ్నెనింత /raṅgneninta/
film *n.* సినిమ /sinima/
filter *v.* గారి కీ- /gāri kī-/ *See:* గార్ని
finance *n.* దన్ దవ్లత్ /dan davlat/
fine particles *n.* బుక్ని /bukni/; బుక్ని /bukni/
finger (little) *n.* చిచ్చల్ బొట్ట /ciccal boṭṭa/
finger board (of musical instrument) *n.* టహర /ṭahara/
finger *n.* బొట్ట /boṭṭa/
fingernail *n.* తిడింజ్ /tiḍiñj/
fingers *n.* కయ్ బొట్ట /kay boṭṭa/; బొట్టంగ్ /boṭṭaṅg/; వడ్జ్ /vaḍṅ/
finish off *v.* మొయ్- /moy-/
finish *v.* బంద్ కీ- /band kī-/; *n.* బండ /baṇḍa/
finished (to be) *v.* మార్- /mār-/
finished cutting *v.* సోడ్త /sōḍta/
finished work (be) *v.* చిల్కె ఆ- /cilke ā-/
fire (gun) *v.* పుకీ కీ- /pukī kī-/

fire (to start) *v.* మాస్- /mās-/
fire *n.* కిస్ /kis/; తడ్మి /taḍmi/
firewood (thick) *n.* కెయ్తు /keyṭa/
firewood (thin) *n.* కట్టె /kaṭṭe/
firewood *n.* యెద్దకట్టెంగ్ /yeddakaṭṭeṅg/
firework *n.* పటెక /paṭeka/
firm *adj.* సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
first *adj.* తొల్లె /tolle/; పెహ్లె /pehle/; మొదొడ /modoḍa/; మొదొల్ /modol/
fish (generic) *n.* మీన్ /mīn/
fish (kind of) *n.* కట్టుడి /kaṭṭuḍi/; కుహ్చె /kuhce/; కొట్వల్ /koṭval/; నారి /nāri/; పోడ్డ్ /pōḍḍ/; రుద్దె /rudde/; విక్కడ్ /vickaḍ/; లోడ /lōḍa/
fish eggs *n.* మీన్ మేస్ /mīn mēs/
fish hook *n.* గర్రి /garri/
fish net మీన్ జారి /mīn jāri/
fisherman *n.* డివ్రల్ /ḍivral/; బోయల్ /bōyal/
fisherman's wife *n.* బోయే /bōyē/ *See:* బోయల్
fishes *n.* మీన్క్ /mīnk/
fishing net *n.* జార్$_1$ /jār/
fishing rod *n.* లాటి /lāṭi/
fist *n.* ముట్టి /muṭṭi/
fitting (be) *v.* జోడె మా- /jōḍe mā-/
five (m.) *num.* సియ్యిర్ /siyvir/ *See:* సియ్యుంగ్
five (nm.) *num.* సియ్యుంగ్ /siyyuṅg/
fix *v.* చిప్ టుండ్- /cip ṭuṇḍ-/
fixation *n.* లావి కియ్వల్ /lāvi kiyval/
flag deity *n.* జెండ పేన్ /jeṇḍa pēn/
flag *n.* జెండ /jeṇḍa/
flame *n.* జార్$_2$ /jār/
flame of the forest tree *n.* ముర్ (మర్ర) /mur (marra)/
flash *v.* మిడ్చ్- /miḍc-/
flashing *n.* జగ్ జగ్ /jag jag/
flat nose *n.* ఉత్త మొసొర్ /utta mosor/; నక్టి మొసొర్ /nakṭi mosor/
flat pan *n.* కక్కుడ్ /kackuḍ/
flats *n.* మాడి /māḍi/
flattened *adj.* చపేట /capēṭa/
flattened rice *n.* అట్కుల్క్ /aṭkulk/
flavourless *adj.* చప్డి /capḍi/
flesh (piece) *n.* కాండుమ్ /kāṇḍum/
flint (with steel) *n.* జక్మక్ /jakmak/
flintstone *n.* పొలాద్ /polād/; పొలాదిత టుక్డె /polādita ṭukḍe/
floaty *adj.* తేల్వల్ /tēlval/
flock (birds) *n.* కర్ప /karpa/
flock (of sheep) గొర్రె మంద /gorre manda/
flock *n.* పిట్టెన కర్ప /piṭṭena karpa/
flogging *n.* పాయ్వల్ /pāyval/
flood *n.* ఊస /ūsa/
flour mill *n.* గిర్ని /girni/
flour *n.* పిండి /piṇḍi/
flourished *v.* సుద్రె మాత /sudre māta/
flow *v.* పోంగ్ /pōṅg/
flower (kind of) *n.* ముగ్రిపుజర్ /mugripuṇar/
flower (of maize) *n.* జేల$_2$ /jēla/
flower (to) *v.* పోయ్-$_2$ /pōy-/
flower *n.* పుంగర్ /puṅgar/
flowering tree *n.* కాపె /kāpe/
flowing *v.* దార /dāra/; పొహ్రె మాంత /pohre mānta/; పోంగ్వల్ /pōṅgval/; పోఙంత /pōṅanta/
flu *n.* పీని యెడ్కి /pīni yeḍki/
flute *n.* సులుడి /suluḍi/
fly (parasitic) *n.* గోమసి (పీసి) /gōmasi (vīsi)/
fly up *v.* తేద్- /tēd-/
fly *v.* పరి- /pari-/; *n.* పీసి /vīsi/
flying ant *n.* ఈసుల్ (పుడి) /īsul (puḍi)/
foam *n.* పేస్ /pēs/
fodder *n.* పీరి /pīri/
fog *n.* దవ్ అర్వల్ /dav arval/; దువర్ /duvar/; దుహర్ /duhar/; పోయ మచ్ /pōya mac/
fold (a cloth) *v.* ముడ్డుస్ /muḍḍus/
fold *v.* జోడి కీ- /jōḍi kī-/; మిడుసిమ్ /miḍusim/; ముప్ట /muṗṭa/; మొక్ట కీ- /moḳṭa kī-/
fontanel *n.* టారొ /ṭāro/
food (kind of) *n.* యెంజె /yeñje/; సామ /sāma/
food *n.* గాటొ /gāṭo/
food offering *n.* నివొద్ /nivod/
food scraps *n.* కర్కట /karkaṭa/
foolish *adj.* అడ్ముట్యల్ /aḍmuṭyal/; సోంచి కియ్వక్ /sōñci kiyvak/
foolish talk *n.* కనకుస్టిన గొస్టి /kanakusṭina gosṭi/
foot *n.* దాపి /dāpi/
footprint *v.* కొజ్జి /kojji/
for a short time *adv.* గడ్నుక్ /gaḍnuk/ జులుక్నె /julukne/
for *adv.* లాసి /lāsi/
for renting *adv.* కిరెయ్ /kirey/
for that reason *adv.* అదెన్లాసి /adenlāsi/ *See:* అద్
for the home *adv.* రోత్ లాసి /rōt lāsi/

for this reason *adv.* . ఇదెన్ లాసి /iden lāsi/ *See:* ఇద్
forage *n.* చారొ /cāro/
force *n.* జుల్మ కీతొర్ /julma kītor/; డట్టి కీమ్ /ḍaṭṭi kīm/; తాకద్ /tākad/
forcefully *adv.* బల్మిత్క్ /balmitk/
forcibly *adv.* జొర్దర్ /jordar/
ford *v.* వర్- /var-/
forehead *n.* కప్పర్ /kappar/
foreigner *n.* దుస్రొ దేస్నొర్ /dusro dēsnor/
foremost *adj.* మొదొడ /modoḍa/
forest fire *n.* కిచెఱర్ /kiceṅar/
forfeiture *n.* ధవ్డి కియ్వల్ /davḍi kiyval/
forge (implements) *v.* కొలుస్- /kolus-/
forget *v.* బూలె మా- /būle mā-/; మరుంగ్- /maruṅg-/; మర్ఱ /marṅa/
form *n.* చెహ్ర /cehra/; తయర్ ఆయ్వల్ /tayar āyval/
former *adj.* తొత్తొర్ /tottor/
formula *n.* తరిక /tarika/
fortune *n.* కిస్మత్ /kismat/
found (to be) *v.* పుట్- /puṭ-/
found *v.* గడి కీ- /gaḍi kī-/; పుట్ట /puṭṭa/
foundation (house) *n.* డర్డి /ḍarḍi/
founded (to be) *v.* మొప్ ఆ- /mop ā-/
fountain *n.* చెల్మె /celme/
four (m.) *num.* నాల్విర్ /nālvir/ *See:* నాలుంగ్
four (nm.) *num.* నాలుంగ్ /nāluṅg/
fox *n.* కోయ్లల్ /kōylal/
fragment *n.* కండ్ /kaṇḍ/
frame for swing *n.* పార్న /pārna/
frame of a cart *n.* సాట /sāṭa/
frayed rope *n.* జుట్టి /juṭṭi/
free *adj.* పుకుట్ /pukuṭ/; పుకొట్ /pukoṭ/; పొకొట్ /pokoṭ/
fresh (food or water) *adj.* తాతొ /tāto/
fresh air *n.* చొకొట్ వడి /cokoṭ vaḍi/
friction *n.* టంట /ṭaṇṭa/
Friday *n. prop.* సుకుర్ వార్ /sukur vār/
friend *n.* దోస్త్ /dōst/; సోపెతల్ /sōpetal/; సోప్తి /sōpti/
frighten away animals (stick to) *n.* లిక్డి /likḍi/
frighten *v.* వెరుస్- /verus-/ *See:* వెరి-
frill *n.* సెట్ట సెవ్ /seṭṭa sev/
frog (brown) *n.* నస్ పన్నె /nas panne/
frog cry *n.* బెకబెక /bekabeka/
frog *n.* పన్నె1 /panne/; పెన్నె /penne/
from *adv.* ఇగ్గెటల్ /iggeṭal/; నల్ /nal/
from now on *adv.* ఇన్కెడల్ /inkeḍal/
from there (person) *adv.* హందల్ /handal/ *See:* హక్కె; హందుర్ /handur/
frozen *adj.* గట్ ఆతప్ /gaṭ ātap/
fruit (immature) *n.* చీచె /cīce/
fruit (part of) *n.* టోయి /ṭōyi/
fruit (ripe) *n.* పండి /paṇḍi/ *See:* పండ్-
fruit (to bear) *v.* సాద్- /sād-/
fruit *n.* పండి /paṇḍi/
fruitful *adj.* బహలత /bahalata/
frustration *n.* కిచకిచ /kicakica/
fry *v.* బొడ్స్- /boḍs-/
frying pan (iron) *n.* తావి /tāvi/
fuel for fire *n.* గోమెర /gōmera/
full (to be) *v.* నిండ్- /nind-/
full *adv.* నిండ్వల్ /nindval/ *See:* నిండ్-; *n.* సమ్డొ /samdo/; సమ్డొయ్ /samdoy/
full grown (m.) *n.* ముర్తొర్ /murtor/ *See:* ముర్-
full grown (nm.) *n.* మూర్త /mūrta/ *See:* ముర్-
full moon *n.* పునక్ /punak/
full up (to be) *v.* పంజ్- /pañj-/
fun activities *n.* చెస్టెంగ్ /cesṭeṅg/
fun *n.* గమ్మత్ /gammat/
fundamental *adj.* మొదొల్ /modol/
funeral pyre *n.* సరున్ /sarun/
funnel part of seed drill *n.* చాడె /cāḍe/
funny *adj.* కవ్వుసే /kavvusē/
fur *n.* బుచ్చె /bucne/
furnace *n.* కొల్మి /kolmi/
furrow dug along by a plough *n.* తాస్ /tās/
furry *adj.* బుర్సల్ /bursal/

G

gain *n.* మునొప /munopa/
gall bladder *n.* కట్ /kaṭ/
game (kind of) *n.* చిల్కొలటింగ్ /cilkolaṭiṅg/; టిప్లి డాండు /ṭipli ḍāṇḍu/; తొక్కుడ్ బండ /tokkuḍ baṇḍa/
garbage *n.* వియర్ /viyar/
garden *n.* తోట /tōṭa/; వాడి /vāḍi/
gardening (to do) *v.* రాకి కీ- /rāki kī-/
gargling *n.* గుర్ల కియ్వల్ /gurla kiyval/

garland *n.* హార్ /hār/
garlic *n.* లసున్ /lasun/
gate *n.* జోప /jōpa/
gather (together) *v.* మీరె మా- /mīre mā-/ *See:* మీరి కీ-
gather *n.* చంచి కీ- /cañci kī-/; జమ కీ- /jama kī-/; జమే మా- /jamē mā-/; మీరి కీ- /mīri kī-/
gazelle *n.* గొర్రె మంద /gorre manda/
genealogy *n.* కాన్‌దాన్ /kāndān/; హంసవెలి /hansaveli/
generation *n.* పిడి /piḍi/
generous *adj.* దిల్ దార్ /dil dār/
geography *n.* బూగొల సాస్త్రం /būgola sāstraṁ/
germinate *v.* పిరంత /piranta/
get crowded *v.* గజ్ బిజే మా- /gaj bijē mā-/
get down *v.* రెయు /reya/
get it freely *v.* పుకుట్నె తర /pukuṭne tara/
get ready *v.* సవ్రి కీ- /savri kī-/
get stuck *v.* తట్- /taṭ-/
get up *v.* తేద్- /tēd-/
get *v.* తర /tara/; పుటుస్- /puṭus-/ *See:* పుట్-
get wet *v.* నాంద్- /nānd-/; పూర్- /pūr-/
getting cold *v.* పీని వసంత /pīni vasanta/
getting digested *v.* పచ్చె మా- /pacce mā-/; రొక్వల్ /rokval/
ghost *n.* బూత్ /būt/
giddy *v.* చక్కార్ వా- /cakkār vā-/
gift for a special occasion *n.* అందూని /andūni/
gift *n.* అహెర్ /aher/; ఆందున్ /āndun/
giggle *v.* చిహ చిహ కవ్- /ciha ciha kav-/; ముస్ ముస్ కవ్- /mus mus kav-/
ginger *n.* అల్లం /allaṁ/
girl (daughter) *n.* మియడ్ /miyaḍ/
girl (newborn) *n.* మొడ్డె /moḍḍe/ *See:* మొడ్
girl *n.* పేడి /pēḍi/ *See:* పేడల్
girlfriend *n.* దోస్తల్ /dōstal/
give birth to (animal) *v.* వహ్- /vah-/
give up *v.* సుటి కీ- /suṭi kī-/
give *v.* సీ- /sī-/; సీమ్ /sīm/
giving a guarantee *n.* జబన్ సియ్వల్ /jaban siyval/
giving a strong hug *n.* సబ్బుడ్ ఉర్జికియ్వల్ /sabbuḍ urṅikiyval/
giving false hope *v.* ఆస కీమ్ /āsa kīm/
giving marks *v.* మార్కుల్క్ వాట /mārkulk vāṭa/
giving *n.* సియ్వల్ /siyval/
glance (a) *n.* నదుర్ /nadur/
glance (to) *v.* నదుర్ కీ- /nadur kī-/
glance *v.* మాడ్క్- /māḍk-/
glass *n.* ఆర్స /ārsa/; గిలస్ (చంబు) /gilas (cambu)/; చంబు /cambu/
glitter *n.* లక లక /laka laka/
glow worm *n.* మాంజ పుడి /māñja puḍi/
glowing *v.* జగుం జగుం /jaguṁ jaguṁ/
glue *v.* చిప్ టుండ్- /cip ṭuṇḍ-/
gnaw *v.* కదియ /kadiya/
go along the road *v.* సరి తాక్- /sari tāk-/
go immediately *v.* చుట్క్నె సో /cuṭkne sō/; సప్నె సొ /sapneso/
go out *v.* పెసి- /pesi-/
go up *v.* వర్- /var-/
go *v.* సో- /sō-/
go wrong *v.* బహ్కె మా- /bahke mā-/
goad *n.* బడ్డె /baḍḍe/
goat *n.* బోకుడ్ /bōkuḍ/;. హెర్రె /herre/
goat shed *n.* కొటుడి /koṭuḍi/
god (name of a) *n.* అవ్వల్$_2$ /avval/; ఆకి పేన్ /āki pēn/; కోడల్ పేన్ /kōḍal pēn/; జెయ్తుర్ /jeytur;/ పెర్స పేన్ /persa pēn/; బీమల్ /bīmal/; మసెమల్ పేన్ /masemal pēn/; యేత్మ /yētma/; సత్తి పేన్ /satti pēn/
Godavari *n. pron* గోదవరి /gōdavari/
goddesses *n.* పేన్క్ /pēnk/
going mad one *n.* పిసంగ్ పియ్వల్ /pisaṅg piyval/
going straight one *n.* సిదయ్ సొన్వల్ /siday sonval/
gold *n.* సోనె /sōne/
goldsmith *n.* సోనొరల్ /sōnoral/
Gond (f.) *n.* కోయ్తుడ్ /kōytaḍ/ *See:* కోయ
Gond (m.) *n.* కోయ్తొర్ /kōytor/ *See:* కోయ
Gond deity *n. prop.* ఆకి పేన్ /āki pēn/
gone deep *v.* కోల్ సొత్త /kōl sotta/
gone out *v.* పిర్త$_2$ /pirta/
good *adj.* అసల్ /asal/; అస్లి /asli; చాంగ్లొ /cāṅglo/; చొకొట్ /cokoṭ/; సాద్రల్ /sādral/; సాద్రి /sādri/; *n.* ఉయ్సర్ వాలె /uysar vāle/
good and bad *adj.* సుక్ దుక్ /suk duk/
good clouds *n.* టవ్వె హాబర్ /ṭavve hābar/; నీలి టెప్పంగ్ /nīli ṭeppaṅg/
good day *n.* చొకొట్న దివస్ /cokoṭna divas/
good feeling *n.* చొకొట్న బావన /cokoṭnabāvana/
good house *n.* చొకొట్న రోన్ /cokoṭna rōn/

good word *n.* చొకొట్న గొస్టి /cokoṭna gosṭi/
good-for-nothing person *n.* డండూల్ /ḍaṇḍūl/
goods (cultivated) *n.* మూల్ /māl/
goody *adv.* సోక్న /sōkna/
gore *v.* కొహ్క్-2 /kohk-/
gorgeous *adj.* సాద్రల్ /sādral/
gossip (person) *n.* చహ్డియల్ /cahḍiyal/
got (to be) *v.* పావె మా- /pāve mā-/
got hungry *v.* కర్వస్త /karvasta/
got independence *v. adj.* స్వాతంత్ర్యం వాత /svātantryaṁ vāta/
got pregnant *v.* గాబ్డి ఆత /gābḍi āta/
got rusty *v.* చిలుమ్ పియ్- /cilum piy-/
got separated (m.) *v.* తూటెమాతెర్ /tūṭemāter/ సుట్టెమాతెర్ /suṭṭemāter/
got stuck *v.* జిర్క్త /jirkta/
got tired *v.* హాట్టెమాసి /haṭṭemāsi/
gotten (to be) *v.* పుట్- /puṭ-/
gourd (Balsam pear) *n.* కారెల /kārela/
gourd (kind of) *n.* పుర్క /purka/; బోదెల /bōdela/
gourd (ridged) *n.* టోట్క /ṭōṭka/
gourd-bearing tree *n.* కుముడ్ (మర్ర) /kumuḍ (marra)/
government *n.* సర్కర్ /sarkar/
government office *n.* సర్కర్త హాక్ /sarkarta hāk/
gown *n.* జగ్గ /jagga/
grace *n.* దయ /daya/
grain (cooked) *n.* గుగ్రింగ్ /gugriṅg/
grain (kind of, small) *n.* బాడి /bāḍi/
grain basket *n.* డుల్లె /ḍulle/
grain *n.* దాన /dāna/; దాన /dāna/
grain offering *n.* సేస /sēsa/
grain remaining after threshing *n.* సర్వ /sarva/
grain store *n.* సిబ్బి /sibbi/
granddaughter *n.* తంగ్ మియడ్ /taṅg miyaḍ/ *See:* తంగ్మరి
grandson *n.* తంగ్మరి /taṅgmari/
grant *n.* దర్మ /darma/
grape *n.* అంగుర్ /aṅgur/
grass (kind of) *n.* కికలి /kikali/; కుంద /kunda/; కారి కెక్డె కాల్ /kāri kekḍe kāl/; కేక్డె కాల్ /kēkḍe kāl/; గార్క /gārka/; గోనడి /gōnaḍi/; చుక్డ /cukḍa/; తికలి /tikali/; తెర్వి /tervi/; మల్వ /malva/; మార్వెలి /mārveli/; సిర్పుట్ /sirpuṭ/; సేడ్వ /sēḍva/; దుమ్కి /dumki /; పహండి /pahaṇḍi/
grass insect *n.* జాడి (పుడి) /jāḍi (puḍi)/
grass mat *n.* జాడి చాప /jāḍi cāpa/
grasshopper *n.* కోడ3 /kōḍa/ జాడి కోడ /jāḍi kōḍa/
grass-pulling tool *n.* డవ్ర /ḍavra/
gratifying *adj.* బాలొబల్ /bālobal/
grave *n.* పీచ్ /vīc/
graze *v.* మెహ్- /meh-/; మేయ్- /mēy-/
greedy *adj.* తోయ్లె /tōyle/
green *adj.* చిల్లల్ /cillal/; హిర్వల్ /hirval/
green bean *n.* చవ్వెర /cavvera/
green gram *n.* పెసెల్ డారి /pesel ḍāri/
green peas *n.* వట్టెడ /vaṭṭeḍa/
greet *v.* కలి- /kali-/
greeting *n.* దండొస్ /daṇḍos/ *See:* డండ్
grey-haired (become) *n.* పిడ్చ- /piḍc-/
grind into paste *v.* కొహ్క్-1 /kohk-/
grind *v.* నోర్- /nōr-/; రొబ్బ /robba/
grinding *v.* రొబ్వల్ /robval/
grindstone *n.* జత్త /jatta/; రొబ్బె రోకల్ /robbe rōkal/
grip *n.* గచ్ పియ /gac piya/
groan *n.* గొల్గ్వల్ /golgval/
ground *n.* నేలి /nēlī/; బొమ్మి /bommi/
groundnut *n.* బుయ్ సేఞ /buy sēṅa/
group (cattle) *n.* మంద /manda/
group *n.* గుబ్డ /gubḍa/; మందుడి /manduḍi/
group of insects *n.* పుడ్క న కుప్ప /puḍk na kuppa/
grove *n.* గుబ్డ /gubḍa/
grow (of plants) *v.* ముర్- /mur-/
grow grey (haired) *v.* పిడ్చ- /piḍc-/
grow up *v.* డగుర్ ఆ- /ḍagur ā-/
grow *v.* బెర్స్- /bers-/
growl *v.* గురే మా- /gurē mā-/
grumpy *adj.* కిర్కెటల్ /kirkeṭal/
guard *v.* కేప్- /kēp-/; కేప్వల్ /kēpval/; పహజ్లె /pahajle/
guarding (crops) *n.* జాగ్లి /jāgli/
guava tree *n.* జామ్ (మర్ర) /jām (marra)/
guess a riddle *v.* పెందొ పుండ్- /pendo pund-/
guess *v.* పుండ్- /pund-/
guest (f.) *n.* వెర్తల్ /vertal/
guest (m.) *n.* వెర్తల్ /vertal/
gum *n.* సెవ్వెర్ /sevver/; హిర్డ /hirḍa/
gun (part of) *n.* కోడ /kōḍa/
gush out *v.* బుడ్క- /buḍk-/

H

habit *n.* అల్వట్ /alvaṭ/
hail *n.* కల్ బండ /kal baṇḍa/; గార్ /gār/
hair (pubic) *n.* సేటెంగ్ /sēṭeṅg/
hair (tuft) *n.* జుట్టి /juṭṭi/
hair *n.* కెల్ /kel/
hair parting *n.* బాజీ /bāṅi/
hair pin *n.* కాట /kāṭa/
hairy *adj.* బుర్సల్ /bursal/
half *num.* అర్డొ /ardo/
half pound measure *n.* చిట్టె /ciṭṭe/
half way *n.* అర్డొ సరి- /ardo sari-/
halter *n.* దామ్డి /dāmḍi/; వేసుని /vēsuni/
hamlet *n.* గూడ₂ /gūḍa/
hammer *n.* గన్ /gan/; సుత్తె /sutte/
hand (of watch) *n.* కాట /kāṭa/
hand (part of) *n.* అస్తుర్ కయ్ /astur kay/
hand cuffs or chains *n.* హాత్ కడింగ్ /hāt kaḍiṅg/
hand *n.* కయ్ /kay/
handful (of food) *n.* బుక్క /bukka/
handful *n.* పిడ్క /piḍk/
handicraft *n.* కద్దు కామ్ /kayda kām/
handkerchief *n.* దస్తి /dasti/; దస్తి /dasti/
handle (harrow) *n.* రుమ్న /rumna/
handle (long) *n.* డాండ /ḍāṇḍa/
handle (plough) *n.* పాలె /pāle/
handle (round, metal) *n.* కడె /kaḍe/
hands (open) *n.* కొడొప్ /koḍop/
handsome *adj.* సాద్రల్ /sādral/
handtowel *n.* సేల /sēla/
hang (clothing) *v.* కోసి కీ- /kōsi kī-/
hang (meat) *v.* టాంగి కీ- /ṭāṅgi kī-/
hang *v.* అట్కి కీత /aṭki kī-/
hanging basket for food *n.* కావ్డి /kāvḍi/
happen *v.* ఆ- /ā-/
happened *v.* ఆసిసొడిత /āsisoḍita/
happily *adv.* కుసి /kusi/; బోలిబాల్ /bōlibāl/
happiness *n.* గమ్మత్ /gammat/
harassment *v.* సత్తి కియ్వల్ /satti kiyval/
hard *adj.* కటింత /kaṭinta/; గట్ /gaṭ/; సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
hard interior of stick *n.* గాబ /gāba/
hard worker *v.* కస్ట్ కియ్వల్ /kasṭ kiyval/
hare *n.* మొల్లొల్ /mollol/
harmless *adj.* నొముర్ అయ్వక్ /nomur ayvak/
harmonica *n.* పేటి /pēṭi/
harness *n.* పుహ్-₁ /puh-/
harrow *n.* వక్కుర్ /vakkur/
harrow; hoe *n.* పావ్డ /pāvḍa/
harvest festival *n.* బుర్సిక్ /bursik/
has to do *v.* కియన /kiyana/; తుఱన /tuṅana/
hasten *v.* జల్ది అలె /jaldi ale/
hat (of leaves) *n.* మోర /mōra/
hat (peacock feather) *n.* గుసడి టోపి /gusaḍi ṭōpi/
See: గుసడి
hat *n.* టోపి /ṭōpi/
hatch (bird) *v.* వొహ /voha/
hatch (eggs) *v.* కార ఉద్- /kāra ud-/
hatred *n.* కొంటె /koṇṭe/; డావ్ పోస్వల్ /ḍāv pōsval/; పగ /paga/
have a meal *v.* జేవి కీ- /jēvi kī-/
having ambition *v.* దిల్ మంజి /dil mañji/
having exact interest *v.* కరల్ బుద్దిమంత /karal buddimanta/
having honesty *adj.* పతివర్తల్ /pativartal/
having no choice *adj.* గతిసిల్వ /gatisilva/
having no clothes *adj.* బోకె /bōke/
having no consciousness *adj.* బేవొస్ /bēvos/
having no energy *adj.* కువ్వత్ /kuvvat/; జిగ్గి సెల్లె /jiggi selle/
having no shame *v.* సరం సెల్లె /saraṁ selle/
having pain *n.* నోయ్వల్ /nōyval/
hawk *n.* డేగొ (పిట్టె) /ḍēgo (piṭṭe)/; *n.* పురడ్ దేగొ (పిట్టె) /puraḍ dēgo (piṭṭe)/
hay *n.* పీరి /pīri/
haystack *n.* పీరి కుప్ప /pīri kuppa/
hazard *n.* గండం /gaṇḍaṁ/
haze *n.* మస్క /mask/
he (dist.) *pron.* వోర్ /vōr/
he (prox.) *pron.* వేర్ /vēr/
he is there *v.* మంతొర్ /mantor/
he slept *v.* నరుమ్తొర్ /narumtor/
head (of corn, jowar, etc.) *n.* సెన్ /sen/
head (soft spot) *n.* టారొ /ṭāro/
head hair *n.* తలకెల్క /talakelk/
head of household *n.* మాల్కల్ /mālkal/

head pad *n.* చుమ్మర్ /cummar/
head without hair *n.* టక్లియల్ /ṭakliyal/
headache *n.* తల నోయ్వల్ /tala nōyval/
headdress (peacock feather) *n.* గుసడి టోపి /gusaḍi ṭōpi/ *See:* గుసడి
headlong *adv.* తిక్కవాలె /tikkavāle/
headman of a village *n.* పాట్లల్ /pāṭlal/
headman's wife *n.* పాట్లె /pāṭle/ *See:* పాట్లల్
headpiece (for marriage) *n.* బాసెఱ /bāseṅa/
heads *n.* జాలర్క్ /jālark/
healed one *n.* మగ్వల్ /magval/
health *n.* సుకం /sukaṁ/
healthily *adv.* సుక్నె /sukne/
healthy (to be) *v.* సుద్రె మా- /sudre mā-/
healthy *adj.* గర్కవర్క్ /garkvark/
heap *n.* కుప్ప /kuppa/; వాటి కియ్వల్ /vāṭi kiyval/; *v.* రచ్చి కీ- /racci kī-/; రాసి₂ /rāsi/
hear *v.* కేంజ్- /kēñj-/
hearsay *n.* పూకర గొస్టి /pūkara gosṭi/
heart *n.* దిల్ /dil/
heartbeat *v.* దడ్కె మా /daḍke mā/
heat (make) *v.* కాసుస్- /kāsus-/
heaven *n.* స్వర్గ /svarga/
heel *n.* డాక /ḍāka/
heifer *n.* పడ్డ /paḍḍa/
height *n.* టొఁజల్ /ṭoṅal/
hem (edge) *n.* కాట్ /kāṭ/
hemp *n.* బుల్లి /buyli/
hepatitis *n.* కవుడ్ /kavuḍ/
her (dist.) *pron.* తాన /tāna/
her (prox.) *pron.* తేన /tēna/
her own (dist.) *pron.* తన్వ /tanva/
herbal tree *n.* కండొక (మర్ర) /kaṇḍoka (marra)/ రొహ్ది /rohḍi/
herbivorous *adj.* మహరజ్ /maharaj/
herd *n.* మంద /manda/
herd of cows *n.* మురన మంద /murana manda/
herdsman *n.* డోర్కల్ /ḍōrkal/
herdswoman *n.* డోర్కె /ḍōrke/ *See:* డోర్కల్
here (take this) *v.* ఇద్దె /idde/
here *adv.* ఇగ్గె /igge/
here and there *adv.* ఇగ్గె అగ్గ /igge agga/; కడ బిడ /kaḍa biḍa/; కబుక్ కిబుక్ /kabuk kibuk/
hereditary musicians of Gonds *n.* పటడి /paṭaḍi/
hereinafter *adv.* ఇగ్గెన్ /iggen/
hermitage *n.* మటం /maṭaṁ/
hesitation *n.* అన్మన్ /anman/
Hey! *intj.* అర్రె /arre/
hiccup (to) *v.* యెక్టి కీ- /yekṭi kī-/
hiccups *n.* యెక్టి /yekṭi/
hide (from harm) *v.* చిప్పె కీ- /cipne kī-/
hide (skin) *n.* తోల్ /tōl/
hide (something) *v.* మక్సి /maksi/ *See:* మక్-
hide oneself *v.* కుప్పె మా- /kupse mā-/
hide *v.* మక్- /mak-/
high *adj.* డఱల్ /ḍaṅal/
high place *n.* బొగ్డ /bogḍa/
high shelves *n.* ఆటెర /āṭera/
hill monkey *n.* గడ్డిరూప్ /gaḍḍirūp/
hill *n.* గుట్ట /guṭṭa/
Hindu *n. prop.* హిందు /hindu/; హిందువుల్క్ /hinduvulk/
his (dist.) *pron.* వోన /vōna/
his (prox.) *pron.* వేన /vēna/
his own (dist.) *pron.* తన్వ /tanva/
history *n.* గడె మాత /gaḍe māta/
hit (accidentally) *v.* లాగ్- /lāg-/
hit *n.* దన్క /danka/; *v.* లెప్టి కీ- /lepṭi kī-/
hive *n.* పెర బొక్కి /pera bokkī/; బెర్రల్ /berral/
hives (itchy skin) *n.* తోల పుడి /tōla puḍi/
hobby *n.* ఆదత్ /ādat/
hoe *v.* కొట్- /koṭ-/
hoist *v.* చడి కీ- /caḍi kī-/
hold between teeth *v.* కచ్- /kac-/
hold it and stay *v.* పియ్సిమన్ /piysiman/
hold *v.* పి- /pi-/
hole (in tree) *n.* బుల్ల /bulla/
hole for an earring *n.* తర్పంగ్ /tarpaṅg/
hole *n.* గద్ది /gaddi/
holi *n.* సిమ్గ /simga/
hollow *n.* పోక్రల్ /pōkral/
hollow space *n.* డోబ్ర /ḍōbra/
holster *n.* పిస్తొల్ చంచి /pistol cañci/
holy *adv.* పవిత్ర /pavitra/
holy place *n.* పేన్గడ /pēngaḍa/ *See:* పేన్
honey *n.* కాడల్ నియ్ /kāḍal niy/
honey-comb (part of) *n.* నియ్ గడ్డ /niy gaḍḍa/; యేరి /yēri/
honeycomb *n.* కాడల్ గడ్డ /kāḍal gaḍḍa/; పెర బొక్కి /pera bokkī/; బెర్రల్ /berral/

honour *n.* మర్యద /maryada/; మాన్ /mān/
honoured *adj.* రాజ శ్రీ /rāja srī/
hood of cobra *n.* పడె /paḍe/
hoof *n.* కూరి /kūri/
hop *v.* డయ్- /ḍay-/
hope *v.* ఆస కీ- /āsa kī-/
horizontal beam *n.* కోడ1 /kōḍa/ సడ1 /saḍa/
horn (of an animal) *n.* కోర్ /kōr/
horn (to blow) *n.* తుర్ర /turra/
horn *n.* సింగ్ /sīṅg/
hornet *n.* కుమ్మె పీసి /kumme vīsi/
horns *n.* కొహ్క్ /kohk/ *See:* కోర్
horse (kind of) *n.* కోడమావ్ /kōḍamāv/
horse (minature, idol) *n.* కోడ1 /kōḍa/
horse *n.* కోడ1 /kōḍa/
horse-shaped beam *n.* కోడ1 /kōḍa/
horseshoe *n.* నల్ /nal/
hot (make) *v.* కాసుస్- /kāsus-/
hot coals *n.* జార్2 /jār/
hot season *n.* యెద్ది /yeddi/
hot sun is coming *v.* సెక్‌మామ్ /sekmām/
hot water pot *n.* పాంత /pānta/
hotel *n.* హోటల్ /hoṭal/
hour *n.* గంట /gaṇṭa/; గట్క /gaṭka/
house (multiple levels) *n.* మాడి /māḍi/
house (part of) *n.* ముండెల్ /muṇḍel/; *n.* మేడ /mēḍa/
house hold apparatus *n.* బాసన్ /bāsan/
house lizard *n.* కుదుర్ డొక్కె /kudur ḍokke/
householder *n.* రోతొర్ /rōtor/
housewarming *n.* ఉద్ గటన్ /ud gaṭan/
how many? (m.) *adv.* బచ్విర్ /bacvir/
how many? (nm.) *adv.* బచ్లె /bacle/
how much? *adv.* బచ్చొంగ్ /baccoṅg/
how much? *adv.* బచ్చొర్ /baccor/
how old? *adv.* బచ్చొర్ ఉంబర్ /baccor umbar/
how so? *adv.* ఇహిన్ బహన్ /ihin bahan/
how? *adv.* బహన్ /bahan/
howl *n.* కూస్వల్ /kūsval/
hum *v.* రోంఞ్- /rōñj-/
humiliation *n.* సిర్మిందింగ్ /sirmindiṅg/
hump *n.* కేరెల్ /kērel/
hunchback *n.* గూనల్ /gūnal/
hundred *num.* నూర్ /nūr/; రాసి1 /rāsi/
hunger *n.* కరు /karu/
hungry (be) *v.* కర్ వస్త /kar vasta/ *See:* కరు
hunt (work) *v.* సికర్ కి- /sikar ki-/
hunt *n.* సికరి /sikari/
hunting *n.* సికర్ /sikar/
hurdle made of clay *n.* తోడికట్ట /tōḍikaṭṭa/
hurriedly (work not done well) *adv.* తంగడ్ మంగడ్ /taṅgaḍ maṅgaḍ/
hurriedly *adv.* లహ్కి /lahki/
hurry *n.* గాబ్రియల్ /gābriyal/
hurt *v.* నో- /nō-/; *n.* నోయు సీయ్వల్ /nōyu sīyval/; నోయుస్వల్ /nōyusval/
husband and wife *n.* ఆడ్‌మాడ్సొ /āḍmāḍso/
husband *n.* మాడ్సొ /māḍso/; సాయ్బల్ /sāybal/
husband's brother's son *n.* మూరె మర్రి /mūre marri/
husband's mother *n.* పోరడ్ /pōraḍ/
husband's sister, sister-in-law *n.* సెర్న్డడ్ /sernḍaḍ/
husband's younger brother *n.* మర్న్డు /marnḍu/
husk *n.* పాపుడ్ /pāpuḍ/; పొట్ /poṭ/
hut *n.* గుడ్సె /guḍse/
hymn song *n.* బజన్ పాట /bajan pāṭa/

I

I *pron.* నన్న /nanna/
ice *n.* కల్ బండ /kal baṇḍa/
idol (horse) *n.* కోడ1 /kōḍa/
idol *n.* పుత్ల /putla/
if *conj.* యెకంది /yekandi/
if so *conj.* ఆతెకె /āteke/
ignite *v.* పొత్- /pot-/
iguana *n.* హురుమ్ /hurum/
illegal business *n.* కల్లె కామ్ /kalle kām/
image *n.* చెహ్ర /cehra/; మూర్తి /mūrti/
imbue *v.* వని కీసి /vani kīsi/
immediately *adv.* వయ్నె /vayne/
immersed (to be) *v.* ముడ్- /muḍ-/
immersed *adj.* ముడుంగ్సి /muḍuṅgsi/
important *adj.* కామ్న /kāmna/ *See:* కామ్; కాస్2 /kās/; పెర్స /persa/
impossible *adj.* ఆయపరొ /āyaparo/
imprint (foot) *v.* కొజ్జి /kojji/
imprison *v.* దొహ్చి ఇర్వల్ /dohci irval/

in a big way *adv.* బయ్ డగుర్ /bay ḍagur/
in a ugly way *adv.* గందెలం /gandelaṁ/
in *adv.* రొప్పా /roppo/
in all places *adv.* సమ్డొ జాగంగ్ /samdo jāgaṅg/
in between *adv.* నడుమ్న /naḍumna/
in between *adv.* నడ్డుమ్ /naḍḍum/
in earlier times *adv.* తొల్లె జమనతె /tolle jamanate/
in front of the house *adv.* సాయ్మన్ /sāyman/
in it's place *adv.* తాన జాగతగ /tāna jāgataga/
in measured steps *adv.* జోక్నె /jōkne/
in order to *adv.* లాసి /lāsi/
in order to bite *adv.* కస్కలె /kaskle/ *See:* కస్క-
in that way *adv.* అహన్ /ahan/; *adv.* దహన్ /dahan/
in the middle (of) *adv.* నడ్డుమ్ /naḍḍum/
in the morning *n.* సక్రె /sakre/
in the pit *adv.* పుత్తితగ /puttitaga/
in this way *adv.* ఇహిన్ /ihin/
in vain (to be) *v.* బహ్కె మా- /bahke mā-/
in water *adv.* యేతగ /yētaga/
in working condition *adv.* కామ్నగ మన్ /kāmnaga man/
inadvertently *adv.* విచర్ కియ్వకెన్న /vicar kiyvakne/
inauguration *n.* నేంగ్నెకె /nēṅgneke/ *See:* నేంగ్-
incapable *v.* కద్దిన్ ఆయొ /kaydin āyo/
incident *n.* జర్గ్త /jargta/; సంకట్ /saṅkaṭ/
incise *v.* చిరి కీ- /cīri kī-/
income *n.* కమెయ్ /kamey/
increase *v.* బడి కీ- /baḍi kī-/; బడే మా- /baḍē mā-/
incredibly *adv.* నమ్వక్ /namvak/
incriminate *v.* టట్టుసిమ్ /ṭaṭṭusim/
Indian (m.) person *n. prop.* బారత్ నొర్ /bārat nor/
Indian horse-radish tree *n.* ముల్గె (మర్ర) /mulge (marra)/
indiscreet *adj.* బుద్ధి సెల్వ /buddi selva/
individual *n.* ఎకరి /ekari/
industry *n.* కంపెని /kampeni/
infecting *n.* సోక్వల్ /sōkval/
infertile *adj.* గొడ్డు /goḍḍu/;
n. బర్కడి బొమ్మి /barkaḍi bommi/
infest (fruit or wound) *n.* పుడి /puḍi/
injection *n.* సుయ్ /suy/
ink *n.* సాయ్ /sāy/
inner *n.* అంతర్ /antar/
insect (kind of) *n.* కారి పెత్తె /kāri pette/; గొర్ర (పుడి) /gorra (puḍi)/; చిర్కల్ /cirkal/; చిర్రల్$_2$ /cirral/; టీకుర్ (పిసి) /ṭīkur (vīsi)/; హిర్డుమ్ /hirḍum/
insect *n.* పుడి /puḍi/
insect rust on plants *n.* నూసి /nūsi/
insert *v.* దుర్స- /durs-/
inside (go) *v.* పొద్- /pod-/
inside *adv.* రొప్పా /roppo/
inside the room *adv.* కోడ$_5$ /kōḍa/
insides (intestines) *n.* పొద్దుర్ /poddur/
insipid *adj.* చప్డి /capḍi/
insist *v.* పీచపియ /pīcapiya/; *v.* ముండ్యల్ కీమ్ /muṇḍyal kīm/
inspection *n.* చకిన్ కియ్వల్ /cakin kiyval/
instance *n.* వకుత్ (వక్త్) /vakut (vakt)/
instrument (kind of) *n.* సులుడి /suluḍi/
instrument (to play) *v.* నేకుస్ /nēkus/
insulation *n.* పాక్ కియ్వల్ /pāk kiyval/
insurance *n.* జమ ఇర్వల్ /jama irval/
intelligence *n.* జ్ఞాన్ /jñān/; బుద్ధి /buddi/
intelligently *adv.* చతుర్ మన్వల్ /catur manval/
interest *n.* ఇసబ్ /isab/; సవెయ్ /savey/
interest rate *n.* దీడి /dīḍi/
internal organ (kind of) *n.* గుండుర్ కాయ /guṇḍur kāya/
interval *n.* నడ్మంత్రం /naḍmantraṁ/
interview *n.* తొడ్డ్ మున్నె /toḍḍ munne/
intestines *n.* జమ్లి పొద్దుక్ /jamli podduk/; పెర్స పొద్దుర్ /persa poddur/; పొద్దుక్ /podduk/
intoxicated (with poison) *adj.* వికున్ వేస్న /vikun vēsna/
introduction *n.* వొడ్కి /voḍki/
iron frying pan *n.* తావి /tāvi/
iron *n.* కచ్చి /kacci/
iron nail *n.* మొల /mola/
iron spike *n.* ఆరూ /ārū/
iron-pointed stick *n.* సెరూం /serūṁ/
irrigation canal *n.* కాల్వ /kālva/
irritate *v.* బొక్- /bok-/
is necessary *n.* పహ్జె /pahje/
is nice *v.* చొకొట్ మంత /cokoṭ manta/
it (dist.) *pron.* అద్ /ad/
it (prox.) *pron.* ఇద్ /id/
it became a barricade *v.* గాటి కీత /gāṭi kīta/
it goes *v.* సొడియంత /soḍiyanta/
it got drowned *v.* ముడుంగ్త /muḍuṅgta/
it had given birth *v.* వహ్త /vahta/
it happened *v.* ఆత /āta/
it is becoming heat *v.* గర్మి ఆంత /garmiānta/

it is not there now ఇన్కె సెల్లె /inke selle/
it *pron.* అదెన్ /aden/
itch *n.* కర్జ్ /karj/; గోకుడ్ /gōkuḍ/; *v.* చొహ్-/coh-/
its (dist.) *pron.* తాన /tāna/
its (prox.) *pron.* తేన /tēna/

J

jab (accidentally) *v.* గండ్- /gaṇḍ-/
jagged *adj.* కీడింగ్ గోడింగ్ /kīḍiṅg gōḍiṅg/
jaggery *n.* బేలి /bēli/
jamun tree *n.* లేండి (మర్ర) /lēṇḍi (marra)/
jaw *n.* దాడ /dāḍa/
jaw pain *n.* దాడ వర్నుమ్ /dāḍa varnum/
jealously *adv.* కప్టియల్ /kapṭiyal/
jeep *n.* జీబ్ /jīb/
jet *n.* కోర్సెంగ్ /kōrseṅg/; గాడి కోర్సె /gāḍi kōrse/
jewelery *n.* జోడ్వి /jōḍvi/
job *n.* నొవ్కరి /novkari/
join *v.* చిప్ టుండ్- /cip ṭuṇḍ-/; జోడి కీ- /jōḍi kī-/; యెవ్త /yevta/; *adj.* కట్ట /kaṭta/
joint (in bamboo) *n.* గన్నె /ganne/
joint (of limb) *n.* కీల్చ /kīlca/
joint *n.* కావంగ్ /kāvaṅg/
jokes *v.* చెహ్-/ceh-/
jovially *adv.* జోస్నె /jōsne/
judgement *n.* నియవ్ /niyav/
jug *n.* తాలి /tāli/
juice *n.* రస్స /rassa/
jump *v.* ఊడి పాయ్వల్ /ūḍi pāyval/; డయ్-/ḍay-/; డెహ్క్-/ḍehk-/
jungle *n.* కేడ /kēḍa/
just a little *n.* చిమ్కి /cimki/
just *adv.* ఇందెక్కెన్ /indken/; *adj.* బరొబర్ /barobar/

K

keep person forcibly *v.* కోండి కీ- /kōṇḍi kī-/
keep *v.* ఇర్-/ir-/
keep watch *v.* కేప్-/kēp-/
keeping at a distance *v.* లక్ ఇర్ర /lak irra/
kernel of chironji fruit *n.* యెంజె /yeñje/
key *n.* కుంజి /kuñji/
kick (a) *n.* లాత /lāta/
kick *v.* జహ /jaha/
kill *v.* కతమ్ కీ-/katam kī-/; జవ్క్-/javk-/; మొయ్-/moy-/
kind *n.* జాతి /jāti/; *n.* జక్వల్ /jakval/
kind of a tree *n.* హిర్ప్ (మర్ర) /hirp (marra)/
kind of rock snake *n.* రక్త పింజర /rakta piñjara/
king *n.* రాజల్ /rājal/
kiss solidly *v.* జోర్తె తొడ్డి బుర్వల్ /jōrte toḍḍi burval/
kiss *v.* బుర్-/bur-/; *n.* ముక్క /mukka/
kissing *v.* టొడ్డి బుర్వల్ /ṭoḍḍi burval/
kite (bird) *n.* గందల్ (పిట్టె) /gandal (piṭṭe)/
kite *n.* పతంగ్ /pataṅg/
knead *v.* పిస్క్-/piska-/
knee *n.* టొంగ్ర /ṭoṅgra/ *See:* టొజీ
kneecap *n.* టొజీ /ṭoṅi/
knife (large) *n.* రూసి /rūsi/
knife (long) *n.* జమియ /jamiya/
knife (small) *n.* చాకు /cāku/
knife *n.* కటర్ /kaṭar/; పిరింగ్ /piriṅg/
knitting *v.* అల్-/al-/; సరిత /sarita/; *n.* సరివల్ /sarival/
knock out *v.* సంగ్ /saṅg/
knot (in wood) *n.* గన్నె /ganne/
knot *n.* ఆటి /āṭi/; గట్టి /gaṭṭi/
know *v.* పుండ్-/pund-/
knowing person *v.* వొడ్కితొర్ /voḍkitor/
knowledge *n.* టావుక్ /ṭāvuk/; వొడ్కి /voḍki/
known (to be) *v.* కరె మాయ్వల్ /kare māyval/
known *adj.* కరె మాత /kare māta/
Kolam man *n. prop.* పుజరి /pujari/

L

labour pains *n.* కూయ్సజ్ నోతజ్ /kūysaṅ nōtaṅ/
lack *n.* పుట్టొంగ్ /puṭṭoṅg/
ladder (part of) *n.* పేవ్డె /pēvḍe/
ladder *n.* కేస్కుడ్ /kēskuḍ/
ladies finger (green vegetable), okra *n.* బేండి /bēṇḍi/
ladle *n.* డాబ్ల /ḍābla/; డువ్ల /ḍuvla/; సుక్కుడ్ /sukkuḍ/
lady *n.* మహరాని /maharāni/; రాని /rāni/
lakh *n.* లక్స /laksa/

Lakshmi Pooja *n. prop.* లక్సిమి పూజ /laksimi pūja/
Lambada (m.) *n. prop.* లమ్డల్ /lamḍal/
Lambadi *n. prop.* లబన్క్ /labank/
lame *adj.* లెంగ్డల్ /leṅgḍal/
lame person (f.) *n.* కూటి /kūṭi/ *See:* కూట్-
lame person (m.) *n.* కూటల్ /kūṭal/ *See:* కూట్-
lamp (kerosene) *n.* చిమ్ని /cimni/
lamp *n.* డీవ /ḍīva/
lampstand *n.* జల్కర /jalkara/; దీసొడ /dīsoḍa/
land *n.* దేస్ /dēs/; *v.* రెహ /reha/
language *n.* గొస్టి /gosṭi/
lap *n.* మాండి /māṇḍi/
laquer *n.* లక్క /lakka/
large *adj.* తెండ్క /teṇḍka/
large bag *n.* పోతె /pōte/
large basket *n.* బివ్డ /bivḍa/
large earthen vessel *n.* సోర /sōra/
large goatskin drum *n.* డండరి డప్ /ḍaṇḍari ḍap/
large intestine *n.* పెర్స పొద్దుర్ /persa poddur/
large slab of stone *n.* చల్ప బండ /calpa baṇḍa/
larva *n.* గోంగొర (పుడి) /gōṅgora (puḍi)/
lash *v.* దొహ్- /doh-/
last *adj.* ఆక్రి /ākri/
last breath *n.* పొస్ పొస్ /pos pos/
last meal with guests *n.* పొహున్ చార్ /pohun cār/
last one *n.* ఆక్రిత /ākrita/ *See:* ఆక్రి
last year *adj.* నీరె /nīre/
late (to be) *v.* ఉసిర్ కీ- /usir kī-/; కోరుమ్ కీ- /kōrum kī-/
lateness *n.* కోరుమ్ /kōrum/
latitude *n.* పయ్స్ /pays/
laugh *v.* కవ్- /kav-/; కవ్వ /kavva/;
చిహ చిహ కవ్- /ciha ciha kav-/
launder *v.* సుక్- /suk-/
laundry *n.* దూనె /dūne/
law *n.* కానున్ /kānun/; చట్టం /caṭṭaṁ/
lawyer *n.* వకిలు /vakilu/
lay (eggs) *n.* దొస్- /dos-/
lay down (offering) *v.* విదుర్క- /vidurk-/
laziness *n.* సోయ్సల్ /sōysal/
lazy *adj.* లెండల్ /leṇḍal/
lazy man *n.* ఆఱున్ కస్టల్ /āṅun kasṭal/;
ఆఱ్ రాయ్సల్ /āṅrāysal/
lazy person at work కామ్ కల్లె /kām kalle/
చుక్డియల్ /cukḍiyal/
lead *n.* తాకుస్ /tākus/; లీడర్ /līḍar/;
v. మున్నెమన్ /munneman/
leaf cup *n.* డొప్పొ /ḍoppo/
leaf for smoking *n.* చుట్టఆకి /cuṭṭaāki/ *See:* చుట్ట
leaf hat *n.* మోర /mōra/
leaf *n.* ఆకి /āki/
leaf plate *n.* కూడి /kūḍi/
leafy vegetable *n.* చహ బాజి /caha bāji/
leafy vegetables *n.* బాజి పాలంగ్ /bāji pālaṅg/
leak (slowly) *v.* సడ్- /saḍ-/
leak (with force) *v.* వాఙ్- /vāṅ-/
leak *v.* వడ్- /vaḍ-/
lean (thin) *n.* సపుర్ /sapur/
lean against *v.* అల్జ్- /alj-/; జీక సీ- /jīka sī-/
lean on stick *v.* ఉహ్చ్- /uhc-/
lean to *n.* ముంగూర్ /muṅgūr/
leaning *v.* వరిత /varita/
leap *v.* డయ్- /ḍay-/
learn *v.* కరి- /kari-/
leash *n.* సడ /saḍa/
leather rope *n.* జుప్డె /jupḍe/
leather rope or strap *n.* వార్తి /vārti/
leave *n.* సుటి కీ- /suṭi kī-/; సుట్టి /suṭṭi/; సొడ్య /soḍya/
leaves *n.* పాలంగ్ /pālaṅg/
left (hand) *n.* డెమ్మ కయ్డె /ḍemma kayḍe/
left (side) *n.* డెమ్మ కాక్ /ḍemma kāk/
left *adj.* డెమ్మ /ḍemma/;డెమ్మడి /ḍemmaḍi/
leg *n.* కాల్ /kāl/
leg of bed *n.* టావ /ṭāva/
legal *adj.* నియత్త /niyavta/
leisure *n.* ఆరమ్ /āram/
lemon tree *n.* బిజురి (మర్ర) /bijuri (marra)/;
లింబు (మర్ర) /limbu (marra)/
leniency *n.* సాంతి /sānti/
lentil (kind of) *n.* తూరింగ్ /tūriṅg/
lentils (cooked) *n.* కుస్రి /kusri/
leopard *n.* చీతడ్ /cītaḍ/
less hair *n.* బుర్రిక్ కెల్క /burrik kelk/
let him come *v.* తన్న వాయిర్ /tanna vāyir/
let's go *v.* దాకట్ ద /dākaṭ da/
letter box *n.* పోస్ట్ డబ్బ /pōsṭ ḍabba/
letter *n.* చిట్టి /ciṭṭi/; టప్ప /ṭappa/; పర్మన్ /parman/
lick *v.* నాక్- /nāk-/
lid *n.* ముచ్చడ్ /muccaḍ/

lie (a) *n.* లబడ్ /labaḍ/
lie down *v.* పట్- /paṭ-/
lie in coils *v.* గీడి పా- /gīḍi pā-/
life *n.* జీవ /jīva/
light (fire) *v.* నిరు- /niru-/; పొత్- /pot-/
light (from source) *n.* వేడ్చి /vēḍci/
light (in the) *adv.* కడ్ వేడ్చి /kaḍ vēḍci/
light (weight) *adj.* హల్కల్ /halkal/
light coming *v.* జగుమ్నె ఆత /jagumne āta/
light green butterfly *n.* కోడ పిప్రి /kōḍa pipri/
light *n.* ఉజుడ్ /ujuḍ/; హల్కొ /halko/
light wind *n.* జరజర వడి /jarajara vaḍi/
lighter *n.* జక్మక్ /jakmak/
light-headed *v.* చక్కార్ వా- /cakkār vā-/
lighting *n.* నిరుస్- /nirus-/
like . . . like . . . (dist.) *corr.* దహన్ . . . అహన్ . . /dahan . . . ahan . ./
like *n.* ఇష్టమ్ /iṣṭam/; *adv.* లాడ్న /lāḍna/; వేస్న /vēsna/
like that *adv.* అహ్నె /ahne/; తాన్ దాత్న /tān dātna/; హాన్ /hān/
like this (type) *adv.* ఈతల్ /ītal/
like this *adv.* ఇదెన్ మొడి /iden moḍi/ *See:* ఇద్
likewise *adv.* దాత్న /dātna/
liking *n.* ఇష్టమ్ /iṣṭam/; పసంద్ /pasand/
lime *n.* చున్న /cunna/; లింబు పండి /limbu paṇḍi/
limit *n.* సివ /siva/
limited time *n.* కమ్మివేర్ /kammivēr/
limp *v.* కూట్- /kūṭ-/
limping leg *n.* టూటి కాల్ /ṭūṭi kāl/
line (in a) *adv.* సార్ని /sārni/
line *n.* గీతొ /gīto/; పర్చ /parca/
line up in order *n.* లయింతె /layinte/
lion *n.* చిహో /ciho/
lip *n.* సివ్లి /sivli/
liquor (generic) *n.* కల్ /kal/
liquor (kind of) *n.* తాడి కల్ /tāḍi kal/; *n.* సీంది కల్ /sīndi kal/
liquor maker *n.* కలడి /kalaḍi/ *See:* కల్
lit the fire *v.* నిరుస్- /nirus-/; మాస /māsa/
litter *n.* కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi/; కాడింగ్ /kāḍiṅg/; బుర్క /burka/
little *adj.* ఇచ్చుస /iccusa/; *adv.* గట్కమెన్ /gaṭkamen/
little down *adv.* జరసి బూడ్ /jarasi būḍ/
little fish *n.* జిజె /jiṅe/
little girl *n.* బుచ్చి₂ /bucci/
live *v.* జిన్గని కీ- /jingani kī-/; రహె మా- /rahe mā-/; *n.* పిస్వల్ /pisval/;
liver *n.* తడకి /taḍaki/
living things *n.* జివ్రస్ /jivras/
living with fear *v.* వెర్రెతె పిస్వల్ /verrete pisval/
lizard (generic) *n.* డొక్కె /ḍokke/
lizard (household) *n.* కుదుర్ డొక్కె /kudur ḍokke/ *See:* డొక్కె
load *n.* జడ్ /jaḍ/
loan *n.* బాకి /bāki/
local cigarette *n.* బీడి /bīḍi/
locate *v.* వాట /vāṭa/; సోక /sōka/
lock *n.* కుంజి డబ్బ /kuñji ḍabba/
lodging of bridegroom's party *n.* జానొస /jānosa/
loft *n.* ఆటెర /āṭera/
log *n.* నాట్ /nāṭ/
long *adj.* లంబొ /lambo/
long ago *adv.* అస్కె /aske/; బస్కెయొ /baskeyo/
long basket *n.* హార /hāra/
long festival *n.* సడ్ /saḍ/
long section of a field *n.* వోరి /vōri/
long time ago *n.* తొల్లెతజమనతె /tolletajamanate/ *See:* జమన
long-distance shout *n.* కిలండి /kilaṇḍi/
look (a) *n.* నదుర్ /nadur/
look (to) *v.* నదుర్ కీ- /nadur kī-/
look at *v.* నూడ్- /nūḍ-/
look back *v.* వెలిసి నూడ్వల్ /velisi nūḍval/
look *v.* దిస /disa/
loop of snare *n.* పాస /pāsa/
loosen (rope) *v.* రేంగ్- /rēṅg-/
loosen (something) *v.* డిలల్ కి- /ḍilal ki-/
loot *v.* లూటి కీ- /lūṭi kī-/
lorry *n.* లారి /lāri/
losing your wife *n.* రాండ్వల్ /rāṇḍval/
loss (make a) *v.* డుబె మా- /ḍube mā-/ *See:* డుబి కీ-
loss *n.* లాస్ /lās/
lost life *v.* జీవ సొత్త. /jīva sotta./
lotion *n.* మత్ /mat/
loud voice *n.* పెర్స లేఞ్ /persa lēṅ/
loudly *adv.* జోర్తె /jōrte/
louse *n.* పుర్కి /purki/; సీర్₂ /sīr/
love *n.* గోడితె /gōḍite/; మయ్య /mayya/
lovely *adj.* సాద్రల్ /sādral/
lover (f.) *n.* లాడి /lāḍi/
lover (m.) *n.* లాడల్ /lāḍal/

lovingly *adv.* గోడ గోడి /gōḍa gōḍi/; లాడి గోడితే మన్వల్ /lāḍi gōḍitē manval/; లాడ్నె /lāḍne/
low tone *n.* కుసయ్ /kusay/
lower abdomen *n.* దాద్ర /dādra/
luck *n.* కిస్మత్ /kismat/; తక్డిర్ /takdir/; దయ్వ /dayva/; నసిబ్ /nasib/
lull *v.* నహ్డి కీమ్ /nahḍi kīm/
lump *v.* వొప్ కీమ్ /vop kīm/
lunch *n.* నెహలి /nehali/
lungs *n.* పొపొస్ /popos/
lurch *v.* జీక సీమ్ /jīka sīm/
lustre *n.* దిర్ దిర్ /dir dir/

M

madness *n.* పిస్సంగ్ /pissaṅg/
magic *n.* ఇంద్రజాల్ /indrajāl/; మయడ్ /mayaḍ/
mahua flowers *n.* డుమ్మెర /ḍummera/
mahua fruit *n.* గార /gāra/
main beam *n.* ఆడె /āḍe/
main *n.* కాస్$_2$ /kās/
main one *n.* మేన్ వాలె /mēn vāle/
maize (flower) *n.* జేల$_2$ /jēla/
maize *n.* మక్కె /makke/; మక్కె సెన్క /makke senk/
major (m.) *n.* జవన్ /javan/
make a boundary *n.* దూర వాట్వల్ /dūra vāṭval/
make clean *v.* సాప్ కీమ్ /sāp kīm/
make fun of *v.* డవరింగ్ కీ- /ḍavariṅg kī-/
make hot *v.* కాసుస్- /kāsus-/
make it stand *v.* నిప్పసి ఇర్ర /nippusi irra/; నిల్సి మన్ /nilsi man/
make it to cross *v.* వీడుసీమ్ /vīḍusīm/
make jokes *v.* చెహ్- /ceh-/
make known *v.* ఇత్తల్ కీ- /ittal kī-/
make peace *v.* సాంత్ కీమ్ /sānt kīm/
make ready *v.* నివ్డి కీ- /nivḍi kī-/ *See:* నివ్డె మా-
make rope *v.* నోట్- /nōṭ-/
make sharp *v.* దార్ కీమ్ /dār kīm/
make use of *v.* లావి కీ- /lāvi kī-/
make wet *v.* నహ్- /nah-/
making a move *n.* జర్గుస్వల్ /jargusval/
making a tomb or grave *n.* మిస్వల్ /misval/
making fence *n.* జాంజి దొహ్వల్ /jāñji dohval/
making them to be alive *n.* పిసుస్వల్ /pisusval/
male (animal) *adj.* గొహ్డల్ /gohḍal/
male goat for marriage feast *n.* పారి బోకుడ్ /pāri bōkuḍ/
male goat *n.* బక్ర /bakra/
male goats *n.* హెర్రె బోకుక్ /herre bōkuk/
male pig, boar *n.* యెక్లల్ పద్ది /yeklal paddi/
man (old) *n.* మాత్రల్ /mātral/
man from there *n.* అగ్గటొర్ /aggaṭor/ *See:* అగ్గ
man *n.* మాయ్నల్ /māynal/
man of Harijan caste *n.* చండ్కల్ /caṇḍkal/
man who donates *n.* పున్నెవంతల్ /punnevantal/
man who got glory *n.* కీర్తివాలె /kīrtivāle/ *See:* కీర్తి
man who tends buffaloes *n.* బస్కయల్ /baskyal/
man who tends cattle *n.* డోర్కల్ /ḍōrkal/
managing *n.* తాకు సియ్వల్ /tāku siyval/
manger *n.* సిత్రి /sitri/
mania *n.* తిక్క /tikka/
manner *n.* చాల్ /cāl/
manure basket *n.* కడ్గ టాటి /kaḍga ṭāṭi/
manure *n.* కాత్ /kāt/
many *adj.* డాట్ /ḍāṭ/; *adj.* బయ్ వెల్లె /bay velle/
many bundles of firewood *n.* కట్టె సూడి /kaṭṭe sūḍi/
many coloured *n.* రంగ్ /raṅg/; రంగ్ రంగ్న /raṅg raṅgna/
map *n.* పటం /paṭaṁ/
Marathi *n. prop.* మరటి /maraṭi/
marble *n.* పర్సి బండ /parsi baṇḍa/
mark *n.* టిక్ల /ṭikla/; బొట్ /boṭ/
market *n.* జత్ర /jatra/; హాటుం /hāṭuṁ/
marking nut tree *n.* కొహ్క (మర్ర) /kohka (marra)/
marks *n.* పర్చ /parca/
marriage (day after) *n.* అయిన /ayina/
marriage (second) *n.* పాట్ /pāṭ/
marriage ceremony *n.* మర్మి /marmi/; మర్మింగ్ /marmiṅg/
marriage function (kind of) *n.* కాజె /kāje/
marriage relationship *n.* సోరిక్ /sōrik/
marriage sunshade *n.* మర్మి పడ్డ /marmi paḍḍa/
mask *v.* మకుస్వల్ /makusval/; *n.* మొకొట /mokoṭa/
massage to relieve pain *adj.* చురి కీ- /curi kī-/
mat *n.* చాప్ర /cāpra/
match *n.* జోడి కీమ్ /jōḍi kīm/
matchbox *n.* కిస్ డబ్బి /kis ḍabbi/
matchstick *n.* కిస్ కోల /kis kōla/
maternal grandfather *n.* అక్కొ /akko/
mathematics *n.* గింతి /ginti/; గనిత్ సాస్త్రం /ganit sāstraṁ/

matter *n.* గొస్టి /gosṭi/;గొస్టింగ్ /gosṭiṅg/; దడ /daḍa/; పడోసా /paḍōsā/; విసయ్ /visay/; హాల్ /hāl/

matting (of bamboo) *n.* పిడ్ప /piḍp/

matting *n.* టాటి /ṭāṭi/

mature (m.) *adj.* మురొ్టర్ /murtor/

mature (nm.) *adj.* మూర్త /mūrta/

may *v.* కియవాంత /kiyavānta/

maybe *adv.* మందర్ /mandar/

meadow *n.* పల్ల /palla/

meal (big) *n.* జేవున్ /jēvun/ *See:* జేవి

meal *n.* జేవి /jēvi/; నెహలి /nehali/

meaning *n.* అర్ట్ /art/

meanwhile *adv.* అచ్చోడ్ రొప్పొ /accōḍ roppo/ *See:* అచ్చొర్

measure (large) *n.* పాయ్లు /pāyli/

measure (medium, tall) *n.* అడ్లి /adli/

measure (small) *n.* చిట్టె /ciṭṭe/

measure *n.* కండి /kaṇḍi/; *v.* కహ్-/kah-/

measurement *n.* గహె /gahe/

measuring stick *n.* బేత్ బడ్డె /bēt baḍḍe/

meat (piece) *n.* కాండుమ్ /kāṇḍum/

meat *n.* లోర /lōra/;. సవ్వి /savvi/

mechanism *n.* మిసిన్ /misin/

mediator of marriage *n.* సుర్ వెర్తల్ /sur vertal/

medicinal creeper *n.* వాగ్చెయ్న (వేలి) /vāgceyna (vēli)/

medicine *n.* మత్ /mat/

meditate *v.* తపస్ కీ- /tapas kī-/

meditate *v.* ద్యాన్ కీమ్ /dyān kīm/

meet *v.* బేటె మా- /bēṭe mā-/

mellow *adj.* పండ్త /paṇḍta/

melt *v.* అర్గ్- /arg-/; ఉగ్రెమా- /ugremā-/

melted *adj.* ఉరిత /urita/

member *n.* గట్టియల్ /gaṭṭiyal/; మహజన్ /mahajan/; మొక్సల్ /moksal/

member of household (f.) *n.* రోత /rōta/ *See:* రోన్

member of household (m.) *n.* రోతొర్ /rōtor/ *See:* రోన్

member of parliament *n.* పార్లమెంట్ నొర్ /pārlameṇt nor/

memory *n.* యాది /yādi/

menace *n.* వెరు సియ్వల్ /veru siyval/

menstruation *n.* లంగ్ $_2$ /laṅg/

merchant *n.* దలల్ /dalal/; బేపరి కియ్వల్ /bēpari kiyval/

merge *v.* ముడుస /muḍusa/

messenger *n.* కబ్రియల్ /kabriyal/

metal collar (agr. implement) *n.* విడ్య /viḍya/

metal lamp *n.* సమ్య /samya/

metal pitcher *n.* గగ్ర /gagra/

method *n.* కాయ్డ /kāyda/; రీతి /rīti/

mew *n.* మ్యావ్ /myāv/

micro *adj.* నుర్మె /nurme/

midday (at) *adv.* దుపరి /dupari/

middle (in the) *adv.* నడ్డుమ్ /naḍḍum/

middle (occurrence) *adj.* నట్పె /naṭpe/

midnight *n.* నడ్డుమ్ నర్క /naḍḍum narka/

midwife *n.* సోనె వోతడ్ /sōne vōtaḍ/

might come *v.* వాయర్ /vāyar/

might *n.* జబర్ దస్తి /jabar dasti/

milk *v.* పాల్ పీర్- /pāl pīr-/ *See:* పీర్-; *n.* పాల్ /pāl/

mill *n.* చక్కి /cakki/

millet heads fed to animals *n.* కూటర్ /kūṭar/

millet *n.* జొన్న /jonna/

mind *n.* బుద్ది /buddi/

mine *pron.* నావ /nāva/

mining for gold *n.* సోనెత్ సాటి తాడ్వల్ /sōnet sāṭi tāḍval/

mirror *n.* ఆర్స /ārsa/

mischievious *adj.* నాదన్ /nādan/

misfortune *n.* చుక్కొ /cukko/

missing *adj.* దవ్డెమాత /davḍemāta/

mistake happened *v.* చుక్కి ఆత /cukki āta/

mix *v.* మిస్డి కీ- /misḍi kī-/

mixing *v.* కావ్లి /kāvli/

mock *adj.* నకిలి /nakili/

model *n.* నమున /namuna/; సపొట్ /sapoṭ/

mole (on skin) *n.* మొర్రొ /morro/; కుర్కుమ్ /kurkum/

money collection *n.* హుండి /huṇḍi/

money *n.* కొత్తంగ్ /kottaṅg/; పయ్సంగ్ /paysaṅg/; రుప్యంగ్ /rupyaṅg/

mongoose *n.* ముగ్గుస్ /muggus/

monk *n.* తప్పెచారి /tappecāri/

monkey (black-faced) *n.* గడ్డి /gaḍḍi/

monsoon (start of) *n.* మిర్గ్ /mirg/

monsoon *n.* పిర్గాలుమ్ /pirgālum/

monster *n.* రక్కెసల్ /rakkesal/

month *n.* మహ్న /mahna/

moon (full) *n.* పునక్ /punak/

moon *n.* జంగొ /jaṅgo/; లెల్లెంజ్ /lelleñj/

moonlight *n.* కడ్ వేడ్చి /kaḍ vēḍci/

more *adj.* అదిక్ /adik/; జాస్త /jāsta/; పుచపుచ /pucapuca/; బయ్ /bay/

more grass *n.* బంజడ్ /bañjaḍ/
morning (in the) *n.* సక్రె /sakre/
morning *n.* జావడ్డ పొద్ద్ /jāvaḍd poḍd/; సక్కెడ /sakkeḍa/
mortar *n.* చహ్కి /cahki/
mosque *n.* మసిద్ /masid/
mosquito *n.* నుల్లె /nulle/
moss *n.* కొహెమాటి /kohemāṭi/
mother god *n.* అవ్వల్2 /avval/
mother *n.* అవ్వల్1 /avval/; బయ్యె /bayye/; బయ్యే /bayye/
mother-in-law *n.* పోరడ్ /pōraḍ/
mother's brother's daughter *n.* మూరె మర్నడడ్ /mūre marnḍaḍ/
mother's elder sister *n.* పేరి /pēri/
mother's elder sister's husband *n.* పేపి /pēpi/
mother's mother *n.* కాకొ /kāko/
mother's younger brother *n.* కాకల్ /kākal/
mother's younger sister *n.* కాకి /kāki/; యాయల్ /yāyal/
mother's younger sister's husband *n.* కాకల్ /kākal/
motorcycle *n.* పట్పటి /paṭpaṭi/; లూన /lūna/
mount (hill) *n.* టెక్డి /ṭekḍi/; బొగ్డ /bogḍa/; మెట్ట /meṭṭa/
mount *v.* తెర్గ్- /terg-/
moustache *n.* మీసెల్క్ /mīselk/
mouth *n.* టొడ్డి /ṭoḍḍi/
move *v.* జర్గ /jarga/; సర్క /sarka/
movement of waves *n.* హెల్వ మెలివల్ /helva melival/
much *adj.* డాట్ /ḍāṭ/; పార్ /pār/; బయ్ వెల్లె /bay velle/
mud (liquid) *n.* డెహ్డ /ḍehḍa/
mud (wet) *n.* చిక్ల /cikla/
muffle *v.* ముచ్చ /mucca/
mule *n.* కాంచర గాది /kāñcara gādi/
murderer *n.* హేండ్వల్ /hēṇḍval/
muscle man *n.* పోయ్సల్ /pōysal/
muscle *n.* పన్నె2 /panne/
mushroom (sg.) *n.* గుహ్ /guh/
music band *n.* డోల్ వాల్యలిర్ /ḍōl vālyalir/
musical instrument (kind of) *n.* కర్నాట్ /karnāṭ/; కీక్రి /kīkri/; చొండ్క /coṇḍka/; జత్తుర్ /jattur/; టొహ్టుడి /ṭohṭuḍi/; డప్ /ḍap/; బొగ్ట /bogṅa/; గుమ్మెల /gummela/; సరింగి /sariṅgi/; పేప్రె /pēpre/
musical instrument (part of) *n.* టహర /ṭahara/; వారి /vāri/
musicians of Gonds *n.* పటడి /paṭaḍi/
Muslims *n. prop.* తుడ్కల్ /tuḍkal/
mustard seed *n.* తీక్య /tīkya/; మొవెర /movera/
mute (f.) *n.* మూకి /mūki/ *See:* మూకల్
mute (m.) *n.* మూకల్ /mūkal/
muzzle *v.* ముస్కె /muske/
my *pron.* నావ /nāva/

N

nail (finger) *n.* తిడింజ్ /tiḍiñj/
nail (metal) *n.* కీడ /kīḍa/
naked person *n.* కుడెకె బసల్ /kuḍeke basal/
name *n.* పొరొల్ /porol/
name of the place *n.* ములుక్నంగ్ పొరొల్క /muluknaṅg porolk/
narrow in radius *adj.* బారిక్ /bārik/
national *adj.* దేస్నొర్ /dēsnor/
native *n.* జాగవాలె /jāgavāle/
nausea *n.* ఊయిల /ūyila/
navel *n.* మొడ్ /moḍ/
navy *n.* రూక దలం /rūka dalaṁ/
near *adv.* కరుమ్ /karum/
near head *adv.* తలదగ /taladaga/
nearly *adv.* కమ్సెకమ్ /kamsekam/
neat in appearance *adj.* అల్స పుల్స /als puls/
necessary (to be) *v.* లాగ్- /lāg-/
neck *n.* గోటి /gōṭi/
necklace *n.* దుమ్మె /dumme/; పోతి /pōti/; హార్ /hār/
necklace pendant *n.* పుస్తె /puste/
need *n.* ఆగ్రమ్ /āgram/
needed *adj.* , *v.* పహ్జె /pahje/
needle *n.* సుయ్ /suy/
neem tree (kind of a tree) *n.* కవ్డిలీమ్ (మర్ర) /kavḍilīm (marra)/
neem tree *n.* లీమ్ (మర్ర) /līm (marra)/
negative critical words *n.* కరబ్ టొడ్డి /karab ṭoḍḍi/
negative thinking or feeling *n.* వాయిట్న బుద్ధి /vāyiṭna buddi/
negatively *adv.* బయ్మన్ /bayman/
negatively criticising someone *v.* చహ్డింగ్ /cahḍiṅg/
neighbourhood *n.* వడ్డ /vaḍḍa/
neighbours *n.* కరుమ్నెర్ /karumner/
nephew *n.* కాస్ సడె /kās saḍe/
nest (bees) *n.* కాడల్ /kāḍal/
nest (hole in tree) *n.* బుల్ల /bulla/

nest *n.* గూడ /gūḍa/; జాకర్ గూడ /jākar gūḍa/ *See:* జాకర్ (పిట్టె); పింజొర /piñjora/
net bag *n.* సిక్క /sikka/
net *n.* జార్$_1$ /jār/
never *adv.* బస్కెన్ /basken/ *See:* బస్కె
new *adj.* పూన /pūna/
new couple *n.* పూన జోడి /pūna jōḍi/
newborn (f.) *n.* మొడ్డె /moḍḍe/ *See:* మొడ్
newborn (m.) *n.* మొడ్డల్ /moḍḍal/ *See:* మొడ్
news *n.* కబుర్ /kabur/; కయ్‌పత్ /kaypat/; గొస్టి /gosṭi/
newspaper *n.* కాగుత్ /kāgut/; రోజిత పేపర్ /rōjita pēpar/
next *n.* దుస్రొ /dusro/
niche in wall *n.* కొనొడ /konoḍa/
night work, illegal work *n.* నర్కడ కామ్ /narkaḍa kām/
night-blind *adj.* అంద్రియల్ /andriyal/; ఆచంద్రల్ /ācandral/
ninety *num.* పొనిస్ /ponis/
nipple *n.* అరిల్ బోయిండ /aril bōyiṇḍa/; బొమ్ /bom/; బోయిండ /bōyiṇḍa/
nit *n.* సీర్$_2$ /sīr/
no *adv.* కట్టొ /kaṭṭo/; *v.* సెల్లె /selle/
no germination *n.* పిర్మకి /pirmaki/
no moon *n.* ఆవుస్ /āvus/
no more! *v.* ఆయర్ /āyar/
noise (make a) *v.* లొల్లి కి- /lolli ki-/
noise *n.* చప్పుడ్ /cappuḍ/; డుక్ డుక్ /ḍuk ḍuk/
noise of wind *n.* వడి నేకంత /vaḍi nēkanta/
noise-making stick (small) *n.* లిక్డి /likḍi/
noodles *n.* సేవ్యంగ్ /sēvyaṅg/
noose *n.* పాస /pāsa/
normal *adj.* సాద్రల్ /sādral/
north *n.* కాలన్ /kālan/; *adj.* కాల్ వడ్డ /kāl vaḍḍa/
northeast *n.* రాంటెక్ /rāṇṭek/
nose mucus (dry) *n.* చిప్డి /cipḍi/; కిప్ట /kipṭa/
nose mucus (wet) *n.* సేమెడ్ /sēmeḍ/
nose *n.* మొసొర్ /mosor/
nose ring *n.* ముక్కెర /mukkera/
nose stud *n.* నత్ని /natni/
not given *v.* సియొన్ /siyon/
not good *adj.* చొకొట్ సెల్లె /cokoṭ selle/
not needed *adj.* వట్టియ్ /vaṭṭiy/
not remembered *adj.* టావ సెల్వక్ /ṭāva selvak/
not tight *adj.* అవ్రెమాయొ /avremāyo/
not *v.* సెల్లె /selle/
now *n.* ఇంకె /iṅke/; ఇజె /iṅe/
numb (become) *v.* ఆక్డె మా- /ākḍe mā-/; సంగ్ /saṅg/
numbness *n.* సిరుమ్ /sirum/
numerous *adj.* కహ పర్వక్ /kaha parvak/
nuzzle *v.* మూస్క- /mūsk-/; బుర్- /bur-/

O

oath *n.* ఆడ /āḍa/
object *v.* అడ్డమ్ ఆ- /aḍḍam ā-/
oblique-leaved jujube *n.* సూరె (మర్ర) /sūre (marra)/
observance *n.* నేకి కీమ్ /nēki kīm/
observing *n.* ఈసర /īsara/
obstinacy *n.* హట్ /haṭ/
obstinate *adj.* ముండి /muṇḍi/
obstruct *v.* అడ్డమ్ ఆ- /aḍḍam ā-/
obstruction *n.* పాడి /pāḍi/
obtained (to be) *v.* పావె మా- /pāve mā-/
occupy *v.* అమ్డి కియ్వల్ /amḍi kiyval/; ఆగుటి /āguṭi/
occurrence *n.* జోక /jōka/
ocean *n.* పెర్స సమ్దుర్ /persa samdur/
odd *adj.* గమతె /gamate/
offer sacrifice *v.* సుజర సీమ్ /sujara sīm/
offer *v.* పిహుస /pihusa/
offering (of grain) *n.* సేస /sēsa/
office *n.* కచురి /kacuri/
officer *n.* గిర్దవర్ /girdavar/; డగుర్ సార్ /ḍagur sār/; హుకుమ్ దార్ /hukum dār/
oh! *intj.* అబ్బా /abbā/
oil cake *n.* పీచి /pīci/
oil from the ground *n.* తోడినియ్ /tōḍiniy/
oil *n.* నియ్ /niy/
oil prepared out of fat *n.* కొడ్వింజ్ నియ్ /koḍviñj niy/
oil tin *n.* పీప /pīpa/
okra *n.* బేండి /bēṇḍi/
old (of cattle) *n.* డొగ్గి /ḍoggi/
old (of man) *adj.* పెర్స /persa/
old age *n.* వెడిల్ /veḍil/
old couple *n.* సిటుక్నె పల్క్ /siṭukne palk/
old man *n.* . తొత్తొర్ /tottor/; మాత్రల్ /mātral/; వెడిల్ /veḍil/
old person *n.* టాటొస్ వెడిల్ /ṭāṭos veḍil/
old thing *n.* తొత్త బాసన్ /totta bāsan/
old woman *n.* డుగ డుగ ఆత /ḍuga ḍuga āta/; తొత్త /totta/ *See:* తొత్తొర్

older sister's husband *n.* బాటో /bāṭo/
oleander tree *n.* గన్నెర్ (మర్ర) /ganner (marra)/
on *adv.* పొర్రో /porro/
on behalf of *adv.* లాసి /lāsi/
on foot *adv.* కాల్క్నె /kālkne/ *See:* కాల్
on his own *pron.* వోన వోర్ /vōna vōr/
on my own *pron.* నావ నన్నయ్ /nāva nannay/
on that day *adv.* అంటి /aṇṭi/
on the left hand *adv.* డెమ్మ కయ్దె /ḍemma kayde/
on the left hand side *adv.* డెమ్మ కాక్ /ḍemma kāk/
on the other side *adv.* హందకాకున్ /handakākun/
on the right hand *adv.* తిన కయ్దె /tina kayde/
on the right hand side *adv.* తిన కాక్ /tina kāk/
on the side *n.* కాక్ /kāk/
on what day *pron.* బంటి /baṇṭi/
one (m.) *num.* వరొర్ /varor/
one (nm.) *num.* ఉంది /undi/
one day *n.* బస్కెయె ఉంది దియ /baskeye undi diya/
one thousand *num.* బద్ర /badra/
onion *n.* ఉల్లి /ulli/
only *adv.* పక్త్ /pakt/; సిరిప్ /sirip/
only one man *adv.* యేకార్యల్ /yēkāryal/
open *adj.* కుల్లొ /kullo/; *v.* గడి కీ- /gaḍi kī-/; తెరి- /teri-/
open mouthed *n.* డక్నె కియ్వల్ /ḍakne kiyval/
openly *adv.* ఉగ్డొయ్ /ugḍoy/
operate *v.* ప్రయోగ్ కీ- /prayōg kī-/
opinion *n.* ఇచ్చ /icca/
opium *n.* కారి మత్ /kāri mat/
opportunity *n.* అవకాస్ /avakās/; మోక /mōka/; యేల /yēla/; వకుత్ /vakut/; సాంచ్ /sāñc/
oppose *v.* పోటిత పార్టి /pōṭita pārṭi/
orange *n.* సంతర్ /santar/
orchard *n.* గుబ్డ /gubḍa/
order *n.* లయిన్ /layin/; సారె సారె /sāre sāre/; సార్ని /sārni/
origin *n.* సురు /suru/
ornament (kind of) *n.* సర్రి /sarri/
ornamental belt *n.* కర్డొడ /kardoḍa/
ornaments *n.* లెహ్మి /lehmi/
orphan *n.* పోసటి /pōsaṭi/
other *adj.* ఉందుంది /undundi/
others *adj.* హబ్బిడుర్ /habbiḍur/
otherwise *adv.* అయ్వెకె /ayveke/
our (pl.) *pron.* మావంగ్ /māvaṅg/
our (sg.) *pron.* మావ /māva/
outer room *n.* బీడ /bīḍa/
outline *n.* ఆకార్ /ākār/; స్వబావ్ /svabāv/
outmoded *n.* అస్కె /aske/
outside *adv.* బహ్రి /bahri/
outstanding *adj.* బాకి /bāki/
oven *n.* తావ /tāva/
overflow *v.* పాసివోత /pāsivōta/; పోంగ్ /pōṅg/
owl *n.* గుబ్బుడ్ (పిట్టె) /gubbuḍ (piṭṭe)/
owner *n.* మాల్కల్ /mālkal/; సావ్ కారల్ /sāv kāral/

P

'paan' tree *n.* వీడాకివేలి /vīḍākivēli/
Pacific Ocean *n. prop.* పసిపిక్ సమ్దుర్ /pasipik samdur/
packet *n.* పుడ /puḍa/
pad (for bullock) *n.* జోత /jōta/
paddy *n.* వంజి /vañji/
pail *n.* తాలి /tāli/
pair of *n.* తానజోడ్ /tānajōḍ/
pair *v.* జోడ్ అర /jōḍ ara/
palace, castle *n.* రాజన మందిర్ /rājana mandir/
palanquin *n.* పాల్కి /pālki/
palm leaf *n.* తాడిఆకి /tāḍiāki/
palm liquor *n.* తాడి కల్ /tāḍi kal/
palm of hand *n.* అస్తుర్ కయ్ /astur kay/
palmistry *n.* పంచంగం /pañcaṅgaṁ/
pan *n.* కక్కుడ్ /kackuḍ/
panic *n.* వెరిసి /verisi/
pant (to) *v.* నేస్క్- /nēsk-/
panther *n.* సోంచీతల్ /sōñcītal/
papaya tree *n.* పొప్పయ్ (మర్ర) /poppay (marra)/
paper *n.* కాగుత్ /kāgut/
parcel *n.* గట్టి /gaṭṭi/
parch (grain) *n.* పిడుస్- /piḍus-/
parched grain *n.* పొహెంగ్ /poheṅg/; లెహెంగ్ /leheṅg/; హూడంగ్ /hūḍaṅg/
parents *n.* అవ్వల్ బాబో /avval bābō/
parrot (big) *n.* రావ్డల్ /rāvḍal/
parrot (generic) *n.* రాగొ /rāgo/
parrot (small) *n.* డెగ్గల్ (పిట్టె) /ḍeggal (piṭṭe)/
part *n.* వంత్ /vant/
participating *v.* హాజ్రి ఆయ్వల్ /hajri āyval/

particles (fine) *n.* బుక్ని /bukni/
partition *n.* గూరె /gūre/
partridge (kind of) *n.* కక్రంజ్ /kakrañj/
pass *n.* చెర్కి /cerki/; మెయ్తోర్ /meytor/; పీడ /vīḍa/; సంద్ /sand/
past *adv.* తొత్తొర్ /tottor/
pat on the back *v.* తాపి కీమ్ /tāpi kīm/
path *n.* సరి /sari/
patience *n.* సాంతి /sānti/
patient *n.* బేమరి /bēmari/; బేమరివాలె /bēmarivāle/; రోగ్ /rōg/
patiently *adv.* గహ్రి /gahri/
patio *n.* మందొల /mandola/
payment *n.* సియ్వల్ /siyval/
peaceful *adj.* సాంత్న /sāntna/
peacock feather headdress *n.* గుసడి టోపి /gusaḍi ṭōpi/
peacock *n.* డాండియల్ /ḍāṇḍiyal/; మల్ /mal/; కుచ్చల్ మల్ /kuccal mal/
pearl *n.* మొతి /moti/
peel *v.* వోడు సీ- /vōḍu sī-/
peeled (be) *v.* వొడుంగ్- /voḍuṅg-/
peepal tree *n.* ఆలి (మర్ర) /āli (marra)/
peg (for snares) *n.* టేడ్ప /ṭēḍpa/
peg at the side of the yoke *n.* సివొడ /sivoḍa/
peg *n.* కిరుటి /kiruṭi/; చీల /cīla/
pen *n.* పొంటిన్ /poṇṭin/
pen refill *n.* కాడి$_3$ /kāḍi/
penalty *n.* జుర్మన /jurmana/
pencil *n.* కట్టె పొంటిన్ /kaṭṭe poṇṭin/; పెన్సిల్ /pensil/
pendant *n.* పుస్తె /puste/
penis *n.* చూచొ /cūco/
people *n.* జన్క్ /jank/; లోకుర్ /lōkur/
pepper seeds *n.* మిరియంగ్ /mīriyaṅg/
period (of time) *n.* జమన /jamana/; యుగ్ /yug/; లంగ్$_2$ /laṅg/
permit *n.* వోయ్వల్ /vōyval/; సరు కీమ్ /saru kīm/
persecution, kill *n.* జక్వల్ /jakval/
perseverance *n.* హట్ /haṭ/
person having hair *n.* జాడ్కల్ /jāḍkal/; బోడ్కల్ /bōḍkal/
person in authority *n.* కార్బారి /kārbāri/
person not having training *n.* కరిచిలొర్ /karicilor/
person of good character *n.* సత్ బుద్ధివాలె /sat buddivāle/
person who grows grass *n.* హిర్వల్ జాడి /hirval jāḍi/
person who helps *n.* సాత్ సియ్వల్ /sāt siyval/
pester *v.* జిద్ /jid/
pesticide *n.* మర్ర$_2$ /marra/
pesticide pump *n.* మర్ర డబ్బ /marra ḍabba/
pesticides *n.* పుడ్క న మర్ర /puḍk na marra/
pestle (stone) *n.* రొబ్బెకల్ /robbekal/
pestle (wooden) *n.* రోకల్ /rōkal/
petrol *n.* పెట్రొల్ /peṭrol/
photocopy *n.* మత్తపె చాపి కియ్వల్ /mattape cāpi kiyval/
phratry *n.* సగ్గ /sagga/
pick up *v.* పెర్- /per-/
pick vegetables leaves *v.* కిచ్- /kic-/
pickles *n.* రాయ్త /rāyta/
picnic *n.* నెహలి /nehali/
piece *n.* టుక్డె /ṭukḍe/
piece of chalk *n.* లెకన్ కోల /lekan kōla/ *See:* కోల
piece of cloth worn by men around the waist *n.* లుంగి /luṅgi/
pieces of straw *n.* జాడి కోల /jāḍi kōla/
pierce (accidentally) *v.* గండ్- /gaṇḍ-/
pierce (gore) *v.* కొహ్క-$_2$ /kohk-/
pierce (poke) *v.* కొట్- /koṭ-/
pig *n.* పద్ది /paddi/; రొహి /rohi/
pigeon (kind of) *n.* పొనడ్ /pōnaḍ/
pigeon hawk *n.* పురడ్ దేగొ (పిట్టె) /puraḍ dēgo (piṭṭe)/
pigeon *n.* పారెవ (పిట్టె) /pāreva (piṭṭe)/
pigment *n.* రంగ్- /raṅg-/
pile *n.* రాసి$_2$ /rāsi/; పీచ్ డాగి /vīc ḍāgi/
pill *n.* గోలి /gōli/
pillar *n.* కంబ /kamba/; దారుక్ /dāruk/
pillars of wood *n.* డేరింగ్ /ḍēriṅg/
pillow *n.* తలబిల్ల /talabilla/
pimple, boil *n.* వెర్చె$_1$ /verce/
pincers *n.* చిమ్ట /cimṭa/
pinch *v.* కిస్క్- /kisk-/
pink powder *n.* గుల్వల్ /gulval/
pins and needles *n.* సిరుమ్ /sirum/
pious *adj.* సుడుడ్ కియ్వల్ /suḍuḍ kiyval/
pip (of fruit) *n.* పెడె /peḍe/
pip (of mango) *n.* టోయి /ṭōyi/
pipe (for liquid) *n.* గొట్ట /goṭṭa/
pipe (smoking) *n.* చుట్ట /cuṭṭa/
pipe *n.* చిలిమ్ /cilim/
pit *n.* డుంక /ḍuṅka/; డొడ్డొ /ḍoḍḍo/; లొంద్క /londka/
pitch *n.* కారి సెవ్వెర్ /kāri sevver/

place (to) *v.* ఉర్స్- /urs-/
place for ceremony *n.* కడ /kaḍa/
place for worship *n.* పేన్ కోమ్టు /pēn kōmṭa/ *See:* కోమ్టు
place that has been dug *n.* కప్పింగ్ /kappiṅg/
place things in disordered manner *v.* రికమ్ కీ- /rikam kī-/
plain *n.* పల్ల /palla/
plait, hair bun *n.* జూడ /jūḍa/
plane (for wood) *n.* దూసడ /dūsaḍa/
plane (tool) *n.* దూగడ /dūgaḍa/
planet *n.* గ్రహము /grahamu/
plank *n.* పాటి /pāṭi/
plant (kind of) *n.* ముగ్రిపుఱర్ /mugripuṅar/
plant infected by insects *n.* పుడిత /puḍita/
plant *v.* ఉర్స్- /urs-/; *n.* కాత్లె /kātle/; మొరొల్ /morol/; సెవ్వెర జాడి /sevvera jāḍi/
plantain *n.* కేరె /kēre/
plantain tree *n.* కేరె (మర్ర) /kēre (marra)/
plaster *v.* మాచ్- /māc-/
plate (for eating) *n.* దడియ /daḍiya/
plate (large) *n.* పరత్ /parat/
plate (weighing scales) *n.* తాగ్డి /tāgḍi/
plate filled with food *n.* టావ్ /ṭāv/
plate *n.* దెడియ /deḍiya/; దెడె /deḍe/
platform for weddings *n.* బొవ్ల /bovla/
play (instrument) *v.* నేకుస్- /nēkus-/
play acting *n.* కేల్ /kēl/
play *v.* కర్స్- /kars-/; *n.* కర్స్‌వల్ /karsval/; నాటక్ /nāṭak/; వడుస్వల్ /vaḍusval/
plead *v.* తన్‌లాడ /tanlāḍa/
please go *v.* సొంట్ /soṇṭ/
please *v.* దయకీసి /dayakīsi/
pleasure *n.* ఆనంద్‌ఆమ్ /ānandām/; కుసి గమ్మత్ /kusi gammat/; కుసిఆమ్ /kusiām/; డవరింగ్ /ḍavariṅg/; సాంత్‌ఇర్ర /sāntirra/
plethora *n.* అదిక్న /adikna/
plough (a) *n.* నాయ్‌ఙల్ /nāyṅal/
plough (generic) *n.* నేర్ /sēr/
plough (part of) *n.* కూస /kūsa/; పాలె /pāle/; సివొడ /sivoḍa/
plough (to) *v.* ఊడ్-$_2$ /ūḍ-/
plough harness (part of) *n.* జోత /jōta/
ploughed land *n.* ఊడ్తవాలె /ūḍtavāle/
ploughing *n.* ఊడ్వల్ /ūḍval/
pluck *v.* కొయ్- /koy-/
plug *v.* ముహ్- /muh-/
plum (wild) *n.* రేఙ /rēṅa/
plump *adj.* డొబ్బల్ /ḍobbal/
pocket *n.* కీస /kīsa/
pod (of bean) *n.* సేఙ /sēṅa/
poem *n.* పాటంగ్ /pāṭaṅg/
poet *n.* రచ్చికియ్వల్ /raccikiyval/
poetry *n.* పాటన జూండ్ /pāṭana jūṇḍ/
point *n.* కొడ్డి /koḍḍi/
point out *v.* తొహ్- /toh-/
point where stem joins fruit *n.* టొడ్మ /ṭōḍma/
pointer (scales) *n.* కాట /kāṭa/
poison *n.* విక్ /vik/
poisonous gas *n.* విక్ పగ్రెమాత /vik pagremāta/
poke *v.* కొట్- /koṭ-/
poker *n.* పత్తంగ్ /pattaṅg/
pole (for clothes to dry on) *n.* డాఙుడ్ /ḍāṅuḍ/
pole (ritual) *n.* కాటీ /kāṭī/
police *n.* పోలిస్ /pōlis/
policemen *n.* రక్వలి /rakvali/
polish *v.* చమ్కి కీ- /camki kī-/; చమ్లె మా- /camle mā-/; *n.* లక్క /lakka/
politics *n.* రాజ్క్ /rājk/
polluted air *n.* కరబ్ వడి /karab vaḍi/
polyester *n.* పాలిస్టర్ /pālisṭar/
pond *n.* కుంట /kuṇṭa/
ponder *v.* సోసి కీ- /sōsi kī-/
pool of blood *n.* నెత్తుడ డోబి /nettuḍa ḍōbi/
poor *adj.* హరిబ్ /harib/
pop (grain) *v.* పిడ్- /piḍ-/
pop *v.* వయవయ సొన్ /vayavaya son/; సప్నె దురియ /sapne duriya/
porch *n.* వోడ /vōḍa/
porcupine *n.* సుయ్ పద్ది /suy paddi/
porridge (kind of) *n.* అయిన జావ /ayina jāva/; *n.* జావ /jāva/
portrait (make a) *v.* చిత్రన్ కీమ్ /citran kīm/
portray *v.* రెహ్వల్ /rehval/
possess *v.* ఆగుటి కియ్వల్ /āguṭi kiyval/
post box *n.* పోస్ట్ డబ్బ /pōsṭ ḍabba/
postponing *v.* వాయిద వాత్తెర్ /vāyida vāṭter/
posture *n.* చాల్ /cāl/
pot (clay, large) *n.* బుడ్డి /buḍḍi/
pot (clay, small) *n.* కుండి /kuṇḍi/
pot (cooking) *n.* గంజ్ /gañj/
pot (large) *n.* కాంగ్ /kāṅg/

pot (large, for heating water) *n.* పాంత /pānta/
pot (metal, for water) *n.* గడొల /gaḍola/
pot (metal, rounded) *n.* కుర్వి /kurvi/
pot holder *n.* చుమ్మర్ /cummar/
potatoes *n.* ఆలు గడ్డంగ్ /ālu gaḍḍaṅg/
potion *n.* మత్ /mat/
potter *n.* కుమ్మల్ /kummal/
potter's wife *n.* కుమ్మె /kumme/
pouch *n.* వోటి /vōṭi/
pound *v.* ఉస్- /us-/; జహ /jaha/; దంచ్- /dañc-/; బుక్కి /bukki/; వాటి కి- /vāṭi ki-/
pour out *v.* వెడి- /veḍi-/
pour *v.* సొద్దెల్ /soddel/
poverty *n.* పోక్డ /pōkḍa/
powder (from worms) *n.* నూడ /nūḍa/
powder (red and pink) *n.* కుక్కు గుల్వల్ /kukku gulval/
powder (red) *n.* కుక్కు /kukku/
power *n.* అదికార్ /adikār/; కరంట్ /karaṇṭ/
powerful *adj.* తాకత్ మత్త /tākat matta/
Pradhan *n. prop.* పటడి /paṭaḍi/
praise *n.* మెచ్వల్ /mecval/
prawns; shrimps *n.* జత్తెంగ్ /jatteṅg/
prayer *adj.* ప్రార్తన /prārtana/
prayer to a dead person *n.* సాన పూజ /sāna pūja/
predictably *adv.* ఆగమె /āgame/
prefer *v.* పతెకమ్ ఆచ్వల్ /patekam ācval/
preferable *adj.* ఆచ్త /ācta/
preferably *adv.* ఆనల్ /ānal/; పత్తెకమ్ /pattekam/
pregnancy *n.* గర్బ /garb/
pregnant stomach *n.* పీర్ /pīr/
pregnant woman *n.* డాడి మంత /ḍāḍi manta/
pre-marriage ceremony *n.* ఊటెడ /ūṭeḍa/
prepare *v.* నివ్డి కీ- /nivḍi kī-/ *See:* నివ్డె మా-; సవ్రి కీ- /savri kī-/
prescription *n.* మత్క్ న చిట్టి /matk na ciṭṭi/
presence *n.* చర్న /carna/
preserve *v.* పిసుసీమ్ /pisusīm/
press *v.* అద్మ /adma/; వయ్నెఇర్ర /vayneirra/; *n.* మొర్ /mor/
pressure *n.* పొదుపు /podupu/
prevent from rotting *v.* కడివక్నె /kaḍivakne/
previous *n.* తొల్లె /tolle/
price *n.* మహ్గ్ /mahg/
prick (accidentally) *v.* గండ్- /gaṇḍ-/
pricking *n.* సిరుమ్ /sirum/
pricking with goad *n.* సుతరి బడ్డె /sutari baḍḍe/
prickly *adj.* నోయుస్వల్ /nōyusval/
prickly heat *n.* వెర్చె1 /verce/
pride *n.* గర్వ /garva/
priest *n.* కటొడల్ /kaṭoḍal/; దేవరి /dēvari/
priest's wife *n.* కటోడె /kaṭōḍe/ *See:* కటొడల్
primitive *adj.* మొదొడ /modoḍa/
print *n.* చాపి కియ్వల్ /cāpi kiyval/
printing *n.* ముద్ర వాట్వల్ /mudra vāṭval/
prison cell *n.* జేల్త హర్ర /jēlta harra/
private *adj.* తన్వతన్ /tanvatan/
prize *n.* ఇనమ్ /inam/
problem *n.* విచర్ /vicar/
procure *v.* పుటుస్- /puṭus-/
prod *v.* చబుక్నె /cabukne/
prodding stick *n.* బడ్డె /baḍḍe/
produce (cultivated) *n.* మాల్ /māl/
productive *v.* నివ్డి కీ- /nivḍi kī-/
profit *n.* పాయ్డ /pāyḍa/
progress (be in) *v.* తాక్- /tāk-/
prohibition *n.* మర్ణుస్వల్ /marṇusval/
proliferate *v.* పుడి /puḍi/
pronounce with perfection *v.* చొకొట్ వడ్క /cokoṭ vaḍka/
proper (be) *v.* జోడె మా- /jōḍe mā-/
property *n.* జాయ్జత్ /jāyjat/
prosecutor *n.* దర్కస్ సియ్వల్ /darkas siyval/
prosper *v.* సుద్రెమాయ్వల్ /sudremāyval/
prostrate oneself *v.* కాల్క్ అర్- /kālk ar-/
protect *v.* చిప్నె కీ- /cipne kī-/
province *n.* మండల్ /maṇḍal/
provisions *n.* చంది /candi/
pubic hair (pl.) *n.* సేటెంగ్ /sēṭeṅg/
pull (rope) *v.* చేంది కీ- /cēndi kī-/
pull down *v.* వీస్క్- /vīsk-/
pull faces *v.* మారుస్- /mārus-/
pull on your own *n.* వీస్క్వల్ /vīskval/
pull out *v.* తెర్- /ter-/; తెర్వల్ /terval/
pull up *v.* చడి కీ- /caḍi kī-/
pull *v.* ఊమ్- /ūm-/; యెరిసెర్ /yeriser/
pullet *n.* తల్లుర్ కొర్ /tallur kor/
pulley (on well) *n.* గిర్క /girka/
pulse (kind of) *n.* తూరింగ్ /tūriṅg/
pulses *n.* డారి /ḍāri/
pump (for pesticides) *n.* మర్ర డబ్బ /marra ḍabba/
pump *n.* నల్ల /nalla/; పోర్ని /pōrni/

pumpkin *n.* కొహ్రా /kohre/
punishment *n.* సిక్స /siksa/
purchased *v.* పుట్ట /puṭṭa/
purified *adj.* చొకొట్న /cokoṭna/
purify *v.* సుడుడ్ కియ్వల్ /suḍuḍ kiyval/
purpose *n.* క్యాల్ /kyāl/; లక్సకియ్వల్ /laksakiyval/
purse *n.* పర్సు /parsu/
pus *n.* కూలుమ్ /kūlum/
push (with fingers) *v.* అహ్చ్-$_1$ /ahc-/
push in *v.* దుర్స్- /durs-/
push *v.* డగ్లి కి- /ḍagli ki-/
pustule *n.* పోడ్ /pōḍ/
put (seed) *v.* ఉర్స్- /urs-/
put down *v.* దొస్- /dos-/
put hands together *v.* ముజ్ర కీ- /mujra kī-/
put in order *v.* చంచి కీ- /cañci kī-/
put in *v.* నేహ్- /nēh-/
put on eye colour *v.* కాజూడి దొస్- /kājūḍi dos-/
put on *v.* పోండ్- /pōṇḍ-/; లావి కీ- /lāvi kī-/
put standing *v.* నితూస్- /nitūs-/; నిపుస్- /nipus-/; నిలుస్- /nilus-/
put to sleep *v.* మిండూస్- /miṇḍūs-/
put *v.* ఇర్- /ir-/
putting *n.* ఉహ్వల్ /uhval/
putting out *v.* బహ్రి టెండ /bahri ṭeṇḍa/
puzzle *v.* తక్లిబ్ కీమ్ /taklib kīm/
python *n.* మాసుల్ (తరస్) /māsul (taras)/

Q

quail *n.* ఊతి (పిట్టె) /ūti (piṭṭe)/
quarrel *v.* తెరుస్- /terus-/; *n.* తెరుస్వల్ /terusval/
quarter (fraction ¼) *num.* సవ్వ /savva/
quarter *num.* పడెమెన్ /paḍemen/
queen *n.* వేలడ్ /vēlaḍ/
quench thirst *v.* ఆర్- /ār-/
question *v.* పూసి కీ- /pūsi kī-/
quick *adj.* తోతె /tōte/; పట్నె /paṭne/
quickly *adv.* జోర్తె /jōrte/; తర తుర /tara tura/; దాందర్ వాందర్ /dāndar vāndar/; వయ్నె /vayne/; వెయ్నె వెయ్నె /veyne veyne/; సపసిప్ప /sapasippa/
quiet *adv.* దబ్ /dab/
quilt *n.* దుప్పటి /duppaṭi/
quit *v.* సుటి కీ- /suṭi kī-/
quiver *n.* గొట్ట /goṭṭa/

R

rabbit *n.* మొల్లొల్ /mollol/
racket (a) *n.* లొల్లి /lolli/
racket (make a) *v.* లొల్లి కి- /lolli ki-/
racketeering *n.* పగ /paga/
radio *n.* రేడు /rēḍu/
radish *n.* మూల మాటి /mūla māṭi/
rafter *n.* పాట$_2$ /pāṭa/
rain *n.* పిర్ /pir/
rainbow *n.* ఇంద్రబాన్ /indrabān/; కమల్ పట్టి /kamal paṭṭi/; తాడిస్ కమ్మల్ /tāḍis kammal/; పాలకమల్ /pālakamal/
raindrop *n.* టేమ్ /ṭēm/
rainwater *n.* పిర్యేర్ /piryēr/
rainy season *n.* పిర్గాలుమ్ /pirgālum/
raise position *v.* తహ్- /tah-/
raise *v.* నిపుస్- /nipus-/; పోసి కీ- /pōsi kī-/; బడి కీసి /baḍi kīsi/
rake *n.* దాతడ /dātaḍa/
ram *n.* పొడెల్ /poḍel/; మేండ /mēṇḍa/
Ramzan *n. prop.* రంజాన్ /rañjān/
rash (skin) *n.* తోల పుడి /tōla puḍi/
rat (kind of large) *n.* గూసి /gūsi/
rat *n.* యెల్లి /yelli/
rate *n.* దీడి /dīḍi/
rattle *n.* బలబల /balabala/
ray tree *n.* పాలుండి (మర్ర) /pāluṇḍi (marra)/
razor *n.* మయ్జ /mayja/
reach *v.* నేఱ /nēṅa/; యెవ్వ /yevva/; యెవ్వన /yevvana/
reached *v.* యెవ్త /yevta/
read *v.* వాచి కీ- /vāci kī-/
ready (get) *v.* తెగ్తొర్ /tegtor/
ready (to be) *v.* నివ్డె మా- /nivḍe mā-/; సవ్రే మా- /savrē mā-/
realize *v.* విచ్రె మామ్ /vicre mām/
reap *n.* కొయ్- /koy-/
rear (of bird) *n.* బుద్దెల /buddela/
rearing with affection *n.* పుయ్ పుయ్ కీ- /puy puy kī-/
rebellion *n.* బడ్గె /baḍge/;. యెగ్గ బడ్వల్ /yegga baḍval/

rebirth *n.* పూనజల్మ /pūnajalma/; సాసి నెండ్తొర్ /sāsi neṇḍtor/

receipt *n.* రసిద్ /rasid/

receptacle (of joined hands) *n.* కొడొప్ /koḍop/

recognition *n.* కీర్తి /kīrti/

recognizable *adj.* వొడ్క కియ్వడ్ మొడి /voḍka kiyvaḍ moḍi/

recognize *v.* ముట్- /muṭ-/; వొడ్కి /voḍki/

recollection *n.* యాది /yādi/

recovering person (from a coma) *n.* సాసి తెద్వల్ /sāsi tedval/

recurrence *n.* మర్లపుట్వల్ /marlapuṭval/

recurring time *n.* వక్తూన్ వక్త్ /vaktūn vakt/ *See:* వకుత్ (వక్త్)

red *adj.* రగ్గల్ /raggal/

red-faced monkey *n.* కోవె /kōve/

reduced to ashes (to be) *v.* దుబ్బ దుబ్బ ఆ- /dubba dubba ā-/

refuse (rubbish) *n.* వియర్ /viyar/

refuse *v.* వట్టియ్ ఇన్ /vaṭṭiy in/

regulation *n.* గొస్టి విద్వ /gosṭi viḍva/

relative *n.* బంద్వ /bandva/

relatives *n.* దార్యలిర్ /dāryalir/; వెర్తలిర్ /vertalir/; సోర్యలిర్ /sōryalir/

release *v.* సుటి కీ- /suṭi kī-/

relentless *adj.* జాలిసెల్వ /jāliselva/

relief *n.* సహయ్ /sahay/

religious method *n.* జాతి పద్ధతి /jāti paddati/

remain (to) *v.* దక్- /dak-/; మెయంత /meyanta/

remaining grain *n.* ఆక్న /ākna/

re-marriage *n.* పాట్ /pāṭ/

remember *n.* దిహన్ /dihan/; మహిత్ /mahit/; వొడ్కి /voḍki/

remembrance *n.* హేతు /hētu/

remove misunderstanding *v.* సమ్జీ కీ- /samjī kī-/

remove *v.* తెండ్- /teṇḍ-/; బొమ్క /bomk/; వోర్పి కీ- /vōrpi kī-/

removed shell *n.* ఉక్క /ukka/

repent *n.* చుక్చుకె మా- /cukcuke mā-/; జూరె మా- /jūre mā-/

repetitive *adj.* గడిగడి /gaḍigaḍi/

replete (to be) *v.* పంజ్- /pañj-/

reported ('it is said') *conj.* అల్లే /allē/

reporter *n.* విలెకర్ /vilekar/

reproduction *n.* మర్లజన్మ /marlajanma/

request *n.* కొరెంజ /koreñja/; దయ వోటి /daya vōṭi/; బతిమిలాడు /batimilāḍu/; వినతి /vinati/; *v.* తల్క్- /talk-/

reservoir *n.* డొహొ /ḍoho/

residential school *n.* ఆస్రమ్ సాడ /āsram sāḍa/

resound *v.* నాహో పా- /nāhō pā-/

respect *v.* మర్యద సీమ్ /maryada sīm/; *n.* మాన్ /mān/

respectable man *n.* పొర్రొడొర్ /porroḍor/

respectful *adj.* మాన్ /mān/

responsible *adj.* జిమ్మెదర్ /jimmedar/

rest *n.* ఆరమ్ /āram/; రోమ్ /rōm/

restore *v.* మర్ల సీమ్ /marla sīm/

restrain *v.* జరబ్నె ఇర /jarabne ira/

restrict *v.* కోండి కీ- /kōṇḍi kī-/

restricted meal *n.* పత్తెం /patteṁ/

retrieve *v.* తరు సియ్వల్ /taru siyval/

return *v.* మలుస్- /malus-/

revenue officer *n.* గిర్దవర్ /girdavar/

revive to life *v.* తెహ్- /teh-/

rheum of eye (dry) *n.* చిప్డి /cipḍi/

rheumatic *n.* వాతం /vātaṁ/; వేయ్ /vēy/

rib cage *n.* బర్జడి /barṅaḍi/

rice (bolied) *n.* గాటొ /gāṭo/

rice (ceremonial) *n.* అక్సెదంగ్ /aksedaṅg/

rice (scraps) *n.* పస్పర /paspara/

rice (uncooked) *n.* పెరెక్ /perek/

rice seedbed *n.* మడి₁ /maḍi/

rice with turmeric used to bless *n.* లగ్డి /lagḍi/

rich *adj.* దనెవంతల్ /danevantal/

rich man *n.* దనెవంతల్ /danevantal/

rich people *n.* రాయిసద్ వాలె /rāyisad vāle/

rickshaw *n.* రిక్స /riksa/

riddle *n.* పెందొ /pendo/

ride *n.* సవ్రి కియ్వల్ /savri kiyval/

right away *adv.* వయ్నె /vayne/

right *n.* కానున్ /kānun/; నియవ్ /niyav/; హక్ /hak/; *adj.* తిన /tina/; తినడి /tinaḍi/

right now *adv.* ఇంకెన్ /iṅken/

right now only *adv.* ఇన్కె ఇన్కెన్ /inke inken/

rigid *adj.* బికట్న /bikaṭna/

rim *n.* వేట్ /vēṭ/

ring finger *n.* ముద్ద బొట్ట /mudda boṭṭa/

ring *n.* ముద్ద₁ /mudda/

ring the bell *v.* గంటి పామ్ /gaṇṭi pām/

ringworm *n.* చిర్రల్₁ /cirral/

ripe *adj.* ముర్త /murta/

ripe fruit *n.* పండి /paṇḍi/

ripen *v.* పండ్- /paṇḍ-/; ముర్- /mur-/

rise (stand) *v.* నిల్- /nil-/

rise (sun) *v.* పెసి- /pesi-/
rise *v.* తేద్- /tēd-/; నిప్- /nip-/; సురు /suru/
rising *n.* ఉజుడె మాయ్వల్ /ujuḍe māyval/
ritual bamboo pole *n.* కాటీ /kāṭī/
ritual bath *n.* ఆఞుడ్ అస్టన్ /āṅuḍ asṭan/
ritual food server *n.* గడ్యల్ (గడియల్) /gaḍyal (gaḍiyal)/
ritual song and dance *n.* డండరి /ḍaṇḍari/
ritual song *n.* దేన /dēna/
ritual stick *n.* చహుర్ /cahur/
river (deep part) *n.* తడి /taḍi/
river (medium) *n.* కుడెడ్ /kuḍeḍ/
river (small) *n.* సీల్క /sīlka/
river bank *n.* కుడెడ్ వొడ్డు /kuḍeḍ voḍḍu/
river fish *n.* మీన్క్న లవ్డి /mīnkna lavḍi/
river *n.* గంగ /gaṅga/
river water *n.* సిల్కత యేర్ /silkata yēr/
rivulet *n.* సీల్క /sīlka/
road *n.* రోడ్ /rōḍ/; సరి /sari/
roar *n.* కిలియ /kiliya/; *v.* డుక్రికి- /ḍukri ki-/
roast *v.* బొడ్స్- /boḍs-/
rob *v.* లూటి కీ- /lūṭi kī-/
rock (big) *n.* కొఞల్ బండ /koṅal baṇḍa/
rock (kind of) *n.* చిచొర బండ /cīcora baṇḍa/
rock *n.* బండ /baṇḍa/
rock pigeon *n.* పారెవ (పిట్టె) /pāreva (piṭṭe)/
rocket *n.* రాకెట్ /rāketṭ/
rod (medium) *n.* బడ్గ /baḍga/
rod (threshing) *n.* కొట్టెల /koṭṭela/
rodent *n.* చిక్కల్ /cikkal/
roll over *v.* కూడ్- /kūḍ-/
roll up *v.* గూండి కీ- /gūṇḍi kī-/
roller (bird) *n.* టవ్వె (పిట్టె) /ṭavve (piṭṭe)/
rolling *v.* కూడ్సెర్ /kūḍser/
roof (part of) *n.* మేడ /mēḍa/
roof *n.* దాబ /dāba/; ముంగూర్ /muṅgūr/
room *n.* కమ్ర /kamra/; కోలి /kōli/; హర్ర /harra/
rooster *n.* గొగ్డి /gogḍi/
root (kind of) *n.* మాటి /māṭi/
root *adj.* వేగొర /vēgora/; *n.* సీర్$_1$ /sīr/
rope (for bullocks) *n.* సడ$_3$ /saḍa/
rope (for tying cattle) *n.* దామ్డి /dāmḍi/
rope (leather) *n.* వార్తి /vārti/
rope (thin) *n.* సుత్లి /sutli/
rope (to make) *v.* నోట్- /nōṭ-/
rope *n.* జుప్డె /jupḍe/; నోడె /nōḍe/; సిక్క నోడె /sikka nōḍe/; సుత్లి /sutli/
rose flower *n.* గులబి పుఞర్ /gulabi puṅar/
rosella *n.* అంబడి /ambaḍi/
rot *v.* సడె మా- /saḍe mā-/
rotate *v.* తిరుస /tirusa/
round *adj.* గుండ్రల్ /guṇḍral/; గోల్ /gōl/
round and round *adv.* గర్ గర్ /gar gar/
round face *n.* ముద్ద మొకం /mudda mokaṁ/
rouse from sleep *v.* తెహ్- /teh-/
row *n.* సార్ని /sārni/
row of bulls for threshing paddy *n.* పాతి /pāti/
rub 'pan' in palm *n.* గోటి కీ- /gōṭi kī-/
rub with hands *v.* గసి కి- /gasi ki-/
rubber *n.* నాసి కియ్వల్ /nāsi kiyval/; రబర్ /rabar/
rubbing *v.* గోటి కి- /gōṭi ki-/
rubbish *n.* కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi/; బుర్క /burka/; వియర్ /viyar/
ruler *n.* యెర్ప్వల్ /yerpval/
ruminate *v.* రొహ్క- /rohka-/
run away *v.* సొడి- /soḍi-/
running *v.* విత్- /vit-/
Rupee *n.* రుప్య /rupya/
rust (on plants) *n.* నూసి /nūsi/
rust *n.* కర్క /karka/; *v.* జంగ్ పి- /jaṅg pi-/
rusted *v.* చిలుమ్ పియ్త /cilum piyta/
ruthless *adj.* దయసెల్లె /dayaselle/
unleavened bread and molasses *n.* మలెద /maleda/

S

sack *n.* తెయ్లు /teyla/; పోతె /pōte/
sacred spear head *n.* సల్లె /salle/
sacred thread worn around waist *n.* గొంద /gonda/
sacred Tulsa tree *n.* తుల్సి (మర్ర) /tulsi (marra)/
sacrificial animal *n.* తూమ్ /tūm/
sacrificial animals *n.* సుజరంగ్ /sujaraṅg/
saddle *n.* కోగ్రి /kōgri/
sag *v.* వొదల్ ఆ- /vodal ā-/
saj tree *n.* మర్డ్ (మర్ర) /mard (marra)/
saliva *n.* జొల్ /jol/
salt *n.* సొవ్వొర్ /sovvor/
salute *v.* ముజ్ర కీ- /mujra kī-/

salvation *n.* పిస్మాడ్ /pismāḍ/
samba (m.) *n.* డగ్గరి /ḍaggari/
sand *n.* ఉస్కె /uske/
sandal *n.* చెప్పల్ /ceppul/; సెర్పుం /serpuṁ/
sandy land *n.* చెల్క బొమ్మి /celka bommi/
sanva corn *n.* సామ /sāma/
sap *n.* సెవ్వెర్ /sevver/
sapling *n.* పొర్క /porka/
sapota tree *n.* సపొట (మర్ర) /sapoṭa (marra)/
sari (part of) *n.* జేల1 /jēla/
sari and blanket *n.* సాడి పాసుడి /sāḍi pāsuḍi/
sari *n.* గోల్‌సాడి /gōlsāḍi/; దిక్డి /dikḍi/; సాడి /sāḍi/
sari of turmeric colour *n.* కమ్క కప్డి /kamka kapḍi/
satisfied (to be) *v.* పంజ్- /pañj-/
Saturday *n. prop.* సనివార్ /sanivār/
savage *n.* బైతెడల్ /baiteḍal/
save *v.* దక్కుస్- /dakkus-/; పిసుసీమ్ /pisusīm/; *n.* బచ్చి కియ్వల్ /bacci kiyval/
saved (to be) *v.* పిస్- /pis-/
saving *v.* పిస్మాడ్ /pismāḍ/
savings *n.* నెరుస్వల్ /nerusval/
savoury biscuit *n.* గార్కంగ్ /gārkaṅg/
saw *n.* కయ్వర్ /kayvar/
say *conj.* ఇత్తెకె /itteke/
scab *n.* కిప్ట /kipṭa/
scar *n.* గావ్ /gāv/
scarecrow *n.* బుజ్జెడ /bujjeḍa/
scatter (food) *v.* విదుర్క్- /vidurk-/
scatter (seed) *v.* రీక్- /rīk-/
scatter *v.* తడియ /taḍiya/; పల్ల విల్ల /palla villa/; వాట్ /vāṭ/; వీత్- /vīt-/
scattered (be) *v.* రీక బాక ఆ- /rīka bāka ā-/ *See:* రికమ్
school *n.* సాడ /sāḍa/
scissors *n.* కత్తెర /kattera/; కంచి /kañci/
scold *v.* పదిస్ /padis/; రాంగ్‌సిమ్ /rāṅgsim/; రాజ /rāṅa/
scolding *n.* రాక్మ /rākma/
scoop *v.* తోర్- /tōr-/
scorpion (red) *n.* పండి మిచ్చొ /paṇḍi micco/
scorpion *n.* టాక్రిమిచ్చొ /ṭākri micco/; మిచ్చొ /micco/
scrape off *v.* కూచ్- /kūc-/
scrape up *v.* ఉడ్ప్- /uḍp-/
scrape *v.* తస్క్ /task/; రగ్డికీ /ragḍikī/
scraps *n.* పస్పర /paspara/
scratch *n.* తడ్కవల్ /taḍkaval/; *v.* తాడ్క్- /tāḍk-/
scratching *v.* కూస్క్ వల్ /kūsk val/
scream *v.* కిలి- /kili -/
screen (bamboo) *n.* టాటి /ṭāṭi/
screw *v.* పిడి కీ- /piḍi kī-/
sea *n.* సమ్దుర్ /samdur/
search and find *v.* పుటుస్- /puṭus-/
search for *v.* మహ్క్- /mahk-/
search *v.* మహ్క్- /mahk-/
seashore *n.* బుయరి /buyari/
season *n.* గాలుమ్ /gālum/
seasoned lentils *n.* కుస్రి /kusri/
seasoning of a dish *n.* పోడ్ని /pōḍni/; పోయుస్ /pōyus/
seat *v.* ఉదుస్- /udus-/; *n.* కుతుల్ /kutul/
seated *adj.* ఉత్తొర్ /uttor/
second finger *n.* ముద్ద బొట్ట /mudda boṭṭa/
second *num.* దుస్రొ /dusro/
second wife *n.* సవతి బాయ్కొ /savati bāyko/
secretion (dry) *n.* చిప్డి /cipḍi/
secretly *adv.* కుసయ్ /kusay/; మరుమ్ /marum/
section of field *n.* వోప /vōpa/
section of town *n.* వడ్డ /vaḍḍa/
see *v.* సూడ్- /sūḍ-/
seed (for sowing) *n.* విజ్జ /vijja/
seed (of fruit) *n.* పెడె /peḍe/
seed (of 'mahka' fruit) *n.* కొద్దంగ్ /koddaṅg/
seed (of mango) *n.* టోయి /ṭōyi/
seed (of sesame) *n.* నుంగ్ /nuṅg/
seed (of tamarind) *n.* చీచొక /cīcoka/
seed drill (part of) *n.* కొయ్య /koyya/
seed of rice paddy *n.* గొల్క /golka/
seeder *n.* దోర్న /dōrna/
seeds (cooked) *n.* గుగ్రింగ్ /gugriṅg/
seeing well *n.* చొకొట్ సూడ్వల్ /cokoṭ sūḍval/
seem *v.* దిస్- /dis-/
seize *v.* పి- /pi-/
sell *v.* వోమ్- /vōm-/
send away *v.* సారి కియ్- /sāri kiy-/
send *v.* రొహ్- /roh-/; సొడు సీమ్ /soḍu sīm/; *n.* రొహ్వల్ /rohval/;
sensitive (person) *adj.* నాజుక్ /nājuk/
separate *v.* పాకి కీ- /pāki kī-/; *adj.* వేగ్రొ /vēgro/
separated (to be) *v.* పాకే మా- /pākē mā-/ *See:* పాకి కీ-
separated *v.* చీరిత /cīrita/
separately *adv.* నేరొయ్ /nēroy/

sequence *n.* సార్ని /sārni/
servant *n.* గడ్యల్ (గడియల్) /gaḍyal (gaḍiyal)/; చెల్లల్ /cellal/
service *n.* నవ్కరి /navkari/; సేవ /sēva/
serving *n.* సేవ /sēva/
sesame seeds *n.* నుంగ్ /nuṅg/
set (of sun) *v.* డుబె మా- /ḍube mā-/ *See:* డుబి కీ-
set a trap (to) *v.* మాండి కీ- /māṇḍi kī-/
set up *v.* ఉర్స్- /urs-/
settle *v.* పక్క కీ- /pakka kī-/
seven (m.) *num.* యేడ్వీర్ /yēḍvir/ *See:* యేడుంగ్
seven (nm.) *num.* యేడుంగ్ /yēḍuṅg/
sew *v.* కొట్- /koṭ-/
shade *n.* దడ్మి /daḍmi/
shadow *n.* సావ్లి /sāvli/
shaft (of tool) *n.* డాండ /ḍāṇḍa/
shake off *v.* జడి కీ- /jaḍi kī-/
shake *v.* హాలి కీ- /hāli kī-/; మెలి- /meli-/ *See:* మెలి-
shame *n.* లజ్జ /lajja/
shameful *adj.* ఇజ్జత్ /ijjat/
shameless fellow *n.* సరముండి /saramuṇḍi/
share *n.* ఈస /īsa/
sharp (to be) *v.* సోడ్- /sōḍ-/
sharp *adj.* పదన్ /padan/; సుయ్యల్ /suyyal/
sharpen *v.* మెసి- /mesi-/
sharpening stone *n.* మెసెల్ బండ /mesel baṇḍa/ *See:* మెసి-
sharpness (of a person) *n.* చాలకి /cālaki/
shave *v.* కొరి- /kori-/
she (dist.) *pron.* అద్ /ad/
she (prox.) *pron.* ఇద్ /id/
shed (for animals) *n.* కొట్క /koṭka/
shed (for goats) *n.* కొటుడి /koṭuḍi/
sheep (flock) *n.* గొర్రె మంద /gorre manda/
sheep *n.* గొర్రె /gorre/; బేడ్కి /bēḍki/
shelf *n.* కొనొడ /konoḍa/
shell (of an animal) *n.* టోక్రె /ṭōkre/
shell (to) *v.* వోడు సీ- /vōḍu sī-/
shell *n.* టోక్రె /ṭōkre/; సపక్ (సపోక) /sapak (sapōka)/; సీపి$_2$ /sīpi/; హుక్క /hukka/
shelter *n.* పాక /pāka/; మండ /maṇḍa/
sheltered *adj.* వొల్ /vol/
shelterless *adv.* దిక్ సెల్లె /dik selle/
shepherd (m.) *n.* గొల్లల్ /gollal/
shift *v.* మరియ /mariya/; సర్కే మా- /sarkē mā-/
shimmer *n.* నిగనిగ /niganiga/; ముగ్గ ముగ్గ /mugga mugga/
shine *v.* చమ్కి కీ- /camki kī-/; చమ్లె మా- /camle mā-/; మిడ్చ్- /miḍc-/
shining brightly (beam of light) *v.* టచ్ పాంత /ṭac pānta/
shining *v.* జగుం జగుం /jaguṁ jaguṁ/
shirt *n.* ఆంగ్డె /āṅgḍe/; కమిస్ /kamis/
shocked *v.* దక్నె ఆ- /dakneā-/
shoes *n.* బూట్క /būṭk/
shoot *n.* మొడొక /moḍoka/
shop *n.* దుకన్ /dukan/
short (height) *adj.* టుప్సి /ṭupsi/
short (length) *adv.* లాండి /lāṇḍi/
short *adj.* టుగ్రి /ṭugri/; బుచ్చలిక్ /buccalik/
short in length *adj.* ఆకుడ్ /ākuḍ/
short person *n.* కూర సాని /kūra sāni/
should be there *v.* మందన /mandana/
shoulder bag *n.* జోరి /jōri/
shoulder *v.* కాంజ్- /kāñj-/; *n.* సెట్ట /seṭṭa/
shout *v.* కల్ల కీ- /kalla kī-/; లొల్లి కి- /lolli ki-/
shove *v.* అహ్చ్-$_1$ /ahc-/
show *v.* తొహ్- /toh-/
showing affection *n.* బొంక్వల్ /boṅkval/; లాడ్ కియ్వల్ /lāḍ kiyval/
shred *n.* చీప /cīpa/
shrine *n.* పేన్గడ /pēngaḍa/; మటం /maṭaṁ/
shrink (as in cloth) *v.* ఆక్డె మా- /ākḍe mā-/
shrivel up *v.* చుయ్ ముయ్ ఆ- /cuy muy ā-/
shrub *n.* జూడ్ /jūḍ/; పొదెల /podela/
shudder *n.* జడ్త /jaḍta/
shut *n.* కెహ్- /keh-/; ముహ్చివాట /muhcivāṭa/
shut the door *v.* చీల వాట /cīla vāṭa/
shy *adj.* లజ్జె మాయ్వల్ /lajje māyval/
sick people *n.* దుకెలలిర్ /dukelalir/
sickle (small) *n.* కుర్ప /kurpa/
sickle *n.* సెట్టెడ్ /seṭṭeḍ/
side *n.* కాక్ /kāk/; బాజ్ /bāj/
side of drum *n.* చాటి /cāṭi/
sieve *n.* గార్ని /gārni/; చాడ్ని /cāḍni/; *v.* గారి కీ- /gāri kī-/
sift *v.* తీర్ప్- /tīrp-/
sight *n.* నిగ్రన్ /nigran/
silent *adj.* దబ్ /dab/
silver *n.* కూర /kūra/; చాంది /cāndi/
silverfish *n.* కిరక్ /kirak/
similar (be) *v.* జోడె మా- /jōḍe mā-/

similar *adj.* ఆతంగ్ /ātaṅg/
similar to this *adj.* ఇదెన్ మొడి /iden moḍi/ *See:* ఇద్
simple *adj.* సాదర్ /sādar/
sin *n.* పాప్ /pāp/
since *adv.* పజ్జె /pajje/
sing *v.* వార్- /vār-/
singing a song (f.) *v.* పాట వారంత /pāṭa vāranta/
single hand *n.* డూండి కయ్ /ḍūṇḍi kay/
singular *adj.* ఉందియ్ /undiy/
sink *v.* డుబి కీ- /ḍubi kī-/; డుబె మా- /ḍube mā-/; వొదల్ ఆ- /vodal ā-/
sinner (m.) *n.* పాపెస్తల్ /pāpestal/
sister (younger) *n.* సేలడ్ /sēlaḍ/
sister's daughter *n.* సడె మియాడ్ /saḍe miyāḍ/
sisters *n.* సేలడ్ తక్క /sēlaḍ takka/
sister's son *n.* సడె మర్రి /saḍe marri/
sit *v.* ఉద్- /ud-/
six (m.) *num.* సార్విర్ /sārvir/ *See:* సారుంగ్
six (nm.) *num.* సారుంగ్ /sāruṅg/
skin (of fruit or animals) *n.* పొట్ /poṭ/
skin *n.* తోల్ /tōl/
skip *v.* మర్ర /marṅa/
sky *n.* నీలిఅబర్ /nīliabar/; హాబర్ /hābar/
slanting wooden beams *n.* వాసంగ్ /vāsaṅg/
slap *v.* కయ్దె పామ్ /kayde pām/; తాప్డ పా- /tāpḍa pā-/
slate *n.* పాటి /pāṭi/
sleep (make to) *v.* మిండూస్- /miṇḍūs-/
sleep *n.* జోప్ /jōp/; *v.* నర్మ- /narma-/; పట్- /paṭ-/; మీండ్- /mīṇḍ-/
sleeping *n.* నరుమ్వల్ /narumval/
slept *v.* నర్మంత /narmanta/
slide *v.* బిసుడ్క- /bisuḍk-/
slingshot *n.* గుప్పుడ్ /guppuḍ/
slip *v.* గస్రె మా- /gasre mā-/; బిసుడ్క- /bisuḍk-/
slowly *adv.* జోక్నె /jōkne/; బుజుక్నె /bujukne/; బురబుర /burabura/
smack (lips) *v.* చుహ్క- /cuhk-/
smack *n.* లట్క్నె /laṭkne/
small basket *n.* గుర్గుల /gurgula/; సుప్లె /suple/
small beehive *n.* మేస్ /mēs/
small drum *n.* డొల్కి /ḍolki/; పర్ర /parra/ *See:* డోల్
small earthen pot *n.* టొవ్రి /ṭovri/
small fish *n.* జిజె /jiṅe/; టెప్సి /ṭepsi/; రుద్దె /rudde/
small intestine *n.* చుడుర్ పొద్దుర్ /cuḍur poddur/
small louse *n.* కారె (పుర్కి) /kāre (purki)/
small mouse *n.* సూపే /sūpē/
small piece of cloth *n.* గింద /ginda/
small sickle *n.* కుర్ప /kurpa/
small spoon *n.* పడి /paḍi/
small stone *n.* కడక్ /kaḍak/
small tree *n.* పొదెల /podela/
small village *n.* గూడ$_2$ /gūḍa/
small water vessel *n.* కసండి /kasaṇḍi/
smallest *adj.* ఇస్రు గుండి /isru guṇḍi/
smart *adj.* నోయ్వల్ /nōyval/
smear (vermilion) *n.* మిటుస్- /miṭus-/
smear floor with cow dung solution *v.* ఊస్-$_2$ /ūs-/
smear *v.* మాచ్- /māc-/
smell *n.* గాడి /gāḍi/
smoke (cigarette) *v.* ఉన్- /un-/
smoke (fire) *v.* పోయ$_1$ /pōya/
smoke *n.* పోయ /pōya/
smoky air *n.* పోయ వడి /pōya vaḍi/
smoothly *adv.* సార సార /sāra sāra/
snacks (and sweets) *n.* లడ్డుంగ్ కారంగ్ /laḍḍuṅg kāraṅg/
snacks *n.* గార్కంగ్ /gārkaṅg/
snail *n.* కొండ బుడ్కుమ్ /koṇḍa buḍkum/; బుడ్కుమ్ /buḍkum/
snake (cast skin) *n.* హుక్క (కోసి) /hukka (kōsi)/
snake (cobra's hood) *n.* పడె /paḍe/
snake (kind of) *n.* కతెలల్ /katelal/; దురనాగ్ /duranāg/; నాగ్ /nāg/; పరడ్ /paraḍ/; పొర్కె /porke/; మరకొండల్ /marakoṇḍal/; మాలుండి /māluṇḍi/; మాసుల్ /māsul/; సేరి /sēri/
snake god *n.* నాగొబల్ /nāgobal/
snake *n.* తరస్ /taras/
snakebite *n.* వేలి ఇట్ట /vēli iṭṭa/; వేలి ఊమ్వల్ /vēli ūmval/
snap (a rope) *v.* నమ్- /nam-/
snap (break) *v.* ఉరుస్- /urus-/
snap fingers *v.* చిట్కి కీ- /ciṭki kī-/
snap *n.* పూటు /pūṭu/
snatch away *v.* ఊండ్- /ūnd-/
sneeze *n.* టిస్సిజ్ /ṭissiṅ/
sneeze *v.* తుహ్క- /tuhk-/; సగున్ /sagun/
sniff *v.* మూస్క- /mūsk-/
sniffle *v.* సీర్క్నె కీ- /sīrkne kī-/
snore *v.* ముడి- /muḍi-/
so *conj.* బదొయ్ /badoy/
soaked (to be) *v.* నాంద్- /nānd-/

soaked through *adj.* నాన్త /nānta/
soap *n.* సాబున్ /sābun/
soar *v.* పొర్రొ డెహ్క- /porro ḍehka/
socket of tooth *n.* హిర్డ /hirḍa/
soda *n.* సోడ /sōḍa/
soft *adj.* లిప్పల్ /lippal/; లుద్దల్ /luddal/
soil (dark) *n.* కానర్ తోడి /kānar tōḍi/
soiled (become) *v.* గొహ్డె మా- /gohḍe mā-/
sole fish *n.* మలంఞ్ (మీన్) /malañj (mīn)/
sole of foot *n.* అస్తుర్ కాల్ /astur kāl/
solemnly *adv.* పవిత్ర /pavitra/; వెరినల్ /verinal/; సోంగ్నె /sōṅgne/
solid *adj.* సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
solution *n.* తెలగొల కియ్వల్ /telagola kiyval/; నురిత /nurita/
solving the puzzle *v.* గట్టిరెహ /gaṭṭireha/
some *adj.* ఇచ్చుంగ్ /iccuṅg/; ఇచ్చుర్ /iccur/; తోడొస /tōḍosa/
somebody (nm.) *pron.* బద్దె /badde/ *See:* బద్
somehow *adv.* బహ్నెమని /bahnemani/
someone else's child *n.* దుస్రొన్ పీట /dusron pīṭa/
something (nm.) *pron.* బద్దె /badde/ *See:* బద్
something men wear *n.* మల్పట్ట /malpaṭṭa/
sometimes *adv.* బస్కెన్ /basken/; బస్కె బస్కె /baske baske/
somewhat *adv.* గట్కమెన్ /gaṭkamen/
son *n.* పేడల్ /pēḍal/; మర్రి /marri/
song *n.* పాట1 /pāṭa/
son-in-law *n.* సడె /saḍe/
sons and daughters *n.* మర్రి మియడ్ /marri miyaḍ/
son's or daughter's mother-in-law *n.* పార్యడ్ /pāryaḍ/
son's wife *n.* కోరియడ్ /kōriyaḍ/
soon *adv.* వెయ్నెన్ /veynen/
soot *n.* కొసొ /koso/
sore (swollen) *n.* దదుల్ /dadul/
sore (wound) *n.* పున్ /pun/
sort *n.* జాతి /jāti/
soul in the air *n.* ఆత్మవడి /ātmavaḍi/
soul *n.* ఆత్మ /ātma/
sound (a) *n.* ఆవజ్ /āvaj/
sound (make) *v.* నేక్- /nēk-/
sound *n.* కెర్రె వెర్రె /kerre verre/; నాంద్ /nānd/
sound of cow *n.* ఆంబ /āmba/
soup *n.* పుల్సు /pulsu/; సిత్త జొమ్మొ /sitta jommo/
sour (to make) *v.* సవ్- /sav-/
sour *adj.* ఆముట్ /āmuṭ/; సవిత /savita/; సొవిలె /sovile/
south *n.* తెల్ఙడ్ /telṅaḍ/
sow (by handful) *v.* రీక్- /rīk-/; వాట్ /vāṭ/
sow (seed) *n.* వీత్- /vīt-/
sow (with seed drill) *v.* యెద్- /yed-/
sow seed *v.* విజ్జ వాట్- /vijja vāṭ-/
soya seeds *n.* సోయబిన్ /sōyabin/
space *n.* పొర్రొడ /porroḍa/
spade *n.* పావ్డ /pāvḍa/
span *n.* బిత్తి /bitti/
spared (to be) *v.* పిస్- /pis-/
spark *n.* జార్2 /jār/; మిన్నుల్ /minṅul/
spark of fire in the darkness *n.* జీతొ కోర్సె /jīto kōrse/
sparrow *n.* కొట్క (పిట్టె) /koṭka (piṭṭe)/
speak *v.* వడ్క- /vaḍk-/
speaking *n.* వడ్కవల్ /vaḍkval/
spear *n.* గొర్క /gorka/
spell *n.* కహి సాల్క /kahi sālk/
spider *n.* గోపెర /gōpera/
spill *n.* చింద వంద /cinda vanda/; తూర్- /tūr-/
spilt (be) *v.* జల్క్- /jalk-/; తోడ్గ్- /tōḍg-/
spin *adv.* గనగన /ganagana/; గోల్లల్ /gōylal/
spinster *n.* కరున్ కువరి /karun kuvari/
spirit (of death) *n.* యేమ్ దర్మ రాజల్ /yēm darma rājal/
spirit *n.* వడి /vaḍi/
spit out *v.* ఉడి- /uḍi-/
spit *v.* ఉస్క్- /usk-/
spitting forcefully *v.* కార్క్నె /kārkne/
spitting *v.* ఉచ్ ఉడియ /uc uḍiya/
spittle *n.* ఉడివల్ /uḍival/
splash (sprinkle) *v.* సిడ్క- /siḍk-/
splash *v.* మిర్- /mir-/
splint *n.* చీప /cīpa/
splinter *n.* సీందెర్ /sīnder/
split (to be) *v.* పెయ్- /pey-/
split (wood) *v.* నట్క- /naṭk-/
split *v.* పెయూస్- /peyūs-/
spoil *v.* కరబ్ కీమ్ /karab kīm/; పచ్చె మా- /pacce mā-/; పడిజుదాల్ /paḍijudāl/
spoiled *adj.* కడివల్ /kaḍival/; కరబ్న /karabna/;
spoiled *adj.* సవ్త /savta/; కడ్డు /kaḍḍu/;
spoiled way కరబ్ సరి /karab sari/
spoilt (become) *v.* సడె మా- /saḍe mā-/
spoke of a wheel (thick) *n.* ఆరెకుట్ట /ārekuṭṭa/
spoke of a wheel (thin) *n.* కాడి2 /kāḍi/

spoken word *n.* టొడ్డగొస్టి /ṭoḍḍagoṣṭi/
sponge gourd *n.* టోట్క /ṭōṭka/
spoon (ladle) *n.* సుక్కుడ్ /sukkuḍ/
spoon *n.* చమ్చ /camca/; డవ్ల /ḍavla/
spoon out (to) *v.* తావ్- /tāv-/
spot (swollen) *n.* దదుల్ /dadul/
spot *n.* టిప్క /ṭipka/; మచ్చ /macca/
spot on forehead *n.* టిక్ల /ṭikla/; బొట్ /boṭ/
spot on skin (mole) *n.* కుర్కుమ్ /kurkum/
spouse's elder sister *n.* తణె /taṅe/
spouse's younger sister *n.* బియ్యె /biyye/
spread (divide) *v.* పాకి కీ- /pāki kī-/
spread (to be) *v.* పగ్రె మా /pagre mā/
spread news *v.* కయ్‌పత్ సీ- /kaypat sī-/
spread out (on the ground) *v.* పగ్రి కీ- /pagri kī-/
spread out (something flat) *v.* తార్ /tār/
spread out (stretch) *v.* సాంగ్- /sāṅg-/
spreading news *n.* ప్రచర్ /pracar/
spring (of water) *n.* జల్ /jal/
spring *n.* చెల్మె /celme/
spring up *v.* బుడ్క- /buḍk-/
sprinkle (food) *v.* విదుర్క- /vidurk-/
sprinkle (liquid) *v.* సిడ్క- /siḍk-/
sprinkle *n.* తడివల్ /taḍival/
sprout (germinate) *v.* కొడ్స- /koḍs-/
square *n.* నాలుంగ్ మూలంగ్ /nāluṅg mūlaṅg/
squeeze (in one's hands) *v.* పిస్క- /piska-/
squeeze *n.* పీర్వల్ /pīrval/
squeeze out *v.* పీర్- /pīr-/
squirrel *n.* వెర్చె₂ /verce/; తియ్ నరిగి /tiy narigi/
stab (accidentally) *n.* గండ్- /gaṇḍ-/
stab *n.* దర్బ /darba/; *v.* లామ్‌టాడ్వ /lāmṭāḍva/
stack of flat objects *n.* చాచుడింగ్ /cācuḍiṅg/
stacked *adj.* సిడొపొరొ /siḍoporo/
stain *n.* డాగ్ /ḍāg/
stalk *n.* డేండె /ḍēṇḍe/
stand (stop) *v.* ఆగ్- /āg-/
stand (to) *v.* నిల్- /nil-/
stand (up) *v.* నిప్- /nip-/
stand (wooden) *n.* దుర₂ /dura/
stand erect *v.* డిఙ్వల్ /ḍiṅval/
stand right *v.* చొకొట్ నిల్ల /cokoṭ nilla/
standing (to be) *v.* నిత్- /nit-/
standing (to put) *v.* నిలుస్- /nilus-/
star *n.* సుక్కుం /sukkuṁ/
start a fight *v.* సోప్రి కీమ్ /sōpri kīm/
start a fire *v.* మాస్- /mās-/
start of rainy season (in June) *n.* మిర్గ్ /mirg/
start *v.* గడి కీ- /gaḍi kī-/; మొపామ్ /mopām/; లాగ్- /lāg-/; సురు కీ- /suru kī-/; సొన్ /son/
started *v.* సొడియంత /soḍiyanta/
starter *n.* మొహ్తుర్ కియ్యె /mohtur kiyye/
state of the mind (good) *n.* జీవత్ చొకొట్ /jīvat cokoṭ/
stay for a while *n.* జర దీర /jara dīra/
stay *n.* మన్వల్ /manval/; *v.* రహె మా- /rahe mā-/
staying *adj.* మత్త /matta/
steady *n.* బస్కెట్ /basketṭ/
steal *v.* లూటి కీ- /lūṭi kī-/; వోర్పి కీ- /vōrpi kī-/
steam *n.* వాప్ /vāp/
steel *n.* ఇస్టిల్ /isṭil/; కచ్చి /kacci/
steel rod for digging holes *n.* పహర్ /pahar/
steel sheets *n.* పత్రంగ్ /patraṅg/
steel tip of plough *n.* కూస /kūsa/
steep downward slope *n.* ఊతర్ /ūtar/
steep upward slope *n.* బొగ్డ /bogḍa/
stem joining point *n.* టోడ్మ /ṭōḍma/
stem *n.* మొడొక /moḍoka/
step (of ladder) *n.* పేవ్డె /pēvḍe/
step down *v.* గాడె మాత /gāḍe māta/
step *n.* పయ్‌రి /payri/
steps *n.* కేస్కుడ్ /kēskuḍ/
stew *v.* ఉక్డి కియ్వల్ /ukḍi kiyval/
stick (attach) *v.* చిప్ టుండ్- /cip ṭuṇḍ-/; టుండ్- /ṭuṇḍ-/
stick (bamboo) *n.* బడ్డె /baḍḍe/
stick (firewood) *n.* కట్టె /kaṭṭe/
stick (for drum) *n.* చెడ్డ /ceḍḍa/
stick (for measuring) *n.* బేత్ బడ్డె /bēt baḍḍe/
stick (for removing mud) *n.* సెరూం /serūṁ/
stick (medium) *n.* బడ్గ /baḍga/
stick (multi-purpose) *n.* తుత్తరి బెడ్డె /tuttari beḍḍe/ *See:* బడ్డె
stick (noise-making, to frighten animals away) *n.* టాపుర్ /ṭāpur/; లిక్డి /likḍi/
stick (short) *n.* కోల /kōla/
stick (threshing) *n.* కొట్టెల /koṭṭela/
stick (with spike) *n.* ఆరూ బెడ్డె /ārū beḍḍe/; బడ్డె /baḍḍe/
stick bundle *n.* కట్టె వొజ్జె /kaṭṭe vojje/
stick insect *n.* కట్టె గోంగొర (పుడి) /kaṭṭe gōṅgora (puḍi)/
stick *v.* గాడి కీమ్ /gāḍi kīm/; జోడి కీమ్ /jōḍi kīm/

stiff *adj.* సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
stilt *n.* కోడ4 /kōḍa/
sting *v.* కస్క్- /kask-/
stir *v.* బంద్ /band/
stomach (firm) *n.* గాటి పెట్టి /gāṭi peṭṭi/
stomach (pregnant) *n.* పీర్ /pīr/
stomach *n.* పెట్టి /peṭṭi/
stomachache *n.* పెట్టి నోంత /peṭṭi nōnta/
stone (for grinding) *n.* జత్త /jatta/
stone (for sharpening) *n.* మెసెల్ బండ /mesel baṇḍa/
stone (pestle) *n.* రొబ్బెకల్ /robbekal/
stone *n.* బండ /baṇḍa/
stone of fruit *n.* టోయి /ṭōyi/; పెడె /peḍe/
stool *n.* ఇస్టుల్ /isṭul/
stoop *v.* ముర్స్- /murs-/
stop (cause to) *v.* నిపుస్- /nipus-/
stop (moving) *v.* ఆపుస్- /āpus-/
stop (stand) *v.* ఆగ్- /āg-/
stop (wait) *v.* దీర1 /dīra/
stop fighting *v.* జగ్డ ఆపుసట్ /jagḍa āpusaṭ/
stop *v.* ఉస్డె ఆమ్ /usḍe ām/
stopper *n.* ముచ్చడ్ /muccaḍ/
storage basket *n.* డీండ్వ /ḍīṇḍva/
store area above rafters *n.* ఆటెర /āṭera/
store *n.* మురడి2 /muraḍi/
storey *n.* మంజిల్ /mañjil/
stork *n.* టొఞల్/ṭoṅal/; మీన్ టొఞల్ /mīn ṭoṅal/
storm *n.* తుపన్ /tupan/; పిర్ వడి /pir vaḍi/; పెర్సపిర్ /persapir/; వడి దూందడ్ /vaḍi dūndaḍ/
story *n.* వేసుడి /vēsuḍi/
straight (down) *adv.* కసుం /kasuṁ/
straight away *adv.* సీద /sīda/
strain *v.* గారి కీ- /gāri kī-/ *See:* గార్ని
strainer *n.* గార్ని /gārni/
strangle (by hanging) *v.* ఉరి తెండ /uri teṇḍa/
strangle *v.* ఆటి పా- /āṭi pā-/
strap (leather) *n.* వార్తి /vārti/
strap *n.* జుప్డె /jupḍe/
straw *n.* పీరి /pīri/
stream (large) *n.* కుడెడ్ /kuḍeḍ/
stream (small) *n.* సీల్క /sīlka/
stream *n.* పార్వల్ /pārval/
stream *n.* లవ్డి /lavḍi/
stretch (for something) *v.* చాహ్- /cāh-/
stretch (oneself) *v.* మొక్డొ కీ- /mokḍo kī-/
stretch (something) *v.* సాంగ్- /sāṅg-/
strike *v.* పామ్ /pām/
strike with fist *v.* కుచ్చికి- /kucciki-/
string (of musical instrument) *n.* వారి /vāri/
string *n.* నాడ్ /nāḍ/
stringed instrument (part of) *n.* కూజ /kūja/
strip (of bamboo) *n.* పక్కి /pakki/
strip (remove) *v.* వోర్పి కీ- /vōrpi kī-/
strip (scrape) *v.* కూచ్- /kūc-/
stripe *n.* గీతొ /gīto/
stroke *v.* చోప్డి కీ- /cōpḍi kī-/
strong *adj.* గట్ /gaṭ/; తగ్డియల్ /tagḍiyal/; బలం వాలె /balaṁ vāle/; మజ్బుత్ /majbut/; సబ్బుడ్ /sabbuḍ/
strong wind *n.* డగుర్వడి /ḍagurvaḍi/
strongly *adv.* జొర్తె /jōrte/
structure *n.* ఆకార్ /ākār/; మూర్త్ /mūrt/; రూప్ /rūp/; *v.* నివ్డి కీ- /nivḍi kī-/
stubborn *adj.* ముండి /muṇḍi/
stuck (be) *v.* టుండ్- /ṭuṇḍ-/
stuck *adj.* చేపెమాత /cēpemāta/
study *v.* వాచి కీ- /vāci kī-/
stumble, stub *v.* కొద్ద పా- /kodda pā-/
style *n.* తరిక /tarika/
success *n.* జయ్ /jay/
succession *n.* ఆచర్ /ācar/; వాతడ్ /vātad/
suck *v.* ఊత్- /ūt-/; చుహ్క్- /cuhk-/; తుత్- /tut-/
sucking in *v.* ఊత్వల్ /ūtval/
suddenly *adv.* అచనక్ /acanak/; గచ్నె /gacne/
suffice *v.* పురె మా- /pure mā-/
sufficient *adj.* నాపుర్త /nāpurta/; ఆంత /ānta/ *See:* ఆ-; *n.* ఆయర్ /āyar/
sugar cane *n.* ఊచ్ డేండె /ūc ḍēṇḍe/
sugar *n.* సాకుర్ /sākur/
suit *v.* జోడి కీమ్ /jōḍi kīm/
suitable (be) *v.* జోడె మా- /jōḍe mā-/
summer *n.* ఉనొడ /unoḍa/; డోకాలుమ్ /ḍōkālum/; యెద్ది /yeddi/
summon *v.* కేయ్- /kēy-/
sun *n.* పోడ్డ్ /pōḍḍ/
sun rays *n.* పోడ్డ్ నంగ్ జారంగ్ /pōḍḍ naṅg jāraṅg/
Sunday *n. prop.* ఆయ్త్ వార్ /āyt vār/
sunlight *n.* పోడ్డ్న వేడ్చి /pōḍḍna vēḍci/; యెద్ది /yeddi/
sunrise (time of) *n.* దిర్మన్ పోడ్డ్ /dirman pōḍḍ/

sunrise *v.* ఉజుడ్ పాత /ujuḍ pāta/;
ఫొడ్డ్ పెసివల్ /pōḍḍ pesival/
supplement *v.* ఆదర్తె సొన్ /ādarte son/
supplies *n.* చంది /candi/
support *n.* ఆదర్ /ādar/; *v.* సమడ్ కీమ్ /samaḍ kīm/
surname *n.* పాడి$_2$ /pāḍi/
surplus *n.* మయ్తు /mayta/
surprise *n.* అబ్లుక్ /abluk/
surprised (be) *v.* కుదుర్క్నె ఆ- /kudurkne ā-/
surroundings *n.* సిర్ముట్ /sirmuṭ/
survive (to) *v.* దక్- /dak-/; పిస్- /pis-/
surviving one *n.* పిస్వల్ /pisval/
suspicion *n.* కరల్ కి లబడ్ /karal ki labaḍ/
suspicious *v.* నమ్వక్ /namvak/
swaggering person *n.* నక్రెంగ్ వాలె /nakreṅg vāle/;
మగ్రియల్ /magriyal/
swallow *v.* మింగ్- /miṅg-/
swaying while dancing *n.* జల్క /jalka/
swear *v.* బాక సీమ్ /bāka sīm/
sweat (to) *v.* ఉక్డే మా- /ukḍē mā-/
sweat *n.* ఉక్డె /ukḍe/
sweep *n.* సియ్వల్ /siyval/; *v.* సీయ్- /sīy-/
sweepings *n.* డగ్ /ḍag/
sweet (kind of) *n.* డెబ్డ /ḍebḍa/; యెంజుర్ /yeñjur/
sweet (taste) *adj.* మినుంగ్ /minuṅg/
sweet *adj.* గోడ్ /gōḍ/
sweet potato *n.* చక్నర్ మాటి /caknar māṭi/;
నోస్కమాటి /nōskamāṭi/
sweetness *n.* సురుజ్ పాయ్వల్ /suruṅ pāyval/
sweets (and snacks) *n.* లడ్డుంగ్ కారంగ్ /laḍḍuṅg kāraṅg/
swell *v.* తోయ్- /tōy-/
swim (animals) *v.* పోహ్నా- /pōhni-/
swim (humans) *v.* నడి- /naḍi-/
swim *n.* నడివల్ /naḍival/
swing (part of) *n.* పార్న /pārna/
swing cradle *n.* ఊంగ్- /ūṅg-/
swing *n.* ఊంగ్వల్ /ūṅgval/; ఊకడ్ /ūkaḍ/;
v. లోమె మా- /lōme mā-/
swollen area *n.* పొక్నె /pokne/
swollen eye *n.* కడ్ తొయ్త /kaḍ toyta/
swoon *v.* చక్కార్ వా- /cakkār vā-/
sword *n.* కచ్చి /kacci/; జమియ /jamiya/; తల్వర్ /talvar/
syllabus *n.* పాటల్క్ /pāṭalk/
sympathy *n.* దయ /daya/

T

table *n.* టేబల్ /ṭēbal/; బేంచి /bēñci/
tablet (kind of) *n.* ఇంగుమ్ /iṅgum/
tablet *n.* గోలి /gōli/
tail (of bird) *n.* బుద్దెల /buddela/
tail *n.* తోకొర్ /tōkor/
tailor *n.* కప్డింగ్ కొట్వల్ /kapḍiṅg koṭval/; సీపి$_1$ /sīpi/
take (and go) *v.* వో- /vō-/
take care of *v.* రాకి కీ- /rāki kī-/
take fright *v.* వెర్రె పీ /verre pī/
take it back *v.* వాపస్ /vāpas/
take it easy *v.* సస్తొ యేత్వల్ /sasto yētval/
take oath *v.* ఆడ పి- /āḍa pi-/
take off clothing *v.* కుడుస్- /kuḍus-/
take out *v.* తెండ్- /teṇḍ-/
take place *v.* ఉద్- /ud-/
take this *v.* ఇద్దె /idde/
take together, (share the load)*v.* అరిసొన్ /arison/
take *v.* యేత్- /yēt-/
taking heat of sun *v.* యెద్ది యేతన్ /yeddi yētan/
taking personally *v.* తనయ్ యేత్వల్ /tanay yētval/
taking proper care *v.* చొకొట్ సూడ్వల్ /cokoṭ sūḍval/
taking *v.* యేతంత /yētanta/
talk slowly *v.* నెహర్ వడ్కవల్ /nehar vaḍkaval/
talk *v.* వడ్క- /vaḍk-/
talkative *adj.* టోయ్తల్ /ṭōyṭal/; డబ్లల్ /ḍablal/
tall *adj.* టొఙల్ /ṭoṅal/; డఙల్ /ḍaṅal/
tamarind *n.* సిత్త పండి /sitta paṇḍi/
tamarind seed *n.* చీచొక /cīcoka/
tamarind tree *n.* సిత్త (మర్ర) /sitta (marra)/
tambourine-shaped drum *n.* డప్ /ḍap/
tan (a hide) *v.* టాడి కీ- /ṭāḍi kī-/
tangled hair *n.* వేనింగ్ /vēniṅg/
tanner *n.* మాద్గి /mādgi/
target *n.* నిసన్ /nisan/; నెమ్ /nem/; సూట్ /sūṭ/
taste *n.* సవద్ /savad/
tasteful *adj.* మినుంగ్త /minuṅgta/; రుచిత /rucita/;
సవ్వద్న /savvadna/
tasteless *adj.* చప్డి /capḍi/
tattoo *n.* సింగర్ /siṅgar/
taxing *n.* తాస్లి వాట్వల్ /tāsli vāṭval/

tea *n.* చహ పత్తి /caha patti/; చెహ /ceha/
teach *v.* కరూస్- /karūs-/ *See:* కరి-
teacher *n.* గురుజి /guruji/
teak tree *n.* తేక మర్ర /tēka marra/
tear *n.* సరుసి /sarusi/
teardrop *n.* కాడెల్ /kāḍel/
tease *v.* చెడి కీ- /ceḍi kī-/; మారుస్- /mārus-/
teeth *n.* పల్క్ /palk/
telephone *n.* ఫోన్ /fōn/
telescope *n.* దుర్బిన్ /durbin/
television *n.* టీవి /ṭīvi/
tell *v.* వెహ్- /veh-/
telling *n.* కరె మాయ్వల్ /kare māyval/
temple *n.* గుడి /guḍi/
ten crores *num.* ఆవుడ్ /āvuḍ/
ten *num.* దహ /daha/; మడ్ /maḍ/
tender *adj.* కొడ్కెల /koḍkela/; చోప్డల్ /cōpḍal/; బయ్ సోబత /bay sōbata/
tender leaf *n.* కొడ్స /koḍsa/; పాల /pāla/
tent *n.* డేర /ḍēra/
territorial *adj.* దుస్రొ జాగ /dusro jāga/
tether *n.* కాస్ర /kāsra/
than *adv.* తెర్ /ter/
that (m., dist.) *pron.* వోర్ /vōr/
that (nm.) *pron.* అద్ /ad/
that kind (m.) *adv.* ఆతొర్ /ātor/
that kind (nm.) *adv.* ఆతల్ /ātal/
that many (m.) *adv.* అచ్వీర్ /acvīr/
that many/much (nm.) *adv.* అచ్చొర్ /accor/
that *pron.* తాన్ /tān/
that which was said *adv.* ఇత్త అద్ /itta ad/
the one… the other *corr.* బోర్ /bōr/
themselves *pron.* తమ్మ తమ్మొ /tamma tammo/
then *adv.* అస్కె /aske/; మల్ల /malla/
there (to) *adv.* హక్కె /hakke/
there *adv.* అగ్గ /agga/
there is no time *n.* టేమ్ సెల్లె /ṭēm selle/
therefore *conj.* అదెన్లాసి /adenlāsi/ *See:* అద్; *conj.* ఇంజెర్ /iñjer/; *corr.* ఇదెన్ లాసి /iden lāsi/ *See:* ఇద్
these (m.) *pron.* ఇవ్వీర్ /ivvir/; వీర్ /vīr/
these (nm., prox.) *pron.* ఇవ్ /iv/
they (m., prox.) *pron.* వీర్ /vīr/
they (nm., dist.) *pron.* అవ్ /av/
thick (fat) *adj.* టొస్సుర్ /ṭossur/
thick (flat things) *adj.* దల్ /dal/; *n.* రట్ /raṭ/
thick (of forest) *adj.* జుంజుర్ /juñjur/
thick *adj.* దల్ /dal/
thicket (of plants) *n.* జూడ్క్ /jūḍk/
thief *n.* కల్లె /kalle/
thieve *v.* లూటి కీ- /lūṭi kī-/
thigh *n.* మాండి /māṇḍi/; రొండి /roṇḍi/
thin (lean) *adj.* సపుర్ /sapur/
thin (liquid) *adj.* పాతుర్ /pātur/
thin *adj.* తెట్టె /ṭeṭṭe/
things *n.* దిన్స్ /dins/
think *v.* సోంచ్ కీ- /sōñc kī-/
third *num.* మూడవ /mūḍava/
thirsty (be) *v.* వట్క్- /vaṭk-/
thirteen *num.* ముద్ద /mudda/
this (m., prox.) *pron.* వేర్ /vēr/
this (n) *pron.* ఇద్ /id/
this kind (m.) *adv.* ఈతొర్ /ītor/
this kind (nm.) *adv.* ఈతల్ /ītal/
this many (m.) *adv.* ఇచ్వీర్ /icvir/
this many/much (nm.) *adv.* ఇచ్చొర్ /iccor/
this year *adv.* ఇయెండ్ /iyeṇḍ/
thistle *n.* కోర్టె /kōrṭe/
thither *adv.* హక్కె /hakke/
thorn bush *n.* కోడసాప్ /kōḍasāp/
thorn *n.* సాప్ /sāp/
thorn(s) *n.* చహ్క్ /cahk/
those (m.) *pron.* వూర్ /vūr/
those (nm.) *pron.* అవ్ /av/
thought *n.* చిత్తమ్ /cittam/; హిక్మత్ /hikmat/
thousand *num.* బద్ర /badra/
thousand years *n.* హజర్ సాల్క్ /hajar sālk/
thread on a screw *v.* కిరెట్క్ /kireṭk/
threaten *v.* వెరుస్- /verus-/
three (m.) *num.* మువ్వీర్ /muvvir/ *See:* మూండ్
three (nm.) *num.* మూండ్ /mūnd/
three days from now *n.* పిర్నె /pirne/
thresh (lightly) *v.* జడి కి- /jaḍi ki-/
thresh (with bullocks) *v.* విస్- /vis-/
threshing floor *n.* కడ /kaḍa/
threshing stick *n.* కొట్టెల /koṭṭela/
threshold *n.* వోడ /vōḍa/
throat *n.* గోటి /gōṭi/
throw (scatter) *v.* వాట్ /vāṭ/; వీత్- /vīt-/

throw out *v.* రీక బాక ఇర్- /rīka bāka ir-/ *See:* రికమ్
throw *v.* పేకీ కీ- /pēkī kī-/; సురుస్- /surus-/
thrust *v.* దుర్స్- /durs-/
thumb imprint (make) *v.* అహ్చ్-$_2$ /ahc-/
thunder *v.* గర్జె మా- /garje mā-/; గర్జ్ వల్ /garj val/
thunderbolt *n.* తీజ్ బీజ్ /tīj bīj/
Thursday *n. prop.* బస్తుర్ వార్ /bastur vār/
thus (that way) *adv.* అహన్ /ahan/; దహన్ /dahan/
thus (this way) *adv.* ఇహిన్ /ihin/
tick (black, small) *n.* గేచుడి (పుడి) /gēcuḍi (puḍi)/
tick (white, large) *n.* ఉడుమ్ (పుడి) /uḍum (puḍi)/
ticket *n.* చిట్టి /ciṭṭi/
tickle *n.* గుల్‌గుల్ /gulgul/
tickling *v.* కూట్లి కీ- /kūtli kī-/
tidy (to) *v.* మాండి కీ- /māṇḍi kī-/
tidy up *v.* చంచి కీ- /cañci kī-/
tie down *v.* ఆవ్రి కీ- /āvri kī-/
tie *n.* సర్య /sarya/
tie together *v.* దొహ్- /doh-/
tiger (young) *n.* బీబట్ /bībaṭ/
tiger *n.* కడ్యల్ /kaḍyal/; డువల్ /ḍuval/; బుర్కల్ /burkal/
tight *adj.* బిర్ /bir/
tile *n.* పిడ్క /piḍka/
time (instance) *n.* వకుత్ (వక్త్) /vakut (vakt)/
time (occurrence) *n.* జోక /jōka/
time (of a day, daily) *n.* గట్క /gaṭka/
time (years earlier) *n.* జమన /jamana/
time of sunrise *n.* దిర్మన్ పోద్ద్ /dirman pōḍd/
tin (for cooking oil) *n.* పీప /pīpa/
tin sheeting *n.* పత్రంగ్ /patraṅg/
tingling *n.* సిరుమ్ /sirum/
tip (of plough) *n.* కూస /kūsa/
tip over *v.* ముడ్- /muḍ-/
tired (to be) *v.* అవి- /avi-/; కట్టెడె మా- /kaṭṭeḍe mā-/; హట్టె మా- /haṭṭe mā-/
tired *v.* తక్కెమా- /takkemā-/; యెస్ట వాత /yesṭa vāta/
to be (by nature) *v.* ఆ- /ā-/
to be alive *v.* పిస్తా /pistā/
to be stuck *v.* టట్- /ṭaṭ-/; తుండ్సి /tuṇḍsi/
to be *v.* ఆప /āpa/
to boil *v.* వహ్చ్- /vahc-/
to cheat *v.* గుమి కీ- /gumi kī-/
to climb up *v.* తెర్గ్- /terg-/
to dangle *v.* లిమ్ లొమ్ కీ- /lim lom kī-/
to dawn *v.* పల్ వీయ్- /pal vīy-/
to dirty *v.* మాక్డె మా- /mākḍe mā-/
to disable *v.* కూటి కీమ్ /kūṭi kīm/
to dive *v.* ముడుంగ్- /muḍuṅg-/ -
to dry in the sun *n.* వతుస్వల్ /vatusval/
to evade *v.* బూలె మాయ్వల్ /būle māyval/
to fire *v.* జీతొ కోర్సె /jīto kōrse/
to force *v.* వెరు సియ్వల్ /veru siyval/
to get rotten *v.* సడెమాత /saḍemāta/
to gnaw *v.* చప్రి కీ- /capri kī-/
to go around *v.* మల్సి /malsi/
to heap *v.* కుప్ప కీ- /kuppa kī-/
to make lump *v.* గోలి కీమ్ /gōli kīm/
to make noise *v.* లొల్లి /lolli/
to mark with a symbol *v.* యాద్ కియ్వల్ /yād kiyval/
to me *pron.* నాకున్ /nākun/
to meet regarding the possibility of marriage *v.* నొవ్రి సూడ్వల్ /novri sūḍval/
to mock *v.* చిఢ్ఢి కియ్వల్ /cihḍi kiyval/; చెహ్టెంగ్ /cehṭeṅg/
to pray *v.* ప్రార్తన /prārtana/
to push something *v.* కడుస్-$_1$ /kaḍus-/
to reach *v.* అంద్త /and-/
to salute *v.* ముజ్ర కీ- /mujra kī-/
to say *v.* ఇన్- /in-/
to set *v.* కుద్రు సీమ్ /kudru sīm/
to sit *v.* ఉచ్చ్- /ucc-/
to spit *v.* ఉచ్- /uc-/
to sprout *v.* పిర్త$_1$ /pirta/
to stick *v.* చిప్ టుండ్- /cip ṭuṇḍ-/
to sting *v.* కొడి- /koḍi-/
to stuff the mouth and eat voraciously *v.* దుడ్డె /duḍḍe/
to swing *v.* జోలె మా- /jōle mā-/
to the side *adv.* వొర్కె /vorke/
to there *adv.* హక్కె /hakke/
to tickle *v.* కూట్లి కీ- /kūtli kī-/; గుల్‌గుల్ కీ- /gulgul kī-/
to trust *v.* బరొసతొర్ /barosator/
to watch attentively *v.* టిక్క టిక్క సూడ్వల్ /ṭikka ṭikka sūḍval/
toad (small, brown) *n.* నస్ పన్నె /nas panne/
tobacco *n.* తమ్ముక్ ఆకి /tammuk āki/
today *adv.* నేండ్ /nēṇḍ/
toddy-tapper *n.* కలడి /kalaḍi/ *See:* కల్
toenail *n.* తిడింజ్ /tiḍiñj/
together *adv.* మీరె మాసి /mīre māsi/

toilet (to go) *v.* మయ్‌దన్ సొం- /maydan soṁ-/
told *v.* వెహ్త /vehta/
tomb *n.* పీచ్ /vīc/
tomorrow *n.* నాడి /nāḍi/
tone *n.* లేజ్ /lēṅ/
tongs *n.* చిమ్ట /cimṭa/
tongue *n.* వెంజెర్ /veñjer/
tonsils *v.* గట్టి సొరొప్ /gaṭṭi sorop/
too many/much *adv.* జాస్త /jāsta/
too short *adv.* బయ్ పొట్టి /bay poṭṭi/
tool (agricultural) *n.* డవ్ర /ḍavra/
tool (for carving) *n.* నిల్లొ బార్చి /nillo bārci/; కెయ్ బార్చి /key bārci/
tool (for gathering soil) *n.* కోర1 /kōra/
tool (for carving) *n.* బార్చి /bārci/
tools *n.* పీసొర /vīsora/
tooth *n.* పల్1 /pal/
top point *n.* టిక్రి /ṭikri/
topple over *v.* కూడ్- /kūḍ-/
topple *v.* అరుసిమ్ /arusim/
torch *n.* డీవ /ḍīva/
torn (to be) *v.* సర్త /sarta/
torn *adj.* సర్ట్ /sart/
torn traditional blanket *n.* జూలె (గమ్డి) /jūle (gamḍi)/
tortoise *n.* కాసొ /kāso/; మీనొడల్ /mīnoḍal/
totally *adv.* చిల్కె /cilke/
touch in the darkness *n.* సికటితె /sikaṭite/
touch *v.* అప్టెమాయ్వల్ /apṭemāyval/; ఇట్- /iṭ-/; లాగ్త /lāgta/
touched *v.* లాగ్త /lāgta/
touching solidly *v.* రప్నెలాక్త /rapnelākta/
tour *n.* వెలిలె /velile/
towel *n.* దస్తి /dasti/
town *n.* నగుర్ /nagur/
toy *n.* బొమ్మ /bomma/
track *n.* పర్చ /parca/
tractor *n.* ట్రాక్టర్ /ṭrāktar/; మొటర్ /moṭar/
train *n.* రేల్ గాడి /rēl gāḍi/
train of thought *n.* క్యాల్ ఇర్ర /kyāl irra/
training *n.* సిక్సన్ /siksan/
trample *v.* జార్- /jār-/; దివ్స్- /divs-/
transfer liquid *v.* తోర్- /tōr-/
transplant *v.* వియ్- /viy-/
transplanting *n.* ఉర్స్‌వల్ /ursval/
trap (bird, small animals) *n.* పాస /pāsa/
trap (fish) *n.* పాడి /pāḍi/
trap (rodent) *n.* డాప్క /ḍāpka/
trap (small animals) *n.* చందొడ /candoḍa/
trash *n.* కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi/; తుక్కు /tukku/; బుర్క /burka/
tread down *v.* దివ్స్- /divs-/
tread on *v.* జార్- /jār-/
treason *n.* దోక /dōka/
tree *n.* మర్ర /marra/
tree stump *n.* కుట్ట /kuṭṭa/
tree trunk *n.* మొద్ /mod/
trees (collection of) *n.* గుబ్ద /gubḍa/
trees (kind of) ఆట్ముటుడి /āṭmuṭuḍi/; ఆలి /āli/; కయుర్ /kayur/; కవ్ట /kavṭa/; కవ్డిలీమ్ /kavḍilīm/; కిడ్జి /kiḍṇi/; కుముడ్ /kumuḍ/; కేరె /kēre/; కేస్ల /kēsla/; కొహ్క /kohka/; క్రుసి /krusi/; గన్నెర్ /ganner/; గుప్డి /gupḍi/; గుముల్ /gumul/; గోడ్ లీమ్ /gōḍ līm/; చిలటి /cilaṭi/; జామ్ /jām/; టహ్క /ṭahka/; డోండెర /ḍōṇḍera/; తాడి /tāḍi/; తుమ్మ /tumma/; తుమ్రి /tumri/; తుల్సి /tulsi/; తేక /tēka/; తోయ /tōya/; దూది /dūdi/; దోబె /dōbe/; నారెల్ /nārel/; నియ్‌కడ /niykaḍa/ ; నెల్లి /nelli/; పాక్డి /pākḍi/; పాలుండి /pāluṇḍi/; పాల్చబొగ్గె /pālcabogge/; పింజ్ /pīñj/; పొప్పయ్ /poppay/; పొర్కె /porke/; పొలెస /polesa/; బాబుర్ /bābur/; బాబ్డె /bābḍe/; బిజురి /bijuri/; బిబుత్ /bibut/; బీర్య /bīrya marra/; బెరులి /beruli/; మజీ /maṇi/; మడ్సెజ /maḍseṇa/; మర్డ్ /mard/; మహ్క /mahka/; మినొడ /minoḍa/; ముర్ /mur/; ముల్గె /mulge/; మొకె /moke marra/; రోమి /rōmi/; లింబు /limbu/; లీమ్ /līm/; లేండి /lēṇḍi/; లేండ్య /lēṇḍya/; వడ్ /vaḍ/; వీడాకివేలి /vīḍākivēli/; వెఱుర్ /veṇur/; వెడ్మ /veḍma/; వెల్కి /velki/; వెల్తెర్ /velter/; సంతర్ /santar/; సపొట /sapoṭa/; సమొక /samoka/; సవరి /savari/; సాలె /sāle/; సితపడ్ /sitapaḍ/; సితులి /situli/; సిత్త /sitta/; సిర్డుం /sirḍummarra/; సీంది /sīndi/; సూరె /sūre/; సెరులి /seruli/; సెర్క /serka/; హిరొడ /hiroḍa/; హిర్డులి /hirduli/
trend *n.* వాగ్నుక్ /vāgnuk/
trial *n.* పరిక్స /pariksa/
trick *n.* హిక్తి /hikti/
trigger of gun *n.* కోడ2 /kōḍa/
trip *n.* దేస్ తిరివల్ /dēs tirival/

tripod *n.* దుర₂ /dura/
trouble (to cause) *v.* జిర్ జిర్ కయ్- /jir jir kay-/
trouble *n.* ఆపతితె /āpatite/; తక్లిబ్ /taklib/; పరెసన్ /paresan/
trough *n.* డోని /ḍōni/
trowel *n.* సారువ /sāruva/
true *n.* కరల్ /karal/
trunk (of body) *n.* డెండ్కి /ḍeṇḍki/
trunk *n.* దడొ /daḍo/; మర్రత మొద్దు /marrata moddu/; మొద్ /mod/
trust *n.* ఇమన్ /iman/; విస్వస్ /visvas/
trustworthy (man) *n.* బరొసతొర్ /barosator/
trustworthy *n.* బరొస /barosa/
truth *n.* సత్ /sat/
try *v.* కోసిస్ కీ- /kōsis kī-/
tuberculosis *n.* టీబి /ṭībi/
tucked in folded end of cloth *n.* చెంగుల్క్ /ceṅgulk/
Tuesday *n. prop.* మంగుర్ వార్ /maṅgur vār/
tuft *n.* జుట్టి /juṭṭi/
tumbler *n.* తాలి /tāli/
tune *n.* పాట₁ /pāṭa/; లెంగ్ /leṅg/
turban *n.* పాగొట /pāgoṭa/; రుమ్మల్ /rummal/
turmeric *n.* కమ్క /kamka/
turn (cause to) *v.* తిరూస్ /tirūs/ *See:* తిరి
turn over *v.* మిడుంగ్- /miḍuṅg-/; మిడుస్ /miḍus/
turn *v.* తిరి /tiri/
tusk *n.* పల్₁ /pal/
twelve *num.* బార /bāra/
twenty *num.* కండి /kaṇḍi/
twig *n.* కాంతి /kānti/
twin (boys) *n.* యేమలిర్ /yēmalir/
twin (girls) *n.* యేమెక్ /yēmek/ *See:* యేమలిర్
twins (boy and girl) *n.* యేమల్ యేమె /yēmal yēme/ *See:* యేమలిర్
twist someone's arm or skin *v.* మురుడి కీ- /murguḍi kī-/
twist *v.* ఆటి పా- /āṭi pā-/; నోట్- /nōṭ-/
two (m.) ఇవ్విర్ /ivvir/ *See:* ఇవ్
two headed snake *n.* మాలుండి /māluṇḍi (taras)/
two *num.* రెండ్ /reṇḍ/
two roads *n.* రండ్ సరింగ్ /raṇḍ sariṅg/
type of fish *n.* మాంగుర్ (మీన్క) /māṅgur (mīnk)/

U

udder *n.* వొహొ /voho/
ugly man *n.* గందెలల్ /gandelal/
unallied *v.* సంబంద్ సెల్లె /samband selle/
uncle *n.* మామ /māma/
uncombed hair *n.* కిర్స నె కెల్క్ /kirs ne kelk/
unconscious *adj.* గుంగ్ /guṅg/
uncontrollable (of animals) *adj.* సిర్డల్ /sirḍal/
uncover *v.* వోడు సీ- /vōḍu sī-/
uncovered head *n.* డుమ్మల్ /ḍummal/
under *adv.* బూడ్ /būḍ/
underground water *n.* జల్ /jal/
underpants *n.* చడ్డి /caḍḍi/; చోర్న /cōrna/
undershirt *n.* రొప్పొడ బనిన్ /roppoḍa banin/ *See:* రొప్పొ
understood (to be) *v.* కరె మాయ్వల్ /kare māyval/; సమ్జె మా- /samje mā-/
underworld *n.* దునియత్ బూడ్ /duniyat būḍ/
uneasy *v.* గమ్మెమా- /gammemā-/; *adj.* సాంతి సెల్వ /sānti selva/
unexpected *adj.* యెగ్దమ్ /yegdam/
unfailing *adj.* తప్పొ /tappo/
unfair *adj.* పొకొట్నఆయొ /pokoṭnaāyo/
unintelligent *adj.* ఆడెందల్ /āḍendal/; బేకుబ్ /bēkub/
university *n.* యునివర్సిటి /yunivarsiṭi/
unknown *adj.* కరె మాయ్వక్ /kare māyvak/
unknown one *n.* కరెమాయొ /karemāyo/
unless *adv.* ముచ్చుక్ /muccuk/
unnecessary *v.* కామ్ సియ్వక్నె /kām siyvakne/; *adj.* డాండె /ḍāṇḍe/; వట్టియ్ /vaṭṭiy/
unneeded *v.* డాండె /ḍāṇḍe/
unripe *adj.* కొడ్కెల /koḍkela/; చిల్లల్ /cillal/
unripe fruit *n.* కాయ /kāya/
untainted *adj.* చక్నె /cakne/
until *adv.* వేరి /vēri/
until the present time *adv.* ఇంద్కె వేరి /indke vēri/
untouched *v.* ఇట్టొన్ /iṭṭon/
up and down *adv.* పెత్త వెత్త /petta vetta/
up to *adv.* వేరి /vēri/
upbringing *n.* పత్పార్ /patpār/
upon *adv.* పొర్రొ /porro/
upper arm bangle *n.* బాజొబేన్ /bājōbēn/; డండ్ కడె /ḍaṇḍ kaḍe/
uproot *v.* డేప్ల తెండ్వల్ /ḍēpla teṇḍval/; తెర్- /ter-/; కస్నె తెర్- /kasne ter-/
urad dhal (kind of lentil) *n.* పుడ్పుల్క్ /puḍpulk/

urge *v.* డగుర్ ఆస /ḍagur āsa/
urinate *v.* ఉడ్క్- /uḍk-/
urinating *n.* ఉడ్క్వల్ /uḍkval/
urine *n.* ఉల్ /ul/; వాట్ని /vāṭni/
use *n.* ఉప్యోగ్ /upyōg/
used for (to be) *v.* కామ్ అర్- /kām ar-/
useful *adj.* కామ్న /kāmna/
useless fellow *n.* పొస్ గాయిటల్ /pos gāyiṭal/
usual *adj.* అచొట్క /acoṭk/
uterus *n.* ఉల్ పొపొట /ul popoṭa/
uvula *n.* పాపె /pāpe/

V

vacation *n.* సుట్టింగ్ /suṭṭiṅg/
vain (to be in) *v.* బహ్కె మా- /bahke mā-/
valley *n.* లొద్ది /loddi/
valuation *n.* విలువ దొహ /viluva doha/
value *n.* దర /dara/
vegetable (kind of) *n.* టొండ్రి /ṭōṇḍri/; టోట్క /ṭōṭka/
vegetable *n.* బాజి పాల /bāji pāla/
vegetable plot *n.* వేడ /vēḍa/
vegetables *n.* బాజి పాలంగ్ /bāji pālaṅg/; సాపంగ్ మిర్చంగ్ /sāpaṅg mircaṅg/
vehicle *n.* మొటర్ /moṭar/
vein *n.* సీర /sīra/
vendor *n.* వొమ్వల్ వాలె /vomval vāle/
veranda *n.* వోడ /vōḍa/; వోస్రి /vōsri/; సప్రి /sapri/
vermilion and pink powder *n.* కుక్కు గుల్వల్ /kukku gulval/
vermilion powder *n.* కుక్కు /kukku/
vertical *adj.* సడ్కల్ /saḍkal/
vertical pole *n.* ముండెల్ /muṇḍel/
very *adj.* కూబ్ /kūb/; పార్ /pār/; బయ్ వెల్లె /bay velle/; వెల్లె /velle/
very cold *adj.* కినిత /kinita/
vessel (bowl-shaped, metal) *n.* టాట /ṭāṭa/
vessel (bronze) *n.* జారి /jāri/
vessel (earthen) *n.* బుడ్డి /buḍḍi/; సోర /sōra/
vessel (metal, for water) *n.* బిందె /binde/; గడొల /gaḍola/
vest *n.* బనిన్ /banin/; రొప్పొడ బనిన్ /roppoḍa banin/
vexed *v.* హట్టెమాసి /haṭṭemāsi/
village messenger *n.* ఆవరి /āvari/
village *n.* కేడ నార్ /kēḍa nār/; నార్ /nār/
village priest *n.* దేవరి /dēvari/
villager (m.) *n.* నాట్నొర్ /nāṭnor/ *See:* నార్
villagers (pl.) *n.* నాట్నుర్ /nāṭnur/
violent *adj.* పాసి జక్వల్ /pāsi jakval/
voice disappointment *v.* చుక్ చుకె మా- /cuk cuke mā-/
voice *n.* రాగం /rāgaṁ/; లేఙ్ /lēṅ/
volcano *n.* తడ్మిగుట్ట /taḍmiguṭṭa/
vomit *v.* కక్- /kak-/
voracious eater *n.* కహ్వెరల్ /kahveral/
vote *n.* వోటు /vōṭu/
vowed *n.* కాల్క్ అర్వల్ /kālk arval/
vulture *n.* డోకుం (పిట్టె) /ḍōkuṁ (piṭṭe)/; రాయల్ (పిట్టె) /rāyal (piṭṭe)/

W

waist belt *n.* నడిపట్ట /naḍipaṭṭa/
waist deep *adj.* నడిమెన్ కోల్ /naḍimen kōl/
waist *n.* నడి /naḍi/
waist pain *n.* నడి నొప్పి /naḍi noppi/
waistband *n.* నడిపట్టి /naḍipaṭṭi/
wait (guard) *v.* కేప్- /kēp-/
wait for *v.* సరి సూడ్- /sari sūḍ-/
wait *v.* దీర1 /dīra/
waiting for something to happen *v.* ఆనల్ సూడ /ānal sūḍa/
wake up *v.* జొప్నల్ తెహ /jopnal teha/
walk fast వయ్య వయ్య /vayya vayya/
walk *v.* తాక్- /tāk-/
wall (cement) *n.* గోడ /gōḍa/
wall *n.* గూరె /gūre/; బీతి /bīti/; వెలుమ్ /velum/
war *n.* లడెయ్ /laḍey/
wares (cultivated) *n.* మాల్ /māl/
warn డట్టి కీమ్ /ḍaṭṭi kīm/
wash away *v.* పోంగ్ /pōṅg/
wash *v.* నొర్- /nor-/; యేర్ తుంగ్- /yēr tuṅg-/; *n.* సుక్వల్ /sukval/
washerman *n.* వర్టల్ /varṭal/
washerwoman *n.* వర్టె /varṭe/ *See:* వర్టల్
washing *n.* దూనె /dūne/
waste material *n.* కరబ్ చిజ్క /karab cijk/
waste *n.* కచెడ కాడి /kaceḍa kāḍi/; కాడింగ్ /kāḍiṅg/; బుర్క /burka/; యెర్తం /yertaṁ/

watch *n.* గడి /gaḍi/
watch over *v.* రాకి కీ- /rāki kī-/
watching (crops) *n.* జాగ్లి /jāgli/
watchman *n.* కేప్వల్ /kēpval/; చవ్కి /cavki/
water (from well) *n.* కుహిత యేర్ /kuhita yēr/ *See:* కుహి
water (stream) *n.* జల్ /jal/
water hen *n.* యేర్కొర్ /yērkor/
water mixed with chaff *n.* డొహున్ /ḍohun/
water *n.* యేర్ /yēr/; జల్ల పుట్వల్ /jalla puṭval/; బుడ్కి వాయ్వల్ /buḍki vāyval/
water port *n.* పాన్గాట్ /pāngāṭ/
water pot (for heating) *n.* పాంత /pānta/
water snail *n.* కొండ బుడ్కుమ్ /koṇḍa buḍkum/
water snake *n.* పొర్కె /porke/; యేర్ డోండియల్ /yēr ḍōṇḍiyal/
water tank *n.* టాకి /ṭāki/; యేత టాక /yēta ṭāka/
waterfall *n.* బొద్ర /bodra/
watermelon *n.* కర్బుజ /karbuja/
way of judging *n.* నియవ్ ప్రకర్ /niyav prakar/
we (excl.) *pron.* మరట్ /maraṭ/
we (incl.) *pron.* మొమొట్ /momoṭ/
weak (become) *v.* తగ్తొర్ /tagtor/
weak (dilute) *adj.* పాతుర్ /pātur/
wealth *n.* ఆస్తి /āsti/; దన్ /dan/
wear out *n.* అర్గ్- /arg-/; వీస్- /vīs-/
wear *v.* కెర్- /ker-/; పోండ్- /pōṇḍ-/
wearied (be) *v.* టక్కె మా- /ṭakke mā-/
weave *n.* సరి- /sari-/
weaver bird *n.* జాకర్ (పిట్టె) /jākar (piṭṭe)/
weaver bird nest *n.* జాకర్ గూడ /jākar gūḍa/
webbing for bed *n.* నుల్క /nulka/
wedding day *n.* అక్సెదన దివొస్ /aksedana divos/; మర్మిన దివొస్ /marmina divos/; లగ్డిన దివొస్ /lagḍina divos/
wedding gift from groom's family *n.* పారి బొడ్డింగ్ /pāri boḍḍiṅg/
wedding party *n.* పార్యక్ /pāryak/
wedding platform *n.* బొవ్ల /bovla/
Wednesday *n. prop.* బుద్వార్ /budvār/
weed (a field) కుర్పి కీ- /kurpi kī-/
weed *n.* రోండ /rōṇḍa/
weep *n.* అడ్- /aḍ-/
weevil *n.* నూసి /nūsi/
weigh *v.* జోకి కీ- /jōki kī-/
weight *n.* వజన్ /vajan/
well (borewell) *n.* బోరింగ్ /bōriṅg/
well (to be) *v.* సుద్రె మా- /sudre mā-/
well *adj.* సాద్రి /sādri/
well water *n.* కుహిత యేర్ /kuhita yēr/; కుహి /kuhi/
well worn *adj.* ఆక్రి /ākri/
west *n.* పొరయింగ్ /porayiṅg/
wet (become) *v.* నాంద్- /nānd-/; *v.* పూర్- /pūr-/
wet soil *n.* చెమ పాత /cema pāta/
wet *v.* నహ /naha/; పుహ్-$_2$ /puh-/; *adj.* పహ్న /pahna/
what is given *pron.* సీతబతల్ /sītabatal/
what kind? (nm.) *pron.* బాతల్ /bātal/
what? (n.pl) *pron.* బావ్ /bāv/
wheat (pl.) *n.* గొహ్క /gohk/
wheel *n.* గారె /gāre/
wheel rim *n.* వేట్ /vēṭ/
whelp *n.* పోరి /pōri/
when? *pron.* బంటి /baṇṭi/
when? *pron.* బస్కె /baske/
where? *n.* బగ్గ /bagga/
which was there *pron.* మంత /manta/
which? (n.pl) *pron.* బావ్ /bāv/
which? (nm.) *pron.* బద్ /bad/
which? *pron.* బేంద్ /bēnd/
whip *n.* చాట్ /cāṭ/
whirlwind *n.* బొవ్రి /bovri/; మాయ్ంటల్ /māyṭal/
whisker *n.* మీసెల్ /mīsel/
whisper *v.* కుస్ కుస్ వడ్క- /kus kus vaḍk-/; *n.* గరగుర /garagura/
whistle *n.* సీటి /sīṭi/; సీస్రి /sīsri/
white *adj.* తిక్కల్ /tikkal/; దవ్రల్ /davral/; లేడ్ /lēḍ/
white ant *n.* ఉద్రి వెలుమ్ /udri velum/; ఉద్రి (పెత్తెంగ్) /udri (petteṅg)/
white grain from the forest *n.* గొడెల జాడి /goḍela jāḍi/
who? (n.pl) *pron.* బావ్ /bāv/
who? (nm.) *pron.* బద్ /bad/
whole *adj.* . జాడున్ /jāḍun/
whole world *n.* సమ్డొ జగ్ /samdo jag/
whose? (m.) *pron.* బోన /bōna/
whose? (nm.) *pron.* బద్దెన /baddena/
why? *pron.* బారి /bāri/
wick *n.* వాతి /vāti/
wide *n.* చెప్టల్ /ceptal/
widen *v.* లామ్ కీమ్ /lām kīm/
widow *n.* రాండె /rāṇḍe/

wield *v.* సాపెన /sāpena/
wife and husband *n.* ఆడ్‌మాడ్సొ /āḍmāḍso/
wife *n.* వెల్లెు /veylo/; బాయ్కొ /bāyko/
wife of a cobbler *n.* చంబరె /cambare/ *See:* చంబరల్
wife's elder sister *n.* తజొరడ్ /taṅoraḍ/
wife's mother *n.* పోరడ్ /pōraḍ/
wife's sister's husband *n.* సగ్లల్ /saglal/
wife's younger brother *n.* సేర్న్ డు /sērn ḍu/
wife's younger sister *n.* సేర్న్ డడ్ /sērnḍaḍ/ *See:* సేర్న్ డు
wild boar *n.* కోరెల్ /kōrel/
wild dog *n.* కేడ నెయ్ /kēḍa ney/
wild horse *n.* కోడమావ్ /kōḍamāv/
wild man *n.* బైతెడల్ /baiteḍal/
wild pigeon *n.* పోనడ్ /pōnaḍ/
wild plum *n.* రేఱ /rēṅa/
wild sheep *n.* బేడ్కి /bēḍki/
will come *v.* వాంత /vānta/
will eat *v.* తింతంగ్ /tintaṅg/
will it happen with *v.* సేకెమాంత /sēkemānta/
will touch solidly *v.* జోర్తె అప్టెమాంత /jōrte apṭemānta/
win *v.* మయ్త /mayta/; మయ్వల్ /mayval/
wind *n.* వడి /vaḍi/
winding mechanism on well *n.* గిర్క /girka/
window *n.* కిడ్కి /kiḍki/
winemaker *n.* కలడి /kalaḍi/ *See:* కల్
wing *n.* మారెల్ /mārel/
wings *n.* మారెల్క /mārelk/
wink *n.* కడ్ పాయ్వల్ /kaḍ pāyval/
winnow *v.* గోంజి కియ్ /gōñji kiy/; తుడుస్- /tuḍus-/
winnowing basket *n.* సేతి /sēti/; సుప్లి /supli/
winter *n.* పీనిగాలుమ్ /pīnigālum/ *See:* పీని
wipe away *v.* ఉస్మ్- /usm-/
wire *n.* వయుర్ /vayur/; వారి /vāri/
wisdom *n.* అక్కల్ /akkal/; జ్ఞాన్ /jñān/; దిమక్ /dimak/
wise man *n.* బుద్ధివంతల్ /buddivantal/
wish *n.* ఆస /āsa/; ఇచ్చ /icca/; కోర్కె /kōrke/
witch-doctor *n.* సోది /sōde/
with *adv.* తర్సొ /tarso/; తోడొ /tōḍo/
with force *adv.* జోర్తె /jōrte/
with great pleasure *adv.* ఆనందెన్ /ānandne/
with hunger *adv.* కరు సాసి /karu sāsi/
with interest *adv.* కుసిరజ్జి /kusirajji/
with life *adv.* జీతొకె /jītoke/
with me *pron.* నహ్గ /nahga/; నాతోడొ /nātōḍo/
with persistence *adv.* జిద్దెన్ కామ్ /jidne kām/
with that *pron.* ఆపే /āpē/
with them *pron.* అవెక్నగ /aveknaga/
with this *pron.* ఈపె /īpe/; తేనె /tēne/
with which? *pron.* బాపె /bāpe/
wither *v.* జడె మా- /jaḍe mā-/
without *adv.* ముచ్చుక్ /muccuk/
without ambition *adv.* ఆస సెల్లె /āsa selle/
without counting *adv.* కహ్వ్ /kahva/
without happening *adv.* ఆయ్వక్నె /āyvakne/
without listening *adv.* కేంజ్వక్ /kēñjvak/ *See:* కేంజ్-
without pain *adv.* సుకున్ /sukun/
witness *n.* గవ్వదర్ /gavvadar/
woke up *v.* నేండ్తొర్ /nēṇḍtor/
wolf *n.* గుస్రల్ /gusral/; తడంజల్ /taḍañjal/; లాండిగల్ /lāṇḍigal/
woman *n.* వోతడ్ /vōtaḍ/
woman of Harijan caste *n.* చండ్కె /caṇḍke/
woman who tends cattle *n.* డోర్కె /ḍōrke/
womb *n.* పీర్ /pīr/
wonderful *adj.* సాద్రల్ /sādral/
wood chips *n.* చెక్కంగ్ /cekkaṅg/
wood from fire *n.* పీస్కుడ్ /vīskuḍ/
wood plane (tool) *n.* దూగడ /dūgaḍa/
wooden beam (cross) *n.* దులమ్ /dulam/
wooden beam (main) *n.* ఆడె /āḍe/
wooden peg used for snares *n.* టేడ్ప /ṭēḍpa/
wooden pestle *n.* రోకల్ /rōkal/
woodpecker *n.* టొక్స వాడె (పిట్టె) /ṭoksa vāḍe (piṭṭe)/
woodwind instrument *n.* పేప్రె /pēpre/; బొగ్ణ /bogṅa/
woodworm *n.* కట్టె నూసి /kaṭṭe nūsi/
word *n.* కిటుక్నె /kiṭukne/; గొస్టి /gosṭi/; నేకంత /nēkanta/; పట పట /paṭa paṭa/
work hard *v.* దుక్ లావి కి- /duk lāvi ki-/
work *n.* కామ్ /kām/; దంద /danda/; బూతి /būti/
worker (f.) *n.* బూయ్తె /būyte/ *See:* బూయ్తల్
worker (m.) *n.* బూయ్తల్ /būytal/
worker *n.* కియ్వల్ /kiyval/; బూత్యల్ /būtyal/; మేస్త్రి /mēsrti/
working day *n.* కామ్న దివొస్ /kāmna divos/
working person *n.* దాసి వోతడ్ /dāsi vōtaḍ/
world *n.* జగ్ /jag/; జగ్దునియ /jagduniya/; జిన్గని /jingani/; దునియ /duniya/; పిసగతి /pisagati/
worm (for silk) *n.* కోస్ల పుడి /kōsla puḍi/
worm (glow) *n.* మాంజ పుడి /māñja puḍi/

worm *n.* పుడి /puḍi/
worms *n.* పుడ్క్ /puḍk/
worn *adj.* పొండ్త /poṇḍta/; వాట్ట /vāṭṭa/
worry *n.* కిరకిర /kirakira/; గడ్ బడ్ /gaḍ baḍ/; చింత /cinta/
worship *n.* పూజ /pūja/ *v.* పూజ కియ్వల్ /pūja kiyval/
worship place *n.* మటం /maṭaṁ/
worth *n.* దర /dara/
worthless (person) *n.* డండూల్ /ḍaṇḍūl/
wound (infected) *n.* పున్ /pun/
wound from burns *n.* గొక్కత గావ్ /gokkata gāv/; తడ్మిత గావ్ /taḍmita gāv/
wrap *v.* గూండి కీ- /gūṇḍi kī-/
wreath *n.* దండెడ /daṇḍeḍa/
wrestle *v.* కుస్తి పియ /kusti piya/
wring (clothes) *v.* పాల్ పిర్- /pāl pīr-/ *See:* పిర్-
wring neck of an animal *v.* మురుడి కీ- /muruḍi kī-/
wring *v.* పీర /pīra/
wrist *n.* మన్గట్ /mangaṭ/
wristwatch *n.* కెయ్ద గడి /keyda gaḍi/
write *v.* లిహి కీ- /lihi kī-/
wrong *n.* కసుర్ /kasur/; కియ్వక్నె /kiyvakne/; గల్తి /galti/; తప్ /tap/

Y

yam *n.* కెహ్క మాటి /kehka māṭi/; నోస్కా /nōskā/
yard *n.* వేడ /vēḍa/
yawn (a) *n.* వయ్యుక్ /vayyuk/
yawn (to) *v.* వయ్యుక్ సీ- /vayyuk sī-/
year *n.* వర్స /varsa/; సాల్ /sāl/
yearly *adv.* సాలి /sāli/
yeast *n.* పీట /pīṭa/
yell *v.* కిలియ /kiliya/
yellow *adj.* కమ్కెడియల్ /kamkeḍiyal/; బోడల్ /bōḍal/
yes *adv.* హో ..రా.. /hō ..rā../;. హో.... /hō..../
yesterday *n.* నిన్నె /ninne/
yesterday's water *n.* సిడొ యేర్ /siḍo yēr/
yielded *v.* పండ్త /paṇḍta/
yoke (for oxen) *n.* జువ్వ /juvva/
yoke (part of) *n.* సివొడ /sivoḍa/
you (pl.) *pron.* నిమ్మెట్ /nimmeṭ/; మిమ్మెట్ /mimmeṭ/
you (s.) *pron.* నిమ్మె /nimme/
you know *v.* నీక్ టావ /nīk ṭāva/
you *pron.* మిరట్ /miraṭ/
young (goat or sheep, m.) *n.* బోకుడ్ పిల్ల /bōkuḍ pilla/
young *adj.* కొడ్కెల /koḍkela/
young hen (with chicks) *n.* తల్లుర్ కొర్ /tallur kor/
young man *n.* డియొర్ /ḍiyor/
young of an animal *n.* పిల్ల /pilla/
young of buffalo (f.) *n.* డుడ్డె /ḍuḍḍe/
young of goat or sheep (f.) *n.* పాటుమ్ పోరి /pāṭum pōri/
young sprouts *n.* రోప్ /rōp/
young tiger *n.* బీబట్ /bībaṭ/
young tree *n.* పొర్క /porka/
younger brother *n.* కోకొ /kōko/
younger brother's wife *n.* సేర్యడ్ /sēryaḍ/
younger sister *n.* సేలడ్ /sēlaḍ/
younger sister of mother *n.* కాకి /kāki/
younger sister's husband *n.* సడె /saḍe/
youngster *n.* పడ్స కాండి /paḍs kāṇḍi/
your (pl.) *pron.* మీవ /mīva/
your (sg.) *pron.* నీవ /nīva/

Z

zeal *n.* కుసి గమ్మత్ /kusi gammat/
zero *num.* సున్న /sunna/
zigzag *n.* కీడింగ్ గోడింగ్ /kīḍiṅg gōḍiṅg/

Numbers

0 సున్న /sunna/
1 ఉంది /undi/
2 రండ్ /raṇḍ/
3 మూండ్ /mūnd/
4 *n.* నాలుంగ్ /nāluṅg/
5 సియ్యుంగ్ /siyyuṅg/
6 సారుంగ్ /sāruṅg/
7 యేడుంగ్ /yēḍuṅg/
8 అవ్ట్ /avṭ/
9 నొవ్ /nov/
9* పీట్ /pīṭ/
10 పద్ /pad/
10* దహ /daha/
11 పద ఉంది /pada undi/
11* అక్ర /akra/;
13 పద మూండ్ /pada mūnd/
14 పద నాలుంగ్ /pada nāluṅg/
15 పద సియుంగ్ /pada siyuṅg/
16 పద సారుంగ్ /pada sāruṅg/;
16* సోల /sōla/
17 పద యేడుంగ్ /pada yēḍuṅg/
18 పద అవ్ట్ /pada avṭ/
19 పద పీట్ /pada pīṭ/
20 సరె /sare/
20* వీస /vīsa/
21 సరె ఉంది /sare undi/
22 సరె రండ్ /sare raṇḍ/
23 సరె మూండ్ /sare mūnd/
24 సరె నాలుంగ్ /sare nāluṅg/
25 సరె సియుంగ్ /sare siyuṅg/
26 సరె సారుంగ్ /sare sāruṅg/
27 సరె యేడుంగ్ /sare yēḍuṅg/
28 సరె అవ్ట్ /sare avṭ/
29 సరె పీట్ /sare pīṭ/
30 నరె /nare/
31 నరె ఉంది /nare undi/
32 నరె రండ్ /nare raṇḍ/
33 నరె మూండ్ /nare mūnd/
34 నరె నాలుంగ్ /nare nāluṅg/
35 నరె సియుంగ్ /nare siyuṅg/
36 నరె సారుంగ్ /nare sāruṅg/
37 నరె యేడుంగ్ /nare yēḍuṅg/
38 నరె అవ్ట్ /nare avṭ/
39 నరె పీట్ /nare pīṭ/
40 లరె /lare/
41 లరె ఉంది /lare undi/
42 లరె రండ్ /lare raṇḍ/
43 లరె మూండ్ /lare mūnd/
44 లరె నాలుంగ్ /lare nāluṅg/
45 లరె సియుంగ్ /lare siyuṅg/
46 లరె సారుంగ్ /lare sāruṅg/
47 లరె యేడుంగ్ /lare yēḍuṅg/
48 లరె అవ్ట్ /lare avṭ/
49 లరె పీట్ /lare pīṭ/
50 సయ్‌గరె /saygare/
51 సయ్‌గరె ఉంది /saygare undi/
52 సయ్‌గరె రండ్ /saygare raṇḍ/
53 సయ్‌గరె మూండ్ /saygare mūnd/
54 సయ్‌గరె నాలుంగ్ /saygare nāluṅg/
55 సయ్‌గరె సియుంగ్ /saygare siyuṅg/
56 సయ్‌గరె సారుంగ్ /saygare sāruṅg/
57 సయ్‌గరె యేడుంగ్ /saygare yēḍuṅg/
58 సయ్‌గరె అవ్ట్ /saygare avṭ/
59 సయ్‌గరె పీట్ /saygare pīṭ/
60 సోరె /sōre/
60* సాట్ /sāṭ/
61 సోరె ఉంది /sōre undi/
62 సోరె రండ్ /sōre raṇḍ/
63 సోరె మూండ్ /sōre mūnd/
64 సోరె నాలుంగ్ /sōre nāluṅg/
65 సోరె సియుంగ్ /sōre siyuṅg/
66 సోరె సారుంగ్ /sōre sāruṅg/
67 సోరె యేడుంగ్ /sōre yēḍuṅg/
68 సోరె అవ్ట్ /sōre avṭ/
69 సోరె పీట్ /sōre pīṭ/
70 సురె /sure/
71 సురె ఉంది /sure undi/
72 సురె రండ్ /sure raṇḍ/
73 సురె మూండ్ /sure mūnd/
74 సురె నాలుంగ్ /sure nāluṅg/
75 సురె సియుంగ్ /sure siyuṅg/
76 సురె సారుంగ్ /sure sāruṅg/
77 సురె యేడుంగ్ /sure yēḍuṅg/
78 సురె అవ్ట్ /sure avṭ/
79 సురె పీట్ /sure pīṭ/
80 హురె /hure/
81 హురె ఉంది /hure undi/
82 హురె రండ్ /hure raṇḍ/
83 హురె మూండ్ /hure mūnd/
84 హురె నాలుంగ్ /hure nāluṅg/
85 హురె సియుంగ్ /hure siyuṅg/
86 హురె సారుంగ్ /hure sāruṅg/
87 హురె యేడుంగ్ /hure yēḍuṅg/
88 హురె అవ్ట్ /hure avṭ/
89 హురె పీట్ /hure pīṭ/
90 జురె /jure/
91 జురె ఉంది /jure undi/
92 జురె రండ్ /jure raṇḍ/
93 జురె మూండ్ /jure mūnd/
94 జురె నాలుంగ్ /jure nāluṅg/
95 జురె సియుంగ్ /jure siyuṅg/
96 జురె సారుంగ్ /jure sāruṅg/
97 జురె యేడుంగ్ /jure yēḍuṅg/
98 జురె అవ్ట్ /jure avṭ/
99 జురె పీట్ /jure pīṭ/
100 నూర్ /nūr/

1,000 బద్ర /badra/;
వయ్ /vay/;
హజర్ /hajar/
10,000 పరెవయ్ /parevay/
1,00,000 వయ్‌కి /vayki/
10,00,000 పరెవయ్‌కి /parevayki/
100,00,000 కడా /kaḍā/

హిందీ విభాగము

हिन्दी विभाग

Hindi Section

अ

अँगूठी ముద్ద
अंकुश బడ్డె
अंगर జీతో కోర్సె
अंगीकार कर మానె మాయ్వల్
अंगूर అంగుర్
अंडा మేంజ్
अंडे మేంజ్
अंत में ఆక్రి
अंतर అలగ్; తేడల్
अंदर రొప్పొ
अंदर मे కోడ
अंदाजा అందెజ
अंधा గుడ్డి
अंधेरा సికటి
अंबर హాబర్
अकल జ్ఞాన్; బుద్ధి
अकाल కరు అర్త
अकेला వరొనయ్; సిరిప్
अकेली వరొయ్
अक्षतब. అక్సెదంగ్; లగ్డి
अक्षर ఆకడ; అక్సెర్
अगर యెకంది
अग्रज अनुज తమ్మున్ ఇవ్విర్
अचंभा అబ్లుక్
अचरज అబ్లుక్
अचानक గచ్చె
अच्छा సాద్రల్; చొకొట్; అసల్; అస్లి
अच्छा (है) సోక్న
अजगर మాసుల్ (తరస్)
अजीब అబ్లుక్
अज्ञान జీవ ఇర్వల్
अटकल అన్‌మన్; కరల్ కి లబడ్
अट्ठाईस సరె అవ్ట్
अट्ठानवे జురె అవ్ట్
अट्ठावन సయ్‌గరె అవ్ట్
अट्ठासी హురె అవ్ట్
अठहत्तर సురె అవ్ట్
अठारह పద అవ్ట్
अड़तालीस లరె అవ్ట్
अड़तीस నరె అవ్ట్
अड़सठ సోరె అవ్ట్
अतः ఇంజెర్
अदरक అల్లం
अदृष्ट కిస్మత్
अद्‌भुत మస్త్ జోర్తె; మస్త
अधिक అదిక్; పుచపుచ
अधिकार అదికార్; సర్కర్; హక్
अधिकारी హుకుమ్ దార్; డగుర్ సార్
अनाथ దిక్ సెల్లె
अनावश्यक వట్టియ్
अनिवार्य బహన్ తెర్
अनुकूलता పుర్సద్
अनुमति दे సరు కీమ్
अनुरोध తల్క్-
अनुष्ठान कर ప్రయోగ్ కీ-
अनेक बच्चों పేకుర్-వేకూర్
अनोखा మస్త; మస్త్ జోర్తె
अन्तरिक्ष పొర్రొడ
अन्तिम ఆక్రి
अपर्याप्त ఆకుడ్
अपहास తల్క్-
अफीम కారి మత్
अब ఇజె
अब तक ఇంద్కె వేరి
अबज ఆవుడ్
अभिनंदन कर మెచ్వల్
अभिनय తొహ్-
अभिनय कर నాటక్
अभिप्राय ఇచ్చ
अभिरुचि బయ్ చొకొట్ రుచి
अभी ఇంద్కెన్; ఇన్కెడ
अभ्यास అల్వట్; ఆదత్
अमरूद का पेड జామ్ (మర్ర)
अमीर దనెవంతల్
अरब పరెకడా
अरमान కోర్కె; ఇచ్చ; కొరెంజ
अरहट గిర్క
अरुचि పాస్క్-
अरुणोदय పొడ్డ్ పెసివల్
अरे! అబ్బా
अर्जन करना పుటుస్-
अलग వేగ్రొ (వెగొర); పాకే మా-
अलग अलग దుస్రొక్ దుస్రొక్
अलमारी ఆల్మరి
अलिजिह्वा పాపె
अवकाश యేల; వకుత్
अवरोध పాడి
अवस्था వహి
अशुद्धता గలిజ్
असत्य ముహ్చా
असर ఆసర
असहाय హరిబ్; దిక్ సెల్లె
असार పొప్పొట
असि తల్వర్
अस्थि బొక్క
अस्पष्टता మస్క్
अस्वस्थता బేమరి
अस्सी హురె
अहंकारी నక్రెంగ్ వాలె
अहरन డాకలి
अहित నాసి కీ-

आ

आँख కడ్
आँख की पुतली గార్
आँगन రచ్చ; వేడ
आँधी దూందడ్; తుపన్; పెర్సపిర్; పిర్ వడి
आँसू జల్ల పుట్వల్; కాడెల్
आंगी చోరి
आंदोलन గడ్ బడ్
आकार రూపం; ఆకార్
आकृति రూపం
आक्रमण कर ఆగుటి; అడ్డి కియ్వల్

आखिर ఆక్రి
आखेट సికరి
आग తడ్మి; కిస్
आग बनाना మాస్-
आग्रह कर పీచపియ
आघात దన్క
आचार ఆచర్ విచర్
आज నేండ్
आज्ञा दे నేమి కీమ్; సాపెన; నియమ్ కీమ్
आटा పిండి
आठ అవ్ట్
आड మాట్ వొల్వల్
आडा అడ్డమ్
आत्मा ఆత్మ
आदत అల్వట్; ఆదత్
आदमी మాయ్నల్
आदर కదర్
आदर कर మర్యద సీమ్
आदर दिखा బొంక్వల్
आदिम निवासी ఆదివాసి
आदिवासी ఆదివాసి
आधा అర్ధొ
आधा दिन పూట
आधार ఆదర్; సపొట్
आनन्द से ఆనందొన్నె
आना వా-
आप నిమ్మొట్; మిరట్
आभूषण కడె
आयुध పిసొర
आरंभ సురు
आरा కయ్వర్
आराधना పూజ
आराम ఆరమ్
आरोग्य సుకం
आलसी లెండల్
आलस्य సోయ్సల్
आलिंगन ఆవ్రికీ-
आवशोषण ఈసర
आवाज నేకంత; లొల్లి కి-; కిటుక్నె; పట పట
आवाज़ ఆవజ్
आवाज़ గల్బల
आविष्कार कर పుట్టుస
आशय ఇచ్చ
आशा ఆస కీ-
आशीर्वाद दे ఆసిర్వాద్
आश्चर्य అబ్లుక్
आश्रय మండ
आसक्ति జీవ ఇర్వల్
आहट డుక్ డుక్; చప్పుడ్
आहार చారొ; గాటొ
आफ़त తక్లిబ్

ई

इंद्रजाल ఇంద్రజాల్
इंसाफ నియవ్; కానున్
इकतालीस లరె ఉంది
इकत्तीस నరె ఉంది
इकसठ సొరె ఉంది
इकहत्तर సురె ఉంది
इक्कीस సరె ఉంది
इक्यानवे జురె ఉంది
इक्यावन సయ్‌గరె ఉంది
इक्यासी హురె ఉంది
इच्छा కోర్కె; ఆస; కొరెంజ; ఇచ్చ
इजाजत दे సరు కీమ్
इज्जत మర్యద; కదర్
इज्जत कर మర్యద సీమ్
इतना ఇచ్చొర్
इतने ఇచ్వర్
इधर ఇగ్గెన్
इनाम ఇనమ్
इलजाम लगा బద్నంతర
इस तरह ఇహిన్; అహన్; ఇదెన్ మొడి
इस लिये ఇదెన్ లాసి
इस साल ఇయెండ్
इस से ఈపె
इसी दौरान అచ్చోడ్ రొప్పొ
इस्पात ఇస్టిల్

ई

ईंट ఇట్కె
ईख ఊచ్ డేండె
ईजाद कर పుట్టుస

उ

उँगली బొట్ట
उँडेल తుహ్తొర్
उंचा బొజల్
उखाड डేప్లె తెండ్వల్
उचलना ఉడ్ప్-
उचित పుకుట్; పొకొట్
उछल డెహ్క
उछलना డయ్-; డెహ్క్-
उज्ज्वल నిగనిగ
उठना తేద్-
उठल्ला పుల్లెగాండల్
उड़ना పరి-
उतरना రెయ
उतार రెహ
उतावलापन పట్నె
उतावली कर జల్ది అలె
उत्तर పర్మన్; జబబ్; తెల్ ఙడ్; టప్ప; లెటర్; జవబ్
उत्तरदायित्व జిమ్మ
उत्तरी కాల్ వడ్డ
उत्पन्न करना పోసి కి-
उत्पन्न हो పుట్ట
उत्सव సడ్

उत्साह కుసి గమ్మత్
उत्साह बढा వని కీసి
उदय సక్రె
उदार దిల్ దార్
उदास గొప్ప
उद्दर హక్కె
उद्देश्य కల్పన
उद्यान వాడి
उद्योग కంపెని
उधार కిలియ; ఊదర్
उनचास లరె పీట్
उनतालीस నరె పీట్
उनतीस సరె పీట్
उनसठ సయ్‌గరె పీట్
उनहत्तर సొరె పీట్
उन्नीस పద పీట్
उन्यासी సురె పీట్
उपधान తలబిల్ల
उपला టొప్రి
उबाल వహ్చ-; ఉక్డి కియ్వల్; ఊస్త
उभारना నిపుస్-
उमंग కుసి గమ్మత్
उमड़ना జమ కీ-; జమే-మా-
उम्र వహి
उल्लू గుబ్బుడ్ (పిట్టె)
उषाकाल పల్ పీయ్-
उस तरह ఆతల్; ఆతొర్
उस दिन मे అంటి
उस लिये అదెన్‌లాసి
उस से ఆపే
उसका తన్వ
उसकी తాన
उस्तरा మచ్చు

ऊ

ऊँघना కూర్క్-
ऊँचा డజల్
ऊँट ఊటడ్
ऊँटकटारा కోర్టె
ऊपर उठाना తహ్-; చడి కీ-
ऊब కిచకిచ

ए

एक ఉంది
एक आदमी వరొర్
एकत्र होना మిరె మా-
एकी बार వొర్సొనె
एड़ी డాక
एरंडी का तेल నెరొండ
एलची పంచ్

ऐ

ऐंठना ముర్గుడి కీ-; ఆటి పా-
ऐसे ఈతల్

ओ

ओंट సిల్లి
ओझा సోదె
ओर కాక్; కోన్
ओरी మేడ
ओला గార్
ओलावृष्टि కల్ బండ
ओस మచ్

औ

और అని; ఉండె
और एक ఉందుంది
औरत వెల్లొ; వోతడ్
औषधी మత్

क

कँगन గాజ్లింగ్
कंघा కంగ్వ
कंघी కంగ్వ
कंठ గోటి
कंठमणि గుడ్డ
कंडा టొప్రి
कंधा సెట్టు
कंबल గమ్డి; పాసుడి

कचरा కాడింగ్; కచెడ కాడి; కిచుడి
कच्चे పహ్నా
कछुआ కాసొ
कटोरा కోజ
कठफोड़वा టొక్క వాడె (పిట్టె)
कठिन ఆపతితె; పరెసన్
कठिनता తక్లిబ్
कठ्ठा కెయ్ముల్
कडक గర్జ్ వల్
कडी దారుక్
कतरनी కంచి
कन्या కరున్ కువరి
कपट కప్టి
कपड़ा పాఙుడ్; గింద; కప్డి
कपडे धोना సుక్-
कब బస్కె
कब-कब బస్కెన్
कबार డేప్ల తెండ్వల్
कबूतर పారెవ (పిట్టె); పొనడ్
कबूलना కబ్లె మా-
कभी कभी బస్కె బస్కె
कम ఇచ్చుర్
कमठी చీప
कमर నడి
कमरा బీడ; కోలి; కమ్ర; హర్ర
कमाना కమెయ్ కీ-
कमी కమ్మి
कमीज़ ఆంగ్డె
कर కయ్
करछुल డువ్వ
करना తుంగ్
कराब చిలుమ్ పియ్-
करीब కమ్సెకమ్
करुणा దయ
करेला కారెల
करोड కడా; కోటి
करौत కయ్వర్
कर्ज़ బాకి
कर्ण आभूषण చెవ్ బాలి
कर्तव्य జిమ్మ; తుంగ్వల్
कर्म తుంగ్వల్
कल నాడి
कल को నిన్నె
कलंक మచ్చ
कलछी డాబ్ల
कलम పొంటిన్
कला గూన్
कलाई మన్గట్
कलिख కొసొ
कल्पना బావ్
कल्ली పీచి
कवि రచ్చికియ్వల్
कष्ट పరెసన్; ఆపతితె
कस సర్య
कहना ఇత్తెకె
कहाँ బగ్గ; బేంద్
कहानी వేసుడి
काँट సాప్
काँपना జడ్డ
काँसा కాస్
कांति జార
कागज कागుత్;
काजल సుర్మ; కొసొ
काट కదియ
काटना అస్క్-; కచ్-; కస్క్-; కత్రి కీ-
काठ మొద్
कान కెవి
कानाफूँसी గరగుర
कानुग గరంజి
कानून చట్టం
काफ़ी ఆయర్
काफी ఆంత
काम దంద; తుంగ్వల్; కామ్
कायदा తరిక
कायर వెరివల్
कार కార్
कारण కారన్; వాంద్
कार्यालय కచురి
कार्य కాద్య
काल జమన
काला దడస్క; కారి
काला चींटी కారి పెత్తె
काला मिट्टी కానర్ తోడి
कालिमा కొసొ
काली मिर्च మిరియంగ్
काव्यानंद రస్స
काफ़ी కాపి (పత్తి)
किंवदंती కబుర్
कितने బచ్చొంగ్
किताब పుస్తక్
किनारा కాట్; డర్డి; వేట్
किफायत నెరుస్వల్
किरच సీందెర్
किसका బోన; బద్దెన
किसमत నసిబ్
किसान కున్బి
किसी को भी బద్దె
कीचड़ చిక్ల
कीचड़ డెహ్హ
कीडा గొర్ర (పుడి)
कीमत దర
कील సాది కీమ్
कीला కీడ
कीड़ा నడ్
कुंजी కుంజి డబ్బ
कुंड కుంట
कुंदा మొద్
कुंभ బుడ్డి
कुआँ కుహి
कुचलना జార్-
कुछ ఇచ్చుర్; తోడొస
कुछब ఇచ్చుంగ్
कुञ्ज గుబ్బ
कुटिल వాక్డల్
कुटुंब కుటుంబ
कुता డొండెనెయ్
कुत्ता నెయ్
कुदरत మర్రమెట్ట
कुम्हार కుమ్మల్
कुल्हड తాలి
कुल(रकम) పూర
कुश्ती लड కుస్తి పియ
कुहनी టొజి
कूट జహ; దంచ్-
कूटना వాటి కి-
कूडा కాడింగ్; డగ్; కిచుడి
कूडा करकट కాడింగ్; కిచుడి; తుక్కు
कूद డెహ్క
कूड़ा करकट బుర్క
कृत्रिम నకిలి
कृपा करके దయకీసి
कृषि కాస్కార్; కేతి కామ్
के आसपास సిర్మిట్
के पहले మొదొల్
के पीछे పజ్జె; మరుమ్
के बाद పజ్జె
के बारे में బారెతె
के बाहर బయ్రా

के बिना ముచ్చుక్
के संबंध में బారెతె
के साथ తోడొ; తర్సొ
केंचुआ నడ్వంజ్
केला కేరె
कैंची కత్తెర; కంచి
कैसे బహన్
कोई బదొయ్
कोई भी బద్దె
कोट కోట్
कोटर డోబ్ర
कोठरी కమ్ర; కోలి
कोड़ा చాట్
कोथमीर సమ్మర్
कोना కోమ్ట
कोमल లేతొ
कोयला కొర్సెంగ్; గాడి కొర్సె
कोयाल పిర్పిహొ (పిట్టె)
कोशिश కోసిద్
कौन सा బద్
कौन బొర్
कौवा కాకడ్
क्यों బారి
क्योंकि కాడ్కి
क्रम వాగ్నుక్; ఆచర్; వాతద్
क्रम से సొర ఆయ్వల్
क्रीडा కర్స్వల్
क्षतचिह्न గావ్
क्षति पहुँचाना నో-
क्षमा कर మాపి
क्षय టీబి

ख

खंड కండ్
खंभा కంబ
खजूर కజుర్; ఉమటి (మర్ర)
खटमल జబుండ్
खट्टा సవిత; సవ్త; సొవిలె
खड़ा हो నిల్-
खडा సడ్కల్
खड्डा లొండ్క
खतरनाक (घटना) గండం
खतरा గండం
खन తాడ
खनित्र కోర; పొడ్డ
खपरैल పిడ్క
खबर హొల్; కబుర్
खमदार కొంకి; కొయ్సల్
खयाल చిత్తమ్
खरगोश మొల్లొల్
खरपतवार రోండ
खरल చహ్కి
खरा బరొస
खराब कर కరబ్ కీమ్; కరబ్ కీమ్
खरोंच రెహ
खर्राटा लेना ముడి-
खल्ला చహ్కి
खसम ఆడ
खसम खाना ఆడ పి-
ख़त्म होना చిల్కె ఆ-; మార్-
ख़बर కయ్‌పత్
ख़ून నెత్తుర్
खाँसना కోక్లకీ-
खाँसी కోక్ల
खाज చొహ్-
खाद కాత్
खाना నెహ్రి
खाना, खिलना జేవి కీ-
खाल తోల్
खाली రికమ్
खाविंद సొయ్బల్
खास तौर पर పట్ పియ్సి
खासकर పత్తెకమ్
खिला తిహ్-
खींच యెరిసెర్
खींचना ఊమ్-; ఉంద్-
खीरा కాక్డె; కుబ్రె
खुजलाहट గురగుర
खुजली కర్జ్; చొహ్-
खुर కూరి
खुरच రెహ
खुरण्ड కిప్ప
खुलने की क्रिया సుటి కీ-
खुश గమ్మత్
खुशी से ఆనందొన్నె
खूँटी కిరుటి; చీల
खूशी కుసి గమ్మత్
खेत వావుర్; పొలం
खेती बारी కాస్కార్; కేతి కామ్
खेमा డేర
खेल కర్స్వల్; కేల్
खेलना కర్స్-
खोद తాడ
खोलना కుల్లొ; తెరి-
खोह బుయరి
खौला ఉక్డి కియ్వల్

ग

गंजा బోడి
गंदगी గలిజ్
गंध గాడి
गंभीरता కోల్
गठरी పేండ్య
गठिया వాతం; వేయ్
गडहा డుంక
गड्ढा లెప్టి కీ-
गड्ढा డుంక
गणित గింతి
गदही గాది
गधा గాది
गन्ना ఊచ్ డేండె
गमछा సేల
गरज గర్జ్ వల్
गरज नहीं గాలియ్
गरज़ना గర్జె మా-
गरदन గోటి
गरम करना కాసుస్-
गरीब హరిబ్
गरीबी పోక్డ
गरुड డేగొ (పిట్టె)
गर्जमेघ का గర్జ్ వల్
गर्त డొడ్డొ

गर्भाशय పీర్
गर्मी గర్మి (కాక)
गर्मी का मौसम డోకాలుమ్
गलत బేహాలత్
गलती కియ్వక్నె
गलमुच्छा మిసెల్క్
गले लगा కలి-
गवाह గవ్వదర్
गस जाना పీస్-
गहराई కోల్
गाँठ ఆటి
गाँव గూడ; నార్
गांठ, गठरी గట్టి
गागर బుడ్డి
गाड గాడి కీమ్; మిస్వల్
गाना పాట; వార్-
गाय మూర
गाल కొర్వి
गाली दे బద్నంతర
गिणना ఇసాబ్
गिद्ध డోకుం (పిట్టె); రాయల్ (పిట్టె)
गिनना లెక్-
गिरगुट డొక్కె
गिरदवार గిర్దవర్
गिरना అర్త; అర
गिरा తుహ్తోర్
गिर्गिट నెయ్ నొడొంజ్
गिलहरी వెర్చె
गिलास గిలస్ (చంబు)
गिल्ली डंडा టిప్లి డాండు
गुच्छा గుజ్జి
गुटका మడి
गुण మర్రమెట్ట
गुदगुदाना గుల్గుల్ కీ-; కూత్లి కీ-
गुदा పేండ; కిడ్డి
गुनगुनाना రోంజ్-
गुनगुर జీల
गुप–चुप కుసయ్
गुब्बारा బుగ్గ
गुर्राना గురే మా-
गुलेल గుల్లెర్; గుప్పుడ్
गुसना కుప్సె మా-
गुड़िया బొమ్మ
गूँगा आदमी మూకల్
गूँगा औरत మూకి
गूड బేలి
गेंद చెండు
गेहूँ గొహ్క్
गोंड కోయ
गोंड आदमी కోయ్‌తొర్
गोंड औरत కోయ్తుడ్
गोंद హిర్ద; సెవ్వెర్
गोखरू కోడసాప్
गोता दे ముడుస
गोद సిజర్; కోర
गोदना సింగర్
गोबर సడపి; గొవుర్
गोभी గోబె
गोली గోలి
गोशाला మురడి; కొట్క
गोश्त లోర
गौरव మర్యద
ग्यारह పద ఉంది; అక్ర
ग्रास జాడి
ग्रीष्म డోకాలుమ్; ఉనొడ

घ

घंटा గంట; చిర్నంగ్
घंन्टी కసటి
घट గట్
घटना జర్గిత; సంకట్
घटा రెహ
घड़ी గడి
घरेलू मुर्गी తల్లుర్ కొర్
घर्षण టంట
घसीट యెరిసెర్
घाटी లొద్ది
घात మాట్ వొల్వల్
घाव పున్
घिरनी గిర్క
घुटना టొంగ్ర
घुमक्कड पुल्लेगाండల్
घुमाव మొడి; కొరి-
घुसना నేంగ్-
घूँसा బుక్కి
घेर కారవొల్వల్
घोंघा కొండ బుడ్కుమ్
घोंसला పింజొర; గూడ
घोड़ा కోడ
घोषणा कर ఇత్తల్ కీ-
घोड़े का साज పుహ్-
घोड़े की नाल నల్
घोड़े की लगाम దామ్డి; వేసుని

च

चंदोवा మందొల
चंपक చంపొ పుజర్
चंबु చంబు
चकत्ता దదుల్
चकला రోప్
चक्कर చక్కార్ వా-
चक्र గారె
चटाई చాప్ర; టాటి
चट्टान బండ
चढ వర్వల్
चढाई कर ఆగుటి; అమ్డి కియ్వల్
चप्पल చెప్పల్; సెర్పుం
चमक జార
चमकना చమ్లి మా-; జగుం జగుం; చమ్కి కీ-; మిడ్చ-
चमकाना లక్క
चमचम నిగనిగ
चमचा డాబ్ల
चमडे की थैली తిత్తి
चमाचम లక లక
चम्मच చమ్చ; పడి
चरण దాపి
चरना మెహ-; మేయ్-
चरवाहा డోర్కల్
चर्चा చెర్చ
चल बस సామ్
चलने के लिये बड़े डंडे కోడ

चला जा సొడ్య
चलाना తాక్-; తాకుస్
चवालीस లరె నాలుంగ్
चाँद జంగొ; లెల్లెంజ్
चाँदनी కడ్ వేడ్చి
चाँदी కూర; చాంది
चाँपना కిస్క్-
चाकर చెల్లల్
चाकु చాకు
चाकू రూసి; కటర్
चाचा కాకల్
चाटना నాక్-
चादर జోర
चाबी కుంజి-డబ్బ
चाय చహ పత్తి
चाय, चाय-वाय చెహ
चार నాల్విర్; నాలుంగ్
चार सम भाग करना పడెమెన్
चारा మెహ్-
चाल चलन చాల్
चालीस లరె
चावल పెరెక్
चाह కొరెంజ; కోర్కె; ఇచ్చ
चिंतन సోంచ్-
चिंतन कर ద్యాన్ కీమ్
चिउडा అట్కుల్క్
चिकनी मिट्टी చీకివాత తోడి
चिकोटी काटना కిస్క్-
चिट्ठी లెటర్; పర్మన్; తెల్ జడ్; టప్ప; చిట్టి
चिडिया కుకుర్ కుమ్మి (పిట్టె); విచ్ బొట్ (పిట్టె)
चिता పీచ్ డాగి
चित्र పటం
चित्र बना రెహ్వాల్; చిత్రన్ కీమ్
चित्रकारी నక్స
चित्रित कर రెహ్వాల్; చిత్రన్ కీమ్
चिनगारी మిన్గుల్
चिन्नम्म కాకి
चिपक జోడి కీమ్
चिपकना చిప్ టుండ్-; టుండ్-
चिपकली కుదుర్ డొక్కె
चिमटा చిమ్ట
चिराक చిమ్ని
चिलम చిలిమ్
चिह्न ఆన్వల్; మచ్చ
चींटी పెత్తె
चीख़ना కిలి -
चीज చీజ్; కొత్తుంగ్
चीनी సాకుర్
चीरना సర్త; పెయ్-; పెయూస్-
चुआ యెల్లి
चुनना ఆచ్-
चुप चाप దబ్
चुभ గాడి కీమ్
चुभता हुआ दर्द సిరుమ్
चुभना గండ్-
चुभो లామ్టాడ్వ
चूक जा మర్జ
चूची బొమ్
चूडियाँ గాజ్లింగ్
चूना చున్న; వాజ్-
चूमना బుర్-
चूर्ण బుక్కి
चूसना చుహ్క్-; తుత్-; ఊత్-
चूड़ी మాట్య; గాజ్లి
चेतावनी दे డట్టి కీమ్
चोंगा గొట్ట
चोग़ा లంబొ
चोट జక్వల్; పున్; దన్క; మార్
चोटी(जटा) చెరొచ్చండ; జూడ
चोर కల్లె
चोरी లూటి కీ-
चोली చోరి
चौंतीस నరె నాలుంగ్
चौंसठ సోరె నాలుంగ్
चौकी కుతుల్
चौकीदार కేప్-
चौडाई బిత్తి; పయ్స
चौदह పద నాలుంగ్
चौबीस సరె నాలుంగ్
चौरानवे జురె నాలుంగ్
चौरासी హురె నాలుంగ్
चौवन సయ్గరె నాలుంగ్
चौहत्तर సురె నాలుంగ్
चढ़ना వర్-

छ

छड़ी బడ్డ; కోల
छत దాబ; ముంగూర్
छत्ता పెర బొక్కి
छत्तीस నరె సారుంగ్
छनना తీర్ప్-
छन्द పాటంగ్
छप्पन సయ్గరె సారుంగ్
छब्बीस సరె సారుంగ్
छलका తుహ్తోర్
छलकाना తూర్-; జల్క్-
छलनी చాడ్ని; గారి కీ-
छलाँग मार డెహ్క
छली బూడెస్తల్
छाँटन కుర్మా; బూస్
छाछ కొరొప్
छाती అరిల్
छाया దడ్మి; సాల్లి
छाला సొన్మ
छिटकना రీక బాక ఆ-
छितरा తడియ; నాసి కీ-
छिपकली డొక్కె
छिपना, छुपना చిప్పె కీ-; మక్-
छिपा ముహ్-
छियानवे జురె సారుంగ్
छियालीस లరె సారుంగ్
छियासठ సోరె సారుంగ్
छियासी హురె సారుంగ్
छिलका బూస్; సీపి; కుర్మా
छिलना వొడుంగ్-
छिहत्तर సురె సారుంగ్
छींकना సగున్; తుహ్క్-
छींटे ड़ालना మిర్-
छीलना వోడు సీ-; చెడి కీ-
छुट जा గల్తి; కసుర్; తప్
छुट्टी సుట్టి
छुडा బూలి కీమ్
छू లాగ్త
छूट తప్పుసిమ్

छूना లాగ్-; దాద్ లాగ్వల్; ఇట్-
छेठ मच्छि జిజె
छेद करना నారి-
छेद डाल లామ్‌టాడ్వ
छोटा ఆకుడ్
छोटा टोकरी సుప్లె
छोटी नदी సీల్క
छोर కాట్వత్కె; అంచు

ज

जंग కర్క
जंगल కేడ
जंगली బైతెడల్
जंतु జివ్రస్
जंत्री జంత్రి
जख्म పున్
जगा జొప్నల్ తెహ
जड బునది; వేగొర; కారవొల్వల్
जडब. బొట్టంగ్
जड़ సీర్
जनता లోకుర్
जन्म పుట్వల్; జన్మ
जन्म ले పుట్ట
जब నఙ; బంటి
जबरदस्ती జబర్ దస్తి; జుల్మ కీతొర్
जबरदस्ती कर దొహ్చి ఇర్వల్
जबरन బల్మిత్క
जबड़ा దాడ
जमा పూర
जमा करना చంచి కీ-
जमा हुआ खून కొహ్క-
जमाई సడె
जमानत పూట
जमीकंद చక్నర్ మాటి
जमीन దర్తిరి; బొమ్మి;
जय జయ్
जरा ఇచ్చుస
जरासा ఇచ్చుర్
जरूरत नहीं గాలియ్
जल బగబగ; జల్ల పుట్వల్
जल कुक्कुट యేర్కొర్
जल गया డుండ్-
जलना నిరు-
जलपान నెహలి
जलाना డుండున్; నిరున్-; పొతున్-
जल्दबाजी గాబ్రియల్
जल्दी పట్నె; వయ్నె
जल्दी कर జల్ది అలె
जल्दी-जल्दी వెయ్నె వెయ్నె
जवान పడ్స కాండి
जवानी వహి
जवाब జబబ్
ज़ंजीर సాకలి
ज़रूरी పహ్జె
ज़ुकाम పీని
जा సొన్
जाँघ రొండి; మాండి
जाँच చకిన్ కియ్వల్
जागना చేతొ; పాలాన్ కీ-
जाति జాతి; పాడి
जादू ఇంద్రజాల్
जादू टोना कर సాది కీమ్
जादूगरी ఇంద్రజాల్
जानकारी టావుక్
जानना పుంద్-
जानवर డోరియల్
जायदाद జాయ్‌జత్
जाल జార్
जिंदा रह పిస్స
जिक्र చెర్చ
जिद कर పీచపియ; ముండ్యల్ కీమ్
जिद्दी ముండి
जिम्मेदार జిమ్మెదర్
जिम्मेदारी జిమ్మ
जिला జిల్ల
जिलाना రహె మా-; జిన్గని కీ-
जी పిస్స
जीत మయున్-
जीतना మయ్తు
जीना రహె మా-; జిన్గని కీ-
जीभ వెంజెర్
जीरा జీర
जीव జీవ
जीवन పిసగతి; జిన్గని
जीवनयापन कर పిస్స
जुरमाना జుర్మన
जूँ का अंडा సీర్
जून పూట
जेब కీస; వోటి
जोकर నాయ్చల్
जोड విక్రి;జోడి కీమ్
जोड़ना జోడి కీ-
जोडा జోడి
जोतना ఊడ్-
जोर ఆసర
जोर से జోర్తె
जोराजोरी జబర్ దస్తి
जोवार జొన్న
जोश కుసి గమ్మత్
जौ జవ్ గొహ్క
ज्ञान పున్నె; బుద్ధి; వొడ్క
ज्यादा పుచపుచ; అదిక్
ज्योति డీవ; వేడ్చి
ज्वाला జార్

झ

झंडा జెండ
झगड़ना గుద్-
झगड़ा జగ్డ
झल्लाना కల్ల కీ-
झाँकना మాడ్క-
झाग పేస్
झाड़ना సీయ్-
झाड़ू కెయ్సర్
झाड़ी జూడ్; పొదెల
झिंझोड़ना మెలి-; హాలి కి-; మెలుస్
झिडक వట్టియ్ ఇన్
झिल्ली పాపుడ్

झुकना ముర్స్-
झुका हुआ వరిత
झूठ, झूठा లబడ్

झोंकना పేకీ కీ-; వాట్
झोंपड़ी.छोटा घर గుడ్సె
झोरा చంచి

झोला తెల్లు

ट

टपकना సడ్-
टहनी కాంద; కాంతి
टाँग కాల్
टाँगना టాంగి కీ-; అట్కీ కీత; లోమె మా-
टाँड ఆటెర
टिक మన్

टिकाऊ సబ్బుడ్
टीन शीट పత్రంగ్
टुकडा టుక్డె
टुकडा करना టుక్డె-కీ-
टुटना ఉరుంగ్-
टेक కడి
टेढा కొంకి; కొయ్సుల్

टेढा हो జీకసీమ్
टेढ़ा బాగ్డియల్
टेढ़ी मेढ़ी लकीर కీడింగ్ గోడింగ్
टोकरा బుట్టి; టాట
टोकरी బొప్లి; డాల
टोपी బోపి

ठ

ठंडा మురుంగ్గ; కినన్; ఆరుస్-
ठहर మన్

ठीक హో..రా..; బరొబర్; సోక్న
ठीक कर దిద్వల్; కుద్రు సీమ్

ठीक हो जा సుద్రెమాయ్వల్
ठूँठ మొద్
ठोकर खाना या लगना కొద్ద పా-

ड

डकार लेना డెర్క
डफली డప్
डर వెర్రె
डर जा వెర్రెకొండల్
डरना వెరుస్-; కుదుర్కునె ఆ-
डरपोक వెరివల్

डाका లూటి కియ్వల్
डालना దుర్స్-
डालि కాంద
डुबकी ముడుంగ్-
डुबाना ముడూస్-; డుబె మా-
डुबो ముడుస

डूबना డుబి కీ-
डेरा డేర
डॉक्टर వద్దు
डोलना జోలె మా-; ఊంగ్-
ड्योढी దర్వజ

ढ

ढंग చాల్
ढकेलना డగ్లి కి-; కొట్-
ढक्कन ముచ్చడ్

ढहना జడె మా-
ढिंढोरा पिटवा చహ్డింగ్
ढेला మాటిగడ్డ

ढोना వో-
ढोल बजाने वाला డొల్క్యల్

त

तंग कर నోయుస్వల్; సత్తి కియ్వల్
तंदुरुस्ती సుకం
तंबू డేర
तक వేరి
तकलीफ విచర్; పరెసన్; ఆపతితె
तकिया తలబిల్ల
तडाग కుంట

तना టోడ్మ
तनिक ఇచ్చుస
तनी సుత్లి
तपेदिक టీబి
तब అస్కె
तबदील कर మారుస
तबदीली మార్య
तम्बाकू తమ్ముక్ ఆకి

तरबूज కర్బుజ
तराजू తాగ్డి
तरीका చాల్
तलवार జమియ
तलाक విడ్క్వడ (పార్కత్); సోడ్ బాబత్; పార్కత్
तव సీవ; మీవ
तवा తావ

तस्वीर పటం
तह పాపుడ్; ముష్ట
तह करना మొక్క కీ-
तांबा తమ్మ
ताई పేరి
ताकत పన్నె; బడ్
ताज्जुब అబ్లుక్
तात అక్కొ
तानना చాహ్-
ताप గర్మి (కాక)
तार వారి
तारीफ మెచ్వల్
ताला కుంజి డబ్బ
तालाब తడెయ్; కుంట
तालीम సిక్సన్
तिजारत వొమ్వల్
तिजारती దలల్
तितली సుర్‌పాపె; పిప్రి
तिरपन సయ్‌గరె మూంద్
तिरसठ సోరె మూంద్
तिरस्कार करना జార్-; దివ్స్-
तिरानवे జురె మూంద్
तिरासी హురె మూంద్
तिल మొర్రొ
तिलक చుక్క; బొట్
तिलचिट्टा జూలుర్ (పుడి)
तिहत्तर సురె మూంద్
तिहाई మూడవ
तीन ముప్విర్; మూంద్
तीन बार మూంద్ జోకంగ్
तीर గుంతి
तीस నరె
तुम(आप) మిమ్మెట్
तुरंत వెయ్యెన్
तुलना దహన్ ... అహన్ ..
तूफ़ान ఊస
तूफान పెర్సపిర్; పిర్ వడి; తుపన్
तृप्ति కుసి గమ్మత్
तेंदुआ సోంచితల్
तेईस సరె మూంద్
तेरह పద మూంద్
तेरा ముద్ద
तेल నియ్
तेल लगाना సోక్-
तैंतालीस లరె మూంద్
तैंतीस నరె మూంద్
तैरना నడివల్
तो ఆతెకె
तोड नమ్ముస; వొహ
तोडना కొయ్-
तोड़ना తివ్; తివ్; నమ్-; ఉరుస్-
तोता డెగ్గల్ (పిట్టె); రాగొ
तोलना జోకి కీ-
तोड़ना టుక్కె కీ-
तौलिया సేల; దస్తి
त्यौहार సన్; సిగ్గు
तड़के పొడ్డ పెసివల్

थ

थक जा కిచకిచ
थकना అవి-
थख जाना కట్టెడె మా-
थप्पड़ मारना తాప్డ పా-
थाती దన్ దవ్లత్
थूकना ఉస్క్-; ఉడి-
थूथन ముస్కె
थैला పోతె
थैली వోటి
थोडा ఇచ్చుర్; ఇచ్చుస
थोडेब. ఇచ్చుంగ్

द

दण्ड देना సిక్స
ददोर దదుల్
दफ మిస్వల్
दफ़नाना మిస్-
दबना అహ్చ్-
दबा అద్మ
दया దయ
दरवाज़ा కావడ్
दरार వార్ పియ్తు
दरिद्रता పోక్డ
दर्ज़ी సీపి
दर्जा కిలస్; తరగతి
दर्द నోయ్వల్
दर्पण ఆర్స
दल మందుడి
दवा మత్
दशा హాలత్
दस డేడ కండి; మడ్; దహ; పద్
दस लाख పరెవయ్‌కి
दस हजार పరెవయ్
दस्तखत దస్తకత్ కియ్వల్
दहक బగబగ
दहाड़ना డుక్కి కి-
दही దహి
दही जमाना సత్త
दहेज़ పారి
दाँत పల్
दाँया తిన
दाँया तरफ़ मे తిన కాక్
दाँया हाथ से తిన కద్మె
दाँव लगा కప్పింగ్; వొడ్; దడ్డి
दाई సోనె వోతడ్
दाखिल నేంగ్వల్
दाखिल हो నేజు
दाग డాగ్; మచ్చ
दाढी దాడి
दाता దాని
दादिमा ఆజి
दान ఆందున్
दाम మహ్గ
दामाद సడె
दायाँ తినడి
दायित्व జిమ్మ
दाहिना తినడి
दिख దిస
दिखाना తొహ్-
दिखायी पड దిస

दिन దివొస్; దియ; రోజి
दिन बार పియల్ పోడ్డ్
दिन मे పియల్
दिमाग़ మెద్దుర్
दिल దిల్
दिल की धड़कन దడ్కె మా
दिलेरी ఆడ్ముట్
दिवार బీతి
दिवाल జాప్
दीख దిస
दीन దిక్ సెల్లె; హరిబ్
दीप డీవ
दीपावली దివడి
दीमक ఉద్రి (పెత్తెంగ్)
दीया డీవ
दीये की बत्ती వాతి
दीवार గూరె; గోడ
दीवाली దివడి
दुःखी हो బోగెమాయ్వల్
दुकान దుకన్
दुख నోయ్వల్; విచర్
दुख दे నోయుస్వల్
दुगां లగుత మయ్య; బడ్
दुगुना అదిక్
दुबला पतला हो చెప్టె మా-
दुर्घटना గండం
दुर्बल తెగ్గొర్; తగ్గొర్
दुर्बुद्धि అడ్ముట్యల్
दुर्भाग्य చుక్కొ
दुलहन లాడి; నొవ్రి
दुश्मन దుస్మన్
दुश्मनी దుస్మన్; పగ; డావ్ పోస్వల్; కొంటె
दुहना పాల్ పీర్-
दूपकाल ఉనొడ
दूर లక్; లంగ్
दूल्हा నొవ్రల్
दूसरा ఉందుంది; దుస్రొ
दूसरा विवाह పాట్
दृढ निश्चय కల్పన
दृष्टि నిగ్రన్; నదుర్; కడ్ వాంత
दृष्टिदोष డిస్టి
देस దునియ
दे సీమ్
देकना సూడ్-
देना సీ-
देर కోరుమ్
देर होना ఉసిర్ కీ-
देश దేస్
देश प्रदेश రాజ్
देशीय దేస్నార్
देहली దర్వజ
देहात కేడ నార్
दो రండ్
दोनों का రండ్ తీర్క్నె
दोपहर దుపరి
द्रव्य కొత్తంగ్
द्रोह దోక
द्वेष పగ; డావ్ పోస్వల్; కొంటె
दफ़्तर కచురి

ध

धन కొత్తంగ్
धनवान దనెవంతల్
धनिया సమ్మర్
धरन దారుక్
धान వంజి
धाल డారి; కుస్రి
धिक्कार వట్టియ్ ఇన్
धीरता ఆడ్ముట్
धीरे జోక్నె
धुँधलापन మస్క
धुआँ పోయ
धूप యెద్ది
धूम పోయ
धूल డుడ్డుస్; దుబ్బ; డుర్డ
धैर्य ఆడ్ముట్
धो సుక్-

न

न भूलना వొడ్కి
नंदिकेश्वर బోడుం
नंदी బోడుం
नक्ली నకిలి
नजदीक కరుమ్
नजर కడ్ వాంత; నిగ్రన్
नदी గంగ; కుడెడ్
नफा ముసొప
नब्बे జురె
नमक సొవ్వార్
नमकहरामी దోక
नमस्कार ముజ్రకీ-; దండొస్
नमस्कार कर కాల్క్ అర్వల్
नमूना నమున
नया పూన
नर గొహ్డల్
नली గొట్టు; టొడ్మ
नवासी హురె పీట్
नशा खोर పిదెడ్యల్
नसीब దయ్య; కిస్మత్
नहर కాల్వ
नहलवाना మిహ్-
नहाना యేర్ తుంగ్-; మిహ్-
नहीं चाहिए కట్టొ
नहीं चाहिये గాలియ్
नाई మంగలి; డాండ్వి
नाक మొసొర్
नाका దూర
नाखून తిడింజ్
नाग నాగ్ (తరస్)
नाच డెమ్స
नाचना, नचना యేంద్-
नाजुक లేతొ

नाटक కేల్
नातेदार బంధ్వ; వెర్తల్
नानादादा అక్కొ
नानी కాకొ
नाप గహె
नापना కండి
नाभि మొడ్
नाम పొరొల్
नारंगी సంతర్
नारज నారజ్
नारियल నారెల్
नारियल का सफेद भाग కోబ్రె
नाल నాడ్
नाला కాల్వ
नालिश करनेवाला దర్కన్ సియ్వల్
नाव రూక
नाश నుక్సన్
नाश कर కరబ్ కీమ్
निंदा कर బద్నంతర; వట్టియ్ ఇన్
निकलना పెసి-
निकलवा తరు సియ్వల్
निकालना తెండ్-
निगल మిఱ
निगलना మింగ్-
निचोड़ना పీర్-
नितम्ब కూల
निद्रा జోప్
निनाद లొల్లి కి-
निन्यानवे జురె పీట్
निबंधन గొస్టి విడ్వ
नियम తరిక; గొస్టి విడ్వ; చట్టం
नियुक्त कर నేమి కీమ్; నియమ్ కీమ్
निरन्तर प्रयत्न హట్
निराला అబ్లుక్
निर्णय నియవ్
निर्देश कर నియమ్ కీమ్; నేమి కీమ్
निर्भर हो ఆస్ర; ఆదర్తెమన్
निर्माण నిర్డి కీ-; తెహ్-
निवेदन వినతి
निशान నిసన్; ఆన్వల్; నెమ్
निशाना లక్సకియ్వల్; క్యాల్
निश्चय करना పక్క కీ-
निषेध మర్జుస్వల్
निहाई డాకలి
नींद జోప్
नींव బునది
नीचे బూడ్
नीचे ले आ రెహ
नीम पेड కర్డిలీమ్ (మర్ర)
नीला నీడల్
नुकसान లాస్
नृत्य డెమ్సు
नेतृत्व లీడర్
नेवला ముగ్గుస్
नोक కొడ్డి
नोचना వోర్పి కీ-; తాడ్క-
नौ పీట్
नौकर గడ్యల్ (గడియల్); జీతం; చెల్లల్
नौकरी నొవ్కరి; నవ్కరి
नौका రూక
न्याय కానున్; నియవ్

प

पंख మారెల్; బూర
पंखा రేస్క-
पंगत సార్ని
पंचांग జంత్రి
पंजा తిడింజ్
पक ముర్త
पकड़ना ఆంజ్-; పి-
पकना పండి; పండ్-
पका పండ్త; ఉక్డి కియ్వల్
पक्षी పిట్టె; ఊస్రి; జులుటి; కుకుర్ కుమ్డి; కప్పె; విచ్ బొట్; జగ్రస్; గోపెర; టీట్రి; హూడె; పిటుడి (పిట్టె)
पक्षीयों का झुंड కర్ప
पग పయ్రి
पचपन సయ్గరె సియుంగ్
पचहत्तर సురె సియుంగ్
पचानवे జురె సియుంగ్
पचास సయ్గరె
पचासी హురె సియుంగ్
पच्चीस సరె సియుంగ్
पछताना జూరె మా-
पटरा పాటి
पटाखे పటెక
पटिया పిడ్క
पढ़ना వాచి కీ-
पढ़ाना కరూస్-
पतंग పతంగ్
पति సాయ్బల్; మాడ్సొ
पति-पत्नी ఆడ్మాడ్సొ
पत्तर్ బండ
पत्ता కాగుత్; ఆకి
पत्ती పత్తి
पत्तों का रस పసర్
पत्थर కడక్
पत्नी బాయ్కొ
पत्र చిట్టి; తెల్ జడ్; కాలన్; పర్మన్; కాగుత్; లెటర్; టప్ప
पत्रिका కాగుత్
पथ्य పత్తెం
पद्य పాటంగ్
पन्द्रह పద సియుంగ్
परंपरा ఆచర్; వాతద్
परत పాపుడ్
परवाह ఇసొబ్నె
परसोंबीता हुआ హనె నేటి
परहेजी रखना పత్తెం
पराँठा గుండ్రల్; గోల్
पराक्रम బడ్; ఆడ్ముట్; లగుత మయ్య
पराजित कर హారి కీమ్
परास्त कर మయుస్-
परिचारक చెల్లల్
परिवर्तन సర్కే మా-; తేడల్; అలగ్; మార్య
परिवर्तन कर మారుస
परिवार కుటుంబ
परिश्रम కంపెని
परीक्षा పరిక్స
परेशानी తిక మక
पर्याप्त होना పురె మా-

पवन వడి
पशु పియ్యి
पशुओं का चारा పీరి కుప్ప
पशुओं का झुण्ड మంద
पश्चात మల్ల
पश्चिम పొరయింగ్
पसन्द బయ్ చొకొట్
पसीना ఉడ్డె; ఉడ్డే మా-
पहचान కీర్తి; ఆన్వల్
पहचानना ముట్-
पहनना కెర్-
पहनावा పోండ్-
पहरेदार కేప్వల్
पहला అస్కె; మొదొడ; తొల్లె
पहले పెహ్లె; మున్నెన్
पहले का తొత్త; అస్కె; తొత్తుర్
पहाड़ మెట్ట; గుట్ట
पहुँच యెవ్వ; నేంగ్వల్
पहुँचना అంద్త; యెవ్వన
पहेली పెందొ
पाँच సియ్విర్; సియ్యుంగ్
पाँव से కాల్కనె
पाख़ाना పేల్క్-
पागल తిక్క; పిస్సంగ్
पागल आदमी పిస్సంగ్
पागलपन తిక్క
पाताल పాతడ్
पाद దాపి
पान పాల
पाना పుటున్-
पानी యేర్; జల్ల పుట్వల్
पानी से पतला करना పాతుర్
पाप పాప్
पाबंदी మర్జుస్వల్
पार करा వీడుసీమ్
पालना ఊకడ్
पालन-पोषण పత్పార్
पाल(बढा) బడి కీసి
पिंजडा పింజొర; గూడ
पिंजडाचूहे आदि पकडने का పింజొర
पिंड పిండం
पिघलना అర్గ్-
पिघलाना[पिघलना ఉగ్రెమా-
पिचकारी పోర్ని
पिछवाड़ा డిడ్డి
पितृपिंड పిండం
पित्ती దదుల్
पियक्कड పిదెడ్యల్
पिलाना ఉహ్-
पिशाच బోరడి
पीटना పామ్
पीठ పెరెకా; డెండ్కి
पीडित कर నోయుస్వల్
पीडी పిడి
पीना ఉండన
पीना, पिलना ఉన్-
पीप కూలుమ్
पीला పిల్వల్; కమ్కెడియల్; బోడల్
पीस రొబ్బ
पीसना నోర్-
पुडिया పుడ
पुत्र మర్రి
पुत्री మియడ్
पुरवा తాలి
पुरातन అస్కె
पुराना డొగ్గి; తొత్త; తొత్తొర్
पुरोहित కబొడల్
पुल పూల్
पुष्प పుజక్; పుంగర్
पुष्पित हो పోయంత
पूँछ తోకొర్
पूँजी కర్చ దొస్వల్
पूंजी దన్ దవ్లత్
पूछ తల్క
पूछना పూసి కీ-
पूत జేల
पूरब సిడయింగ్
पूरा మెన్
पूर्णतः చచ్చొల
पूर्णिमा పునక్
पूर्ति సమ్ము; మార్త; మహ్వల్
पूर्व అస్కె
पृथक పాకే మా-
पृथ्वी బొమ్మి; దర్తిరి
पेंच పిడి కీ-
पेंसिल పెన్సిల్
पेट పెట్టి
पेट दर्द పెట్టి నోంత
पेटि సందొక
पेड (మర్ర) ఆలి; కయుర్; కవ్వ; కుముడ్; కేరె; కేస్ల; కొహ్క; క్రుసి; గుడ్డి; గుముల్; చిలటి; టహ్క; తుమ్మ; తుమ్రి; తుల్సి; తేక మర్ర; తోయ; దోబె; పాక్డి; పాలుండి; పొప్పయ్; పొర్క; పొలెస; బాబుర్; బాబ్డె; బిబుత్; బీర్య మర్ర; బెరులి; మజీ; మడ్సెజ; మర్డ్; మర్ర; మహ్క; మినొడ; ముర్; మొకె మర్ర; రోమి; లేండి; లేండ్య; వడ్; వెజుర్; వెడ్మ; వెల్తెర్; సమొక; సవరి; సాలె; సితులి; సిత్త; సిర్డుంమర్ర; సీంది; సూరె; సెర్క; హిరొడ
पेन्सिलपट्टी पर लिखनेवाली లిక్కన్
पेशाब వాట్ని; ఉల్
पेशाब करना ఉడ్క్-
पेशी పన్నె
पैंतालीस లరె సియుంగ్
पैंतीस నరె సియుంగ్
पैंसठ సోరె సియుంగ్
पैप చిలిమ్
पैर దాపి
पैर का चिह्न కొజ్జి
पैसा కొత్తంగ్; రుప్యంగ్
पोंछ ఉస్మ
पोंछना ఉస్మ్-
पोतना మిటున్-
पोला कर తాడ
पौण्ड(एक माप) ఉన్-
पौद రోప్
प्यार మయ్య
प्याज़ ఉల్లి
प्रकट होना దిస్-
प्रकार అర్సివాయె
प्रकाश డీవ; ఉజుడ్; జార
प्रकृति మర్రమెట్ట
प्रतिज्ञा करना ఆడ
प्रतिध्वनित होना నాహో పా-
प्रतिबिंब ఆకార్
प्रत्यक्ष సొడ్డె మాత

प्रत्येक హర్
प्रथम తొల్లె
प्रदर्शन తొహ్-
प्रदान कर సీమ్
प्रधानतया పత్తెకమ్
प्रभात జావడ్డ పొద్ద్; దిర్మన్ పొద్ద్
प्रभाव ఆసర
प्रयत्न కోసిద్
प्रयास కోసిన్ కీ-
प्रयोग ఉప్యోగ్
प्रयोग कर ప్రయోగ్ కీ-
प्रवेश నేంగ్వల్
प्रवेश कर నేఱు
प्रशंसा మెచ్చల్
प्रशिक्षण సిక్సన్
प्रसन्न हो కుసిఆమ్
प्रसन्नता కుసి గమ్మత్
प्रसव ప్రసుద్ ఆత
प्रस्तुत (समय) ఇన్కెడ
प्राँगण వేడ
प्राचीन అస్కె; మొదొడ; అస్కె
प्राण జీవ
प्रातःकाल సక్రె; పొద్ద్ పెసివల్
प्रादेशिक దుస్రొ జాగ
प्रारंभ करना కుల్లొ
प्रेम दिखा బొంక్వల్
प्रोत्साहन दे వని కీసి

फ

फंदा డాప్క
फंस చెప్టె మా-
फटकना తుడుస్-
फफूँदी బూజ్
फरक పరక్
फरियादी దర్కన్ సియ్వల్
फर्क అర్సివాయె
फलकच्चा కాయ
फसल మాల్
फावडा పావ్డ; కోర
फिर మర్ల
फिलहाल ఇన్కెడ
फुँसी కుర్కుమ్
फुरसत వకుత్; అవకాస్; యేల
फुसफुसाना కుస్ కుస్ వడ్క్-
फुसला నహ్డి కీమ్; తాపి కీమ్
फूटन निकल आना బొక్-
फूल పుజర్
फूल खिल పోయంత
फूलगोभी పుజర్ గోబె
फूलना బర్ వా-; పోయ్-
फूलों का हार దండెడ
फेंक दे వాడ్ సీమ్
फेन పేస్
फैलना పగ్రి కీ-
फैसला నియవ్
फोडा కుర్కుమ్
फौरन వెయ్నెన్

ब

बँटवारा బట్వడ; వాటి కియ్వల్
बँटवारा कर పాకి కీమ్
बंद कर ముహ్-; ముహ్చివాట
बंदगोभी పాన్ గోబె
बंदर కోవె
बंधु వెర్తల్
बंबू వెద్దుర్; రాన్జి
बकरा బోకుడ్; బక్ర
बकरी హెర్రె
बगल కూత్లి
बगुला కోజల్ (పిట్టె)
बच गया దక్-
बच जा తప్పుసిమ్
बचत మయ్తు
बचना పిస్-
बचा బూలి కీమ్; పిసుసీమ్
बचा लेना దక్కున్-
बच्चा పోరల్
बच्ची పోరి; పిల్ల
बच्चों పేకుర్
बड़ డగుర్
बड़ा పెర్స
बडा పుచపుచ; అదిక్
बडा भाई తాదల్
बढ़ई వాడె
बढ़ना బడే మా-; బడి కీ-
बतख బదెక
बता తొహ
बत्तीस నరె రండ్
बद వాయిట్
बदकिस्मती చుక్కొ
बदमाश పుల్లెగాండల్
बदल మారుస; మరియ
बदलना బద్లి కీ-; బద్లె-మా-
बधाई दे మెచ్చల్
बनावट తెహ్-
बयालीस లరె రండ్
बयासी హురె రండ్
बरतन గంజ్; బిందె
बरसाती पवन పిర్యేర్
बराबरी జోడి
बरामदा సప్రి; వోస్రి; పంచ
बरौनी మింది
बर्ताव ఆచర్ విచర్
बल లగుత మయ్య; బడ్; బగబగ
बलपूर्वक బల్మిత్క
बलात्कार జుల్మ కీతొర్; జబర్ దస్తి
बस మన్
बहत्तर సురె రండ్
बहना పోంగ్
बहन, बहिन సేలడ్
बहरा బెహ్రా; బెహ్రాయల్
बहिश्त స్వర్గ
बहुत పుచపుచ; డాట్; పార్; కూబ్; అదిక్; బయ్ వెల్లె; జాస్త
बहुत ठंडा కినిత
बाँध పూల్; కట్ట

बाँध बाँधना కట్ట
बाँधना దొహ్-
बाँया డెమ్మ
बाँस వెద్దుక్
बाँस चटाई పిడ్ప
बाँसुरी సులుడి
बाईस సరె రండ్
बाघ బీబట్; డువల్; బుర్కల్
बाज़ी చిల్కొలటింగ్
बाजी लगा కప్పింగ్; దడ్డి; వొడ్
बाण గుంతి; బాన్
बात करना వడ్క-
बातचीत చెర్చ
बाद మల్ల
बाद में పజ్జె
बादाल దడుజ-
बाधा देने वाला అడ్డబుడ్డ
बाध्य कर దొహ్చి ఇర్వల్
बानगी నమున
बानवे జురె రండ్
बाम्बी పుత్తి
बारहसिंगा మావ్
बारिश పిర్
बारिश का पानी పిర్యేర్
बाल కెల్
बालक మొడ్డల్; పేడల్; కాండి
बालटी పొహ్ర
बालू ఉస్కె
बावन సయ్‌గరె రండ్
बासठ సోరె రండ్
बाज़-पक्षी పురడ్ దేగొ (పిట్టె)
बाज़ार హాటుం
बिंदी చుక్క
बिखेर నాసి కీ-; తడియ
बिखेरना రికమ్ కీ-
बिगाड కరబ్ కీమ్
बिच्छु టాక్రిమిచ్చొ
बिच्छू మిచ్చొ
बिजली కరంట్
बिठाओ ఉదున్-
बिना मूल्य के పుకొట్
बिना स्वाद का చప్పి
बिन्दु చుక్క; టేమ్; టిమ్క
बिल्ली వెర్కడ్
बिस्तर లేప్
बीज పెడె; విజ్జ; గుగ్రింగ్; దాన
बीजना యెద్-
बीडि బీడి
बीमार బేమరి; రోగ్
बीस కండి; వీస; సరె
बुकनी బుక్ని
बुख़ार యెడ్కి
बुड्ढा మాత్రల్
बुढ़ापा వెడిల్
बुद्धि జ్ఞాన్; బుద్ధి; పున్నె; బుద్ధి; అక్కల్
बुद्धिमान బుద్ధివంతల్
बुनना సరి-
बुनियाद బునది
बुरा కరబ్; బేహాలత్
बुलवा కేయ్వల్
बुलाना కేయ్-
बूँद టేమ్
बेईमानी లప్పంగి
बेचना వోమ్-
बेत గహె
बेसन టగరి
बेहोश हो जाना చక్కార్ వా-
बैंगन సాప; సాపంగ్
बैठना ఉద్-
बैल गाड़ी కాసుర్
बोझ వజన్
बोझा జడ్
बोलना వెహ్-
बौछार తడివల్
बौना గూనల్
बग़ल బాజ్
बड़ा करना పోసి కీ-
बड़ा पत्थर కొజల్ బండ
बड़ा बहीन తక్క
बड़ा बाई దాదల్
बड़ी बहिन బాయి
बढ़ना బెర్స్-

भ

भक्ति బక్తి
भगवान ఆకిపేన్
भगा పూడ్ సీమ్
भगाना తాకుస్వల్
भट्टी కొల్మి
भतीजा కాన్ సడె
भयभीत हो వెర్రె
भर నిహ్-
भरना వెడి-
भरमाना పసి కీ-
भरोसा విస్వస్; బరొసతొర్
भाँड़ा గడొల; కుండి; కుర్వి
भाई కోకొ
भाग కండ్; ఈస
भाग्य నసిబ్; తక్దిర్; దయ్వ; కిస్మత్
भानजा కాన్ సడె
भाप వాప్
भाबि అజె
भार జడ్
भाला గొర్క
भालू యేడ్డ్
भावना బావ్
भाषा గొస్టి
भिंडी బేండి
भिगो పుహ
भिगोना పుహ్-
भी ఆయి
भीतर రొప్పొ
भीमा జమ ఇర్వల్
भूख కరు
भूत వాగటి; బోరడి; బూత్
भूनना బొడ్స్-
भूल जा మర్జ
भूलना బూలె మా-; మరుంగ్-
भेंट कर పిహుస
भेजना రొహ్-
भेड़िया తడంజల్; గుస్రల్
भेडिया తడెంజల్
भेद తేడల్; అలగ్
भेड़ బేడ్కి
भैंस దుడ్డె; హెర్మి

भोज జేవున్; జేవి
भोजन చారొ
भौं కడ్ కొండ
भौंकना ముహ్చ్-
भ्रम జీవ ఇర్వల్

म

मँगवा తరుస
मँडप మందొల
मंगलसूत्रा పోతి
मंजूर कर హో ఇన్
मंत्र फूँक् సాది కీమ్
मंत्रित कर సాది కీమ్
मंद दृष्टि మస్క్
मंदिर గుడి
मकान మాడి
मक्का మక్కె
मक्खन వోండి
मचिली పోడ్డ్ (మీన్)
मछली (మీన్); నారి ;మలంజ్
मछली पकड़ने का काँटा గర్రి
मछली पकड़ने का डंडा లాటి
मछुआ బోయల్; డివ్రల్
मज़बूत మజ్బుత్
मट्ठा కొరొప్
मत भेद అలగ్; తేడల్
मतलब అర్త్
मथ చిల్లర్
मदद సహయ్
मदिरा కల్
मधुमक्खी కాడల్ పీసి
मध्य में నడ్డుమ్
मन मुटाव తేడల్; అలగ్
मना कर అడ్డమ్ ఆ-
मनोहर సాద్రల్
मन्द-मन्द हंसना చిహ చిహ కవ్-
मन्नत मांग కాల్క్ అర్వల్
मरना సా-
मरोड़ना బాగి కీ-
मर्यादा से సుస్త్
मवेशी పియ్య
मशाल పిస్కుడ్
मसजिद మసిద్
मसा పుట్ మచ్చ
मसालेदार दाल పుల్సు
महत्त्वपूर्ण కామ్సు; కాస్
महीना మహ్న
माँ బయ్యె
माँग తల్క
माँड జావ
माँस లోర; సవ్వి
माता బయ్యె
माता-पिता అవ్వల్ బాబో
माथा కప్పర్
मान ले మానె మాయ్వల్
मान सम्मान మాన్
मान्यता కీర్తి
माफ कर మాపి
मा-बाप అవ్వల్ బాబో
मामा మామ
मामी ఆతి; పోరడ్
मार डलवा జక్కుస
मारना కతమ్ కీ-; జవ్క్-
माला దుమ్మె; హార్
मालिक డగుర్ సార్; మాల్క్ల్; హుకుమ్ దార్
मालुम కరె మాయ్వల్
मालूम టావుక్
मिजाज మర్రమెట్ట
मिट्टी का टीला కేరెల్
मिठाई గోడ్
मिठास సురుజ్ పాయ్వల్
मिर्च का మిర్చంగ్
मिल जुल कर మిరె మాసి
मिलकियत జాయ్జత్
मिलना బేటె మా-
मिला విక్రి
मिलाना మిస్డి కీ-
मीचना కెహ్-
मीठा नीम का पेड गోడ్ లీమ్ (మర్ర)
मीन మలంజ్ (మీన్)
मुँह బొడ్డి
मुँहासा కుర్కుమ్
मुक्त हो తప్పసిమ్
मुक्ति పిస్మొడ్
मुख మొకొమ్
मुखौटा మొకొట
मुख्यतः పత్తెకమ్
मुजे నాకున్
मुड़ना తిరూస్; తిరి
मुनादी करवा చహ్రింగ్
मुनासिब పొకొట్; పుకుట్
मुनाफ़ा పాద్ధు
मुफ्त పుకొట్
मुरदा मुर्दा కూర్
मुरली హంసవెలి; కాన్దాన్
मुर्गा గొగ్డి
मुर्गी పోంజ్; కొర్
मुर्ति పుత్ల
मुल्क దేస్
मुश्किल పరెసన్; కటిన్; ఆపతితె
मुसलमान తుడ్కల్
मुहर डाल లామ్టాడ్వ
मूँड़ना కొరి-
मूर्ख भैंसा హల్ముల్
मूलब. బొట్టంగ్
मूली మూల మాటి
मूल्य మహ్గ; దర
मूल्यांकन అందెజ
मृगया సికరి
मृत సాతొర్
मेरेपास నహ్గ
मेंढक పన్నె
मेज़ టేబల్; బేంచి
मेरा నావ
मेल జర్గత; సంకట్
मेला జత్ర
मेहतर బోత్ముల్
मेहनत కంపెని
मेहनतदार కస్ట్ కియ్వల్
मैं నన్న
मोची చంబరల్
मोटा బొస్సుర్; రట్; డొబ్బుల్
मोड कీడింగ్ గోడింగ్; మొడి
मोती మొతి
मोर మల్
मोह జీవ ఇర్వల్
मौक़ा యేల; వకుత్; అవకాస్
मज़बूत గట్; బిర్

य

यकृत తడకి
यथायोग्य తన్ దాత్
यह వేర్
यहाँ ఇగ్గెన్
यात्रा దేస్ తిరివల్
याद హేతు; యాది
याद करना వొడ్కి
युग యుగ్
युवक పడ్స్ కాండి
ये ఇవ్
ये दोनो ఇవ్విర్
योग्य కమ్మిత

र

रंग రంగ్-; కుక్కు
रक्षा कर పిసుసీమ్; పిసుసీమ్; బచ్చి కియ్వల్; దక్కుస
रखना ఇర్-; దొన్-
रखवाली పహజ్లె; జాగ్లి
रखवाली कर పిసుసీమ్
रग रेशा సీన్క
रगड ఉస్మ; టంట
रतालू నోస్కా
रत्न మడి
रब्बर రబర్
रविवार ఆయ్త్ వార్
रस రస్స
रस्सी నోడె; జుప్డె
रहट గిర్క
राई తీక్య; మొవెర
राजधानी రాజదాని
राजा రాజల్
राज्य రాజ్
रात मे నర్క
रानी వేలడ్; రాని; మహరాని
राय ఇచ్చ
रिक्शा రిక్స
रिवाज ఆచర్ విచర్
रिश्तेदार బంద్వ; వెర్తల్
रीति లగ్నింగ్
रीढ़ కేరి
रुई రుయ్
रुकना ధీర
रुपया రుప్య
रुमाल దస్తి
रूखा పల్ల
रूप రూపం; చెహ్ర; ఆకార్
रूप भेद మార్య
रूमाल రుమ్మల్
रेंग బేంగ్వల్
रेंगना నొడ్క్-
रेखा పర్చ
रेशा మొలొక
रोक అడ్డమ్ ఆ-; పోటిత పార్టి; ముహ్-; మర్జుస్వల్; అడ్డమ్ ఆ-
रोकना ఆగ్-; ఆపున్-
रोग బేమరి; బేమరి
रोगी రోగ్; బేమరి
रोज़ రోజి
रोटी గోచి; సారి
रोना అడ్-
रोशनी ఉజుడ్

ल

लँगड़ा లెంగ్డల్
लँगड़ाना కూట్-
लकडी మొద్
लक्ष्य లక్సకియ్వల్; సపొట్; క్యాల్
लकड़ी కట్టి; కెట్ట
लग లాగ్త
लगना వస్-
लगभग కమ్సెకమ్
लगा కలి-
लगाना మిటుస్-; లెప్టి కీ-; దొన్-
लगाम లగం
लज्जा లజ్జ
लटकन పుస్తె
लटकना దొంగ్ దింగ్ ఆ-
लट्ठा జోతడ
लडका పోరల్
लडकी పోరి; పిల్ల
लड़क పేడి; మొడ్డె
लड़ना తెరుస్వల్
लम्बा టొజల్
लहसुन లసున్
ला दे తర
लाख వయ్కి
लाज లజ్జ; మాన్
लात లాత
लाना తత్-; తర్-
लाभ మునొప
लार జొల్
लाल రగ్గల్
लालसा జీవ ఇర్వల్
लालाजल జొల్
लाश చెత్; సానల్
लिए లాసి
लिखना లిహి కీ
लिपटना గూండి కీ-
लीक గీతొ
लीजिये ఇద్దె
लुडका తుహ్తోర్
लू लगना యెద్దిపాత
लूट లూటి కియ్వల్
ले आ తర
लेना యేత్-
लोग జన్క; లోకుర్

लोमड़ी కోయ్‌లల్
लोलक పుస్తె
लोहा కచ్చి
लोहार కాతి
लौंग లవ్గు
लौटना మలుస్-
लड़ाई జగ్డ

व

वंध्या గొడ్డు
वंश హంసవెలి; కాన్‌దాన్
वकील వకిలు
वक्त యేల; వకుత్
वजन జడ్; వజన్
वमन కక్-
वर्ग కిలస్; తరగతి
वर्ण అక్సెర్
वर्षा పిర్
वस्तु చీజ్
वस्त्र సాడి; గోల్‌సాడి
वहा అగ్గ
वाग्वीर డబ్లల్
वात रोग వాతం; వేయ్
विचार చెర్చ; ఇచ్చ; బావ్; హిక్మత్; చిత్తమ్
विचित्र అబ్లుక్
विजय జయ్
विजय पा మయుస్-
वितरण బట్వడ
विदेशी దుస్రా దేస్కొర్
विधवा రాండె
विनती వినతి
विनिमय బద్లి
विपत्ति తక్లిబ్
विभाजित कर పాకి కీమ్
विरक्ति కిచకిచ
विराम రోమ్
विरोध దుస్మన్
विवेक పున్నె; బుద్ధి
विवेकी బుద్ధివంతల్
विश्राम ఆరమ్; రోమ్
विश्वास విస్వస్
विश्वास करना యెకిన్ పి-
विश्वासघात దోక
विष విక్
विषय దడ
विस्तार రూంద్
वे అవ్; అద్
वेष యేసెమ్
वे వూర్
वैराग्य కిచకిచ
व्यर्थ వట్టియ్
व्याधि బేమరి
व्यापार వొమ్వల్
व्यापारी దలల్
व्रण పున్

श

शक అన్‌మన్; కరల్ కి లబడ్
शकल ఆకార్
शक्ति జీవ; బడ్; ఆసర; లగుత మయ్యా
शत्रु దుస్మన్
शत्रुता పగ; దుస్మన్; డావ్ పోస్వల్; కొంటె
शनिवार సనివార్
शपथ ఆడ
शर గుంతి
शराब కల్
शराबी పిదెడ్యల్
शरीफा సిత్తపర్కె
शरीर का झुकाव ముర్స్-
शर्त గొస్టి విడ్వ
शर्म లజ్జ
शव చెత్
शहद కాడల్ నియ్
शहद छत्ता నియ్ గడ్డ
शहर నగుర్
शादी మర్మి; మర్మింగ్
शान्ति సాంతి
शाम పొద్దెరెక్
शासन రాజ్; సర్కర్
शिकायत పిరది
शिकार సికర్
शिकार का खेल సికర్ కి-
शिकार खेल సికరి
शिकारी సీకరి వెలియె
शिक्षा సిక్సన్
शिरा సీర
शिव का वाहन బోడుం
शिशु(बच्ची) బుచ్చి
शुक्रवार సుకుర్ వార్
शुरु करना సురు కీ-
शुरू మొదొల్
शुरूआत సురు
शून्य సున్న
शेर బీబట్; కడ్యల్
श्रृंगार సవ్రె
श्रेणी తరగతి; కిలస్
श्वास నేస్కడ్

स

सँवारना సవ్రి కీ-
संकट తక్లిబ్
संकल्प కల్పన
संग्रह మీరి కియ్వల్
संग्रहण హుండి
संग्रहीत करना మీరి కీ-
संचय करना ఈర్-
संतरा पेड संతర్ (మర్ర)
संतोष కుసి గమ్మత్
संदूक సందొక
संदेह కరల్ కి లబడ్; అన్‌మన్
संध्या పొడ్డెరెక్
संध्याकाल పొడ్డెరెక్
संपत्ति జాయిజత్; కొత్తంగ్
संबंध సోరిక్
संयुक्त किया కట్టు
संयोग సంకట్; జర్గత
संयोग से కుసి
संवाददाता విలెకర్
संविधान రాజ్
सच సత్
सचेत कर డట్టి కీమ్
सज धज సవ్రె
सझा సిక్స
सड़क సరి
सतहत्तर సురె యేడుంగ్
सताने वाला मनुष्य మారుస్-
सत्तर సురె
सत्ताईस సరె యేడుంగ్
सत्तानवे జురె యేడుంగ్
सत्तावन సయ్‌గరె యేడుంగ్
सत्तासी హురె యేడుంగ్
सत्य సత్
सत्रह పద యేడుంగ్
सन బుల్లు
सनसनी గడ్ బడ్
सफलता జయ్
सफ़ेद దవ్రల్
सफेध తిక్కల్
सबब కారన్; వాంద్
सबेरा ఉజ్జే మా-; పొడ్డ్ పెసివల్
सब्र సాంతి
समझ జ్ఞాన్; బుద్ధి
समझदार బుద్ధివంతల్
समझा बुझा తాపి కీమ్; నహ్డి కీమ్
समय యేల; వకుత్; అవకాస్
समर्पित कर పిహుస
समस्त చిల్కె
समाचार కబుర్; హాల్
समाचार पत्र కాగుత్
समाज జగ్
समाप्ति మార్త; మహ్వల్
समुद्र సమ్దుర్
समूह కుప్ప
सम्मान కదర్
सम्मुख సాప్డె మాత
सरक జర్గ
सरकार సర్కర్
सरल హల్కల్
सरसठ సోరె యేడుంగ్
सरहद సివ
सर्दी పడ్సుంగ్
सलाह సోంచ్-; చిత్తమ్
सवेरा సక్రె
ससुर మూర్యల్
सहनशीलता సాంతి
सहाय సహయ్
सहारा ఆదర్; సపొట్
सही కరల్
साँड బోడుం
साँड़ కోంద
साँप తరస్
साँस నేస్కడ్
साँस लेना నేస్క్-
साइकिल సెయ్కల్
साक्षी గవ్వదర్
साठ సోరె; సాట్
साडी గోల్ సాడి; సాడి
सात యేడుంగ్
सात जन యేడ్విర్
साथ టోట్టుల్
साथी సోప్తి
साफ कर ఉస్మ
साफ साफ చడ్డ చడ్డ
साबुन సాబున్
सामना कर పోటిత పార్టి
सामने रह మున్నెమన్
साम्राज्य రాజ్
सारस బొజల్ (పిట్ట)
सारा చిల్కె; పూర; జాడున్
सारा दिन పియల్ పోడ్డ్
सारा रात నర్కపడింగ్
साल సాల్
सालन చూన్; కడి
सावधान कर డట్టి కీమ్
सासूमाँ ఆతి
साहस ఆడ్ముట్; హిమ్మత్
साही సుయ్ పద్ది
साड़ी దిక్డి
सिंदूर కుక్కు
सिंह, शेर చిహొ
सिक्का కొత్త; బిల్ల
सितारा సుక్కుం
सिर दर्द తల నోయ్వల్
सींग కోర్
सीखना, सिखाना కరి-
सीटी సీటి
सीठी సీస్రి
सीढ़ी కేస్కుడ్
सीताफल సిత్త పర్కె
सीधा खडा డిజ్వల్
सीधे సీద
सीप టోక్రె
सीमा సివ
सीमा के भीतर సుస్తు
सीमित करना కోండి కీ-
सुंदर సోబత
सुंदरता సోబత
सुअर పద్ది
सुई సుయ్
सुकना ఆటె మా-
सुख से సుకమ్నె
सुखपूर्वक కుసి
सुग्गा రాగొ
सुधर जा సుద్రెమాయ్వల్
सुधार దిద్వల్
सुनना కేంజ్-
सुनार సోనొరల్

सुबह జావడ్డ పొడ్డ; దిర్మన్ పొడ్డ్
सुभीता సవ్లత్
सुरंग బొంగ్సడ్ గద్ది
सुरक బుల్ల
सुरक्षा మండ
सुलाना మిండూన్-
सुविधा పుర్సద్; సవ్లత్
सुस्ती సోయ్సుల్
सूखना పిడుస్-
सूखी घास పీరి
सूजना తోయ్-
सूरज పొడ్డ్
सूरन చక్నర్ మాటి
सूर्योदय దిర్మన్ పొడ్డ్
से ఇగ్గిటల్; తర్సొ; తెర్; నల్
सैंकना సుర్-
सेतु పూల్
सेम కొర్రింగ్
सेवक గడ్యల్ (గడియల్); చెల్లల్
सेवा సేవ
सैंतालीस లరె యేడుంగ్
सैंतीस నరె యేడుంగ్
सोच विचार చిత్తమ్
सोचना సోంచ్ కీ-
सोता చెల్మె
सोना మీండ్-; పట్-; నర్మ-
सोलह పద సారుంగ్; సోల
सौ నూర్
सौंप వొప్పుస
सौदा कर కొసుర్వల్
सौर జోర
स्कूल సాడ
स्टूल ఇస్టుల్
स्तंभ కంబ
स्तन దూదొ; అరిల్
स्थिति హాలత్
स्नानघर ఆజ్ దుడీ
स्पर्श దాద్ లాగ్వల్
स्पर्श कर లాగ్త
स्पष्ट చడ్డ చడ్డ
स्याही సాయ్; కొసొ
स्वच्छ సాప్ కీ-
स्वप्न కంజ్క-
स्वयं తమ్మ తమ్ము
स्वर-शैली లేజ్
स्वर्ग స్వర్గ
स्वर्ण సోనె
स्वाद సవద్
स्वास्थ्य సుకం
स्वीकार कर హో ఇన్; మానె మాయ్వల్

ह

हँसना కవ్-
हँसाना కవున్-
हँसी కవ్వ
हंसना చిహ చిహ కవ్-
हक హక్
हजार వయ్; బద్ర
हटाना తెర్-
हडताल బంద్
हत्या మొయ్-
हत्या करवा జక్కుస
हथियार పిసొర
हथौड़ा సుత్తె
हम మరట్
हर హర్
हर दिन రోజి
हर रोज రోజి
हर साल సాలి
हरजा లాస్
हरा హోరి కీమ్; హిర్వల్; చిల్లల్
हराना బూడ్ ఆరూస్-
हरिण గొర్రె
हर्ष కుసి గమ్మత్
हल నేర్; నాయ్ఙల్
हलका హల్కొ
हलचल గడ్ బడ్
हलदि पानी ఊటెడ
हल्दी కమ్మ
हल्दी और कुंकुम से मिश्रित चावल అక్సెదంగ్; లగ్డి
हवलदार ఆవరి
हस्ताक्षर దస్తకత్ కియ్వల్
हाँ హో..రా..; హో....
हाथ కయ్; కయ్
हाथी యేని
हानि నాసి కీ-; లాస్; తక్లిబ్
हालत హాలత్
हिंडोला ఊకడ్
हिंसा జక్వల్
हिचकिचाहट అన్మన్; యెక్టి కీ-
हिम्मत దిర్య; ఆడ్ముట్
हिरन డగరిమావ్; మావ్
हिसाब लगाना కహ్-
हिस्सा కండ్; ఈస
हीरा మడి
हुकुम दे సాపెన
हुकूमत రాజ్
हेतु కారన్; వాంద్
है जो वह ఆప
हो गया ఆ-
हो(रह) మన్
हक़ అదికార్

क़ · ख़ · ग़ · ज़ · ड़ · फ़

क़िस्मत దయ్వ; కిస్మత్
ग़ैर मुल्की దుస్రొ దేస్నొర్
ज़ंग జంగ్ పి-
ख़तरा తక్లిబ్
ज़रूरत नहीं డాండె
ड़ाली డేండె
ख़मीर పీట
फ़ाड़ना పెయూస్-